

คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก
(ฉบับศาลยุติธรรม)

เล่ม ๑
คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัว
(ฉบับศาลยุติธรรม)

จัดทำโดย

โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรมศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรม

พ.ศ. ๒๕๕๙

คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

เล่ม ๑
คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัว (ฉบับศาลยุติธรรม)

จัดทำโดย

โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรมศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรม

พ.ศ. ๒๕๕๙

คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก
(ฉบับศาลยุติธรรม)

เล่ม ๑
คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัว
(ฉบับศาลยุติธรรม)

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๖๑
จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม
สืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล บรรณาธิการ
จัดทำโดย โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรมศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สำนักงานศาลยุติธรรม.
คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) เล่ม ๑ คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัว (ฉบับศาลยุติธรรม).--กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๖๑.
๑,๒๑๔ หน้า.
๑. กฎหมายอิสลาม. ๒. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์--ครอบครัว. ๓. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์--มรดก. I. ชื่อเรื่อง.

๓๔๐.๕๙
ISBN 978-616-439-021-8

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์
๔๕๗/๖-๗ ถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
โทร. ๐-๒๒๘๒-๖๐๓๓-๔ โทรสาร ๐-๒๒๘๐-๒๑๘๗-๘

ประธานศาลฎีกา
คำปรารภ

การอำนวยความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้หลักนิติธรรม ถือเป็นเป้าหมายหลักของศาลยุติธรรมในฐานะสถาบันหลักในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนและสังคม การดำเนินการเพื่อพัฒนาบุคลากรและระบบงานของศาลยุติธรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ถือเป็นนโยบายหลักและเป็นภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งของศาลยุติธรรม ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมด้วยความเสมอภาค และเที่ยงธรรม

กฎหมายอิสลามเกี่ยวพันกับชีวิตประจำวันของชาวมุสลิมที่กำหนดหลักการเกี่ยวกับวิถีในการดำเนินชีวิต สิทธิ หน้าที่ หลักการปฏิบัติ ข้อปฏิบัติที่จำเป็นของชาวมุสลิมแทบทุกอิริยาบถในการปฏิบัติศาสนกิจ และกิจวัตรประจำวัน ดังนั้น ในการใช้อำนาจตุลาการของศาลยุติธรรมจึงต้องมีความเข้าใจในมิติต่าง ๆ ของกฎหมายอิสลามและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สามารถอำนวยความยุติธรรมให้ประชาชนได้อย่างทั่วถึง บังคับใช้กฎหมายได้อย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม

การจัดทำหนังสือคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) มีเจตนารมณ์เพื่อจะเสริมสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาความเข้าใจให้แก่บุคลากรของศาลยุติธรรม รวมทั้งจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับผู้พิพากษาศาลยุติธรรมในการศึกษาเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจให้ถูกต้องเที่ยงธรรมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จึงสามารถอำนวยความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวกรวดเร็วและทั่วถึง จึงขอขอบคุณคณะอนุกรรมการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) และผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้เพียรพยายามจัดทำหนังสือสำเร็จเป็นรูปเล่มพร้อมที่จะอำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้พิพากษา ดะโต๊ะยุติธรรมและบุคลากรของศาลยุติธรรม ในการอำนวยความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

(นายดิเรก อิงคนินันท์)
ประธานศาลฎีกา

คำนำ
รองประธานศาลฎีกา

ศาลยุติธรรมในฐานะเป็นองค์กรที่ต้องผดุงไว้ซึ่งความเที่ยงธรรม ยึดมั่นความถูกต้องในการวินิจฉัยอรรถคดีตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการสร้างความสงบสุขให้แก่สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม การวินิจฉัยชี้ขาดคดีครอบครัวและมรดกของอิสลามศาสนิก หากไม่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามแล้ว อาจเป็นการบั่นทอนความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมได้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ผมเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว ด้วยมุ่งหมายให้ศาลยุติธรรมมีส่วนสนับสนุนงานวิชาการด้านกฎหมายอิสลามให้เป็นที่แพร่หลายและมีความกระจ่างชัดแก่ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมและผู้ที่มีความสนใจศึกษา จึงตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ขึ้น

หนังสือคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ฉบับนี้ เป็นหนึ่งในตำราวิชาจำนวนหลายเล่มของโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรมศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมให้เป็นไปด้วยความถูกต้องและมีประสิทธิภาพตามแนวทางของอิสลาม อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการอำนวยความยุติธรรมแก่อิสลามศาสนิกในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล

โอกาสนี้ ผมขอขอบคุณคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ใช้เวลาทุ่มเทเป็นเวลานานหลายปีในการจัดทำหนังสือฉบับนี้ให้เสร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการจัดทำหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สูงสุดในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนสืบไป

(นายวิรัช ชินวินิจกุล)
รองประธานศาลฎีกา
อดีตเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

คำนำ

ศาลยุติธรรมได้จัดทำ "คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ปี พ.ศ. ๒๕๕๔" ขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาระบบกฎหมาย รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวมุสลิมที่มีความเกี่ยวพันกับความเชื่อทางศาสนาอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะกฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดก ซึ่งได้ประมวลมาจากศาสนบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับชาวมุสลิมโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา เช่น การสมรส การหย่า อำนาจปกครอง หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน รวมถึงการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ตาย ซึ่งแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ประเทศไทยใช้อยู่เป็นการทั่วไป ดังนั้น หากมิได้มีการศึกษาหรือมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องอาจจะทำให้การวินิจฉัยอรรถคดีคลาดเคลื่อนไม่สอดคล้องกับหลักการของอิสลาม

การจัดทำ "หนังสือคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)" มีความมุ่งหมายให้ผู้พิพากษาและดะโต๊ะยุติธรรมซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวและมรดกของอิสลามศาสนิก ให้เป็นไปด้วยความถูกต้องตามหลักการของอิสลาม นอกจากนี้ ยังเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีความสนใจสามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้โดยง่าย เนื่องจากได้มีการจัดทำแผนภูมิเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียดและชัดเจน อันจะเป็นรากฐานในการศึกษากฎหมายอิสลามสาขาอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

โอกาสนี้ สำนักงานศาลยุติธรรมขอขอบคุณคณะอนุกรรมการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่อุทิศเวลา ทุ่มเทกำลังกาย สติปัญญา และความวิริยอุตสาหะอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาถึงสามปี จนทำให้คู่มือเล่มนี้เสร็จลุล่วงไปอันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ราชการศาลยุติธรรมต่อไป

(นายภัทรศักดิ์ วรรณแสง)
เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

คำนำ
คณะผู้จัดทำ

สืบเนื่องจากสำนักงานศาลยุติธรรมได้จัดทำ "คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)" โดยมีความมุ่งหมายที่จะใช้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติงานสำหรับผู้พิพากษาและดะโต๊ะยุติธรรม ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล นำไปใช้ประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดอรรถคดีเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกที่คู่ความเป็นอิสลามศาสนิก ซึ่งผู้พิพากษาและดะโต๊ะยุติธรรมต้องนั่งพิจารณาฟังข้อเท็จจริงร่วมกัน หากแต่ในส่วนของข้อกฎหมายนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ มาตรา ๔ กำหนดให้ดะโต๊ะยุติธรรมเป็นผู้ชี้ขาด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายดังกล่าวให้เกิดความกระจ่างชัดและมีความเข้าใจที่ตรงกัน

การจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) จึงเป็นการนำเสนอทางวิชาการนิติศาสตร์อิสลาม เพื่อสร้างองค์ความรู้ เปิดประตูสู่ความเข้าใจของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมและดะโต๊ะยุติธรรม ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่ ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป และเป็นการจุดประกายให้มีการศึกษาวิจัยประเด็นข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่อาจมีความเห็นต่างในการตีความได้ อันจะเป็นการพัฒนากฎหมายนี้ต่อไป นอกจากนี้ ในการพิจารณาเพื่อจัดทำคำอธิบายนั้น คณะผู้จัดทำคำอธิบายได้พบข้อบกพร่องบางประการของการเรียบเรียง รวบรวม คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) จึงได้มีการแก้ไขไว้แล้วในคำอธิบายที่จัดทำขึ้น และจะนำข้อผิดพลาดนี้ไปแก้ไขในเวลาจัดพิมพ์คู่มือหลักกฎหมายอิสลามครั้งต่อไป

คำอธิบายฉบับนี้เขียนตามแนวของมัซฮับชาฟีอี ซึ่งเป็นสำนักกฎหมายอิสลามตามประเพณีนิยมของอิสลามศาสนิกส่วนใหญ่ในประเทศไทยและโดยเฉพาะมุสลิมในเขตพื้นที่สี่จังหวัดภาคใต้ที่กฎหมายนี้ใช้บังคับ ถ้อยคำใดเป็นศัพท์พิเศษใช้เฉพาะในศาสนาอิสลามและหาศัพท์ภาษาไทยที่เหมาะสมแก่ความหมายมิได้ ก็คงรูปศัพท์นั้นไว้ มีบทวิเคราะห์ศัพท์เพื่อระบุความหมาย การนำภาษาอาหรับมาใช้ในภาษาไทย เกี่ยวกับการสะกดคำ จะใช้หลักการเขียนให้ใกล้เคียงการออกเสียงมากที่สุด อย่างไรก็ดี เนื้อหาโดยรวมของทั้งคู่มือและคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาในทางสารบัญญัติที่มุ่งให้เกิดมาตรฐานเป็นแบบอย่างเดียวกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยเฉพาะในพื้นที่สี่จังหวัดภาคใต้ แต่ยังขาดเนื้อหาด้านวิธีสบัญญัติที่จำเป็นสำหรับการใช้กฎหมายอิสลาม อาทิ การร้องขอในกรณีต่าง ๆ การรับฟังพยานหลักฐาน ระบบการพิจารณาคดี การบังคับคดี ตลอดจนระเบียบของธุรการคดีอิสลามในศาลยุติธรรมของสี่จังหวัดภาคใต้ ซึ่งคณะผู้จัดทำจะได้มีการดำเนินการในลำดับต่อไป

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

สารบัญ

กฎหมายอิสลาม
ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ข้อความเบื้องต้น

ข้อ ๑ ในกฎหมายนี้ ถ้าข้อความไม่ได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

(๑) "กฎหมาย" หรือ "กฎหมายนี้" หมายความว่า กฎหมายอิสลาม

"กฎหมายอิสลาม" หมายความว่า กฎหมายที่ได้จากบทบัญญัติของอิสลามทั้งหมด ไม่ว่าจะอยู่ในรูปใดและภาษาใด ทั้งที่เป็นข้อบังคับและข้อสนับสนุน

ข้อพิจารณา

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๗๔/๒๕๔๑ นายดอเลาะ สือนิ โจทก์ นางนิเซ๊าะ สือนิ กับพวก จำเลย

แม้โจทก์และจำเลยเป็นอิสลามศาสนิก อยู่ในจังหวัดนราธิวาสซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลาม ในเขตต์จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ มาตรา ๓ บัญญัติให้ใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกบังคับแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการนั้นก็ตาม แต่เนื่องจากกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกไม่มีบัญญัติไว้ว่าทรัพย์สินที่ซื้อมาระหว่างสมรสเป็นสินสมรสระหว่างผู้ซื้อกับคู่สมรสหรือสินส่วนตัวของผู้ซื้อจึงต้องใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับแก่กรณี โจทก์สมรสกับจำเลยตามกฎหมายอิสลามตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๑ และโจทก์เป็นผู้ซื้อที่ดินพิพาทและจดทะเบียนโอนใส่ชื่อจำเลยเป็นเจ้าของที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างการสมรสโดยซื้อมาจากเงินที่โจทก์และจำเลยทำมาหาได้ร่วมกัน จึงเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๗๓ (๑)

(๒) "ศาล" หมายความว่า

(ก) ศาลตามกฎหมายอิสลาม หรือดะโต๊ะยุติธรรม หรือกอฎี แล้วแต่กรณี หรือ

(ข) ผู้ซึ่งอยู่ในสถานะอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายอิสลาม ในกรณีที่เมืองหรือสถานที่ที่ถือได้ว่าเป็นเมืองนั้นไม่มีศาลหรือบุคคลตามความใน (ก)

(๓) “ดะโต๊ะยุติธรรม” หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งดะโต๊ะยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม และตำแหน่งผู้พิพากษาหรือตุลาการตามกฎหมายอิสลาม

(๔) “กอฎี” หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหรือตุลาการตามกฎหมายอิสลาม

(๕) “วัน” ในการคำนวณเวลา หมายความว่า วันและคืน โดยเริ่มนับจากดวงอาทิตย์ตกถึงดวงอาทิตย์ตกอีกครั้งหนึ่ง

(๖) “เดือน” ในการคำนวณเวลา หมายความว่า เดือนทางจันทรคติของอิสลาม ซึ่งมีเพียงยี่สิบเก้าหรือสามสิบวัน

(๗) “ปี” ในการคำนวณเวลา หมายความว่า ปีทางจันทรคติของอิสลาม ซึ่งมีเพียงสามร้อยห้าสิบสี่เศษส่วนหกวัน

(๘) “บุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมาย” หมายความว่า บุคคลที่กฎหมายถือเป็นบุคคลที่มีความสามารถในทางการปกครอง การครอบครอง และการบริหารหรือการจัดการในการทำนิติกรรม ในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และในการอื่นที่ไม่ขัดต่อกฎหมายด้วยตนเอง

(๙) “บุคคลไร้ความสามารถ” หมายความว่า บุคคลที่กฎหมายถือว่าไม่มีความสามารถในการกระทำกิจการใดกิจการหนึ่ง หรือพร่องความสามารถจนไม่อาจทำนิติกรรมใดนิติกรรมหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติได้

บุคคลตามความใน (๑๐) (๑๖) (๒๐) ของข้อนี้ เป็นบุคคลตามความในวรรคแรก

(๑๐) “ผู้ไร้ความสามารถ” หมายความว่า บุคคลที่ไม่มีความสามารถตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เนื่องจากเป็นบุคคลที่กฎหมายถือว่ามีความอ่อนแอทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือความไม่สมประกอบทางด้านสมองหรือจิตใจ ที่อาจจะส่งผลให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อสิทธิประโยชน์ของบุคคลนั้น ถ้าให้บุคคลเช่นว่านั้นมีความสามารถเท่าเทียมกับบุคคลตามความใน (๘) ของข้อนี้

บุคคลตามความใน (๑๑) (๑๒) และ (๑๓) ของข้อนี้ ตลอดจนบุคคลที่ไม่มีสติสัมปชัญญะและบุคคลที่ปัญญาอ่อนมาตั้งแต่เป็นผู้เยาว์เป็นบุคคลตามความในวรรคแรก

(๑๑) "ผู้มีจิตฟั่นเฟือน" หมายความว่า ผู้ที่มีอาการไม่สมประกอบทางด้านสติปัญญา โดยอยู่ในสภาพคุ้มดีคุ้มร้าย เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของร่างกาย หรือจิตใจถูกกระทบกระเทือนอย่างร้ายแรง

(๑๒) "ผู้วิกลจริต" หมายความว่า บุคคลที่มีความผิดปกติทางสติปัญญาอย่างรุนแรง ด้วยเหตุแห่งการพิการทางสมอง หรือสติวิปลาส จนไม่มีความสามารถในทางการปกครองหรือครอบครอง และในการทำนิติกรรมไม่ว่าจะเป็นอำนาจซึ่งได้มาโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือได้มาโดยการรับมอบมาจากผู้เป็นเจ้าของตามกฎหมาย

การไม่มีความสามารถของบุคคลตามความในวรรคแรก เป็นการไม่มีความสามารถมาแต่เดิมและจะมีอยู่ตลอดไปจนกว่าบุคคลนั้นจะหายจากวิกลจริต

(๑๓) "ผู้เยาว์" หมายความว่า บุคคลที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะ ซึ่งไม่มีความสามารถในทางการปกครองหรือครอบครอง และในการทำนิติกรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ

การไม่มีความสามารถอันเนื่องจากการเป็นผู้เยาว์นั้น เป็นการไม่มีความสามารถมาแต่เดิมและจะสิ้นสุดลง เมื่อบรรลุศาสนภาวะ

"เด็กเล็ก" หมายความว่า ผู้เยาว์ตั้งแต่ทารกแรกเกิดจนถึงเด็กโต

"เด็กโต" หมายความว่า ผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่างเด็กเล็กกับวัยรุ่น อันได้แก่ ผู้เยาว์ตั้งแต่เด็กที่สามารถแยกแยะสิ่งที่มีประโยชน์จากสิ่งไม่มีประโยชน์ได้ ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุประมาณเจ็ดขวบจนถึงวัยรุ่น

"วัยรุ่น" หมายความว่า ผู้เยาว์ที่มีความรู้สึกทางเพศแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อยู่ในวัยใกล้จะบรรลุศาสนภาวะ

(๑๔) "ทารกในครรภ์" หมายความว่า ทารกที่ยังอยู่ในครรภ์มารดา ซึ่งกฎหมายได้ถือเสมือนเป็นบุคคลที่มีสิทธิและคุณค่าตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่จะเป็นบุคคลและมีสิทธิในฐานะบุคคลก็ต่อเมื่อได้เกิดมารอดอยู่

(๑๕) "บรรลุศาสนภาวะ" หมายความว่า บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายนี้ โดยพ้นจากการเป็นผู้เยาว์ด้วยเหตุหนึ่งเหตุใดดังต่อไปนี้

(ก) มีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์

(ข) น้ำกามเคลื่อนด้วยประการใด ๆ

(ค) การมีประจำเดือนตามความใน (๕๕) ของข้อนี้

(๑๖) "บุคคลปัญญาอ่อน" หมายความว่า บุคคลที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่ามาตรฐานของบุคคลทั่วไป ซึ่งบางกรณีจะส่งผลให้บุคคลนั้นจัดการทรัพย์สินได้ต่ำกว่ามาตรฐานของศรัทธาชนหรือบุคคลทั่วไป หรือทั้งสองมาตรฐานในเวลาเดียวกัน

(๑๗) "ผู้ปัญญาอ่อน" หมายความว่า บุคคลปัญญาอ่อนที่บรรลุศาสนภาวะแล้วและในขณะบรรลุศาสนภาวะหรือหลังจากนั้นเคยเป็นผู้มีพฤติกรรมดีและมีสติปัญญาที่สมบูรณ์มาก่อน อีกทั้งยังไม่มีคำสั่งศาลให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

ญาติและบุคคลภายนอกอาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ปัญญาอ่อนเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถและสั่งให้บุคคลและทรัพย์สินของบุคคลนั้นอยู่ในความปกครองของผู้พิทักษ์

(๑๘) "ผู้ประพฤติสุรุ่ยสุร่ายเป็นอาจิณ" หมายความว่า บุคคลที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่ามาตรฐานของศรัทธาชนหรือบุคคลทั่วไปทางด้านการบริหารเงินหรือทรัพย์สิน และถ้าผู้นั้นเป็นผู้ฟาสิคด้วย ให้เรียกว่า "ผู้ประพฤติเสเพลและสุรุ่ยสุร่ายเป็นอาจิณ"

ให้ถือว่าผู้ประพฤติสุรุ่ยสุร่ายเป็นอาจิณหรือผู้ประพฤติเสเพลและสุรุ่ยสุร่ายเป็นอาจิณ เป็นบุคคลปัญญาอ่อน หรือเป็นผู้ปัญญาอ่อน แล้วแต่กรณี

(๑๙) "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" หมายความว่า บุคคลปัญญาอ่อนที่บรรลุศาสนภาวะแล้วและถูกศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

(๒๐) "ผู้พร่องความสามารถ" หมายความว่า บุคคลที่กฎหมายถือว่ามีความสามารถไม่สมบูรณ์ในเรื่องของการจัดการทรัพย์สินตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งความไม่สมบูรณ์นั้นอาจจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิประโยชน์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น ถ้าให้บุคคลเช่นว่านั้นมีความสามารถเท่าเทียมกับบุคคลตามความใน (๘) ของข้อนี้

ผู้ฟาสิค ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว บุคคลล้มละลาย ผู้อยู่ในอาการป่วยที่นำไปสู่ความตาย ผู้พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ผู้จำนำหรือผู้จำนอง ถือเป็นพร่องความสามารถตามความในวรรคแรก

(๒๑) "ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว" หมายความว่า บุคคลที่มีหนี้สินที่ถูกต้องตามกฎหมายและถึงกำหนดชำระแล้วมากกว่าทรัพย์สิน

(๒๒) "ผู้ฟาสิค" หมายความว่า ผู้ฝ่าฝืนหลักการศาสนาอิสลามดังต่อไปนี้และยังไม่ได้ทำการไถ่บาปที่ถูกต้องตามกฎหมาย

(ก) หลักการสำคัญยิ่งที่ถือว่าผู้ฝ่าฝืนเป็นผู้ทำบาปใหญ่

(ข) หลักการสำคัญที่ถือว่าผู้ฝ่าฝืนเป็นผู้ทำบาปเล็ก และเป็นชนิดที่ทำให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรม ของผู้ทำเป็นกิจวัตรหรืออาจิณ และเป็นปริมาณที่คาดว่าไม่น้อยกว่าการทำความดีที่ได้ทำมาแล้ว

(๒๓) "การไถ่บาปที่ถูกต้องตามกฎหมาย" หมายความว่า การล้างบาปของผู้ฟาสิค และผู้ทำบาปทั่วไปในอิสลาม โดยกระทำการดังต่อไปนี้

(ก) เปล่งวาจาขอขมาโทษจากอัลเลาะฮ์

(ข) โทมนัสในความผิดของตนอย่างสุดซึ้ง

(ค) สมาทานจิตในอันจะสังวรตนไม่กระทำความผิดที่เป็นบาปนั้นอีกต่อไป

(ง) ขอขมาโทษต่อผู้เสียหายในกรณีที่มีผู้เสียหาย ไม่ว่าผู้เสียหายจะยกโทษให้หรือไม่ก็ตาม

ในกรณีประทุษร้ายต่อทรัพย์ต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์ และในกรณีประทุษร้ายต่อร่างกายถึงฟกช้ำบาดเจ็บหรือตาย ต้องชำระค่าสินไหมทดแทน ทั้งนี้ ถ้าผู้เสียหายเรียกร้อง

ในทั้งสองกรณีตามความในวรรคก่อน การรับว่าจะชำระหนี้ย่อมมีผลเท่ากับการชำระหนี้

(๒๔) "ผู้พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม" หมายความว่า มุสลิมที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติจะด้วยเหตุที่เกิดจากใจคิดก็ดี หรือเกิดจากการแสดงออกด้วยวาจาหรือกายก็ดี

(๒๕) "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" หมายความว่า บุคคลที่มีสติปัญญารู้ผิดรู้ชอบตามปกติ ไม่เป็นผู้วิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือน หรืออื่น ๆ ที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น

(๒๖) "ผู้มีพฤติกรรมดีและมีสติปัญญาที่สมบูรณ์" หมายความว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมและสติปัญญาที่สมบูรณ์ดีตามมาตรฐานของศรัทธาชนและของคนปกติทั่วไป รู้ผิดรู้ชอบตามปกติ ไม่เป็นผู้วิกลจริต ผู้มีจิตฟั่นเฟือน บุคคลปัญญาอ่อนผู้ฟาสิค หรืออื่น ๆ ที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น

(๒๗) "เอาเราะฮ์" หมายความว่า ส่วนของร่างกายที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องปกปิดในแต่ละบุคคลและสภาพกาล

"เอาเราะฮ์ในการละหมาด" หมายความว่า ส่วนของร่างกายที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องปกปิด ในขณะทำละหมาด อันได้แก่ ทุกส่วนของร่างกายของหญิง ยกเว้นใบหน้าและมือ หรือส่วนที่อยู่ในระหว่างสะดือกับเข่าของชาย

เอาเราะฮ์ตามความในวรรคก่อน นอกจากเป็นเอาเราะฮ์ในการละหมาดแล้ว ยังเป็นเอาเราะฮ์ในสภาพกาลอื่นด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๒๘) "ร่วมเพศ" หมายความว่า ร่วมประเวณี หรือชำเราทางเว็จมรรค

(๒๙) "เล้าโลมทางเพศ" หมายความว่า ทำกิจกรรมทางเพศที่ยังไม่ถึงขั้นร่วมประเวณีหรือชำเราทางเว็จมรรค

(๓๐) "ร่วมประเวณี" หมายความว่า สอดใส่อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของชายเข้าในช่องคลอดของหญิง ในขณะที่ชายนั้นมีความรู้สึกทางเพศตามธรรมชาติ โดยล้ำคออวัยวะส่วนสืบพันธุ์นั้น หรือประมาณเท่านั้นในกรณีที่ไม่มีคอเช่นว่านั้น ไม่ว่าน้ำอสุจิจะได้เคลื่อนหรือไม่

(๓๑) "ชำเราทางเว็จมรรค" หมายความว่า สอดใส่อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของชายเข้าในทวารหนักของหญิงหรือชายอื่นในขณะที่ชายนั้นมีความรู้สึกทางเพศตามธรรมชาติ โดยล้ำคออวัยวะส่วนสืบพันธุ์นั้น หรือประมาณเท่านั้นในกรณีที่ไม่มีคอเช่นว่านั้น ไม่ว่าน้ำอสุจิจะได้เคลื่อนหรือไม่

(๓๒) "เสพเมถุน" หมายความว่า ร่วมประเวณีหรือส่งน้ำอสุจิ ซึ่งหลั่งออกเองหรือเนื่องแต่ภริยาหรือหญิงอื่น เข้าไปในร่างกายของภริยาหรือหญิงอื่นทางช่องคลอดหรือทางอื่น มิเลือกว่าภริยาหรือหญิงที่ถูกส่งน้ำอสุจินั้นจะเป็นผู้กระทำให้น้ำอสุจินั้นหลั่งออกมาหรือไม่ และมิเลือกว่าการส่งน้ำอสุจินั้นจะส่งด้วยประการใด ๆ หรือโดยบุคคลใด

(๓๓) "ผิดประเวณี" หมายความว่า การร่วมประเวณีกับหญิงที่ไม่ได้เป็นภริยาที่ไม่เป็นการร่วมเพศนิรโทษ

(๓๔) "การร่วมเพศนิรโทษ" หรือ "เสพเมถุนนิรโทษ" หมายความว่า การร่วมเพศหรือการเสพเมถุน แล้วแต่กรณี ที่ผิดกฎหมาย แต่กฎหมายได้ยกเว้นโทษให้ ซึ่งเกิดจากการที่ชายได้กระทำการเช่นว่านั้นไปโดยไม่ได้มีเจตนาที่จะกระทำการผิดประเวณี หรือในขณะกระทำชายนั้นเป็นบุคคลประเภทที่ไม่ต้องรับผิดตามกฎหมาย หรือกระทำในขณะอยู่ในสภาวการณ์ที่อาจจะทำความผิดเช่นว่านั้นได้ง่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๓๕) "วลี" หมายความว่า ผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองตามกฎหมายแล้วแต่กรณี

(๓๖) "คุฏบะฮ์สมรส" หมายความว่า คำกล่าวที่เรียบเรียงขึ้นตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติ และมีใจความสำคัญเกี่ยวกับการสมรส

(๓๗) "หญิงพรหมจารี" หมายความว่า หญิงที่ช่องคลอดยังไม่เคยถูกสอดใส่ด้วยอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามี ชายอื่น หรือสัตว์เพศผู้

"หญิงที่ไม่เป็นหญิงพรหมจารี" หมายความว่า หญิงซึ่งเสียความบริสุทธิ์ด้วยเหตุที่ช่องคลอดถูกสอดใส่ด้วยอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามี ชายอื่น หรือสัตว์เพศผู้ ไม่ว่าจะโดยความสมัครใจหรือไม่

(๓๘) "การขัดขืนถึงขั้นรุนแรง" หมายความว่า การขัดขืนที่ทำให้ผู้ขัดขืนกลายเป็นผู้ฟาสิค

การขัดขืนคำสั่งของวลีอามที่เรียกตัววลีอักร็อบให้มาทำการสมรสเกินสองครั้ง ให้ถือเป็นการขัดขืนถึงขั้นรุนแรงตามความในวรรคก่อน

(๓๙) "มีความน่าไว้วางใจ" หมายความว่า โดยสภาพที่มองเห็นได้จากภายนอกเป็นผู้มีความน่าไว้วางใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างเป็นธรรม

(๔๐) "ผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม" หมายความว่า บุคคลที่เป็นผู้ที่น่าเคารพนับถือไม่เป็นผู้ฟาสิค ไม่มีพฤติกรรมใด ๆ ที่ส่อให้เห็นถึงความไม่น่าไว้วางใจในการให้ความเป็นธรรม และมีคุณสมบัติประจำตัว หรืออุปนิสัยเช่นว่านั้น

(๔๑) "ผู้ที่น่าเคารพนับถือ" หมายความว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมหรือมีนิสัยที่เหมาะสมกับการที่จะได้รับการเคารพนับถือจากบุคคลอื่นในสังคมมุสลิมและไม่มีอาชีพที่ถือว่าเป็นอาชีพชั้นต่ำ

(๔๒) "บทบัญญัติที่จำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ เชื่อมั่นศรัทธาและประพฤติปฏิบัติ" หมายความว่า บทบัญญัติในอิสลามที่ว่าด้วย

๑. หลักการศรัทธา ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งที่มุสลิมต้องเรียนรู้และศรัทธา อันได้แก่ การศรัทธาใน

(ก) อัลเลาะฮ์

(ข) บรรดามลาอิกะห์ของอัลเลาะฮ์

(ค) บรรดาพระคัมภีร์ของอัลเลาะฮ์

(ง) บรรดาศาสนทูตของอัลเลาะฮ์

(จ) วันสิ้นโลก

(ฉ) กฎแห่งการกำหนดสภาวะของอัลเลาะฮ์

๒. หลักการปฏิบัติ ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งที่มุสลิมต้องเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติ อันได้แก่

(ก) การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะฮ์และท่านนบีมุฮำหมัดเป็นศาสนทูตของอัล โดยเปล่งวาจาเป็นประโยคภาษาอาหรับสองประโยคซึ่งมีความหมายดั่งเช่นว่านั้น

(ข) การละหมาดบังคับที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำวันละห้าเวลา

(ค) การถือศีลอดบังคับที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำปีละหนึ่งเดือน

(ง) การจ่ายทานบังคับที่มุสลิมต้องจ่ายให้แก่บุคคลในแปดประเภทและตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติ

(จ) การทำฮัจญ์บังคับที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำซึ่งตลอดชีวิตมีหนึ่งครั้ง

๓. ข้อปฏิบัติที่จำเป็น ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติที่มุสลิมต้องเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติที่สำคัญรองลงมาจากหลักการปฏิบัติตามความใน ๒. ของข้อนี้ อันได้แก่

(ก) การอาบน้ำบังคับ

(ข) การรู้จักและไม่บริโภคอาหารต้องห้าม

(ค) วิธีการทำความสะอาดอาหารและเครื่องนุ่งห่ม

(ง) ข้อปฏิบัติอื่น ๆ ที่สำคัญไม่ต่ำกว่าข้อปฏิบัติตามความใน (ก) ถึง (ค)

(๔๓) "การทำฮัจญ์" หมายความว่า การปฏิบัติศาสนกิจลักษณะหนึ่ง ซึ่งมีรูปแบบตามที่กฎหมายบัญญัติและจำเป็นต้องการกระทำที่นครเมกกะ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย

การทำฮัจญ์ครั้งแรกถือเป็นฮัจญ์บังคับ

(๔๔) "การทำอุมเราะฮ์" หมายความว่า การปฏิบัติศาสนกิจลักษณะหนึ่ง ซึ่งมีรูปแบบใกล้เคียงกับฮัจญ์ แต่มีกระบวนการสั้นกว่าและสำคัญน้อยกว่าฮัจญ์ และจำเป็นต้องกระทำที่นครเมกกะ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบียเช่นเดียวกับฮัจญ์

(๔๕) "อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม" หมายความว่า อยู่ในสภาพของผู้ที่อยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ว่าด้วยผู้ที่ได้เข้าสู่กระบวนการทำฮัจญ์หรือการทำอุมเราะฮ์แล้ว

(๔๖) "ทรัพย์สิน" หมายความว่า ทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์

"ทรัพย์" หมายความว่า วัตถุที่มีค่า และใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งอาจครอบครองและโอนให้กันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

"สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์" หมายความว่า สิ่งที่ไม่ได้เป็นทรัพย์ แต่มีประโยชน์เยี่ยงทรัพย์ซึ่งครอบครองและโอนให้กันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

(๔๗) “ทรัพย์ที่ห้ามยึดถือ” หมายความว่า ทรัพย์ที่ไม่ถือว่ามีประโยชน์ และไม่อาจครอบครองและโอนให้กันโดยชอบด้วยกฎหมาย

(๔๘) มะฮัดร์อันควร หมายความว่า มะฮัดร์ที่มีคุณค่าเหมาะสมกับหญิงที่เป็นผู้ได้รับที่จะต้องมอบให้แก่หญิงนั้นในกรณีต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการกำหนดคุณค่าของมะฮัดร์อันควรนั้น ให้คำนึงถึงธรรมเนียมปฏิบัติของท้องถิ่นและคุณสมบัติของหญิงนั้นในด้านต่าง ๆ รวมกัน และให้เทียบเคียงกับมะฮัดร์ที่ดีที่สุดและสามารถทราบได้ ที่บรรดาญาติหญิงของหญิงนั้นที่อยู่ในลำดับแรกสุดของลำดับความใกล้ชิดต่อไปนี้ตามลำดับเคยได้รับมา ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งมะฮัดร์ที่เหมาะสมกับหญิงนั้นมากที่สุด

(ก) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา

(ข) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา

(ค) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาและผู้สืบสันดานของพี่ชายหรือน้องชายนั้นในสายชายที่เป็นเพศหญิงตามลำดับชั้น

(ง) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาและผู้สืบสันดานของพี่ชายหรือน้องชายนั้น ในสายชายที่เป็นเพศหญิงตามลำดับความใกล้ชิด

(จ) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาของบิดา

(ฉ) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดาของบิดา

(ช) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของบิดาและผู้สืบสันดานของพี่หรือน้องชายนั้น ในสายชายที่เป็นเพศหญิงตามลำดับชั้น

(ซ) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของบิดาและผู้สืบสันดานของพี่หรือน้องชายนั้นในสายชายที่เป็นเพศหญิงตามลำดับชั้น

(ฌ) มารดา

(ญ) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่มารดา

(ฎ) ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศหญิงตามลำดับชั้น

(ฏ) พี่หญิงหรือน้องหญิงของมารดา

(ฐ) บุตรหญิงของพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่มารดา

(ฑ) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายของมารดา

(ฒ) หญิงที่เป็นบุคคลภายนอกและอยู่ในบริเวณใกล้เคียง

(๔๙) "มอบตัวแก่สามี" หมายความว่า พร้อมที่จะอยู่กินฉันสามีภริยากับสามี และฝ่ายภริยาได้แจ้งให้ฝ่ายสามีทราบถึงความพร้อมนั้นและได้นัดหมายหรือแจ้งให้ฝ่ายสามีมารับการมอบตัวภริยาเพื่อไปอยู่กินฉันสามีภริยากับสามีในสถานที่ที่สามีต้องการ โดยการกระทำตามวิธีการดังต่อไปนี้แล้ว

(ก) ภริยาหรือตัวแทนเป็นผู้นัดหมายหรือผู้แจ้งไปยังสามี ในกรณีที่ภริยาเป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมาย

(ข) วลีของภริยาหรือตัวแทนเป็นผู้นัดหมายหรือผู้แจ้งไปยังสามี ในกรณีภริยาเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ยกเว้นกรณีที่ภริยานั้นเป็นผู้เยาว์ที่มีร่างกายเติบใหญ่จนสามารถทำการร่วมประเวณีด้วยได้ ซึ่งกรณีเช่นว่านี้ภริยานั้นหรือตัวแทนสามารถเป็นผู้นัดหมายหรือแจ้งไปยังสามี หรือไปยังวลีของสามีในกรณีสามีเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถได้ด้วย

(ค) ภริยาหรือตัวแทนเป็นผู้นัดหมายหรือผู้แจ้งไปยังวลีของสามี ในกรณีที่ภริยาไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ แต่สามีเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(ง) วลีของภริยาหรือตัวแทนเป็นผู้นัดหมายหรือผู้แจ้งไปยังวลีของสามี ในกรณีที่สามีและภริยาเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(จ) ภริยาหรือตัวแทนเป็นผู้นัดหมายหรือผู้แจ้งไปยังวลีของสามีว่าภริยายินยอมที่จะปฏิบัติตนตามหน้าที่ภริยาแล้ว ในกรณีที่สามีละทิ้งภริยาโดยออกไปจากบ้านเพราะเหตุภริยาเป็นนุชูซอันเนื่องจากไม่ปฏิบัติหน้าที่ของภริยา แต่ก็ยังอยู่ในเมืองที่สามีและภริยานั้นอาศัยอยู่

(ฉ) ภริยากลับมาบ้านเพื่ออยู่ร่วมกับสามี ในกรณีที่ภริยายาเป็นนุชูซเนื่องจากออกไปจากบ้านอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็ยังอยู่ในเมืองที่สามีและภริยานั้นอาศัยอยู่

ในกรณีที่สามีเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ให้ถือว่าสามีได้รับการมอบตัวภริยาตั้งแต่วันที่สามีหรือวลีของสามีได้ทราบการนัดหมายหรือการแจ้งของผู้มีอำนาจในการแจ้งตามความในวรรคก่อนหรือการกลับมาของภริยา แล้วแต่กรณี ถ้าสามียังอยู่ในเมืองที่สามีและภริยานั้นอาศัยอยู่

ถ้าสามีตามความในสองวรรคก่อนอยู่ต่างเมือง ให้ถือว่าสามีนั้นได้รับการมอบตัวภริยาในวันที่สามีหรือตัวแทนของสามีได้มาพบภริยา หรือมีพฤติการณ์ที่พึงอนุมานได้ว่าสามีควรจะได้พบภริยาแล้ว

ในกรณีที่ผู้มีอำนาจในการแจ้งหรือนัดหมายสามีไม่อาจแจ้งหรือนัดหมายสามีได้เอง เนื่องจากสามีอยู่ต่างเมือง ผู้มีอำนาจเช่นว่านั้นสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลดำเนินการแทนได้ ในกรณีที่สามีทราบแล้วแต่ไม่กลับมา หรือส่งตัวแทนมาภายในเวลาที่ควรจะได้กลับมา หรือส่งตัวแทนมาภายในเวลาที่ควรจะได้กลับมา ให้ถือว่าสามีได้รับการมอบตัวของภริยาแล้ว และให้ศาลจัดการให้ภริยานั้นได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายถ้าภริยาต้องการ

(๕๐) "การสิ้นสุดการสมรสประเภทร็อจญอีย์" หมายความว่า การสิ้นสุดการสมรสที่สามีภริยาคู่หย่ากลับคืนดีกันได้ด้วยการคืนดีภายในระยะอิดดะฮ์หรือโดยการสมรสใหม่

(๕๑) "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน" หมายความว่า การสิ้นสุดการสมรสที่สามีภริยาคู่หย่ากลับคืนดีกันได้ก็เฉพาะโดยการสมรสใหม่ แบ่งได้ ดังนี้

(ก) "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่" หมายความว่า การสิ้นสุดการสมรสที่สามีภริยาคู่หย่ากลับคืนดีกันได้ก็เฉพาะโดยการสมรสใหม่ที่ประกอบด้วยเงื่อนไขตามความในข้อ ๑๗๘ วรรคสอง

(ข) "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" หมายความว่า การสิ้นสุดการสมรสที่สามีภริยาคู่หย่ากลับคืนดีกันได้ก็เฉพาะโดยการสมรสใหม่ซึ่งเป็นการสมรสปกติที่ไม่ประกอบด้วยเงื่อนไขใด ๆ

(๕๒) "อิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์" หมายความว่า อิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสประเภทร็อจญอียะฮ์

(๕๓) "อิดดะฮ์บาอิน" หมายความว่า อิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน แบ่งได้ดังนี้

(ก) "อิดดะฮ์บาอินเล็ก" หมายความว่า อิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก

(ข) "อิดดะฮ์บาอินใหญ่" หมายความว่า อิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่

(๕๔) "หญิงที่อยู่ในวัยก่อนวัยมีประจำเดือน" หมายความว่า หญิงที่ยังไม่ถึงวัยที่จะมีประจำเดือนและยังไม่เคยมีประจำเดือน หรือถึงวัยนั้นแล้วแต่หญิงยังไม่เคยมีประจำเดือน

"หญิงที่อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือน" หมายความว่า หญิงที่เคยมีประจำเดือนแต่มาหมดประจำเดือนในภายหลัง และมีอายุถึงวัยที่จะหมดประจำเดือนแล้ว ทั้งนี้ก็โดยการเทียบเคียงอายุของหญิงนั้นกับอายุในขณะหมดประจำเดือนของกลุ่มหญิงที่หมดประจำเดือนแล้วและเป็นส่วนใหญ่ของเครือญาติของหญิงนั้น หรือของหญิงอื่นที่เป็นส่วนใหญ่ของสังคมนั้น ถ้าไม่สามารถเทียบเคียงกับหญิงในเครือญาติของหญิงนั้นได้ และถ้าไม่สามารถเทียบเคียงอายุเช่นว่านั้นได้แล้ว ให้ถือเอาวันที่มีอายุครบหกสิบสองปีบริบูรณ์ หรือวันที่มีอายุอนุมานเท่านั้นถ้าจำอายุไม่ได้

(๕๕) "มีประจำเดือน" หมายความว่า หลั่งระดูในทุกรอบเดือนโดยปกติ

(๕๖) "ระดู" หมายความว่า เลือดที่หลั่งออกมาจากมดลูกทางช่องคลอดตามธรรมชาติของหญิงที่มีอายุประมาณเก้าปีขึ้นไปภายในกรอบเวลาที่กฎหมายบัญญัติทุกรอบเดือนโดยปกติ การหลั่งระดูตามความในวรรคก่อนต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(ก) ต้องมีการหลั่งเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่าหนึ่งวันต่อเนื่องกัน แต่ไม่เกินสิบห้าวัน ในระหว่างช่วงเวลานั้นไม่ว่าจะหลั่งกี่ครั้งก็ตามแต่ถ้าหากหลั่งเกินสิบห้าวันให้นับเป็นการหลั่งระดูเพียงวันที่ครบสิบห้าวันเท่านั้นและให้ถือว่า เป็นการหลั่งระดูเพียงหนึ่งครั้ง

(ข) การหลั่งระดูแต่ละครั้งต้องห่างกันไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

ในกรณีมีข้อโต้แย้งในเรื่องดังต่อไปนี้ ให้ฟังคำของหญิงโดยการสาบาน

(ก) การหลั่งระดู เมื่อหญิงนั้นบรรลุศาสนภาวะแล้ว

(ข) การเป็นผู้อยู่ในวัยก่อนวัยมีประจำเดือนหรือผู้อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือน

(ค) การคลอดหรือการแท้งบุตร

ในกรณีมีข้อโต้แย้งเรื่องการพ้นระยะอิดดะฮ์ของหญิงผู้อยู่ในวัยก่อนหรือผู้อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือน ให้ฟังคำของหญิงนั้นโดยการสาบาน ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่มีพยาน หากหญิงนั้นไม่สาบาน ให้อีกฝ่ายหนึ่งสาบาน แต่ถ้าฝ่ายนั้นไม่ยินยอมสาบาน ให้ฟังคำของหญิงนั้น

(๕๗) เลือดนิฟาส หมายความว่า เลือดที่หลั่งออกมาทางช่องคลอดหลังการคลอดหรือการแท้งบุตร ซึ่งต้องเป็นเลือดตั้งแต่หนึ่งหยดขึ้นไป และเริ่มหลั่งภายในสิบห้าวันและไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันคลอดหรือวันแท้งบุตร

(๕๘) "เวรอยู่ร่วมกับภริยา" หมายความว่า การใช้เวลาอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาระหว่างสามีกับภริยาในสถานที่และช่วงเวลาที่สามีกำหนดและไม่ขัดต่อกฎหมายด้วยการค้างคืนและวันด้วยกันตามปกติของการใช้ชีวิตร่วมกันของสามีภริยาทั่วไป และรวมถึงการทำการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู แต่ไม่รวมถึงการเสพเมถุนและการเสพสุขทางเพศอย่างอื่น

(๕๙) "การจับฉลากระหว่างภริยา" หมายความว่า สามีจับฉลากรายชื่อภริยา ถ้าจับได้รายชื่อภริยาคนใด ให้ถือว่าภริยาคนนั้นชนะในการจับฉลาก ถ้าภริยาหลายคน คนที่ถูกจับได้เป็นลำดับแรก เป็นผู้อยู่ในลำดับแรกสุด และคนที่ถูกจับได้เป็นลำดับถัดไปเป็นผู้อยู่ในลำดับถัดไป

(๖๐) "ผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมาย" หมายความว่า ผู้สูญหายที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งว่าเป็นผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมาย เนื่องจาก

(ก) มีพยานยืนยันถึงการตายของผู้สูญหายนั้น หรือ

(ข) เชื่อว่าผู้สูญหายนั้นตายแล้วโดยถือตามอายุขัยของบุคคลส่วนใหญ่แห่งท้องถิ่นที่ผู้เสียหายนั้นน่าจะอาศัยอยู่

ผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมาย ให้นับว่าตายตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งไปเช่นว่านั้นมีชีวิตอยู่หรือตายภายหลังเวลาที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้น และบุคคลนั้นเองหรือผู้มีส่วนได้เสียร้องขอต่อศาล ให้ศาลเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือเปลี่ยนเวลาตายในคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้น แล้วแต่กรณี การเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นย่อมไม่กระทบถึงความสมบูรณ์แห่งกิจการทั้งหลายอันได้กระทำไปโดยสุจริตในระหว่างเวลาตั้งแต่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแสดงความตายถึงเวลาเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เมื่อศาลเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ให้สภาพบุคคล สิทธิต่าง ๆ และทรัพย์สินของบุคคลนั้นกลับคืนสู่ฐานะเดิม ให้บุคคลผู้ได้สิทธิเหล่านั้นหรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นคืนแก่บุคคลนั้น หรือใช้ราคาแทนถ้าไม่สามารถส่งคืนทรัพย์สินได้แต่บุคคลผู้ต้องส่งคืนทรัพย์สินมีสิทธิเรียกร้องค่าใช้จ่ายเพื่อบำรุงรักษาทรัพย์สินนั้นโดยสมควรแก่สภาพแห่งทรัพย์สินนั้นได้

(๖๑) “ผู้ปกครองทรัพย์” หมายความว่า ตัวแทนของผู้สูญหายในการจัดการทรัพย์สินที่ตั้งโดยศาล

(๖๒) “ผู้สูญหาย” หมายความว่า บุคคลที่สูญหายไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ หรือถูกจับเป็นเชลยและถูกนำหายไปจากถิ่นที่อยู่ โดยไม่มีผู้ใดรู้ถิ่นที่อยู่และไม่มีผู้ใดรู้ว่ายังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ผู้สูญหายยังคงต้องมีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาและค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่เครือญาติตามที่กฎหมายบัญญัติอยู่ต่อไป โดยบุคคลเช่นว่านั้นสามารถเรียกรับเอาจากทรัพย์สินของผู้สูญหายได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ภริยาของผู้สูญหายที่สมรสกับชายอื่นไปแล้วไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูจากทรัพย์สินของผู้สูญหาย

นอกจากบุคคลที่กฎหมายบัญญัติและภายในขอบข่ายที่กฎหมายบัญญัติ ไม่มีผู้ใดมีสิทธิในการจำหน่าย จ่าย แจก เก็บกิน หรือยึดครองทรัพย์สินของผู้สูญหาย

สภาพความสูญหายจะหมดสิ้นไป และกลายเป็นผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมาย เมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเช่นว่านั้น

ในกรณีที่ไม่มีผู้ปกครองทรัพย์ที่ตั้งโดยผู้สูญหาย ศาลสามารถตั้งผู้ปกครองทรัพย์เพื่อจัดการทรัพย์ของผู้สูญหายได้

(๖๓) “ซิมมีย์” หมายความว่า ชาวคัมภีร์หรือผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามที่ไม่ใช่ชาวคัมภีร์ที่อาศัยอยู่ในรัฐอิสลามภายใต้สนธิสัญญาคนต่างด้าวที่ต้องจ่ายค่าต่างด้าว และต้องปฏิบัติตามกฎหมายอิสลามและอยู่ภายใต้ข้อปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติ ถ้าเป็นเพศหญิงให้เรียกว่า “ซิมมียะฮ์”

(๖๔) “ฮัดร์บีย์” หมายความว่า ผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามที่ไม่มีสนธิสัญญาใด ๆ ในเรื่องของสันติภาพ สงบศึก ขออาศัยในรัฐอิสลามชั่วคราว หรือความปลอดภัยของชาวมุสลิมกับรัฐอิสลาม หรือผู้นับถือศาสนาอิสลาม แล้วแต่กรณี ตามที่กฎหมายบัญญัติและเป็นพลเมืองของรัฐที่ไม่เป็นรัฐอิสลาม ถ้าเป็นเพศหญิงให้เรียกว่า “ฮัดร์บียะฮ์”

(๖๕) “ลงละอ์นะฮ์” หมายความว่า ลงโทษโดยให้ห่างไกลจากความเมตตาของอัลเลาะฮ์

(๖๖) “พยานฮิสบะฮ์” หมายความว่า พยานที่มาให้การเป็นพยานในฐานะผู้สนับสนุนการปฏิบัติดีและขัดขวางการปฏิบัติชั่วตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๖๗) “นะญิส” หมายความว่า สิ่งที่ถือว่าเป็นสิ่งสกปรกตามกฎหมายนี้ ซึ่งห้ามสัมผัส และต้องขจัดออกไปโดยการทำความสะอาด ตามรูปแบบที่กฎหมาย

บัญญัติ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เป็นนะญิสและประเภทของ นะญิสซึ่งมีสามประเภท คือ ประเภทเบา ประเภทกลาง และประเภทหนัก

(๖๘) "สมควร" หมายความว่า สมควรแก่เหตุ โดยถือตามความรู้สึกนึกคิดของวิญญูชนมุสลิม หรือหลักแห่งประเพณีปฏิบัติ

(๖๙) "ผู้ชำนาญการเฉพาะ" หมายความว่า มุสลิมที่เป็นผู้มีสติปัญญาและพฤติกรรมที่สมบูรณ์ และมีความรู้ ความเข้าใจ หรือสันทัดในเรื่องนั้น ๆ เป็นพิเศษ

(๗๐) "ถิ่นที่อยู่ประจำ" หมายความว่า ภูมิลำเนาหรือสถานที่อยู่หลักตามความเข้าใจหรือการยอมรับของบุคคลทั่วไปของท้องถิ่นหรือบ้านเมืองนั้น

(๗๑) "โดยสมัครใจ" หมายความว่า โดยรู้สำนึกและยินยอมพร้อมใจโดยไม่ได้แสดงอาการขัดขวาง หรือขัดขืนทั้ง ๆ ที่อยู่ในสภาพที่สามารถบังคับพฤติกรรมด้วยจิตใจได้ หรือโดยเจตนา

"โดยรู้สำนึก" หมายความว่า โดยรู้สึกตัวหรือโดยที่ไม่ได้อยู่ในสภาพที่ไม่อาจบังคับพฤติกรรมด้วยจิตใจได้

"โดยเจตนา" หมายความว่า โดยมีความตั้งใจกระทำและโดยมีความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งนั้นจริง

(๗๒) "โดยพลัน" ในบทบัญญัติที่ว่าด้วยการสนองรับนั้น หมายความว่า ติดต่อกับหรือถัดจากคำเสนอ หรือภายในระยะช่วงเวลาที่ถือว่าถัดจากคำเสนอไม่นานในกรณีที่ผู้เสนออยู่ต่อหน้า หรือติดต่อกับหรือถัดจากการทราบเรื่องนั้นหรือภายในระยะช่วงเวลาที่ถือว่าถัดจากการทราบเรื่องนั้นไม่นาน ในกรณีที่ผู้เสนอไม่ได้อยู่ต่อหน้า หรือโดยไม่เว้นช่วงระหว่างการเสนอและการสนองรับเป็นเวลานาน หรือมีสิ่งนอกเรื่องจำนวนมากมาแทรกกลางระหว่างการสนองรับนั้น

(๗๓) "ผู้สืบสายโลหิต" หมายความว่า บิดาหรือมารดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจนสุดสาย

"ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจากบิดาหรือมารดา แล้วแต่กรณี โดยเริ่มตั้งแต่ปู่ ตา ย่า หรือยาย แล้วแต่กรณี เป็นต้นไปจนสุดสาย

(๗๔) "ปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" หมายความว่า ปู่หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย โดยเริ่มตั้งแต่ปู่ทวดเป็นต้นไปจนสุดสายโดยไม่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง

"ปู่หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย" หมายความว่า ปู่หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย ในชั้นใดชั้นหนึ่ง โดยเริ่มตั้งแต่ปู่ทวดเป็นต้นไปจนสุดสายโดยไม่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง

(๗๕) "บิดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" หมายความว่า บิดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย โดยเริ่มตั้งแต่ปู่เป็นต้นไปจนสุดสายโดยไม่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง

(๗๖) "บุตร" หมายความว่า บุตรชายหรือหญิง

(๗๗) "บุตรชายและผู้สืบสันดาน" หมายความว่า บุตรชายและผู้สืบสันดานสายชายตั้งแต่หลานที่เกิดจากบุตรชายเป็นต้นไปซึ่งติดต่อกันไปโดยลำดับจนสุดสาย

(๗๘) "มีบุตร" หมายความว่า มีบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่

(๗๙) "ไม่มีบุตร" ให้หมายความรวมถึงเคยมี แต่บุตรนั้นตายเสียก่อนแล้ว

(๘๐) "มีพี่ชาย" "มีน้องชาย" "มีพี่สาว" หรือ "มีน้องสาว" หมายความว่า มีพี่ชายมีน้องชาย มีพี่สาว หรือมีน้องสาว แล้วแต่กรณี ที่ยังมีชีวิตอยู่

(๘๑) "ไม่มีพี่ชาย" "ไม่มีน้องชาย" "ไม่มีพี่สาว" หรือ "ไม่มีน้องสาว" ให้หมายความรวมถึงเคยมีบุคคลเช่นว่านั้น แต่ได้ตายไปก่อนแล้ว

(๘๒) "โทษฮัดด์" หมายความว่า โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำผิดที่กฎหมายบัญญัติโทษในแต่ละฐานความผิดไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง และไม่ได้เป็นกัฟฟาเราะฮ์

(๘๓) "กัฟฟาเราะฮ์" หมายความว่า โทษปรับที่กฎหมายบัญญัติค่าปรับในแต่ละฐานความผิดไว้แล้ว

(๘๔) "ผู้สืบสันดาน" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตลงไปตั้งแต่บุตรลงไปจนสุดสายทั้งที่เป็นเพศชายและเพศหญิง

"ผู้สืบสันดานสายชาย" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตลงไปตั้งแต่ชั้นหลานลงไปในสายชายจนสุดสาย ทั้งที่เป็นเพศชายและเพศหญิงโดยไม่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง

"ผู้สืบสันดานสายหญิง" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตลงไปตั้งแต่ชั้นหลานในสายหญิงทั้งเป็นเพศหญิงและเพศชายจนสุดสายโดยจะมีผู้เป็นเพศหญิงในอย่างน้อยหนึ่งชั้นมากั้นกลาง

(๘๕) "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตลงไปตั้งแต่ชั้นหลานลงไปในสายชายจนสุดสายที่เป็นเพศชายโดยไม่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง

"ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตลงไปตั้งแต่ชั้นหลานลงไปในสายชายจนสุดสายที่เป็นเพศหญิงโดยไม่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง

(๘๖) "ทำวะกัฟ" หมายความว่า ทำการบริจาคหรือมอบผลประโยชน์แห่งทรัพย์ให้แก่บุคคลที่กำหนดและมีอยู่จริงภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ตลอดไป โดยที่ตัวทรัพย์นั้นแม้จะยังคงมีอยู่ แต่ก็ต้องกลายเป็นทรัพย์ของอัลเลาะฮ์ที่ห้ามโอน ย้าย จ่าย แจกจนกว่าจะสิ้นสลายไป

บุคคลที่เป็นผู้รับผลประโยชน์ตามความในวรรคก่อน จะต้องเป็นบุคคลที่ไม่ขัดต่อการเป็นผู้รับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยการให้หรือการบริจาค ซึ่งอาจเป็นเครือญาติของผู้ทำหรือบุคคลอื่น และให้รวมถึงองค์กรต่าง ๆ ด้วย และให้เรียกบุคคลนี้ว่าผู้รับวะกัฟ

บุคคลที่เป็นผู้บริจาคหรือมอบผลประโยชน์ตามความในสองวรรคก่อน จะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์นั้น และมีความสมัครใจ และไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ และให้เรียกบุคคลนี้ว่าผู้ทำวะกัฟ

ในกรณีที่ผู้ทำวะกัฟได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้รับวะกัฟ ย่อมเป็นไปตามนั้น ตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและมีความเป็นไปได้

ทรัพย์ตามความในวรรคสอง ต้องเป็นทรัพย์ที่มีความชัดเจนและแน่นอนและไม่เป็นทรัพย์ห้ามยึดถือ แม้ไม่อยู่ในความครอบครองของผู้ทำวะกัฟ และผลประโยชน์ของทรัพย์นั้น ไม่ว่ามีอยู่แล้วในขณะวะกัฟหรือที่มีขึ้นในภายหลัง และไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ที่ได้จากทั้งหมดของตัวทรัพย์นั้นหรือจากบางส่วนของตัวทรัพย์นั้น จะต้องเป็นผลประโยชน์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับวะกัฟ และเป็นประเภทที่สามารถโอนให้ไปเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับวะกัฟได้ และเมื่อทำวะกัฟแล้ว ให้เรียกทรัพย์นี้ว่าทรัพย์วะกัฟ

ถ้าการบริจาคหรือมอบผลประโยชน์แห่งทรัพย์ตามความในวรรคสองได้กำหนดให้เกิดขึ้นหลังจากผู้บริจาคตาย การทำการบริจาคหรือมอบผลประโยชน์นั้นจะกลายเป็นการทำพินัยกรรมวะเศียต

ในการทำวะกัฟจะต้องมีคำกล่าว ที่ให้ความหมายว่าผู้กล่าวได้กระทำตามความในวรรคแรก โดยไม่มีเงื่อนไขและเงื่อนเวลาและไม่ว่าจะเป็นคำที่ชัดเจนหรือไม่ ในกรณีที่เป็นคำที่ไม่ชัดเจน ผู้ใช้คำนั้นจะต้องมีเจตนาที่จะให้มีความหมายเช่นว่านั้น ทั้งนี้ ให้รวมถึงข้อความที่เขียนขึ้นแทนคำกล่าวแม้มีความสามารถที่จะกล่าวได้ และในกรณีที่ผู้ทำวะกัฟเป็นใบ้ ให้นำความในข้อ ๑๖๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีของการทำวะกัฟ ในขณะเจ็บป่วยที่นำไปสู่ความตาย ทรัพย์ตามความในวรรคสองต้องมีค่าไม่เกินหนึ่งในสามกองมรดก ถ้ามากกว่าหนึ่งในสาม ในส่วนที่เหลือจากหนึ่งในสาม จะต้องได้รับความยินยอมจากทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิในส่วนนั้น

ในการทำวะกัฟ ผู้ทำวะกัฟสามารถตั้งตนเองหรือบุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลทรัพย์วะกัฟนั้น และยังสามารถกำหนดให้มีค่าจ้างซึ่งเอาจากผลประโยชน์ที่ได้จากทรัพย์วะกัฟนั้นให้แก่ผู้ดูแลนั้นได้ด้วย

ในกรณีที่ไม่ได้กำหนดค่าจ้างเอาไว้ ผู้ดูแลสามารถยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลกำหนดค่าจ้างให้ตามสมควร

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลที่ตั้งโดยผู้ทำวะกัฟกับผู้ทำวะกัฟ ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายนี้ว่าด้วยตัวแทนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ความเป็นผู้ดูแลย่อมระงับสิ้นไป เมื่อ

(๑) ผู้ดูแล เป็นผู้ฟาสิค ตาย วิกลจริต เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถหรือเจ็บป่วยจนไร้ความรู้สึก

(๒) ผู้ตั้งถอนการตั้ง หรือผู้ดูแลยกเลิกการเป็นผู้ดูแล หรือ

(๓) ระยะเวลาที่ได้ถูกกำหนดให้ผู้ดูแลทำหน้าที่สิ้นสุดลง

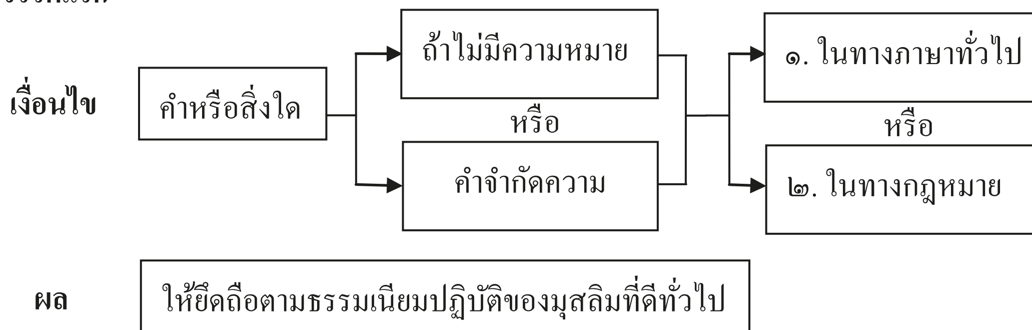
หลังจากอำนาจผู้ดูแลที่ตั้งโดยผู้ทำวะกัฟได้ระงับสิ้นไปหรือกรณีไม่มีผู้ดูแลอำนาจหน้าที่ในการดูแลทรัพย์วะกัฟจะตกแก่วลีฮากิม

บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องมีสิทธิยื่นคำร้องหรือคำฟ้องต่อศาลแล้วแต่กรณี เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์วะกัฟไปตามกฎหมายและความประสงค์ของผู้ทำวะกัฟ

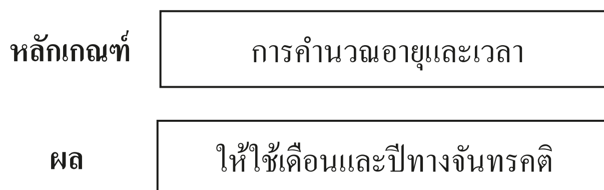
ข้อ ๒ คำใดหรือสิ่งใด ถ้าไม่มีความหมายหรือคำจำกัดความในทางภาษาทั่วไปหรือในทางกฎหมายอิสลามให้ยึดถือตามธรรมเนียมปฏิบัติของมุสลิมที่ดีทั่วไป **การตีความ**

ในการคำนวณอายุและเวลา ให้คำนวณโดยใช้เดือนและปีทางจันทรคติของอิสลาม **การคำนวณอายุและเวลา**

วรรคแรก

วรรคสอง

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมายอิสลาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑) วรรคสอง

๒. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๓. "ปี" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๗)

ข้อพิจารณา

๑. "ในทางภาษาทั่วไป" หมายความว่า ในทางภาษาอาหรับทั่วไป อันเป็นภาษาที่ชาวอาหรับทั่วไปใช้สื่อสารกันโดยทั่วไป

๒. "ในทางกฎหมายอิสลาม" หมายความว่า ในความหมายหรือคำจำกัดความที่ใช้กันเฉพาะในทางศาสนาหรือกฎหมายอิสลาม ซึ่งบุคคลที่มิได้นับถือศาสนาอิสลามหรือไม่สันทัดในกฎหมายอิสลามอาจไม่เข้าใจความหมาย เนื่องจากมีลักษณะพิเศษของภาษาบางอย่างที่ใช้ต่างจากภาษาทั่วไปในชีวิตประจำวันเช่นคำว่า "ฟาสิค"

ในทางภาษาทั่วไป หมายถึง ผู้หลงทาง ผู้ออกจากแนวทางที่ถูกต้อง แต่ในทางกฎหมายอิสลาม หมายถึง ผู้ฝ่าฝืนหลักการศาสนาอิสลามตามความในข้อ ๑ (๒๒)

๓. "ธรรมเนียมปฏิบัติของมุสลิมที่ดีทั่วไป" หมายถึง คำพูดหรือการกระทำในอดีตที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลาอันยาวนานจนเป็นที่ยอมรับอยู่ในจิตใจและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของสังคมมุสลิมที่ดีอย่างแพร่หลาย

อนึ่งในการให้ความหมายหรือการตีความข้อกฎหมายอิสลามนั้น จะต้องใช้ความหมายในทางกฎหมายอิสลามก่อน หากไม่มี ให้ใช้ความหมายที่มีในทางภาษาทั่วไป และหากในทางภาษาทั่วไปก็ไม่มี ก็ให้นำธรรมเนียมปฏิบัติของมุสลิมที่ดีทั่วไปมาใช้

๔. "ในการคำนวณอายุและเวลา ให้คำนวณโดยใช้เดือนและปีทางจันทรคติของอิสลาม" หมายความว่า การคำนวณอายุและเวลาตามกฎหมายอิสลาม ต้องคำนวณโดยใช้ เดือนและปีทางจันทรคติอิสลาม และตามวิธีการที่อิสลามบัญญัติ เช่น ในการเริ่มต้นของวัน (ซึ่งรวมทั้งคืนด้วย) นั้น โดยปกติทั่วไปจะเริ่มตั้งแต่พระอาทิตย์ตกเป็นต้นไปจนพระอาทิตย์ตกอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือ ในการนับเวลาหนึ่งวันนั้นจะเริ่มนับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า จนถึงดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้าอีกครั้งในวันถัดไป (ข้อ ๑ (๕)) ซึ่งจะแตกต่างจากปฏิทินในทางสากลที่ปกติเริ่มนับวันใหม่ในเวลา ๒๔ นาฬิกา หรือ ๐ นาฬิกา

ตัวอย่าง ตามปฏิทินสากล วันเสาร์ เวลา ๒๒ นาฬิกา ยังเป็นวันเสาร์อยู่และจะเข้าสู่วันอาทิตย์เมื่อเวลา ๒๔ นาฬิกา หรือ ๐ นาฬิกา แต่ทางจันทรคติอิสลาม วันเสาร์ เวลา ๒๒ นาฬิกา ดังกล่าว จะเป็นการเข้าสู่วันอาทิตย์แล้วตั้งแต่ดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้าในช่วงค่ำของวันเสาร์

๔.๑ การนับเดือนทางในทางจันทรคติ หนึ่งเดือนจะมี ๒๙ หรือ ๓๐ วัน เท่านั้น (ข้อ ๑ (๖)) ขึ้นอยู่กับเวลาที่ดวงจันทร์ใช้ในการหมุนรอบโลกครบ ๑ รอบในเดือนนั้น ๆ ดังนั้น การกำหนดวันที่ ๑ ของเดือนต่าง ๆ จะทำได้ด้วยการดูจันทร์เสี้ยวในขณะที่ได้ผ่านพ้นวันที่ ๒๙ ของแต่ละเดือนนั้นไปแล้ว โดยจะดูในขณะที่ดวงอาทิตย์เริ่มลับขอบฟ้า ถ้าเห็นจันทร์เสี้ยว ให้เริ่มนับจากคืนนั้นว่าเป็นวันที่ ๑ ของเดือนใหม่ แต่ถ้าไม่ปรากฏว่ามีจันทร์เสี้ยว แสดงว่าดวงจันทร์ยังโคจรไม่ครบรอบ ให้ถือว่าเดือนนั้นยังมีอีกหนึ่งวัน จึงถือว่าเดือนนั้นมี ๓๐ วัน

๔.๒ เดือนตามปฏิทินอิสลาม

เดือนที่	ชื่อเดือน
๑	มุฮาดร์ร็อม
๒	เศาะฟาดร์
๓	เราะบีอุลเอาวัล
๔	เราะบีอุลอะเคดร์
๕	ญะมาดุลเอาวัล
๖	ญะมาดุลอะเคดร์
๗	เราะญับ
๘	ชะอ์บาน
๙	เราะมะฎอน
๑๐	เชาวาล
๑๑	ซุลเคาะด๊ะฮ์
๑๒	ซุลฮิจญะฮ์

ในทางจันทรคติอิสลาม หนึ่งปีซึ่งประกอบด้วย ๑๒ เดือน จะมีวันเพียง ๓๕๔ เศษหนึ่งส่วนหกวัน (ข้อ ๑ (๗))

อนึ่ง การกำหนดฮิจญ์เราะฮ์ศักราชนั้นได้กำหนดจากการอพยพจากเมืองมักกะฮ์ไปพำนักอาศัยในเมืองมะดีนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด

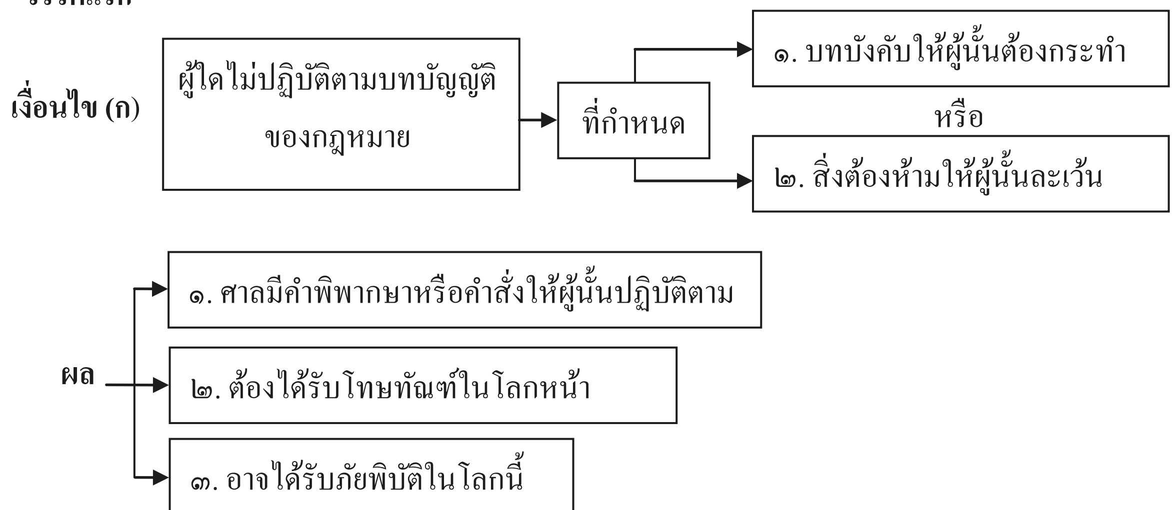
สิ่งที่ต้องกระทำหรือต้องห้าม

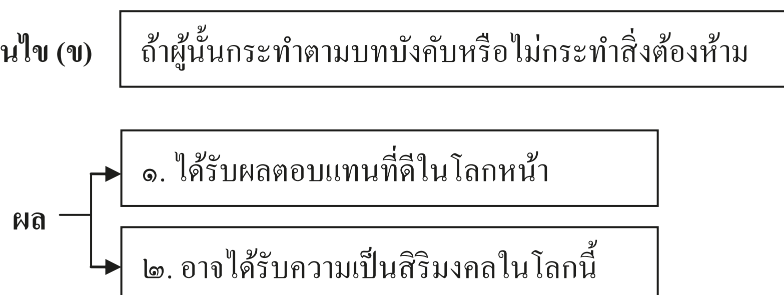
ข้อ ๓ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้ ที่กำหนดบทบังคับให้ผู้นั้นต้องกระทำ หรือกำหนดสิ่งต้องห้ามให้ผู้นั้นต้องละเว้น นอกจากศาลจะต้องพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ผู้นั้นต้องปฏิบัติตามกฎหมายนั้นแล้ว ผู้นั้นจะต้องรับโทษทัณฑ์ในโลกหน้า และอาจได้รับภัยพิบัติในโลกนี้ด้วย แต่ถ้าผู้นั้นกระทำตามบทบังคับนั้นหรือไม่กระทำสิ่งต้องห้ามนั้น แล้วแต่กรณี ผู้นั้นจะได้รับผลตอบแทนที่ดีในโลกหน้าและอาจได้รับความเป็นสิริมงคลในโลกนี้ด้วย

สิ่งที่พึงหรือไม่พึงกระทำ

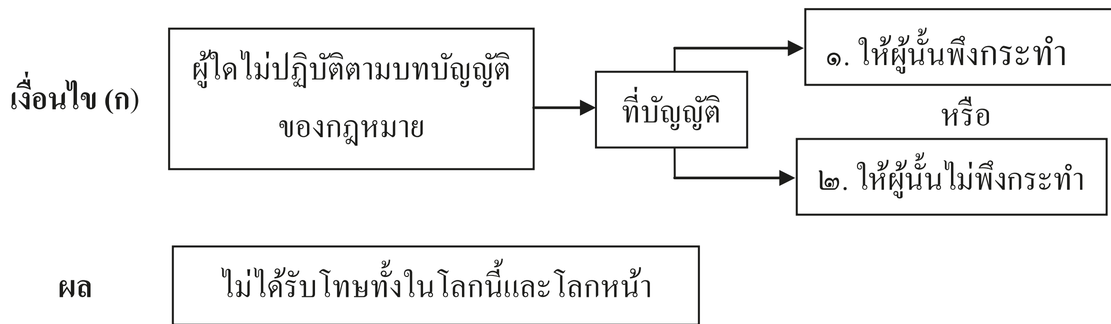
ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้ที่บัญญัติให้ผู้นั้นพึงกระทำหรือไม่พึงกระทำ ผู้นั้นจะไม่ได้รับโทษทั้งในโลกนี้และโลกหน้า แต่ถ้าผู้นั้นกระทำตามบทบัญญัตินั้น ผู้นั้นจะได้รับผลตอบแทนที่ดีในโลกหน้าและอาจได้รับความเป็นสิริมงคลในโลกนี้ด้วย

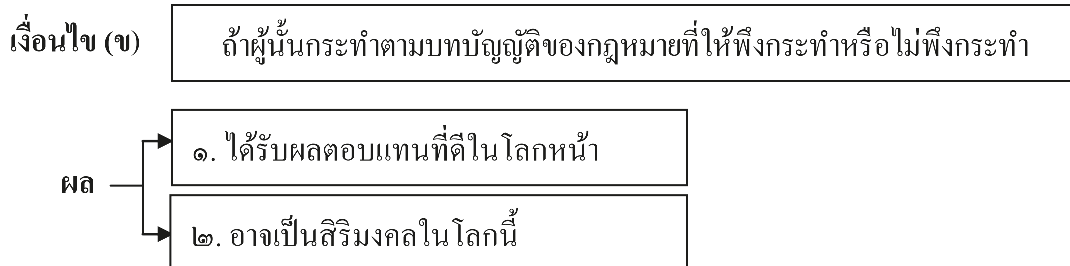
วรรคแรก

วรรคสอง

อธิบายศัพท์

"กฎหมาย" หรือ "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. มุสลิมมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายอิสลาม โดยต้องกระทำในสิ่งที่กฎหมายบังคับให้ต้องกระทำละเว้นสิ่งที่กฎหมายห้ามไม่ให้กระทำ พึงกระทำในสิ่งที่กฎหมายกำหนดให้พึงกระทำ และพึงไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายกำหนดให้พึงไม่กระทำ

สิ่งที่กฎหมายบังคับให้ต้องกระทำแบ่งออกเป็น ๒ ประการคือ

๑.๑ บังคับแก่บุคคลแต่ละบุคคลเป็นการเฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นการบังคับบุคคลในแต่ละบุคลให้กระทำหรือละเว้นไม่ให้กระทำเป็นการเฉพาะเจาะจงไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นชายหรือหญิง เช่น การปฏิญาณตน การทำละหมาดบังคับการถือศีลอดบังคับ การจ่ายทานบังคับ การทำฮัจญ์บังคับตามข้อ ๑ (๔๒) การละเว้นการผิดประเวณีตามข้อ ๑ (๓๓) เป็นต้น

๑.๒ บังคับรวมแก่กลุ่มบุคคล ซึ่งเมื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติเช่นว่านั้นแล้ว บุคคลอื่นทั้งหมดก็จะหมดภาระที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติเช่นว่านั้นไปด้วยเช่นการทำละหมาดศพ เป็นต้น

๒. ผลของการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย มีดังนี้

๒.๑ ผลของการปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยการกระทำสิ่งที่กฎหมายบังคับให้กระทำ หรือไม่กระทำสิ่งที่กฎหมายบังคับให้ละเว้น ได้แก่

(ก) จะได้รับผลตอบแทนที่ดีในโลกหน้า

(ข) อาจได้รับความเป็นสิริมงคลในโลกนี้ด้วย

"ผลตอบแทนที่ดีในโลกหน้า" คือ การได้พำนักอยู่ในสรวงสวรรค์ของอัลเลาะฮ์ซึ่งเป็นความสุขที่สถาพรและเป็นนิรันดร์ รวมทั้งปลอดภัยจากโทษทัณฑ์ในโลกหน้าทุกชนิดไม่ว่าจะในหรือนอกนรก

ในกรณีของการได้รับผลตอบแทนที่ดีในโลกหน้าของผู้ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยการกระทำสิ่งที่กฎหมายบังคับให้กระทำ หรือไม่กระทำสิ่งที่กฎหมายบังคับให้ละเว้นนั้น

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "เหล่านั้นแหละคือขอบเขต (หมายถึงข้อกำหนด) ของอัลเลาะฮ์ และผู้ใดเชื่อฟังอัลเลาะฮ์และศาสนทูตของพระองค์ พระองค์ทรงให้ผู้นั้นเข้าสวนสวรรค์ ซึ่งมีแม่น้ำหลายสายไหลอยู่เบื้องล่างของมัน โดยที่เขาอยู่ในสวนสวรรค์นั้นตลอดกาล และนั่นคือชัยชนะอันยิ่งใหญ่"

อายะฮ์ที่ ๑๓ ซูเราะฮ์อัล – นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

และอัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "สวนสวรรค์ที่พำนักที่พวกเขาจะเข้าไปในนั้น มีลำน้ำหลายสายไหลผ่าน ณ เบื้องล่าง สำหรับพวกเขาที่อยู่ในนั้นจะได้สิ่งที่ต้องการ ในทำนองนั้น อัลเลาะฮ์ทรงตอบแทนบรรดาผู้ยำเกรง"

อายะฮ์ที่ ๓๑ ซูเราะฮ์อันนะห์ลฺ (ซูเราะฮ์ที่ ๑๖)

ส่วน "ความเป็นสิริมงคลในโลกนี้" คือ ความดีงามที่เกิดกับตนเองในโลกนี้แม้ไม่ได้ร้องขอ

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "...และผู้ใดยำเกรงอัลเลาะฮ์ พระองค์ก็จะทรงหาทางออกให้แก่เขาและจะทรงประทานปัจจัยยังชีพแก่เขาจากแหล่งที่เขาไม่ได้

คาดคิด และผู้ใดมอบหมายสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายทั้งปวงแก่อัลเลาะฮ์เท่านั้น พระองค์ก็จะทรงเป็นผู้ที่พอเพียงแล้วสำหรับเขา”

อายะฮ์ที่ ๒ และอายะฮ์ที่ ๓ ซูเราะฮ์อัฏเฏาะลาก (ซูเราะฮ์ที่ ๖๕)

๒.๒ ผลของการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยการไม่กระทำสิ่งที่กฎหมายบังคับให้กระทำ หรือกระทำสิ่งที่กฎหมายบังคับให้ละเว้น ได้แก่

(ก) ศาลต้องมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้ไม่ปฏิบัตินั้นปฏิบัติตามกฎหมาย

(ข) ผู้ไม่ปฏิบัตินั้นต้องได้รับโทษทัณฑ์ในโลกหน้าและ

(ค) ผู้ไม่ปฏิบัตินั้นอาจได้รับภัยพิบัติในโลกนี้

ในกรณีของการได้รับโทษทัณฑ์ในโลกหน้าของผู้ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยการไม่กระทำสิ่งที่กฎหมายบังคับให้กระทำ หรือกระทำสิ่งที่กฎหมายบังคับให้ละเว้นนั้น

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า “และผู้ใดฝ่าฝืนอัลเลาะฮ์ และศาสนทูตของพระองค์ และละเมิดขอบเขต (หมายถึงข้อกำหนด) ของอัลเลาะฮ์ พระองค์ทรงให้เขาเข้านรก โดยที่เขา (ผู้ละเมิดที่อยู่ขั้นผู้ปฏิเสธการศรัทธา) จะอยู่ในนรกนั้นตลอดกาล และเขาจะได้รับการลงโทษที่ยังความอัปยศให้ (แก่เขา)”

อายะฮ์ที่ ๑๔ ซูเราะฮ์อัล – นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

และท่านนบีได้กล่าวไว้ความว่า “เมื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดจากพวกท่านเสียชีวิต บุคคลนั้นจะถูกนำเอาที่อยู่ของเขาในอนาคตมาเสนอให้เห็นทุกเช้าเย็น หากบุคคลนั้นเป็นชาวสวรรค์ ก็จะนำเอาสวรรค์มาเสนอ และหากบุคคลนั้นเป็นชาวนรกก็จะนำเอานรกมาเสนอ และท่านนบีได้กล่าวต่ออีกว่า “จะมีการกล่าวแก่เขาด้วยว่า นี่คือที่อยู่ของท่าน ในตอนที่อัลเลาะฮ์ได้ให้ท่านฟื้นคืนชีพขึ้นมาแล้วในวันกิยามะฮฺ”

รายงานโดยบุคอรีย์และมุสลิม

ส่วน “ภัยพิบัติในโลกนี้” นั้น นอกจากภัยพิบัติแล้วยังหมายรวมถึงสิ่งที่ไม่เป็นที่พึงปราถนาของบุคคลนั้น ๆ ทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น การประสบแต่ความเดือดร้อน ความทุกข์ยากลำบาก ความหายนะ และการสูญเสีย

ส่วนสิ่งที่กฎหมายสนับสนุนให้กระทำหรือให้ละเว้นแต่ไม่บังคับนั้น ถ้าผู้ใดปฏิบัติตามจะได้รับผลตอบแทนที่ดีในโลกหน้า รวมทั้งอาจได้รับความเป็นสิริมงคลในโลกนี้ด้วย และหากไม่ปฏิบัติตาม ผู้นั้นก็จะไม่ได้รับโทษทัณฑ์ไม่ว่าจะในโลกนี้หรือโลกหน้าแต่อย่างใด

ตัวอย่างสิ่งที่กฎหมายสนับสนุนให้กระทำแต่ไม่บังคับนั้น เช่น หญิงที่อยู่ในสภาวะไม่ต้องการผู้ช่วยเหลือในค่าครองชีพที่จำเป็นและมีความต้องการทางเพศอย่างมากพึงสมรสตามข้อ ๓๘ เป็นต้น

ตัวอย่างสิ่งที่กฎหมายสนับสนุนให้ละเว้น แต่ไม่บังคับนั้น เช่น การหย่าร้างโดยไม่จำเป็นเป็นต้น

ท่านนบีมุฮัมมัดได้กล่าวไว้ความว่า “ไม่มีสิ่งที่ฮาลาล (หรือสิ่งที่อิสลามอนุมัติให้กระทำได้) ใดที่อัลเลาะฮ์ทรงกริ้วมากกว่าการหย่า”

รายงานโดยอบูดาวุดและฮากิม

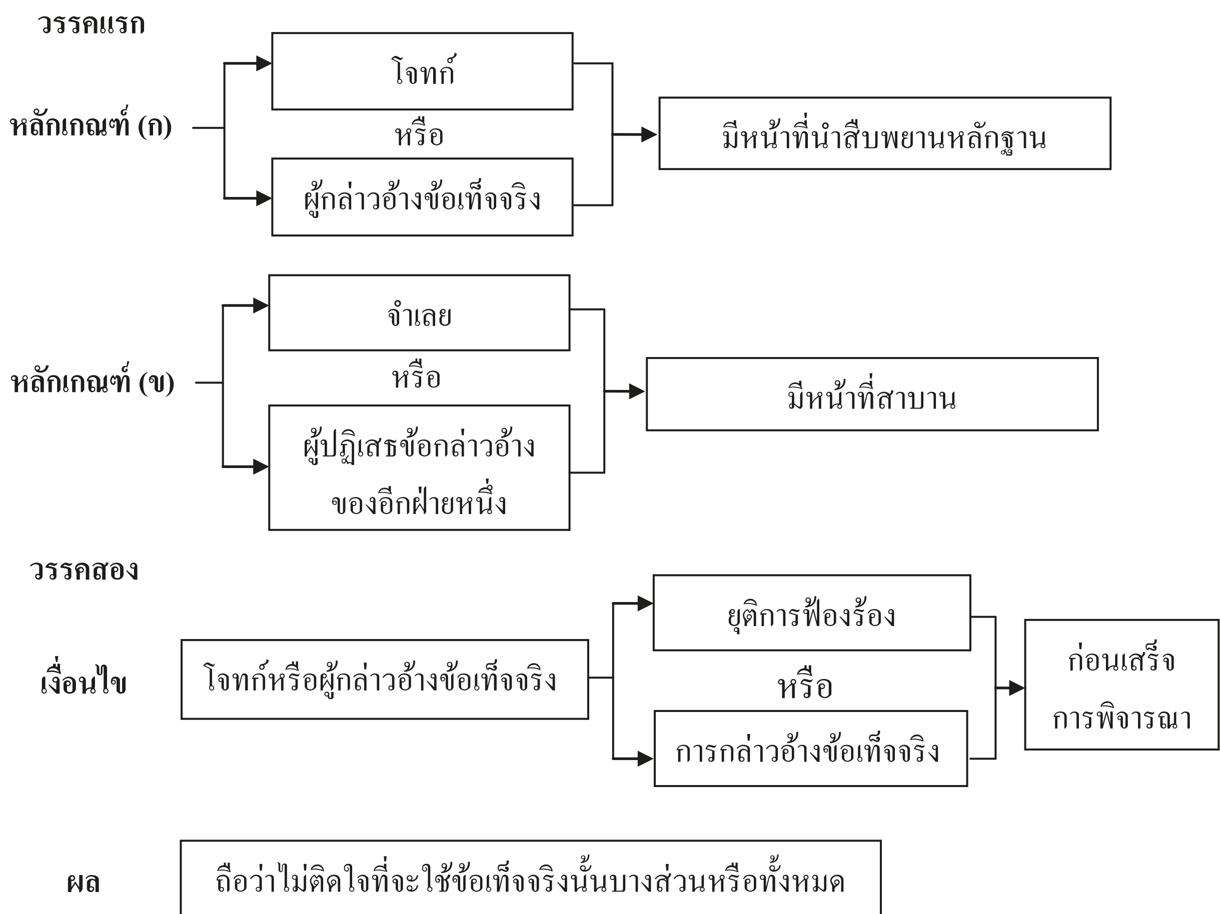

ข้อ ๔ พยานหลักฐานเป็นหน้าที่ของโจทก์หรือของผู้อ้างข้อเท็จจริง และการสาบานเป็นหน้าที่ของจำเลยหรือผู้ปฏิเสธข้อกล่าวอ้างของอีกฝ่ายหนึ่ง

ภาระการพิสูจน์และหน้าที่สาบาน

การฟ้องร้องหรือการอ้างข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของโจทก์หรือผู้อ้างข้อเท็จจริง แล้วแต่กรณี ถ้าโจทก์หรือผู้อ้างข้อเท็จจริงยุติการกระทำดังกล่าวก่อนจบสิ้นกระบวนการ ให้ถือว่าไม่ติดใจที่จะใช้ข้อเท็จจริงนั้นบางส่วนหรือทั้งหมด แล้วแต่กรณี

การยุติฟ้องร้องหรืออ้างข้อเท็จจริง

ข้อพิจารณา

๑. ในการฟังข้อเท็จจริงตามกฎหมายอิสลาม โดยทั่วไปแล้วจะมีหลักการสำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ

๑.๑ หลักพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานเป็นเรื่องสำคัญที่สุดสำหรับโจทก์หรือผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริง ถ้าหากโจทก์หรือผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริง มีพยานหลักฐานที่ฟังได้ โดยมีพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักมากกว่าพยานหลักฐานของจำเลย ศาลต้องตัดสินไปตามพยานหลักฐานนั้น

หากโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานหรือมีพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักไม่มากไปกว่าพยานหลักฐานของจำเลย เป็นหน้าที่ของจำเลยในการสาบานปฏิเสธข้อกล่าวอ้างของโจทก์ หรือผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริง เพื่อศาลจะได้ยกฟ้องหรือไม่รับฟังข้อเท็จจริงนั้น

ท่านนบีมุฮัมมัดได้กล่าวไว้ความว่า "พยานเป็นสิ่งจำเป็นเหนือโจทก์และสาบานเป็นสิ่งจำเป็นเหนือจำเลย"

รายงานโดย ตีดร์มีซีย์

ซึ่งหมายถึงว่าพยานหลักฐานเป็นภาระหน้าที่ของโจทก์หรือของผู้อ้างข้อเท็จจริง และการสาบานเป็นภาระหน้าที่ของจำเลยหรือผู้ปฏิเสธข้อกล่าวอ้างของอีกฝ่ายหนึ่ง

๑.๒ หลักสาบาน

โดยนอกจากจะเห็นได้จากความในข้อนี้แล้วจะเห็นได้จากความในข้อ ๔ ว่าการสาบานเป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งในการฟังข้อเท็จจริงตามกฎหมายอิสลาม โดยกฎหมายกำหนดให้ศาลยกฟ้องโจทก์หลังจากจำเลยสาบานปฏิเสธคำฟ้องหรือข้อกล่าวอ้างของโจทก์ในกรณีที่พยานหลักฐานของโจทก์ไม่มีน้ำหนักมากกว่าพยานหลักฐานของจำเลย และให้ศาลรับฟังคำฟ้องหรือข้อกล่าวอ้างของโจทก์ถ้าจำเลยไม่ยอมสาบาน ในขณะที่โจทก์ได้ทำการสาบานยืนยันข้อกล่าวหาของตนหลังจากจำเลยไม่ยอมสาบาน และสุดท้ายถ้าทั้งสองฝ่ายต่างก็ไม่ยอมทำการสาบาน ให้ศาลยกฟ้องโจทก์

อนึ่ง การสาบาน คือ การนำเอาสิ่งที่กฎหมายกำหนด เช่น พระนามของอัลเลาะฮ์มากล่าวอ้างในรูปแบบที่กฎหมายกำหนด เพื่อยืนยันสิ่งซึ่งเป็นไปได้ทั้งสองทางคือทั้งเป็นและไม่เป็นจริง ที่มีอยู่ในคำพูดของตนว่าเป็นจริง ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันถึงความเป็นจริงอย่างเที่ยงแท้และแน่นอนโดยไม่มีทางเป็นอย่างอื่น

ในการสาบานนั้น ถ้าใช้คำสาบานที่ชัดเจนว่าเป็นการสาบาน ซึ่งเป็นคำที่ไม่สามารถทำให้เข้าใจเป็นอย่างอื่นในทางกฎหมายได้ เช่น "วัลล่อฮี" แม้ในขณะกล่าวไม่ได้มีเจตนาที่จะสาบาน ก็ถือเป็นการสาบาน แต่ถ้าใช้คำสาบานที่ไม่ชัดเจนว่าเป็นการสาบาน ซึ่งเป็นคำที่สามารถทำให้เข้าใจเป็นอย่างอื่นในทางกฎหมายได้ ถ้าในขณะกล่าวไม่ได้มีเจตนาที่จะสาบาน ก็ไม่ถือเป็นการสาบาน

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "อัลเลาะฮ์ไม่เอาโทษแก่พวกเจ้า ในกรณีของการสาบานด้วยคำพูดพล่อย ๆ ของพวกเจ้า"

อายะฮ์ที่ ๒๒๕ ซูเราะฮ์อัล – บะเคาะเราะฮ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๒)

เมื่อการสาบานมีผลตามกฎหมาย ผู้สาบานต้องปฏิบัติตามคำสาบาน โดยที่ถ้าผู้ใดผิดคำสาบาน ผู้นั้นจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในบทบัญญัติที่ว่าด้วยการผิดคำสาบาน

ระยะเวลายื่นคำให้การ

ข้อ ๕ จำเลยต้องยื่นคำให้การภายในเวลาที่ศาลกำหนด เว้นแต่กรณีที่ศาลอนุโลมให้เป็นอย่างอื่น

ความรับผิดจำเลยต้องมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ให้ถือว่าจำเลยยังไม่ต้องรับผิดหรือเป็นอย่างที่โจทก์กล่าวอ้างจนกว่าศาลจะพิพากษาหรือมีคำสั่งดั่งเช่นว่านั้น แล้วแต่กรณี

วรรคแรก

หลักเกณฑ์ จำเลยต้องยื่นคำให้การภายในเวลาที่ศาลกำหนด

ข้อยกเว้น ศาลอนุโลมให้เป็นอย่างอื่น

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

จำเลย → ยังไม่ต้องรับผิด หรือ เป็นอย่างที่โจทก์กล่าวอ้าง ← จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ข้อพิจารณา

๑. ในการพิจารณาคดีตามหลักกฎหมายอิสลามกำหนดให้จำเลยต้องยื่นคำให้การภายในเวลาที่ศาลกำหนด เว้นแต่กรณีที่ศาลอนุโลมให้เป็นอย่างอื่น แต่ในทางปฏิบัติของศาลไทยในการพิจารณาคดีที่ต้องใช้กฎหมายอิสลามคือคดีครอบครัวและมรดกของมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น หากจำเลยไม่ยื่นคำให้การภายในเวลาที่ศาลกำหนด ศาลจะมีคำสั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การไม่ได้ เพราะตามหลักกฎหมายอิสลามไม่มีบทบัญญัติในเรื่องนี้ ศาลจึงต้องพิจารณาวินิจฉัยไปตามรูปคดี

๒. ตามความในวรรคสองของข้อนี้ จำเลยยังไม่ต้องรับผิดหรือเป็นอย่างที่โจทก์กล่าวอ้างจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งเป็นหลักการทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในหมวดว่าด้วยข้อความและผลแห่งคำพิพากษาและคำสั่ง

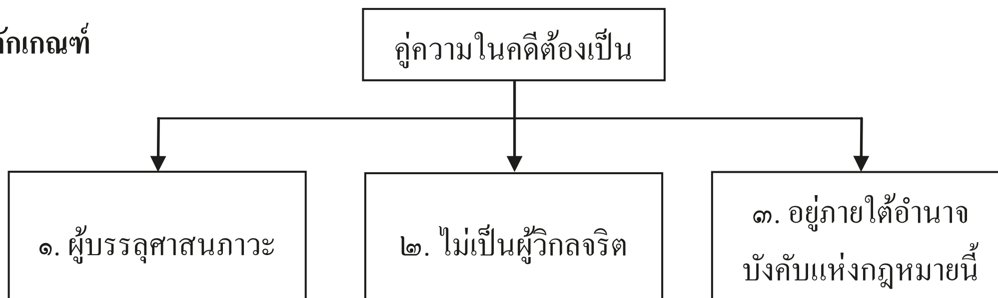
ข้อ ๖ คู่ความจะต้องเป็นผู้ที่บรรลุศาสนภาวะแล้ว ไม่วิกลจริต และอยู่ภายใต้อำนาจบังคับของกฎหมายนี้ **คุณสมบัติของคู่ความ**

กรณีทรัพย์สินที่พิพาทอยู่ในความครอบครองของคู่ความ หรือคู่กรณีทั้งสองฝ่ายหรือไม่อยู่ในความครอบครองของทั้งสองฝ่าย และคู่ความหรือคู่กรณีนั้นต่างก็มีพยานหลักฐานเท่าเทียมกันหรือไม่มีพยานหลักฐานทั้งสองฝ่าย ให้แบ่งทรัพย์นั้นให้ฝ่ายละครึ่ง **การแบ่งทรัพย์ที่เกี่ยวกับการครอบครอง**

พยานหลักฐานของผู้ครอบครองทรัพย์ที่พิพาทย่อมมีน้ำหนักมากกว่าพยานหลักฐานของผู้ไม่ได้ครอบครอง **พยานหลักฐานผู้ครอบครองทรัพย์**

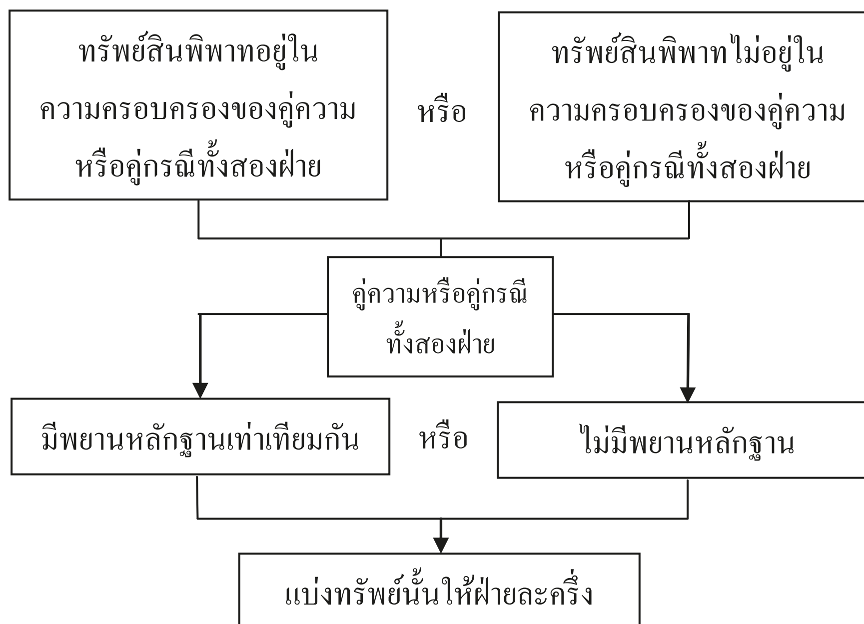
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

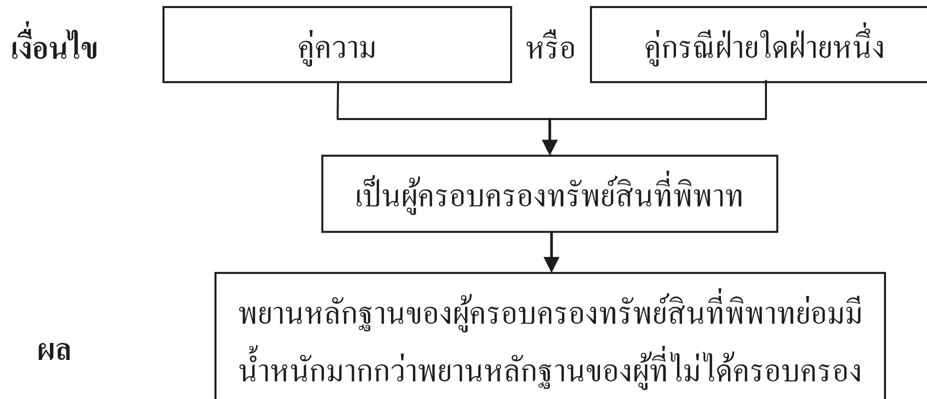
เงื่อนไข

ผล

วรรคสาม

อธิบายศัพท์

๑. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูคำนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๒. "ผู้วิกลจริต" ดูคำนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๒)

๓. "กฎหมายนี้" ดูคำนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. "ทรัพย์สิน" ดูคำนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

๑. ตามความวรรคแรก จะได้ว่า บุคคลที่สามารถเป็นคู่ความตามกฎหมายนี้ได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(ก) เป็นผู้ที่บรรลุศาสนภาวะ

(ข) ไม่เป็นผู้วิกลจริต

(ค) อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายนี้

๒. "อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายนี้" หมายความว่า ต้องเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม (ซึ่งได้แก่ อิสลามศาสนิกไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ประเทศไทยหรือประเทศใด ๆ ในโลก เพราะหลักกฎหมายอิสลามไม่ใช่กฎหมายบ้านเมืองของประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ ไม่ใช่กฎหมายที่ผ่านกระบวนการตราของสภานิติบัญญัติ แต่เป็นข้อบัญญัติที่อัลเลาะฮ์ประทานให้แก่มุสลิมมาเป็นเวลาช้านานแล้ว เป็นหลักการที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย และสถาพรอยู่เป็นนิรันดร์) หรือผู้ไม่นับถือศาสนาอิสลามที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐอิสลาม

แต่อย่างไรก็ตาม การพิจารณาคดีในศาลยุติธรรมที่คู่ความซึ่งเป็นอิสลามศาสนิกฟ้องร้องหรือเสนอคำขอในคดีที่ไม่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกของอิสลามศาสนิกในประเทศไทยจะกระทำได้เพียงใดนั้น จะต้องพิจารณาว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูลหรือไม่ประกอบด้วย ทั้งนี้ ก็เพราะจำเป็นต้องให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตต์จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ มาตรา ๓ ซึ่งเป็นปัญหาของการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย โดยไม่เกี่ยวกับตัวกฎหมายอิสลาม

๓. ปัญหาการตีความพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตต์จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ ว่ามีผลใช้บังคับทั่วไปตลอดทั้งเขตแดน ๔ จังหวัดภาคใต้หรือไม่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือที่ สร ๐๒๐๓/๑๘๙๔๖ ลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๒๕ ขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นในปัญหาดังกล่าว คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ ๖) มีความเห็นแตกต่างกันเป็นสองฝ่าย คือ

กรรมการฝ่ายข้างมาก เห็นว่ากฎหมายอิสลามไม่มีผลใช้บังคับทั่วไปตลอดทั่วทั้งเขตแดนของสี่จังหวัดภาคใต้ดังกล่าว ทั้งนี้ เพราะมาตรา ๓ และมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตต์จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ มีความมุ่งประสงค์ที่จะให้ศาลชั้นต้นเป็นผู้ใช้กฎหมายอิสลามวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวด้วยเรื่องครอบครัวและมรดกอิสลามศาสนิกในเขตสี่จังหวัดภาคใต้ ซึ่งอิสลามศาสนิกเป็นทั้งโจทก์จำเลยหรือเป็นผู้เสนอคำขอในคดีที่ไม่มีข้อพิพาทเฉพาะคดีที่ได้ฟ้องร้องต่อศาลตามกระบวนกฎหมายแล้วเท่านั้น ฉะนั้น หากคณะรัฐมนตรีประสงค์จะแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถพิจารณาใช้กฎหมายอิสลามนอกศาลได้ ก็จะเป็นปัญหาในทางปฏิบัติเพราะตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตต์จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ ดะโต๊ะยุติธรรมเท่านั้นที่จะวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลามได้

กรรมการฝ่ายข้างน้อย เห็นว่ากฎหมายอิสลามย่อมมีผลใช้บังคับทั่วไปตลอดทั่วทั้งเขตแดนของสี่จังหวัดภาคใต้เพราะกรณีที่จะมาสู่ศาลย่อมเกิดขึ้นก่อนจนเป็นข้อพิพาทแล้วจึงมาสู่ศาล ในที่สุดการที่มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

บัญญัติไว้เช่นนั้น หมายความว่า ให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีตามกฎหมายที่บังคับแก่กรณีมูลคดีมาสู่ศาลนั้นซึ่งแสดงว่ากฎหมายอิสลามใช้บังคับแก่กรณีที่เกิดขึ้นก่อนที่คู่ความจะนำคดีมาสู่ศาลความในมาตรา ๓ เป็นแต่เพียงกำหนดวิธีพิจารณาคดีที่ระบุไว้เท่านั้น ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้แต่อย่างใด

โดยที่มีความเห็นแตกต่างกันเป็นสองฝ่าย เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงเสนอให้มีการประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมายคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมายได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวแล้วมีมติเห็นชอบด้วยกับความเห็นของกรรมการร่างกฎหมายฝ่ายข้างมาก

ถึงจะอย่างไรก็ตาม มีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาได้ยอมรับสถานะการสมรสของบุคคลตามกฎหมายอิสลามว่ามีสภาพบังคับตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตต์จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ นอกพื้นที่สี่จังหวัดแตกต่างจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาข้างต้นซึ่งจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๘๑๒ - ๒๘๑๖/๒๕๒๕ ระหว่างนายสุนทร พงศ์กระพันธุ์ กับพวก โจทก์ บริษัทปัญญามิตร จำกัด จำเลย วินิจฉัยว่า โจทก์ที่ ๒ ที่ ๓ เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม มีภูมิลำเนาในจังหวัดยะลาซึ่งมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามฯ ใช้บังคับแก่ผู้นับถือศาสนาอิสลามอันเกี่ยวด้วยครอบครัวและมรดกในจังหวัดดังกล่าวแทนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ และบรรพ ๖ เมื่อโจทก์ทั้งสองนำสืบได้ว่าแต่งงานเป็นสามีภริยาโดยถูกต้องตามกฎหมายอิสลามจำเลยมิได้นำสืบหักล้าง โจทก์ทั้งสองจึงเป็นสามีภริยาและเป็นบิดามารดาของ ส. ผู้ตายโดยชอบด้วยกฎหมาย แม้เหตุรถชนกันทำให้ ส. ตายเกิดในเขตจังหวัดสงขลาโจทก์ทั้งสองก็มีอำนาจฟ้องผู้ทำละเมิดได้

๔. กรณีตามความในวรรคสองและวรรคสามมีข้อแตกต่างกันอยู่ กล่าวคือ ตามวรรคสองเป็นกรณีที่ทรัพย์สินพิพาทอยู่ในความครอบครองของคู่ความหรือคู่กรณีทั้งสองฝ่าย หรือไม่ได้อยู่ในความครอบครองของทั้งสองฝ่าย และต่างฝ่ายต่างมีพยานหลักฐานหรือไม่มีพยานหลักฐานเท่าเทียมกัน ส่วนวรรคสามเป็นกรณีที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินพิพาทเพียงฝ่ายเดียว ให้ถือว่าพยานหลักฐานของฝ่ายผู้ครอบครองมีน้ำหนักมากกว่าพยานหลักฐานของฝ่ายที่ไม่ได้ครอบครองทรัพย์สินพิพาทนั้น ทั้งนี้ หากมีหลักฐานอื่นเท่ากันหรือต่างก็ไม่มี

หลักฐานอื่น ดังนั้น ในกรณีแรกให้แบ่งทรัพย์นั้นฝ่ายละกึ่งหนึ่ง ส่วนในกรณีหลังผู้ครอบครองทรัพย์ที่พิพาทย่อมได้รับทรัพย์สินนั้นไปทั้งหมด

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นกรณีที่คู่ความหรือคู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่มีพยานหลักฐานอื่น และทรัพย์สินที่พิพาททั้งหมดอยู่ในความครอบครองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือบางส่วนอยู่ในความครอบครองของฝ่ายหนึ่งและบางส่วนอยู่ในความครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่ง ให้ทรัพย์สินที่พิพาทนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายที่ครอบครองทรัพย์สินโดยการสาบานของฝ่ายนั้นด้วยวิธีการสาบานตามความในข้อ ๑๐ วรรคสาม

๕. ความในวรรคสามนี้ มีหลักการพอเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๖๙ ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลใดยึดถือทรัพย์สินไว้ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นยึดถือเพื่อตน" โดยบทบัญญัติมาตรานี้ใช้คำว่า "ให้สันนิษฐานไว้ก่อน" และคู่ความสามารถนำสืบหักล้างให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้ เช่น การยึดถือทรัพย์สินแทนผู้ครอบครอง ซึ่งมีผลเช่นเดียวกับผลที่ได้จากความในวรรคสาม เพราะความหมายของความในวรรคสามนี้ใช้ในกรณีที่พยานหลักฐานของในส่วนอื่นของทั้งสองฝ่ายซึ่งเป็นหลักทั่วไปของการพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของคู่ความ มีน้ำหนักเท่ากันเท่านั้นที่จะถือความในข้อนี้ ซึ่งเป็นบทเฉพาะ ดังนั้น คู่ความฝ่ายที่ไม่ได้ครอบครองสามารถนำสืบหักล้างให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้เช่นกัน โดยใช้หลักฐานในส่วนอื่นจากการครอบครองทรัพย์เช่นว่านั้น ซึ่งได้มีหลักฐานจากการกระทำของท่านนบีในการตัดสินข้อพิพาทตามความที่ได้จากหะดีษหนึ่งมีใจความว่า "มีชายสองคนพิพาทกันในเรื่องเป็นเจ้าของอูฐตัวหนึ่ง (หรือสัตว์ตัวหนึ่งที่ไม่แน่ชัดว่าเป็นสัตว์ชนิดใด) อันเป็นข้อพิพาทที่ท่านนบีต้องตัดสิน โดยที่ทั้งสองฝ่ายมีพยานหลักฐานในส่วนอื่นที่มีน้ำหนักพอ ๆ กัน ซึ่งในครั้งนั้น ท่านนบีได้ตัดสินให้ฝ่ายที่ครอบครองสัตว์ดังกล่าวเป็นฝ่ายชนะ"

รายงานโดยบุคอรีย์

ข้อ ๗ พยานจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) คุณสมบัติขณะรับรู้ข้อเท็จจริง ซึ่งมีดังนี้

(ก) มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

(ข) ไม่พิการในอวัยวะที่ใช้รับรู้ข้อเท็จจริงนั้น ๆ

(ค) มีความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงนั้น ๆ เป็นอย่างดี เพียงพอที่จะให้การเป็นพยานในข้อเท็จจริงนั้นได้

(๒) คุณสมบัติขณะให้การเป็นพยาน ซึ่งมีดังนี้

คุณสมบัติของพยาน

(ก) มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

(ข) บรรลุศาสนภาวะ

(ค) เป็นผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม

(ง) ไม่พิการในอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการให้การ

(จ) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

(ฉ) ไม่เป็นคนหลงลืมง่ายหรือหลงลืมเป็นส่วนใหญ่

(ช) ไม่อยู่ในสถานะของผู้ที่ไม่น่าจะเป็นกลางอย่างชัดเจน

(ซ) ไม่อยู่ในสถานะของผู้ที่จะถูกลงโทษด้วยโทษฮัดด์ในฐานความผิดกล่าวหาผู้อื่นโดยเป็นเท็จหรือเคยรับโทษนั้น เว้นแต่ได้ทำการไถ่บาปที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว และหลังได้ทำการไถ่บาปแล้ว ไม่ได้กลับไปเป็นผู้ทำความผิดในฐานความผิดนั้นอีกจนพ้นระยะเวลาหนึ่งปี

(ฌ) ไม่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

หลักเกณฑ์

คุณสมบัติของพยานขณะรับรู้ข้อเท็จจริง

- ๑.มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

และ

- ๒.ไม่พิการในอวัยวะที่ใช้รับรู้ข้อเท็จจริง

และ

- ๓. มีความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงเป็นอย่างดีเพียงพอที่จะให้การเป็นพยานนั้น

คุณสมบัติของพยานในขณะให้การ

- ๑. มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน
- ๒. บรรลุศาสนภาวะ
- ๓. เป็นผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม
- ๔. ไม่พิการในอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการให้การ
- ๕. เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม
- ๖. ไม่เป็นคนหลงลืมง่ายหรือหลงลืมเป็นส่วนใหญ่
- ๗. ไม่อยู่ในสถานะของผู้ที่ไม่น่าจะเป็นกลางอย่างชัดเจน
- ๘. ไม่อยู่ในสถานะของผู้ที่จะถูกลงโทษด้วยโทษฮัดด์ในฐานความผิดกล่าวหาผู้อื่นโดยเป็นเท็จหรือเคยรับโทษนั้น เว้นแต่ได้ทำการไถ่บาปที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว และหลังได้ทำการไถ่บาปแล้วไม่ได้กลับไปเป็นผู้กระทำความผิดนั้นอีกจนพ้นระยะหนึ่งปี
- ๙. ไม่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

อธิบายศัพท์

๑. “มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๒. “บรรลุศาสนภาวะ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๓. “เป็นผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๐)

๔. “โทษฮัดด์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๒)

๕. “การไถ่บาปที่ถูกต้องตามกฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๓)

๖. “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

ข้อพิจารณา

๑. การเป็นพยานเป็นหน้าที่ของผู้มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยการทำหน้าที่พยานในคดีที่เกี่ยวกับสิทธิบุคคล ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการเข้ารับฟังข้อเท็จจริงเพื่อจะได้ให้การเป็นพยานในภายหลัง หรือขั้นตอนให้การเป็นพยานตามข้อเท็จจริงที่ตนทราบเป็นหนึ่งในบรรดาข้อบังคับรวมยกเว้นในบางกรณี

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า “...และบรรดาพยานนั้นจะปฏิเสธไม่ได้เมื่อถูกเรียกไปให้การ...” และได้ตรัสไว้ความว่า “...และพวกเจ้าจงให้มีพยาน ในเมื่อพวกเจ้าต่างซื้อขายกัน...”

อายะฮ์ที่ ๒๘๒ ซูเราะฮ์อัล – บะเคาะเราะฮ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๒)

และอัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า “...และพวกเจ้าจงอย่าปกปิดพยานหลักฐาน และผู้ใดปกปิดมันไว้ (แน่นอนว่า) หัวใจของเขามีบาป...”

อายะฮ์ที่ ๒๘๓ ซูเราะฮ์อัล - บะเคาะเราะฮ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๒)

๒. บทบัญญัติที่ว่า พยานนั้นจะต้อง “ไม่พิการในอวัยวะที่ใช้รับรู้ข้อเท็จจริงนั้น ๆ” ตามความใน (๑) (ข) และ “ไม่พิการในอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการให้การ” ตามความใน (๒) (ง) หมายถึง พยานนั้นจะต้องไม่พิการในอวัยวะที่ใช้รับรู้ข้อเท็จจริงนั้น ๆ เท่านั้น ในกรณีของการรับรู้ข้อเท็จจริงและพยานนั้นจะต้องไม่พิการในอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการให้การเท่านั้น ในกรณีของการให้การเป็นพยาน ดังนั้น พยานคนใดพิการในอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายมิใช่ข้อพิจารณาว่าพยานนั้นขาดคุณสมบัติขณะรับรู้ข้อเท็จจริงหรือขณะให้การเป็นพยาน ทั้งนี้ ต้องปรากฏข้อเท็จจริงด้วยว่าอวัยวะของร่างกายส่วนนั้นเป็นอุปสรรคหรือมีผลกระทบต่อการ

รับรู้ข้อเท็จจริงหรือการให้การ เช่น กรณีของการที่พยานต้องเป็นผู้ไม่เป็นใบ้ในขณะให้การเป็นพยาน เพราะผู้เป็นใบ้แม้บุคคลอื่นสามารถจะเข้าใจในอาณัติสัญญานของเขาแต่ก็ยังไม่ชัดเจนอยู่ดีและในการให้การเป็นพยานนั้นจำเป็นต้องมีความชัดเจนปราศจากข้อสงสัย ดังนั้น พยานที่เป็นใบ้ไม่อาจให้การเป็นพยานได้ตามกฎหมายซึ่งเป็นความเห็นของนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่แต่พยานที่เป็นคนตาบอดอนุญาตให้เป็นพยานได้ถ้าพยานนั้นรับรู้ได้โดยการฟังเสียงหรือรับรู้ได้โดยการสัมผัส

๓. "มีความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงนั้น ๆ เป็นอย่างดี เพียงพอที่จะให้การเป็นพยานในข้อเท็จจริงนั้นได้" ตามความใน (๑) (ค) นั้น หมายความว่า มีความรู้ในสิ่งที่เป็นพยานด้วยการเห็น หรือได้ยินด้วยตนเอง ไม่ใช่รับมาจากบุคคลอื่นอีกทอดหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามพยานในช่วงรับรู้ข้อเท็จจริงนี้ไม่ต้องเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม บรรลุศาสนภาวะ เป็นเสรีชน หรือมีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม

เคยมีการถามท่านนบีเกี่ยวกับการเป็นพยาน ท่านได้กล่าวตอบโดยย้อนถามผู้ถามความว่า "ท่านเห็นพระอาทิตย์ไหม" ชายผู้ถามนั้นตอบความว่า "เห็น" ท่านกล่าวอีกความว่า "การเป็นพยานก็เป็นเช่นเดียวกับพระอาทิตย์"

รายงานโดยอบูดาวุด

๔. การที่พยานนั้นต้อง "เป็นผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม" ตามความใน (๒) (ค) นั้น หมายความว่า พยานจะต้องเป็นบุคคลที่เป็นไปตามบทบัญญัติในข้อ ๑ (๔๐)

ท่านนบีได้กล่าวไว้ความว่า "ไม่อนุญาตให้มีการเป็นพยานของผู้ที่ไว้วางใจไม่ได้ทั้งชายและหญิง และไม่อนุญาตให้มีการเป็นพยานของผู้ที่ผิดประเวณีทั้งชายและหญิง"

รายงานโดยอบูดาวุด

๕. "ไม่อยู่ในสถานะของผู้ที่ไม่น่าจะเป็นกลางอย่างชัดเจน" ตามความใน (๒) (ช) หมายความว่า จะต้องไม่มีสิ่งที่อาจทำให้ไม่มีความเป็นกลาง เช่น

- การที่ตัวพยานเองหรือพวกพ้องได้รับประโยชน์จากการให้การเป็นพยานนั้น ซึ่งจะเห็นได้จากรายงานของอิบนุ ชุเอบ (ที่ได้รับรายงานนี้มาจากปู่ของเขาโดยผ่านบิดาของเขา) ความว่า "...และ (ท่านนบี) ไม่ยอมรับการเป็นพยานให้แก่คนในครอบครัว (ของนายจ้าง) ของลูกจ้างประจำครอบครัว (ในเรื่องซึ่งตัวลูกจ้างนั้นหรือ

คนในครอบครัวของนายจ้างของลูกจ้างนั้นได้ประโยชน์จากการเป็นพยานนั้น) แต่ท่านนบีอนุญาตให้ลูกจ้างประจำครอบครัวนั้นเป็นพยานให้แก่คนนอกครอบครัวนายจ้าง (เพราะเป็นเรื่องซึ่งตัวพยานหรือพวกพ้องไม่ได้ประโยชน์จากการเป็นพยานนั้น แม้ผู้ที่ถูกเป็นพยานให้นั้นจะเป็นคู่กรณีหรือฝ่ายตรงกันข้ามของคนในครอบครัวนั้น ถ้าเป็นเรื่องที่ตัวพยานหรือพวกพ้องไม่ได้ประโยชน์จากการเป็นพยานนั้น)”

รายงานและบันทึกโดยอบูดาวุด

- การที่พยานเป็นบุคคลสายเลือดเดียวกันกับบุคคลที่ถูกเป็นพยานให้ (แต่พยานนั้นสามารถเป็นพยานให้แก่ฝ่ายตรงข้ามกับบุคคลที่เป็นบุคคลสายเลือดเดียวกันกับตนได้)

- การเป็นศัตรูหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อกันในทางโลกนี้อย่างรุนแรง (ถึงขนาดปรารถนาที่จะเห็นความเสียหายเกิดขึ้นแก่ศัตรูหรือคู่ปฏิปักษ์ของตน) ระหว่างพยานกับฝ่ายตรงข้ามกับฝ่ายที่พยานนั้นเป็นพยานให้ ดังนั้นพยานมุสลิมสามารถเป็นพยานให้แก่มุสลิมในการพิพาทระหว่างมุสลิมกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นมุสลิมได้ (เพราะคู่พิพาททั้งสองฝ่ายไม่ได้เป็นศัตรูหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อกันในทางโลกนี้แต่เป็นเรื่องของศาสนาหรือโลกหน้า)

ดังนั้น ในกรณีที่พยานไม่มีคุณสมบัติตามข้อนี้อย่างครบถ้วน เช่น มิได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นพยานที่ขาดคุณสมบัติใน (๒) (จ) จะสามารถเบิกความเป็นพยานได้ก็แต่ในฐานะพยานแวดล้อมเท่านั้น ซึ่งมีน้ำหนักน้อยกว่าพยานที่มีคุณสมบัติตามข้อนี้อย่างครบถ้วน

ข้อ ๘ เพศและจำนวนของพยานบุคคลที่เพียงพอต่อการรับฟังข้อเท็จจริง มีดังต่อไปนี้

เพศและจำนวนของพยานที่รับฟังได้

(๑) ในเรื่องที่เกี่ยวกับทรัพย์โดยตรง จำต้องรับฟังพยาน ถ้า

(ก) พยานชายไม่น้อยกว่าสองคน

(ข) พยานชายไม่น้อยกว่าหนึ่งคน รวมกับพยานหญิงไม่น้อยกว่าสองคน หรือ

(ค) พยานชายไม่น้อยกว่าหนึ่งคน รวมกับการสาบานของฝ่ายที่รับประโยชน์จากพยานนั้น

(๒) ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์ จำต้องรับฟังพยาน ถ้าพยานเป็นชายไม่น้อยกว่าสองคน

(๓) ในเรื่องที่เกี่ยวกับสตรีโดยตรง จำต้องรับฟังพยาน ถ้า

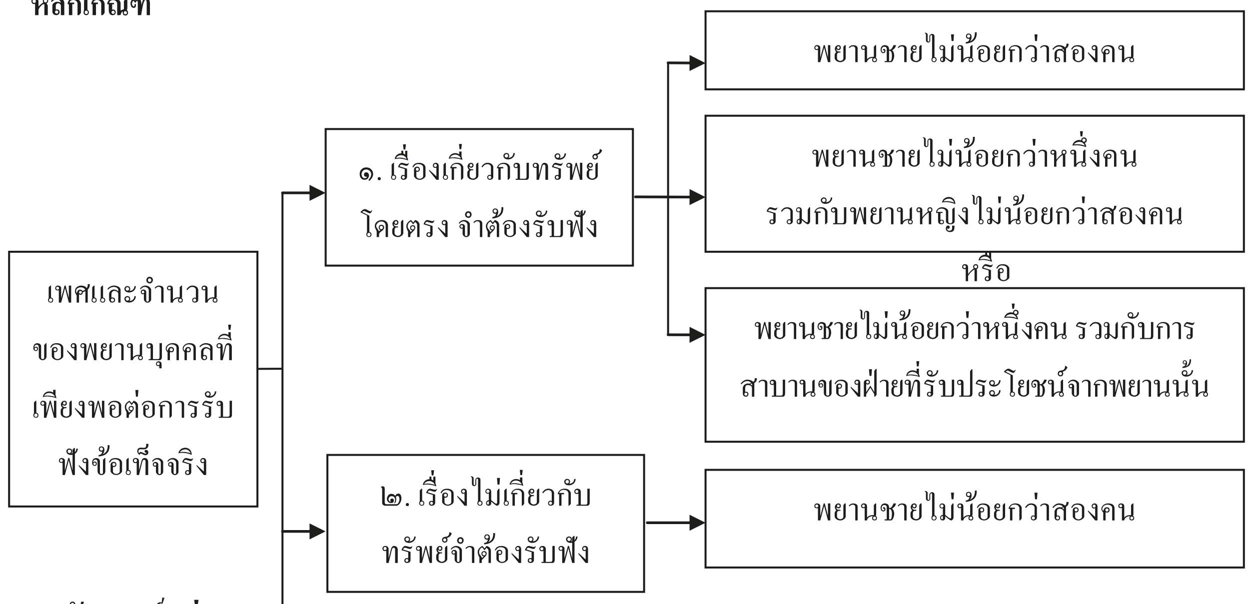
(ก) พยานชายไม่น้อยกว่าสองคน

(ข) พยานชายไม่น้อยกว่าหนึ่งคน รวมกับพยานหญิงไม่น้อยกว่าสองคน หรือ

(ค) พยานหญิงไม่น้อยกว่าสี่คน

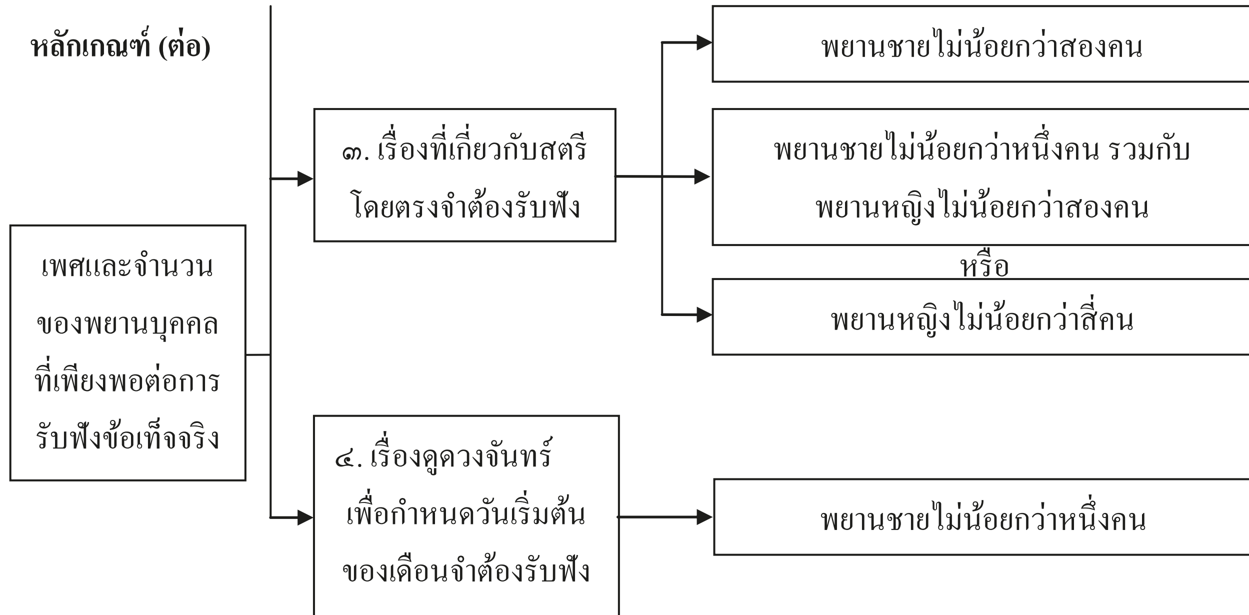
(๔) ในเรื่องดูดวงจันทร์เพื่อกำหนดวันเริ่มต้นของเดือน จำต้องรับฟังถ้าพยานเป็นชายไม่น้อยกว่าหนึ่งคน

หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๒. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

ข้อพิจารณา

๑. เกี่ยวกับเพศและจำนวนของพยานที่รับฟังได้

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "...และพวกเจ้าจงให้มีพยานขึ้นสองคนจากบรรดาผู้ชายในหมู่พวกท่าน แต่ถ้าไม่สามารถให้บุคคลที่จะให้เป็นพยานทั้งสองคนนั้นเป็นผู้ชายทั้งสองคน ก็ให้เป็นผู้ชายหนึ่งคนกับผู้หญิงสองคนที่พวกเจ้าพึงพอใจจากบรรดา (ผู้ที่มีคุณสมบัติเป็น) พยานเพื่อว่าในขณะที่หนึ่งคนจากสองคนนั้นหลงออกไป (จากแนวทางที่ถูกต้อง) อีกคนหนึ่งจะได้เตือนอีกคนหนึ่ง (ที่หลงไปนั้น) ได้..."

อายะฮ์ที่ ๒๘๒ ซูเราะฮ์อัล – บะเคาะเราะฮ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๒)

๒. การดูดวงจันทร์เพื่อกำหนดวันเริ่มต้นของเดือนเราะมะฎอนเพื่อกำหนดวันเริ่มต้นการถือศีลอดบังคับเป็นส่วนหนึ่งของการดูดวงจันทร์เพื่อกำหนดวันเริ่มต้นของเดือนตาม (๔)

ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๘ (๓) นั้น การออกประกาศแจ้งผลการดูดวงจันทร์เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนาต่อประชาชนชาวไทยมุสลิมทั้งประเทศหลังได้รับแจ้งจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งรับแจ้งมาจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดตามความในมาตรา ๓๕ (๑๑) เป็นอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี

การชั่งน้ำหนักพยานโจทก์กับคำสาบานของจำเลย

ข้อ ๘ พยานหลักฐานของโจทก์ที่มีน้ำหนักมากกว่าพยานหลักฐานของจำเลยเท่านั้นที่จะเหนือกว่าคำสาบานของจำเลย

ในกรณีที่พยานหลักฐานของโจทก์ไม่มีน้ำหนักมากกว่าพยานหลักฐานของจำเลย ให้ศาลยกฟ้องโจทก์หลังจากจำเลยสาบานปฏิเสธคำฟ้องหรือข้อกล่าวอ้างของโจทก์ แต่ถ้าจำเลยไม่ยอมสาบาน ในขณะที่โจทก์ได้ทำการสาบานยืนยันข้อกล่าวหาของตนหลังจากจำเลยไม่ยอมสาบานให้ศาลรับฟังคำฟ้องหรือข้อกล่าวอ้างของโจทก์แต่ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่ยอมทำการสาบาน ให้ศาลยกฟ้องโจทก์

วรรคแรก

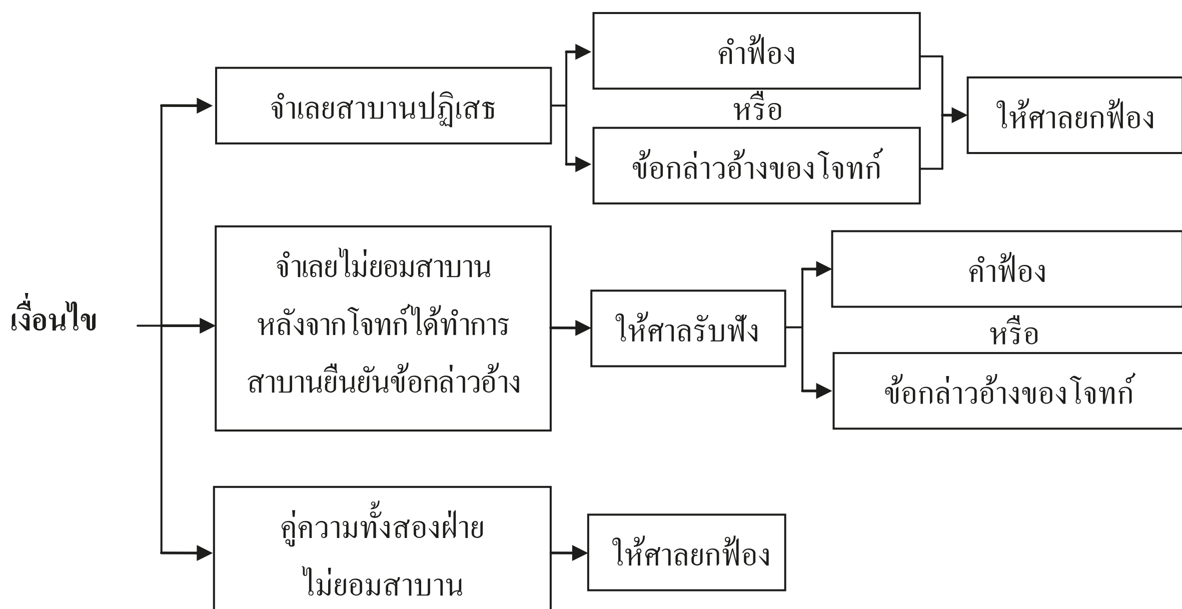
หลักเกณฑ์ (ก)

พยานหลักฐานของโจทก์ที่มีน้ำหนักมากกว่า
พยานหลักฐานของจำเลยเท่านั้นที่เหนือกว่าคำสาบานของจำเลย

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ (ข)

กรณีพยานหลักฐานของโจทก์ไม่มีน้ำหนักมากกว่าพยานหลักฐานของจำเลย

ข้อพิจารณา

ดังได้อธิบายแล้วในข้อ ๔ ว่าในการฟังข้อเท็จจริงตามกฎหมายอิสลามโดยทั่วไปแล้วจะมีหลักการสำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ หลักพยานหลักฐานและหลักสาบาน โดยพยานหลักฐานเป็นเรื่องสำคัญสำหรับโจทก์ซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริง ถ้าหากโจทก์มีน้ำหนักพยานหลักฐานมากกว่าพยานหลักฐานของจำเลยศาลก็ต้องพิจารณาตัดสินให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดี ความในวรรคแรกของข้อนี้จึงเน้นย้ำว่า พยานหลักฐานของโจทก์ที่มีน้ำหนักมากกว่าพยานหลักฐานของจำเลยเท่านั้นที่จะเหนือกว่าคำสาบานของจำเลย แต่หากพยานหลักฐานของโจทก์มีน้ำหนักเท่ากับพยานหลักฐานของจำเลย หรือน้อยกว่าพยานหลักฐานของจำเลยหรือไม่มีพยานหลักฐาน หากจำเลยกล้าสาบานปฏิเสธคำฟ้องหรือข้อกล่าวอ้างของโจทก์ จำเลยย่อมเป็นฝ่ายชนะคดีโดยศาลต้องพิพากษายกฟ้องโจทก์ (ถึงแม้การสาบานของจำเลยจะเป็นความเท็จ เพราะถ้าเป็นดั่งเช่นว่านั้น จำเลยเป็นผู้รับผิดชอบโดยการรับโทษทัณฑ์ในโลกหน้าและอาจได้รับภัยพิบัติในโลกนี้ด้วยตามที่กฎหมายกำหนด)

แต่ถ้าจำเลยนั้นไม่ยอมสาบาน ในขณะที่โจทก์ได้ทำการสาบานยืนยันข้อกล่าวหาของตนหลังจากจำเลยไม่ยอมสาบานศาลต้องรับฟังคำฟ้องหรือข้อกล่าวอ้างของโจทก์นั้น แต่ถ้าในกรณีที่พยานหลักฐานของโจทก์มีน้ำหนักเท่ากับพยานหลักฐานของจำเลย หรือน้อยกว่าพยานหลักฐานของจำเลย หรือไม่มีพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายนั้นไม่ยอมทำการสาบาน ให้ศาลยกฟ้องโจทก์

ท่านอับดุลเลาะฮ์ อิบนุ อับบาส ได้รายงานไว้ว่า ท่านนบีได้กล่าวไว้ความว่า “พยานหลักฐานเป็นสิ่งจำเป็นเหนือโจทก์และการสาบานเป็นสิ่งจำเป็นเหนือจำเลย”

รายงานและบันทึกโดยอัลบัยฮะคีย์

(เปรียบเทียบกับข้อ ๒๘)

การเตือนให้จำเลยสาบาน

ข้อ ๑๐ ในกรณีตามความในข้อ ๘ วรรคสอง ศาลพึงเตือนจำเลยให้ตระหนักถึงผลของการไม่ยอมทำการสาบานก่อนการตัดสินคดี

สิทธิจำเลยที่จะกลับมาสาบาน

จำเลยมีสิทธิที่จะกลับมาทำการสาบานใหม่หลังจากที่ได้ปฏิเสธไปแล้วได้ตราบเท่าที่ตั้งแต่จำเลยปฏิเสธการทำการสาบานเป็นต้นมา โจทก์ยังไม่ได้ทำการสาบานยืนยันข้อกล่าวหาของตน หรือแม้โจทก์ได้ทำการสาบานยืนยันข้อกล่าวหาของตนแล้วก็ตาม แต่ในกรณีหลังนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากโจทก์เสียก่อน

กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ได้มาโดยการสาบานและไม่ยอมสาบาน

ในกรณีไม่มีพยานหลักฐานอื่น ถ้าเป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สินและทรัพย์สินที่พิพาทนั้นทั้งหมดอยู่ในความครอบครองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือบางส่วนอยู่ในความครอบครองของฝ่ายหนึ่งและบางส่วนอยู่ในความครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่งให้ทรัพย์สินที่พิพาทนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายที่ครอบครองทรัพย์สินนั้นโดยการสาบานของฝ่ายนั้นว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของตน แต่ถ้าทรัพย์สินนั้นอยู่ในความครอบครองของทั้งสองฝ่ายหรือไม่อยู่ในความครอบครองของทั้งสองฝ่ายให้ทั้งสองฝ่ายสาบานว่าทรัพย์สินนั้นไม่เป็นของอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าทั้งสองฝ่ายยอมสาบานหรือไม่ยอมสาบาน ให้ทรัพย์สินที่พิพาทนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของทั้งสองฝ่ายฝ่ายละครึ่ง แต่ถ้ามีเพียงฝ่ายเดียวยอมสาบาน ให้ทรัพย์สินที่พิพาทนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายที่สาบาน

วรรคแรก

หลักเกณฑ์ กรณีตามความในข้อ ๘ วรรคสอง

วิธีปฏิบัติ ก่อนการตัดสินคดี → ศาลพึงเตือนจำเลยถึงผลของการไม่ยอมทำคำสาบาน

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ นับแต่จำเลยปฏิเสธการสาบาน → โจทก์ → ยังไม่ได้สาบานยืนยันข้อกล่าวอ้างของตน หรือ ได้สาบานยืนยันข้อกล่าวอ้างของตน แต่จำเลยได้รับความยินยอมจากโจทก์

ผล จำเลยมีสิทธิที่จะกลับมาทำการสาบานใหม่

วรรคสาม

เงื่อนไข กรณีพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สิน และ ไม่มีพยานหลักฐานอื่น

ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดอยู่ในความครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่ง

หรือ

บางส่วนอยู่ในความครอบครองของฝ่ายหนึ่งและบางส่วนอยู่ในความครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่ง

ผล

ทรัพย์สินที่พิพาทตกเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายที่ครอบครองโดยการสาบาน

ทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองของทั้งสองฝ่าย

หรือ

ทรัพย์สินไม่อยู่ในความครอบครองของทั้งสองฝ่าย

สาบานว่าทรัพย์สินนั้นไม่เป็นของอีกฝ่ายหนึ่ง

ผล

ถ้าทั้งสองฝ่าย

ยอมสาบาน หรือ ไม่ยอมสาบาน

ทรัพย์สินที่พิพาทตกเป็นกรรมสิทธิ์ของทั้งสองฝ่ายคนละกึ่งหนึ่ง

ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียวยอมสาบาน

ทรัพย์สินที่พิพาทตกเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายที่สาบาน

อธิบายศัพท์

๑. “ศาล” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๒. “ทรัพย์สิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

๑. จำเลยมีสิทธิที่จะกลับมาทำการสาบานใหม่หลังจากที่ได้ปฏิเสธไปแล้วในกรณีที่

๑.๑ ตั้งแต่จำเลยปฏิเสธการทำการสาบานเป็นต้นมา โจทก์ยังไม่ได้ทำการสาบานยืนยันข้อกล่าวหาของตน

๑.๒ หลังจากจำเลยปฏิเสธการทำการสาบาน โจทก์ได้ทำการสาบานยืนยันข้อกล่าวหาของตนแล้ว แต่โจทก์ยินยอมให้จำเลยกลับมาทำการสาบานใหม่ได้

๒. เกี่ยวกับการได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยการสาบานตามวรรคสาม ได้มีเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นในสมัยที่ท่านนบียังมีชีวิตอยู่ ซึ่งเล่าไว้ในหะดีษที่มีใจความว่า "มีชายคนหนึ่งมาจากดินแดนที่มีชื่อเรียกว่า "ฮัฎเราะโมต" และอีกคนหนึ่งมาจากดินแดนที่มีชื่อเรียกว่า "กินดะฮ์" ได้มาหาท่านนบี โดยชายคนที่มาจากดินแดนที่มีชื่อเรียกว่า "ฮัฎเราะโมต" ได้กล่าวแก่ท่านนบีว่า "แท้จริงผู้ชายคนนี้ได้กระทำการละเมิดข้าพเจ้าโดยการยึดเอาที่ดินที่เคยเป็นของบิดาข้าพเจ้าไปเป็นกรรมสิทธิ์" หลังจากนั้นชายคนที่มาจากดินแดนที่มีชื่อเรียกว่า "กินดะฮ์" ได้กล่าวว่า "มันเป็นที่ดินที่อยู่ในกรรมสิทธิ์ของข้าพเจ้าซึ่งข้าพเจ้าได้ใช้ในการเพาะปลูกเสมอมา โดยที่เขาไม่มีสิทธิในที่ดินแปลงนี้แต่อย่างใด" ท่านนบีจึงได้ถามชายคนที่มาจากดินแดนที่มีชื่อเรียกว่า "ฮัฎเราะโมต" ว่า "ท่านมีพยานไหม" เขาตอบว่า "ไม่มี" ท่านนบีจึงได้กล่าวแก่เขาว่า "ดังนั้น ที่ท่านจะได้ก็คือการสาบานของเขา" ชายคนที่มาจากดินแดนที่มีชื่อเรียกว่า "ฮัฎเราะโมต" ได้กล่าวอีกว่า "เขาเป็นคนไม่ดีย่อมไม่หวั่นไหวไม่ว่าจะสาบานว่าอย่างไร และเขาไม่มีความกระดากอายต่อการกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะดีหรือเลว" ท่านนบีได้กล่าวแก่เขาว่า "ท่านไม่มีสิทธิจะได้อะไรจากเขานอกจากสิ่งดังกล่าว (หมายถึง การสาบาน)" ต่อมาชายผู้นั้น (หมายถึง ชายคนที่มาจากดินแดนที่มีชื่อเรียกว่า "กินดะฮ์") ก็ได้ทำการสาบาน ท่านนบีได้กล่าวหลังจากชายผู้นั้นได้จากไปแล้วว่า "ถ้าแม้นเขาสาบานเกี่ยวกับทรัพย์เพื่อให้ได้มาเป็นของตนโดยทุจริต เขาจะต้องพบกับอัลเลาะฮ์ในลักษณะที่พระองค์หันหนีจากเขา"

รายงานและบันทึกโดยอบูดาวูด

๓. กรณีตาวรรคสามของข้อนี้ มีความสัมพันธ์กับข้อ ๖ วรรคสอง กล่าวคือต้องทำตามทั้งสองข้อ คือ กรณีตามตามข้อ ๖ วรรคสอง ก่อนแบ่งให้คนละครึ่ง

ต้องให้ทั้งสองสาบานตามความในวรรคสามของข้อนี้ก่อน และให้กระบวนการต่อไปเป็นไปตามวรรคสามของข้อนี้จนจบกระบวนการ

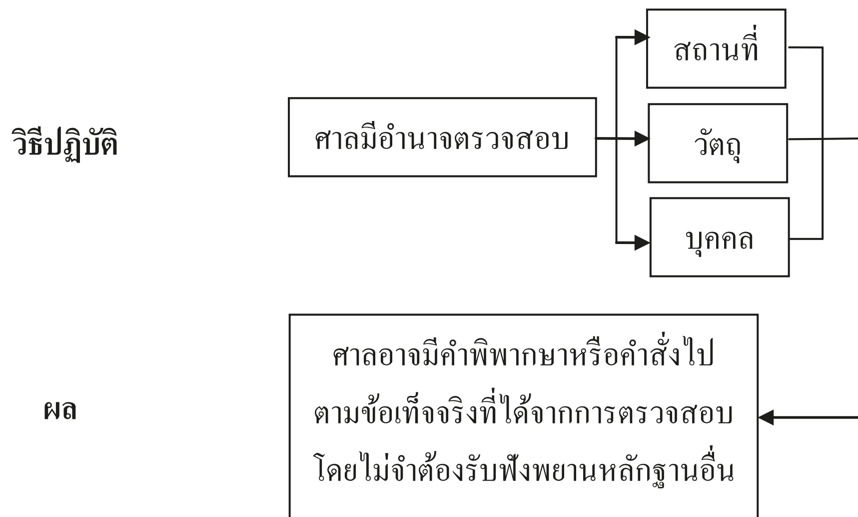
๔. กรณีที่ทรัพย์สินพิพาททั้งหมดอยู่ในความครอบครองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทรัพย์สินพิพาทบางส่วนอยู่ในความครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่ง และบางส่วนอยู่ในความครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่ง และในทั้งสองกรณีดังกล่าว คู่ความหรือคู่กรณีไม่มีพยานหลักฐานอื่น ศาลต้องดำเนินกระบวนพิจารณาให้คู่ความสาบานว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นของตนตามวรรคสามของข้อนี้ ถ้าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่ยอมสาบานศาลต้องยกฟ้องเพื่อที่จะให้สิทธิในทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ครอง ตามส่วนการครอบครองตามหลักที่ได้จากข้อ ๖ วรรคสอง เนื่องจากไม่อาจดำเนินการตามวรรคสามของข้อนี้ได้

อำนาจศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยไม่จำต้องฟังพยานหลักฐานอื่น

ข้อ ๑๑ ไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ศาลมีอำนาจทำการตรวจสอบสถานที่ วัตถุ หรือบุคคล แล้วมีคำพิพากษาหรือคำสั่งไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจสอบนั้นได้โดยไม่จำต้องรับฟังพยานหลักฐานอื่นก็ได้

วิธีปฏิบัติ

ผล

อธิบายศัพท์

"ศาล" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

๑. ความในข้อนี้ เป็นการให้อำนาจศาลในการที่จะตรวจสอบสถานที่ วัตถุ หรือบุคคล ซึ่งอาจทำให้ศาลสามารถพิพากษาหรือมีคำสั่งไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจสอบ โดยไม่จำต้องรับฟังพยานหลักฐานอื่นอีก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อศาลได้ทำการตรวจสอบสถานที่ วัตถุ หรือบุคคลแล้ว เห็นว่า ข้อเท็จจริงยังไม่เพียงพอแก่การวินิจฉัย ศาลก็สามารถดำเนินกระบวนพิจารณาสืบพยานต่อไปได้

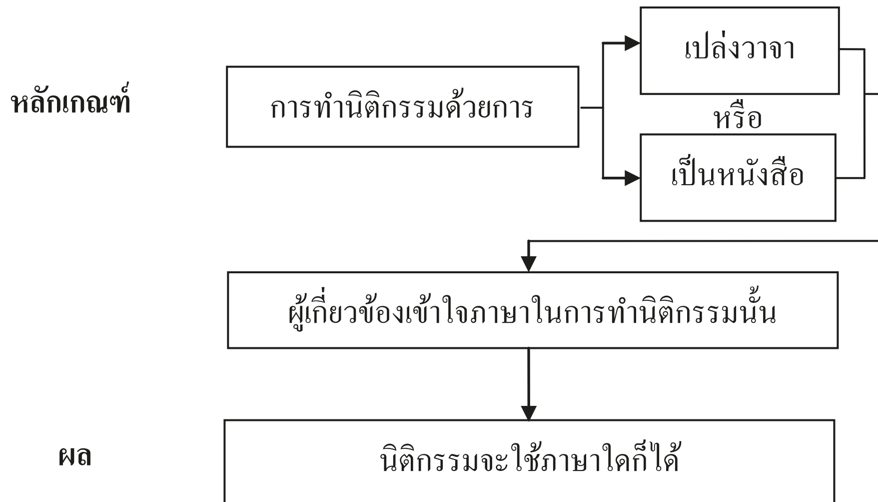
๒. การตรวจสอบสถานที่ วัตถุ หรือบุคคล เป็นอำนาจของศาล ซึ่งไม่จำต้องมีคู่ความฝ่ายใดร้องขอ

ข้อ ๑๒ นิติกรรมใดที่ทำด้วยการเปล่งวาจาหรือทำเป็นหนังสือจะใช้ภาษาใดก็ได้ ถ้าผู้เกี่ยวข้องในแต่ละฝ่ายเข้าใจภาษานั้น

ภาษาในการทำนิติกรรม

หลักเกณฑ์

ผล

ข้อพิจารณา

๑. "ผู้เกี่ยวข้องในแต่ละฝ่าย" หมายความว่า ผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญที่การทำนิติกรรมนั้น ๆ ไม่อาจขาดได้โดยที่ถ้าขาดแล้วนิติกรรมนั้นจะไม่มีผลตามกฎหมายในแต่ละฝ่ายที่ทำนิติกรรมนั้น

๒. "ภาษา" หมายความว่า ภาษาที่ใช้พูดจาหรือใช้เขียนหนังสือในขณะทำนิติกรรมของผู้ที่พูดได้ หรือเขียนได้ แล้วแต่กรณี ส่วนผู้ที่พูดไม่ได้ และเขียนไม่ได้นั้นก็ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดว่าทำนิติกรรมใดได้ นิติกรรมใดไม่ได้ (ซึ่งกรณีใดที่ทำไม่ได้ก็ต้องมีผู้อื่นกระทำแทน และกรณีใดที่ทำได้ก็ต้องใช้อาณัติสัญญาณแทนภาษาที่ใช้ในการพูด หรือเขียนดังกล่าว)

ข้อ ๑๓ "การตั้งตัวแทน" หมายความว่า การที่บุคคลหนึ่งมอบอำนาจของตนในการกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สามารถทำแทนกันได้ให้บุคคลอื่นกระทำการแทนตนในขณะที่ตนยังมีชีวิตอยู่

"การตั้งตัวแทน"

"การทำอีญาบในการตั้งตัวแทน"

"การทำอีญาบในการตั้งตัวแทน" หมายความว่า การเสนอการตั้งตัวแทนแก่บุคคลที่จะเป็นตัวแทนหรือแก่บุคคลอื่นเพื่อไปแจ้งแก่บุคคลนั้น

"การทำกอบูลในการตั้งตัวแทน"

"การทำกอบูลในการตั้งตัวแทน" หมายความว่า การตอบรับอีญาบของบุคคลที่จะเป็นตัวแทน เว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

บทอนุโลม

ในการทำอีญาบและกอบูลตามความในวรรคสองและวรรคสามให้นำความในบทบัญญัติที่ว่าด้วยอีญาบและกอบูลของกฎหมายนี้ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

วรรคแรก

หลักเกณฑ์ "การตั้งตัวแทน" →
- ๑. บุคคลหนึ่งมอบอำนาจในการกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สามารถแทนกันได้ให้บุคคลอื่น

และ
- ๒. เป็นการมอบอำนาจให้กระทำการในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ "การทำอีญาบในการตั้งตัวแทน" →
- ๑. การเสนอการตั้งตัวแทนแก่บุคคลที่เป็นตัวแทน

หรือ
- ๒. การเสนอการตั้งตัวแทนแก่บุคคลอื่นเพื่อไปแจ้งแก่บุคคลนั้น

วรรคสาม

หลักเกณฑ์ "การทำกอบูลในการตั้งตัวแทน" → การตอบรับอีญาบของบุคคลที่จะเป็นตัวแทน

ข้อยกเว้น กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

วรรคสี่

หลักเกณฑ์ การทำอีญาบและกอบูลตามความในวรรคสองและวรรคสาม

วิธีปฏิบัติ นำบทบัญญัติว่าด้วยอีญาบและกอบูลของกฎหมายนี้มาใช้บังคับ

คำอธิบายศัพท์

๑. "อีญาบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคแรก

๒. "กอบูล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคสอง

ข้อพิจารณา

๑. "สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สามารถทำแทนกันได้" หมายความว่า เฉพาะสิ่งใด ๆ ที่กฎหมายอนุญาตให้ทำแทนกันได้ เช่น การซื้อขายการสมรสเพราะบางสิ่งบางอย่างตามกฎหมายไม่อาจทำแทนกันได้เช่นการเข้าเวรอยู่ร่วมกับภริยาแต่ละคนการละหมาดเป็นต้น

๒. เกี่ยวกับเรื่องนี้

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "...ดังนั้น จงส่งคนหนึ่งในหมู่พวกเจ้าไปในเมืองพร้อมด้วยเหรียญเงินของพวกเจ้านี้ เพื่อเลือกดูอาหารที่ดียิ่ง และให้เขาซื้อมาให้แก่พวกเจ้า..."

อายะฮ์ที่ ๑๙ ซูเราะฮ์อัลกะฮ์ฟฺ (ซูเราะฮ์ที่ ๑๘)

ท่านนบีเคยกล่าวแก่ท่านญาบิดร์ อิบนุ อับดิลลาฮ์ ความว่า "เมื่อตัวแทนของฉันได้มาถึงยังท่าน ท่านจงเอาจากเขา ๑๕ วะสัก..."

รายงานและบันทึกโดยอบูดาวูด

๓. "การเสนอการตั้งตัวแทนแก่บุคคลที่จะเป็นตัวแทนหรือแก่บุคคลอื่นเพื่อไปแจ้งแก่บุคคลนั้น" ตามความในวรรคสอง หมายความว่า ถ้อยคำที่ใช้ในการเสนอการตั้งตัวแทนแก่บุคคลที่จะเป็นตัวแทนหรือแก่บุคคลอื่นเพื่อไปแจ้งแก่บุคคลนั้น" ส่วน "การตอบรับอีญาบของบุคคลที่จะเป็นตัวแทน" ตามความในวรรคสาม หมายความว่า ถ้อยคำที่ใช้ในการตอบรับอีญาบของบุคคลที่จะเป็นตัวแทน

ถ้อยคำที่ใช้ในการเสนอการตั้งตัวแทนเช่นว่านั้นจะต้องเป็นถ้อยคำของตัวการที่บ่งบอกว่าตัวการยินยอมมอบอำนาจให้แก่ตัวแทนไม่ว่าจะเป็นประเภทชัดเจนหรือประเภทไม่ชัดเจนก็ได้ ทั้งนี้ กฎหมายให้นำบทบัญญัติที่ว่าด้วยอีญาบและกอบูลของกฎหมายนี้มาใช้บังคับในเรื่องนี้โดยอนุโลม ยกเว้นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เช่น อีญาบของการตั้งตัวแทนนี้กฎหมายอนุญาตให้ทำผ่านคนกลางได้

ตัวอย่างคำพูดที่ชัดเจน เช่น "ฉันมอบอำนาจให้ท่านขายบ้านของฉัน" หรือ "ฉันมอบหมายเรื่องการขายบ้านของฉันให้แก่ท่าน"

ตัวอย่างคำพูดที่ไม่ชัดเจน เช่น "ฉันให้ท่านดำเนินการแทนฉันในเรื่องการขายบ้านของฉัน"

๔. ความในข้อ ๑๔ (๖) นั้น มีความหมายว่า ในการตอบรับการเป็นตัวแทนนั้น แม้จะเป็นเพียงการแสดงอากัปกิริยาว่าตนยอมรับการมอบอำนาจนั้นก็เป็นการเพียงพอแล้ว โดยไม่จำต้องกล่าวถ้อยคำที่เป็นการสนองรับการมอบอำนาจเพราะการมอบอำนาจเป็นการอนุญาตให้ดำเนินการ และเป็นการทำลายเครื่องปิดกั้นที่มีอยู่ก่อนการอนุญาต เปรียบเสมือนการที่เจ้าภาพเชิญให้แขกรับประทานอาหาร ซึ่งไม่มีเงื่อนไขว่าจะต้องกล่าวคำสนองรับ

๕. ระยะเวลาที่ตัวแทนสามารถทำการตอบรับการเป็นตัวแทนได้นั้นจะไม่หมดสิ้นไปตราบเท่าที่ตั้งแต่ที่มีการเสนอตั้งตัวแทนจากตัวการ ตัวแทนยังไม่ปฏิเสธการตั้งตัวแทนนั้นหรือแม้ปฏิเสธ ถ้าการปฏิเสธนั้นเป็นการปฏิเสธด้วยความผิดหลงหรือโดยมีจุดมุ่งหมายอื่นที่ไม่ใช่เป็นการตั้งใจที่จะไม่รับการตั้งนั้น ดังนั้น ยังถือว่าคำเสนอตั้งตัวแทนก็ยังคงมีผลอยู่ตามกฎหมายจนกว่าจะมีการตอบรับการเป็นตัวแทน เช่น นาย ก. พูดกับนาย ข. ว่า "ฉันตั้งคุณเป็นตัวแทนของฉันในการซื้อรถยนต์ให้ฉัน" นาย ข. ไม่ได้ตอบรับคำเสนอนั้นโดยทันที แต่นาย ข. ก็ไม่ปฏิเสธ เช่นนี้คำเสนอการตั้งตัวแทนของนาย ก. ก็ยังคงมีผลอยู่ตามกฎหมาย ตราบเท่าที่นาย ข. ยังไม่ปฏิเสธการตั้งตัวแทนนั้น ถ้าต่อมานาย ข. ได้ไปดำเนินการซื้อรถยนต์ตามที่นาย ก. แต่งตั้งให้เป็นตัวแทน การกระทำของนาย ข. ย่อมมีผลเป็นการตอบรับการเป็นตัวแทนแล้ว

๖. บทบัญญัติในข้อนี้เป็นหลักการทั่วไปในการตั้งตัวแทน ส่วนหลักเกณฑ์วิธีการในรายละเอียดจะต้องพิจารณาข้อ ๑๔ ประกอบด้วย เช่น วิธีการที่ตัวการจะเสนอการตั้งตัวแทนตามวรรคสองของข้อนี้ อาจกระทำโดยตัวการเสนอการตั้งตัวแทนให้แก่บุคคลที่จะให้เป็นตัวแทนนั้นโดยตรงหรือตัวการเสนอการตั้งตัวแทนแก่บุคคลที่จะให้เป็นตัวแทนนั้นต่อหน้าคนกลางเพื่อคนกลางนั้นไปแจ้งแก่บุคคลที่จะเป็นตัวแทนนั้นตามข้อ ๑๔ (๓)

ข้อ ๑๔ ในการตั้งตัวแทน จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(๑) ในการตั้งตัวแทนตัวแทนต้องไม่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา และตัวการต้องระบุนามตัวแทนในการทำอีญาบในกรณีตัวแทนอยู่ห่างไกล แต่ถ้าตัวแทนอยู่เฉพาะหน้าจะใช้สรรพนามแทนก็ได้

(๒) ในการตั้งตัวแทนเพื่อทำนิติกรรมกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง ตัวการต้องระบุนามผู้ที่ตัวแทนจะทำนิติกรรมด้วยนั้น เว้นแต่ผู้ที่ตัวแทนจะทำนิติกรรมด้วยนั้นมีเพียงผู้เดียวและตัวแทนรู้จักดีแล้ว ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้จะใช้สรรพนามแทนก็ได้

(๓) ตัวการจะมอบให้ผู้ใดไปแจ้งการตั้งเช่นว่านั้นแก่บุคคลที่จะเป็นตัวแทนก็ได้

(๔) อำนาจกระทำการในกิจการใด ๆ ที่ตัวการมอบให้ตัวแทนไปนั้นต้องเป็นอำนาจที่ในขณะมอบให้นั้นตัวการมีอยู่จริงและใช้อำนาจนั้นด้วยตัวเองได้ และการตั้งตัวแทนนั้นจะถูกยกเลิกไป ถ้าอำนาจนั้นหรือกิจการนั้นได้หมดสิ้นไปแล้ว

หลักเกณฑ์ในการตั้งตัวแทน

(๕) ห้ามมิให้ตัวแทนตั้งตัวแทนช่วง เว้นแต่มีความจำเป็นหรือได้รับอนุญาตจากตัวการ

(๖) นอกจากการเปล่งวาจาแล้ว การทำกอบูลของตัวแทนสามารถทำได้ด้วยการกระทำในสิ่งที่ตัวการมอบหมายให้กระทำ

(๗) อีญาบและการตั้งตัวแทนในอีญาบนั้นจะยังมีผลตามกฎหมายตราบเท่าที่ตัวแทนยังไม่ปฏิเสธการตั้งตัวแทนนั้นหรือปฏิเสธด้วยความผิดหลงหรือโดยมีจุดมุ่งหมายอื่นที่ไม่ใช่เป็นการตั้งใจที่จะไม่รับการตั้งนั้น

(๘) ตัวแทนต้องปฏิบัติตามคำสั่งของตัวการอย่างเคร่งครัด เว้นแต่ในรายละเอียด แต่ต้องเกิดผลตรงตามคำสั่งหรือดีกว่า เว้นแต่ตัวการได้ห้ามไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง

(๙) ในกรณีที่ตัวการไม่ได้ระบุรายละเอียดใดเป็นพิเศษในคำสั่งให้ตัวแทนปฏิบัติโดยยึดหลักทั่วไปและตามธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้กับตัวการตามสมควร

(๑๐) การสั่งให้ผู้อื่นกระทำกิจการใดของตนโดยตรงหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นไปแจ้งผู้นั้น ถือเป็นการตั้งผู้นั้นเป็นตัวแทนตนในการกระทำสิ่งนั้นแล้ว

(๑๑) ความสามารถของตัวแทนต้องไม่ด้อยกว่าความสามารถของตัวการในการกระทำกิจการที่ได้รับมอบหมาย

หลักเกณฑ์ การตั้งตัวแทนจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติ ดังนี้

๑. การตั้งตัวแทน
- ต้องไม่มี
  - เงื่อนไข หรือ
  - เงื่อนเวลา
- ในกรณีตัวแทน
  - อยู่ห่างไกล → ต้องระบุนามตัวแทนในการทำอีญาบ
  - อยู่เฉพาะหน้า → ใช้สรรพนามแทน หรือ ระบุนามตัวแทน

๒. วิธีปฏิบัติในการตั้งตัวแทนเพื่อทำนิติกรรมกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการ
- ตัวการ → ต้องระบุนามผู้ที่ตัวแทนจะทำนิติกรรม
- ตัวแทน
  - ผู้ที่จะทำนิติกรรมด้วยมีเพียงผู้เดียว และ
  - รู้จักดีแล้ว
  - → ระบุนามผู้ที่ตัวแทนจะทำนิติกรรม หรือ ใช้สรรพนามแทน

๓. ตัวการจะให้บุคคลใดไปแจ้งการตั้งตัวแทนแก่ผู้ที่จะเป็นตัวแทนก็ได้

๔. (ก) อำนาจของตัวแทนในการกระทำกิจการ → ต้องเป็นอำนาจที่ตัวการ
- สามารถใช้อำนาจนั้นด้วยตนเอง และ
- มีอำนาจอยู่จริงในขณะที่มอบ

๔. (ข) การยกเลิกการเป็นตัวแทน
- อำนาจของตัวการหมดสิ้น หรือ
- กิจการที่ได้รับมอบหมดสิ้น

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

๕. ตัวแทนช่วง → ห้ามไม่ให้ตั้งตัวแทนช่วง เว้นแต่ → มีความจำเป็น หรือ ตัวการอนุญาตให้ตั้งตัวแทนช่วงได้

๖. การทำกอบูลของตัวแทน → เปล่งวาจา หรือ กระทำในสิ่งที่ตัวการมอบหมาย

๗. ความสัมพันธ์ของ → อีญาบ และ ผู้ตั้งตัวแทนในอีญาบกับตัวแทน → ยังคงมีผลอยู่ → ตราบเท่าที่ตัวแทนยังไม่ปฏิเสธการตั้งตัวแทน

ยังคงมีผลอยู่ → แม้ตัวแทน → ปฏิเสธการตั้งตัวแทนด้วยความผิดหลง หรือ มีจุดมุ่งหมายอื่นที่มิใช่เจตนาที่จะไม่รับการตั้งตัวแทน

๘. หน้าที่ของตัวแทน → ตัวแทน → ต้องปฏิบัติตามคำสั่งในสาระสำคัญของตัวการอย่างเคร่งครัด / ไม่จำต้องปฏิบัติตามคำสั่งในรายละเอียดของตัวการ แต่ต้องเกิดผลตรงตามคำสั่งหรือดีกว่า

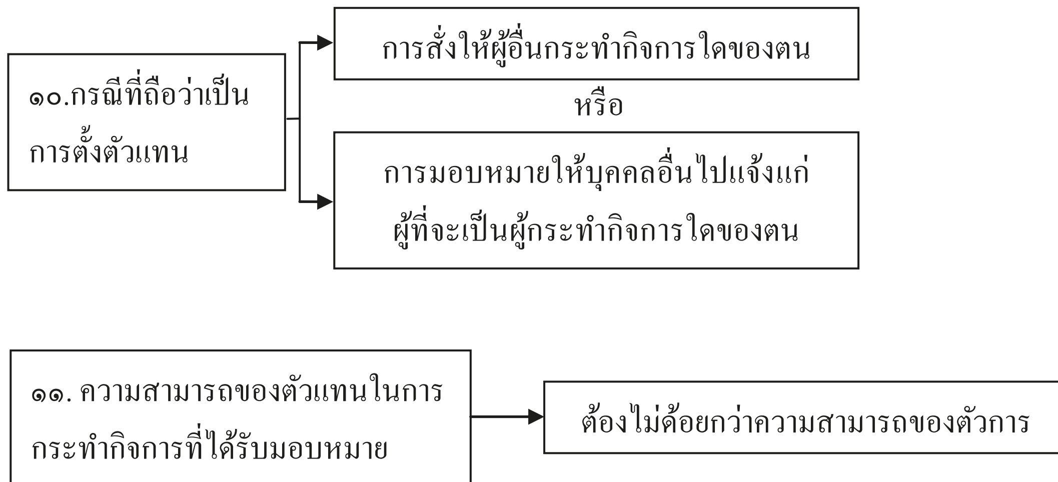
→ ข้อยกเว้น → ตัวการได้ห้ามไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง

๙. กรณีที่ตัวการไม่ได้ระบุรายละเอียดเป็นพิเศษในคำสั่ง → ตัวแทนต้อง ปฏิบัติ → โดยยึดหลักทั่วไป และ ตามธรรมเนียมของผู้ปฏิบัติของสังคมนั้น

→ เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้แก่ตัวการตามสมควร

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "กอบูล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคสอง

๒. "อีญาบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคแรก

๓. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. ในการตั้งตัวแทนต้องไม่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาตาม (๑) นั้น หมายความว่า ตัวการต้องไม่นำการมอบอำนาจไปผูกพันกับเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาใด ๆ (ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการนำเอาการมอบอำนาจไปผูกพันกับเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาจะทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการมอบอำนาจ)

ตัวอย่างการตั้งตัวแทนโดยมีเงื่อนไข เช่น นาย ก. ได้กล่าวแก่นาย ค. ว่า "ถ้านาย ข. กลับมาจากภูเก็ต ท่านจะเป็นผู้รับมอบอำนาจของฉันในเรื่องขายรถยนต์คันนี้"

ตัวอย่างการตั้งตัวแทนโดยมีเงื่อนเวลา เช่น นาย ก. ได้กล่าวแก่นาย ค. ว่า "เมื่อถึงเดือนรอมฎอนฉันมอบอำนาจให้ท่านจัดการเรื่องขายรถยนต์คันนี้"

๒. การตั้งตัวแทนในกรณีตัวแทนอยู่เฉพาะหน้าจะใช้สรรพนามหรือระบุนามตัวแทนในขณะทำอีญาบก็ได้ แต่ในกรณีตัวแทนอยู่ห่างไกล เช่น นาย ก. อยู่จังหวัดนราธิวาส มีความประสงค์ตั้งนาย ข. ซึ่งอยู่จังหวัดสตูล เป็นตัวแทนขายที่ดินตั้งอยู่ที่จังหวัดสตูลของนาย ก. จึงมีจดหมายไปถึงนาย ข. เช่นนี้ นาย ก. ต้องระบุชื่อนาย ข. เป็นตัวแทนของนาย ก. ในจดหมายเพื่อให้ทำนิติกรรมนั้น

ในตัวอย่างเดียวกันนี้ หากนาย ก. ติดต่อทางโทรศัพท์ไปยังนาย ข. อาจมีปัญหาว่าเป็นการตั้งตัวแทนอยู่เฉพาะหน้าหรือไม่ จึงควรระบุชื่อนาย ข. เป็นตัวแทนให้ชัดเจน

๓. ในกรณีที่ตัวการให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งไปแจ้งการตั้งตัวแทนแก่ผู้ที่จะเป็นตัวแทนตาม (๓) บุคคลผู้ที่ไปแจ้งการตั้งตัวแทนจะไม่ต้องระบุนามของตัวแทนเพียงระบุสรรพนามของตัวแทนนั้นก็เพียงพอแล้ว เพราะถือว่าเป็นการตั้งตัวแทนเฉพาะหน้าส่วนในขณะที่ตัวการกล่าวแก่บุคคลที่ให้ไปแจ้งการตั้งตัวแทนแก่ผู้ที่จะเป็นตัวแทนนั้น ตัวการต้องระบุนามของตัวแทนแก่บุคคลนั้น เพราะถือว่าตัวแทนนั้นเป็นตัวแทนอยู่ห่างไกล ตามความใน (๑)

๔. "ความสามารถของตัวแทนต้องไม่ด้อยกว่าความสามารถของตัวการ" ตามความใน (๑๑) ของข้อนี้ หมายความว่า ความสามารถของตัวการด้อยกว่าความสามารถของตัวแทนได้ แต่ความสามารถของตัวแทนต้องไม่ด้อยกว่าความสามารถของตัวการ เช่น นาย ก. เป็นคนตาบอด ซึ่งในการซื้อขายต้องพึ่งพาการมองเห็น นาย ก. จึงไม่สามารถซื้อทองคำด้วยตนเอง แต่นาย ก. สามารถตั้งนาย ข. ซึ่งเป็นคนปกติเป็นตัวแทนในการซื้อทองคำดังกล่าวได้ เพราะนาย ข. มีความสามารถไม่ด้อยกว่าคือเหนือกว่านาย ก.

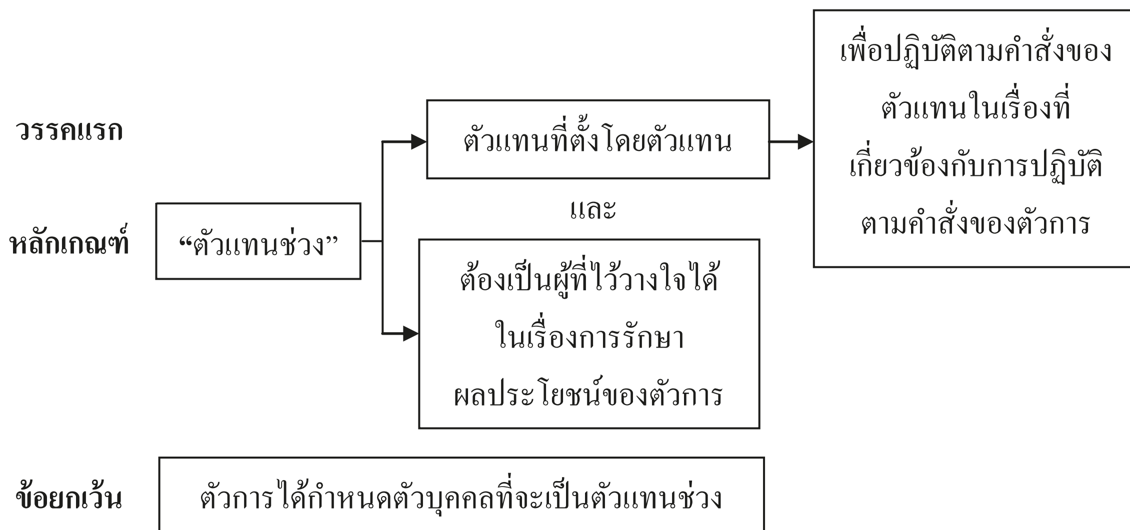
ข้อ ๑๕ "ตัวแทนช่วง" หมายความว่า ตัวแทนที่ตั้งโดยตัวแทนเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของตัวแทนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามคำสั่งของตัวการ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ในเรื่องของการรักษาผลประโยชน์ของตัวการ เว้นแต่ตัวการได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นตัวแทนช่วงนั้นเอง

"ตัวแทนช่วง"

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนช่วงกับตัวแทน ให้นำบทบัญญัติที่ว่าด้วยตัวการตัวแทนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

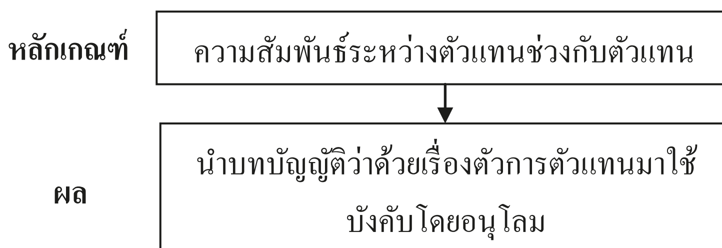
บทอนุโลม

วรรคแรก

ข้อยกเว้น ตัวการได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นตัวแทนช่วง

วรรคสอง

ข้อพิจารณา

๑. ในการตั้งตัวแทนช่วงนั้น จะต้องมีลักษณะนี้

๑.๑ ผู้ตั้งจะต้องเป็นตัวแทน

๑.๒ ผู้ถูกตั้งจะต้องเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ในเรื่องของการรักษาผลประโยชน์ของตัวการ ยกเว้นกรณีที่ตัวการได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นตัวแทนช่วงให้เอง

๑.๓ เป็นการตั้งเพื่อให้ปฏิบัติตามคำสั่งของตัวแทน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามคำสั่งของตัวการ

๒. ในการตั้งตัวแทนช่วง นอกจากจะต้องมีลักษณะดังกล่าวแล้ว ตัวแทนจะต้องได้รับอนุญาตจากตัวการไม่ว่าจะโดยการที่ตัวการระบุในการตั้งตัวแทนว่าให้ตัวแทนสามารถตั้งตัวแทนช่วงได้ในการขณะตั้ง หรือไม่ได้ระบุในการขณะตั้ง และไม่ว่าตัวการได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นตัวแทนช่วงให้ด้วยหรือไม่ได้กำหนดให้ หรือตัวแทนมีความจำเป็นตามความในข้อ ๑๔ (๕)

ความจำเป็นของตัวแทนในการตั้งตัวแทนช่วงนั้น อาจเกิดจากการที่ตัวแทนไม่เหมาะสมที่จะดำเนินการด้วยตัวเอง หรือมีความเหมาะสมที่จะดำเนินการได้เป็นอย่างดี แต่สิ่งที่ได้รับมอบหมายให้กระทำการแทนมีมากเกินไปจนไม่สามารถกระทำการแทนได้ทั้งหมด ตัวแทนก็สามารถที่จะตั้งตัวแทนช่วงได้ตามความจำเป็น

๓. ในกรณีที่ตัวแทนช่วงไม่เป็นบุคคลที่ตัวการเป็นกำหนดให้ บุคคลผู้ที่จะเป็นตัวแทนช่วงจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ ตามความในข้อนี้ คือ เป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ในเรื่องการรักษาผลประโยชน์ของตัวการ

๔. การนำบทบัญญัติที่ว่าด้วยตัวการตัวแทนมาใช้บังคับกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนช่วงกับตัวแทนโดยอนุโลมตามวรรคสองนั้น มิได้หมายเฉพาะสิทธิหน้าที่และความรับผิดระหว่างตัวแทนช่วงกับตัวแทนเท่านั้น แต่รวมถึงรูปแบบและวิธีการในการตั้งตัวแทนช่วงจะต้องมีการทำอีญาบและกอบูลในการตั้งตัวแทนช่วงตามข้อ ๑๓ ด้วย

ความระงับสิ้นไปของตัวแทน

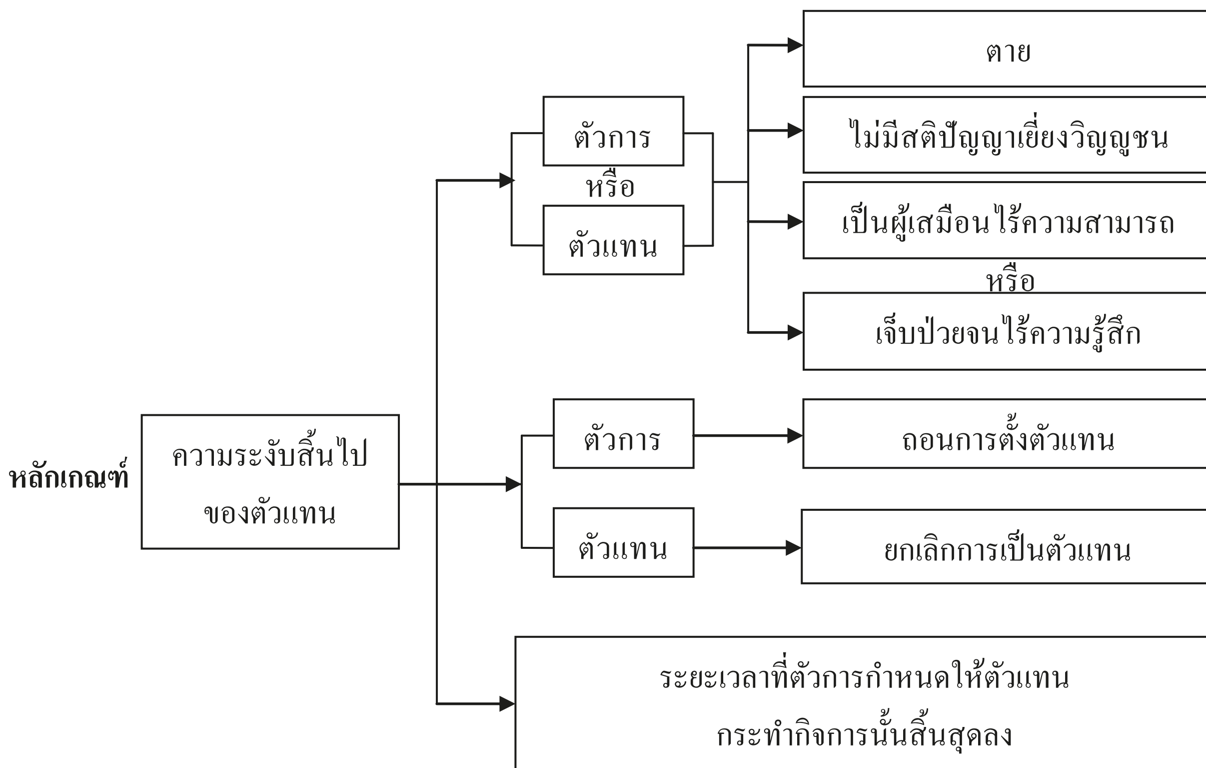
ข้อ ๑๖ ความเป็นตัวแทนตามกฎหมายนี้ย่อมระงับสิ้นไป เมื่อ

(๑) ตัวการหรือตัวแทนตาย ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ็บป่วยจนไร้ความรู้สึก

(๒) ตัวการถอนการตั้ง หรือตัวแทนยกเลิกการเป็นตัวแทน หรือ

(๓) ระยะเวลาที่ตัวการกำหนดให้ตัวแทนกระทำกิจการนั้น ๆ สิ้นสุดลง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “กฎหมายนี้” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. “มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๓. “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

ข้อพิจารณา

๑. ความเป็นตัวแทนตามกฎหมายนี้ย่อมระงับสิ้นไป เมื่อตัวการหรือตัวแทนตาย ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ็บป่วยจนไร้ความรู้สึกตาม (๑) นั้น กล่าวคือ เมื่อตัวการหรือตัวแทนขาดคุณสมบัติประการหนึ่งประการใดจากคุณสมบัติดังกล่าว สัญญาระหว่างตัวการตัวแทนย่อมระงับสิ้นไป ซึ่งการขาดคุณสมบัติดังกล่าวจะเกิดขึ้นภายหลังที่ได้มีการตั้งแล้วเท่านั้น โดยไม่ต้อง

คำนึงว่าตัวการหรือตัวแทนจะได้ทราบถึงการขาดคุณสมบัตินั้นหรือไม่ เช่น หาก ตัวการหรือตัวแทนตายลง โดยอีกฝ่ายหนึ่งไม่ทราบในเรื่องการตาย สัญญาระหว่าง ตัวการตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปโดยผลของกฎหมาย ตามความในข้อนี้

๒. ความเป็นตัวแทนตามกฎหมายนี้ย่อมระงับสิ้นไปเมื่อตัวการถอนการตั้ง หรือตัวแทนยกเลิกการเป็นตัวแทนตาม (๒) นั้น กล่าวคือ การมอบอำนาจระหว่าง ตัวการกับตัวแทนเพื่อให้ตัวแทนไปดำเนินการแทนตนเป็นสิทธิของตัวการ ดังนั้น ตัวการจึงมีสิทธิถอนการตั้งตัวแทนที่ได้มอบอำนาจไปแล้วได้เสมอไม่ว่าเวลาใด

ในทำนองเดียวกัน ตัวแทนก็มีสิทธิยกเลิกการเป็นตัวแทน เพื่อปลดเปลื้อง ตนเองออกจากการเป็นตัวแทนได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงว่าตัวแทนจะได้รับ บำเหน็จหรือไม่

กรณีที่ตัวการถอนการตั้งตัวแทน อาจใช้ถ้อยคำว่า “ฉันยกเลิกการมอบอำนาจ ในการเป็นตัวแทนของฉัน” หรือ “ผมให้ท่านออกจากการเป็นตัวแทน” หรือ “ฉัน ถอดถอนท่านออกจากการเป็นตัวแทน” เป็นต้น

กรณีที่ตัวแทนยกเลิกการเป็นตัวแทน อาจใช้ถ้อยคำว่า “ฉันไม่ขอเป็นตัวแทน ของท่านอีกต่อไปแล้ว” หรือ “ฉันขอคืนอำนาจการเป็นตัวแทนให้ท่าน” เป็นต้น การกล่าวดังกล่าว ถือว่าการมอบอำนาจเป็นอันยุติลง และตัวแทนหลุดพ้นจากการ เป็นตัวแทนทันที ไม่ว่าตัวการจะอยู่ต่อหน้าตัวแทน หรือตัวการจะทราบการยกเลิก การเป็นตัวแทนหรือไม่

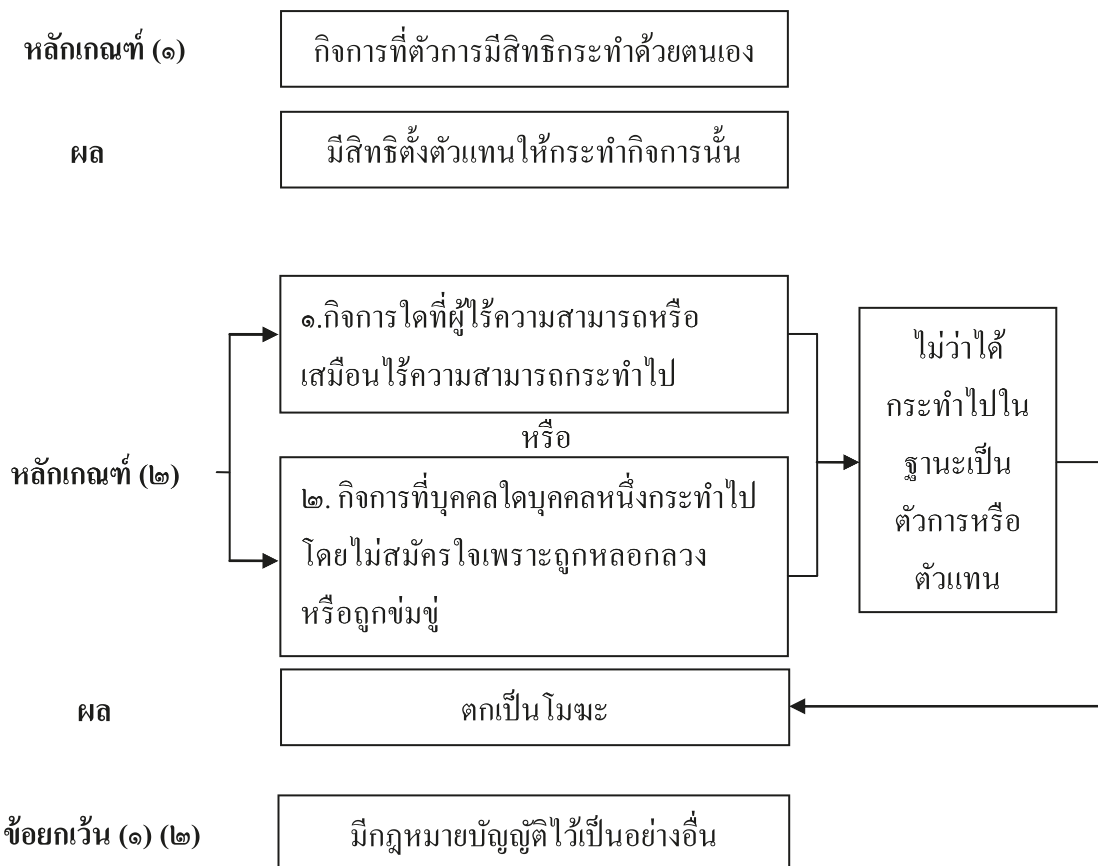
การตั้งตัวแทนในกิจการของตัวการ

ข้อ ๑๗ เว้นแต่กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

(๑) กิจการใดที่ตัวการมีสิทธิกระทำด้วยตนเอง ตัวการย่อมมีสิทธิตั้งตัวแทนให้กระทำกิจการนั้นแทนตนได้

ความเป็นโมฆะของตัวการตัวแทน

(๒) กิจการใดที่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถกระทำไปก็ดี ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำไปโดยไม่สมัครใจเพราะถูกหลอกลวงก็ดี ถูกข่มขู่ก็ดีไม่ว่าได้กระทำไปในฐานะเป็นตัวการหรือตัวแทน ย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๓. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

ข้อพิจารณา

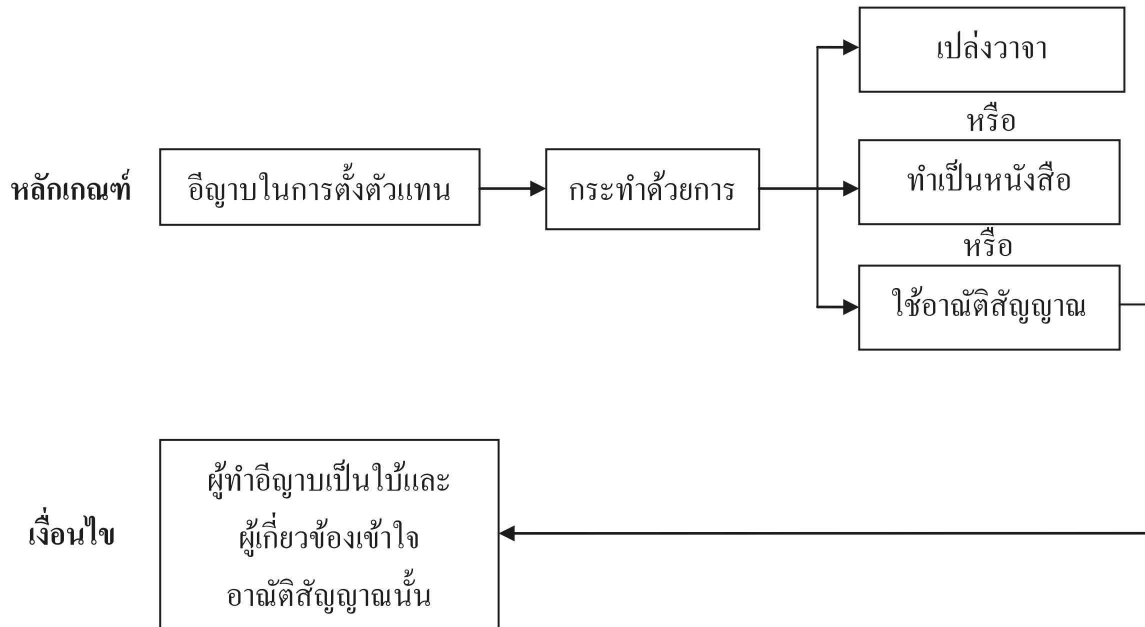
๑. กิจการใดที่ตัวการมีสิทธิกระทำด้วยตนเอง ตัวการย่อมมีสิทธิตั้งตัวแทนให้กระทำกิจการนั้นแทนตนได้ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เช่น การละหมาดตามความในข้อ ๑ (๔๒) ๒ (ข) หรือการถือศีลอดตามความในข้อ ๑ (๔๒) ๒ (ค) ไม่อาจตั้งตัวแทนได้ ทั้งนี้ เพราะกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ ทั้ง ๆ ที่เป็นกิจการที่ตัวการมีสิทธิกระทำด้วยตนเอง ส่วนกรณีหลักการปฏิบัติอื่นที่ไม่มีบทบัญญัติห้ามไว้ เช่น การจ่ายทานบังคับ ตามความในข้อ ๑ (๔๒) ๒ (ง) ตัวการมีสิทธิตั้งตัวแทนได้ ทั้งนี้ ก็เพราะกฎหมายไม่ได้บัญญัติห้ามไว้

๒. ความเป็นโมฆะตามความใน (๒) หมายถึง ความเสียเปล่ามาตั้งแต่ต้น ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับ “โมฆะกรรม” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และความเป็นโมฆะตามความในข้อนี้ มิได้ใช้เฉพาะในเรื่องตัวการตัวแทนเท่านั้น ยังใช้ในเรื่องกิจการอื่น ๆ ด้วย เช่น การซื้อขาย เป็นต้น

วิธีการอีญาบในการตั้งตัวแทน

ข้อ ๑๘ อีญาบในการตั้งตัวแทน สามารถทำได้ด้วยการเปล่งวาจา หรือทำเป็นหนังสือ หรือใช้อาณัติสัญญาณถ้าผู้ทำอีญาบนั้นเป็นใบ้ และผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจอาณัติสัญญาณนั้น

ข้อพิจารณา

๑. อีญาบในการตั้งตัวแทนที่ทำด้วยการเปล่งวาจา หรือทำเป็นหนังสือตามความในข้อนี้นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท เช่นเดียวกับในเรื่องอื่น ๆ คือ ประเภทชัดเจนกับไม่ชัดเจน กรณีที่ไม่ชัดเจนต้องพิจารณาในเรื่องเจตนาประกอบเช่นเดียวกับในเรื่องอื่น ๆ เช่นเดียวกัน

ตัวอย่างการมอบอำนาจด้วยวาจาประเภทชัดเจน เช่น “ฉันมอบอำนาจให้ท่านขายบ้านของฉัน” หรือ “ฉันมอบหมายเรื่องการขายบ้านของฉันให้แก่ท่าน”

ตัวอย่างการมอบอำนาจด้วยวาจาประเภทไม่ชัดเจน เช่น นาย ก. มีเจตนาต้องการให้นาย ข. เป็นตัวแทนในการขายบ้านแต่นาย ก. กล่าวกับนาย ข. เพียงว่า “ฉันให้คุณดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินให้ฉัน”

๒. อีญาบในการตั้งตัวแทนโดยการทำเป็นหนังสือ อาจใช้วิธีเขียนเป็นข้อความหรือจดหมายก็ได้

๓. อีญาบในการตั้งตัวแทนถ้าผู้ทำอีญาบนั้นเป็นใบ้ สามารถใช้อาณัติสัญญาณและผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจอาณัติสัญญาณนั้น ซึ่งผู้เกี่ยวข้องเช่นว่านั้นนอกจาก

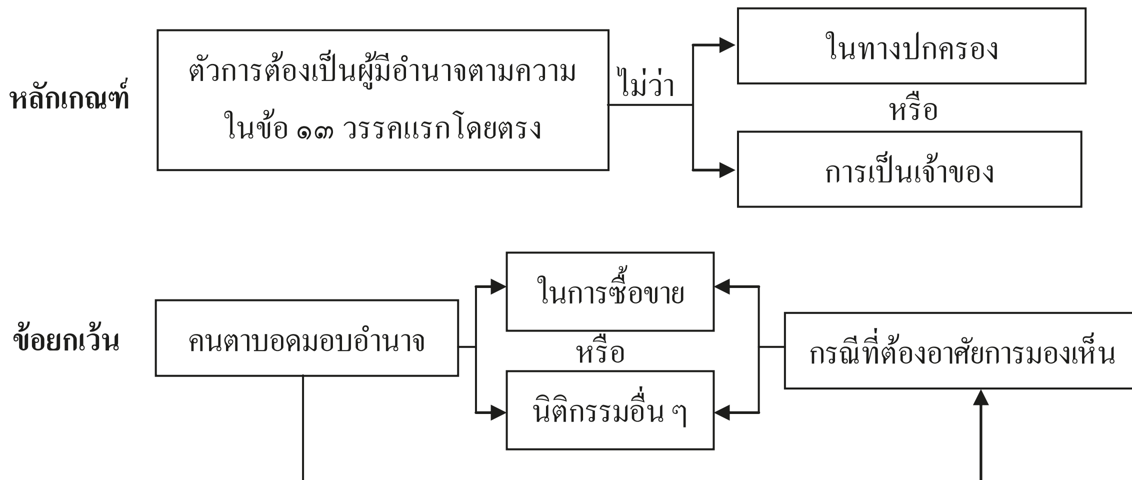
ตัวการและตัวแทนแล้ว ยังรวมถึงผู้รับคำสั่งจากตัวการให้ไปแจ้งแก่ผู้ซึ่งจะเป็นตัวแทนหรือ พยานกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยาน

๔. ในเรื่องอีญาบนี้สามารถดูเพิ่มเติมได้จากข้อ ๕๒ และข้อ ๕๓

ข้อ ๑๙ ตัวการต้องเป็นผู้มีอำนาจตามความในข้อ ๑๓ วรรคแรก

อำนาจตัวการ โดยตรง ไม่ว่าในทางการปกครองหรือการเป็นเจ้าของ แล้วแต่กรณี ยกเว้นกรณีคนตาบอดมอบอำนาจในการซื้อขายหรือทำนิติกรรมอื่น ๆ ที่ต้องพึ่งพาการมองเห็น

ข้อพิจารณา

๑. "อำนาจตามความในข้อ ๑๓ วรรคแรก" หมายความว่า อำนาจที่ตัวการจะมอบแก่ตัวแทนเพื่อให้ตัวแทนมีอำนาจกระทำการแทนตนในฐานะตัวแทน

๒. "โดยตรง ไม่ว่าในทางการปกครองหรือการเป็นเจ้าของ แล้วแต่กรณี" หมายความว่า มีอำนาจเช่นว่านั้นโดยไม่ผ่านบุคคลใด ไม่ว่าจะในทางการปกครองหรือการเป็นเจ้าของ แล้วแต่กรณี เช่น กรณีในทางการปกครองบิดาสามารถตั้งตัวแทนให้ทำการสมรสบุตรของตนได้ เพราะบิดาเป็นผู้มีอำนาจตามความในข้อ ๑๓ วรรคแรก โดยตรงในทางการปกครอง และกรณีในทางการเป็นเจ้าของ เจ้าของทรัพย์สามารถตั้งตัวแทนให้ตัวแทนขายทรัพย์ของตนได้ เพราะเจ้าของทรัพย์เป็นผู้มีอำนาจตามความในข้อ ๑๓ วรรคแรก โดยตรงในทางการเป็นเจ้าของ แต่ตัวแทนในทั้งสองกรณีดังกล่าวไม่สามารถตั้งตัวแทนช่วงได้ ถ้าไม่ได้รับอนุญาตจากตัวการ หรืออยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ตามความในข้อ ๑๔ (๕) เพราะตัวแทนที่ไม่ได้รับอนุญาตหรืออยู่ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว เป็นผู้มีอำนาจตามความในข้อ ๑๓ วรรคแรก โดยอ้อมเท่านั้น

ส่วนกรณีคนตาบอดซึ่งถ้าไม่มีกฎหมายยกเว้นไว้ กฎหมายไม่อนุญาตให้ทำนิติกรรมซื้อขายหรือนิติกรรมอื่นที่ต้องพึ่งพาการมองเห็นด้วยตนเองได้ จะทำได้ก็โดยผ่านบุคคลอื่นเท่านั้น จึงถือว่าคนตาบอดไม่เป็นผู้มีอำนาจตามความในข้อ

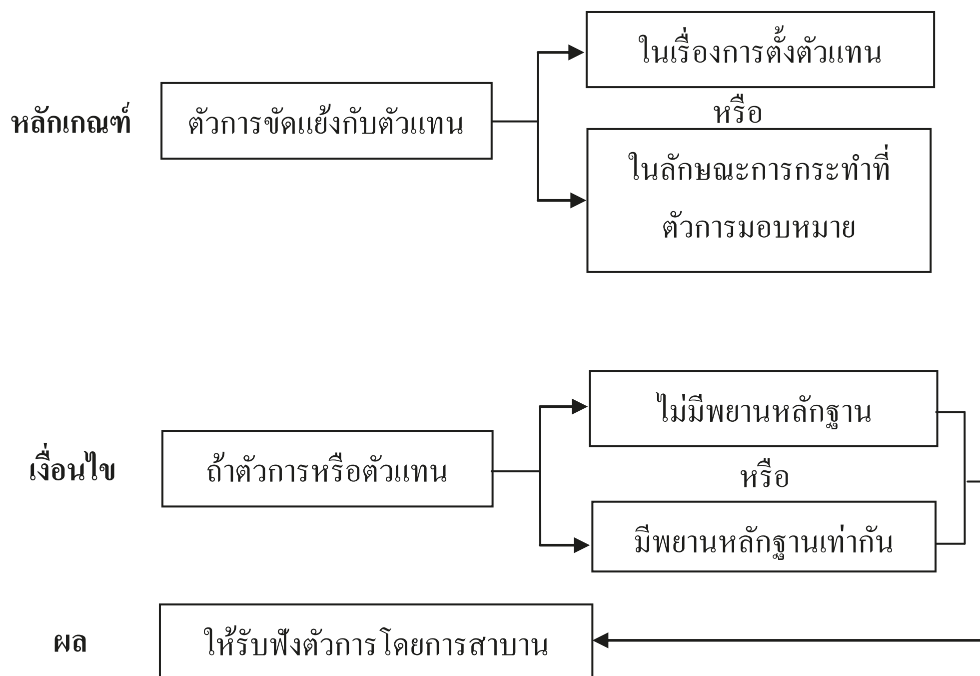
๑๓ วรรคแรก โดยตรง จึงไม่สามารถตั้งตัวแทนได้ ถ้ากฎหมายไม่ได้ยกเว้นไว้ให้ตามความตอนท้ายของข้อนี้

๓. “อำนาจในทางการปกครอง” หมายถึง อำนาจปกครองตามข้อ ๓๑๙

การรับฟังการขัดกันระหว่างตัวการกับตัวแทน

ข้อ ๒๐ กรณีตัวการขัดแย้งกับตัวแทนในเรื่องของการตั้ง หรือลักษณะของการกระทำที่ตัวการมอบหมายให้ ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่มีพยานหลักฐานหรือมีเท่ากัน ให้รับฟังตัวการโดยการสาบาน

ข้อพิจารณา

กรณีตัวการขัดแย้งกับตัวแทนในข้อนี้พิจารณาได้เป็น ๒ ประการ

๑. กรณีที่ตัวการขัดแย้งกับตัวแทนไม่ว่าจะในเรื่องของการตั้งตัวแทนหรือในเรื่องของลักษณะของการกระทำที่ตัวการมอบหมายให้นั้น มีข้อพิจารณา ดังนี้

๑.๑ กรณีที่มีการขัดแย้งก่อนกระทำการ ถือว่าไม่มีข้อพิพาทใด ๆ เกิดขึ้นและไม่มีประโยชน์ที่ต้องพิจารณาข้อขัดแย้งนั้น เนื่องจากการที่ตัวการปฏิเสธว่าไม่มีการตั้งตัวแทนเท่ากับเป็นการถอนการตั้งตัวแทนนั่นเอง และการที่ตัวแทนปฏิเสธว่าไม่มีการตั้งตัวแทนเท่ากับเป็นการไม่รับเป็นตัวแทนนั่นเอง

๑.๒ กรณีที่มีการขัดแย้งภายหลังการกระทำการ หากตัวการและตัวแทนไม่มีพยานหลักฐานหรือมีเท่ากัน ให้รับฟังตัวการโดยการสาบาน ดังนั้นถ้าตัวการไม่ยอมสาบาน ให้รับฟังตัวแทนโดยไม่ต้องสาบาน โดยไม่ต้องถือตามหลักทั่วไปตามข้อ ๔ ประกอบข้อ ๒๑ วรรคสอง

ตัวอย่างกรณีที่ตัวการขัดแย้งกับตัวแทนในเรื่องของการตั้งตัวแทน เช่น หลังจากที่นาย ข.ขายรถยนต์ของนาย ก. ไปนาย ก. กล่าวอ้างว่า ไม่ได้มอบอำนาจให้นาย ข. เป็นตัวแทนในการขายรถยนต์ แต่นาย ข. ปฏิเสธว่านาย ก. ได้ทำการมอบอำนาจให้นาย ข. เป็นตัวแทนแล้ว หากพิจารณาตามหลักทั่วไป ตามความในข้อ ๔ และข้อ ๙ หากนาย ก. และนาย ข. ไม่มีพยานหลักฐานหรือมีพยานหลักฐานเท่ากันและนาย ข. ซึ่งเป็นคู่ความฝ่ายที่ถูกกล่าวอ้างปฏิเสธและยินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธนั้น ให้ฟังคำปฏิเสธของนาย ข. แต่ในเรื่องของการขัดแย้งเกี่ยวกับการตั้งตัวแทนซึ่งมีบทบัญญัติไว้โดยเฉพาะนั้น ให้รับฟังนาย ก. ซึ่งเป็นตัวการ โดยการสาบาน และถ้านาย ก. ไม่ยอมสาบาน ก็ให้รับฟังนาย ข. แทนโดยไม่ต้องสาบาน

ตัวอย่างกรณีที่ตัวการขัดแย้งกับตัวแทนในเรื่องของลักษณะของการกระทำที่ตัวการมอบหมาย ซึ่งเป็นกรณีที่ตัวการและตัวแทนรับว่ามีการมอบอำนาจ แต่ทั้งสองฝ่ายขัดแย้งกันในลักษณะเนื้อหาของการมอบอำนาจ เช่น นาย ข. ซึ่งเป็นตัวแทนกล่าวอ้างว่า นาย ก. ได้มอบอำนาจให้ตนขายด้วยเงินเชื่อ” แต่นาย ก. ซึ่งเป็นตัวการปฏิเสธโดยอ้างว่าตนเองได้มอบอำนาจให้นาย ข.ขายด้วยเงินสด” กรณีเช่นนี้ ให้รับฟังคำของนาย ก. ตัวการ โดยการสาบาน

อนึ่ง ในการขัดแย้งกันระหว่างตัวแทนช่วงกับตัวแทนนี้ ในการรับฟังข้อเท็จจริงไม่ต้องใช้หลักทั่วไปแต่ให้ใช้ตามข้อนี้ ทั้งนี้ตามความในข้อ ๑๕ วรรคสอง ที่ว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนช่วงกับตัวแทน ให้นำบทบัญญัติที่ว่าด้วยตัวการตัวแทนมาใช้บังคับโดยอนุโลม” ซึ่งการนำบทบัญญัติที่ว่าด้วยตัวการตัวแทนมาใช้บังคับกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนช่วงกับตัวแทนโดยอนุโลมเช่นว่านั้น มิได้หมายถึงเฉพาะสิทธิ หน้าที่และความรับผิดระหว่างตัวแทนช่วงกับตัวแทน และรูปแบบ หรือวิธีการในการตั้งตัวแทนช่วงเท่านั้น แต่รวมถึงการรับฟังข้อเท็จจริงตามข้อนี้ด้วย เนื่องจากการทำหน้าที่ของตัวแทนในการตั้งตัวแทนช่วงกระทำไปประหนึ่งว่าเป็นตัวการ แต่อย่างไรก็ตามในกรณีของการขัดแย้งกันระหว่างตัวการหรือตัวแทนกับบุคคลภายนอกนั้น ในการรับฟังข้อเท็จจริงต้องใช้หลักทั่วไปตามข้อ ๔ และข้อ ๙

การนำสืบในเรื่องเสพเมถุน

ข้อ ๒๑ เว้นแต่กรณีที่พิพาทกันในฐานความผิดผิดประเวณี ห้ามมิให้คู่ความนำสืบเพื่อจะให้ฟังได้ว่ามีการเสพเมถุนกันจริงตามข้อกล่าวอ้าง จะฟังเช่นนั้นได้ก็ด้วยการที่คู่ความฝ่ายที่ถูกกล่าวอ้างยอมรับตามข้อกล่าวอ้างเท่านั้น

วิธีการของศาลในการให้คู่ความสาบาน

หากคู่ความฝ่ายที่ถูกกล่าวอ้างปฏิเสธและยินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธนั้น ให้ฟังตามคำปฏิเสธนั้น แต่ถ้าไม่ยอมสาบาน และคู่ความฝ่ายผู้กล่าวอ้างยินยอมสาบานรับรองคำกล่าวอ้าง ให้ฟังตามคำกล่าวอ้างนั้น แต่ถ้าไม่ยินยอมสาบาน ห้ามไม่ให้ฟังตามคำกล่าวอ้างนั้น

วรรคแรก

หลักเกณฑ์ คู่ความต้องห้ามมิให้นำสืบในเรื่องการเสพเมถุน

เงื่อนไข ถ้าคู่ความฝ่ายที่ถูกกล่าวอ้างยอมรับตามข้ออ้างจึงจะรับฟังข้อเท็จจริงนั้นได้

ข้อยกเว้น กรณีที่พิพาทกันในฐานความผิดผิดประเวณีไม่ต้องห้ามนำสืบ

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

- ๑. ให้รับฟังตามคำปฏิเสธ → ถ้าคู่ความฝ่ายที่ถูกกล่าวอ้างปฏิเสธ และ ยินยอมสาบานรับรองการปฏิเสธ
- ๒. ให้รับฟังตามข้อกล่าวอ้าง → ถ้าคู่ความฝ่ายที่ถูกกล่าวอ้างไม่ยอมสาบาน และ คู่ความฝ่ายผู้กล่าวอ้างยินยอมสาบานรับรองข้อกล่าวอ้าง
- ๓. มิให้รับฟังข้อกล่าวอ้าง → ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายต่างไม่ยินยอมสาบาน

คำอธิบายศัพท์

๑. "ผิดประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๓)

๒. "เสพเมถุน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๒)

ข้อพิจารณา

วรรคสองของข้อนี้ไม่อยู่ในบังคับของข้อ ๘ วรรคสอง เพราะบทบัญญัติตามความในวรรคสองของข้อนี้ เป็นบทบัญญัติที่ใช้เฉพาะสำหรับการนำสืบในเรื่องการเสพเมถุนเท่านั้น โดยไม่เกี่ยวกับข้อ ๘ วรรคสอง ที่เป็นบททั่วไป

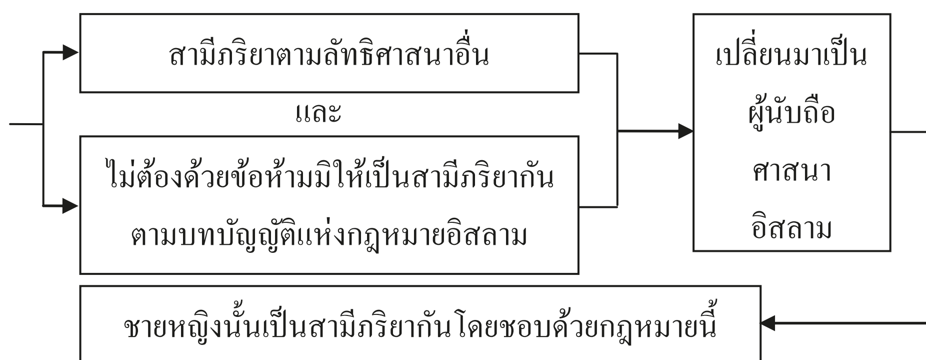

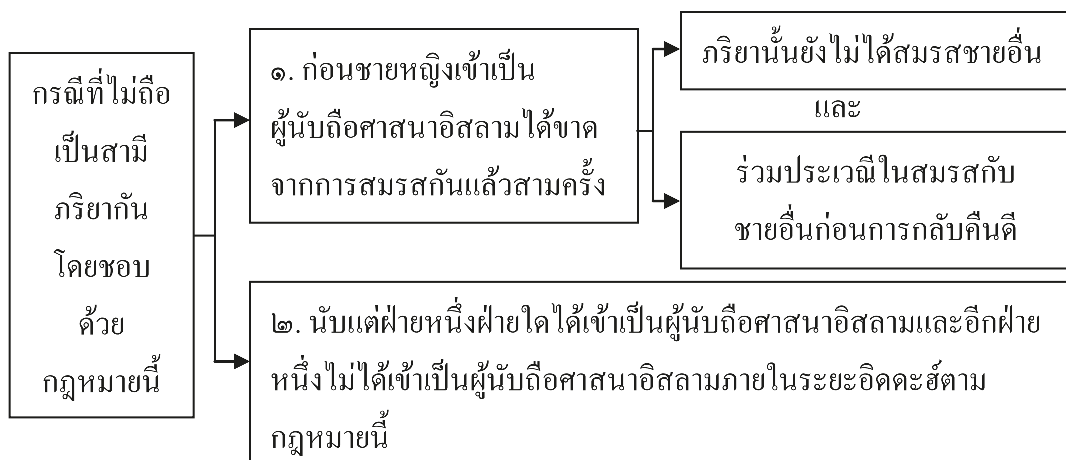
สามีภริยาเข้านับถือศาสนาอิสลาม

ข้อ ๒๒ ในกรณีสามีภริยาตามลัทธิศาสนาอื่น เปลี่ยนมาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ถ้าการเป็นสามีภริยากันนั้นไม่ต้องด้วยข้อห้ามไม่ให้เป็นสามีภริยากันตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยหลักกฎหมายนี้ เว้นแต่ชายหญิงนั้นก่อนเข้าเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามได้ขาดจากการสมรสกันแล้วสามครั้งและกลับคืนดีกันโดยที่ภริยานั้นยังไม่ได้สมรสและร่วมประเวณีในสมรสกับชายอื่นก่อนการคืนดีนั้น หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้เข้าเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามภายในระยะอิดดะฮ์ตามกฎหมายนี้ นับแต่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้เข้าเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

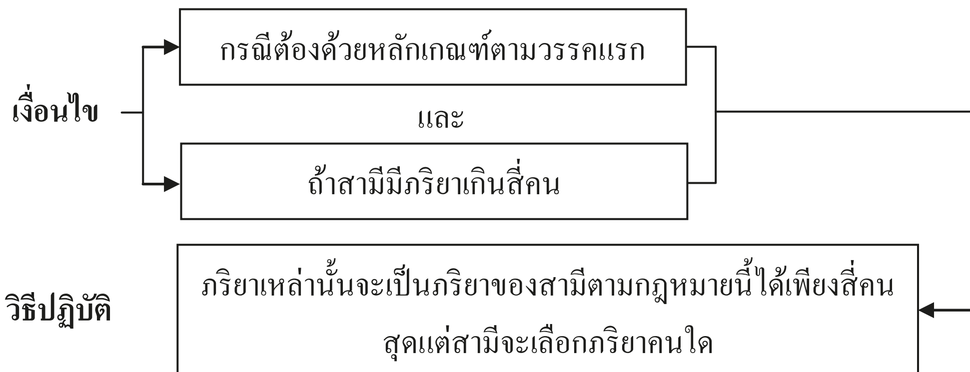
ถ้าสามีนั้นมีภริยาเกินสี่คน ภริยาเหล่านั้นจะเป็นภริยาของสามีตามกฎหมายนี้ได้เพียงสี่คน สุดแต่สามีจะเลือกภริยาคนใด

วรรคแรก

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๔. "การคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

๕. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

ข้อพิจารณา

๑. ตามวรรคแรก คำว่า "สามีภริยาตามลัทธิศาสนาอื่น" หมายความว่า คู่สามีภริยาที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม แต่ตามธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นสามีภริยากัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าสังคมนั้นยอมรับการเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยหลักเกณฑ์ใด เช่น สังคมหนึ่งอาจยอมรับว่าการผูกข้อมือกันเป็นการทำให้เป็นสามีภริยากันโดยชอบแล้ว สังคมหนึ่งอาจยอมรับว่าการจดทะเบียนสมรสเป็นการทำให้เป็นสามีภริยากันโดยชอบแล้ว อาทิ ในสังคมส่วนใหญ่ของประเทศไทยการเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมายต้องจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๗ แม้องค์ประกอบการสมรสตามลัทธิศาสนาอื่นจะไม่สอดคล้องกับองค์ประกอบการสมรสตามกฎหมายอิสลาม ข้อ ๔๖ ก็ตาม ก็ไม่นำมาเป็นข้อพิจารณา โดยหลักเกณฑ์สำคัญตามข้อนี้อยู่ที่ความเป็นสามีภริยานั้นชอบด้วยลัทธิศาสนาอื่นนั้นหรือไม่

ดังนั้น คู่สามีภริยาโดยชอบตามลัทธิศาสนาอื่นหากได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม และไม่เป็นผู้ต้องห้ามไม่ให้สมรสกันตามกฎหมายอิสลาม คู่สามีภริยานั้นก็เป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมายอิสลาม โดยไม่ต้องสมรสใหม่

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. และนาง ข. นับถือศาสนาพุทธ ได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยไม่มีพยานในการสมรส ต่อมาทั้งสองเปลี่ยนมาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ดังนี้ ถือว่านาย ก. กับนาง ข. เป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมายอิสลามโดยไม่ต้องสมรสใหม่แม้ตามกฎหมายอิสลามกำหนดให้ต้องมีพยานเป็นองค์ประกอบในการสมรสก็ตาม

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. และนาง ข. นับถือศาสนาพุทธ ได้อยู่กินฉันสามีภริยาโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต่อมาทั้งสองเปลี่ยนมาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ดังนี้ ถือว่านาย ก. กับนาง ข. ยังไม่เป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมายอิสลาม ต้องทำการสมรสใหม่ตามกฎหมายอิสลาม

อนึ่ง ในทำนองเดียวกันชายหญิงก่อนเข้าเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามที่ขาดจากการสมรสกันแล้วสามครั้งและกลับคืนดีกันตามที่กำหนดไว้ในวรรคนี้ ต้องเป็นไปตามธรรมเนียมประเพณีของลัทธิศาสนาอื่น ไม่นำหลักเกณฑ์การขาดจากการสมรสและการคืนดีตามหลักกฎหมายอิสลามมาพิจารณา

๒. กรณีไม่ต้องด้วยข้อห้ามไม่ให้เป็นสามีภริยาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ หมายความว่า คู่สามีภริยานั้น จะต้อง

๒.๑ ไม่เป็นญาติกันตามหลักความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือการสมรสตามข้อ ๕๑

ตัวอย่าง นาย ก. ปู่ของนาย ค. เคยสมรสกับนาง ข. ซึ่งทั้งสองได้หย่าขาดจากการเป็นสามีภริยากันแล้ว ดังนี้ นาย ค. กับนาง ข. ต้องด้วยข้อห้ามไม่ให้สมรสกันตามกฎหมายอิสลาม เพราะถือว่านาย ค. และนาง ข. เป็นญาติกันโดยการสมรสตามข้อ ๕๑ (๖)

๒.๒ ไม่เป็นญาติกันตามหลักความสัมพันธ์ทางน้ำนมตามข้อ ๔๘

ตัวอย่าง นาย ก. และนางสาว ข. เมื่ออายุได้ ๑ ปี เคยดื่มน้ำนมของนาง ค. โดยทั้งสองทราบข้อเท็จจริงดังกล่าว ดังนี้ นาย ก. กับนางสาว ข. ต้องด้วยข้อห้ามไม่ให้สมรสกันตามกฎหมายอิสลาม เพราะถือว่านาย ก. กับนางสาว ข. เป็นญาติกันทางน้ำนมตามข้อ ๔๘

๓. ตามวรรคสอง เป็นกรณีที่ก่อนสามีเปลี่ยนมาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามมีภริยาเกินสี่คน เมื่อสามีและภริยาเหล่านั้นเปลี่ยนมาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม สามีมีสิทธิเลือกภริยาคนใดก็ได้แต่ต้องไม่เกินสี่คน ซึ่งสอดคล้องกับข้อ ๔๐ ที่กำหนดว่าหากมีความจำเป็นชายสามารถมีภริยาในขณะเดียวกันได้ไม่เกินสี่คน

การเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามของบุตร

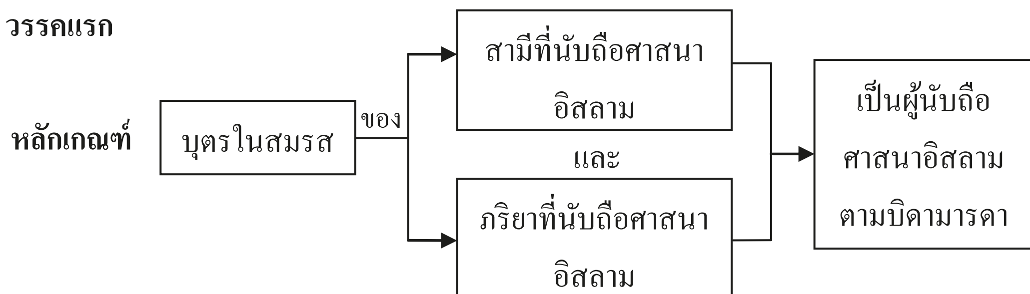
ข้อ ๒๓ ให้ถือว่าบุตรในสมรสของสามีภริยาที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามบิดามารดา

ให้ถือว่าบุตรของสามีภริยาที่ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตลอดมานับตั้งแต่การให้กำเนิดบุตรนั้นเป็นต้นมา ไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามด้วยเหตุที่บุตรนั้นจำต้องนับถือศาสนาตามบิดามารดา แม้จะเป็นบุตรที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายนี้ จนกว่าบุตรนั้นจะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามด้วยตนเอง

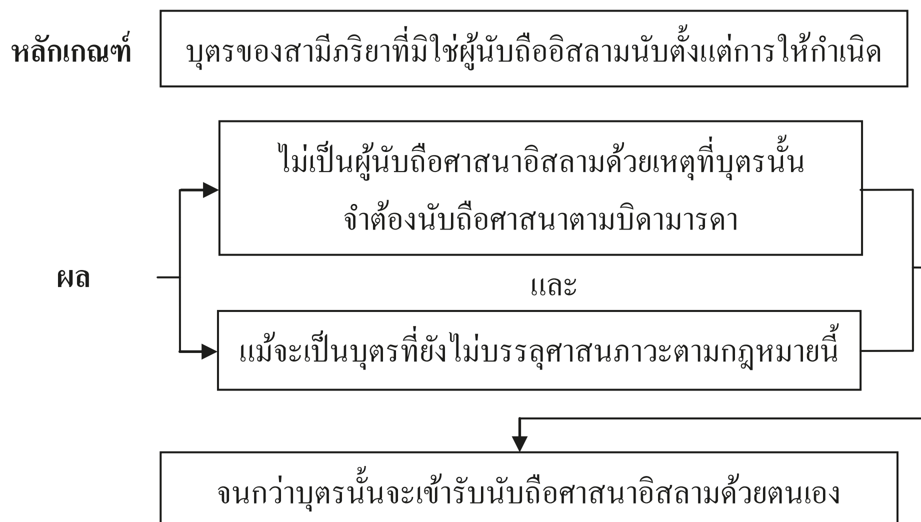
ให้ถือว่าบุตรที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายนี้ของสามีภริยาที่ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามแต่ต่อมาได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามทั้งสองคนหรือแม้แต่เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเพียงคนเดียว เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามบิดามารดา หรือตามบิดาหรือมารดา แล้วแต่กรณี แม้บุตรนั้นยังเป็นทารกในครรภ์

ให้ถือว่าบุตรนอกสมรสของสามีภริยา ที่สามีไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม แต่ภริยาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามมารดา และให้ถือว่าบุตรนอกสมรสของสามีภริยา ที่ภริยาไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามแม้บิดาจะเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

วรรคแรก

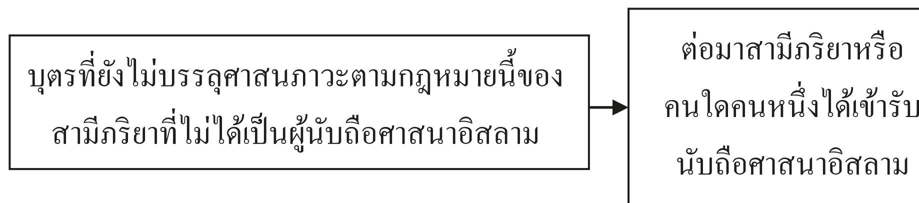
วรรคสอง

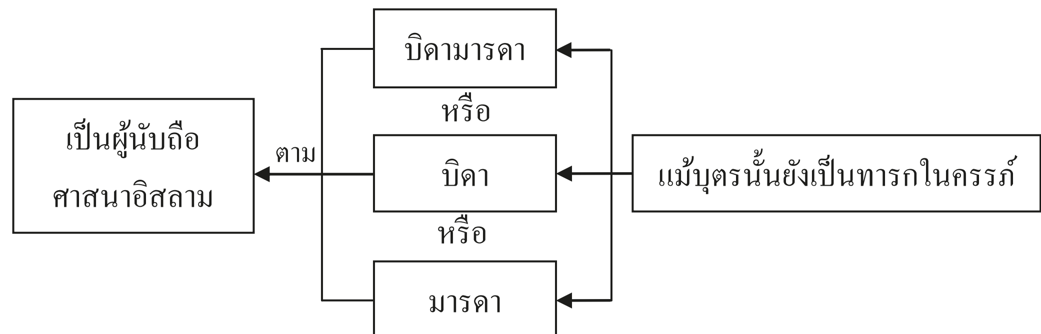

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

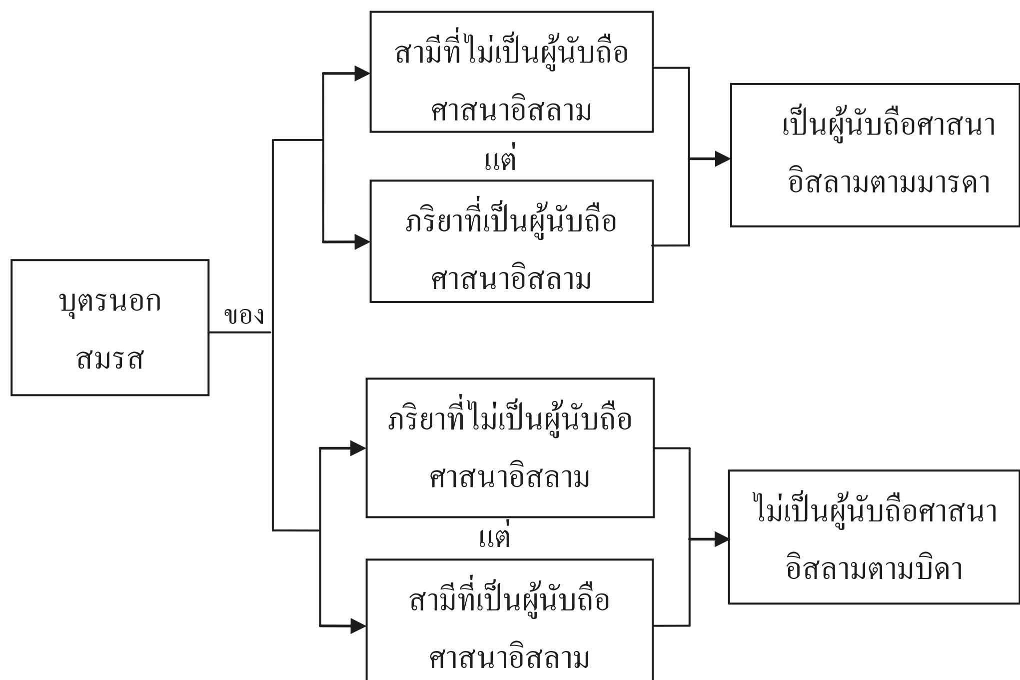

ผล

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๖)

๒. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๓. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. "ทารกในครรภ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๔)

ข้อพิจารณา

๑. กรณีตามวรรคแรก บุตรในสมรสของสามีภริยาที่นับถือศาสนาอิสลาม ถือว่าเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามบิดามารดา

ตัวอย่าง นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากันตามกฎหมายอิสลาม ในระหว่างสมรสนาง ข. ให้กำเนิดเด็กชาย ค. ดังนี้ เด็กชาย ค. จึงเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามนาย ก. และนาง ข. ผู้เป็นบิดามารดา

๒. กรณีตามวรรคสอง บุตรของสามีภริยาที่ไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตลอดมาไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามนับตั้งแต่เกิดเป็นต้นมา จนกว่าบุตรนั้นจะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามด้วยตนเอง แม้ยังไม่บรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายอิสลาม

ตัวอย่าง นาย ก. และนาง ข. ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตลอดมา ระหว่างนั้นนาง ข. ให้กำเนิดเด็กชาย ค. ดังนี้ เด็กชาย ค. จึงไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามจนกว่าเด็กชาย ค. จะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามด้วยตนเอง แม้ยังไม่บรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายอิสลาม

๓. กรณีตามวรรคสาม บุตรที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะของสามีภริยาที่ไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ต่อมาสามีภริยาหรือคนใดคนหนึ่งเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ถือว่าบุตรเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามบิดามารดา หรือตามบิดาหรือมารดา แล้วแต่กรณี

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยาที่ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ระหว่างนั้นนาง ข. ให้กำเนิดเด็กชาย ค. ซึ่งยังไม่บรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายอิสลาม ต่อมานาย ก. และนาง ข. เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เด็กชาย ค. จึงเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามนาย ก. และนาง ข. ผู้เป็นบิดามารดา

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยาที่ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ระหว่างนั้นนาง ข. ให้กำเนิดเด็กชาย ค. ซึ่งยังไม่บรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายอิสลาม ต่อมานาย ก. ได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เด็กชาย ค. จึงเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามนาย ก. ผู้เป็นบิดา

ตัวอย่างที่ ๓ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยาที่ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม มีเด็กชาย ค. เป็นบุตร ซึ่งยังไม่บรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายอิสลาม ต่อมานาง ข. ได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เด็กชาย ค. จึงเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามนาง ข. ผู้เป็นมารดา

ตัวอย่างที่ ๔ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยาที่ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ระหว่างนาง ข. ตั้งครรภ์ นาย ก. และนาง ข. เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ทารกในครรภ์เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามนาย ก. และนาง ข. ผู้เป็นบิดามารดา

๔. กรณีตามวรรคสี่ แยกเป็น ๒ กรณี

กรณีแรก บุตรนอกสมรสของสามีภริยาที่ภริยาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม แต่สามีไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ถือว่าบุตรนอกสมรสเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามมารดา

ตัวอย่างที่ ๑ นาง ข. เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม นาย ก. ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ทั้งสองอยู่กินกันฉันสามีภริยา ต่อมานาง ข. ให้กำเนิดเด็กชาย ค. ดังนี้ เด็กชาย ค. จึงเป็นบุตรนอกสมรสของนาย ก. กับนาง ข. และถือว่าเด็กชาย ค. เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามนาง ข. ผู้เป็นมารดา

กรณีที่สอง บุตรนอกสมรสของสามีภริยาที่ภริยาไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม แต่สามีเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ถือว่าบุตรนอกสมรสไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามมารดาแม้บิดาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามก็ตาม

ตัวอย่างที่ ๒ นาง ข. ไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามนาย ก. เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ทั้งสองอยู่กินกันฉันสามีภริยา ต่อมานาง ข. ให้กำเนิดเด็กชาย ค. ดังนี้ เด็กชาย ค . จึงเป็นบุตรนอกสมรสของนาย ก. กับนาง ข. และถือว่าเด็กชาย ค. ไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม แม้นาย ก. เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามก็ตาม

๕. กรณีตามวรรคสอง การที่บุคคลใดจะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามได้เมื่อใดนั้น ไม่จำต้องเป็นผู้บรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายนี้ แม้เป็นผู้เยาว์แต่เป็นผู้มีคุณสมบัติที่สามารถแยกแยะสิ่งที่มีประโยชน์ออกจากสิ่งไม่มีประโยชน์ได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณเจ็ดปีขึ้นไปก็สามารถเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามด้วยตนเองได้

กรณีตามวรรคสาม หากบุตรบรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายนี้ก่อนที่บิดามารดาหรือคนใดคนหนึ่งเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ไม่ถือว่าบุตรนั้นเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามบิดามารดา หรือตามบิดาหรือมารดา แล้วแต่กรณีจนกว่าบุตรนั้นจะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามด้วยตนเอง

๖. กรณีตามวรรคแรก หลักเกณฑ์สำคัญที่จะถือว่าบุตรเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามบิดามารดา จะต้องเป็นบุตรในสมรสของบิดามารดาที่นับถือศาสนาอิสลามเท่านั้น

กรณีตามวรรคสอง หลักเกณฑ์สำคัญอยู่ที่บุตรที่จะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามด้วยตนเองจะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติที่สามารถแยกแยะสิ่งที่มีประโยชน์ออกจากสิ่งไม่มีประโยชน์ได้ โดยไม่คำนึงว่าบุตรนั้นจะเป็นบุตรในสมรสของบิดามารดาหรือไม่แต่อย่างใด

กรณีตามวรรคสาม หลักเกณฑ์สำคัญที่จะถือว่าบุตรเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามบิดามารดา หรือตามบิดาหรือมารดา แล้วแต่กรณี จะต้องเป็นบุตรซึ่งยังไม่บรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายนี้และบิดามารดาหรือคนใดคนหนึ่งเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามโดยไม่คำนึงว่าบุตรนั้นจะเป็นบุตรในสมรสของบิดามารดาหรือไม่แต่อย่างใด

ส่วนกรณีตามวรรคสี่ หลักเกณฑ์สำคัญที่จะถือว่าบุตรนอกสมรสเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม จะต้องเป็นบุตรนอกสมรสที่มารดาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามเท่านั้น

หมายเหตุ ความตามวรรคสองใช้กับกรณีบุตรในสมรสและบุตรนอกสมรสด้วย ความตามวรรคสามใช้กับกรณีบุตรในสมรส ส่วนบุตรนอกสมรสใช้ความตามวรรคนี้ก็เฉพาะกรณีที่บุตรเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามมารดาเท่านั้น

บรรพ ๑
ครอบครัว

ลักษณะ ๑
การสมรส

หมวด ๑
การสู่ขอและการหมั้น

ข้อ ๒๔ ก่อนการสมรส ฝ่ายชายพึงทำการสู่ขอหญิงที่ชายต้องการสมรสด้วย และก่อนสู่ขอหรือแม้ก่อนสมรสชายที่ต้องการจะสู่ขอหญิงและหญิงได้รับการสู่ขอนั้น พึงได้เห็นบุคคลที่ตนต้องการจะสู่ขอหรือจะสู่ขอตนแล้วแต่กรณีในเฉพาะส่วนของร่างกายที่ไม่ได้เป็นเอาเราะฮ์ในการละหมาด แม้ไม่ได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นหรือเสี่ยงต่อการที่จะนำไปสู่การละเมิดกฎหมายหรือแม้จะมีความรู้สึกทางเพศในขณะเห็นนั้น

การดูตัวและสู่ขอ

ในการดูตัวตามความในวรรคแรก ชายหญิงเช่นว่านั้นสามารถส่งบุคคลอื่นที่เป็นบุคคลซึ่งกฎหมายอนุญาตให้ทำในเรื่องเช่นว่านั้นได้ ไปดูแทนตนหรือเพิ่มเติมก็ได้

การส่งตัวแทนไปดูตัว

ในการดูตัวหญิงของชายตามความในวรรคแรก

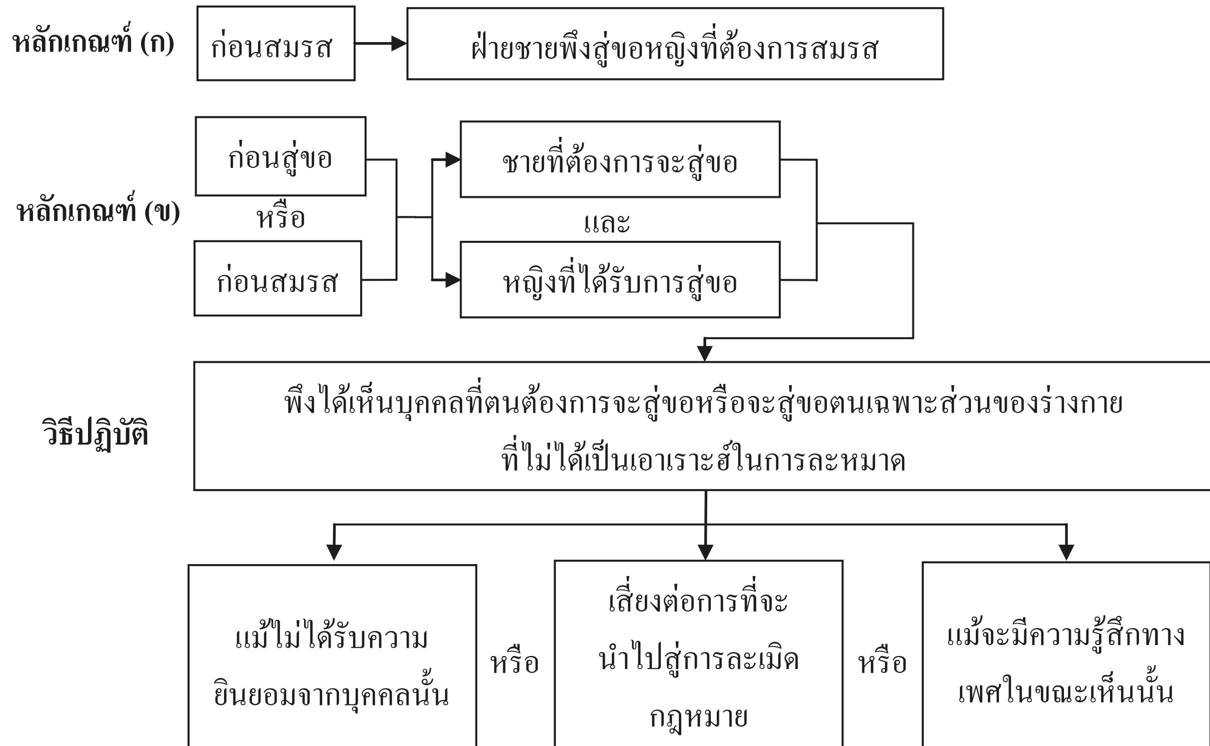
(๑) ชายนั้นต้องค่อนข้างมั่นใจว่า หญิงนั้นจะยอมรับการสู่ขอของตนและไม่อยู่ในระยะอิดดะฮ์หรือเป็นภริยาของชายอื่น ยกเว้นอยู่ในระยะอิดดะฮ์ชนิดที่กฎหมายอนุญาตให้มีการทาบทามได้

หลักเกณฑ์การดูตัวของชาย

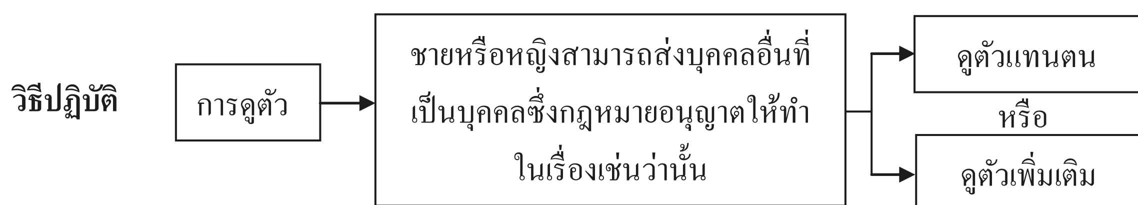
(๒) ชายนั้นสามารถดูตัวหญิงอื่นแทนได้ ในกรณีที่ไม่สามารถดูตัวหญิงนั้นและความสวยงามของหญิงที่จะไปดูแทนนั้นใกล้เคียงหรือไม่ต่างไปจากความสวยงามของหญิงนั้น อีกทั้งการดูตัวนั้นต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น

วรรคแรก

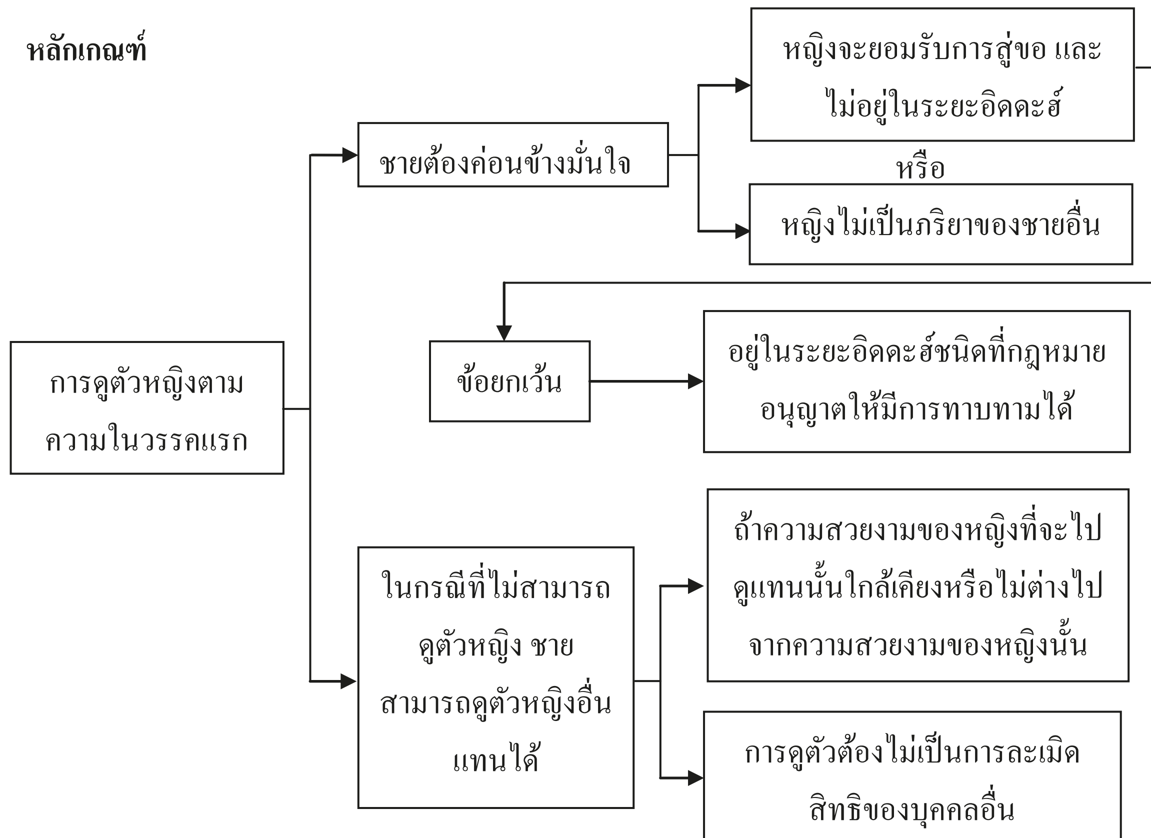
วรรคสอง

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. “ฝ่ายชาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคสี่

๓. “การสู่ขอ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคสอง

๔. “เอาเราะฮ์ในการละหมาด” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๗) วรรคสอง

๕. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๖. “อิดดะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๗. “การทาบทาม” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕วรรคแรก

ข้อพิจารณา

๑. การสมรสตามกฎหมายอิสลามอาจมีขั้นตอน ดังนี้

๑.๑ การทาบทามซึ่งมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ตามข้อ ๒๕ วรรคแรก ประกอบความในข้อ ๒๖

๑.๒ การดูตัวซึ่งมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ตามข้อนี้

๑.๓ การสู่ขอซึ่งมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ตามข้อ ๒๕ วรรคสองประกอบความในข้อนี้กับข้อ ๒๖ ข้อ ๒๗ และข้อ ๔๘ ถึงข้อ ๕๑

๑.๔ การหมั้นซึ่งมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ตามข้อ ๒๕ วรรคสามประกอบข้อ ๒๖ ถึงข้อ ๒๘ และข้อ ๔๘ ถึงข้อ ๕๑

๑.๕ การสมรสซึ่งมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ตามข้อ ๓๒ ข้อ ๓๓ และความในหมวด ๒ ว่าด้วยเงื่อนไขแห่งการสมรส

๒. บุคคลที่กฎหมายอนุญาตให้ไปดูตัวชายหรือหญิง ได้แก่

๒.๑ ชายหรือหญิงนั้นเอง

๒.๒ ตัวแทนของชายหรือหญิงนั้น ซึ่งจะเป็นชายหรือหญิงก็ได้

บุคคลที่กฎหมายอนุญาตให้เป็นตัวแทนไปดูตัวแทนชายผู้สู่ขอหรือหญิงที่จะถูกสู่ขอ หรือดูตัวเพิ่มเติมจากการดูตัวของชายผู้สู่ขอหรือหญิงที่จะถูกสู่ขอ ต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับตัวแทนตามข้อ ๑๓ ประกอบข้อ ๑๔ และข้อ ๑๗

บุคคลที่จะเป็นตัวแทนไปดูตัวหญิงที่จะถูกสู่ขอต้องเป็นบุคคลที่ผู้สู่ขอมีความไว้วางใจ ทั้งนี้ พื่อจะได้มั่นใจว่าบุคคลนั้นจะบอกเล่าถึงคุณลักษณะของหญิงที่ไปดูตัวให้ชายผู้สู่ขอทราบตามความเป็นจริง และในกรณีฝ่ายหญิงเป็นผู้ส่งตัวแทนไปดูตัวชายก็เช่นเดียวกัน

ฝ่ายชายผู้สู่ขอสามารถดูตัวหญิงที่ถูกสู่ขอได้โดยตรง ทั้งนี้ เพื่อรู้ถึงสภาพความงามและความสมบูรณ์ของร่างกาย ซึ่งใบหน้าจะบ่งถึงสภาพความงาม ฝ่ามือทั้งสองจะบ่งถึงสภาพความสมบูรณ์ของร่างกายและส่วนสูงจะบ่งถึงลักษณะส่วนสัดของร่างกาย นักวิชาการสังกัดมัซฮับชาฟีอีระบุว่า “ฝ่ายชายผู้สู่ขอพึงดูตัวหญิงผู้ถูกสู่ขอก่อนหน้าการสู่ขอ และการมองดูนั้นพึงเป็นไปอย่างลับ ๆ โดยที่ฝ่ายหญิงหรือครอบครัวของนางไม่รู้”

๓. กรณีตามวรรคสามเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับแก่ชายในการดูตัวหญิงเท่านั้น แต่สำหรับกรณีที่หญิงจะไปดูตัวชายนั้นต้องนำหลักทั่วไปมาใช้ ซึ่งจะกระทำได้ก็

ต่อเมื่อชายนั้นได้มาทำการสู่ขอหญิงก่อน หญิงนั้นจึงจะสามารถไปดูตัวชาย หรือดูตัวชายอื่นแทนในกรณีที่ไม่สามารถดูตัวชายนั้น แต่การดูตัวต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นเช่นกัน

การดูตัวสามารถกระทำได้แม้เป็นเหตุดังต่อไปนี้

๓.๑ การดูตัวที่ไม่ได้รับความยินยอมจากบุคคลผู้ถูกดูตัวเพราะเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องดูตัวก่อนการสู่ขอ

๓.๒ การดูตัวที่เสี่ยงต่อการที่จะนำไปสู่การละเมิดกฎหมาย เช่น การไปดูตัวหญิงที่บ้านอาจเป็นการเสี่ยงต่อความผิดฐานบุกรุก หรือความผิดฐานฉุดคร่าอนาจาร

๓.๓ เกิดความรู้สึกทางเพศในขณะเห็นบุคคลผู้ถูกดูตัวเพราะเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องดูตัวแม้การดูตัวอาจทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศ

๓.๔ อิดดะฮ์ชนิดที่กฎหมายอนุญาตให้ทาบทามได้ ตามวรรคสาม (๑) ของข้อนี้ หมายถึง อิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน กล่าวคือ สามีภริยาคู่หย่าจะกลับคืนดีกันได้ก็เฉพาะโดยการสมรสใหม่ (ดูข้อ ๑ (๕๑) และ (๕๓) ประกอบ)

ตัวอย่าง นาย ก. สามีหย่านาง ข. โดยให้สินจ้างแก่นาย ก. ในช่วงระยะเวลาแห่งการรอคอย (อิดดะฮ์) ซึ่งนาง ข. ไม่มีสิทธิสมรสกับชายอื่น นาย ค. สามารถทาบทามนาง ข. แต่ยังไม่สามารถสู่ขอนาง ข. ได้

ข้อ ๒๕ "การทาบทาม" หมายความว่า การแสดงออกบางอย่างของฝ่ายชายต่อฝ่ายหญิงที่พอจะบอกได้ว่าชายนั้นต้องการสมรสกับหญิงนั้น แต่ต้องไม่เป็นการแสดงออกที่มีความหมายเช่นว่านั้นโดยชัดเจน

"การทาบทาม"

"การสู่ขอ" หมายความว่า การแจ้งความประสงค์อย่างชัดเจนของฝ่ายชายต่อฝ่ายหญิงว่าชายนั้น ต้องการสมรสกับหญิงนั้น

"การสู่ขอ"

"การหมั้น" หมายความว่า การตกลงกันระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงในเรื่องของการสมรสระหว่างกัน

"การหมั้น"

"ฝ่ายชาย" หมายความว่า ผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการทำการสมรสให้ชายนั้น ในกรณีที่ชายนั้น เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถหรือตัวชายนั้นเอง ในกรณีที่ชายนั้นสามารถทำการสมรสตนเองได้

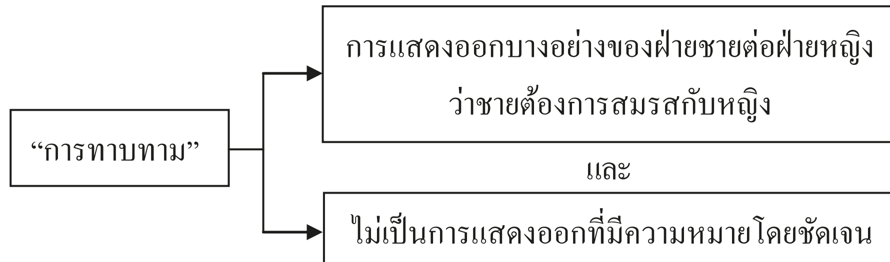
"ฝ่ายชาย"

"ฝ่ายหญิง" หมายความว่า ผู้มีอำนาจทำการสมรสให้หญิงนั้นตามกฎหมาย หรือตัวหญิงนั้นเอง ถ้าหญิงนั้นไม่เป็นบุคคลที่ต้องอยู่ในความปกครองของวลีมุจญบีดร์หรือตัวหญิงนั้นเองและผู้มีอำนาจทำการสมรสให้หญิงนั้นตามกฎหมายร่วมกัน ถ้าหญิงนั้นอยู่ในความปกครองของวลีมุจญบีดร์แต่ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถและชายที่หญิงจะสมรสด้วยเป็นชายที่ไม่คู่ควรกับหญิงนั้น

"ฝ่ายหญิง"

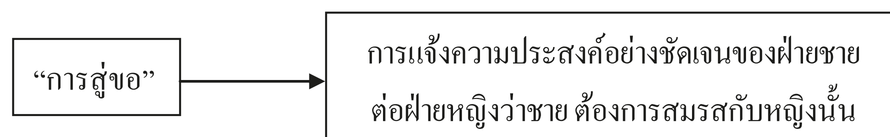
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

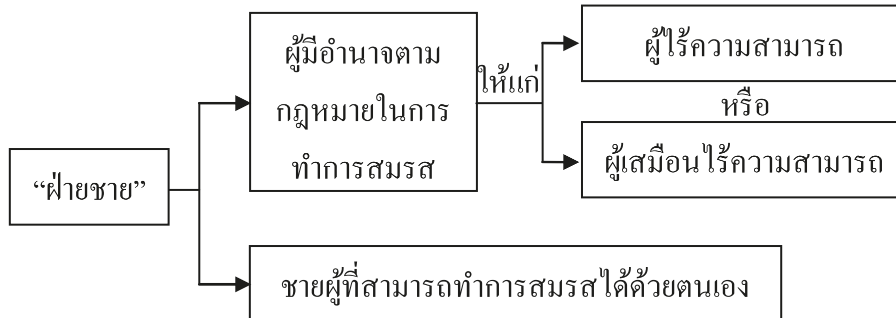
วรรคสาม

หลักเกณฑ์

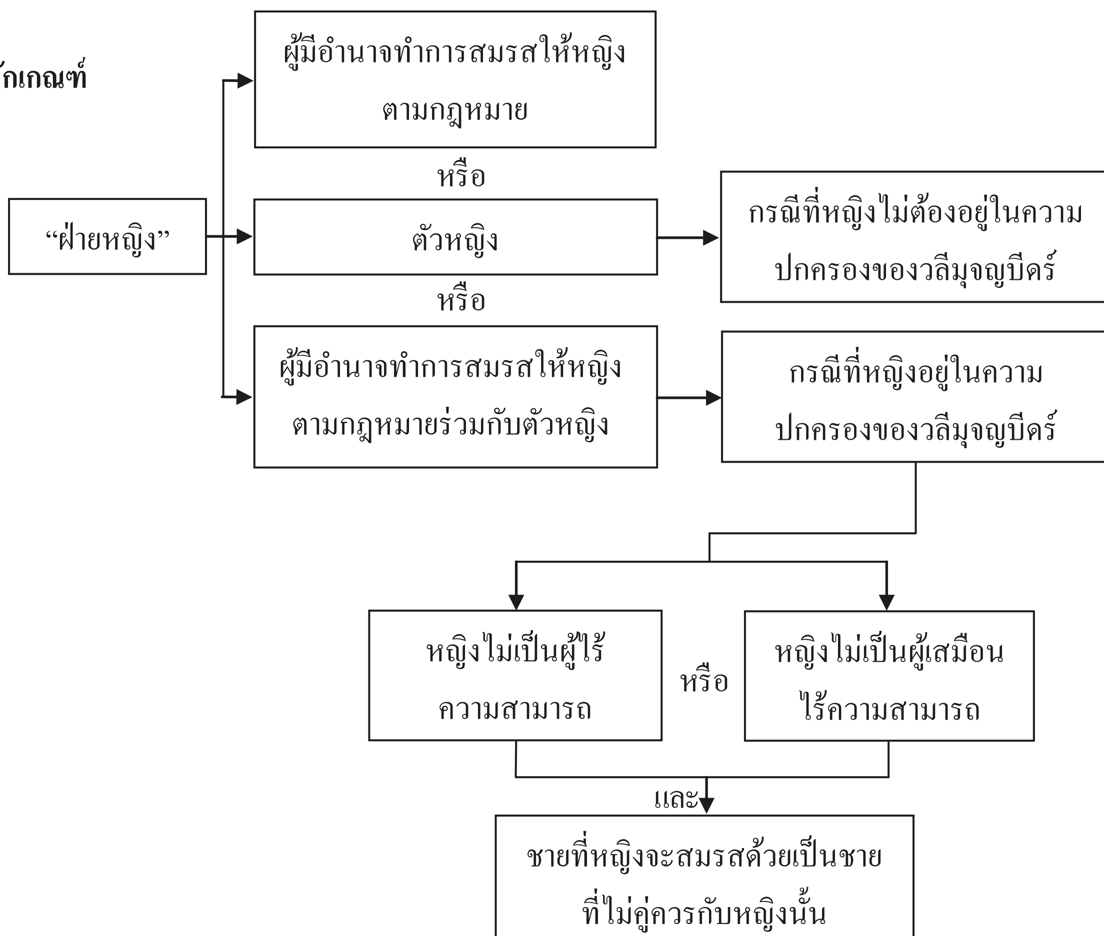
วรรคสี่

หลักเกณฑ์

วรรคห้า

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. “ผู้ไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๔. “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๕. “วลีมุจญบิดร์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๖. “ชายที่คู่ควร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๕

ข้อพิจารณา

ตัวอย่างการทาบทาม

นาย ก. มีความพึงพอใจที่จะสมรสกับนางสาว ข. จึงฝากของที่นางสาว ข. ชื่นชอบผ่านทางบิดาของนางสาว ข. บ่อย ๆ เพื่อทำให้นางสาว ข. รู้สึกโน้มเอียงมาชอบพอกับนาย ก. ซึ่งการกระทำของนาย ก. ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็น “การทาบทาม”

การทาบทามนั้น ไม่ได้เป็นเหตุที่จะบังคับให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำการสมรสกันในภายหน้า

ตัวอย่างการสู่ขอ

นาย ก. มีความพึงพอใจที่จะสมรสกับนางสาว ข. จึงให้บิดาไปบอกกับบิดาของนางสาว ข. ว่า ตนต้องการสมรสกับนางสาว ข. ซึ่งการกระทำของบิดานาย ก. ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็น “การสู่ขอ”

ตัวอย่างการหมั้น

นาย ก. มีความพึงพอใจที่จะสมรสกับนางสาว ข. จึงให้บิดาไปบอกกับบิดาของนางสาว ข. ว่า ตนต้องการสมรสกับนางสาว ข. บิดาของนางสาว ข. ก็ไม่ขัดข้องและตกลงกันกับบิดาของนาย ก. ว่า จะทำการสมรสนางสาว ข. ให้กับนาย ก. ซึ่งการตกลงกันของบิดาของนางสาว ข. และบิดานาย ก. ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็น “การหมั้น”

๑. บุคคลที่มีอำนาจในการทาบทาม การสู่ขอ หรือการหมั้นได้ตามกฎหมายของฝ่ายชายได้แก่

๑.๑ ผู้มีอำนาจในการทำการสมรสให้แก่ชายนั้นได้ตามกฎหมาย ในกรณีที่ชายนั้นเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

ตัวอย่าง เด็กชาย ก. อายุ ๑๐ ปี ยังไม่บรรลุศาสนภาวะซึ่งอยู่ในความปกครองของนาย ค. บิดาเด็กชาย ก. ต้องการจะสมรสกับนางสาว ข. ดังนี้ นาย ค. ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการทำการสมรสให้แก่เด็กชาย ก. จึงมีอำนาจในการทาบทามสู่ขอ หรือหมั้นให้แก่เด็กชาย ก. ตามข้อนี้ได้

๑.๒ ตัวชาย ในกรณีที่ชายนั้นสามารถทำการสมรสได้ด้วยตนเอง

ตัวอย่าง นาย ก. อายุสิบห้าปีบริบูรณ์มีความพึงพอใจที่จะสมรสกับนางสาว ข. จึงฝากของที่นางสาว ข. ชื่นชอบผ่านทางบิดาของนางสาว ข. บ่อย ๆ เพื่อทำให้นางสาว ข. รู้สึกโน้มเอียงมาชอบพอกับนาย ก. เช่นนี้ นาย ก. ซึ่งเป็นบุคคลผู้บรรลุศาสนภาวะสามารถทำการสมรสได้ด้วยตนเอง จึงทาบทามผ่านทางบิดานางสาว ข. ได้

๒. บุคคลที่มีอำนาจในการตอบรับการทาบทาม การสู่ขอ ตามกฎหมายของฝ่ายหญิง ได้แก่

๒.๑ ผู้มีอำนาจทำการสมรสให้หญิงนั้นตามกฎหมาย อันได้แก่ วลีของหญิง

๒.๒ ตัวหญิง ในกรณีที่หญิงนั้นไม่อยู่ในความปกครองของวลีมุจญบีดร์

๒.๓ ผู้มีอำนาจทำการสมรสให้หญิงตามกฎหมายร่วมกับตัวหญิงที่ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งหญิงนั้นอยู่ในความปกครองของวลีมุจญบีดร์ และชายที่หญิงจะสมรสด้วยเป็นชายที่ไม่คู่ควรกับหญิงนั้น

๓. การสู่ขอหรือการหมั้นมิใช่การสมรส จึงไม่อาจนำผลที่เกิดภายหลังการสมรสมาใช้บังคับ เป็นต้นว่า สามีภริยาอยู่ด้วยกันสองต่อสองได้คือไม่ผิดกฎหมาย แต่บุคคลที่เป็นคู่หมั้นกันอยู่ด้วยกันสองต่อสองไม่ได้คือผิดกฎหมาย

ข้อ ๒๖ ห้ามไม่ให้มีการทาบทามกัน สู่ขอกันหรือทำการหมั้นกันระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงในกรณีที่

ข้อห้ามชั่วคราวไม่ให้ทาบทาม สู่ขอ หรือหมั้น

(๑) หญิงนั้นยังเป็นภริยาหรืออยู่ในระยะอิดดะฮ์ของชายอื่น แม้จะได้รับอนุญาตจากชายนั้น ยกเว้นอิดดะฮ์ที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษ แต่อย่างไรก็ตามฝ่ายชายสามารถทำการทาบทามได้ ถ้าอิดดะฮ์นั้นไม่เป็นอิดดะฮ์รีอจญอียะฮ์

(๒) ฝ่ายชายนั้นรู้ดีว่าหญิงนั้นเป็นคู่หมั้นของชายอื่น หรือหญิงที่ฝ่ายหญิงตอบตกลงที่จะสมรสกับชายอื่นแล้วอย่างชัดเจน เว้นแต่ได้มีสิ่งบอกเหตุว่าได้มีการยกเลิกการหมั้น หรือการตอบตกลงดังกล่าวไปแล้ว หรือได้รับอนุญาตจากชายนั้นแล้ว

(๓) ชายหญิงเป็นบุคคลที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกัน ยกเว้นกรณีชายที่นับถือศาสนาอิสลามสู่ขอหญิงที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามและไม่ได้นับถือศาสนาของชาวคัมภีร์เพื่อทำการสมรสหลังจากหญิงนั้นเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม

การตอบรับการทาบทามหรือสู่ขอ

ในกรณีของการตอบรับการสู่ขอหรือการทาบทาม ถ้าการสู่ขอหรือการทาบทามนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม ห้ามไม่ให้ฝ่ายหญิงรับการสู่ขอหรือการทาบทามนั้น และถ้ากรณีใดการสู่ขอเป็นสิ่งต้องห้าม แต่การทาบทามไม่เป็นสิ่งต้องห้าม ฝ่ายหญิงสามารถตอบรับการทาบทามนั้นได้ก็เฉพาะด้วยวิธีที่อยู่ในทำนองเดียวกันกับการทาบทามยกเว้นกรณีผู้ทาบทามเป็นผู้ทำให้เกิดอิดดะฮ์

ผลการทาบทาม สู่ขอ หรือหมั้น และการตอบรับที่ฝ่าฝืนข้อห้าม

ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งข้อ ๒๗ การทาบทามกัน สู่ขอกันหรือทำการหมั้นกันระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงและการตอบรับตามความในวรรคก่อนมีผลตามกฎหมายแม้จะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

หลักเกณฑ์ ในกรณีดังต่อไปนี้ห้ามไม่ให้มีการทาบทามสู่ขอ หรือหมั้นระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง

(๑) หญิงนั้น
- เป็นภริยาของชายอื่น
- หรือ
- อยู่ในระยะอิดดะฮ์ของชายอื่น

→ แม้ได้รับอนุญาตจากชายนั้น → ก็ไม่สามารถ → ทาบทาม / สู่ขอ / หรือ / หมั้น

อยู่ในระยะอิดดะฮ์ของชายอื่น → เว้นแต่อิดดะฮ์
- ที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษ → สามารถ → ทาบทาม / สู่ขอ / หมั้น
- ที่ไม่เป็นอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ → สามารถ → ทาบทามได้

(๒) ฝ่ายชายนั้นรู้ดีว่าหญิงนั้นเป็น
- คู่หมั้นของชายอื่น
- หรือ
- หญิงที่ฝ่ายหญิงตอบตกลงที่จะสมรสกับชายอื่นแล้วอย่างชัดเจน

→ เว้นแต่ได้มีสิ่งบอกเหตุว่า
- มีการยกเลิกการหมั้น
- หรือ
- มีการยกเลิกตอบตกลงสมรสกับชายอื่น
- หรือ
- ได้รับอนุญาตจากชายนั้น

(๓) ชายหญิงเป็นบุคคลที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกัน

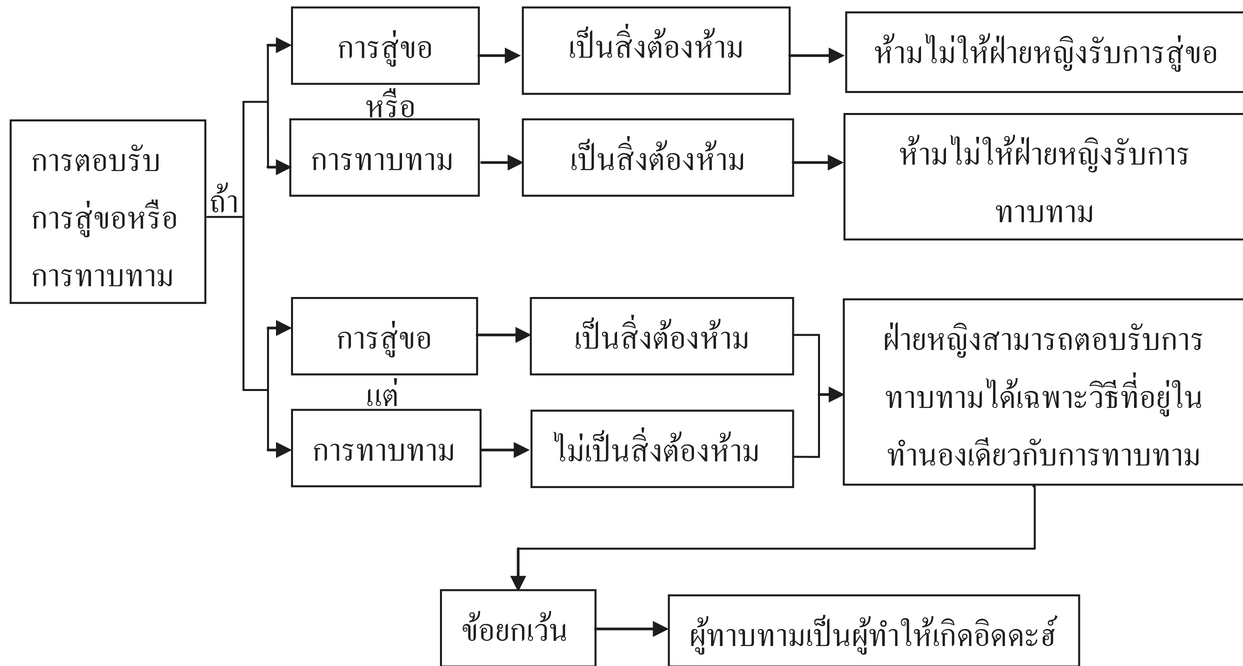
→ ข้อยกเว้น → ชายที่นับถือศาสนาอิสลามสู่ขอเพื่อทำการสมรสกับหญิง
- ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม
- และ
- ที่ไม่ได้นับถือศาสนาของชาวคัมภีร์

→ หลังจากหญิงนั้นเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม

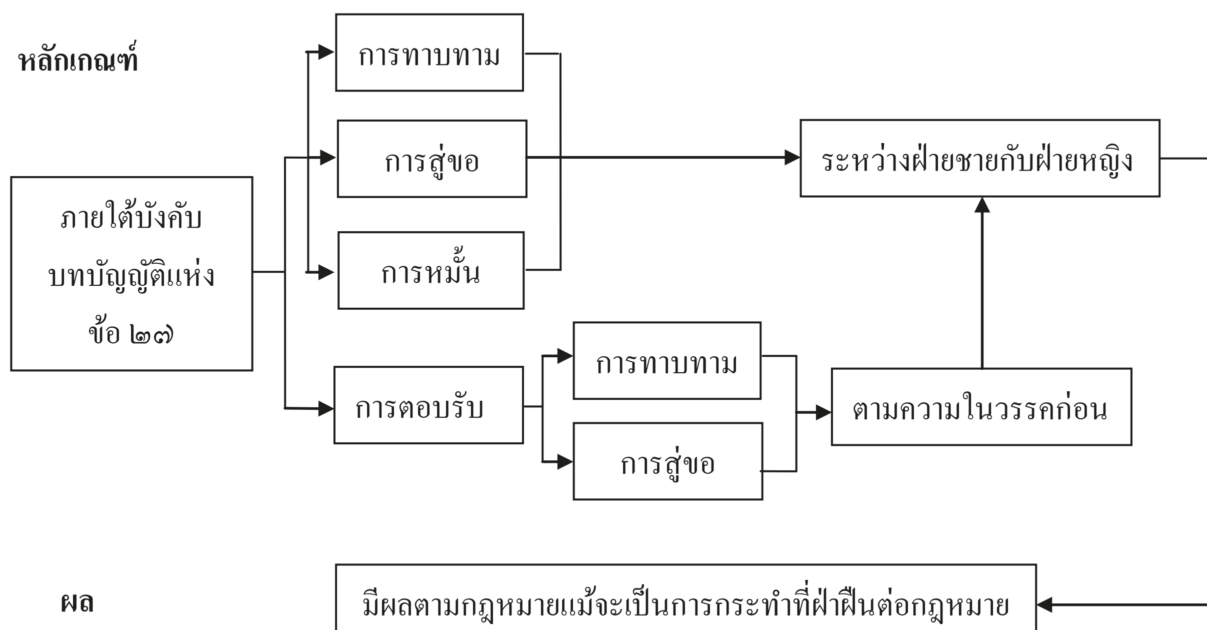
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. " การทาบทาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคแรก

๒. "การสู่ขอ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคสอง

๓. "การหมั้น" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคสาม

๔. "ฝ่ายชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคสี่

๕. "ฝ่ายหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคห้า

๖. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๗. "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

๘. "อิดดะฮ์รีอจญอียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๙. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๑๐. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

๑. เงื่อนไขที่อนุญาตให้มีการทาบทาม สู่ขอหรือทำการหมั้นตามกฎหมายอิสลามได้มี ๒ ประการ คือ

๑.๑ ชายหญิงต้องไม่เป็นบุคคลที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกัน กล่าวคือ หญิงนั้นต้องไม่เป็นหญิงที่ห้ามชายสมรสด้วยตลอดไป (ดูข้อ ๒๗) เช่น พี่สาว น้องสาวป้า น้าสาว เป็นต้น หรือหญิงที่ห้ามชายสมรสด้วยชั่วคราวอื่นนอกจากที่ได้ระบุใน (๑) ของข้อนี้ เช่น พี่สาวหรือน้องสาวของภริยา เป็นต้น

๑.๒ หญิง

(ก) ไม่อยู่ในการสู่ขอของชายอื่นหรือไม่ได้ทำการหมั้นกับชายอื่นไปแล้วหรือไม่เป็นหญิงที่ฝ่ายหญิงตอบตกลงที่จะสมรสหรือให้สมรสกับชายอื่นแล้วอย่างชัดเจน เว้นแต่ชายผู้ที่ได้สู่ขอหญิงนั้นไปก่อนแล้วหรือเป็นคู่หมั้นของหญิงนั้นหรือที่ฝ่ายหญิงตอบตกลงที่จะสมรสด้วยแล้วอย่างชัดเจนนั้นอนุญาต หรือการสู่ขอหรือหมั้นของชายอื่นนั้นไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และ

(ข) ไม่เป็นภริยาของชายอื่นหรือยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ของชายอื่นตามความใน (๑)

๒. หญิงที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ของชายอื่นตามความใน (๑) นั้น หมายถึงหญิงที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ของชายอื่นที่ไม่ได้เป็นอิดดะฮ์ที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษ (อิดดะฮ์ที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษ หมายความว่า อิดดะฮ์ที่เกิดจาก

การเสพเมถุนที่ผิดกฎหมาย แต่กฎหมายยกเว้นโทษให้ คือ กรณีที่ชายได้เสพเมถุนที่ผิดกฎหมายโดยไม่มีเจตนาที่จะละเมิดกฎหมาย ซึ่งหญิงที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษนี้ห้ามสมรสกับชายอื่น นอกจากชายที่ทำให้เกิดอิดดะฮ์ แต่ไม่ห้ามชายอื่นนั้นทาบทาม หรือสู่ขอหญิงนั้นหรือทำการหมั้นกับหญิงนั้น) ซึ่งหญิงดังกล่าว ห้ามชายทาบทาม สู่ขอหรือทำการหมั้น เว้นแต่กรณีอยู่ในระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษดังกล่าว

ตัวอย่าง นาย ก. ละเมอร่วมประเวณีกับนางสาว ข. ซึ่งมิใช่ภริยาของนาย ก. ดังนี้ การร่วมประเวณีดังกล่าวเป็นกระทำไปโดยนาย ก. ไม่มีเจตนาที่จะละเมิดกฎหมายคือการผิดประเวณี จึงถือว่าเป็นการเสพเมถุนนิรโทษและจะเกิดอิดดะฮ์ขึ้น ซึ่งในช่วงระยะเวลานี้นางสาว ข. ไม่มีสิทธิสมรสกับชายทุกคน ยกเว้นนาย ก. ผู้ทำให้เกิดอิดดะฮ์ขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ชายอื่นยังสามารถที่จะทำการทาบทามหรือสู่ขอนางสาว ข. หรือหมั้นกับนางสาว ข. ได้

ความตอนท้ายของ (๑) ที่กำหนดว่า "ฝ่ายชายสามารถทำการทาบทามได้ถ้าอิดดะฮ์นั้นไม่เป็นอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์" หมายความว่า ฝ่ายชายสามารถทำการทาบทามหญิงที่ไม่อยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ของชายอื่นได้ เช่น กรณีอยู่ในระยะอิดดะฮ์บาอิน ซึ่งในกรณีนี้กฎหมายอนุญาตให้ฝ่ายชายสามารถทาบทามได้ แม้จะไม่อนุญาตให้ทำการสู่ขอหรือหมั้น

ตัวอย่าง นาง ข. เป็นภริยาของนาย ก. ตามกฎหมายอิสลาม แต่ยังไม่เคยร่วมประเวณีกัน ต่อมาทั้งสองได้หย่าขาดจากการเป็นสามีภริยากัน อันเป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก ตามความในข้อ ๑๗๗ (๑) และในขณะที่ยังไม่พ้นระยะอิดดะฮ์นั้น นาย ค. ได้มาทาบทามและสู่ขอนาง ข. เพื่อไปเป็นภริยาตน การทาบทามของนาย ค. ไม่ถือเป็นการกระทำที่ละเมิดกฎหมาย แต่การสู่ขอของนาย ค. ถือเป็นการกระทำที่ละเมิดกฎหมาย แม้การสู่ขอนั้นจะมีผลตามกฎหมาย

๓. กรณีห้ามมิให้มีการทาบทาม สู่ขอหรือทำการหมั้นระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง ถ้าฝ่ายชายนั้นรู้ดีว่าหญิงนั้นเป็นคู่หมั้นของชายอื่น หรือหญิงที่ฝ่ายหญิงตอบตกลงที่จะสมรสกับชายอื่นแล้วอย่างชัดเจนตามความใน (๒) ของข้อนี้นั้น ได้มีข้อยกเว้นให้มีการทาบทาม สู่ขอหรือทำการหมั้นระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงนั้นได้หากมีสิ่งบอกเหตุดังต่อไปนี้

๓.๑ มีการยกเลิกการหมั้น

๓.๒ มีการยกเลิกการตอบตกลงที่จะสมรสกับชายอื่นเช่นว่านั้น

๓.๓ ได้รับอนุญาตจากชายผู้เป็นคู่หมั้น

ท่านนบีมุฮำหมัดได้กล่าวไว้ความว่า "ห้ามชายใดสู่ขอบนการสู่ขอของชายอื่นจนกว่าชายผู้สู่ขอคนก่อนได้ยกเลิกการสู่ขอนั้นหรืออนุญาต"

รายงานโดยบุคอรีย์

๔. กรณีตามความใน (๓) ที่ว่า ชายหญิงเป็นบุคคลที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกัน หมายถึง ห้ามไม่ให้มีการทาบทาม สู่ขอหรือทำการหมั้นระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงที่ทั้งสองเป็นบุคคลที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกัน ในทุกกรณีนอกเหนือจากที่ได้ระบุไว้แล้วใน (๑) และที่ได้ยกเว้นไว้ใน (๓) นั้น แม้แต่กรณีหญิงที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์บาอินใหญ่ของชาย ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ แม้หญิงจะอยู่ในอิดดะฮ์ของชายที่สู่ขอและแม้แต่จะพ้นระยะอิดดะฮ์ไปแล้ว ชายผู้ที่ทำให้เกิดอิดดะฮ์นั้นยังต้องห้ามมิให้สู่ขอหญิงนั้นตราบเท่าที่ยังมิได้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ คือ หญิงนั้นยังไม่ได้สมรสกับชายอื่น ถูกหย่าขาดจากชายนั้น และพ้นระยะอิดดะฮ์ของการหย่านั้นถ้าอิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่าของชายอื่นนั้นเป็นอิดดะฮ์รีอจญอียะฮ์

๕. ตามความในวรรคสองที่กำหนดว่า กรณีที่การสู่ขอและการหมั้นเป็นสิ่งต้องห้าม แต่การทาบทามไม่เป็นสิ่งต้องห้ามนั้น ฝ่ายหญิงสามารถตอบรับการทาบทามนั้นได้เฉพาะด้วยวิธีที่อยู่ในทำนองเดียวกับการทาบทามเท่านั้น เช่น กรณีหญิงอยู่ในระยะอิดดะฮ์ประเภทบาอิน ซึ่งกรณีนี้กฎหมายอนุญาตให้ฝ่ายชายสามารถทาบทามได้เพียงอย่างเดียวแต่ไม่อนุญาตให้ทำการสู่ขอหรือหมั้น ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้หากมีการทำการสู่ขอหรือหมั้น การสู่ขอหรือหมั้นนั้นเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย แม้จะเป็นการกระทำที่มีผลตามกฎหมาย

ตัวอย่าง นาง ข. เป็นภริยาของนาย ก. ตามกฎหมายอิสลาม ต่อมาทั้งสองได้หย่าขาดจากการเป็นสามีภริยาอันเป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก ตามข้อ ๑๗๗ (๑) แต่ยังไม่พ้นระยะอิดดะฮ์ ระหว่างนั้นนาย ค. ได้มาทาบทามและสู่ขอนาง ข. เพื่อไปเป็นภริยาตน ดังนี้ การทาบทามระหว่างนาย ค. กับนาง ข. เป็นการกระทำที่ไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย และเป็นการกระทำที่มีผลตามกฎหมาย แต่การสู่ขอนั้นเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย แม้จะเป็นการกระทำที่มีผลตามกฎหมาย

๖. ความในวรรคท้ายที่กำหนดว่า "ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งข้อ ๒๗ การทาบทามกัน สู่ขอกันหรือทำการหมั้นกันระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงและการตอบรับตามความในวรรคก่อน มีผลตามกฎหมายแม้จะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย" นั้น แม้ตามบทบัญญัติแห่งข้อ ๒๗ จะกำหนดเพียงว่า หญิงที่ฝ่ายชายทำการสู่ขอหรือหมั้นจะต้องไม่เป็นหญิงที่ห้ามไม่ให้ชายสมรสด้วยตลอดไปตามความในข้อ ๕๑ อันเป็นการห้ามด้วยเหตุแห่งหลักความสัมพันธ์ทางสายโลหิตและการสมรสก็ตาม การสู่ขอหรือหมั้นก็ยังอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายอันเป็นหลักทั่วไปเกี่ยวกับหลักความสัมพันธ์ทางน้ำนมตามความในข้อ ๔๘ ด้วย ดังนั้น การทาบทาม สู่ขอหรือทำการหมั้นระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงและการตอบรับการทาบทามและสู่ขอจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อ ๕๑ และข้อ ๔๘ ส่วนในกรณีอื่นนอกจากนี้ แม้ความในวรรคแรกและวรรคสองจะห้ามมิให้มีการทาบทาม สู่ขอหรือทำการหมั้นระหว่างกัน แต่หากฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงได้กระทำไปแล้วย่อมมีผลตามกฎหมาย แม้จะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

ตัวอย่างที่ ๑ นาง ข. เป็นภริยาของนาย ก. ตามกฎหมายอิสลาม ต่อมาทั้งสองได้หย่าขาดจากการเป็นสามีภริยา อันเป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็กตามความในข้อ ๑๗๗ (๑) แต่ยังไม่พ้นระยะอิดดะฮ์ ระหว่างนั้นนาย ค. ได้มาทาบทามนาง ข. เพื่อไปเป็นภริยาตน ซึ่งทั้งสองไม่ได้เป็นญาติใกล้ชิดกันจนไม่อาจสมรสกันได้ไม่ว่าจะโดยทางสายโลหิต โดยการสมรสหรือโดยการดื่มน้ำนม ดังนี้ การทาบทามระหว่างนาย ค. กับนาง ข. ไม่เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย และถ้าในระหว่างนั้นนาย ค. มาทำการสู่ขอนาง ข. ด้วย การสู่ขอของนาย ค. นั้นเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย แม้จะมีผลตามกฎหมาย

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. ทำการสู่ขอนาง ข. และนาง ข. ได้ตอบรับการสู่ขอของนาย ก. แล้วอย่างชัดเจน ต่อมานาย ค. ได้มาสู่ขอนางสาว ข. อีก ซึ่งทั้งสองไม่ได้เป็นญาติใกล้ชิดกันจนไม่อาจสมรสกันได้ไม่ว่าจะโดยทางสายโลหิต โดยการสมรสหรือโดยการดื่มน้ำนม ดังนี้ การสู่ขอของนาย ค. จึงเป็นการสู่ขอซ้อนตามวรรคสองถือว่าเป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย แต่ถ้านางสาว ข. ยังตอบรับการสู่ขอของนาย ค. ทั้ง ๆ ที่เป็นสิ่งต้องห้าม การตอบรับการสู่ขอนั้นมีผลตามกฎหมาย แม้จะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

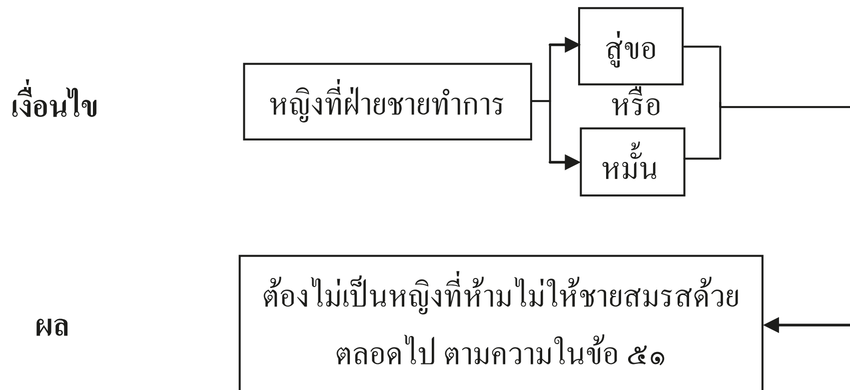

อนึ่ง “ยกเว้นกรณีผู้ทาบทามเป็นผู้ทำให้เกิดอิดดะฮ์” นั้น หมายความว่า ถ้าเป็นกรณีผู้ทาบทามเป็นผู้ทำให้เกิดอิดดะฮ์ ฝ่ายหญิงสามารถรับการสู่ขอหรือการทาบทามของผู้ทำให้เกิดอิดดะฮ์นั้นได้โดยไม่ผิดกฎหมายในทุกกรณี

ข้อห้ามตลอดไปไม่ให้สู่ขอหรือหมั้น

ข้อ ๒๗ หญิงที่ฝ่ายชายทำการสู่ขอหรือหมั้น จะต้องไม่เป็นหญิงที่ห้ามไม่ให้ชายสมรสด้วยตลอดไปตามความในข้อ ๕๑

อธิบายศัพท์

๑. "ฝ่ายชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคสี่

๒. "การสู่ขอ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคสอง

๓. "การหมั้น" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคสาม

ข้อพิจารณา

๑. ดังได้กล่าวแล้วในข้อ ๒๖ ว่า แม้ตามบทบัญญัติแห่งข้อ ๒๗ จะกำหนดเพียงว่า หญิงที่ฝ่ายชายทำการสู่ขอหรือหมั้นจะต้องไม่เป็นหญิงที่ห้ามไม่ให้ชายสมรสด้วยตลอดไปตามความในข้อ ๕๑ อันเป็นการห้ามด้วยเหตุแห่งหลักความสัมพันธ์ทางสายโลหิต และหลักความสัมพันธ์ทางการสมรสก็ตาม การสู่ขอหรือหมั้นก็ยังอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายอันเป็นหลักทั่วไปเกี่ยวกับหลักความสัมพันธ์ทางน้ำนมตามความในข้อ ๔๘ ด้วย

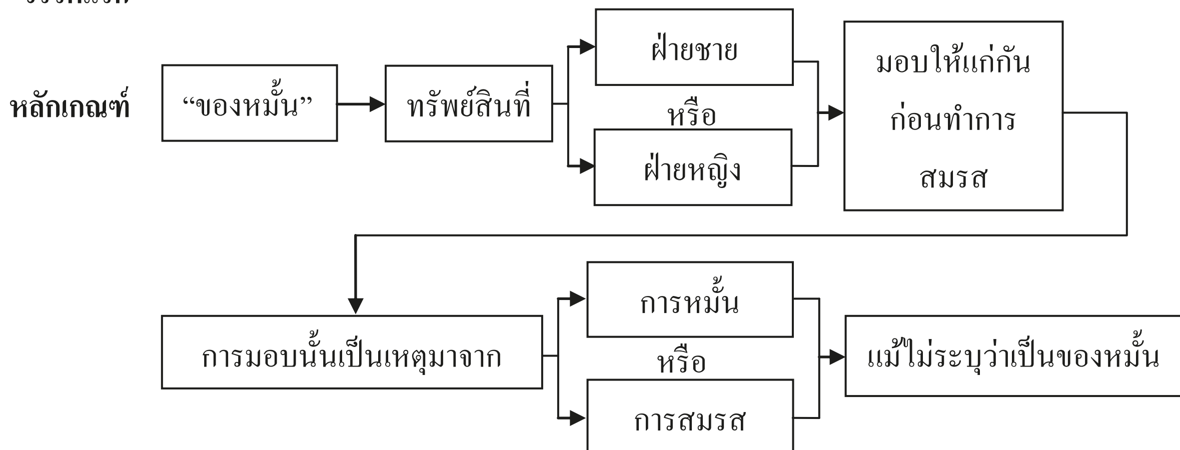
ดังนั้น การทาบทาม สู่ขอหรือทำการหมั้นระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงและการตอบรับการทาบทามและสู่ขอจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อ ๕๑ และข้อ ๔๘ คือ การสู่ขอหรือหมั้นระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงและการตอบรับการสู่ขอหรือหมั้นของหญิงย่อมไม่มีผลตามกฎหมายและเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

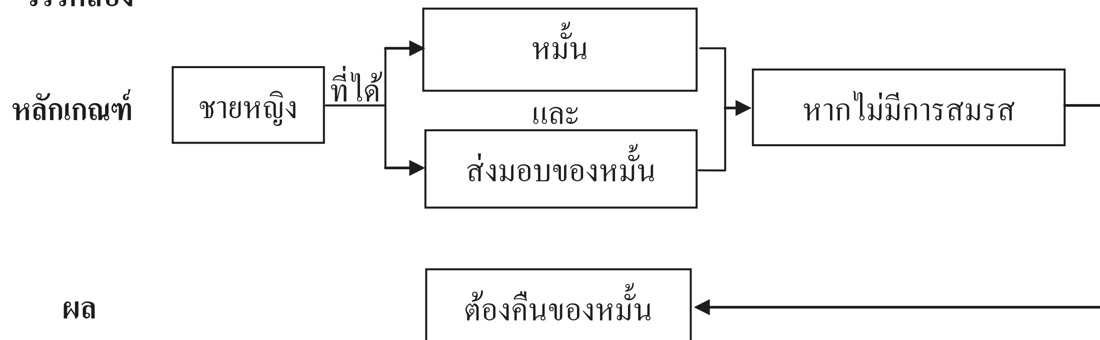
ข้อ ๒๘ "ของหมั้น" หมายความว่า ทรัพย์สินที่ฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงมอบให้แก่กันก่อนทำการสมรสซึ่งการมอบนั้นเป็นเหตุมาจากการหมั้นหรือการสมรส แม้ไม่ระบุว่าเป็นของหมั้น **"ของหมั้น"**

ชายหญิงที่ได้หมั้นกันและได้ส่งมอบของหมั้นแล้ว หากไม่มีการสมรสต้องคืนของหมั้น **เหตุคืนของหมั้น**

วรรคแรก

วรรคสอง

อธิบายศัพท์

๑. " ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคแรก

๒. " ฝ่ายชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคสี่

๓. " ฝ่ายหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคห้า

๔. " การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๕. " การหมั้น" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคสาม

ข้อพิจารณา

๑. ของหมั้นตามกฎหมายอิสลาม หมายความว่า ทรัพย์สินที่ฝ่ายชายมอบให้แก่ฝ่ายหญิงหรือฝ่ายหญิงมอบให้แก่ฝ่ายชายก่อนทำการสมรส ซึ่งการมอบนั้นเป็นเหตุมาจากการหมั้นหรือการสมรสโดยไม่จำต้องระบุว่าเป็นของหมั้น ซึ่งมีหลักเกณฑ์ต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๓๗ กล่าวคือ ของหมั้นเป็นทรัพย์สินที่เฉพาะฝ่ายชายส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นให้แก่หญิง โดยนัยนี้ทรัพย์สินที่มอบหรือโอนให้แก่หญิงจึงต้องระบุว่าเป็นของหมั้น

ของหมั้นนั้นไม่ถูกจำกัดมูลค่าหรือราคาและประเภทของทรัพย์สิน

๒. การหมั้นเป็นการสัญญาว่าจะสมรสในอนาคต แต่ไม่เป็นสัญญาที่มีผลทางกฎหมายที่สามารถนำมาบังคับให้มีปฏิบัติตามโดยการบังคับให้ต้องสมรสได้

๓. การคืนของหมั้น หากไม่มีการสมรสฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงต้องคืนของหมั้นให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิดสัญญา ซึ่งรวมทั้งกรณีที่คู่หมั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตายก่อนการสมรส จึงแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่คำนึงถึงเรื่องการผิดสัญญาหมั้นเป็นสาระสำคัญ กล่าวคือ ในกรณีที่หญิงผิดสัญญาหมั้นก็ให้คืนของหมั้นแก่ชาย แต่ถ้าชายเป็นฝ่ายผิดสัญญา หญิงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยไม่ต้องคืนของหมั้น (ดูมาตรา ๑๔๔๒ และมาตรา ๑๔๔๓) ส่วนในกรณีที่คู่หมั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตายก่อนการสมรส หญิงหรือฝ่ายหญิงไม่ต้องคืนของหมั้นให้แก่ฝ่ายชาย (ดูมาตรา ๑๔๔๑)

ค่าทดแทนในกรณีผิดสัญญาหมั้น ไม่อาจเรียกค่าทดแทนความเสียหายด้วยเพียงผิดสัญญา เว้นแต่ก่อให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สิน และฝ่ายที่ผิดสัญญาหมั้นมีส่วนในการให้เกิดความเสียหายอย่างชัดเจน เช่น ฝ่ายชายให้ฝ่ายหญิงจัดเตรียมสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือให้ลาออกจากงานเพื่อการสมรสที่จะมีขึ้นหรือฝ่ายหญิงเรียกร้องให้ฝ่ายชายจัดเตรียมบ้านเพื่อการสมรสที่จะมีขึ้น และการผิดสัญญาหมั้นทำให้อีกฝ่ายที่ไม่ได้ผิดสัญญาได้รับความเสียหาย ดังนั้น จึงต้องพิจารณาถึงลักษณะของความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นกรณี ๆ ไป

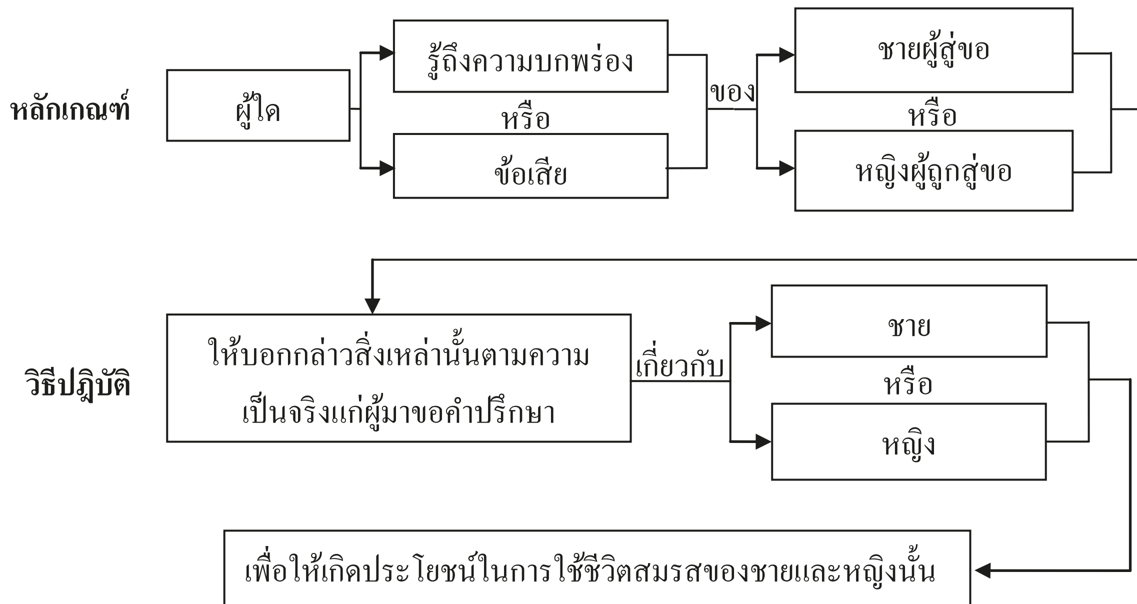
๔. ในการฟ้องเรียกคืนของหมั้น จะฟ้องตัวชายหรือฝ่ายชาย ตัวหญิงหรือฝ่ายหญิงหรือบุคคลใดนั้น ต้องพิจารณาว่าในขณะยื่นฟ้องทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นอยู่ในความครอบครองของบุคคลใดก็ต้องฟ้องเฉพาะบุคคลนั้น ถ้าเรียกคืนไม่ได้ให้ชดใช้ราคาทรัพย์นั้นแทน

ตัวอย่าง นาย ก. หมั้นกับนางสาว ข. โดยนาย ก. มอบของหมั้นเป็นแหวนเพชร มูลค่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นางสาว ข. ต่อมาทั้งสองไม่ประสงค์จะสมรสกัน นางสาว ข. ต้องคืนแหวนเพชรให้แก่นาย ก. ปรากฏว่านางสาว ข. ยกแหวนเพชรให้แก่นาย ค. โดยนาย ค. ทราบดีว่าเป็นของหมั้น ดังนี้ หากนาย ก. ต้องการที่จะได้แหวนเพชรคืน ต้องฟ้องเรียกคืนแหวนเพชรอันเป็นของหมั้นจากนาย ค. และหากนาย ค. ไม่สามารถคืนทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นได้ก็ต้องชดใช้ราคาตามมูลค่าของหมั้นนั้นให้แก่นาย ก.

การบอกกล่าวข้อบกพร่องหรือข้อเสีย

ข้อ ๒๙ ผู้ใดรู้ถึงความบกพร่องหรือข้อเสียของชายผู้สู่ขอหรือหญิงผู้ถูกสู่ขอ ให้บอกกล่าวเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นตามความเป็นจริงแก่ผู้มาขอคำปรึกษาเกี่ยวกับชายหรือหญิงนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางการใช้ชีวิตสมรสของชายและหญิงนั้น

ข้อพิจารณา

๑. เมื่อบุคคลใดได้ถูกขอคำปรึกษาเกี่ยวกับตัวชายหรือตัวหญิงที่จะสมรส หากบุคคลนั้นรู้ข้อเท็จจริง บุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องบอกข้อเท็จจริงเหล่านั้นแก่ผู้ขอคำปรึกษานั้น แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะเป็นเรื่องของข้อบกพร่องและข้อเสียต่าง ๆ ของชายหรือหญิงนั้น ซึ่งถือเป็นการให้คำแนะนำตามกฎหมายแก่ผู้ที่ขอคำปรึกษานั้น โดยไม่ถือเป็นการติฉินนินทาหรือการให้ร้ายแก่ชายหรือหญิงนั้น อันเป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย ในกรณีที่จำเป็นต้องกล่าวถึงข้อบกพร่องและข้อเสียต่าง ๆ ดังกล่าว ต้องหลีกเลี่ยงการกล่าวในเชิงตำหนิ ว่ากล่าว หรือเน้นย้ำเพื่อซ้ำเติมข้อบกพร่องและข้อเสียนั้น เพื่อให้เกิดการเกลียดชังต่อชายหรือหญิงนั้น ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายอนุมัติให้บอกข้อเท็จจริงเหล่านั้นแก่ผู้ขอคำปรึกษา เฉพาะเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้ชีวิตสมรสของชายและหญิงนั้นเท่านั้นไม่ใช่เพื่อจุดประสงค์อื่น

ข้อสังเกต

กรณีที่มีการบอกกล่าวถึงความบกพร่องหรือข้อเสียของชายผู้สู่ขอหรือหญิงผู้ถูกสู่ขอ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางการใช้ชีวิตสมรสของชายและหญิงนั้น มีข้อพิจารณาว่า เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต โดยติชมด้วยความเป็นธรรมอันเป็นวิสัยของประชาชนที่เป็นชาวมุสลิมย่อมกระทำ ถือเป็นเหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๙ (๓) หรือไม่ ซึ่งยังไม่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยในประเด็นนี้โดยตรง แต่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ยอมรับหลักการเรื่องการสมรสตามกฎหมายอิสลามมาเป็นเหตุยกเว้นโทษในคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๕๒๓/๒๕๕๒ ระหว่าง พนักงานอัยการจังหวัดสตูล โจทก์ กับนายรมหลี มาลิหยันหรือม่าลิหยัน จำเลย ซึ่งวินิจฉัยว่า

“...ความผิดฐานกระทำชำเราเด็กหญิงอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ถ้าเป็นการกระทำที่ชายกระทำแก่เด็กหญิงอายุกว่าสิบสามปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี โดยเด็กหญิงนั้นยินยอมและภายหลังศาลอนุญาตให้ชายและเด็กหญิงนั้นสมรสกัน ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษตาม ป.อ. มาตรา ๒๗๗ วรรคแรก (เดิม) และวรรคท้าย (เดิม) มีความหมายว่า ในกรณีที่ชายและเด็กหญิงมีอายุไม่เกิน ๑๗ ปีบริบูรณ์ยังไม่อาจที่จะสมรสกัน หากจะสมรสกันต้องมีคำสั่งศาลอนุญาตให้ทำการสมรสได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๔๘ หรือกรณีที่ชายและเด็กหญิงเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามและมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ทำการสมรสกันโดยถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ซึ่งมี พ.ร.บ. ว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ อันเป็นกฎหมายพิเศษให้ใช้บังคับแก่ผู้นับถือศาสนาอิสลามในส่วนที่เกี่ยวด้วยครอบครัวและมรดกเฉพาะในสี่จังหวัดดังกล่าวแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ และบรรพ ๖ จึงมีผลให้ผู้กระทำผิดในคดีอาญานั้นไม่ต้องรับโทษ

จำเลยกับผู้เสียหายที่ ๒ เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดสตูลทำการสมรสกันโดยถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม จำเลยจึงไม่ต้องรับโทษในความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๒๗๗ วรรคแรก (เดิม) แม้จำเลยไม่ฎีกาแต่เป็นปัญหา

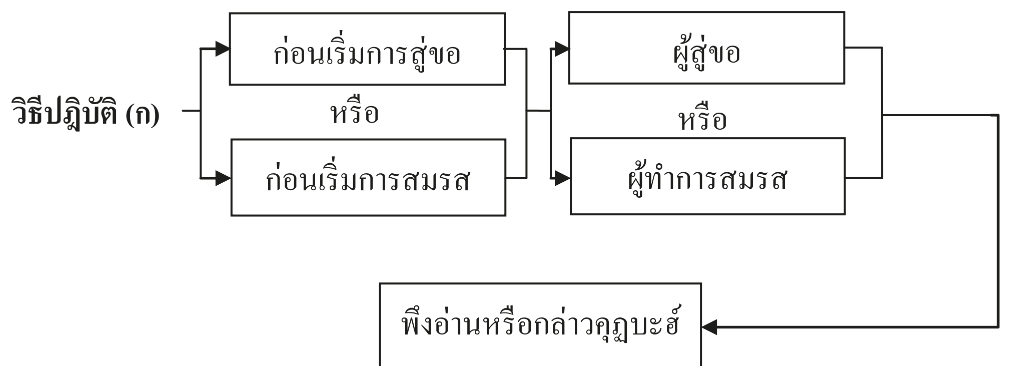

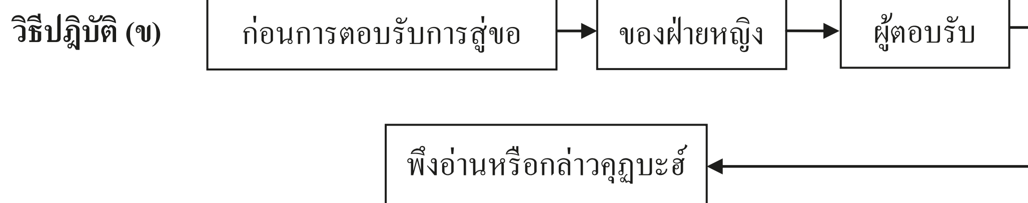
ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๙๕ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๒๒๕...”

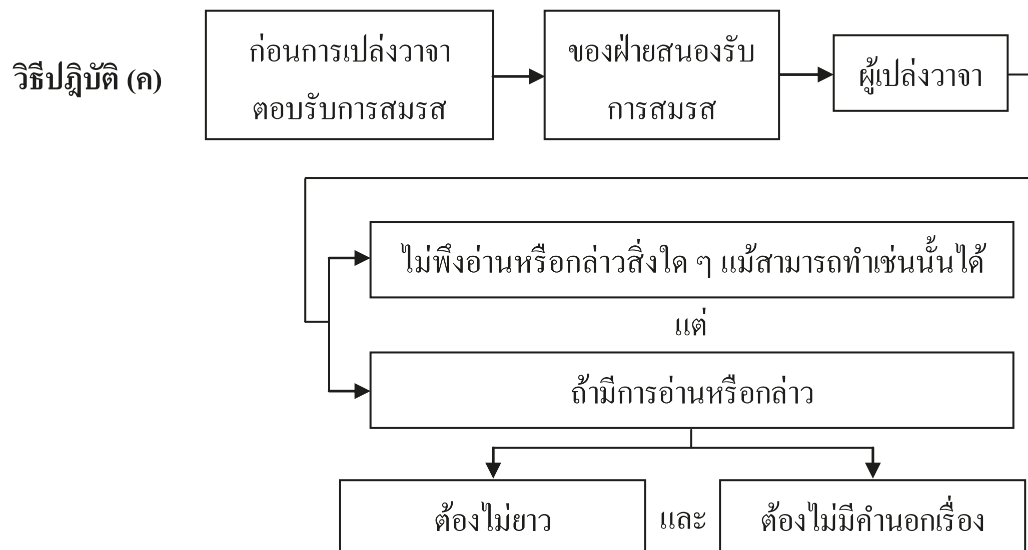

ข้อพึงกระทำก่อนสู่ขอหรือสมรส

ข้อ ๓๐ ก่อนเริ่มการสู่ขอหรือทำการสมรส ผู้สู่ขอหรือผู้ทำการสมรสแล้วแต่กรณี พึงอ่านหรือกล่าวคุฏบะฮ์เสียก่อน และก่อนการตอบรับการสู่ขอของฝ่ายหญิง ผู้ตอบรับพึงอ่านหรือกล่าวคุฏบะฮ์เสียก่อน แต่ก่อนการเปล่งวาจาตอบรับการสมรสของฝ่ายสนองรับการสมรส ผู้เปล่งวาจาเช่นว่านั้นไม่พึงอ่านหรือกล่าวสิ่งใด ๆ เลยแม้สามารถทำเช่นนั้นได้ แต่ถ้ามีการอ่านหรือกล่าว ต้องไม่ยาวและไม่มีคำนอกเรื่องอยู่ด้วย

อธิบายศัพท์

๑. "การสู่ขอ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕ วรรคสอง

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "คุฏบะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๖) วรรคแรก

ข้อพิจารณา

อิสลามสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสู่ขอหรือการสมรส (คือ ผู้สู่ขอหรือผู้ทำการสมรสแล้วแต่กรณี และผู้ตอบรับการสู่ขอ) กล่าวคุฏบะฮ์ก่อนเจรจาสู่ขอหรือทำการสมรส แล้วแต่กรณี (ซึ่งการกล่าวคุฏบะฮ์ในกรณีนี้นั้นจะต้องเริ่มต้นด้วยการกล่าวคำสดุดีและสรรเสริญอัลเลาะฮ์ กล่าวขอพรแก่ท่านนบี (ซ.ล.) ต่อจากนั้นก็จะเป็นกล่าวกำชับให้มีความยำเกรงอัลเลาะฮ์ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกรแล้วต่อจากนั้นก็จะเป็นการแจ้งความประสงค์ของการสมรส)

ข้อ ๓๑ หลังทำการสมรส คู่สมรสชายที่เป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมายหรือวลีของคู่สมรสชายที่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถพึงอย่างยิ่งที่จะจัดงานเลี้ยงฉลองการสมรสและเชิญแขกมารับประทานอาหารในงานนั้นเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย แม้โดยการจัดแทนให้ของบุคคลอื่นและทรัพย์สินที่ใช้จ่ายในการจัดงานนั้น จะต้องเป็นของผู้จัดงานเอง

การฉลองสมรส

ผู้ใดได้รับเชิญให้ไปงานนั้น ให้ผู้นั้นสนองรับการเชิญด้วยการไปร่วมงาน เว้นแต่

(๑) การไปร่วมงานก่อให้เกิดการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

(๒) ผู้รับเชิญเป็นผู้มีอำนาจที่สามารถให้คุณให้โทษแก่ผู้เชิญหรือบริวารของผู้เชิญ

(๓) ผู้เชิญไม่ได้เป็นมุสลิมแต่ผู้รับเชิญเป็นมุสลิม

(๔) งานนั้นไม่ได้เป็นงานสำหรับทุกคนในแต่ละประเภทที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดหรือที่ผู้จัดต้องการเชิญทั้งที่ผู้จัดมีศักยภาพที่จะทำให้เป็นงานเช่นว่านั้นได้

(๕) สถานที่จัดงานมีสิ่งผิดกฎหมายหรือเป็นสถานที่ที่ไม่เหมาะสมที่ผู้รับเชิญจะไปร่วมงานด้วยหรือมีสิ่งที่ทำให้ผู้รับเชิญไม่สบายใจ และการไปงานนั้นของผู้รับเชิญไม่ได้ทำให้สิ่งเหล่านั้นหมดสิ้นไป

(๖) ผู้ได้รับเชิญมีความจำเป็นในระดับเดียวกับความจำเป็นที่เป็นข้อยกเว้นแห่งการไม่ต้องละหมาดวันศุกร์

(๗) ผู้ได้รับเชิญไม่ได้ถูกเชิญโดยการระบุตัวบุคคล ที่ถูกเชิญโดยตรงหรือถูกเชิญเพื่อจุดประสงค์ที่ไม่ดี

วรรคแรก

หลักเกณฑ์ หลังทำการสมรส → คู่สมรสชายที่เป็น → บุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมาย

หรือ

วลีของคู่สมรสชายที่เป็น → ผู้ไร้ความสามารถ หรือ ผู้เสมือนไร้ความสามารถ

วิธีปฏิบัติ → พึงอย่างยิ่งที่จะจัดงานเลี้ยงฉลองการสมรส และ พึงอย่างยิ่งที่จะเชิญแขกมารับประทานอาหารในงาน → เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

→ แม้โดยการจัดแทนให้ของบุคคลอื่น และ ทรัพย์สินที่ใช้จ่ายในการจัดงานนั้น → จะต้องเป็นของผู้จัดงาน

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ ผู้ใดได้รับเชิญให้ไปงานฉลองสมรส

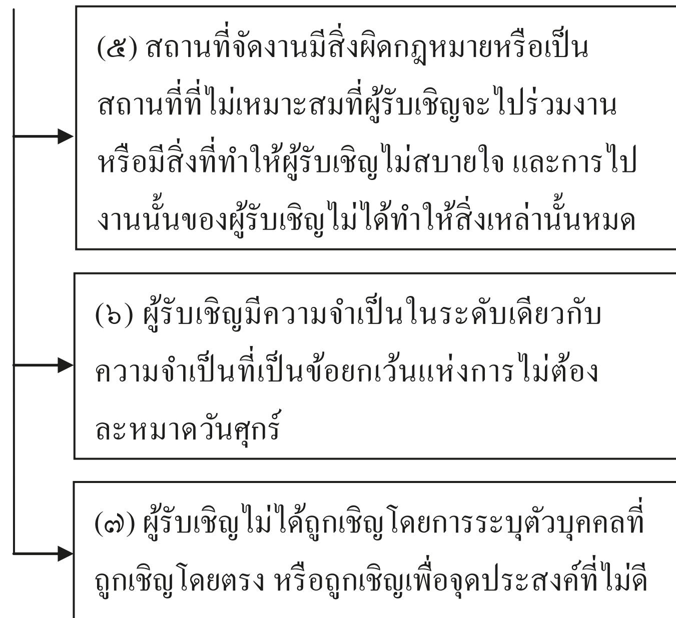
ผล ให้สนองรับการเชิญด้วยการไปร่วมงาน

ข้อยกเว้น

- (๑) การไปร่วมงานก่อให้เกิดการฝ่าฝืนกฎหมาย
- (๒) ผู้รับเชิญเป็นผู้มีอำนาจที่สามารถให้คุณให้โทษแก่ผู้เชิญหรือบริวารของผู้เชิญ
- (๓) ผู้เชิญไม่ได้เป็นมุสลิมแต่ผู้รับเชิญเป็นมุสลิม
- (๔) งานนั้นไม่ได้เป็นงานสำหรับทุกคนในแต่ละประเภทที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดหรือที่ผู้จัดต้องการเชิญ ทั้งที่ ผู้จัดมีศักยภาพที่จะทำให้เป็นงานเช่นว่านั้นได้

ข้อยกเว้น (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. “คู่สมรสชาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

๓. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. “วลี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๕. “ผู้ไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๖. “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๗. “ทรัพย์สิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

๑. การจัดงานฉลองการสมรสนั้นมิได้เป็นองค์ประกอบหรือเงื่อนไขของการสมรสแต่อย่างใด หากการสมรสใดก็ตามที่มีองค์ประกอบและเงื่อนไขการสมรสตามข้อ ๔๖ และข้อ ๔๗ การสมรสนั้นถือว่าสมบูรณ์ทุกประการ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายยังกำหนดไว้ว่า พึงอย่างยิ่งที่จะจัดงานเลี้ยงฉลองการสมรสและเชิญแขกมารับประทานอาหารในงานนั้น ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนให้มีการจัดงานฉลองสมรสเท่านั้น

ในเรื่องของการจัดงานเลี้ยงฉลองการสมรสนี้ ท่านนบีได้กล่าวไว้ความว่า "เจ้าจงจัดงานเลี้ยงฉลองการสมรสเถิด แม้ด้วยการเชือดแพะตัวเดียวก็ตาม"

รายงานและบันทึกโดยบุคอรีย์ มุสลิม อบูดาวูด นาซาอีย์ ตีดร์มีซีย์ อิบนุมาญะฮ์และอะห์หมัด

๒. กรณีตามวรรคสอง เมื่อผู้ใดได้รับเชิญให้ไปงานฉลองการสมรส ให้ผู้นั้นสนองรับการเชิญด้วยการไปร่วมงาน

ในเรื่องของการต้องไปร่วมงานจัดงานเลี้ยงฉลองการสมรสนี้ ท่านนบีได้กล่าวไว้ความว่า "หากบุคคลใดในหมู่พวกเจ้าได้ถูกเชิญไปงานเลี้ยงฉลองการสมรสให้บุคคลนั้นไปยังงานนั้น"

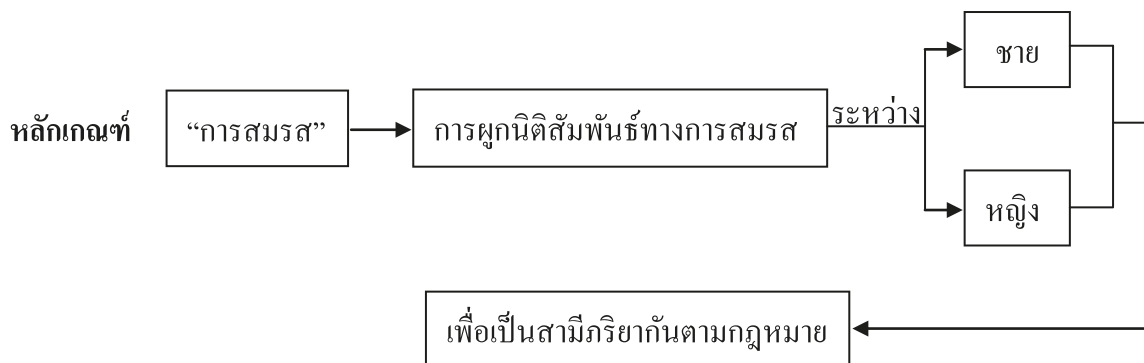
รายงานและบันทึกโดยมุสลิม

หมวด ๒
เงื่อนไขแห่งการสมรส

ข้อ ๓๒ "การสมรส" หมายความว่า การผูกนิติสัมพันธ์ทางการสมรสระหว่างชายหญิง เพื่อเป็นสามีภริยากันตามกฎหมาย

"การสมรส"

อธิบายศัพท์

"กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

การสมรสเป็นความผูกพันระหว่างชายกับหญิงโดยเป็นสามีภริยากันตามที่กฎหมายกำหนด

การสมรสตามกฎหมายอิสลามจะมีความสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อครบองค์ประกอบข้อ ๔๖ กล่าวคือ จะต้องมีการทำอีญาบและกอบูล มีวลีของคู่สมรสหญิง มีคู่สมรสชายและคู่สมรสหญิง และพยานอย่างน้อยสองคนและเงื่อนไขการสมรสตามข้อ ๔๗

ส่วนพิธีฉลองการสมรสนั้นเป็นเพียงการประกาศการสมรสเท่านั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงกระทำ

นักกฎหมายอิสลามได้อธิบายความหมายของ "การสมรส" ไว้หลายนัยด้วยกัน เช่น ท่านมุฮัมมัด อัลเคาะฏีบ อัชชาครบีนีย์ ได้อธิบายความหมายของ "การสมรส" ไว้ว่า การสมรส คือ สัญญาที่มีผลทำให้คู่สมรสได้รับอนุมัติให้เสพสุขจากอีกฝ่ายตามวิธีที่กฎหมายอนุมัติ และท่านอิสลามีย์ได้อธิบายความหมายของ "การสมรส" ไว้ในหนังสือมุคตะศอรุลฟิกฮ์ว่า การสมรส คือ พันธะสัญญาตามหลักศาสนาที่จัด

ให้มีขึ้นเพื่อให้ฝ่ายชายและหญิงนั้นสามารถหาความสุขซึ่งกันและกันจากคู่ครองของเขาได้

ข้อ ๓๓ การสมรสจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้กระทำการสมรสถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

ความสมบูรณ์ของการสมรส

ในกรณีที่การสมรสไม่สมบูรณ์ โดยชายหญิงไม่ทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้น ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภริยากันจนกว่าได้ทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้น

ชายหญิงไม่ทราบถึงความไม่สมบูรณ์ของการสมรส

ในกรณีที่การสมรสไม่สมบูรณ์อันเนื่องจากการหลอกลวงคู่สมรสชายให้เข้าใจผิดหรือการไม่ทราบของชายนั้นโดยเหตุใด ๆ ในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้ชายนั้นทราบอย่างถูกต้องชัดเจนก่อนการสมรส ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภริยากันจนกว่าชายนั้นจะได้ทราบถึงความเข้าใจผิด หรือได้ทราบอย่างถูกต้องในสิ่งเช่นว่านั้น

ความสำคัญผิดของชายคู่สมรส

การสิ้นสุดการสมรสด้วยเหตุเช่นว่านี้ เป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก

ผลของการสมรสที่ไม่สมบูรณ์

วรรคแรก

หลักเกณฑ์ การสมรสจะสมบูรณ์ต่อเมื่อ → กระทำการสมรสถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ การสมรสที่ไม่สมบูรณ์ → โดยชายหญิงไม่ทราบถึงความไม่สมบูรณ์

ผล ให้ถือว่าชายหญิงเป็นสามีภริยากัน → จนกว่าได้ทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้น

วรรคสาม

หลักเกณฑ์ การสมรสที่ไม่สมบูรณ์ เนื่องจาก → การหลอกลวงคู่สมรสชายให้เข้าใจผิด หรือ → การไม่ทราบของชายโดยเหตุใด ๆ ในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้ชายนั้นทราบอย่างถูกต้องชัดเจนก่อนการสมรส

ผล ให้ถือว่าชายหญิงเป็นสามีภริยากัน จนกว่า → ชายได้ทราบถึงความเข้าใจผิด หรือ → ชายได้ทราบอย่างถูกต้องในสิ่งเช่นว่านั้น

วรรคสี่

หลักเกณฑ์ เหตุความไม่สมบูรณ์ของการสมรสนี้ → เป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

๔. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

ข้อพิจารณา

๑. การสมรสจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อได้กระทำอย่างถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

๒. ในกรณีที่การสมรสไม่สมบูรณ์ และคู่สมรสชายและหญิงในการสมรสนั้นหรือสามีภริยาที่เกิดจากการสมรสนั้นยังไม่ทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้น ต้องถือว่าการสมรสนั้นยังสมบูรณ์ จนกว่าคู่สมรสชายและหญิงหรือสามีภริยานั้นได้ทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้น

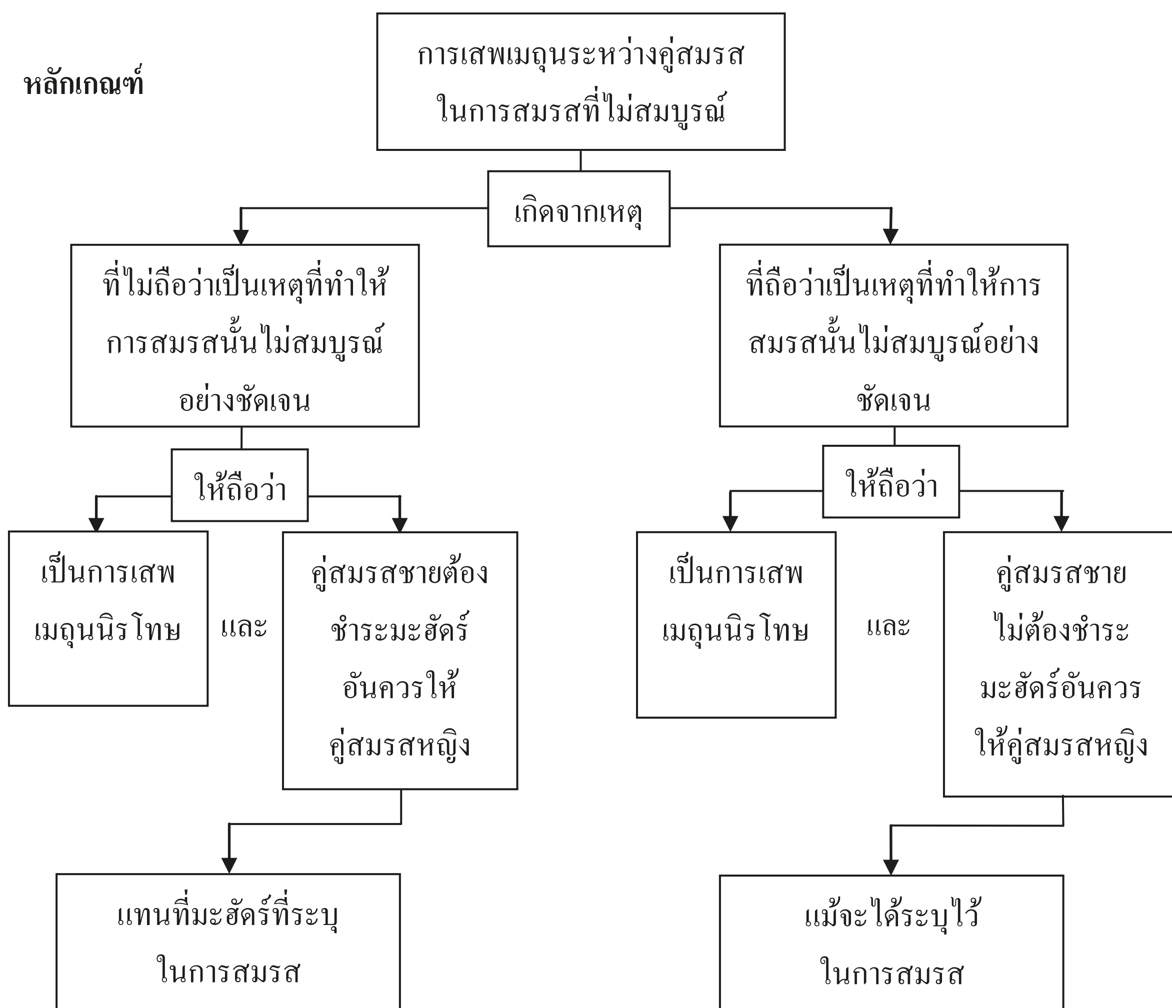
๓. ในกรณีที่การสมรสไม่สมบูรณ์อันเนื่องจากมีการหลอกลวงคู่สมรสชายให้เข้าใจผิดหรืออันเนื่องจากการไม่ทราบของชายนั้นในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้ชายนั้นทราบอย่างถูกต้องชัดเจนก่อนการสมรส ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ ต้องถือว่าการสมรสนั้นยังคงสมบูรณ์อยู่ จนกว่าชายนั้นได้ทราบอย่างถูกต้องในสิ่งนั้น

การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการไม่ได้ทำการสมรสอย่างถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้นั้น ถือเป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็กเช่นเดียวกับกรณีการสิ้นสุดการสมรสหรือการหย่าที่มีในข้อ ๑๓๗ และคู่สมรสจะสามารถทำการสมรสกันใหม่ได้หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่าเหตุที่ทำให้การสมรสนั้นไม่สมบูรณ์เป็นเหตุที่ขจัดได้หรือไม่ ถ้าขจัดได้และได้ขจัดออกไปแล้วก็สามารถทำการสมรสใหม่ได้

ข้อ ๓๔ ในกรณีที่มีการเสพเมถุนกันระหว่างคู่สมรสในการสมรสที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งความไม่สมบูรณ์นั้นเกิดจากเหตุที่ไม่ถือว่าเป็นเหตุที่ทำให้การสมรสนั้นไม่สมบูรณ์อย่างชัดเจน ให้ถือว่าการเสพเมถุนนั้นเป็นการเสพเมถุนนิรโทษ และให้คู่สมรสชายชำระมะฮัดร์อันควรแก่คู่สมรสหญิงแทนที่มะฮัดร์ที่ระบุในการสมรส แต่ถ้าความไม่สมบูรณ์นั้นเกิดจากเหตุที่ถือว่าเป็นเหตุที่ทำให้การสมรสนั้นไม่สมบูรณ์อย่างชัดเจน ให้ถือว่าการเสพเมถุนนั้นไม่เป็นการเสพเมถุนนิรโทษ และคู่สมรสชายไม่ต้องชำระมะฮัดร์ให้คู่สมรสหญิง แม้จะได้ระบุไว้ในการทำการสมรส

ผลการเสพเมถุนในการสมรสที่ไม่สมบูรณ์

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “เสพเมถุน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๒)

๒. “คู่สมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

๓. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๔. "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

๕. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๖. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

๗. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

๘. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๗๕

ข้อพิจารณา

๑. การเสพเมถุนกันระหว่างคู่สมรสในการสมรสที่ไม่สมบูรณ์ ที่ความไม่สมบูรณ์นั้นเกิดจากเหตุที่ไม่ถือว่าเป็นเหตุที่ทำให้การสมรสนั้นไม่สมบูรณ์อย่างชัดเจน เช่น กรณีของการทำการสมรสที่แม้ไม่มีวลีหรือมีแต่ก็เป็นวลีที่ไม่ถูกต้องแต่ก็มีพยานถูกต้อง หรือที่แม้ไม่มีพยานหรือมีแต่ก็เป็นพยานที่ไม่ถูกต้อง แต่ก็มีวลีถูกต้อง (และกรณีอื่นที่มีเหตุแห่งการทำให้การสมรสเป็นโมฆะไม่ว่าเหตุใดที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายนี้ยังมีการขัดแย้งกันในระหว่างสำนักคิดที่สำคัญ ๆ ว่าเหตุนั้นทำให้การสมรสเป็นโมฆะหรือไม่เป็น) ต้องถือว่าการเสพเมถุนนั้นเป็นการเสพเมถุนนิรโทษ และให้คู่สมรสชายชำระมะฮัดร์อันควรแก่คู่สมรสหญิงแทนที่มะฮัดร์ที่ระบุในการสมรส

๒. การเสพเมถุนกันระหว่างคู่สมรสในการสมรสที่ไม่สมบูรณ์ ที่ความไม่สมบูรณ์นั้นเกิดจากเหตุที่ถือว่าเป็นเหตุที่ทำให้การสมรสนั้นไม่สมบูรณ์อย่างชัดเจน เช่น กรณีของการทำการสมรสที่ไม่มีทั้งวลี และพยาน (และกรณีอื่นที่มีเหตุแห่งการทำให้การสมรสเป็นโมฆะไม่ว่าเหตุใด ที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายนี้ทุกสำนักคิดที่สำคัญเห็นพ้องต้องกันว่า เหตุนั้นทำให้การสมรสเป็นโมฆะ) ต้องถือว่าการเสพเมถุนนั้นไม่เป็นการเสพเมถุนนิรโทษเพราะเป็นการเสพเมถุนที่มีโทษ คือ โทษฐานผิดประเวณีเนื่องจากเป็นการเสพเมถุนในการสมรสที่เป็นโมฆะอันเกิดจากความไม่ถูกต้องของการสมรส ด้วยเหตุแห่งการโมฆะของการสมรสที่เห็นได้ชัดเจนและแน่นอนซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่มีเจตนาละเมิดกฎหมาย และคู่สมรสชายไม่ต้องชำระมะฮัดร์ให้คู่สมรสหญิง แม้จะได้ระบุไว้ในการสมรส

ข้อ ๓๕ ชายใดมีสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส และมีความต้องการทางเพศอย่างมาก ชายนั้นพึงสมรส

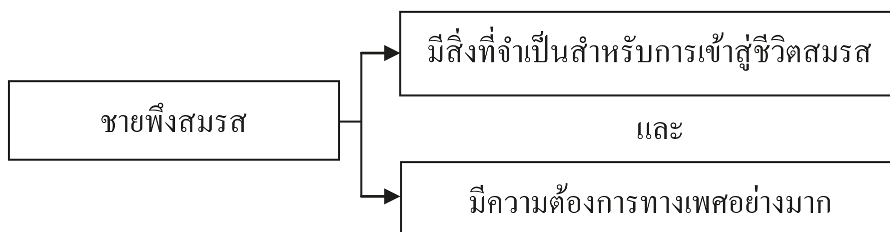
เหตุที่ชายพึงสมรสหรือเป็นโสด

แต่ถ้าไม่มีความต้องการเช่นว่านั้นสำหรับชายนั้น การสมรสเป็นเพียงสิ่งที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้เท่านั้น

ถ้าชายตามความในวรรคแรก เป็นบุคคลที่มีเหตุอันเป็นอุปสรรคต่อการร่วมประเวณีชนิดถาวร ชายนั้นพึงเป็นโสด

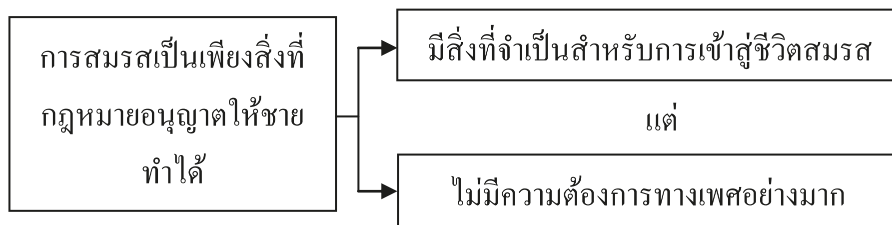
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

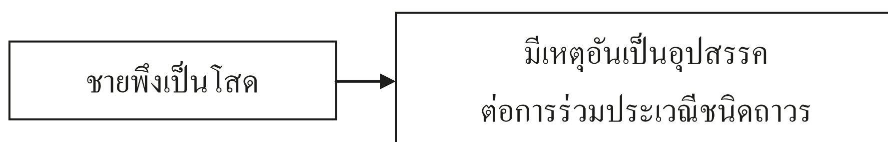
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "สิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๖

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

ข้อพิจารณา

๑. "มีความต้องการทางเพศอย่างมาก" ตามความในวรรคแรก หมายความว่า มีความต้องการทางเพศเกินกว่าปกติแต่ไม่ถึงขั้นรุนแรง (ส่วนเมื่อใดจะถือว่าถึงขั้นรุนแรงนั้น ให้ถือเอาการรู้สึกว่าจะละเมิดกฎหมายเป็นหลัก กล่าวคือ ถ้ารู้สึกว่ามีความเป็นไปได้มากว่าตนเองจะผิดประเวณีถ้าไม่ได้สมรส ถือว่ามีความต้องการทางเพศถึงขั้นรุนแรงแล้ว)

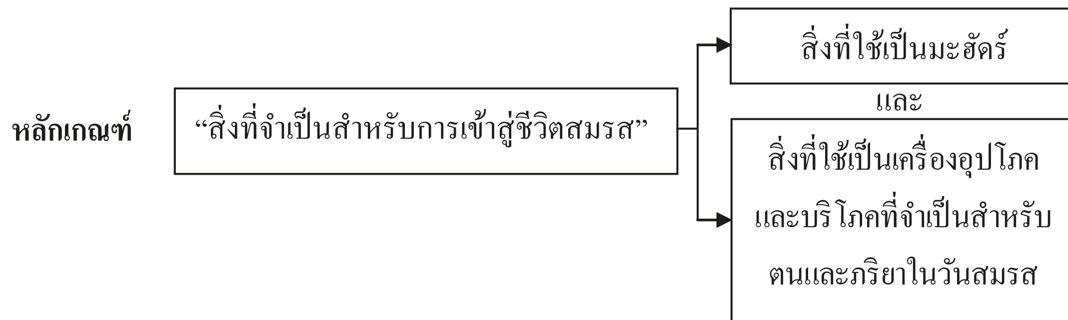
นักกฎหมายอิสลามบางท่านเห็นว่า การสมรสเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำสำหรับชายที่มีความพร้อมในสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรสตามกฎหมาย และมีความต้องการทางเพศอย่างรุนแรงถึงขนาดรู้สึกว่ามีความเป็นไปได้มากว่าตนเองจะผิดประเวณีถ้ายังไม่ทำการสมรส

๒. กรณีตามความในวรรคสอง ถ้าชายนั้นมีสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรสและมีความต้องการทางเพศไม่เกินปกติหากชายนั้นต้องการสมรส การสมรสเป็นสิ่งที่กฎหมายอนุญาตให้ชายนั้นกระทำได้

๓. กรณีตามความในวรรคสาม แม้ชายใดมีสิ่งจำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส แต่มีเหตุอันเป็นอุปสรรคต่อการร่วมประเวณีชนิดถาวร เช่น อวัยวะเพศด้วน หรือเป็นโรคกามตายด้านชนิดถาวรจนไม่สามารถร่วมประเวณีได้ ชายนั้นพึงเป็นโสด

ข้อ ๓๖ “สิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส” หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นมะฮัดร์ประการหนึ่ง และสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นสำหรับตนและภริยาในวันสมรสประการหนึ่ง

“สิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส”

อธิบายศัพท์

“มะฮัดร์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๗๕

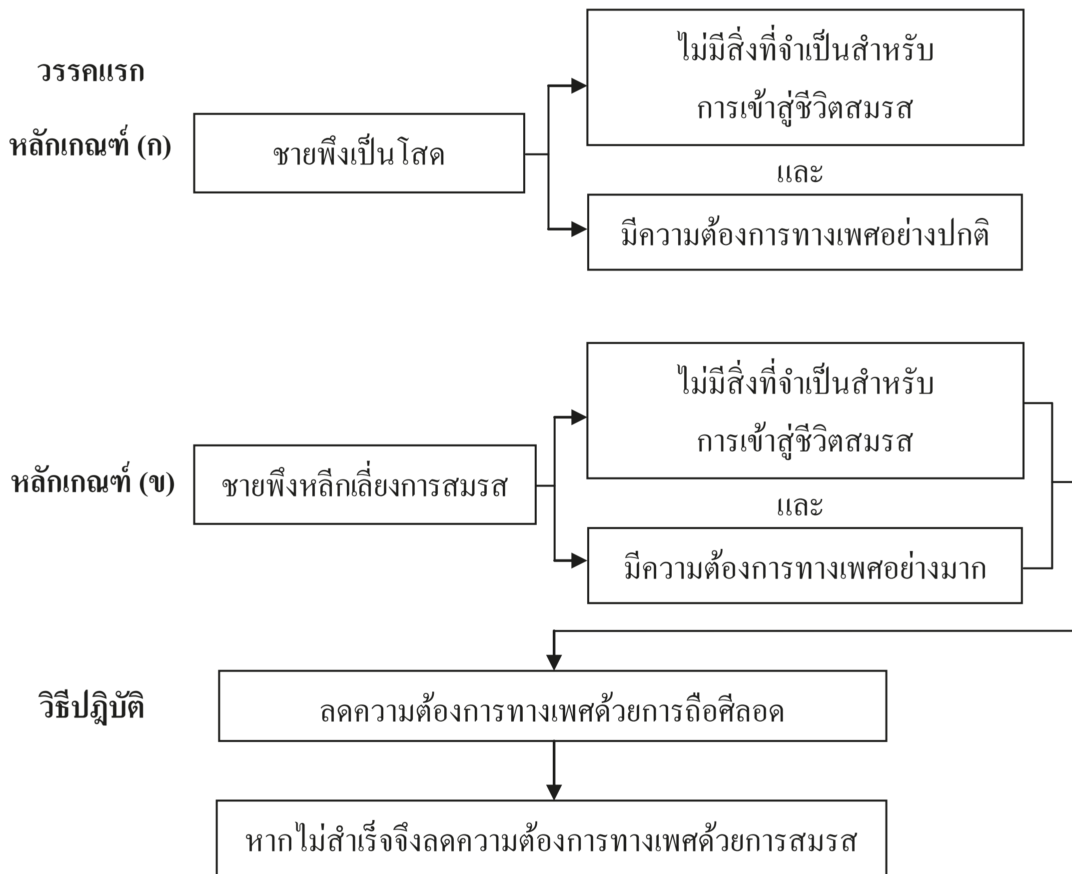
ข้อพิจารณา

“สิ่งที่ใช้เป็นเครื่องอุปโภคและบริโภค” หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นเครื่องอุปโภคและสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องบริโภคตามความในข้อ ๕๖ (๑) และ (๒) เท่านั้น ไม่รวมถึง (๓) และ (๔)

เหตุที่ชายพึงเป็นโสดหรือหลีกเลี่ยงการสมรส

ข้อ ๓๗ ชายใดไม่มีสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส และมีความต้องการทางเพศปกติ ชายนั้นพึงเป็นโสด แต่ถ้ามีความต้องการทางเพศอย่างมาก พึงหลีกเลี่ยงการสมรส และลดความต้องการนั้นด้วยการถือศีลอด หากไม่สำเร็จจึงลดด้วยการสมรส

อธิบายศัพท์

๑. "สิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๖

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

๑. ชายใดไม่มีสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส และมีความต้องการทางเพศปกติ ชายนั้นพึงเป็นโสดจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง เช่น ได้มีสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรสขึ้นมาในภายหลัง

๒. ชายใดไม่มีสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส และมีความต้องการทางเพศอย่างมาก ชายนั้นพึงหลีกเลี่ยงการสมรสไว้ก่อน และพึงลดความต้องการ

ทางเพศด้วยการถือศีลอด แต่ถ้าลดด้วยการถือศีลอดแล้วไม่สำเร็จ ก็ให้ลดด้วยการสมรสต่อไป

ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบของสามีในเรื่องมะฮัดร์ของภริยา และสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นสำหรับตนและภริยาในวันสมรสเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับการมีเหตุอันเป็นอุปสรรคต่อการร่วมประเวณีชนิดถาวร ตามความในข้อ ๓๕ วรรคสาม

๓. "การถือศีลอด" คือ หมายถึงการถือศีลอดตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยการถือศีลอด (ซึ่งเป็นการแสดงความภักดีต่ออัลเลาะฮ์โดยตรงรูปแบบหนึ่งเช่นเดียวกับการละหมาด) ส่วนจะเป็นศีลอดบังคับตามความในข้อ ๑ (๔๒) ๒ (ค) หรือศีลอดสนับสนุนนั้นขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ว่าในช่วงเวลาขณะนั้นเป็นช่วงเวลาใด ถ้าเป็นช่วงเวลาที่ต้องถือศีลอดบังคับ (เช่น ในช่วงเดือนเราะมะฎอน) ก็ให้ลดด้วยการถือศีลอดบังคับ (ที่จำเป็นจะต้องถืออยู่แล้วนั้น) แต่ถ้าเป็นช่วงเวลาที่ไม่ต้องถือศีลอดบังคับ ก็ให้ลดด้วยการถือศีลอดสนับสนุน

อนึ่ง การถือศีลอดนั้นประกอบด้วยเจตนาและการกระทำ กล่าวคือ ผู้ถือศีลอดต้องกระทำการงดเว้นสิ่งต้องห้ามที่กฎหมายกำหนดภายในช่วงเวลาที่กฎหมายกำหนดพร้อมเจตนาให้เป็นการถือศีลอด

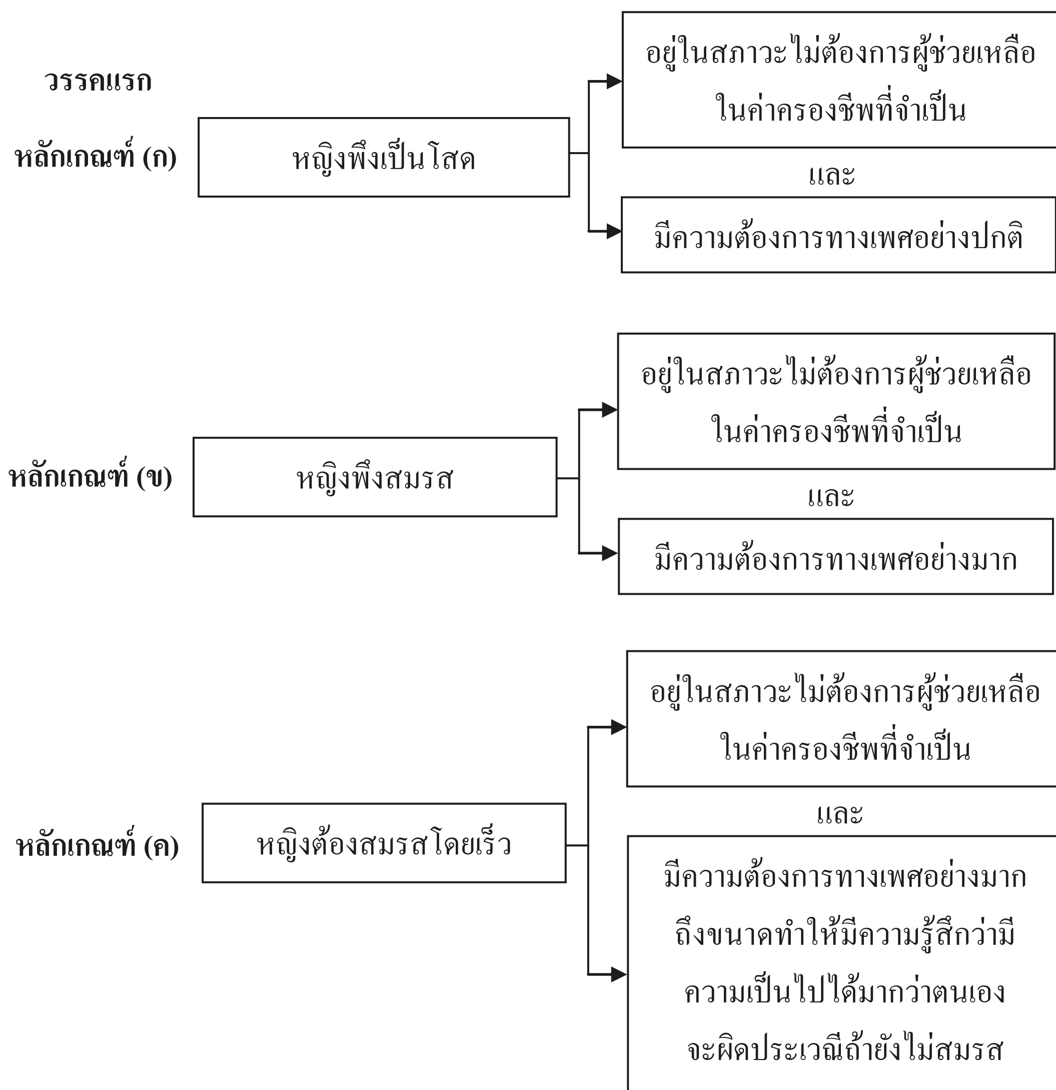

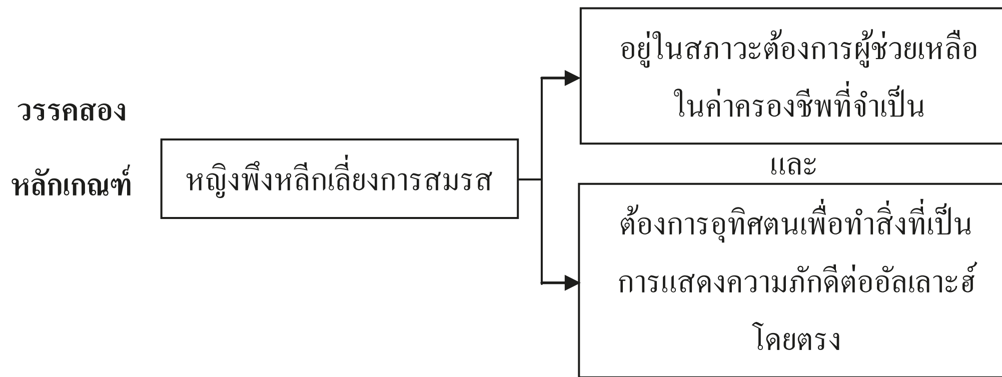
เหตุที่หญิงพึงเป็นโสดหรือต้องสมรส

ข้อ ๓๘ หญิงที่อยู่ในสภาวะไม่ต้องการผู้ช่วยเหลือในค่าครองชีพที่จำเป็น และมีความต้องการทางเพศปกติพึงเป็นโสด แต่ถ้าหญิงนั้นมีความต้องการทางเพศอย่างมากพึงสมรส แต่ถ้าถึงขนาดทำให้หญิงนั้นมีความรู้สึกว่ามีความเป็นไปได้มากว่าตนเองจะผิดประเวณีถ้ายังไม่สมรส หญิงนั้นต้องสมรสโดยเร็ว

เหตุที่หญิงพึงหลีกเลี่ยงการสมรส

หญิงที่ไม่อยู่ในสภาวะตามความในวรรคแรก และต้องการที่จะอุทิศตนเพื่อทำสิ่งที่เป็นการแสดงความภักดีต่ออัลเลาะฮ์โดยตรง พึงหลีกเลี่ยงการสมรส

อธิบายศัพท์

๑. "ผิดประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๓)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

๑. กรณีตามความในวรรคแรก เป็นกรณีของหญิงที่อยู่ในสภาวะไม่ต้องการผู้ช่วยเหลือในค่าครองชีพที่จำเป็น ซึ่งสามารถแยกออกเป็น ๓ กรณี คือ

๑.๑ หญิงนั้นที่มีความต้องการทางเพศปกติ ซึ่งพึงเป็นโสด

๑.๒ หญิงนั้นที่มีความต้องการทางเพศอย่างมาก ซึ่งพึงสมรส

๑.๓ หญิงนั้นที่มีความต้องการทางเพศอย่างมากถึงขนาดทำให้หญิงมีความรู้สึกว่ามีความเป็นไปได้มากว่าตนเองจะผิดประเวณีถ้ายังไม่สมรส ซึ่งต้องสมรสโดยเร็ว

ข้อสังเกต ระดับความต้องการทางเพศ ดูข้อ ๓๕ ประกอบ

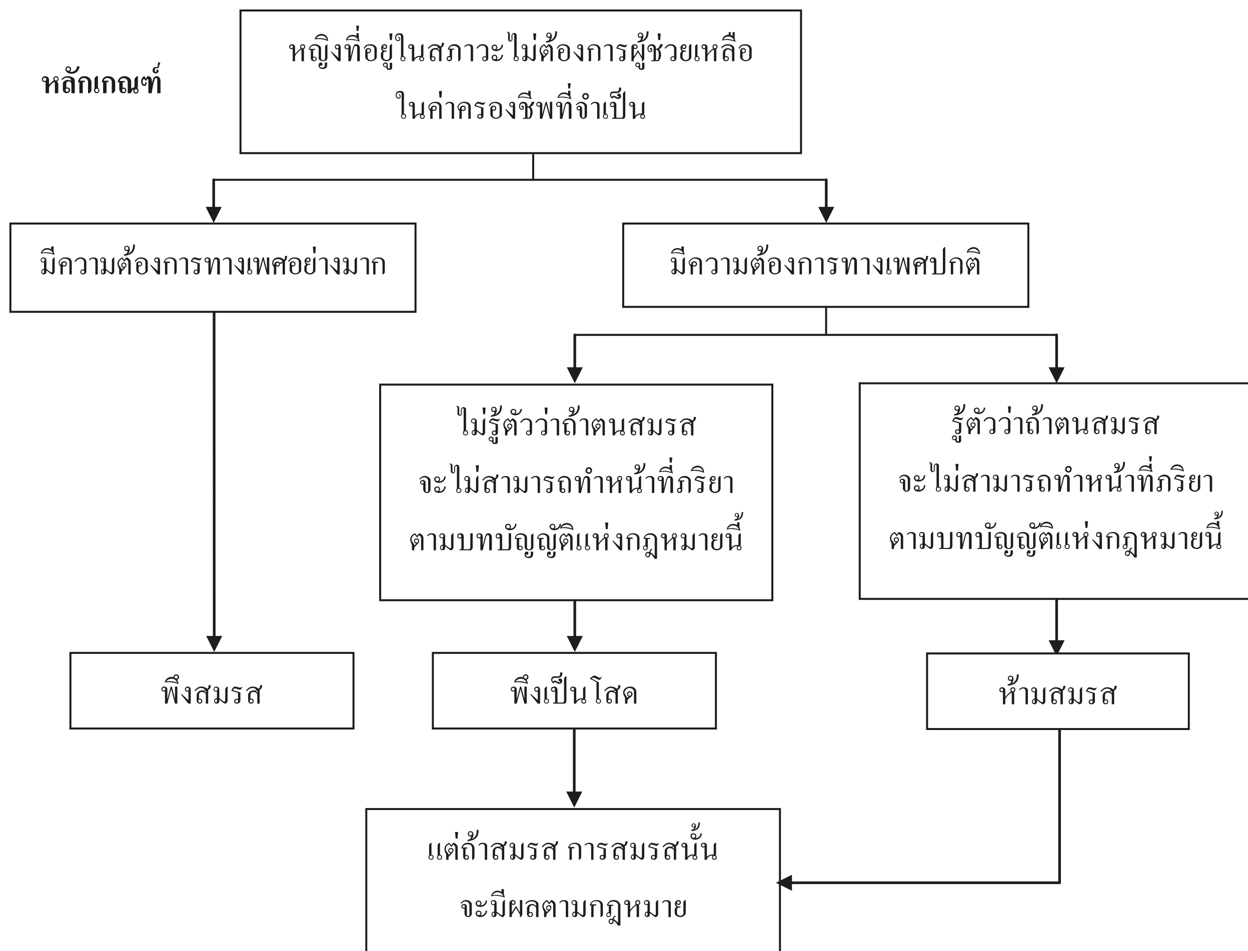
๒. กรณีตามวรรคสอง "หญิงที่ไม่อยู่ในสภาวะตามความในวรรคแรก" หมายความว่า หญิงที่อยู่ในสภาวะต้องการผู้ช่วยเหลือในค่าครองชีพที่จำเป็น ถ้าหญิงนั้นต้องการที่จะอุทิศตนเพื่อที่จะแสดงความภักดีต่ออัลเลาะฮ์โดยตรง หญิงนั้นพึงหลีกเลี่ยงการสมรส โดยไม่นำระดับความต้องการทางเพศของหญิงมาพิจารณาประกอบ

"การแสดงความภักดีต่ออัลเลาะฮ์โดยตรง" หมายถึง การปฏิบัติศาสนกิจในอิสลาม เช่น การละหมาด การถือศีลอด การจ่ายซะกาต และการทำฮัจญ์

ข้อห้ามสมรสกับข้อพึงสมรสหรือเป็นโสดของหญิง

ข้อ ๓๙ หญิงที่อยู่ในสภาวะไม่ต้องการผู้ช่วยเหลือในค่าครองชีพที่จำเป็น และมีความต้องการทางเพศปกติ ที่รู้ตัวว่าถ้าตนสมรสจะไม่สามารถทำหน้าที่ภริยาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ได้ ต้องห้ามสมรส แต่ถ้าสมรสการสมรสนั้นจะมีผลตามกฎหมาย แต่ถ้าไม่รู้ตัวอย่างเช่นว่านั้น ไม่ต้องห้ามสมรสเพียงแต่พึงเป็นโสดแต่ถ้าหญิงนั้นมีความต้องการทางเพศอย่างมากพึงสมรส

อธิบายศัพท์

๑. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. กรณีตามความในข้อนี้ เป็นกรณีของหญิงที่อยู่ในสภาวะต้องการผู้ช่วยเหลือในค่าครองชีพที่จำเป็น ซึ่งสามารถแยกออกเป็น ๒ กรณี คือ

๑.๑ หญิงนั้นมีความต้องการทางเพศอย่างมาก ซึ่งพึงสมรส

๑.๒ หญิงนั้นมีความต้องการทางเพศปกติ และ

๑.๒.๑ ไม่รู้ตัวว่าถ้าตนสมรสจะไม่สามารถทำหน้าที่ภริยาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ได้ซึ่งพึงเป็นโสด

๑.๒.๒ รู้ตัวว่าถ้าตนสมรสจะไม่สามารถทำหน้าที่ภริยาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ได้ซึ่งต้องห้ามสมรส

กรณีตาม ๑.๒.๒ หากหญิงนั้นสมรส การสมรสนั้นแม้จะเป็นสิ่งต้องห้ามก็มีผลตามกฎหมาย

ข้อสังเกต ในกรณีของฝ่ายหญิง ไม่ได้นำเหตุอันเป็นอุปสรรคในการร่วมประเวณีชนิดถาวร เช่น การอุดตันของอวัยวะเพศมาเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดสิทธิหน้าที่แห่งการสมรสให้แก่หญิง ซึ่งต่างจากกรณีของฝ่ายชาย

๒. "แต่ถ้าสมรสการสมรสนั้นจะมีผลตามกฎหมาย" หมายความว่า ถ้าหญิงนั้นฝ่าฝืนสมรส การสมรสมีผลตามกฎหมายโดยสมบูรณ์ แต่หญิงนั้นมีความผิดในฐานละเมิดข้อห้ามซึ่งจะมีผลตามความในข้อ ๓

๓. "หน้าที่ภริยาได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้" หมายถึง หน้าที่ตามความในข้อ ๔๑

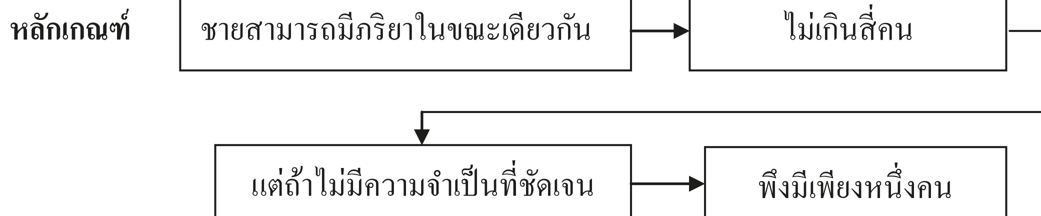
ข้อ ๔๐ ยกเว้นศาสนทูต ชายสามารถมีภริยาในขณะเดียวกันได้ไม่เกินสี่คนแต่ถ้าไม่มีความจำเป็นที่ชัดเจน พึงมีเพียงหนึ่งคน

จำนวนภริยาของชาย

ถ้าชายใดเห็นว่า ตนเองไม่มีความสามารถที่จะให้ความเป็นธรรมในการแบ่งเวรอยู่กินกับภริยาตามที่กฎหมายบัญญัติ ห้ามมิให้มีภริยามากกว่าหนึ่งคน แม้การมีภริยามากกว่าหนึ่งคนแต่ไม่เกินสี่คนของชายนั้นจะยังมีผลตามกฎหมาย

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

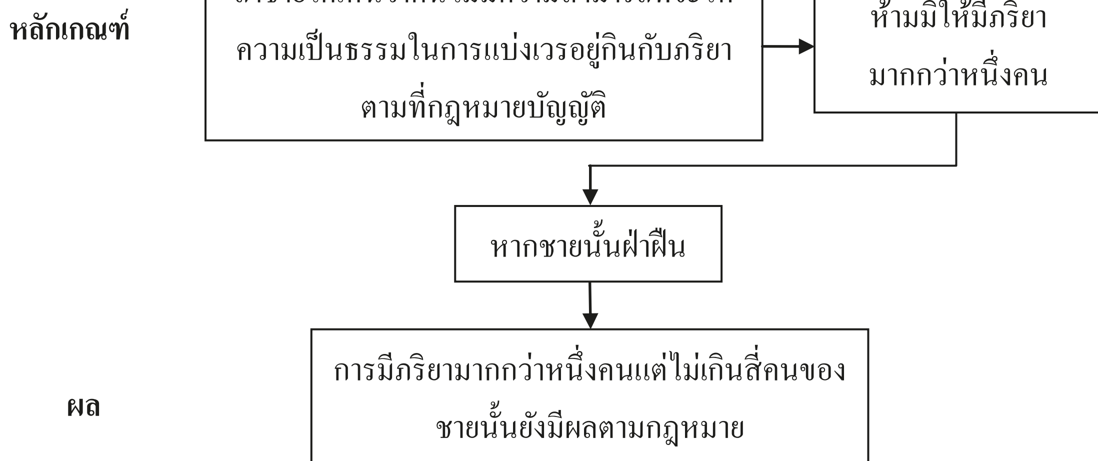
ข้อยกเว้น

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

"กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. ข้อนี้ได้บัญญัติถึงสิทธิของชายมุสลิมทั่วไปซึ่งไม่ได้เป็นศาสนทูตในการมีภริยาได้หลายคนในเวลาเดียวกันแต่ไม่เกิน ๔ คน และยังบัญญัติต่อไปอีก ถ้าชายนั้นไม่มีความจำเป็นที่ชัดเจน ชายนั้นพึงมีภริยาเพียงหนึ่งคน

"ความจำเป็นที่ชัดเจน" หมายถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีภริยามากกว่าหนึ่งคนที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ภริยาคนเดิมให้ความสุขทางเพศไม่ได้ หรือให้ได้แต่ไม่เพียงพอ หรือมีหญิงอื่นที่มีความชอบพอกันอยู่ในบ้านเดียวกันกับตนซึ่งเสี่ยงต่อการที่สามีจะไปกระทำการผิดประเวณี

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "และหากพวกเจ้าเกรงว่าจะไม่สามารถให้ความยุติธรรมใน (การเลี้ยงดู) บรรดา (ภริยาที่เป็น) เด็กกำพร้าได้ ก็จงแต่งงานกับผู้ที่ดีสำหรับพวกเจ้าในหมู่สตรี (ที่ไม่ได้เป็นเด็กกำพร้า) สองคน สามคน หรือสี่คน แต่ถ้าพวกเจ้ากลัวว่าพวกเจ้าไม่สามารถที่จะให้ความยุติธรรมแก่ (พวกนาง) ได้ก็จงมีเพียงคนเดียว หรือไม่ก็ (มีเพียง) หญิงที่มือขวาของพวกเจ้าครอบครองอยู่ (หรือที่เป็นทาสของพวกเจ้า) สิ่งดังกล่าวเป็นสิ่งที่ใกล้อย่างยิ่งต่อการที่พวกเจ้าจะไม่ลำเอียง"

อายะฮ์ที่ ๓ ซูเราะฮ์อัล – นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

๒. "ยกเว้นศาสนทูต" หมายความว่า ยกเว้นชายที่เป็นศาสนทูตซึ่งกฎหมายอนุญาตให้มีภริยาได้มากกว่าสี่คน

"ศาสนทูต" หมายถึง "ศาสนทูตของอัลเลาะฮ์" ซึ่งได้แก่ชายที่ไม่เป็นทาส และได้รับสาส์นซึ่งเป็นทางนำในการดำเนินชีวิตจากอัลเลาะฮ์เพื่อใช้แก่ตนเอง และเพื่อเผยแผ่แก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นประชาชาติของตนด้วย แต่ถ้าชายเช่นว่านั้นไม่ได้รับคำสั่งให้เผยแผ่สาส์นนั้นแก่ผู้อื่น ชายนั้นเป็นเพียงนบี ซึ่งสรุปได้ว่าทุก ๆ ศาสนทูตต้องเป็นนบี แต่ทุก ๆ นบีไม่จำเป็นต้องเป็นศาสนทูต

๓. "การแบ่งเวรอยู่กินกับภริยาตามที่กฎหมายบัญญัติ" ตามความในวรรคสองของข้อนี้ ได้แก่ การแบ่งเวรตามความในข้อ ๑๑๗ ถึงข้อ ๑๒๖

"ห้ามมิให้มีภริยามากกว่าหนึ่งคน แม้การมีภริยามากกว่าหนึ่งคนแต่ไม่เกินสี่คนของชายนั้น จะยังมีผลตามกฎหมาย" หมายความว่า ห้ามมิให้ชายนั้นมีภริยามากกว่าหนึ่งคน ถ้าชายนั้นฝ่าฝืนโดยสมรสกับหญิงมากกว่าหนึ่งคนแต่ไม่เกินสี่คน

การสมรสนั้น ๆ มีผลตามกฎหมายโดยสมบูรณ์ แต่ชายนั้นมีความผิดในฐานละเมิดข้อห้ามซึ่งจะมีผลตามความในข้อ ๓

ข้อ ๔๑ ห้ามมิให้ชายผู้มีภริยาอยู่แล้วสี่คนสมรสกับหญิงอื่นอีก เว้นแต่ชายนั้นได้ขาดการสมรสจากภริยาคนใดคนหนึ่งประเภทดังต่อไปนี้ **ข้อห้ามชายสมรสกับหญิงอื่น**

(๑) บาอิน

(๒) ร็อจญอีย์ และภริยาคู่หย่าพ้นจากระยะอิดดะฮ์แล้ว

ในกรณีที่ชายสมรสกับหญิงห้าคนโดยการสมรสเดียวกัน การสมรสนั้นเป็นโมฆะ แต่ถ้าทำการสมรสครั้งละหนึ่งคน การสมรสลำดับที่ห้าเป็นโมฆะ

วรรคแรก

หลักเกณฑ์ ห้ามมิให้ชายผู้มีภริยาอยู่แล้วสี่คนสมรสกับหญิงอื่น

ข้อยกเว้น ชายนั้นขาดการสมรสจากภริยาคนใดคนหนึ่งประเภท

บาอิน หรือ ร็อจญอีย์และภริยาคู่หย่าพ้นจากระยะอิดดะฮ์แล้ว

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ชายสมรสกับหญิงห้าคนโดยการสมรสเดียวกัน → การสมรสนั้นเป็นโมฆะ

ชายสมรสกับหญิงห้าคนโดยการสมรสครั้งละหนึ่งคน → การสมรสลำดับที่ห้าเป็นโมฆะ

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑)

๓. "ร็อจญอีย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๐)

๔. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

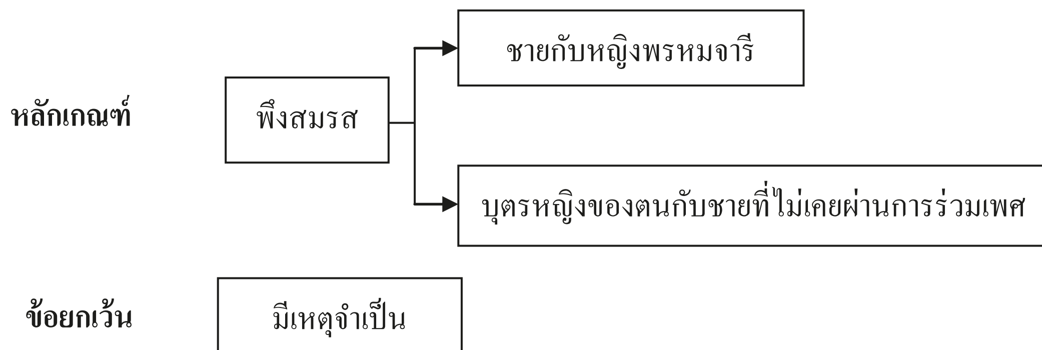
ข้อพิจารณา

กรณีชายนั้นได้ขาดการสมรสจากภริยาคนใดคนหนึ่งประเภทบาอินตาม (๑) นั้น หมายถึง การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็กตามข้อ ๑๗๗ และข้อ ๓๓ หรือการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่ตามข้อ ๑๗๘

ชายหญิงที่พึงสมรสด้วย

ข้อ ๔๒ ชายพึงสมรสกับหญิงพรหมจารี และพึงทำการสมรสบุตรหญิงของตนกับชายที่ไม่เคยผ่านการร่วมเพศ เว้นแต่มีเหตุจำเป็น

อธิบายศัพท์

๑. "หญิงพรหมจารี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๗)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

ข้อพิจารณา

๑. "ชายพึงสมรสกับหญิงพรหมจารี" หมายถึง ชายที่สามารถเลือกได้ พึงเลือกสมรสกับหญิงพรหมจารี

๒. "เว้นแต่มีเหตุจำเป็น" หมายถึง ยกเว้นกรณีที่มีเหตุจำเป็น เช่น กรณีที่หญิงนั้นไม่มีผู้ใดมาสู่ขอเป็นเวลานานแล้วนอกจากชายซึ่งมีคุณสมบัติที่หญิงสมควรจะสมรสด้วย แต่เคยผ่านการร่วมเพศมาแล้วเท่านั้น

ท่านนบีมุฮัมหมัดได้กล่าวไว้ความว่า "พวกท่านจงเลือกหญิงพรหมจารี เพราะแท้จริงพวกนางนั้น (มี) ปากที่หวานยิ่งและ (มี) มดลูกที่ให้กำเนิดบุตรได้มาก และมีความพอใจในสิ่งที่เล็กน้อย"

รายงานและบันทึกโดยอิบนุมาญะห์

ซึ่งมีคำอธิบายดังนี้

"พวกนางนั้น (มี) ปากที่หวานยิ่ง" หมายถึง พวกนางนั้นเป็นหนึ่งในกลุ่มหญิงที่มีคำจำนรรจาที่น่าฟัง ไม่รุนแรง หรือเป็นพิษเป็นภัยแก่ผู้ใด เนื่องจากยังไร้เดียงสาและมีความละอายอยู่มากโดยเหตุที่ไม่เคยอยู่กินกับชายใดมาก่อน

"มีความพอใจในสิ่งที่เล็กน้อย" หมายถึง มีความพอใจในสิ่งที่ได้รับ เช่น ทรัพย์สิน การหลับนอนกับสามี แม้จะเป็นจำนวนเล็กน้อย

หญิงที่ชายพึงสมรสด้วยและพึงไม่สมรสด้วย

ข้อ ๔๓ ชายพึงสมรสกับหญิงที่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักการอิสลาม มีรูปโฉมสวยงามพอสมควร ร่ำรวยทรัพย์ สามารถมีบุตรได้มาก หรือมีเชื้อสายหรือวงศ์ตระกูลที่ดีตามทัศนะอิสลาม และพึงไม่สมรสกับหญิงที่เกิดจากการผิดประเวณี หรือที่เป็นญาติใกล้ชิด หรือที่เป็นบุตรของผู้ฟาสิค

หลักเกณฑ์

- ชายพึง
  - สมรสกับหญิงที่
    - เคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักการอิสลาม
    - มีรูปโฉมสวยงามพอสมควร
    - ร่ำรวยทรัพย์
    - สามารถมีบุตรได้มาก
    - หรือ
    - มีเชื้อสายหรือวงศ์ตระกูลที่ดีตามทัศนะอิสลาม
  - ไม่สมรสกับหญิงที่
    - เกิดจากการผิดประเวณี
    - เป็นญาติใกล้ชิด
    - หรือ
    - เป็นบุตรของผู้ฟาสิค

อธิบายศัพท์

๑. “สมควร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

๒. “ทรัพย์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

๓. “บุตร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๔. “ผิดประเวณี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๓)

๕. “ผู้ฟาสิค” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๒)

ข้อพิจารณา

๑. ในกรณีของข้อนี้นั้น เป็นการสนับสนุนให้สมรสกับหญิงที่มีคุณสมบัติเหล่านี้ทุกประการจะเป็นประการหนึ่งประการใดก็ได้ ส่วนในกรณีของข้อ ๔๔ นั้น เป็นการสนับสนุนให้สมรสกับหญิง ตามลำดับความสำคัญของคุณสมบัติในแต่ละข้อ ในกรณีที่หญิงเหล่านั้นมีคุณสมบัติเหล่านี้แตกต่างกันไป

ท่านนบีมุฮำหมัดได้กล่าวไว้ความว่า "(โดยทั่วไป) ผู้หญิงจะถูกสมรสด้วย (ก็ด้วยเหตุที่ชายหวังใน) สี่ประการ (ที่นางมี ดังต่อไปนี้ คือ) หวังในทรัพย์สินของนาง หวังในชาติตระกูลของนางหวังในความงามของนาง และหวังในความเคร่งครัดในศาสนาของนางจงใฝ่หา (หญิงที่มี) ความเคร่งครัดในศาสนา แล้วเจ้าจะประสบกับความสำเร็จแล้วสองมือของท่านก็จะเต็มไปด้วยฝุ่นดิน"

รายงานและบันทึกโดยอัล - บุคอรีย์ และมุสลิม

ซึ่งมีคำอธิบายดังนี้

"ฝุ่นดิน" หมายถึง โชคลาภ หมายความว่า ประสบความเจริญรุ่งเรือง

๒. "มีเชื้อสายหรือวงศ์ตระกูลที่ดีตามทัศนะอิสลาม" หมายความว่า มีเชื้อสายหรืออยู่ในตระกูลผู้มีความรู้หรือผู้เคร่งครัดในศาสนาอิสลาม

ข้อ ๔๔ ชายพึงเลือกสมรสกับหญิงตามลำดับคุณสมบัติดังต่อไปนี้

ลำดับคุณสมบัติหญิงที่พึงเลือกสมรส

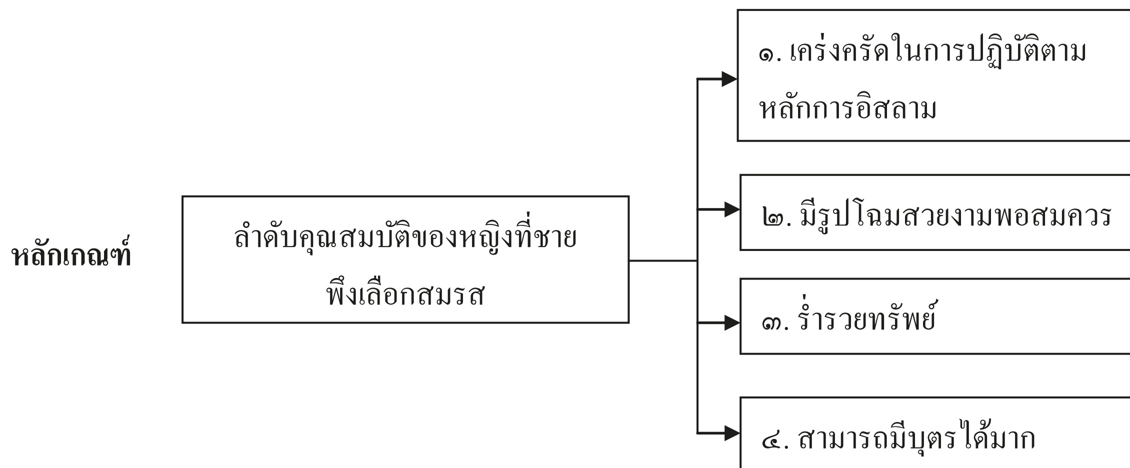
(๑) เคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักการอิสลาม

(๒) มีรูปโฉมสวยงามพอสมควร

(๓) ร่ำรวยทรัพย์

(๔) สามารถมีบุตรได้มาก

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

๒. "ทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

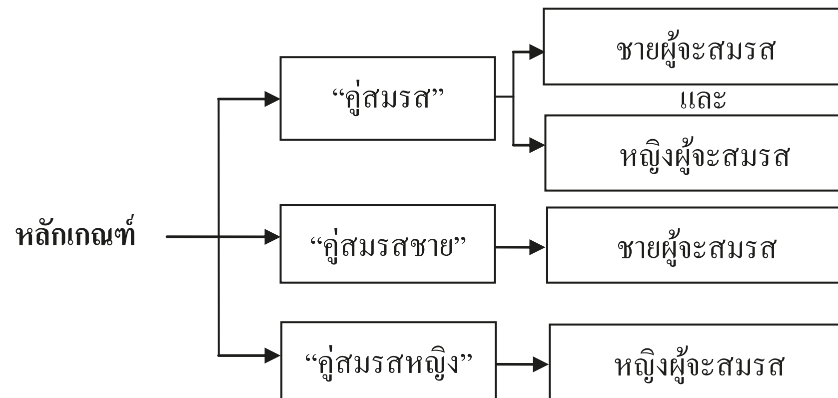
๓. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

ข้อพิจารณา

ในกรณีของข้อนี้ เป็นการสนับสนุนให้สมรสกับหญิงตามลำดับความสำคัญของคุณสมบัติในแต่ละข้อ ในกรณีที่หญิงเหล่านั้นมีคุณสมบัติเหล่านี้แตกต่างกันไปตามที่ได้กล่าวแล้ว

"มีรูปโฉมสวยงามพอสมควร" หมายความว่า มีรูปโฉมสวยงามตามปกติธรรมดา คือ ไม่พิการหรือขี้เหร่ และไม่เป็นคนสวยสะดุดตาสะดุดใจเพราะการสมรสกับคนสวยสะดุดตาสะดุดใจเป็นสิ่งพึงไม่กระทำในอิสลาม

ข้อ ๔๕ "คู่สมรส" หมายความว่า ชายและหญิงผู้จะสมรส **"คู่สมรส"**
"คู่สมรสชาย" หมายความว่า ชายผู้จะสมรส **"คู่สมรสชาย"**
"คู่สมรสหญิง" หมายความว่า หญิงผู้จะสมรส **"คู่สมรสหญิง"**

ข้อพิจารณา

คู่สมรสชายและคู่สมรสหญิง เป็นองค์ประกอบประการหนึ่งของการสมรสตามข้อ ๔๖

องค์ประกอบของการสมรส

ข้อ ๔๖ การสมรสจะต้องประกอบด้วย

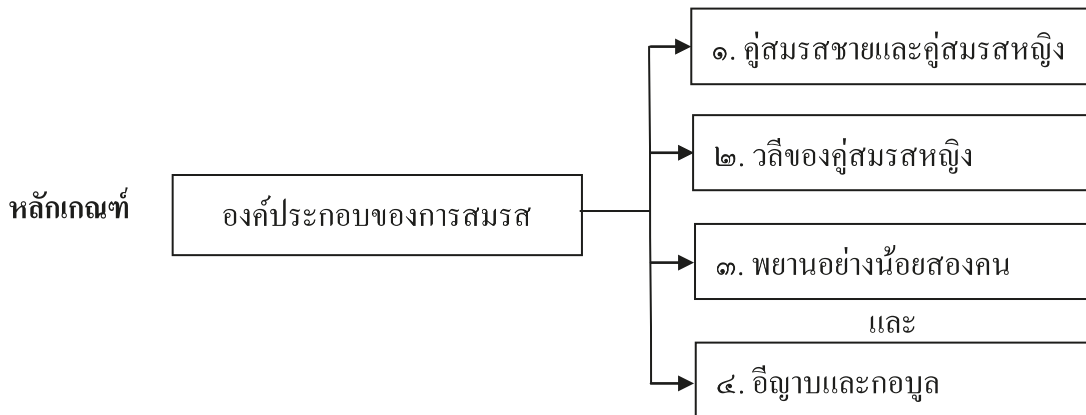
(๑) คู่สมรสชายและคู่สมรสหญิง

(๒) วลีของคู่สมรสหญิง

(๓) พยานอย่างน้อยสองคน และ

(๔) อีญาบและกอบูล

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

๓. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๔. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๕. "อีญาบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคแรก

๖. "กอบูล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคสอง

ข้อพิจารณา

๑. วลีของคู่สมรสหญิง ดูหมวดที่สาม เรื่อง "วลี" ข้อ ๕๖ ถึงข้อ ๘๖ ประกอบ

๒. พยานในการสมรส ดูคุณสมบัติทั่วไปของพยานในข้อ ๗ และพยานต้องเป็นเพศชายตามข้อ ๘๗ (๑)

๓. อีญาบและกอบูล ดูข้อ ๕๒ และข้อ ๕๓

ข้อ ๔๗ การสมรสไม่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีสิ่งต่อไปนี้

เงื่อนไขการสมรส

(๑) คู่สมรสชายที่นับถือศาสนาอิสลาม และในขณะสมรสรู้ว่าคู่สมรสหญิงไม่เป็นบุคคลต้องห้ามสำหรับตนในการสมรส

(๒) คู่สมรสหญิงที่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม หรือเป็นชาวคัมภีร์ที่ยังยึดมั่นอยู่ในหลักการดั้งเดิมของศาสนาของตน อันได้แก่ ชาวบนีอิสรออีลที่เป็นผู้สืบสันดานของชาวบนีอิสรออีล และนับถือศาสนาที่เป็นต้นตำรับของศาสนายูดายหรือศาสนาคริสต์ในปัจจุบัน ไม่ว่าชาวคัมภีร์นั้นจะเป็นซิมมียะฮ์ หรือฮัดร์บียะฮ์ก็ตาม

แต่ถ้าหญิงชาวคัมภีร์เช่นว่านั้นเป็นชาวบนีอิสรออีล ที่ไม่ได้เป็นผู้สืบสันดานของชาวบนีอิสรออีล คู่สมรสชายจำเป็นที่จะต้องรู้หรือแน่ใจก่อนว่าต้นตระกูลของหญิงนั้นเข้ารับนับถือศาสนาเช่นว่านั้นก่อนที่หลักการศาสนานั้นจะถูกยกเลิกและทดแทนด้วยหลักการศาสนาของอัลเลาะฮ์ในยุคถัดมาและก่อนที่หลักการศาสนานั้นจะถูกเบี่ยงเบน

(๓) คู่สมรสต้องทราบโดยชัดแจ้งว่าตนจะสมรสกับผู้ใด แต่มิจำเป็นต้องรู้จักหรือเห็นตัวตนของผู้นั้น

(๔) คู่สมรสที่บรรลุศาสนภาวะแล้วและมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนต้องยินยอมเป็นสามีภริยากัน ยกเว้นกรณีตามความในข้อ ๗๔

(๕) คู่สมรสต้องไม่อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม

(๖) คู่สมรสหญิงต้องไม่เป็นหญิงที่กฎหมายห้ามมิให้คู่สมรสชายทำการสมรสด้วย ไม่ว่าจะเป็นประเภทห้ามตลอดไป หรือประเภทห้ามชั่วคราว

หลักเกณฑ์

การสมรสไม่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีสิ่งต่อไปนี้

(๑) คู่สมรสชายที่นับถือศาสนาอิสลาม → ซึ่ง → ในขณะสมรสรู้ว่าคู่สมรสหญิงไม่เป็นบุคคลต้องห้ามสำหรับตนในการสมรส

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๒) คู่สมรสหญิงที่เป็น → ผู้นับถือศาสนาอิสลาม

(๒) คู่สมรสหญิงที่เป็น → ชาวคัมภีร์ → ซิมมียะฮ์ หรือ ฮัดร์บียะฮ์

→ ที่ยังยึดมั่นอยู่ในหลักการดั้งเดิมของศาสนาของตน

อันได้แก่ → ชาวบนีอิสรออีลที่เป็นผู้สืบสันดานของชาวบนีอิสรออีล และ นับถือศาสนาที่เป็นต้นตำรับของศาสนายูดาย (ศาสนาคริสต์ในปัจจุบัน)

→ ข้อยกเว้น → ในกรณีที่ชาวบนีอิสรออีลไม่ได้เป็นผู้สืบสันดานของชาวบนีอิสรออีล

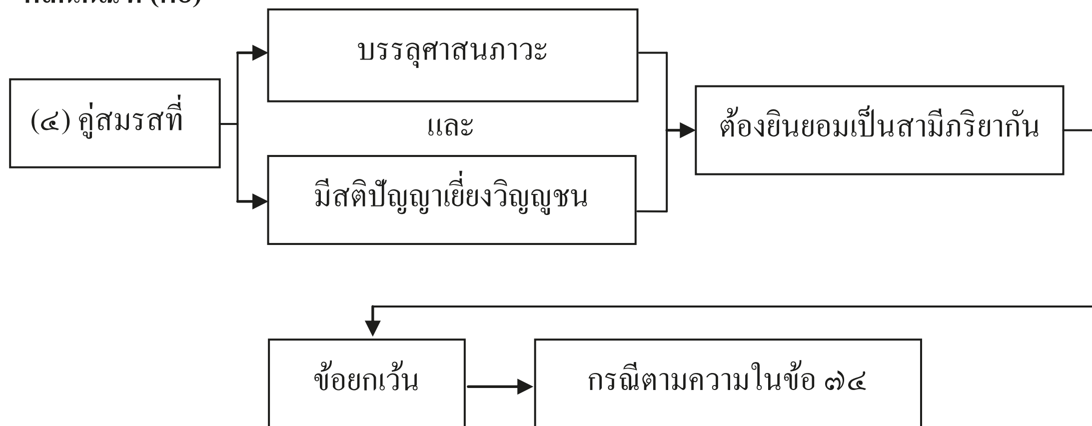
→ คู่สมรสชายต้องรู้หรือแน่ใจก่อนว่า

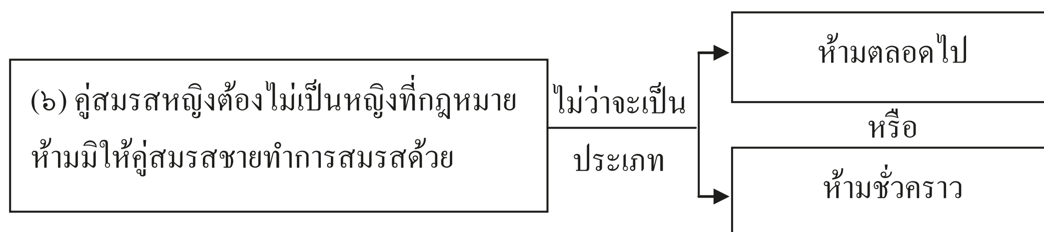
→ ต้นตระกูลของหญิงนั้นเข้ารับนับถือศาสนายูดายก่อนที่หลักการศาสนานั้นจะถูกยกเลิก และ ทดแทนด้วยหลักการศาสนาของอัลเลาะฮ์ในยุคถัดมา และ ก่อนที่หลักการศาสนายูดายจะถูกเบี่ยงเบน

(๓) คู่สมรสต้องทราบโดยชัดแจ้งว่าตนจะสมรสกับผู้ใด แต่ → มิจำเป็นต้องรู้จักหรือเห็นตัวตนของผู้นั้น

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒
๒. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง
๓. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม
๔. "ผู้สืบสันดาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)
๕. "ซิมมีย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๓)
๖. "ฮัดร์บีย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๔)
๗. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก
๘. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)
๙. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)
๑๐. "อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๕)
๑๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. "ชาวคัมภีร์ที่ยังยึดมั่นอยู่ในหลักการดั้งเดิมของศาสนาของตน" หมายความว่า ชาวคัมภีร์ที่ยังมิได้เอาหลักการศาสนาของตนไปผสมผสานกับหลักการของลัทธิหรือศาสนาอื่น

๒. "นับถือศาสนาที่เป็นต้นตำหรับของศาสนายูดายหรือศาสนาคริสต์ในปัจจุบัน" หมายความว่า นับถือศาสนาดังกล่าวมาตั้งแต่ต้นตระกูลรุ่นแรกจนถึงผู้สืบสันดานรุ่นปัจจุบันอย่างไม่ขาดสาย

๓. "ชาวบนีอิสรออีล" หมายความว่า บรรดาผู้ที่สืบเชื้อสายที่มาจากท่านนบียะอ์คูฟ

ข้อ ๔๘ ผู้ใดเคยดื่มน้ำนมของหญิงใด ห้ามมิให้ผู้นั้นหรือผู้สืบสันดานของผู้นั้น รวมทั้งคู่สมรสของบุคคลเหล่านั้นสมรสกับหญิงนั้น และชายที่เสพเมถุนกับหญิงนั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น หากการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย รวมทั้งผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงหรือชายนั้น และห้ามมิให้ผู้นั้นหรือผู้สืบสันดานของผู้นั้นสมรสกับเครือญาติของหญิงและของชายนั้น รวมทั้งหญิงหรือชายที่ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงหรือชายนั้น รวมทั้งผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงหรือชายนั้น

ข้อห้ามสมรสกับหญิงที่ตนเคยดื่มน้ำนม

เครือญาติของหญิงหรือของชายนั้น ได้แก่

(๑) ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือผู้สืบสันดาน ยกเว้นผู้สืบสันดานของพี่หรือน้องของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงหรือชายนั้น

(๒) พี่หรือน้องของหญิงหรือชายนั้น

(๓) พี่หรือน้องของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงหรือชายนั้น

(๔) หญิงหรือชายที่เป็น หรือเคยเป็นภริยา หรือสามีของหญิง หรือชายนั้น แล้วแต่กรณี หรือของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงหรือชายนั้น แต่จะต้องเป็นภริยาหรือสามีที่ได้เสพเมถุนกับบุคคลเหล่านั้นแล้วเท่านั้น

เครือญาติของหญิงหรือชายที่ห้ามสมรสด้วย

การดื่มน้ำนมเช่นว่านั้น ต้องประกอบด้วย

(๑) น้ำนม ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของแข็งหรือของเหลว บริสุทธิ์หรือเจือปนกับสิ่งอื่น ปริมาณเพียงหนึ่งหยดหรือมากกว่านั้น

(๒) หญิงเจ้าของน้ำนม ต้อง

(ก) มีอายุไม่ต่ำกว่าเก้าปีบริบูรณ์

(ข) ไม่เป็นผู้ที่กำลังจะตายหรือตายแล้วในขณะที่น้ำนมออกมาจากเต้านม

องค์ประกอบของการดื่มน้ำนม

(๓) ผู้ดื่มอายุยังไม่ถึงสองปี ขณะดื่มในแต่ละครั้ง

(๔) ลักษณะและจำนวนครั้งของการดื่ม ต้องดื่มไม่ต่ำกว่าห้าครั้ง และน้ำนมนั้นได้ออกมาจากเต้านมไม่ต่ำกว่าห้าครั้ง

น้ำนมที่ออกมาจากเต้านั้นไม่ว่าจะออกมากี่ครั้งก็ตาม ถ้าผู้ดื่มดื่มน้ำนมทั้งหมดในครั้งเดียว ให้ถือเป็นหนึ่งครั้ง และไม่ว่าผู้ดื่มจะดื่มไปกี่ครั้งก็ตาม ถ้าน้ำนมที่ดื่มนั้นได้ออกมาจากเต้านมเพียงครั้งเดียวให้ถือเป็นหนึ่งครั้งและในการ

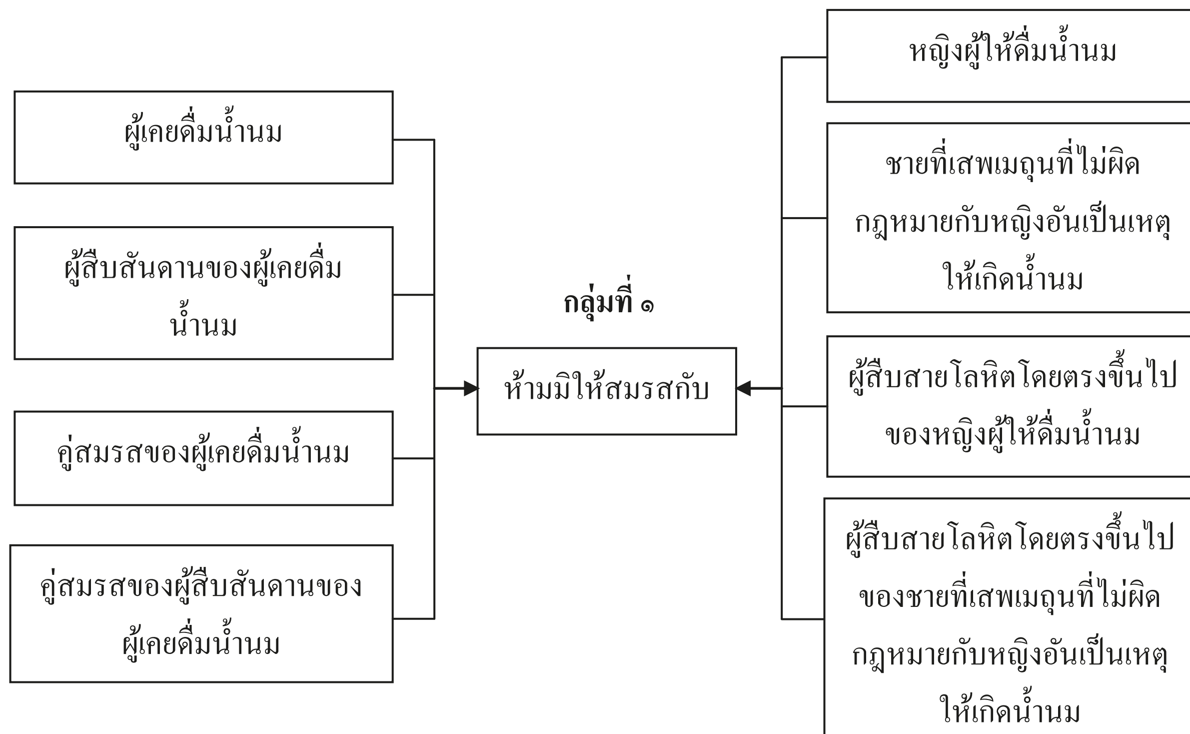
การนับจำนวนครั้งของการดื่มน้ำนม

ดื่มทุกครั้ง น้ำนมจะต้องตกถึงกระเพาะอาหารของผู้ดื่ม ไม่ว่าจะดื่มทางปากหรือจมูก และไม่ว่าจะดูดจากเต้านมหรือดื่มจากภาชนะหรือโดยวิธีใด ๆ ก็ตาม

ลักษณะการดื่มน้ำนมในหนึ่งครั้ง

การดื่มจนผละออกจากหญิงผู้ให้นม แม้จะด้วยการกระทำของหญิงผู้ให้นมหรือผู้อื่น และได้กลับมาดื่มใหม่ในระยะเวลาไม่นาน ให้ถือเป็นหนึ่งครั้ง และการกลับมาดื่มใหม่เช่นว่านั้นไม่ให้รวมถึงการดื่มต่อหลังการหยุดดื่มแล้วย้ายจากเต้านมหนึ่งไปอีกเต้านมหนึ่งใหม่ หรือหยุดและปากหลุดจากหัวนมด้วยเหตุเผลอหลับไปเป็นระยะเวลาสั้น ๆ หรือนานแต่ปากยังไม่หลุดจากหัวนม

กลุ่มที่ ๒

ผู้เคยดื่มน้ำนม

ผู้สืบสันดานของผู้เคยดื่มน้ำนม

ห้ามมิให้สมรสกับ

เครือญาติของหญิงผู้ให้ดื่มน้ำนมตามวรรคสอง

เครือญาติของชายที่เสพเมถุนกับหญิงอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมตามวรรคสอง

หญิงอื่นที่ร่วมเพศกับชายที่เสพเมถุนกับหญิงอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนม

หญิงอื่นที่เสพเมถุนนิรโทษกับชายที่เสพเมถุนกับหญิงอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนม

ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงอื่น

ชายอื่นที่เสพเมถุนนิรโทษหญิงผู้ให้ดื่มน้ำนม

ชายอื่นที่ร่วมเพศกับหญิงผู้ให้ดื่มน้ำนม

ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของชายอื่น

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

เครือญาติของหญิงผู้ให้ดื่มน้ำนม หรือ เครือญาติของชายที่เสพเมถุนกับหญิงอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนม → ได้แก่

(๑) ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป หรือ ผู้สืบสันดาน → ของ → หญิงหรือชายนั้น

ข้อยกเว้นที่ไม่ถือเป็นเครือญาติ → ผู้สืบสันดานของพี่ของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป หรือ ผู้สืบสันดานของน้องของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป → ของ → หญิงหรือชายนั้น

(๒) พี่หรือน้อง → ของ → หญิงหรือชายนั้น

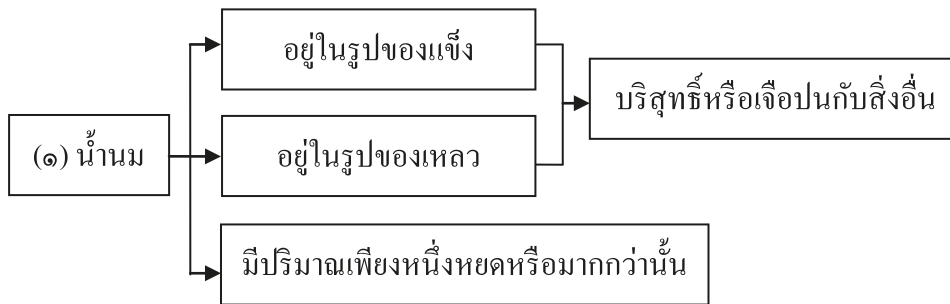
(๓) พี่หรือน้องของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป → ของ → หญิงหรือชายนั้น

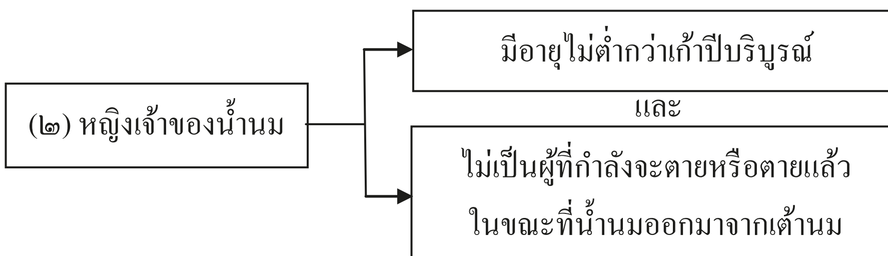
(๔) หญิง หรือ ชาย → ที่เป็นหรือเคยเป็น → ภริยาของชายนั้น / สามีของหญิงนั้น → ต้องเป็นภริยาหรือสามีที่ได้เสพเมถุนกับบุคคลเหล่านั้นแล้ว → และ → ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงนั้น / ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของชายนั้น

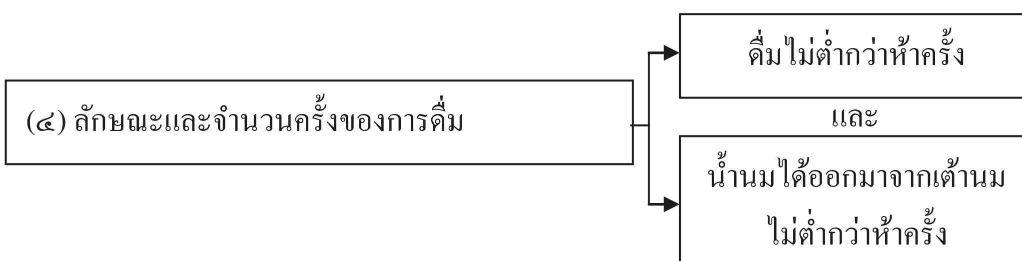
วรรคสาม

หลักเกณฑ์ องค์ประกอบของการดื่มน้ำนม

(๓) ผู้ดื่มอายุยังไม่ถึงสองปี ขณะดื่มในแต่ละครั้ง

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

น้ำนมที่ออกมาจากเต้านม

ไม่ว่าจะออกมากี่ครั้ง → ถ้าผู้ดื่มดื่มน้ำนมทั้งหมดในครั้งเดียว

ไม่ว่าผู้ดื่มจะดื่มไปกี่ครั้ง → ถ้าน้ำนมที่ดื่มนั้นได้ออกมาจากเต้านมเพียงครั้งเดียว

ให้ถือเป็นหนึ่งครั้ง

และ

ในการดื่มทุกครั้ง ไม่ว่าจะ

- ดื่มทางปาก
- ดื่มทางจมูก
- ดื่มจากภาชนะ
- ดูดจากเต้านม

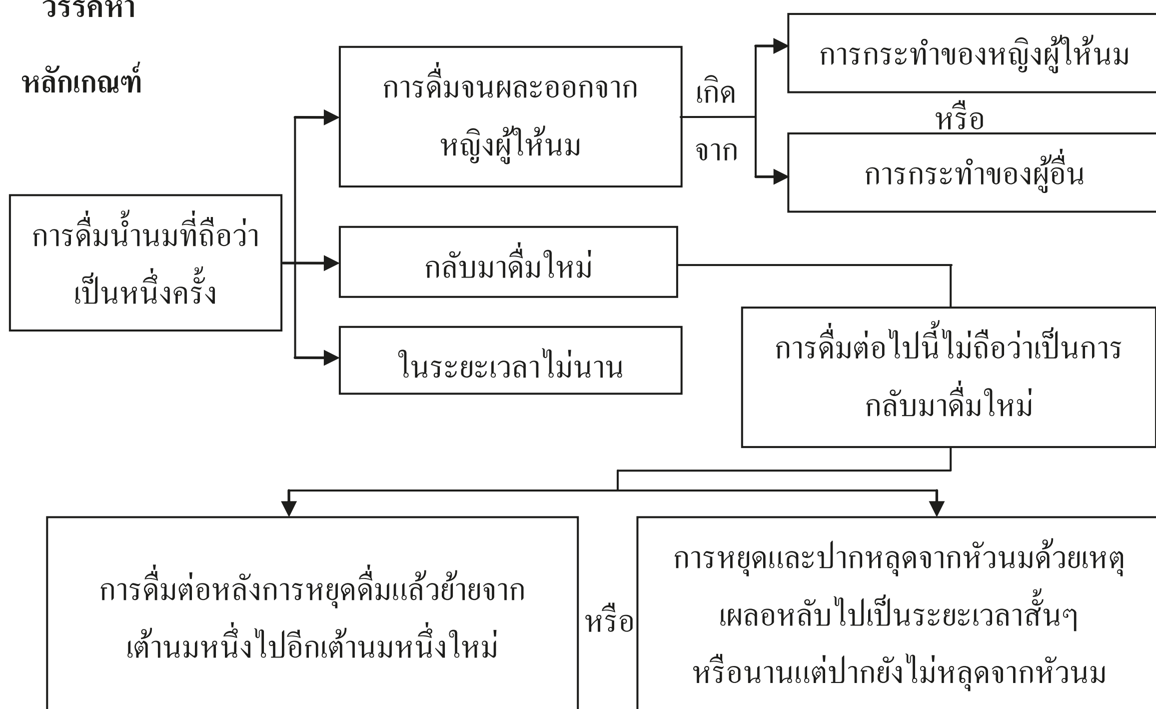
หรือ

- โดยวิธีใดๆ ก็ตาม

น้ำนมจะต้องตกถึงกระเพาะอาหารของผู้ดื่ม

วรรคห้า

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้สืบสันดาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)

๒. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

๓. "เสพเมถุน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๒)

๔. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๕. "ผู้สืบสายโลหิต" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคแรก

๖. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๗. "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

๘. "ปี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗)

ข้อพิจารณา

๑. "ชายที่เสพเมถุนกับหญิงนั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น หากการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย" หมายถึง ชายที่เสพเมถุนกับหญิงผู้ให้นมด้วยการเสพเมถุนที่ไม่ผิดกฎหมายไม่ว่าจะเป็นสามีของหญิงนั้นหรือไม่

๒. "รวมทั้งหญิงหรือชายที่ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงหรือชายนั้น" หมายถึง รวมทั้งสามีหรือคู่เสพเมถุนนิรโทษของหญิงผู้ให้นมนั้น ที่ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษ หรือที่ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนอย่างถูกต้องตามกฎหมายกับหญิงผู้ให้นมนั้นแล้ว (โดยไม่รวมถึงสามีหรือคู่เสพเมถุนนิรโทษที่เสพเมถุนกับหญิงผู้ให้นมนั้น อันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น) หรือภริยาหรือคู่เสพเมถุนนิรโทษของสามีหรือของคู่เสพเมถุนนิรโทษที่เสพเมถุนกับหญิงผู้ให้นมนั้น อันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้นที่ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษกับสามีหรือคู่เสพเมถุนนิรโทษเช่นว่านั้นแล้ว

๓. ข้อนี้มีความเกี่ยวข้องกับข้อ ๕๐ และข้อ ๕๑ ทั้งนี้ ก็ด้วยเหตุที่ว่า ข้อนี้ว่าด้วยชายหญิงที่ห้ามสมรสกัน เพราะฝ่ายหญิงกลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะหญิงที่ห้ามชายนั้นสมรสด้วยตามข้อ ๕๐ และข้อ ๕๑ โดยการดื่มน้ำนมที่บัญญัติไว้ในวรรคสาม

๔. การห้ามสมรสดังกล่าว สามารถแยกพิจารณาได้เป็น ๒ กรณี คือ

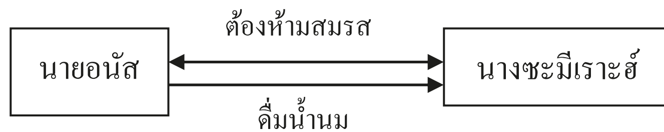
๔.๑ ผู้ใดที่เคยดื่มน้ำนม ตามความในข้อนี้วรรคสาม ของหญิงใดห้ามมิให้

๔.๑.๑ ผู้ (ที่เคยดื่มน้ำนม) นั้นหรือผู้สืบสันดานของผู้ (ที่เคยดื่มน้ำนม) นั้น สมรสกับ

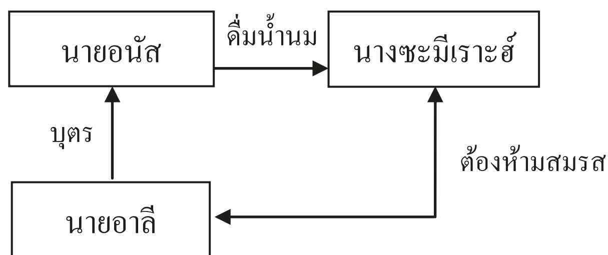
๔.๑.๑.๑ หญิง (ผู้ให้นม) นั้น

ตัวอย่างที่ ๑ นายอนัสเคยดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซะมีเราะฮ์ ดังนั้น นายอนัสจึงต้องห้ามสมรสกับนางซะมีเราะฮ์ ทั้งนี้ เนื่องจากนางซะมีเราะฮ์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะมารดาของนายอนัสไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

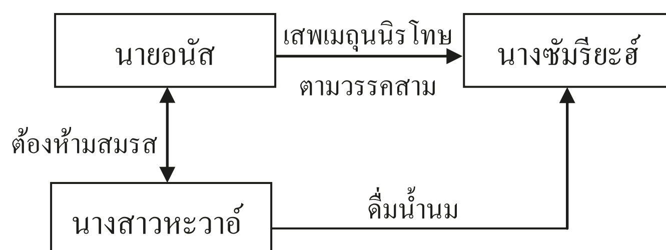

ตัวอย่างที่ ๒ นายอาลีเป็นบุตรนายอนัสและนายอนัสนั้นเคยดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้ของนางซะมีเราะฮ์ ดังนั้น นายอาลีจึงต้องห้ามสมรสกับนางซะมีเราะฮ์ ทั้งนี้ เนื่องจากนางซะมีเราะฮ์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะย่า (หรือมารดาของบิดา) ของนายอาลีไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

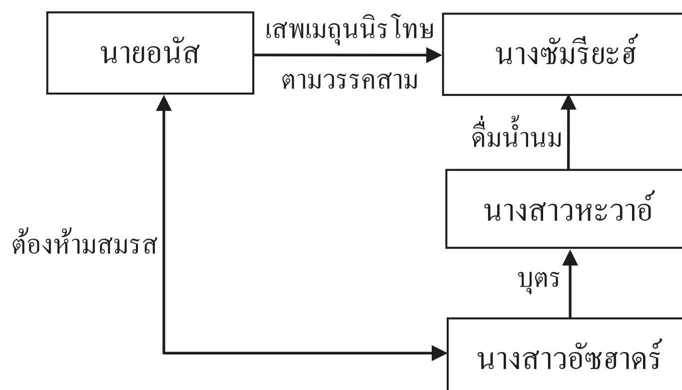
๔.๑.๑.๒ ชายที่เสพเมถุนกับหญิง (ผู้ให้นม) นั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น และการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย

ตัวอย่างที่ ๑ นายอนัสได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์ และนางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางสาวหะวาอ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ดังนั้น นางสาวหะวาอ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส ทั้งนี้ เนื่องจากนางสาวหะวาอ์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะบุตรของนายอนัสไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

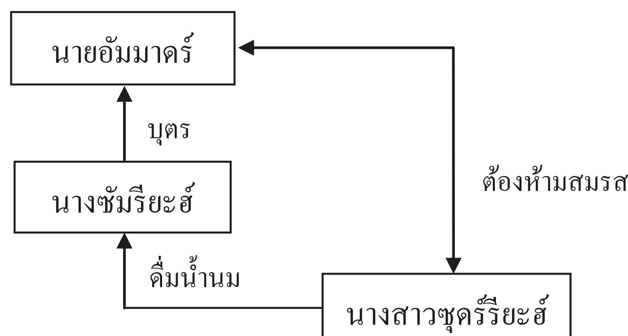

ตัวอย่างที่ ๒ นายอนัสได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์ และนางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางสาวหะวาอ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานางสาวหะวาอ์มีบุตรชื่อนางสาวอัซฮาดร์ ดังนั้น นางสาวอัซฮาดร์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส ทั้งนี้ เนื่องจากนางสาวอัซฮาดร์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะหลานตา (หรือบุตรของบุตรสาว) ของนายอนัสไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

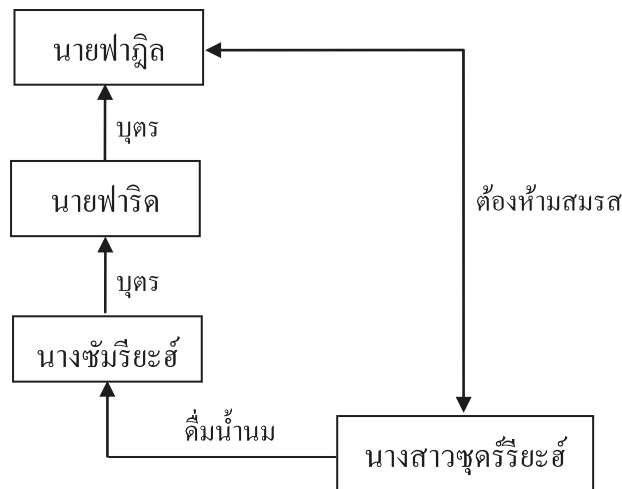
๔.๑.๑.๓ ผู้สืบสายโลหิตของหญิง (ผู้ให้นม) นั้น หรือของชาย (ที่เสพเมถุนกับหญิงผู้ให้นม อันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมและการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย) นั้น

ตัวอย่างที่ ๑ นายอัมมาดร์เป็นบิดาของนางซัมรียะฮ์ นางสาวซุดร์รียะฮ์เคยดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ดังนั้น นางสาวซุดร์รียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอัมมาดร์ ทั้งนี้ เนื่องจากนางสาวซุดร์รียะฮ์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะหลานตา (หรือบุตรของบุตรหญิง) ของนายอัมมาดร์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

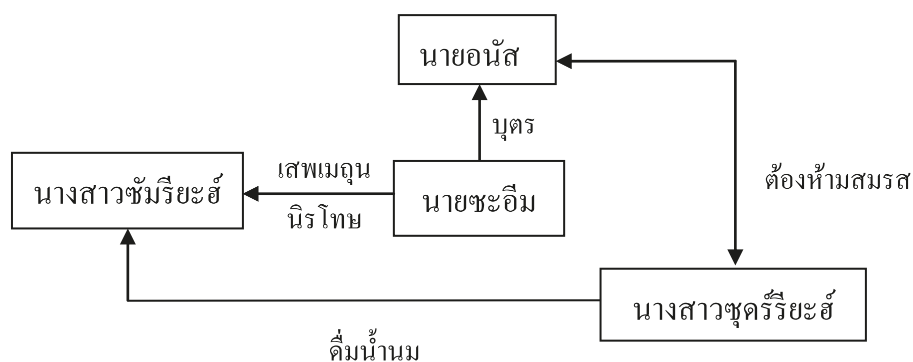

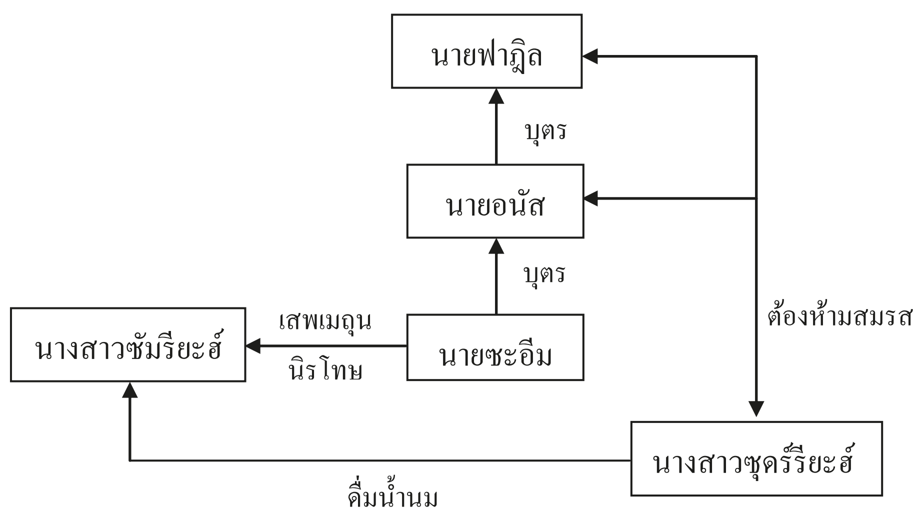
ตัวอย่างที่ ๒ นายฟาฎิลเป็นบิดาของนายฟาริด และนายฟาริดเป็นบิดาของนางซัมรียะฮ์ นางสาวซุดร์รียะฮ์เคยดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ดังนั้น นางสาวซุดร์รียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายฟาฎิล ทั้งนี้เนื่องจากนางสาวซุดร์รียะฮ์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะเหลนทวด (หรือบุตรของหลานหญิงที่เกิดจากบุตรชาย) ของนายฟาฎิลด้วยการดื่มน้ำนมไปแล้ว

ตัวอย่างที่ ๓ นายอนัสเป็นบิดาของนายซะอีม นายซะอีมได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางสาวซัมรียะฮ์ และนางสาวซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางสาวซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางสาวซุดร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ดังนั้น นางสาวซุดร์รียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส ทั้งนี้ เนื่องจากนางสาวซุดร์รียะฮ์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะหลานปู่ (หรือบุตรของบุตรชาย) ของนายอนัสไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

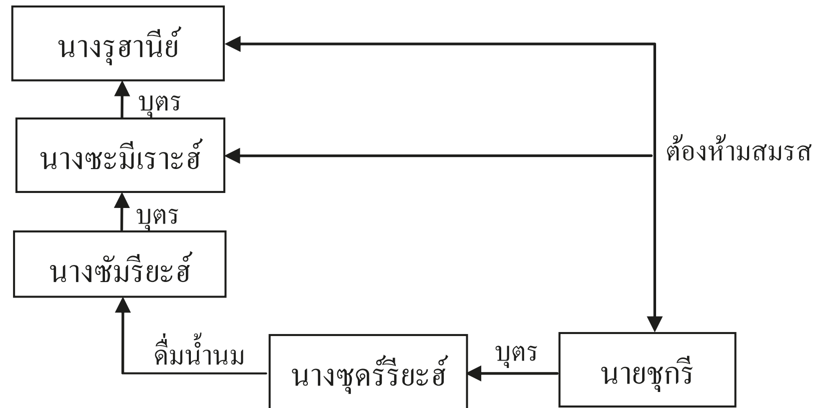
ตัวอย่างที่ ๔ นายฟาฎิลเป็นบิดาของนายอนัส และนายอนัสเป็นบิดาของนายซะอีม นายซะอีมได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางสาวซัมรียะฮ์ และนางสาวซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางสาวซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางสาวซุดร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ดังนั้น นางสาวซุดร์รียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายฟาฎิล ทั้งนี้ เนื่องจากนางสาวซุดร์รียะฮ์ ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะเหลนทวด (หรือบุตรของหลานชายที่เกิดจากบุตรชาย) ของนายฟาฎิลไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

ตัวอย่างที่ ๕ นางซะมีเราะฮ์เป็นมารดาของนางซัมรียะฮ์ และนายชุกรีเป็นบุตรของนางซุดร์รียะฮ์ นางซุดร์รียะฮ์เคยดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ดังนั้น นายชุกรีจึงต้องห้ามสมรสกับนางซะมีเราะฮ์ ทั้งนี้ เนื่องจากนายชุกรีได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะหลานทวด (หรือบุตรของหลานหญิงที่เกิดจากบุตรหญิง) ของนางซะมีเราะฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

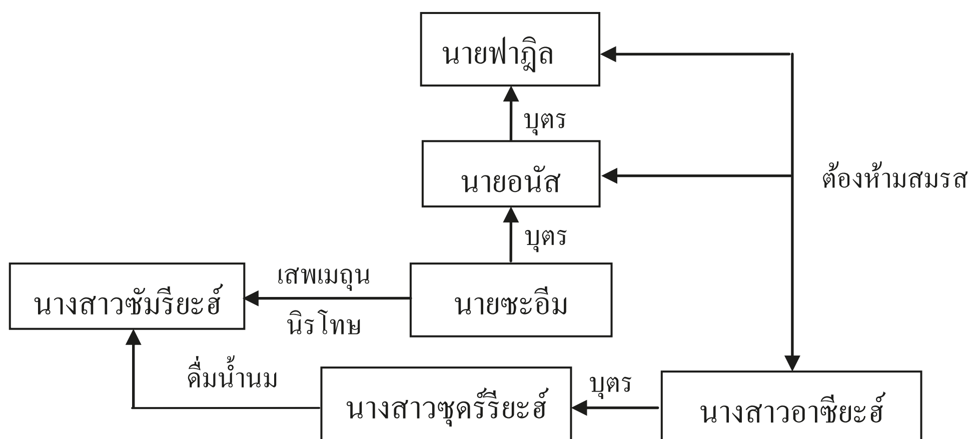
ตัวอย่างที่ ๖ นางรุฮานีย์เป็นย่าของนางซัมรียะฮ์ และนายชุกรีเป็นบุตรนางซุดร์รียะฮ์ นางซุดร์รียะฮ์เคยดื่มน้ำนมของนางซัมรียะฮ์ โดยดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ดังนั้น นายชุกรีจึงต้องห้ามสมรสกับนางรุฮานีย์ ทั้งนี้ เนื่องจากนายชุกรีได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะโหลนยายทวด (หรือบุตรของเหลนหญิงที่เกิดจากหลานหญิงที่เกิดจากบุตรชาย) ของนางรุฮานีย์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

ตัวอย่างที่ ๗ นายอนัสเป็นบิดาของนายซะอีม นายซะอีมได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางสาวซัมรียะฮ์ และนางสาวซัมรียะฮ์ได้ตั้งครรภ์ หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางสาวซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางซุดร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานางซุดร์รียะฮ์มีบุตรชื่อนางสาวอาซียะฮ์ ดังนั้น นางสาวอาซียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส ทั้งนี้ เนื่องจากนางสาวอาซียะฮ์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะเหลนทวด (หรือบุตรของหลานหญิงที่เกิดจากบุตรชาย) ของนายอนัสไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

ตัวอย่างที่ ๘ นายฟาฎิลเป็นปู่ของนายซะอีม โดยนายซะอีมได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางสาวซัมรียะฮ์และนางสาวซัมรียะฮ์ก็ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางสาวซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางสาวซุดร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานางซุดร์รียะฮ์มีบุตรชื่อนางสาวอาซียะฮ์ ดังนั้น นางสาวอาซียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายฟาฎิล เนื่องจากนางสาวอาซียะฮ์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะโหลนตาทวด (หรือบุตรของเหลนหญิงที่เกิดจากหลานชายที่เกิดจากบุตรชาย) ของนายฟาฎิลไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

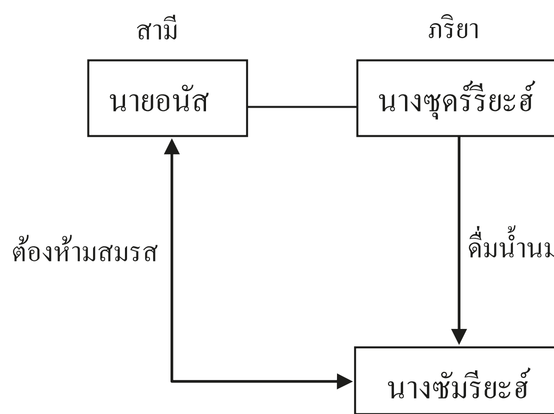

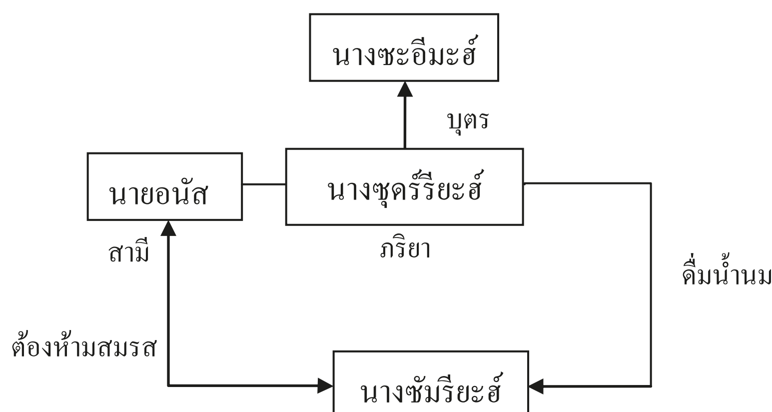
๔.๑.๒ คู่สมรสของผู้ (ที่เคยดื่มน้ำนม) นั้น หรือคู่สมรสของผู้สืบสันดานของผู้ (ที่เคยดื่มน้ำนม) นั้น สมรสกับ

๔.๑.๒.๑ หญิง (ผู้ให้นม) นั้น

ตัวอย่างที่ ๑ นายอนัสเป็นสามีนางซุดร์รียะฮ์ และนางซุดร์รียะฮ์นั้นเคยดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ดังนั้น นายอนัสจึงต้องห้ามสมรสกับนางซัมรียะฮ์ เนื่องจากนางซัมรียะฮ์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะมารดาของภริยาของนายอนัสไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

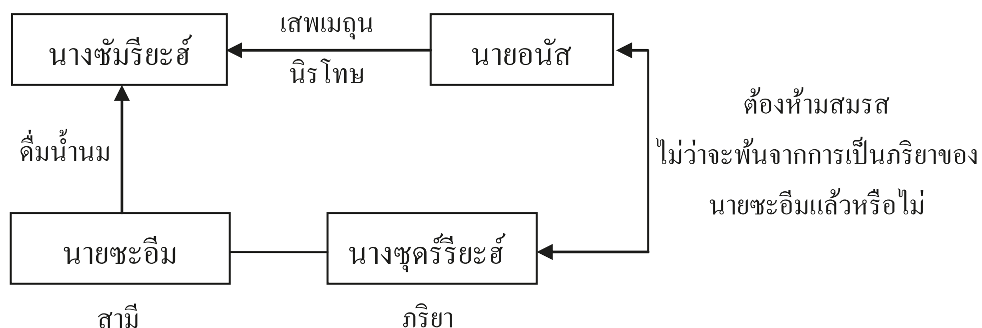
ตัวอย่างที่ ๒ นายอนัสเป็นสามีนางซุดร์รียะฮ์ และนางซุดร์รียะฮ์เป็นบุตรของนางซะอีมะฮ์ และนางซะอีมะฮ์นั้นเคยดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ดังนั้น นายอนัสจึงต้องห้ามสมรสกับนางซัมรียะฮ์ เนื่องจากนางซัมรียะฮ์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะยาย (หรือมารดาของมารดา) ของภริยาของนายอนัสไปแล้วด้วยการดื่มนมดังกล่าว

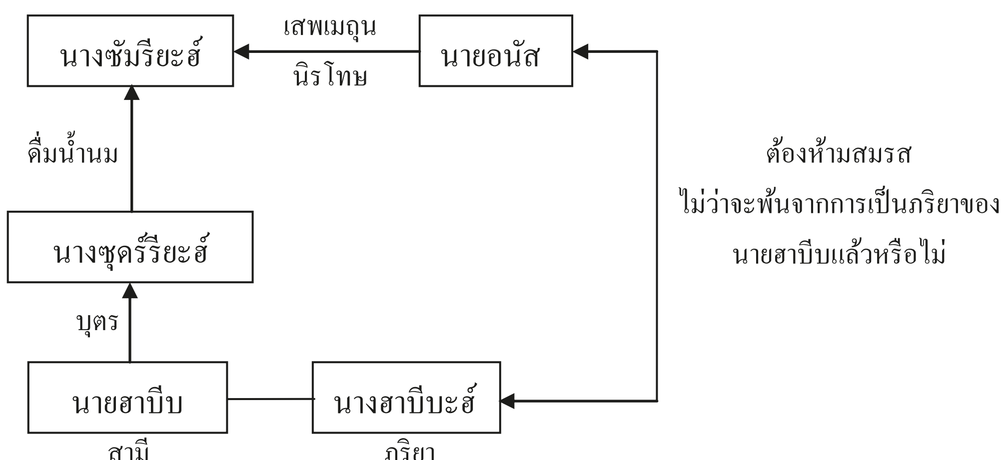

๔.๑.๒.๒ ชายที่เสพเมถุนกับหญิง (ผู้ให้นม)นั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น และการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย

ตัวอย่างที่ ๑ นายอนัสได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์และนางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นายซะอีมดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานายซะอีมมีภริยาชื่อนางซุดร์รียะฮ์ ดังนั้น นางซุดร์รียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส ไม่ว่านางซุดร์รียะฮ์จะพ้นจากการเป็นภริยาของนายซะอีมไปแล้วหรือไม่ เนื่องจากนายอนัสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะพ่อตา (หรือบิดาของสามี) ของนางซุดร์รียะฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

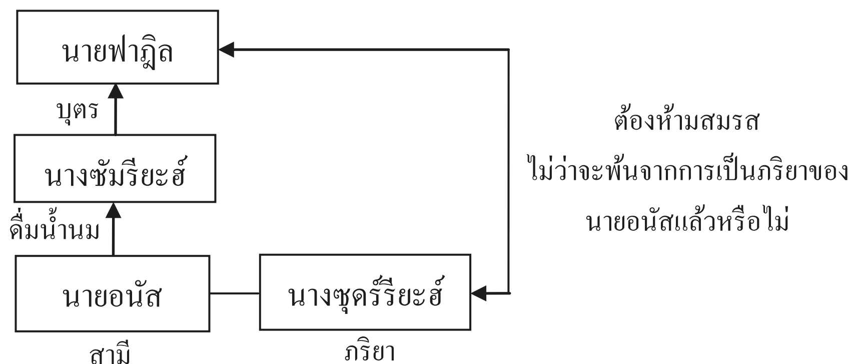
ตัวอย่างที่ ๒ นายอนัสได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์และนางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางซุดร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานางซุดร์รียะฮ์มีบุตรชื่อนายฮาบีบและนายฮาบีบมีภริยาชื่อนางฮาบีบะฮ์ ดังนั้นนางฮาบีบะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส ไม่ว่านางฮาบีบะฮ์จะพ้นจากการเป็นภริยาของนายฮาบีบไปแล้วหรือไม่ เนื่องจากนายอนัสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะตา (หรือบิดาของมารดา) ของสามีของนางฮาบีบะฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

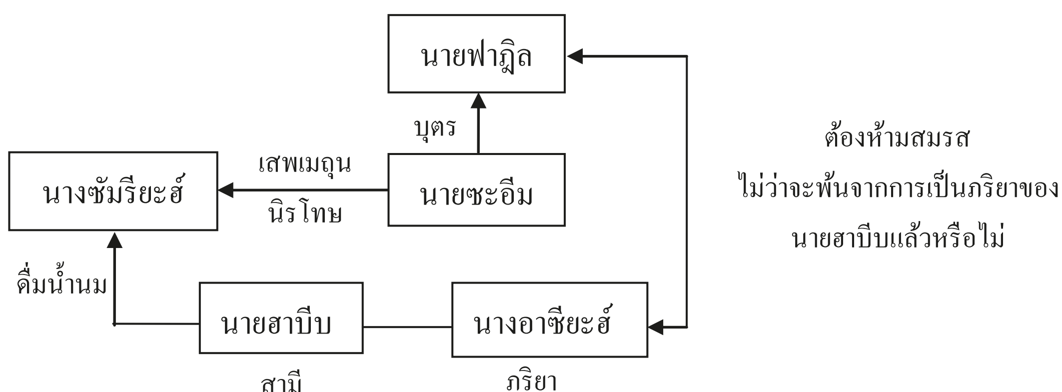

๔.๑.๒.๓ ผู้สืบสายโลหิตของหญิง (ผู้ให้น้ำนม) นั้น หรือของชายที่เสพเมถุนกับหญิง (ผู้ให้นม) นั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้นและการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย

ตัวอย่างที่ ๑ นายฟาฎิลเป็นบิดาของนางซัมรียะฮ์ และนางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นายอนัสดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานายอนัสมีภริยาชื่อนางซุดร์รียะฮ์ ดังนั้น นางซุดร์รียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายฟาฎิล ไม่ว่านางซุดร์รียะฮ์จะพ้นจากการเป็นภริยาของนายอนัสไปแล้วหรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากนายฟาฎิลได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะตา (หรือบิดาของมารดา) ของสามีของนางซุดร์รียะฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

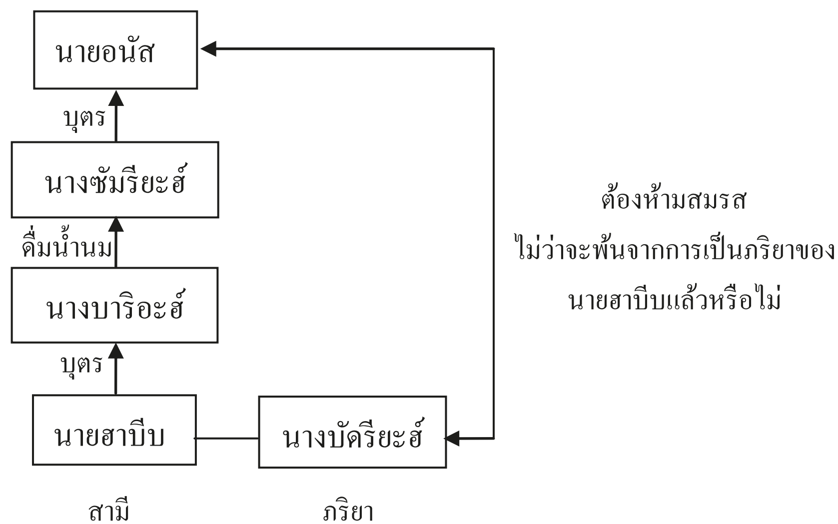

ตัวอย่างที่ ๒ นายฟาฎิลเป็นบิดานายซะอีม นายซะอีมได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์ และนางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นายฮาบีบดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานายฮาบีบมีภริยาชื่อนางอาซียะฮ์ ดังนั้น นางอาซียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายฟาฎิล ไม่ว่านางอาซียะฮ์จะพ้นจากการเป็นภริยาของนายฮาบีบไปแล้วหรือไม่ เนื่องจากนายฟาฎิลได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะปู่ (หรือบิดาของบิดา) ของสามีของนางอาซียะฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

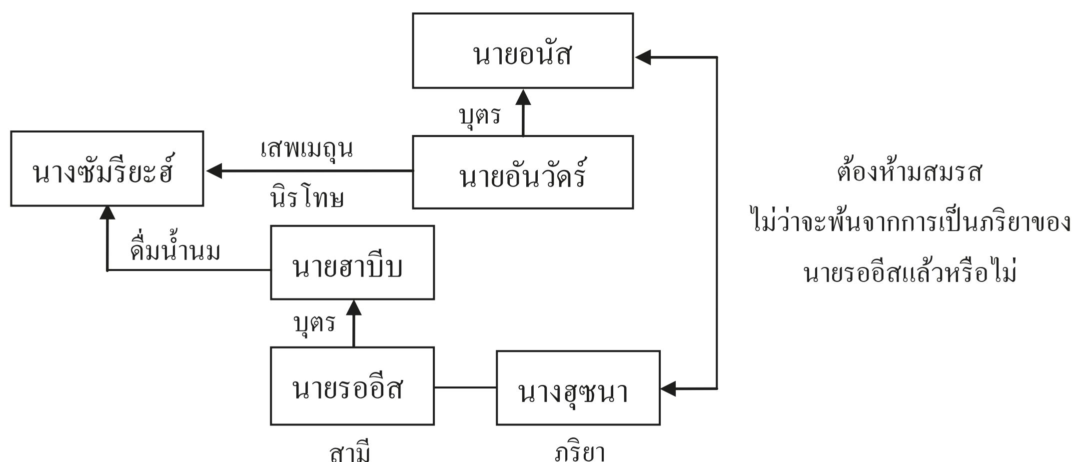

ตัวอย่างที่ ๓ นายอนัสเป็นบิดาของนางซัมรียะฮ์ และนางซัมรียะฮ์ได้ให้นางบาริอะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานางบาริอะฮ์มีบุตรชื่อนายฮาบีบและนายฮาบีบมีภริยาชื่อนางบัดรียะฮ์ ดังนั้น นางบัดรียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส ไม่ว่านางบัดรียะฮ์จะพ้นจากการเป็นภริยาของนายฮาบีบไปแล้วหรือไม่ เนื่องจากนายอนัสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะทวด (หรือบิดาของมารดาของมารดา) ของสามีของนางบัดรียะฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

ตัวอย่างที่ ๔ นายอนัสเป็นบิดานายอันวัดร์นายอันวัดร์ได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์ ต่อมานางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นายฮาบีบดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม นายฮาบีบมีบุตรชื่อนายรออีสซึ่งมีภริยาชื่อนางฮุซนา ดังนั้น นางฮุซนาจึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส ไม่ว่านางฮุซนาจะพ้นจากการเป็นภริยาของนายรออีสไปแล้วหรือไม่ เนื่องจากนายอนัสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะทวด (หรือบิดาของบิดาของบิดา) ของสามีของนางฮุซนาไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

๔.๒ ผู้ใดที่เคยดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของหญิงใด ห้ามมิให้ผู้ (ที่เคยดื่มน้ำนม) นั้นหรือผู้สืบสันดานของผู้ (ที่เคยดื่มน้ำนม) นั้น สมรสกับ

๔.๒.๑ เครือญาติของหญิง (ผู้ให้นม) นั้นหรือเครือญาติของชาย (ที่เสพเมถุนกับหญิง (ผู้ให้นม) นั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น และการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย อันได้แก่

๔.๒.๑.๑ ผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดานของหญิง (ผู้ให้นม) หรือของชาย (ที่เสพเมถุนกับหญิงผู้ให้นมนั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น และการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย) นั้นไม่ว่าชายหรือหญิง ยกเว้น

(ก) ผู้สืบสันดานของพี่หรือน้องของผู้สืบสายโลหิตของหญิง (ผู้ให้นม) นั้น

ตัวอย่างที่ ๑ นายอนัสเป็นบิดาของนายฮาบีบ โดยนายฮาบีบมีบุตรหญิงชื่อนางซัมรียะฮ์ และนายอนัสมีพี่ชายชื่อนายรออีสซึ่งมีบุตรชายชื่อนายอันวัดร์ นางซุดร์รียะฮ์ได้ดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ดังนั้น นางซุดร์รียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส นายฮาบีบ และนายรออีส เนื่องจากทั้งสามคนได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะทวด (หรือบิดาของบิดาของมารดา) ตา (หรือบิดาของมารดา) พี่ชายของทวด (หรือพี่ชายของบิดาของบิดาของมารดา) ตามลำดับ ของนางซุดร์รียะฮ์ไปแล้วตามลำดับด้วยการดื่มน้ำนม แต่นางซุดร์รียะฮ์ไม่ต้องห้ามสมรสกับนายอันวัดร์เนื่องจากนายอันวัดร์อยู่ในฐานะบุตรของพี่ชายของทวดของนางซุดร์รียะฮ์ (ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยกเว้นตามความในวรรคสอง (๑))

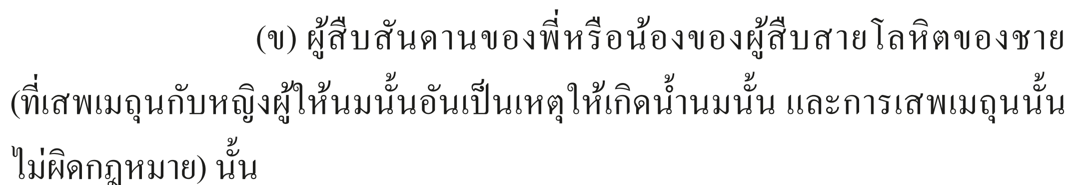
ตัวอย่างที่ ๒ นายอนัสเป็นบิดานายฮาบีบ โดยนายฮาบีบมีบุตรหญิงชื่อนางซัมรียะฮ์ และนายอนัสมีน้องชายชื่อนายรออีส โดยนายรออีสมีบุตรชายชื่อนายอันวัดร์ นางซุดร์รียะฮ์ได้ดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ต่อมานางซุดร์รียะฮ์มีบุตรหญิงชื่อนางสาวญามีละฮ์ ดังนั้น นางสาวญามีละฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายรออีส ทั้งนี้ เนื่องจากนายรออีสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะน้องชายของบิดาของบิดาของยายของนางสาวญามีละฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว แต่นางสาวญามีละฮ์ไม่ต้องห้ามสมรสกับนายอันวัดร์ เนื่องจากนายอันวัดร์อยู่ในฐานะบุตรของน้องชายของบิดาของบิดาของยายของนางสาวญามีละฮ์ (ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยกเว้นตามความในวรรคสอง (๑))

พี่ชายหรือน้องชาย
น้องชายหรือพี่ชาย
นายอนัส
นายรออีส
บุตร
บุตร
ต้องห้ามสมรส
นายฮาบีบ
นายอันวัดร์
บุตร
ไม่ต้องห้ามสมรส
นางซัมรียะฮ์
ดื่มน้ำนม
นางซุดรียะฮ์
ไม่ต้องห้ามสมรส
ต้องห้ามสมรส
บุตร
นางสาวญามีละฮ์

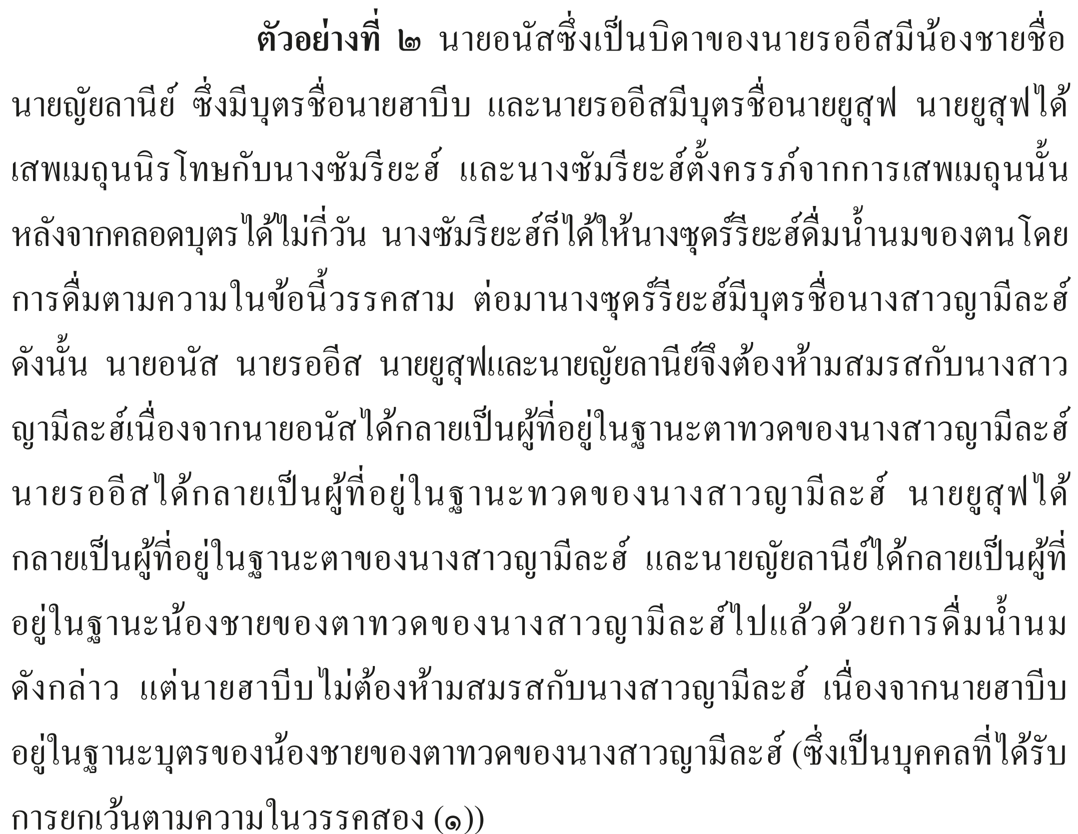
ตัวอย่างที่ ๓ นายญัยลานีย์ซึ่งเป็นบิดาของนายฮาบีบมีพี่ชายชื่อนายอนัส และนายอนัสมีบุตรชื่อนายรออีส นายรออีสมีบุตรชื่อนางซัมรียะฮ์ นางซัมรียะฮ์ได้ให้นางซุดร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานางซุดร์รียะฮ์มีบุตรชื่อนางสาวญามีละฮ์ ดังนั้น นายอนัส นายรออีสและนายญัยลานีย์จึงต้องห้ามสมรสกับนางซุดร์รียะฮ์และนางสาวญามีละฮ์ เนื่องจากนายอนัสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะทวดของนางซุดร์รียะฮ์และในฐานะบิดาของบิดาของยายของนางสาวญามีละฮ์ ส่วนนายรออีสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะตาของนางซุดร์รียะฮ์และในฐานะบิดาของยายของนางสาวญามีละฮ์ และนายญัยลานีย์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะน้องชายของทวดของนางซุดร์รียะฮ์และในฐานะน้องชายของบิดาของบิดาของยายของนางสาวญามีละฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มนมดังกล่าว แต่นางซุดร์รียะฮ์และนางสาวญามีละฮ์ไม่ต้องห้ามสมรสกับนายฮาบีบ เนื่องจากนายฮาบีบอยู่ในฐานะบุตรของน้องชายของทวดของนางซุดร์รียะฮ์และบุตรของน้องชายของบิดาของบิดาของยายของนางสาวญามีละฮ์ (ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยกเว้นตามความในวรรคสอง (๑))

พี่ชาย
นายอนัส
บุตร
นายรออีส
บุตร
นางซัมรียะฮ์
ดื่มน้ำนม
น้องชาย
นายญัยลานีย์
บุตร
นายฮาบีบ
ทั้งสองต้องห้าม
สมรสกับนายอนัส
นายรออีส
และนายญัยลานีย์
นางซุคร์รียะฮ์
บุตร
นางสาวญามีละฮ์
ทั้งสองไม่ต้องห้าม
สมรสกับนายฮาบีบ

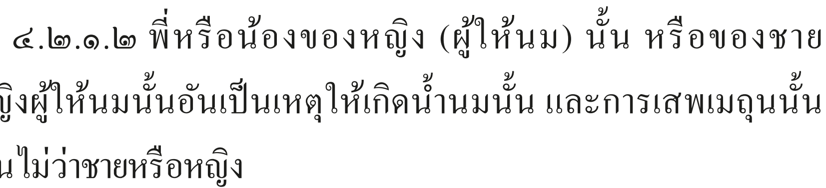
(ข) ผู้สืบสันดานของพี่หรือน้องของผู้สืบสายโลหิตของชาย (ที่เสพเมถุนกับหญิงผู้ให้นมนั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น และการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย) นั้น

ตัวอย่างที่ ๑ นายอนัสซึ่งเป็นบิดาของนายรออีสมีน้องชายชื่อนายญัยลานีย์ และนายญัยลานีย์มีบุตรชื่อนายฮาบีบ นายรออีสได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์ และนางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางสาวซุคร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ดังนั้น นายอนัสนายรออีส และนายญัยลานีย์จึงต้องห้ามสมรสกับนางสาวซุคร์รียะฮ์ เนื่องจากนายอนัสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะปู่ของนางสาวซุคร์รียะฮ์ นายรออีสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะบิดานางสาวซุคร์รียะฮ์ และนายญัยลานีย์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะน้องชายของปู่นางสาวซุคร์รียะฮ์ด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว แต่นางสาวซุคร์รียะฮ์ไม่ต้องห้ามสมรสกับนายฮาบีบ เนื่องจากนายฮาบีบอยู่ในฐานะบุตรของน้องชายของปู่ของนางสาวซุคร์รียะฮ์ (ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยกเว้นตามความในวรรคสอง (๑))

ตัวอย่างที่ ๒ นายอนัสซึ่งเป็นบิดาของนายรออีสมีน้องชายชื่อนายญัยลานีย์ ซึ่งมีบุตรชื่อนายฮาบีบ และนายรออีสมีบุตรชื่อนายยูสุฟ นายยูสุฟได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์ และนางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางซุคร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานางซุคร์รียะฮ์มีบุตรชื่อนางสาวญามีละฮ์ ดังนั้น นายอนัส นายรออีส นายยูสุฟและนายญัยลานีย์จึงต้องห้ามสมรสกับนางสาวญามีละฮ์เนื่องจากนายอนัสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะตาทวดของนางสาวญามีละฮ์ นายรออีสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะทวดของนางสาวญามีละฮ์ นายยูสุฟได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะตาของนางสาวญามีละฮ์ และนายญัยลานีย์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะน้องชายของตาทวดของนางสาวญามีละฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว แต่นายฮาบีบไม่ต้องห้ามสมรสกับนางสาวญามีละฮ์ เนื่องจากนายฮาบีบอยู่ในฐานะบุตรของน้องชายของตาทวดของนางสาวญามีละฮ์ (ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยกเว้นตามความในวรรคสอง (๑))

พี่ชาย
นายอนัส
บุตร
นายรออีส
บุตร
นายยูสุฟ
เสพเมถุน
นิรโทษ
นางซัมรียะฮ์
ดื่มน้ำนม
นางซุดร์รียะฮ์
บุตร
นางสาวญามีละฮ์
น้องชาย
นายญัยลานีย์
บุตร
นายฮาบีบ
ไม่ต้องห้ามสมรส
กับนายฮาบีบ
ต้องห้ามสมรสกับนายอนัส
นายรออีส นายยูสุฟ และนายญัยลานีย์

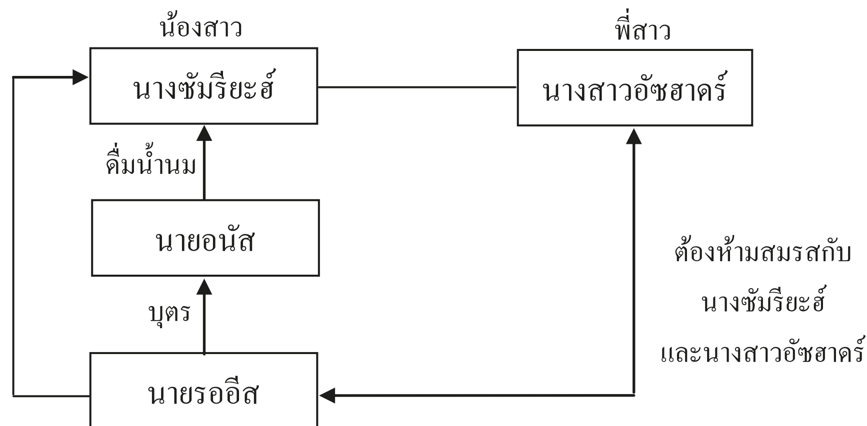
๔.๒.๑.๒ พี่หรือน้องของหญิง (ผู้ให้นม) นั้น หรือของชาย (ที่เสพเมถุนกับหญิงผู้ให้นมนั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น และการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย) นั้นไม่ว่าชายหรือหญิง

ตัวอย่างที่ ๑ นายอนัสเคยดื่มน้ำนมของนางซัมรียะฮ์ซึ่งมีพี่สาวชื่อนางสาวอัซฮาดร์โดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม นอกจากนายอนัสจะต้องห้ามสมรสกับนางซัมรียะฮ์แล้ว นายอนัสต้องห้ามสมรสกับนางสาวอัซฮาดร์ซึ่งเป็นพี่สาวของนางซัมรียะฮ์อีกด้วย เนื่องจากนางสาวอัซฮาดร์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะพี่สาวของมารดาของนายอนัสไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

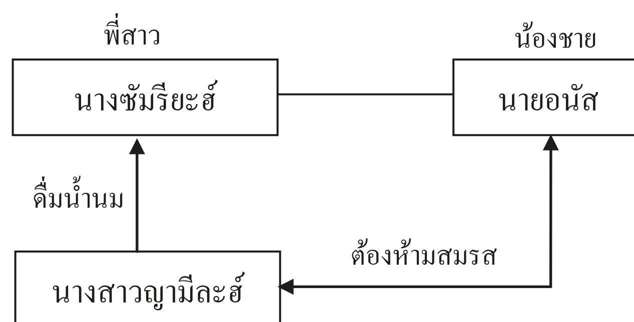
น้องสาว
นางซัมรียะฮ์
พี่สาว
นางสาวอัซฮาดร์
ดื่มน้ำนม
นายอนัส
ต้องห้ามสมรสกับ
นางซัมรียะฮ์ และนางสาวอัซฮาดร์

ตัวอย่างที่ ๒ นายอนัสมีบุตรชื่อนายรออีส นางซัมรียะฮ์มีพี่สาวชื่อนางสาวอัซฮาดร์ นายอนัสได้ดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ดังนั้น นายรออีสจึงต้องห้ามสมรสกับนางสาวอัซฮาดร์ ทั้งนี้ เนื่องจากนางสาวอัซฮาดร์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะพี่สาวของย่าของนายรออีสไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

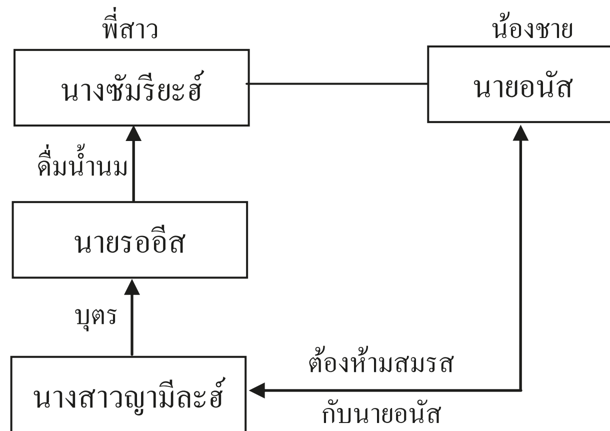

ตัวอย่างที่ ๓ นางซัมรียะฮ์มีน้องชายชื่อนายอนัส นางสาวญามีละฮ์ได้ดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ดังนั้น นางสาวญามีละฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส ทั้งนี้ เนื่องจากนายอนัสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะน้าชาย (น้องชายของมารดา) ของนางสาวญามีละฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

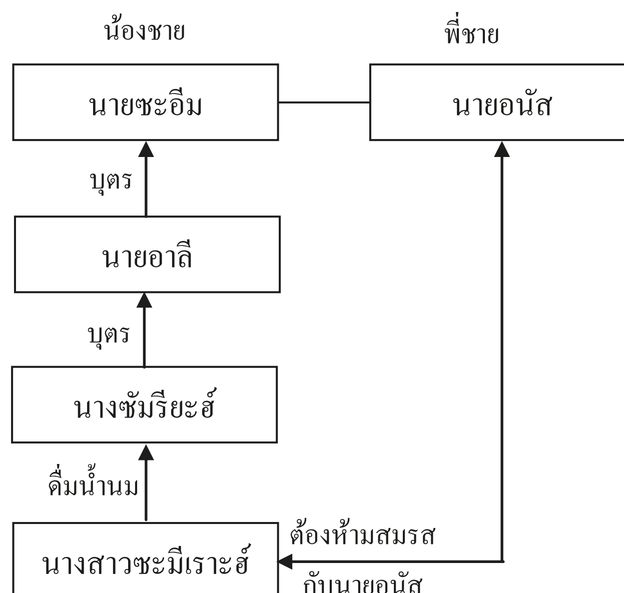
ตัวอย่างที่ ๔ นายรออีสมีบุตรชื่อนางสาวญามีละฮ์ นางซัมรียะฮ์มีน้องชายชื่อนายอนัส นายรออีสได้ดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ดังนั้น นางสาวญามีละฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส เนื่องจากนายอนัสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะน้าชายของพ่อ (หรือน้องชายของย่า) ของนางสาวญามีละฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

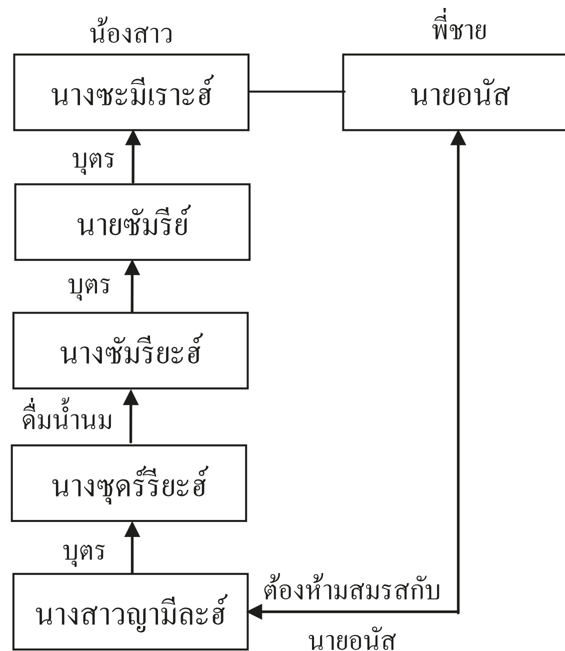
๔.๒.๑.๓ พี่หรือน้องของผู้สืบสายโลหิตของหญิง (ผู้ให้นม) นั้นหรือของชาย (ที่เสพเมถุนกับหญิงผู้ให้นมนั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น และการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย) นั้นไม่ว่าชายหรือหญิง

ตัวอย่างที่ ๑ นายซะอีมมีพี่ชายชื่อนายอนัสและมีบุตรชื่อนายอาลี นายอาลีเป็นบิดาของนางซัมรียะฮ์ นางสาวซะมีเราะฮ์ได้ดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ดังนั้น นางสาวซะมีเราะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัส เนื่องจากนายอนัสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะพี่ชายของทวด (พี่ชายของบิดาของบิดาของมารดา) ของนางสาวซะมีเราะฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

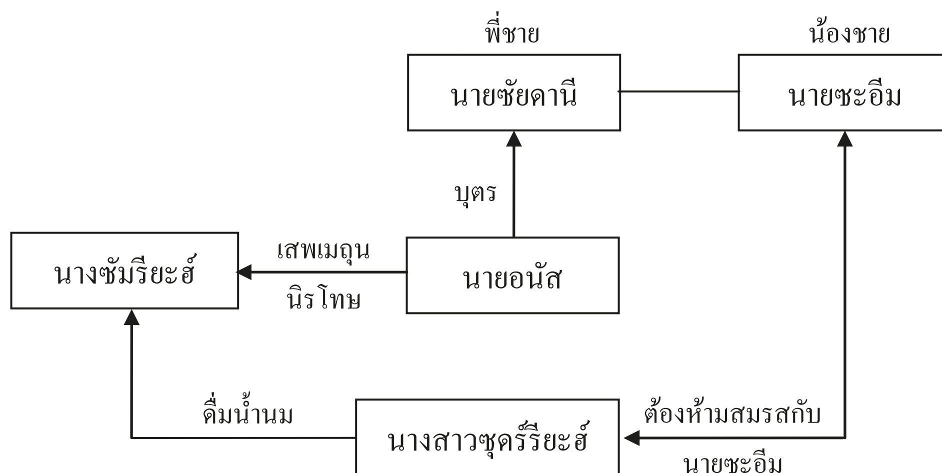

ตัวอย่างที่ ๒ นางซะมีเราะฮ์มีพี่ชายชื่อนายอนัสและมีบุตรชื่อนายซัมรีย์ นายซัมรีย์มีบุตรชื่อนางซัมรียะฮ์ นางซุคร์รียะฮ์ได้ดื่มน้ำนมตามความในข้อนี้วรรคสามของนางซัมรียะฮ์ ต่อมานางซุคร์รียะฮ์มีบุตรชื่อนางสาวญามีละฮ์ ดังนั้น นางสาวญามีละฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอนัสเนื่องจากนายอนัสได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะพี่ชายของยายทวด (พี่ชายของมารดาของบิดาของมารดาของมารดา) ของนางสาวญามีละฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

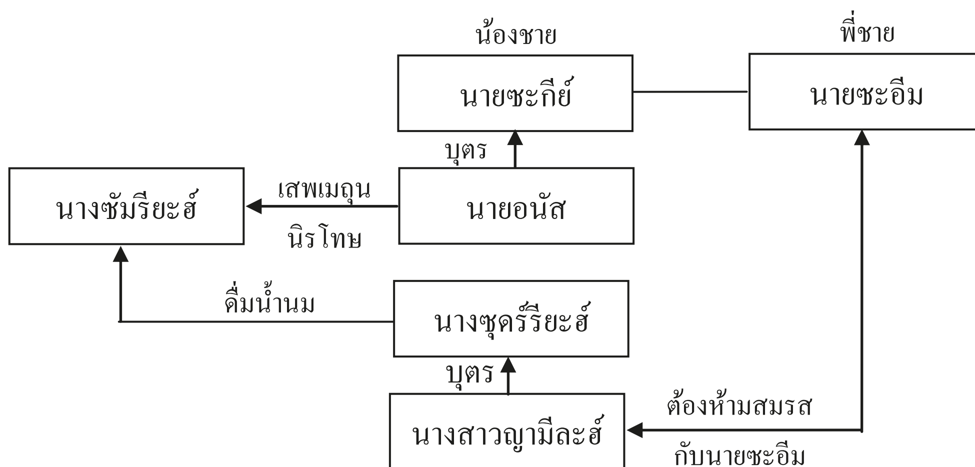

ตัวอย่างที่ ๓ นายซัยดานีเป็นบิดาของนายอนัสและมีน้องชายชื่อนายซะอีม นายอนัสได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์ และนางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางสาวซุคร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ดังนั้น นายซะอีมจึงต้องห้ามสมรสกับนางสาวซุคร์รียะฮ์ เนื่องจากนายซะอีมได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะน้องชายของปู่ของนางสาวซุคร์รียะฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

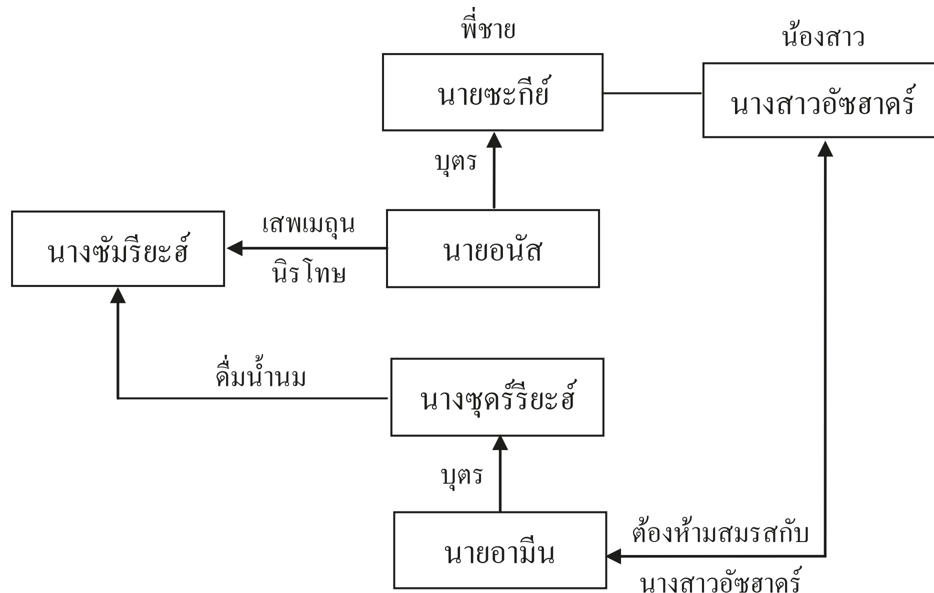

ตัวอย่างที่ ๔ นายซะกีย์เป็นบิดาของนายอนัสและมีพี่ชายชื่อนายซะอีม นายอนัสได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์ และนางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางซุดร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานางซุดร์รียะฮ์มีบุตรชื่อนางสาวญามีละฮ์ ดังนั้น นายซะอีมจึงต้องห้ามสมรสกับนางสาวญามีละฮ์ เนื่องจากนายซะอีมได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะพี่ชายของทวด (พี่ชายของบิดาของบิดาของมารดา) ของนางสาวญามีละฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

ตัวอย่างที่ ๕ นายซะกีย์ซึ่งเป็นบิดาของนายอนัสและมีน้องสาวชื่อนางสาวอัซฮาดร์ นายอนัสได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์ และนางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางซุดร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานางซุดร์รียะฮ์มีบุตรชื่อนายอามีน ดังนั้น นางสาวอัซฮาดร์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอามีน เนื่องจากนางสาวอัซฮาดร์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะน้องสาวของทวด (น้องสาวของบิดาของบิดาของมารดา) ของนายอามีนไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

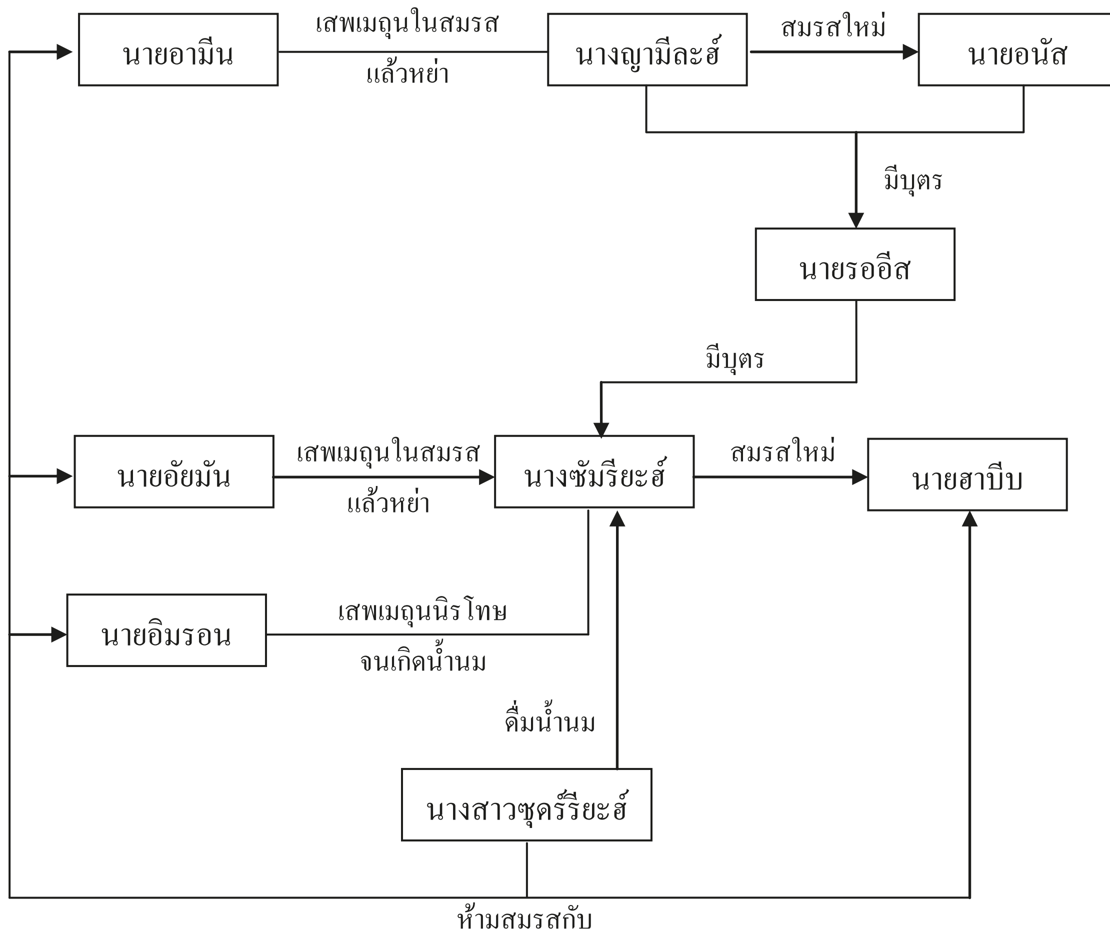

๔.๒.๑.๔ ชายที่เป็นหรือเคยเป็นสามีของหญิง (ผู้ให้นม) นั้นหรือของผู้สืบสายโลหิตของหญิง (ผู้ให้นม) นั้น และได้เสพเมถุนกับบุคคลเหล่านั้นแล้ว หรือหญิงที่เป็นหรือเคยเป็นภริยาของชาย (ที่เสพเมถุนกับหญิงผู้ให้นมนั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น และการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย) นั้นหรือของผู้สืบสายโลหิตของชาย (ที่เสพเมถุนกับหญิงผู้ให้นมนั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น และการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย) นั้น และได้เสพเมถุนกับบุคคลเหล่านั้นแล้ว

ตัวอย่างที่ ๑ หลังจากเสพเมถุนกันแล้วในสมรส นางญามีละฮ์หย่าขาดจากนายอามีนแล้วสมรสใหม่กับนายอนัสมีบุตรชื่อนายรออีส นายรออีสมีบุตรหญิงชื่อนางซัมรียะฮ์ซึ่งมีสามีชื่อนายอัยมัน และหลังจากเสพเมถุนกันแล้วในสมรส นางซัมรียะฮ์ได้หย่าขาดกับนายอัยมันแล้วสมรสใหม่กับนายฮาบีบ ต่อมานางซัมรียะฮ์ได้เสพเมถุนนิรโทษกับนายอิมรอน และนางซัมรียะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางซัมรียะฮ์ก็ได้ให้นางสาวซุดร์รียะฮ์ดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ดังนั้น นางสาวซุดร์รียะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายอิมรอน ผู้เสพเมถุนนิรโทษกับนางซัมรียะฮ์อันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนม นายฮาบีบสามีใหม่ของนางซัมรียะฮ์นายอัยมันสามีเก่าของนางซัมรียะฮ์ และนายอามีนผู้เคยเสพเมถุนกับผู้สืบสายโลหิตของผู้ให้น้ำนม เนื่องจากนายอิมรอนได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะบิดาของนางสาวซุดร์รียะฮ์นายฮาบีบได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะบิดาอีกคนหนึ่งของนางสาวซุดร์รียะฮ์ นายอัยมันได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะชายที่เคยเป็นสามีของมารดาของนางสาวซุดร์รียะฮ์ และนายอามีนได้กลายเป็นผู้ที่

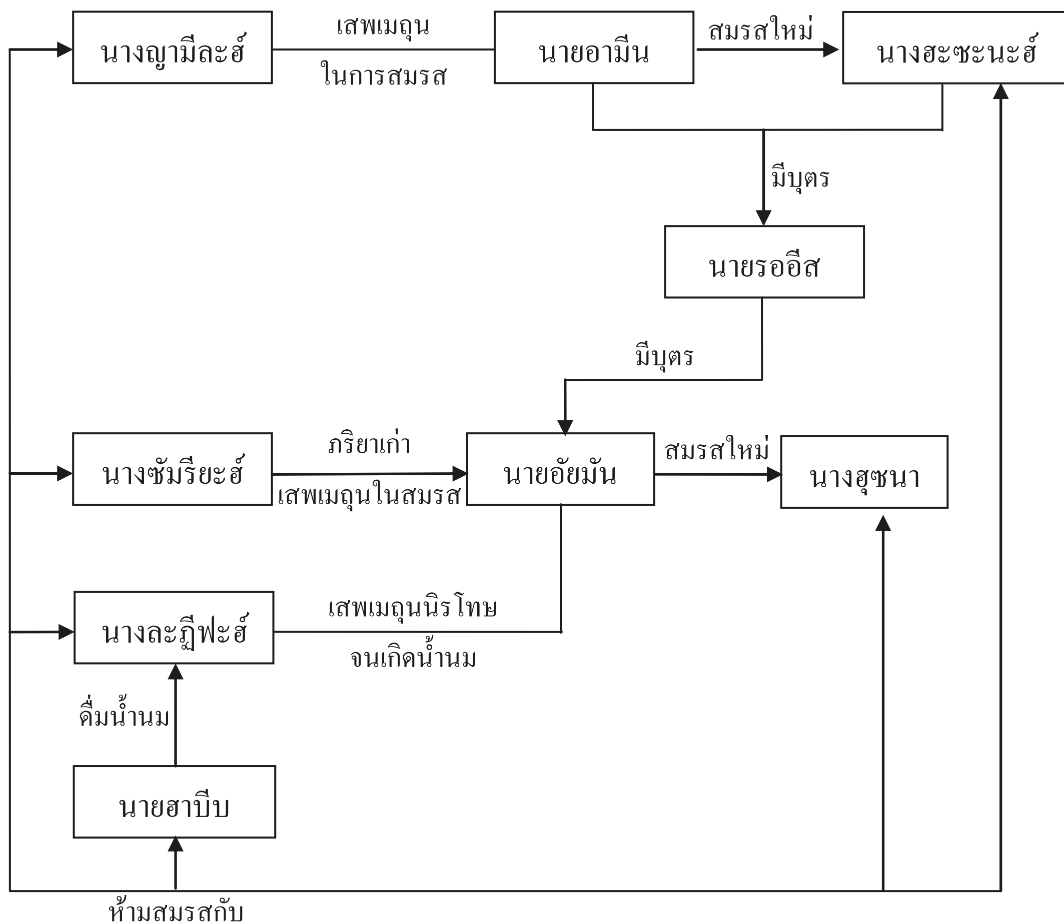
อยู่ในฐานะชายที่เคยเป็นสามีของมารดาของตาของนางสาวซุดร์รียะฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

ตัวอย่างที่ ๒ หลังจากเสพเมถุนกันแล้วในสมรส นางญามีละฮ์หย่าขาดจากนายอามีน ต่อมานายอามีนสมรสใหม่กับนางฮะซะนะฮ์ และมีบุตรชื่อนายรออีส นายรออีสมีบุตรชื่อนายอัยมันซึ่งมีภริยาชื่อนางซัมรียะฮ์ และหลังจากเสพเมถุนกันแล้วในสมรส นายอัยมันได้หย่าขาดจากนางซัมรียะฮ์แล้วสมรสใหม่กับนางฮุซนาต่อมานายอัยมันได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางละฏีฟะฮ์และนางละฏีฟะฮ์ตั้งครรภ์จากการเสพเมถุนนั้น หลังจากคลอดบุตรได้ไม่กี่วัน นางละฏีฟะฮ์ก็ได้ให้นายฮาบีบดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ดังนั้น นายฮาบีบจึงต้องห้ามสมรสกับนางละฏีฟะฮ์ นางฮุซนา นางซัมรียะฮ์ นางฮะซะนะฮ์และนางญามีละฮ์ เนื่องจากนางละฏีฟะฮ์ (ซึ่งป็นผู้ให้นายฮาบีบดื่มน้ำนม) ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะมารดาของนายฮาบีบ นางฮุซน (ซึ่งเป็นหญิงที่เป็นภริยาของชายที่ทำให้เกิดน้ำนมนั้น) ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะมารดาอีกคนหนึ่งของนายฮาบีบ นางซัมรียะฮ์

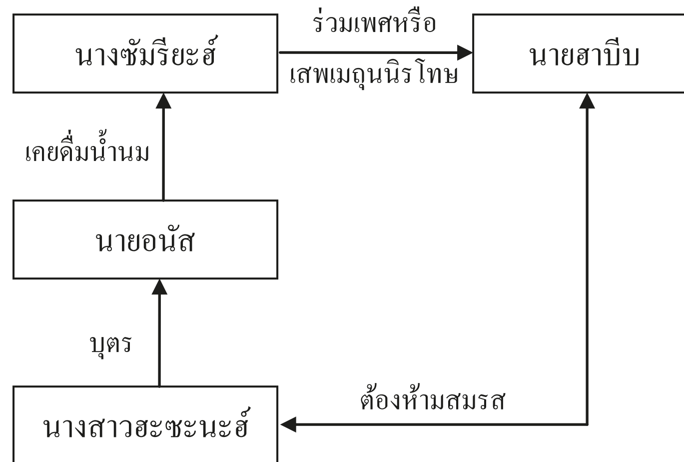

ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะหญิงที่เคยเป็นภริยาของบิดาของนายฮาบีบ นางฮะซะนะฮ์ ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะภริยาของทวดของนายฮาบีบ และนางญามีละฮ์ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะหญิงที่เคยเป็นภริยาของทวดของนายฮาบีบไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนม ดังกล่าว

๔.๒.๑.๕ ชายที่ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงผู้ให้นม หรือกับผู้สืบสายโลหิตของหญิงนั้น

ตัวอย่าง นางซัมรียะฮ์ได้ให้นายอนัสดื่มน้ำนมของตนโดยการดื่มตามความในข้อนี้วรรคสาม ต่อมานายอนัสมีบุตรชื่อนางสาวฮะซะนะฮ์ และนางซัมรียะฮ์ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษกับนายฮาบีบ ดังนั้น นางสาวฮะซะนะฮ์จึงต้องห้ามสมรสกับนายฮาบีบ ทั้งนี้ เนื่องจากนายฮาบีบได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะปู่ (หรือสามีของย่า) ของนางสาวฮะซะนะฮ์ไปแล้วด้วยการดื่มน้ำนมดังกล่าว

ข้อสังเกต กรณีชายที่ได้เสพเมถุนนิรโทษกับหญิงและเกิดบุตรขึ้นมา กฎหมายถือว่าบุตรที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษเป็นบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมายของชายนั้น

๕.“หากการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย” ตามความในวรรคแรก หมายความว่า หากการเสพเมถุนนั้นเป็นการเสพเมถุนที่ไม่ผิดกฎหมาย เช่น การเสพเมถุนระหว่างสามีภริยาหรือของผู้เสพเมถุนนิรโทษ

๖. “การดื่มจนผละออกจากหญิงผู้ให้นม แม้จะด้วยการกระทำของหญิงผู้ให้นมหรือผู้อื่น และได้กลับมาดื่มใหม่ในระยะเวลาไม่นาน ให้ถือเป็นหนึ่งครั้ง” ตามความในวรรคสาม หมายความว่า เมื่อดื่มน้ำนมแล้วผละออกไปแล้วกลับมาดื่มใหม่ในระยะเวลาไม่นาน ต้องนับเป็นหนึ่งครั้งไม่ว่าการผละออกไปนั้น จะเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ใด

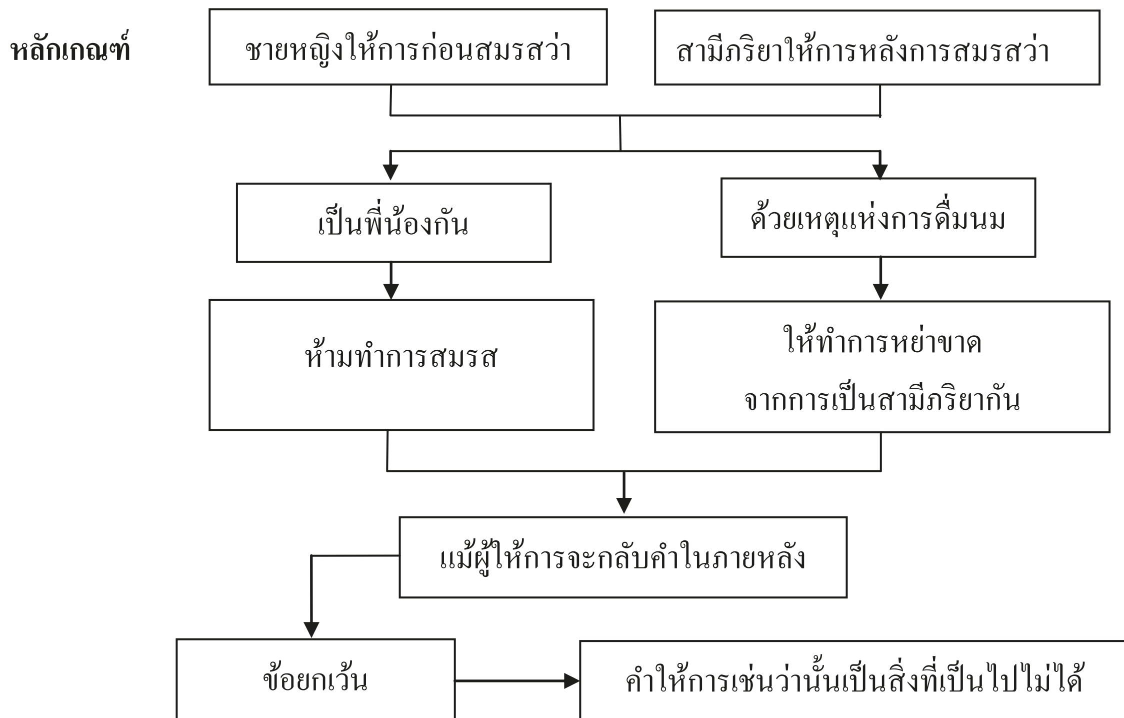
๗. การหยุดดื่มแล้วย้ายจากเต้านมหนึ่งไปอีกเต้านมหนึ่งใหม่ หรือหยุดและปากหลุดจากหัวนมด้วยเหตุผลอหลับไปเป็นระยะเวลาสั้น ๆ หรือนานแต่ปากยังไม่หลุดจากหัวนมตามความในวรรคห้านั้น การกระทำเช่นนั้นไม่ทำให้เป็นอย่างอื่น นอกจากการดื่มนมหนึ่งครั้ง โดยที่ไม่ต้องดูเงื่อนไขอื่นประกอบอีก

การฟังคำให้การเกี่ยวกับการดื่มน้ำนม

ข้อ ๔๙ ห้ามทำการสมรสให้ชายหญิงที่ก่อนจะทำการสมรสได้ให้การว่าเป็นพี่น้องกัน ด้วยเหตุแห่งการดื่มนม ถ้าการให้การกระทำหลังการสมรส ให้ทำการหย่าขาดชายหญิงนั้นจากการเป็นสามีภริยากัน แม้ผู้ให้การจะกลับคำในภายหลัง เว้นแต่คำให้การเช่นว่านั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

ข้อนี้เป็นเรื่องของการรับฟังคำให้การของคู่สมรสเกี่ยวกับการเป็นพี่น้องกันด้วยการที่ฝ่ายหนึ่งได้ดื่มน้ำนมตามความในข้อ ๔๘ วรรคสามของมารดาของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยให้ถือเป็นเรื่องสำคัญด้วยการรับฟังโดยทันที โดยการห้ามทำการสมรสให้คู่สมรสนั้น ถ้าคู่สมรสนั้นได้ให้การว่าเป็นพี่น้องกัน ด้วยเหตุแห่งการดื่มน้ำนมก่อนจะทำการสมรส และโดยการทำการหย่าขาดคู่สมรสนั้นจากการเป็นสามีภริยากัน ถ้าการให้การนั้นได้กระทำหลังการสมรส แม้ผู้ให้การจะกลับคำให้การในภายหลัง แต่ไม่รวมถึงกรณีที่คำให้การเช่นว่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจเป็นไปได้เลย

ข้อ ๕๐ หญิงที่ห้ามมิให้ชายสมรสด้วยเพียงชั่วคราวมีดังต่อไปนี้

(๑) พี่หญิงหรือน้องหญิงของภริยาของชายนั้น เฉพาะในช่วงระยะเวลาที่ชายนั้นยังอยู่ในสมรสของภริยาหรือแม้จะหย่าจากภริยาแล้ว ถ้าภริยานั้นยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์

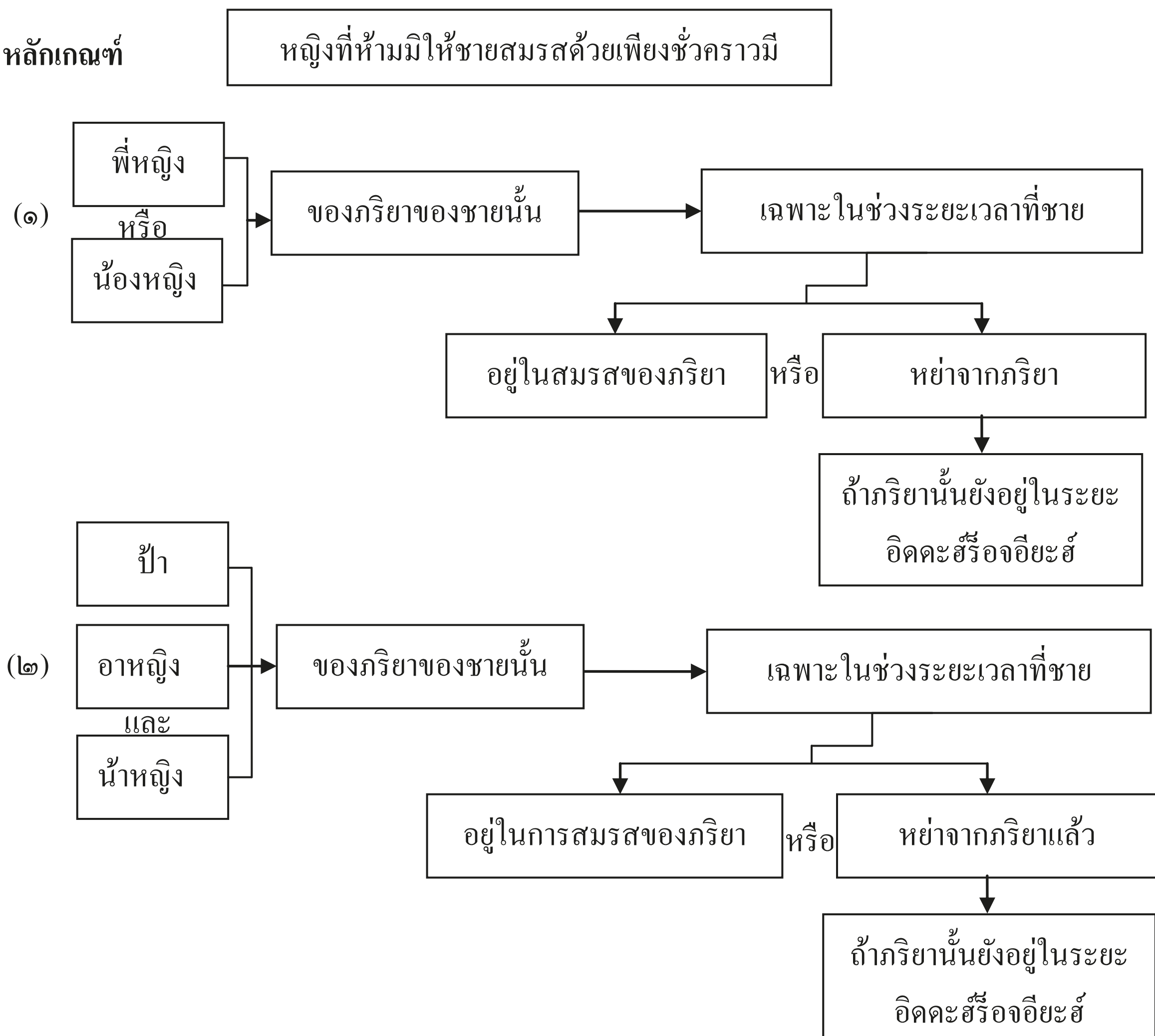
(๒) ป้า อาหญิง และน้าหญิงของภริยาของชายนั้น เฉพาะในช่วงเวลาที่ชายนั้นยังอยู่ในการสมรสภริยา หรือแม้จะหย่าจากภริยาแล้ว ถ้าภริยานั้นยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์

หญิงที่ห้ามสมรสด้วยชั่วคราว

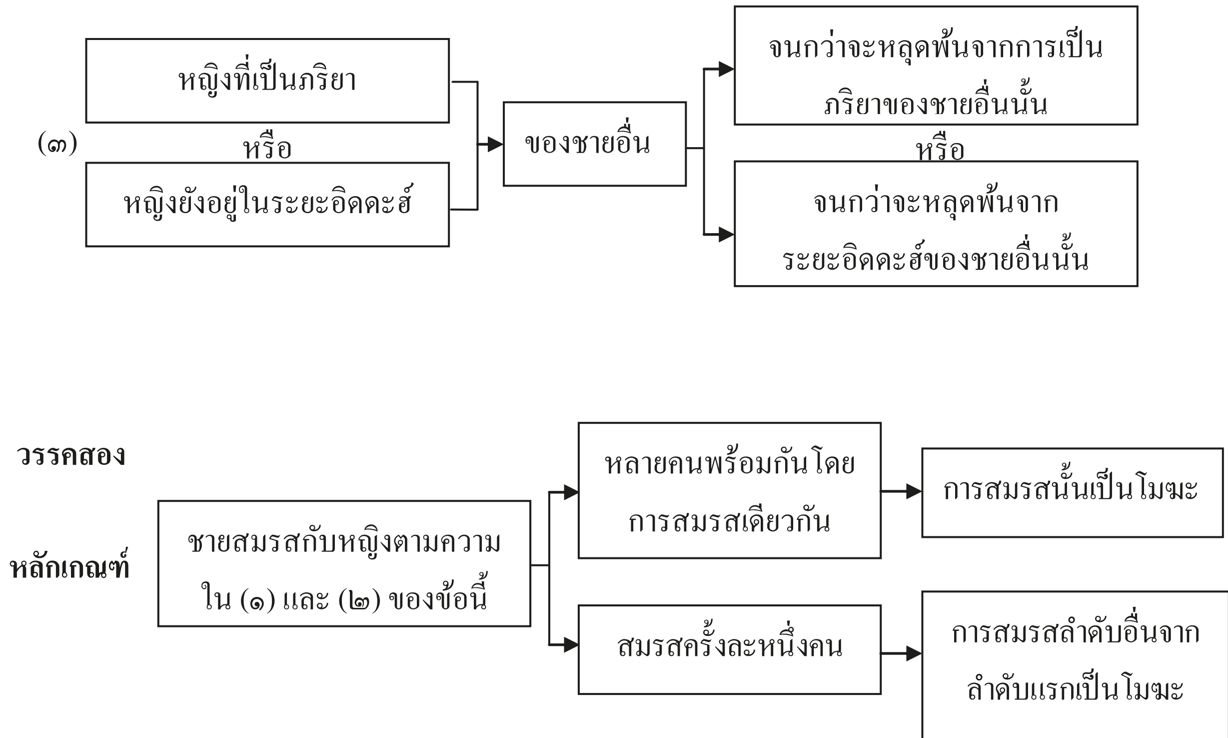
(๓) หญิงที่เป็นภริยา หรือหญิงยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ของชายอื่นจนกว่าจะหลุดพ้นจากการเป็นภริยา หรือหลุดพ้นจากระยะอิดดะฮ์ของชายอื่นนั้นแล้ว

ในกรณีที่ชายสมรสกับหญิงตามความใน (๑) และ (๒) ของข้อนี้ หลายคนพร้อมกันโดยการสมรสเดียวกันการสมรสนั้นเป็นโมฆะ แต่ถ้าสมรสครั้งละหนึ่งคน การสมรสลำดับอื่นจากลำดับแรกเป็นโมฆะ

วรรคแรก

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

ข้อพิจารณา

๑. "หญิงที่ห้ามชายสมรสด้วยเพียงชั่วคราว" หมายความว่า หญิงที่ห้ามชายสมรสด้วยเพียงชั่วระยะที่อยู่ในเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งมี ๓ กรณี คือ

๑.๑ กรณีที่หญิงนั้นเป็นพี่สาวหรือน้องสาวของภริยาของชายนั้น โดยห้ามชายนั้นสมรสด้วยเฉพาะในช่วงระยะเวลาที่ชายนั้นกับภริยานั้นยังเป็นสามีภริยากันอยู่เท่านั้น หรือแม้ชายนั้นหย่าจากภริยาแล้ว แต่ภริยายังอยู่ในช่วงอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ เช่น นางสาวซัมรียะอ์เป็นพี่สาวนางสาวหะวาอ์ต่อมานางสาวหะวาอ์สมรสกับนายฟาริด เช่นนี้ นางสาวซัมรียะอ์ไม่สามารถสมรสกับนายฟาริดได้ก็เฉพาะในช่วงระยะเวลาที่นายฟาริดและนางเสือยังเป็นสามีภริยากันอยู่ แม้ต่อมานายฟาริดและนางเสือได้หย่าขาดจากกันแล้วแต่ยังอยู่ในช่วงระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ นางสาวซัมรียะอ์ก็ไม่สามารถสมรสกับนายฟาริดได้จนกว่าพ้นช่วงระยะอิดดะฮ์ดังกล่าว

๑.๒ ป้า อาหญิง และน้าหญิงของภริยาของชายนั้นเฉพาะในช่วงเวลาที่ชายกับหญิงนั้นยังเป็นสามีภริยากันอยู่ หรือแม้ชายนั้นหย่าจากภริยาแล้ว แต่ภริยายังอยู่ในช่วงอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ เช่น นางสาวอาซียะฮ์เป็นน้องสาวบิดาของนางญามีละฮ์ซึ่งมีสามีชื่อนายฮาบีบ เช่นนี้ นางสาวอาซียะฮ์ไม่สามารถสมรสกับนายฮาบีบได้ในขณะที่นายฮาบีบและนางญามีละฮ์ยังเป็นสามีภริยากันอยู่ แม้ต่อมานายฮาบีบและนางญามีละฮ์จะได้หย่าขาดจากกันแล้ว แต่ยังอยู่ในช่วงระยะอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ นางสาวอาซียะฮ์ก็ไม่สามารถสมรสกับนายฮาบีบได้จนกว่าพ้นช่วงระยะอิดดะฮ์ดังกล่าว

๑.๓ หญิงที่เป็นภริยาของชายอื่น หรือหญิงที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ของชายอื่น เช่น นางฮุซนาเป็นภริยาของนายอามีน เช่นนี้ นางฮุซนาไม่สามารถสมรสกับนายอัยมันได้จนกว่าจะหลุดพ้นจากการเป็นภริยาของนายอามีน แม้ต่อมานางฮุซนาจะได้หย่าขาดจากนายอามีนแล้ว แต่ยังอยู่ในช่วงระยะอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ นางฮุซนาก็ไม่สามารถสมรสกับนายอัยมันได้จนกว่าพ้นช่วงระยะอิดดะฮ์ดังกล่าว

๒. “ในกรณีชายสมรสกับหญิงตามความใน (๑) และ (๒) ของข้อนี้หลายคนพร้อมกันโดยการสมรสเดียวกัน” หมายความว่า ในกรณีที่ชายทำการสมรสกับหญิงตามความใน (๑) ของข้อนี้ คือ หญิงที่เป็นพี่น้องกันหรือในกรณีที่ชายทำการสมรสกับหญิงตามความใน (๒) ของข้อนี้ คือ หญิงที่เป็นป้าหลานหรืออาหลานกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปแต่ไม่เกินสี่คนพร้อมกันโดยการสมรสเดียว การสมรสนั้นจะตกเป็นโมฆะตามความในข้อนี้วรรคสอง เช่น นางสาวหะวาอ์ นางสาวซะมีเราะฮ์และนางสาวซัมรียะอ์เป็นพี่น้องกันถ้านายฟาริดสมรสกับนางสาวหะวาอ์นางสาวซะมีเราะฮ์และนางสาวซัมรียะอ์พร้อมกันโดยการสมรสเดียวกัน การสมรสนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ แต่หากสมรสครั้งละหนึ่งคน การสมรสในลำดับแรกจะสมบูรณ์ ส่วนการสมรสในลำดับอื่นตกเป็นโมฆะ เช่น นายฟาริดได้สมรสกับนางสาวหะวาอ์ในลำดับแรก จากนั้นนายฟาริดได้ทำการสมรสกับนางสาวซัมรียะอ์และต่อมาได้สมรสกับนางสาวซะมีเราะฮ์ เช่นนี้ การสมรสระหว่างนายฟาริดกับนางสาวหะวาอ์เป็นการสมรสที่สมบูรณ์ แต่การสมรสระหว่างนายฟาริดกับนางสาวซัมรียะอ์และกับนางสาวซะมีเราะฮ์ซึ่งเป็นการสมรสลำดับอื่นจากลำดับแรกเป็นการสมรสที่เป็นโมฆะตามความในข้อนี้วรรคสอง

หญิงที่ห้ามสมรสด้วยตลอดไป

ข้อ ๕๑ หญิงที่ห้ามมิให้ชายสมรสด้วยตลอดไปมีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้สืบสายโลหิตของชายนั้น

(๒) ผู้สืบสันดานของชายนั้น

(๓) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา ร่วมแต่บิดาหรือร่วมแต่มารดาของชายนั้น

(๔) พี่หญิงหรือน้องหญิงของผู้สืบสายโลหิตของชายนั้น

(๕) ผู้สืบสันดานของพี่ชายหรือน้องชาย หรือของพี่หญิง หรือน้องหญิงของชายนั้น

(๖) หญิงที่เคยเป็นภริยาของผู้สืบสายโลหิตของชายนั้น

(๗) ผู้สืบสายโลหิตของภริยาของชายนั้น

(๘) ผู้สืบสันดานของภริยาของชายนั้น ถ้าภริยานั้นได้เสพเมถุนกับชายนั้นแล้ว

(๙) หญิงที่เคยเป็นภริยาของผู้สืบสันดานของชายนั้น

(๑๐) ผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดานของหญิงที่เคยเสพเมถุนนิรโทษกับชายนั้น

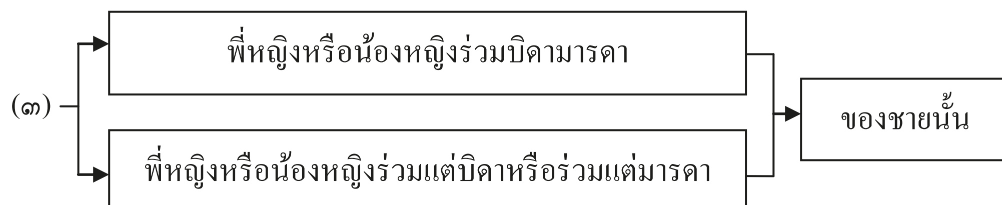
(๑๑) หญิงที่เคยเสพเมถุนนิรโทษกับผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดานของชายนั้น

หลักเกณฑ์

หญิงที่ห้ามมิให้ชายสมรสด้วยตลอดไปมีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้สืบสายโลหิตของชายนั้น

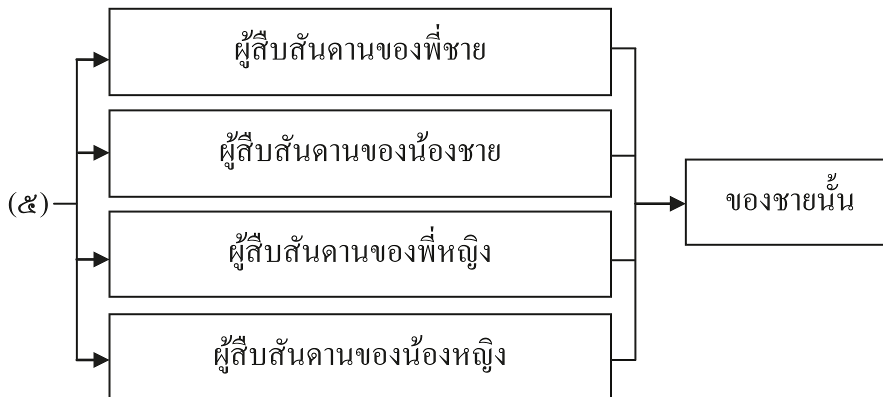
(๒) ผู้สืบสันดานของชายนั้น

(๔) พี่หญิงหรือน้องหญิงของผู้สืบสายโลหิตของชายนั้น

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

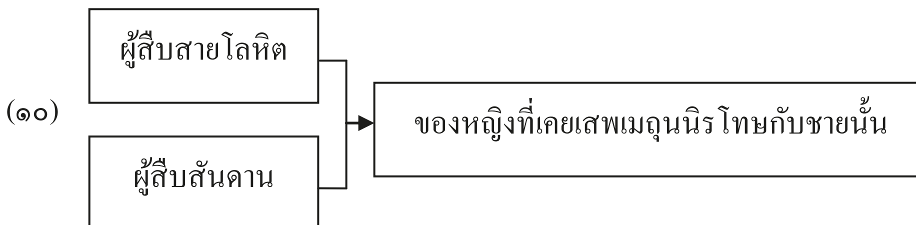

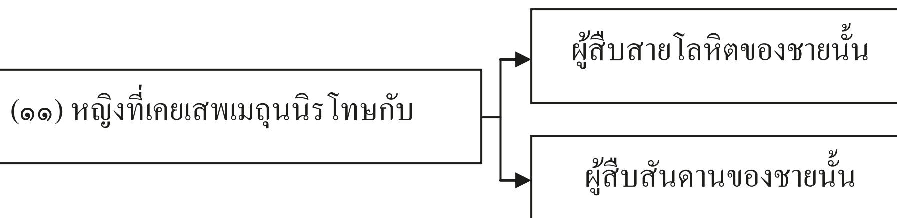
(๖)หญิงที่เคยเป็นภริยาของผู้สืบสายโลหิตของชายนั้น

(๗)ผู้สืบสายโลหิตของภริยาของชายนั้น

(๙)หญิงที่เคยเป็นภริยาของผู้สืบสันดานของชายนั้น

อธิบายศัพท์

๑. “ผู้สืบสายโลหิต” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคแรก

๒. “ผู้สืบสันดาน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔) วรรคแรก

๓. “เสพเมถุน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๒)

๔. “เสพเมถุนนิรโทษ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

ข้อพิจารณา

หญิงที่ชายห้ามสมรสด้วยตลอดไปมี ๑๑ ประเภท ดังนี้

๑. ผู้สืบสายโลหิตของชายนั้น ตามความใน (๑) อันได้แก่ มารดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจนสุดสายของชายนั้น เช่น นางมะนาวเป็นยายของนายองุ่น และนางตาลเป็นมารดาของนายองุ่น เช่นนี้ นางตาลและนางมะนาวไม่สามารถสมรสกับนายองุ่นได้

๒. ผู้สืบสันดานของชายนั้นตามความใน (๒) อันได้แก่ ผู้สืบสันดานของชายนั้นตั้งแต่บุตรลงไปจนสุดสาย เช่น นายองุ่นเป็นบิดาของนางสาวมะยมและเป็นปู่ของนางสาวมะดัน เช่นนี้ นายองุ่นไม่สามารถสมรสกับนางสาวมะยมและนางสาวมะดันได้

๓. พี่หญิงหรือน้องหญิงของชายนั้นตามความใน (๓) ไม่ว่าจะเป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา เช่น

นางสาวมะยมและนายแพร์เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน เช่นนี้ นายแพร์ไม่สามารถสมรสกับนางสาวมะยมได้ หรือพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา เช่น นายองุ่นมีภริยาสองคน คือ นางนมกับนางปาน โดยนางนมเป็นมารดาของนางสาวมะยม และนางปานเป็นมารดานายหมี เช่นนี้ นายหมีไม่สามารถสมรสกับนางมะยมได้ หรือพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่มารดา เช่น นางองุ่นเคยมีสามีมาสองคน คือ นายเสือกับนายเปาและมีบุตรสองคน โดยเป็นบุตรที่เกิดกับนายเสือหนึ่งคนคือนางสาวปลาและเป็นบุตรที่เกิดกับนายเปาหนึ่งคน คือ นายกุ้ง เช่นนี้ นายกุ้งไม่สามารถสมรสกับนางสาวปลาได้

๔. พี่หญิงหรือน้องหญิงของผู้สืบสายโลหิตของชายนั้นตามความใน (๔) เช่น นางสาวลำไยเป็นพี่สาวนายฝรั่ง นายฝรั่งเป็นบิดานายองุ่น เช่นนี้ นายองุ่นไม่สามารถสมรสกับนางสาวลำไยได้

๕. ผู้สืบสันดานของพี่ชายหรือน้องชายหรือของพี่หญิงหรือน้องหญิงของชายนั้นตามความใน (๕) หมายถึง บุตรหลานของพี่ชายหรือน้องชาย หรือของพี่หญิงหรือน้องหญิงตั้งแต่บุตรลงไปจนสุดสาย เช่น นางชมพู่ นายองุ่น นางบ๊วย นายขนุน และนายกล้วย เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน นางสาวเพชรเป็นบุตรนางชมพู่ นางสาวกำไลเป็นบุตรนางบ๊วย นางสาวสร้อยเป็นบุตรของนายขนุนและนางสาวแหวนเป็นบุตรนายกล้วย เช่นนี้ นายองุ่นไม่สามารถสมรสกับนางสาวสร้อย

นางสาวเพชรหรือนางสาวกำไลได้ และนายขนุนไม่สามารถสมรสกับนางสาวแหวน นางสาวเพชรหรือนางสาวกำไลได้

๖. หญิงที่เคยเป็นภริยาของผู้สืบสายโลหิตของชายนั้นตามความใน (๖) เช่น นางพลอยเคยเป็นภริยานายฝรั่ง ต่อมานายฝรั่งสมรสกับนางตาลมีบุตรชื่อนายองุ่น เช่นนี้ นายองุ่นไม่สามารถสมรสกับนางพลอยได้

๗. ผู้สืบสายโลหิตของภริยาของชายนั้นตามความใน (๗) เช่น นางหมื่นเป็นมารดานางนม โดยนางนมเป็นภริยานายองุ่น เช่นนี้ นายองุ่นไม่สามารถสมรสกับนางหมื่นได้

๘. ผู้สืบสันดานของภริยาของชายนั้น ถ้าภริยานั้นได้เสพเมถุนกับชายนั้นแล้วตามความใน (๘) เช่น นางนมเป็นภริยาของนายองุ่นและทั้งสองได้เสพเมถุนกันแล้วในสมรส และนางสาวนิลเป็นบุตรนางนมที่เกิดจากสามีคนก่อน เช่นนี้ นายองุ่นไม่สามารถสมรสกับนางสาวนิลได้

๙. หญิงที่เคยเป็นภริยาของผู้สืบสันดานของชายนั้นตามความใน (๙) เช่น นายแพร์เป็นบุตรนายองุ่น นายแพร์มีภริยาชื่อนางเผือกต่อมาทั้งสองได้หย่าขาดจากกัน เช่นนี้ นายองุ่นไม่สามารถสมรสกับนางเผือกได้

๑๐. ผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดานของหญิงที่เคยเสพเมถุนนิรโทษกับชายนั้นตามความใน (๑๐) เช่น นางตองเป็นมารดานางโสมและนางสาวเต็งเป็นบุตรนางโสม ต่อมานายองุ่นได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางโสม เช่นนี้ นายองุ่นไม่สามารถสมรสกับนางตองหรือนางสาวเต็งได้

๑๑. หญิงที่เคยเสพเมถุนนิรโทษกับผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดานของชายนั้นตามความใน (๑๑) เช่น นายฝรั่งเป็นบิดานายองุ่น และนายแพร์เป็นบุตรนายองุ่น ต่อมานายฝรั่งหรือนายแพร์ได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางสาวรวย เช่น นี้ นายองุ่นไม่สามารถสมรสกับนางสาวรวยได้

อีญาบและกอบูลในการสมรส

ข้อ ๕๒ "อีญาบ" หมายความว่า การเปล่งวาจาเสนอการสมรสหรือการกระทำอื่นที่ใช้แทนการเปล่งวาจาเช่นว่านั้นได้ตามกฎหมาย

"กอบูล" หมายความว่า การเปล่งวาจาสนองรับการสมรสหรือการกระทำอื่นที่ใช้แทนการเปล่งวาจาเช่นว่านั้นได้ตามกฎหมาย

การสมรสจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยอีญาบของวลีของคู่สมรสหญิงหรือตัวแทน แล้วแต่กรณี และกอบูลของคู่สมรสชายหรือตัวแทน หรือวลีของคู่สมรสชายในกรณีที่คู่สมรสชายเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ แล้วแต่กรณี

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

"อีญาบ" → การเปล่งวาจาเสนอการสมรส
หรือ
→ การกระทำอื่นที่ใช้แทนการเปล่งวาจาเช่นว่านั้นได้ตามกฎหมาย

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

"กอบูล" → การเปล่งวาจาสนองรับการสมรส
หรือ
→ การกระทำอื่นที่ใช้แทนการเปล่งวาจาเช่นว่านั้นได้ตามกฎหมาย

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

อีญาบ กอบูล ในการสมรส
→ อีญาบของวลีของคู่สมรสหญิง
หรือ
→ อีญาบของตัวแทนวลีของคู่สมรสหญิง
และ
→ กอบูลของคู่สมรสชาย
หรือ
→ กอบูลของตัวแทนของคู่สมรสชาย
หรือ
→ วลีของคู่สมรสชาย

กรณี
→ คู่สมรสชายเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือ คู่สมรสชายเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๔. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

๕. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๖. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๗. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๘)

ข้อพิจารณา

๑. "อีญาบ" และ "กอบูล" ตามความในลักษณะนี้เป็น "อีญาบ" และ "กอบูล" ที่ใช้ในการสมรสเท่านั้น ส่วน "อีญาบ" และ "กอบูล" ตามความในข้อ ๑๓ ข้อ ๑๔ และข้อ ๑๘ นั้น เป็น "อีญาบ" และ "กอบูล" ที่ใช้ในการตั้งตัวแทน

๒. "การกระทำอื่นที่ใช้แทนการเปล่งวาจาได้ตามกฎหมาย" หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่กฎหมายให้ใช้แทนการเปล่งวาจาได้ เช่น การเขียนการใช้อาณัติสัญญาณในกรณีต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

๓. การใช้วิธีการเปล่งวาจาและการกระทำอื่นในการทำอีญาบและกอบูลนั้น ต้องกระทำตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การใช้อาณัติสัญญาณที่เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปนั้น สำหรับผู้ที่เป็นใบ้ทั่วไป และการใช้การเขียนหรือใช้อาณัติสัญญาณที่เป็นที่เข้าใจเฉพาะผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นเท่านั้น สำหรับผู้ที่เป็นใบ้ที่ไม่สามารถแสดงอาณัติสัญญาณที่เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปได้และไม่สามารถตั้งตัวแทนได้

ข้อ ๕๓ อีญาบและกอบูลตามความในข้อ ๕๒ จะสมบูรณ์ ต่อเมื่อ

ความสมบูรณ์ของอีญาบ และกอบูลในการสมรส

(๑) ในการทำอีญาบนั้น ได้ใช้คำที่มีความหมายชัดแจ้งว่าผู้ทำอีญาบได้ทำการสมรสคู่สมรสชายกับคู่สมรสหญิง โดยไม่มีความหมายอย่างอื่นรวมอยู่ด้วย ซึ่งถ้าเป็นภาษาอาหรับจะต้องเป็นคำที่มาจากรากศัพท์คำว่า "อินกาห์" หรือ "ตัซวีจญ์" แต่ถ้าเป็นภาษาอื่นให้ใช้คำที่ได้มาจากการแปลมาจากคำเช่นว่านั้น อันได้แก่คำว่า "สมรส" หรือ "แต่งงาน" ในภาษาไทย และต้องไม่เป็นคำที่มีความหมายว่าเป็นการกระทำในอนาคต โดยที่ผู้เปล่งวาจาจะมีเจตนาที่จะให้เป็นการเปล่งวาจาทำอีญาบตามความในข้อ ๔๖ หรือไม่ก็ได้

(๒) ในการทำกอบูลนั้นจะต้องใช้คำที่มีความหมายชัดแจ้งว่า ผู้ทำกอบูลได้รับการสมรสที่ผู้ทำอีญาบนั้นเสนอมา โดยไม่มีความหมายเป็นอย่างอื่น

(๓) ในกรณีที่ทำอีญาบก่อนทำกอบูล ในอีญาบนั้นต้องปราศจากข้อความนอกเรื่องในท่ามกลางและเมื่อสิ้นสุดการทำอีญาบนั้น และในกอบูลนั้นต้องปราศจากข้อความนอกเรื่องในเบื้องต้นและท่ามกลางการทำกอบูลนั้น

(๔) ในอีญาบนั้นต้องมีการระบุนามหรือสรรพนามของคู่สมรสชายแล้วแต่กรณี และระบุว่าได้กระทำแทนวลี ถ้าตัวแทนวลีเป็นผู้ทำ

(๕) ในกอบูลนั้นต้องมีการระบุนามของคู่สมรสชาย ถ้าตัวแทนหรือวลีของคู่สมรสชายนั้นเป็นผู้ทำ

(๖) ทำติดต่อกันโดยพลัน ไม่ว่าจะทำอีญาบ หรือกอบูลก่อน

(๗) ในอีญาบนั้นต้องมีการระบุนามของคู่สมรสหญิง หรือระบุสรรพนามพร้อมชี้ตัวคู่สมรสหญิง เว้นแต่บิดามีบุตรหญิงเพียงคนเดียวและเป็นวลีเอง ในกรณีเช่นว่านี้จะใช้คำว่า "บุตรหญิงของฉัน" ก็ได้

(๘) ผู้ทำมีสติสัมปชัญญะ มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนและไม่ได้ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามในระหว่างการทำ

(๙) ภาษาที่ใช้ในการทำอีญาบและกอบูล เป็นภาษาที่ผู้ทำทั้งสองฝ่ายและพยานเข้าใจ

(๑๐) ในอีญาบและกอบูลนั้นต้องไม่มีเงื่อนไขและเงื่อนเวลา

ผู้ทำอีญาบ หรือกอบูลในการสมรสเป็นใบ้

การทำการสมรสใดผู้ทำอีญาบหรือผู้ทำกอบูลเป็นใบ้ สามารถใช้อาณัติสัญญาณที่เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปแทนการเปล่งวาจาได้ ถ้าแสดงอาณัติสัญญาณเช่นว่านั้น

ไม่ได้ และไม่สามารถตั้งตัวแทนได้ จะใช้การเขียนหรือใช้อาณัติสัญญาณที่เป็นที่เข้าใจเฉพาะผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นเท่านั้นแทนก็ได้

หลักเกณฑ์

อีญาบและกอบูลตามความในข้อ ๕๒ จะสมบูรณ์ ต่อเมื่อ

(๑) ถ้อยคำในการทำอีญาบ

ใช้คำที่มีความหมายชัดแจ้งและไม่มีความหมายอย่างอื่นรวมอยู่ด้วยว่า

ผู้ทำอีญาบได้ทำการสมรสคู่สมรสชายกับคู่สมรสหญิง

ภาษา

ถ้าเป็น

ภาษาอาหรับต้องมาจากรากศัพท์คำว่า

"อินกาห์" หรือ "ตัซวีจญ์"

ภาษาอื่นให้ใช้คำแปลทำนองเดียวกัน เช่น ภาษาไทยใช้คำว่า

"สมรส" หรือ "แต่งงาน"

ต้องไม่เป็นคำที่มีความหมายว่าเป็นการกระทำในอนาคต

โดยผู้เปล่งวาจาจะมีเจตนาที่จะให้เป็นการเปล่งวาจาทำอีญาบตามความในข้อ ๔๖ หรือไม่ก็ได้

หลักเกณฑ์(ต่อ)

(๓)กรณีที่ทำอีญาบก่อนทำกอบูล
- อีญาบต้อง
  - ปราศจากข้อความนอกเรื่องในท่ามกลางการทำอีญาบนั้น
  - และ
  - ปราศจากข้อความนอกเรื่องเมื่อสิ้นสุดการทำอีญาบนั้น
- กอบูลต้อง
  - ปราศจากข้อความนอกเรื่องในเบื้องต้นการทำกอบูลนั้น
  - และ
  - ปราศจากข้อความนอกเรื่องในท่ามกลางการทำกอบูลนั้น

(๔)อีญาบของคู่สมรสชาย
- ระบุนามของคู่สมรสชาย
- หรือ
- สรรพนามของคู่สมรสชาย
- → แล้วแต่กรณี → ถ้าตัวแทนวลีเป็นผู้ทำ → ต้องระบุว่าได้กระทำแทนวลี

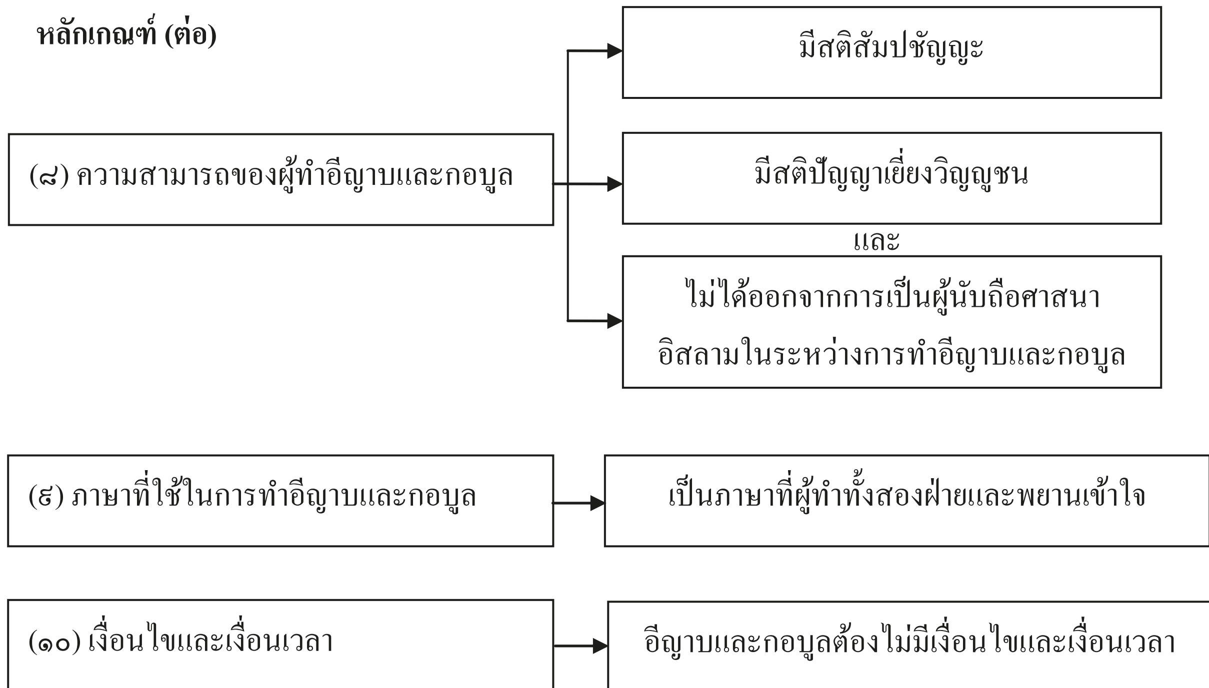
(๕)กอบูลของคู่สมรสหญิง → ถ้าตัวแทนหรือวลีของคู่สมรสชายนั้นเป็นผู้ทำ → ต้องระบุนามของคู่สมรสชาย

(๖) ระยะเวลา → ทำติดต่อกันโดยพลัน ไม่ว่าจะทำอีญาบหรือกอบูลก่อน

(๗)อีญาบของคู่สมรสหญิง
- ระบุนามของคู่สมรสหญิง
- หรือ
- ระบุสรรพนามพร้อมชี้ตัวคู่สมรสหญิง
- → ข้อยกเว้น → บิดามีบุตรหญิงเพียงคนเดียวและเป็นวลีเอง → จะใช้คำว่า "บุตรหญิงของฉัน" ก็ได้

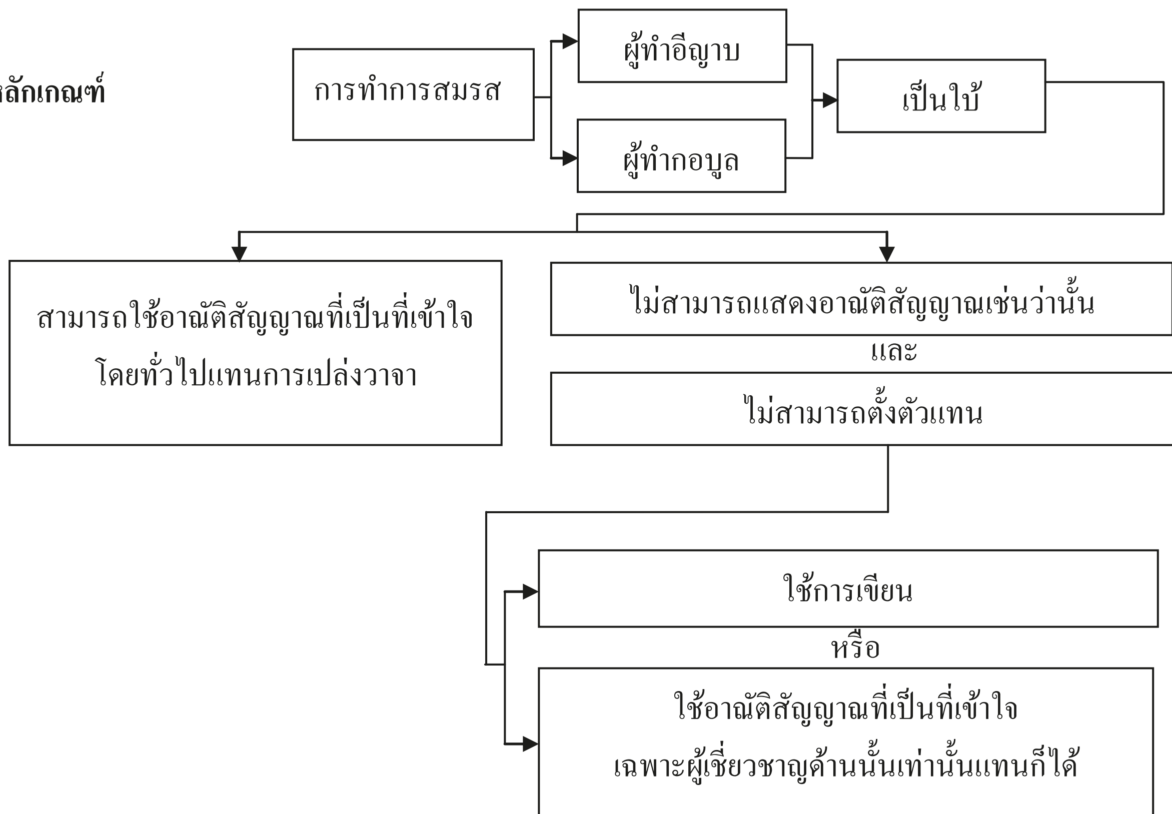

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “อีญาบ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคแรก

๒. “กอบูล” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคสอง

๓. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๔. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๕. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

๖. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๗. "โดยพลัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๒)

๘. "มีบุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๘)

๙. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๑๐. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

ข้อพิจารณา

๑. การทำอีญาบและกอบูลในการสมรสจะไม่สมบูรณ์ ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งจากความใน (๑) ถึง (๑๐)

๒. "ในการทำอีญาบและกอบูลนั้นได้ใช้คำที่มีความหมายชัดแจ้งว่าผู้ทำอีญาบได้ทำการสมรสคู่สมรสชายกับคู่สมรสหญิง โดยไม่มีความหมายอย่างอื่นรวมอยู่ด้วย" หมายถึง ในการทำอีญาบและกอบูลในการสมรสนั้นต้องใช้คำที่มีความหมายชัดแจ้งว่าผู้ทำอีญาบได้ทำการสมรสคู่สมรสชายกับคู่สมรสหญิงเท่านั้น โดยที่ในคำนั้นไม่มีความหมายอย่างอื่นรวมอยู่ด้วย เช่น ถ้าในการทำอีญาบและกอบูลนั้นใช้ภาษาอาหรับต้องใช้คำที่มาจากรากศัพท์ "อินกาห์" หรือ "ตัซวีจญ์" (ซึ่งมีความหมายในภาษาไทยว่า สมรสหรือแต่งงาน) เท่านั้น และถ้าใช้ภาษาอื่นต้องใช้คำที่ได้มาจากการแปลมาจากสองคำนี้เท่านั้น

๓. "ต้องไม่เป็นคำที่มีความหมายว่าเป็นการกระทำในอนาคต" หมายถึง ต้องใช้คำที่มีความหมายว่าเป็นการกระทำในปัจจุบันหรืออดีต เช่น ต้องใช้คำว่า "ฉันสมรสคุณ" แทนที่จะใช้คำว่า "ฉันจะสมรสคุณ"

๔. "โดยที่ผู้เปล่งวาจาจะมีเจตนาที่จะให้เป็นการเปล่งวาจาทำอีญาบตามความในข้อ ๔๖ หรือไม่ก็ได้" หมายถึง ในการเปล่งวาจาทำอีญาบนั้น ในขณะกระทำผู้กระทำจะมีเจตนาที่จะให้การทำอีญาบนั้น เป็นการทำอีญาบที่เป็นองค์ประกอบหลักของการสมรสตามความในข้อ ๔๖ (๔) หรือไม่ก็ได้ โดยไม่เป็นปัญหาต่อความสมบูรณ์ของการทำอีญาบนั้นแต่อย่างใด

๕. ในการทำอีญาบนั้น ต้องมีการระบุนามหรือสรรพนามของคู่สมรสชายแล้วแต่กรณี กล่าวคือ ถ้าคู่สมรสชายเป็นบุรุษที่สองต้องระบุสรรพนามของคู่สมรสชาย

เช่น "ฉันสมรสคุณกับ..." แต่ถ้าคู่สมรสชายเป็นบุรุษที่สามต้องระบุนามของคู่สมรสชาย เช่น "ฉันสมรสนายดำ คมขำกับ..."

"นามของคู่สมรสชาย" ดังกล่าว หมายถึง นามที่บ่งบอกตัวตนของคู่สมรสชายนั้นอย่างชัดเจน เช่น ในกรณีของชายไทยก็คือชื่อพร้อมชื่อสกุล หรือชื่อพร้อมกับระบุว่าเป็นบุตรของชายใดหรือหญิงใดในกรณีไม่มีบิดาที่ถูกต้องตามกฎหมาย

๖. ในการทำอีญาบนั้น ต้องมีการระบุนามหรือสรรพนามพร้อมชี้ตัว แล้วแต่กรณี ยกเว้นกรณีที่บิดาเป็นวลีเอง และมีบุตรหญิงเพียงคนเดียว โดยในกรณีดังกล่าวระบุเพียงว่า "บุตรหญิงของฉัน" หรือคำอื่นที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำนั้นก็เป็นการเพียงพอแล้ว

๗. ในการทำอีญาบและกอบูลนั้น จะต้องทำติดต่อกันทันที หรือจนถือได้ว่าเป็นการทำติดต่อกันโดยพลัน ไม่ว่าจะทำกอบูลก่อนหรือหลังการทำอีญาบ

๘. ภาษาที่ใช้ในการทำอีญาบและกอบูลนั้น ต้องเป็นภาษาที่ผู้ทำทั้งสองฝ่ายและพยานเข้าใจ กล่าวคือ ภาษาที่ใช้ในการทำอีญาบและกอบูลแม้เป็นสิ่งสำคัญแต่ก็สามารถใช้ภาษาใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นภาษาอาหรับ ซึ่งส่วนใหญ่มักใช้ภาษาท้องถิ่นของผู้เกี่ยวข้อง คือ คู่สมรสชาย วลี และพยานในการสมรส ทั้งนี้ เพื่อเป็นที่แน่ชัดว่าบุคคลเหล่านั้นและบุคคลทั่วไปเข้าใจคำกล่าวที่ใช้เป็นอีญาบและกอบูลนั้น

๙. อีญาบและกอบูลนั้นต้องไม่มีเงื่อนไขและเงื่อนเวลา เช่น ถ้าผู้ทำอีญาบกล่าวว่า "ฉันทำการสมรสคุณกับนางสาว ข. บุตรสาวของฉันด้วยมะฮัดร์หนึ่งแสนบาท ถ้าคุณต้องการ" การทำอีญาบนั้นไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย และถ้าผู้ทำอีญาบกล่าวว่า "ฉันทำการสมรสคุณกับนางสาว ก. บุตรสาวของฉันเพื่อเป็นสามีภริยากันเพียงหนึ่งปี ด้วยมะฮัดร์หนึ่งแสนบาท" การทำอีญาบนั้นไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย

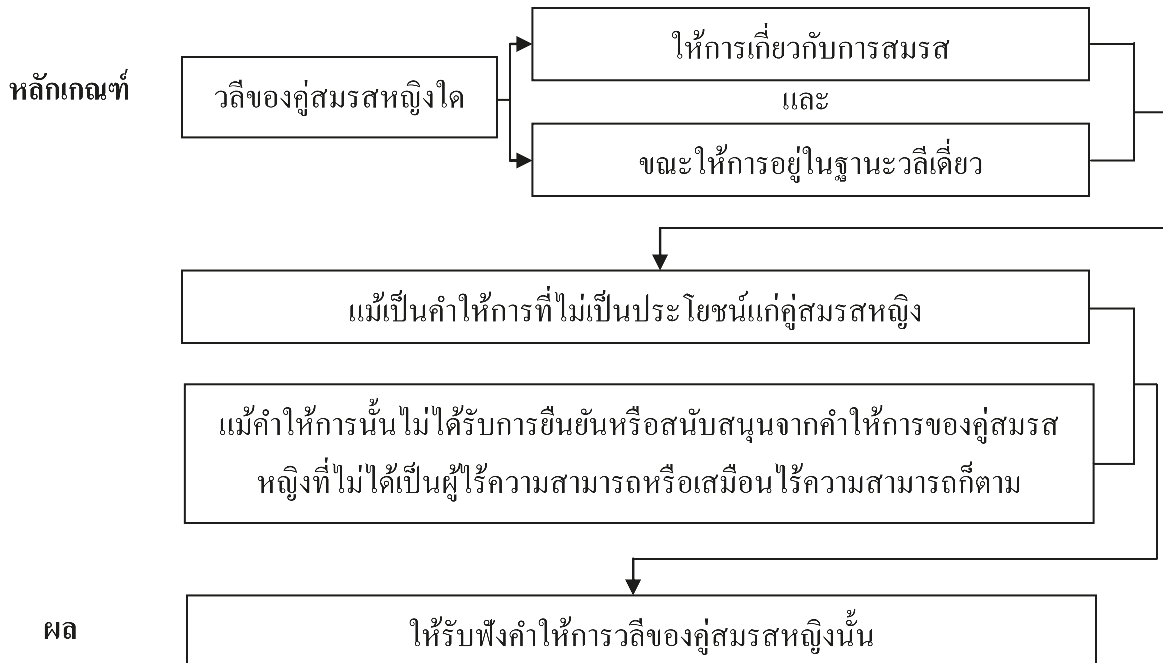
ท่านนบีมุฮำหมัดได้กล่าวไว้ในการทำฮัจญ์ครั้งสุดท้ายของท่านความว่า "ประชาชนทั้งหลายเอ๋ย ฉันเคยอนุญาตให้ท่านทั้งหลายเสพสุขกับสตรีใน (การสมรส) แบบชั่วคราว แท้จริงพระองค์อัลเลาะฮ์ได้ทรงบัญญัติห้ามการแต่งงานประเภทนี้ นับตั้งแต่วันนี้จนถึงวันกิยามะฮ์"

รายงานและบันทึกโดยอบูดาวุด มุสลิม และอันนะซาอี

การรับฟังคำให้การของวลีคู่สมรสหญิง

ข้อ ๕๔ ถ้าวลีของคู่สมรสหญิงใดได้ให้การเกี่ยวกับการสมรส แม้เป็นคำให้การที่ไม่ได้เป็นประโยชน์แก่คู่สมรสหญิงนั้น และในขณะที่ให้การวลีนั้นอยู่ในฐานะวลีเดี่ยว ให้รับฟังคำให้การนั้น แม้คำให้การนั้นไม่ได้รับการยืนยันหรือสนับสนุนจากคำให้การของคู่สมรสหญิงที่ไม่ได้เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถก็ตาม

อธิบายศัพท์

๑. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๒. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

๓. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๔. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๕. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

ข้อพิจารณา

ในการฟังคำให้การเกี่ยวกับการสมรส ต้องรับฟังคำให้การของวลีของคู่สมรสหญิงไม่ว่าคำให้การนั้นจะเป็นประโยชน์แก่คู่สมรสหญิงนั้นหรือไม่ และแม้ไม่ได้รับการยืนยันหรือสนับสนุนจากคำให้การของคู่สมรสหญิงนั้น ซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่ได้เป็น

ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ และวลีนั้นเป็นวลีเดี่ยว ทั้งนี้ เนื่องจากว่า วลีของคู่สมรสหญิงนั้นถือเป็นบุคคลที่สำคัญและมีบทบาทในการทำการสมรสมากที่สุด

การรับฟังคำให้การของคู่สมรสหญิง

ข้อ ๕๕ ให้รับฟังคำให้การของคู่สมรสหญิงที่บรรลุศาสนภาวะแล้ว และมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนที่เกี่ยวกับการสมรส ซึ่งคู่สมรสชายสนับสนุนคำให้การนั้นด้วย แม้ว่าคู่สมรสชายนั้นไม่ได้เป็นชายที่คู่ควร และแม้คำให้การนั้นจะขัดแย้งกับคำให้การของวลีของคู่สมรสหญิงนั้น และคำให้การของพยานทั้งสองของการสมรสนั้น ถ้าพยานทั้งสองถูกกำหนดโดยตัวของคู่สมรสหญิงนั้น

หลักเกณฑ์

คำให้การของคู่สมรสหญิงที่รับฟังได้

- คำให้การของคู่สมรสหญิงที่บรรลุศาสนภาวะ
- คำให้การของคู่สมรสหญิงที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนเกี่ยวกับการสมรส และ
- คู่สมรสชายสนับสนุนคำให้การนั้น
  - แม้คู่สมรสชายมิใช่เป็นชายที่คู่ควร

แม้ขัดแย้งกับ

- คำให้การของวลีของคู่สมรสหญิงนั้น และ
- คำให้การของพยานทั้งสองของการสมรสนั้น
  - ถ้าพยานทั้งสองถูกกำหนดโดยตัวของคู่สมรสหญิงนั้น

อธิบายศัพท์

๑. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

๒. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๓. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๔. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๕. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๖. "ชายที่คู่ควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๕

๗. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

ข้อพิจารณา

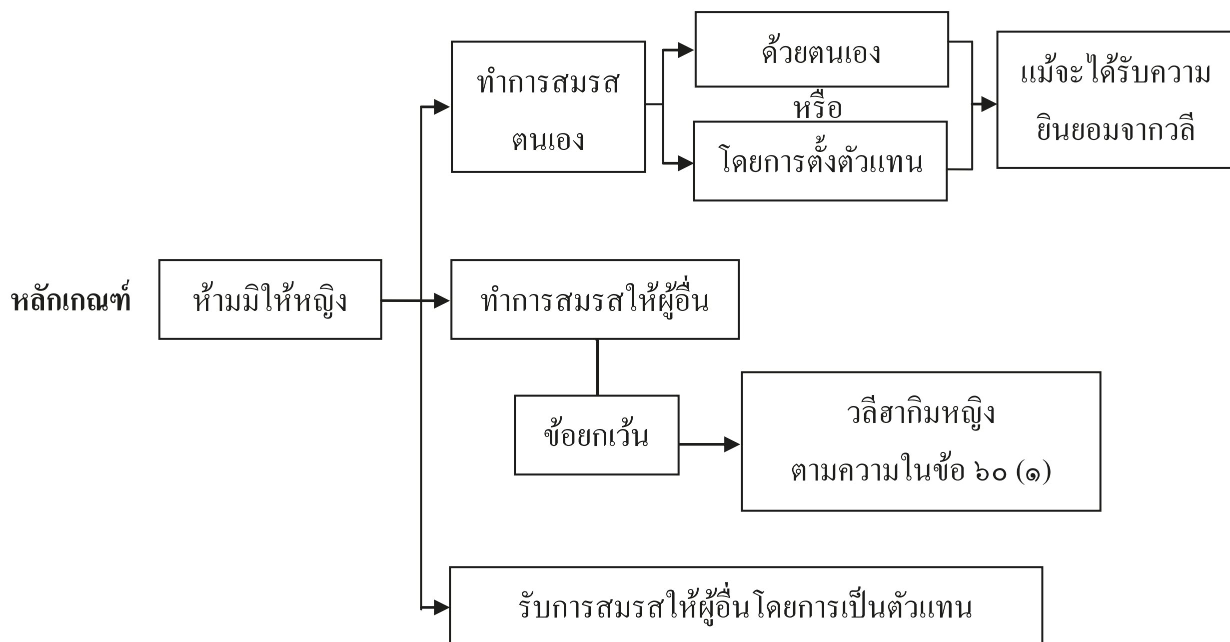
แม้ว่าวลีของคู่สมรสหญิงถือเป็นบุคคลที่สำคัญและมีบทบาทในการทำการสมรสมากที่สุดที่ต้องรับฟังคำให้การของวลีนั้น ไม่ว่าคำให้การนั้นจะเป็นประโยชน์แก่คู่สมรสหญิงหรือไม่ และแม้ไม่ได้รับการยืนยันหรือสนับสนุนจากคำให้การของคู่สมรสหญิงที่เป็นบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถและวลีนั้นเป็นเพียงวลีเดี่ยวตามความในข้อ ๕๔ แต่ถ้าในการรับฟังคำให้การเกี่ยวกับการสมรสนั้นมีคำให้การของคู่สมรสหญิงที่เป็นบุคคลที่บรรลุศาสนภาวะแล้ว และมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน และคำให้การนั้นเป็นคำให้การที่คู่สมรสชายสนับสนุน แม้ว่าคู่สมรสชายนั้นไม่ได้เป็นชายที่คู่ควรต้องรับฟังคำให้การของคู่สมรสหญิงนั้น แม้คำให้การจะขัดแย้งกับคำให้การของวลีของคู่สมรสหญิงและแม้คำให้การนั้นจะขัดแย้งกับคำให้การของพยานทั้งสองของการสมรส ถ้าพยานทั้งสองนั้นถูกกำหนดโดยตัวของคู่สมรสหญิง ทั้งนี้ เนื่องจากว่าบทบาทของคู่สมรสหญิงเมื่อได้รับการสนับสนุนจากคู่สมรสชายมีความสำคัญกว่าบทบาทของวลีของคู่สมรสหญิง และบทบาทของพยานทั้งสองของการสมรสที่ถูกกำหนดโดยตัวของคู่สมรสหญิง

หมวด ๓
วลี

ห้ามหญิงทำการสมรสให้ตนเองและผู้อื่น

ข้อ ๕๖ ห้ามมิให้หญิงทำการสมรสตนเอง ด้วยตนเองหรือโดยการตั้งตัวแทน แม้จะได้รับความยินยอมจากวลีและห้ามทำการสมรสให้ผู้อื่น ยกเว้นกรณีเป็นวลีฮากิมตามความในข้อ ๖๐ (๑) หรือรับการสมรสให้ผู้อื่นโดยการเป็นตัวแทน

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "การตั้งตัวแทน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓

๓. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

ข้อพิจารณา

๑. "ห้ามมิให้หญิงทำการสมรสตนเองด้วยตนเองหรือโดยการตั้งตัวแทน" หมายความว่า หญิงทุกคนไม่สามารถทำการสมรสตนเองได้ แม้โดยการตั้งตัวแทนมาทำการสมรสให้แก่ตน โดยวลีของหญิงนั้นเท่านั้นที่จะทำการสมรสให้หญิงนั้นได้

ท่านนบีมุฮำหมัดได้กล่าวไว้ความว่า "ไม่ (ถือว่า) เป็นการแต่งงานนอกจาก (การแต่งงานที่กระทำ) โดยวลี"

รายงานและบันทึกโดยอบูดาวุดตีดร์มีซีย์ อะหมัด และบัยฮากีย์

และท่านนบีมุฮำหมัดได้กล่าวไว้ความว่า "หญิงใดสมรสโดยบุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นวลีของนาง (เป็นผู้ทำการสมรสให้) การสมรสของหญิงนั้นเป็นโมฆะ การสมรสของหญิงนั้นเป็นโมฆะ การสมรสของหญิงนั้นเป็นโมฆะ (ซึ่งท่านได้กล่าวประโยคที่ว่า "การสมรสของหญิงนั้นเป็นโมฆะ" ถึงสามครั้ง)...

รายงานและบันทึกโดยอบูดาวุดและตีดร์มีซีย์

๒. "ห้ามทำการสมรสให้ผู้อื่นยกเว้นกรณีเป็นวลีฮากิมตามความในข้อ ๖๐ (๑)" นั้น หมายความว่า หญิงทุกคนไม่สามารถทำการสมรสให้บุคคลอื่นในฐานะวลีได้ ยกเว้นวลีฮากิมเป็นผู้หญิงซึ่งสามารถทำการสมรสให้ผู้อื่นได้อาจเนื่องจากกฎหมายถือว่าเป็นความจำเป็นที่มิอาจหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตาม ต้องทำตามความในข้อ ๖๐ (๑) ซึ่งบทยกเว้นในข้อนี้ใช้บังคับไม่ถึงความตอนต้น กล่าวคือ กฎหมายยกเว้นให้เฉพาะในการสมรสให้ผู้อื่นเท่านั้น ไม่รวมถึงการสมรสตนเอง

ท่านนบีมุฮำหมัดได้กล่าวไว้ความว่า "ผู้หญิงต้องไม่ทำการสมรสให้แก่ผู้หญิงและผู้หญิงต้องไม่ทำการสมรสให้แก่ตัวนางเอง"

รายงานและบันทึกโดยอัดดารุกุฏนีย์ และอิบนุมาญะฮ์

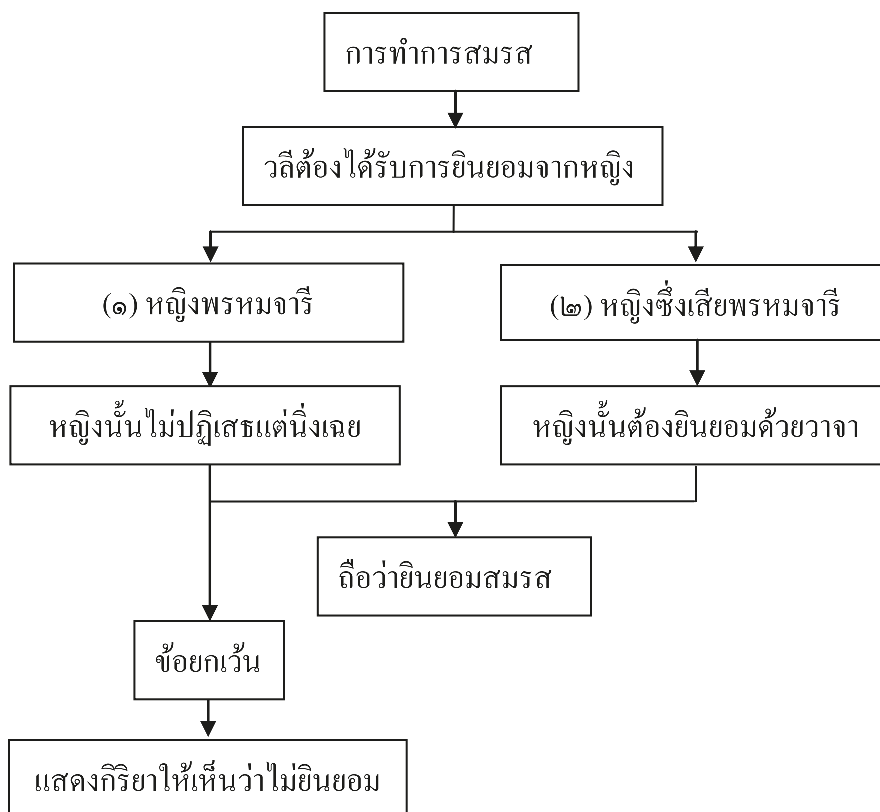

ลักษณะการให้ความยินยอมของหญิงในการสมรส

ข้อ ๕๗ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งข้อ ๗๔ ในการทำการสมรส วลีต้องได้รับการยินยอมจากหญิง โดยเมื่อวลีถาม

(๑) หญิงพรหมจารี หากหญิงนั้นไม่ปฏิเสธแต่นิ่งเฉย ให้ถือว่ายินยอม เว้นแต่จะแสดงกิริยาที่แสดงให้เห็นว่าไม่ยินยอม

(๒) หญิงซึ่งเสียพรหมจารีแล้ว หญิงนั้นต้องยินยอมด้วยวาจา จึงจะถือว่ายินยอม

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๓. "หญิงพรหมจารี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๗)

ข้อพิจารณา

๑. เกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการสมรส ท่านนบีมุฮำหมัดได้กล่าวไว้ความว่า "จงอย่าทำการสมรสให้หญิงซึ่งเสียพรหมจารีแล้ว จนกว่านางจะมีคำสั่ง (หรือคำขอให้ทำการสมรสให้) และจงอย่าทำการสมรสให้หญิงที่เป็นหญิงพรหมจารี เว้นแต่ด้วยการที่ได้รับอนุญาตนาง" พวกเขา (หมายถึง บรรดาเศาะฮาบะฮ์ที่อยู่ ณ ที่นั้น)

ได้กล่าวต่อท่านนบีว่า "โอ้ท่านศาสนทูตของอัลเลาะฮ์และสิ่งใดล่ะ (ที่ถือว่า) เป็นการอนุญาตของนาง" ท่านนบีกล่าว (ตอบ) ว่า "การที่นางนิ่งเฉย" (หมายถึง การไม่ปฏิเสธและไม่ตอบรับ)

รายงานและบันทึกโดยอบูดาวุด

๒. การทำการสมรส วลีต้องได้รับความยินยอมจากหญิง อย่างไรก็ตามยังจะต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติของข้อ ๗๔ กล่าวคือ วลีมุจญบิดร์ของหญิงพรหมจารีมีสิทธิทำการสมรสหญิงนั้นกับชายที่คู่ควรโดยไม่ต้องขออนุญาตต่อหญิงนั้น

กรณีที่หญิงขอให้วลีทำการสมรสตนเองตามข้อ ๘๓ ถือเป็นความยินยอมตามความในข้อนี้ของหญิงนั้นอยู่ในตัวแล้ว ดังนั้น กรณีเช่นนี้วลีไม่ต้องขอความยินยอมจากหญิงนั้นอีก

๓. "นิ่งเฉย" หมายความว่า ไม่กล่าวปฏิเสธและไม่กล่าวตอบรับซึ่งรวมทั้งการไม่แสดงอากัปกิริยาใด ๆ ที่ถือเป็นการปฏิเสธ เช่น ส่ายหน้า หรือถือเป็นการตอบรับ เช่น พยักหน้า

ดังนั้น ถ้ามีการแสดงอากัปกิริยาที่ทำให้เห็นว่าไม่ยินยอม ก็ถือว่าไม่ยินยอมโดยตรงไม่ถือว่านิ่งเฉย และถ้ามีการแสดงอากัปกิริยาที่ทำให้เห็นว่ายินยอม ก็ถือว่ายินยอมโดยตรงไม่ถือว่านิ่งเฉย

๔. "เว้นแต่จะแสดงกิริยาที่แสดงให้เห็นว่าไม่ยินยอม" หมายความว่า ถ้าหญิงพรหมจารีนิ่งเฉยโดยไม่กล่าวตอบรับหรือกล่าวปฏิเสธ แต่ได้แสดงอากัปกิริยาที่แสดงให้เห็นว่าไม่ยินยอม เช่น ร้องไห้สะอึกสะอื้น ทำร้ายตนเอง ต้องถือว่าหญิงนั้นไม่ยินยอมโดยตรงไม่ถือว่าเป็นการนิ่งเฉย

๕. "หญิงซึ่งเสียพรหมจารีแล้ว" ได้แก่ "หญิงที่ไม่เป็นหญิงพรหมจารี" ตามคำนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๗) วรรคสอง

๖. "ยินยอมด้วยวาจา" หมายความว่า ในกรณีตามความใน (๒) นี้ การนิ่งเฉยโดยไม่ปฏิเสธและไม่ตอบรับ ไม่ถือว่ายินยอม ต้องยินยอมด้วยการออกคำสั่งหรือทำคำขอด้วยวาจาหรือสิ่งใด ๆ ที่ใช้แทนวาจาได้ว่าให้ทำการสมรสให้ จึงจะถือว่ายินยอม กล่าวคือ ถ้าให้ความยินยอมด้วยวาจาได้ ก็ต้องให้ความยินยอมด้วยวาจา แต่ถ้าทำไม่ได้ ก็ให้ทำไปตามขั้นตอน คือ ทำเป็นหนังสือแทน แต่ถ้าทำไม่ได้อีกก็ให้ใช้อาณัติสัญญาณแทน

ประเภทของวลี

ข้อ ๕๘ วลี แบ่งเป็น วลีคอศ วลีอาม และวลีตะห์กีม

"วลีคอศ" หมายความว่า วลีที่เป็นเครือญาติซึ่งเป็นเพศชาย และไม่เป็นผู้สืบสันดานของผู้อยู่ในความปกครองซึ่งแบ่งเป็นลำดับชั้นตามความใกล้ชิด ดังนี้

(๑) บิดา

(๒) ปู่ และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป โดยผู้อยู่ในลำดับใกล้ในสายสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับผู้อยู่ในความปกครองเป็นผู้ใกล้ชิดกว่าผู้ที่อยู่ในลำดับไกลกว่า

(๓) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา

(๔) พี่ชายหรือน้องชาย ร่วมแต่บิดา

(๕) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๓)

(๖) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๔)

(๗) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (๕) และ (๖) ของข้อนี้ โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย

"วลีคอศ"

(๘) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของบิดา

(๙) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของบิดา

(๑๐) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๘)

(๑๑) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๙)

(๑๒) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (๑๐) และ (๑๑) โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย

(๑๓) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของปู่

(๑๔) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของปู่

(๑๕)บุตรชายของผู้อยู่ใน (๑๓)

(๑๖) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๑๔)

(๑๗) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (๑๕) และ (๑๖) โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย

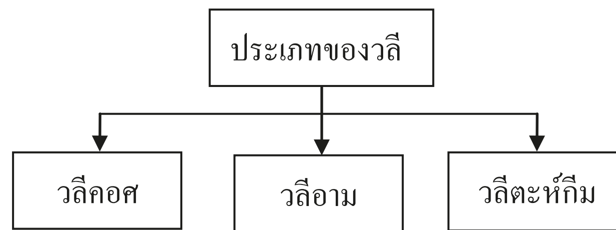
(๑๘) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาและร่วมแต่บิดาโดยสลับกันไปของผู้อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจากปู่ตามลำดับจนสุดสาย

(๑๙) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๑๘) โดยสลับกันไปประหว่างสายที่ร่วมบิดามารดากับสายที่ร่วมแต่บิดาและตามลำดับความใกล้ไกลในสายสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับผู้อยู่ในความปกครองจนสุดสาย

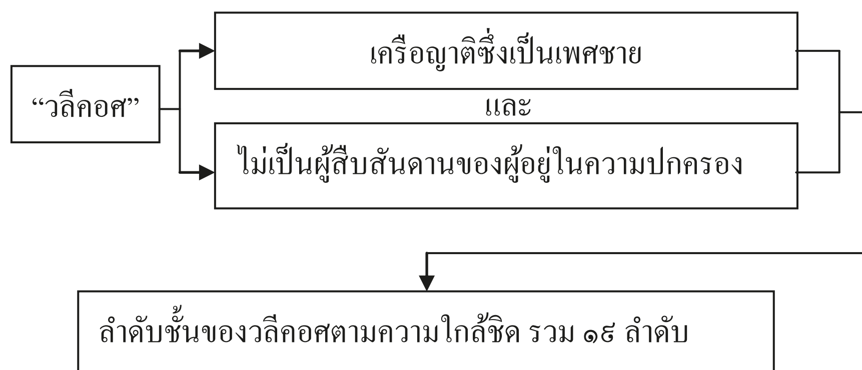
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๒. "วลีอาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

๓. "ผู้สืบสันดาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)

๔. "ผู้อยู่ในความปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๓

๕. "ปู่ และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๔)

ข้อพิจารณา

๑. "วลีที่เป็นเครือญาติซึ่งเป็นเพศชาย และไม่เป็นผู้สืบสันดานของผู้อยู่ในความปกครอง" หมายความว่า วลีที่เป็นเครือญาติของผู้อยู่ในความปกครองที่เป็นเพศชายและไม่เป็นผู้สืบสันดานของผู้อยู่ในความปกครอง" ดังนั้น

(ก) ถ้าวลีใดไม่เป็นเครือญาติ วลีนั้นไม่อาจเป็นวลีคอศได้ จะเป็นได้ก็แต่เฉพาะวลีอามหรือวลีตะห์กีม

(ข) ถ้าวลีใดไม่เป็นเพศชาย วลีนั้นไม่อาจเป็นวลีคอศได้ จะเป็นได้ก็แต่เฉพาะวลีอาม และ

(ค) ถ้าวลีใด แม้เป็นเครือญาติและเป็นเพศชาย แต่เป็นผู้สืบสันดานของผู้อยู่ในความปกครองนั้น เช่น บุตรชาย หรือหลานชายวลีนั้นไม่อาจเป็นวลีคอศได้ จะเป็นได้ก็แต่เฉพาะวลีอามหรือวลีตะห์กีม เช่น กรณีหญิงซึ่งไม่มีวลีคอศ ตามความในวรรคสอง และมีบุตรชายเป็นผู้มีคุณสมบัติของวลีอามหรือวลีตะห์กีม เป็นต้น

๒. “บุตรชายของผู้อยู่ใน (๓)” หมายความว่า บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา

“บุตรชายของผู้อยู่ใน (๔)” หมายความว่า บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดา

“ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (๕) และ (๖) ของข้อนี้ โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย” ตามความใน (๗) นั้น หมายถึง บุตรชายและผู้ที่อยู่ในลำดับต่ำลงไปของบุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาและบุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดา แต่จะต้องสลับกันในแต่ละลำดับชั้นระหว่างบนของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดากับของพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาโดยสลับกันไปเรื่อย ๆ จนสุดสาย กล่าวคือ ในแต่ละลำดับชั้นให้พิจารณาจากร่วมบิดามารดาก่อน ถ้าไม่มีให้พิจารณาจากร่วมแต่บิดาโดยสลับกันไปเช่นนี้จนสุดสายซึ่งเป็นทำนองเดียวกันกับ (๑๒) (๑๗) (๑๘) และ (๑๙)

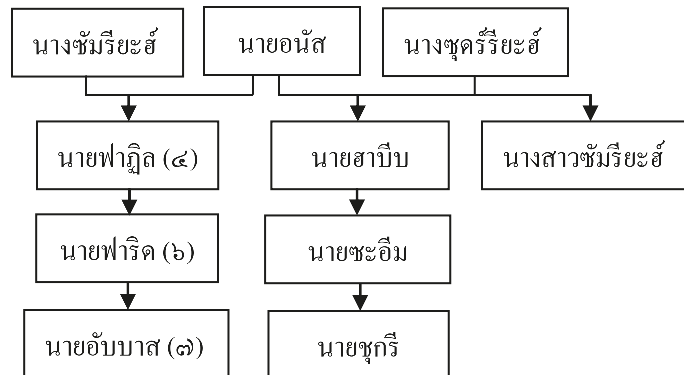
นายอนัส สมรสกับนางฮาบีบะฮ์ มีบุตรสองคน คือ นายฮาบีบและนางสาวซัมรียะฮ์ นอกจากนี้นายอนัสยังได้สมรสกับนางซุดร์รียะฮ์มีบุตรชื่อนายฟาฎิล ต่อมานายฮาบีบมีบุตรชื่อนายซะอีม นายซะอีมมีบุตรชื่อนายชุกรี ส่วนนายฟาฎิลมีบุตรชื่อนายฟาริด นายฟาริดมีบุตรชื่อนายอับบาส เช่นนี้ วลีคอศของนางสาวซัมรียะฮ์ ได้แก่

๑. นายซะอีม บุตรชายของนายฮาบีบพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกับนางสาวซัมรียะฮ์ ซึ่งเป็นบุคคลตาม (๕)

๒. นายฟาริด บุตรชายของนายฟาฎิล พี่น้องร่วมแต่บิดานางสาวซัมรียะฮ์ซึ่งเป็นบุคคลตาม (๖)

๓. นายชุกรี บุตรชายของนายซะอีมบุตรของนายฮาบีบ พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกับนางสาวซัมรียะฮ์ และนายอับบาสบุตรชายของนายฟาริดบุตรของนายฟาฏิล พี่น้องร่วมแต่บิดาเดียวกับนางสาวซัมรียะฮ์ซึ่งเป็นบุคคลตาม (๗) โดยเป็นผู้อยู่ลำดับต่ำลงไปจากผู้ที่อยู่ใน (๕) และ(๖) สลับกันไปมาตามลำดับจนสุดสาย

ประเภทของวลีคอฮ

ข้อ ๕๙ วลีคอฮแบ่งเป็น

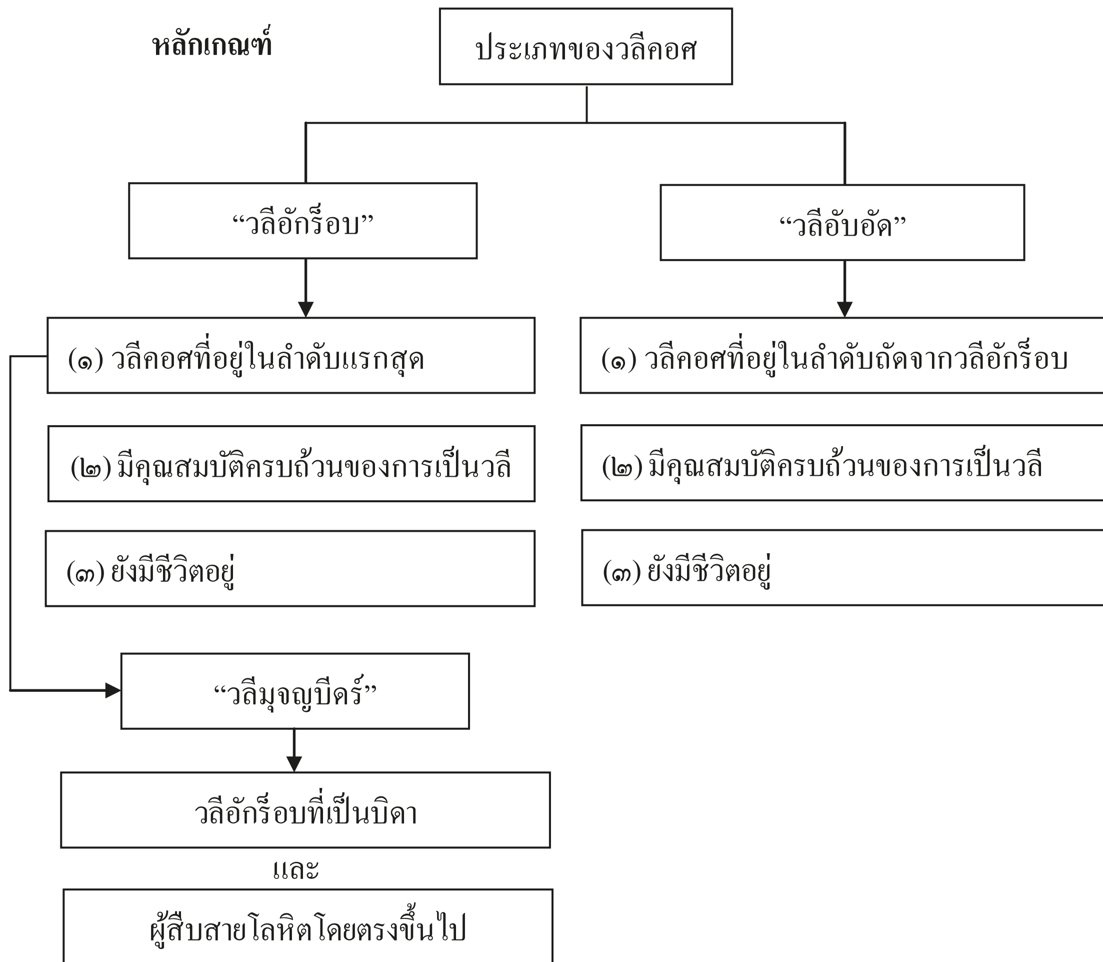
"วลีอักร็อบ"

(๑) "วลีอักร็อบ" หมายความว่า วลีคอฮที่อยู่ในลำดับแรกสุด มีคุณสมบัติครบถ้วนและยังมีชีวิตอยู่วลีอักร็อบที่เป็นบิดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปเรียกว่า "วลีมุจญ์บีร์"

"วลีอับอัด"

(๒) "วลีอับอัด" หมายความว่า วลีคอฮที่อยู่ในลำดับถัดจากวลีอักร็อบและยังมีชีวิตอยู่

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "วลีคอฮ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๘ วรรคสอง

๒. "บิดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๕)

ข้อพิจารณา

วลีของคู่สมรสหญิงแบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ วลีคอศ วลีอาม และวลีตะห์กีม โดยขึ้นอยู่กับที่มาของวลีนั้น ๆ โดยที่วลีประเภทแรก คือ วลีคอศซึ่งประกอบด้วยเครือญาติของหญิงนั้นที่เป็นเพศชาย แต่ก็ไม่รวมถึงผู้สืบสันดานของหญิงนั้น ตามความในข้อ ๕๘ นั้น ยังแบ่งได้อีกเป็น ๒ ชนิด คือ ๑. "วลีอักร็อบ" ซึ่งหมายถึง วลีคอศที่อยู่ลำดับแรกสุด มีคุณสมบัติของวลีครบถ้วนทุกประการ และยังมีชีวิตอยู่ ๒. "วลีอับอัด" ซึ่งหมายถึง วลีคอศที่อยู่ลำดับถัดมา และยังมีชีวิตอยู่

วลีคอศที่มีสิทธิทำการสมรสให้หญิงที่อยู่ในความปกครอง คือ วลีคอศชนิดวลีอักร็อบเท่านั้น ส่วนวลีอับอัดที่จะมามีสิทธิทำการสมรสให้หญิงนั้น จะต้องกลายเป็นวลีอักร็อบเสียก่อน เช่น กรณีหญิงที่บิดาและปู่ยังมีชีวิตอยู่ บิดาจะเป็นวลีอักร็อบซึ่งมีสิทธิทำการสมรสให้หญิงนั้น ถ้ามีคุณสมบัติของวลีครบถ้วนทุกประการ แต่ถ้าบิดาของหญิงนั้นได้ตายไปก่อนการสมรสของหญิงนั้น ปู่ซึ่งเป็นวลีอับอัดก็จะกลายเป็นวลีอักร็อบที่มีสิทธิทำการสมรสให้หญิงนั้น ถ้าปู่นั้นมีคุณสมบัติของวลีครบถ้วนทุกประการ

ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวกับวลีประเภทที่สอง คือ วลีอามนั้นจะปรากฏอยู่ในข้อ ๗๗ ถึงข้อ ๗๙ และข้อ ๘๑ ถึงข้อ ๘๔ อันได้แก่วลีที่เป็นผู้ปกครองทั่วไป ซึ่งไม่เป็นวลีคอศและวลีตะห์กีมนั้นจะปรากฏอยู่ในข้อ ๘๕

ข้อ ๖๐ วลีของคู่สมรสหญิงต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) เป็นชาย ยกเว้นกรณีของวลีฮากิมที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศแต่ต้องใช้อำนาจนี้ผ่านทางวลีฮากิมอื่นที่เป็นชาย

(๒) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามในกรณีที่คู่สมรสหญิงนับถือศาสนาอิสลาม และไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามในกรณีที่คู่สมรสหญิงไม่นับถือศาสนาอิสลาม ยกเว้นกรณีของวลีฮากิมที่เป็นประมุขของประเทศ แต่ต้องใช้อำนาจนี้ผ่านทางวลีฮากิมอื่นที่เป็นมุสลิม ในกรณีที่คู่สมรสหญิงเป็นมุสลิม

(๓) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

คุณสมบัติวลีของคู่สมรสหญิง

(๔) ไม่เป็นผู้ฟาสิค เว้นแต่วลีนั้นเป็นประมุขของประเทศหรือบุคคลที่ยังอยู่ในระยะเริ่มแรกของการเข้ารับอิสลาม

(๕) ไม่เป็นผู้วิกลจริต เว้นแต่กรณีวิกลจริตเพียงครั้งคราวและช่วงเวลาสั้นมาก

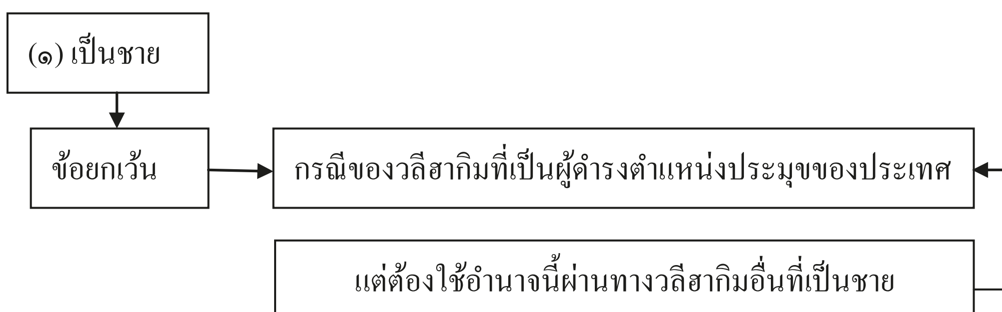
(๖) ไม่อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม

(๗) บรรลุศาสนภาวะแล้ว

(๘) มีสติสัมปชัญญะ เว้นแต่การไร้ความรู้สึกหรือหมดสติในระยะเวลาไม่เกินสามวัน ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ให้ยับยั้งการสมรสไว้ก่อนจนกว่าวลีนั้นจะได้สติ แต่ถ้าคู่สมรสหญิงมีความจำเป็นต้องสมรสในช่วงเวลานี้ ให้วลีอามเป็นผู้ทำการสมรส

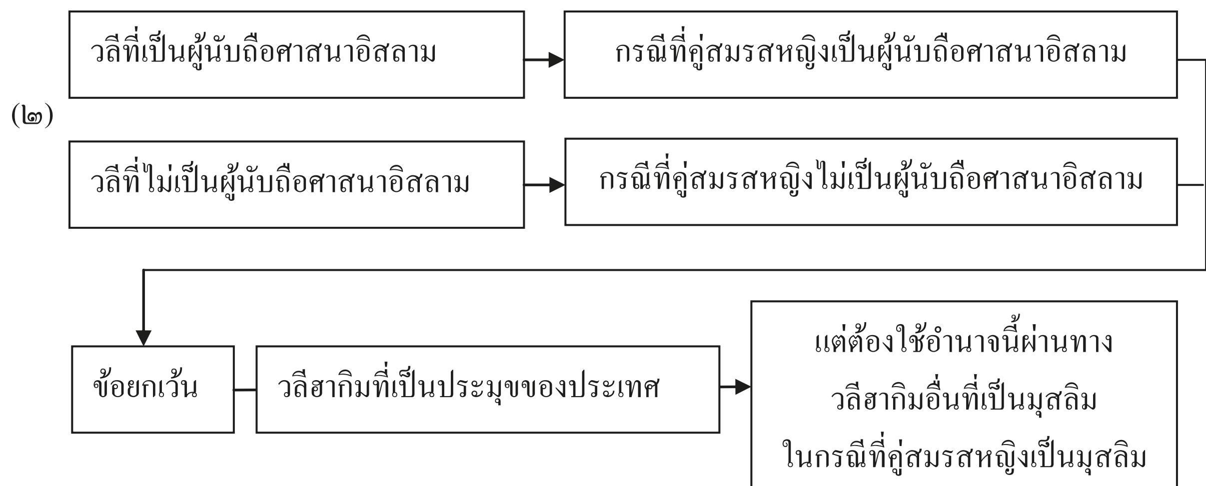
(๙) ทำการสมรสโดยสมัครใจ

หลักเกณฑ์ คุณสมบัติวลีของคู่สมรสหญิงรวม ๙ ประการ

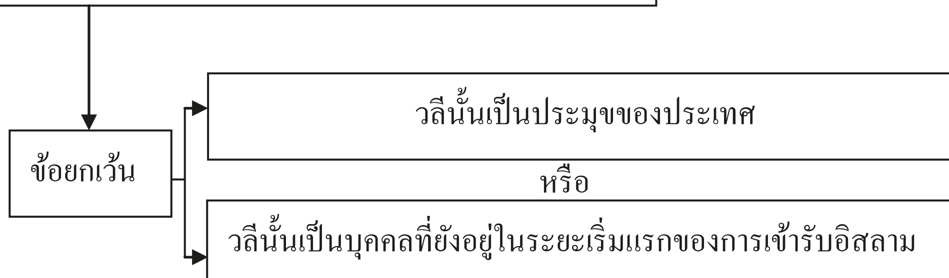

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๓) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) ไม่เป็นผู้ฟาสิค

(๕) ไม่เป็นผู้วิกลจริต

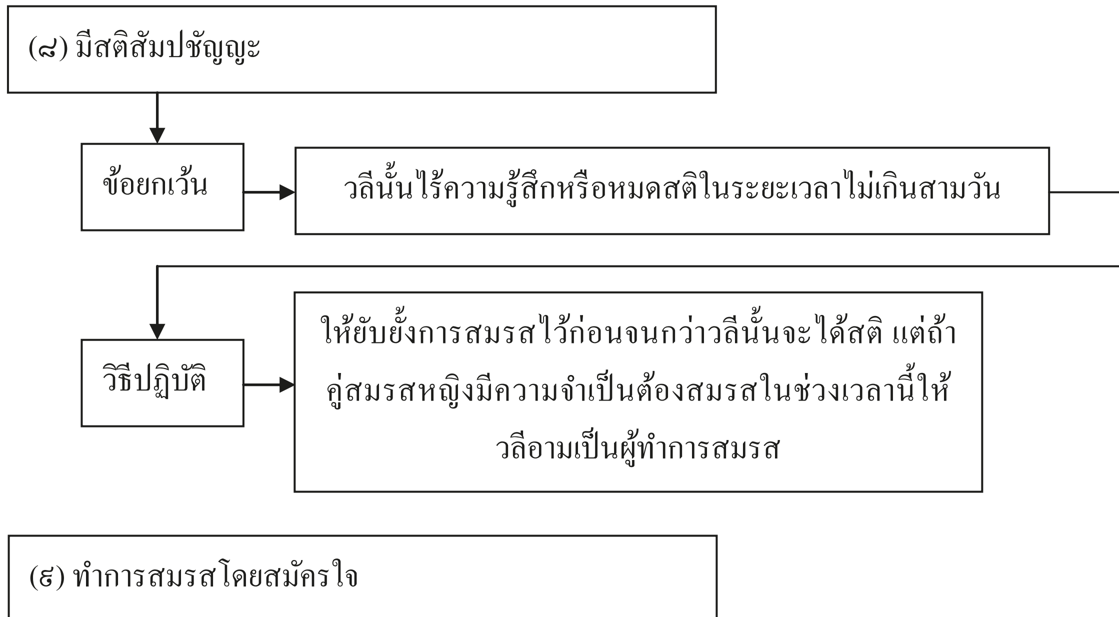

(๖) ไม่อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม

(๗) บรรลุศาสนภาวะ

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๙) ทำการสมรสโดยสมัครใจ

อธิบายศัพท์

๑. “วลี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๒. “คู่สมรสหญิง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

๓. “ผู้ไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๔. “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๕. “ผู้ฟาสิค” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๒)

๖. “ผู้วิกลจริต” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๒)

๗. “อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๕)

๘. “บรรลุศาสนภาวะ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๙. “วัน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๑๐. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๑๑. “วลีอาม” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

๑๒. “โดยสมัครใจ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๑)

ข้อพิจารณา

๑. ตามความใน (๑) วลีของคู่สมรสหญิงต้องเป็นชาย ยกเว้นกรณีที่วลีนั้นเป็นวลีอามชนิด (๑) (ก) คือ วลีฮากิมที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศซึ่งถ้าเป็นวลีชนิดนี้จะเป็นหญิงก็ได้ แต่วลีนั้นต้องใช้อำนาจผ่านทางวลีฮากิมอื่นที่เป็นชายซึ่งได้แก่วลีตามข้อ ๓๗ (๑) (ข) คือ ผู้ดำรงตำแหน่งดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีซึ่งได้รับการตั้งจากบุคคลที่เป็นประมุขของประเทศที่มีการทำการสมรส หรือผู้รักษาการแทนหรือผู้อยู่ในตำแหน่งรองจากบุคคลเหล่านั้นแล้วแต่กรณี

๒. ตามความใน (๒) วลีของคู่สมรสหญิงต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้นับถือศาสนาใดต้องพิจารณาคู่สมรสหญิงเป็นหลัก กล่าวคือ ถ้าคู่สมรสหญิงคือเป็นชาวคัมภีร์ตามความในข้อ ๔๗ (๒) วลีของคู่สมรสหญิงจะต้องเป็นผู้ที่ไม่นับถือศาสนาอิสลาม และถ้าคู่สมรสหญิงเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม วลีของคู่สมรสหญิงต้องเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม แม้คู่สมรสหญิงนั้นจะนับถือศาสนาอื่นมาก่อนที่จะมาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามก็ตามยกเว้นกรณีของวลีฮากิมที่เป็นประมุขของประเทศ เพราะวลีของคู่สมรสหญิงที่เป็นวลีฮากิมที่เป็นประมุขของประเทศนั้นจะเป็นผู้นับถือศาสนาใดก็ได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่คู่สมรสหญิงเป็นมุสลิม วลีนั้นต้องใช้อำนาจนี้ผ่านทางวลีฮากิมอื่นที่เป็นมุสลิม คือ วลีตามข้อ ๓๗ (๑) (ข)

๓. การไม่เป็นผู้ฟาสิคตามความใน (๔) นั้น หมายถึง การไม่เป็นผู้ฟาสิคไม่ว่าจะเป็นผู้ฟาสิคอย่างเปิดเผยหรือเป็นผู้ฟาสิคอย่างไม่เปิดเผยและหมายรวมถึง การเป็นผู้ฟาสิคที่ทำการไถ่บาปตามข้อ ๑ (๒๓) แล้ว ดังนั้น ถ้าวลีใดเป็นผู้ฟาสิคมาก่อนภายหลังวลีนั้นได้ทำการไถ่บาปตามข้อ ๑ (๒๓) แล้ว วลีนั้นก็สามารถทำหน้าที่สมรสให้แก่คู่สมรสหญิงได้เลย โดยไม่ต้องรอให้เป็น “ผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม” ตามความในข้อ ๑ (๔๐) เสียก่อน (ซึ่งต้องใช้เวลา ๑ ปี) เหมือนกับกรณีของการเป็นพยาน เช่น การเป็นพยานการสมรส ซึ่งในกรณีนี้นอกจากจะไม่เป็นผู้ฟาสิคในขณะทำการสมรสแล้วยังจะต้องรอให้เป็น “ผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม” ตามความในข้อ ๑ (๔๐) เสียก่อน

ดังนั้น วลีที่เป็นผู้ที่เพิ่งเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามหรือผู้ที่เพิ่งบรรลุศาสนภาวะสามารถเป็นวลีทำหน้าที่สมรสให้แก่คู่สมรสหญิงได้เลย โดยไม่ต้องรอให้เป็น “ผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม” ตามความในข้อ ๑ (๔๐) เสียก่อนเช่นเดียวกัน

๔. ผลของการขาดคุณสมบัติของวลีของคู่สมรสหญิงตามความใน (๑) ถึง (៩) นั้นแตกต่างกัน กล่าวคือ ในบางข้อ สิทธิและหน้าที่ในการเป็นวลีอักรีอบจะขยับหรือตกเป็นหน้าที่ของวลีอับอัด แต่ในบางข้อ สิทธิและหน้าที่ในการเป็นวลีอักรีอบยังอยู่ที่วลีนั้น แต่วลีอามมีอำนาจทำหน้าที่แทน และในบางข้อสิทธิและหน้าที่ในการเป็นวลีอักรีอบไม่ได้เป็นของวลีนั้นมาตั้งแต่ต้น เพราะเป็นกรณีที่ต่างกัน ซึ่งจะต้องพิจารณาหลักกฎหมายในแต่ละกรณี ดังนั้น จะพบว่าผลของการขาดคุณสมบัติของวลีของคู่สมรสหญิงตามความใน (๑) และ (๒) วลีนั้นไม่ได้เป็นวลีอักรีอบมาตั้งแต่ต้น

ส่วนผลของการขาดคุณสมบัติของวลีของคู่สมรสหญิงตามความใน (๓) (๔) (๕) (๗) และ (๘) อำนาจแห่งวลีหรือสิทธิและหน้าที่ในการเป็นวลีอักรีอบจะตกไปเป็นของวลีอับอัด

สำหรับผลของการขาดคุณสมบัติของวลีของคู่สมรสหญิงตามความใน (๖) และ (៩) อำนาจแห่งวลีหรือสิทธิและหน้าที่ในการเป็นวลีอักรีอบยังอยู่ที่วลีนั้น แต่วลีอามมีอำนาจทำหน้าที่แทน แม้จะมีวลีอับอัด กล่าวคือ ในกรณีที่วลีอยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอมอำนาจแห่งวลีหรือสิทธิและหน้าที่ในการเป็นวลีอักรีอบของวลีที่อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอมนั้นยังอยู่ที่วลีนั้นแต่วลีอามมีอำนาจทำหน้าที่แทนได้ถ้าต้องการทำการสมรสกันในขณะนั้น และในกรณีที่วลีไม่ยินยอมทำหน้าที่ในการทำการสมรส อำนาจแห่งวลีหรือสิทธิและหน้าที่ในการเป็นวลีอักรีอบของวลีที่ไม่ยินยอมทำหน้าที่ในการทำการสมรสนั้นยังอยู่ที่วลีนั้น แต่วลีอามมีอำนาจทำหน้าที่แทนได้ ถ้าต้องการทำการสมรสกันในขณะนั้น ทั้งนี้ ต้องทำตามวิธีการตามที่กฎหมายกำหนด คือ ถ้ามีเหตุผลตามกฎหมาย วลีอามที่มีอำนาจสามารถเรียกวลีนั้นมาทำหน้าที่ต่อหน้าตนได้ ตามความในข้อ ๗៩ ซึ่งในข้อ ๗៩ นั้น ยังระบุด้วยว่าถ้าปรากฏอย่างชัดแจ้งว่าวลีนั้นยังขัดขืนโดยหลังรับหมายเรียกสองครั้งแล้ว ยังไม่ยอมมาทำการสมรสตามหมายเรียก โดยวลีรู้ได้เองหรือมีพยานยืนยันว่าวลีขัดขืน อำนาจการสมรสจะตกเป็นสิทธิของวลีอาม ตามความในข้อ ๗๘ (๒) (แต่ถ้าหลังรับหมายเรียกแล้วยินยอมทำการสมรส ก็ยังถือว่าทำการสมรสด้วยความสมัครใจ)

ข้อ ๖๑ การทำการสมรสให้แก่หญิง เป็นสิทธิของวลีอักร็อบของหญิงนั้นเท่านั้น เว้นแต่กรณีที่ได้มีการยกเว้นโดยกฎหมายนี้

กรณีหญิงที่บรรลุศาสนภาวะและมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนร้องขอต่อวลีอักร็อบให้ทำการสมรสตนกับชายที่กำหนดซึ่งเป็นชายที่คู่ควร วลีอักร็อบนั้นต้องกระทำ กรณีมีวลีอักร็อบหลายคน ผู้ที่ถูกร้องขอต้องกระทำ

สิทธิและหน้าที่ของวลีอักร็อบ

ในกรณีตามความในวรรคสอง ถ้าวลีนั้นปฏิเสธคำร้องขอโดยเห็นแย้งว่าชายไม่คู่ควรกับหญิงนั้น ให้นำเรื่องขึ้นสู่ศาล ถ้าศาลเห็นว่าคู่ควร ให้ศาลสั่งให้วลีอักร็อบทำการสมรสหญิงนั้นตามคำร้องขอ

ในกรณีที่หญิงตามความในวรรคสองร้องขอให้วลีอักร็อบทำการสมรสตนกับชายที่ตนประสงค์จะสมรสด้วยและอ้างว่าชายนั้นเป็นชายที่คู่ควรกับตน แต่วลีอักร็อบไม่ยอมทำการสมรสให้ โดยเห็นแย้งว่าชายนั้นไม่คู่ควรกับหญิงนั้นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะทำให้หญิงนั้นเท่านั้นเสียประโยชน์ ให้วลีนั้นทำตามความประสงค์ของหญิงนั้นแต่ถ้าเป็นเรื่องที่ทำให้วลีนั้นเสียประโยชน์ด้วย วลีนั้นไม่ต้องทำตามความประสงค์ของหญิงนั้น

วรรคแรก

หลักเกณฑ์	การทำการสมรสให้แก่หญิง
ผล	เป็นสิทธิของวลีอักร็อบของหญิงนั้นเท่านั้น
ข้อยกเว้น	กรณีที่ได้มีการยกเว้นโดยกฎหมายนี้

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ → หญิงที่บรรลุศาสนภาวะ และ มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน → ร้องขอต่อวลีอักร็อบให้ทำการสมรสตนกับชายที่กำหนด ซึ่งเป็นชายที่คู่ควร

ผล → วลีอักร็อบมีหน้าที่ทำการสมรสให้แก่หญิงนั้น

วิธีปฏิบัติ → กรณีมีวลีอักร็อบหลายคน → วลีอักร็อบผู้ที่ถูกร้องขอมีหน้าที่ต้องทำการสมรสให้แก่หญิงนั้น

วรรคสาม

หลักเกณฑ์ → วลีอักร็อบปฏิเสธคำร้องขอของหญิงตามวรรคสอง → โดยเห็นแย้งว่าชายนั้นไม่คู่ควรกับหญิง

ผล → ให้นำเรื่องขึ้นสู่ศาล

วิธีปฏิบัติ → ถ้าศาลเห็นว่าเป็นชายที่คู่ควร → ให้ศาลสั่งให้วลีอักร็อบทำการสมรสหญิงตามคำร้องขอนั้น

วรรคสี่

หลักเกณฑ์ → วลีอักร็อบปฏิเสธคำร้องขอของหญิงตามวรรคสอง → โดยเห็นแย้งว่าชายนั้นไม่คู่ควรกับหญิงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะทำให้หญิงนั้นเท่านั้นเสียประโยชน์

ผล → ให้วลีนั้นทำการสมรสแก่หญิงนั้น

ข้อยกเว้น → กรณีเป็นเรื่องที่ทำให้วลีนั้นเสียประโยชน์ → วลีนั้นไม่ต้องทำการสมรสแก่หญิงนั้น

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "วลีอักร็อบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๘ (๑)

๓. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๕. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๖. "ชายที่คู่ควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๕

๗. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๘. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

๑. "เว้นแต่กรณีที่ได้มีการยกเว้นโดยกฎหมายนี้" หมายความว่า ถ้าเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้ (ในข้อใดก็ตาม) ว่า การทำการสมรสให้แก่หญิงใดเป็นสิทธิของวลีอื่น การทำการสมรสให้แก่หญิงนั้นก็จะเป็นสิทธิของวลีอื่น แม้โดยปกติแล้วการทำการสมรสให้แก่หญิงนั้นเป็นสิทธิของวลีอักร็อบ เช่น กรณีวลีอักร็อบขัดขืนหรือหลบเลี่ยงไม่ยอมทำการสมรสให้หญิง ตามความในข้อ ๗๘ (๒) ซึ่งกฎหมายกำหนดให้การทำการสมรสให้แก่หญิงนั้น เป็นสิทธิของวลีอาม

๒. "ชายที่กำหนด" หมายถึง ชายที่หญิงนั้นกำหนดว่าเป็นคนใด

"ชายที่ตนประสงค์จะสมรสด้วย" หมายถึง ชายคนที่หญิงนั้นต้องการที่จะสมรสด้วย

๓. ในกรณีนำเรื่องขึ้นสู่ศาล ตามความในวรรคสาม บุคคลที่มีสิทธินำเรื่องขึ้นสู่ศาลคือบุคคลผู้ที่มีส่วนได้เสีย เช่น หญิงนั้น วลีนั้น

"ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะทำให้หญิงนั้นเท่านั้นเสียประโยชน์" หมายความว่า ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะทำให้หญิงเท่านั้นเสียประโยชน์ โดยตัววลีไม่ได้เสียประโยชน์ด้วย เช่น การที่ชายเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถในการชำระมะฮัดร์ หรือชายเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถในการที่จะให้ความสุขทางเพศ

"เรื่องที่ทำให้วลีนั้นเสียประโยชน์ด้วย" หมายความว่า เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ไม่ใช่เฉพาะหญิงเท่านั้นเสียประโยชน์แต่ทำให้ตัววลีเสียประโยชน์ไปด้วย เช่น ชายไม่เป็นผู้ที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน หรือชายเป็นโรคติดต่อร้ายแรงซึ่งจะเห็น

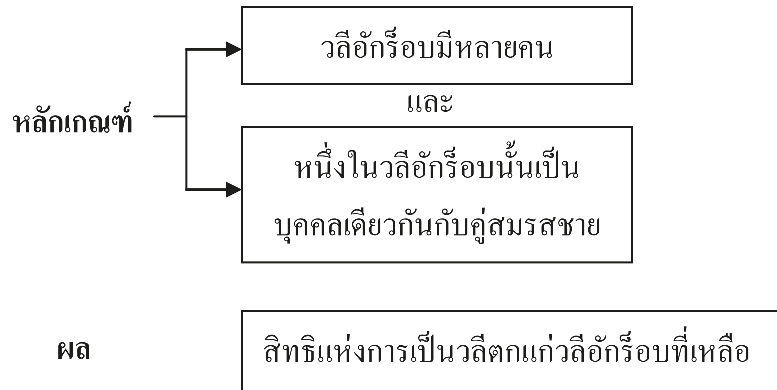

ได้ว่าในเรื่องดังกล่าววลีมีส่วนในการรับผลกระทบที่จะทำให้เกิดความเสียหายหรือเสียผลประโยชน์ด้วยได้

ในการพิจารณาประโยชน์ดังกล่าวให้พิจารณาในแง่ผลประโยชน์ที่ไม่ขัดกับกฎหมายนี้

วลีอักร็อบคนเดียวกับคู่สมรสชาย

ข้อ ๖๒ กรณีที่วลีอักร็อบมีหลายคน และหนึ่งในนั้นเป็นบุคคลเดียวกันกับคู่สมรสชาย สิทธิแห่งการเป็นวลีจะตกแก่วลีอักร็อบที่เหลือ

อธิบายศัพท์

๑. "วลีอักร็อบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๘ (๑)

๒. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๓. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

ข้อพิจารณา

๑. กรณีวลีอักร็อบมีหลายคนเช่นวลีอักร็อบในข้อ ๕๘ (๑๐) และหนึ่งในนั้นได้มาเป็นคู่สมรสชายของหญิงผู้อยู่ในความปกครองสิทธิแห่งการเป็นวลีจะตกแก่วลีอักร็อบคนอื่นที่เหลือ แต่หากวลีอักร็อบเช่นว่านั้นมีเพียงคนเดียวโดยไม่มีวลีคอศอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกัน สิทธิการเป็นวลีนั้นตกเป็นของวลีอามตามความในข้อ ๗๘ (๖) ไม่ใช่ตกแก่วลีอับอัด

ตัวอย่าง นาย ก. กับนาย ข. เป็นพี่น้องกัน นาย ก. มีบุตรชาย ๓ คน นาย ข. มีบุตรสาว ๑ คน ในกรณีที่หลังจากนาย ก. และนาย ข. ตายและบุตรสาวนาย ข. ไม่มีญาติอื่นนอกจากบุตรชาย ๓ คน ของนาย ก. วลีอักร็อบของบุตรสาวนาย ข. คือ บุตรชายนาย ก. ทั้งสามคนดังกล่าว ดังนั้น ถ้าบุตรชายหนึ่งในสามคนของนาย ก. ต้องการจะสมรสกับบุตรสาวนาย ข. เช่นนี้ วลีที่มีสิทธิทำการสมรสให้บุตรสาวนาย ข. คือ บุตรชายนาย ก. ที่เหลือ

สิทธิและหน้าที่ของวลีอักร็อบหลายคน

ข้อ ๖๓ กรณีวลีอักร็อบมีหลายคน และหญิงนั้นได้ร้องขอหรืออนุญาตให้แต่ละคนทำการสมรสให้แก่ตน และทุกคนต่างต้องการทำการสมรสหญิงนั้นด้วยตัวเองกับชายคนเดียวกัน วลีทุกคนมีสิทธิในการทำการสมรสเท่าเทียมกัน แต่ในการทำหน้าที่ของแต่ละคน พึงตกลงให้วลีที่มีความรู้กฎหมายเกี่ยวกับการสมรสเป็นผู้ทำการสมรสถ้าไม่สามารถทำเช่นว่านั้นได้ พึงให้วลีที่มีอายุมากที่สุดเป็นผู้ทำ แต่หากตกลงกันไม่ได้ ให้จับฉลากกันเอง

ผลการสมรสก่อนจับฉลาก

แม้เป็นผู้ที่แพ้ในการจับฉลากหรือไม่ได้จับฉลาก ถ้าผู้นั้นได้ทำการสมรสก่อน การสมรสนั้นก็มีผลตามกฎหมาย

ชายที่คู่ควรมีหลายคน

ในกรณีตามความในวรรคแรก ถ้าเป็นชายต่างคนกัน และเป็นชายที่คู่ควรทั้งสิ้น หรือแม้ไม่ได้เป็นชายที่คู่ควรแต่วลีทั้งหมดและหญิงนั้นไม่ติดใจในเรื่องไม่คู่ควร อีกทั้งวลีทั้งหมดนั้นไม่ยอมให้กันและกัน ให้หญิงเลือกว่าจะสมรสกับชายคนใด แต่ถ้าหญิงนั้นไม่เลือก ให้ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีเลือกผู้ที่เหมาะสมที่สุดจากชายดังกล่าวให้แก่หญิงนั้น

วลีหลายคนทำการสมรสหญิงให้แก่ชายต่างคนกัน

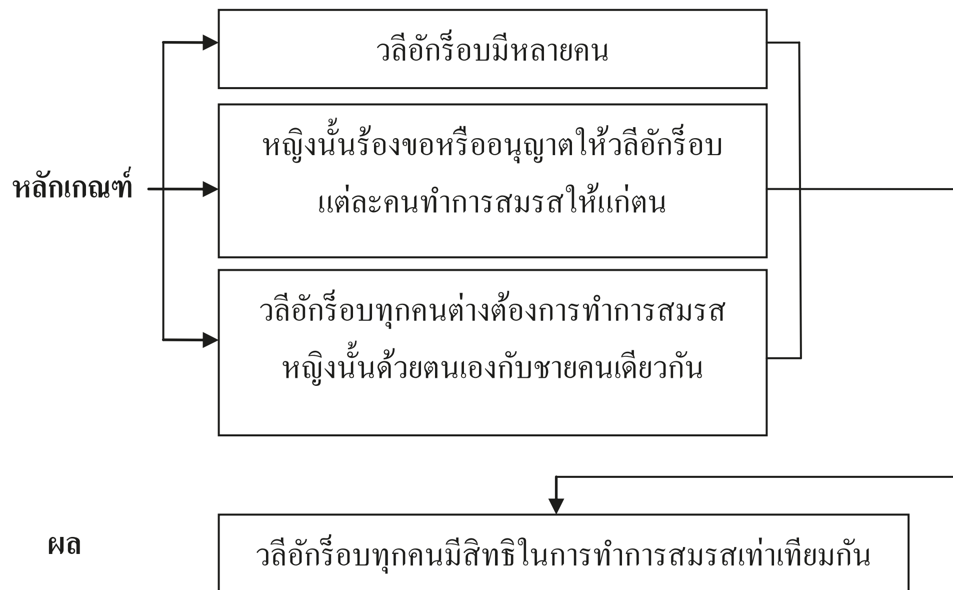
กรณีวลีทุกคนได้ทำการสมรสหญิงให้กับชายต่างคนกัน การสมรสที่เกิดขึ้นแรกสุดเท่านั้นมีผลตามกฎหมาย ในกรณีที่เกิดขึ้นพร้อมกันหรือไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อนการสมรสเหล่านั้นจะเป็นโมฆะทั้งหมด แต่ถ้าเป็นกรณีที่ในตอนแรกเป็นที่ชัดเจนหรือรู้ว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน แต่ภายหลังไม่เป็นที่ชัดเจนว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน กรณีเช่นว่านี้ จำต้องหยุดการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องมาจากการสมรสไว้ก่อน จนกว่าจะเป็นที่ชัดเจนว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน

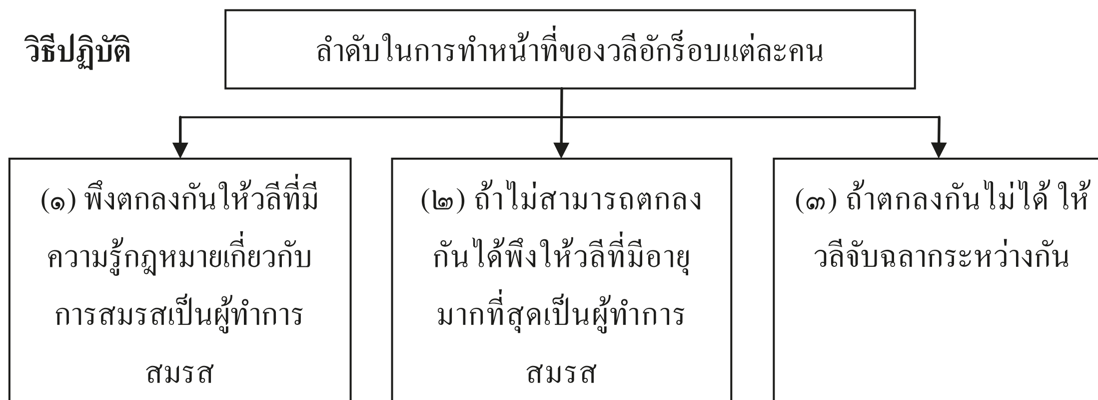
การฟ้องเกี่ยวกับความชัดเจนในการสมรสหญิงให้แก่ชายต่างคนกัน

ในกรณีการสมรสที่ไม่ชัดเจนในวรรคก่อน ถ้าคู่สมรสชายคนหนึ่งคนใดหรือหลายคน ฟ้องคู่สมรสหญิงว่า คู่สมรสหญิงนั้นทราบดีว่าการสมรสของตนนั้นเกิดขึ้นเป็นลำดับแรกสุด ให้ถือว่าคำฟ้องมีมูล และถ้าคู่สมรสหญิงนั้นยอมรับว่าเป็นจริงตามคำฟ้องของผู้ฟ้องใด ให้ถือว่าการสมรสของผู้ฟ้องนั้นเกิดขึ้นเป็นลำดับแรกสุดและเป็นสิทธิของผู้ฟ้องอื่นที่จะให้คู่สมรสหญิงนั้นสาบานยืนยันคำของตน แต่ถ้าคู่สมรสหญิงนั้นไม่ยอมรับในทุกคำฟ้อง หรือในกรณีที่ไม่มีการฟ้องเช่นว่านั้น และคู่สมรสหญิงกล่าวว่าตนไม่ทราบว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน พร้อมกับทำการสาบาน การสมรสเหล่านั้นทั้งหมดเป็นโมฆะ

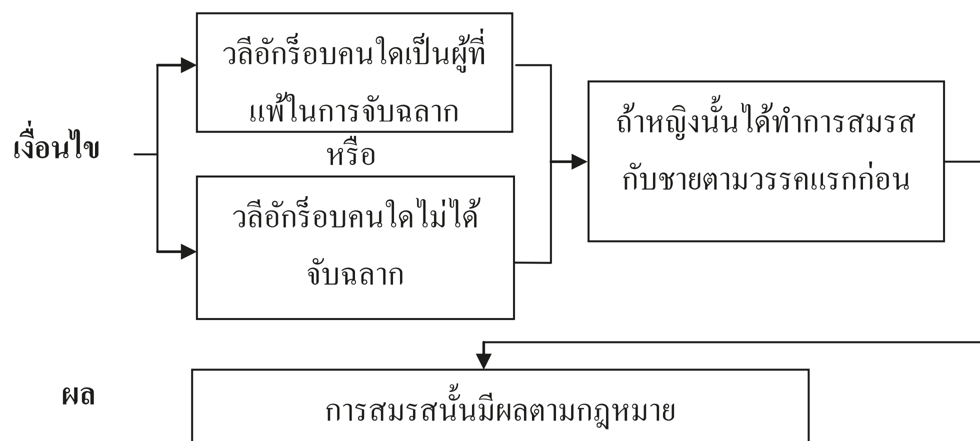

วรรคแรก

วรรคสอง

วรรคสาม

เงื่อนไข

วลีอักร็อบมีหลายคน

ชายที่หญิงจะสมรสด้วยมีหลายคน และเป็นชายที่คู่ควรทั้งสิ้น

หรือ

ชายที่หญิงจะสมรสด้วยมีหลายคน แม้ไม่ได้เป็นชายที่คู่ควรทั้งสิ้น แต่วลีอักร็อบทั้งหมดและหญิงนั้นไม่ติดใจในเรื่องคู่ควร

วลีอักร็อบทั้งหมดไม่ยอมให้กันและกัน

ผล

ให้หญิงเลือกว่าจะสมรสกับชายคนใด

ข้อยกเว้น

ถ้าหญิงไม่เลือกว่าจะสมรสกับชายคนใด

วิธีปฏิบัติ → ให้ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีเลือกผู้ที่เหมาะสมที่สุดจากชายดังกล่าวให้แก่หญิงนั้น

วรรคสี่

หลักเกณฑ์ (ก)

วลีอักร็อบทุกคนทำการสมรสหญิงให้แก่ชายต่างคนกัน

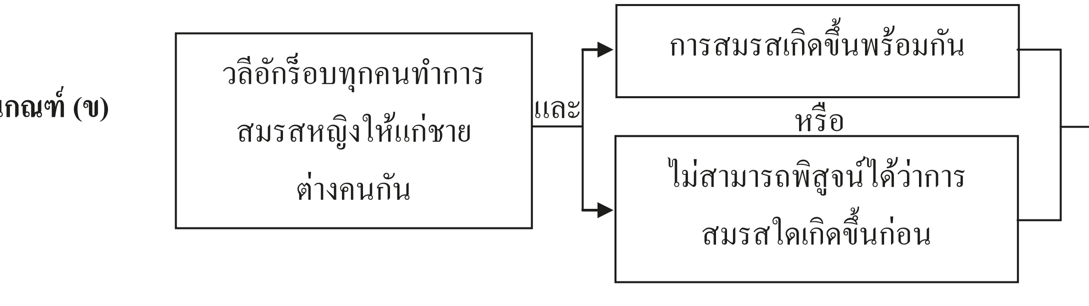
ผล

การสมรสที่เกิดขึ้นแรกสุดเท่านั้นที่มีผลตามกฎหมาย

วรรคสี่ (ต่อ)

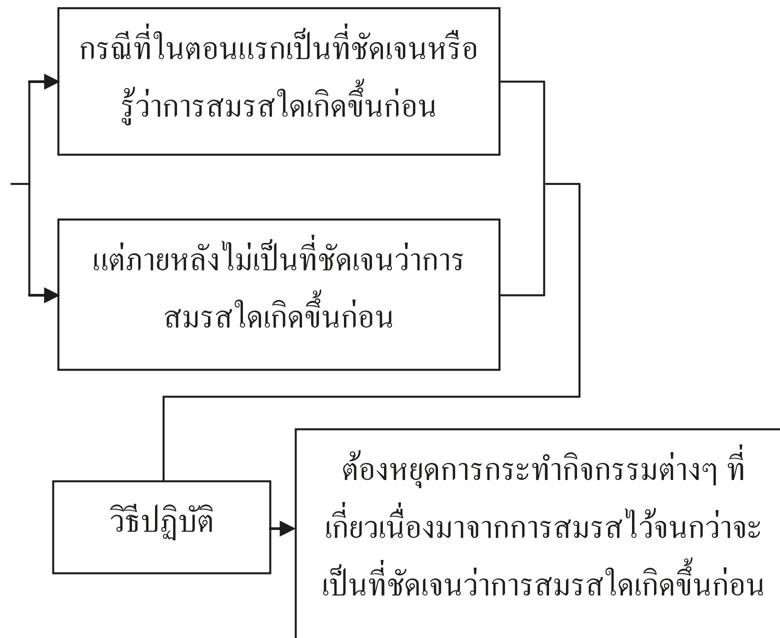
หลักเกณฑ์ (ข)

ผล

ข้อยกเว้น

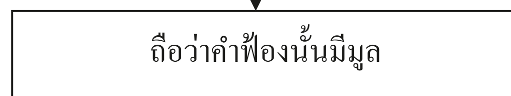

วรรคห้า

หลักเกณฑ์ (ก)

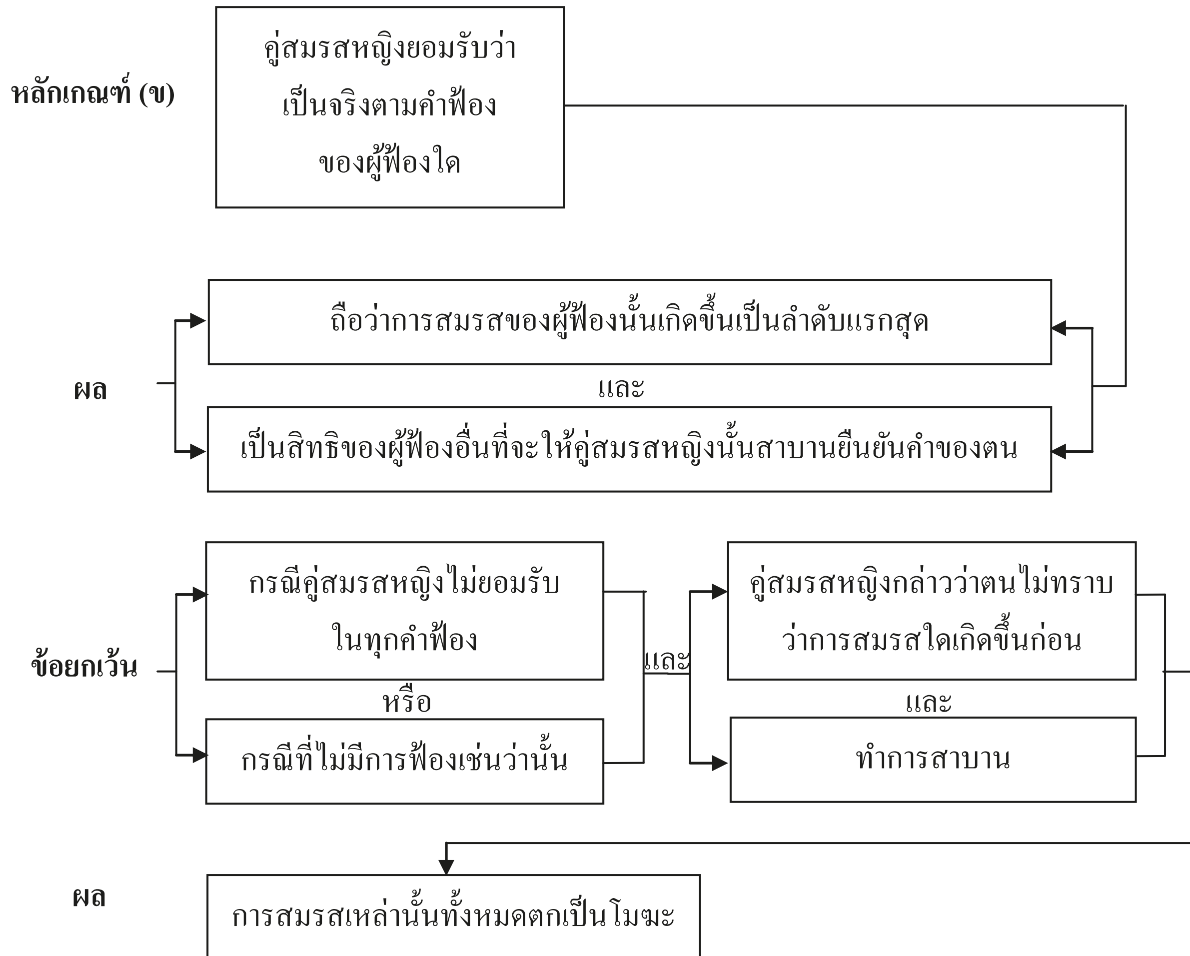

ผล

วรรคห้า (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "วลีอักร็อบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๔. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๕. "ชายที่คู่ควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๕

๖. "ดะโต๊ะยุติธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓)

๗. "กอฎี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔)

๘. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๙. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

ข้อพิจารณา

๑. “แต่หากตกลงกันไม่ได้ให้จับฉลากกันเอง” หมายความว่า ในกรณีดังกล่าว ถ้าตกลงกันไม่ได้ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด กฎหมายกำหนดให้แก้ปัญหาความขัดแย้งนั้น โดยให้จับฉลากระหว่างกัน แต่ก็ได้ให้การจับฉลากนั้นเป็นเพียงสิ่งขจัดความขัดแย้ง เท่านั้น ไม่มีผลต่อการมีสิทธิทำการสมรสแต่อย่างใด (เห็นได้จากกรณีตามความใน วรรคสอง) แต่ถ้าวลีเหล่านั้นตกลงกันไม่ได้และไม่ยอมทำการจับฉลากทั้งไม่ยอมให้กัน และกันจนไม่อาจแก้ปัญหาข้อพิพาทดังกล่าวได้ และยังไม่มีวลีคนใดคนหนึ่ง ทำหน้าที่ในการสมรสนี้ไปแล้ว สิทธิการเป็นวลีจะตกเป็นของวลีอามตามความใน ข้อ ๗๘ (๒)

กรณีตามความในวรรคสองนั้น หมายความว่า ถ้ามีวลีอักร็อบคนใดคนหนึ่ง จากวลีดังกล่าวทำการสมรสให้หญิงนั้นไปก่อนแล้ว ไม่ว่าเป็นกรณีที่ไม่มีการจับฉลาก หรือกรณีที่มีการจับฉลาก และไม่ว่าก่อนหรือหลังการจับฉลาก แม้วลีคนนั้น เป็นผู้ที่แพ้ในการจับฉลากหรือไม่ได้เข้าร่วมจับฉลาก

ท่านนบีมุฮำหมัดได้กล่าวไว้ความว่า “...และถ้าหากพวกเขา (หมายถึงวลีอักร็อบ) ทะเลาะกัน (เพื่อแย่งชิงการเป็นวลี โดยต่างก็ไม่ยอมทำการสมรสให้หญิงผู้อยู่ใน ความปกครองจนทำให้หญิงนั้นไม่มีวลีที่จะทำการสมรส) ประมุขสูงสุดแห่งรัฐคือ วลีของหญิงที่ไม่มีวลี (นั้น)”

รายงานและบันทึกโดยอบูดาวุด

๒. ในกรณีที่วลีอักร็อบมีหลายคนและไม่สามารถตกลงกันได้โดยต่างฝ่าย ต่างต้องการทำการสมรสให้แก่หญิงด้วยตนเองกับชายต่างคนกัน อีกทั้งชายเหล่านั้น ไม่มีความแตกต่างในเรื่องชายที่คู่ควร คือ เป็นชายที่คู่ควรทั้งสิ้น หรือแม้ไม่ได้ เป็นชายที่คู่ควรแต่วลีทั้งหมดและหญิงนั้นไม่ติดใจในเรื่องไม่คู่ควร ให้หญิงเป็นผู้เลือกว่า จะสมรสกับชายใด ถ้าหญิงไม่เลือก สิทธิในการเลือกตกเป็นของดะโต๊ะยุติธรรมหรือ กอฎี โดยดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีต้องเลือกผู้ที่เหมาะสมที่สุดจากชายดังกล่าว ให้แก่หญิงนั้น เมื่อดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีเลือกให้แล้ว วลีคนใดจะทำการสมรสให้ หญิงนั้นกับชายนั้นก็ได้ แต่ถ้าไม่มีวลีคนใดคนหนึ่งจากวลีเหล่านั้นยอมทำการสมรสให้ สิทธิการเป็นวลีจะตกเป็นของวลีอามตามความในข้อ ๗๘ (๒) และการทำหน้าที่ของ ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีตามความในข้อนี้นั้น เป็นการทำหน้าที่ในฐานะตัวแทน

ประมุขแห่งรัฐด้วยเหตุที่ตนเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ไม่ใช่ในฐานะที่เป็นวลีอาม ตามความในข้อ ๗๗ (๑) (ข)

ส่วนกรณีที่บุคคลใดจะเป็นผู้ไปแจ้งให้ดะโต๊ะยุติธรรมหรืออภีเลือกชายคนใดคนหนึ่งจากชายที่คู่ควรเหล่านั้นให้แก่หญิงนั้น กฎหมายมิได้กำหนดไว้จึงเป็นบุคคลใดก็ได้ และไม่ได้กำหนดให้ต้องนำเรื่องดังกล่าวมาเป็นคดีขึ้นสู่ศาลก่อน

๓. กรณีที่ในตอนแรกเป็นที่ชัดเจนหรือทราบว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน แต่ภายหลังไม่เป็นที่ชัดเจนว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน เช่น กรณีที่ในตอนเริ่มแรกทราบดีว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน แต่ภายหลังจำไม่ได้ว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน เพียงแต่จำได้ว่ามีการสมรสเกิดขึ้นก่อนและมีการสมรสเกิดขึ้นหลังเท่านั้น โดยจำไม่ได้แล้วว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อนการสมรสใดเกิดขึ้นหลัง เช่นนี้ จำต้องหยุดการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องจากการสมรสไว้ก่อนจนกว่าจะเป็นที่ชัดเจนว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อนตามความในวรรคสี่ หมายความว่า ในกรณีนี้จำต้องหยุดการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีผลหรือไม่มีผลตามกฎหมายของการสมรส เช่น การร่วมประเวณีระหว่างคู่สมรสชายและคู่สมรสหญิงในการสมรสเหล่านั้น ซึ่งเป็นกิจกรรมหรือสิ่งที่ถ้าการสมรสมีผลตามกฎหมายสามารถกระทำได้แต่ถ้าการสมรสไม่มีผลตามกฎหมายไม่สามารถกระทำได้ เช่นนี้ จึงจำต้องหยุดการกระทำกิจกรรมเหล่านั้นทั้งหมดไว้ก่อน จนกว่าจะเป็นที่ชัดเจนว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อนการสมรสใดเกิดขึ้นหลัง ดังนั้น นอกจากจะห้ามมิให้คู่สมรสชายและคู่สมรสหญิงในการสมรสเหล่านั้นร่วมประเวณีกัน คู่สมรสหญิงนั้นไม่สามารถสมรสกับชายอื่นได้อีกจนกว่าคู่สมรสชายในการสมรสเหล่านั้นทั้งหมดเสียชีวิตหรือได้หย่าขาดคู่สมรสหญิงนั้นหมดทุกคนแล้ว หรือบางส่วนได้หย่าคู่สมรสหญิงนั้นและส่วนที่เหลือได้เสียชีวิตไปหมดและพ้นระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการตายหรือการหย่านั้นแล้ว หากการรอความชัดเจนนี้นานเกินไปจนคู่สมรสหญิงนั้นได้รับความเดือดร้อนเพราะไม่มีทางออกและหมดหนทางที่จะให้เป็นที่ชัดเจนได้ และไม่สามารถปลดเปลื้องได้โดยวิธีอื่นคู่สมรสหญิงนั้นสามารถฟ้องหย่าสามีเหล่านั้นได้ โดยถือเป็นเหตุที่เกี่ยวกับการสูญสิ้นโอกาสที่จะใช้ชีวิตสมรสร่วมกันตามปกติตามข้อ ๑๔๘ (๓) อย่างไรก็ตาม การที่คู่สมรสชายในการสมรสหนึ่งจากการสมรสเหล่านั้นเป็นชายที่คู่ควรในขณะคู่สมรสชายในอีกการสมรสหนึ่งจากการสมรสเหล่านั้นเป็นชายที่ไม่สามารถแก้ปัญหานั้นได้ เพราะการสมรสที่คู่สมรสชายเป็นชายที่คู่ควรเท่านั้นจะมีผลตาม

กฎหมาย ส่วนการสมรสที่คู่สมรสชายไม่เป็นชายที่คู่ควรจะเป็นโมฆะ แต่ถ้าคู่สมรสชายในการสมรสเหล่านั้นทั้งหมดไม่เป็นชายที่คู่ควรทั้งหมดการสมรสเหล่านั้นจะเป็นโมฆะทั้งหมด

๕. กรณีตามวรรคท้าย เป็นกรณีที่มีการสมรสที่ไม่ชัดเจนตามวรรคก่อนและมีการฟ้องคู่สมรสหญิงว่าคู่สมรสหญิงนั้นทราบดีว่าการสมรสของตนนั้นเกิดขึ้นเป็นลำดับแรกสุด โดยคู่สมรสชายคนหนึ่งคนใดหรือหลายคน ให้ถือว่าคำฟ้องเหล่านั้นมีมูลทั้งสิ้น ดังนั้น แม้คู่สมรสหญิงได้ยอมรับว่าเป็นจริงตามคำฟ้องของผู้ฟ้องใดซึ่งทำให้ถือว่าการสมรสของผู้ฟ้องนั้นเกิดขึ้นเป็นลำดับแรกสุดไปแล้วผู้ฟ้องอื่นก็ยังมีสิทธิที่จะให้คู่สมรสหญิงนั้นสาบานยืนยันคำของตนอยู่อีก และในกรณีที่ไม่มีการฟ้องเช่นว่านั้นหรือมีแต่คู่สมรสหญิงนั้นไม่ยอมรับทุกคำฟ้อง และคู่สมรสหญิงกล่าวว่าตนไม่ทราบว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อนพร้อมกับทำการสาบาน การสมรสเหล่านั้นทั้งหมดเป็นโมฆะ

อนึ่ง ในการพิจารณาคดีดังกล่าวในกรณีที่มีหลายคดีในวิธีปฏิบัติศาลอาจรวมการพิจารณาคดีเข้าด้วยกัน

ห้ามคู่สมรสใช้วลีร่วมกัน

ข้อ ๖๔ วลีหนึ่งคนไม่อาจเป็นผู้ทำหน้าที่ของตนในทั้งสองฝ่ายของการทำการสมรสเดียวได้ ยกเว้นวลีที่เป็นปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป

หลักเกณฑ์	วลีหนึ่งคนไม่อาจเป็นผู้ทำหน้าที่ของตนในทั้งสองฝ่ายของการทำการสมรสเดียวกัน
ข้อยกเว้น	วลีที่เป็นปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป

อธิบายศัพท์

๑. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

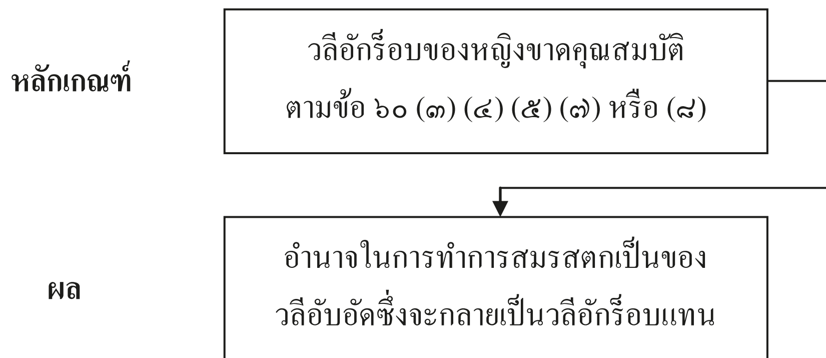
๓. "ปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๔)

ข้อพิจารณา

การทำหน้าที่ในการทำการสมรสของวลีนั้น วลีคนหนึ่งไม่สามารถทำการสมรสให้คู่สมรสทั้งสองฝ่ายในการสมรสเดียวกันได้ ไม่ว่าจะทำด้วยตนเองหรือด้วยการตั้งตัวแทน ยกเว้นกรณีวลีนั้นเป็นปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของคู่สมรสนั้น กล่าวคือ ในการสมรสระหว่างชายหญิงที่มีวลีร่วมกัน เช่น ชายหญิงที่เป็นลูกพี่ลูกน้องกันตั้งแต่ชั้นหลานลงมา ปู่หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปตามความในข้อ ๑ (๗๔) แล้วแต่กรณี เพียงคนเดียวสามารถทำการสมรสให้แก่ชายและหญิงนั้นซึ่งทั้งสองฝ่ายอยู่ในความปกครองของตนในการสมรสเดียวกันได้ไม่ว่าจะทำด้วยตนเองหรือด้วยการตั้งตัวแทน

ข้อ ๖๕ ในกรณีที่วลีอักร็อบของหญิงนั้นขาดคุณสมบัติตามข้อ ๖๐ (๓) (๔) (๕) (๗) หรือ (๘) อำนาจในการทำการสมรสตกเป็นของวลีอับอัดซึ่งจะกลายเป็นวลีอักร็อบแทน

การขาดคุณสมบัติบางข้อของวลีอักร็อบ

อธิบายศัพท์

๑. "วลีอักร็อบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "วลีอับอัด" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๒)

ข้อพิจารณา

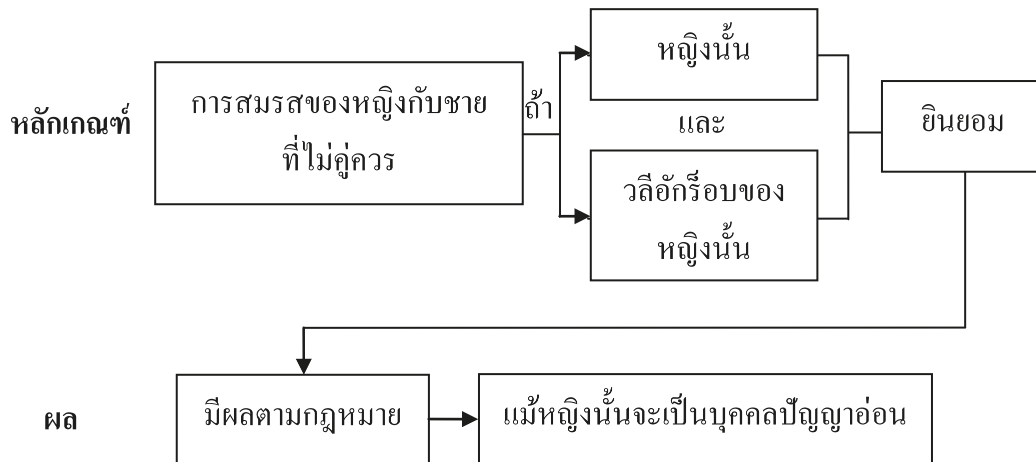
๑. เหตุที่การขาดคุณสมบัติข้อ ๖๐ (๑) และ (๒) ไม่ได้อยู่ในข้อนี้ เพราะบุคคลที่ขาดคุณสมบัติในสองข้อนี้ คือ บุคคลที่เป็นเพศหญิงและบุคคลที่ไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามซึ่งไม่สามารถเป็นวลีหรือผู้ปกครองในทางการปกครองได้มาแต่ต้นจึงไม่ถือว่าเป็นวลีอักร็อบมาตั้งแต่ต้นและเหตุที่การขาดคุณสมบัติข้อ ๖๐ (๖) และ (๙) ไม่ได้อยู่ในข้อนี้ด้วยนั้น เพราะถ้าวลีอักร็อบขาดคุณสมบัติในทั้งสองข้อนี้การเป็นวลีจะตกแก่วลีอามตามข้อ ๗๘ ไม่ใช่ตกแก่วลีอับอัดเพราะกฎหมายยังถือว่าวลีที่ขาดคุณสมบัตินั้นยังเป็นวลีอักร็อบอยู่ เพียงแต่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ หรือขัดขืนหลบเลี่ยงการทำหน้าที่หรือไม่สมัครใจที่จะทำหน้าที่เท่านั้น จึงต้องให้วลีอามทำหน้าที่แทน

๒. อำนาจในการทำการสมรสของวลีอับอัดที่ได้จากการขัดขืนหรือหลบเลี่ยงไม่ยอมทำการสมรสของวลีอักร็อบตามคำสั่งของวลีอามที่มีจำนวนสามครั้งขึ้นไปซึ่งทำให้ถูกถือว่าเป็นผู้ฟาสิคตามความในข้อ ๗๙ วรรคสองนั้นเป็นอำนาจที่ได้จากการที่วลีอักร็อบขาดคุณสมบัติตามข้อ ๖๐ (๔) นั่นเอง

การสมรส กับชาย ที่ไม่คู่ควร

ข้อ ๖๖ การสมรสของหญิงกับชายซึ่งไม่ได้เป็นชายที่คู่ควร มีผลตามกฎหมาย ถ้าหญิงนั้นและวลีอักร็อบของหญิงนั้นทั้งหมดยินยอม แม้หญิงนั้นจะเป็นบุคคลปัญญาอ่อน

อธิบายศัพท์

๑. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. “ชายที่คู่ควร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๕

๓. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. “วลีอักร็อบ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๘ (๑)

๕. “บุคคลปัญญาอ่อน” ดูนิยามศัพท์ ๑ (๑๖)

ข้อพิจารณา

๑. “การสมรสของหญิงกับชายซึ่งไม่ได้เป็นชายที่คู่ควรมีผลตามกฎหมาย ถ้าหญิงนั้นและวลีอักร็อบของหญิงนั้นทั้งหมดยินยอม” หมายความว่า การสมรสของหญิงกับชายซึ่งไม่ได้เป็นชายที่คู่ควรจะมีผลสมบูรณ์โดยไม่เป็นโมฆะและไม่เป็นโมฆียะ ถ้าหญิงนั้นและวลีอักร็อบของหญิงนั้นทั้งหมดยินยอมให้มีการสมรสนั้นโดยไม่ติดใจในความไม่ได้เป็นชายที่คู่ควรของคู่สมรสชาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าความสำคัญของข้อนี้อยู่ที่การติดใจหรือไม่ติดใจของวลีของคู่สมรสหญิงและตัวหญิงนั้นในเรื่องของความคู่ควรหรือไม่คู่ควรของคู่สมรสชายนั่นเอง

๒. “แม้หญิงนั้นจะเป็นบุคคลปัญญาอ่อน” หมายความว่า แม้หญิงนั้นจะเป็นบุคคลปัญญาอ่อนความยินยอมในการสมรสของหญิงนั้นก็มีผลตามกฎหมายไม่ว่า

หญิงนั้นจะเป็นบุคคลปัญญาอ่อนที่ถูกศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถแล้วหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากความยินยอมของหญิงซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนตามข้อนี้ไม่เกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สิน

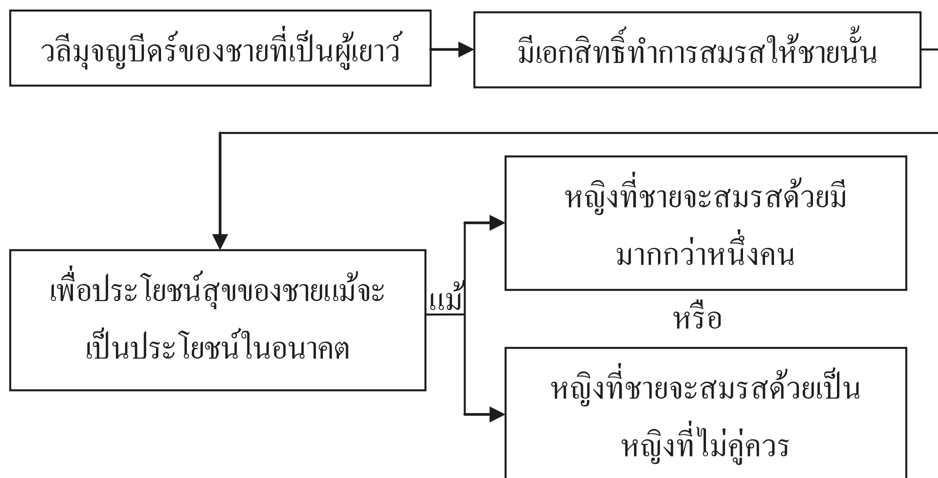
เอกสิทธิ์ วลีมุจญบีดร์ของชายที่เป็นผู้เยาว์

ข้อ ๖๗ วลีมุจญบีดร์ของชายที่เป็นผู้เยาว์มีเอกสิทธิ์ทำการสมรสให้ชายนั้นเพื่อประโยชน์สุขของชายนั้น แม้ว่าจะเป็นประโยชน์ในอนาคต และแม้ว่าหญิงที่ชายนั้นจะสมรสด้วยมีมากกว่าหนึ่งคน หรือเป็นหญิงที่ไม่คู่ควรกับชายนั้นก็ตาม แต่ชายนั้นมีสิทธิที่จะยกเลิกการสมรสนั้นเมื่อได้บรรลุศาสนภาวะแล้ว

ถ้าในการสมรสตามความในวรรคแรกได้ใช้ทรัพย์สินของชายนั้นเป็นมะฮัดร์ การสมรสนั้นจะต้องเป็นประโยชน์ต่อชายนั้นในขณะเป็นผู้เยาว์

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

ข้อยกเว้น

ชายมีสิทธิที่จะยกเลิกการสมรสนั้นเมื่อได้บรรลุศาสนภาวะแล้ว

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

การสมรสตามความในวรรคแรกได้ใช้ทรัพย์สินของชายที่เป็นผู้เยาว์เป็นมะฮัดร์

เงื่อนไข

การสมรสจะต้องเป็นประโยชน์ต่อชายนั้นในขณะเป็นผู้เยาว์

อธิบายศัพท์

๑. “วลีมุจญบีดร์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๒. “ผู้เยาว์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓)

๓. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๔. “หญิงที่ไม่คู่ควร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๖

๕. “บรรลุศาสนภาวะ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๖. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๗. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๗๕

ข้อพิจารณา

๑. "ผู้เยาว์" ในข้อนี้ หมายถึง ผู้เยาว์ที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน กล่าวคือ หมายถึงเฉพาะผู้เยาว์ที่ไม่วิกลจริตหรือมีจิตฟั่นเฟือนหรืออื่น ๆ ที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น โดยไม่ได้หมายรวมถึง ผู้เยาว์ที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

๒. "ประโยชน์สุข" ในข้อนี้มีความหมายรวมถึง ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ หรือในด้านอื่นด้วย ซึ่งกว้างกว่า "เป้าหมายสูงสุดของการสมรส" ตามความในข้อ ๑๕๐ ที่หมายถึงเฉพาะการเสพสุขทางเพศ

การที่วลีมุจญบิดร์ของชายที่เป็นผู้เยาว์มีเอกสิทธิ์ทำการสมรสให้ชายนั้นเพื่อประโยชน์สุขของชายนั้นได้ก็ด้วยเหตุที่ว่า โดยทั่วไปแล้วผู้เยาว์ที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนนั้น ในอนาคต คือ หลังบรรลุศาสนภาวะแล้ว โดยทั่วไปแล้วจะมีความจำเป็นที่จะต้องสมรส เพราะเมื่อเป็นผู้ใหญ่แล้วย่อมต้องการสิ่งที่สนองความต้องการทางเพศที่ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งก็คือคู่ครอง และกฎหมายเชื่อในความรักความสงสารของวลีมุจญบิดร์ว่าวลีมุจญบิดร์นั้นจะทำแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุตรผู้เยาว์เพื่อประโยชน์สุขของบุตรผู้เยาว์นั้น แม้จะเป็นประโยชน์ในอนาคต ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือเป้าหมายสูงสุดของการสมรส

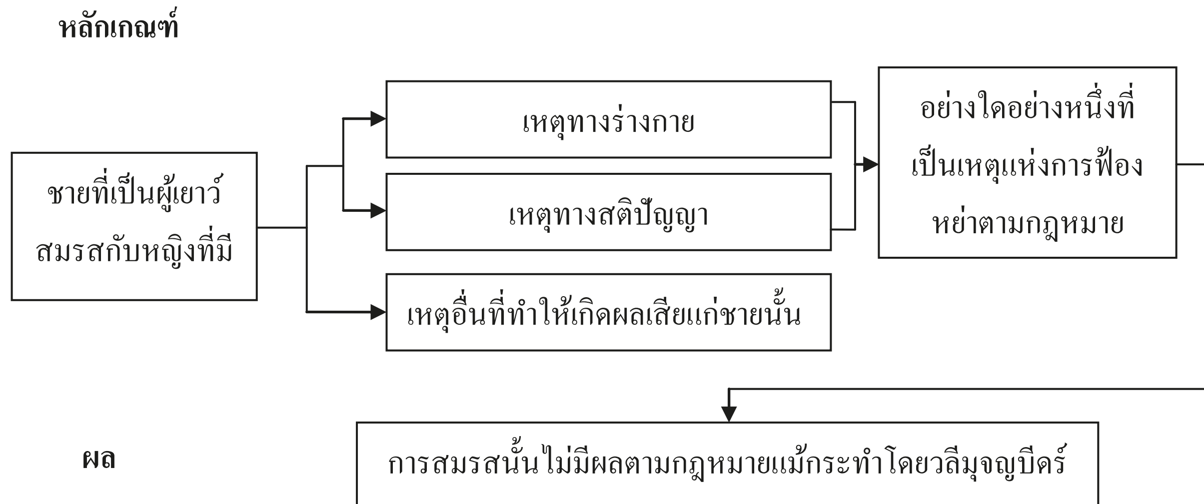
อย่างไรก็ตาม เมื่อบรรลุศาสนภาวะแล้ว ชายผู้เยาว์มีสิทธิที่จะยกเลิกการสมรสนั้นได้และแม้เป็นเอกสิทธิ์ของวลีมุจญบิดร์ที่จะทำการสมรสให้แก่ชายที่เป็นผู้เยาว์เพื่อประโยชน์สุขของชายนั้นก็ตาม แต่ก่อนการสมรสจำเป็นที่วลีจะต้องพิจารณาคุณสมบัติของคู่สมรสหญิงให้ดีด้วย เพราะหากคู่สมรสหญิงมีเหตุทางร่างกายหรือสติปัญญาอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่า หรือเหตุอื่นที่ทำให้เกิดผลเสียแก่ชายนั้น วลีย่อมไม่อาจทำการสมรสให้ชายที่เป็นผู้เยาว์นั้นได้ เพราะหากทำไปการสมรสย่อมไม่มีผลตามกฎหมายตามความในข้อ ๖๘

ผลการสมรสของชายผู้เยาว์กับหญิงที่มีเหตุฟ้องหย่า หรือเหตุอื่น

ข้อ ๖๘ การสมรสของชายที่เป็นผู้เยาว์กับหญิงที่มีเหตุทางร่างกายหรือสติปัญญาอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามกฎหมาย หรือเหตุอื่นที่ทำให้เกิดผลเสียแก่ชายนั้น ไม่มีผลตามกฎหมาย แม้การสมรสนั้นจะทำโดยวลีมุจญบีดร์ก็ตาม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. “ผู้เยาว์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓)

๓. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. “วลีมุจญบีดร์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. “หญิงที่มีเหตุทางร่างกายหรือสติปัญญาอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามกฎหมาย” หมายถึง หญิงที่มีความบกพร่องในทางร่างกายหรือสติปัญญาที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการสมรสหรือที่เป็นอันตรายต่อชายที่เป็นผู้เยาว์นั้น อันได้แก่ เหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ก) และ (ข)

๒. “เหตุอื่นที่ทำให้เกิดผลเสียแก่ชายนั้น” หมายถึงเหตุใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดผลเสียหายแก่ชายนั้นในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น เหตุในทางจิตใจตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ข) หรือแม้แต่ที่ทำให้ชายนั้นไม่มีความสุขความสบายตามที่ควรจะได้จากการสมรสเช่นการสมรสกับหญิงที่ชรามาก ๆ หญิงตาบอดหรือหญิงพิการแขนขาขาด

ข้อ ๖๙ การทำการสมรสให้ชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน แต่มีความจำเป็นที่จะต้องสมรสอย่างชัดเจน เป็นสิทธิและหน้าที่ของวลีมุจญบีดร์ของชายนั้น และเป็นสิทธิของวลีอามถ้าไม่มี หรือไม่อาจติดต่อวลีมุจญบีดร์ได้ หรือวลีมุจญบีดร์ไม่ยอมทำหน้าที่นี้ โดยจำกัดจำนวนภริยาให้ชายนั้นไว้เพียงหนึ่งคนเท่านั้น เว้นแต่มีความจำเป็นมากกว่านั้น จึงจะให้เพิ่มได้เท่าที่จำเป็นนั้น แต่ต้องไม่เกินสี่คน และห้ามมิให้ทำการสมรสให้ชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนที่เป็นเด็กและยังไม่มีวุฒิภาวะในเรื่องเอาเราะฮ์ของผู้หญิงในทุกกรณี

การสมรสให้ชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

ถ้าชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนเช่นว่านั้นเป็นเด็กที่มีวุฒิภาวะในเรื่องเอาเราะฮ์ของผู้หญิง และมีความจำเป็นที่จะต้องมีภริยาคอยช่วยเหลือ บุคคลตามความในวรรคแรกสามารถทำการสมรสให้ชายนั้นได้

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

ชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

มีความจำเป็นที่จะต้องสมรสอย่างชัดเจน

เป็นเด็ก และยังไม่มีวุฒิภาวะในเรื่องเอาเราะฮ์ของผู้หญิง

ห้ามมิให้ทำการสมรส

เป็นสิทธิและหน้าที่ของวลีมุจญบีดร์ในการทำการสมรส

ถ้า

ไม่มีวลีมุจญบีดร์

ไม่อาจติดต่อวลีมุจญบีดร์

วลีมุจญบีดร์ไม่ยอมทำหน้าที่

เป็นสิทธิของวลีอามในการทำการสมรส

และ

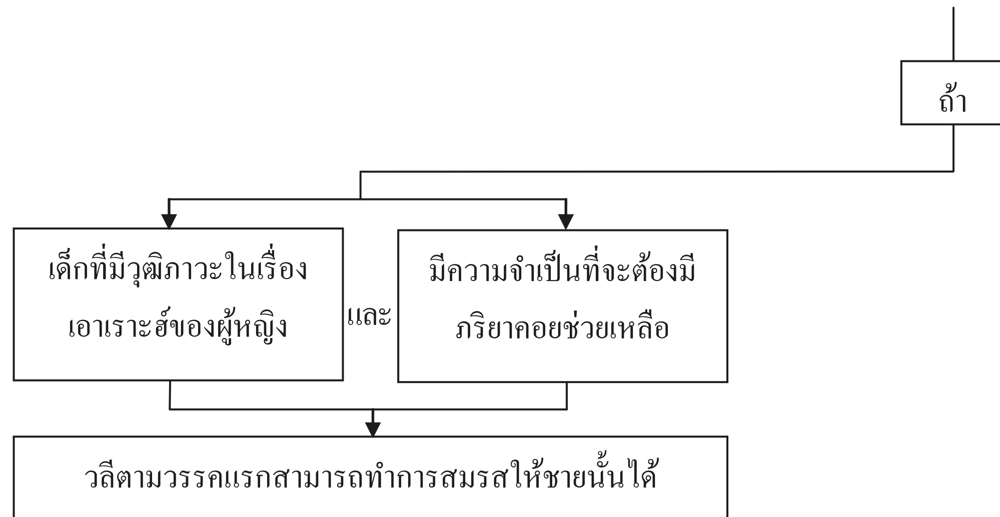
จำกัดจำนวนภริยาให้ชายนั้นไว้เพียงหนึ่งคนเท่านั้น

หากมีความจำเป็นมากกว่านั้นจึงจะเพิ่มได้เท่าที่จำเป็นแต่ต้องไม่เกินสี่คน

ถ้า

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. “มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๓. “วลีมุจญบีดร์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๔. “วลีอาม” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

๕. “เอาเราะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๗)

๖. “ทรัพย์สิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๗. “มะฮัดร์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๗๕

ข้อพิจารณา

๑. “มีความจำเป็นที่จะต้องสมรสอย่างชัดเจน” หมายความว่า มีความชัดเจนว่าชายนั้นมีเหตุจำเป็นที่จะต้องได้รับการสมรสไม่ว่าจะเป็นความจำเป็นในปัจจุบันหรือในอนาคต เช่น เหตุจำเป็นที่จะต้องได้รับการสมรส อันเนื่องจากชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนนั้นมีความต้องทางเพศมาก ซึ่งถือเป็นความจำเป็นในเวลาปัจจุบัน หรือเหตุจำเป็นที่จะต้องได้รับการสมรส อันเนื่องจากมีความชัดเจนหรือเป็นที่แน่ชัดว่าสมรสแล้วอาการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนนั้นจะดีขึ้น เนื่องจากมีการยืนยันจากแพทย์ที่น่าไว้วางใจในเรื่องของความเป็นธรรมว่าจะมีโอกาสหายได้ถ้าบุคคลที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนนั้นได้สมรส ซึ่งถือเป็นความจำเป็นในอนาคต

๒. "ชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนที่เป็นเด็กและยังไม่มีวุฒิภาวะในเรื่องเอาเราะฮ์ของผู้หญิงในทุกกรณี" หมายความว่า ชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนที่ยังเป็นเด็กเล็กตามความในข้อ ๑ (๑๓) วรรคสาม ซึ่งเป็นเด็กที่อยู่ในระดับที่ยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะแยกว่าสิ่งใดเป็นเอาเราะฮ์ กล่าวคือ ไม่สามารถแยกแยะว่าสิ่งใดเป็นของสงวนหรือของลับหรือสิ่งที่ควรปกปิดของผู้หญิง

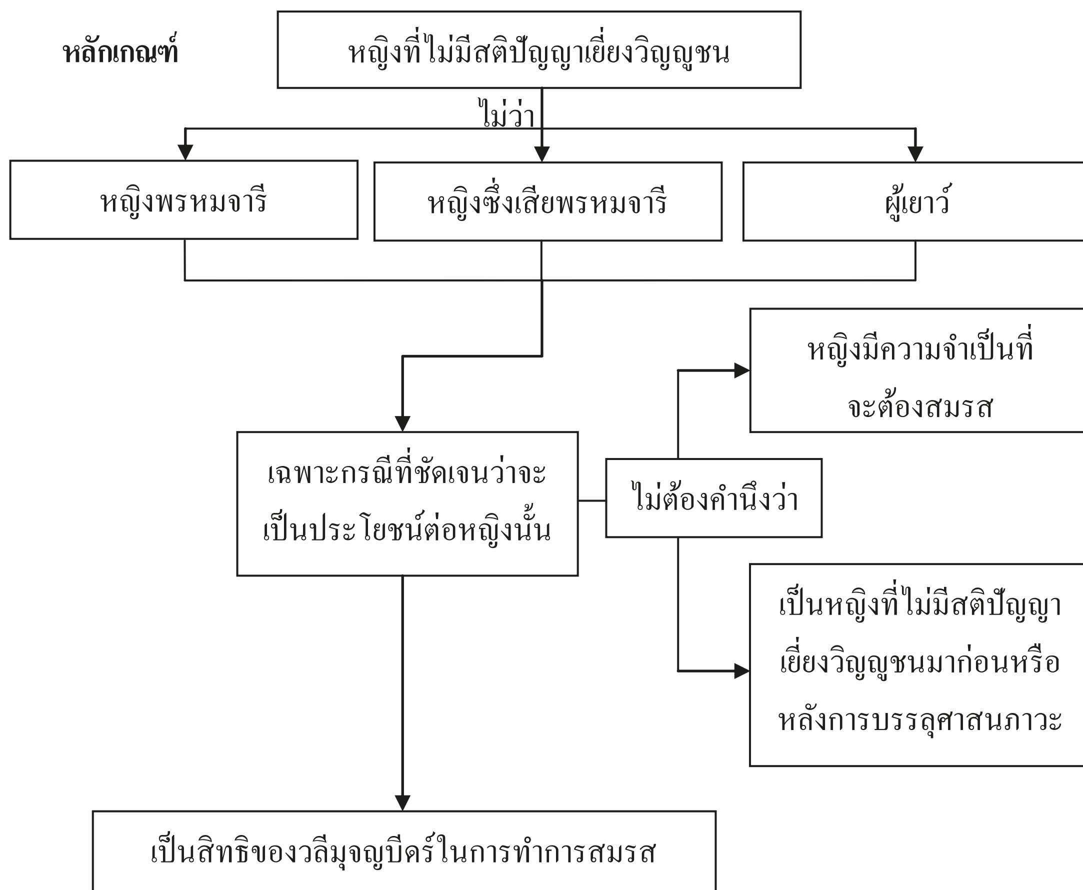

การสมรสให้หญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

ข้อ ๗๐ การทำการสมรสให้หญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนไม่ว่าจะเป็นหญิงพรหมจารีหรือเป็นผู้เยาว์หรือไม่ เป็นสิทธิของวลีมุจญบีดร์ แต่การสมรสเช่นว่านั้นทำได้เฉพาะกรณีที่ชัดเจนว่าจะเป็นประโยชน์ต่อหญิงนั้นเท่านั้น โดยไม่ต้องคำนึงว่ามีความจำเป็นหรือไม่ และไม่ต้องคำนึงว่าหญิงนั้นไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนมาก่อนหรือหลังการบรรลุศาสนภาวะ

ถ้าหญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนเช่นว่านั้นบรรลุศาสนภาวะแล้ว และมีความจำเป็นที่จะต้องสมรสวลีตามความในวรรคแรกจะต้องทำการสมรสให้หญิงนั้น และถ้าไม่มีหรือไม่อาจติดต่อวลีนั้นได้ หรือวลีนั้นไม่ยอมทำหน้าที่นี้ให้เป็นหน้าที่ของวลีอาม

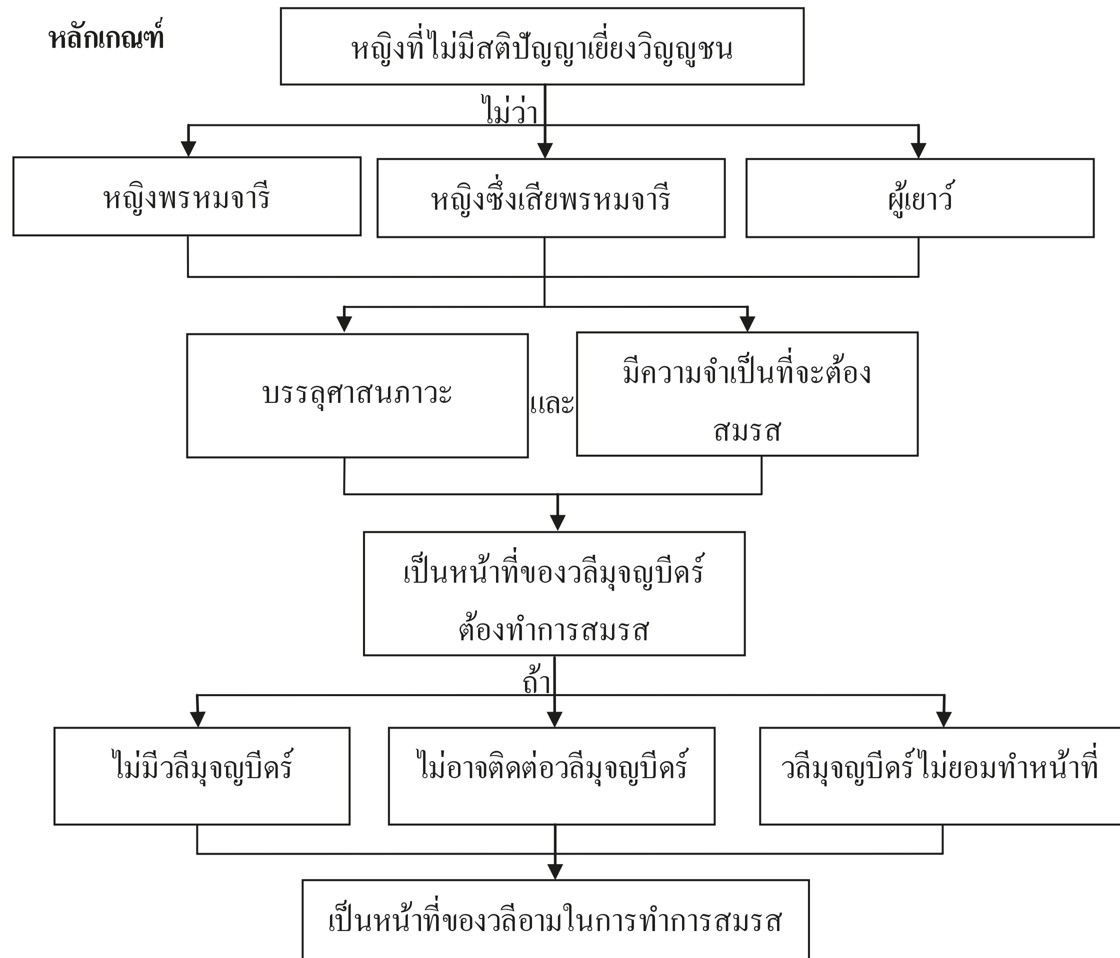
วรรคแรก

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๓. "หญิงพรหมจารี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๗)

๔. "ผู้เยาว์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓)

๕. "วลีมุจญบีดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๘ (๑)

๖. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๗. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๘. "วลีอาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

ข้อพิจารณา

๑. "การทำการสมรสให้หญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ไม่ว่าจะเป็นหญิงพรหมจารีหรือเป็นผู้เยาว์หรือไม่เป็นสิทธิของวลีมุจญบีดร์" หมายความว่า ไม่คำนึงว่าหญิงนั้นเป็นหญิงพรหมจารีหรือไม่หรือเป็นผู้เยาว์หรือไม่การทำการสมรสให้หญิงนั้นเป็นสิทธิของวลีมุจญบีดร์เท่านั้น แต่การสมรสให้แก่หญิงดังกล่าวจะต้องเป็นที่ชัดเจนว่าจะเป็นประโยชน์ต่อหญิงนั้นแม้ประโยชน์นั้นจะยังไม่ถึงขั้นจำเป็นเช่นเพียงแต่หญิงนั้นจะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือมะฮัดร์หรือจะได้มีผู้ดูแลหรือผู้พิทักษ์ที่ใกล้ชิด เป็นต้น

อนึ่ง ในกรณีที่หญิงนั้นยังเป็นผู้เยาว์ชนิดเด็กเล็กการสมรสไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ใด ๆ ต่อหญิงนั้นเพราะในขณะที่ยังเป็นเด็กเช่นว่านั้น แม้ในบางกรณีมีความจำเป็นที่จะได้รับความช่วยเหลือจากชายที่มิได้เป็นญาติใกล้ชิด ซึ่งบางครั้งเพื่อความสะดวกหรือความจำเป็นบางอย่างทั้งสองฝ่ายจะต้องเผยเอาเราะฮ์ต่อกัน แต่เด็กเช่นว่านั้นกฎหมายไม่ได้ห้ามมิให้วลีปล่อยให้เด็กเช่นว่านั้น เผยเอาเราะฮ์ต่อหญิงที่มิได้เป็นญาติใกล้ชิด และหญิงที่มิได้เป็นญาติใกล้ชิดเผยเอาเราะฮ์ต่อเด็กเช่นว่านั้นแต่อย่างใดและในอนาคตหลังจากบรรลุศาสนภาวะแล้วก็ยังไม่รู้แน่ว่าจะเป็นอย่างไร คือจะหายจากอาการที่เป็นอยู่หรือไม่ซึ่งต่างจากกรณีหญิงที่เป็นเด็กเล็กที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน โดยทั่วไปแล้วจะมีความจำเป็นที่จะต้องสมรสหลังบรรลุศาสนภาวะแล้ว

๒. กรณีตามวรรคแรก เป็นสิทธิของวลีมุจญบีดร์ที่จะทำการสมรสให้หญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ซึ่งแตกต่างจากกรณีตามข้อ ๗๒ ซึ่งเป็นหน้าที่ของวลีมุจญบีดร์ที่จะต้องทำการสมรสให้หญิงพรหมจารีที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะ ถ้าการสมรสเป็นสิ่งจำเป็นที่ชัดเจนต่อหญิงนั้น

๓. การทำการสมรสระหว่างชายกับหญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนต้องพิจารณาคุณสมบัติของชายที่จะทำการสมรสเสียก่อนว่าเป็นผู้เยาว์หรือไม่ หากชายนั้นเป็นผู้เยาว์ การสมรสย่อมไม่มีผลตามกฎหมายตามข้อ ๖๘ แต่หากชายนั้นบรรลุศาสนภาวะแล้ว และกรณีเป็นที่ชัดเจนว่าการสมรสเป็นประโยชน์ต่อหญิงการสมรสนั้นย่อมมีผลตามกฎหมายตามความในข้อนี้

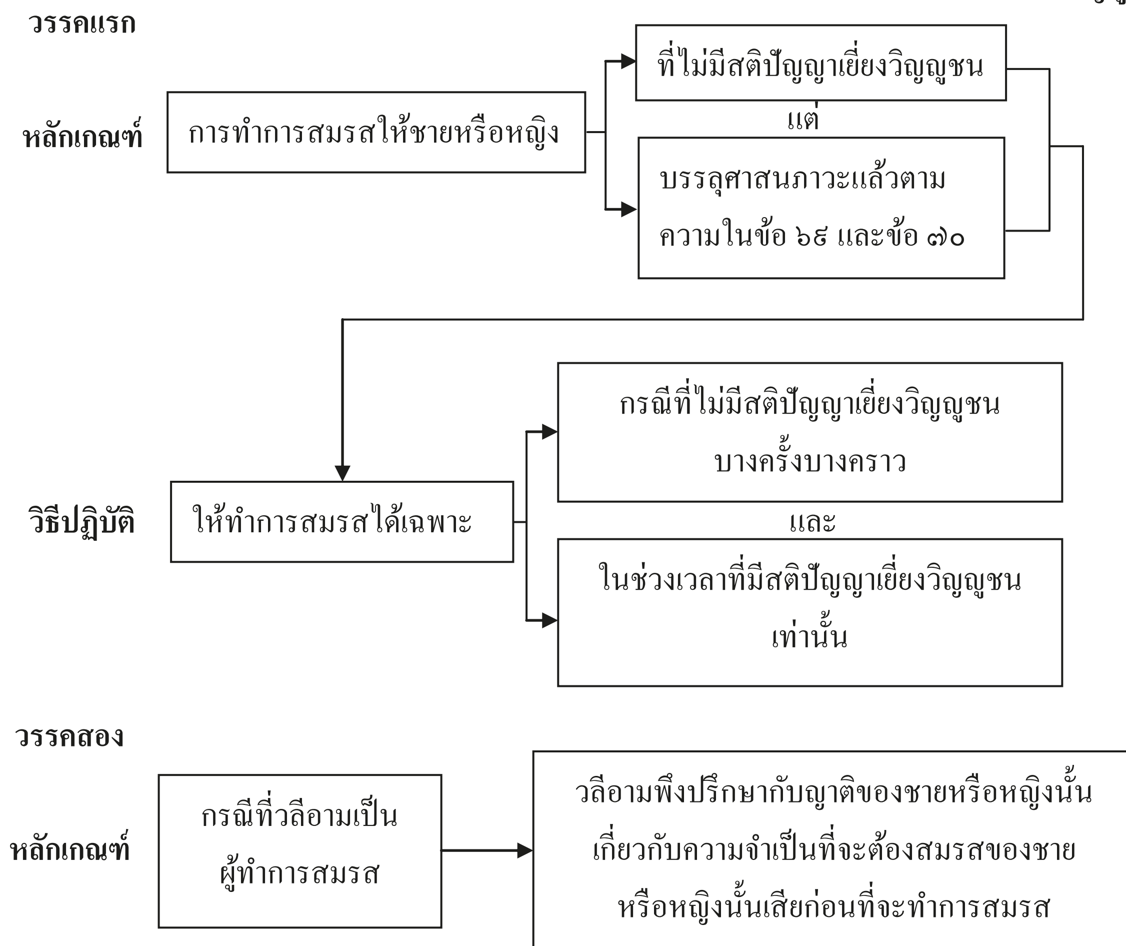

ข้อ ๗๑ การทำการสมรสให้ชายหรือหญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนแต่บรรลุศาสนภาวะแล้วตามความในข้อ ๖๙ และข้อ ๗๐ นั้น ให้ยกเว้นกรณีที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนบางครั้งบางคราว ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้การทำการสมรสทำได้เฉพาะในช่วงเวลาที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนเท่านั้น

การสมรสให้ชายหญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนเป็นครั้งคราว

ในกรณีของวลีอามนั้น วลีอามพึงปรึกษากับญาติของชายหรือหญิงนั้นเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องสมรสของชายหรือหญิงนั้นเสียก่อนที่จะทำการสมรส

หน้าที่วลีอามก่อนทำการสมรสให้ชายหญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนเป็นครั้งคราว

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๓. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๔. "วลีอาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

ข้อพิจารณา

๑. ในการทำการสมรสให้ชายที่บรรลุศาสนภาวะแล้วแต่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนตามความในข้อ ๖๙ และข้อ ๗๐ นั้น ต้องไม่เป็นชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนบางครั้งบางคราว เพราะถ้าป็นชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนบางครั้งบางคราว การสมรสกระทำได้ก็แต่เฉพาะในช่วงเวลาที่ชายมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนตามความในข้อนี้เท่านั้น

๒. "วลีอามพึงปรึกษากับญาติของชายหรือหญิงนั้น" หมายความว่า เมื่อไม่มีหรือไม่อาจติดต่อวลีมุจญบีดร์ของชายหรือหญิงที่บรรลุศาสนภาวะแล้ว แต่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนหรือวลีมุจญบีดร์นั้นไม่ยอมทำหน้าที่ เช่นนี้ สิทธิหรือหน้าที่ของวลีในการทำการสมรสให้ชายหรือหญิงนั้นแล้วแต่กรณี จะตกเป็นของวลีอาม แต่ก่อนทำการสมรสวลีอามพึงปรึกษากับญาติของชายหรือหญิงนั้นก่อน

๓. สิ่งที่วลีอามพึงกระทำตามความในวรรคสองนั้น ใช้เฉพาะกับกรณีตามความในวรรคแรกเท่านั้น กล่าวคือ ใช้เฉพาะกรณีชายที่บรรลุศาสนภาวะแล้วแต่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนตามความในข้อ ๖๙ หรือหญิงที่บรรลุศาสนภาวะแล้วแต่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนตามความในข้อ ๗๐ เท่านั้น

ข้อ ๗๒ ให้วลีมุจญบีดร์ทำการสมรสให้หญิงพรหมจารีที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะ ถ้าในเวลานั้นการสมรสเป็นสิ่งจำเป็นที่ชัดเจนต่อหญิงนั้น แต่ไม่อาจให้หญิงนั้นมอบตัวได้จนกว่าหญิงนั้นเป็นวัยรุ่นที่มีร่างกายเติบใหญ่จนสามารถร่วมประเวณีได้ ในกรณีที่ไม่มีวลีมุจญบีดร์ หรือไม่อาจติดต่อวลีมุจญบีดร์ได้ หรือวลีมุจญบีดร์ไม่ยอมทำหน้าที่นี้ ให้เป็นหน้าที่ของวลีอาม

การสมรสให้หญิงผู้เยาว์ซึ่งเป็นหญิงพรหมจารี

ในกรณีที่หญิงยังเป็นผู้เยาว์แต่ไม่ได้เป็นหญิงพรหมจารี หญิงนั้นไม่อาจสมรสได้จนกว่าจะบรรลุศาสนภาวะ

การสมรสให้หญิงผู้เยาว์ที่ไม่เป็นหญิงพรหมจารี

วรรคแรก

หลักเกณฑ์
- หญิงพรหมจารีที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะ
- และ
- การสมรสเป็นสิ่งจำเป็นที่ชัดเจนต่อหญิงนั้น

ผล วลีมุจญบีดร์มีหน้าที่ทำการสมรส

ถ้า
- ไม่มีวลีมุจญบีดร์
- ไม่อาจติดต่อวลีมุจญบีดร์
- วลีมุจญบีดร์ไม่ยอมทำหน้าที่

วลีอามมีหน้าที่ทำการสมรส

เงื่อนไข จะมอบตัวหญิงนั้นได้เมื่อเป็นวัยรุ่นที่มีร่างกายเติบใหญ่จนสามารถร่วมประเวณีได้

วรรคสอง

หลักเกณฑ์
- หญิงที่ยังเป็นผู้เยาว์
- และ
- ไม่เป็นหญิงพรหมจารี

ผล หญิงนั้นไม่อาจสมรสจนกว่าจะบรรลุศาสนภาวะ

อธิบายศัพท์

๑. "วลีมุจญบีดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "หญิงพรหมจารี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๗)

๔. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๕. "วัยรุ่น" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓) วรรคห้า

๖. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๗. "วลีอาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

๘. "ผู้เยาว์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓)

ข้อพิจารณา

๑. ความในข้อนี้แตกต่างจากข้อ ๗๐ วรรคแรก กล่าวคือ กรณีตามข้อนี้เป็นกรณีของหญิงพรหมจารีที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนและเป็นผู้เยาว์ ซึ่งวลีมุจญบีดร์มีหน้าที่ต้องทำการสมรสให้แก่หญิงนั้นถ้าในเวลานั้นการสมรสเป็นสิ่งจำเป็นที่ชัดเจนต่อหญิงนั้นส่วนในข้อ ๗๐ วรรคแรก เป็นกรณีของหญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนไม่ว่าหญิงนั้นจะเป็นหญิงพรหมจารีหรือเป็นผู้เยาว์หรือไม่ซึ่งวลีมุจญบีดร์ไม่มีหน้าที่ต้องทำการสมรสให้แก่หญิงนั้น เพียงแต่มีสิทธิที่จะทำการสมรสให้แก่หญิงนั้นเท่านั้น

๒. "ในเวลานั้นการสมรสเป็นสิ่งจำเป็นที่ชัดเจนต่อหญิงนั้น" หมายความว่า ถ้าในขณะที่จะทำการสมรสหญิงนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องสมรสอย่างชัดเจน ซึ่งความจำเป็นนั้นเป็นความจำเป็นเดียวกันกับความจำเป็นในข้อ ๗๐ วรรคสอง

๓. "ในกรณีที่หญิงยังเป็นผู้เยาว์แต่ไม่ได้เป็นหญิงพรหมจารี หญิงนั้นไม่อาจสมรสได้จนกว่าจะบรรลุศาสนภาวะ" หมายความว่า ในกรณีที่หญิงยังเป็นผู้เยาว์แต่ไม่ได้เป็นหญิงพรหมจารีแล้วมีทางเดียวที่หญิงนั้นจะสมรสได้ คือ รอให้บรรลุศาสนภาวะเท่านั้น

๔. "แต่ไม่อาจให้หญิงนั้นมอบตัวได้จนกว่าหญิงนั้นเป็นวัยรุ่นที่มีร่างกายเติบใหญ่จนสามารถร่วมประเวณีได้" หมายความว่า วลีไม่มีสิทธิให้หญิงนั้นมอบตัวแม้สมรสแล้ว ถ้าหญิงนั้นยังมีร่างกายไม่เติบใหญ่พอที่จะร่วมประเวณีได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อ ๔๐ (๑)

ข้อ ๗๓ ชายที่เป็นบุคคลปัญญาอ่อน ไม่ว่าจะถูกศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถแล้วหรือไม่สามารถสมรสได้ก็แต่โดยได้รับความยินยอมจากวลี หรือวลีเป็นผู้ทำกอบูลแทนให้ หลังจากได้รับความยินยอมจากชายนั้นเท่านั้น

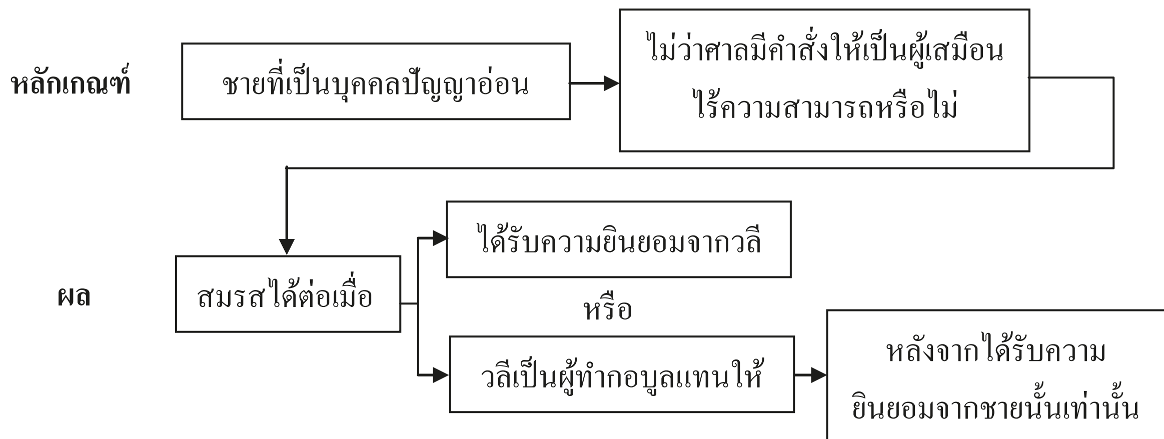
การสมรสของชายที่เป็นบุคคลปัญญาอ่อน

ในการยินยอมของวลีตามความในวรรคแรก ถ้าวลีได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นคู่สมรสหญิงหรือสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคู่สมรสหญิงให้ด้วย ในการทำการสมรสจะเปลี่ยนคู่สมรสหญิงเป็นหญิงอื่นจากที่ได้กำหนดไว้ไม่ได้

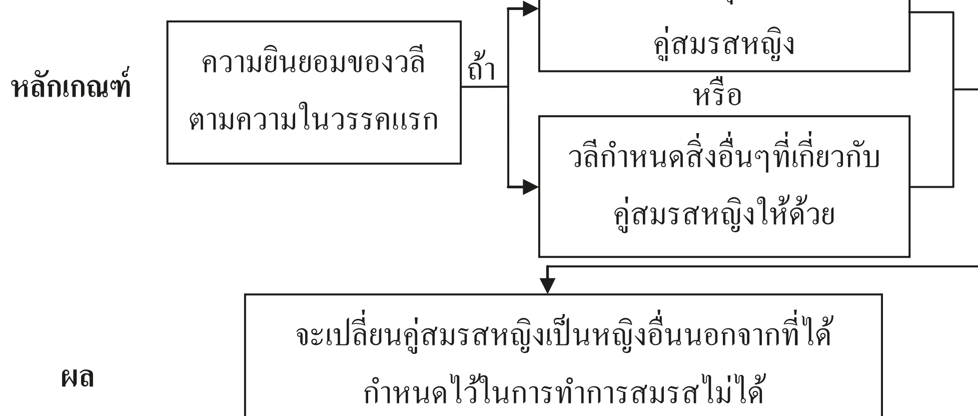
ในประเด็นของจำนวนภริยา ให้นำความในข้อ ๖๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทอนุโลม

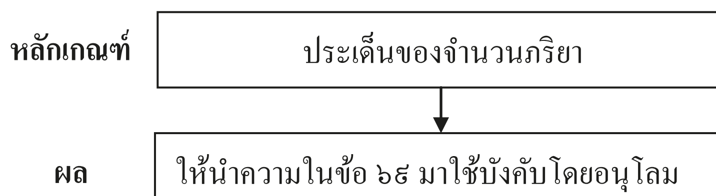
วรรคแรก

วรรคสอง

วรรคสาม

อธิบายศัพท์

๑. "บุคคลปัญญาอ่อน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๖)

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๓. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๔. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๕. "กอบูล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคสอง

๖. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

๗. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

๑. "สิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคู่สมรสหญิง" หมายความว่า สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวของคู่สมรสหญิงนั้น เช่น คุณสมบัติ ฐานะ ลักษณะรูปร่างหรือชาติตระกูล ซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมาย

๒. บุคคลปัญญาอ่อนทุกประเภทสามารถสมรสได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากวลีแล้ว หรือให้วลีเป็นผู้ทำกอบูลแทนให้เท่านั้นและในการให้ความยินยอมของวลีนั้นถ้าได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นคู่สมรสหญิง หรือกำหนดสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคู่สมรสหญิงให้ด้วยบุคคลปัญญาอ่อนนั้นต้องสมรสกับคู่สมรสหญิงที่กำหนดให้นั้นหรือกับคู่สมรสหญิงที่มีสิ่งตามที่กำหนดให้นั้นเท่านั้น จะสมรสกับบุคคลอื่นไม่ได้ เช่น วลีของนาย ก. บุคคลปัญญาอ่อนประสงค์ให้นาย ก. สมรสกับนางสาว ข. หรือกับหญิงที่มีฐานะดี ดังนี้ นาย ก. ต้องสมรสกับนางสาว ข. หรือกับหญิงที่มีฐานะดีเท่านั้น จะสมรสกับบุคคลอื่นไม่ได้

๓. การสมรสของชายที่เป็นบุคคลปัญญาอ่อนไม่อาจเกิดขึ้นได้ หรือไม่มีผลตามกฎหมาย ถ้าไม่ได้รับความยินยอมจากวลีก่อนการสมรส หรือวลีไม่ได้เป็นผู้ทำกอบูลแทนให้ซึ่งแตกต่างจากเรื่องของการจัดการทรัพย์สินด้วยตนเองของบุคคลปัญญาอ่อน ที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถแล้วไม่สามารถกระทำได้ด้วยตนเองแม้ได้รับความยินยอมจากวลีก็ตาม และบุคคลปัญญาอ่อนที่ศาลยังไม่ได้มีคำสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถสามารถกระทำได้ได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากวลีเสียก่อน

๔. ชายที่เป็นบุคคลปัญญาอ่อนกับหญิงที่เป็นบุคคลปัญญาอ่อนสามารถสมรสกันได้แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในข้อนี้และข้อ ๖๖

ข้อ ๗๔ วลีมุจญบีดร์ของหญิงพรหมจารี มีสิทธิทำการสมรสหญิงนั้นกับชายที่คู่ควรโดยไม่ต้องขออนุญาตต่อหญิงนั้น ไม่ว่าจะทำการสมรสด้วยตนเองหรือโดยตัวแทน แม้ว่าในการตั้งตัวแทนไม่ได้กำหนดตัวคู่สมรสชายให้ด้วย และไม่ได้รับความยินยอมจากหญิงนั้น เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

อำนาจวลีมุจญบีดร์ในการสมรสของหญิงพรหมจารี

(๑) วลีเป็นปฏิปักษ์หรือเป็นผู้ประสงค์ร้ายต่อหญิงนั้นอย่างชัดแจ้ง หรือชายนั้นเป็นปฏิปักษ์ หรือเป็นผู้ประสงค์ร้ายต่อหญิงนั้นแม้จะไม่ชัดแจ้งก็ตาม

(๒) ไม่สามารถทำการชำระมะฮัดร์แห่งการสมรสนั้นได้ในขณะสมรส

(๓) ชายนั้นไม่คู่ควรกับหญิงนั้น

วลีมุจญบีดร์ทำการสมรสฝ่าฝืนข้อยกเว้นตามกฎหมาย

ในกรณีตามความใน (๑) (๒) หรือ (๓) ถ้ายังมีการทำการสมรสตามความในวรรคแรกการสมรสนั้นไม่มีผลตามกฎหมาย

สิทธิของหญิงพรหมจารีที่จะไม่มอบตัว

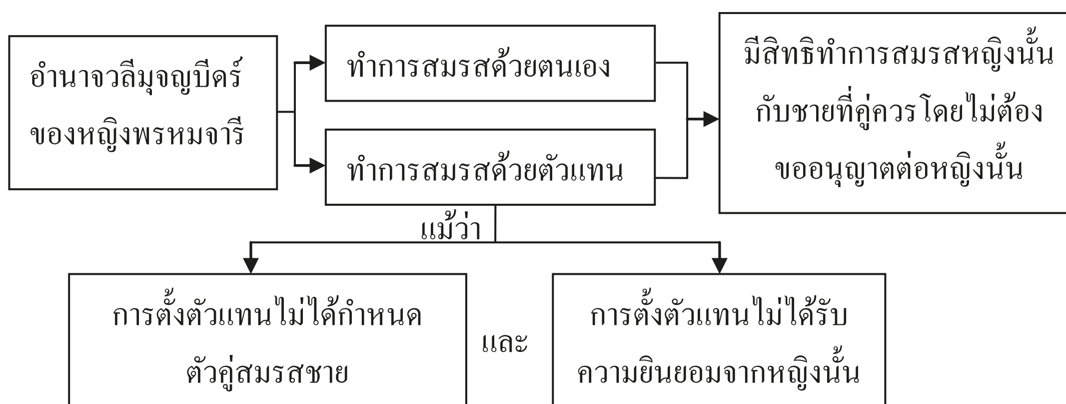
ในกรณีตามความในวรรคแรก หญิงยังมีสิทธิที่จะไม่มอบตัวให้แก่ชายเว้นแต่มะฮัดร์ในการสมรสไม่น้อยกว่ามะฮัดร์อันควรของหญิง และชำระมะฮัดร์ให้หญิงแล้ว อีกทั้งมะฮัดร์เป็นสิ่งที่เป็นที่นิยมกันในท้องถิ่นนั้น ถ้ามะฮัดร์นั้นเป็นเงินตราจะต้องเป็นเงินตราของประเทศนั้น อีกทั้งชายไม่เป็นเหตุให้หญิงได้รับความเดือดร้อนทันทีภายหลังการสมรส

ห้ามละเมิดสิทธิการมอบตัวของหญิงพรหมจารีกับอำนาจของตัวแทนกรณีที่ไม่ได้กำหนดตัวคู่สมรสชายให้แก่หญิงพรหมจารี

ห้ามมิให้ละเมิดสิทธิแห่งการไม่มอบตัวของหญิงตามความในวรรคก่อน และในกรณีที่ไม่ได้กำหนดตัวคู่สมรสชายไว้ในการตั้งตัวแทนตามความในวรรคแรก ตัวแทนนั้นจะต้องทำการสมรสหญิงนั้นให้แก่ชายที่คู่ควรเท่านั้น

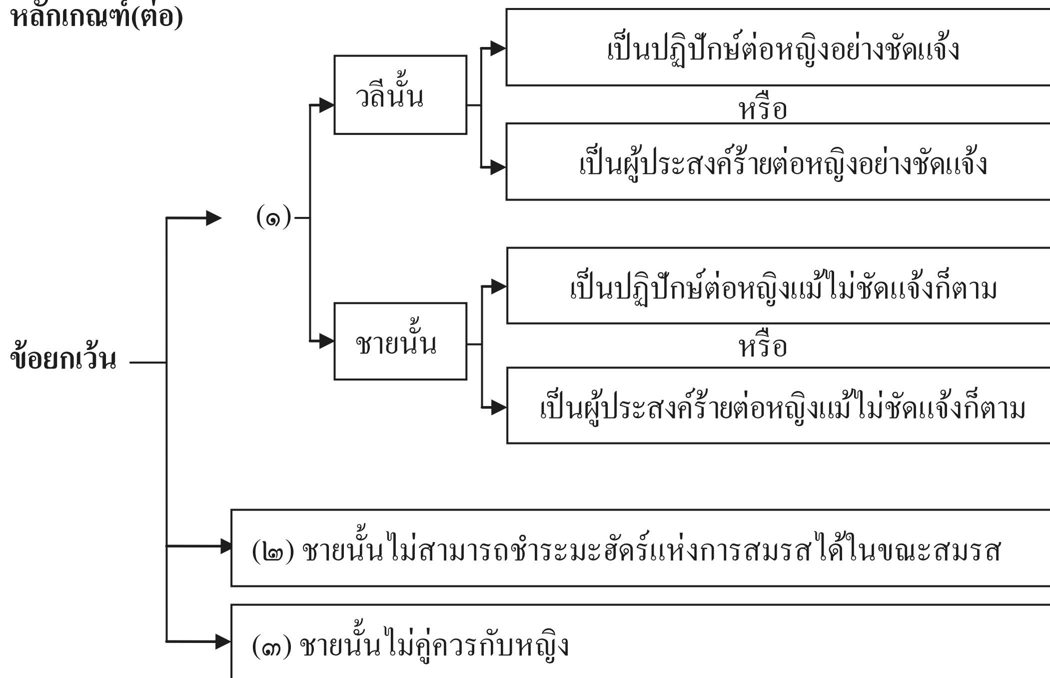
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์(ต่อ)

(๒) ชายนั้นไม่สามารถชำระมะฮัดร์แห่งการสมรสได้ในขณะสมรส

(๓) ชายนั้นไม่คู่ควรกับหญิง

วรรคสอง

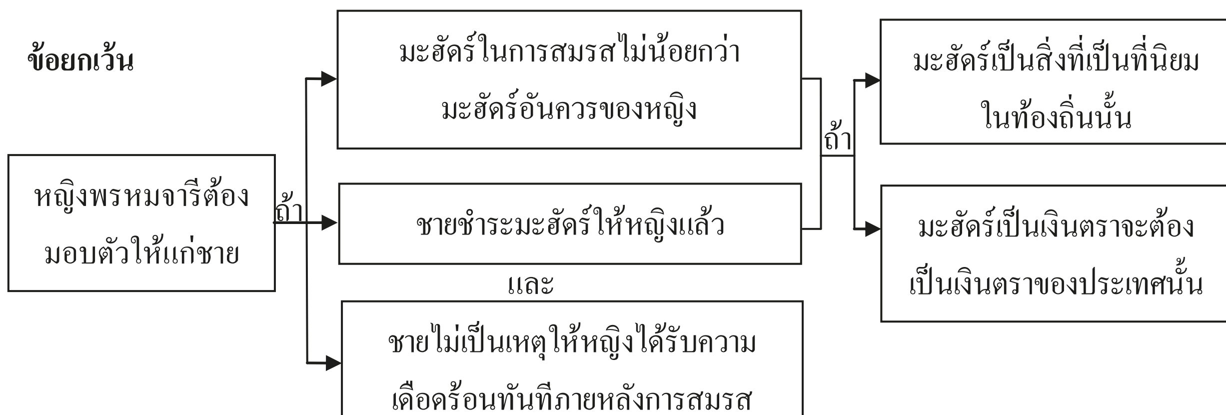
หลักเกณฑ์ กรณีตามความใน (๑) (๒) หรือ (๓) ถ้ายังมีการทำการสมรสตามความในวรรคแรก

ผล การสมรสนั้นไม่มีผลตามกฎหมาย

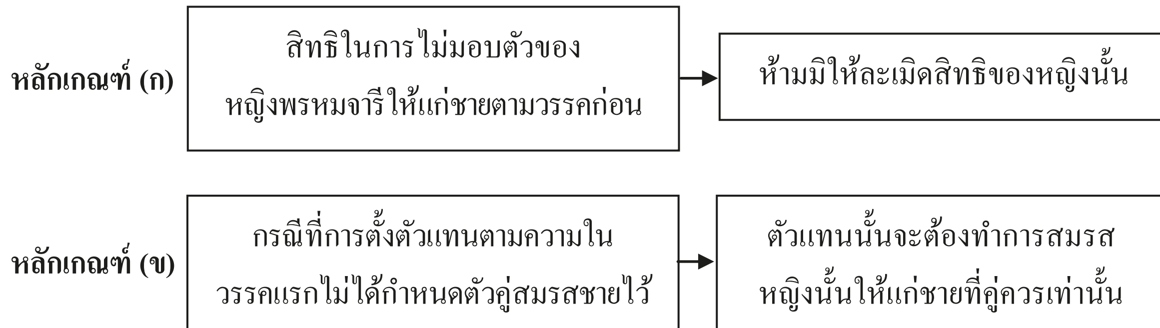
วรรคสาม

หลักเกณฑ์ ในกรณีตามความในวรรคแรก → หญิงพรหมจารียังมีสิทธิที่จะไม่มอบตัวให้แก่ชาย

ข้อยกเว้น

วรรคสี่

อธิบายศัพท์

๑. "วลีมุจญบีดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๒. "หญิงพรหมจารี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๗)

๓. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๔. "ชายที่คู่ควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๕

๕. "การตั้งตัวแทน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓

๖. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๗. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๘. "มะอัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๗๕

๙. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๑๐. "มะอัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

ข้อพิจารณา

๑. วลีมุจญบีดร์สามารถทำการสมรสให้หญิงพรหมจารีกับชายที่คู่ควรได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากหญิงนั้น ถ้าไม่มีสิ่งที่เป็นข้อยกเว้น ตามความใน (๑) ถึง (๓)

๒. "ไม่สามารถทำการชำระมะฮัดร์แห่งการสมรสนั้นได้ในขณะสมรส" หมายความว่า ผู้มีหน้าที่ชำระมะฮัดร์ไม่สามารถทำการชำระมะฮัดร์แห่งการสมรสนั้นได้ในขณะสมรส แม้ทำการชำระมะฮัดร์แห่งการสมรสนั้นได้ในภายหลัง ดังนั้น ในกรณีทำการสมรสตามความในข้อนี้ ถ้าในการสมรสนั้นตัวคู่สมรสชาย ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ชำระมะฮัดร์แห่งการสมรสนั้น เป็นบุคคลที่ไม่มีความสามารถทำการชำระมะฮัดร์

แห่งการสมรสนั้น เนื่องจากไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะให้ได้มาซึ่งมะฮัดร์นั้นในขณะสมรส แต่ต่อมาภายหลังการสมรส คู่สมรสชายนั้นสามารถจัดให้มีการทำการชำระมะฮัดร์นั้นได้การสมรสนั้นก็ยังไม่มีผลตามกฎหมาย เช่น ในกรณีที่หญิงสมรสตามความในข้อนี้กับชายที่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถและไม่มีเงินค่ามะฮัดร์แต่หลังการสมรสวลีของชายนั้นได้ช่วยชำระค่ามะฮัดร์ให้ การสมรสนั้นไม่มีผลตามกฎหมายอยู่ดี เพราะชายนั้นเป็นบุคคลที่ไม่มีความสามารถชำระค่ามะฮัดร์ในขณะสมรส

๓. ในกรณีที่วลีมุจญบีดร์ของหญิงพรหมจารีทำการสมรสหญิงนั้นโดยต้องด้วยข้อยกเว้นตาม (๑) (๒) และ (๓) การสมรสนั้นไม่มีผลตามกฎหมายมาแต่ต้นจึงไม่จำต้องฟ้องเพิกถอนอีก

๔. นอกจากการมีสิทธิไม่มอบตัวตามความในข้อ ๗๒ แล้ว คู่สมรสหญิงที่ทำการสมรสตามความในข้อนี้มีสิทธิที่จะไม่มอบตัวให้แก่คู่สมรสชาย หากยังไม่มีการชำระมะฮัดร์หรือมะฮัดร์ในการสมรสนั้นมีค่าน้อยกว่าค่าของมะฮัดร์อันควรของคู่สมรสหญิงนั้นหรือมะฮัดร์ในการสมรสนั้นไม่เป็นสิ่งที่เป็นที่นิยมกันในท้องถิ่นนั้น เช่น ไม่ได้เป็นเงินตราของประเทศนั้น ๆ

ข้อ ๗๕ “ชายที่คู่ควร” หมายความว่า ชายที่

(๑) ตัวของชายเองหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของชายนั้น มีสถานะแห่งอาชีพไม่ต่ำกว่าตัวของคู่สมรสหญิงเองหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของคู่สมรสหญิงนั้นในด้านเกียรติยศศักดิ์ศรีตามแนวทางที่ยึดถือกันของบุคคลในสังคมมุสลิม โดยไม่เกี่ยวกับการที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สิน ซึ่งเรียงจากต่ำไปหาสูง ดังนี้

(ก) อาชีพที่เกี่ยวข้องกับนะญิส

(ข) อาชีพที่เกี่ยวกับการรับจ้าง

(ค) อาชีพธุรกิจส่วนตัว

(ง) อาชีพที่ใช้ความรู้ชั้นสูงและเป็นความรู้ที่ดีมีคุณค่าสูงตามทัศนะอิสลาม

(๒) ความเคร่งครัดในศาสนาของตัวเอง หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของชายนั้นไม่ต่ำกว่าคู่สมรสหญิงนั้น หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของคู่สมรสหญิงนั้น

“ชายที่คู่ควร”

(๓) มีชาติตระกูลฝ่ายบิดาโดยกำเนิดไม่ต่ำกว่าชาติตระกูลเช่นว่านั้นของคู่สมรสหญิงนั้นในด้านเกียรติยศศักดิ์ศรีตามทัศนะอิสลาม โดยไม่เกี่ยวกับการมีทรัพย์สิน ซึ่งเรียงจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้

(ก) ตระกูลฮาชิมีย์หรือมุฏเฏาะลิบีย์ของชาติพันธุ์กุรอชีย์ในชนชาติอาหรับ

(ข) ตระกูลอื่นจากตระกูลฮาชิมีย์หรือมุฏเฏาะลิบีย์ของชาติพันธุ์กุรอชีย์ในชนชาติอาหรับ

(ค) ชาติพันธุ์กุรอชีย์ในชนชาติอาหรับ

(ง) ชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์กุรอชีย์ในชนชาติอาหรับ

(จ) ชนชาติที่ไม่ใช่ชนชาติอาหรับ ตามลำดับชั้นจากสูงไปหาต่ำโดยถือตามทัศนะของสังคมมุสลิมแห่งชนชาตินั้น ๆ

(๔) ไม่มีเหตุทางร่างกายหรือสติปัญญาที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามกฎหมายในตัวของชายนั้น โดยไม่คำนึงว่าคู่สมรสหญิงนั้นจะมีเหตุเช่นว่านั้นด้วยหรือไม่

ในกรณีที่คู่สมรสชายมีเหตุทางร่างกายที่เกี่ยวกับอุปสรรคในการร่วมเพศอันเป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามกฎหมาย ไม่ถือเป็นข้อพิจารณาด้านความคู่ควรตามความในวรรคก่อนถ้าคู่สมรสหญิงไม่ติดใจในเรื่องเช่นว่านั้น

การเหนือกว่าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่อาจทดแทนการด้อยกว่าในเรื่องอื่นได้

วรรคแรก

(๒) ความเคร่งครัดในศาสนา

ตัวชาย หรือ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของชาย

ไม่ต่ำกว่า

คู่สมรสหญิง หรือ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของคู่สมรสหญิง

(๓) ชาติตระกูล

ฝ่ายบิดาโดยกำเนิดของชาย

ด้านเกียรติยศศักดิ์ศรีตามทัศนะอิสลาม โดยไม่เกี่ยวกับการมีทรัพย์สิน

(ก) ตระกูลฮาชิมีย์หรือมุฏเฏาะลิบีย์ของชาติพันธุ์กุรอชีย์ในชนชาติอาหรับ

(ข) ตระกูลอื่นจากตระกูลฮาชิมีย์หรือมุฏเฏาะลิบีย์ของชาติพันธุ์กุรอชีย์ในชนชาติอาหรับ

(ค) ชาติพันธุ์กุรอชีย์ในชนชาติอาหรับ

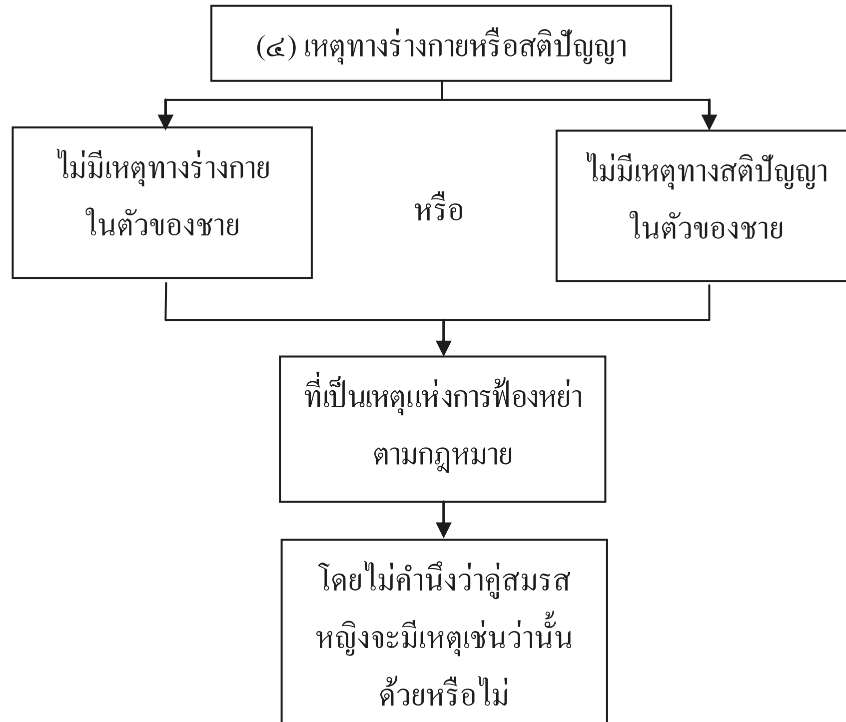
(ง) ชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ชาติพันธ์กุรอชีย์ในชนชาติอาหรับ

(จ) ชนชาติที่ไม่ใช่ชนชาติอาหรับตามลำดับชั้นจากสูงไปหาต่ำโดยถือตามทัศนะของสังคมมุสลิมแห่งชนชาตินั้นๆ

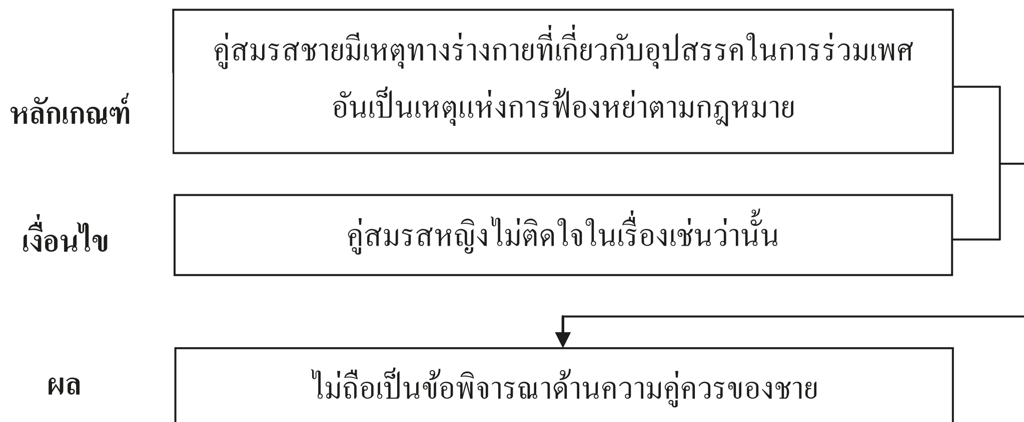
ไม่ต่ำกว่า

ฝ่ายบิดาโดยกำเนิดของคู่สมรสหญิง

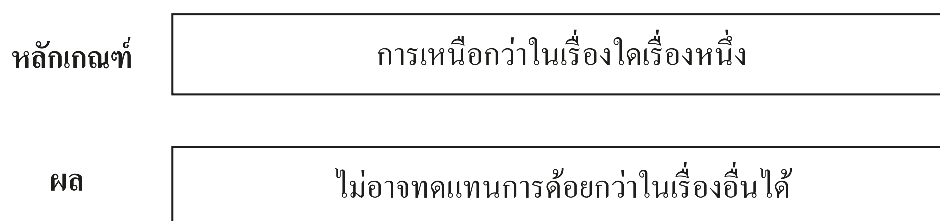

วรรคสอง

วรรคสาม

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง

๒. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

๓. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๔. "นะญิส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๗)

๕. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๖. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๗. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

ข้อพิจารณา

๑. "อาชีพที่เกี่ยวข้องกับนะญิส" ตามความใน (ก) หมายความว่า อาชีพที่ทำให้ผู้ประกอบอาชีพนั้นอยู่ใกล้ชิดกับนะญิส ซึ่งมีโอกาสสูงที่ผู้นั้นจะเปื้อนนะญิส เช่น อาชีพกรอกเลือด (ดูดเลือดหรือหนองโดยใช้ถ้วย กระบอก ฯลฯ เป็นเครื่องดูด) เก็บกวาดขยะ เทอุจจาระ เฝ้าห้องน้ำสาธารณะ นวดให้แก่ผู้ใช้บริการห้องน้ำ เลี้ยงสัตว์

๒. "อาชีพที่ใช้ความรู้ชั้นสูงและเป็นความรู้ที่ดีมีคุณค่าสูงตามทัศนะอิสลาม" ตามความใน (ง) หมายความว่า อาชีพที่ใช้ความรู้ชั้นสูงในการประกอบอาชีพนั้นและความรู้นั้นเป็นความรู้ที่ดีมีคุณค่าสูงตามทัศนะอิสลาม เช่น อาชีพดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎี เนื่องจากเป็นอาชีพที่ใช้กฎหมายระดับสูงหรือระดับชำนาญการ

๓. "ตระกูลฮาชิมีย์" ตาม (๓) (ก) หมายถึง ผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากท่านฮาชิม อิบนุมะนาฟ (ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป คือ เป็นปู่ทวดของท่านนบี)

"ตระกูลมุฏเฏาะลิบีย์" ตาม (๓) (ก) หมายถึง ผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากท่านอับดุลมุฏเฏาะลิอิบ อิบนุฮาชิม (ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป คือ เป็นปู่ของท่านนบี)

หมายเหตุ "ชาติพันธุ์กุรอชีย์" ตาม (๓) (ค) ซึ่งหมายถึง ผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากท่านกุเรช อิบนุ กินานะฮ์ ทั้งหมด ไม่ว่าจะอยู่ในตระกูลใด อันได้แก่ (ก) และ (ข) รวมกัน ไม่จำเป็นที่จะต้องนำมากล่าวไว้อีก

๔. "ชนชาติอาหรับ" หมายถึง ผู้สืบเชื้อสายมาจากท่านนบีอิสมาอีลซึ่งมีหลายสายพันธุ์ สายพันธุ์ที่สำคัญ คือ "สายพันธุ์อัดนานียะฮ์" ซึ่งเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากท่านอัดนาน ซึ่งในสายพันธุ์อัดนานียะฮ์นี้มีหลายสายพันธุ์อีก และมีหลายรุ่นซึ่งสายพันธุ์และรุ่นที่สำคัญของสายพันธุ์อัดนานียะฮ์นี้คือสายพันธุ์และรุ่นที่เป็นผู้สืบเชื้อสายมา

จากท่านกินานะฮ์ อิบนุ ฮุเซน ซึ่งมีหลายชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์ที่สำคัญที่สุด คือ ชาติพันธุ์กุรอชีย์ ซึ่งเป็นผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากท่านกุเรช อิบนุ กินานะฮ์

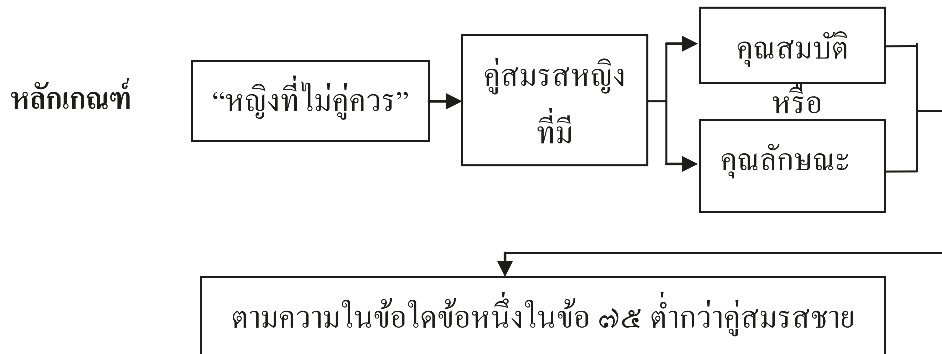
๕. การจัดลำดับชั้นในชนชาติที่ไม่ใช่ชนชาติอาหรับนั้น ให้จัดจากสูงไปหาต่ำ โดยถือตามทัศนะของสังคมมุสลิมแห่งชนชาตินั้น ๆ แต่สำหรับในประเทศไทยจะพบว่า ถ้าถือตามทัศนะของสังคมมุสลิมแห่งชนชาติไทย ไทยมุสลิมทั้งหมดมีชาติตระกูลในด้านเกียรติยศศักดิ์ศรีตามทัศนะอิสลามที่เท่าเทียมกัน

๖. "ไม่มีเหตุทางร่างกายหรือสติปัญญาที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามกฎหมายในตัวของชายนั้น" ตามความใน (๔) หมายความว่า ชายนั้นไม่มีเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ก) และ (ข)

ข้อ ๗๖ “หญิงที่ไม่คู่ควร” หมายความว่า คู่สมรสหญิงที่มีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ตามความในข้อใดข้อหนึ่งในข้อ ๗๕ ต่ำกว่าคู่สมรสชาย

“หญิงที่ไม่คู่ควร”

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “คู่สมรสชาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๒. “คู่สมรสหญิง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

ข้อพิจารณา

“คุณสมบัติหรือคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ตามความข้อใดข้อหนึ่งในข้อ ๗๕” หมายความว่า คุณสมบัติหรือคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ เท่าที่ปรากฎตามข้อ ๗๕ เท่านั้น ส่วนสิ่งใดจะถือเป็นคุณสมบัติ สิ่งใดจะถือเป็นคุณลักษณะนั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจของแต่ละบุคคลไม่ถือเป็นข้อสำคัญ กล่าวคือ ถ้าเห็นว่าทั้งหมดที่มีในข้อ ๗๕ เป็นคุณสมบัติหรือคุณลักษณะก็ให้หมายความถึงทั้งสองอย่าง แต่ถ้าเห็นว่าทั้งหมดเป็นเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งก็ให้หมายถึงอย่างนั้น

“วลีอาม”

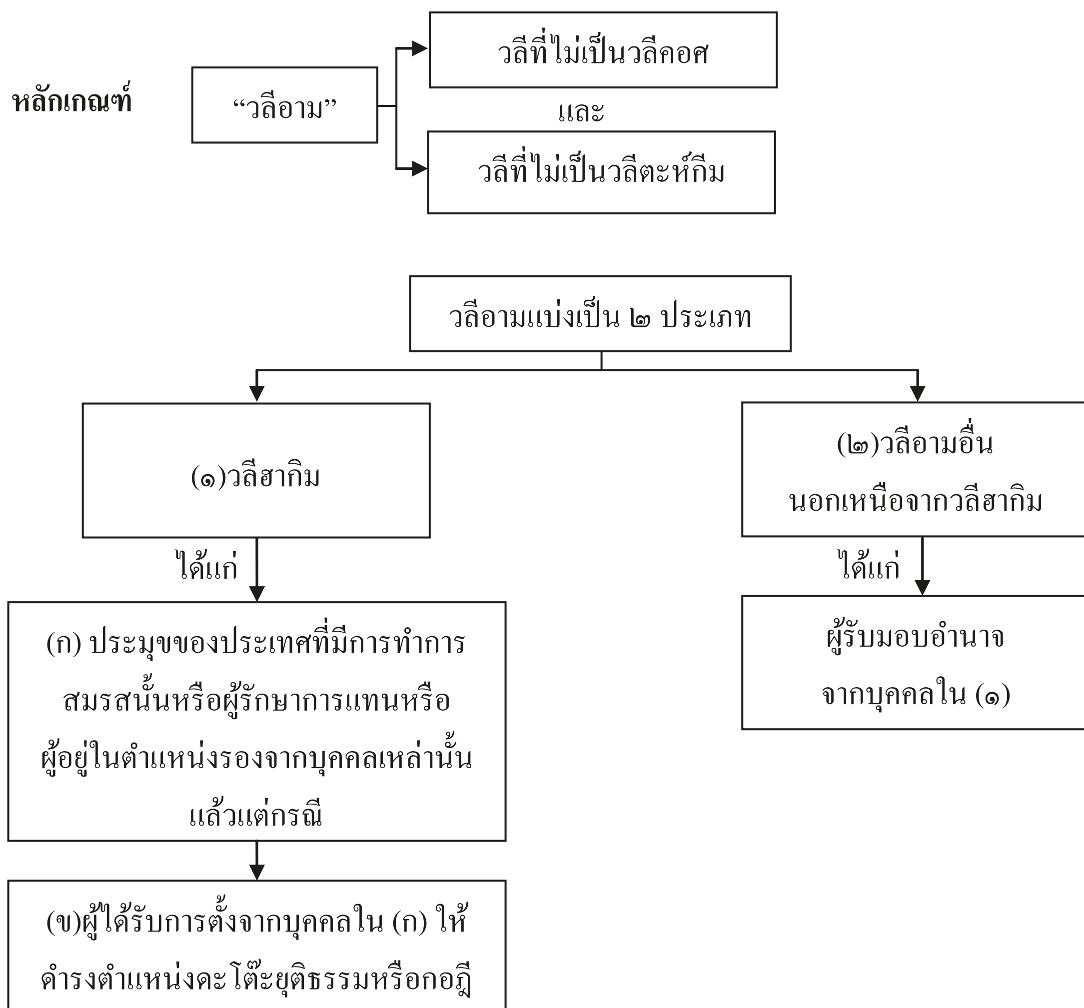
ข้อ ๗๗ “วลีอาม” หมายความว่า วลีที่ไม่เป็นวลีคอฮ และไม่เป็นวลีตะห์กีม ซึ่งแบ่งเป็น

(๑) วลีฮากิม ซึ่งได้แก่

(ก) ประมุขของประเทศที่มีการทำการสมรสนั้น หรือผู้รักษาการแทนหรือผู้อยู่ในตำแหน่งรองจากบุคคลเหล่านั้น แล้วแต่กรณี

(ข) ผู้ได้รับการตั้งจากบุคคลใน (ก) ให้ดำรงตำแหน่งดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎี

(๒) วลีอามอื่นนอกเหนือจากวลีฮากิม ได้แก่ ผู้รับมอบอำนาจจากบุคคลใน (๑)

อธิบายศัพท์

๑. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๒. "วลีคอศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๘ วรรคสอง

๓. "ดะโต๊ะยุติธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓)

๔. "กอฎี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔)

ข้อพิจารณา

๑. วลีอามเป็นหนึ่งในสามประเภทของวลี ดังนั้น เมื่อใดที่วลีอื่นไม่มีสิทธิหรือหน้าที่ในการทำการสมรสสิทธิหรือหน้าที่ในการทำการสมรสนั้นก็จะเป็นของวลีอาม ซึ่งเป็นวลีที่เป็นผู้อยู่ในตำแหน่งทางการปกครองของสังคมหรือประเทศ คือ วลีอามตามความใน (๑) หรือตัวแทนของผู้อยู่ในตำแหน่งทางการปกครองของสังคมหรือประเทศนั้น คือ วลีอามตามความใน (๒) ที่ทำหน้าที่แทนวลีคอศในกรณีที่วลีคอศไม่สามารถทำหน้าที่ได้ คือ ในกรณีตามความในข้อ ๗๘ (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) และ (๙) ในกรณีที่วลีคอศไม่ยอมทำตามหน้าที่ คือ ในกรณีตามความในข้อ ๗๘ (๒) ในกรณีที่ไม่มีวลีคอศ คือ กรณีตามความในข้อ ๗๘ (๔) และในกรณีที่ต้องใช้ดุลพินิจของผู้ชำนาญการ คือ ในกรณีตามความในข้อ ๗๘ (๑)

๒. ตามหลักกฎหมาย ถือว่าอำนาจปกครองที่เป็นอำนาจเฉพาะตัวย่อมแข็งแกร่งกว่าอำนาจทางปกครองที่เป็นอำนาจทั่วไป ดังนั้น กรณีที่มีผู้จัดการทรัพย์ที่เจ้าของกำหนดให้บริจาคผลประโยชน์ของทรัพย์ให้แก่บุคคลที่กำหนดโดยถูกต้องตามกฎหมาย หรือกรณีที่มีผู้ปกครองเด็กกำพร้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือกรณีที่มีผู้ปกครองผู้เยาว์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย อำนาจของบุคคลเหล่านั้นจะเป็นอำนาจที่เป็นการเฉพาะเจาะจงมากกว่า และมีความแข็งแกร่งเหนือกว่าอำนาจของดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีซึ่งเป็นอำนาจทางการปกครองที่เป็นอำนาจทั่วไป อย่างไรก็ตามอำนาจของดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีก็ยังเป็นอำนาจที่เป็นการเฉพาะเจาะจงมากกว่าและแข็งแกร่งกว่าอำนาจของประมุขของประเทศผู้แต่งตั้งดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีนั้น ดังนั้นในกรณีที่มีผู้จัดการทรัพย์ที่เจ้าของทรัพย์กำหนดให้เป็นผู้บริจาคผลประโยชน์ของทรัพย์ของตนให้แก่บุคคลที่ตนกำหนดหรือในกรณีที่เด็กกำพร้ามีผู้ปกครองตามพินัยกรรมของบิดาหรือปู่แล้วแต่กรณี หรือในกรณีที่เด็กกำพร้ามีผู้ปกครองทางการสมรสกอฎีหรือดะโต๊ะยุติธรรมจะไม่มีอำนาจในการจัดการทรัพย์ให้แก่เจ้าของทรัพย์นั้น และไม่มีอำนาจจัดการทรัพย์ให้เด็กกำพร้านั้นและไม่มีอำนาจในการสมรส

ให้เด็กกำพร้านั้น เว้นแต่วลีทางการสมรสนั้นไม่อยู่หรือขัดขืนตามที่กฎหมายบัญญัติ

๓. สำหรับตำแหน่งจุฬาราชมนตรีของประเทศไทยนั้นจัดอยู่ใน (๒) ถ้าจุฬาราชมนตรีนั้นได้รับมอบอำนาจให้เป็นวลีอามจากบุคคลใน (๑)

ข้อ ๗๘ การทำการสมรสให้แก่หญิงที่บรรลุศาสนภาวะแล้วเป็นสิทธิของวลีอามในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) หญิงนั้นไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน และมีความจำเป็นที่จะต้องสมรส

(๒) วลีอักร็อบของหญิงนั้นขัดขืนหรือหลบเลี่ยงไม่ยอมทำการสมรสให้ในขณะที่ชายซึ่งที่หญิงนั้นประสงค์ที่จะสมรสด้วยเป็นชายที่คู่ควรกับหญิงนั้น และหญิงนั้นมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน บรรลุศาสนภาวะแล้ว และได้ร้องขอต่อวลีนั้นแล้ว และการขัดขืนหรือหลบเลี่ยงนั้นยังไม่ถึงสามครั้ง หรือถึงแล้วแต่เมื่อประมาณการผลบุญที่ได้จากการทำความดีในชีวิตที่ผ่านมาของวลีนั้นแล้ว ปรากฏว่ามีมากกว่าบาปเล็กที่วลีนั้นมีอยู่ทั้งหมด

(๓) วลีอักร็อบของหญิงนั้นอยู่ไกลจากสถานที่ทำการสมรสเกินเก้าสิบหกกิโลเมตรโดยไม่ได้ตั้งตัวแทนหรือตั้งแล้วแต่ตัวแทนอยู่ไกลจากสถานที่ทำการสมรสนั้นเกินเก้าสิบหกกิโลเมตร

สิทธิของวลีอามทำการสมรสให้แก่หญิงที่บรรลุศาสนภาวะ

(๔) หญิงนั้นไม่มีวลีคอศ

(๕) วลีอักร็อบหญิงนั้นอยู่ในสภาพของผู้เอียะห์รอม

(๖) วลีอักร็อบของหญิงนั้นเป็นบุคคลเดียวกันกับคู่สมรสชายและไม่มีวลีคอศอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกันกับวลีอักร็อบนั้น

(๗) วลีอักร็อบของหญิงนั้นถูกกักขังจนไม่อาจทำการสมรสด้วยตนเองหรือโดยการตั้งตัวแทนได้

(๘) วลีอักร็อบของหญิงนั้นสูญหายไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ แต่ยังไม่มีคำสั่งของศาลว่าวลีนั้นถึงแก่ความตาย

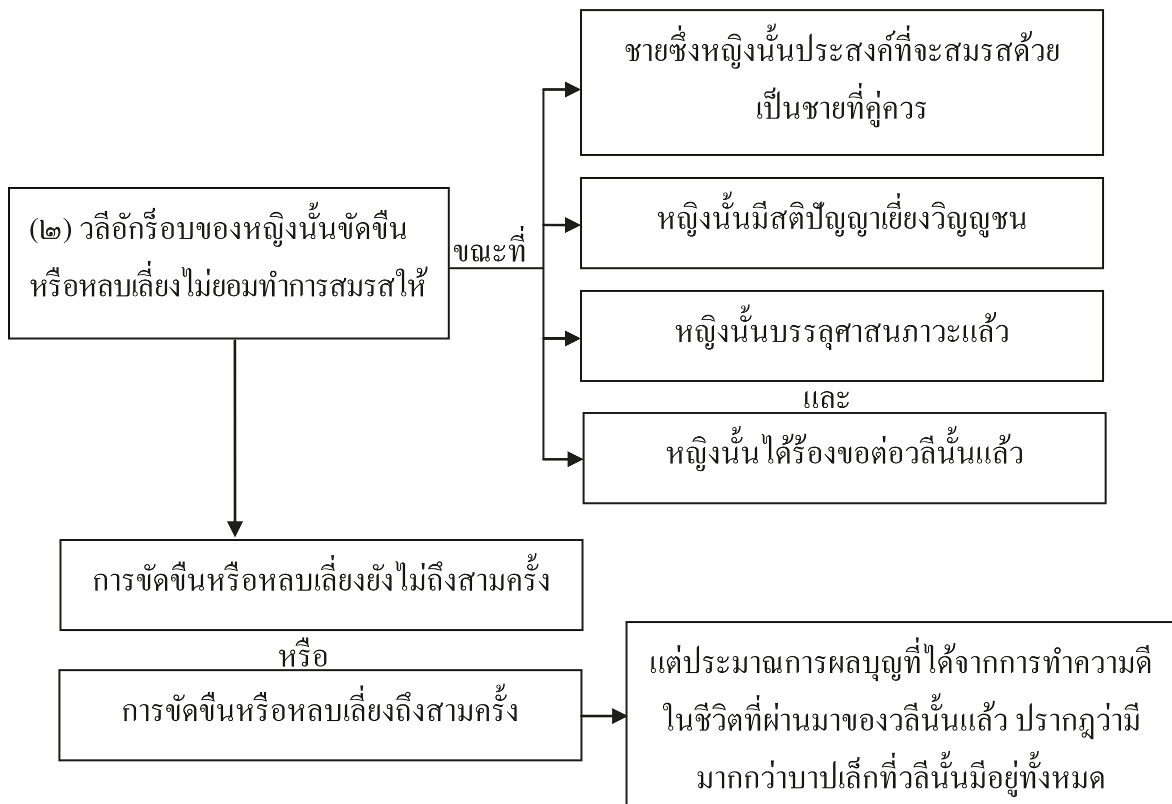
(๙) วลีอักร็อบของหญิงนั้นไม่มีสติสัมปชัญญะในช่วงเวลาที่จะทำการสมรส ซึ่งเป็นมาแล้วไม่เกินสามวัน และคู่สมรสหญิงมีความจำเป็นที่จะต้องสมรสในช่วงเวลานั้น

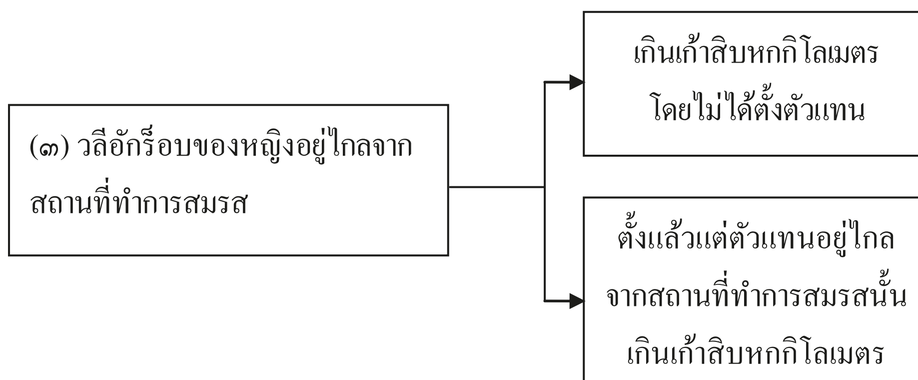

หลักเกณฑ์

สิทธิของวลีอามในการทำการสมรสให้แก่หญิง
ที่บรรลุศาสนภาวะรวม ๘ กรณี

(๑) หญิงนั้นไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนและมีความจำเป็นที่จะต้องสมรส

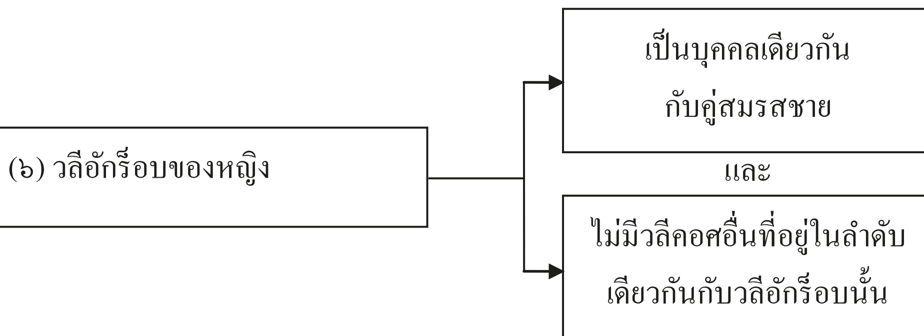

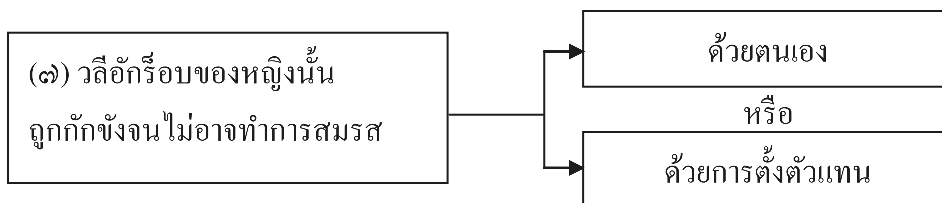

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

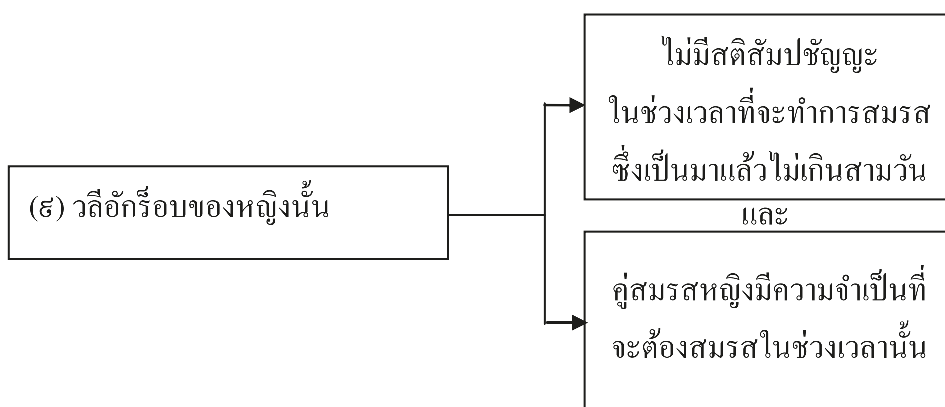
(๔) หญิงนั้นไม่มีวลีคอศ

(๕) วลีอักร็อบหญิงนั้นอยู่ในสภาพของผู้เอียะห์รอม

(๘) วลีอักร็อบของหญิงนั้นสูญหายไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ แต่ยังไม่มีคำสั่งของศาลว่าวลีนั้นถึงแก่ความตาย

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๓. "วลีอาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

๔. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๕. "วลีอักร็อบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๖. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๗. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๘. "อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๕)

๙. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๑๐. "การตั้งตัวแทน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓

๑๑. "สูญหายไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๒)

๑๒. "ชายที่คู่ควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๕

๑๓. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๑๔. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

ข้อพิจารณา

"หญิงนั้นไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน และมีความจำเป็นที่จะต้องสมรส" ตามความใน (๑) หมายความว่า การสมรสของคู่สมรสหญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนแต่มีความจำเป็นที่จะต้องสมรส เป็นสิทธิของวลีมุจญบิดร์ตามความในข้อ ๗๐ วรรคแรก และเป็นสิทธิของวลีอามตามความในข้อนี้ที่จะทำการสมรสให้คู่สมรสหญิงนั้น เช่น กรณีที่คู่สมรสหญิงไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน แต่มีความต้องการทางเพศมากเกินปกติและได้รับการยืนยันจากแพทย์ที่มีความน่าไว้วางใจตามกฎหมายนี้อย่างน้อยสองคนว่า การสมรสจะทำให้คู่สมรสหญิงนั้นหายจากอาการที่เป็นอยู่ได้ แต่ถ้าเป็นกรณีทำการสมรสให้คู่สมรสหญิงนั้นเพื่อผลประโยชน์อย่างอื่นของคู่สมรสหญิงนั้น เป็นสิทธิของวลีมุจญบิดร์ตามความในข้อ ๗๐ วรรคแรก เท่านั้น และถ้าเป็นกรณีที่คู่สมรสหญิงนั้นไม่มีวลีมุจญบิดร์หรือไม่อาจติดต่อวลีมุจญบิดร์ของคู่สมรสหญิงนั้นมาทำการสมรสได้หรือวลีมุจญบิดร์นั้นไม่ยอมทำหน้าที่ เป็นหน้าที่ของวลีอามที่จะต้องทำการสมรสให้แก่คู่สมรสหญิงนั้นตามความในข้อ ๗๐ วรรคสอง

อย่างไรก็ดี ในทางที่ดีที่สุดการทำการสมรสของวลีอาม ถ้าเป็นกรณีที่คู่สมรสหญิงนั้นมีญาติพี่น้อง วลีอามพึงปรึกษาญาติพี่น้องนั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งญาติพี่น้องที่เป็นวลีอักร็อบ ว่าจำเป็นแค่ไหน อย่างไร ก่อนตัดสินใจทำการสมรส

ในกรณีที่ภายหลังการสมรสโดยวลีอามเช่นว่านั้น คู่สมรสหญิงได้หายจากอาการที่เป็นอยู่นั้นจนเป็นบุคคลที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนแล้ว หญิงนั้นก็มิอาจยกเลิกการสมรสได้ ด้วยเหตุว่าการทำหน้าที่ทำการสมรสของวลีอามนั้นเท่ากับการพิพากษาให้สมรสจึงไม่อาจยกเลิกได้

๒. กรณีของการขัดขืนหรือหลบเลี่ยงไม่ยอมทำการสมรสให้ของวลีอักร็อบของคู่สมรสหญิงตามความใน (๒) นี้ ไม่ได้เป็นกรณีเดียวกับกรณีการขัดแย้งกันระหว่างวลีมุจญบีดร์กับคู่สมรสหญิงตามความในข้อ ๘๐

๓. กรณีตามความใน (๓) นั้น เป็นกรณีที่วลีอักร็อบของหญิงอยู่ไกลจากสถานที่ทำการสมรสเกิน ๘๖ กิโลเมตรซึ่งอำนาจในการทำการสมรสของวลีอักร็อบที่อยู่ไกลจากสถานที่ทำการสมรสเกิน ๘๖ กิโลเมตรนี้จะตกเป็นของวลีอามแทนที่จะตกแก่วลีอับอัดซึ่งทำให้เข้าใจได้ว่า วลีอักร็อบที่อยู่ไกลจากสถานที่ทำการสมรสเกิน ๘๖ กิโลเมตรนั้น ยังเป็นวลีอยู่ แต่เป็นวลีที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ จึงต้องให้วลีอามทำแทน

แต่ในทางที่ดีที่สุด ถ้าเป็นกรณีที่มีวลีอับอัด วลีอามควรมอบอำนาจให้วลีอับอัดทำการสมรสแทนหรือขอความยินยอมจากวลีอับอัดก่อนทำการสมรสด้วยตนเอง

ในกรณีที่ทำการสมรสไปแล้วแต่ปรากฏในภายหลังว่าวลีอักร็อบหรือตัวแทนไม่ได้อยู่ไกลในรัศมีดังกล่าวการสมรสนั้นเป็นโมฆะ

๔. กรณีตามความใน (๔) นั้นเป็นกรณีที่คู่สมรสหญิงไม่มีวลีคอศหรือมีแต่ขาดคุณสมบัติที่จะเป็นวลีได้ตามกฎหมาย เช่น ในกรณีหญิงนั้นเกิดจากการผิดประเวณีของบิดามารดาหรือในกรณีหญิงนั้นเป็นหญิงที่นับถือศาสนาอื่นมาก่อน

๕. กรณีตามความใน (๖) นั้นเป็นกรณีที่วลีอักร็อบของคู่สมรสหญิงเป็นบุคคลเดียวกันกับคู่สมรสชาย และไม่มีวลีคอศอื่นที่อยู่ในระดับเดียวกันกับวลีอักร็อบนั้น กล่าวคือในกรณีที่วลีอักร็อบของคู่สมรสหญิงจะสมรสกับหญิงนั้นเสียเองและตนเองอยู่ในฐานะวลีเดี่ยวโดยไม่มีวลีคอศอื่นที่อยู่ในระดับเดียวกันกับตนเลย สิทธิในการเป็นวลีของคู่สมรสหญิงนั้นจะตกแก่วลีอามแต่ถ้ายังมีวลีอักร็อบอื่นอีกที่อยู่ในลำดับ

เดียวกันสิทธิในการเป็นวลีของคู่สมรสหญิงนั้นจะไม่ตกแก่วลีอามแต่จะยังคงอยู่ที่วลีอักร็อบอื่นนั้น

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. และนาย ข. เป็นพี่น้องกัน นาย ก. มีบุตรชื่อนางสาว ค. ส่วนนาย ข. มีบุตรชื่อนาย จ. และนายม.ต่อมานาย ก. และนาย ข. ถึงแก่ความตาย เช่นนี้ นาย จ. และนาย ม. เป็นวลีอักร็อบของนางสาว ค. หากนาย จ. จะสมรสกับนางสาว ค. กรณีนี้มีวลีคอศอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกันกับนาย จ. คือ นาย ม. ซึ่งทำให้สิทธิในการเป็นวลีของนางสาว ค. จะไม่ตกแก่วลีอามแต่จะยังคงอยู่ที่วลีอักร็อบอื่นนั้น คือ นาย ม.

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. และนาย ข. เป็นพี่น้องกัน นาย ก. มีบุตรชื่อนางสาว ค. ส่วนนาย ข. มีบุตรชื่อนาย จ. ต่อมานาย ก. และนาย ข. ถึงแก่ความตาย เช่นนี้ นาย จ. เป็นวลีอักร็อบของนางสาว ค. หากนาย จ. จะสมรสกับนางสาว ค. กรณีนี้ไม่มีวลีคอศอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกันกับนาย จ. ซึ่งทำให้สิทธิในการเป็นวลีของนางสาว ค. จะตกแก่วลีอาม

๖. กรณีตามความใน (๔) นั้นเป็นกรณีที่วลีอักร็อบของหญิงไม่มีสติสัมปชัญญะในช่วงเวลาที่จะทำการสมรส และคู่สมรสหญิงมีความจำเป็นที่จะต้องสมรสในช่วงเวลานั้น ซึ่งถ้าการไม่มีสติสัมปชัญญะนั้นได้เป็นมาแล้วไม่เกิน ๓ วัน สิทธิในการเป็นวลีของคู่สมรสหญิงนั้นจะตกแก่วลีอาม แต่ถ้าเกิน ๓ วันหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการหมดสติดังกล่าวเห็นว่าการหมดสติหรือไร้ความรู้สึกดังกล่าวจะกินเวลานานเกินกว่า ๓ วันแน่นอน สิทธิในการเป็นวลีของคู่สมรสหญิงนั้นจะตกแก่วลีอับอัดแทน โดยที่วลีอับอัดสามารถทำการสมรสให้หญิงนั้นได้ตั้งแต่ก่อนครบ ๓ วัน เพราะถือว่าวลีนั้นขาดคุณสมบัติแล้วตั้งแต่ยังไม่ครบ ๓ วัน แต่ถ้าปรากฏในภายหลังว่าวลีอักร็อบได้สติขึ้นมาก่อนครบ ๓ วัน การสมรสนั้นเป็นโมฆะ แต่ถ้าไม่มีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการหมดสติดังกล่าวต้องถือ ๓ วันเป็นเกณฑ์

การที่วลีอักร็อบไม่มีสติสัมปชัญญะเกิน ๓ วัน เป็นผลให้สิทธิในการเป็นวลีจะตกแก่วลีอับอัด และถ้าไม่มีสติสัมปชัญญะชั่วระยะเวลาไม่เกิน ๓ วัน เป็นผลให้สิทธิในการเป็นวลีจะตกแก่วลีอาม อาจด้วยเหตุที่ว่า ถ้าไม่มีสติสัมปชัญญะไม่เกิน ๓ วัน วลีอักร็อบนั้นยังเป็นวลีอยู่ แต่เป็นผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ จึงต้องให้วลีอามทำแทนถ้าไม่มีสติสัมปชัญญะเกิน ๓ วัน วลีอักร็อบนั้นพ้นจากการเป็นวลีแล้ว จึงต้องให้วลีอับอัดมาเป็นวลีอักร็อบ

ข้อ ๗๙ ในกรณีที่วลีอามจะทำการสมรสให้หญิงตามความในข้อ ๗๘ (๒) วลีอามต้องได้ทราบถึงการขัดขืนของวลีอักร็อบหลังผ่านขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) วลีอามได้เรียกวลีอักร็อบนั้นมาเป็นวลีในการสมรสต่อหน้าตนเอง เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงจากตัววลีเอง โดยกำหนดวัน เวลาและสถานที่ที่จะทำการสมรสไว้อย่างชัดแจ้ง

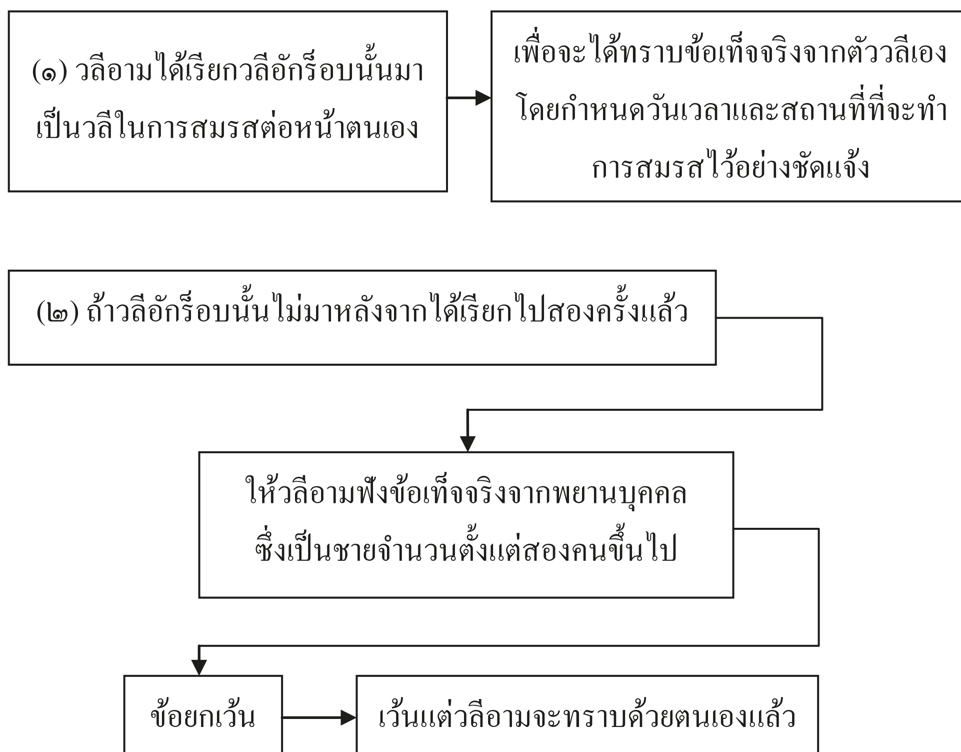
การขัดขืนหรือหลบเลี่ยงทำการสมรสของวลีอักร็อบ

(๒) ถ้าวลีอักร็อบนั้นไม่มาหลังจากได้เรียกไปสองครั้งแล้ว ให้วลีอามฟังข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลซึ่งเป็นชายจำนวนตั้งแต่สองคนขึ้นไปเว้นแต่วลีอามจะทราบด้วยตนเองแล้ว

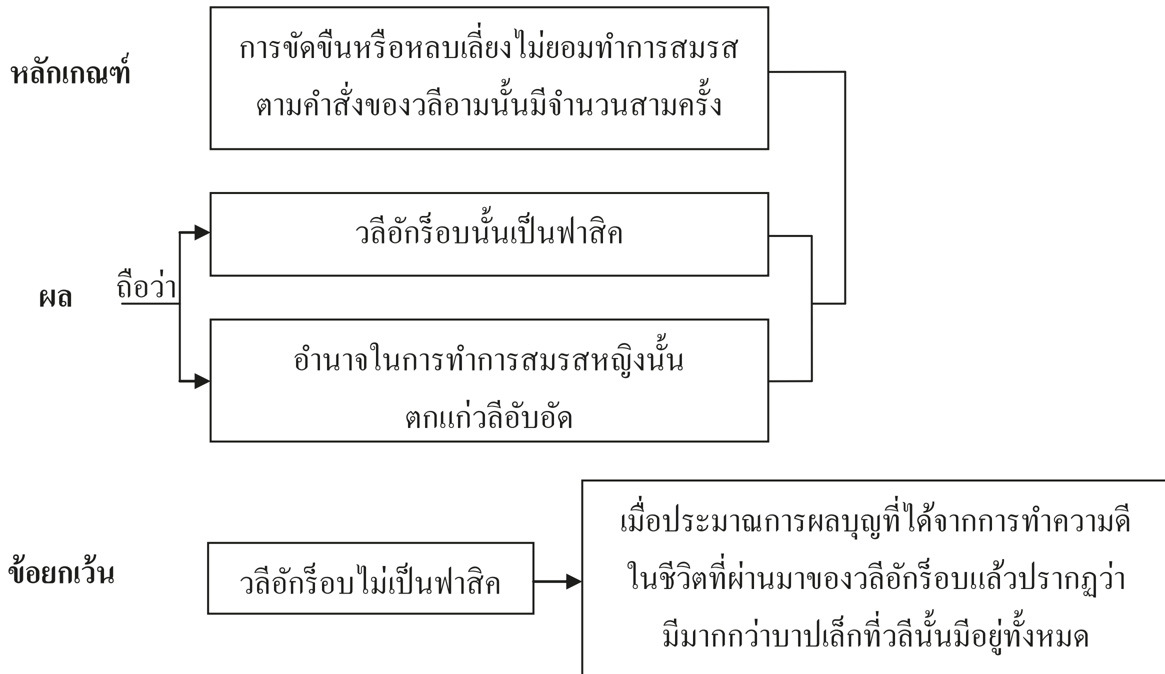
ถ้าการขัดขืนหรือหลบเลี่ยงไม่ยอมทำการสมรสตามคำสั่งของวลีอามนั้นมีจำนวนสามครั้ง ให้ถือว่าวลีนั้นเป็นฟาสิค อำนาจในการทำการสมรสหญิงนั้นตกแก่วลีอับอัดเว้นแต่เมื่อประมาณการผลบุญที่ได้จากการทำความดีในชีวิตที่ผ่านมาของวลีนั้นแล้วปรากฏว่ามีมากกว่าบาปเล็กที่วลีนั้นมีอยู่ทั้งหมด

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "วลีอาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "วลีอักร็อบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๘ (๑)

๔. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๕. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๖. "ผู้ฟาสิค" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๒)

๗. "วลีอับอัด" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๘ (๒)

ข้อพิจารณา

"บาปใหญ่" หมายถึง บาปที่เกิดจากการกระทำที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษตามที่มีบทบัญญัติยืนยันอย่างชัดเจนว่าเป็นบาปและมีบทลงโทษ เช่น การผิดประเวณี ซึ่งมีบทบัญญัติยืนยันอย่างชัดเจนว่าเป็นบาปและมีบทลงโทษว่าผู้กระทำจะได้รับโทษฮัดด์ ตามความในข้อ ๑ (๘๒) บาปประเภทนี้จะลบล้างได้ก็ด้วยการไถ่บาปที่ถูกต้องตามกฎหมายตามความในข้อ ๑ (๒๓) เท่านั้น โดยไม่สามารถลบล้างได้ด้วยเพียงการทำความดีหรือทำบุญ

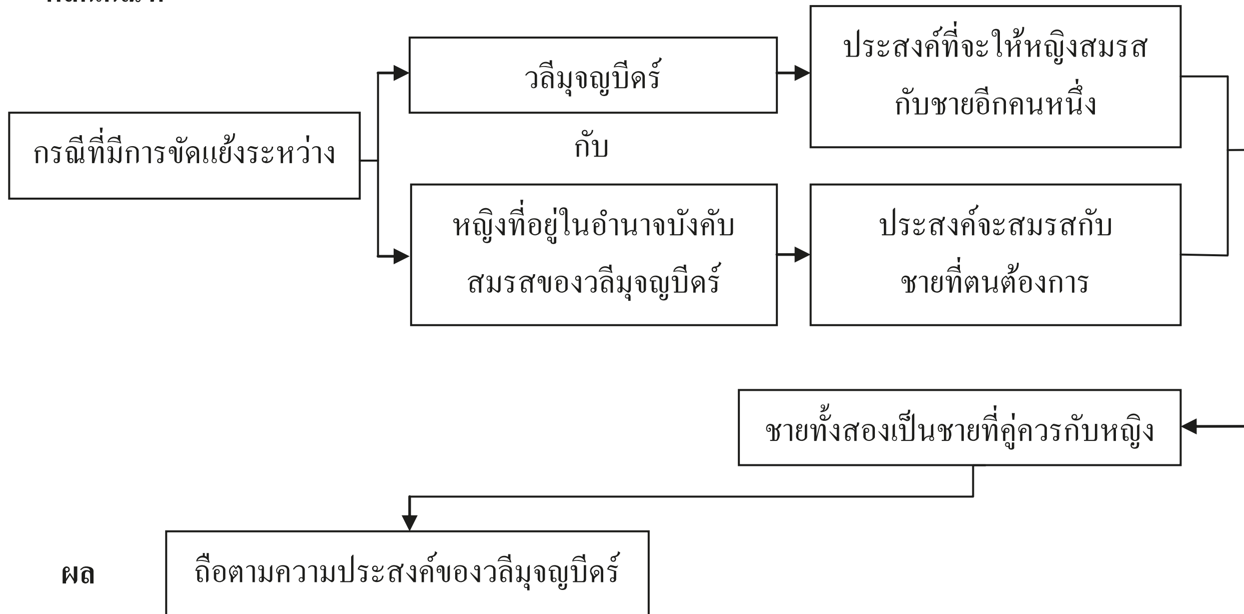
"บาปเล็ก" หมายถึง บาปที่จะลบล้างได้ด้วยการไถ่บาปที่ถูกต้องตามกฎหมาย ตามความในข้อ ๑ (๒๓) และสามารถลบล้างได้ด้วยการทำความดีหรือการทำบุญ เช่น การมองสิ่งต้องห้าม หรือการสัมผัสเนื้อตัวของบุคคลต้องห้าม ถ้าบาปเล็กนั้นไม่รวมด้วยการทำบาปใหญ่หรือไม่จบด้วยการทำบาปใหญ่ หรือไม่ทำบาปใหญ่สำทับ และสามารถกลายเป็นบาปใหญ่ได้ด้วยเหตุตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ในกรณีที่ทำบาปเล็กนั้นเป็นอาจิณ การทำบาปเล็กนั้นด้วยความพากเพียรอุตสาหะ

วลีมุจญบีดร์ขัดแย้งกับหญิงที่อยู่ในอำนาจบังคับสมรส

ข้อ ๘๐ ในกรณีที่มีการขัดแย้งกันระหว่างวลีมุจญบีดร์กับหญิงที่อยู่ในอำนาจบังคับสมรสของวลีนั้น เนื่องจากหญิงนั้นประสงค์จะสมรสกับชายที่ตนต้องการในขณะที่วลีประสงค์ที่จะให้หญิงนั้นสมรสกับชายอีกคนหนึ่งซึ่งชายทั้งสองเป็นชายที่คู่ควรกับหญิงนั้นทั้งสิ้น ให้ถือตามความประสงค์ของวลี

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "วลีมุจญบีดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๒. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๓. "ชายที่คู่ควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๕

ข้อพิจารณา

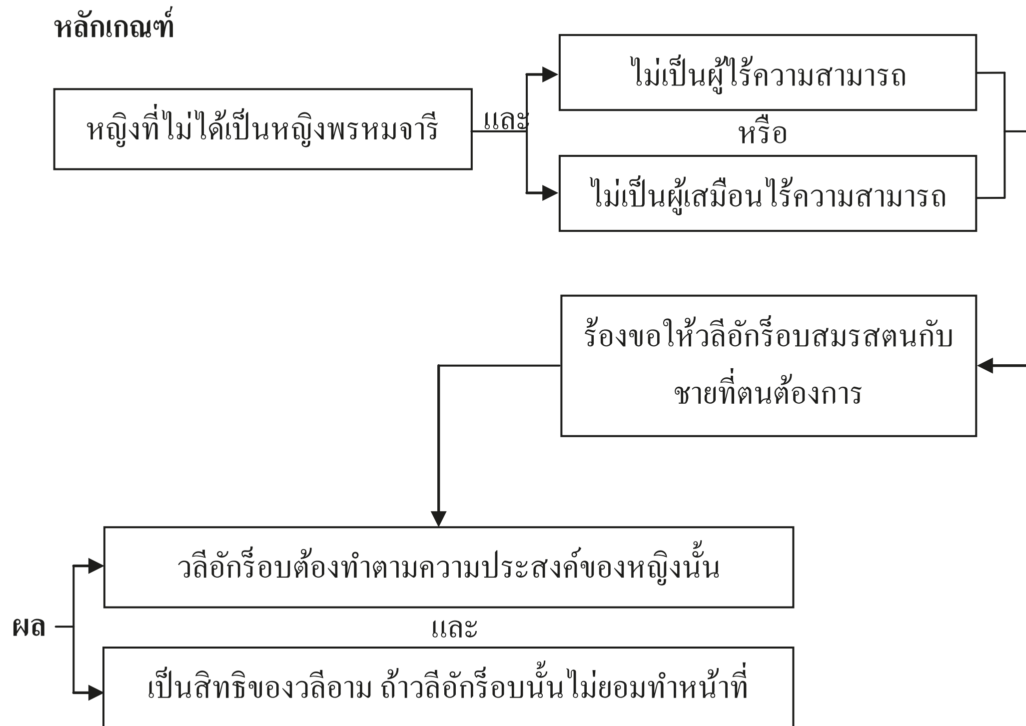
๑. เหตุที่ถือเอาตามความประสงค์ของวลีมุจญบีดร์ในข้อขัดแย้งข้อนี้ อาจเป็นเพราะวลีมุจญบีดร์อันได้แก่บิดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ที่ถือว่ามีความใกล้ชิดกับหญิงนั้นเป็นอย่างมาก ย่อมมีความรักความปราถนาดีต่อหญิงนั้น และจะทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์สุขแก่หญิงนั้นแม้จะเป็นประโยชน์ในอนาคตและเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการรู้จักบุคคลมากกว่าหญิงนั้น

๒. ถ้าวลีนั้นไม่ได้เป็นวลีมุจญบีดร์ การขัดแย้งนั้นจะไม่ต้องด้วยข้อนี้

ข้อ ๘๑ ในกรณีหญิงที่ไม่ได้เป็นหญิงพรหมจารีและไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถร้องขอให้วลีอักร็อบสมรสตนกับชายที่ตนต้องการ วลีนั้นต้องทำตามความประสงค์ของหญิงนั้น และเป็นสิทธิของวลีอามถ้าวลีนั้นไม่ยอมทำหน้าที่นี้

หน้าที่ทำการสมรสของวลีอักร็อบแก่หญิงที่ไม่ได้เป็นหญิงพรหมจารีฯ

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "หญิงพรหมจารี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๗)

๒. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๓. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๔. "วลีอาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

๕. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๖. "วลีอักร็อบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

ข้อพิจารณา

ข้อนี้กล่าวถึงสิทธิของหญิงที่ไม่ใช่หญิงพรหมจารีและไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่จะร้องขอให้วลีอักร็อบทำการสมรสตนกับชายที่ตนต้องการ แม้วลีนั้นจะเป็นวลีมุจญบีร์การร้องขอนี้จะมีผลตามกฎหมาย และวลีนั้น

ต้องทำการสมรสให้ หากวลีและขัดขืนหรือหลบเลี่ยงไม่ทำการสมรสให้ เป็นสิทธิของวลีอามที่จะทำการสมรสให้หญิงนั้น ตามความในข้อ ๗๘ (๒)

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "และเมื่อพวกเจ้าทั้งหลายได้หย่าหญิง (ที่เป็นภริยาของพวกเจ้าไปแล้ว) แล้วนางเหล่านั้นก็ได้ถึงกำหนดเวลาของพวกนาง (หมายถึงครบระยะอิดดะฮ์) แล้วพวกเจ้าอย่าได้ขัดขวางพวกนางในการที่พวกนางจะสมรสกับบรรดา (ชายที่พวกนางต้องการให้มาเป็น)คู่ครองของพวกนาง เมื่อพวกเขามีความพึงพอใจต่อกันในระหว่างพวกเขาโดยชอบธรรม

อายะฮ์ที่ ๒๓๒ ซูเราะฮ์อัล - บะเกาะเราะฮ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๒)

ข้อ ๘๒ การทำการสมรสโดยวลีอาม ตามความในข้อ ๗๘ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

เงื่อนไขการทำหน้าที่สมรสของวลีอาม

(๑) ในขณะทำการสมรสคู่สมรสหญิงต้องอยู่ในเขตอำนาจของวลีอามนั้น

(๒) การทำการสมรสต้องทำในเขตอำนาจของวลีอามนั้น

(๓) ก่อนทำการสมรสโดยวลีอามทุกครั้ง วลีอามต้องได้รับอนุญาตให้ทำการสมรสจากคู่สมรสหญิงเสียก่อน

(๔) คู่สมรสชายต้องเป็นบุคคลที่คู่ควรกับคู่สมรสหญิง เว้นแต่คู่สมรสหญิงนั้นและวลีอักร็อบยินยอม หรือเมืองนั้นหาชายที่เป็นบุคคลที่คู่ควรเช่นว่านั้นไม่ได้ หรือการทำการสมรสนั้นทำให้หญิงนั้นปลอดภัยจากการกระทำการละเมิดกฎหมาย

กรณีที่หญิงได้อนุญาตให้วลีอามหลายคนทำการสมรสตนเอง แต่ละคนต่างมีสิทธิ์และเริ่มทำได้โดยทันที โดยการสมรสใดเกิดก่อนการสมรสนั้นมีผลตามกฎหมาย

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

การทำการสมรสโดยวลีอามตามความในข้อ ๗๘ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขรวม ๔ ประการ

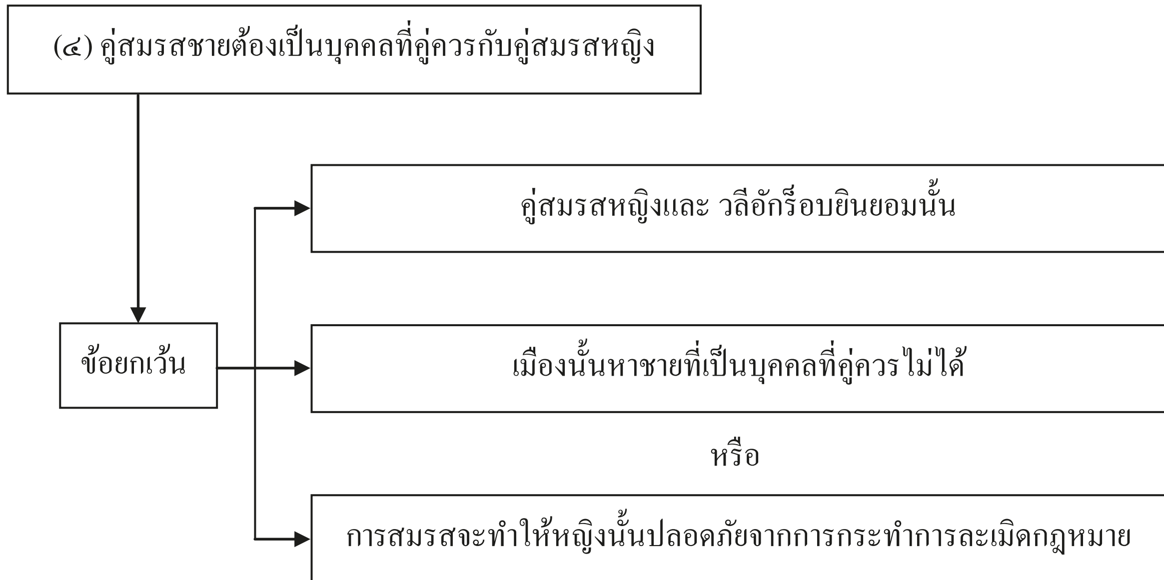
(๑) ในขณะทำการสมรสคู่สมรสหญิงต้องอยู่ในเขตอำนาจของวลีอาม

(๒) การทำการสมรสต้องทำในเขตอำนาจของวลีอาม

(๓) ก่อนทำการสมรสโดยวลีอามทุกครั้ง วลีอามต้องได้รับอนุญาตให้ทำการสมรสจากคู่สมรสหญิงก่อน

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ กรณีที่หญิงอนุญาตให้วลีอามหลายคนทำการสมรสตนเอง

ผล
- วลีอามแต่ละคนต่างมีสิทธิและเริ่มทำการสมรสได้โดยทันที
- การสมรสใดเกิดก่อนการสมรสนั้นมีผลตามกฎหมาย

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "วลีอาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

๓. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

๔. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๕. "วลีอักร็อบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๖. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

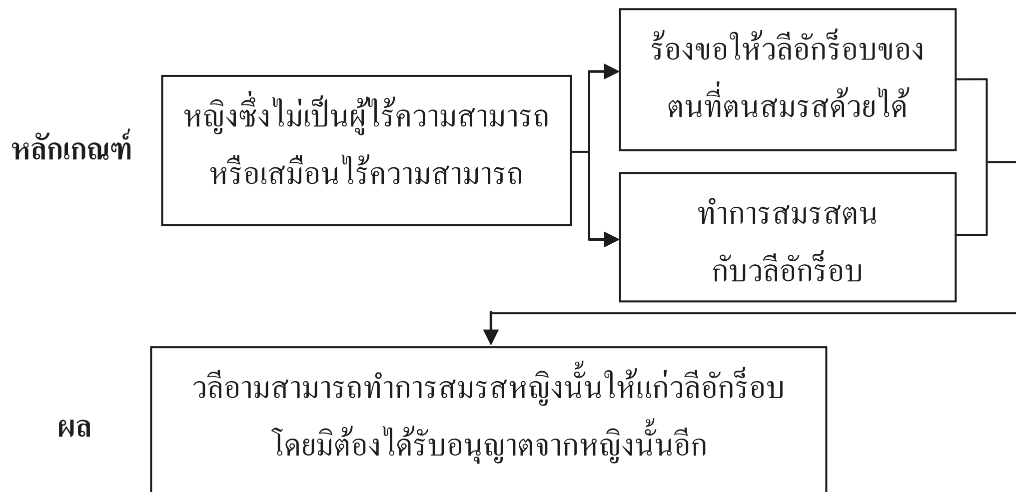
๑. "ในขณะทำการสมรสคู่สมรสหญิงต้องอยู่ในเขตอำนาจของวลีอามนั้น" หมายความว่า หญิงที่วลีอามคนใดจะสมรสให้นั้น ต้องเป็นหญิงที่อยู่ในเขตอำนาจของวลีอามคนนั้น เช่น นางสาว ก. ซึ่งเป็นหญิงที่ต้องใช้วลีอาม ตามความในข้อ ๓๗ (๑) (ข) ในขณะที่จะสมรสอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดปัตตานี เช่นนี้ การสมรสของนางสาว ก. ย่อมอยู่ในอำนาจของดะโต๊ะยุติธรรมประจำจังหวัดปัตตานี

๒. "การทำการสมรสต้องทำในเขตอำนาจของวลีอามนั้น" หมายความว่า ในการทำการสมรสหญิงที่อยู่ในเขตอำนาจของวลีอามคนใด จะต้องกระทำในเขตอำนาจของวลีอามนั้น เช่น ในการทำการสมรสหญิงที่อยู่ในเขตอำนาจของดะโต๊ะยุติธรรมประจำจังหวัดปัตตานี จะต้องกระทำในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยไม่คำนึงว่าคู่สมรสชายมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดใด

วลีอามทำการสมรสให้หญิงซึ่งไม่เป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถกับวลีอักร็อบ

ข้อ ๘๓ ในกรณีที่หญิงซึ่งไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ได้ร้องขอให้วลีอักร็อบของตนที่ตนสมรสด้วยได้ทำการสมรสตนกับวลีนั้น วลีอามสามารถทำการสมรสหญิงนั้นให้กับวลีอักร็อบนั้นได้โดยมิต้องได้รับอนุญาตจากหญิงนั้นอีก

อธิบายศัพท์

๑. “ผู้ไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๒. “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๓. “วลีอักร็อบ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๔. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๕. “วลี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๖. “วลีอาม” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

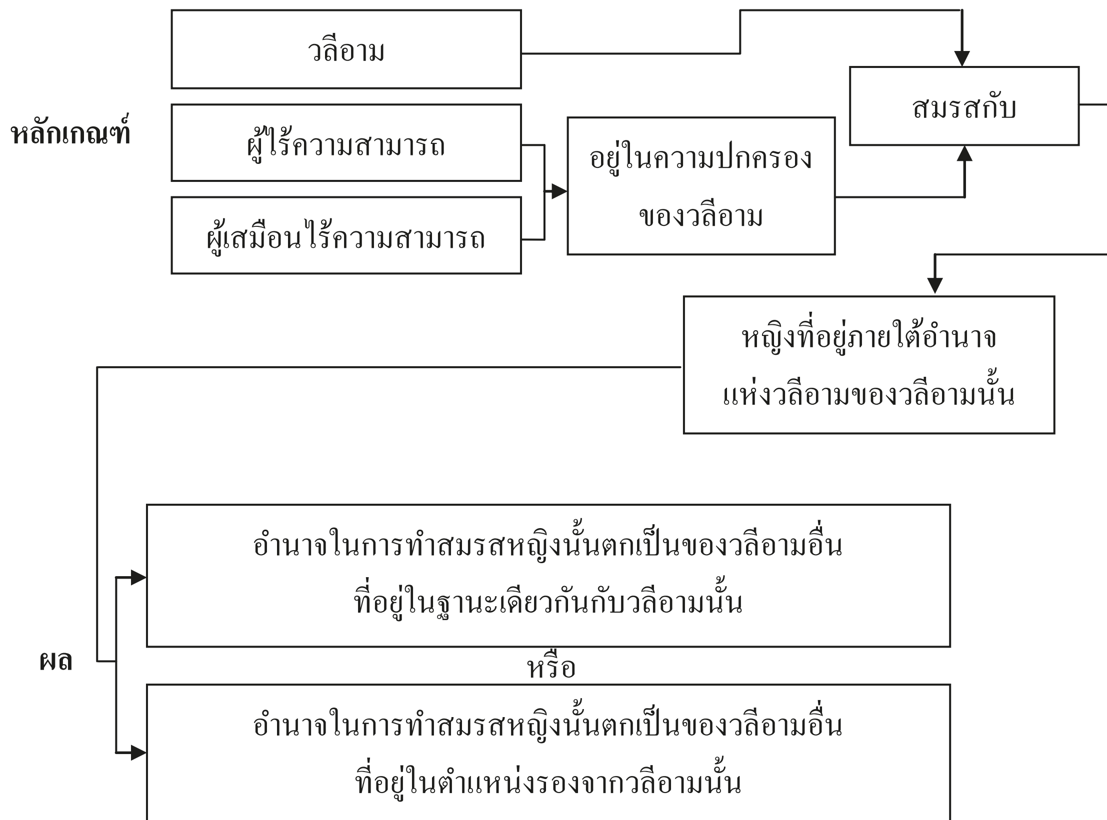
ข้อพิจารณา

ในกรณีที่หญิงซึ่งไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถได้ร้องขอให้วลีอักร็อบของตนที่ตนสมรสด้วยได้ทำการสมรสตนกับวลีนั้น และวลีอามสามารถทำการสมรสให้หญิงกับวลีอักร็อบได้เลย โดยไม่ต้องขออนุญาตจากหญิงอีกตามความในข้อนี้นั้น อาจด้วยเหตุที่ว่า กฎหมายได้ถือว่าการร้องขอให้วลีอักร็อบของตนทำการสมรสตนดังกล่าวเป็นการอนุญาตให้วลีนั้นทำการสมรสแล้วโดยปริยายจึงไม่จำเป็นต้องขออนุญาตอีก

ข้อ ๘๔ ในกรณีที่ตัวของวลีอามเอง หรือผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่อยู่ในความปกครองของวลีอามสมรสกับหญิงที่อยู่ภายใต้อำนาจแห่งวลีอามของวลีอามนั้น อำนาจในการทำสมรสหญิงนั้นตกเป็นของวลีอามอื่นของหญิงนั้นที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามนั้น หรือตำแหน่งรองจากวลีอามนั้นแล้วแต่กรณี

เหตุที่ทำให้อำนาจทำการสมรสตกแก่วลีอามอื่น

อธิบายศัพท์

๑. "วลีอาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

๒. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๓. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๔)

๔. "อยู่ในความปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๒๓

ข้อพิจารณา

๑. หลักการสำคัญในข้อนี้ คือ ไม่อนุญาตให้วลีอามทำการสมรสตนเองกับหญิงที่อยู่ภายใต้อำนาจของตนและเช่นกันไม่อนุญาตให้วลีอามทำการสมรสผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่อยู่ในการปกครองของตนกับหญิงที่อยู่ภายใต้

อำนาจของตน โดยอำนาจในการทำการสมรสของหญิงนั้นจะตกเป็นของวลีอามอื่นของหญิงนั้นที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามนั้น หรือตำแหน่งรองจากวลีอามนั้นแล้วแต่กรณี

๒. "อำนาจในการทำสมรสหญิงนั้น ตกเป็นของวลีอามอื่นของหญิงนั้น ที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามนั้นหรือตำแหน่งรองจากวลีอามนั้น แล้วแต่กรณี" หมายความว่า อำนาจในการทำการสมรสหญิงนั้น ตกเป็นของวลีอามอื่นของหญิงนั้นที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามนั้นถึงแม้หญิงนั้นจะมีวลีอับอัดอยู่ก็ตาม ในกรณีที่หญิงนั้น มีวลีอามอื่นที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามนั้น ไม่ว่าจะมีตำแหน่งเท่ากันหรือสูงกว่า ดังนั้นวลีอามนั้นไม่อาจตั้งตัวแทนมาทำหน้าที่วลีแทนตนได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่หญิงนั้นไม่มีวลีอามอื่นที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามนั้น ไม่ว่าจะมีตำแหน่งเท่ากันหรือสูงกว่า มีเพียงบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งรองจากวลีอามนั้นเท่านั้น อำนาจในการทำการสมรสหญิงนั้นจะตกเป็นของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งรองจากวลีอามนั้น ถึงแม้หญิงนั้นจะมีวลีอับอัดอยู่ก็ตามเช่นเดียวกัน

"วลีอามอื่นของหญิงนั้นที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามนั้น" หมายความว่า วลีอามคนอื่นที่มีสิทธิหรืออำนาจในการทำสมรสหญิงนั้นอยู่เดิมแล้ว เช่นเดียวกับวลีนั้นในฐานะวลีอามร่วมไม่ว่าจะมีตำแหน่งเท่ากันหรือสูงกว่าวลีอามนั้น เช่น กรณีที่ในเมืองเมืองหนึ่งของประเทศหนึ่งมีกอฎีอยู่สองท่าน (ในตำแหน่งเดียวกัน) และประเทศนั้นมีผู้ปกครองสูงสุดเป็นกษัตริย์ ดังนั้นถ้ากอฎีหนึ่งในสองท่านนั้น หรือผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่อยู่ในความปกครองของกอฎีหนึ่งในสองท่านนั้นสมรสกับหญิงที่อยู่ภายใต้อำนาจแห่งวลีอามของกอฎีนั้น อำนาจในการทำสมรสหญิงนั้นจะตกเป็นของกอฎีอีกท่านหนึ่งและกษัตริย์นั้น หรือในเมืองเมืองหนึ่งมีกอฎีอยู่เพียงท่านเดียวและเมืองนั้นมีกษัตริย์ ดังนั้นถ้ากอฎีนั้นหรือผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่อยู่ในความปกครองของกอฎีนั้นสมรสกับหญิงที่อยู่ภายใต้อำนาจแห่งวลีอามของกอฎีนั้น อำนาจในการทำสมรสหญิงนั้นจะตกเป็นของกษัตริย์นั้น

"ตำแหน่งรองจากวลีอามนั้น " หมายความว่า ตำแหน่งรองจากตำแหน่งของบุคคลที่เป็นวลีอามนั้น (โดยเรียงตามลำดับความสำคัญลงไป) เช่น กรณีที่วลีอามเป็นประมุขของประเทศ ตำแหน่งรองจากตำแหน่งของบุคคลที่เป็นวลีอามนั้น คือ รองประมุขของประเทศ ไม่ใช่ผู้ได้รับการแต่งตั้งจากประมุขของประเทศ ตามความใน

ข้อ ๗๗ (๑) (ข) หรือผู้ได้รับการมอบอำนาจจากวลีฮากิม ตามความในข้อ ๗๗ (๒) เช่น ในกรณีที่วลีอามนั้นเป็นประธานาธิบดี และประเทศนั้นมีทั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดี ดังนั้นถ้าประธานาธิบดีหรือผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่อยู่ในความปกครองของประธานาธิบดีนั้น สมรสกับหญิงที่อยู่ภายใต้อำนาจแห่งวลีอามของประธานาธิบดีนั้น อำนาจในการทำสมรสหญิงนั้น จะตกเป็นของรองประธานาธิบดี และในกรณีที่วลีอามนั้นเป็นกอฎี และเมืองนั้นมีกอฎีอยู่เพียงท่านเดียวและมีประธานาธิบดี และรองประธานาธิบดี ดังนั้น ถ้ากอฎีนั้น หรือผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่อยู่ในความปกครองของกอฎีนั้น สมรสกับหญิงที่อยู่ภายใต้อำนาจแห่งวลีอามของกอฎีนั้น อำนาจในการทำสมรสหญิงนั้น จะตกเป็นของประธานาธิบดีนั้น (ซึ่งที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามนั้น) ถ้าขณะนั้นประธานาธิบดีนั้นยังอยู่ในประเทศนั้น แต่ถ้าไม่อยู่ จะตกเป็นของรองประธานาธิบดีนั้น

"แล้วแต่กรณี" หมายความว่า กรณีใดมีผู้ที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามไม่ว่าจะมีตำแหน่งเท่ากันหรือสูงกว่า อำนาจในการทำการสมรสหญิงนั้นจะตกเป็นของผู้ที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามนั้น และกรณีใดไม่มีผู้ที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามไม่ว่าจะมีตำแหน่งเท่ากันหรือสูงกว่า แต่มีผู้ที่อยู่ในตำแหน่งรองจากวลีอาม อำนาจในการทำสมรสหญิงนั้น จะตกเป็นของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งรองจากวลีอามนั้น

๓. ความในข้อนี้เป็นกรณีทำนองเดียวกับกรณีที่วลีอักร็อบของคู่สมรสหญิงเป็นบุคคลเดียวกันกับคู่สมรสชาย และไม่มีวลีคอศอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกันกับวลีอักร็อบนั้น ซึ่งสิทธิในการทำการสมรสให้แก่หญิงตกเป็นของวลีอามตามความในข้อ ๗๘ (๖)

อำนาจทำการสมรสของวลีตะห์กีม

ข้อ ๘๕ ในกรณีที่หญิงซึ่งไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถต้องการสมรส แต่ไม่มีวลีคอศและวลีอามหญิงนั้นและชายที่หญิงนั้นจะสมรสด้วยสามารถร่วมกันตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติของวลีตามความในข้อ ๖๐ ที่มีความชัดเจนโดยจะต้องเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เป็นการเฉพาะเจาะจง และเป็นที่รู้จักของผู้ตั้งเป็นวลีเฉพาะกิจของหญิงซึ่งเรียกว่าวลีตะห์กีม เพื่อทำการสมรสให้แก่บุคคลทั้งสองนั้นได้ หรือแม้มีวลีอาม แต่ในกรณีนี้ บุคคลที่จะถูกตั้งนั้นนอกจากจะต้องมีคุณสมบัติเช่นว่านั้นแล้วจะต้องเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในกฎหมายอิสลามในระดับมุจญ์ตะฮิดด้วย

“มุจญ์ตะฮิด”

“มุจญ์ตะฮิด” หมายความว่า ผู้ที่มีความรู้ในกฎหมายอิสลามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นอย่างดียิ่ง โดยรู้ถึงที่มาของข้อกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ และเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในภาษาอาหรับและวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอิสลามหรือทำให้เข้าใจกฎหมายอิสลามดียิ่งขึ้น

อำนาจทำการสมรสของวลีตะห์กีมเช่นเดียวกับวลีอาม

วลีตะห์กีมตามความในวรรคแรก มีอำนาจในการทำการสมรสให้กับผู้ตั้งเช่นเดียวกับวลีอามในการทำการสมรสให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจแห่งวลีอามของวลีอามนั้น

เหตุที่หญิงจะสมรสตนเองไปพลางก่อน

ในกรณีอยู่ในสภาวะคับขัน เนื่องจากไม่มีบุคคลใดนอกจากชายหญิงที่จะสมรสกัน และหญิงนั้นเชื่อว่าถ้าไม่มีการสมรสในช่วงเวลานั้นจะเกิดการผิดประเวณีขึ้นกับตน ให้หญิงนั้นทำการสมรสตนเองไปก่อนได้ แต่มีเงื่อนไขว่าหญิงนั้นอยู่ห่างจากวลีของตนเกินเก้าสิบหกกิโลเมตร และทันทีที่ได้เข้าสู่สภาวะปกติต้องจัดให้มีการสมรสใหม่

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

หญิงซึ่งไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถต้องการสมรส

แต่

ไม่มีวลีคอฮ

และ

ไม่มีวลีอาม

หรือ

แม้มีวลีอามแต่บุคคลที่จะถูกตั้งจะต้องเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญกฎหมายอิสลามในระดับมุจญ์ตะฮิด

ผล

หญิงนั้น

ชายที่หญิงนั้นจะสมรสด้วย

สามารถร่วมกันตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติของวลีตามความในข้อ ๖๐ และมีความชัดเจนเพื่อทำการสมรสให้แก่บุคคลทั้งสอง

บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เป็นการเฉพาะเจาะจง

และ

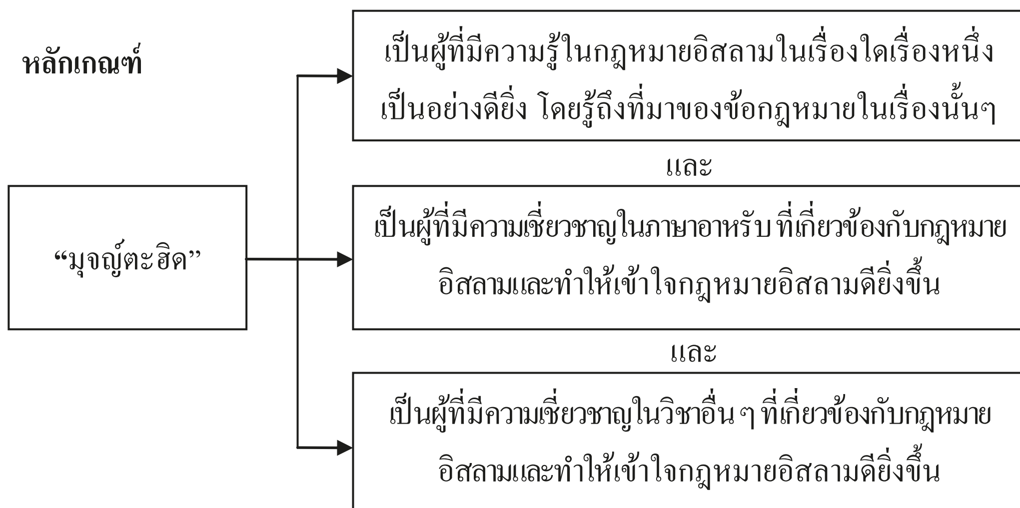
เป็นที่รู้จักของผู้ตั้ง

เรียกว่า

"วลีตะห์กีม"

วรรคสอง

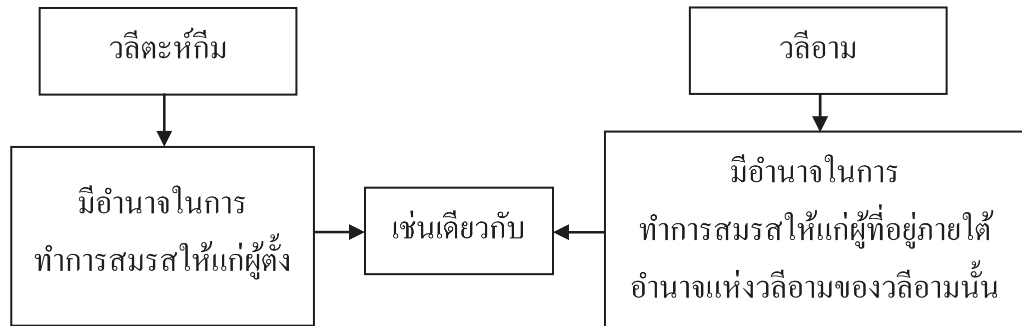
หลักเกณฑ์

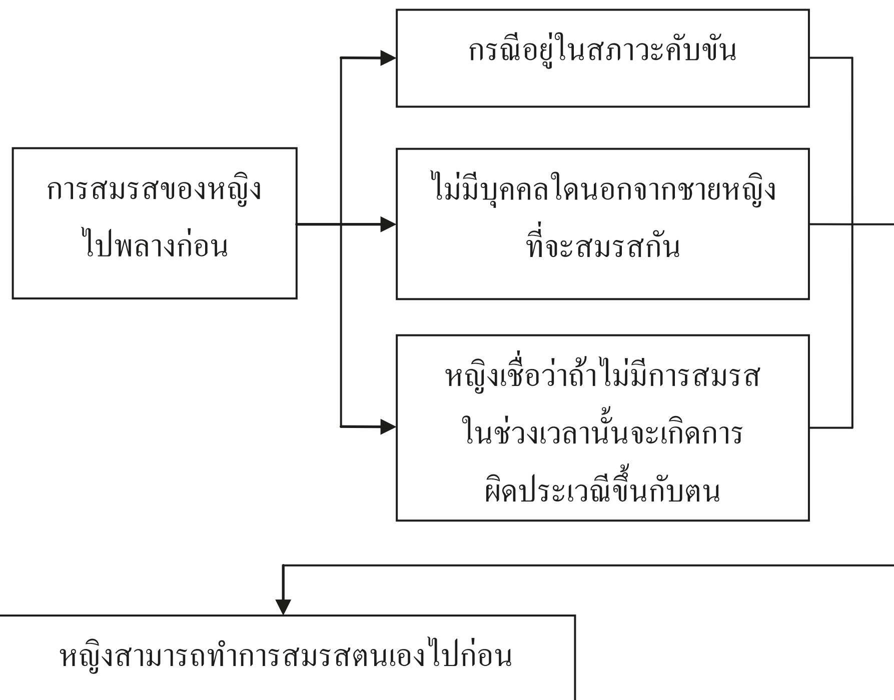
วรรคสาม

หลักเกณฑ์

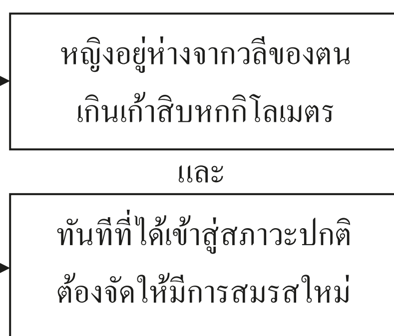
วรรคสี่

หลักเกณฑ์

ผล หญิงสามารถทำการสมรสตนเองไปก่อน

เงื่อนไข

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "วลีคอศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๘ วรรคสอง

๔. "วลีอาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๗

๕. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๖. "มุจญ์ตะฮิด ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๘๕ วรรคสอง

๗. "กฎหมายอิสลาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑) วรรคสอง

๘."กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๙. "ผิดประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ๑ (๓๓)

ข้อพิจารณา

๑. "แต่ไม่มีวลีคอศและวลีอาม" หมายความว่า ไม่มีวลีคอศและวลีอามที่จะทำการสมรสให้ได้ ซึ่งกรณีที่มีวลีอาม แต่วลีอามนั้นเรียกร้องค่าแรงในการทำการสมรสหรือไม่สามารถทำการสมรสให้ได้ เนื่องจากในขณะนั้นไม่อยู่ในพื้นที่ ถือว่าเป็นกรณีไม่มีวลีอามที่จะทำการสมรสให้ได้เช่นเดียวกัน จึงสามารถตั้งวลีตะห์กีมได้เช่นเดียวกัน

"ที่มีความชัดเจน โดยจะต้องเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เป็นการเฉพาะเจาะจง" หมายความว่า บุคคลนั้นต้องมีความชัดเจนว่า เป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เป็นการเฉพาะเจาะจง ไม่คลุมเครือ เช่น "นาย ก." หรือ "นาย ข." เป็นต้น ไม่ใช่ระบุเพียงว่า "บุคคลใดบุคคลหนึ่งจากกลุ่มคนเหล่านั้น"

"แม้มีวลีอาม" หมายความว่า แม้มีวลีอามที่จะทำการสมรสให้ได้ก็สามารถที่จะตั้งวลีตะห์กีมได้เช่นเดียวกัน แต่ในกรณีเช่นว่านี้บุคคลที่จะเป็นวลีตะห์กีมนั้นนอกจากจะต้องมีคุณสมบัติของวลีตามความในข้อ ๖๐ ที่มีความชัดเจนโดยจะต้องเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เป็นการเฉพาะเจาะจง และเป็นที่รู้จักของผู้ตั้งแล้วยังต้องเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในกฎหมายอิสลามในระดับมุจญ์ตะฮิดด้วย ไม่ว่าวลีอามนั้นจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในกฎหมายอิสลามในระดับมุจญ์ตะฮิดหรือไม่ มิฉะนั้นแล้วบุคคลนั้นไม่สามารถที่จะเป็นวลีตะห์กีมได้

๒. การสมรสกรณีที่อยู่ในสภาวะคับขันตามความในวรรคท้ายของข้อนี้นั้น หมายถึง การสมรสในขณะไม่มีบุคคลใดนอกจากชายหญิงที่จะสมรสกัน เช่น กรณีชาย

และหญิงติดเกาะอยู่ด้วยกันแค่ ๒ คน และไม่สามารถออกจากเกาะไปได้ ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้หญิงนั้นทำการสมรสตนเองไปก่อนได้ โดยมีเงื่อนไขว่าหญิงนั้นต้องอยู่ห่างจากวลีของตนเกินเก้าสิบหกกิโลเมตรและเชื่อว่าถ้าไม่มีการสมรสในช่วงเวลานั้น จะเกิดการผิดประเวณีขึ้นกับตนรวมทั้งต้องทำการสมรสใหม่ทันทีที่ได้เข้าสู่สภาวะปกติอย่างไรก็ตาม แม้การสมรสนั้นจะถูกต้องแต่ก็ยังไม่สมบูรณ์เนื่องจากเป็นการที่หญิงนั้นทำการสมรสแทนวลีอามตามข้อ ๗๘ (๓) ทั้งนี้ก็เพื่อหลีกเลี่ยงการผิดประเวณีเท่านั้น กรณีนี้ทันทีที่ได้เข้าสู่สภาวะปกติต้องทำการสมรสใหม่ให้ถูกต้องสมบูรณ์ ไม่ว่าชายหญิงนั้นจะได้อยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาแล้วหรือไม่ ดังนั้น การสมรสกรณีอยู่ในสภาวะคับขันเท่ากับเป็นการยกเว้นองค์ประกอบของการสมรสในเรื่องวลีของคู่สมรสหญิงและพยานในการสมรส

"หญิงนั้นเชื่อว่าถ้าไม่มีการสมรสในช่วงเวลานั้น จะเกิดการผิดประเวณีขึ้นกับตน"นั้น หมายความว่า หญิงนั้นเชื่อว่าถ้าไม่มีการสมรสในช่วงเวลานั้น จะเกิดการผิดประเวณีขึ้นกับตนโดยตนจะทำผิดประเวณีเพราะหักห้ามใจไม่ได้ หรือตนจะถูกข่มขืนอย่างแน่นอน ถ้าไม่มีการสมรสในช่วงเวลานั้น

ในกรณีของการเชื่อนั้น ถ้าการเชื่อเช่นนั้นเป็นเพียงการเชื่อของชายที่หญิงนั้นจะสมรสด้วยก็ไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ในข้อนี้

การสมรสในสภาวะคับขันเช่นว่านี้เป็นเรื่องของการอนุโลมให้เมื่อมีเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามหลักกฎหมายให้สมบูรณ์ได้ ซึ่งในเรื่องอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน เช่น อนุโลมให้มุสลิมรับประทานเนื้อสุกร หรือเนื้อสัตว์ที่เสียชีวิตโดยไม่ได้มีการเชือดตามหลักการอิสลามเพื่อประทังชีวิตได้ในขณะที่อยู่ในสภาวะคับขันที่ตนเชื่อว่าจะเสียชีวิตถ้าไม่รับประทานสิ่งนั้น ซึ่งเป็นการรักษาหลักการที่สำคัญกว่าเอาไว้ (คือการรักษาชีวิตเอาไว้) แม้ว่าจะต้องผิดหลักการอื่นที่สำคัญน้อยกว่าไปบ้าง (คือการรับประทานสิ่งต้องห้ามไปเล็กน้อย) ก็ตามและเช่นเดียวกันกรณีที่อยู่ในสภาวะคับขันที่ตนเชื่อว่าจะสูญเสียการละหมาดไป ถ้าจะต้องรอให้มีน้ำที่จะเอามาทำน้ำละหมาด หรือฝุ่นดินที่จะเอามาใช้แทนน้ำในการทำน้ำละหมาด (ตะยัมมุม) เพราะเวลาละหมาดจะหมดสิ้นไปก่อนอนุโลมให้ละหมาดไปก่อนแม้จะอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่มีน้ำละหมาด (หะดัษเล็ก) ซึ่งเป็นการรักษาหลักการที่สำคัญกว่าเอาไว้ (คือการทำละหมาดในเวลา) แม้ว่าจะต้องผิดหลักการอื่นที่สำคัญน้อยกว่าไปบ้าง (คือการต้องไม่อยู่ในสภาพผู้มีหะดัษเล็กในขณะทำละหมาด) ก็ตาม

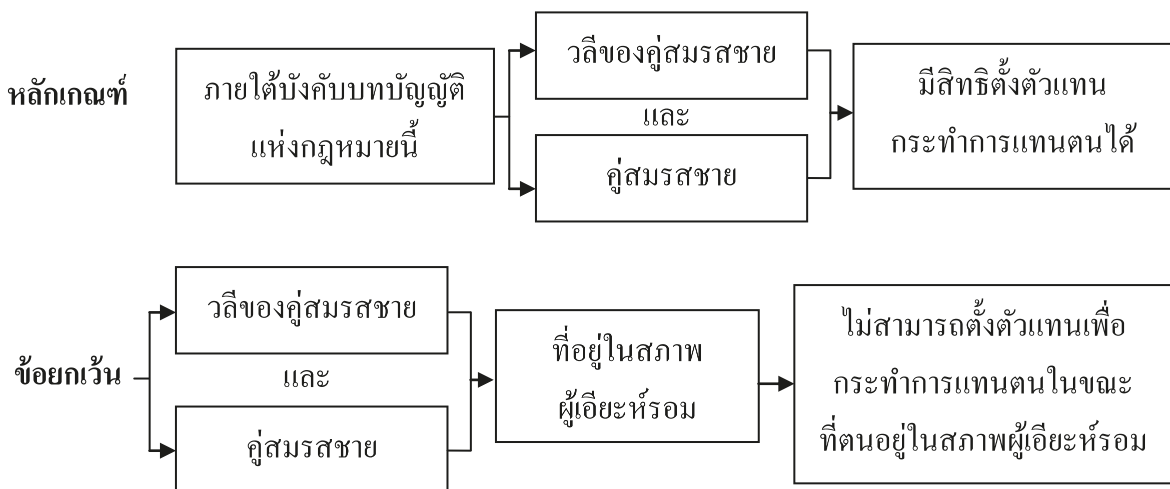

ข้อ ๘๖ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ วลีและคู่สมรสชายมีสิทธิตั้งตัวแทนกระทำการแทนตนได้ แต่คู่สมรสชายหรือวลีที่อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอมไม่สามารถตั้งตัวแทนเพื่อกระทำการแทนตนในขณะที่ตนอยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอมได้ **สิทธิของวลีและคู่สมรสชายในการตั้งตัวแทนให้ทำการสมรส**

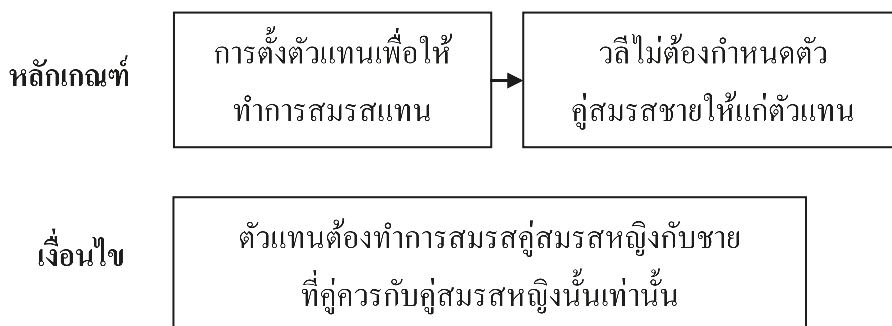
ในการตั้งตัวแทนเพื่อให้ทำการสมรสแทนวลี ไม่ต้องกำหนดตัวคู่สมรสชายให้แก่ตัวแทน แต่ในกรณีเช่นว่านี้ ตัวแทนต้องทำการสมรสคู่สมรสหญิงกับชายที่คู่ควรกับคู่สมรสหญิงนั้นเท่านั้น **วิธีปฏิบัติในการตั้งตัวแทนของวลี**

ในการตั้งตัวแทนให้ทำการสมรสหญิงที่ไม่ได้เป็นหญิงพรหมจารี วลีต้องได้รับอนุญาตจากหญิงนั้นก่อนตั้งตัวแทน แต่ถ้าเป็นหญิงพรหมจารีวลีมุจญบิดร์ไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากหญิงนั้น แต่พึงได้รับอนุญาตก่อนตั้งตัวแทน **การขออนุญาตเพื่อตั้งตัวแทนของวลี**

วรรคแรก

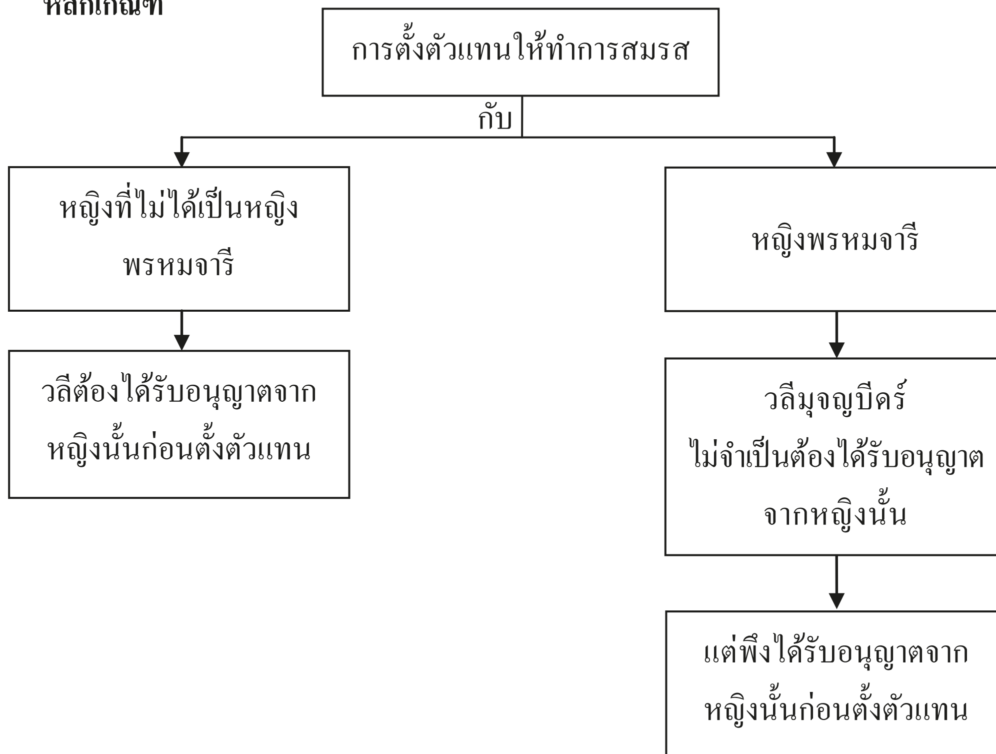
วรรคสอง

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)
๒. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)
๓. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง
๔. "อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๕)
๕. "การตั้งตัวแทน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓
๖. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒
๗. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม
๘. "ชายที่คู่ควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๕
๙. "วลีมุจญบีดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)
๑๐. "หญิงพรหมจารี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๗)

ข้อพิจารณา

"ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้" หมายความว่า บทบัญญัติในข้อนี้ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ในทุกข้อ เช่น บทบัญญัติที่ว่าด้วยตัวแทนของกฎหมายนี้ ตัวอย่างเช่น บทบัญญัติที่ว่าด้วยตัวแทนของกฎหมายนี้ได้กำหนดให้ตัวแทนต้องมีความสามารถไม่ต่างจากตัวการในขณะกระทำการ ดังนั้นในกรณีของตัวแทนวลี ตัวแทนนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติวลีตามความในข้อ ๖๐ ครบถ้วนเช่นเดียวกับวลีซึ่งจะทำให้วลีไม่สามารถตั้งบุคคลที่เป็นเพศหญิงที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะ ที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน หรือที่อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอมให้เป็นตัวแทนเพื่อกระทำการแทนตนได้ และกรณีของตัวแทนคู่สมรสชายตัวแทนนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติคู่สมรสชายเช่นเดียวกัน รวมทั้งที่กำหนดไว้เป็นเงื่อนไขการสมรสตามความในข้อ ๔๗ (๕)ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ยังได้มีการระบุไว้เป็นการเฉพาะด้วย ในวรรคแรกของข้อนี้ซึ่งระบุว่า "วลีและคู่สมรสชายมีสิทธิตั้งตัวแทนกระทำการแทนตนได้แต่คู่สมรสชายหรือวลีที่อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอมไม่สามารถตั้งตัวแทนเพื่อกระทำการแทนตนในขณะที่ตนอยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอมได้"

หมวด ๔
พยานในการสมรส

ข้อ ๘๗ พยานในการสมรสต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

คุณสมบัติพยานในการสมรส

(๑) เป็นผู้ชาย

(๒) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

(๓) เป็นผู้บรรลุศาสนภาวะ

(๔) เป็นผู้มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

(๕) ไม่เป็นผู้พิการในอวัยวะถึงขนาดส่งผลต่อการรับรู้ข้อเท็จจริงหรือต่อการให้การ

(๖) เป็นผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม ถ้าหาไม่ได้ให้เป็นเพียงบุคคลที่มีลักษณะเช่นว่านี้เท่าที่มองเห็นโดยทั่วไปและเท่าที่หาได้ในเมืองนั้น

(๗) ไม่อยู่ในสถานะของผู้ที่ไม่น่าจะเป็นกลางอย่างชัดเจน

(๘) รู้ภาษา หนังสือ หรืออาณัติสัญญาณ ซึ่งใช้ในการทำอีญาบและกอบูลเป็นอย่างดี

หลักเกณฑ์

พยานในการสมรสต้องมีคุณสมบัติรวม ๘ ประการ

(๑) เป็นผู้ชาย

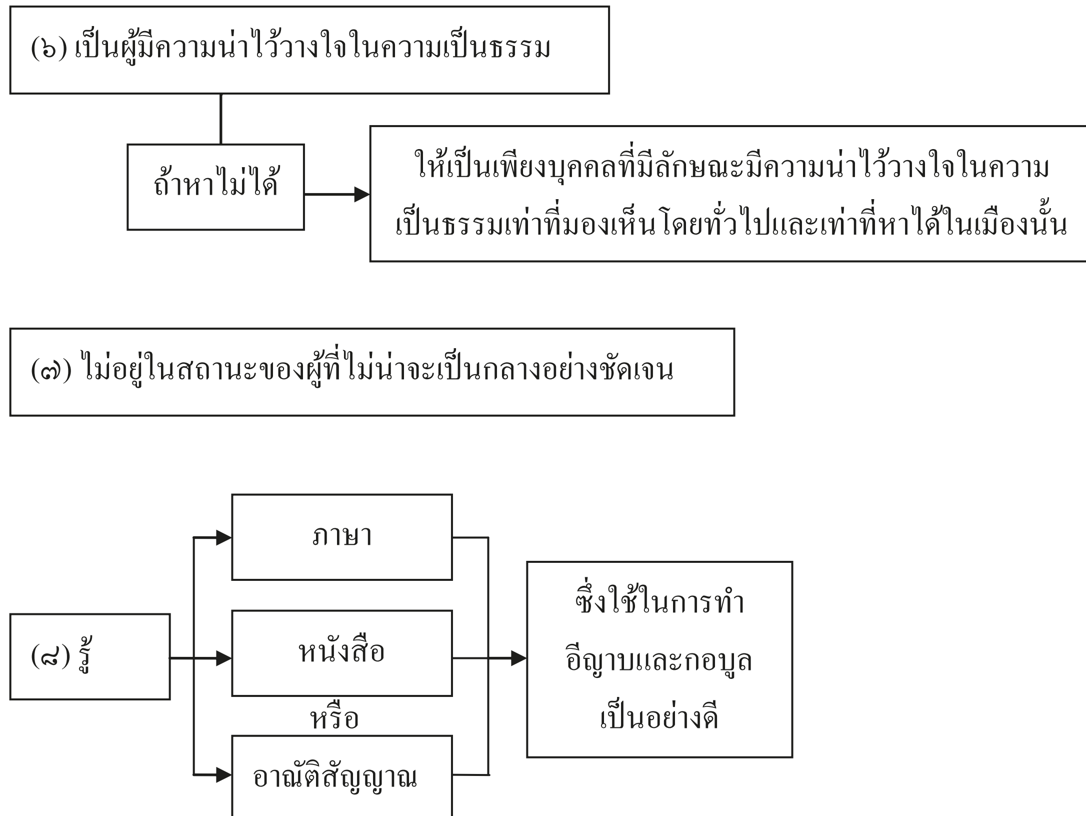
(๒) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

(๓) เป็นผู้บรรลุศาสนภาวะ

(๔) เป็นผู้มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

(๕) ไม่เป็นผู้พิการในอวัยวะถึงขนาดส่งผลต่อการรับรู้ข้อเท็จจริงหรือต่อการให้การ

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๓. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๔. "ผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๐)

๕. "อีญาบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคแรก

๖. "กอบูล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคสอง

ข้อพิจารณา

คุณสมบัติของพยานในข้อนี้เป็นคุณสมบัติเฉพาะของพยานในการสมรส โดยไม่ต้องนำคุณสมบัติทั่วไปของพยานในข้อ ๗ มาพิจารณาประกอบด้วย

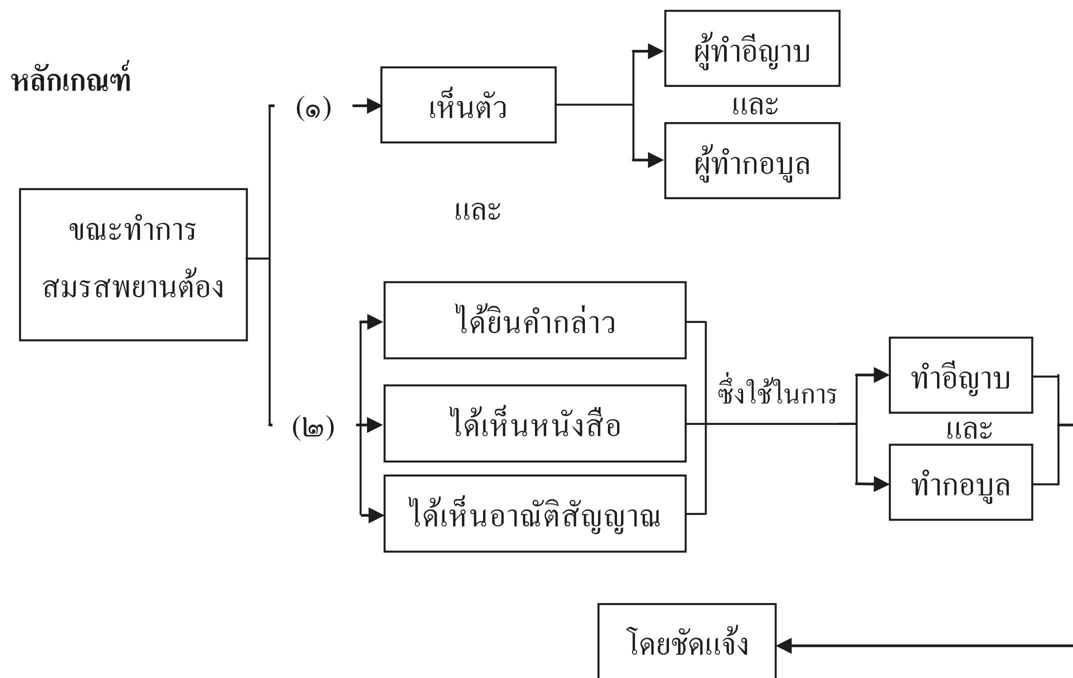
ความรู้เห็นของพยานขณะทำการสมรส

ข้อ ๘๘ ขณะทำการสมรสพยานต้อง

(๑) เห็นตัวผู้ทำอีญาบและผู้ทำกอบูล

(๒) ได้ยินคำกล่าวซึ่งใช้ในการทำอีญาบและกอบูล หรือได้เห็นหนังสือหรืออาณัติสัญญาณ ซึ่งใช้ในการทำอีญาบและกอบูลโดยชัดแจ้ง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. “อีญาบ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคแรก

๓. “กอบูล” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๒ วรรคสอง

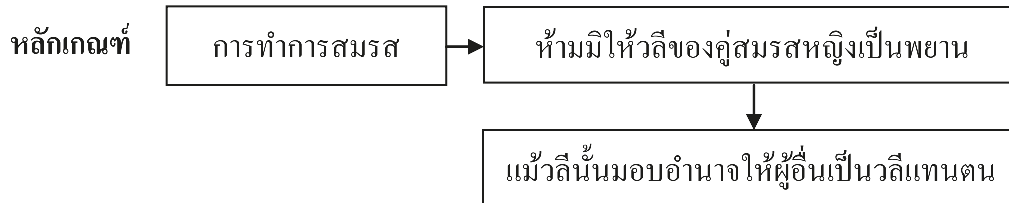
ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นเงื่อนไขในการเป็นพยานการสมรส ซึ่งมีความสอดคล้องกับคุณสมบัติของพยานตามความในข้อ ๘๗ (๕) และ (๘)

ข้อ ๘๙ ในการทำการสมรส ห้ามมิให้วลีของคู่สมรสหญิงเป็นพยาน แม้วลีนั้นจะได้มอบอำนาจให้ผู้อื่นเป็นวลีแทนตนแล้วก็ตาม

วลีของคู่สมรสหญิงต้องห้ามเป็นพยาน

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

๓. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๔. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสาม

ข้อพิจารณา

การทำการสมรสเป็นการทำสัญญาหรือตกลงกันระหว่างคู่สัญญาว่าจะให้คู่สมรสทั้งสองฝ่ายใช้ชีวิตร่วมกันซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญและจะมีตามมามากมาย ซึ่งบางครั้งอาจมีผู้สงสัยเกี่ยวกับการทำการสมรสนั้นว่าเกิดขึ้นจริงหรือไม่ อย่างไร ดังนั้นการที่กำหนดให้มีพยานในการสมรสอาจด้วยเหตุที่ว่าเพื่อที่จะขจัดข้อสงสัยต่าง ๆ เหล่านั้น และการที่ห้ามไม่ให้วลีของคู่สมรสหญิงเป็นพยานในการสมรสนั้นเพราะวลีนั้นมีส่วนในการทำการสมรสนั้น จึงไม่น่าไว้วางใจเท่ากับคนที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง และนอกจากเพื่อขจัดข้อสงสัยต่างๆ เหล่านั้นแล้วการมีพยานในการสมรสก็เพื่อแจ้งให้สังคมได้รับทราบถึงการสมรสนั้นและเป็นพยานให้คู่สมรสนั้นด้วย

ลักษณะ ๒
ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา

หมวด ๑
สิทธิหน้าที่ของสามีภริยา

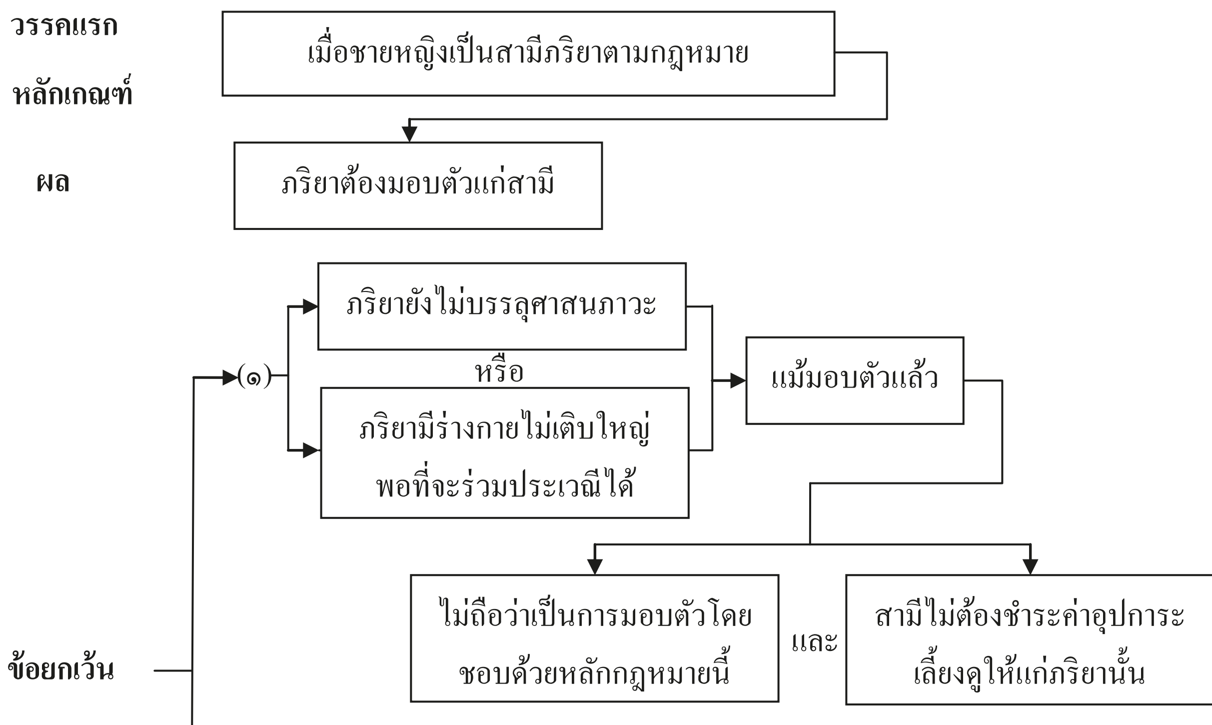
การมอบตัวของภริยาและข้อยกเว้น

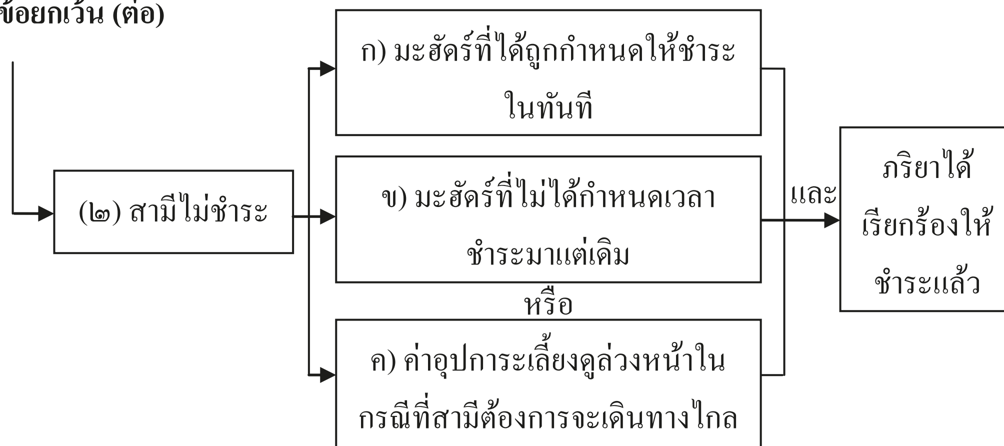
ข้อ ๘๐ เมื่อชายหญิงได้เป็นสามีภริยากันตามกฎหมายแล้ว ภริยาต้องมอบตัวแก่สามี ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ภริยายังไม่บรรลุศาสนภาวะหรือมีร่างกายไม่เติบใหญ่พอที่จะร่วมประเวณีได้ แม้มอบตัวแล้ว ก็มิให้ถือว่าเป็นการมอบตัวโดยชอบด้วยหลักกฎหมายนี้ และสามีไม่ต้องชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ภริยานั้น

(๒) สามีไม่ชำระมะฮัดร์ที่ได้ถูกกำหนดให้ชำระในทันที หรือที่ไม่ได้กำหนดเวลาชำระมาแต่เดิม หรือค่าอุปการะเลี้ยงดูล่วงหน้าในกรณีที่สามีต้องการจะเดินทางไกล และภริยาได้เรียกร้องให้ชำระแล้ว

ถ้าภริยาไม่มอบตัวด้วยเหตุตามความใน (๒) ของข้อนี้เพียงเหตุเดียว สามียังมีหน้าที่ในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ภริยานั้น

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ถ้าภริยาไม่มอบตัวด้วยเหตุตามความ ใน (๒) ของข้อ ๙๐ เพียงเหตุเดียว

↓

ผล

สามียังมีหน้าที่ในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยา

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" หรือ "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "มอบตัวแก่สามี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

๓. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๔. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๕. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๖. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๗๕

ข้อพิจารณา

หญิงที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะหรือร่างกายไม่เติบใหญ่พอที่จะร่วมประเวณีได้ตามความใน (๑) นั้น ยังไม่จำเป็นต้องมอบตัวแก่สามี โดยไม่คำนึงว่าเป็นหญิงพรหมจารีหรือมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนหรือไม่แม้มอบตัวแล้ว ก็มิให้ถือว่าเป็นการมอบตัวโดยชอบด้วยกฎหมายนี้ และสามีไม่ต้องชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ภริยานั้น

หน้าที่ของภริยาภายหลังมอบตัวแก่สามี

ข้อ ๙๑ เว้นแต่ภริยาไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน เมื่อภริยาได้มอบตัวแก่สามีแล้ว ภริยาต้อง

(๑) ปฏิบัติตามคำสั่งของสามี เว้นแต่คำสั่งนั้นฝ่าฝืนกฎหมาย หรือภริยาไม่สามารถทำตามได้เพราะความเกรงภัย หรือความจำเป็นอื่น ๆ

(๒) เคารพและให้เกียรติแก่สามี โดย

(๒.๑) ไม่ออกจากบ้านที่สามีอนุญาตให้ใช้เป็นเคหสถาน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากสามีโดยตรงหรือโดยปริยาย เว้นแต่จำต้องออกไปเพราะมีความจำเป็นในเรื่องที่สำคัญยิ่ง อันได้แก่ ออกไป

(ก) เนื่องจากเกรงภัยที่จะเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของตนเองหรือบุตร

(ข) เพื่อศึกษาบทบัญญัติที่จำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ เชื่อมั่นศรัทธาและประพฤติปฏิบัติเพราะสามีหรือบุคคลในครอบครัวไม่สอน หรือไม่มีความรู้พอที่จะสอนและไม่จัดให้มีการเรียนการสอนในเรื่องเช่นว่านั้นในบ้าน

(ค) เพื่อหาเลี้ยงชีพเพราะสามีไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้

(ง) เพื่อไปเยี่ยมญาติประเภทที่ตนต้องห้ามมิให้สมรสด้วยในระหว่างสามีอยู่ไกลบ้าน และไม่ได้สั่งห้ามไม่ให้ภริยาออกจากบ้านและไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าสามีห้ามไม่ให้ทำสิ่งเช่นว่านั้น

(จ) เพื่อไปทำงานหาเงินชำระค่ารักษาพยาบาล หรือค่ายารักษาโรคซึ่งสามีไม่ยอมจ่ายให้

(ฉ) เพื่อใช้สิทธิทางศาล

(ช) เพื่อสิ่งอื่น ๆ ที่สำคัญไม่น้อยกว่าสิ่งที่ระบุใน (ก) ถึง (ฉ)

(๒.๒) ไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการขัดขวางสิทธิตามกฎหมายของสามีที่จะมาพบตน

(๒.๓) ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สามีไม่ว่าทางกายหรือวาจา

(๒.๔) ยินยอมให้สามีมองดูหน้า สัมผัส หรือร่วมประเวณี เว้นแต่การกระทำเช่นว่านั้นของสามีจะทำให้เกิดอันตรายแก่สามีหรือภริยา หรือมีเหตุสุดวิสัย

วิธีปฏิบัติ เมื่อภริยาได้มอบตัวแก่สามีแล้วภริยามีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อสามีรวม ๒ ประการ

(๑) ปฏิบัติตามคำสั่งของสามี

ข้อยกเว้น
- คำสั่งนั้นฝ่าฝืนกฎหมาย
- ภริยาไม่สามารถทำตามได้เพราะความเกรงภัย

หรือ

- ความจำเป็นอื่นๆ

(๒) เคารพและให้เกียรติแก่สามี

(๒.๑) ไม่ออกจากบ้านที่สามีอนุญาตให้ใช้เป็นเคหสถานโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสามี
- โดยตรง

หรือ

- โดยปริยาย

ข้อยกเว้น → จำต้องออกจากบ้านไปเพราะมีความจำเป็นในเรื่องที่สำคัญยิ่ง อันได้แก่

- (ก) เนื่องจากเกรงภัยที่จะเกิดขึ้นต่อชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สินของตนเองหรือบุตร
- (ข) เพื่อศึกษาบทบัญญัติที่จำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ เชื่อมั่นศรัทธา และประพฤติปฏิบัติ

เพราะ สามีหรือบุคคลในครอบครัว
- ไม่สอน

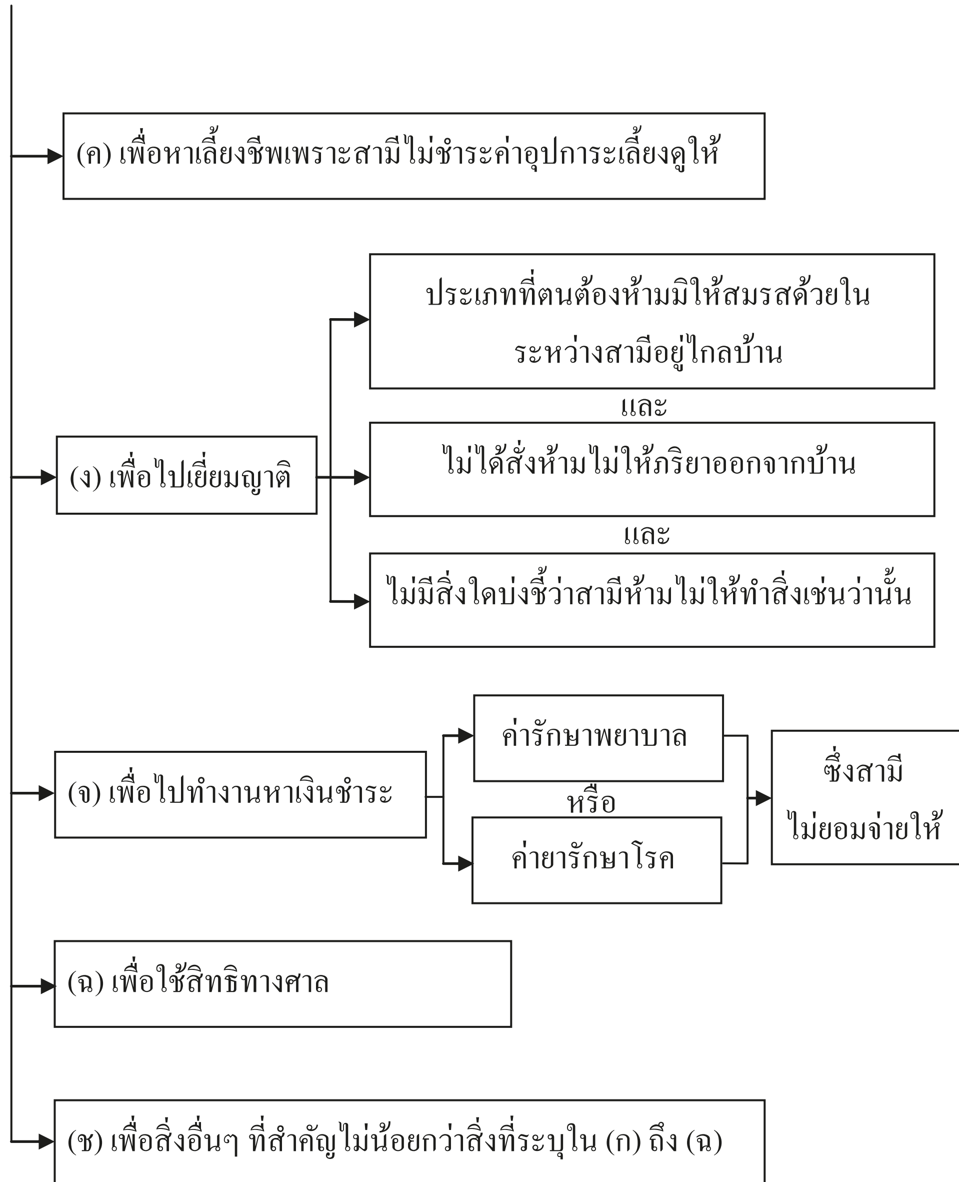
หรือ

- ไม่มีความรู้พอที่จะสอน

และ ไม่จัดให้มีการเรียนการสอนในเรื่องเช่นว่านั้นในบ้าน

วิธีปฏิบัติ (ต่อ)

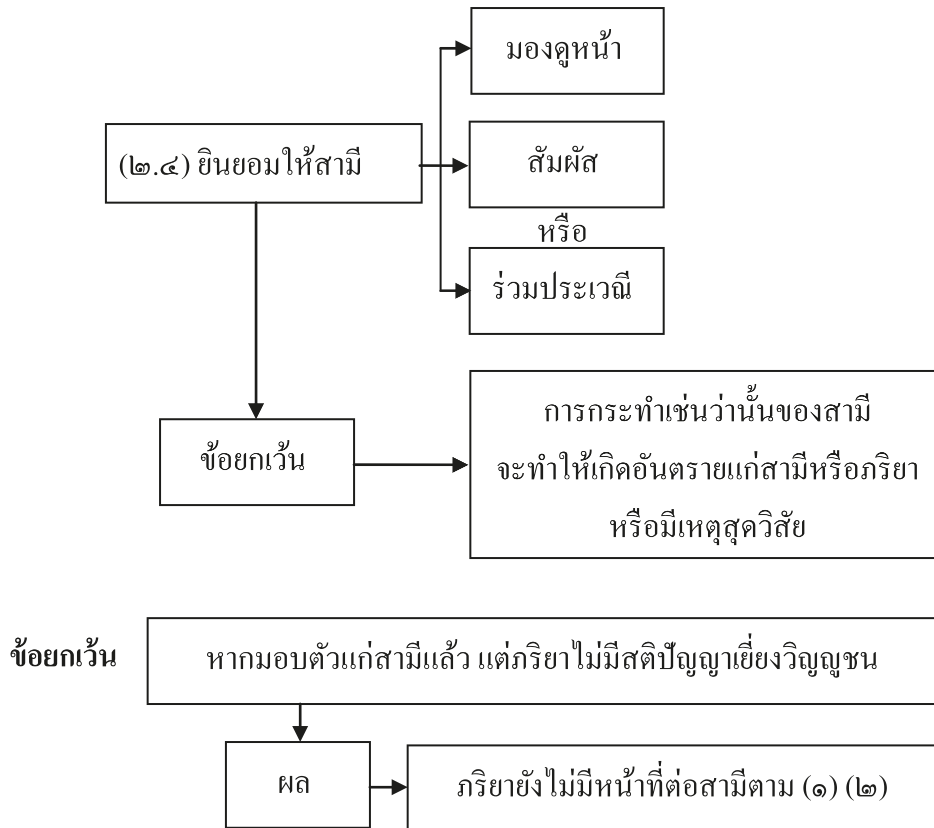

(๒.๒) ไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นการขัดขวางสิทธิตามกฎหมายของสามีที่จะมาพบตน

(๒.๓) ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สามีไม่ว่า
- ทางกาย
- หรือ
- วาจา

วิธีปฏิบัติ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕

๒. "มอบตัวแก่สามี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๙)

๓. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๕. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๖)

๖. "เพื่อศึกษาบทบัญญัติที่จำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ เชื่อมั่นศรัทธาและประพฤติปฏิบัติ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๒)

๗. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๘. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๙. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

ข้อพิจารณา

๑. เมื่อภริยาได้มอบตัวแก่สามีแล้ว ภริยาต้องเคารพและให้เกียรติแก่สามี อีกทั้งต้องปฏิบัติตามคำสั่งของสามีเว้นแต่คำสั่งที่ฝ่าฝืนกฎหมาย หรือคำสั่งที่ภริยาไม่สามารถปฏิบัติได้เนื่องด้วยเหตุจำเป็นบางประการ เพราะการเคารพภักดีของภริยาต่อสามีนั้นต้องเป็นการเคารพภักดีที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย

๒. การก่อความเดือดร้อนแก่สามีทางกายหรือวาจาตามความใน (๒) (๒.๓) หมายถึง ก่อความเดือดร้อนแก่สามีทางกายหรือวาจาที่ได้กระทำต่อสามีโดยตรงและต่อบุคคลภายนอกและมีผลกระทบต่อสามีให้ได้รับความเดือดร้อนเช่นทำตัวเป็นคนเจ้าชู้ใช้กิริยาหรือวาจาหยาบคายต่อสามี (เว้นแต่ภริยานั้นมีนิสัยใช้กริยาหรือวาจาหยาบคายเป็นอาจิณหรือเป็นปกติวิสัยอยู่แล้ว) ด่าหรือประนามสามี แกล้งทำหน้าบึ้งหรือแสดงความไม่พอใจต่อสามี โต้เถียงสามีโดยปราศจากเหตุผล ทำร้ายร่างกายสามีตอบโต้สามีเมื่อถูกสามีทำโทษตามกฎหมาย

๓. การที่ภริยาจำเป็นต้องออกจากบ้านที่สามีอนุญาตให้ใช้เป็นเคหสถานเพื่อหาเลี้ยงชีพเพราะสามีไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความใน (๒) (๒.๑) (ค) จำเป็นต้องพิจารณาข้อ ๑๕๖ ประกอบ

ข้อ ๘๒ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งข้อ ๘๐ เมื่อภริยาได้มอบตัวแล้วยังไม่ได้เป็นนุชูซและเป็นบุคคลที่สามีสามารถร่วมเพศได้ ให้สามีจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๘๕ ให้แก่ภริยา แม้สามีหรือภริยาจะเป็นผู้ที่ไม่สามารถร่วมประเวณีกันได้ ถ้าการไม่สามารถร่วมประเวณีกันได้นั้นเกิดจากเหตุใดเหตุหนึ่งที่ไม่ได้เป็นเหตุมาจากภริยา

หน้าที่สามีจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูเมื่อภริยามอบตัว

ในกรณีที่ภริยาพร้อมมอบตัวแล้ว แต่สามีไม่ยอมรับการมอบตัว ไม่ว่าจะโดยตนเองหรือตัวแทน และได้รับแจ้งแล้ว อีกทั้งไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ภริยานั้น ศาลมีอำนาจสั่งให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยานั้น

ผลของการที่สามีไม่ยอมรับการมอบตัว

ในการพิจารณาพฤติกรรมของภริยา เพื่อกำหนดสิทธิของภริยาในการได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในวรรคแรกนั้น ให้พิจารณาดังนี้

(๑) ในเรื่องเครื่องบริโภค เคหสถานหรือสิ่งจำเป็นอื่น ให้พิจารณาชนิดวันต่อวัน ถ้าในวันใดภริยาเป็นนุชูซแม้เพียงอึดใจเดียว ภริยาจะไม่มีสิทธิในสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นตลอดทั้งวันนั้น

(๒) ในเรื่องเครื่องอุปโภคประเภทเครื่องนุ่งห่มให้พิจารณาชนิดหกเดือนต่อหกเดือน ถ้าในช่วงหกเดือนใดภริยาเป็นนุชูซแม้เพียงอึดใจเดียว ภริยาจะไม่มีสิทธิในค่าเครื่องอุปโภคตลอดทั้งช่วงหกเดือนนั้น

การกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูตามพฤติกรรมของภริยา

ถ้าภริยาเช่นว่านั้น เป็นภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ จะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูในส่วนที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ตามความในข้อ ๘๖ (๒) (จ) ยกเว้นกรณีจำเป็นต้องใช้อย่างยิ่ง

สิทธิของภริยาในค่าอุปการะเลี้ยงดูซึ่งอยู่ในระยะอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์

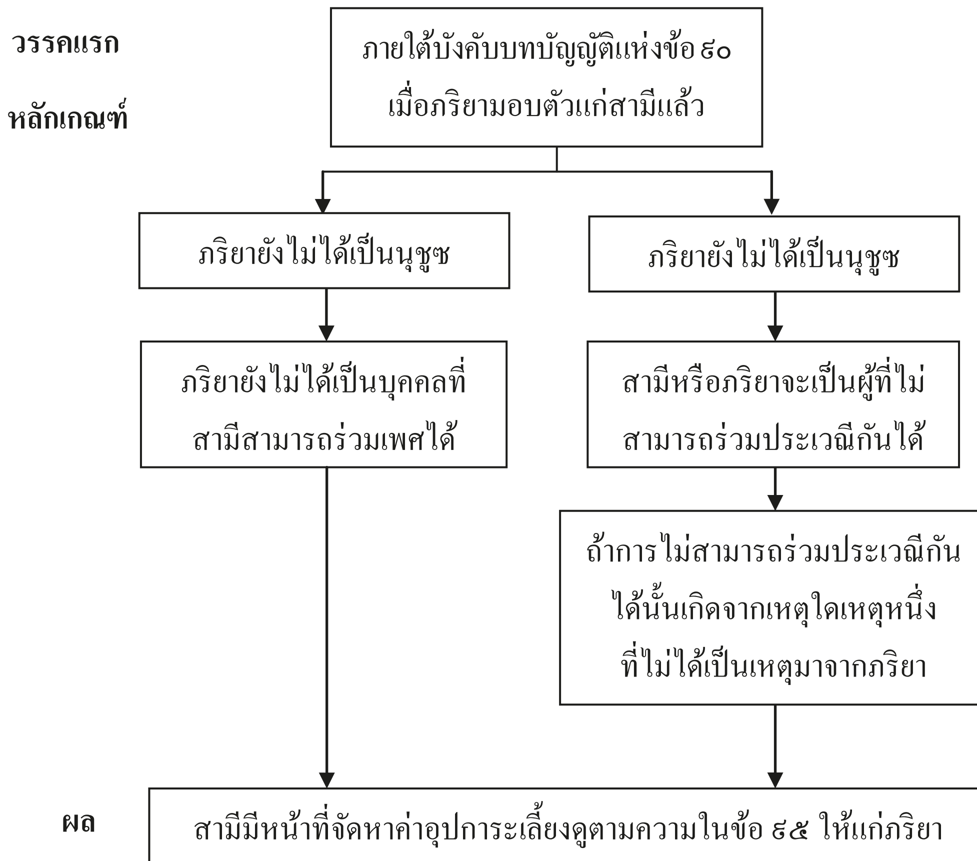
ถ้าภริยาตามความในวรรคก่อนถูกร่วมประเวณีนิรโทษและตั้งครรภ์จากการร่วมประเวณีเช่นว่านั้น ภริยานั้นจะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามีและชายผู้ร่วมประเวณีนิรโทษในช่วงที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการร่วมประเวณีเช่นว่านั้น แต่ถ้าไม่ตั้งครรภ์จากการร่วมประเวณีเช่นว่านั้น ภริยานั้นจะยังมีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี

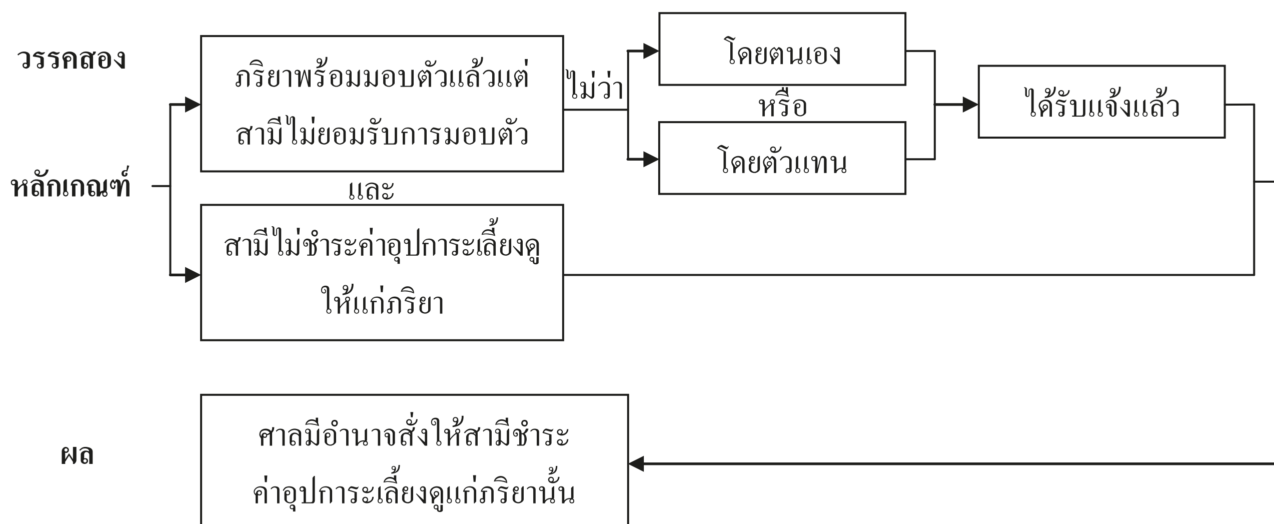
ถ้าภริยาตามความในวรรคแรกยินยอมบริโภคอาหารซึ่งสามีผลิตหรือจัดหาให้แล้ว ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอาหารหรือค่าแรงงานผลิตจากสามีอีก เว้นแต่ภริยาผู้ยังไม่บรรลุศาสนภาวะหรือไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ซึ่งแม้ว่าได้บริโภคอาหารที่สามีผลิตหรือจัดหาให้แล้ว แต่ถ้าการกระทำเช่นว่านั้นไม่ได้รับความยินยอมจากวลี วลีมีสิทธิเรียกร้องค่าอาหารหรือค่าแรงงานผลิตอาหารในกรณี

สิทธิของภริยาในการเรียกร้องค่าอาหารหรือค่าแรงงานผลิตอาหาร

ที่สามีจ่ายเป็นโภชนาหารและพยัญชนาหารให้แล้วจากสามีในนามของภริยานั้นได้อีก

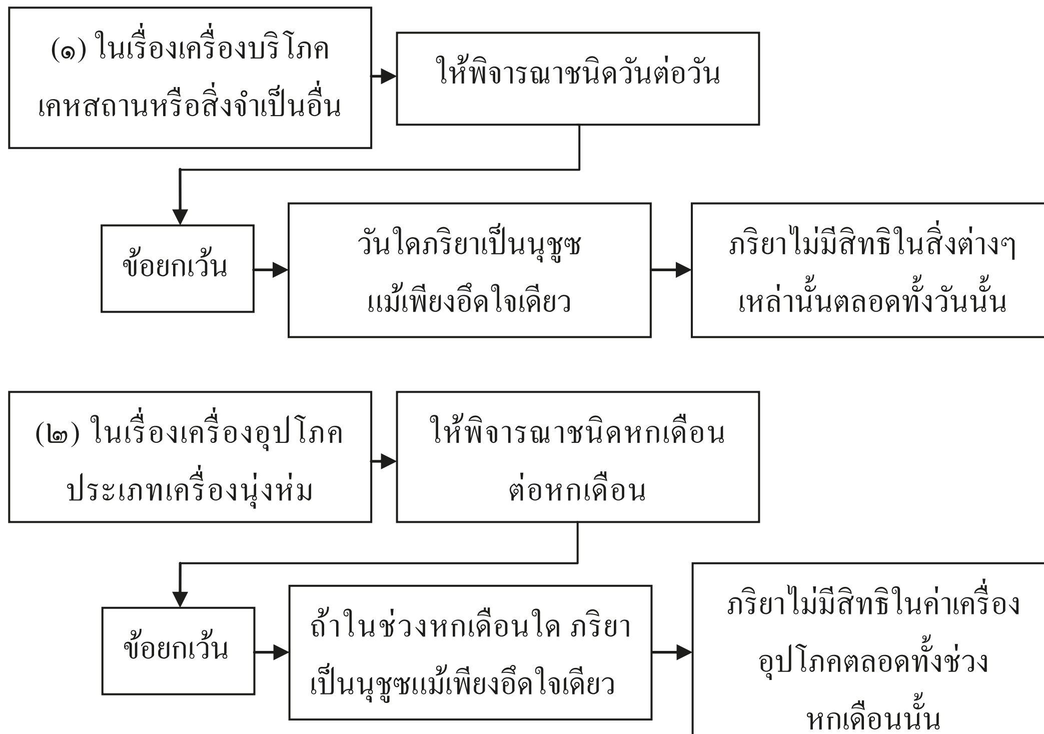

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

การพิจารณาพฤติกรรมของภริยาเพื่อกำหนดสิทธิของภริยาในการรับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในวรรคแรก ให้พิจารณารวม ๒ ประการ

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

ภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์

ผล

ไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูในส่วนที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ตามความในข้อ ๙๖ (๒) (จ)

ข้อยกเว้น

กรณีจำเป็นต้องใช้อย่างยิ่ง

วรรคห้า

หลักเกณฑ์

ภริยาตามความในวรรคก่อน ถูกร่วมประเวณีนิรโทษและตั้งครรภ์จากการร่วมประเวณีเช่นว่านั้น

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

ผล

ภริยานั้นไม่มีสิทธิเรียกร้อง → ค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี / ค่าอุปการะเลี้ยงดูจากชายผู้ร่วมประเวณีนิรโทษในช่วงที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการร่วมประเวณี

ข้อยกเว้น

ถ้าไม่ได้ตั้งครรภ์จากการร่วมประเวณีเช่นว่านั้น → ภริยายังมีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี

วรรคหก

หลักเกณฑ์

ภริยาตามความในวรรคแรกยินยอมบริโภคอาหารซึ่งสามีผลิตหรือจัดหาให้แล้ว

ผล

ภริยานั้นไม่มีสิทธิเรียกร้อง → ค่าอาหาร / ค่าแรงงานผลิตอาหาร

ข้อยกเว้น

ภริยา → ยังไม่บรรลุศาสนภาวะ หรือ ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน → บริโภคอาหารที่สามีผลิตหรือจัดหาโดยได้รับความยินยอมจากวลีแล้ว

ข้อยกเว้น → หากไม่ได้รับความยินยอมจากวลีแล้ว

→ วลีมีสิทธิเรียกร้องค่าอาหารหรือค่าแรงงานผลิตอาหารจากสามีในนามของภริยาได้อีก

อธิบายศัพท์

๑. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๒. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๓. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๔. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๕. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๖. "ภริยาเป็นนุชูซ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๓

๗. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๘ "อิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๙. "อิดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๘๙

๑๐. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๑๑. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๑๒. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

ข้อพิจารณา

๑. ความในข้อนี้กำหนดให้สามีมีหน้าที่จัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาในขณะที่ตนเองยังมีชีวิตอยู่ แต่ถ้าสามีได้ถึงแก่ความตายไปแล้วจะต้องพิจารณาตามความในข้อ ๑๐๑ และถ้ามีภริยาหลายคนก็ต้องให้ทุกคน และต้องให้คนละเท่าๆ กัน เพราะสามีนั้นจะต้องปันสิ่งที่จะให้แก่ภริยาแต่ละคน ให้มีจำนวนเท่าๆ กัน ถ้าทำได้ไม่ยาก เช่น การปันเวรอยู่ร่วมภริยาแต่ละคนให้มีความเท่าเทียมกัน ตามหมวด ๒ ลักษณะ ๒ และการจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยานั้นก็เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก

๒. แม้ในกรณีที่ภริยามีทรัพย์สินเพียงพอที่จะเลี้ยงดูตนเองได้ สามียังมีหน้าที่ต้องชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามข้อนี้ แตกต่างกับกรณีผู้ใช้อำนาจปกครองกับผู้อยู่ในความปกครองตามความในข้อ ๓๒๘ วรรคสอง เพราะในกรณีหลังหากผู้อยู่ในความปกครองมีทรัพย์สินของตนเองก็ให้จ่ายจากทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองก่อน

๓. "เครื่องบริโภค" หมายถึงเครื่องบริโภค ตามความในข้อ ๙๖ (๑) (ก) และ (ข) ส่วน "เครื่องอุปโภคประเภทเครื่องนุ่งห่ม" หมายถึงเครื่องอุปโภคตามความในข้อ๙๖ (๒) (ก)

"อาหาร" ตามความในวรรคท้ายนั้น หมายถึง อาหารที่พร้อมรับประทาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องบริโภคตามความในข้อ ๙๖ (๑) (ก) และ (ข)

"โภชนาหาร" ตามความในวรรคท้ายนั้น หมายถึง โภชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหารหลักตามความในข้อ ๙๖ (๑) (ก) เช่น ข้าวสาร แป้งทำขนมปัง

"พยัญชนาหาร" ตามความในวรรคท้ายนั้น หมายถึง พยัญชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหารเสริมประเภทเนื้อสัตว์หรืออาหารจำพวกกับข้าวอื่น ตามความในข้อ ๙๖ (๑) (ข) เช่น เนื้อวัว ปลา และผัก

ข้อ ๔๓ “ภริยาเป็นนุชูซ” หมายความว่า ภริยาไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามความในข้อ ๔๑ (๑) และ (๒) ยกเว้น (๒.๓) **“ภริยาเป็นนุชูซ”**

เมื่อใดที่สามีทราบว่าภริยาเริ่มที่จะเป็นนุชูซ สามีพึงตักเตือนหรือสั่งสอนภริยาให้ตระหนักถึงโทษที่จะได้รับจากการเป็นนุชูซนั้น

การตักเตือนหรือสั่งสอนภริยา

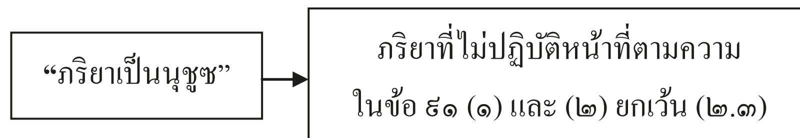
ในกรณีที่สามีทราบว่าภริยาเป็นนุชูซสามีสามารถตักเตือนหรือสั่งสอนพร้อมกับไม่ยอมร่วมหลับนอนกับภริยานั้นได้ แต่ห้ามไม่ให้สามีงดเว้นการพูดกับภริยานั้นเกินสามวัน เว้นแต่เพื่อต้องการที่จะให้ภริยานั้นหยุดกระทำสิ่งที่เป็นอบายมุขตามกฎหมายนี้ หรือมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักการศาสนามากขึ้น

ในกรณีที่ภริยาเป็นนุชูซสองครั้งขึ้นไป สามีสามารถโบยภริยานั้นด้วยผ้าหรือตีด้วยมือหรือสิ่งอื่นตามสมควรเมื่อเห็นว่าอาจเกิดประโยชน์ แต่ห้ามมิให้โบยหรือตีที่หน้าในทุกกรณีหรือที่อวัยวะอื่นที่อาจทำให้เกิดอันตรายถึงตายและห้ามไม่ให้โบยหรือตีถึงฟกช้ำหรือรุนแรงกว่านั้น

การลงโทษภริยา

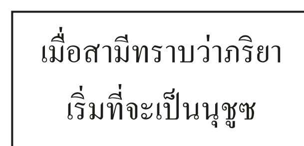
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

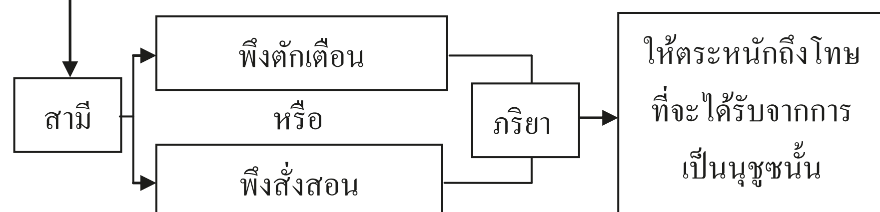

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

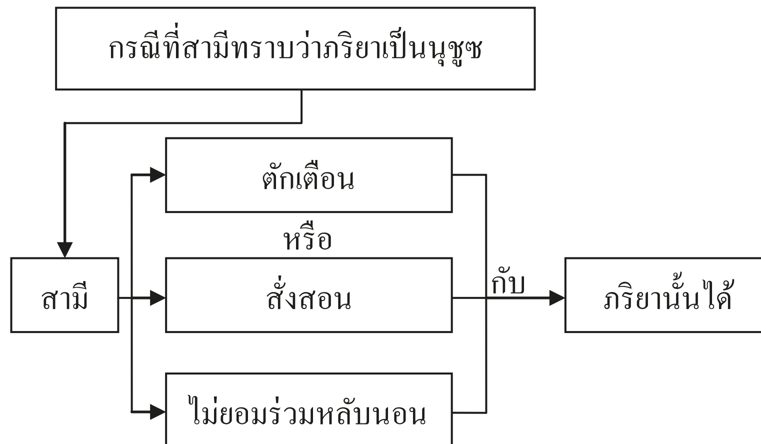

วิธีปฏิบัติ

วรรคสาม

ข้อยกเว้น

ห้ามมิให้สามีงดเว้นการพูดกับภริยานั้นเกินสามวัน

ข้อยกเว้น

- เพื่อต้องการที่จะให้ภริยานั้นหยุดกระทำสิ่งที่เป็นอบายมุขตามกฎหมายนี้

หรือ

- มีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักการศาสนามากขึ้น

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

กรณีที่ภริยาเป็นนุชูซสองครั้งขึ้นไป

ผล

สามีสามารถโบยภริยานั้นด้วยผ้าหรือตีด้วยมือหรือสิ่งอื่นตามสมควรเมื่อเห็นว่าอาจเกิดประโยชน์

แต่ห้ามมิให้โบยหรือตี

- ที่ใบหน้าในทุกกรณี
- ที่อวัยวะอื่นที่อาจทำให้เกิดอันตรายถึงตาย
- ถึงขั้นฟกช้ำหรือรุนแรงกว่านั้น

อธิบายศัพท์

๑. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๒. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

ข้อพิจารณา

๑. การก่อความเดือดร้อนแก่สามีทางกายหรือวาจาตามข้อ ๙๑ (๒) (๒.๓) ถือว่าเป็นกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่ไม่ถึงขั้นที่จะทำให้ภริยานั้นเป็นนุชูซ

๒. กรณีที่สามีลงโทษภริยาด้วยการงดเว้นการพูดกับภริยา หากเกินสามวันถือว่าสามีกระทำผิดกฎหมายและอาจถือว่าสามีมีพฤติกรรมไม่ดีและทำความเดือดร้อนให้ภริยาโดยไม่มีเหตุผลตามกฎหมาย ซึ่งภริยาอาจร้องขอให้ศาลระงับพฤติกรรมที่ไม่ดีของสามีนั้นได้ตามข้อ ๙๔ แต่จะเป็นเหตุฟ้องหย่าหรือไม่ต้องพิจารณาตามข้อ ๑๔๘ เป็นกรณี ๆ ไป

การระงับพฤติกรรมที่ไม่ดีของสามีโดยไม่มีเหตุตามกฎหมาย

ข้อ ๙๔ ในกรณีที่สามีมีพฤติกรรมไม่ดี และทำความเดือดร้อนให้ภริยาโดยไม่มีเหตุผลตามกฎหมาย และภริยาไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง เมื่อภริยาร้องขอ ให้ศาลสั่งให้สามีหยุดกระทำ และถ้าสามีนั้นไม่หยุดกระทำ หรือกระทำซ้ำ เมื่อภริยาร้องขอ ให้ศาลสั่งให้สามีกระทำหรือถูกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่อาจเป็นผลให้สามีนั้นหยุดกระทำหรือหลาบจำ แต่ถ้าเป็นกรณีที่สามีเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถให้วลีของสามีนั้นมีหน้าที่เช่นว่านี้แทนศาล

การยุติการละเมิดโดยฟังข้อเท็จจริงจากบุคคลที่สาม

ในกรณีที่สามีหรือภริยากล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งว่าละเมิดสิทธิของตนหรือต่างฝ่ายต่างกล่าวหากัน ให้ศาลสั่งให้ผู้ละเมิดหยุดกระทำ โดยฟังข้อเท็จจริงจากบุคคลภายนอกที่มีความน่าเชื่อถือและรู้เห็นเหตุการณ์ ถ้าไม่มีบุคคลเช่นว่านั้นให้ศาลตั้งบุคคลที่มีความน่าเชื่อถืออย่างน้อยหนึ่งคนเป็นผู้สอดส่อง สืบเสาะและพินิจและมีอำนาจสั่งให้สามีและภริยานั้นมาอาศัยอยู่ใกล้ ๆ กับผู้สอดส่อง สืบเสาะและพินิจนั้นก็ได้

การยุติการละเมิดสิทธิอย่างรุนแรงโดยการตั้งอนุญาโตตุลาการ

ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิตามความในวรรคก่อน เป็นการละเมิดสิทธิอย่างรุนแรงให้ศาลสั่งให้ทั้งสองฝ่ายตั้งตัวแทนตามกฎหมายมาฝ่ายละหนึ่งคนมาทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ เพื่อไกล่เกลี่ยและให้ความเห็นในเรื่องของการยุติการละเมิดสิทธินั้น และให้ความเห็นที่ตรงกันของอนุญาโตตุลาการนั้นเป็นที่สุดเว้นแต่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่มีคุณสมบัติของผู้ตั้งตัวแทนเพื่อการนี้ตามกฎหมาย

อนุญาโตตุลาการเห็นแย้งกัน

กรณีอนุญาโตตุลาการมีความเห็นแย้งกัน โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายให้ศาลตั้งอนุญาโตตุลาการคราวละสองคนเพื่อทำหน้าที่ไกลเกลี่ยเป็นลำดับไปจนกว่าจะได้ความเห็นตรงกัน

การยุติการละเมิดสิทธิโดยศาล

ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่สามารถหรือไม่ยอมตั้งอนุญาโตตุลาการเช่นว่านั้นและยังตกลงออมชอมกันไม่ได้ ให้ศาลยุติการละเมิดสิทธินั้นโดยการมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตามควรแก่พฤติการณ์

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

สามีมีพฤติกรรมไม่ดี

และ

ทำความเดือดร้อนให้แก่ภริยาโดยไม่มีเหตุผลตามกฎหมาย

และ

ภริยาไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง

ถ้า สามีไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ → เมื่อภริยาร้องขอ → ศาล

ถ้า สามีเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ → เมื่อภริยาร้องขอ → วลีของสามี

วิธีปฏิบัติ

ศาล / วลีของสามี

สั่งให้สามีหยุดพฤติกรรมนั้นได้

ถ้า ไม่หยุดกระทำ หรือ กระทำซ้ำ

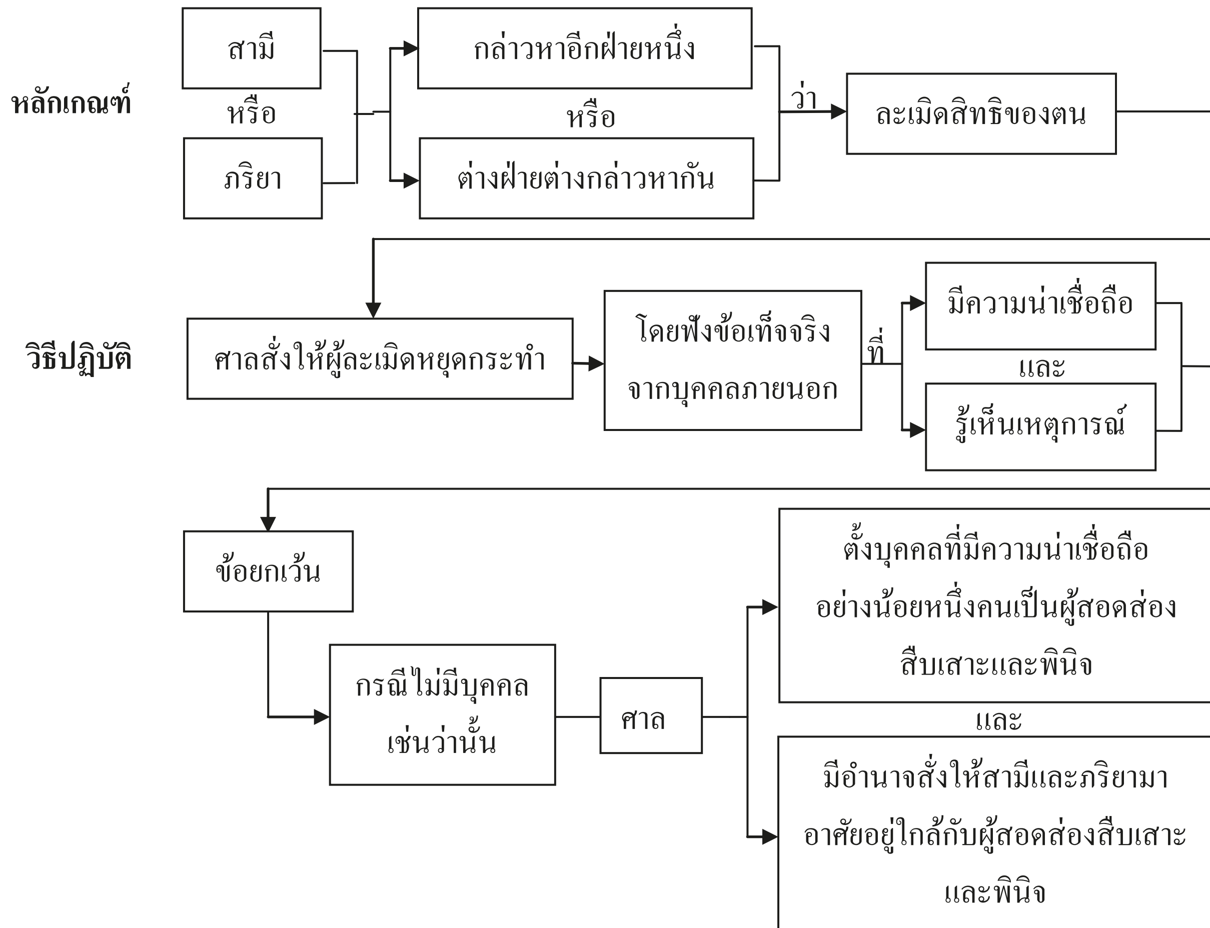
เมื่อภริยาร้องขอ

ศาล / วลีของสามี

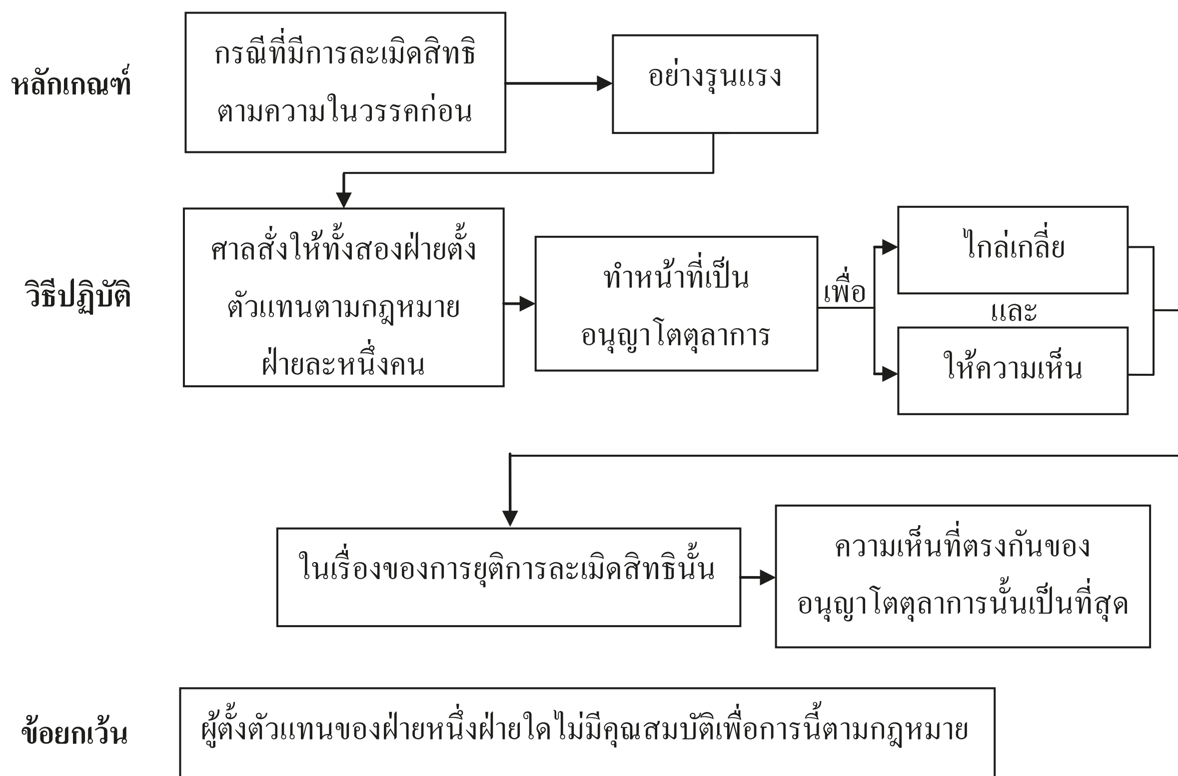
สั่งให้สามีกระทำหรือถูกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่อาจเป็นผลให้สามีนั้นหยุดกระทำหรือหลาบจำ

วรรคสอง

วรรคสาม

ข้อยกเว้น

ผู้ตั้งตัวแทนของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่มีคุณสมบัติเพื่อการนี้ตามกฎหมาย

วรรคสี่

หลักเกณฑ์ กรณีที่อนุญาโตตุลาการมีความเห็นแย้งกัน

เงื่อนไข เมื่อทั้งสองฝ่ายยินยอม

ผล ให้ศาลตั้งอนุญาโตตุลาการคราวละสองคน → เพื่อทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเป็นลำดับไป จนกว่าจะได้ความเห็นตรงกัน

วรรคห้า

เงื่อนไข ทั้งสองฝ่าย → ไม่สามารถตั้งอนุญาโตตุลาการ หรือ ไม่ยอมตั้งอนุญาโตตุลาการ และ ยังตกลงออมชอมกันไม่ได้

ผล ให้ศาล → มีคำพิพากษา หรือ มีคำสั่ง → ยุติการละเมิดสิทธินั้นตามควรแก่พฤติการณ์

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๓. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๔. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๔)

๕. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

ข้อพิจารณา

๑. กรณีตามวรรคแรก หากสามีมิใช่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ภริยาต้องร้องขอให้ศาลสั่งให้สามีหยุดกระทำ แต่ถ้าสามีเป็น

ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ให้วลีของสามีทำหน้าที่เช่นว่านั้นแทนศาล จะไปร้องขอต่อศาลไม่ได้

๒. ความเห็นที่ตรงกันของอนุญาโตตุลาการที่ทั้งสองฝ่ายตั้งขึ้นมาตามความในวรรคสามถือเป็นที่สุดศาลมีหน้าที่บังคับตามความเห็นของอนุญาโตตุลาการ หากผู้ตั้งอนุญาโตตุลาการทั้งสองฝ่ายมีคุณสมบัติของผู้ตั้งตัวแทน

๓. การตั้งอนุญาโตตุลาการตามวรรคสามและวรรคสี่แตกต่างกัน กล่าวคือ วรรคสามเป็นกรณีที่สามีภริยาเป็นผู้ตั้งตามคำสั่งศาล ส่วนวรรคสี่เป็นกรณีที่ศาลตั้งขึ้นเองโดยที่ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ให้ความยินยอม

ข้อ ๙๕ "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" หมายความว่า ปัจจัยแห่งการยังชีพ เคหสถานและอื่น ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการที่จะทำให้ผู้ได้รับมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขพอสมควร หรือทรัพย์สินอื่นที่อาจแลกเปลี่ยนเป็นปัจจัยแห่งการยังชีพและสิ่งอื่น ๆ เช่นว่านั้น แล้วแต่กรณีที่บุคคลหนึ่งมีสิทธิได้รับจากบุคคลอื่น

"ค่าอุปการะเลี้ยงดู"

หลักเกณฑ์

"ค่าอุปการะเลี้ยงดู"

ปัจจัยแห่งการยังชีพ

เคหสถานและอื่นๆ

ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ทรัพย์สินอื่นที่อาจแลกเปลี่ยนเป็นปัจจัยแห่งการยังชีพและสิ่งอื่นๆ เช่นว่านั้น

ที่บุคคลหนึ่งมีสิทธิได้รับจากบุคคลอื่น

ใน

จำนวน หรือ ปริมาณ

เหมาะสม และ เพียงพอ

ต่อการที่จะทำให้ผู้ได้รับมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขพอสมควร

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

๓. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

๑."ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ตามข้อนี้โดยทั่วไปแล้วนำไปใช้ทุกกรณี เว้นแต่ได้มีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงว่าค่าอุปการะเลี้ยงดูของแต่ละกลุ่มบุคคล เช่น กลุ่มเครือญาติเป็นเช่นไร เป็นการเพิ่มเติม ซึ่งก็ต้องเป็นไปตามนั้น

๒. "อื่นๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" หมายถึง สิ่งอื่น ๆ นอกจากที่ได้ระบุไว้แล้วนั้น ทั้งนี้ ถ้ามีการบัญญัติสิ่งเหล่านั้นไว้ในข้ออื่น ๆ ของกฎหมาย

๓. "ทรัพย์สินอื่นที่อาจแลกเปลี่ยนเป็นปัจจัยแห่งการยังชีพและสิ่งอื่น ๆ เช่นว่านั้น" หมายถึง ทรัพย์สินอื่นที่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งที่ได้ระบุไปแล้วนั้นได้ เช่น เงิน ทอง หรือสิทธิที่อาจแลกเปลี่ยนเป็นเงิน ทอง

ข้อ ๘๖ ปัจจัยแห่งการยังชีพ ประกอบด้วย

(๑) เครื่องบริโภค อันได้แก่

(ก) อาหารหลักที่จำเป็นต่อการยังชีพตามความนิยมของท้องถิ่นที่ปรุงสุกแล้ว หรือโภชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหารหลักนั้นรวมกับค่าใช้จ่ายในการผลิตอาหารเช่นว่านั้น ในปริมาณที่เพียงพอต่อการใช้รับประทานในหนึ่งวันและสมควรแก่ฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ และถ้าผู้ได้รับเป็นภริยาให้รวมถึงเครื่องบริโภคที่ภริยาต้องการเป็นพิเศษในขณะที่ภริยาตั้งครรภ์ สุดแต่ว่าภริยาต้องการสิ่งใดแต่จะต้องไม่เกินความสามารถของสามี

(ข) อาหารเสริมประเภทเนื้อสัตว์ อาหารจำพวกกับข้าวอื่นที่จำเป็นต่อการยังชีพและปรุงสุกแล้ว และน้ำสำหรับดื่มรวมทั้งผลไม้ หรือพยัญชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหารเช่นว่านั้นรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการผลิตอาหารเช่นว่านั้น ในปริมาณที่เพียงพอต่อการใช้รับประทานในหนึ่งวันและสมควรแก่ฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ

ปัจจัยแห่งการยังชีพ

(๒) เครื่องอุปโภคที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน อันได้แก่

(ก) เครื่องนุ่งห่มตามปกติ และที่จำเป็นที่จะต้องใช้ตามฤดูกาล

(ข) น้ำสำหรับใช้อาบในการอาบน้ำที่จำเป็นต้องอาบ และถ้าเป็นกรณีของภริยา การอาบน้ำนั้นจะต้องมีต้นเหตุมาจากสามี โดยสามีเป็นผู้มีหน้าที่ที่จะต้องจัดหาให้ตามความต้องการของภริยาซึ่งเป็นผู้ต้องการใช้น้ำ ไม่ว่าจะต้องการน้ำร้อนหรือน้ำเย็น

(ค) เครื่องใช้สำหรับห้องนอน

(ง) เครื่องครัวที่จำเป็นในกรณีที่ผู้มีหน้าที่จ่ายอาหารได้จ่ายเป็นพยัญชนาหารหรือโภชนาหาร

(จ) เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำความสะอาดและดูแลรักษาร่างกายในยามปกติหรือเสื้อผ้าที่จำเป็นและตามประเพณีท้องถิ่น

(ฉ) สิ่งจำเป็นอื่น ๆ ที่สำคัญไม่น้อยกว่าสิ่งที่ระบุใน (ก) ถึง (จ)

ในเรื่องของปริมาณ ชนิดและระยะเวลาต่อครั้งของการชำระเครื่องอุปโภคเช่นว่านั้น ให้ถือตามประเพณีท้องถิ่นของผู้ได้รับและความสมควรแก่ฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ แต่ในกรณีของเครื่องนุ่งห่มนั้น จำเป็นจะต้องเป็นเสื้อผ้าผ้าคลุมศีรษะถ้าผู้ได้รับเป็นหญิง ถุงเท้าและรองเท้า ยกเว้นผู้ได้รับเป็นคนไม่สวมรองเท้าที่มีขนาดพอดีตัวในจำนวนและรูปแบบที่เหมาะสมกับสถานการณ์และ

ประเพณีท้องถิ่นของผู้ได้รับ และมีคุณภาพตามฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ โดยให้ผู้มีหน้าที่ชำระหาให้หกเดือนต่อครั้งและต้องเป็นของใหม่แต่ถ้าอากาศหนาวแม้จะยังไม่ถึงฤดูหนาวให้ผู้มีหน้าที่ชำระจัดหาผ้าห่มและเสื้อผ้ากันหนาวให้ด้วย และถ้าอากาศร้อนแม้จะยังไม่ถึงฤดูร้อน ให้ผู้มีหน้าที่ชำระจัดหาผ้าห่มและเสื้อผ้าที่เหมาะกับอากาศร้อนให้ด้วย

(๓) ผู้ช่วยเหลือหรือผู้ดูแลหนึ่งคนในกรณีผู้ได้รับนั้นเป็นภริยา อันได้แก่ พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ที่สามีแม้จะเป็นผู้ยากจนก็ตามจะต้องจัดหาให้ เพื่อดูแลภริยาในขณะป่วย ในกรณีภริยาไม่มีพี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ แม้ภริยาไม่ป่วย ถ้าก่อนและขณะทำการสมรส ภริยามีพี่เลี้ยงหรือคนรับใช้อยู่แล้ว และถ้าภริยาประสงค์จะได้พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้เดิมให้ทำตามความประสงค์ของภริยา

(๔) เคหสถานที่เหมาะสมกับการเป็นที่อยู่อาศัยของผู้ได้รับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามประเพณีท้องถิ่นของผู้ได้รับ และในกรณีที่ภริยาเป็นผู้ได้รับ เคหสถานนั้นจะต้องเป็นที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(ก) มีความปลอดภัยต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของภริยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่สามีไม่อยู่

(ข) มีคุณภาพสมควรแก่ฐานะของภริยา แต่ไม่เกินความสามารถของสามี

(ค) ต้องประกอบด้วยห้องนอน ห้องรับแขก และห้องครัวและส่วนที่จำเป็นอื่น

(ง) ไม่มีภริยาอื่นอยู่ร่วมบ้านด้วย

สิทธิเลือกหาเคหสถานเช่นว่านี้เป็นสิทธิของสามี

ในการพิจารณาสถานะทางการเงินของผู้มีหน้าที่ชำระนั้น ให้เอาสถานะทางการเงินของผู้มีหน้าที่ชำระนั้น ในเวลาที่เริ่มมีแสงอรุณของวันแห่งการกำหนดหรือการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูในแต่ละวันมาเป็นฐานในการพิจารณา และในกรณีที่ผู้ได้รับเป็นภริยา ให้เอาสถานะทางการเงินของสามีในเวลาที่เริ่มมีแสงอรุณของวันแห่งการกำหนดหรือการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูในแต่ละวันมาเป็นฐานในการพิจารณา ถ้าในขณะนั้นภริยาไม่ได้เป็นนุชูซ แต่ถ้าในขณะนั้นภริยาเป็นนุชูซให้เอาสถานะทางการเงินของสามีในเวลาเช่นว่านั้นของวันถัดจากวันที่ภริยาไม่เป็นนุชูซมาเป็นฐานในการพิจารณาแทน

หลักเกณฑ์

ปัจจัยแห่งการยังชีพ ประกอบด้วย ๔ ประการ

(๑) เครื่องบริโภค

(ก) อาหารหลัก

อาหารหลักที่จำเป็นต่อการยังชีพตามความนิยมของท้องถิ่นที่ปรุงสุกแล้ว

หรือ

โภชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหารหลัก

รวมกับ

ค่าใช้จ่ายในการผลิตอาหารเช่นว่านั้น

ในปริมาณที่เพียงพอต่อการใช้รับประทานในหนึ่งวัน

และ

สมควรแก่ฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ

ข้อยกเว้น

ผู้ได้รับเป็นภริยาตั้งครรภ์

ให้รวมถึงเครื่องบริโภคที่ภริยาต้องการเป็นพิเศษสุดแต่ว่าภริยาต้องการสิ่งใด

ต้องไม่เกินความสามารถของสามี

(ข) อาหารเสริม

อาหารประเภทเนื้อสัตว์

อาหารจำพวกกับข้าวอื่น

ที่จำเป็นต่อการยังชีพ

และ

ปรุงสุกแล้ว

น้ำดื่ม

ผลไม้

พยัญชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหาร

รวมทั้ง

ค่าใช้จ่ายในการผลิตอาหาร

ในปริมาณที่เพียงพอต่อการใช้รับประทานในหนึ่งวัน

และ

สมควรแก่ฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๒) เครื่องอุปโภคที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน

- (ก) เครื่องนุ่งห่มตามปกติ → ที่จำเป็นจะต้องใช้ตามฤดูกาล
- (ข) น้ำสำหรับใช้อาบในการอาบน้ำที่จำเป็นต้องอาบ
  - เงื่อนไข → ถ้าเป็นกรณีของภริยา → การอาบน้ำนั้นจะต้องมีต้นเหตุมาจากสามี → สามีเป็นผู้มีหน้าที่ที่จะต้องจัดหาให้ตามความต้องการของภริยาซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำไม่ว่าจะเป็นน้ำร้อนหรือน้ำเย็น
- (ค) เครื่องใช้สำหรับห้องนอน
- (ง) เครื่องครัวที่จำเป็นในกรณีที่ผู้มีหน้าที่จ่ายอาหารได้จ่ายเป็นพยัญชนาหารหรือโภชนาหาร
- (จ) เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำความสะอาดและดูแลรักษาร่างกายในยามปกติ หรือเสื้อผ้าที่จำเป็นและตามประเพณีท้องถิ่น
- (ฉ) สิ่งจำเป็นอื่นๆ ที่สำคัญไม่น้อยกว่าสิ่งที่ระบุไว้ใน (ก) ถึง (จ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

ปริมาณ → ชนิด → ระยะเวลา

ปริมาณ
- จำนวนและรูปแบบที่เหมาะสมกับสถานการณ์และประเพณีท้องถิ่นของผู้ได้รับ
- และ
- มีคุณภาพตามฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ

ชนิด
- เครื่องนุ่งห่มของใหม่
  - เสื้อผ้า
  - ผ้าคลุมศีรษะ ถ้าผู้ได้รับเป็นหญิง
  - ถุงเท้า
  - รองเท้า ยกเว้นผู้ได้รับเป็นคนไม่สวมรองเท้าที่มีขนาดพอดีตัว
  - ผ้าห่มและเสื้อผ้ากันหนาว
  - ผ้าห่มและเสื้อผ้าที่เหมาะกับอากาศร้อน

ระยะเวลา
- หกเดือนต่อครั้ง
  - อากาศหนาวแม้จะยังไม่ถึงฤดูหนาว → ผ้าห่มและเสื้อผ้ากันหนาว
  - อากาศร้อนแม้จะยังไม่ถึงฤดูร้อน → ผ้าห่มและเสื้อผ้าที่เหมาะกับอากาศร้อน
- ต่อครั้งของการชำระเครื่องอุปโภคเช่นว่านั้น
  - ให้ถือตามประเพณีท้องถิ่นของผู้ได้รับ
  - และ
  - ความสมควรแก่ฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๓) ผู้ช่วยเหลือหรือผู้ดูแลหนึ่งคน ในกรณีผู้ได้รับเป็นภริยา

ขณะภริยาป่วย → สามีจะต้องจัดหา → พี่เลี้ยง หรือ คนรับใช้ → แม้สามีจะเป็นผู้ยากจน

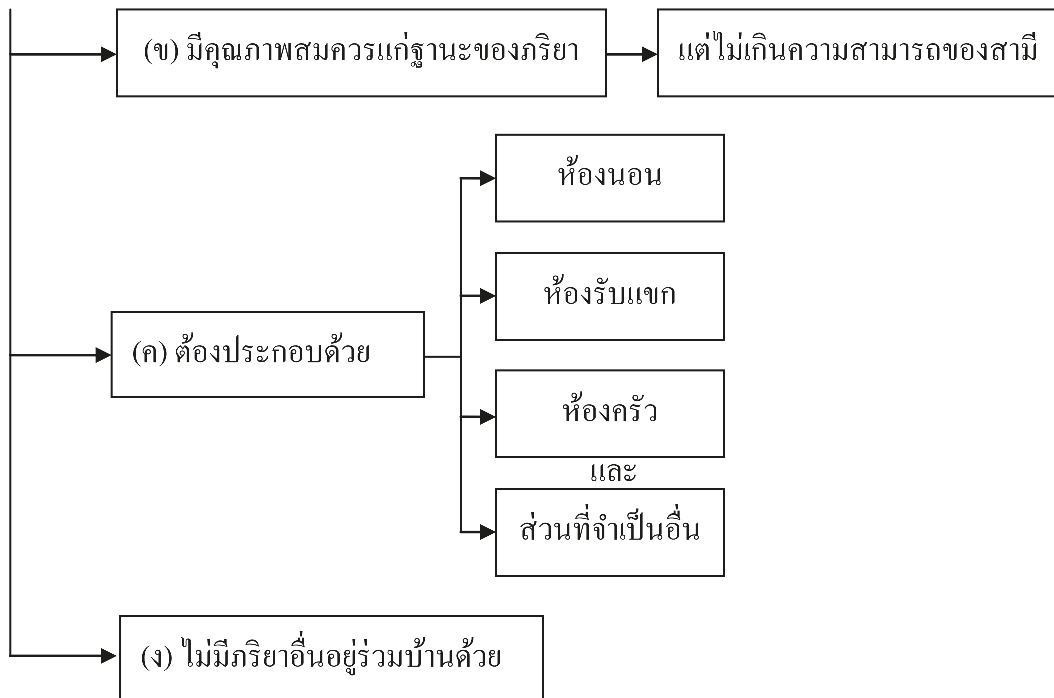
ขณะภริยาไม่ป่วย → ก่อนสมรส หรือ ขณะทำการสมรส → ภริยามี → พี่เลี้ยง หรือ คนรับใช้ → ภริยาประสงค์จะได้พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้เดิม → ให้สามีทำตามความประสงค์ของภริยา

(๔) เคหสถาน → เหมาะสมกับการเป็นที่อยู่อาศัยของผู้ได้รับ → เมื่อพิจารณาตามประเพณีท้องถิ่นของผู้ได้รับ และ ในกรณีที่ภริยาเป็นผู้ได้รับเคหสถานนั้นจะต้องเป็นที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะรวม ๔ ประการ

(ก) มีความปลอดภัย ต่อ → ชีวิต ร่างกาย และ ทรัพย์สิน → ของภริยา → โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่สามีไม่อยู่

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

เงื่อนไข การเลือกหาเคหสถานเป็นสิทธิของสามี

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๒. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

๓. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๔. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๕. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๖. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๗. "ภริยาเป็นนุซูซ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๓

ข้อพิจารณา

๑. "โภชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหารหลักนั้น รวมกับค่าใช้จ่ายในการผลิตอาหารเช่นว่านั้น" ตามความใน (๑) (ก) หมายความว่า โภชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหารหลัก เช่น ข้าวสาร รวมกับค่าใช้จ่ายในการหุงข้าวสารนั้นให้เป็นข้าวสุกที่พร้อมรับประทานด้วย

"พยัญชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหารเช่นว่านั้นรวมกับค่าใช้จ่ายในการผลิตอาหารเช่นว่านั้น" ตามความใน (๑) (ข) หมายความว่า พยัญชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหารเสริมประเภทเนื้อสัตว์ อาหารจำพวกกับข้าวอื่นที่จำเป็นต่อการยังชีพ เช่น เนื้อวัว ปลา และผัก รวมกับค่าใช้จ่ายในการปรุงเนื้อวัว ปลา และผักนั้นให้เป็นกับข้าวที่พร้อมรับประทานด้วย

๒. "ถ้าเป็นกรณีของภริยาการอาบน้ำนั้นจะต้องมีต้นเหตุมาจากสามี" หมายความว่า ถ้าการอาบน้ำตามความใน (๒) (ข) นั้น เป็นการอาบน้ำของภริยา (เพราะเป็นกรณีของค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยา) สามีมีหน้าที่หาน้ำมาให้ภริยาอาบในการอาบน้ำนั้น ก็แต่เฉพาะในกรณีที่การอาบน้ำนั้นมีต้นเหตุมาจากสามี เช่น การอาบน้ำบังคับที่เกิดจากการร่วมประเวณีกับสามี ซึ่งไม่รวมถึงการอาบน้ำที่ไม่ได้มีต้นเหตุมาจากสามี เช่น การอาบน้ำบังคับที่เกิดจากการมีประจำเดือนและการจัดหาน้ำมาให้ภริยาอาบของสามีเช่นว่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับเวรอยู่ร่วมกับภริยา ดังนั้น เป็นหน้าที่ของสามีที่ต้องปฏิบัติต่อภริยาทุกคน ไม่ใช่ใช้เฉพาะช่วงเวลาที่อยู่เวรกับภริยาคนใดคนหนึ่งเท่านั้น

การชำระ ค่าอุปการะเลี้ยงดู

ข้อ ๔๗ ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นให้ชำระเป็นปัจจัยยังชีพ และเป็นรายวัน เว้นแต่คู่กรณีจะตกลงกันว่าให้ชำระเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น

การกำหนด ค่าอุปการะเลี้ยงดู เป็นอย่างอื่นหรือ โดยวิธีอื่น

เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอต่อศาล และศาลเห็นสมควรจะกำหนดให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่นจากการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในวรรคแรก โดยจะให้ชำระเป็นปัจจัยแห่งการยังชีพด้วยหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ ถ้าไม่มีการตกลงกันของคู่กรณีเป็นอย่างอื่น และไม่มีเหตุพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่อาจทำเช่นนี้ได้

ช่วงเวลาจัดหาปัจจัย แห่งการยังชีพ

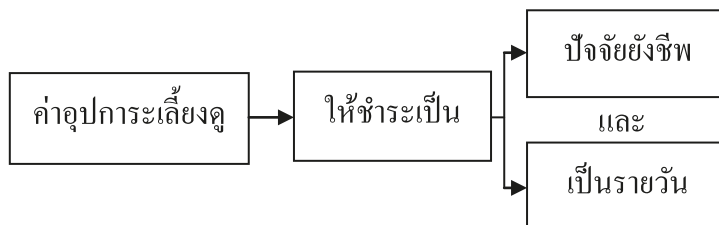
ในการจัดหาปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในข้อ ๔๖ ให้จัดหาให้ภายในช่วงเวลานับตั้งแต่เวลาที่เริ่มมีแสงอรุณจนถึงเวลาที่ผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นต้องการปัจจัยแห่งการยังชีพนั้นตามปกติในแต่ละวัน

การเปลี่ยนแปลง แก้ไข ค่าอุปการะเลี้ยงดู

เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ หรือความปรากฏต่อศาลเองว่ารายได้หรือฐานะของคู่กรณี หรือพฤติการณ์เกี่ยวข้องอื่นของค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ได้กำหนดไปก่อนนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลจะแก้ไขค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ก็ได้

วรรคแรก

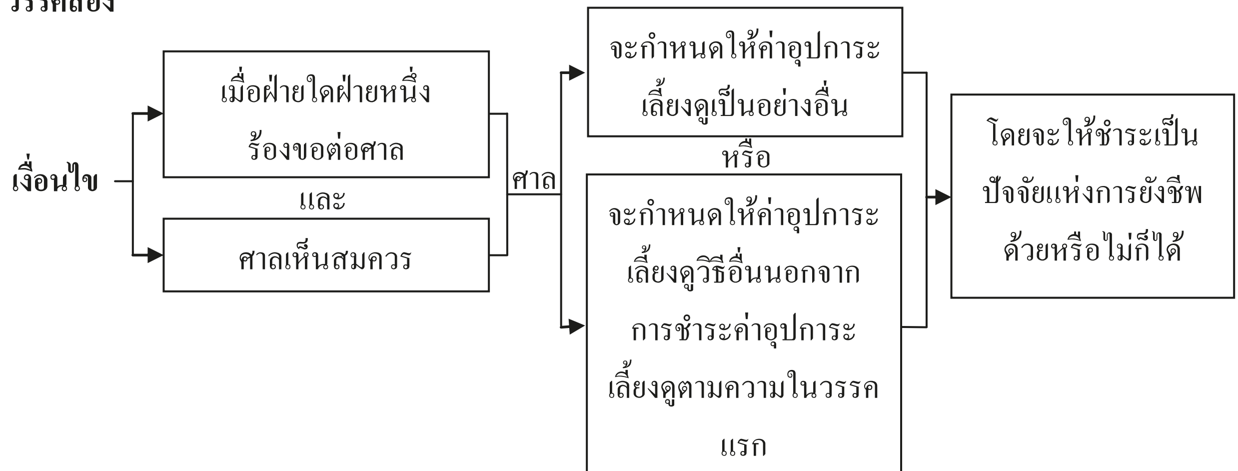
หลักเกณฑ์

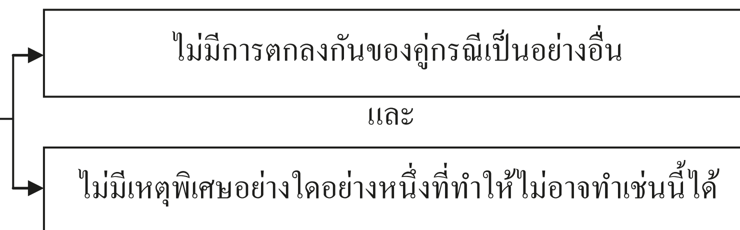

ข้อยกเว้น

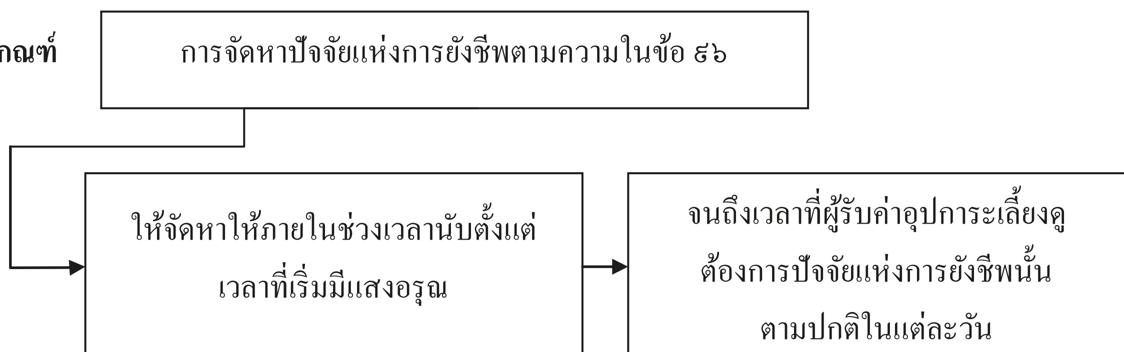

วรรคสอง

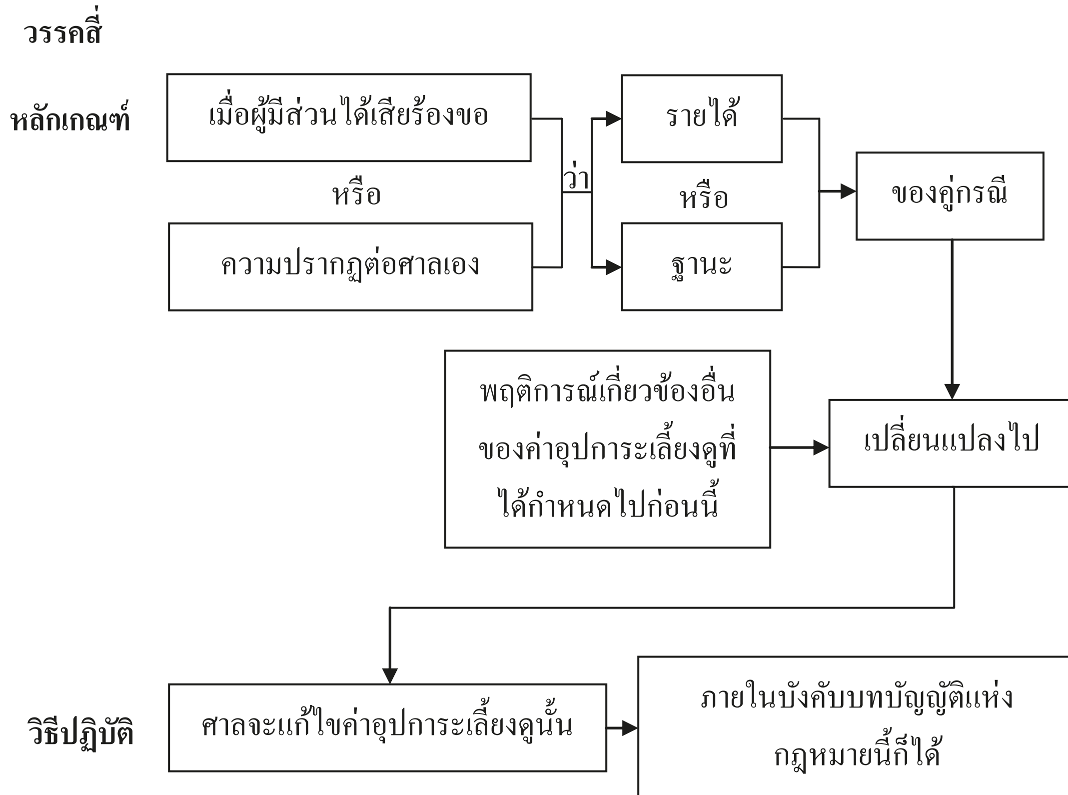

วรรคสาม

วรรคสี่

อธิบายศัพท์

๑. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๒. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๓. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๔."สมควร" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๖๘)

๕. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. "โดยจะให้ชำระเป็นค่าปัจจัยแห่งการยังชีพด้วยหรือไม่ก็ได้" หมายความว่า จะชำระเป็นปัจจัยแห่งการยังชีพในบางส่วนและชำระเป็นสิ่งอื่นจากปัจจัยแห่งการยังชีพในบางส่วนก็ได้

"ถ้าไม่มีการตกลงกันของคู่กรณีเป็นอย่างอื่น" หมายความว่า ถ้ามีการตกลงของคู่กรณีมาก่อนแล้ว และข้อตกลงนั้นต่างไปจากที่ศาลกำหนด การกำหนดของศาลไม่มีผลตามกฎหมาย เพราะผิดเงื่อนไข

"ไม่มีเหตุพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่อาจทำเช่นนี้ได้" หมายความว่า ถ้ามีเหตุพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่อาจทำเช่นนี้ได้ เช่น ถ้าศาลกำหนดให้เปลี่ยน

จากการชำระรายวันเป็นรายเดือนแต่สามีมีเหตุจำเป็นที่ทำให้ไม่สามารถชำระเป็นรายเดือนได้ หรือการชำระเป็นรายเดือนนั้นภริยาไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ชำระให้นั้นได้ การกำหนดของศาลไม่มีผลตามกฎหมาย เพราะผิดเงื่อนไข

๒. ความในวรรคสองเป็นเรื่องของการให้อำนาจศาลในการกำหนดให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นอย่างอื่นจากปัจจัยแห่งการยังชีพทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน เช่น เปลี่ยนจากปัจจัยแห่งการยังชีพเป็นเงิน หรือกำหนดให้ชำระโดยวิธีอื่นจากการชำระเป็นรายวันเช่นเปลี่ยนจากรายวันเป็นรายเดือน เป็นต้น ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(ก) ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอต่อศาลและศาลเห็นสมควร

(ข) ยังไม่มีการตกลงกันของคู่กรณีเป็นอย่างอื่น

(ค) ไม่มีเหตุพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่อาจทำเช่นนี้ได้

๓. ความในวรรคสี่ เป็นอำนาจของศาลในการแก้ไขผลการตัดสินคดีและสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียในการร้องขอให้ศาลแก้ไขผลการตัดสินคดี ในกรณีที่รายได้หรือฐานะของคู่กรณี หรือพฤติการณ์เกี่ยวข้องอื่นของค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ได้กำหนดไว้ในคดีนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป เช่น ในกรณีที่ศาลไม่พิพากษาให้จำเลยหรือฝ่ายที่ถูกเรียกร้องให้ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู เพราะฝ่ายที่ถูกเรียกร้องให้ชำระหรือจำเลยนั้นไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ในขณะนั้น ถ้าต่อมาปรากฏว่าพฤติการณ์ รายได้ หรือฐานะของจำเลยหรือฝ่ายนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจนทำให้จำเลยหรือฝ่ายนั้นอยู่ในฐานะที่จะชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ ศาลอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งในคดีนั้น โดยแก้ไขให้จำเลยหรือฝ่ายนั้นต้องชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู เมื่อผู้เรียกร้องร้องขอให้ศาลเปลี่ยนแปลงคำสั่งในคดีนั้น หรือเมื่อความปรากฏต่อศาลเอง แต่อย่างไรก็ตาม ศาลต้องพิจารณาด้วยว่าการแก้ไขดังกล่าวไปกระทบส่วนหนึ่งส่วนใดที่กฎหมายได้บังคับไว้เป็นที่แน่นอนแล้วหรือไม่ ถ้ากระทบก็ไม่อาจที่จะแก้ไขได้

หน้าที่สามีจัดหาพี่เลี้ยงหรือคนรับใช้และรักษาพยาบาลให้แก่ภริยา

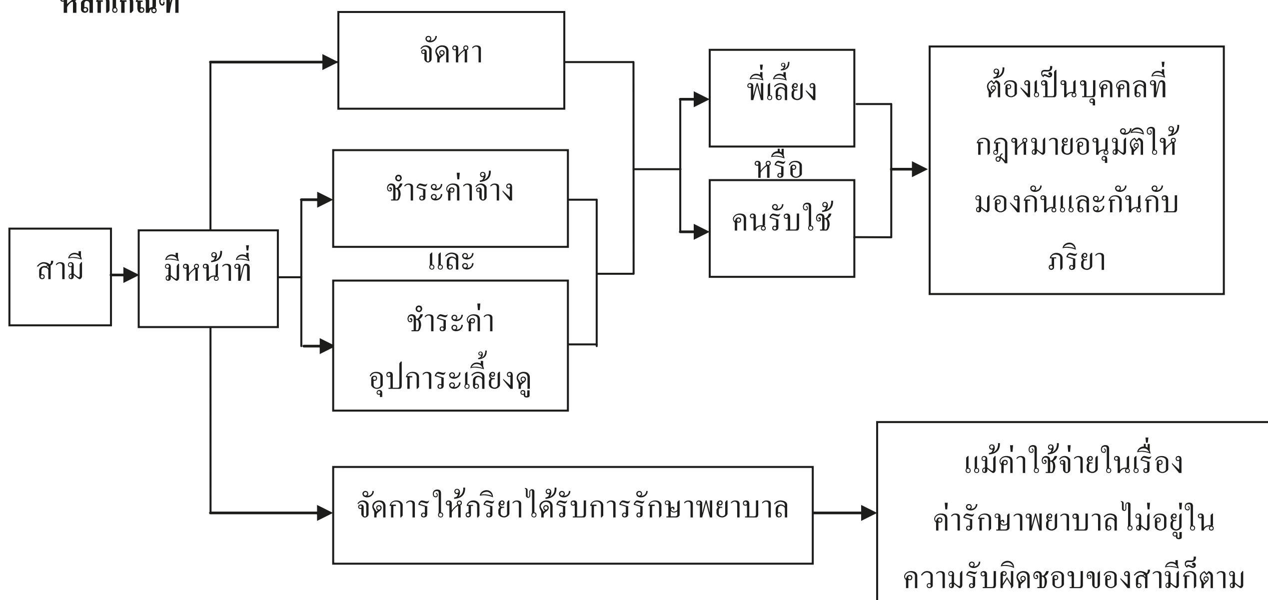
ข้อ ๙๘ พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ที่สามีจะต้องจัดหาให้ภริยานั้น ต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายอนุมัติให้มองกันและกันได้กับภริยา และสามีเป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าจ้างและค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้เช่นว่านั้นและเป็นหน้าที่ของสามีในการจัดการให้ภริยาได้รับการรักษาพยาบาล แม้ค่าใช้จ่ายในเรื่องค่ารักษาพยาบาลจะไม่อยู่ในความรับผิดชอบของสามีก็ตาม

หน้าที่พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้

การรับใช้ในสิ่งที่ภริยาต้องการเท่านั้นที่จะเป็นหน้าที่ของพี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ตามความในวรรคก่อน

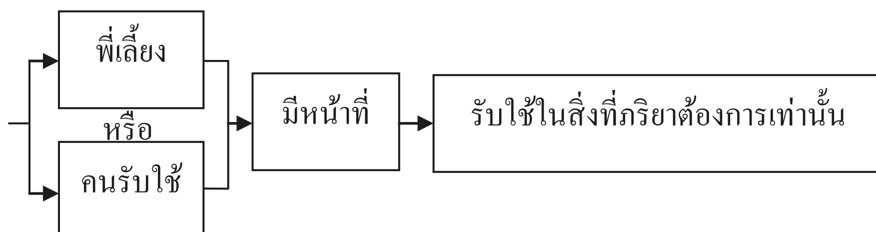
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

ข้อพิจารณา

๑. พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ที่สามีจะต้องจัดหาให้ภริยา ต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายอนุมัติให้มองกันและกันได้กับภริยา เช่น คนรับใช้เป็นผู้หญิงด้วยกัน หรือคนรับใช้เป็นผู้ชายที่กฎหมายอิสลามห้ามมิให้สมรสกับภริยาซึ่งเป็นการห้ามสมรสด้วยตลอดไป ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในข้อ ๔๘ และข้อ ๕๑

๒. สามีมีหน้าที่ในการจัดการให้ภริยาได้รับการรักษาพยาบาล เช่น การพาไปพบแพทย์ ส่วนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลไม่ได้เป็นหน้าที่ของสามี แต่ก็ไม่ห้ามหากสามีจะรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายนั้น

๓. "พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้" หมายความว่า บุคคลที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือหรือดูแลภริยาดังนั้นไม่ว่าจะเรียกว่าพี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ หรือคำอื่นที่เทียบได้กับสองคำนั้นก็จะหมายถึงบุคคลที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือหรือดูแลภริยาเช่นเดียวกัน

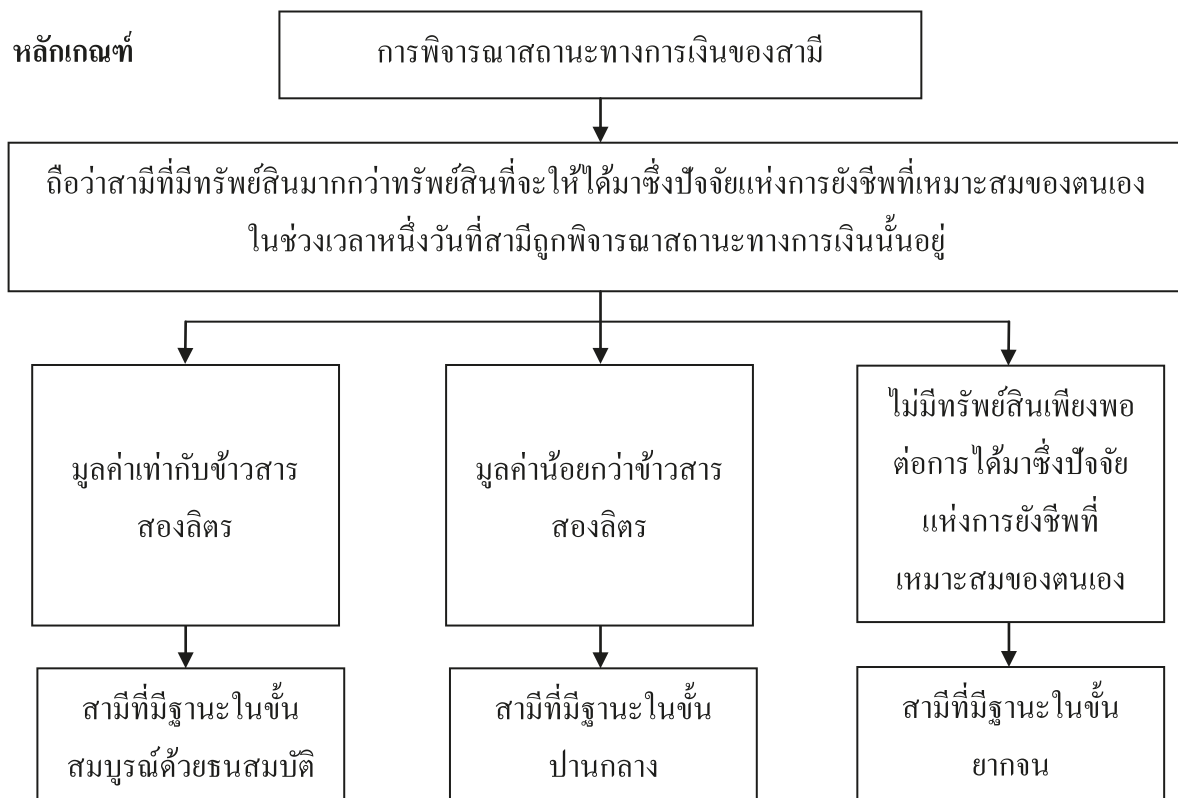
หลักเกณฑ์การพิจารณาสถานะทางการเงินของสามี

ข้อ ๘๙ ในกรณีของการพิจารณาสถานะทางการเงินของสามีนั้น ให้ถือว่าสามีที่มีทรัพย์สินมากกว่าทรัพย์สินที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมของตนเองของช่วงเวลาหนึ่งวันที่สามีนั้นกำลังถูกพิจารณาสถานะทางการเงินนั้นอยู่มีมูลค่าเท่ากับข้าวสารสองลิตร เป็นสามีที่มีฐานะในขั้นสมบูรณ์ด้วยธนสมบัติ ถ้ามีมูลค่าน้อยกว่าข้าวสารสองลิตร ให้ถือว่าเป็นสามีที่มีฐานะในขั้นปานกลาง แต่ถ้าไม่มีแม้ทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมของตนเองเช่นว่านั้นให้ถือว่าเป็นสามีที่มีฐานะในขั้นยากจน

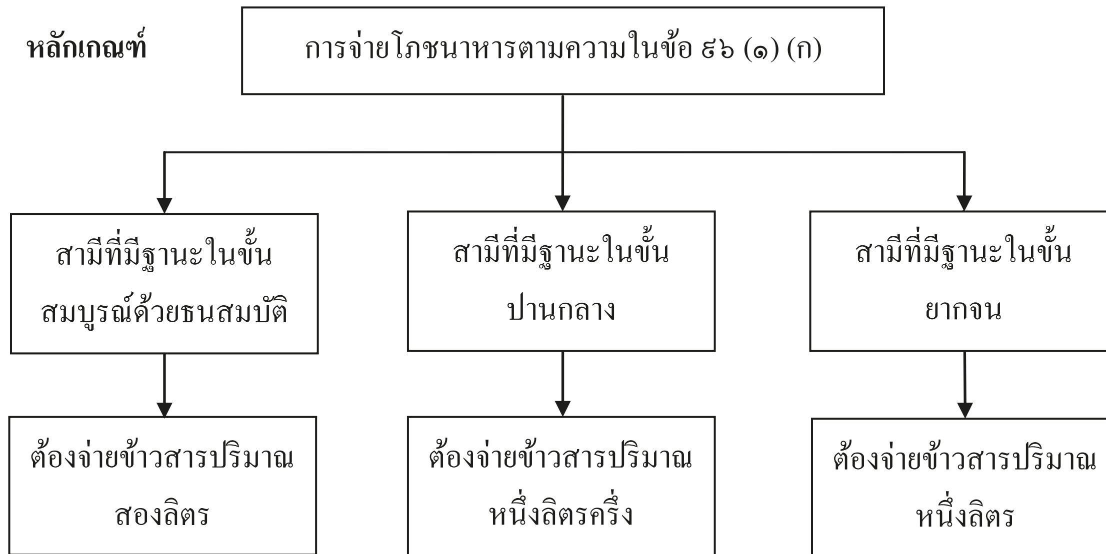
หลักเกณฑ์การจ่ายโภชนาหารตามสถานะทางการเงินของสามี

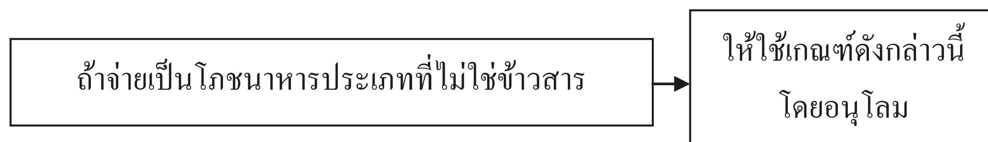
ในการจ่ายโภชนาหารตามความในข้อ ๘๖ (๑) (ก) สามีที่มีฐานะในขั้นสมบูรณ์ด้วยธนสมบัติต้องจ่ายข้าวสารปริมาณสองลิตร สามีที่มีฐานะในขั้นปานกลางต้องจ่ายข้าวสารปริมาณหนึ่งลิตรครึ่ง และสามีที่มีฐานะในขั้นยากจนต้องจ่ายข้าวสารปริมาณหนึ่งลิตร ถ้าจ่ายเป็นโภชนาหารประเภทที่ไม่ใช่ข้าวสารให้ใช้เกณฑ์ดังกล่าวนี้โดยอนุโลม

วรรคแรก

วรรคสอง

อธิบายศัพท์

๑. “ทรัพย์สิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. “วัน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

ข้อพิจารณา

๑. การจ่ายโภชนาหารตามความในวรรคสอง เป็นเกณฑ์ปริมาณการจ่ายต่อภริยาหนึ่งคน

๒. เนื่องจากไม่อาจทราบได้ว่าบุคคลคนหนึ่งจะมีชีวิตอยู่นานเท่าใดจึงทำให้ไม่อาจทราบได้ว่าทรัพย์สินที่มีอยู่ทั้งหมดจะเฉลี่ยมาใช้เป็นปัจจัยแห่งการยังชีพหรือมาใช้จ่ายเป็นค่าปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมเช่นว่านั้นสำหรับใช้ในแต่ละช่วงเวลาเช่นว่านั้นของระยะเวลาแห่งการมีชีวิตอยู่ของบุคคลนั้น ๆ ในแต่ละช่วงเวลาจำนวนเท่าใด ดังนั้น จึงจำเป็นจะต้องคำนวณหาถัวเฉลี่ยของทรัพย์ที่จะนำมาใช้ในแต่ละช่วงเวลาเช่นว่านั้นให้ได้โดยการคำนวณจากทรัพย์สินที่มีอยู่กับ

ช่วงเวลาที่เหลือของการมีชีวิตอยู่ของบุคคลนั้น ๆ โดยยึดเอาอายุเฉลี่ยของบุคคลเช่นเดียวกันนั้นของเมืองหรือประเทศนั้น ๆ มาเป็นหลักในการคำนวณ

ตัวอย่าง นาย ก. อายุ ๔๐ ปี เป็นสามีนาง ข. ทั้งสองอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งประชากรมีอายุเฉลี่ย ๗๓ ปี นาย ก. มีทรัพย์สินตีราคารวม ๑๐๐,๐๐๐ บาท และในขณะนั้นข้าวสารราคาลิตรละ ๓๐ บาท การพิจารณาสถานะทางการเงินของนาย ก. ให้พิจารณาจากช่วงเวลาที่เหลือของการมีชีวิตอยู่ของนาย ก. จากอายุเฉลี่ยของประชากรในประเทศไทยมาคำนวณ คือ ๓๓ ปี (๗๓ ปี – ๔๐ ปี) คิดเป็น ๑๒,๐๔๕ วัน (๓๓ ปี x ๓๖๕ วัน) เช่นนี้ นาย ก. มีรายได้เฉลี่ยวันละ ๘.๓๐ บาท (๑๐๐,๐๐๐ บาท / ๑๒,๐๔๕ วัน) นาย ก. จึงไม่มีทรัพย์สินที่เพียงพอที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมของตนเอง ถือว่า นาย ก. เป็นสามีที่มีฐานะในขั้นยากจน ต้องจ่ายข้าวสารปริมาณหนึ่งลิตร หากจ่ายเป็นโภชนาหารอื่นที่ไม่ใช่ข้าวสารให้จ่ายเป็นมูลค่าเท่ากับข้าวสารหนึ่งลิตร

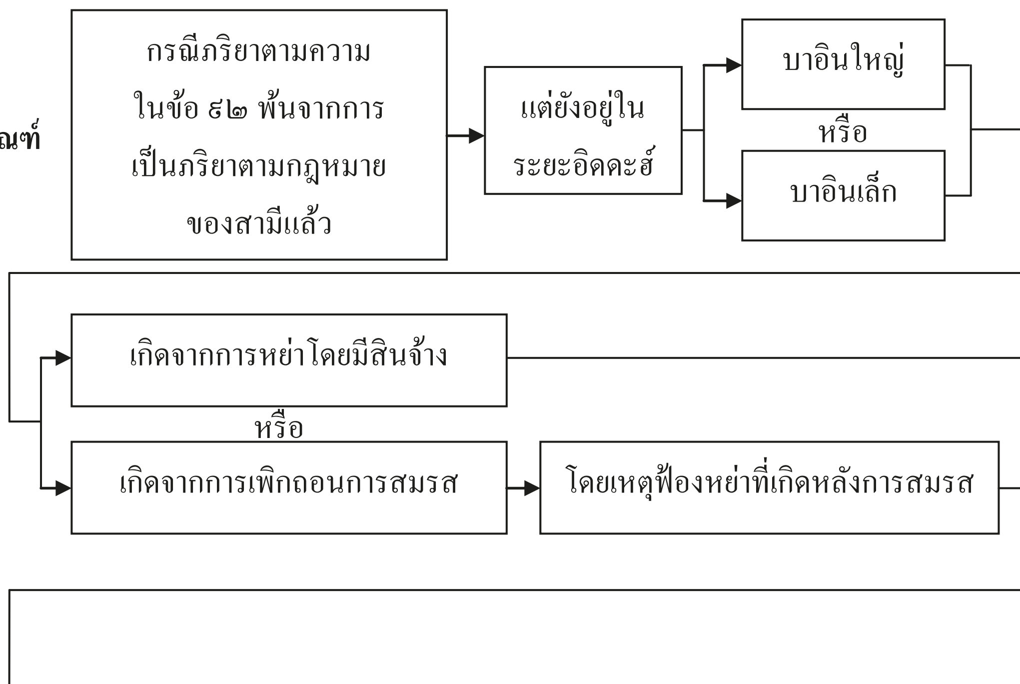
ข้อ ๑๐๐ ถ้ากรณีภริยาตามความในข้อ ๙๒ เป็นภริยาที่ได้พ้นจากการเป็นภริยาตามกฎหมายของสามีแล้ว แต่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์บาอินใหญ่หรือบาอินเล็กที่เกิดจากการหย่าโดยมีสินจ้างหรือเกิดจากการเพิกถอนการสมรสโดยเหตุฟ้องหย่าที่เกิดหลังการสมรสและภริยานั้นมีครรภ์กับสามี แม้ว่าสามีนั้นได้ตายลงในระหว่างที่ภริยานั้นยังตั้งครรภ์อยู่ ภริยานั้นยังมีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามีหรือกองมรดกของสามี แล้วแต่กรณี ในเฉพาะส่วนอื่นจากส่วนที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ตามความในข้อ ๙๖ (๒) (จ) เว้นแต่ภริยานั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เครื่องมือเครื่องใช้นั้น แต่ถ้าภริยาดังกล่าวไม่ได้ตั้งครรภ์ ภริยานั้นจะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูยกเว้นในส่วนที่เป็นเคหสถาน

ค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาในระยะอิดดะฮ์ประเภทบาอินที่เกิดจากการหย่าโดยมีสินจ้างหรือเพิกถอนการสมรส

ในกรณีสามีได้ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาตามความในวรรคแรกเนื่องจากเข้าใจผิดว่าภริยาตั้งครรภ์ เมื่อปรากฏว่าไม่ได้ตั้งครรภ์ ให้ภริยานั้นคืนส่วนที่ได้รับมาเกินสิทธิแก่สามี

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

ภริยาตั้งครรภ์กับสามี

ภริยามีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดู

เฉพาะส่วนอื่นนอกจากส่วนที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ตามความในข้อ๘๖ (๒) (จ)

จาก

สามี

กองมรดกของสามี

กรณีสามีตายลงในระหว่างที่ภริยานั้นยังตั้งครรภ์อยู่

ข้อยกเว้น

ภริยามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เครื่องมือเครื่องใช้นั้น

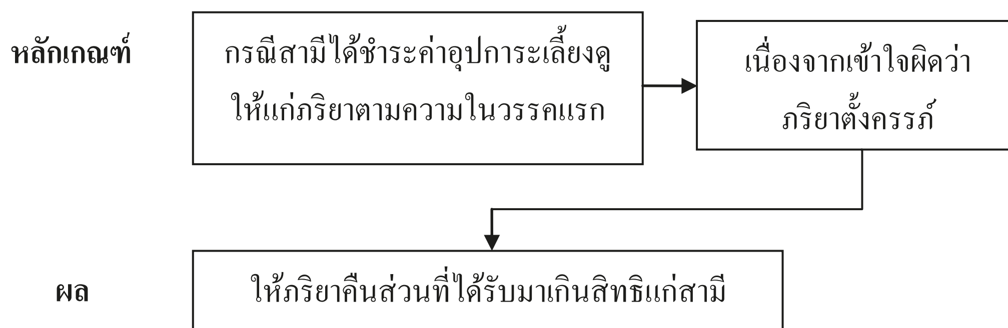
ภริยาไม่ได้ตั้งครรภ์กับสามี

ภริยาไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดู

แต่

มีสิทธิเฉพาะส่วนที่เป็นเคหสถาน

วรรคสอง

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "อิดดะฮ์บาอินใหญ่" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๓) (ข)

๓. "อิดดะฮ์บาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๓) (ก)

๔. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๕. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๖. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

ข้อพิจารณา

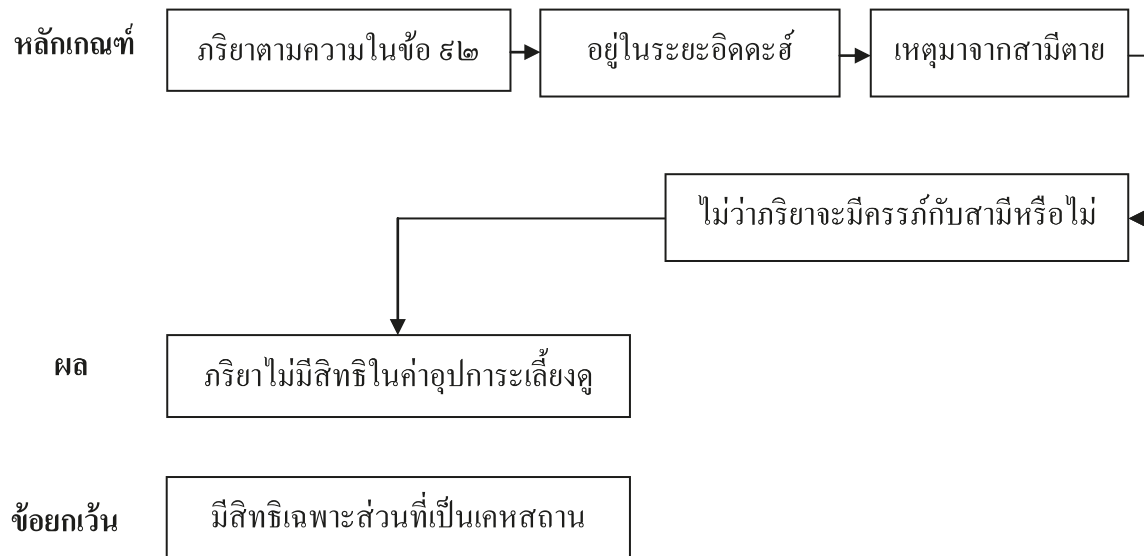
๑. "ถ้ากรณีภริยาตามความในข้อ ๙๒ เป็นภริยาที่ได้พ้นจากการเป็นภริยาตามกฎหมายของสามีแล้วแต่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์บาอินใหญ่ หรือบาอินเล็กที่เกิดจากการหย่าโดยมีสินจ้างหรือเกิดจากการเพิกถอนการสมรสโดยเหตุฟ้องหย่าที่เกิดหลังการสมรส และภริยานั้นมีครรภ์กับสามี" หมายความว่า ในกรณีที่ภริยายังอยู่ในระยะอิดดะฮ์บาอินใหญ่ หรือบาอินเล็ก (แต่ต้องเป็นบาอินเล็กที่เกิดจากการหย่าโดยมีสินจ้างหรือเกิดจากการเพิกถอนการสมรสโดยเหตุฟ้องหย่าที่เกิดหลังการสมรส) และภริยานั้นมีครรภ์กับสามีที่เป็นเจ้าของอิดดะฮ์

๒. "ตาย" ตามข้อนี้ ต้องเป็นกรณีที่สามีนั้นถึงแก่ความตายไม่ใช่เป็นเพียงบุคคลผู้สูญหาย ดังนั้น ในกรณีที่สามีเป็นเพียงบุคคลผู้สูญหายจะยังไม่ถือว่าถึงแก่ความตาย จนกว่าจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้เป็นผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมายตามความในข้อ ๑ (๖๒) ประกอบข้อ ๑ (๖๐)

ค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาในระยะอิดดะฮ์โดยเหตุสามีตาย

ข้อ ๑๐๑ ภริยาตามความในข้อ ๙๒ ที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ที่เป็นเหตุมาจากสามีตาย ไม่ว่าจะมีครรภ์กับสามีหรือไม่ จะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดู ยกเว้นในส่วนที่เป็นเคหสถาน

อธิบายศัพท์

๑. “อิดดะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. “ค่าอุปการะเลี้ยงดู” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

ข้อพิจารณา

ภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ที่เป็นเหตุมาจากสามีตาย ได้แก่ ภริยาในกรณีตามข้อ ๒๙๙ (๒) จะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูจากกองมรดกของสามี ยกเว้นในส่วนที่เป็นเคหสถาน ซึ่งก็คือเคหสถานแห่งสุดท้ายที่สามีให้อาศัยอยู่ในขณะอยู่ในสมรส

ข้อ ๑๐๒ ห้ามมิให้ภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ออกจากเคหสถานที่อาศัยอยู่ในขณะเกิดอิดดะฮ์ หรือย้ายออกจากเคหสถานดังกล่าวโดยไม่จำเป็นจนกว่าจะหมดระยะอิดดะฮ์ และให้กลับมานอนที่บ้านในทุกครั้งที่ออกไป และสามีไม่อาจขายเคหสถานนั้นในกรณีที่ไม่เป็นอิดดะฮ์ที่รู้วันสิ้นสุดที่แน่นอน หรือให้ภริยานั้นไปอาศัยที่อื่นยกเว้นเพื่อความเหมาะสมกับภริยานั้น หรืออยู่ร่วมกับบุคคลอื่นจนขาดความเป็นส่วนตัวและเสี่ยงต่อการที่จะละเมิดกฎหมาย

การห้ามออกนอกเคหสถานของภริยาในระยะอิดดะฮ์

การออกนอกเคหสถานด้วยเหตุต่อไปนี้ ถือเป็นเหตุจำเป็นตามความในวรรคก่อน

เหตุจำเป็นในการออกนอกเคหสถาน

(ก) เกรงภัยที่จะเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของตนเองหรือบุตร

(ข) เดือดร้อนอย่างมากจากเพื่อนบ้าน

(ค) เป็นเหตุให้เพื่อนบ้านเดือดร้อนอย่างมาก

(ง) หาเลี้ยงชีพในเวลากลางวันหรือแม้เวลากลางคืนถ้าทำไม่ได้ในเวลากลางวัน

(จ) ไปพูดคุยกับเพื่อนบ้านเพื่อความคุ้นเคยที่บ้านของเพื่อนบ้านแม้จะเป็นเวลากลางคืน

(ฉ) กระทำสิ่งใด ๆ ที่สำคัญไม่น้อยกว่าที่ได้ระบุไว้ใน (ก) ถึง (จ)

การให้ภริยานั้นออกจากบ้านหลังเดิมที่มีราคาแพงเกินฐานะหรือศักดิ์ศรีของภริยานั้นไปอาศัยที่บ้านหลังใหม่ที่มีราคาสมฐานะหรือศักดิ์ศรีของภริยานั้น หรือการให้ภริยานั้นออกจากบ้านหลังเดิมที่มีราคาและสภาพที่ด้อยกว่าฐานะหรือศักดิ์ศรีของภริยานั้นไปอาศัยที่บ้านหลังใหม่ที่มีราคาสมฐานะหรือศักดิ์ศรีของภริยานั้น ถือเป็นการย้ายเพื่อความเหมาะสมตามความในวรรคก่อน และเฉพาะในกรณีหลังนั้นให้ถือเป็นหน้าที่ของสามีที่จะต้องทำเช่นว่านั้น

การไปอาศัยที่บ้านหลังใหม่เพื่อความเหมาะสม

ในกรณีที่มีการขัดแย้งกันด้วยเหตุว่าภริยาออกจากบ้านที่อาศัยอยู่ประจำและในขณะที่ยังอยู่นอกบ้านได้เกิดอิดดะฮ์ขึ้น และภริยาอ้างว่าออกไปตามคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของสามี แต่สามีปฏิเสธหรือภริยาอ้างว่าออกมาเพื่อย้ายไปอยู่บ้านใหม่ตามคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของสามี แต่สามีแย้งว่าให้ออกไปเพื่อทำธุระเท่านั้น ถ้าไม่มีหลักฐานให้ฟังได้เป็นอย่างอื่นให้ฟังคำของสามี

การฟังข้อเท็จจริงกรณีขัดแย้งระหว่างสามีภริยาเกี่ยวกับการออกนอกบ้านและเกิดอิดดะฮ์

โดยการสาบาน และให้ภริยานั้นกลับเข้าบ้านโดยพลัน แต่ถ้าสามีให้การยอมรับ ภริยานั้นไม่ต้องกลับเข้าบ้านโดยพลัน

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

ภายใน ระยะอิดดะฮ์ → ก)ห้ามมิให้ภริยา → ออก หรือ ย้าย → จากเคหสถานที่อาศัย → โดยไม่มีความจำเป็น

→ หากภริยาออกจากเคหสถานโดยมีความจำเป็น (ตามวรรคสอง) → ให้กลับมานอนที่บ้านทุกครั้งที่ออกไป

→ ข) ห้ามมิให้สามีขายเคหสถานนั้น → กรณีที่ไม่เป็นอิดดะฮ์ที่รู้วันสิ้นสุดที่แน่นอน

→ ค) ห้ามมิให้สามีให้ภริยานั้นไปอาศัยที่อื่น → ข้อยกเว้น → เพื่อความเหมาะสมแก่ภริยานั้น

→ ง) ห้ามมิให้สามีให้ภริยาอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น → จนขาดความเป็นส่วนตัว และ เสี่ยงต่อการที่จะละเมิดกฎหมาย

→ จนกว่าจะหมดระยะอิดดะฮ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

กรณีที่ถือว่าเป็นการย้ายเคหสถานเพื่อความเหมาะสมแก่ภริยาในระยะอิดดะฮ์

↓

ออกจากบ้านหลังเดิม

↓

ที่มีราคาแพงเกินกว่า → ฐานะ หรือ ศักดิ์ศรี ← ที่มีราคาด้อยกว่า และ ที่มีสภาพด้อยกว่า

↓

ไปอาศัยที่บ้านหลังใหม่ที่มีราคา

↓

สมฐานะ หรือ สมศักดิ์ศรี

↓

ของภริยานั้น

(ที่มีสภาพด้อยกว่า) ↓

ถือเป็นหน้าที่ของสามีที่จะต้องกระทำให้แก่ภริยา

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

กรณีที่มีการขัดแย้งกันด้วยเหตุว่าภริยาออกจากบ้านที่อาศัยอยู่ประจำ → ขณะที่ยังอยู่นอกบ้าน และ เกิดอิดคะฮ์ขึ้น

↓

ภริยาอ้างว่า

ออกมาเพื่อย้ายมาอยู่บ้านหลังใหม่ด้วยความยินยอม หรือ ออกมาเพื่อย้ายมาอยู่บ้านหลังใหม่ตามคำสั่ง

↓

ของสามี

↓

แต่สามีแย้งว่าให้ออกไปเพื่อทำธุระเท่านั้น

ออกไปด้วยความยินยอม หรือ ออกไปตามคำสั่ง

↓

ของสามี

↓

แต่สามีปฏิเสธ

↓

ถ้าไม่มีหลักฐานให้ฟังได้เป็นอย่างอื่นให้ฟังคำของสามีโดยการสาบาน

↓

ภริยานั้นต้องกลับเข้าบ้านโดยพลัน

ถ้าสามีให้การยอมรับ

↓

ภริยานั้นไม่ต้องกลับเข้าบ้านโดยพลัน

ผล

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๔. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๕. "โดยพลัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๒)

ข้อพิจารณา

๑. อิดดะฮ์ที่ไม่รู้วันสิ้นสุดแน่นอน ได้แก่ อิดดะฮ์ของผู้ที่มีครรภ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๑) และของผู้ที่มีประจำเดือนตามความในข้อ ๒๙๙ (๓) วรรคท้ายตอนต้น

๒. "วัน" ตามความในข้อนี้ หมายถึง ส่วนใดส่วนหนึ่งของเวลา มิใช่ "วัน" ตามนิยามศัพท์ในข้อ ๑ (๕)

๓. "ในกรณีที่มีการขัดแย้งกันด้วยเหตุว่าภริยาออกจากบ้านที่อาศัยอยู่ประจำ และในขณะที่ยังอยู่นอกบ้านได้เกิดอิดดะฮ์ขึ้น และภริยาอ้างว่าออกไปตามคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของสามี แต่สามีปฏิเสธ หรือภริยาอ้างว่าออกมาเพื่อย้ายไปอยู่บ้านใหม่ตามคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของสามี แต่สามีแย้งว่าให้ออกไปเพื่อทำธุระเท่านั้น ถ้าไม่มีหลักฐานให้ฟังได้เป็นอย่างอื่น ให้ฟังคำของสามีโดยการสาบาน" ตามความในวรรคสี่ นั้น หมายความว่า ในกรณีที่มีการขัดแย้งกันด้วยเหตุว่าภริยาออกจากบ้านที่อาศัยอยู่ประจำ และขณะที่ยังอยู่นอกบ้านได้เกิดอิดดะฮ์ขึ้น เช่น ภริยานั้นถูกสามีหย่า และภริยาอ้างว่าการที่ตนได้ออกจากบ้านที่อาศัยอยู่ประจำไปในครั้งนั้น เป็นการออกไปตามคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของสามี แต่สามีปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นเช่นนั้น หรือภริยาอ้างว่าการที่ตนได้ออกจากบ้านที่อาศัยอยู่ประจำไปในครั้งนั้น เป็นการออกไปเพื่อย้ายไปอยู่บ้านใหม่ตามคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของสามี แต่สามีแย้งว่าการที่ภริยาได้ออกจากบ้านที่อาศัยอยู่ประจำไปในครั้งนั้น เป็นการออกไปเพื่อทำธุระเท่านั้น ไม่ได้ออกไปเพื่อย้ายไปอยู่บ้านใหม่ตามที่ภริยาอ้าง ในกรณีดังกล่าวถ้าไม่มีหลักฐานให้ฟังได้เป็นอย่างอื่น เช่น ต่างฝ่ายต่างก็ไม่มีหลักฐาน ให้ฟังคำของสามีแต่ก็ต้องให้สามีสาบานยืนยันคำพูดของตนว่าเป็นความจริงด้วย และถ้าเป็นกรณีอื่นจากนี้ก็จะไม่เกี่ยวข้องกับกรณีนี้ ซึ่งอาจต้องรับฟังพยานหลักฐานตามหลักทั่วไปตามข้อ ๔ และข้อ ๙

ข้อ ๑๐๓ ในกรณีที่เกิดอิดดะฮ์ในขณะกำลังจะออกเดินทางหรือออกเดินทางแล้ว เพื่อไปอยู่บ้านหลังใหม่ไม่ว่าบ้านนั้นจะอยู่ในเมืองที่อยู่เดิมหรือไม่ และไม่ว่าจะไปตามคำสั่งของสามีหรือไม่ ถ้าสามารถทำได้ ให้ภริยานั้นกลับมาอยู่บ้านหลังเดิม แต่ถ้าเป็นกรณีที่เกิดอิดดะฮ์ในขณะเดินทางไปทำธุระต่างแดนโดยได้รับอนุญาตจากสามี ถ้าสามารถทำได้ให้ภริยานั้นเลือกว่าจะกลับบ้านหรือจะเดินทางต่อ ถ้าเลือกเดินทางต่อหลังเสร็จธุระต้องรีบกลับโดยทันที

วิธีปฏิบัติกรณีเกิดอิดดะฮ์ในขณะเดินทาง

ในกรณีที่ขณะเกิดอิดดะฮ์ ผู้อยู่ในระยะอิดดะฮ์ไม่ได้อยู่ในเคหสถานที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม โดยอาศัยอยู่ในสถานที่อื่น หรืออยู่ในขณะเดินทางไปอาศัยอยู่ในสถานที่อื่นตามคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของสามี ให้ผู้นั้นอาศัยอยู่ในสถานที่นั้นต่อไป โดยไม่ต้องกลับเข้าเคหสถานที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม แม้การยินยอมของสามีได้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้นั้นได้ไปถึงสถานที่นั้นแล้ว แต่ถ้าการไปอาศัยอยู่ในสถานที่อื่นเช่นว่านั้น ไม่ได้เป็นการทำตามคำสั่งหรือยังไม่ได้รับความยินยอมของสามี ให้ผู้นั้นกลับมาอาศัยอยู่ในเคหสถานที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

ก)กรณีที่เกิดอิดดะฮ์ → ขณะ → กำลังจะออกเดินทาง หรือ ออกเดินทางแล้ว → เพื่อไปอยู่บ้านหลังใหม่ → ไม่ว่าบ้านนั้นจะอยู่ในเมืองที่อยู่เดิมหรือไม่ และ ไม่ว่าจะไปตามคำสั่งของสามีหรือไม่

วิธีปฏิบัติ

ถ้าสามารถทำได้ → ให้ภริยานั้นกลับมาอยู่บ้านหลังเดิม

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

ข)กรณีที่เกิดอิดดะฮ์ ขณะ เดินทางไปทำธุระต่างแดน → โดยได้รับอนุญาตจากสามี

วิธีปฏิบัติ

ถ้าสามารถทำได้ → ให้ภริยานั้นเลือก → กลับบ้าน หรือ เดินทางต่อ

เดินทางต่อ → หลังเสร็จธุระต้องรีบกลับบ้านโดยทันที

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ก)กรณีที่เกิดอิดดะฮ์ → ผู้อยู่ในระยะอิดดะฮ์ → ไม่ได้อยู่ในเคหสถานที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิมโดยอาศัยอยู่ในสถานที่อื่น หรือ อยู่ในขณะเดินทางไปอาศัยอยู่ในสถานที่อื่น

→ ตามคำสั่ง หรือ ด้วยความยินยอม → ของสามี → ให้ผู้นั้นอาศัยอยู่ในสถานที่นั้นต่อไปโดยไม่ต้องกลับเข้าเคหสถานที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม

→ แม้การยินยอมของสามีได้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้นั้นได้ไปถึงสถานที่นั้นแล้ว

→ ไม่ได้เป็นการทำตามคำสั่ง หรือ ไม่ได้รับความยินยอม → ของสามี → ให้ผู้นั้นกลับมาอาศัยอยู่ในเคหสถานที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม

อธิบายศัพท์

"อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

ข้อพิจารณา

๑. "บ้านหลังใหม่" หมายความว่า เคหสถานที่สามีจัดให้เป็นที่อยู่อาศัยของภริยาหลังใหม่ และ"เคหสถานที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม" หมายความว่า เคหสถานที่สามีจัดให้เป็นที่อยู่อาศัยของภริยาหลังเดิม

๒. "ในกรณีที่เกิดอิดดะฮ์ในขณะกำลังจะออกเดินทางหรือออกเดินทางแล้วเพื่อไปอยู่บ้านหลังใหม่ ไม่ว่าบ้านนั้นจะอยู่ในเมืองที่อยู่เดิมหรือไม่ และไม่ว่าจะไปตามคำสั่งของสามีหรือไม่ ถ้าสามารถทำได้ ให้ภริยานั้นกลับมาอยู่บ้านหลังเดิม" หมายความว่า ในกรณีที่เกิดอิดดะฮ์ขึ้น เช่น ภริยาถูกหย่าในขณะกำลังจะออกเดินทางหรือออกเดินทางแล้ว แต่ยังไม่ถึงจุดหมาย หรือออกเดินทางมาไม่นาน (คือออกมายังไม่ไกลถึงกับการกลับเข้าไปยังบ้านเดิมยากกว่าเดินทางต่อไปยังบ้านใหม่) ในการเดินทางไปอยู่บ้านหลังใหม่ ไม่ว่าบ้านนั้นจะอยู่ในเมืองที่อยู่เดิมหรือไม่ และไม่ว่าการออกไปนั้นจะไปตามคำสั่งของสามีหรือไม่ ถ้าสามารถทำได้ไม่ยาก ให้ภริยานั้นคงอยู่บ้านหลังเดิมต่อไป ไม่ให้ออกไปบ้านหลังใหม่ โดยห้ามออกเดินทาง ถ้ายังไม่ออกเดินทาง และต้องกลับเข้ามาถ้าออกไปแล้ว แต่ถ้าไม่สามารถทำเช่นนั้นได้หรือทำได้ยาก เช่น ถ้าบ้านหลังเดิมนั้นเป็นบ้านเช่าที่หมดสัญญาเช่าแล้วและเจ้าของบ้านไม่ยอมให้เช่าต่อหรือออกเดินทางมาตั้งนานแล้ว (คือออกมาไกลถึงกับการกลับเข้าไปยังบ้านเดิมยากกว่าเดินทางต่อไปยังบ้านหลังใหม่) ภริยานั้นไม่จำเป็นต้องอยู่บ้านหลังนั้นต่อไป

สามีตกเป็นหนี้ค่าอุปการะเลี้ยงดู

ข้อ ๑๐๔ สามีมีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๘๒ นั้น ก็ต่อเมื่อภริยาเรียกร้องสิทธินั้นเมื่อภริยาเรียกร้องแล้ว และล่วงเลยเวลาชำระแต่ไม่มีการชำระให้ถือว่าสามีเป็นหนี้ภริยาโดยปริยาย

การยึดถือเอาทรัพย์มาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาหรือบุตร

ในกรณีที่สามีไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูของภริยาหรือค่าอุปการะเลี้ยงดูของบุตรที่อยู่ภายใต้อำนาจเลี้ยงดูของภริยาให้แก่ภริยา ภริยามีสิทธิยึดถือเอาทรัพย์ของสามีมาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูของตนหรือของบุตรนั้นได้

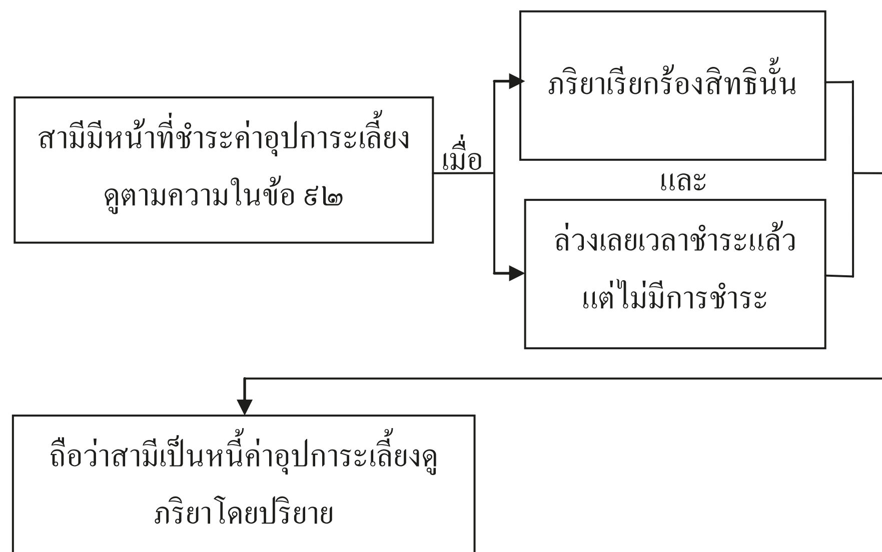
การร้องขอต่อศาลให้บังคับชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาหรือบุตร

ในกรณีที่สามีไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือไม่ชำระหนี้ที่เกิดจากการไม่ชำระนั้น และภริยาไม่สามารถยึดถือเอาทรัพย์ของสามีตามความในวรรคสองได้ ภริยามีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้สามีชำระได้ และถ้าสามีไม่สามารถชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูระดับผู้ยากจนในส่วนที่เป็นเรื่องเฉพาะตัวของภริยา หรือสามีไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลและไม่มีทรัพย์สินที่จะยึดเอามาชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้นที่ยังไม่กลายเป็นหนี้ได้ ภริยามีสิทธิฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) ได้

สามีมีทรัพย์สินตั้งอยู่ในระยะทางไม่เกินเก้าสิบหกกิโลเมตร

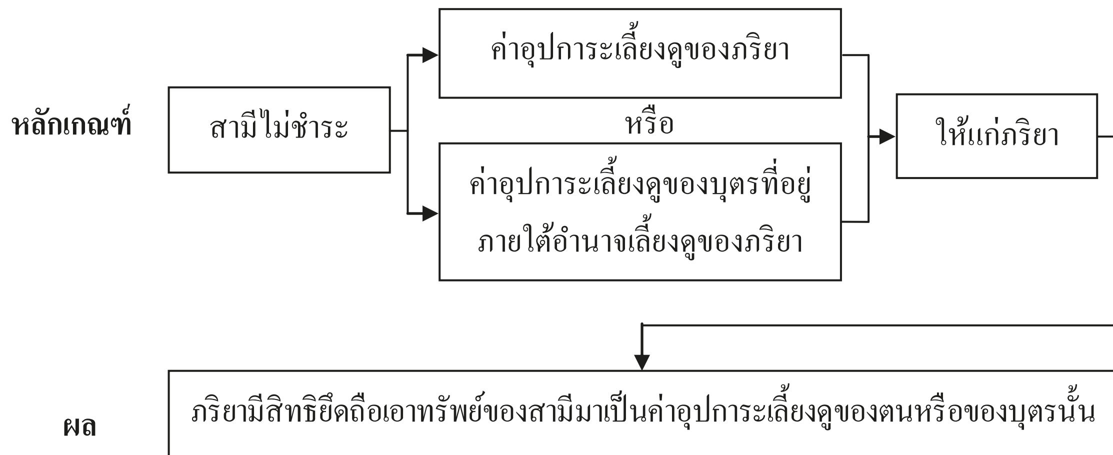
ในกรณีที่สามีตามความในวรรคสาม มีทรัพย์สินตั้งอยู่ในระยะทางไม่เกินเก้าสิบหกกิโลเมตร ภริยาไม่มีสิทธิฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค)

วรรคแรก

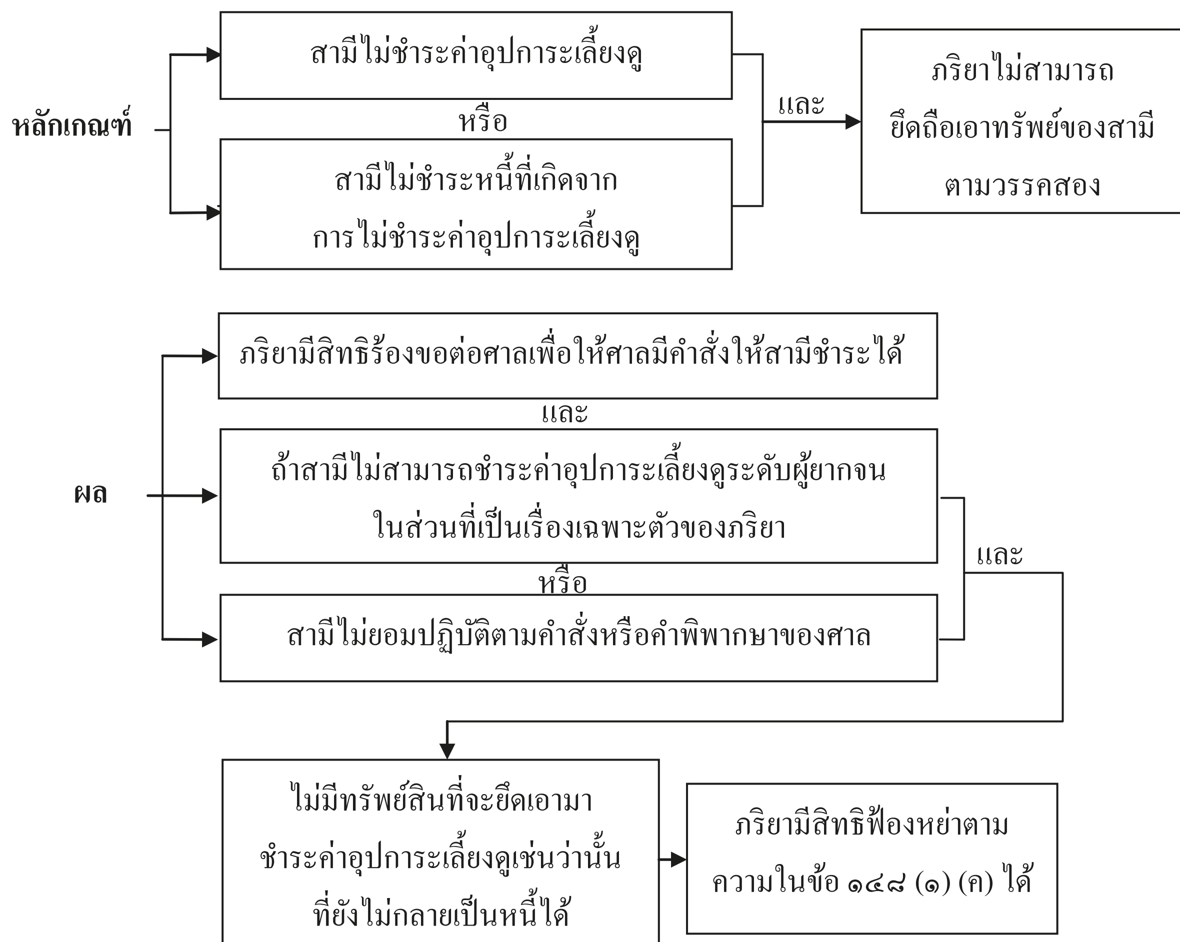

วรรคสอง

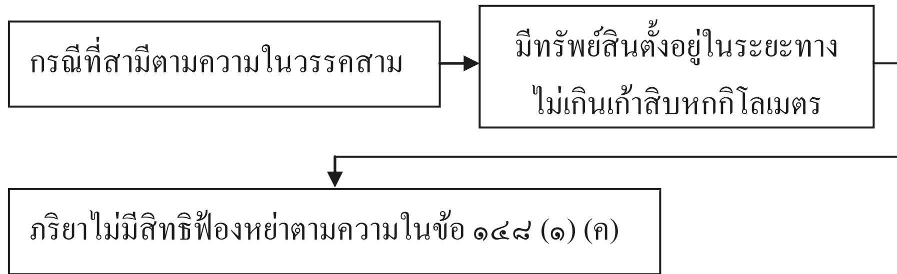

วรรคสาม

วรรคสี่

อธิบายศัพท์

๑. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๒. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๓. "อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๙

๔. "ทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๕. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

๑. "บุตรที่อยู่ภายใต้อำนาจเลี้ยงดูของภริยา" หมายความว่า บุตรของสามีที่อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูของภริยาที่สามีต้องจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูให้บุตรนั้นตามกฎหมาย รวมถึงบุตรที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษระหว่างชายหญิงนั้นด้วยแต่ไม่รวมถึงบุตรที่เกิดจากการเสพเมถุนระหว่างชายกับหญิงนั้นนอกสมรสตามความในข้อ ๓๑๕

ข้อสังเกต บุตรของสามีที่อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูของภริยารวมถึงบุตรของสามีที่มิได้เกิดจากภริยานั้นแต่อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูของภริยานั้นด้วย

๒. การร้องขอต่อศาลตามความในวรรคสาม เป็นทำนองเดียวกันกับการยื่นคำร้องขอใช้สิทธิทางศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕

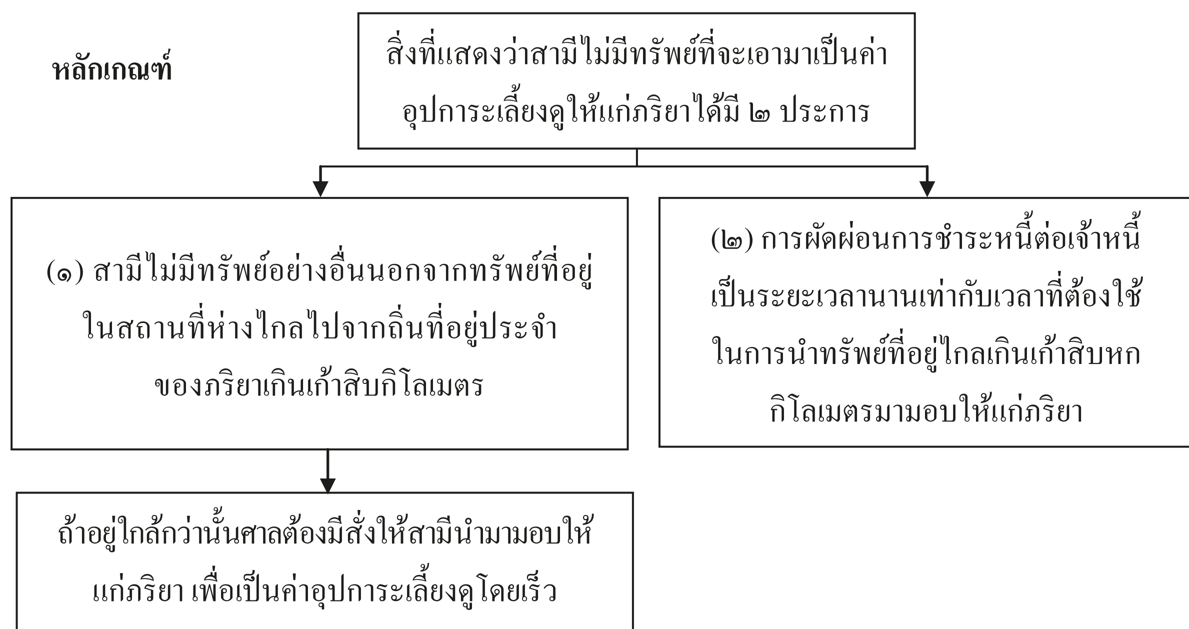

ข้อ ๑๐๕ กรณีต่อไปนี้ ถือเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสามีไม่มีทรัพย์ที่จะเอามาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาได้

กรณีที่ถือว่าสามีไม่มีทรัพย์ที่จะนำมาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดู

(๑) กรณีที่สามีไม่มีทรัพย์อื่นนอกจากทรัพย์ที่อยู่ในสถานที่ห่างไกลไปจากถิ่นที่อยู่ประจำของภริยาเกินเก้าสิบหกกิโลเมตร ถ้าอยู่ใกล้กว่านั้นศาลต้องสั่งให้สามีไปนำมามอบให้แก่ภริยาเพื่อเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยเร็ว

(๒) การผัดผ่อนการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้เป็นระยะเวลานานเท่ากับเวลาที่ต้องใช้ในการนำทรัพย์ที่อยู่ไกลเกินเก้าสิบหกกิโลเมตรมามอบให้แก่ภริยา

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

๒. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๓. "ถิ่นที่อยู่ประจำ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๐)

๔. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสามีไม่มีทรัพย์ที่จะนำมาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาตามความในข้อนี้ สามารถนำไปพิจารณาในเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูของบุตรได้ด้วย ส่วนปัญหาว่าการไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นจะก่อให้เกิดหนี้หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ถ้าสามีไม่มีทรัพย์ที่จะเอามาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยา

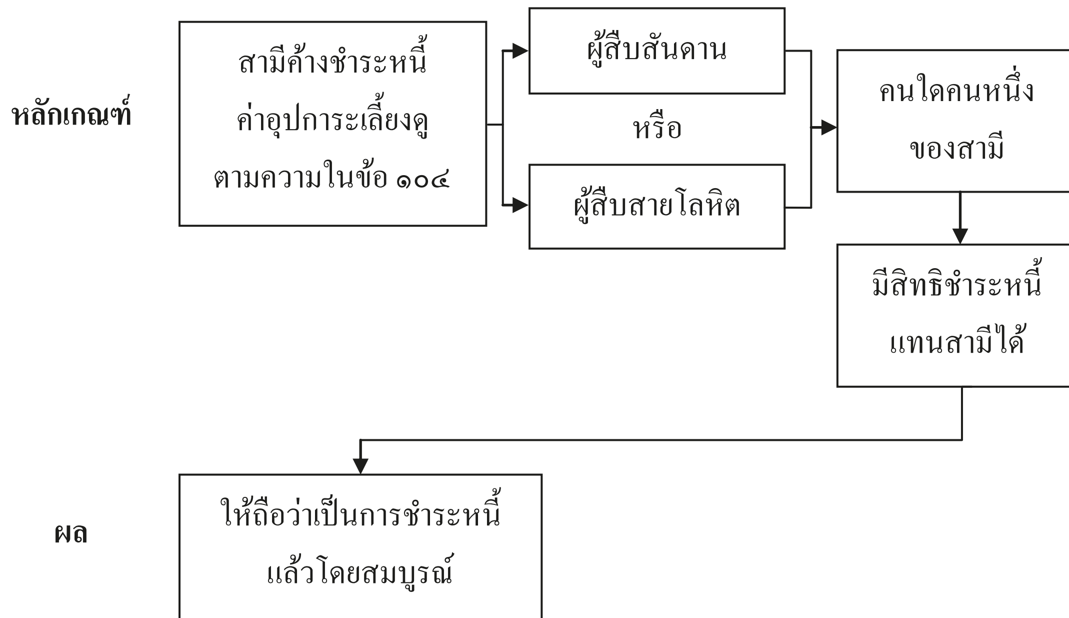

ให้ถือว่าสามีนั้นเป็นหนี้ภริยาโดยปริยายตามความในข้อ ๑๐๔ วรรคแรกแต่หากบิดาไม่มีทรัพย์ที่จะนำมาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่บุตรไม่ถือว่าบิดานั้นเป็นหนี้บุตรจนกว่าได้มีการฟ้องหรือร้องขอต่อศาลและศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระแล้วในกรณีเช่นว่านี้ถือว่าบิดานั้นเป็นหนี้บุตรนั้น

ผู้มีสิทธิชำระหนี้ค่าอุปการะเลี้ยงดูแทนสามี

ข้อ ๑๐๖ กรณีสามีค้างชำระหนี้ตามความในข้อ ๑๐๔ ผู้สืบสันดานหรือผู้สืบสายโลหิตคนใดคนหนึ่งของสามีมีสิทธิชำระหนี้แทนสามีได้ และให้ถือว่าเป็นการชำระหนี้แล้วโดยสมบูรณ์

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้สืบสันดาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)

๒. "ผู้สืบสายโลหิต" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคแรก

ข้อพิจารณา

กรณีที่บุคคลซึ่งเป็นผู้สืบสันดานหรือผู้สืบสายโลหิตของสามีชำระหนี้แทนสามี ภริยาผู้รับไม่มีสิทธิปฏิเสธแม้ภริยาผู้รับปฏิเสธกฎหมายก็ถือว่าการชำระหนี้นั้นสมบูรณ์แล้ว แต่ถ้าเป็นบุคคลอื่นชำระหนี้แทน ภริยามีสิทธิเลือกว่าจะยอมรับการชำระหนี้นั้นหรือไม่ ถ้าภริยาไม่ยอมรับการชำระหนี้ก็ถือว่าสามียังไม่ได้ชำระหนี้ตามความในข้อ ๑๕๔

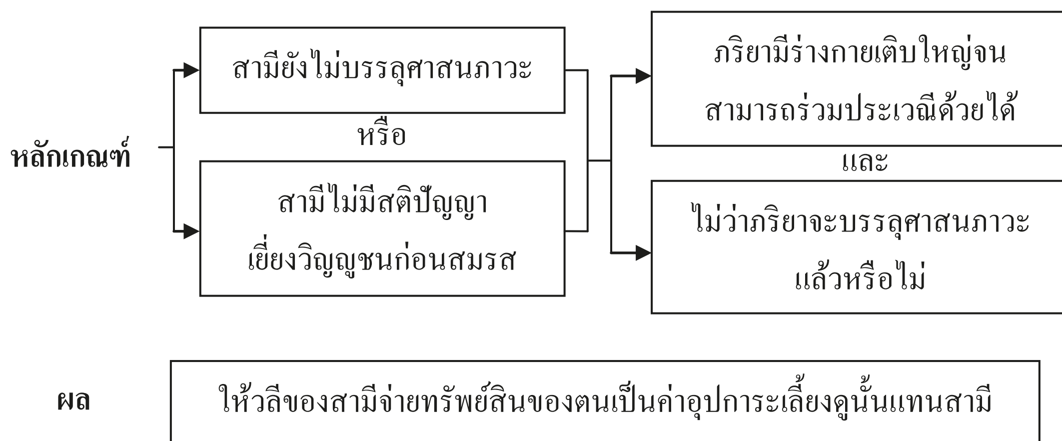
หน้าที่วลีของสามีจ่ายทรัพย์สินของตนเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดู

ข้อ ๑๐๗ ในกรณีที่สามียังไม่บรรลุศาสนภาวะหรือไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนก่อนสมรส แต่ภริยาไม่ว่าจะบรรลุศาสนภาวะแล้วหรือไม่มีร่างกายเติบใหญ่จนสามารถร่วมประเวณีด้วยได้ ให้วลีของสามีจ่ายทรัพย์สินของตนเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นแทนสามี

สิทธิวลีของสามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูจากทรัพย์สินของสามี

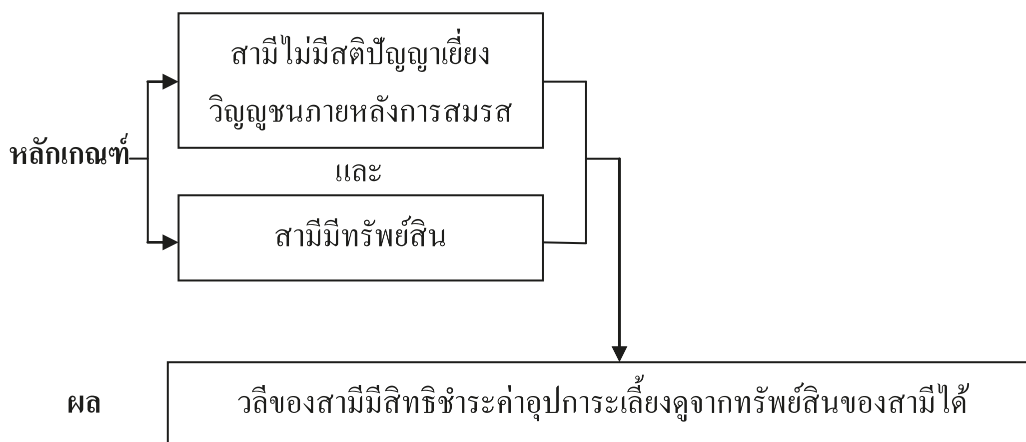
แต่ถ้าสามีไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนภายหลังการสมรส และสามีมีทรัพย์สิน วลีนั้นมีสิทธิชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูจากทรัพย์สินของสามีได้

วรรคแรก

ผล ให้วลีของสามีจ่ายทรัพย์สินของตนเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นแทนสามี

วรรคสอง

ผล วลีของสามีมีสิทธิชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูจากทรัพย์สินของสามีได้

อธิบายศัพท์

๑. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๒. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๓. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๔. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๕. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๖. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๗. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

"ในกรณีที่สามียังไม่บรรลุศาสนภาวะหรือไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนก่อนสมรส แต่ภริยาไม่ว่าจะบรรลุศาสนภาวะแล้วหรือไม่มีร่างกายเติบใหญ่จนสามารถร่วมประเวณีด้วยได้ ให้วลีของสามีจ่ายทรัพย์สินของตนเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นแทนสามี" ตามความในวรรคแรกนั้น หมายความว่า ในกรณีที่สามีเป็นบุคคลที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะหรือเป็นบุคคลที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนมาตั้งแต่ก่อนสมรส แต่ภริยานั้นไม่ว่าจะบรรลุศาสนภาวะแล้วหรือไม่ ได้มีร่างกายเติบใหญ่จนสามารถร่วมประเวณีด้วยได้แล้ว ในกรณีเช่นว่านี้ วลีของสามีต้องจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยานั้นแทนสามี โดยจ่ายจากทรัพย์สินของตนไม่ใช่จ่ายจากทรัพย์สินของสามี

ส่วนความในวรรคสองเป็นกรณีที่สามีของภริยาตามความในวรรคแรก เป็นบุคคลที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน แต่เป็นภายหลังที่ได้ทำการสมรสแล้ว และสามีนั้นมีทรัพย์สินของตนเองในกรณีนี้วลีของสามีนั้นมีสิทธิที่จะชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยานั้นจากทรัพย์สินของสามี

เมื่อวลีนั้นเอาทรัพย์สินของตนไปชำระแทนผู้ที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะหรือไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนนั้นแล้ว ไม่สามารถเรียกคืนในภายหลังได้อีก เพราะการชำระดังกล่าวเป็นหน้าที่ตามกฎหมายของวลีเอง

สิทธิเรียกทรัพย์คืนกรณีภริยาเป็นนุชูซ

ข้อ ๑๐๘ เมื่อใดภริยาเป็นนุชูซ สามีมีสิทธิเรียกสิ่งที่ยังไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่สามีได้ยกให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ภริยาไปแล้วคืนได้

สิ่งที่ถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของภริยา

สิ่งต่าง ๆ ที่สามีมอบให้ภริยาโดยมีเจตนาให้เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดู เมื่อภริยารับแล้วให้ถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของภริยา ยกเว้นผู้ช่วยเหลือหรือผู้ดูแลและเคหสถาน

สิทธิที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูเมื่อพ้นจากการเป็นนุชูซ

ภริยาตามความในวรรคแรกไม่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจนกว่าจะได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยา หรือพยายามจะปฏิบัติแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้เพราะสามีไม่ให้โอกาส หรือจนกว่าภริยาจะได้มอบตัวแก่สามีครั้งใหม่ ถ้าในขณะนั้นสามีและภริยายังอยู่ในสภาวะละทิ้งกัน

เมื่อภริยาได้กลับมาเป็นภริยาที่ไม่เป็นนุชูซ ภริยาจะได้สิทธิในการรับค่าอุปการะเลี้ยงดูคืน ตั้งแต่เริ่มมีแสงอรุณของวันที่จะเริ่มขึ้นเป็นต้นไป ในกรณีของเครื่องบริโภค เคหสถานและสิ่งจำเป็นอื่น และของวันที่จะเริ่มขึ้นของช่วงหกเดือนต่อไปในกรณีของเครื่องอุปโภค เว้นแต่สามีได้สัมผัสโดยเสน่หา หรือเสพเมถุนในขณะใดขณะหนึ่งภริยามีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่ขณะนั้นเป็นต้นไป

วรรคแรก

หลักเกณฑ์	เมื่อใดภริยาเป็นนุชูซ
ผล	สามีมีสิทธิเรียกสิ่งที่ยังไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่สามีได้ยกให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ภริยาไปแล้วคืนได้

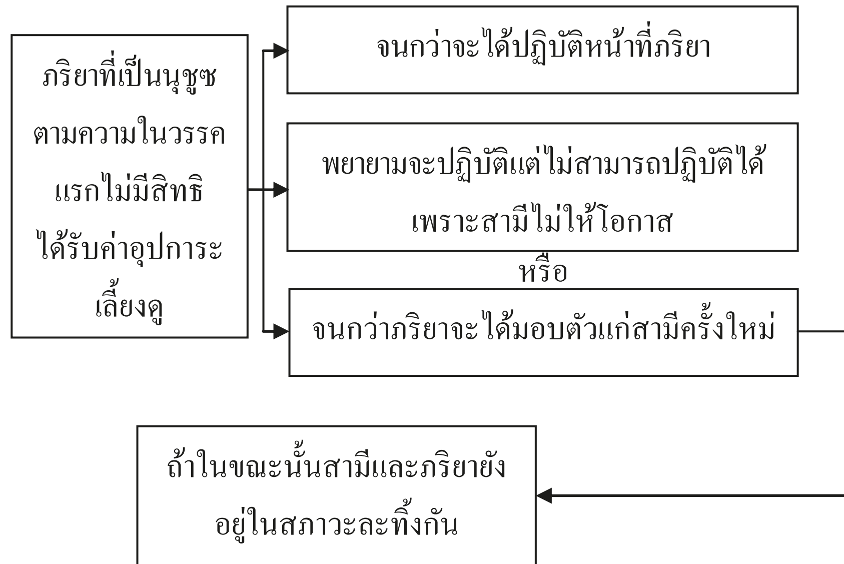
วรรคสอง

หลักเกณฑ์	สิ่งที่สามีมอบให้แก่ภริยาโดยมีเจตนาให้เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดู	และ	เมื่อภริยาได้รับสิ่งนั้นแล้ว
ผล	ให้ถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของภริยา		
ข้อยกเว้น	ผู้ช่วยเหลือหรือผู้ดูแล	และ	เคหสถาน

วรรคสาม

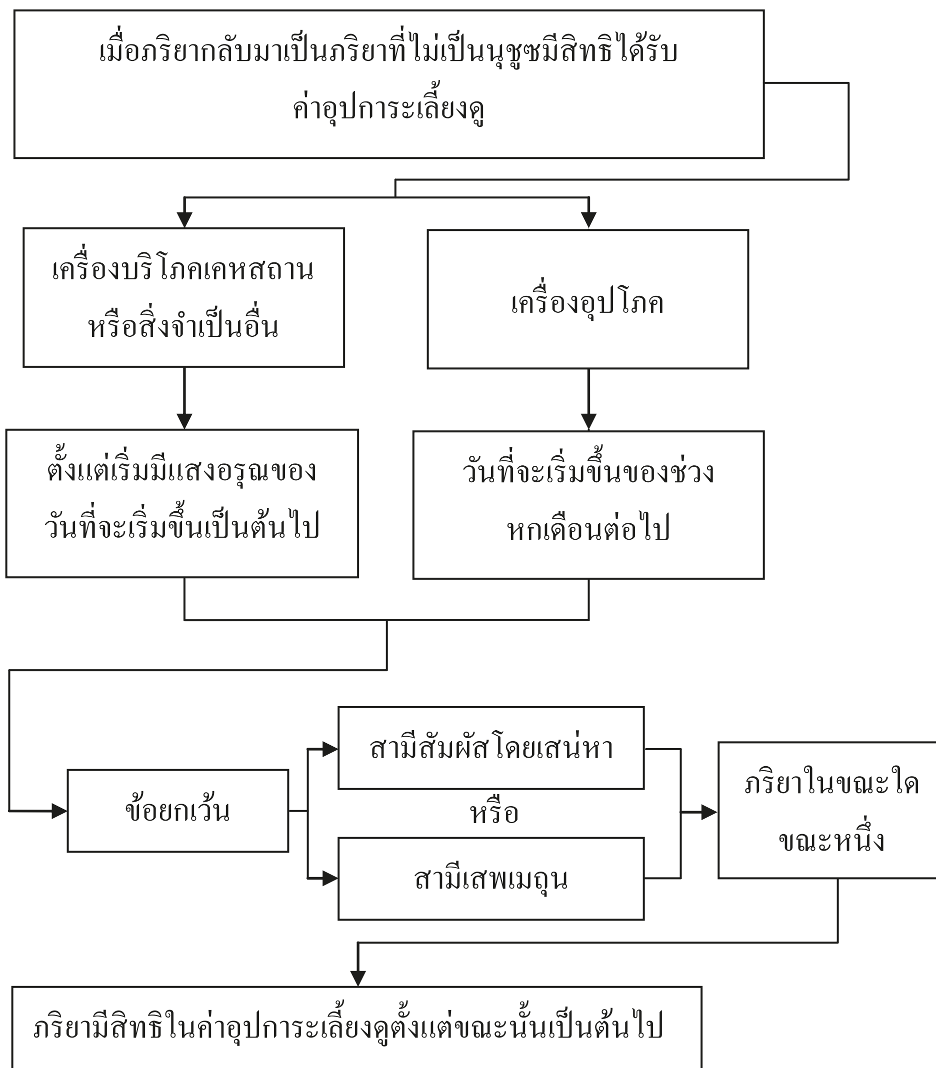
หลักเกณฑ์

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

๑. “ภริยาเป็นนุชูซ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๓

๒. “ค่าอุปการะเลี้ยงดู” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๓. “มอบตัวแก่สามี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๙)

๔. “วัน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๕. “เดือน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๖. “เสพเมถุน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๒)

ข้อพิจารณา

๑. “สิ่งที่ยังไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่สามีได้ยกให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ภริยาไปแล้ว” หมายความว่า สิ่งใด ๆ ก็ตามที่ถือว่ายังเป็นกรรมสิทธิ์ของสามี แม้สามีได้ให้ไปอยู่ในความครอบครองของภริยาและมีเจตนาให้เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาเช่นผู้ช่วยเหลือหรือผู้ดูแลและเคหสถาน ตามความในวรรคสองซึ่งสิ่งเหล่านี้สามีมีสิทธิเรียกคืนได้แม้ภริยารับไปแล้ว

๒. สิ่งอื่นจากผู้ช่วยเหลือหรือผู้ดูแลและเคหสถานนั้น ถ้าสามีได้ยกให้ภริยาแล้วและมีเจตนาที่จะให้สิ่งนั้นเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาถือว่าสิ่งนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของภริยาแล้วยกเว้นกรณีที่ภริยายังไม่ได้รับสิ่งนั้น

๓. เมื่อภริยาที่เป็นนุชูซได้กลับมาเป็นภริยาที่ไม่เป็นนุชูซอีกครั้ง จะได้สิทธิในการรับค่าอุปการะเลี้ยงดูคืนในกรณีของเครื่องบริโภคเครื่องอุปโภคเคหสถานและสิ่งจำเป็นอื่นตามเวลาที่กำหนดไว้ในวรรคสี่ ส่วนกรณีของผู้ช่วยเหลือหรือผู้ดูแลจัดอยู่ในสิ่งจำเป็นอื่นอย่างหนึ่ง ภริยาจึงได้สิทธิในเรื่องดังกล่าวตามเวลาที่กำหนดไว้ในวรรคสี่เช่นกัน

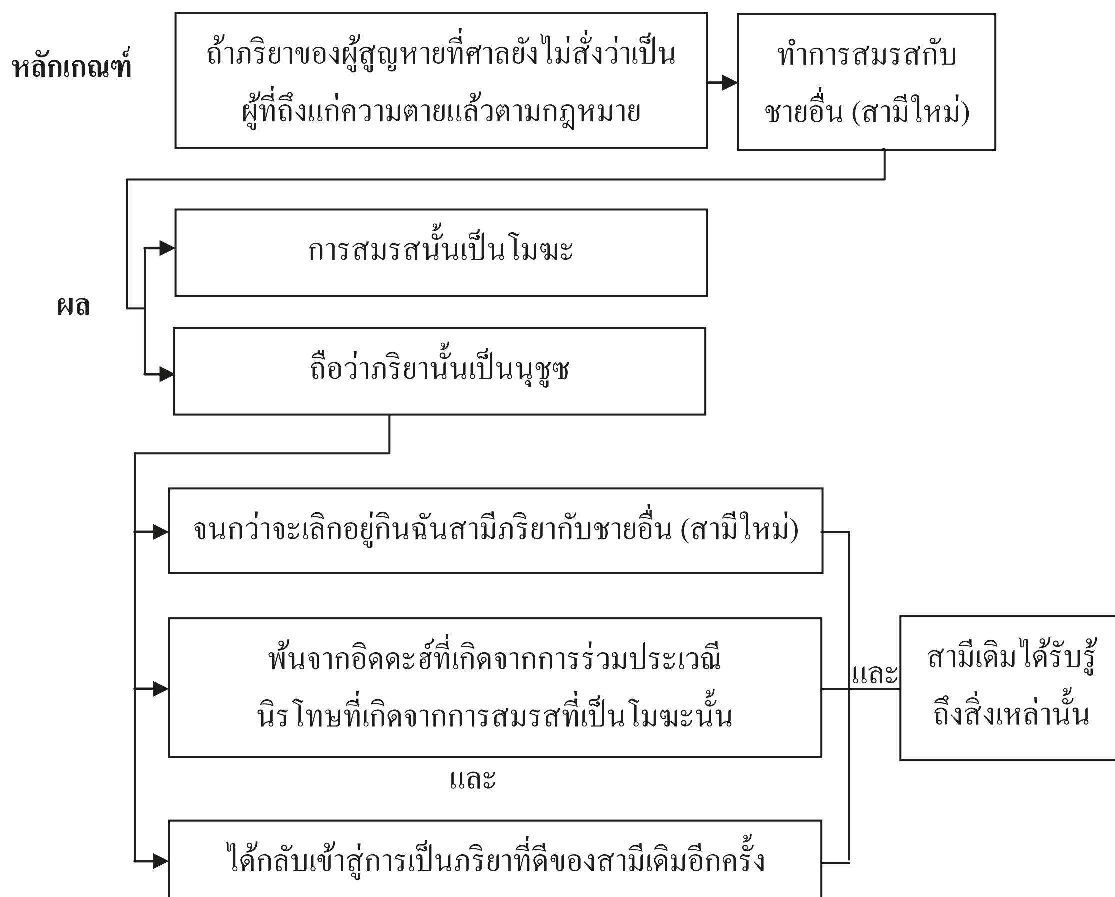

ข้อ ๑๐๙ ถ้าภริยาของผู้สูญหายที่ศาลยังไม่สั่งว่าเป็นผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมายทำการสมรสกับชายอื่น การสมรสนั้นเป็นโมฆะ และถือว่าภริยานั้นเป็นนุชูซ จนกว่าจะเลิกอยู่กินฉันสามีภริยากับชายนั้น พ้นจากอิดดะฮ์ที่เกิดจากการร่วมประเวณีนิรโทษที่เกิดจากการสมรสที่เป็นโมฆะนั้น และได้กลับเข้าสู่การเป็นภริยาที่ดีของสามีอีกครั้ง อีกทั้งสามีได้รับรู้ถึงสิ่งเหล่านั้นแล้ว

ผลของการที่ภริยาของผู้สูญหายสมรสใหม่ระหว่างที่ศาลยังไม่สั่งว่าผู้สูญหายเป็นผู้ที่ถึงแก่ความตาย

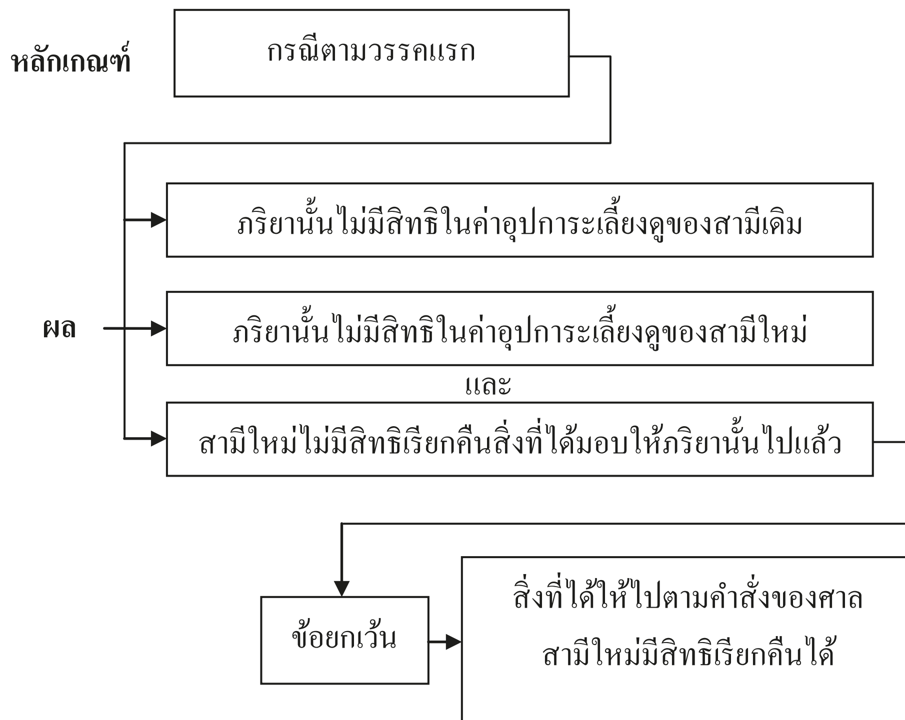
นอกจากภริยาเช่นว่านั้นจะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูของสามีเดิมด้วยเหตุที่ภริยานั้นเป็นนุชูซแล้ว ภริยานั้นยังไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูของสามีใหม่ด้วย เนื่องจากทั้งสองไม่ได้เป็นสามีภริยากันตามกฎหมาย และสามีใหม่ไม่มีสิทธิเรียกคืนสิ่งที่ได้มอบให้ภริยานั้นไปแล้ว ยกเว้นสิ่งที่ได้ให้ไปตามคำสั่งศาล

วรรคแรก

วรรคสอง

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้สูญหาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๒)

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๓. "ผู้ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๐)

๔. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๕. "ภริยาเป็นนุชูซ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๓

๖. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๗. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๘."ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๙. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นกรณีภริยาของผู้สูญหายที่ศาลยังไม่สั่งว่าเป็นผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมายไปทำการสมรสกับชายอื่นไม่ว่าจะตั้งใจฝ่าฝืนกฎหมายหรือไม่ และแม้จะสมรสตามคำสั่งศาลเพราะถือเป็นคำสั่งที่ขัดกับหลักกฎหมาย

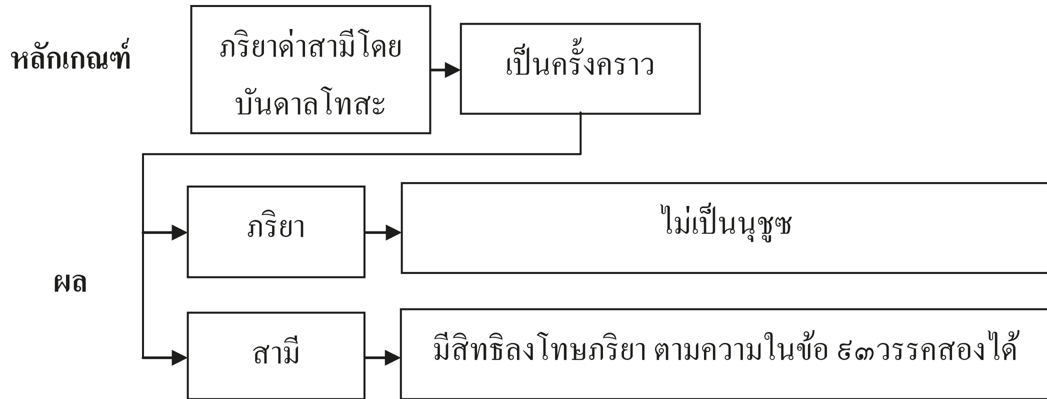
อย่างชัดเจนอันเป็นคำสั่งโดยผิดหลงของศาลซึ่งการสมรสนั้นจะตกเป็นโมฆะและภริยานั้นตกอยู่ในสภาพผู้เป็นนุชูซต่อสามีผู้สูญหายจนกว่าจะเลิกอยู่กินฉันสามีภริยากับชายนั้น และพ้นจากอิดดะฮ์ที่เกิดจากการร่วมประเวณีนิรโทษที่เกิดจากการสมรสที่เป็นโมฆะนั้น กับได้กลับเข้าสู่การเป็นภริยาที่ดีของสามีอีกครั้ง อีกทั้งสามีได้รับรู้ถึงสิ่งเหล่านั้นแล้ว ทั้งนี้จะไม่รวมถึงกรณีที่ก่อนการสมรสมีสิ่งที่ทำให้ภริยานั้นมั่นใจได้ตามกฎหมายว่าตนได้หลุดพ้นจากการเป็นภริยาของสามีนั้นแล้วเช่นมีพยานยืนยันตามกฎหมายว่าสามีผู้สูญหายนั้นเสียชีวิตแล้วหรือได้หย่าตนแล้วและได้พ้นจากระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการตายหรือการหย่าดังกล่าวแล้ว

ดังนั้น ภริยาเช่นว่านั้นจะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูของสามีเดิม ด้วยเหตุที่ภริยานั้นเป็นนุชูซ และไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูของสามีใหม่ด้วยเนื่องจากทั้งสองมิได้เป็นสามีภริยากันตามกฎหมายและทั้งสองต้องแยกทางกัน เพราะการสมรสนั้นเป็นโมฆะ ส่วนสิ่งที่สามีใหม่ได้มอบให้ภริยานั้นไปแล้ว สามีใหม่จะเรียกคืนไม่ได้ ยกเว้นสิ่งที่ได้ให้ไปตามคำสั่งศาล ตามความในวรรคท้ายด้วยเหตุที่อาจเป็นไปได้ว่า กฎหมายถือว่าการมอบให้นั้นเป็นการบริจาคจากสามีใหม่นั้นในระหว่างสมรส

ภริยาด่าสามีโดยบันดาลโทสะ

ข้อ ๑๑๐ ภริยาด่าสามีโดยบันดาลโทสะเป็นครั้งคราวไม่เป็นนุชูซ แต่สามีมีสิทธิลงโทษภริยา ตามความในข้อ ๙๓ วรรคสอง

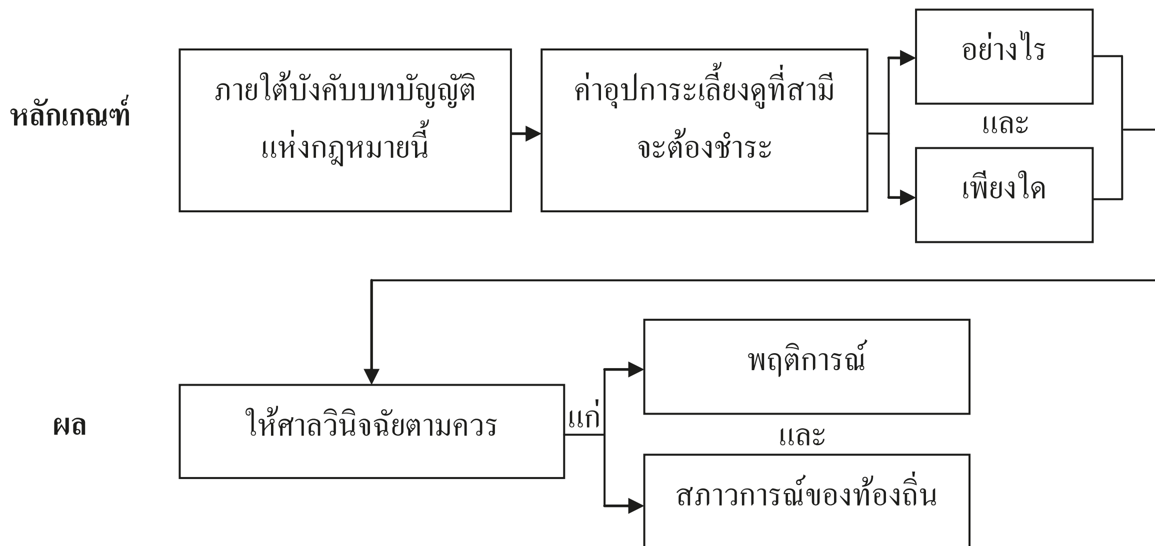
ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นกรณีที่ภริยาด่าสามีโดยบันดาลโทสะเป็นครั้งคราวซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นการกระทำที่เบาที่สุดของความผิดในกลุ่มนี้และการกระทำดังกล่าวของภริยาจะไม่ทำให้ภริยาเป็นนุชูซตามความในข้อ ๙๓ วรรคแรกแต่กรณีดังกล่าวสามีมีสิทธิตักเตือนหรือสั่งสอนภริยาได้ตามความในข้อ ๙๓ วรรคสอง

ข้อ ๑๑๑ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ค่าอุปการะเลี้ยงดูที่สามีจะต้องชำระอย่างไรและเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และสภาวการณ์ของท้องถิ่น

อำนาจศาลกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยา

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๑)

๒. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๙๕

๓. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

ค่าอุปการะเลี้ยงดูที่สามีจะต้องชำระให้แก่ภริยานั้น จะต้องอยู่ในดุลยพินิจของศาล โดยให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์ เช่น สถานะทางการเงินของสามีและความจำเป็นของภริยาในการยังชีพ และสภาวการณ์ของท้องถิ่นเช่น การใช้ชีวิตของภริยา ทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย กล่าวคือ สิ่งใดที่กฎหมายมิได้กำหนดไว้ให้เป็นดุลยพินิจของศาลว่าจะชำระอย่างไรและเพียงใด โดยขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงแห่งพฤติการณ์ เช่นสถานะทางการเงินของสามีว่าอยู่ในระดับใดและความจำเป็นของภริยาในการยังชีพมีสิ่งใดบ้าง และขึ้นอยู่กับสภาวการณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ว่าใช้ชีวิตประจำวันกันอย่างไร รับประทานสิ่งใดเป็นอาหารหลัก

ลำดับการรับฟังพยานบุคคลเกี่ยวกับความพร้อมในการร่วมประเวณีของภริยา

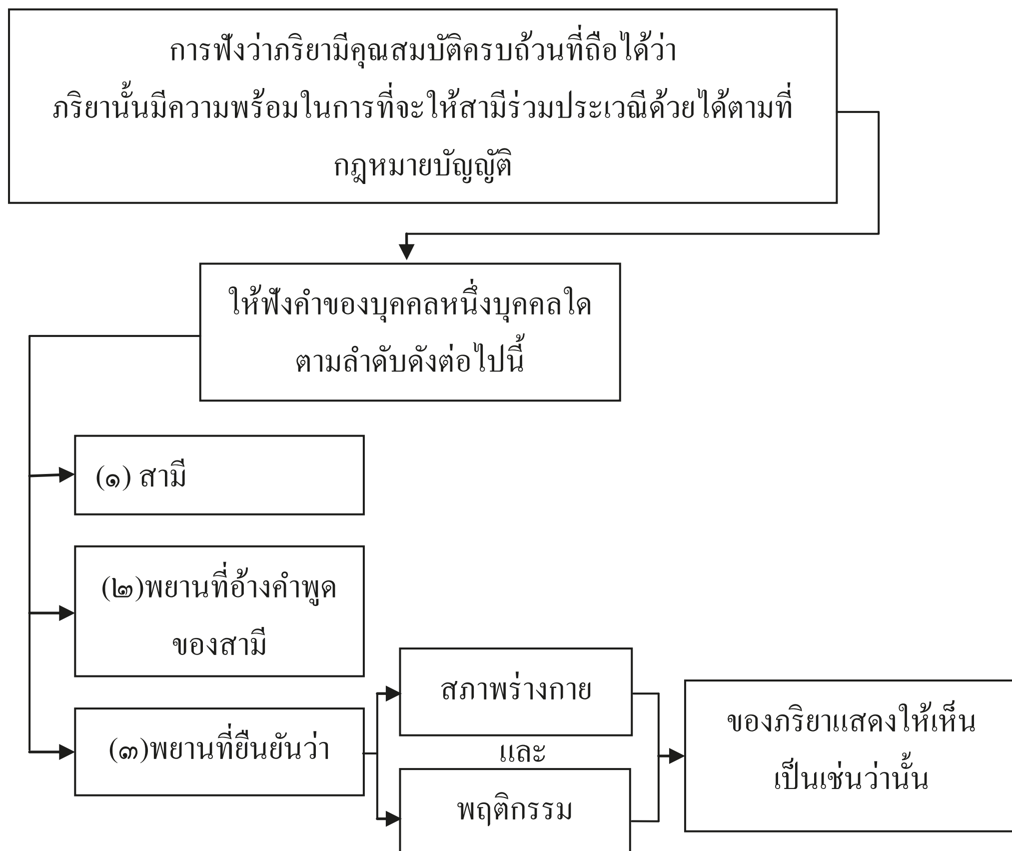
ข้อ ๑๑๒ การฟังว่าภริยามีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะถือได้ว่า ภริยานั้นมีความพร้อมในการที่จะให้สามีร่วมประเวณีด้วยได้ตามที่กฎหมายบัญญัตินั้น ให้ฟังคำของบุคคลหนึ่งบุคคลใดตามลำดับดังต่อไปนี้

(๑) สามี

(๒) พยานที่อ้างคำพูดของสามี

(๓) พยานที่ยืนยันว่าสภาพร่างกายและพฤติกรรมของภริยาแสดงให้เห็นเป็นเช่นว่านั้น

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๓๐)

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๑)

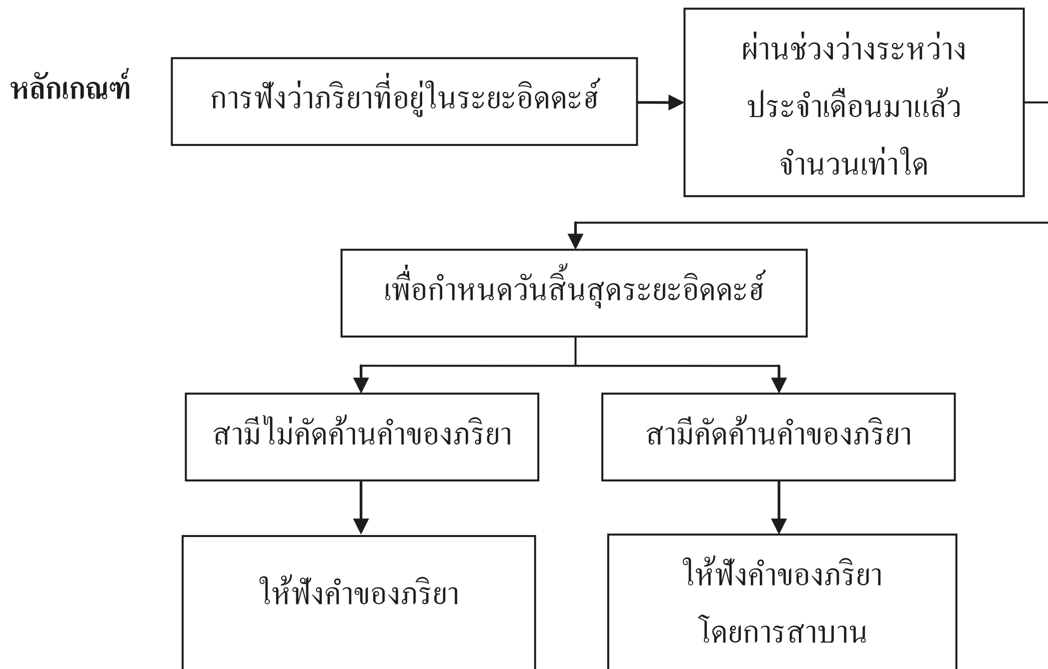
ข้อพิจารณา

ในการรับฟังว่าภริยามีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะถือได้ว่าภริยานั้นมีความพร้อมในการที่จะให้สามีร่วมประเวณีด้วยได้ตามที่กฎหมายบัญญัตินั้นกฎหมายกำหนดให้ฟังคำของบุคคลต่างๆ ที่สามารถเป็นพยานได้ และรับรู้ข้อเท็จจริงของเรื่องนี้ ถ้ามีหลายคนให้เรียงลำดับตามที่กฎหมายกำหนดให้ คือ ให้ฟังจากสามีซึ่งเป็นอันดับแรกอาจด้วยเหตุที่ว่าสามีเป็นประจักษ์พยานและเป็นผู้มีที่มีความใกล้ชิดกับภริยามากที่สุด เช่น ในกรณีที่สามีอาศัยอยู่กับภริยาและได้ให้การในเรื่องนั้นต่อหน้าศาลเองและให้ฟังจากพยานที่เป็นบุคคลภายนอกที่เป็นผู้อ้างคำพูดของสามี หรืออ้างว่าได้ยินมาจากสามีเป็นอันดับสอง แม้จะไม่ได้เป็นประจักษ์พยานแต่ก็ได้รับการบอกเล่ามาจากผู้มีที่มีความใกล้ชิดกับภริยามากที่สุด และให้ฟังจากพยานที่เป็นบุคคลภายนอกอื่นเป็นอันดับสุดท้าย

การฟังเพื่อกำหนดวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์

ข้อ ๑๑๓ การฟังว่าภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ ผ่านช่วงว่างระหว่างประจำเดือนมาแล้วจำนวนเท่าใด เพื่อกำหนดวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์นั้น ให้ฟังคำของภริยา เว้นแต่สามีคัดค้าน ให้ฟังคำภริยาโดยการสาบาน

อธิบายศัพท์

๑. “อิดดะฮ์” ดูนิยามศัพท์ข้อ ๒๙๘

๒. “ศาล” ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

“ให้ฟังคำของภริยา” หมายความว่า ให้ฟังคำของภริยาโดยไม่ต้องให้ภริยาสาบาน ส่วน “ให้ฟังคำภริยาโดยการสาบาน”หมายความว่า ให้ฟังคำของภริยาถ้าภริยายอมสาบาน

ข้อ ๑๑๔ ในกรณีสามีจะเดินทางไกลไปจากภริยา ภริยามีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูของวันที่สามีไม่อยู่ไว้ก่อนและมีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งห้ามการเดินทางของสามีจนกว่าสามีจะชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้น หรือหย่าภริยานั้น

สิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูล่วงหน้ากรณีสามีเดินทางไกล

หลักเกณฑ์

กรณีสามีจะเดินทางไกลไปจากภริยา

วิธีปฏิบัติ

ภริยา
- มีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูของวันที่สามีไม่อยู่ไว้ก่อน

และ

- มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งห้ามการเดินทางของสามี
  - จนกว่าสามีจะชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู
  - จนกว่าสามีหย่าภริยานั้น

อธิบายศัพท์

๑. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๙๕

๒. "วัน" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๕)

๓. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

"เดินทางไกล" หมายความว่า การเดินทางระยะทางไกล ๙๖ กิโลเมตรขึ้นไป

การฟังกรณีสามีภริยาขัดแย้งเกี่ยวกับการมอบตัว การเป็นนุซูซ และการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู

ข้อ ๑๑๕ ในกรณีที่สามีภริยาขัดแย้งกันในเรื่องของการมอบตัวตามความในข้อ ๙๐ ให้ฟังคำของสามีโดยการสาบานแต่ถ้าเป็นเรื่องการเป็นนุชูซ หรือเรื่องการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยา ให้ฟังคำของภริยา เว้นแต่จะมีหลักฐานให้ฟังได้เป็นอย่างอื่น

กรณีการขัดแย้งเรื่องการมอบตัวตามวรรคแรก ถ้าสามีไม่ยอมสาบาน ให้รับฟังคำของภริยาโดยการสาบาน

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

เว้นแต่มีหลักฐานให้ฟังได้เป็นอย่างอื่น
↓
กรณีที่สามีภริยาขัดแย้งกันในเรื่อง
↓
การมอบตัวตามความในข้อ ๙๐ → ให้ฟังคำของสามีโดยการสาบาน

การเป็นนุชูซ หรือ การชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู → ให้ฟังคำของภริยา

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ถ้าสามีไม่ยอมสาบานตามวรรคแรก
↓
ผล

ให้รับฟังคำของภริยาโดยการสาบาน

อธิบายศัพท์

"ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

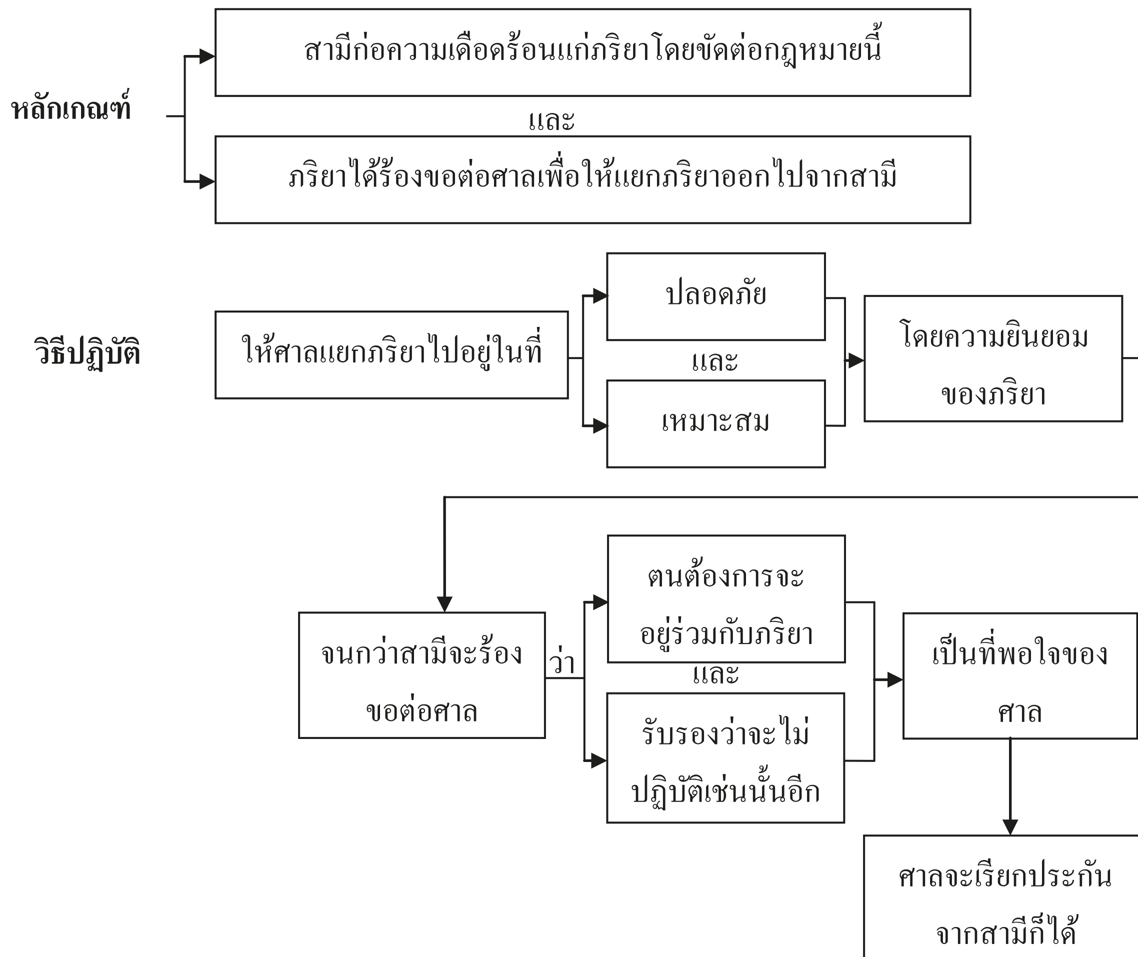
ข้อพิจารณา

ในกรณีที่สามีภริยาขัดแย้งกันในเรื่องของการมอบตัวตามความในข้อ ๔๐ ให้ฟังคำของสามีโดยการสาบาน แต่ถ้าสามีไม่ยอมสาบานให้รับฟังคำของภริยาโดยการสาบาน และในกรณีที่สามีภริยาขัดแย้งกันในเรื่องของการเป็นนุชูซหรือเรื่องการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาให้ฟังคำของภริยาแต่ถ้าในกรณีดังกล่าวทุกกรณีมีหลักฐานให้ฟังได้เป็นอย่างอื่นให้รับฟังพยานหลักฐานไปตามนั้น

การก่อความเดือดร้อนแก่ภริยาโดยขัดต่อกฎหมาย

ข้อ ๑๑๖ เมื่อใดที่สามีก่อความเดือดร้อนแก่ภริยาโดยขัดต่อกฎหมายนี้และภริยาได้ร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลแยกภริยาออกไปจากสามี ให้ศาลแยกภริยาไปอยู่ในที่ปลอดภัยและเหมาะสมโดยความยินยอมของภริยา จนกว่าสามีจะร้องขอต่อศาลว่าตนต้องการจะอยู่ร่วมกับภริยาและรับรองว่าจะไม่ปฏิบัติเช่นนั้นอีกจนเป็นที่พอใจของศาล และศาลจะเรียกประกันจากสามีก็ได้

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

๑.“ เมื่อใดที่สามีก่อความเดือดร้อนแก่ภริยาโดยขัดต่อกฎหมายนี้” หมายความว่า เมื่อใดก็ตามที่สามีได้ก่อความเดือดร้อนให้แก่ภริยาด้วยการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ขัดต่อกฎหมายนี้เช่น การด่าโดยปราศจากเหตุผลการร่วมเพศที่เกินสมควรแก่เหตุ

๒. “ให้ศาลแยกภริยาไปอยู่ในที่ปลอดภัยและเหมาะสมโดยความยินยอมของภริยา” หมายความว่า ให้ศาลมีคำสั่งแยกภริยาไปอยู่ในสถานที่อื่นที่มีความปลอดภัยและเหมาะสม โดยความยินยอมของภริยานั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสถานที่ที่จะให้ไปอยู่ หรืออื่น ๆ ในที่เกี่ยวข้องกับการนั้น

หมวด ๒
เวรอยู่ร่วมกับภริยาแต่ละคนของสามี

การปันเวร

ข้อ ๑๑๗ ให้สามีผู้มีภริยาตั้งแต่สองคนขึ้นไปปันเวรอยู่ร่วมกับภริยาเท่าเทียมกัน โดยค้างคืนกับแต่ละคนอย่างเสมอภาค เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากภริยาคนอื่น ๆ

พึงให้ความเท่าเทียมในเรื่องความสุขทางเพศ

ในความเท่าเทียมตามความในวรรคแรก พึงให้รวมถึงความเท่าเทียมในเรื่องของความสุขทางเพศด้วย

ในกรณีที่สามียังเป็นผู้เยาว์แต่มีความสามารถร่วมประเวณีได้ เป็นหน้าที่ของวลีที่จะช่วยจัดทำการปันเวรเช่นว่านั้น และจัดการให้สามีปฏิบัติตามการปันเวรนั้น

หน้าที่วลีในการปันเวรกรณีสามียังเป็นผู้เยาว์หรือไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

ในกรณีที่สามียังเป็นผู้เยาว์ที่ยังเล็กซึ่งไม่มีความสามารถในการร่วมประเวณี วลีไม่ต้องจัดทำการปันเวรเช่นว่านั้นให้แก่สามีนั้น แต่ถ้าสามีนั้นได้ไปค้างคืนหรือวันกับภริยาบางส่วนแล้ว เป็นหน้าที่ของวลีที่จะจัดการให้สามีได้ไปค้างคืนหรือวันกับภริยาที่เหลือด้วยอย่างเท่าเทียมเสมอกัน

ในกรณีที่สามีไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน และได้ไปค้างคืนหรือวันกับภริยาบางส่วนไปก่อนแล้ว และภริยาที่เหลือเรียกร้อง อีกทั้งการไปค้างคืนหรือวันเช่นว่านั้นไม่ก่อให้เกิดอันตรายใด ๆ เป็นหน้าที่ของวลีที่จะช่วยจัดการให้สามีปฏิบัติตามการปันเวรของตนเพื่อชดเชยให้ภริยาที่เหลือ แต่ถ้าภริยาส่วนที่เหลือนั้นไม่เรียกร้อง ให้สามีชดเชยให้ภริยาเหล่านั้นหลังจากหายจากการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนแล้ว เว้นแต่การได้มีเพศสัมพันธ์จะเป็นผลดีต่อการทำให้สามีหายจากการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

ถ้าการได้มีเพศสัมพันธ์ของสามีจะเป็นผลเสียต่อการทำให้สามีนั้นหายจากการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ห้ามไม่ให้วลีช่วยจัดทำการปันเวรเช่นว่านั้น และไม่ให้จัดการให้สามีปฏิบัติตามการปันเวรนั้นในทุกกรณี

การปันเวรกรณีสามีเป็นผู้ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนชั่วคราว

ในกรณีที่สามีเป็นผู้ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนชั่วครั้งชั่วคราวชนิดเป็น ๆ หาย ๆ ให้สามีปันเวรเฉพาะวันที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนโดยตัดวันที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนออกไป แต่ถ้าไม่ได้เป็นเช่นว่านั้น และในช่วงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนสามีได้ปฏิบัติตามการปันเวรกับภริยาไปบางส่วน ต่อมาได้

หายจากการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนขณะที่เริ่มปฏิบัติตามการปันเวรกับภริยาที่เหลือ ให้สามีชดเชยให้แก่ภริยาเจ้าของเวรที่ตนได้ปฏิบัติในขณะไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนนั้น

วรรคแรก

หลักเกณฑ์ สามีมีภริยาตั้งแต่สองคนขึ้นไป

วิธีปฏิบัติ ให้สามีปันเวรอยู่ร่วมกับภริยาเท่าเทียมกัน → โดยค้างคืนกับแต่ละคนอย่างเสมอภาค

ข้อยกเว้น ได้รับความยินยอมจากภริยาคนอื่นๆ

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ ความเท่าเทียมตามความในวรรคแรก

ผล พึงรวมถึงความเท่าเทียมในเรื่องความสุขทางเพศด้วย

วรรคสาม

หลักเกณฑ์ สามีเป็นผู้เยาว์ แต่ → มีความสามารถร่วมประเวณีได้

ผล วลีของสามีมีหน้าที่ → ช่วยจัดทำการปันเวรอยู่ร่วมกับภริยาให้แก่สามี และ → จัดการให้สามีปฏิบัติตามการปันเวรนั้น

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

สามีเป็นผู้เยาว์ที่ยังเล็กอยู่ → ไม่มีความสามารถร่วมประเวณีได้

ผล

วลีของสามี → ไม่ต้องจัดทำการปันเวรอยู่ร่วมกับภริยาให้แก่สามี

ข้อยกเว้น

สามีนั้นได้ไปค้างคืนหรือวันกับภริยาบางคนแล้ว

↓

วลีของสามีมีหน้าที่ → จัดการให้สามีไปค้างคืนหรือวันกับภริยาที่เหลือด้วยอย่างเท่าเทียมเสมอกัน

วรรคห้า

หลักเกณฑ์

สามีไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

↓

ไปค้างคืนหรือวันกับภริยาบางคนไปก่อนแล้ว และ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายใดๆ

↓ ถ้า

ภริยาที่เหลือเรียกร้อง	ภริยาที่เหลือไม่เรียกร้อง
↓	↓

ผล

ให้วลีของสามี	ให้สามี
↓	↓
ช่วยจัดการให้สามีปฏิบัติตามการปันเวรของตนเพื่อชดเชยให้แก่ภริยาที่เหลือ	ชดเชยให้ภริยาที่เหลือหลังจากหายจากการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนแล้ว

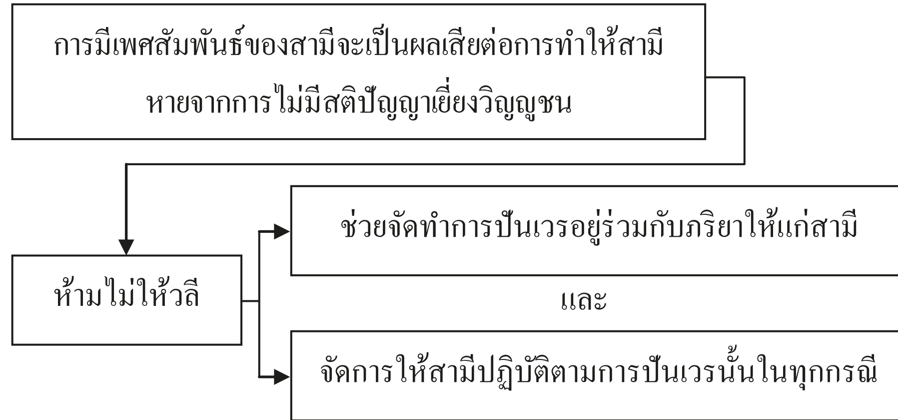
ข้อยกเว้น → การมีเพศสัมพันธ์จะเป็นผลดีต่อการทำให้หายจากการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ให้วลีของสามีช่วยจัดการให้สามีปฏิบัติตามการปันเวรของตนเพื่อชดเชยให้แก่ภริยาที่เหลือ

วรรคหก

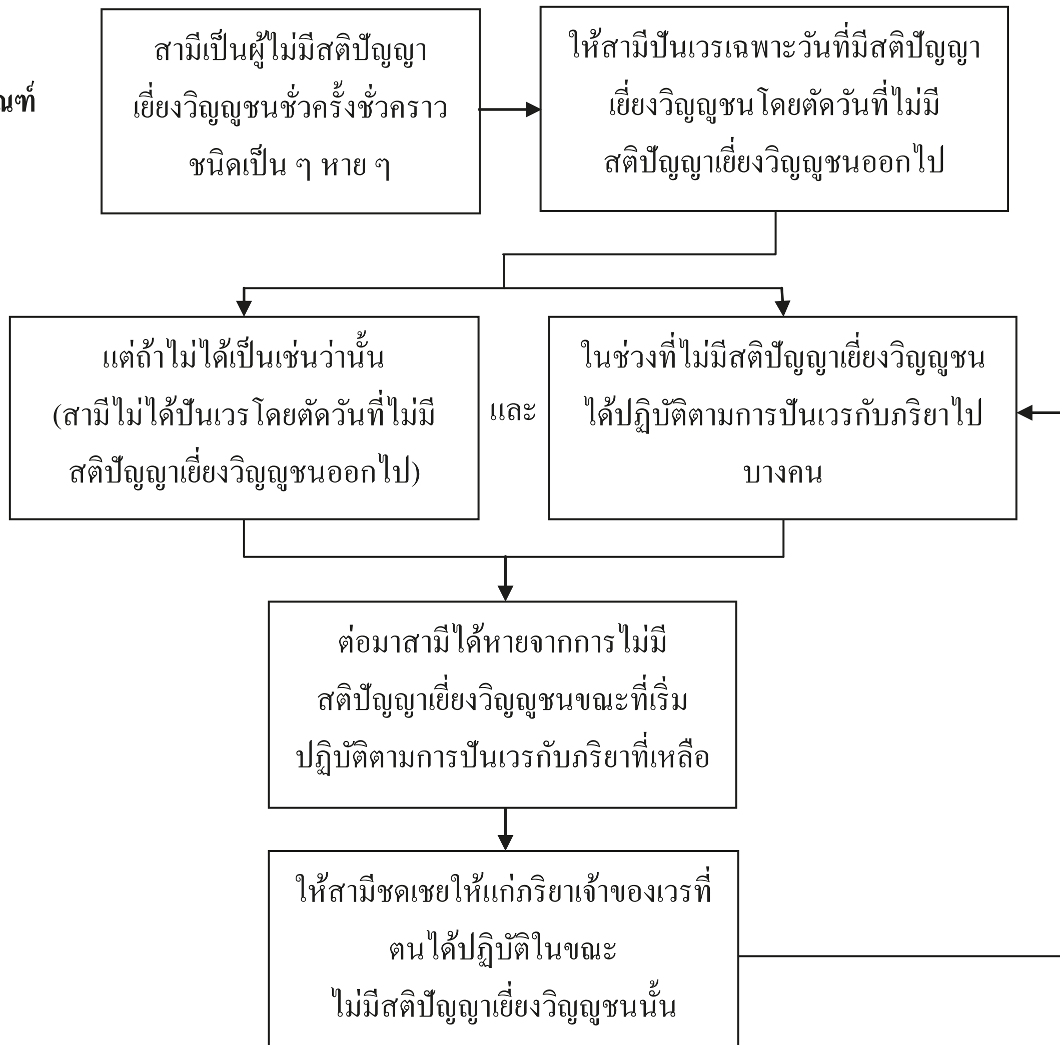
หลักเกณฑ์

ผล

วรรคเจ็ด

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "เวรอยู่ร่วมกับภริยา" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๘)

๒. "ผู้เยาว์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓)

๓. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๔. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๕. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๖. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

ข้อพิจารณา

๑. "ให้สามีผู้มีภริยาตั้งแต่สองคนขึ้นไป ปันเวรอยู่ร่วมกับภริยาเท่าเทียมกัน" หมายความว่า สามีที่มีภริยาตั้งแต่สองคนขึ้นไปต้องปันเวรอยู่ร่วมกับภริยา ตามความในข้อ ๑ (๕๘) รวมถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ภริยาจะได้รับจากสามี และเป็นสิ่งที่สามารถทำให้เท่าเทียมกันได้ไม่ยากให้แก่ภริยาทุกคนโดยเท่าเทียมกัน กล่าวคือ สามีที่มีภริยาตั้งแต่สองคนขึ้นไปต้องให้ความเป็นธรรมหรือความเสมอภาคแก่บรรดาภริยาเหล่านั้น ในเรื่องที่สามีทั่วไปสามารถทำได้ไม่ยาก คือในเรื่องต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ตามความในข้อ ๑ (๕๘) และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ภริยาจะได้รับจากสามี และเป็นสิ่งที่สามารถทำให้เท่าเทียมกันได้ไม่ยาก แต่มิได้รวมถึงการร่วมหลับนอนและการให้ความสุขทางเพศอื่น ๆ ซึ่งการให้เท่าเทียมกันในเรื่องดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก โดยกฎหมายให้สิ่งที่ทำได้ยากเหล่านั้นเป็นเพียงสิ่งพึงกระทำ

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า" และหากพวกเจ้ากลัวว่าจะไม่ (สามารถ) ให้ความยุติธรรมใน (กิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ) เด็กกำพร้าทั้งหลาย (รวมทั้งเด็กกำพร้าที่จะเป็นภริยาของพวกเจ้า) ได้ ก็จงแต่งงานกับสิ่ง (หมายถึงบุคคล) ที่ดีสำหรับพวกเจ้าในหมู่สตรี (ที่ไม่ใช่เป็นเด็กกำพร้าคราวละ) สองคน หรือสามคน หรือสี่คน (ก็ได้โดยไม่มากไปกว่านั้น) แต่ถ้าพวกเจ้ากลัวว่าพวกเจ้าจะไม่ (สามารถ) ให้ความยุติธรรมแก่ (พวกนางในเรื่องของเวรอยู่ร่วม ค่าอุปการะเลี้ยงดู และการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากในการที่จะให้เท่าเทียมกัน) ก็จง (มีเพียงคราวละ) หนึ่งคนหรือ (มีเพียง) สิ่ง (หมายถึงหญิง) ที่มือขวาของพวกเจ้าได้ครอบครองอยู่ (คือ ทาสหญิง).....

อายะฮ์ที่ ๒ และที่ ๓ซูเราะฮ์อัล - นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

๒. "โดยค้างคืนกับแต่ละคนอย่างเสมอภาค" นั้น เป็นประโยคที่ช่วยเน้นถึงการปันเวรที่เท่าเทียมกันที่ระบุไว้ก่อนหน้านั้นเท่านั้น เพราะการค้างคืนเป็นส่วนหนึ่งของเวรอยู่ร่วมกับภริยา ตามความในข้อ ๑ (๕๘) อยู่แล้ว และคำว่า "เท่าเทียมกัน" ก็เป็นคำที่มีความหมายชัดแจ้งอยู่แล้ว แต่ถ้าจะให้มีประโยชน์มากกว่านี้ ควรระบุว่า " และปันสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากสามี ให้แต่ละคนอย่างเสมอภาคกัน ถ้าการปันสิทธิประโยชน์นั้น เป็นสิ่งที่สามารถทำให้เท่าเทียมกันได้ไม่ยาก"

๓. ความในวรรคห้า เป็นกรณีที่สามีกลายเป็นผู้ที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนขึ้นมา และเป็นชนิดที่มิได้เป็น ๆ หาย ๆ และก่อนเป็นได้ไปค้างคืนหรือวันกับภริยาบางส่วนไปแล้ว ซึ่งในกรณีดังกล่าว ถ้าภริยาที่เหลือเรียกร้องให้สามีไปค้างคืนหรือวันกับตนบ้าง แม้จะเป็นในขณะที่สามีเป็นผู้ที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนไปแล้ว และการไปค้างคืนหรือวันเช่นว่านั้นไม่ก่อให้เกิดอันตรายใดๆเป็นหน้าที่ของวลีที่จะช่วยจัดการให้สามีปฏิบัติตามการปันเวรของตน เพื่อชดเชยให้ภริยาที่เหลือเหล่านั้น และเมื่อชดเชยแล้ว ก็ถือว่าเสร็จสิ้นไปแล้ว โดยสามีไม่ต้องชดเชยให้อีกหลังจากสามีได้หายจากการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนแล้ว

๔. ความในวรรคท้าย เป็นกรณีที่สามีเป็นผู้ที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนชั่วครั้งชั่วคราวชนิดเป็น ๆ หายๆ ให้สามีปันเวรเฉพาะวันที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนเท่านั้นและปรากฏว่าในช่วงที่สามีไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนนั้นสามีได้เข้าเวรของภริยาบางคนไปแล้วเช่น สามีซึ่งแบ่งเวรให้ภริยาคนละ ๒ วัน แต่มีภริยาคนหนึ่งที่สามีไปเข้าเวรอยู่ร่วมด้วยในขณะที่สามีไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ทั้งสองวัน หรือหนึ่งวันในสองวันกรณีเช่นนี้หลังจากสามีได้หายจากการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนสามีนั้นก็ต้องชดเชยให้แก่ภริยานั้นจนครบเสียก่อน ถึงจะไปเข้าเวรของภริยาคนอื่นต่อไป

การเริ่มต้นหมุนเวียนเวร

ข้อ ๑๑๘ ในการเริ่มต้นหมุนเวียนเวรด้วยเวรของภริยาคนใด ต้องได้รับความยินยอมจากภริยาคนอื่น ถ้าไม่อาจทำได้ให้ใช้การจับฉลากระหว่างภริยาแทน

หลักเกณฑ์

การเริ่มต้นหมุนเวียนเวรด้วยเวรของภริยาคนใด → ต้องได้รับความยินยอมจากภริยาคนอื่น

วิธีปฏิบัติ

ถ้าไม่อาจทำได้ให้ใช้วิธีการจับฉลากระหว่างภริยา

อธิบายศัพท์

"การจับฉลากระหว่างภริยา" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๙)

ข้อพิจารณา

การเริ่มต้นหมุนเวียนเวร ด้วยเวรของภริยาคนใด ต้องได้รับความยินยอมจากภริยาคนอื่น ถ้ามิอาจทำได้ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดให้ใช้วิธีการจับฉลากระหว่างภริยาแทน ซึ่งกระทำโดยการจดชื่อภริยาแต่ละคนลงในฉลากแล้วนำมารวมกัน และสามีจับฉลากนั้นขึ้นมาหนึ่งฉลากถ้าในฉลากนั้นเป็นชื่อภริยาคนใด ก็ให้เริ่มต้นหมุนเวียนเวร ด้วยเวรของภริยาคนนั้นซึ่งการจับฉลากนี้ไม่จำต้องกระทำต่อหน้าภริยา

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. มีนาง ข. เป็นภริยาอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาสมรสกับนาง ค. ณ บ้านของนาง ค. สมรสกับนาง ง. ณ บ้านของนาง ง. และสมรสกับนาง จ. ณ บ้านของนาง จ. ตามลำดับในวันเดียวกัน การเริ่มต้นหมุนเวียนเวรระหว่างภริยาจะเริ่มตั้งแต่กลุ่มภริยาใหม่โดยจัดลำดับก่อนหลังตามเวลาที่ทำการสมรสแต่ถ้าการสมรสเหล่านั้นไม่ได้กระทำที่บ้านของภริยา การกำหนดเวรต้องได้รับความยินยอมจากภริยาทุกคน ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ให้ใช้วิธีจับฉลากตามความในข้อ ๑๒๕ เมื่อครบทุกคนแล้วก็ให้มาต่อด้วยภริยาเก่า

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. มีนาง ข. และนาง ค. เป็นภริยาอยู่ก่อนแล้ว และตกลงปันเวรอยู่ร่วมกันคนละสองคืนต่อมานาย ก. สมรสกับนาง ง. ในระหว่างเวรของนาง ค. ผ่านพ้นไปได้หนึ่งคืน เช่นนี้ นาย ก. ต้องชดเชยเวรให้นาง ค. หนึ่งคืน หลังจากได้อยู่

ร่วมกับนาง ง. ในเวรแรกแล้ว เมื่อนาย ก. ชดเชยให้แก่นาง ค. แล้วก็ต้องมาตกลงปันเวรกันใหม่ระหว่างภริยาทั้งสามคน

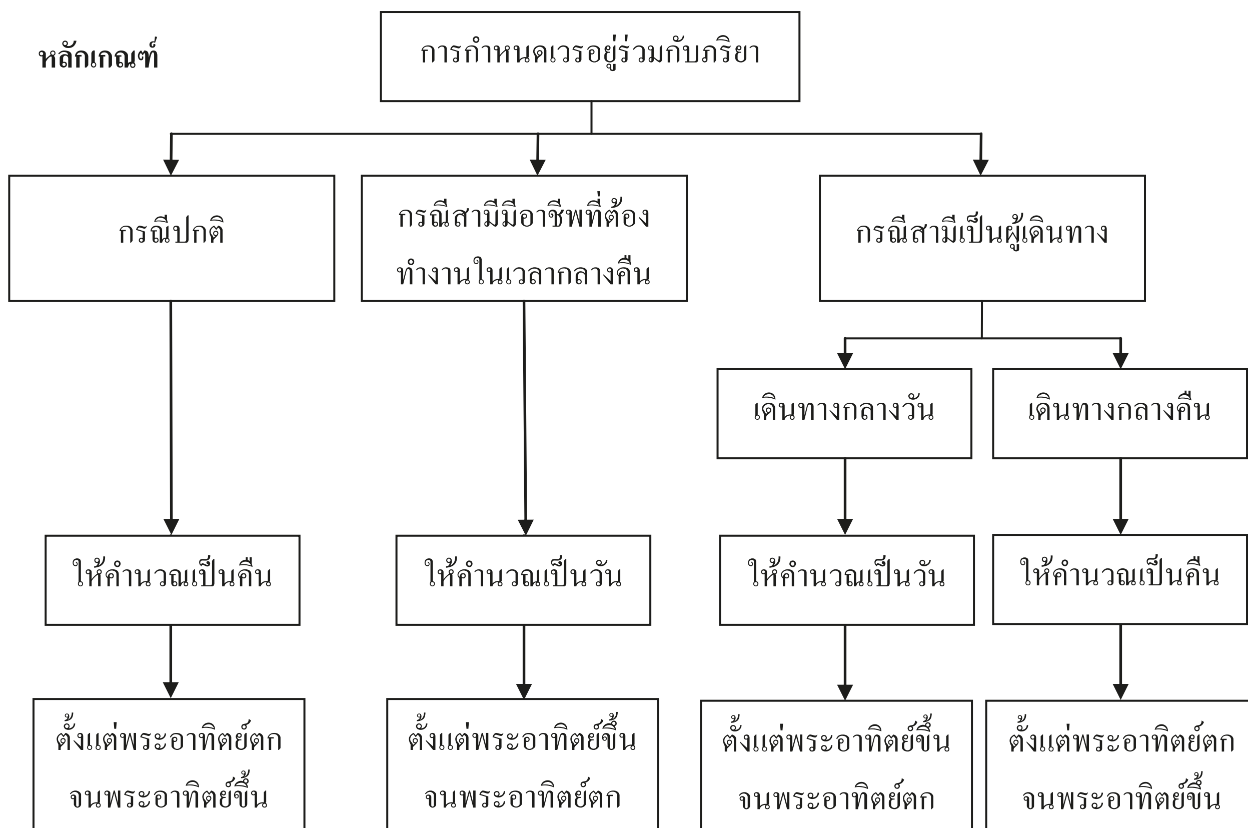
การเริ่มต้นนับการกำหนดเวร

ข้อ ๑๑๙ ในการกำหนดเวรอยู่ร่วมกับภริยานั้น ให้คำนวณเป็นคืนตั้งแต่พระอาทิตย์ตกจนพระอาทิตย์ขึ้น เว้นแต่สามีมีอาชีพที่ต้องทำงานในเวลากลางคืน ในกรณีเช่นว่านี้ให้คำนวณเป็นวันตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตก หรือสามีเป็นผู้เดินทาง ในกรณีเช่นว่านี้ให้คำนวณเป็นวันตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตกกรณีออกเดินทางในเวลากลางวัน

เมื่อกำหนดเวรเป็นคืนหรือวัน ให้คำนวณส่วนที่เป็นกลางวันหรือที่เป็นกลางคืนท้ายเวรแล้วแต่กรณีเข้าในกำหนดเวรนั้นด้วย

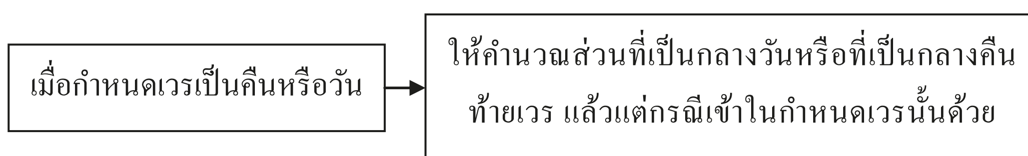
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "เวรอยู่ร่วมกับภริยา" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๘)

๒. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

ข้อพิจารณา

"เมื่อกำหนดเวรเป็นคืนหรือวัน ให้คำนวณส่วนที่เป็นกลางวันหรือที่เป็นกลางคืนท้ายเวร แล้วแต่กรณีเข้าในกำหนดเวรนั้นด้วย" ตามความในวรรคสองนั้นหมายถึง เมื่อกำหนดเวรเป็นวันต้องคำนวณส่วนที่เป็นกลางคืนท้ายเวรนั้นเข้าในกำหนดเวรนั้นด้วย ดังนั้นการนับเวลาของเวรจะเริ่มตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และถ้ากำหนดเวรเป็นคืนต้องคำนวณส่วนที่เป็นกลางวันท้ายเวรนั้นเข้าในกำหนดเวรนั้นด้วย ดังนั้นการนับเวลาของเวรก็เริ่มนับตั้งแต่พระอาทิตย์ตกจนพระอาทิตย์ตกอีกครั้งหนึ่งเช่น นาย ก. มีอาชีพทำนา เช่นนี้การกำหนดเวรต้องกำหนดเป็นคืน ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่พระอาทิตย์ตกจนพระอาทิตย์ตกอีกครั้งหนึ่ง ไม่ว่าจะตรงกับเวลาเท่าใด

การกำหนดเวรกรณีทั่วไป

ข้อ ๑๒๐ ในการกำหนดเวรแต่ละเวร ห้ามมิให้น้อยกว่าเวรละหนึ่งคืนหรือหนึ่งวัน แล้วแต่กรณี และมิให้มากกว่าเวรละสามคืนหรือสามวัน แล้วแต่กรณี เว้นแต่สามีและภริยาทุกคนตกลงที่จะกำหนดเวรให้น้อยหรือมากกว่านี้ และในการกำหนดเวรของภริยาคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนมากกว่าคนอื่น ๆ นั้น ต้องได้รับความยินยอมจากภริยาทุกคน

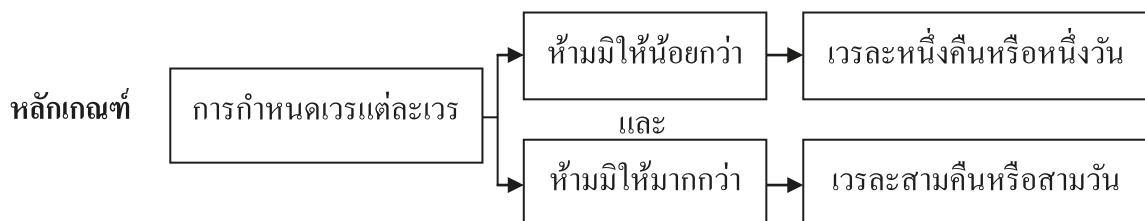
แต่การกำหนดเวรตามความในวรรคแรกไม่ให้ใช้บังคับในกรณีที่สามีได้สมรสกับภริยาคนใหม่ ในกรณีเช่นว่านี้ถ้าสมรสกับหญิง

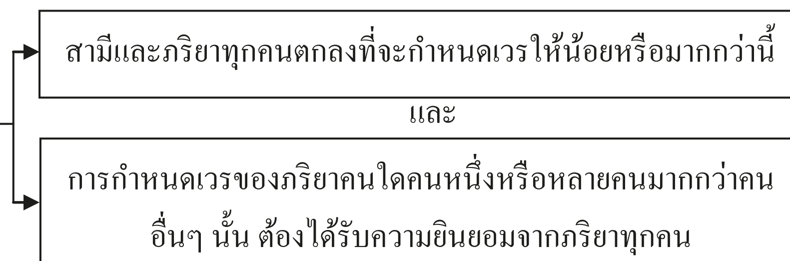
การกำหนดเวรกรณีสมรสกับภริยาคนใหม่

(๑) พรหมจารี ภริยาใหม่มีสิทธิให้สามีอยู่ร่วมกับตนในเวรแรกได้เจ็ดคืนหรือเจ็ดวัน แล้วแต่กรณีโดยมิต้องชดเชยให้ภริยาที่เหลือในส่วนที่เกินมาจากเวรปกติ

(๒) ที่ไม่เป็นหญิงพรหมจารี ภริยาใหม่มีสิทธิให้สามีอยู่ร่วมกับตนในเวรแรกได้สามคืนหรือสามวัน แล้วแต่กรณี โดยมิต้องชดเชยให้ภริยาที่เหลือหรือเจ็ดคืนหรือเจ็ดวัน แล้วแต่กรณี แต่ต้องชดเชยให้ภริยาที่เหลือในส่วนที่เกินมาจากเวรปกติ

วรรคแรก

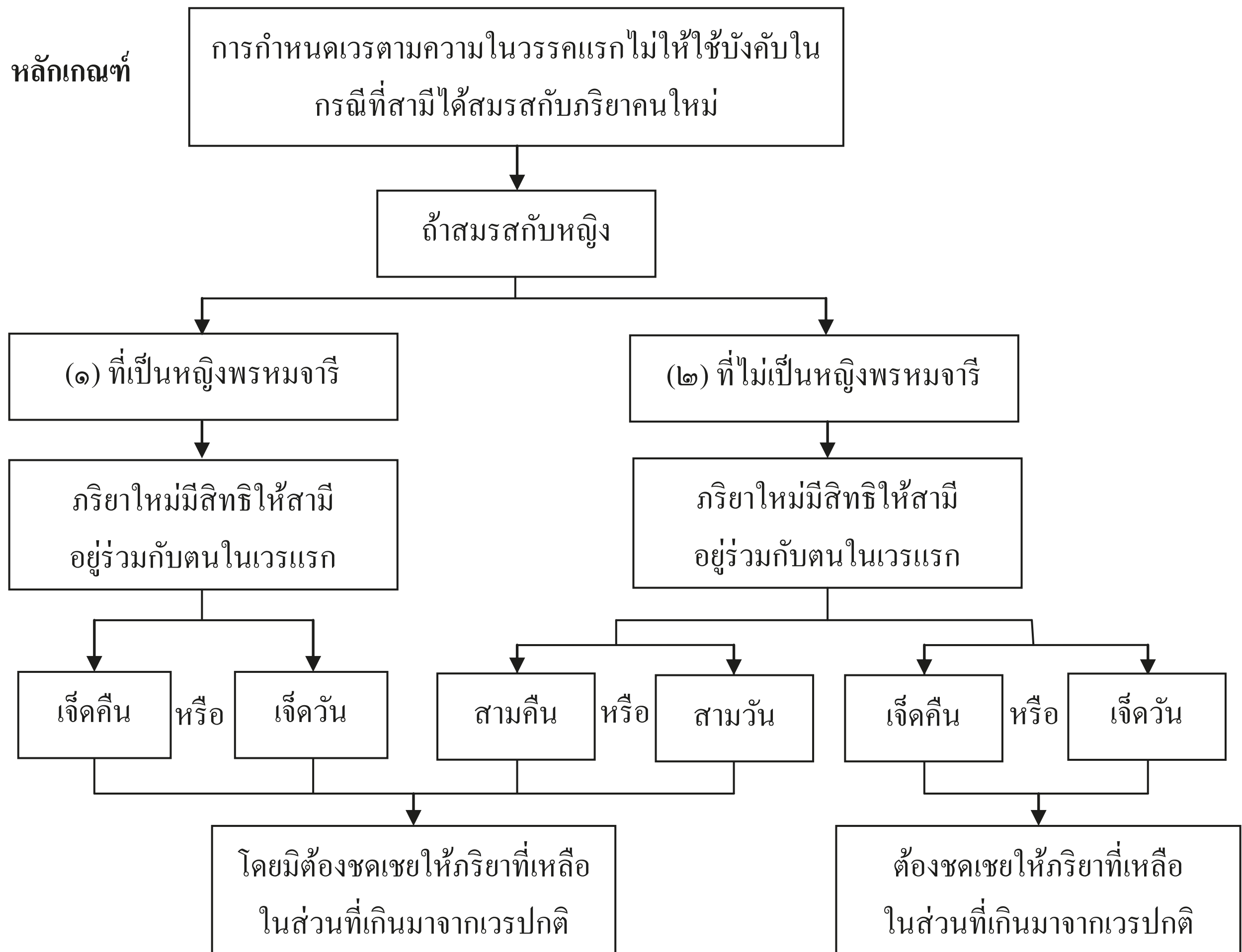

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๒. "หญิงพรหมจารี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๗)

ข้อพิจารณา

๑. "เวรแรก" ตามความในข้อนี้ หมายถึง เวรอยู่ร่วมกับภริยา ตามความใน ข้อ ๑ (๕๘) ที่เป็นเวรแรกสุดที่สามีได้เข้าเวรของภริยาคนหนึ่ง ๆ

๒. กรณีภริยาใหม่ที่เป็นหญิงพรหมจารีมีสิทธิให้สามีอยู่ร่วมกับตนในเวรแรกได้เจ็ดคืนหรือเจ็ดวันซึ่งมากกว่าเวรปกติ โดยไม่ต้องชดเชยให้ภริยาที่เหลือในส่วนที่เกินมาจากเวรปกติ แต่ถ้าภริยาใหม่ที่ไม่เป็นหญิงพรหมจารี ภริยาใหม่นั้นมีสิทธิให้สามีอยู่ร่วมกับตนได้ในเวรแรกแค่สามคืนหรือสามวันซึ่งมากกว่าเวรปกติ โดยไม่ต้อง

ชดเชยให้ภริยาที่เหลือในส่วนที่เกินมาจากเวรปกติ แต่ถ้าภริยาใหม่นี้ต้องการใช้สิทธินี้เจ็ดคืนหรือเจ็ดวันก็ได้แต่ต้องชดเชยให้ภริยาที่เหลือในส่วนที่เกินมาจากเวรปกติ

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. มีนาง ข. และนาง ค. เป็นภริยาอยู่ก่อนแล้ว และตกลงปันเวรอยู่ร่วมกันคนละสองคืน ต่อมานาย ก. สมรสกับนาง ง. ซึ่งเป็นหญิงพรหมจารีในระหว่างเวรของนาง ค. ผ่านพ้นไปได้หนึ่งคืน เช่นนี้ นาง ง. มีสิทธิให้นาย ก. อยู่ร่วมกับตนในเวรแรกได้เจ็ดคืนโดยไม่ต้องชดเชยให้นาง ค. และนาง ข. ในส่วนที่เกินมาห้าคืนจากเวรปกติ แต่ยังคงต้องชดเชยให้นาง ค. หนึ่งคืน หลังจากได้อยู่ร่วมกับนาง ง. ในเวรแรกแล้ว เพื่อให้เท่าเทียมกับนาง ข. เมื่อนาย ก. ชดเชยให้นาง ค. แล้วก็ต้องมาตกลงปันเวรกันใหม่ระหว่างภริยาทั้งสามคน

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. มีนาง ข. และนาง ค. เป็นภริยาอยู่ก่อนแล้ว และตกลงปันเวรอยู่ร่วมกันคนละสองคืน ต่อมานาย ก. สมรสกับนาง ง.ที่ไม่เป็นหญิงพรหมจารีในระหว่างเวรของนาง ค. ผ่านพ้นไปได้หนึ่งคืน เช่นนี้ นาง ง. มีสิทธิให้นาย ก. อยู่ร่วมกับตนในเวรแรกได้สามคืนโดยไม่ต้องชดเชยให้นาง ค. และนาง ข. ในส่วนที่เกินมาหนึ่งคืนจากเวรปกติ แต่ถ้านาง ง. ให้นาย ก. อยู่ร่วมกับตนในเวรแรกเจ็ดคืน เช่นนี้ นาย ก. ต้องอยู่เวรชดเชยกับนาง ข.และนาง ค. ในส่วนที่เกินมาคนละห้าคืน เมื่อได้อยู่ร่วมกับนาง ง. ในเวรแรกแล้ว และต้องชดเชยให้นาง ค. อีกหนึ่งคืนเพื่อให้เท่าเทียมกับนาง ข. เมื่อนาย ก. ชดเชยให้นาง ค. แล้วก็ต้องมาตกลงปันเวรกันใหม่ระหว่างภริยาทั้งสามคน

ข้อ ๑๒๑ ในขณะที่สามีอยู่ในเวรของภริยาคนใดห้ามไม่ให้สามีเรียกภริยาคนอื่นมาค้างคืนร่วมกันกับสามีและภริยาเจ้าของเวร โดยไม่ได้รับความยินยอมจากสามีและภริยานั้น

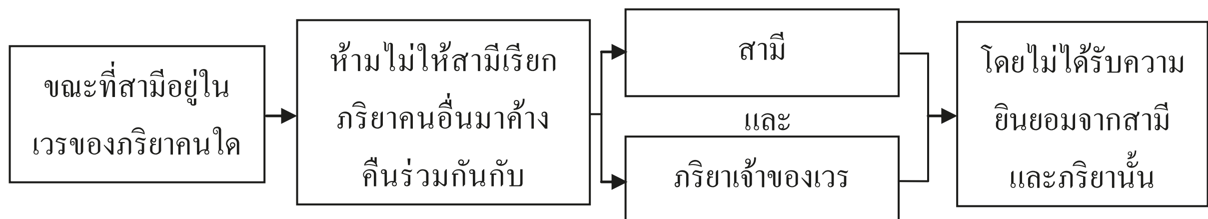
ห้ามสามีเรียกภริยาอื่นมาค้างคืนร่วมกับภริยาเจ้าของเวร

ในการใช้เวรของสามี จะกระทำโดยการไปอยู่ที่บ้านของภริยาหรือเรียกภริยามาค้างที่บ้านหรือสถานที่ที่สามีอาศัยอยู่ก็ได้ เว้นแต่การเรียกมานั้นเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ภริยาไม่จำเป็นต้องปฏิบัติ

การใช้เวรของสามี

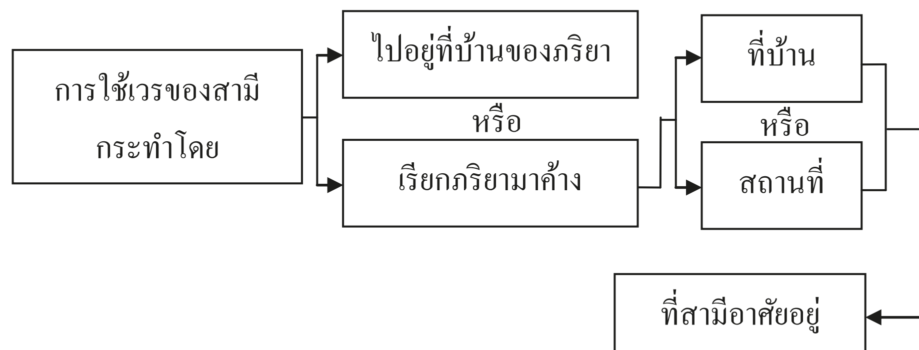
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ข้อยกเว้น

ภริยาไม่จำเป็นต้องปฏิบัติ ถ้าการเรียกมานั้นเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

คำอธิบายศัพท์

"กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. ตามความในวรรคแรก ในขณะที่สามีอยู่ในเวรของภริยาคนใด สามีไม่สามารถเรียกภริยาคนอื่นมาค้างคืนร่วมกันกับสามีและภริยาเจ้าของเวร ถ้าไม่ได้รับความยินยอมจากภริยาเจ้าของเวรและภริยาคนที่ไม่ใช่เจ้าของเวรจะมาค้างคืนร่วมกันกับสามีและภริยาเจ้าของเวรก็ไม่ได้ ถ้าสามีไม่ยินยอม แม้ภริยาเจ้าของเวรและภริยาคนที่ไม่ใช่เจ้าของเวรยินยอม

อาจมีข้อพิจารณาว่า เพราะเหตุใดจึงต้องให้สามียินยอมอีก ในกรณีที่สามีเรียกภริยาคนที่ไม่ใช่เจ้าของเวรมาค้างคืนร่วมกับภริยาเจ้าของเวร เพราะอาจมีกรณีที่ภริยาที่ไม่ใช่เจ้าของเวรต้องการมาค้างคืนร่วมกันกับสามีและภริยาเจ้าของเวรเอง หรือสามีเปลี่ยนใจหลังเรียกไปแล้ว จุดประสงค์ของกฎหมาย คือ ต้องการความยินยอมร่วมกันระหว่างภริยาเจ้าของเวรกับสามีโดยไม่เกี่ยวกับความต้องการหรือความยินยอมของภริยาที่ไม่ใช่เจ้าของเวรดังนั้น คำว่า "ภริยานั้น" ตามความในวรรคแรก จึงหมายถึงภริยาเจ้าของเวรเท่านั้น

๒. ตามความในวรรคสอง การเรียกภริยาเจ้าของเวรไปยังสถานที่อื่นที่ไม่ใช่บ้านของภริยาเจ้าของเวรหรือบ้านหรือสถานที่ที่สามีอาศัยอยู่ ไม่อยู่ในสิทธิของสามีจึงจำต้องได้รับความยินยอมจากภริยานั้น และแม้การเรียกนั้นเป็นการเรียกภริยาเจ้าของเวรไปยังบ้านของภริยาเจ้าของเวร หรือบ้านหรือสถานที่ที่สามีอาศัยอยู่ซึ่งอยู่ในสิทธิของสามี ภริยาไม่จำเป็นต้องปฏิบัติ ถ้าการเรียกมานั้นเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

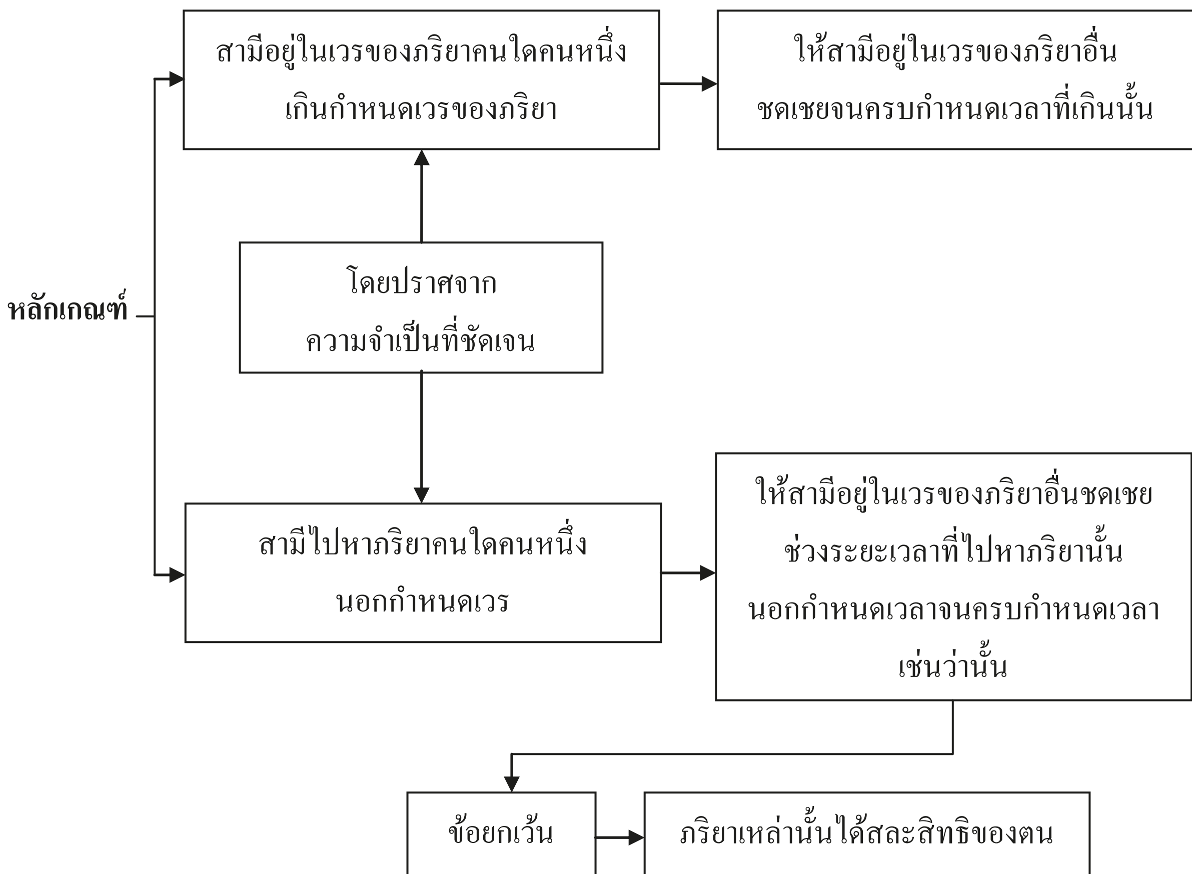

การอยู่เวรเกินกำหนดหรืออยู่นอกกำหนดเวร

ข้อ ๑๒๒ ถ้าสามีอยู่ในเวรของภริยาคนใดคนหนึ่งเกินกำหนดเวรของภริยานั้น โดยปราศจากความจำเป็นที่ชัดเจน ให้สามีอยู่ในเวรของภริยาอื่นชดเชยจนครบกำหนดเวลาที่เกินนั้น และถ้าสามีไปหาภริยาคนใดคนหนึ่งนอกกำหนดเวรโดยปราศจากความจำเป็นที่ชัดเจน ให้สามีอยู่ในเวรของภริยาอื่นชดเชยช่วงระยะเวลาที่ไปหาภริยานั้นนอกกำหนดเวลาจนครบกำหนดเวลาเช่นว่านั้น เว้นแต่ภริยาเหล่านั้นได้สละสิทธิของตน

ความในวรรคแรกไม่ให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ภริยาคนใดคนหนึ่งออกไปจากบ้าน ซึ่งเป็นเหตุให้สามีไม่อาจอยู่ร่วมค้างคืนด้วยได้

วรรคแรก

วรรคสอง

ข้อพิจารณา

๑. "ความจำเป็นที่ชัดเจน" ในตอนต้นของวรรคแรกเช่นมีภาระติดพันในเรื่องเร่งด่วน หรืออยู่เพื่อดูแลบุตรหรือภริยาที่ป่วยหนัก ซึ่งอยู่ในช่วงคาบเกี่ยวกับการเปลี่ยนเวร

"ความจำเป็นที่ชัดเจน" ในตอนท้ายของวรรคแรกเช่นการเข้าไปช่วยเหลือภริยาหรือบุตรหรือทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นหรือของสามีเองให้รอดพ้นจากภยันตรายต่าง ๆ หรือเข้าไปเพื่อวางหรือเอาสิ่งของจำเป็น หรือการเข้าไปเพื่อแจ้งข่าวคราวเร่งด่วน

๒. กรณีสามีอยู่ในเวรของภริยาอื่นเกินกำหนดเวลาหรือนอกกำหนดเวลาโดยปราศจากความจำเป็นที่ชัดเชน ให้สามีอยู่ในเวรของภริยาอื่นชดเชยจนครบกำหนดเวลาที่เกินนั้น

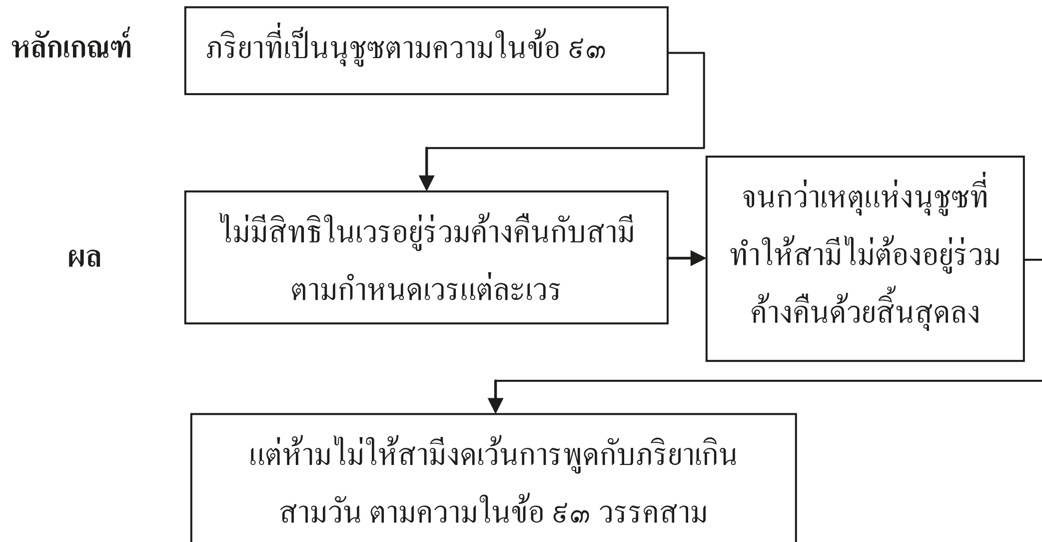
ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. มีนาง ข. นาง ค. นาง ง. เป็นภริยา โดยตกลงกันปันเวรคนละสองคืน ต่อมาระหว่างช่วงอยู่เวรของนาง ข. นาย ก. ได้อยู่เวรเกินมาสองชั่วโมง เช่นนี้ นาย ก. ต้องอยู่เวรชดเชยให้นาง ค. และนาง ง. เพิ่มขึ้นจากเวรปกติคนละสองชั่วโมง

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. มีนาง ข. นาง ค. นาง ง. เป็นภริยา โดยตกลงกันปันเวรคนละสองคืน ต่อมาระหว่างช่วงอยู่เวรของนาง ข. นาย ก. ได้ออกไปหานาง ง. สองชั่วโมง โดยปราศจากความจำเป็นที่ชัดเจน เช่นนี้ นาย ก. ต้องอยู่เวรชดเชยให้นาง ข. เจ้าของเวรและนาง ค. เพิ่มขึ้นจากเวรปกติคนละสองชั่วโมง

ภริยาที่เป็นนุชูซไม่มีสิทธิอยู่ร่วมกับสามีในเวร

ข้อ ๑๒๓ ภริยาที่เป็นนุชูซตามความในข้อ ๙๓ ไม่มีสิทธิในเวรอยู่ร่วมค้างคืนกับสามีตามกำหนดเวรแต่ละเวร จนกว่าเหตุแห่งนุชูซที่ทำให้สามีไม่ต้องอยู่ร่วมค้างคืนด้วยนั้นสิ้นสุดลง แต่ห้ามไม่ให้สามีงดเว้นการพูดกับภริยานั้นเกินสามวันตามความในข้อ ๙๓ วรรคสาม

อธิบายศัพท์

"วัน" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๕)

ข้อพิจารณา

"ภริยาที่เป็นนุชูซตามความในข้อ ๙๓ ไม่มีสิทธิในเวรอยู่ร่วมค้างคืนกับสามีตามกำหนดเวรแต่ละเวร จนกว่าเหตุแห่งนุชูซที่ทำให้สามีไม่ต้องอยู่ร่วมค้างด้วยนั้นสิ้นสุดลง" หมายความว่า ภริยาที่เป็นนุชูซไม่มีสิทธิในเวรอยู่ร่วมค้างคืนกับสามีตามกำหนดเวรที่มีอยู่จนกว่าเหตุแห่งนุชูซนั้นสิ้นสุดลงเสียก่อน ซึ่งต้องขยับเวรของภริยาอื่นที่อยู่ในอันดับถัดมาเข้ามาแทนที่เวรของภริยาที่เป็นนุชูซ เว้นแต่ภริยาอื่นให้ความยินยอม กรณีเช่นนี้ ภริยาที่เป็นนุชูซก็สามารถอยู่เวรร่วมค้างคืนกับสามีตามกำหนดเวรเดิมได้และแน่นอนว่าในระหว่างร่วมค้างคืนกับภริยาที่เป็นนุชูซนั้น สามีสามารถร่วมประเวณีกับภริยานั้นได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากภริยาอื่นอีก

ภริยาคนใดคนหนึ่งร่วมเดินทางไกลไปกับสามี

ข้อ ๑๒๔ สามีที่ประสงค์จะนำภริยาคนใดคนหนึ่งร่วมเดินทางไกลไปกับสามี และการเดินทางไปนั้นไม่ใช่เพื่อกิจธุระของภริยานั้น จะต้องได้รับความยินยอมจากภริยาอื่น

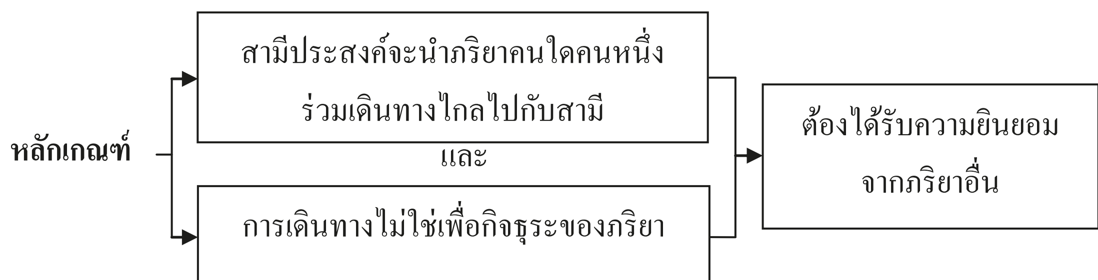
ในกรณีที่สามีประสงค์จะนำภริยาคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวร่วมเดินทางไกลไปกับสามี และภริยาหลายคนประสงค์ที่จะร่วมเดินทางไกลไปกับสามีดั่งเช่นว่านั้น ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ให้ใช้การจับฉลากระหว่างผู้ที่ประสงค์จะไปนั้น

ถ้าในระหว่างเดินทางหรือระหว่างพักการเดินทาง สามีไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับภริยาผู้ร่วมเดินทาง ไม่ให้คำนวณช่วงเวลานั้นเข้าในกำหนดเวรของภริยานั้น

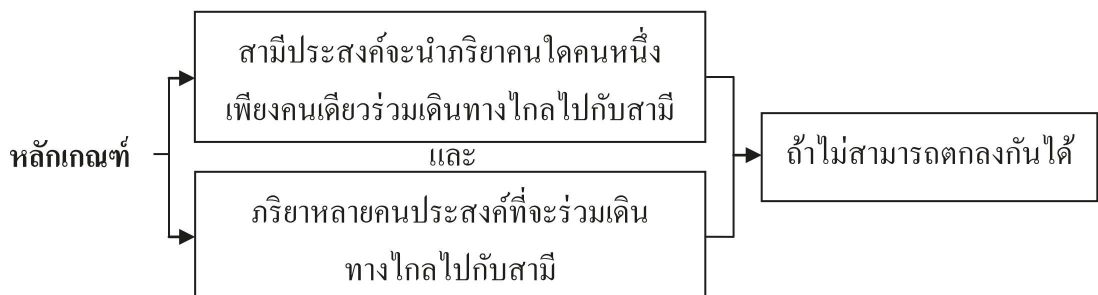
เมื่อสามีกลับบ้านแล้ว ให้อยู่ร่วมกับภริยาฝ่ายที่ไม่ได้ไปด้วย เพื่อชดเชยตามกำหนดเวลาที่อยู่ร่วมกับภริยาผู้ไปด้วย เว้นแต่ภริยาฝ่ายผู้ไม่ได้ไปด้วยสละสิทธิของตน

ถ้าภริยาฝ่ายผู้ไม่ได้ไปด้วยมีตั้งแต่สองคนขึ้นไป ไม่สามารถตกลงกำหนดเวรชดเชยในเรื่องก่อนหลังได้ให้ใช้การจับฉลากระหว่างภริยาฝ่ายนั้น

วรรคแรก

วรรคสอง

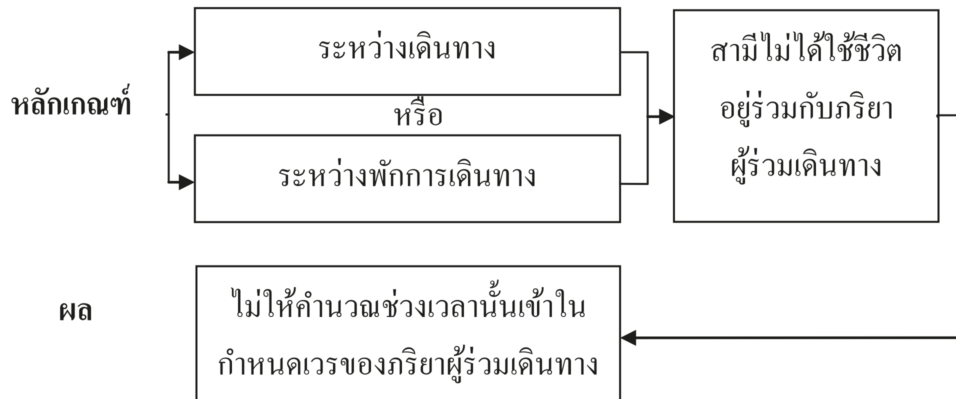

วิธีปฏิบัติ ให้ใช้วิธีการจับฉลากระหว่างผู้ที่ประสงค์จะไปนั้น

วรรคสาม

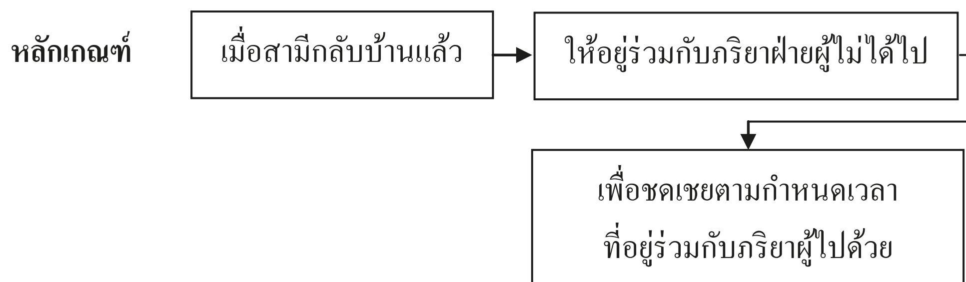
หลักเกณฑ์

ผล

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

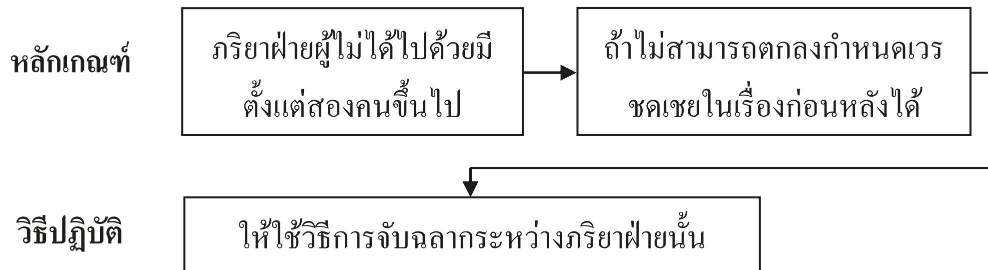

ข้อยกเว้น

วรรคห้า

หลักเกณฑ์

วิธีปฏิบัติ

คำอธิบายศัพท์

"การจับฉลากระหว่างภริยา" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๕๘)

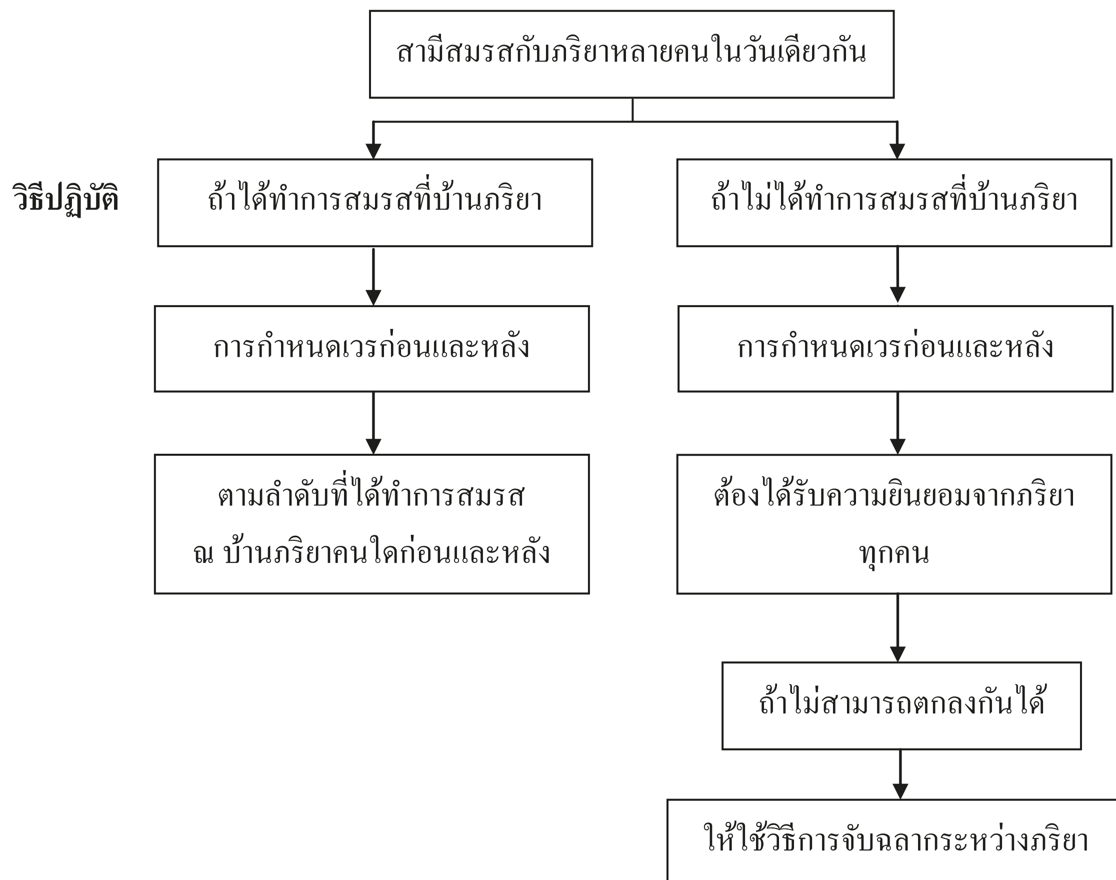
ข้อพิจารณา

๑. ตามความในวรรคแรก สามีที่ประสงค์จะนำภริยาคนใดคนหนึ่งเดินทางไกลไปกับสามีและการเดินทางไปนั้นไม่ใช่เพื่อกิจธุระของภริยานั้น เช่นเพื่อกิจธุระของสามีจำเป็นจะต้องได้รับความยินยอมจากภริยาอื่นทุกคนก่อน แต่ถ้าเป็นกิจธุระของภริยานั้นไม่จำต้องได้รับความยินยอมจากภริยาอื่น แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าการเดินทางไปนั้นเพื่อกิจธุระของผู้ใด เมื่อกลับมาแล้ว สามีต้องชดเชยให้ภริยาอื่นทุกคน ยกเว้นภริยาคนที่สละสิทธิ์ ตามความในวรรคสี่

๒. "สามีไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่กับภริยาผู้ร่วมเดินทาง" ตามความในวรรคสาม หมายความว่า สามีภริยานั้นไม่ได้ค้างคืนอยู่ด้วยกัน ไม่ได้พักด้วยกัน และไม่ได้ใช้ชีวิตในการเดินทางด้วยกันโดยต่างคนต่างไปและต่างคนต่างอยู่ เช่นภริยาไปรถยนต์คนละคันและพักอยู่คนละโรงแรมกับสามี

ข้อ ๑๒๕ ในกรณีที่สามีสมรสกับภริยาหลายคนในวันเดียวกัน ให้กำหนดเวรก่อนและหลังตามลำดับที่ได้สมรส ณ บ้านภริยาคนใดก่อนและหลัง ถ้าไม่ได้สมรสที่บ้านภริยา การกำหนดเวรต้องได้รับความยินยอมจากภริยาทุกคน ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ให้ใช้การจับฉลากระหว่างภริยา

ลำดับการจัดเวรภริยาหลายคนที่สมรสในวันเดียวกัน

อธิบายศัพท์

๑. “วัน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ๑ (๕)

๒. “การจับฉลากระหว่างภริยา” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๘)

ข้อพิจารณา

“ในกรณีที่สามีสมรสกับภริยาหลายคนในวันเดียวกัน ให้กำหนดเวรก่อนและหลังตามลำดับที่ได้สมรส ณ บ้านภริยาคนใดก่อนและหลัง” หมายถึง ในการกำหนดเวรก่อนหลังให้ภริยาเหล่านั้น ต้องกำหนดตามลำดับการสมรสโดยกำหนดเวรให้ภริยาที่สมรสก่อนอยู่ก่อน ให้ภริยาที่สมรสหลังอยู่หลัง ถ้าการสมรสเหล่านั้นได้

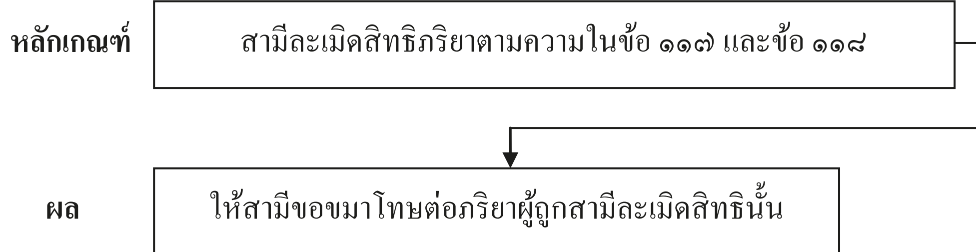

กระทำที่บ้านของภริยาเหล่านั้น แต่ถ้าการสมรสเหล่านั้นไม่ได้กระทำที่บ้านของภริยาเหล่านั้น ไม่ต้องกำหนดตามลำดับการสมรสโดยกำหนดเวรให้ภริยาคนใดก่อนก็ได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากภริยาเหล่านั้นทุกคน และถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ว่าจะให้เวรของภริยาคนใดอยู่ก่อน ก็ต้องใช้การจับฉลากระหว่างภริยาเป็นการตัดสิน

ข้อ ๑๒๖ ถ้าสามีละเมิดสิทธิภริยาตามความในข้อ ๑๑๗ และข้อ ๑๑๘ ให้สามีขอขมาโทษต่อภริยาผู้ถูกสามีละเมิดสิทธินั้น

สามีละเมิดสิทธิภริยาเกี่ยวกับการปันเวร

หมวด ๓

ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา

สิทธิหน้าที่และความรับผิดระหว่างสามีภริยาในเรื่องทรัพย์สิน

ข้อ ๑๒๗ ในระหว่างสามีภริยาให้ถือว่าทั้งสองฝ่ายมีความเกี่ยวพันในเรื่องทรัพย์สินต่อกันดุจบุคคลภายนอก

หลักเกณฑ์	ระหว่างสามีภริยา →	ถือว่าทั้งสองฝ่ายมีความเกี่ยวพันในเรื่องทรัพย์สินต่อกันดุจบุคคลภายนอก

อธิบายศัพท์

"ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

ความสัมพันธ์ในเรื่องทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาเหมือนกันกับกรณีความสัมพันธ์ในเรื่องทรัพย์สินของบุคคลทั่วไป กล่าวคือ ทรัพย์สินเป็นของบุคคลใดก็เป็นของบุคคลนั้น ไม่นำไปรวมกันเพราะเหตุจากการสมรสส่วนความรับผิดต่อบุคคลภายนอกนั้น ตามกฎหมายนี้พิจารณาจากพฤติกรรมของสามีภริยาไม่ได้พิจารณาจากการจดทะเบียนสมรสดังเช่นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นในการทำนิติกรรมสัญญา เช่น การกู้ยืมเงินกระทำไปเพื่อประโยชน์ในครอบครัวสามีภริยาก็ต้องร่วมกันรับผิดในหนี้นั้น แต่หากการกู้ยืมเงินมานั้นไม่ได้ทำเพื่อประโยน์ในครอบครัว เช่นนี้ เฉพาะผู้ที่กู้ยืมเงินมาเท่านั้นรับผิดแต่ฝ่ายเดียว โดยไม่ต้องพิจารณาว่าทั้งสองได้สมรสกันตามกฎหมายหรือไม่

ข้อ ๑๒๘ ทรัพย์สินของสามีและภริยานั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเภทดังนี้

ประเภททรัพย์สินของสามีภริยา

(๑) ทรัพย์สินรวม ซึ่งแบ่งได้เป็นสองชนิด คือ

(ก) สินสมรส

(ข) สินส่วนกลาง

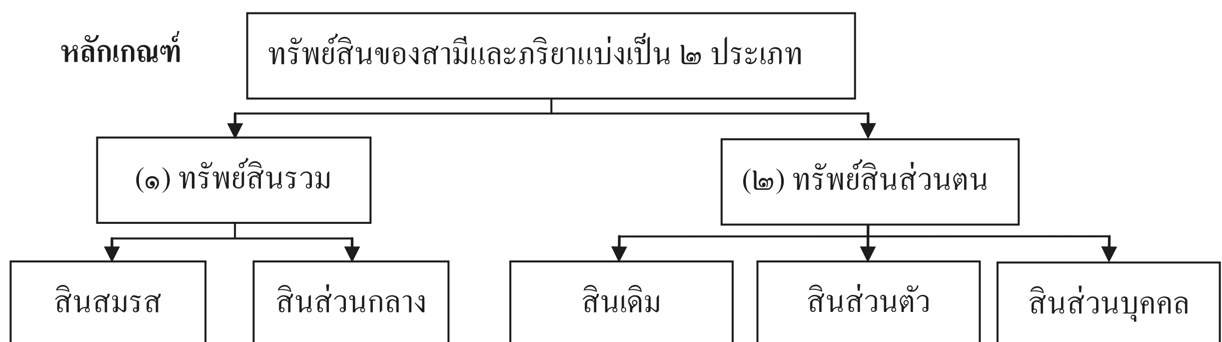
(๒) ทรัพย์สินส่วนตน ซึ่งแบ่งได้เป็นสามชนิด คือ

(ก) สินเดิม

(ข) สินส่วนตัว

(ค) สินส่วนบุคคล

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "ทรัพย์สินรวม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๒๙

๓. "สินสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓๑

๔. "สินส่วนกลาง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓๓

๕. "ทรัพย์สินส่วนตน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓๔

๖. "สินเดิม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓๕

๗. "สินส่วนตัว" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓๖

๘. "สินส่วนบุคคล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓๗

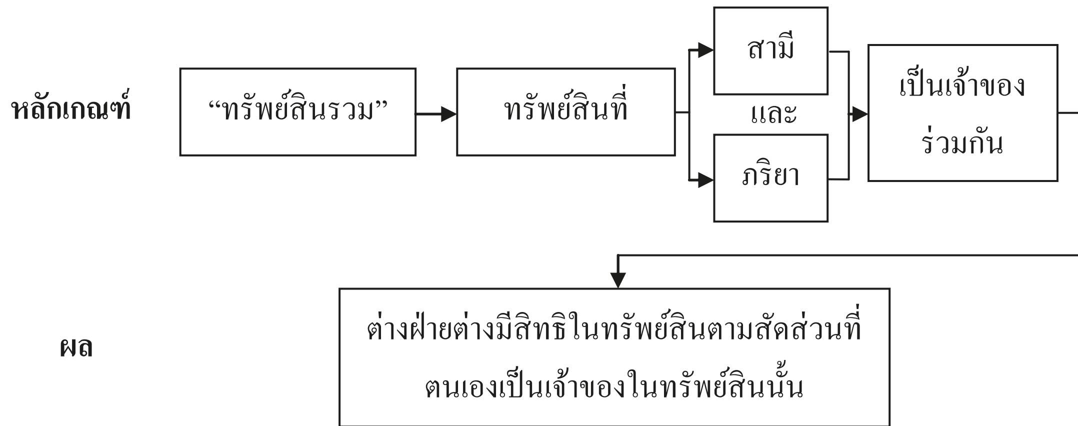
ข้อพิจารณา

โดยทั่วไป "ทรัพย์สินรวม" คือ ทรัพย์สินที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปไม่ว่าจะเป็นสามีภริยากันหรือไม่เป็นเจ้าของ ซึ่งทุกคนมีสิทธิในการจัดการทรัพย์สินนั้นร่วมกัน

ส่วน "ทรัพย์สินรวม" ในกฎหมายนี้ หมวด ๓ ลักษณะ ๒ ที่ว่าด้วยทรัพย์สินระหว่างสามีและภริยานั้นคือทรัพย์สินที่สามีและภริยาเป็นเจ้าของร่วมกันซึ่งทั้งสองมีสิทธิในทรัพย์สินประเภทนี้ตามสัดส่วนที่ตนเองเป็นเจ้าของในทรัพย์สินนั้น ตามความในข้อ ๑๒๙ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นสองชนิด คือ "สินสมรส" และ "สินส่วนกลาง" และในกฎหมายนี้ หมวด ๓ ลักษณะ ๒ ที่ว่าด้วยทรัพย์สินระหว่างสามีและภริยาเช่นกันทรัพย์สินใดไม่เป็นทรัพย์สินรวมก็จะเป็น "ทรัพย์สินส่วนตน" ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นสามชนิด คือ "สินเดิม" "สินส่วนตัว" และ "สินส่วนบุคคล" โดยที่ในครอบครัวหนึ่ง ๆ ไม่จำเป็นจะต้องมีทรัพย์สินรวมหรือทรัพย์สินส่วนตนครบทุกชนิด

ข้อ ๑๒๙ "ทรัพย์สินรวม" หมายความว่า ทรัพย์สินที่สามีและภริยาเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งทั้งสองมีสิทธิในทรัพย์สินประเภทนี้ตามสัดส่วนที่ตนเองเป็นเจ้าของในทรัพย์สินนั้น **"ทรัพย์สินรวม"**

อธิบายศัพท์

"ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

"ทั้งสองมีสิทธิในทรัพย์สินประเภทนี้ตามสัดส่วนที่ตนเองเป็นเจ้าของในทรัพย์สินนั้น" หมายถึง สามีและภริยามีสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวตามสัดส่วนที่ตนเองเป็นเจ้าของในทรัพย์สินนั้น เช่น ถ้าสามีเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเพียงร้อยละ ๖๐ สามีมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นเพียงร้อยละ ๖๐ ของทรัพย์สินนั้น ซึ่งทำให้มีสิทธิจัดการ เช่น จำหน่าย จ่ายแจกทรัพย์สินนั้นเพียงร้อยละ ๖๐ ของทรัพย์สินนั้นเท่านั้น

ทรัพย์สินที่ถือเป็นทรัพย์สินรวม

ข้อ ๑๓๐ ทรัพย์สินที่สามีและภริยาทำมาหาได้ร่วมกัน ให้ถือว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินรวม โดยทั้งสองมีสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเท่ากัน เว้นแต่ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น

ข้อสันนิษฐานทรัพย์สินรวมและสัดส่วนความเป็นเจ้าของ

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่า ทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินรวมหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นทรัพย์สินรวม ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ว่าแต่ละฝ่ายมีสิทธิเป็นสัดส่วนเท่าใดให้ถือว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินรวมนั้นเท่ากัน

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

ผล

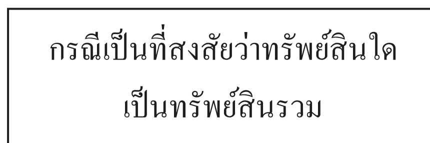

ข้อยกเว้น

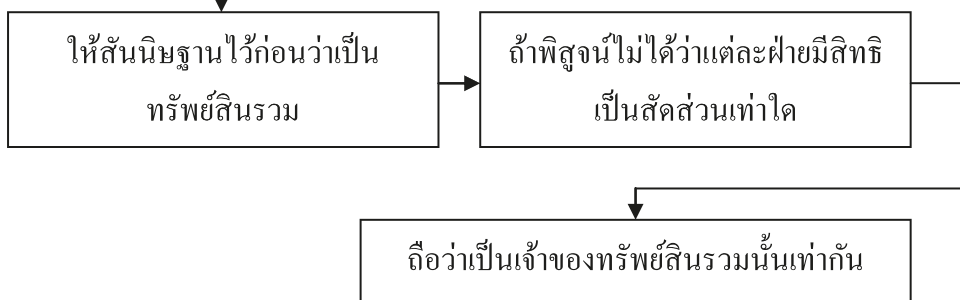

วรรคสอง

เงื่อนไข

ผล

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "ทรัพย์สินรวม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๒๙

ข้อพิจารณา

๑. "ทรัพย์สินที่สามีและภริยาทำมาหาได้ร่วมกัน" หมายถึง สามีและภริยา ไม่ว่าภริยานั้นจะมีจำนวนเท่าใด ถ้าทั้งสองฝ่าย คือบุคคลที่เป็นสามีภริยานั้นทั้งหมด ทำมาหาได้ทรัพย์สินนั้นร่วมกันโดยที่ไม่อาจแยกได้ว่าแต่ละคนมีส่วนในการทำมาหาได้เท่าใด หรือแยกได้แต่ตามธรรมเนียมปฏิบัติแล้วถือว่ามีสิทธิเท่าเทียมกัน และยังไม่ได้มีการแสดงเจตนาว่าจะให้เป็นไปอย่างอื่นที่เป็นที่เข้าใจของทุกฝ่าย ตามความในข้อ ๑๓๒

"ทั้งสองมีสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเท่ากัน" หมายถึง สามีและภริยา ไม่ว่าภริยานั้นจะมีจำนวนเท่าใด แต่ละคนมีสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเท่า ๆ กัน แต่ถ้าเป็นกรณีที่การทำมาหาได้ร่วมกันนั้น สามารถแยกได้ว่าแต่ละคนมีส่วนในการทำมาหาได้เท่าใด และไม่มีธรรมเนียมปฏิบัติว่าแม้สามารถแยกได้ว่า แต่ละคนมีส่วนในการทำมาหาได้เท่าใด ก็ยังถือว่ามีสิทธิเท่าเทียมกัน (หรือมีธรรมเนียมปฏิบัติเช่นว่านั้น แต่ก็มีการแสดงเจตนาว่าจะไม่ให้เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัตินั้น) แต่ละคนมีสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น ในเฉพาะส่วนที่ตนทำมาหาได้ เช่น กรณีที่สามีภริยาใช้สินเดิมของแต่ละคนมาเป็นหุ้นส่วนในบริษัทหรือในธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง ผลกำไรที่ได้ก็เป็นของทั้งสองฝ่ายเท่า ๆ กันหรือตามอัตราส่วนที่แต่ละฝ่ายได้ลงทุนไป

การที่สามีภริยาทำมาหาได้ร่วมกันเพื่อประโยชน์ของครอบครัว ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินรวม ส่วนคำว่า "โดยทั้งสองมีสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเท่ากัน" คือ ให้ถือว่าเมื่อทำมาหาได้ร่วมกันจะต้องมีสิทธิเท่ากัน เว้นแต่ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวไม่มีแบบ แต่ต้องพิจารณาในเรื่องของสัญญาตามกฎหมายนี้ด้วย

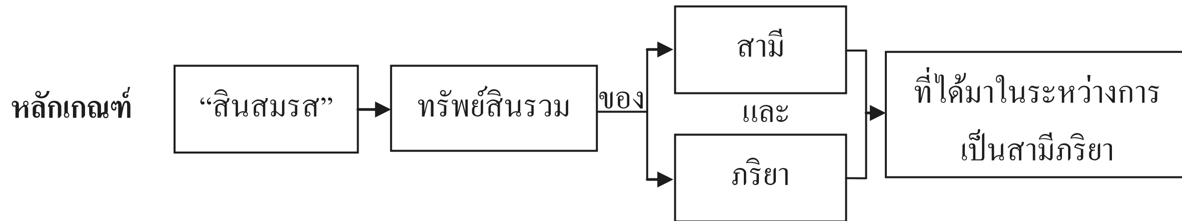
๒. การพิจารณาว่าจะแบ่งแยกทรัพย์สินระหว่างสามีภริยากันคนละเท่าใด ต้องพิจารณาตามวรรคสอง กล่าวคือ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัยว่าเป็นทรัพย์สินรวมหรือไม่ และจะแบ่งกันเช่นใด ก็ให้สันนิษฐานก่อนว่าทุกคนมีสิทธิในทรัพย์สินเท่ากันทุกส่วน

"สินสมรส"

ข้อ ๑๓๑ "สินสมรส" หมายความว่า ทรัพย์สินรวมของสามีและภริยาที่ได้มาในระหว่างการเป็นสามีภริยา

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

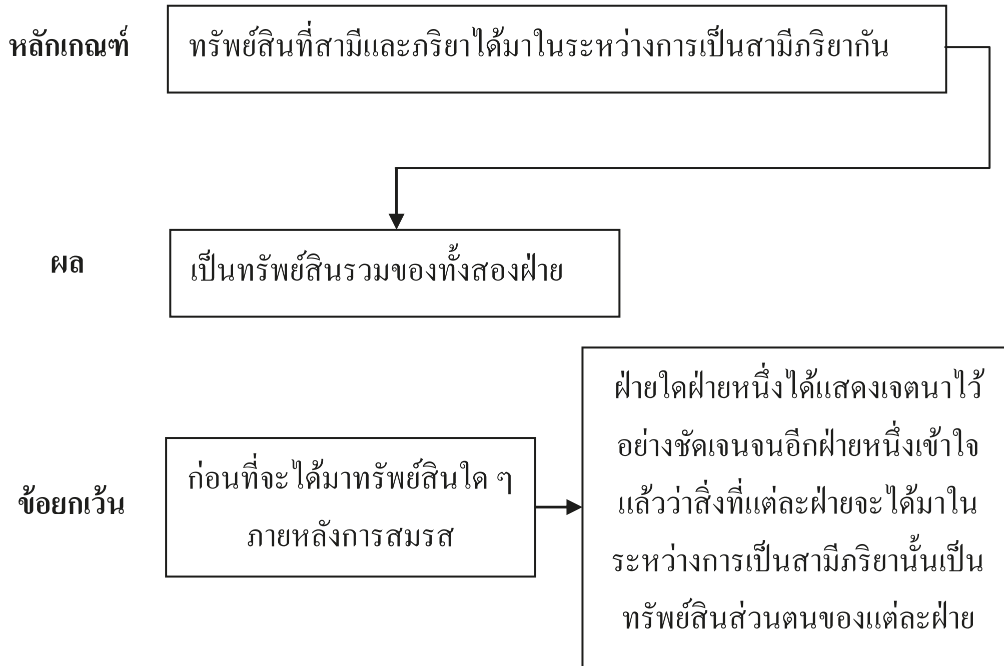
"ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

"ทรัพย์สินรวมของสามีและภริยาที่ได้มาในระหว่างการเป็นสามีภริยา" หมายถึง ทรัพย์สินประเภททรัพย์สินรวมทุกชนิดที่สามีและภริยาทำมาหาได้หลังจากได้สมรสกัน เช่น บ้าน ที่ดิน เงินทอง ฯลฯ ที่ทั้งสองฝ่ายทำมาหาได้ในช่วงเวลานั้นโดยไม่คำนึงว่าใครทำมาหาได้มากหรือน้อยกว่ากันเท่าใด

ข้อ ๑๓๒ ทรัพย์สินที่สามีและภริยาได้มาในระหว่างการเป็นสามีภริยากัน ย่อมเป็นทรัพย์สินรวมของทั้งสองฝ่าย เว้นแต่ก่อนที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สินใด ๆ ภายหลังการสมรส ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้แสดงเจตนาไว้อย่างชัดเจนจนอีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจแล้วว่าสิ่งที่แต่ละฝ่ายจะได้มาในระหว่างการเป็นสามีภริยานั้นเป็นทรัพย์สินส่วนตนของแต่ละฝ่าย

การแสดงเจตนาเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างการเป็นสามีภริยา

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "ทรัพย์สินรวม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๒๙

๓. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๔. "ทรัพย์สินส่วนตน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓๔

ข้อพิจารณา

"ย่อมเป็นทรัพย์สินรวมของทั้งสองฝ่าย" หมายถึง ย่อมเป็นทรัพย์สินรวมของทั้งสองฝ่าย และเป็นสินสมรสตามความในข้อ ๑๓๑

"ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้แสดงเจตนาไว้อย่างชัดเจนจนอีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจแล้วว่าสิ่งที่แต่ละฝ่ายจะได้มาในระหว่างการเป็นสามีภริยานั้นเป็นทรัพย์สินส่วนตนของแต่ละฝ่าย" หมายถึง สามีหรือภริยาได้แสดงเจตนาอย่างชัดเจนจนอีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจแล้วว่าสิ่งที่แต่ละฝ่ายจะได้มาในระหว่างการเป็นสามีภริยานั้น เป็นทรัพย์สินส่วนตนของฝ่ายที่

ทำให้ได้มาซึ่งสิ่งนั้น เช่น สามีพูดกับภริยาภายหลังสมรสว่า “ทรัพย์สินทุกสิ่งทุกอย่างที่ฉันหามาได้ตั้งแต่นี้ต่อไปจะเป็นสิทธิของฉันแต่ผู้เดียวและทรัพย์สินทุกสิ่งทุกอย่างที่เธอหามาได้ตั้งแต่นี้ต่อไปจะเป็นสิทธิของเธอแต่ผู้เดียว”

ข้อ ๑๓๓ "สินส่วนกลาง" หมายความว่า ทรัพย์สินรวมของสามีและภริยาที่ไม่ใช่สินสมรส **"สินส่วนกลาง"**

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สินรวม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๒๘

๒. "สินสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓๑

ข้อพิจารณา

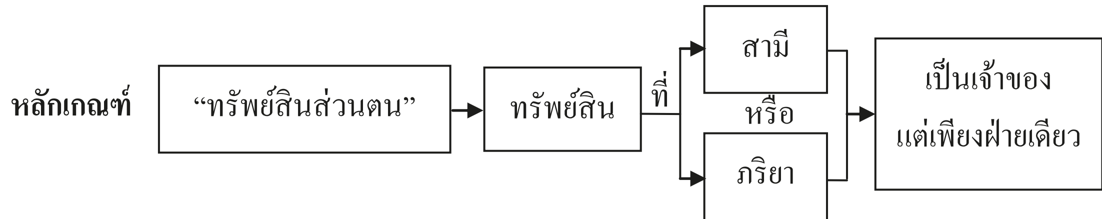
"ทรัพย์สินรวมของสามีและภริยาที่ไม่ใช่สินสมรส" หมายถึง ทรัพย์สินประเภททรัพย์สินรวมของสามีและภริยาในส่วนที่ไม่เป็นสินสมรส เช่น ผลกำไรจากการประกอบธุรกิจร่วมกันที่คู่สมรสได้มาก่อนการสมรส แต่ยังไม่ได้แบ่งกัน

"ทรัพย์สินส่วนตน"

ข้อ ๑๓๔ "ทรัพย์สินส่วนตน" หมายความว่า ทรัพย์สินที่สามีหรือภริยาเป็นเจ้าของแต่เพียงฝ่ายเดียว

หลักเกณฑ์

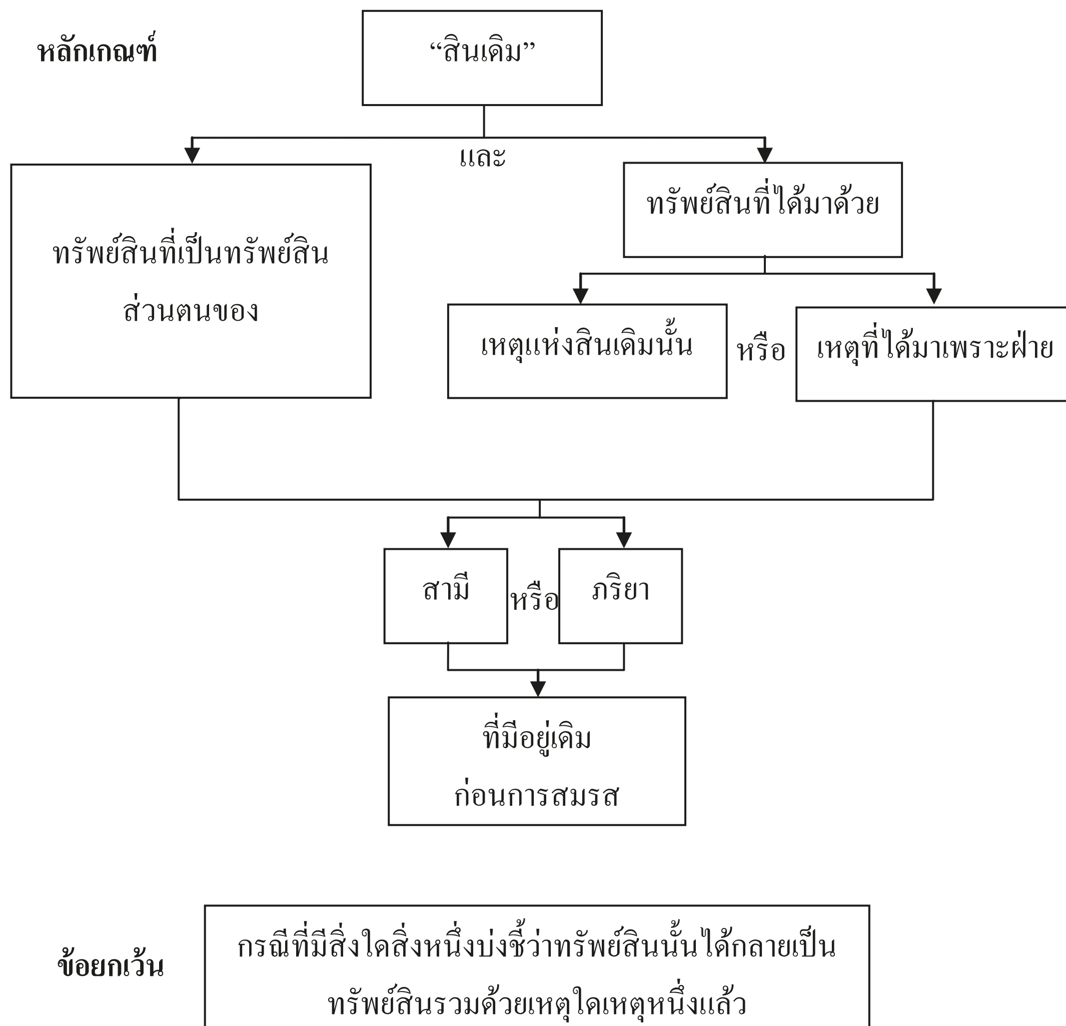

อธิบายศัพท์

"ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อ ๑๓๕ "สินเดิม" หมายความว่า ทรัพย์สินที่เป็นทรัพย์สินส่วนตนของสามีหรือภริยาที่มีอยู่เดิมก่อนการสมรส และหมายความรวมถึงทรัพย์สินที่ได้มาด้วยเหตุแห่งสินเดิมนั้น หรือเหตุที่ได้มาเพราะฝ่ายสามีหรือภริยา แล้วแต่กรณีที่มีอยู่เดิมก่อนการสมรส เว้นแต่กรณีซึ่งมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งบ่งชี้ว่าทรัพย์สินนั้นได้กลายเป็นทรัพย์สินรวมด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งแล้ว **"สินเดิม"**

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "ทรัพย์สินส่วนตน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓๔

๓. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

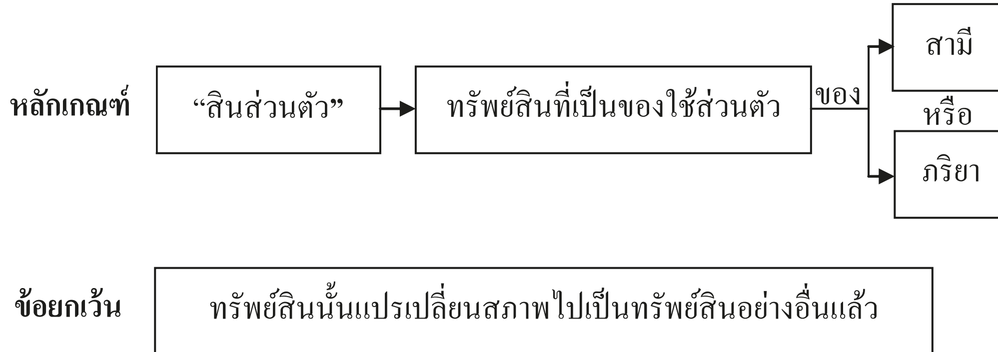
๔. "ทรัพย์สินรวม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๒๙

ข้อพิจารณา

สินเดิมนั้นถ้ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาบ่งชี้ว่าสินเดิมนั้นได้กลายเป็นทรัพย์สินรวม ก็ต้องถือว่าสินเดิมนั้นได้กลายเป็นทรัพย์สินรวมไปแล้ว ซึ่งสิ่งนั้นอาจเป็นคำพูด พฤติกรรม หรือเหตุใดเหตุหนึ่งที่มาจากสามีหรือภริยา และเมื่อเป็นทรัพย์สินรวมแล้ว ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มีสิทธิที่จะนำทรัพย์สินนั้นกลับมาเป็นสินเดิมอีก

ข้อ ๑๓๖ "สินส่วนตัว" หมายความว่า ทรัพย์สินที่เป็นของใช้ส่วนตัวของสามีหรือภริยา เว้นแต่ได้แปรเปลี่ยนสภาพไปเป็นทรัพย์สินอย่างอื่นแล้ว **"สินส่วนตัว"**

อธิบายศัพท์

"ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

ทรัพย์สินที่เป็นของใช้ส่วนตัวของสามีหรือภริยาที่เรียกว่าสินส่วนตัวนั้น เมื่อแปรเปลี่ยนสภาพไปเป็นทรัพย์สินรวมไปแล้วทรัพย์สินนั้นย่อมกลายเป็นทรัพย์สินรวม เช่น กางเกงเก่าของสามีที่ภริยานำมาเปลี่ยนสภาพเป็นกระเป๋าภายหลังการสมรส กางเกงเก่าของสามีนั้นย่อมกลายเป็นทรัพย์สินรวมชนิดสินสมรส

"สินส่วนบุคคล"

ข้อ ๑๓๗ "สินส่วนบุคคล" หมายความว่า ทรัพย์สินส่วนตนของสามีหรือภริยาที่ไม่ได้เป็นสินเดิมหรือสินส่วนตัว

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สินส่วนตน" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑๓๔

๒. "สินเดิม" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑๓๕

๓. "สินส่วนตัว" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑๓๖

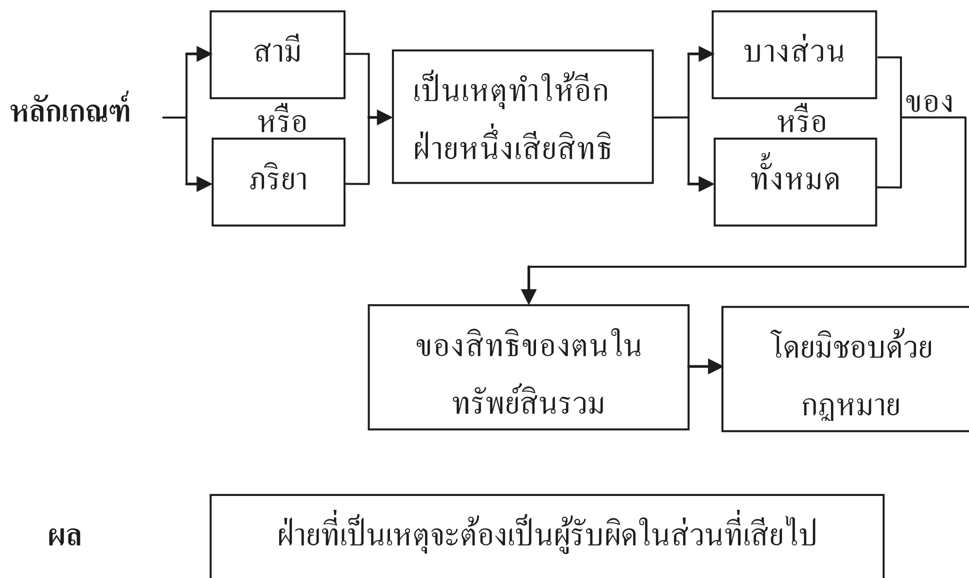
ข้อพิจารณา

"สินส่วนบุคคล" คือ ทรัพย์สินส่วนตนของสามีหรือภริยาที่ไม่ได้เป็นสินเดิมหรือสินส่วนตัว เช่น ผลกำไรที่ได้จากการใช้สินเดิมของตนเองไปลงทุนในธุรกิจกับบุคคลภายนอกจนเกิดผลกำไรของสามีหรือภริยาที่ได้ตกลงกันหลังสมรสว่าทรัพย์สินที่แต่ละฝ่ายได้มาในระหว่างสมรสเป็นของแต่ละฝ่ายที่เป็นผู้หาได้มา

ข้อ ๑๓๘ ในกรณีที่สามีหรือภริยาเป็นเหตุทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียสิทธิบางส่วนหรือทั้งหมดของสิทธิของตนในทรัพย์สินรวมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ฝ่ายที่เป็นเหตุจะต้องเป็นผู้รับผิดในส่วนที่เสียไปนั้น

ความรับผิดระหว่างสามีภริยาในทรัพย์สินรวม

ผล ฝ่ายที่เป็นเหตุจะต้องเป็นผู้รับผิดในส่วนที่เสียไป

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สินรวม" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑๒๙

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

กรณีที่สามีหรือภริยาเป็นเหตุทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียสิทธิบางส่วนหรือทั้งหมดของสิทธิของตนในทรัพย์สินรวมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ฝ่ายที่เป็นเหตุต้องเป็นผู้รับผิดในส่วนที่เสียไปนั้น เช่น สามีนำที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์สินรวมไปขายโดยไม่ได้รับความยินยอมจากภริยาสามีต้องชดใช้ส่วนที่เป็นของภริยาถ้ามิอาจนำกลับคืนมาให้แก่ภริยา แต่ถ้ากระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น สามีนำที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์สินรวมไปขายโดยได้รับความยินยอมจากภริยาในกรณีเช่นนี้แม้เกิดความเสียหาย ภริยาก็ต้องรับผิดชอบร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตาม ภริยาสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่สามีที่เป็นผู้กระทำให้เกิดความเสียหายที่เกิดจากการกระทำอื่นของสามีที่ภริยาไม่ได้รู้เห็นด้วย ซึ่งหลักการในข้อนี้ไม่ใช้แต่เฉพาะความสัมพันธ์ในทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาเท่านั้น แต่นำไปใช้ในกรณีผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินรวมคนใดคนหนึ่งไปก่อให้เกิดความเสียหายโดยเจ้าของรวมคนอื่นมิได้รู้เห็นด้วย

ลักษณะ ๓
การขาดจากการสมรส

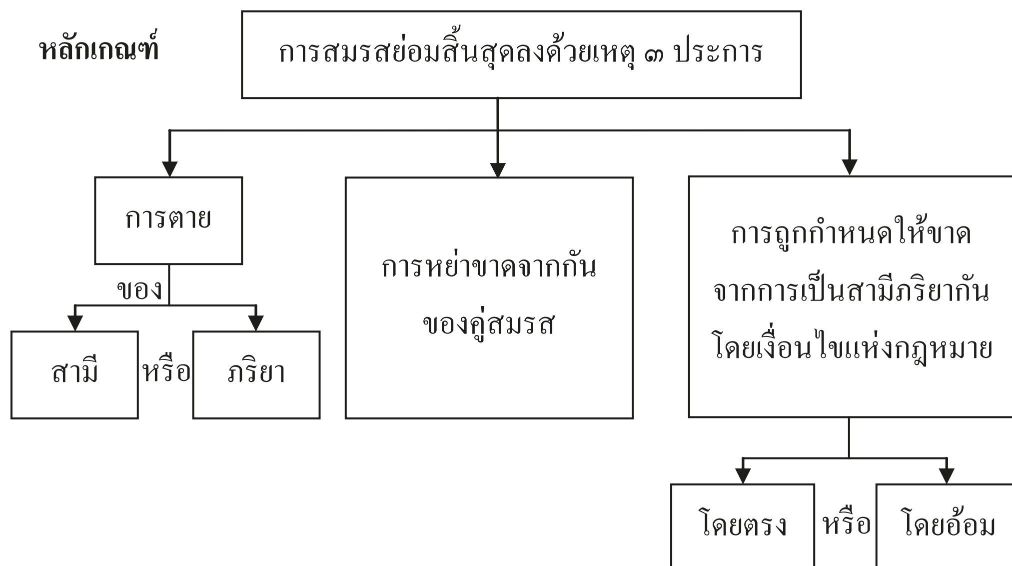
หมวด ๑
บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

การสิ้นสุดการสมรส

ข้อ ๑๓๙ การสมรสย่อมสิ้นสุดลง ด้วยเหตุแห่งการตายของสามีหรือภริยาด้วยเหตุแห่งการหย่าขาดจากกันของคู่สมรส หรือด้วยเหตุแห่งการถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากันโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายโดยตรงหรือโดยอ้อม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๓. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

๔. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

ข้อนี้บัญญัติเหตุของการสิ้นสุดของการสมรสระหว่างสามีภริยา ซึ่งมีดังต่อไปนี้

๑. การตายของสามีหรือภริยา คือ การตายโดยธรรมชาติอันมีผลให้สิ้นสภาพบุคคล ไม่ว่าฝ่ายสามีตายก่อนหรือฝ่ายภริยาตายก่อนก็ตามหรือผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมายตามข้อ ๑ (๖๐)

๒. การหย่าขาดจากกันของคู่สมรส ได้แก่ กรณีการหย่าขาดจากกันของคู่สมรสตามความในข้อ ๑๔๐ ซึ่งเกิดจากการหย่าโดยความสมัครใจ การหย่าโดยมีสินจ้าง และการหย่าโดยศาลที่กระทำแทนสามี

๓. การถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากันโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายโดยตรงหรือโดยอ้อม ตามความในข้อ ๑๔๑ และข้อ ๑๔๒ ตามลำดับ

ข้อ ๑๔๐ การหย่าขาดจากกันของคู่สมรสตามความในข้อ ๑๓๙ เกิดจาก

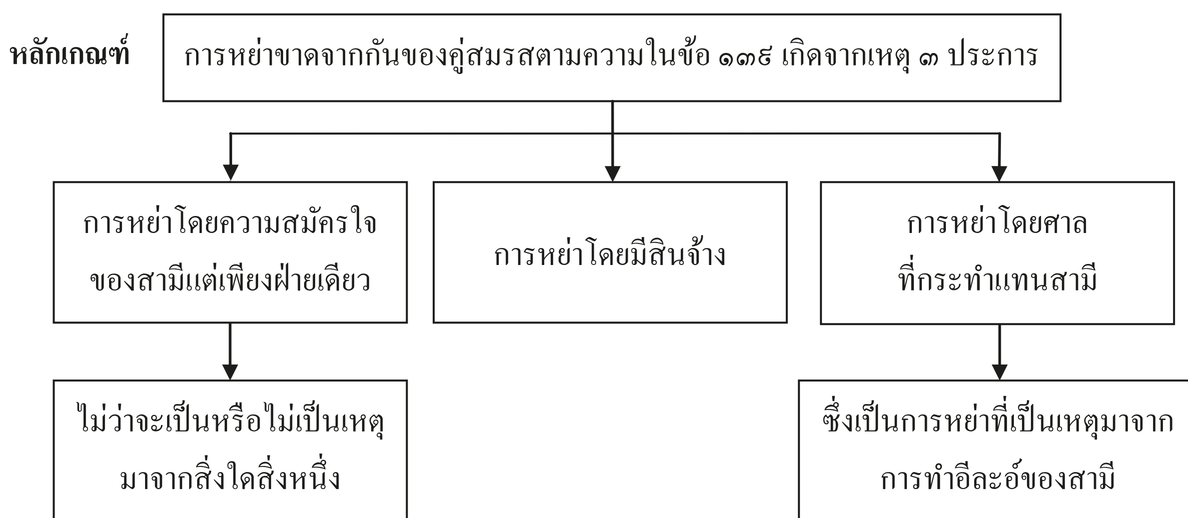
การหย่าขาดจากกันของคู่สมรส

(๑) การหย่าโดยความสมัครใจของสามีแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นหรือไม่เป็นเหตุมาจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

(๒) การหย่าโดยมีสินจ้าง

(๓) การหย่าโดยศาลที่กระทำแทนสามีซึ่งเป็นการหย่าที่เป็นเหตุมาจากการทำอีละอ์ของสามี

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

๓. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๔. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๕. "อีละอ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๐๙

ข้อพิจารณา

ข้อนี้บัญญัติว่า การหย่าขาดจากกันของคู่สมรสนั้น อาจจะเกิดจากข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

๑. การหย่าโดยความสมัครใจของสามีแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นหรือไม่เป็นเหตุมาจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งตาม (๑) หมายถึง การหย่าตามความในหมวด ๓ และหมวด ๔

ซึ่งเป็นการหย่าที่เกิดจากความสมัครใจของสามีเพียงฝ่ายเดียว โดยที่ไม่ต้องพิจารณาความสมัครใจของภริยาอีก เนื่องจากการหย่าเป็นเอกสิทธิ์ของสามีตามความในข้อ ๑๗๕

๒. การหย่าโดยมีสินจ้างตาม (๒) หมายความว่า การหย่าภริยาหรือผู้เสมือนภริยาแล้วแต่กรณี ของสามีที่ได้กระทำขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินจ้างโดยชัดเจนตามความในหมวด ๘ ที่ว่าด้วยการหย่าโดยมีสินจ้าง

๓. การหย่าโดยศาลที่กระทำแทนสามีซึ่งเป็นการหย่าที่เป็นเหตุมาจากการทำอีละอ์ของสามีตาม (๓) หมายถึง การหย่าที่ศาลเป็นผู้ทำแทนสามี หลังจากที่สามีทำอีละอ์ภริยาของตน

ข้อ ๑๔๑ "การถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากันโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายโดยตรง" ตามความในข้อ ๑๓๙ หมายความว่า การถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากันที่ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายที่อยู่ในรูปแบบของ

"การถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากัน โดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายโดยตรง"

(๑) การทำลิอาน

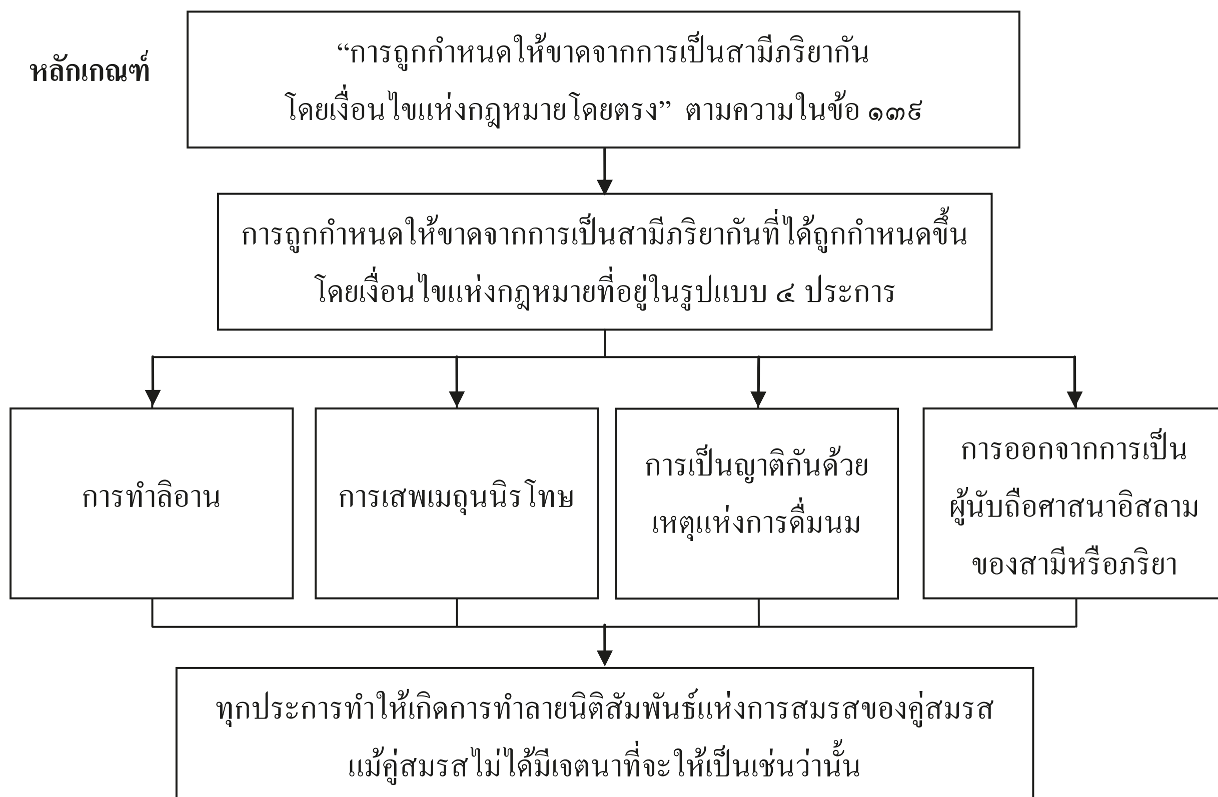
(๒) การเสพเมถุนนิรโทษ

(๓) การเป็นญาติกันด้วยเหตุแห่งการดื่มนมหรือ

(๔) การออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามของสามีหรือภริยา

ซึ่งทุกเหตุทำให้เกิดการทำลายนิติสัมพันธ์แห่งการสมรสของคู่สมรสแม้คู่สมรสไม่ได้มีเจตนาที่จะให้เป็นเช่นว่านั้น

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๓

๓. "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

๔. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๕. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

ข้อพิจารณา

๑. การทำลิอานตาม (๑) นี้หมายถึง เฉพาะการปฏิญาณตนตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติไว้ในหมวด ๘ เพื่อเพิกถอนการสมรสด้วยเหตุภริยามีชู้เท่านั้น

๒. การเสพเมถุนนิรโทษตาม (๒) หมายความว่า การร่วมเพศหรือการเสพเมถุนใด ๆ ที่ผิดกฎหมาย แต่กฎหมายได้ยกเว้นโทษให้ตามข้อ ๑ (๓๔)ซึ่งอาจเกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษของบุคคลตามความในข้อ ๑๔๔

๓. การเป็นญาติกันด้วยเหตุแห่งการดื่มน้ำนมตาม (๓) ได้แก่กรณีการดื่มน้ำนมตามความในข้อ ๔๘ที่ทำให้ชายและหญิงเป็นญาติกันด้วยเหตุแห่งการดื่มน้ำนม ตามความในข้อ ๑๔๖ จนเป็นเหตุให้ไม่สามารถที่จะสมรสกันได้

๔. การออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามของสามีหรือภริยาตาม (๔) หมายความว่า สามีหรือภริยาได้กระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุให้หลุดพ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม เช่น การที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเข้ารับนับถือศาสนาอื่น

๕. “การขาดจากการเป็นสามีภริยาโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายโดยตรง” นั้นหมายความว่าเมื่อเหตุตาม (๑) ถึง (๔) นั้นเกิดขึ้นแล้วการขาดจากการเป็นสามีภริยากันก็จะเกิดขึ้นทันที โดยไม่ต้องมีการยกขึ้นกล่าวอ้างหรือฟ้องศาล

“การถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากันโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมาย

ข้อ ๑๔๒ “การถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากันโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายโดยอ้อม” ตามความในข้อ ๑๓๙ หมายความว่า การถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากัน ที่ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลแล้วแต่กรณี เมื่อได้มีการฟ้องต่อศาลและศาลได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้การสมรสสิ้นสุดลงโดยการเพิกถอนการสมรส

ผู้มีอำนาจเริ่มต้นคดี

คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลตามความในวรรคแรกจะกระทำขึ้นได้ก็โดยเหตุที่ได้มีการร้องขอของคู่สมรสหรือผู้เกี่ยวข้องอื่นหรือโดยการยกขึ้นมาพิจารณาเองโดยศาล

เหตุที่ยกขึ้นอ้างในการเริ่มต้นคดี

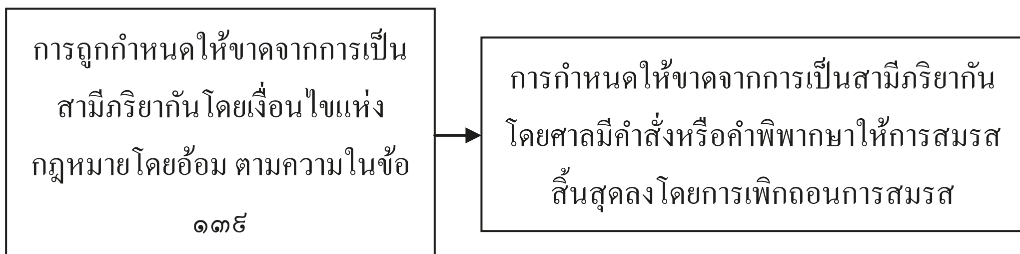
การร้องขอของคู่สมรสหรือผู้เกี่ยวข้องอื่นและการยกขึ้นมาพิจารณาเองโดยศาลตามความในวรรคสองนั้นสามารถกระทำได้ไม่ว่าจะโดยการอ้างเหตุตามความในข้อ ๑๔๑ หรือการอ้างเหตุอื่นซึ่งมีอยู่ในกฎหมายนี้และไม่ว่าจะโดยการอ้างเหตุที่มีอยู่ในขณะทำการสมรส หรือการอ้างเหตุที่เกิดหลังการสมรส

เหตุตัดอำนาจคู่สมรสในการเริ่มต้นคดี

แต่ถ้าเป็นกรณีที่คู่สมรสร้องขอโดยการอ้างเหตุที่มีอยู่ในขณะทำการสมรส ผู้ร้องขอจะต้องไม่ทราบถึงการมีเหตุนั้นของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมาก่อนและถ้าเป็นกรณีที่คู่สมรสร้องขอโดยการอ้างเหตุที่เกิดขึ้นมาหลังการสมรสผู้ร้องขอจะต้องไม่เคยแสดงเจตนาว่าตนเองยอมรับสภาพการณ์เช่นนั้นของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมาก่อน

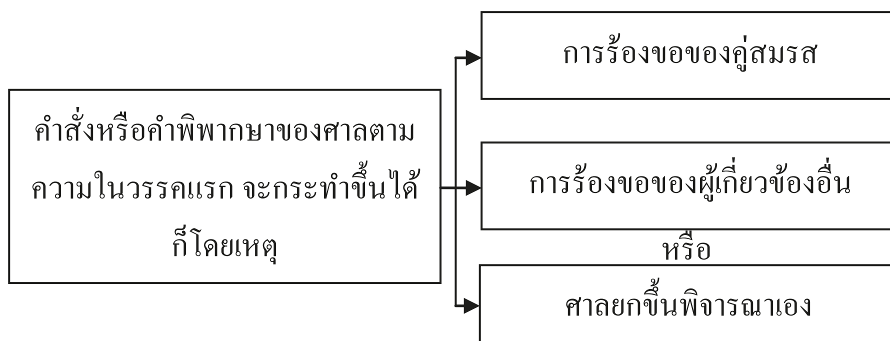
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

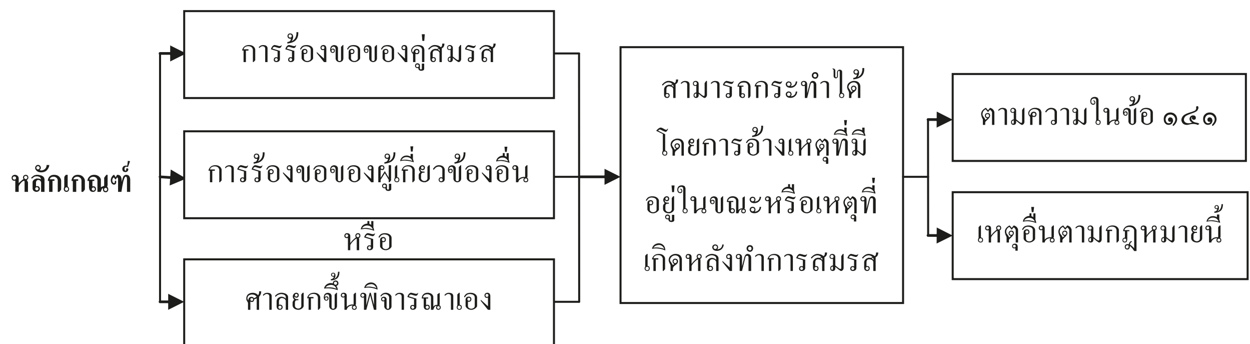
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

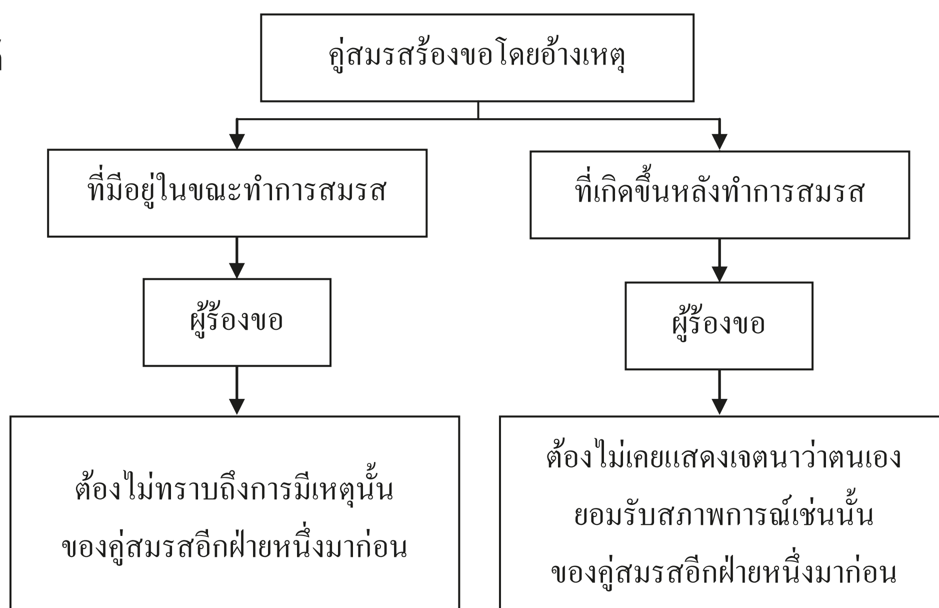

วรรคสาม

วรรคสี่

อธิบายศัพท์

๑. “ศาล” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๒. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. “คู่สมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๔. “กฎหมายนี้” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. ตามวรรคแรกคำว่า "โดยอ้อม" หมายความว่า การสิ้นสุดการสมรสจะไม่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายทันที แต่ต้องยื่นคำร้องขอหรือคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้การสมรสสิ้นสุดลงโดยการเพิกถอนการสมรสจึงจะมีผลตามกฎหมาย

๒. อำนาจของศาลที่จะการยกขึ้นพิจารณาเองโดยไม่มีผู้ใดร้องขอตามวรรคสองเป็นดุลยพินิจของศาล หากเห็นว่า ถ้าคู่สมรสนี้ยังอยู่ร่วมกันต่อไปอาจทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียหายหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมโดยรวม

๓. "ผู้เกี่ยวข้องอื่น" ตามวรรคสาม หมายความว่า ผู้เกี่ยวข้องอื่นนอกจากสามีหรือภริยา เช่น วลี

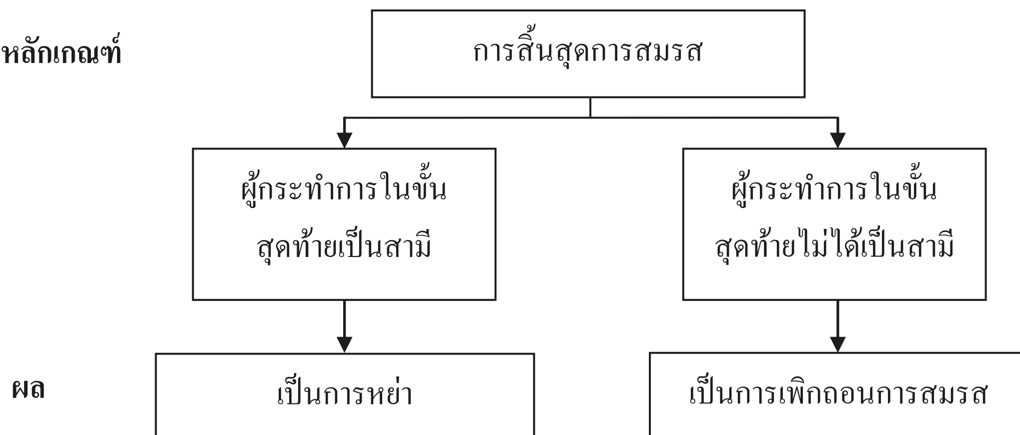
๔. ตามวรรคสี่การที่คู่สมรสร้องขอโดยการอ้างเหตุที่มีอยู่ในขณะทำการสมรส เช่น สามีเป็นโรคเรื้อน ภริยาผู้ร้องขอจะต้องไม่ทราบถึงการมีเหตุนั้นของสามีมาก่อน แต่ถ้าภริยาทราบอยู่ก่อนการสมรสแล้วว่าสามีเป็นโรคเรื้อนและภริยาได้แสดงเจตนายอมรับสภาพการเป็นโรคดังกล่าวต่อสามีแล้ว การสมรสนี้ไม่สามารถเพิกถอนได้ด้วยการอ้างเหตุนั้น

๖. เหตุแห่งการขาดจากการเป็นสามีภริยาโดยผลของกฎหมายตามข้อ ๑๔๑ กับการขาดจากการเป็นสามีภริยาโดยอ้อมตามข้อนี้ต่างกัน หากบุคคลภายนอกหรือภริยามีเหตุสงสัยว่าสามีภริยาขาดจากการสมรสตามข้อ ๑๔๑ จริงหรือไม่ บุคคลนั้นสามารถร้องขอต่อศาลได้ตามความในวรรคสามของข้อนี้ซึ่งศาลต้องพิจารณาและมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้การสมรสสิ้นสุดลงโดยการเพิกถอนการสมรส

ข้อ ๑๔๓ การสิ้นสุดการสมรสใด สามีเป็นผู้กระทำการในขั้นสุดท้าย ให้ถือว่าการสิ้นสุดการสมรสนั้นเป็นการหย่า และการสิ้นสุดการสมรสใด ผู้กระทำการในขั้นสุดท้ายไม่ได้เป็นสามี ให้ถือว่าการสิ้นสุดการสมรสนั้นเป็นการเพิกถอนการสมรส

ผู้กระทำการในขั้นสุดท้ายของการสิ้นสุดการสมรส

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

"ผู้กระทำการในขั้นสุดท้าย" หมายถึง ผู้ก่อเหตุขั้นสุดท้ายที่ทำให้เกิดการสิ้นสุดการสมรส

การสิ้นสุดการสมรสใด สามีเป็นผู้ก่อเหตุขั้นสุดท้ายที่ทำให้เกิดการสิ้นสุดการสมรสนั้นให้ถือว่าการสิ้นสุดการสมรสนั้นเป็นการหย่าไม่ใช่การเพิกถอนการสมรส เช่น การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากสามีหย่าภริยาด้วยวิธีการพูดหรือเขียนคำหย่า หรือที่เกิดจากสามีหย่าภริยาในการหย่าโดยมีสินจ้าง และการสิ้นสุดการสมรสใด ผู้ก่อเหตุขั้นสุดท้ายที่ทำให้เกิดการสิ้นสุดการสมรสนั้นไม่ได้เป็นสามี ให้ถือว่าการสิ้นสุดการสมรสนั้นเป็นการเพิกถอนการสมรส ไม่ใช่เป็นการหย่า เช่น การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เพิกถอนการสมรส

กรณีนับว่าการเสพเมถุนนิรโทษที่ทำให้ขาดจากการเป็นสามีภริยา

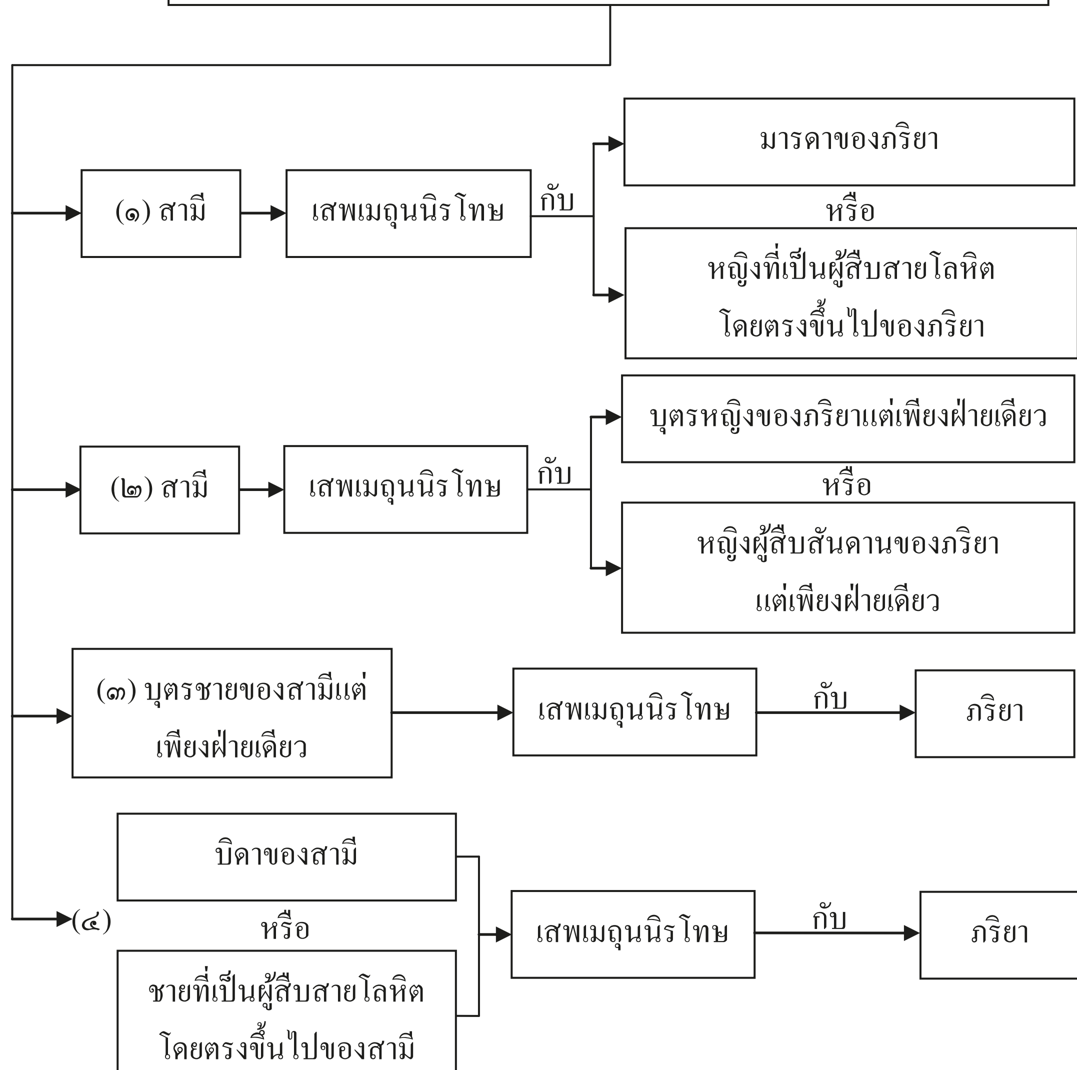
ข้อ ๑๔๔ การเสพเมถุนนิรโทษตามความในข้อ ๑๔๑ (๒) อาจเกิดจาก

(๑) สามีเสพเมถุนนิรโทษกับมารดา หรือหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของภริยา

(๒) สามีเสพเมถุนนิรโทษกับบุตรหญิง หรือหญิงผู้สืบสันดานของภริยาแต่เพียงฝ่ายเดียว

(๓) บุตรชายของสามีแต่เพียงฝ่ายเดียวเสพเมถุนนิรโทษกับภริยา หรือ

(๔) บิดาหรือชายที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของสามีเสพเมถุนนิรโทษกับภริยา

อธิบายศัพท์

๑. "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

๒. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง

๓. "ผู้สืบสันดาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)

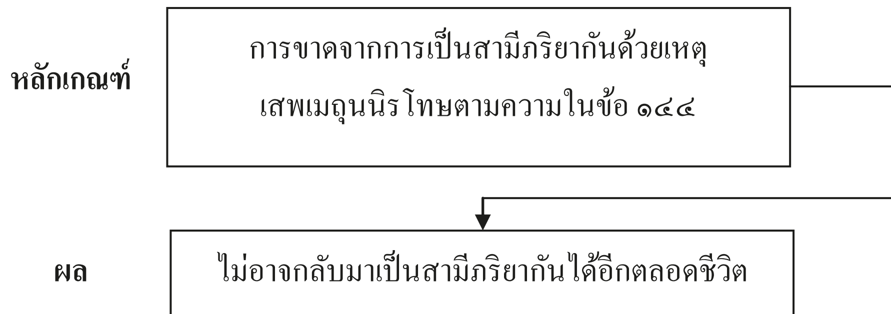
ข้อพิจารณา

เหตุแห่งการเสพเมถุนนิรโทษตามความในข้อ ๑๔๔ (๑) ถึง (๔) นี้ เป็นส่วนหนึ่งของเหตุแห่งการเสพเมถุนนิรโทษตามความในข้อ ๑๔๑ (๒) ซึ่งเป็นเหตุให้คู่สมรสขาดจากการเป็นสามีภริยากันโดยผลของกฎหมายทันที ตามความในข้อ ๑๔๕

ผลของการขาดจากการเป็นสามีภริยาด้วยเหตุเสพเมถุนนิรโทษตามข้อ ๑๔๔

ข้อ ๑๔๕ ให้การขาดจากการเป็นสามีภริยากันด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๔ เป็นการขาดจากการเป็นสามีภริยากันที่ไม่อาจกลับมาเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต

ข้อพิจารณา

"การขาดจากการเป็นสามีภริยากันที่ไม่อาจกลับมาเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต" หมายความว่า เมื่อสามีภริยาได้ขาดจากการสมรสด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๔ นี้ แล้ว ก็ไม่สามารถกลับมาเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิตของคู่สมรสนั้นไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม

ข้อ ๑๔๖ การเป็นญาติกันด้วยเหตุแห่งการดื่มนมตามความในข้อ ๑๔๑ (๓) อาจเกิดจากภริยาในขณะอายุไม่เกินสองปีบริบูรณ์ดื่มน้ำนมตามความในข้อ ๔๘ วรรคสามของ

กรณีนับว่าขาดจากการเป็นสามีภริยาด้วยเหตุแห่งการดื่มนม

(๑) บุคคลที่บุตรหญิงของบุคคลนั้นเป็นญาติที่ห้ามมิให้สามีสมรสด้วย ซึ่งภริยาจะขาดจากการสมรสของสามีโดยที่ไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต

(๒) ภริยาอีกคนหนึ่ง ซึ่งภริยาทั้งสองคนจะขาดจากการสมรสของสามีในเวลาเดียวกัน และเป็นการขาดจากการสมรสที่สามีภริยาไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิตถ้าสามีเป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม และแม้สามีไม่ได้เป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม แต่ภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว แต่ถ้าสามีไม่ได้เป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม และภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มก็ยังไม่ได้ร่วมประเวณีกับสามีภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มเท่านั้นที่ไม่อาจเป็นสามีภริยากับสามีได้อีกจนตลอดชีวิต

(๓) มารดาของภริยาอีกคนหนึ่ง ซึ่งภริยาทั้งสองคนจะขาดจากการสมรสของสามีในเวลาเดียวกัน แต่สามีก็ยังสามารถที่จะเลือกสมรสกับภริยาคนใดคนหนึ่งใหม่ได้

(๔) บุตรหญิงของภริยาอีกคนหนึ่งที่ยังไม่ได้ร่วมประเวณีกับสามี ซึ่งภริยาทั้งสองคนจะขาดจากการสมรสของสามีในเวลาเดียวกัน โดยภริยาที่เป็นมารดาของผู้ให้ดื่มกับสามีไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต และถ้าภริยาที่เป็นมารดาของผู้ให้ดื่มได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว ภริยาที่เป็นผู้ดื่มกับสามีไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิตเช่นเดียวกัน

หลักเกณฑ์

การเป็นญาติกันด้วยเหตุแห่งการดื่มนมตามความในข้อ ๑๔๑ (๓)

อาจเกิดจากภริยาในขณะอายุไม่เกินสองปีบริบูรณ์ ตามความในข้อ ๔๘ วรรคสาม

ดื่มนมของ

(๑) บุคคลที่บุตรหญิงของบุคคลนั้นเป็นญาติที่ห้ามมิให้สามีสมรสด้วย

ภริยาจะขาดจากการสมรสของสามีโดยที่ไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต

(๒) ภริยาอีกคนหนึ่ง

สามีเป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม

สามีไม่ได้เป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม

และ

ภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มได้ร่วมประเวณีกับสามี

ภริยาทั้งสองคนจะขาดจากการสมรสของสามีในเวลาเดียวกันและไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต

ข้อยกเว้น

สามีไม่ได้เป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม

และ

ภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มไม่ได้ร่วมประเวณีกับสามี

ภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มเท่านั้นที่ไม่อาจเป็นสามีภริยากับสามีได้อีกตลอดชีวิต

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. “ปี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗)

๒. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. “ร่วมประเวณี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

ข้อพิจารณา

การเป็นญาติกันด้วยเหตุแห่งการดื่มน้ำนมตามความในข้อ ๑๔๑ (๓) อาจเกิดจากภริยาในขณะอายุไม่เกินสองปีบริบูรณ์ดื่มน้ำนมตามความในข้อ ๔๘ วรรคสามของบุคคลดังต่อไปนี้

๑. บุคคลที่บุตรหญิงของบุคคลนั้นเป็นญาติที่ห้ามมิให้สามีสมรสด้วย ซึ่งภริยาจะขาดจากการสมรสของสามีโดยที่ไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต

ตัวอย่าง นาย ก. กับนาง ค. เป็นพี่น้องกัน นาง ค. มีบุตรชื่อนาง ง. ต่อมานาย ก. มีภริยาชื่อนาง ข. ในขณะอายุไม่เกินสองปีบริบูรณ์นาง ข. ได้ดื่มน้ำนมของนาง ค. ด้วยการดื่มน้ำนมตามความในข้อ ๔๘ วรรคสาม ในกรณีเช่นว่านี้ นาย ก. กับนาง ข. ได้กลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะญาติกันด้วยเหตุแห่งการดื่มน้ำนม จึงเป็นบุคคลต้องห้ามสมรสกันตลอดชีวิตและเป็นบุคคลที่ถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากันที่ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายตามความในข้อ ๑๔๑ วรรคแรก (๓)

๒. ภริยาอีกคนหนึ่งซึ่งภริยาทั้งสองคนจะขาดจากการสมรสของสามีในเวลาเดียวกัน และเป็นการขาดจากการสมรสที่สามีภริยาไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต ถ้าสามีเป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม และแม้สามีไม่ได้เป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม แต่ภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้วแต่ถ้าสามีไม่ได้เป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม และภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มก็ยังไม่ได้ร่วมประเวณีกับสามี ภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มเท่านั้นที่ไม่อาจเป็นสามีภริยากันกับสามีได้อีกจนตลอดชีวิต

ตัวอย่าง นาย ก. เป็นสามีนาง ข. และนาง ค. ต่อมาในขณะที่อายุยังไม่เกินสองปีบริบูรณ์นาง ข. ได้ดื่มน้ำนมของนาง ค. ด้วยการดื่มน้ำนมตามความในข้อ ๔๘ วรรคสาม ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้านาย ก. เป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น (หรือนาง ค. ได้ร่วมประเวณีกับนาย ก. แล้วแม้นาย ก. ไม่ได้เป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น) ทั้งนาง ข. และนาง ค. จะขาดจากการสมรสของนาย ก. ในเวลาเดียวกัน และไม่อาจเป็นสามีภริยากันกับนาย ก.ได้อีกตลอดชีวิตแต่ถ้านาย ก. ไม่ได้เป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม และนาง ค. ก็ไม่เคยร่วมประเวณีกับนาย ก. มาก่อน ในกรณีเช่นว่านี้ นาง ค. เท่านั้นจะขาดจากการสมรสของนาย ก. และไม่สามารถเป็นภริยาของนาย ก. ได้อีกตลอดชีวิต

๓. มารดาของภริยาอีกคนหนึ่งซึ่งภริยาทั้งสองคนจะขาดจากการสมรสของสามีในเวลาเดียวกัน แต่สามีก็ยังสามารถที่จะเลือกสมรสกับภริยาคนใดคนหนึ่งใหม่ได้

ตัวอย่าง นาย ก. เป็นสามีของนาง ข. และนาง ง. ต่อมาในขณะอายุไม่เกินสองปีบริบูรณ์นาง ง.ได้ดื่มน้ำนมของนาง จ. ซึ่งเป็นมารดาของนาง ข. ด้วยการดื่มน้ำนมตามความในข้อ ๔๘ วรรคสาม ในกรณีเช่นว่านี้ การเป็นสามีภริยาระหว่างนาย ก. กับนาง ข. และนาง ง. จะขาดจากกันในเวลาเดียวกันทั้งสองคน เพราะกฎหมายถือว่านาง ข. กับนาง ง. เป็นพี่น้องกัน ซึ่งต้องห้ามสมรสกับนาย ก. ตามความในข้อ ๕๐ (๑) แต่นาย ก. สามารถที่จะเลือกสมรสใหม่กับนาง ข. หรือนาง ง. คนใดคนหนึ่งก็ได้

๔. บุตรหญิงของภริยาอีกคนหนึ่งที่ยังไม่ได้ร่วมประเวณีกับสามี ซึ่งภริยาทั้งสองคนจะขาดจากการสมรสของสามีในเวลาเดียวกัน โดยภริยาที่เป็นมารดาของผู้ให้ดื่มกับสามีไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต และถ้าภริยาที่เป็นมารดาของผู้ให้ดื่มได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว ภริยาที่เป็นผู้ดื่มกับสามีไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิตเช่นเดียวกัน

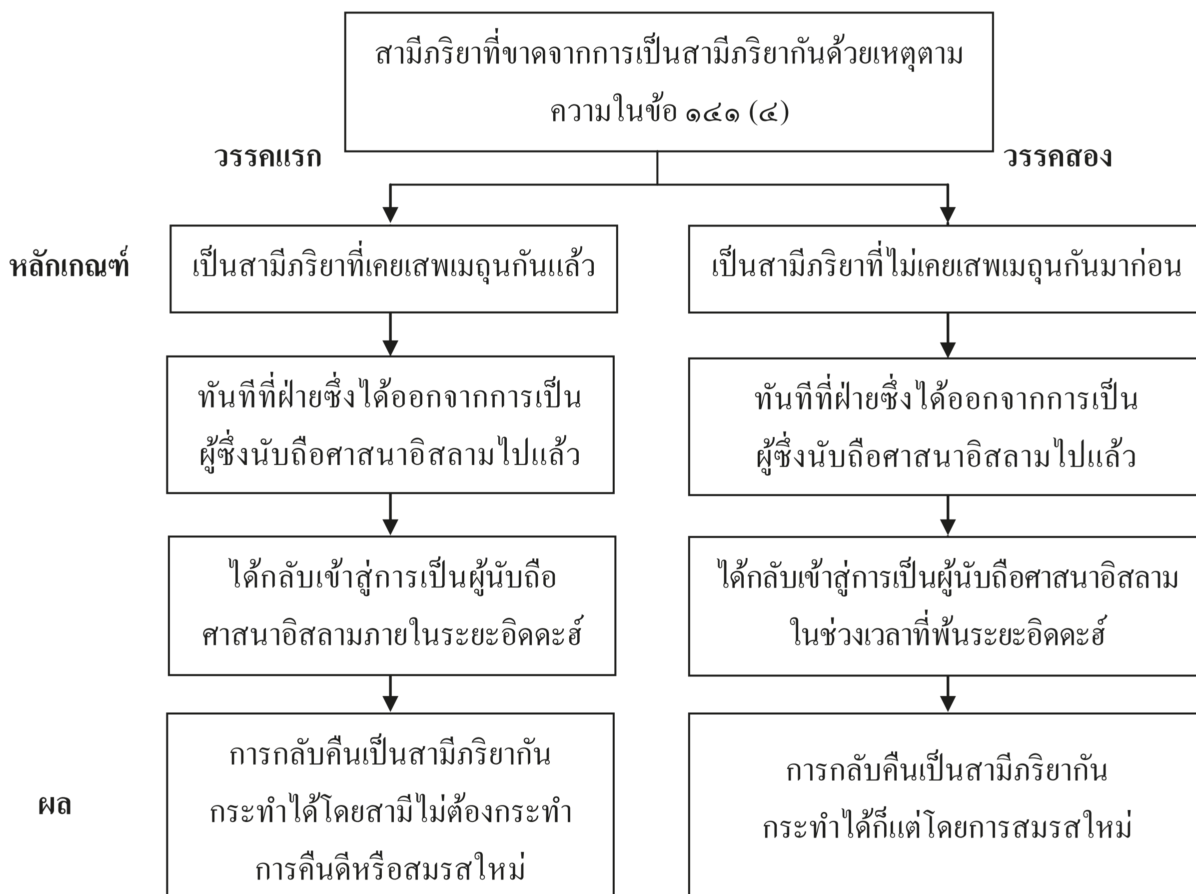
ตัวอย่าง นาย ก. เป็นสามีนาง ข. และนาง ง. ต่อมาในขณะอายุยังไม่เกินสองปีบริบูรณ์นาง ง.ได้ดื่มน้ำนมของนาง ค. ซึ่งเป็นบุตรหญิงนาง ข. (ซึ่งเกิดจากสามีเก่า) ซึ่งเป็นภริยาที่ยังไม่ได้ร่วมประเวณีกับนาย ก. มาก่อนด้วยการดื่มน้ำนมตามความในข้อ ๔๘ วรรคสาม ในกรณีเช่นว่านี้ ทั้งนาง ข. และนาง ง. จะขาดจากการสมรสกับนาย ก. ในเวลาเดียวกัน โดยที่นาง ข. กับนาย ก. ไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต ส่วนนาง ง. สามารถสมรสกับนาย ก. ได้อีกแต่ถ้านาง ข. ได้ร่วมประเวณีกับนาย ก. แล้ว นาง ง. ภริยาผู้ดื่มน้ำนมของบุตรสาวนาง ข. ไม่อาจสมรสกับนาย ก. ได้อีกตลอดชีวิตเช่นเดียวกัน

การกลับคืนเป็นสามีภริยากันเนื่องจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกลับเข้าสู่การเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

ข้อ ๑๔๗ ถ้าสามีภริยาที่ขาดจากการเป็นสามีภริยากันด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๑ (๔) เป็นสามีภริยาที่เคยเสพเมถุนกันแล้ว ทั้งสองจะคืนกลับเป็นสามีภริยากันอีกโดยสามีไม่ต้องกระทำการคืนดีหรือสมรสใหม่ในทันทีที่ฝ่ายซึ่งได้ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามไปแล้วนั้น ได้กลับเข้าสู่การเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามภายในระยะอิดดะฮ์

แต่ถ้าสามีภริยานั้นเป็นสามีภริยาที่ไม่เคยเสพเมถุนกันมาก่อน หรือการเข้าสู่การเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามความในวรรคแรกเป็นการเข้าสู่การเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามในช่วงเวลาที่พ้นระยะอิดดะฮ์ไปแล้ว ให้การกลับคืนเป็นสามีภริยากันของสามีภริยานั้นกระทำได้ก็แต่โดยการสมรสใหม่

อธิบายศัพท์

๑. "เสพเมถุน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๒)

๒. "การคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

๓. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๔."การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

"ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม" ตามวรรคแรก หมายความว่า ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามอีกต่อไป และเป็นที่รู้กันอย่างชัดเจนว่าขณะนั้นไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามแล้ว

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. กับนาง ข. เป็นสามีภริยากันและได้เสพเมถุนกันแล้ว ต่อมานาย ก. ได้ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม นาย ก. และนาง ข. จึงขาดจากการสมรสด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๑ (๔) นี้ และถ้านาย ก. ได้กลับมาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามภายในระยะอิดดะฮ์ของนาง ข. นาย ก. และนาง ข. สามารถกลับมาเป็นสามีภริยากันได้ทันที โดยไม่ต้องกระทำการคืนดีหรือสมรสใหม่ แต่ถ้านาย ก. ได้กลับเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเมื่อพ้นช่วงระยะอิดดะฮ์ของนาง ข. นาย ก. และนาง ข. สามารถกลับมาเป็นสามีภริยากันได้ก็แต่โดยการสมรสใหม่เท่านั้น

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. กับนาง ข. เป็นสามีภริยากันแต่ยังไม่ได้เสพเมถุนกัน ต่อมานาย ก. ได้ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม นาย ก. และนาง ข. จึงขาดจากการสมรสด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๑ (๔) ถ้านาย ก. ได้กลับเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามอีก นาย ก. และนาง ข. สามารถกลับมาเป็นสามีภริยากันได้ก็แต่โดยการสมรสใหม่เท่านั้น โดยไม่ต้องคำนึงเรื่องอิดดะฮ์ เนื่องจากกรณีนี้ไม่มีอิดดะฮ์

หมวด ๒
การฟ้องหย่า

เหตุฟ้องหย่า

ข้อ ๑๔๘ เหตุดังต่อไปนี้ ฝ่ายสามีหรือฝ่ายภริยาซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นภริยาหรือสามี แล้วแต่กรณี ใช้เป็นเหตุฟ้องหย่าได้

(๑) สามีหรือภริยามีความบกพร่องในด้านต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการสมรสหรือเป็นอันตรายต่ออีกฝ่ายหนึ่งดังต่อไปนี้

(ก) ในทางร่างกาย อันได้แก่ ความพิการทางเพศ หรือความผิดปกติที่อวัยวะเพศจนทำให้มิอาจทำการร่วมประเวณีได้ตามปกติ หรือการป่วยด้วยโรคติดต่อร้ายแรง

(ข) ในทางจิตใจหรือสติปัญญา อันได้แก่ การเป็นลมหมดสติหรือการวิกลจริต ที่ไม่สามารถจะรักษาให้หายขาดได้ หรือแม้สามารถรักษาให้หายขาดได้แต่ก็ต้องใช้เวลานานและไม่ว่าจะเป็นชนิดวิกลจริตเป็นครั้งคราว หรือชนิดวิกลจริตตลอดเวลา แม้เกิดขึ้นแล้วในขณะสมรสแต่ฝ่ายที่เสียหายไม่ทราบมาก่อน

(ค) ในทางทรัพย์สิน อันได้แก่ การไม่มีความสามารถในการจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูระดับผู้ยากจน ในช่วงเวลาถัดไปจากวันฟ้องให้แก่ภริยา

(๒) เหตุที่เกี่ยวกับการเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล อันได้แก่ความไม่คู่ควรกันของสามีภริยาในขณะสมรสและความไม่เหมาะสมระหว่างมะฮัดร์กับภริยา

(๓) เหตุที่เกี่ยวกับการสูญสิ้นโอกาสที่จะใช้ชีวิตสมรสร่วมกันตามปกติ อันได้แก่ การไม่ยอมเข้ารับอิสลามของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การสูญหายไปโดยไม่ปรากฏว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตาย หรือการอยู่ห่างไกลจากถิ่นที่อยู่ประจำของสามีโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเหตุอื่น ๆ ที่เทียบได้กับเหตุเช่นว่านั้น

(๔) เหตุที่เกี่ยวกับการที่สามีไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามโครงสร้างหลักของสัญญาสมรส อันได้แก่ การไม่มีความสามารถชำระมะฮัดร์ตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ก) ให้แก่ภริยา

ในกรณีฟ้องหย่าด้วยเหตุตามความใน (๑) (ค) และ (๔) ภริยาเท่านั้นที่มีสิทธิฟ้อง

หลักเกณฑ์

ฝ่ายสามีหรือฝ่ายภริยาซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นภริยาหรือสามี แล้วแต่กรณีฟ้องหย่าได้ด้วยเหตุ ๔ ประการดังต่อไปนี้

(๑) สามีหรือภริยามีความบกพร่องในด้านต่างๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการสมรส หรือเป็นอันตรายต่ออีกฝ่ายหนึ่งดังต่อไปนี้

(ก) ในทางร่างกาย ได้แก่
- ความพิการทางเพศ
- ความผิดปกติของอวัยวะเพศ
  → ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตามปกติ
- หรือ การป่วยด้วยโรคติดต่อร้ายแรง

(ข) ในทางจิตใจหรือสติปัญญา ได้แก่
- การเป็นลมหมดสติ
- การวิกลจริตที่ไม่สามารถจะรักษาให้หายขาดได้
- การวิกลจริตที่สามารถรักษาให้หายขาดได้แต่ก็ต้องใช้เวลานาน
  → ไม่ว่า ชนิดวิกลจริตเป็นครั้งคราว / ชนิดวิกลจริตตลอดเวลา
  → แม้เกิดขึ้นแล้วในขณะสมรสแต่ฝ่ายที่เสียหายไม่ทราบมาก่อน

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(ค) ในทางทรัพย์สิน → ได้แก่ → การไม่มีความสามารถในการจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูระดับผู้ยากจนในช่วงเวลาถัดไปจากวันฟ้องให้แก่ภริยา

(๒) เหตุที่เกี่ยวกับการเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล → ได้แก่
- ความไม่คู่ควรกันของสามีภริยาในขณะสมรส
- และ
- ความไม่เหมาะสมระหว่างมะฮัดร์กับภริยา

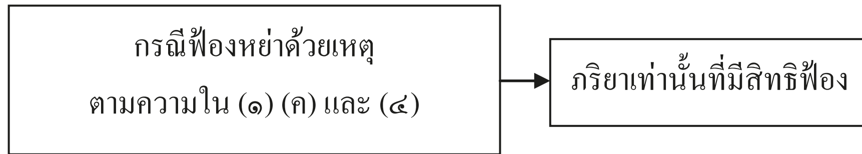
(๓) เหตุที่เกี่ยวกับการสูญสิ้นโอกาสที่จะใช้ชีวิตสมรสร่วมกันตามปกติ → ได้แก่
- การไม่ยอมเข้ารับอิสลามของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- การสูญหายไปโดยไม่ปรากฏว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตาย
- การอยู่ห่างไกลจากถิ่นที่อยู่ประจำของสามี โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- หรือ
- เหตุอื่น ๆ ที่เทียบได้กับเหตุเช่นว่านั้น

(๔) เหตุที่เกี่ยวกับการที่สามีไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามโครงสร้างหลักของสัญญาสมรส → ได้แก่ → การไม่มีความสามารถชำระมะฮัดร์ตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ก) ให้แก่ภริยา

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "เป้าหมายสูงสุดของการสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๕๐

๒."ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๓. "ผู้วิกลจริต" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๒)

๔. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๕. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๖. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๗๕

๗. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๕)

๘. "ผู้สูญหาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๒)

๙. "ถิ่นที่อยู่ประจำ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๐)

๑๐. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. ฝ่ายสามีหรือฝ่ายภริยาที่เป็นผู้ที่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นภริยาหรือสามีแล้วแต่กรณี ใช้เหตุต่อไปนี้ เป็นเหตุฟ้องหย่าได้ และการหย่าประเภทนี้จะมีผลได้ก็ต่อเมื่อศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้หย่า คือ

๑.๑ สามีหรือภริยามีความบกพร่องในด้านต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการสมรสหรือเป็นอันตรายต่ออีกฝ่ายหนึ่งดังต่อไปนี้

๑.๑.๑ ในทางร่างกาย อันได้แก่ ความพิการทางเพศ หรือความผิดปกติที่อวัยวะเพศจนทำให้มิอาจทำการร่วมประเวณีได้ตามปกติหรือการป่วยด้วยโรคติดต่อร้ายแรง

"บกพร่องในด้านต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการสมรส หรือเป็นอันตรายต่ออีกฝ่ายหนึ่ง" หมายความว่า บกพร่องในด้านใดๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการสมรส คือ การเสพสุขทางเพศอันเป็นพื้นฐานของการดำรงเผ่าพันธุ์มนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยการร่วมประเวณีและ

การเล้าโลมทางเพศ ตามความในข้อ ๑๕๐ (เนื่องจากในการเป็นสามีภริยาในอิสลามนั้น มีเป้าหมายหลัก คือ เพื่อให้มีการสืบพันธุ์ของมนุษยชาติ ดังนั้น หากมีความบกพร่อง ที่เป็นอุปสรรคในการสืบพันธุ์ หรือเป็นอันตรายต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ก็จะทำให้ไม่บรรลุ เป้าหมายสูงสุดของการสมรสกฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ยกเลิกสัญญาสมรสได้) หรือ มีความบกพร่องในด้านใด ๆ ที่เป็นอันตรายต่ออีกฝ่ายหนึ่ง (การไม่ทำให้บุคคลใด ๆ ได้รับอันตรายอิสลามถือเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น เมื่อมีความบกพร่องดังกล่าว กฎหมาย จึงเปิดโอกาสให้ยกเลิกสัญญาสมรสได้เช่นเดียวกัน)

ความบกพร่องนั้นมีหลายประเภท คือ ความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน

ความบกพร่องในทางร่างกายนั้น คือ ความพิการทางเพศ การเสื่อม สมรรถภาพทางเพศ หรือความผิดปกติที่อวัยวะเพศจนทำให้มิอาจทำการร่วม ประเวณีได้ตามปกติทั้งในเพศชายเช่น อวัยวะเพศชายไม่แข็งตัว หรืออวัยวะเพศชาย ติดกับหนังอัณฑะจนทำให้ไม่สามารถร่วมประเวณีได้ตามปกติ และในเพศหญิง เช่น ช่องคลอดปิดจนไม่อาจที่จะสอดอวัยวะเพศชายเข้าไปได้

ส่วนการป่วยด้วยโรคติดต่อร้ายแรงนั้น ได้แก่ การเป็นโรคที่เป็น โรคติดต่อเช่น โรคเรื้อน โรคเอดส์ โรคด่างขาว หรืออื่น ๆ ที่กระทบกับอีกฝ่ายอย่าง ร้ายแรง

๑.๑.๒ ในทางจิตใจหรือสติปัญญาอันได้แก่ การเป็นลมหมดสติหรือการ วิกลจริตที่ไม่สามารถจะรักษาให้หายขาดได้ หรือแม้สามารถรักษาให้หายขาดได้ แต่ก็ต้องใช้เวลานานและไม่ว่าจะเป็นชนิดวิกลจริตเป็นครั้งคราวหรือชนิดวิกลจริต ตลอดเวลา แม้เกิดขึ้นแล้วในขณะสมรส แต่ฝ่ายที่เสียหายไม่ทราบมาก่อน

“ในทางจิตใจหรือสติปัญญา” หมายความว่า กระทบทางจิตใจหรือ สติปัญญาของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

“แม้เกิดขึ้นแล้วในขณะสมรสแต่ฝ่ายที่เสียหายไม่ทราบมาก่อน” หมายความว่า ถ้าการเป็นลมหมดสติหรือการวิกลจริตนั้นได้เกิดขึ้นในฝ่ายหนึ่งแล้ว ในขณะสมรส คู่สมรสอีกฝ่ายที่เป็นผู้เสียหาย ต้องไม่ทราบมาก่อนว่าอีกฝ่ายมีเหตุ ดังกล่าว ดังนั้น หากคู่สมรสฝ่ายที่เป็นผู้เสียหายทราบอยู่ก่อนแล้วในขณะสมรส ก็ ไม่เข้าหลักเกณฑ์ตาม ๑ (ข) นี้แม้เหตุดังกล่าวได้เกิดขึ้นในอีกฝ่ายหนึ่งแล้วในขณะ สมรส

๑.๑.๓ ในทางทรัพย์สิน อันได้แก่ การไม่มีความสามารถในการจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูระดับผู้ยากจนในช่วงเวลาถัดไปจากวันฟ้องให้แก่ภริยา

"ในทางทรัพย์สิน" หมายความว่า ความบกพร่องที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของฝ่ายสามี อันได้แก่ การไม่มีความสามารถในการจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาระดับผู้ยากจนให้แก่ภริยา

๑.๒ เหตุที่เกี่ยวกับการเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล อันได้แก่ ความไม่คู่ควรกันของสามีภริยาในขณะสมรสและความไม่เหมาะสมระหว่างมะฮัดร์กับภริยา

หลักการอยู่ร่วมกันเป็นสามีภริยากันในศาสนาอิสลามนั้น ควรมีความเท่าเทียมกันในด้านชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลของทั้งสองฝ่าย หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่คู่ควร อีกฝ่ายสามารถที่จะฟ้องหย่าได้ หรือกรณีที่สามีให้มะฮัดร์ที่ไม่เหมาะสมแก่ภริยา ฝ่ายภริยาสามารถฟ้องหย่าได้

ในความไม่คู่ควรกันของสามีภริยาขณะสมรสจำเป็นต้องนำหลักเกณฑ์ในเรื่องชายที่คู่ควรและหญิงที่ไม่คู่ควรตามข้อ ๗๕ และข้อ ๗๖ มาพิจารณา ส่วนกรณีถ้าคู่สมรสฟ้องหย่าโดยอ้างเหตุคู่สมรสไม่คู่ควรและความไม่เหมาะสมระหว่างมะฮัดร์กับคู่สมรสหญิง ทั้งทราบเหตุดังกล่าวมาแต่แรกก่อนสมรส จำเป็นต้องนำข้อ ๑๔๒ วรรคท้ายมาปรับใช้ กล่าวคือ ถ้าคู่สมรสทราบมาแต่แรกก่อนสมรสถือว่าไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะฟ้องหย่าตามข้อนี้ เช่น กรณีวลีรู้อยู่แล้วก่อนสมรสว่าชายหญิงที่สมรสนั้นไม่คู่ควรกัน วลีจะมาฟ้องหย่าในภายหลังโดยการอ้างเหตุที่หญิงหรือชายนั้นไม่คู่ควรกันไม่ได้

ในการพิจารณาในเรื่องความเหมาะสมระหว่างมะฮัดร์กับภริยาจำเป็นต้องนำข้อ ๑ (๔๘) มาพิจารณา

๑.๓ เหตุที่เกี่ยวกับการสูญสิ้นโอกาสที่จะใช้ชีวิตสมรสร่วมกันตามปกติ อันได้แก่ การไม่ยอมเข้ารับอิสลามของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งการสูญหายไปโดยไม่ปรากฏว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตาย หรือการอยู่ห่างไกลจากถิ่นที่อยู่ประจำของสามีโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเหตุอื่น ๆ ที่เทียบได้กับเหตุเช่นว่านั้น

ตัวอย่างของการไม่ยอมเข้ารับอิสลามของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ กรณีที่คู่สามีภริยาตามศาสนาอื่นที่ภริยาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม แต่สามีไม่ยอมเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งกรณีนี้ภริยาฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๓) นี้ได้

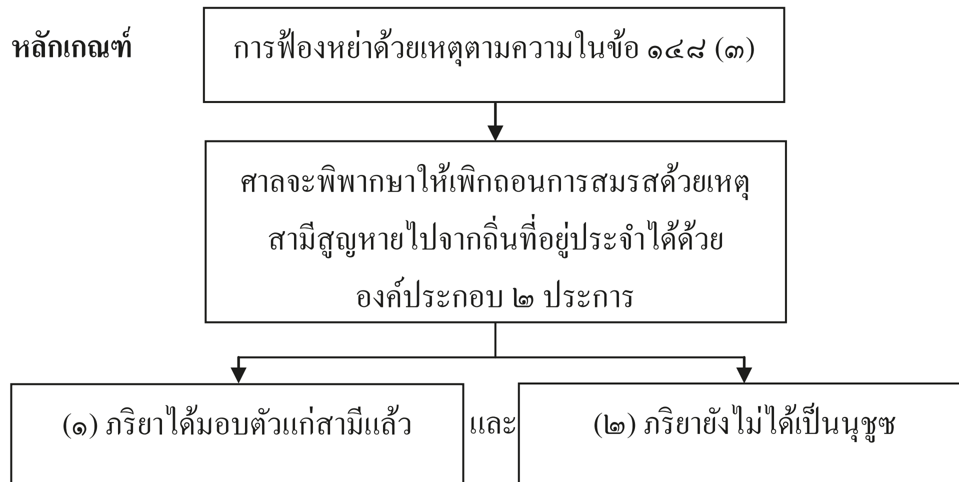

๑.๔ เหตุที่เกี่ยวกับการที่สามีไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามโครงสร้างหลักของสัญญาสมรส อันได้แก่ การไม่มีความสามารถชำระมะฮัดร์ตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ก) ให้แก่ภริยากล่าวคือ ถ้าสามีไม่มีทรัพย์สินที่สามารถที่จะยึดมาชำระเป็นค่ามะฮัดร์ที่ได้ตกเป็นภาระหน้าที่ของสามีแล้วในวันฟ้อง (ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่มะฮัดร์นั้นได้ถูกระบุในการทำการสมรสแล้วหรือด้วยเหตุอื่น) และเป็นมะฮัดร์ประเภทเป็นหน้าที่ของสามีโดยพลัน และในการสมรสนั้นสามีภริยายังไม่ได้ร่วมประเวณีกันโดยภริยาสมัครใจ และอีกทั้งภริยายังไม่ได้รับชำระบางส่วนของมะฮัดร์นั้นภริยาฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๔) นี้ได้

๒. “ฝ่ายสามี” หรือ “ฝ่ายภริยา” ตามความในข้อนี้ สามารถเทียบเคียงโดยอนุโลมกับ “ฝ่ายชาย” หรือ “ฝ่ายหญิง” ตามข้อ ๒๕ ดังนั้น ผู้ที่กฎหมายถือว่าเป็นผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการทำการสมรสให้ชายผู้เป็นสามีนั้น (ในกรณีที่ชายนั้นเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ) หรือตัวชายนั้นเอง (ในกรณีที่ชายนั้นสามารถทำการสมรสตนเองได้) หรือผู้มีอำนาจทำการสมรสให้หญิงนั้นตามกฎหมาย หรือตัวหญิงนั้นเอง (ถ้าหญิงนั้นไม่เป็นบุคคลที่ต้องอยู่ในความปกครองของวลีมุจญบีดร์) ใช้เหตุตามความในข้อนี้ฟ้องหย่าได้ ยกเว้นในบางเหตุที่กฎหมายได้ยกเว้นไว้ให้เฉพาะตัวหญิงที่เป็นภริยาเท่านั้น

ข้อ ๑๔๙ ในการฟ้องหย่าด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๓) ศาลจะพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสด้วยเหตุสามีสูญหายได้ ก็แต่เฉพาะกรณีที่สามีสูญหายไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ ในขณะที่ภริยาได้มอบตัวแก่สามีแล้วและยังไม่ได้เป็นนุชูซเท่านั้น

เงื่อนไขการฟ้องหย่าด้วยเหตุสามีสูญหาย

อธิบายศัพท์

๑. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "ถิ่นที่อยู่ประจำ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๐)

๔. "มอบตัวแก่สามี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๙)

ข้อพิจารณา

อำนาจฟ้องคดีนั้น ต้องพิจารณาเรื่องความสามารถของผู้ฟ้องจากบททั่วไปด้วย กล่าวคือ ต้องเป็นผู้มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนและบรรลุศาสนภาวะแล้ว และสำหรับกรณีฟ้องหย่าเนื่องจากสามีสูญหาย ยังต้องพิจารณาอีก ๒ ประเด็น คือ

๑. ภริยานั้นมอบตัวแก่สามีแล้วหรือไม่ ถ้าสามีสูญหายในขณะภริยายังไม่มอบตัวแก่สามี ฟ้องหย่าด้วยเหตุสามีสูญหายไม่ได้ และ

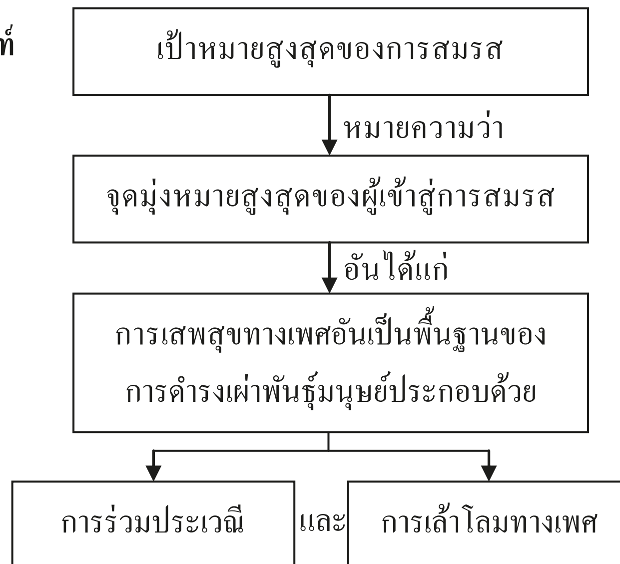
๒. ภริยานั้นเป็นนุชูซในขณะสามีสูญหายหรือไม่ ถ้าภริยาเป็นนุชูซขณะสามีสูญหาย ฟ้องหย่าด้วยเหตุสามีสูญหายไม่ได้

"เป้าหมายสูงสุดของการสมรส"

ข้อ ๑๕๐ "เป้าหมายสูงสุดของการสมรส" หมายความว่า จุดมุ่งหมายสูงสุดของผู้เข้าสู่การสมรส อันได้แก่ การเสพสุขทางเพศอันเป็นพื้นฐานของการดำรงเผ่าพันธุ์มนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยการร่วมประเวณีและการเล้าโลมทางเพศ

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๓. "เล้าโลมทางเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๙)

ข้อ ๑๕๑ ในการฟ้องหย่าด้วยเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) หรือ (๔) ศาลจะพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสได้ก็แต่เฉพาะกรณีดังต่อไปนี้

เงื่อนไขการฟ้องหย่าเพราะเหตุไม่สามารถจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือชำระมะฮัดร์

(๑) สามีไม่มีทรัพย์สินตามความในกรณีดังต่อไปนี้ และภริยาได้ร้องขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามี

(ก) ในกรณีฟ้องหย่าด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๔) สามีไม่มีทรัพย์สินที่สามารถจะยึดมาชำระเป็นค่ามะฮัดร์ ซึ่งตกเป็นภาระหน้าที่ของสามีแล้วในวันฟ้อง ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่มะฮัดร์นั้นได้ถูกระบุในการทำการสมรสแล้ว หรือด้วยเหตุอื่น และเป็นมะฮัดร์ประเภทเป็นหน้าที่ของสามีโดยพลัน และในการสมรสนั้นสามีภริยายังไม่ได้ร่วมประเวณีกันโดยภริยาสมัครใจ และอีกทั้งภริยายังไม่ได้รับชำระบางส่วนของมะฮัดร์นั้น

(ข) ในกรณีฟ้องหย่าด้วยเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) สามีไม่มีทรัพย์สินที่สามารถจะยึดมาชำระเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยา ซึ่งตกเป็นภาระแก่สามีในวันถัดจากวันที่ศาลมีคำพิพากษาบังคับให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นรายวันและวันต่อ ๆ ไปได้ และเมื่อเวลาล่วงเลยไปครบสามวันสามคืนนับตั้งแต่วันที่ได้ฟังคำพิพากษาให้ชำระ หรือวันที่ชำระครั้งหลังสุดของการชำระในช่วงเวลานับตั้งแต่วันที่ได้ฟังคำพิพากษาให้ชำระ แล้วแต่กรณีสามีก็ยังไม่ได้ชำระ

(๒) สามีไม่มีความสามารถที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จะใช้เป็นมะฮัดร์หรือค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้นแก่ภริยา โดยวิธีการที่เหมาะสมและไม่ขัดต่อกฎหมาย และภริยาได้ร้องขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามี

ในการฟ้องหย่าด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๔) นั้น หลังยื่นฟ้องต่อศาลภริยาต้องยื่นความประสงค์หรือร้องขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามีโดยพลัน มิฉะนั้นจะหมดสิทธิเรียกร้องให้หย่าด้วยเหตุดังกล่าวเว้นแต่ภริยามีเหตุจำเป็น

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

การฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) หรือ (๔) ศาลจะพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสได้ก็แต่เฉพาะกรณีดังต่อไปนี้

(๑) สามีไม่มีทรัพย์สินตามความในกรณีดังต่อไปนี้ และ ภริยาได้ร้องขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามี

(ก) กรณีฟ้องหย่าด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๔)

สามีไม่มีทรัพย์สินที่สามารถจะยึดมาชำระเป็นค่ามะฮัดร์ และ สามีภริยายังไม่ได้ร่วมประเวณีกันโดยภริยาสมัครใจ และ ภริยายังไม่ได้รับชำระบางส่วนของมะฮัดร์นั้น

ซึ่งตกเป็นภาระหน้าที่ของสามีแล้วในวันฟ้อง และ เป็นมะฮัดร์ประเภทเป็นหน้าที่ของสามีโดยพลัน

ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่มะฮัดร์นั้น

ถูกระบุในการทำการสมรส หรือ ด้วยเหตุอื่น

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(ข) กรณีฟ้องหย่าด้วยเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค)

สามีไม่มีทรัพย์สินที่สามารถยึดมาชำระเป็นค่าการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยา

ซึ่งตกเป็นภาระแก่สามีในวันถัดจากวันที่ศาลมีคำพิพากษาบังคับให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นรายวันและวันต่อ ๆ ไปได้

และ

เมื่อเวลาล่วงเลยไปครบสามวันสามคืนนับตั้งแต่

วันที่ได้ฟังคำพิพากษาให้ชำระ

หรือ

วันที่ชำระครั้งหลังสุดของการชำระในช่วงเวลานับตั้งแต่วันที่ได้ฟังพิพากษาให้ชำระ

สามีก็ยังไม่ได้ชำระ

(๒) สามีไม่มีความสามารถที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จะใช้เป็นมะฮัดร์หรือค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้นแก่ภริยา

ภริยาได้ร้องขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามี

โดยวิธีการที่เหมาะสม

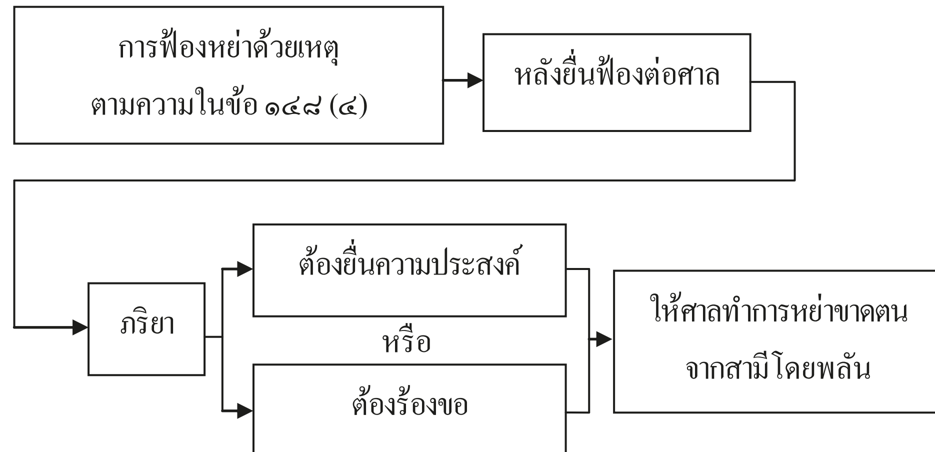
และ

โดยวิธีการที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผล

มิฉะนั้นภริยาหมดสิทธิเรียกร้อง
ให้หย่าด้วยเหตุดังกล่าว

ข้อยกเว้น

ภริยามีเหตุจำเป็น

อธิบายศัพท์

๑. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๔. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๕. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๒)

๖. "โดยพลัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๒)

๗. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๘. "โดยสมัครใจ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๑)

๙. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๑๐. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๑๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. ในการฟ้องหย่าด้วยเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๔) นั้น ศาลจะพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสของสามีที่ถูกฟ้องได้ก็แต่เฉพาะในกรณีที่

๑.๑ สามีไม่มีทรัพย์สินที่สามารถจะยึดมาชำระเป็นค่ามะฮัดร์ ซึ่งตกเป็นภาระหน้าที่ของสามีแล้วในวันฟ้องไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม (เช่น ด้วยเหตุที่มะฮัดร์นั้นได้ถูกระบุในการทำการสมรสแล้ว) และเป็นมะฮัดร์ประเภทเป็นหน้าที่ของสามีโดยพลัน

๑.๒ ในการสมรสนั้น สามีภริยายังมิได้ร่วมประเวณีกันโดยภริยาสมัครใจ และ

๑.๓ ภริยายังไม่ได้รับชำระมะฮัดร์นั้น แม้เพียงบางส่วน

๑.๔ สามีไม่มีความสามารถที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จะใช้เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้นแก่ภริยา โดยวิธีการที่เหมาะสมและไม่ขัดต่อกฎหมาย อันเนื่องจากเหตุใดเหตุหนึ่ง เช่น ไม่มีรายได้จากอาชีพที่เหมาะสมและสุจริต ได้สูญหายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ประจำ หรือเป็นผู้สูญหาย (อันได้แก่ ผู้ที่อยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ประจำ ที่ไม่มีใครรู้ว่ายังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ซึ่งรวมถึงผู้ที่อยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ประจำที่ไม่สามารถติดต่อโดยวิธีปกติได้) ในการฟ้องนั้น

๑.๕ ภริยาได้ทำคำขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามีไว้ด้วย

ถ้าในการฟ้องนั้น ภริยาไม่ได้ระบุคำขอดังกล่าวไว้ ภริยาสามารถยื่นในภายหลังได้ แต่ต้องยื่นโดยพลัน มิฉะนั้นจะหมดสิทธิเรียกร้องให้หย่าด้วยเหตุดังกล่าวด้วยการฟ้องนั้น ยกเว้นกรณีที่ภริยามีเหตุจำเป็นที่ทำให้ไม่สามารถยื่นได้โดยพลัน กล่าวคือ ในการฟ้องหย่าด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๔) ภริยาต้องยื่นความประสงค์หรือร้องขอต่อศาลขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามีในคำฟ้องนั้น และหากไม่ได้ยื่นไว้ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม หลังยื่นฟ้องต่อศาล ภริยาต้องยื่นความประสงค์หรือร้องขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามีโดยพลัน เช่น กรณีที่ภริยาได้ฟ้องศาลเพื่อให้ศาลบังคับให้สามีชำระมะฮัดร์ แต่หลังจากยื่นฟ้องไปแล้ว ภริยากลับเปลี่ยนใจโดยต้องการให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามีด้วย ถ้าสามีไม่สามารถชำระมะฮัดร์ได้ ในกรณีเช่นนี้ ภริยาต้องยื่นความประสงค์หรือร้องขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามี ตามไปทีหลังแต่ต้องยื่นโดยพลัน ยกเว้นกรณีที่ภริยามีเหตุจำเป็นที่ทำให้ไม่สามารถยื่นได้โดยพลัน เช่น ภริยาเจ็บป่วย หรือเกิดเหตุอุทกภัย

๒. "สามีไม่มีทรัพย์สินที่สามารถจะยึดมาชำระเป็นค่ามะฮัดร์" หมายความว่า สามีไม่มีทรัพย์สินที่สามารถจะยึดมาชำระเป็นค่ามะฮัดร์ได้ โดยถือเอาความสามารถของการบังคับคดีเป็นหลัก ดังนั้น ไม่ว่าสามีจะมีหรือไม่มีทรัพย์สิน ถ้าไม่สามารถที่จะยึดมาชำระเป็นค่ามะฮัดร์ได้ ก็ให้ถือว่าสามีไม่มีทรัพย์สินตามความในข้อนี้แล้ว โดยไม่เกี่ยวกับความใกล้ไกลของที่อยู่ของทรัพย์สินตามความในข้อ ๑๐๕ จึงไม่อาจนำความในข้อ ๑๐๕ มาใช้ได้

๓. ในการฟ้องหย่าด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) นั้น ศาลจะพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสของสามีที่ฟ้องได้ ก็แต่เฉพาะในกรณีที่

๓.๑ สามีไม่มีทรัพย์สินที่ศาลสามารถจะยึดมาชำระเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยา ซึ่งตกเป็นภาระแก่สามีในวันถัดจากวันที่ศาลมีคำพิพากษาบังคับให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นรายวันและวันต่อ ๆ ไปได้

๓.๒ สามียังมิได้ชำระ แม้เวลาได้ล่วงเลยไปจนครบสามวันสามคืนแล้ว นับตั้งแต่วันที่ได้ฟังคำพิพากษาให้ชำระ หรือวันที่ชำระครั้งหลังสุดของการชำระในช่วงเวลานับตั้งแต่วันที่ได้ฟังคำพิพากษาให้ชำระ (คือ ในกรณีที่ได้จ่ายไปบ้างแล้วภายหลังที่ได้ฟังคำพิพากษาดังกล่าว)

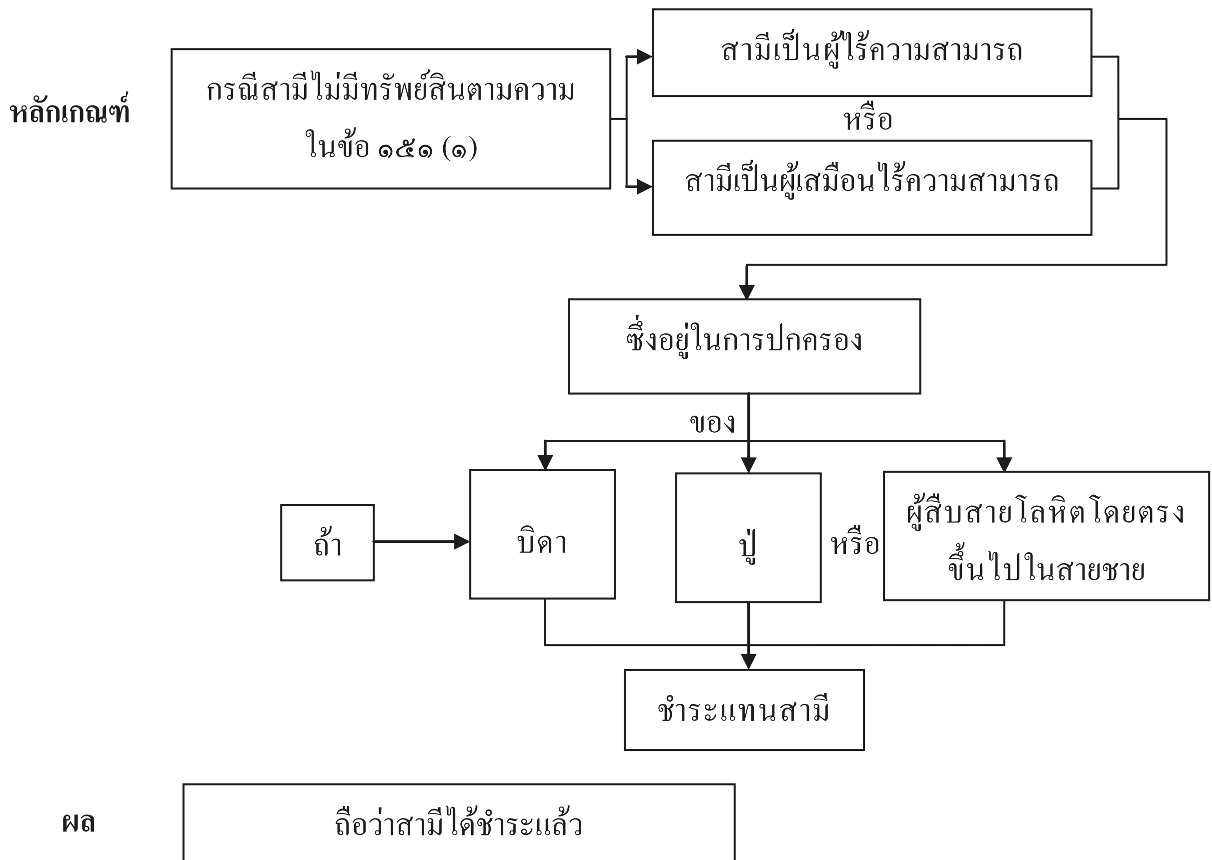
๓.๓ สามีไม่มีความสามารถที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จะใช้เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้นแก่ภริยา โดยวิธีการที่เหมาะสมและไม่ขัดต่อกฎหมาย อันเนื่องจากเหตุใดเหตุหนึ่ง เช่น ไม่มีรายได้จากอาชีพที่เหมาะสมและสุจริต ได้สูญหายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ประจำ หรือเป็นผู้สาบสูญ (อันได้แก่ ผู้ที่อยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ประจำที่ไม่มีใครรู้ว่ายังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ซึ่งรวมถึงผู้ที่อยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ประจำที่ไม่สามารถติดต่อโดยวิธีปกติได้)

๓.๔ ในการฟ้องนั้น ภริยาได้ทำคำขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามีไว้ด้วย

ผู้มีอำนาจชำระหนี้ค่ามะฮัดร์และค่าอุปการะเลี้ยงดูแทนสามีที่อยู่ในความปกครองของตน

ข้อ ๑๕๒ ในกรณีสามีไม่มีทรัพย์สินตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) ถ้าบิดา ปู่ หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชายชำระแทนสามี ในกรณีที่สามีเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่อยู่ในการปกครองของบุคคลเช่นว่านั้น ให้ถือว่าสามีได้ชำระแล้ว

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "ปู่หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๔) วรรคสอง

๓. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๔. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

ข้อพิจารณา

๑. ในกรณีสามีไม่มีทรัพย์สินตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) บิดา ปู่ หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป สามารถชำระแทนสามีได้ ถ้าสามีนั้นเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่อยู่ในการปกครองของบุคคลเหล่านั้น และให้ถือว่าสามีได้ชำระแล้ว ดังนั้น ภริยาไม่สามารถฟ้องหย่าด้วยเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) หรือ (๔)ได้ และไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้บุคคลดังกล่าวใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่สามีในภายหลังได้

เมื่อบิดา ปู่ หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย ชำระหนี้แทนสามีแล้ว ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้บุคคลดังกล่าวใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่สามีในภายหลังได้

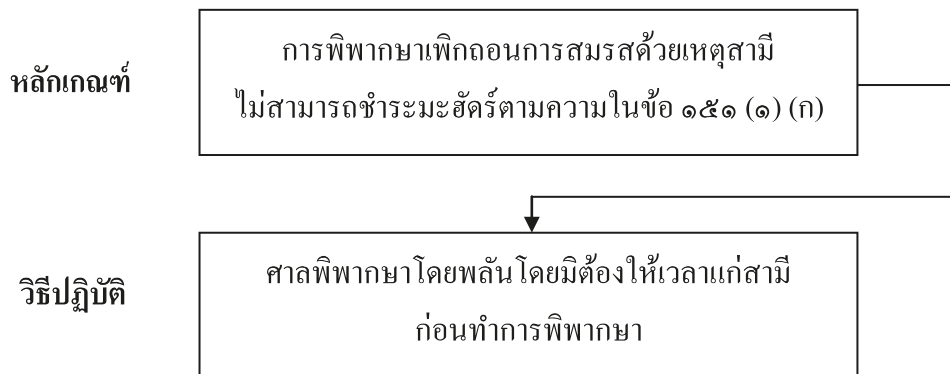
๒. ส่วนความในข้อ ๑๐๖ เป็นกรณีที่สามีที่ไม่ได้เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถเป็นหนี้ ซึ่งรวมถึง หนี้ที่เกิดจากการไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู ในกรณีนี้ผู้สืบสันดานหรือผู้สืบสายโลหิตคนใดคนหนึ่งของสามีมีสิทธิชำระหนี้แทนสามีได้

๓. การที่บุคคลภายนอกเป็นผู้ชำระหนี้แทนสามีต้องเป็นไปตามข้อ ๑๕๔

ข้อ ๑๕๓ ในการพิพากษาเพิกถอนการสมรสด้วยเหตุสามีไม่สามารถชำระมะฮัดร์ตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ก) ให้ศาลทำการพิพากษาโดยพลัน โดยมิต้องให้เวลาแก่สามีก่อนทำการพิพากษา

การเพิกถอนการสมรสโดยพลันด้วยเหตุไม่ชำระมะฮัดร์

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๗๕

๓. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๔. "โดยพลัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๒)

ข้อพิจารณา

ในการพิพากษาเพิกถอนการสมรสด้วยเหตุสามีไม่สามารถชำระมะฮัดร์ ซึ่งตกเป็นภาระหน้าที่ของสามีแล้วในวันฟ้อง ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่มะฮัดร์นั้นได้ถูกระบุในการทำการสมรสแล้วหรือด้วยเหตุอื่น และเป็นมะฮัดร์ประเภทเป็นหน้าที่ของสามีโดยพลัน ซึ่งสามีภริยานั้นยังไม่ได้ร่วมประเวณีกันโดยภริยาสมัครใจ อีกทั้งภริยายังไม่ได้รับชำระแม้บางส่วนของมะฮัดร์นั้นตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ก) ศาลต้องพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสโดยพลัน โดยมิต้องให้เวลาแก่สามีในการจัดหามะฮัดร์มามอบให้แก่ภริยาก่อนพิพากษา

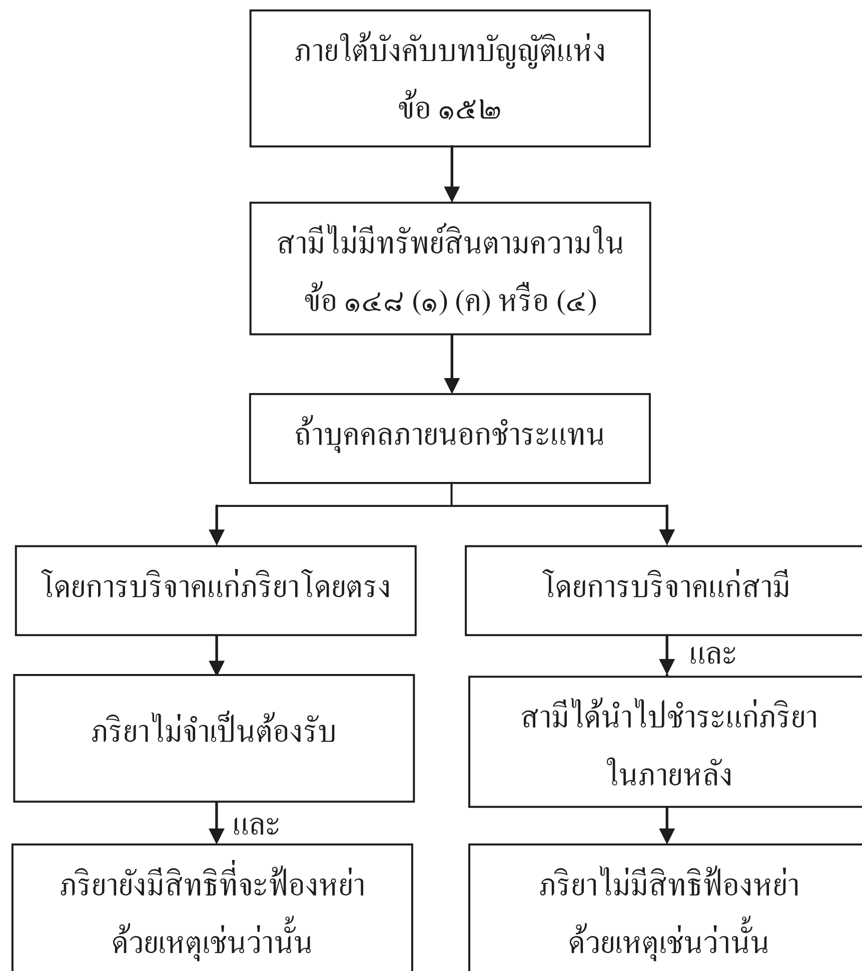
ข้อสังเกต ตามข้อนี้เป็นกรณีที่สามีไม่สามารถชำระมะฮัดร์ ส่วนกรณีที่สามีไม่สามารถชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ข) ศาลต้องให้เวลาสามีในการจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูก่อนทำการพิพากษา ตามความในข้อ ๑๕๕

บุคคลภายนอกชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือมะฮัดร์แทน

ข้อ ๑๕๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งข้อ ๑๕๒ ถ้ามีบุคคลภายนอกชำระแทนสามีซึ่งไม่มีทรัพย์สินตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) หรือ (๔) โดยการบริจาคแก่ภริยาโดยตรง ภริยาไม่จำเป็นต้องรับและยังมีสิทธิที่จะฟ้องหย่าด้วยเหตุเช่นว่านั้น ยกเว้นกรณีที่บุคคลภายนอกนั้นบริจาคให้สามีและสามีได้นำไปชำระแก่ภริยาในภายหลัง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

"ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

กรณีบุคคลภายนอกบริจาคทรัพย์สินค่ามะฮัดร์แทนสามีให้แก่ภริยาโดยตรง ภริยาไม่จำเป็นต้องยอมรับการบริจาคทรัพย์สินจากบุคคลภายนอกนั้น และภริยายังมีสิทธิฟ้องหย่าสามีต่อศาลด้วยเหตุที่สามีไม่ชำระมะฮัดร์ และไม่ถือว่าเป็นการกระทำ

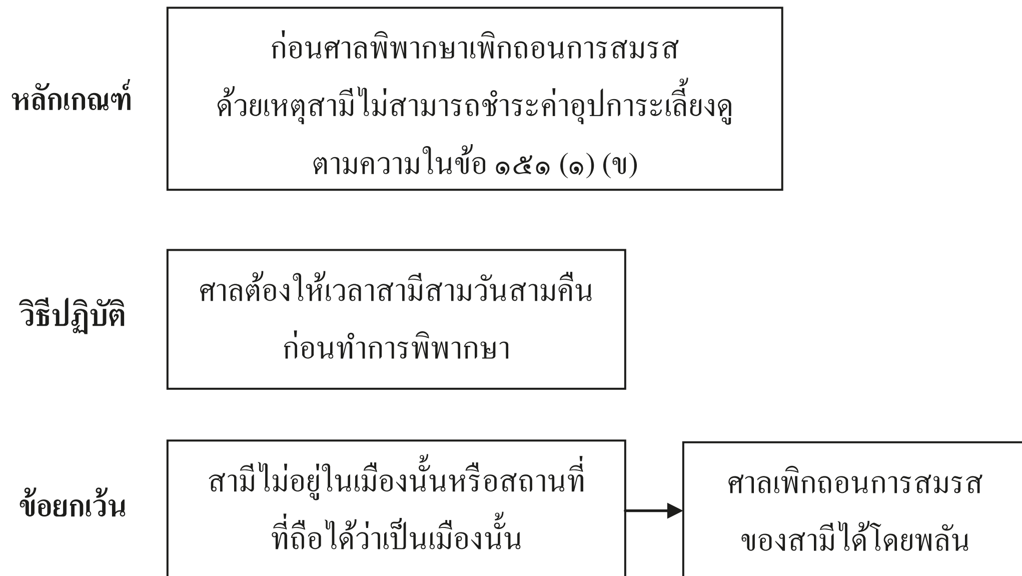
ของสามี แต่หากภริยายอมรับการบริจาคทรัพย์สินจากบุคคลภายนอกแล้ว ภริยาก็หมดสิทธิฟ้องหย่าสามี

แต่ถ้าบุคคลภายนอกบริจาคทรัพย์สินให้แก่สามี และสามีได้นำไปชำระให้แก่ภริยาในภายหลัง ถือว่าสามีได้ชำระมะฮัดร์แก่ภริยาแล้ว ภริยาจำต้องยอมรับทรัพย์สินนั้น และภริยาหมดสิทธิฟ้องหย่าสามีด้วย เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นได้มาโดยผิดกฎหมาย

การเพิกถอนการสมรสโดยพลันด้วยเหตุไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู

ข้อ ๑๕๕ ก่อนศาลพิพากษาเพิกถอนการสมรสด้วยเหตุสามีไม่สามารถชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ข) ศาลต้องให้เวลาสามีสามวันสามคืนก่อนทำการพิพากษา เว้นแต่กรณีที่สามีไม่อยู่ในเมืองนั้นหรือสถานที่ที่ถือได้ว่าเป็นเมืองนั้น ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ศาลเพิกถอนการสมรสของสามีได้โดยพลัน

คำอธิบายศัพท์

๑. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๔. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๕. "โดยพลัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๒)

ข้อพิจารณา

"เมืองนั้น" หมายถึง เมืองที่ภริยาอาศัยอยู่ในขณะนั้น และเป็นเมืองที่สามีต้องนำค่าอุปการะเลี้ยงดูมาชำระให้ภริยา ซึ่งอาจเป็นเมืองที่ศาลนั้นตั้งอยู่ด้วย โดยไม่เกี่ยวกับ "ถิ่นที่อยู่ประจำ" ตามนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๐)

"สถานที่ที่ถือได้ว่าเป็นเมืองนั้น" หมายถึง อาณาบริเวณที่ถือได้ว่าเป็นเมือง เช่น จังหวัดที่ภริยาอาศัยอยู่ในขณะนั้น และที่สามีต้องนำค่าอุปการะเลี้ยงดูมาชำระให้ภริยา ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้น

ข้อ ๑๕๖ ในกรณีที่ภริยาอยู่ในช่วงเวลารอให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ข) ในตอนกลางวัน ภริยามีสิทธิ

สิทธิของภริยาในช่วงเวลารอให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู

(๑) ออกนอกบ้านไปแสวงหาค่าอุปการะเลี้ยงดูตนโดยมิต้องขออนุญาตจากสามี แม้ภริยาจะมีทรัพย์ของตนเอง หรือสามารถทำงานหาค่าอุปการะเลี้ยงดูตนภายในบ้านได้ก็ตาม แต่ต้องกลับเข้าอยู่ในบ้านในตอนกลางคืน

(๒) ขัดขืนไม่ให้สามีเสพสุขทางเพศกับตนในตอนกลางวันของวันนั้น และยังมีสิทธิที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูของวันนั้นจากสามี โดยเป็นหนี้ที่สามีจะต้องชดใช้ให้ภริยา

(๓) ขัดขืนไม่ให้สามีเสพสุขทางเพศกับตนในตอนกลางวันและกลางคืนของวันนั้น แต่ในกรณีเช่นว่านี้ภริยาไม่มีสิทธิที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาของวันนั้นจากสามี

หลักเกณฑ์

กรณีที่ภริยาอยู่ในช่วงเวลารอให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู ตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ข) ในตอนกลางวัน ภริยามีสิทธิ ๓ ประการ คือ

(๑) ออกนอกบ้านไปแสวงหาค่าอุปการะเลี้ยงดูตน โดยมิต้องขออนุญาตจากสามี

แม้

ภริยาจะมีทรัพย์ของตนเอง

หรือ

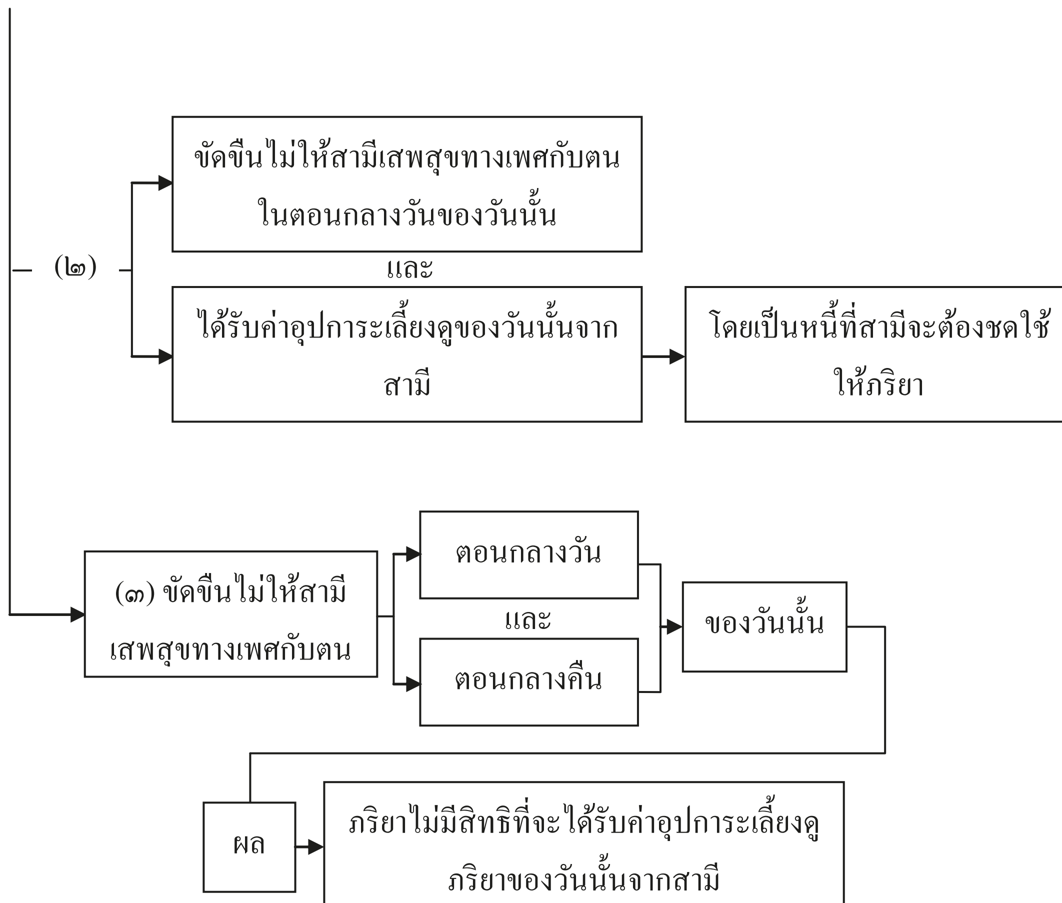
สามารถทำงานหาค่าอุปการะเลี้ยงดูตนภายในบ้าน

แต่ต้องกลับเข้าอยู่ในบ้าน ในตอนกลางคืน

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. “ค่าอุปการะเลี้ยงดู” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๒. “ทรัพย์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

๓. “วัน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

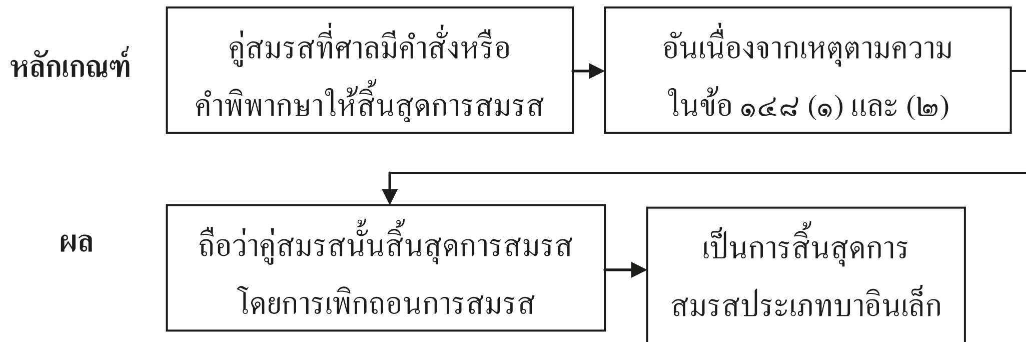
ข้อพิจารณา

“ในช่วงเวลารอให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู” หมายความว่า ช่วงเวลาที่สามียังไม่ได้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูตามคำพิพากษาที่บังคับให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยานั้น ตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ข) ซึ่งในเวลากลางวันของช่วงเวลานี้ ภริยามีสิทธิกระทำตาม (๑) ถึง (๓) ได้

ข้อ ๑๕๗ คู่สมรสใดที่ศาลมีคำสั่งหรือพิพากษาให้สิ้นสุดการสมรสอันเนื่องจากเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) และ (๒) ให้ถือว่าคู่สมรสนั้นสิ้นสุดการสมรสโดยการเพิกถอนการสมรส ซึ่งมีผลให้คู่สมรสนั้นสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก

ผลแห่งคำพิพากษาอันเนื่องจากความบกพร่องหรือเหตุที่เกี่ยวกับการเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

คำอธิบายศัพท์

๑. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๓. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๔. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

ข้อพิจารณา

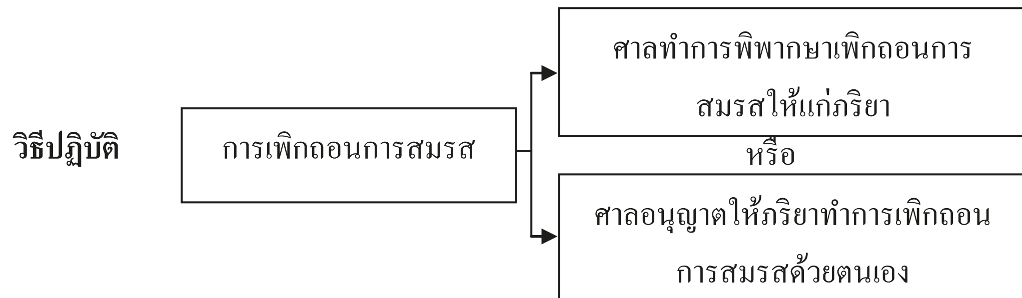
คู่สมรสใดที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้สิ้นสุดการสมรสด้วยเหตุที่สามีหรือภริยาบกพร่องในด้านต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการสมรสหรือเป็นอันตรายต่ออีกฝ่ายหนึ่งตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) หรือด้วยเหตุที่เกี่ยวกับการเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลของอีกฝ่ายหนึ่งตามความในข้อ ๑๔๘ (๒) ให้ถือว่าคู่สมรสนั้นสิ้นสุดการสมรสโดยการเพิกถอนการสมรส ซึ่งมีผลให้การสิ้นสุดการสมรสของคู่สมรสนั้นเป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็กที่คู่สมรสนี้จะคืนดีกันได้ก็ด้วยการสมรสใหม่เท่านั้น

ข้อสังเกต การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการที่ศาลมีคำสั่งหรือพิพากษาให้สิ้นสุดการสมรส อันเนื่องจากเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) และ (๒) นี้เป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็กอีกกรณีหนึ่ง นอกเหนือจากที่มีระบุไว้ในข้อ ๑๗๗

วิธีการของศาลในการเพิกถอนการสมรส

ข้อ ๑๕๘ ในการเพิกถอนการสมรส ศาลอาจทำการพิพากษาเพิกถอนการสมรสให้แก่ภริยา หรืออนุญาตให้ภริยาทำการเพิกถอนการสมรสด้วยตนเอง

คำอธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

๑. ความในข้อนี้เป็นวิธีปฏิบัติในการเพิกถอนการสมรสในคดีที่ภริยาฟ้องศาลเพื่อให้ศาลเพิกถอนการสมรส โดยใช้เหตุตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (๓) และ (๔) เป็นเหตุฟ้องหย่า ซึ่งกระทำได้สองวิธี คือ

๑.๑ ศาลพิพากษาเพิกถอนการสมรสให้แก่ภริยา

๑.๒ ศาลอนุญาตให้ภริยาทำการเพิกถอนการสมรสด้วยตนเอง

การที่ศาลอนุญาตให้ภริยาทำการเพิกถอนการสมรสด้วยตนเอง จะทำให้การเพิกถอนนั้นเป็นสิทธิของภริยา ซึ่งทำให้ภริยากระทำได้ด้วยตนเอง เมื่อภริยาต้องการ และผลของการเพิกถอนการสมรสจะเกิดขึ้นเมื่อภริยาแสดงเจตนาเพิกถอนการสมรสแล้ว อย่างไรก็ตาม แม้ศาลอนุญาตให้ภริยาทำการเพิกถอนการสมรสด้วยตนเองแล้ว ภริยาจะเพิกถอนการสมรสหรือไม่และเมื่อใดก็ได้ ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่ศาลพิพากษาเพิกถอนการสมรสให้แก่ภริยา อันจะมีผลให้การสมรสสิ้นสุดลงทันทีหลังศาลมีคำพิพากษา

๒. การที่ศาลมีคำพิพากษาก็ดีหรือการที่ศาลอนุญาตให้ภริยาเพิกถอนการสมรสด้วยตนเองก็ดี ภริยาจะต้องเริ่มต้นคดีที่ศาล แต่การเพิกถอนการสมรสของภริยาจะกระทำที่ใดก็ได้

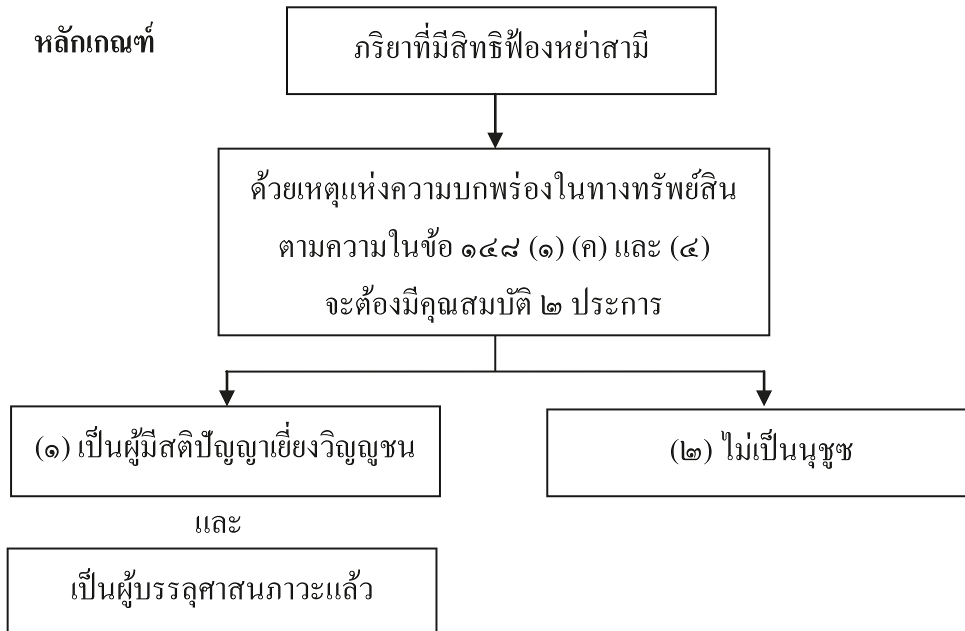
คุณสมบัติภริยาที่จะฟ้องหย่าสามีด้วยเหตุบกพร่องทางทรัพย์สินหรือไม่ปฏิบัติตามโครงสร้างหลักของสัญญาสมรส

ข้อ ๑๕๙ ภริยาที่มีสิทธิฟ้องหย่าสามี ด้วยเหตุแห่งความบกพร่องในทางทรัพย์สินตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) และ (๔) จะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) เป็นผู้มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนและบรรลุศาสนภาวะแล้ว

(๒) ไม่เป็นนุชูซ

หลักเกณฑ์

คำอธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๒๕)

๓. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๑๕)

ข้อพิจารณา

ภริยาที่มีสิทธิฟ้องหย่าสามีด้วยเหตุสามีไม่มีความสามารถในการจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาให้แก่ตน และด้วยเหตุที่เกี่ยวกับการสูญสิ้นโอกาสที่จะใช้ชีวิตสมรสร่วมกันตามปกติ อันได้แก่ การไม่ยอมเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือการสูญหายไปโดยไม่ปรากฏว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตาย หรือการอยู่ห่างไกลจากถิ่นที่อยู่ประจำของสามี โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเหตุอื่น ๆ ที่เทียบได้กับเหตุเช่นว่านั้น ภริยาจะต้องมีคุณสมบัติ ๒ ประการ คือ

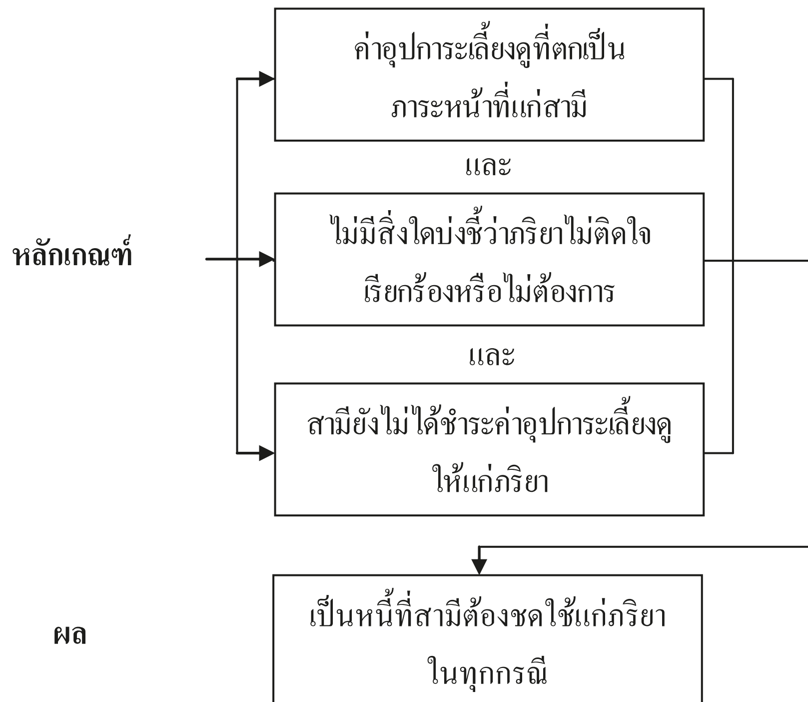
๑. เป็นผู้มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนและบรรลุศาสนภาวะแล้ว และ

๒. ไม่เป็นนุชูซ

ค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ตกเป็นหนี้ของสามี

ข้อ ๑๖๐ ค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ตกเป็นภาระหน้าที่แก่สามีแล้ว และไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าภริยาไม่ติดใจเรียกร้องหรือไม่ต้องการและสามียังไม่ได้ชำระแก่ภริยา ให้เป็นหนี้ที่สามีจะต้องชดใช้แก่ภริยาในทุกกรณี

คำอธิบายศัพท์

"ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

ข้อพิจารณา

ค่าอุปการะเลี้ยงดูที่สามีจะต้องชำระแก่ภริยานั้น หากไม่มีสิ่งใดที่บ่งบอกว่าภริยาไม่ติดใจเรียกร้องหรือสละสิทธิ ถ้าสามีไม่ชำระในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นเป็นหนี้ที่สามีจะต้องชดใช้แก่ภริยาในภายหลัง สิ่งที่บ่งชี้นั้นอาจเกิดจากการแสดงออกด้วยพฤติกรรมหรือด้วยคำพูดที่ชัดเจนของภริยาว่าตนไม่ประสงค์ที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี เช่น กล่าวว่า "ฉันไม่ติดใจค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี" การส่งคืนหรือไม่รับค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ส่งไปให้ แต่การนิ่งของภริยายังไม่ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาว่าไม่ติดใจเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูของภริยา

ข้อ ๑๖๑ การสมรสอาจเป็นโมฆียะ ด้วยเหตุที่

(๑) การสมรสนั้นเป็นการสมรสที่ไม่มีความเหมาะสมกันระหว่างคู่สมรสชายกับคู่สมรสหญิง ทั้งยังใช้มะฮัดร์มีค่าน้อยกว่าค่าของมะฮัดร์อันควรของคู่สมรสหญิง และไม่ได้กระทำโดยวลีอักร็อบหรือตัวแทน

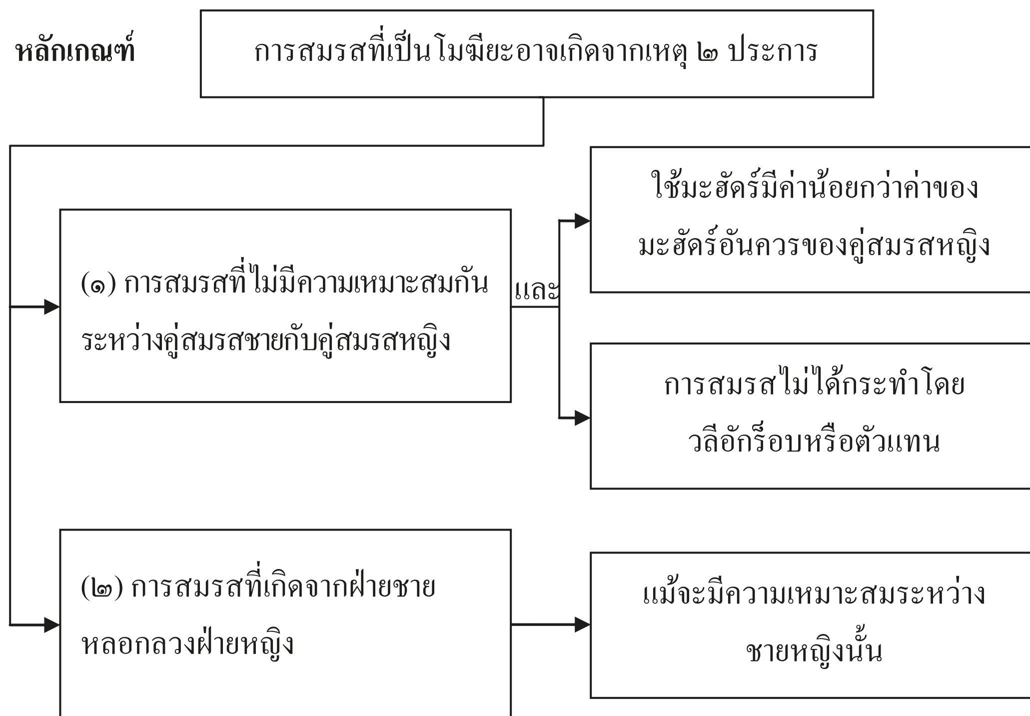
กรณีที่นับว่าการสมรสเป็นโมฆียะ

(๒) ฝ่ายชายหลอกลวงฝ่ายหญิง แม้จะมีความเหมาะสมระหว่างชายหญิงนั้น

การสมรสที่เป็นโมฆียะตามความในวรรคแรกสามารถยกเลิกได้โดยวลีอักร็อบ

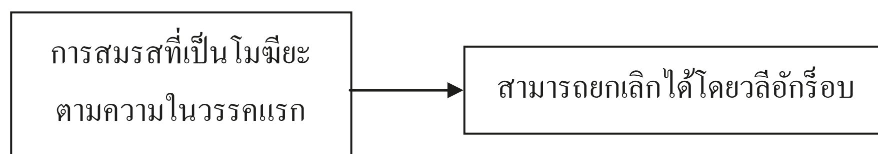
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

คำอธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "คู่สมรสชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

๓. "คู่สมรสหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคสอง

๔. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๗๕

๕. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

๖. "วลีอักร็อบ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๘ (๑)

ข้อพิจารณา

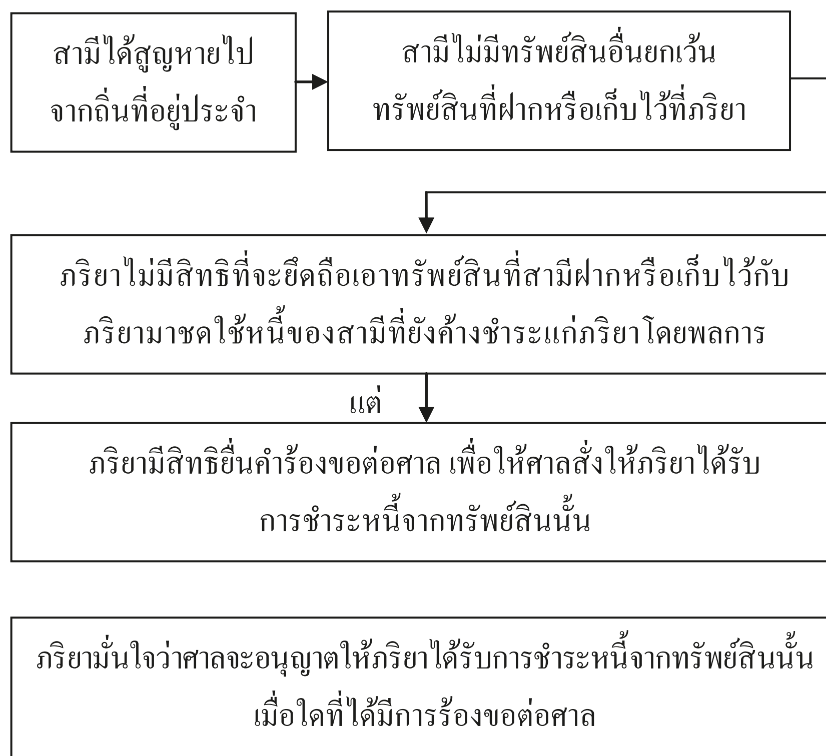
๑. การสมรสเป็นโมฆียะได้ ด้วยเหตุตามความใน (๑) หรือ (๒)

๒. การสมรสที่เป็นโมฆียะนั้น วลีอักร็อบสามารถยกเลิกได้ หรือเป็นสิทธิของวลีอักร็อบที่จะยกเลิก

ข้อ ๑๖๒ กรณีที่สามีผู้ซึ่งไม่มีทรัพย์สินอื่นยกเว้นทรัพย์สินที่ฝากไว้หรือเก็บไว้ที่ภริยาได้สูญหายไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ ภริยาไม่มีสิทธิที่จะยึดถือเอาทรัพย์สินเช่นว่านั้นมาชดใช้หนี้ของสามีที่ยังค้างชำระแก่ภริยาโดยพลการ แต่ภริยามีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งให้ภริยาได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินเช่นว่านั้น เว้นแต่ว่าภริยามั่นใจว่าศาลจะอนุญาตให้ภริยาได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินเช่นว่านั้นเมื่อใดที่ได้มีการร้องขอต่อศาล

สิทธิของภริยาที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่สามีผู้สูญหายฝากหรือเก็บไว้

คำอธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "ถิ่นที่อยู่ประจำ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๐)

๓. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นเรื่องของสามีที่สูญหายไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ แต่ก่อนสูญหายสามีนั้นได้ฝากทรัพย์ไว้แก่ภริยาและไม่มีทรัพย์สินอื่นอีก ในกรณีนี้ถ้าภริยาต้องการทรัพย์นั้นมาชดใช้หนี้ของสามีที่ยังค้างชำระแก่ตน ภริยาต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลเสียก่อน เพื่อให้ศาลสั่งให้ภริยาได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินเช่นว่านั้น มิฉะนั้นแล้วภริยาไม่มีสิทธิที่จะยึดถือเอาทรัพย์สินเช่นว่านั้นมาชดใช้หนี้ตน เว้นแต่ภริยามั่นใจว่าหากตนไปยื่นคำร้องขอเช่นว่านั้นศาลจะอนุญาตให้ภริยายึดถือเอาทรัพย์สินมาชดใช้หนี้ดังกล่าว ภริยาจึงจะมีสิทธิที่จะยึดถือเอาทรัพย์สินเช่นว่านั้นมาชดใช้หนี้ตน โดยไม่ต้องร้องขอต่อศาล

ข้อ ๑๖๓ การตกเป็นผู้ซึ่งไม่มีความสามารถจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาของสามีนั้นจำเป็นจะต้องมีพยาน

ต้องมีพยานพิสูจน์ว่าสามีไม่มีความสามารถจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดู

หลักเกณฑ์

การตกเป็นผู้ซึ่งไม่มีความสามารถจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาของสามี	→	ต้องมีพยาน

คำอธิบายศัพท์

"ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

ข้อพิจารณา

การที่สามีไม่มีความสามารถจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาของตนนั้นเป็นเรื่องสำคัญ เพราะใช้เป็นเหตุในการฟ้องหย่าได้ ดังนั้น การที่จะรับฟังได้เช่นนั้นจำเป็นจะต้องมีพยานยืนยัน ตามความในข้อนี้ ส่วนเพศและจำนวนของพยานต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๘ (๑)

การรับฟังว่าสามีไม่มีทรัพย์สินชดใช้ค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นเวลาสามวันนับแต่วันฟ้อง

ข้อ ๑๖๔ ในการรับฟังว่าในวันฟ้องสามีไม่มีทรัพย์สินมากพอที่จะใช้เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาเป็นเวลาสามวันโดยนับตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไป จะต้องมีการยืนยันด้วยการสาบานของภริยา

หลักเกณฑ์

การรับฟังว่าในวันฟ้องสามีไม่มีทรัพย์สินพอที่จะใช้เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาเป็นเวลาสามวันนับตั้งแต่วันฟ้อง	→	ต้องยืนยันด้วยการสาบานของภริยา

คำอธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๓. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นกรณีที่จะรับฟังข้อเท็จจริงว่า ในวันฟ้องสามีไม่มีทรัพย์สินมากพอที่จะใช้เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาเป็นเวลาสามวันโดยนับแต่วันฟ้องเป็นต้นไป ซึ่งจะรับฟังได้ก็ต่อเมื่อภริยายอมสาบาน ดังนั้น ถ้าภริยาไม่ยอมสาบาน ศาลจะไม่สามารถรับฟังพยานหลักฐานใด ๆ ของภริยาได้เลย และศาลจะไม่รับฟ้อง แต่ถ้าภริยายอมสาบาน ศาลจะรับฟ้องและทำการพิจารณาคดีต่อไป ส่วนผลจะเป็นเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานของทั้งสองฝ่ายตามที่กฎหมายกำหนด

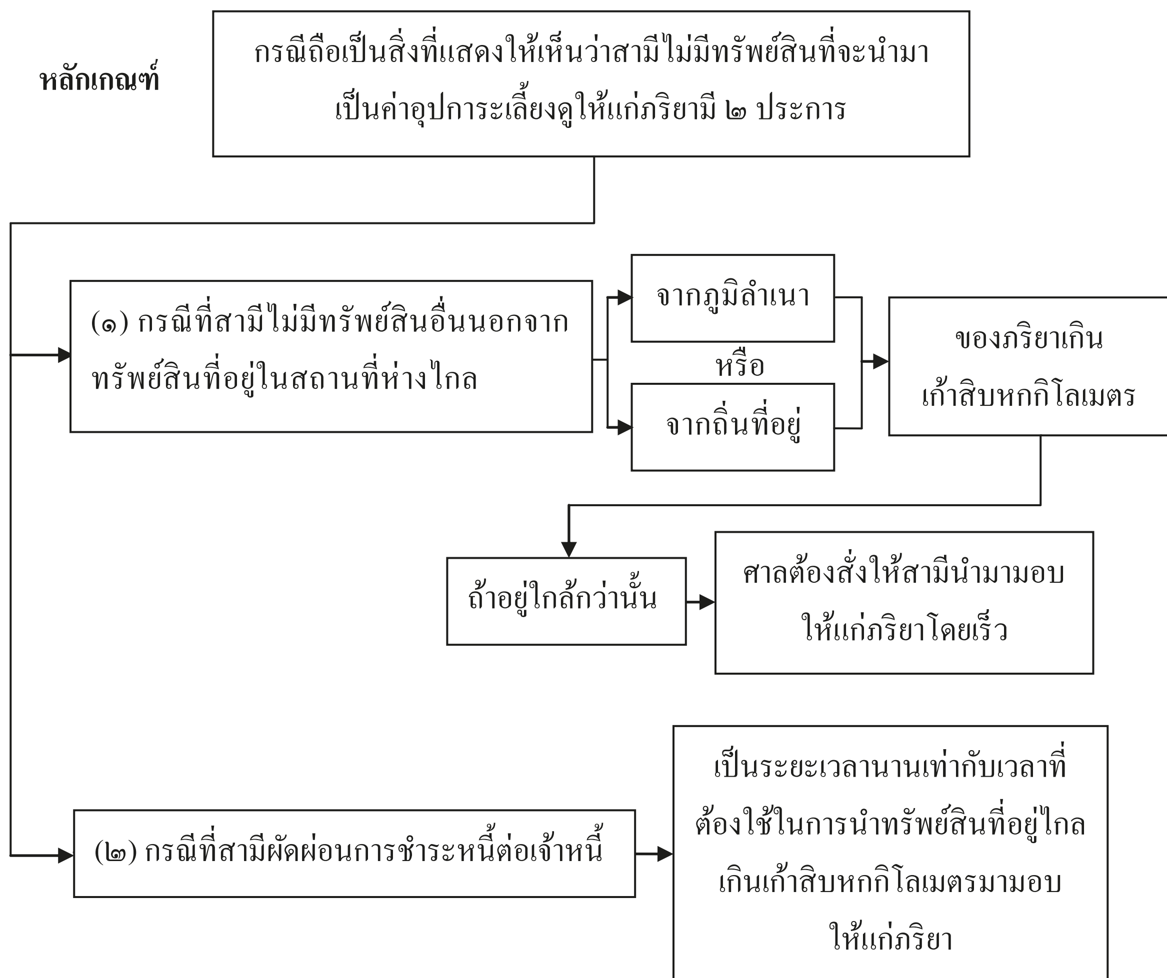

ข้อสันนิษฐานเด็ดขาดว่าสามีไม่มีทรัพย์สินที่จะชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู

ข้อ ๑๖๕ กรณีต่อไปนี้ถือเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสามีไม่มีทรัพย์สินที่จะเอามาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาได้

(๑) กรณีที่สามีไม่มีทรัพย์สินอื่น นอกจากทรัพย์สินที่อยู่ในสถานที่ห่างไกลไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ของภริยาเกินเก้าสิบหกกิโลเมตร ถ้าอยู่ใกล้กว่านั้นศาลต้องสั่งให้สามีไปนำมามอบให้แก่ภริยาเพื่อเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยเร็ว

(๒) การผัดผ่อนการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้เป็นระยะเวลานานเท่ากับเวลาที่ต้องใช้ในการนำทรัพย์สินที่อยู่ไกลเกินเก้าสิบหกกิโลเมตรมามอบให้แก่ภริยา

คำอธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๓. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

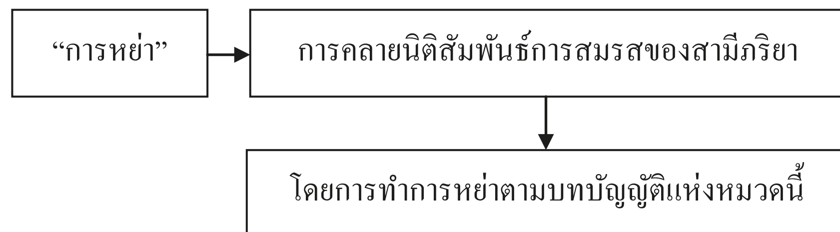
หมวด ๓
การหย่า

"การหย่า"

ข้อ ๑๖๖ "การหย่า" หมายความว่า การคลายนิติสัมพันธ์การสมรสของสามีภริยา โดยการทำการหย่าตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

"การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อ ๑๖๗ การหย่าเป็นสิ่งที่สามีพึงไม่กระทำต่อภริยา ยกเว้นกรณีต่อไปนี้ **สามีไม่พึงหย่าภริยา**

(๑) กรณีที่ผู้หย่าจำเป็นต้องหย่า

(๒) กรณีที่ผู้หย่าพึงหย่า **ข้อยกเว้นให้สามีหย่า**

(๓) กรณีที่ผู้หย่าถูกห้ามไม่ให้หย่า เนื่องจากการหย่านั้นแม้จะมีผลตามกฎหมาย แต่ก็เป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย

(๔) กรณีที่ผู้ทำสามารถทำได้ตามกฎหมายหรือกฎหมายอนุญาตให้ผู้ทำกระทำได้

หลักเกณฑ์ การหย่าเป็นสิ่งที่สามีพึงไม่กระทำต่อภริยา ยกเว้น ๔ ประการ

(๑) กรณีที่ผู้หย่าจำเป็นต้องหย่า

(๒) กรณีที่ผู้หย่าพึงหย่า

(๓) กรณีที่ผู้หย่าถูกห้ามไม่ให้หย่า → เนื่องจากการหย่านั้นแม้จะมีผลตามกฎหมาย แต่ก็เป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย

(๔) กรณีที่ผู้ทำสามารถทำได้ตามกฎหมาย
หรือ
กรณีที่กฎหมายอนุญาตให้ผู้ทำกระทำได้

คำอธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

ตามกฎหมายนี้ โดยทั่วไปแล้วการหย่าเป็นสิ่งที่สามีพึงไม่กระทำต่อภริยา ยกเว้นกรณีต่อไปนี้

๑. กรณีที่กฎหมายกำหนดให้สามีต้องหย่าภริยา เช่น สามีทำอีละอ์ภริยาตามความในหมวด ๖ กรณีมีการตั้งอนุญาโตตุลาการตามความในข้อ ๙๔ และปรากฏว่าบรรดาอนุญาโตตุลาการมีความเห็นตรงกันว่า ให้สามีหย่าภริยา

๒. กรณีที่กฎหมายกำหนดให้สามีพึงหย่าภริยา เช่น กรณีที่สามีเกรงว่าตนไม่สามารถทำหน้าที่สามีได้ตามกฎหมาย ถ้าตนยังเป็นสามีอยู่ต่อไป กรณีที่ภริยาเป็นผู้ฟาสิคแต่การเป็นผู้ฟาสิคของภริยานั้นยังไม่ถึงขั้นรุนแรงหรือเลวร้ายจนถึงระดับที่ว่าการหย่าของสามีอาจทำให้ภริยานั้นเป็นผู้ทำผิดประเวณีได้

๓. กรณีที่ผู้หย่าถูกห้ามไม่ให้หย่า เช่น กรณีที่การหย่าเป็นการหย่าที่เป็นบิดอีย์ตามความในข้อ ๑๖๘ กรณีการหย่าที่ผู้หย่าเชื่อว่าการหย่านั้นจะทำให้ภริยาละเมิดกฎหมายและการไม่หย่าไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้แก่สามีมากเกินไป

๔. กรณีที่ผู้หย่าสามารถหย่าหรือไม่หย่าก็ได้ โดยกฎหมายอนุญาตให้ทำได้ทั้งสองอย่าง ซึ่งทำให้สามีสามารถเลือกที่จะทำการหย่าหรือไม่ทำการหย่าภริยาของตนก็ได้ เช่น กรณีที่สามีหย่าภริยา เพราะเกรงว่าจะไม่สามารถทำหน้าที่สามีได้ตามกฎหมาย ถ้าตนยังเป็นสามีอยู่ต่อไป

ข้อ ๑๖๘ การหย่าในกรณีต่อไปนี้เป็นบิดอีย์

การหย่าที่เป็นบิดอีย์

(๑) การหย่าภริยาที่ผ่านการร่วมเพศกับสามีมาแล้ว ในขณะที่ภริยานั้นมีประจำเดือนหรือนิฟาส หรือในขณะที่ภริยานั้นไม่มีประจำเดือน แต่ในช่วงเวลาระหว่างการหย่านั้นกับการมีประจำเดือนครั้งหลังสุดสามีภริยาได้ร่วมเพศกันแล้ว ยกเว้นกรณีการหย่าโดยมีสินจ้าง

(๒) การหย่าภริยาคนหนึ่งคนใดที่ยังไม่ได้อยู่ร่วมกับสามีตามเวรที่ภริยานั้นได้รับตามสิทธิแห่งการปันเวรตามบทบัญญัติในลักษณะ ๒ หมวด ๒ ทั้งที่สิทธินั้นเกิดขึ้นแล้ว

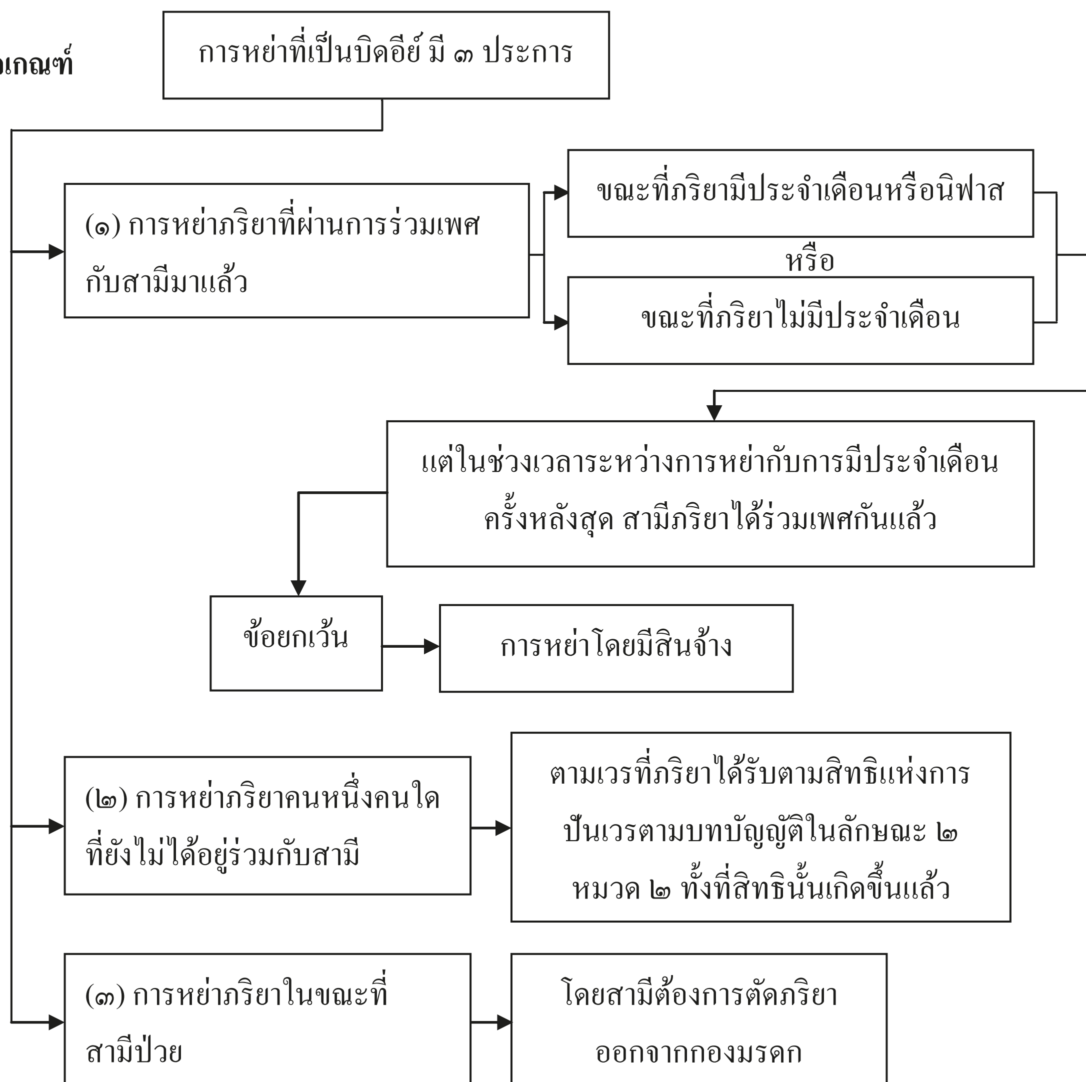
(๓) การหย่าภริยาในขณะที่สามีป่วย โดยสามีต้องการตัดภริยาออกจากกองมรดก

ผลของการหย่าที่เป็นบิดอีย์

การหย่าที่เป็นบิดอีย์นั้นแม้เป็นสิ่งต้องห้าม แต่ก็มีผลตามกฎหมาย

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์	การหย่าที่เป็นบิดอีย์เป็นสิ่งต้องห้าม	→	แต่มีผลตามกฎหมาย

คำอธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒."ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๓. "มีประจำเดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๕)

๔. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๕. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

การหย่าที่เป็นบิดอีย์เป็นสิ่งที่กฎหมายห้ามกระทำ แม้เมื่อทำไปแล้วจะมีผลตามกฎหมาย แต่ก็ยังเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย อันจะมีผลต่อผู้ทำตามความในข้อ ๓ ซึ่งมี ๓ กรณี คือ การหย่าตามความใน (๑) (๒) และ (๓)

ข้อ ๑๖๙ สามีใดทำการหย่าภริยาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ให้สามีภริยานั้นขาดจากการเป็นสามีภริยากันตามกฎหมาย หลังการหย่านั้นเสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์

ผลของการหย่าที่สมบูรณ์

การหย่าจะไม่สมบูรณ์ถ้าไม่มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

องค์ประกอบของการหย่า

(๑) ผู้หย่า

(๒) ผู้ถูกหย่า

(๓) การกล่าวหรือเขียนคำหย่า

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

เมื่อสามีหย่าภริยาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ → หลังการหย่านั้นเสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์ →

ผล

ให้สามีภริยาขาดจากการเป็นสามีภริยากันตามกฎหมาย

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

การหย่าที่สมบูรณ์มีองค์ประกอบ ๓ ประการ →
- (๑) ผู้หย่า
- (๒) ผู้ถูกหย่า
- (๓) การกล่าวหรือเขียนคำหย่า

อธิบายศัพท์

๑. “การหย่า” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

การหย่าต้องประกอบด้วย ผู้หย่า คือ สามี ผู้ถูกหย่า คือ ภริยา และการกล่าวหรือเขียนคำหย่านั้น ผลของการหย่าที่สมบูรณ์และเสร็จสิ้นแล้ว คือ สามีภริยานั้นขาดจากการสมรสกันตามกฎหมาย

ข้อ ๑๗๐ ผู้หย่าต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

คุณสมบัติของผู้หย่า

(๑) มีสติสัมปชัญญะและไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ยกเว้นผู้เสพสุรายาเมาหรือสิ่งที่ทำให้เสียสติ โดยเจตนาโดยไม่มีเหตุจำเป็นที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยสมัครใจและย่อมเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้น

(๒) ในขณะทำการหย่ามีเจตนาและสมัครใจที่จะทำ แม้ไม่มีเจตนาที่จะให้เป็นตามที่ได้กระทำ หรือจะให้เป็นสิ่งใด ๆ ก็ตาม หรือแม้มีเจตนาให้เป็นอย่างอื่น

หย่าเพราะเหตุบันดาลโทสะ

การทำการหย่าด้วยเหตุบันดาลโทสะ แม้ผู้ทำจะอ้างว่าไม่รู้สึกตัวในขณะกระทำด้วยเหตุแห่งการมีโทสะอย่างแรงให้ถือเสมือนการทำการหย่าของบุคคลปกติทั่วไป

การรับฟังว่าหย่าเพราะถูกบังคับให้เสพสิ่งมึนเมา

ในกรณีที่ผู้หย่าอ้างว่าตนทำการหย่าด้วยความไม่รู้สึกตัวด้วยเหตุมึนเมาอันเป็นผลมาจากการถูกบังคับให้เสพสิ่งมึนเมา ถ้ามีหลักฐานแวดล้อมประกอบให้รับฟังโดยการสาบานยืนยันข้อกล่าวอ้างของผู้หย่า แต่ถ้าไม่มีหลักฐานแวดล้อมประกอบ ให้รับฟังโดยการมีพยานยืนยันข้อกล่าวอ้างนั้น

ในกรณีที่ถือว่าผู้หย่าไม่มีเจตนาหย่าแต่ถูกบังคับให้หย่า ในการบังคับเช่นว่านั้นจะต้องมีการข่มขู่ด้วยสิ่งที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ และผู้ถูกข่มขู่เชื่อว่าเป็นไปได้มากที่ผู้ข่มขู่จะทำตามที่ได้ข่มขู่เอาไว้ทันทีที่ตนขัดขืน

ลักษณะการหย่าเพราะถูกบังคับ

(๑) น่ากลัวหรือน่าอายสำหรับผู้ถูกข่มขู่นั้น ๆ

(๒) ผู้ข่มขู่สามารถทำได้

(๓) ผู้ถูกขู่ไม่สามารถที่จะหลบเลี่ยงได้

(๔) ผิดกฎหมาย

วรรคแรก

หลักเกณฑ์ ผู้หย่าต้องมีคุณสมบัติ ๒ ประการ

(๑) มีสติสัมปชัญญะ และ ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ

ซึ่งรวมถึง

ผู้เสพสุรายาเมา หรือ ผู้เสพสิ่งที่ทำให้เสียสติ

โดยเจตนา

โดยไม่มีเหตุจำเป็นที่ถูกต้องตามกฎหมาย

โดยสมัครใจ

และ ย่อมเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้น

(๒) ขณะทำการหย่ามีเจตนาและสมัครใจที่จะทำ

แม้

ไม่มีเจตนาที่จะให้เป็นตามที่ได้กระทำ หรือจะให้เป็นสิ่งใด ๆ ก็ตาม

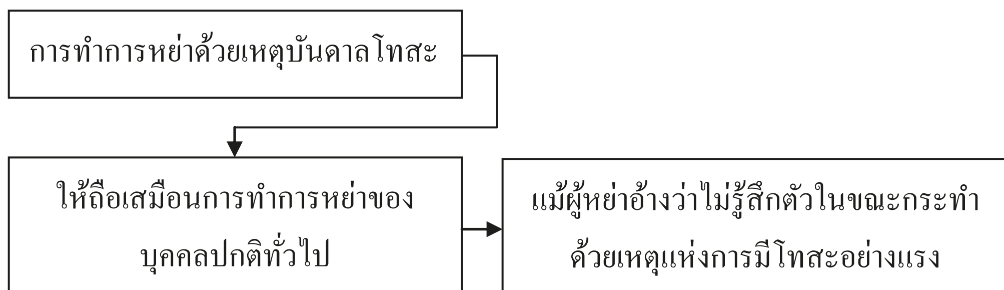
หรือ

มีเจตนาให้เป็นอย่างอื่น

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

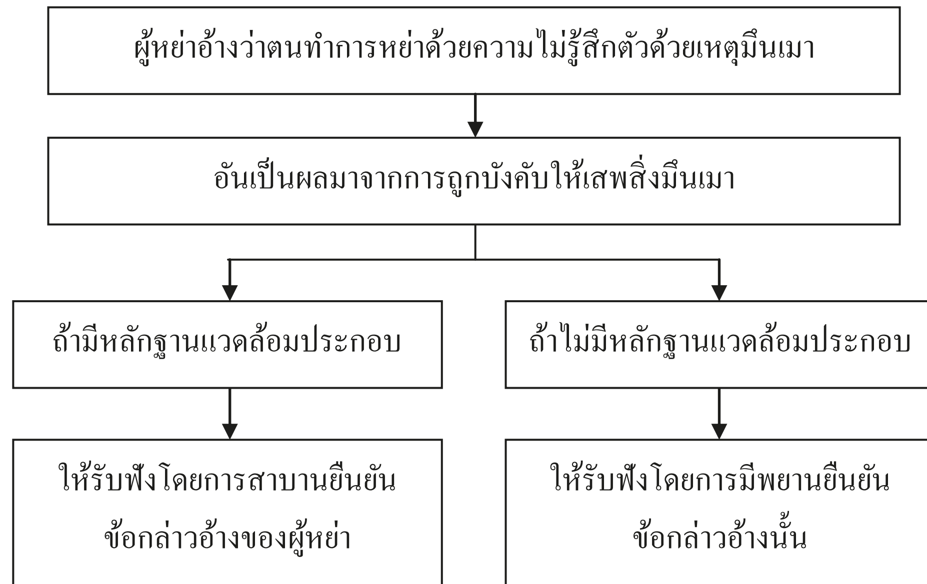
ผล

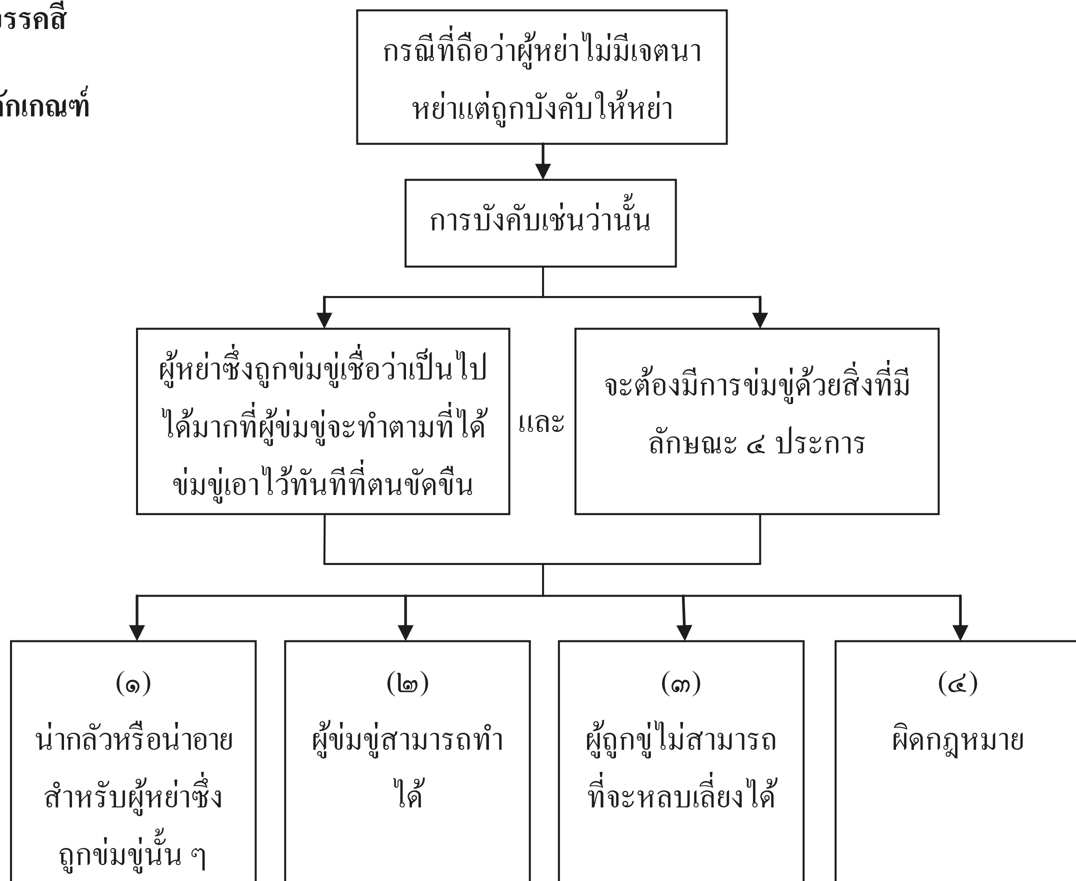
วรรคสาม

หลักเกณฑ์

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๒. "โดยเจตนา" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๑ วรรคสาม

๓. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. "โดยสมัครใจ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๗๑ วรรคแรก

๕. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

"ผู้หย่าต้องมีสติสัมปชัญญะและไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ยกเว้นผู้เสพสุรายาเมาหรือสิ่งที่ทำให้เสียสติ โดยเจตนา โดยไม่มีเหตุจำเป็นที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยสมัครใจและย่อมเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้น" หมายความว่า ผู้ทำการหย่าในขณะหย่าต้องมีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ไม่ได้อยู่ในอาการละเมอ และมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนไม่ได้อยู่ในอาการมึนเมา ยกเว้นผู้อยู่ในอาการมึนเมาที่เกิดจากการเสพสุรายาเมาหรือสิ่งที่ทำให้เสียสติ

ลักษณะคำหย่า

ข้อ ๑๗๑ ในการกล่าวหรือเขียนคำหย่าตามความในข้อ ๑๖๔ (๓) อาจใช้คำหย่าประเภทมีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา หรือประเภทไม่มีทั้งเงื่อนไขและเงื่อนเวลา และอาจใช้คำหย่าประเภทชัดเจนหรือคำหย่าประเภทไม่ชัดเจนก็ได้ แต่ถ้าใช้คำหย่าประเภทไม่ชัดเจน ผู้ใช้จะต้องมีเจตนาในขณะใช้ว่าจะให้มีความหมายเป็นการหย่า

"คำหย่าประเภทชัดเจน"

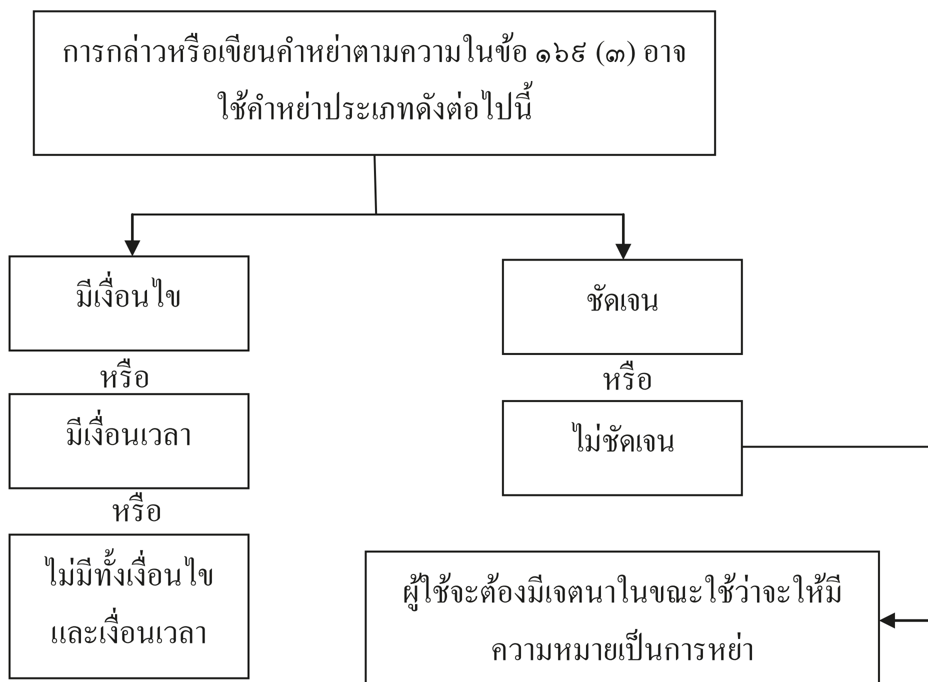
"คำหย่าประเภทชัดเจน" หมายความว่า คำหย่าที่มีความหมายชัดเจนว่าหย่าเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีความหมายอื่นอีก

"คำหย่าประเภทไม่ชัดเจน"

"คำหย่าประเภทไม่ชัดเจน" หมายความว่า คำหย่าที่มีความหมายว่าหย่าและมีความหมายอื่นด้วย

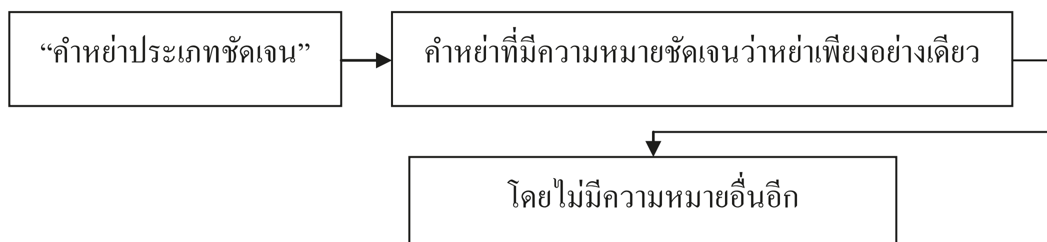
วรรคแรก

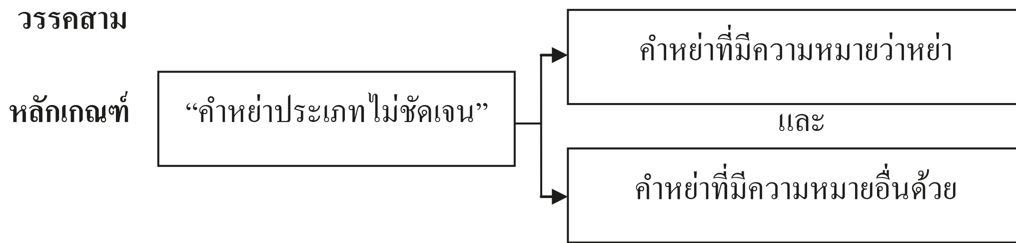
หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

๑. ผู้หย่ามีสิทธิที่จะกล่าวคำหย่าหรือเขียนคำหย่าประเภทใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นประเภทมีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา หรือประเภทไม่มีทั้งเงื่อนไขและเงื่อนเวลา และมีสิทธิที่จะใช้คำหย่าประเภทชัดเจนหรือประเภทไม่ชัดเจน แต่หากใช้คำหย่าประเภทไม่ชัดเจน ผู้หย่าจะต้องมีเจตนาในขณะใช้ว่าจะให้มีความหมายเป็นการหย่า

๒. ตัวอย่างคำหย่าประเภทมีเงื่อนไข เช่น สามีกล่าวว่า "หากข้าพเจ้าไม่ได้ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาข้าพเจ้าภายในเวลาสี่เดือนนับจากนี้ ภริยาข้าพเจ้าได้หย่าขาดจากข้าพเจ้าหนึ่งครั้งการหย่า"

ตัวอย่างคำหย่าประเภทมีเงื่อนไขและเงื่อนเวลา เช่น สามีกล่าวว่า "หากพรุ่งนี้ภริยาของข้าพเจ้าเข้าไปในบ้านของนาย ก. ภริยาข้าพเจ้าได้หย่าขาดจากข้าพเจ้า"

วิธีการหย่าของคนใบ้

ข้อ ๑๗๒ ผู้เป็นใบ้ไม่ว่าจะเป็นมาแต่กำเนิดหรือไม่ สามารถทำการหย่าโดยแสดงอาณัติสัญญาณที่สามารถเข้าใจแทนคำพูดได้ แม้ว่าจะเป็นผู้ที่สามารถเขียนได้ด้วยก็ตาม

การแปลอาณัติสัญญาณของคนใบ้

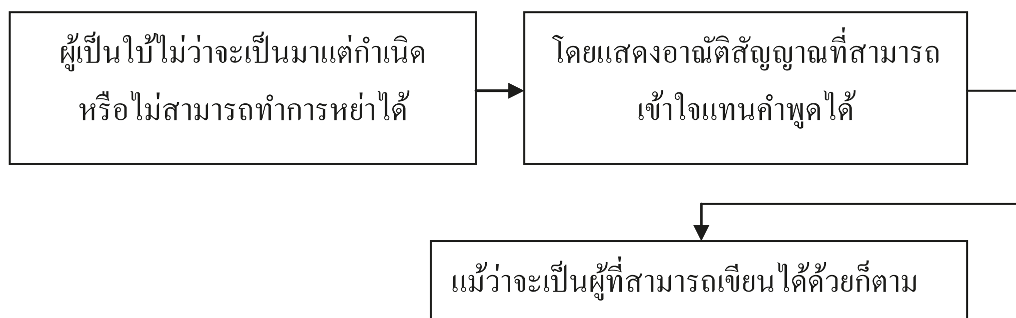
ถ้าสิ่งที่ได้จากการแปลอาณัติสัญญาณนั้น หมายถึงการหย่าอย่างชัดเจน ก็ให้ถือว่าเป็นการกล่าวคำหย่าที่ชัดเจน แต่ถ้าสิ่งเช่นว่านั้นไม่เป็นที่ชัดเจนว่าหมายถึงการหย่าหรือไม่ ให้ถือว่าเป็นการกล่าวคำหย่าที่ไม่ชัดเจนซึ่งจำเป็นจะต้องประกอบด้วยเจตนาของผู้ทำ

การแปลเจตนาของคนใบ้

เจตนาของคนใบ้สามารถทราบได้โดยการเขียนหรือแสดงอาณัติสัญญาณอธิบายถึงการมีเจตนาหรือไม่ของตัวคนใบ้เองในภายหลัง

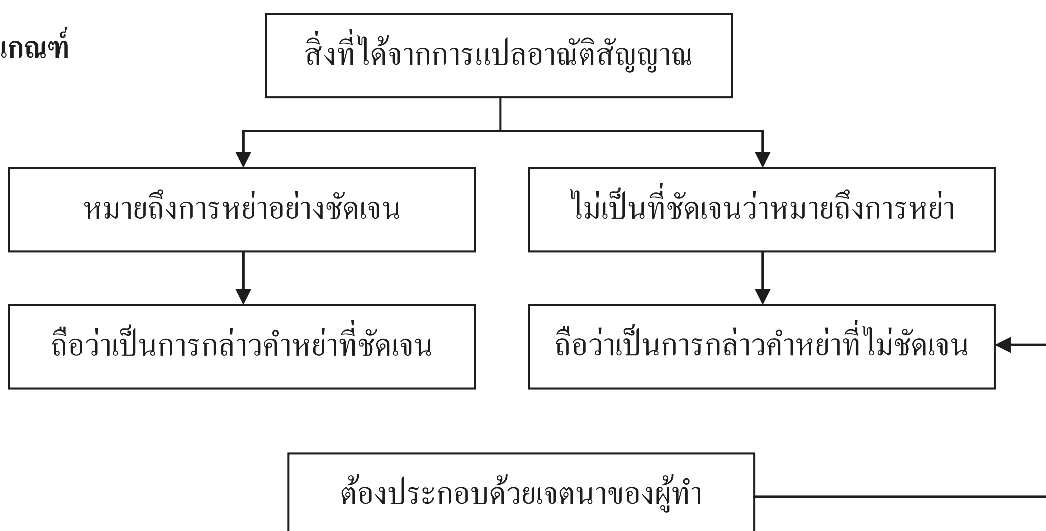
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

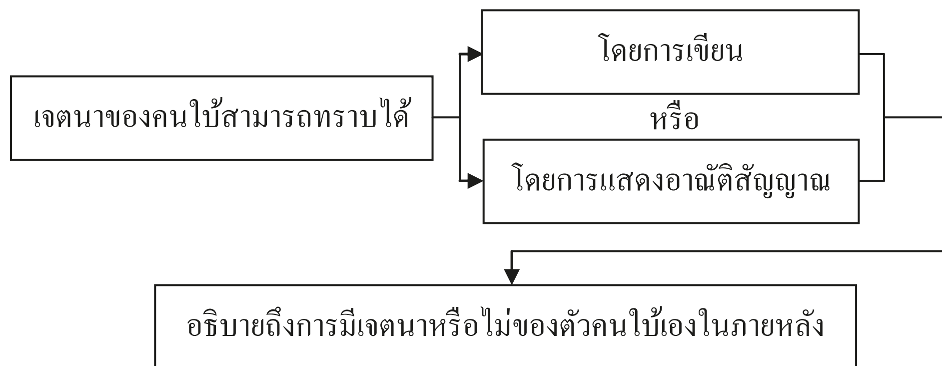
หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

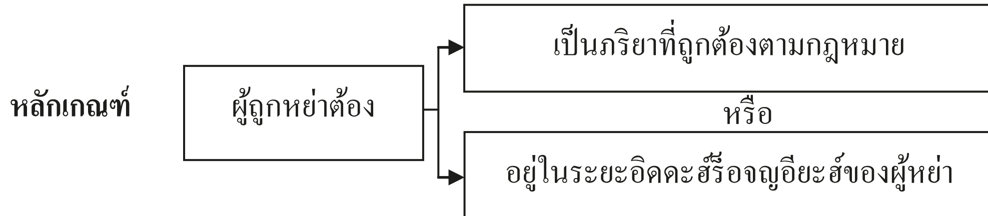
สามีที่เป็นใบ้ไม่จำกัดว่าจะเป็นใบ้มาตั้งแต่กำเนิดหรือไม่ สามารถทำการหย่าโดยแสดงอาณัติสัญญาณที่เข้าใจได้แทนคำพูดได้ แม้ว่าจะเป็นบุคคลที่สามารถเขียนได้ด้วยก็ตาม เนื่องจากการแสดงอาณัติสัญญาณว่าหย่าของสามีนั้นเปรียบได้กับการกล่าวหรือเขียนคำหย่าของคนปกติ

"สิ่งที่ได้จากการแปลอาณัติสัญญาณนั้น" หมายถึง การหย่าอย่างชัดเจน ก็ให้ถือว่าการแสดงอาณัติสัญญาณว่าหย่าของสามีนั้น เป็นการกล่าวคำหย่าที่ชัดเจน จึงไม่ต้องประกอบด้วยเจตนาของผู้ทำ แต่ถ้าสิ่งเช่นว่านั้นไม่เป็นที่ชัดเจนว่าหมายถึงการหย่าหรือไม่ ให้ถือว่าการแสดงอาณัติสัญญาณว่าหย่าของสามีนั้นเป็นการกล่าวคำหย่าที่ไม่ชัดเจน ซึ่งจำเป็นจะต้องประกอบด้วยเจตนาของผู้ทำ ส่วนการที่จะทราบถึงเจตนาของคนใบ้นั้น สามารถทราบได้โดยการเขียนหรือแสดงอาณัติสัญญาณอธิบายถึงการมีเจตนาหรือไม่ของตัวคนใบ้เองในภายหลัง

คุณสมบัติของผู้ถูกหย่า

ข้อ ๑๗๓ ผู้ถูกหย่าจะต้องเป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรืออยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญ์อียะฮ์ของผู้หย่า

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "อิดดะฮ์รือจญ์อียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

ข้อพิจารณา

ภริยาผู้ถูกหย่าไม่ว่าจะในการหย่าโดยตัวสามีเอง หรือโดยคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล จะต้องเป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมายหรืออยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญ์อียะฮ์ของสามีผู้หย่า ทั้งนี้ เนื่องจากภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญ์อียะฮ์นั้นถือว่ายังเป็นภริยาตามกฎหมายของสามีอยู่ส่วนหนึ่ง โดยเป็นผู้เสมือนภริยาตามความในข้อ ๒๔๖

ข้อ ๑๗๔ การหย่าต่ออวัยวะหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายภริยาให้มีผลเท่ากับการหย่าภริยา เว้นแต่อวัยวะหรือส่วนของร่างกายเช่นว่านั้นเป็นอวัยวะที่หลุดขาดจากภริยาแล้วหรือส่วนของร่างกายที่เป็นสิ่งปฏิกูล

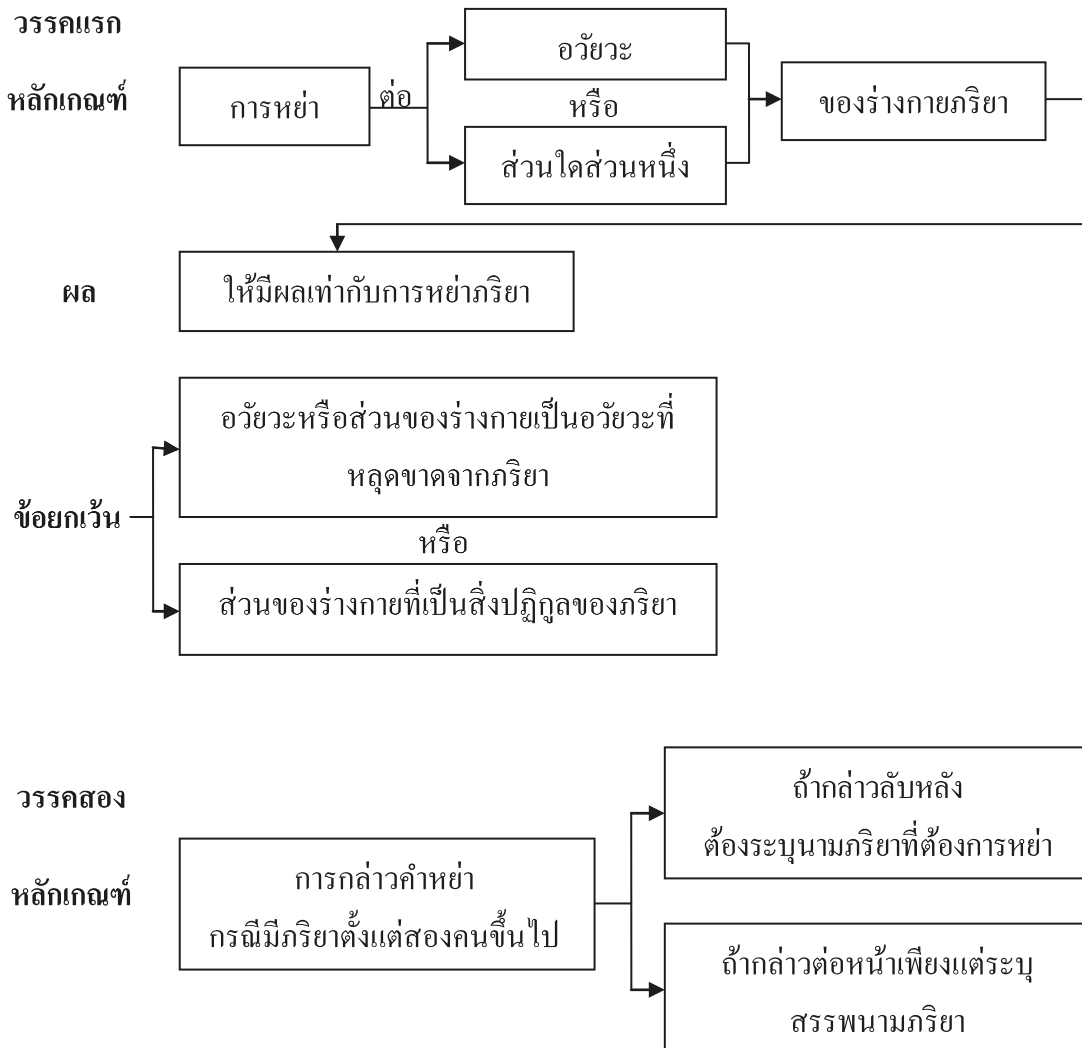
การหย่าต่ออวัยวะ

ในกรณีกล่าวคำหย่าลับหลังภริยา ต้องระบุนามภริยาที่ต้องการหย่าถ้ามีภริยาตั้งแต่สองคนขึ้นไป แต่ถ้ากล่าวต่อหน้าภริยาเพียงระบุสรรพนามภริยาก็ได้

การกล่าวคำหย่าต่อหน้าและลับหลังภริยาตั้งแต่สองคนขึ้นไป

ในกรณีทำการหย่าโดยการทำหนังสือหย่า ผู้หย่าต้องเขียนหรือพิมพ์ด้วยตนเอง แม้ไม่ได้ลงลายมือชื่อ ถ้าทำโดยเจตนาให้เป็นการหย่า ไม่จำต้องอ่านก็มีผลตามกฎหมาย

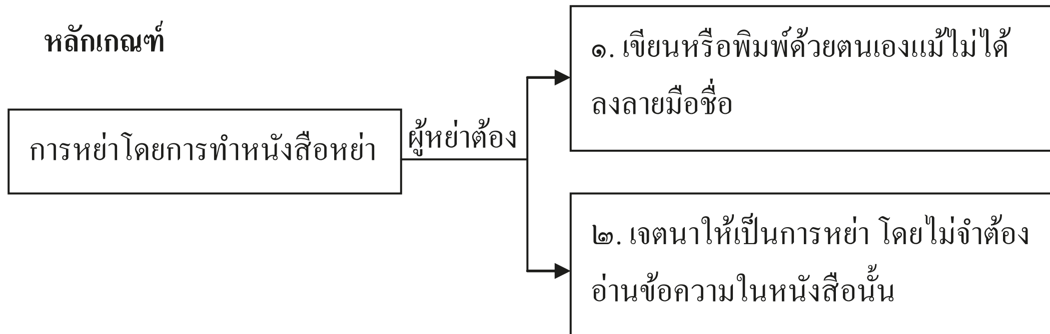
การทำหนังสือหย่า

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "โดยเจตนา" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๑) วรรคสาม

๓. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. ในการหย่า สามีอาจหย่าอวัยวะหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายภริยา เช่น มือก็ได้ ซึ่งมีผลเท่ากับเป็นการหย่าตัวภริยานั้น แต่ไม่รวมถึงอวัยวะที่หลุดขาดจากตัวภริยาไปแล้ว เช่น ผมหรือเล็บที่ตัดแล้ว และส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายที่เป็นสิ่งปฏิกูลของภริยา เช่น อุจจาระ แม้จะยังอยู่ในร่างกายของภริยา

๒. ในการกล่าวคำหย่าลับหลังภริยา รวมทั้งการเขียนคำหย่าภริยาให้บุคคลอื่นอ่านหรือดู (แม้บุคคลอื่นนั้นจะเป็นตัวผู้เขียนเอง) ถ้าสามีมีภริยาตั้งแต่สองคนขึ้นไป ต้องระบุนามภริยาที่ต้องการหย่าให้ชัดเจน แต่ถ้ากล่าวต่อหน้าภริยา หรือเขียนคำหย่าภริยาให้ตัวภริยานั้นอ่านหรือดู เพียงระบุสรรพนามก็เพียงพอแล้ว

๓. ในการทำหนังสือหย่า สามีผู้หย่าต้องเขียนหรือพิมพ์ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อ และไม่จำเป็นว่าจะต้องมีผู้อ่านหนังสือนั้น แต่ต้องทำโดยเจตนาให้สิ่งที่ทำนั้นเป็นการหย่าภริยา

ข้อ ๑๗๕ การหย่าเป็นเอกสิทธิ์ของสามี สามีทรงสิทธิที่จะทำการหย่าได้ฝ่ายเดียว ไม่จำต้องได้รับความยินยอมจากภริยา และไม่ต้องกระทำต่อหน้าภริยา

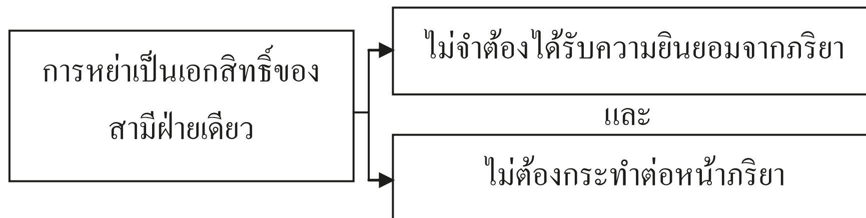
เอกสิทธิ์ของสามีในการหย่า

วลีที่มีสิทธิในการทำการสมรสแทนชายที่ยังไม่มีสิทธิทำการสมรสด้วยตัวเอง ไม่มีสิทธิทำการหย่าแทนชายนั้น

สิทธิของวลีชายในการหย่า

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๓. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

โดยปกติสามีมีเอกสิทธิ์ที่จะหย่าภริยาของตนแต่เพียงผู้เดียว โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากภริยา และไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าภริยาด้วย แม้วลีมีสิทธิในการทำการสมรสแทนชายที่ไม่มีสิทธิทำการสมรสด้วยตนเอง แต่วลีก็ไม่มีสิทธิที่จะทำการหย่าแทนชายนั้นได้ เช่น บิดาสามารถสมรสแทนบุตรชายที่เป็นผู้เยาว์ได้ แต่ก็ไม่มีสิทธิที่จะหย่าภริยาของบุตรชายแทนบุตรชายนั้นได้

จำนวนสิทธิของการหย่า

ข้อ ๑๗๖ สามีมีสิทธิหย่าภริยาแต่ละคนได้ไม่เกินคนละสามครั้งการหย่าในทุกกรณี

การอนุมานจำนวนแห่งการหย่า

ในการอนุมานจำนวนแห่งการหย่า ถ้าสามีทำการหย่า

(๑) โดยไม่ระบุจำนวนครั้งการหย่า ให้ถือเป็นหนึ่งครั้งการหย่า

(๒) โดยการกล่าวหรือเขียนเพียงครั้งเดียว แต่ได้กำหนดจำนวนครั้งเอาไว้ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าได้กำหนดจำนวนครั้งการหย่าไว้อย่างชัดเจน ให้ถือตามจำนวนครั้งการหย่าที่สามีกำหนด เว้นแต่สามีกำหนด

(ก) น้อยกว่าหนึ่งครั้งการหย่า ให้ถือเป็นหนึ่งครั้งการหย่า

(ข) มากกว่าสามครั้งการหย่า ให้ถือเป็นสามครั้งการหย่า

การนับจำนวนครั้งของการหย่า

ในการหย่าที่กำหนดจำนวนครั้งการหย่าไว้อย่างชัดเจนแต่ได้ยกเว้นไว้จำนวนหนึ่ง ให้ถือตามจำนวนครั้งการหย่าที่เหลือจากการยกเว้นนั้น ถ้าการยกเว้นนั้นมีลักษณะการยกเว้นที่ถูกต้องดังต่อไปนี้

(ก) ถ้าเป็นการกล่าวยกเว้น ต้องเปล่งวาจาออกมาจนตัวผู้กล่าวเองได้ยิน และ

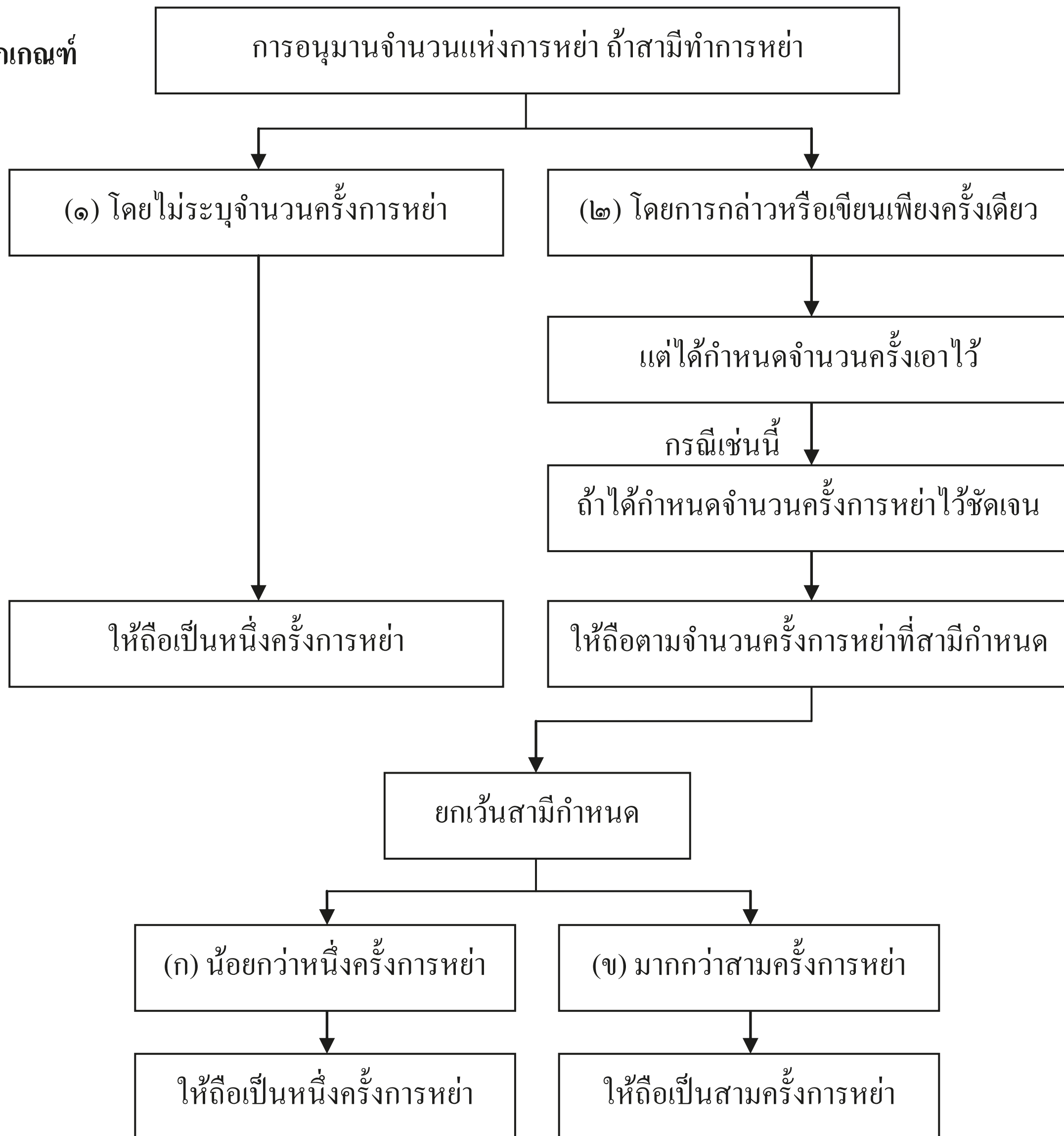
(ข) มีความต่อเนื่องกับจำนวนที่ระบุไปก่อนหน้าพอสมควร

วรรคแรก

หลักเกณฑ์ สิทธิของสามีในการหย่าภริยาแต่ละคน → ไม่เกินคนละสามครั้งการหย่าในทุกกรณี

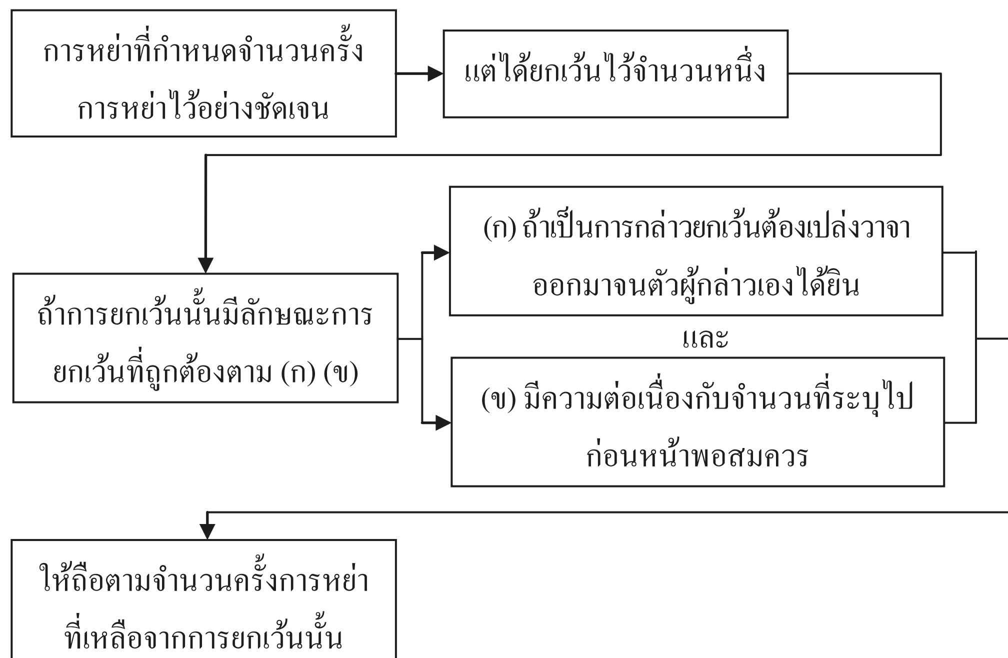
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

๑. สามีมีสิทธิหย่าภริยาได้ไม่เกินคนละสามครั้งการหย่า เมื่อใดที่ครบสามครั้งการหย่า ผลของการหย่าครั้งหลังสุด ทำให้เกิดการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่ ตามความในข้อ ๑๗๘ วรรคแรก

๒. "ในการหย่าที่กำหนดจำนวนครั้งการหย่าไว้อย่างชัดเจน แต่ได้ยกเว้นไว้จำนวนหนึ่ง ให้ถือตามจำนวนครั้งการหย่าที่เหลือจากการยกเว้นนั้น ถ้าการยกเว้นนั้นมีลักษณะการยกเว้นที่ถูกต้องดังต่อไปนี้ (ก) ถ้าเป็นการกล่าวยกเว้น ต้องเปล่งวาจาออกมาจนตัวผู้กล่าวเองได้ยิน และ (ข) มีความต่อเนื่องกับจำนวนที่ระบุไปก่อนหน้าพอสมควร" หมายความว่า ในการหย่านั้น แม้ได้กำหนดจำนวนครั้งการหย่าไว้อย่างชัดเจนแล้ว แต่ถ้าได้ยกเว้นไว้จำนวนหนึ่งจากจำนวนที่ได้ระบุไปแล้วนั้น ให้ถือตามจำนวนที่เหลือจากการยกเว้นนั้น เท่านั้น เช่น สามีกล่าวว่า "ฉันหย่าเธอ ๑๐๐ ครั้งยกเว้นไว้ ๔๐ ครั้ง" ดังนี้ นับเป็น ๖๐ ครั้งการหย่า แต่ก็ยังมากกว่าสามครั้งการหย่า ดังนั้น ต้องมีผลเพียงสามครั้งการหย่า แต่ในการกล่าวยกเว้นนั้น สามีต้องเปล่งวาจาออกมาจนตัวสามีเองได้ยินและมีความต่อเนื่องกับจำนวนที่ระบุไปก่อนหน้าพอสมควร

ข้อ ๑๗๗ กรณีดังต่อไปนี้เป็นการหย่าหรือการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก

(๑) การหย่าที่ในระหว่างการสมรส สามีภริยาคู่หย่าไม่เคยร่วมเพศหรือเสพเมถุนกัน

(๒) การหย่าโดยมีสินจ้าง

(๓) การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการร่วมประเวณีนิรโทษ หรือเหตุอื่นที่เป็นเหตุแห่งผลของกฎหมาย

(๔) การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการตาย

(๕) การหย่าที่เกิดจากการทำการหย่าของสามีและพ้นระยะอิดดะฮ์แล้ว

(๖) การสิ้นสุดการสมรสหรือการหย่าที่เกิดจากการฟ้องหย่า

สามีภริยาคู่หย่าในการหย่าหรือการสิ้นสุดการสมรสตามความใน (๑) (๒) (๕) และ (๖) จะกลับคืนเข้าสู่การสมรสกันใหม่ได้ก็โดยการสมรสใหม่เท่านั้น

กรณีนับว่าเป็นการหย่าหรือการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก

วรรคแรก

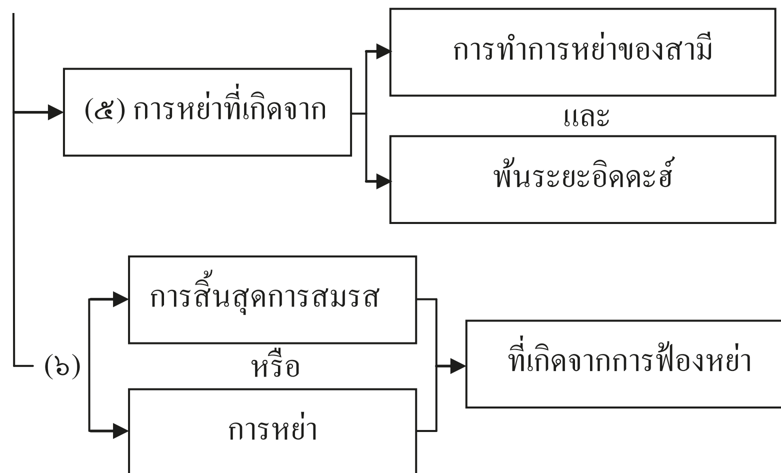
หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

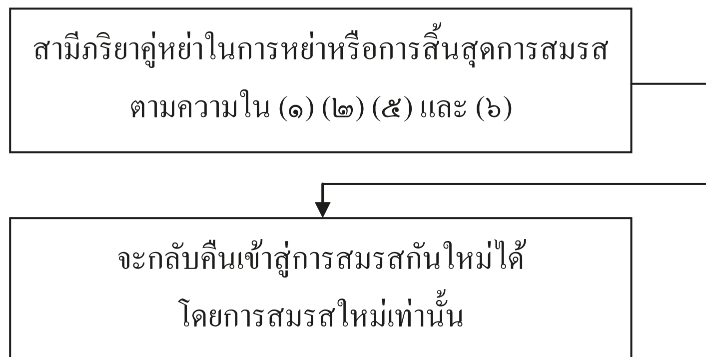

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

๓. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๔. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๕. "การเสพเมถุน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๒)

๖. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๗. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๘. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

ข้อพิจารณา

๑. ความในข้อนี้ ได้ระบุถึงการสิ้นสุดการสมรสที่เป็นที่แน่นอนแล้วว่าเป็นสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก ซึ่งเป็นการสิ้นสุดการสมรสที่สามีภริยาคู่หย่าจะกลับคืนดีกันได้ก็เฉพาะโดยการสมรสใหม่ ซึ่งเป็นการสมรสปกติที่ไม่ประกอบด้วยเงื่อนไขใด ๆ ตามความในข้อ ๑ (๕๐) (ข) และนอกจากในข้อนี้แล้ว ยังมีระบุในข้ออื่นอีก เช่น ในข้อ ๓๓

๒. "การหย่าที่ในระหว่างการสมรส สามีภริยาคู่หย่าไม่เคยร่วมเพศหรือเสพเมถุนกัน" ใน (๑) หมายความว่า การหย่าหรือการสิ้นสุดการสมรสของสามีภริยาที่ขณะอยู่ในระหว่างสมรส สามีภริยานั้นไม่เคยร่วมเพศหรือเสพเมถุนกันแม้แต่ครั้งเดียว เช่น นาย ก. สมรสกับนาง ข. ตามกฎหมายนี้ แต่ยังไม่ทันได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกันทั้งสองได้หย่าขาดจากกัน ต่อมาอีกห้าวันทั้งสองต้องการที่กลับมาเป็นสามีภริยากันใหม่ทั้งสองต้องสมรสกันใหม่ประหนึ่งไม่เคยเป็นสามีภริยากันมาก่อน แต่ถ้าในระหว่างสมรส สามีภริยาคู่หย่าเคยร่วมเพศหรือเสพเมถุนกัน เช่น นาย ก. สมรสกับนาง ข. ตามกฎหมายนี้ หลังจากที่ได้เสพเมถุนกันแล้วทั้งสองได้หย่าขาดจากกัน โดยการหย่าปกติ คือ หนึ่งครั้งการหย่า การสิ้นสุดการสมรสของทั้งสองคนนั้นไม่เป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก แต่เป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทร็อจญอีย์ ตามความในข้อ ๑ (๕๐) ซึ่งทั้งสองสามารถกลับมาเป็นสามีภริยากันใหม่ได้ด้วยการคืนดีภายในระยะอิดดะฮ์ หรือสมรสกันใหม่ และในกรณีเดียวกันถ้าทั้งสองได้หย่าขาดจากกัน โดยการหย่าที่ครบสามครั้งการหย่า การสิ้นสุดการสมรสของทั้งสองคนนั้นไม่เป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก แต่เป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่ ตามความในข้อ ๑ (๕๑) (ก) ประกอบข้อ ๑๗๘

"การหย่าโดยมีสินจ้าง" ใน (๒) นั้น หมายถึง การหย่าโดยมีสินจ้างตามบทบัญญัติในหมวด ลักษณะ ๒

"การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการร่วมประเวณีนิรโทษหรือเหตุอื่นที่เป็นเหตุแห่งผลของกฎหมาย" ใน (๓) นั้น หมายถึง การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากเหตุที่เป็นเหตุแห่งผลของกฎหมาย เช่น การออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม การร่วมประเวณีนิรโทษ

การร่วมประเวณีนิรโทษนั้น ถือเป็นส่วนหนึ่งของการเสพเมถุนนิรโทษ ตามความในข้อ ๑ (๓๔) เพราะการร่วมประเวณีนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการเสพเมถุน ตามความในข้อ ๑

(๓๒) ดังนั้น การร่วมประเวณีนิรโทษ คือ การร่วมประเวณีที่ผิดกฎหมาย แต่กฎหมายได้ยกเว้นโทษให้ ซึ่งเกิดจากการที่ชายได้กระทำการเช่นว่านั้นไปโดยไม่ได้มีเจตนาที่จะกระทำการผิดประเวณี หรือในขณะกระทำ ชายนั้นเป็นบุคคลประเภทที่ไม่ต้องรับผิดตามกฎหมาย หรือกระทำในขณะอยู่ในสภาวการณ์ที่อาจจะทำความผิดเช่นว่านั้นได้ง่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ

"การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการตาย" ใน (๔) หมายถึง การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการตายของสามีหรือภริยาตามความในข้อ ๑๓๙

"การหย่าที่เกิดจากการทำการหย่าของสามีและพ้นระยะอิดดะฮ์แล้ว" ใน (๕) หมายถึง การหย่าที่เกิดจากการทำการหย่าของสามีและเป็นการหย่าที่ยังไม่ครบจำนวนสามครั้งการหย่าและได้พ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดจากการหย่านั้น

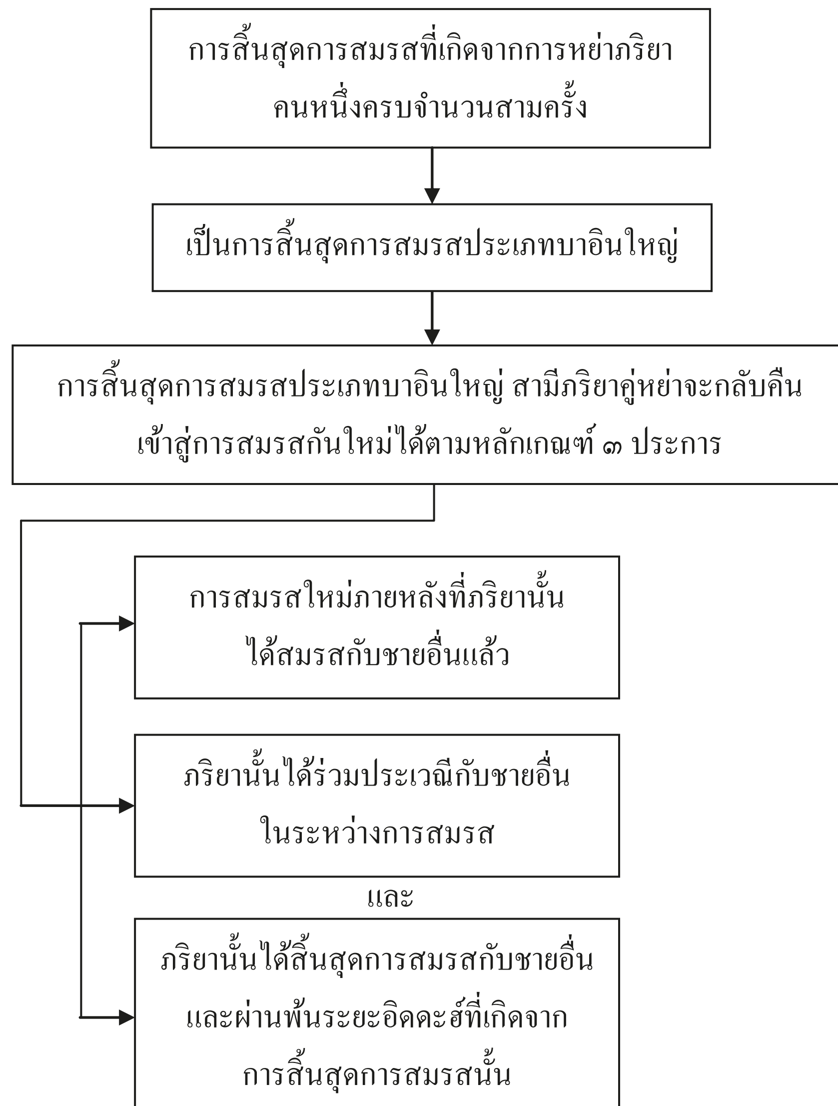
"การสิ้นสุดการสมรสหรือการหย่าที่เกิดจากการฟ้องหย่า" ใน (๖) หมายถึง การสิ้นสุดการสมรสหรือการหย่าที่เกิดจากการฟ้องหย่าของสามีหรือภริยา เช่น กรณีตามข้อ ๑๔๘ (๑) และ (๒) ประกอบข้อ ๑๕๗

ข้อ ๑๗๘ การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการหย่าภริยาคนหนึ่งครบจำนวนสามครั้ง ในทุกกรณีเป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่

การหย่าประเภทบาอินใหญ่

สามีภริยาคู่หย่าในการสิ้นสุดการสมรสเช่นว่านี้ จะกลับคืนเข้าสู่การสมรสกันใหม่ได้ก็โดยการสมรสใหม่ภายหลังที่ภริยานั้นได้สมรสกับชายอื่นร่วมประเวณีกับชายอื่นนั้นในระหว่างการสมรส สิ้นสุดการสมรสจากชายอื่นนั้น และผ่านพ้นระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการการสิ้นสุดการสมรสนั้น

อธิบายศัพท์

๑. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. “การหย่า” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๓. “การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ก)

๔. “ร่วมประเวณี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๕. “อิดดะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

ข้อพิจารณา

๑. การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการหย่าภริยาคนหนึ่งครบจำนวนสามครั้ง ไม่ว่าการหย่านั้นจะมีเหตุมาจากสิ่งใดเป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่ ซึ่งเป็นการสิ้นสุดการสมรสที่สามีภริยาคู่หย่ากลับคืนดีกันได้แต่เฉพาะโดยการสมรสใหม่ที่ประกอบด้วยเงื่อนไข ดังนี้

๑.๑ หลังจากได้หย่าขาดจากสามีเดิม ภริยาคู่หย่าได้สมรสใหม่กับชายอื่นและได้ร่วมประเวณีกับชายนั้นแล้ว

๑.๒ ภริยานั้นได้หย่าขาดจากชายอื่น และพ้นระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่านั้นแล้ว

ตัวอย่าง นาย ก. ได้หย่านาง ข. ครบจำนวนสามครั้งการหย่า ดังนี้ การสิ้นสุดการสมรสระหว่าง นาย ก. กับนาง ข. นั้น เป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่ ซึ่งทำให้นาย ก. ไม่สามารถที่จะสมรสกับนาง ข. ได้อีก เว้นแต่นาง ข. ได้สมรสกับชายอื่น และได้ร่วมประเวณีกับชายนั้นแล้ว อีกทั้งนาง ข. ได้หย่าขาดจากชายอื่นนั้นและพ้นระยะอิดดะฮ์เกิดจากการหย่านั้นแล้ว นาย ก. กับนาง ข. จึงจะสามารถกลับคืนเข้าสู่การเป็นสามีภริยากันใหม่ด้วยการสมรสใหม่ได้

๒. เกี่ยวกับเรื่องนี้ อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอาน อายะฮ์ที่ ๒๓๐ ซูเราะฮ์อัล - บะเกาะเราะฮ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๒) ซึ่งมีใจความว่า “ถ้าหากเขาได้หย่านาง (หมายถึงภริยาของเขาที่เขาเคยหย่าไปแล้วสองครั้งซึ่งมีระบุในอายะฮ์ก่อนนี้) อีก (ครั้งหนึ่งภริยาของเขาที่ถูกหย่านั้น) ก็ไม่เป็นที่อนุมัติแก่เขา (อีกต่อไป) หลังจากนั้น จนกว่าจะสมรสกับสามี (คนใหม่) ที่ไม่ใช่เขา และ (หลังจากนั้น) ถ้าเขา (หมายถึง สามีใหม่นั้น) ได้หย่านาง ก็ไม่มีบาปใด ๆ แก่ทั้งสองคน (หมายถึง ภริยานั้นกับสามีคนเดิม) ที่จะคืนดีกันใหม่...”

(โดยที่ในอายะฮ์ก่อนหน้านี้คืออายะฮ์ที่ ๒๒๙ อัลเลาะฮ์ได้ระบุถึงหญิงที่ถูกหย่าไปแล้วสองครั้งสามารถคืนดีกับสามีได้)

ข้อ ๑๗๙ การฟังได้ว่าภริยาได้ทำการสมรส หย่าและพ้นระยะอิดดะฮ์จากชายอื่นตามความในข้อ ๑๗๘ วรรคสองนั้น ต้องฟังจากคำยืนยันและคำสาบานของภริยา แม้จะค้านกับคำให้การของชายอื่นนั้น

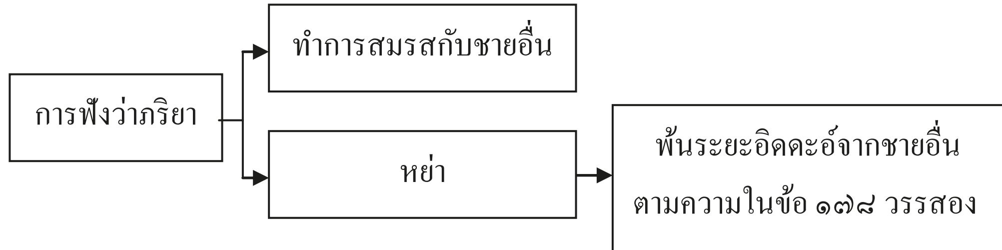
การฟังว่าภริยาได้สมรส หย่าและพ้นระยะอิดดะฮ์จากชายอื่น

สามีที่ได้สมรสใหม่กับภริยาตามความในข้อดังกล่าวมีสิทธิหย่าภริยานั้นได้อีกจำนวนสามครั้งการหย่า เสมือนกับการได้สมรสกับภริยานั้นเป็นครั้งแรก

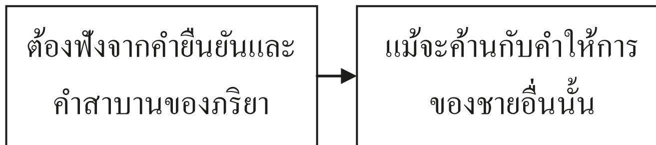
สิทธิหย่าของสามีคนเดิม

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วิธีปฏิบัติ

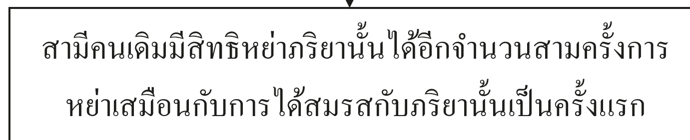

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๓. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

๑. การที่จะฟังว่าภริยาได้ทำการสมรสแล้วหย่าและพ้นระยะอิดดะฮ์จากชายอื่นนั้นต้องฟังจากคำยืนยันและคำสาบานของภริยาเท่านั้น แม้จะค้านกับคำให้การของชายอื่นนั้น

"ชายอื่นนั้น" หมายถึง ชายซึ่งภริยานั้นไปสมรสใหม่ด้วย

๒. "สามีที่ได้สมรสใหม่กับภริยาตามความในข้อดังกล่าวมีสิทธิหย่าภริยานั้นได้อีกจำนวนสามครั้งการหย่า" หมายความว่า สามีที่หย่าภริยาครบสามครั้งการหย่าและได้กลับมาสมรสกับภริยาคู่หย่านั้นอีก หลังจากที่ภริยาคู่หย่าได้ไปสมรสใหม่กับชายอื่น ตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๗๘ แล้ว สามารถหย่าภริยานั้นได้อีกสามครั้งการหย่าโดยไม่นำจำนวนครั้งการหย่าในการสมรสเดิมมานับรวมกับการหย่าในการสมรสครั้งใหม่ ประหนึ่งว่าสามีภริยาคู่นั้นไม่เคยเป็นสามีภริยากันมาก่อน

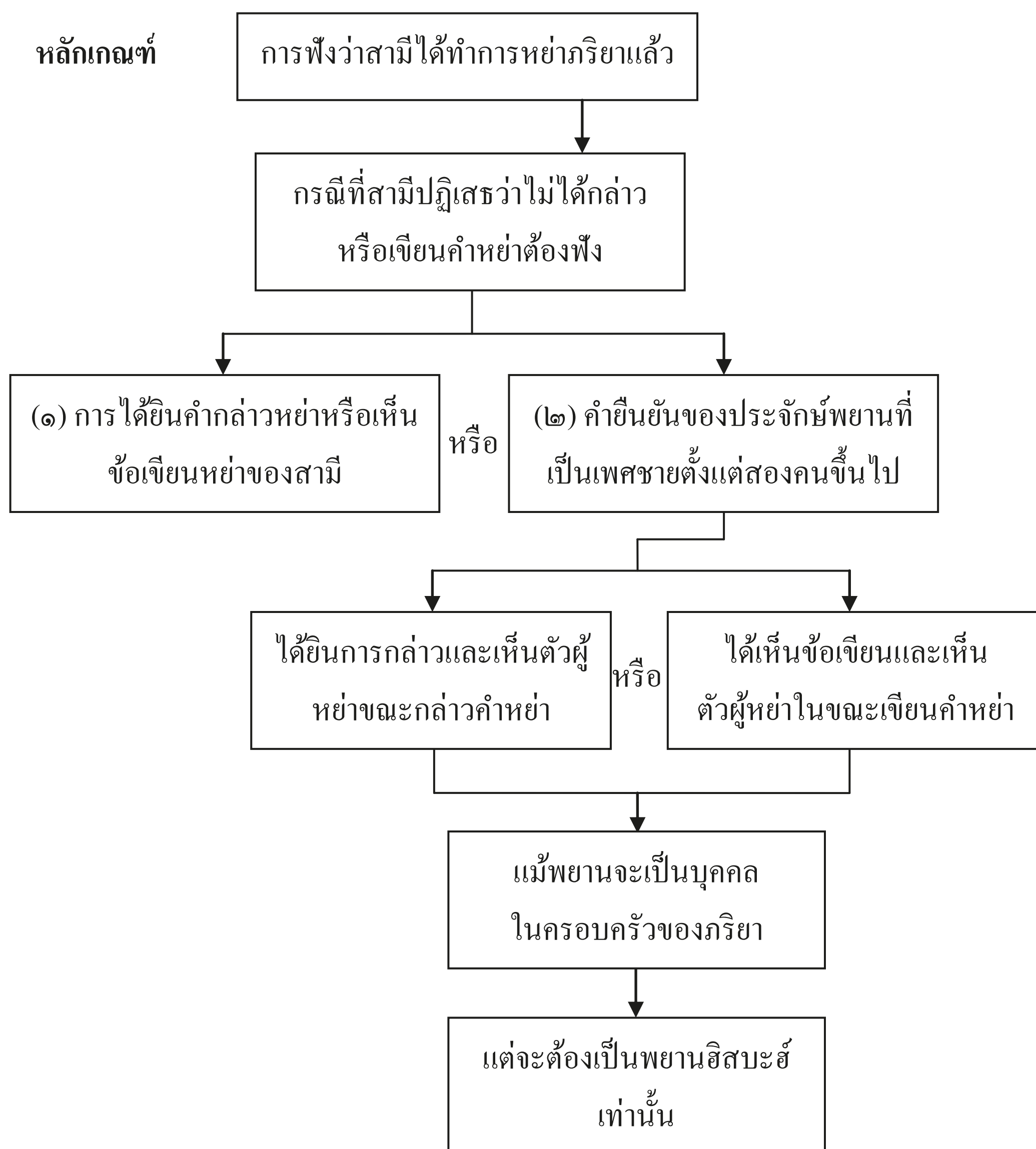
ข้อ ๑๘๐ ในกรณีที่สามีปฏิเสธว่าไม่ได้กล่าวหรือเขียนคำหย่า การจะฟังได้ว่าสามีได้ทำการหย่าภริยาแล้วนั้น จำเป็นต้องฟังจาก

การฟังว่าสามีได้กล่าวหรือเขียนคำหย่า

(๑) การได้ยินคำกล่าวหย่าหรือเห็นข้อเขียนหย่าของสามี หรือ

(๒) คำยืนยันของประจักษ์พยานที่เป็นเพศชายตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งได้ยินการกล่าวหรือเห็นการเขียนคำหย่า และเห็นตัวผู้หย่าในขณะกล่าวหรือเขียนคำหย่า แล้วแต่กรณี แม้พยานเช่นว่านั้นจะเป็นบุคคลในครอบครัวของภริยา แต่การเป็นพยานของบุคคลในครอบครัวเช่นว่านั้นจะต้องเป็นพยานแบบพยานฮิสบะฮ์เท่านั้น

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "พยานฮิสบะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๖)

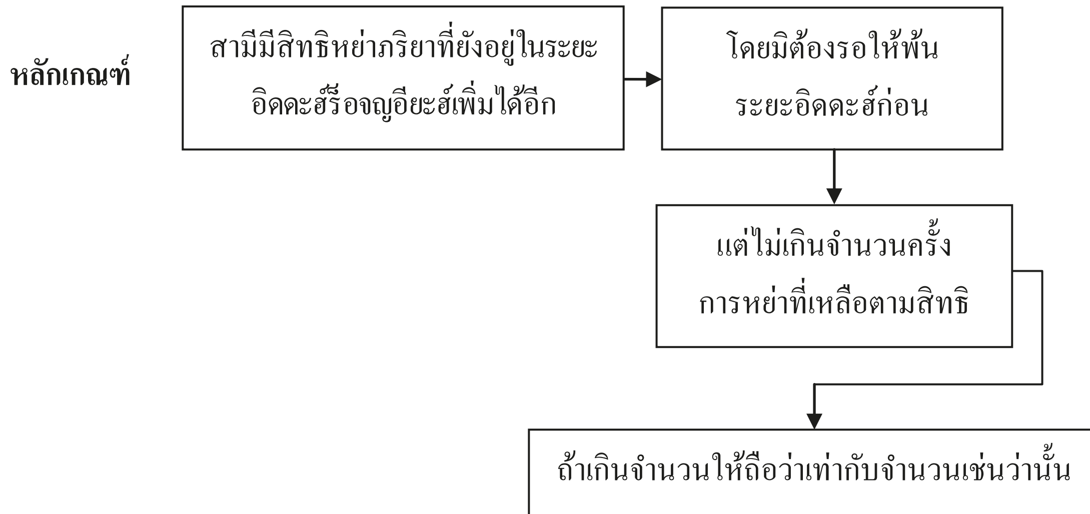
ข้อพิจารณา

กรณีที่สามีปฏิเสธว่าไม่ได้กล่าวหรือเขียนคำหย่า การจะฟังได้ว่า สามีได้ทำการหย่าภริยาแล้วนั้น จำเป็นจะต้องได้รับข้อเท็จจริงจากการที่ศาลหรือตัวผู้รับฟังข้อเท็จจริงได้ยินคำกล่าวหย่า หรือเห็นข้อเขียนหย่าของสามีด้วยตนเอง หรือจากการยืนยันของประจักษ์พยานที่เป็นเพศชายตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งได้ยินการกล่าวหรือเห็นการเขียนคำหย่า และเห็นตัวผู้หย่าในขณะกล่าวหรือเขียนคำหย่า แล้วแต่กรณี แม้ประจักษ์พยานนั้นจะเป็นบุคคลในครอบครัวของภริยา แต่พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของภริยานั้นต้องเป็นพยานฮิสบะฮ์ มิฉะนั้นแล้วจะไม่สามารถที่จะรับฟังจากประจักษ์พยานนั้นได้

โดยหลักการทั่วไปที่อยู่ในข้อ ๗ (๒) (ช) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณสมบัติของพยานขณะให้การ พยานนั้นต้องไม่อยู่ในสถานะของผู้ที่ไม่น่าจะเป็นกลางอย่างชัดเจน ซึ่งพยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวนั้นเป็นบุคคลที่อยู่ในสถานะของผู้ที่ไม่น่าจะเป็นกลางอย่างชัดเจน ดังนั้น ถ้าตามหลักทั่วไป จะไม่สามารถรับฟังพยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวภริยาได้ แต่ความใน (๒) ของข้อนี้เป็นข้อยกเว้นที่ทำให้สามารถรับฟังพยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวภริยาได้ แต่พยานนั้นต้องเป็นพยานแบบพยานฮิสบะฮ์เท่านั้น

ข้อ ๑๘๑ สามีมีสิทธิหย่าภริยาที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์เพิ่มได้อีก โดยมิต้องรอให้พ้นระยะอิดดะฮ์เสียก่อน แต่เพิ่มได้ไม่เกินจำนวนครั้งการหย่าที่เหลือตามสิทธิ ถ้าเกินจำนวนเช่นว่านั้นให้ถือว่าเท่ากับจำนวนเช่นว่านั้น

จำนวนสิทธิในการหย่าภริยาซึ่งอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์

อธิบายศัพท์

๑. “อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๒. “อิดดะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๓. “การหย่า” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

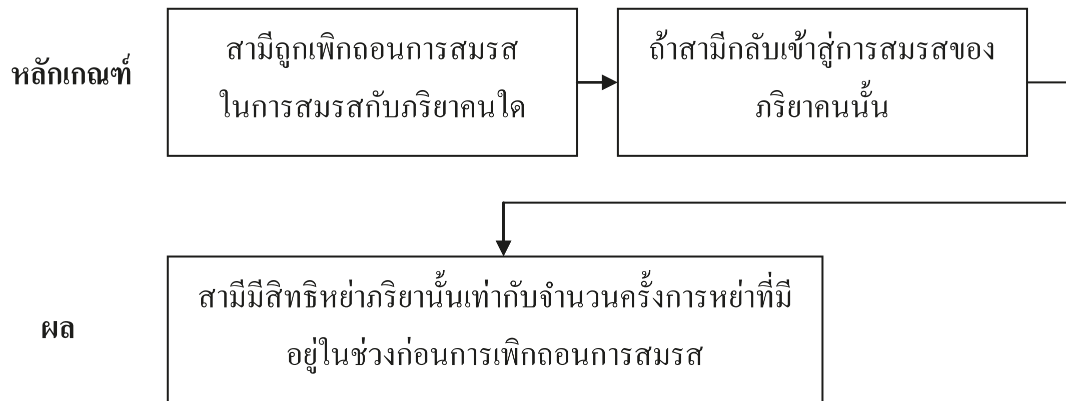
สามีมีสิทธิหย่าภริยาที่ถูกหย่าไปแล้ว แต่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์เพิ่มเติมได้อีก เสมือนว่าภริยานั้นยังเป็นภริยาของสามีอยู่ตามกฎหมาย แม้ภริยานั้นไม่ได้เป็นภริยาตามกฎหมายของสามีแล้ว แต่ก็ยังเป็นผู้เสมือนภริยาของสามีนั้นตามความในข้อ ๒๔๖ แต่ก็เพิ่มได้ไม่เกินจำนวนครั้งการหย่าที่เหลือตามสิทธิเท่านั้น เช่น ถ้าก่อนนี้ หย่าไปเพียงหนึ่งครั้งการหย่า ก็สามารถหย่าได้อีกสองครั้งการหย่า ถ้าหย่าเกินจำนวนครั้งการหย่าที่เหลือ ให้ถือว่าได้หย่าไปเท่ากับจำนวนครั้งที่เหลือนั้น เช่น เหลืออยู่เพียงหนึ่งครั้งการหย่าแต่ได้หย่าไปสองครั้งการหย่า ก็ให้ถือว่าได้หย่าไปหนึ่งครั้งการหย่า เท่ากับจำนวนที่เหลือนั้น

ข้อสังเกต พิจารณาข้อ ๒๔๖ และข้อ ๑๘๓ ประกอบ

จำนวนสิทธิการหย่าของสามีที่ถูกเพิกถอนการสมรส

ข้อ ๑๘๒ สามีใดถูกเพิกถอนการสมรสในการสมรสกับภริยาใด ถ้าสามีนั้นได้กลับเข้าสู่การสมรสของภริยานั้น จำนวนครั้งการหย่าที่สามีนั้นมีในการหย่าภริยานั้นยังคงอยู่เท่ากับที่มีในช่วงก่อนการเพิกถอนการสมรส

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

กรณีสามีกลับมาสมรสใหม่กับภริยาภายหลังจากถูกเพิกถอนการสมรส ถือว่าจำนวนครั้งการหย่าที่สามีมีสิทธิหย่าในขณะทำการสมรสใหม่ ยังคงเท่ากับที่มีอยู่ในช่วงก่อนการเพิกถอนการสมรสนั้น

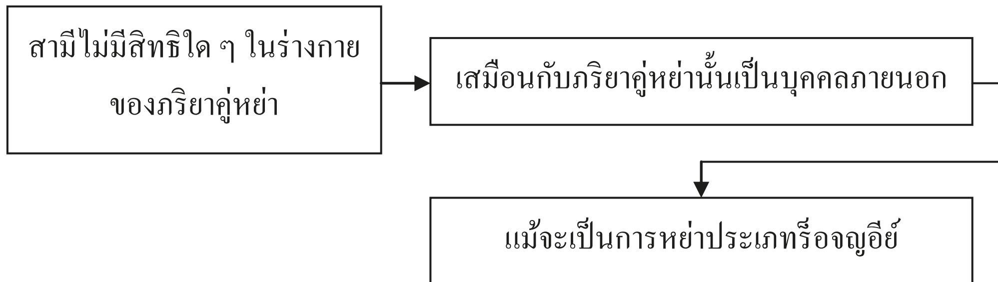
ตัวอย่าง นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน หลังจากนาย ก. ได้หย่าขาดจากนาง ข. ไปแล้วจำนวนหนึ่งครั้งการหย่า นาย ก. และนาง ข. ได้กลับมาสมรสกันใหม่ ต่อมานาย ก. ถูกศาลเพิกถอนการสมรสด้วยเหตุที่นาย ก. ไม่มีความสามารถชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนาง ข. หลังจากการเพิกถอนการสมรส นาย ก. ได้กลับมาสมรสกับนาง ข. ใหม่อีก และต่อมานาย ก. ได้หย่านาง ข. อีกหนึ่งครั้งการหย่า การหย่าครั้งนี้ถือเป็นการหย่าครั้งที่สอง โดยไม่เอาการเพิกถอนการสมรสมารวมกับการหย่า ดังนั้น นาย ก. มีสิทธิคืนดีกับนาง ข. หรือสมรสใหม่กับนาง ข. ได้อีกโดยการสมรสปกติ เพราะการหย่าทั้งหมดรวมแล้วยังไม่ครบสามครั้งการหย่า

ข้อ ๑๘๓ สามีไม่มีสิทธิใด ๆ ในร่างกายของภริยาคู่หย่า เสมือนกับภริยาคู่หย่านั้นเป็นบุคคลภายนอก แม้จะเป็นการหย่าประเภทรื๊อจญูอีย์

สิทธิของสามีในร่างกายภริยาคู่หย่า

หลักเกณฑ์

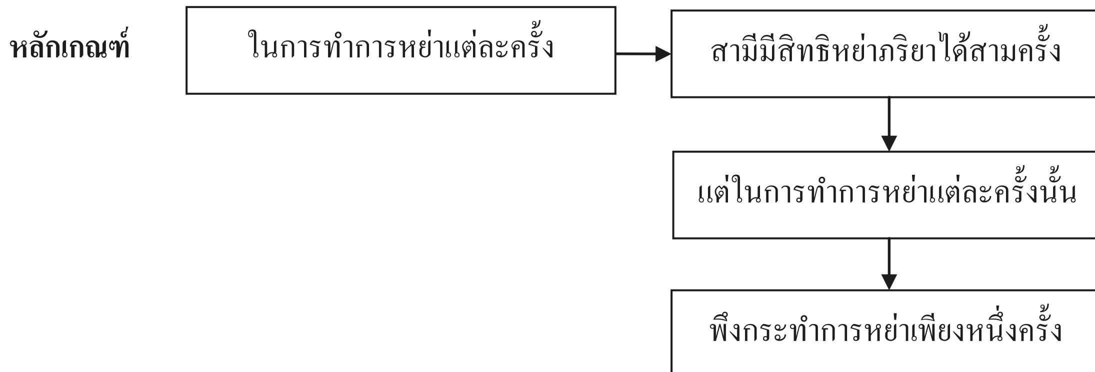
ข้อพิจารณา

สามีภริยาที่หย่าขาดจากกันแล้วนั้น กฎหมายให้ถือว่าทั้งสองต่างก็เป็นบุคคลภายนอกต่อกัน และสามีไม่มีสิทธิใด ๆ ในร่างกายของภริยาคู่หย่า แม้จะยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ และแม้อิดดะฮ์นั้นจะเป็นอิดดะฮ์รื๊อจญูอียะฮ์ที่สามีกลับคืนดีกับภริยาด้วยการขอคืนดีตามความในข้อ ๑๙๘ ได้ และภริยานั้นเป็นผู้เสมือนภริยาตามความในข้อ ๒๔๖ ก็ตาม

วิธีปฏิบัติในการหย่า

ข้อ ๑๘๔ ในการทำการหย่าแต่ละครั้งนั้น แม้สามีมีสิทธิหย่าภริยาได้สามครั้งการหย่าก็ตาม แต่ในการทำการหย่าแต่ละครั้งนั้น พึงกระทำการหย่าเพียงหนึ่งครั้งการหย่า

อธิบายศัพท์

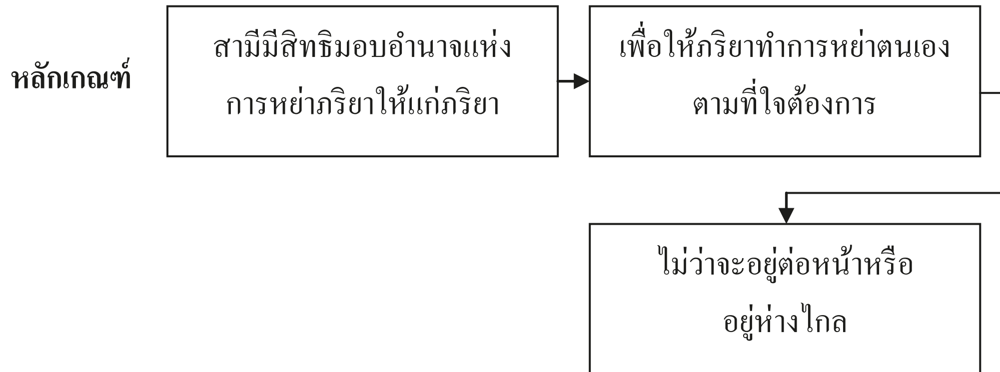
"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

แม้กฎหมายอนุญาตให้สามีหย่าภริยาของตนแต่ละคนได้สามครั้งการหย่าในคราวเดียวกัน แต่ก็สนับสนุนให้ทำการหย่าเพียงหนึ่งครั้งการหย่าในแต่ละครั้งการหย่า ทั้งนี้ อาจด้วยเหตุที่ว่าให้สามีหนีห่างจากความเดือดร้อนจากการที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของการกลับคืนสู่การเป็นสามีภริยากันหลังจากหย่าครบสามครั้ง ตามความในข้อ ๑๗๘ วรรคสอง และสามารถกลับคืนดีกับภริยาด้วยการขอคืนดีตามความในข้อ ๑๙๘ ได้ แทนที่จะเป็นการกลับคืนสู่การเป็นสามีภริยากันด้วยการสมรสใหม่ที่เป็นการสมรสแบบมีเงื่อนไขตามความในข้อ ๑๗๘ วรรคสอง

ข้อ ๑๘๕ สามีมีสิทธิมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยาไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้าหรืออยู่ห่างไกล เพื่อให้ภริยาทำการหย่าตนเองได้ตามที่ใจต้องการ

การมอบอำนาจการหย่าให้ภริยา

อธิบายศัพท์

"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

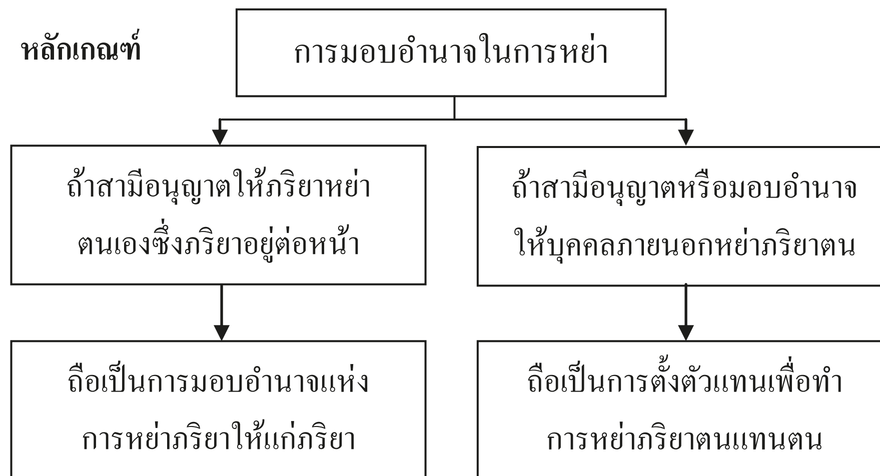
ข้อพิจารณา

"สามีมีสิทธิมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยาไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้าหรืออยู่ห่างไกล เพื่อให้ภริยาทำการหย่าตนเองได้ตามที่ใจต้องการ" หมายความว่า สามีมีสิทธิมอบอำนาจในการหย่าภริยาให้แก่ภริยา เพื่อให้ภริยานั้นทำการหย่าตนเองได้ตามที่ใจต้องการ หรืออนุญาตให้ภริยาหย่าตนเองได้ตามที่ใจต้องการ ในการมอบให้นั้นมอบได้ไม่ว่าภริยาจะอยู่ต่อหน้าสามีหรืออยู่ห่างไกลสามี

การมอบอำนาจและการตั้งตัวแทนในการหย่า

ข้อ ๑๘๖ ถ้าสามีอนุญาตให้ภริยาหย่าตนเองซึ่งภริยาอยู่ต่อหน้า ถือเป็นการมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยา แต่ถ้าสามีอนุญาตหรือมอบอำนาจให้บุคคลภายนอกหย่าภริยาตน ให้ถือเป็นการตั้งตัวแทนเพื่อทำการหย่าภริยาตนแทนตน

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "การตั้งตัวแทน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓

ข้อพิจารณา

การอนุญาตให้ภริยาหย่าตนเอง ซึ่งภริยาอยู่ต่อหน้า ถือเป็นการมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยา เพื่อให้ภริยาทำการหย่าตนเองได้ตามที่ใจต้องการ และการมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยา เพื่อให้ภริยาทำการหย่าตนเองได้ตามที่ใจต้องการนั้นแตกต่างกับการตั้งตัวแทนเพื่อทำการหย่า กล่าวคือ การมอบอำนาจแห่งการหย่าดังกล่าว เป็นการมอบอำนาจให้ภริยามีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจว่าจะหย่าหรือไม่ ในการกำหนดจำนวนครั้งการหย่าเท่าใด ในทำนองเดียวกับการมอบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ภริยา โดยใช้คำที่มีความหมายเช่นว่านั้นอย่างชัดเจนหรือไม่ชัดเจนก็ได้ แต่ต้องไม่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา เช่น สามีพูดกับภริยาว่า " ผมอนุญาตให้คุณหย่าตัวเองได้" หรือพูดว่า "ผมยินยอมให้คุณหย่าตัวเองได้" และในกรณีดังกล่าว ภริยาต้องตอบรับโดยการหย่าตนเองโดยพลัน แต่การตั้งตัวแทนเพื่อทำการหย่า ตัวแทนต้องทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบจากตัวการในการหย่าเท่านั้น เช่น สามีพูดกับภริยาว่า "ผมให้คุณเป็นตัวแทนผมเพื่อหย่า

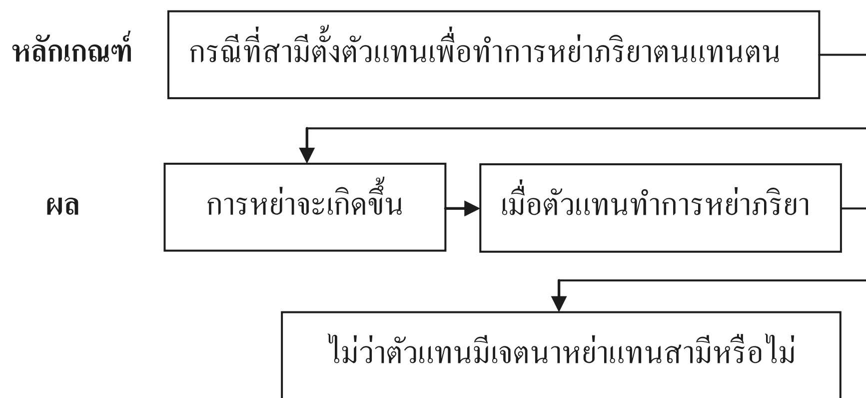

ตัวคุณเองหนึ่งครั้งการหย่าในวันพรุ่งนี้” ซึ่งถือเป็นการตั้งตัวแทน เช่นเดียวกับการตั้งตัวแทนในเรื่องอื่น ๆ ภริยาจึงไม่ต้องรีบตอบรับโดยการหย่าตนเองโดยพลันและอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในเรื่องของการตั้งตัวแทน และภริยาสามารถหย่าตนเองได้หนึ่งครั้งการหย่าตามที่สามีซึ่งเป็นตัวการได้มอบให้

การเกิดขึ้นของการหย่าที่กระทำโดยตัวแทน

ข้อ ๑๘๗ กรณีที่สามีตั้งตัวแทนเพื่อทำการหย่าภริยาตนแทนตน การหย่าจะเกิดขึ้นเมื่อตัวแทนทำการหย่าภริยา ไม่ว่าตัวแทนมีเจตนาหย่าแทนสามีหรือไม่

อธิบายศัพท์

"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

ในกรณีที่สามีตั้งตัวแทนเพื่อทำการหย่าภริยาตนแทนตน การที่จะทราบว่าการหย่าของตัวแทนนั้นมีผลหรือไม่ ให้พิจารณาการกระทำการหย่าของตัวแทนเท่านั้น โดยไม่ต้องคำนึงถึงเจตนาของตัวแทน ว่าตัวแทนจะมีเจตนาหย่าแทนสามีหรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ตัวแทนเพียงแต่ทำการหย่าแทนสามี แม้ไม่มีเจตนาใด ๆ ก็มีผลเป็นการหย่าที่สมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว

ข้อ ๑๘๘ ในกรณีที่สามีมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยาซึ่งอยู่ต่อหน้า เพื่อจะได้ทำการหย่าตนเองได้ตามที่ใจภริยาต้องการ การมอบอำนาจแห่งการหย่านั้นจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ไม่มีการกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา

(๒) สามีและภริยาต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ แม้จะเป็นบุคคลปัญญาอ่อน

ลักษณะการมอบอำนาจต่อหน้าในการหย่าตามที่ใจภริยาต้องการ

(๓) มีการใช้คำมอบอำนาจที่ชัดแจ้งหรือที่ไม่ชัดแจ้งก็ได้

ในกรณีที่ใช้คำมอบอำนาจที่ชัดแจ้งการมอบอำนาจนั้นจะมีผลตามกฎหมายโดยมิต้องมีเจตนาใด ๆ อีก แต่ถ้าใช้คำมอบอำนาจที่ไม่ชัดแจ้งจะมีผลตามกฎหมายก็ต่อเมื่อมีเจตนาว่าให้ภริยาเลือกเอาเองว่าจะหย่าหรือไม่

ในกรณีของการตอบรับของภริยาด้วยการทำการหย่าตนเอง ถ้าใช้คำหย่าที่ชัดแจ้งจะมีผลตามกฎหมายโดยไม่ต้องมีเจตนาใด ๆ อีก แต่ถ้าใช้คำหย่าที่ไม่ชัดแจ้งจะมีผลตามกฎหมายก็ต่อเมื่อมีเจตนาว่าทำการหย่า

ในกรณีที่สามีไม่ได้ระบุจำนวนครั้งการหย่าในคำมอบอำนาจแต่มีเจตนาว่าสามครั้งการหย่า และในการตอบรับของภริยาด้วยการทำการหย่าตนเองของภริยาก็ไม่ได้ระบุจำนวนครั้งการหย่าแต่มีเจตนาว่าสามครั้งการหย่า การหย่านั้นให้ถือว่าเป็นสามครั้งการหย่า

(๔) ผู้รับมอบอำนาจแห่งการหย่าจะต้องทำการหย่าตนเองในช่วงเวลาที่ถัดจากการมอบอำนาจนั้น และก่อนที่ผู้มอบและผู้รับมอบจะแยกจากกัน แม้จะเป็นช่วงระยะเวลาที่ยาวนานก็ตาม แต่ถ้ามีพฤติการณ์ว่าภริยาไม่รับการมอบอำนาจนั้น การมอบอำนาจนั้นจะจบสิ้นลงทันที

กำหนดเวลาที่ตัวแทนจะทำการหย่า

ในกรณีที่สามีมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยาซึ่งไม่ได้อยู่ต่อหน้าสามี หรือสามีมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่บุคคลภายนอกตั้งภริยาเป็นตัวแทนเพื่อทำการหย่าตัวภริยาเองแทนตน หรือตั้งบุคคลภายนอกเป็นตัวแทนเพื่อทำการหย่าภริยาตนแทนตน แม้บุคคลนั้นจะเป็นใบ้ ผู้รับมอบอำนาจแห่งการหย่าจะทำการหย่าเมื่อใดก็ได้

คุณสมบัติของบุคคลภายนอกที่เป็นตัวแทนในการหย่า

บุคคลภายนอกตามความในวรรคก่อนต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

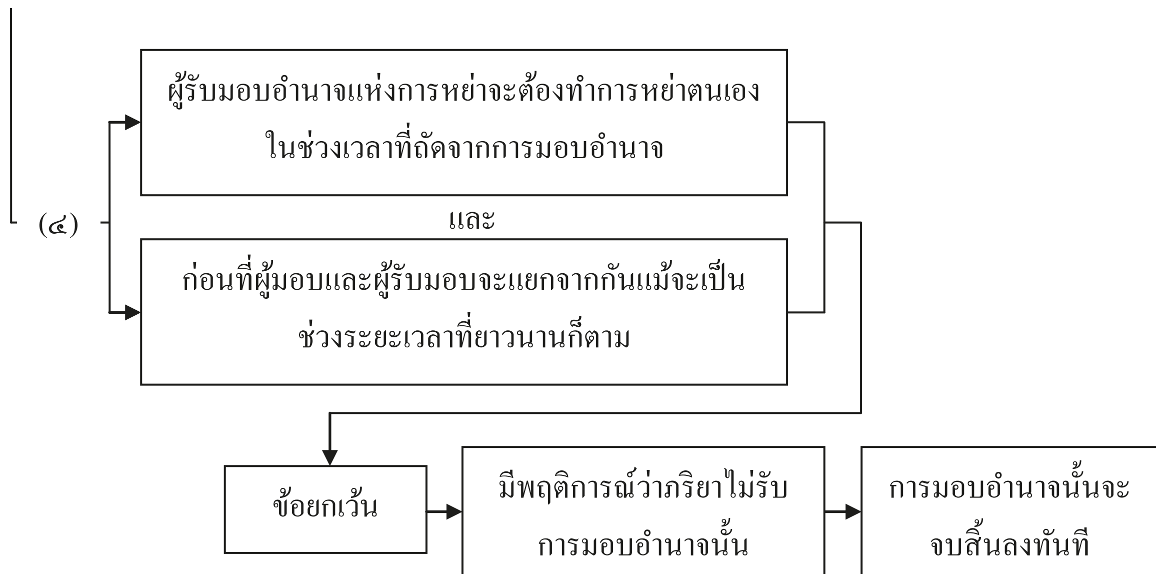
กรณีที่สามีมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยาซึ่งอยู่ต่อหน้า
→ เพื่อจะได้ทำการหย่าตนเองได้ตามที่ใจภริยาต้องการ การมอบอำนาจแห่งการหย่านั้นจะต้องมีลักษณะ ๔ ประการ

- (๑) ไม่มีการกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา
- (๒) สามีและภริยาต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ → แม้จะเป็นบุคคลปัญญาอ่อน
- (๓) มีการใช้คำมอบอำนาจที่ชัดแจ้งหรือที่ไม่ชัดแจ้งก็ได้
  - การใช้คำมอบอำนาจ
    - ชัดแจ้ง → มีผลตามกฎหมายโดยไม่ต้องมีเจตนาใด ๆ อีก
    - ไม่ชัดแจ้ง → มีผลตามกฎหมายก็ต่อเมื่อมีเจตนาว่าให้ภริยาเลือกว่าจะหย่าหรือไม่
  - การตอบรับของภริยาด้วยการทำการหย่าตนเองด้วยการใช้คำหย่า
    - ชัดแจ้ง → มีผลตามกฎหมายโดยไม่ต้องมีเจตนาใด ๆ อีก
    - ไม่ชัดแจ้ง → จะมีผลตามกฎหมายก็ต่อเมื่อมีเจตนาว่าทำการหย่า
  - กรณีที่คำมอบอำนาจของสามีในการหย่า และ ในการตอบรับของภริยาด้วยการทำการหย่าตนเองของภริยา → ไม่ได้ระบุจำนวนครั้งการหย่าแต่มีเจตนาว่าสามครั้งการหย่า → การหย่านั้นให้ถือว่าเป็นสามครั้งการหย่า

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

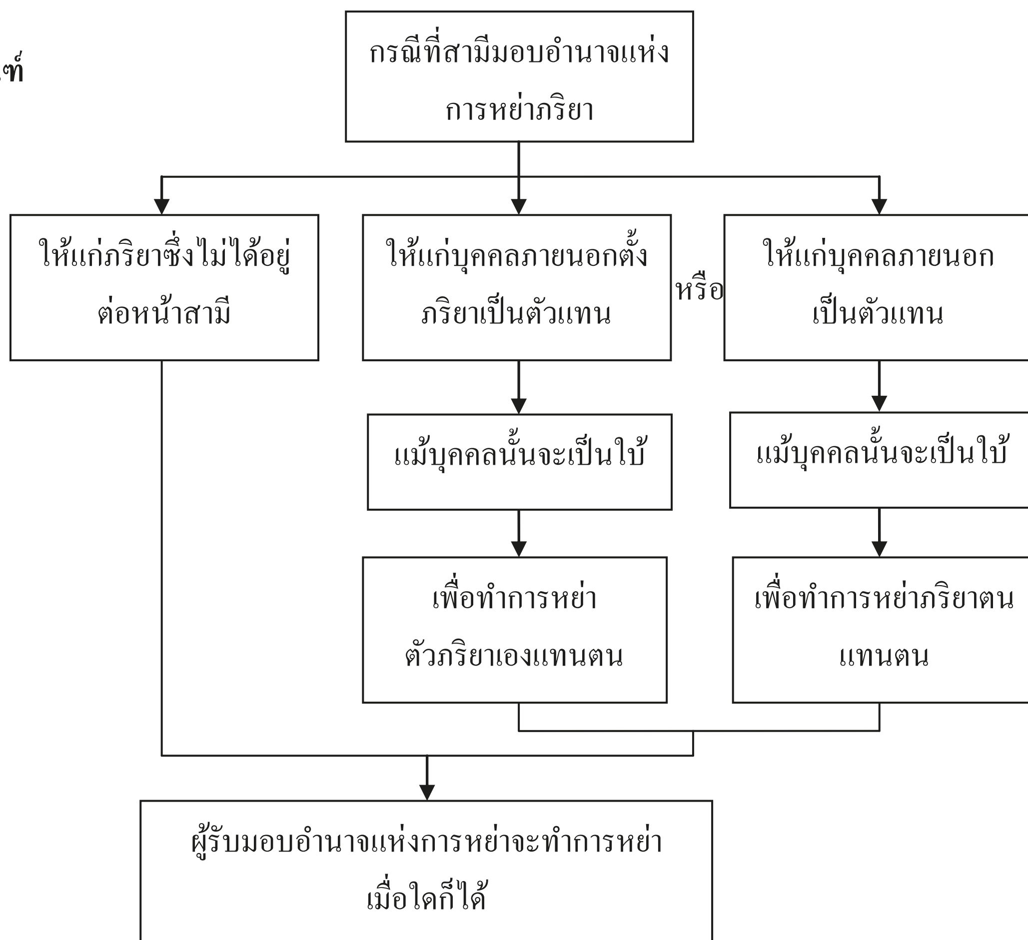

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์ บุคคลภายนอกตามความในวรรคก่อน → ต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๓. "บุคคลปัญญาอ่อน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๖)

๔. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติในข้อนี้เป็นลักษณะการมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยาซึ่งอยู่ต่อหน้า เพื่อจะได้ทำการหย่าตนเองได้ตามที่ใจภริยาต้องการ อันเป็นรายละเอียดของข้อ ๑๘๕ และข้อ ๑๘๖ ซึ่งหากเป็นการมอบอำนาจที่ชัดแจ้งแล้ว มีผลตามกฎหมายโดยมิต้องมีเจตนา แต่หากเป็นการมอบอำนาจที่ไม่ชัดแจ้ง จะมีผลตามกฎหมายก็ต่อเมื่อมีเจตนาว่าให้ภริยาเลือกว่าจะหย่าหรือไม่

ข้อ ๑๘๙ ถ้าสามีมอบอำนาจแห่งการหย่าให้ภริยา เพื่อให้ภริยาหย่าตนเองได้ตามที่ใจต้องการ โดยในการมอบนั้นได้เอาคำว่า "เมื่อใดที่คุณต้องการ" หรือ "ถ้าคุณต้องการ" ไว้ที่ต้นประโยค การมอบอำนาจแห่งการหย่านั้นไม่มีผลตามกฎหมาย แต่ถ้าเอาไว้ท้ายประโยค การมอบอำนาจแห่งการหย่านั้นมีผลตามกฎหมาย ทั้งนี้ การหย่าจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อภริยาทำการหย่าโดยพลัน และเมื่อมอบไปแล้วสามีไม่มีสิทธิที่จะตั้งตัวแทนให้ทำการหย่าแทนตนได้อีก

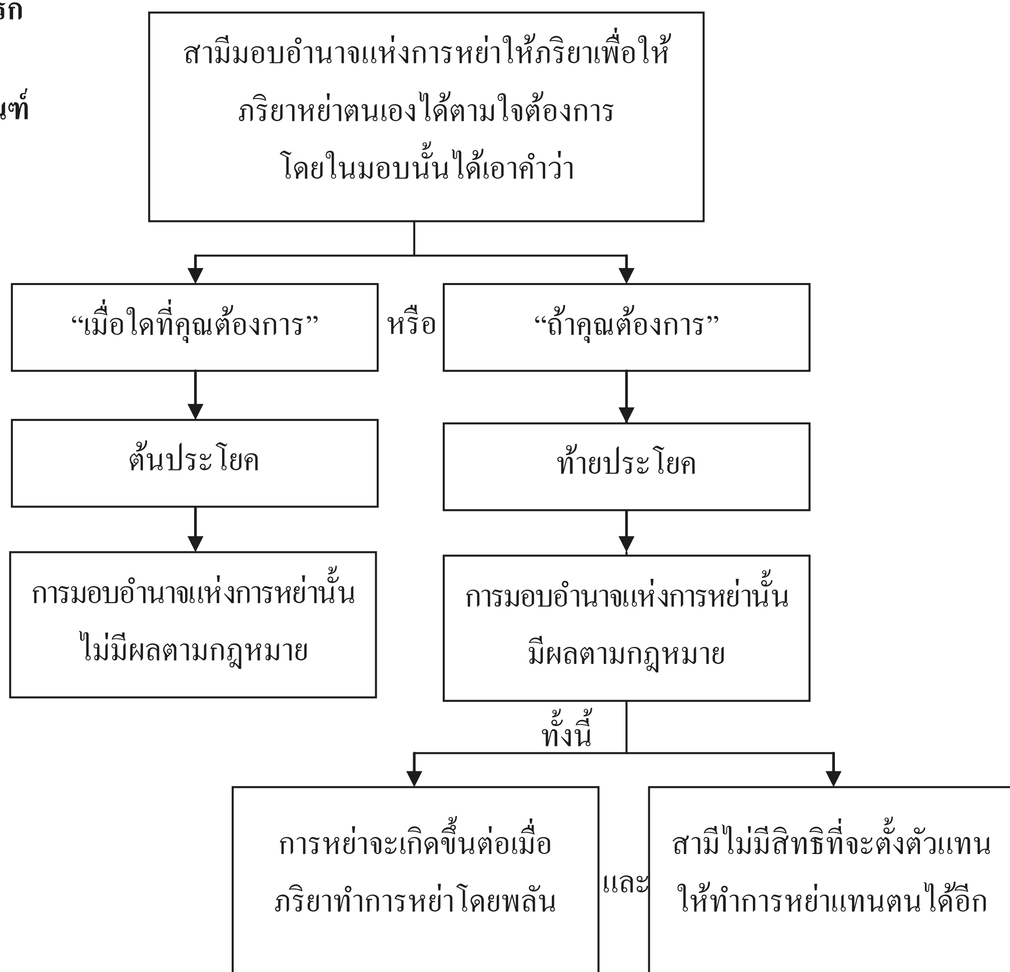
การใช้ถ้อยคำในการมอบอำนาจให้ภริยาหย่าตามที่ใจต้องการ

การมอบสิทธิและการทำการหย่าเช่นว่านั้น แต่ละฝ่ายจะเลือกกระทำโดยวาจาหรือหนังสือก็ได้

วิธีมอบสิทธิและทำการหย่า

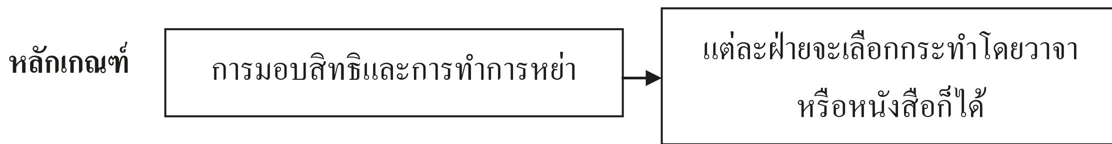
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. "โดยพลัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๒)

ข้อพิจารณา

๑. "ถ้าสามีมอบอำนาจแห่งการหย่าให้ภริยา เพื่อให้ภริยาหย่าตนเองได้ตามใจต้องการ โดยในการมอบนั้นได้เอาคำว่า "เมื่อใดที่คุณต้องการ" หรือ "ถ้าคุณต้องการ" ไว้ที่ต้นประโยค การมอบอำนาจแห่งการหย่านั้นไม่มีผลตามกฎหมาย" หมายความว่า ถ้าสามีมอบอำนาจแห่งการหย่าให้แก่ภริยาซึ่งอยู่ต่อหน้า เพื่อให้ภริยาหย่าตนเองได้ตามใจต้องการ โดยการระบุคำที่มีความหมายในเชิงกำหนดเงื่อนไข เช่น "เมื่อใดที่คุณต้องการ" หรือ "ถ้าคุณต้องการ" ไว้ที่ต้นประโยคการมอบอำนาจแห่งการหย่าดังกล่าวไม่มีผลตามกฎหมาย ทั้งนี้ เนื่องจากการมอบอำนาจแห่งการหย่าให้ภริยาในรูปแบบดังกล่าว ถือเป็นการมอบอำนาจที่มีการวางเงื่อนไข เพราะตามหลักการในการใช้ภาษา การวางคำดังกล่าวไว้ต้นประโยคถือเป็นการวางเงื่อนไข ซึ่งทำให้ขัดกับหลักการในเรื่องนี้ตามความในข้อ ๑๘๘ (๑) ซึ่งถือได้ว่าความในข้อนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายละเอียดหรือตัวอย่างของความในข้อ ๑๘๘ (๑)

ส่วน "แต่ถ้าเอาไว้ท้ายประโยค การมอบอำนาจแห่งการหย่านั้นมีผลตามกฎหมาย ทั้งนี้ การหย่าจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อภริยาทำการหย่าโดยพลัน" หมายความว่า ถ้าสามีนั้นได้เอาคำว่า "เมื่อใดที่คุณต้องการ" หรือ "ถ้าคุณต้องการ" ไว้ที่ท้ายประโยค การมอบอำนาจแห่งการหย่านั้นมีผลตามกฎหมาย ทั้งนี้ เนื่องจากการมอบอำนาจแห่งการหย่าให้ภริยาในรูปแบบดังกล่าว ไม่ถือเป็นการมอบอำนาจที่มีการวางเงื่อนไข เพราะตามหลักการในการใช้ภาษา การวางคำดังกล่าวไว้ท้ายประโยคไม่ถือเป็นการวางเงื่อนไข แต่ถือว่าคำดังกล่าวเป็นส่วนขยายของ "หย่า" ที่อยู่ต้นประโยค

เท่านั้น ซึ่งจะแตกต่างกับกรณีก่อนนี้อย่างสิ้นเชิง แต่อย่างไรก็ตาม การหย่าจะไม่เกิดขึ้นจนกว่าภริยาทำการหย่าหลังการมอบอำนาจนั้นโดยพลัน

ตัวอย่าง นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. ได้มอบอำนาจแห่งการหย่าให้แก่นาง ข. เพื่อให้นาง ข. หย่าตนตามที่ใจต้องการ โดยกล่าวแก่นาง ข. ว่า “เมื่อใดที่คุณประสงค์คุณสามารถหย่าตนเองได้” หรือ “ถ้าคุณประสงค์คุณสามารถหย่าตนเองได้” การมอบอำนาจแห่งการหย่าของนาย ก. ดังกล่าวไม่มีผลตามกฎหมาย แต่หากนาย ก. ได้กล่าวแก่นาง ข. ว่า “คุณสามารถหย่าตนเองได้เมื่อใดที่คุณประสงค์” หรือ “คุณสามารถหย่าตนเองได้ถ้าคุณประสงค์” การมอบอำนาจของนาย ก. ดังกล่าวมีผลตามกฎหมาย และการหย่านี้จะมีผลสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อนาง ข. ทำการหย่านาย ก. โดยพลัน

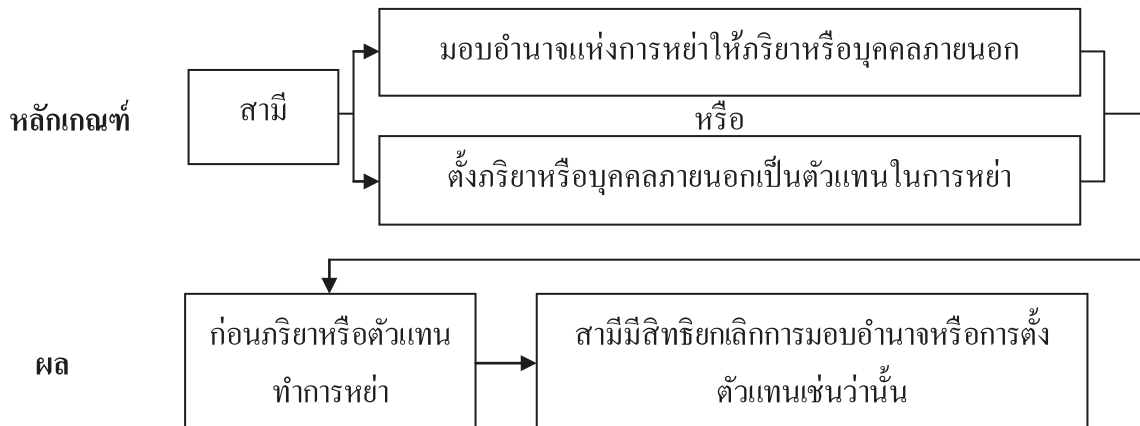
“และเมื่อมอบไปแล้ว สามีไม่มีสิทธิที่จะตั้งตัวแทนให้ทำการหย่าแทนตนได้อีก” หมายความว่า เมื่อสามีมอบอำนาจดังกล่าวแล้ว สามีก็ไม่มีสิทธิที่จะตั้งตัวแทนให้ทำการหย่าแทนตนได้อีก เนื่องจากการที่สามีมอบอำนาจแห่งการหย่าให้ภริยาซึ่งอยู่ต่อหน้า เพื่อให้ภริยาหย่าตนเองได้ตามใจต้องการนั้น ถือว่าเป็นการมอบสิทธิให้ไปเลย ไม่ใช่การตั้งตัวแทนและได้มอบไปหมดสิ้นแล้ว จึงไม่มีสิทธิใด ๆ ที่จะมอบให้ตัวแทนได้อีก

๒. กรณีสามีผู้มอบอำนาจแห่งการหย่าเป็นใบ้ การมอบอำนาจนั้นต้องนำข้อ ๑๘ มาใช้บังคับ

กำหนดเวลาของสามีในการยกเลิกการมอบอำนาจหรือตั้งตัวแทนในการหย่า

ข้อ ๑๙๐ สามีที่มอบอำนาจแห่งการหย่าให้ภริยาหรือบุคคลภายนอก หรือตั้งบุคคลเหล่านั้นเป็นตัวแทนในการหย่า มีสิทธิยกเลิกการมอบอำนาจหรือการตั้งตัวแทนเช่นว่านั้น ก่อนภริยาหรือตัวแทนทำการหย่า

อธิบายศัพท์

๑. “การหย่า” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. “การตั้งตัวแทน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๓ วรรคแรก

ข้อพิจารณา

“สามีที่มอบอำนาจแห่งการหย่าให้ภริยาหรือบุคคลภายนอก หรือตั้งบุคคลเหล่านั้นเป็นตัวแทนในการหย่ามีสิทธิยกเลิกการมอบอำนาจหรือการตั้งตัวแทนเช่นว่านั้น ก่อนภริยาหรือตัวแทนทำการหย่า” หมายความว่า สามีที่มอบอำนาจแห่งการหย่าให้ภริยาหรือบุคคลภายนอกไปแล้ว หรือตั้งบุคคลเหล่านั้นเป็นตัวแทนของตนเพื่อทำการหย่าภริยาตนแทนตนมีสิทธิยกเลิกการมอบอำนาจหรือการตั้งตัวแทนเช่นว่านั้นก่อนที่ภริยาหรือตัวแทนนั้นทำการหย่า

ข้อ ๑๙๑ การหย่านั้นย่อมสำเร็จได้ โดย

(๑) การกล่าวหรือเขียนคำหย่าของสามีจบสิ้นลง ในกรณีที่สามีหย่าโดยใช้คำหย่าที่ไม่ได้มีการกำหนดทัณฑ์บน เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาไว้ในการหย่า

(๒) สามีหรือตัวแทนของสามีทำการหย่าภริยา โดยในการหย่านั้นสามีได้รับสินจ้างจากภริยาหรือบุคคลภายนอก แล้วแต่กรณี

(๓) สามีผิดทัณฑ์บนที่สามีได้ทำไว้ในการหย่าภริยา

(๔) ข้อกำหนดที่สามีออกไว้ในการหย่าภริยาได้ถูกละเมิด

กรณีนับว่าความสำเร็จของการหย่า

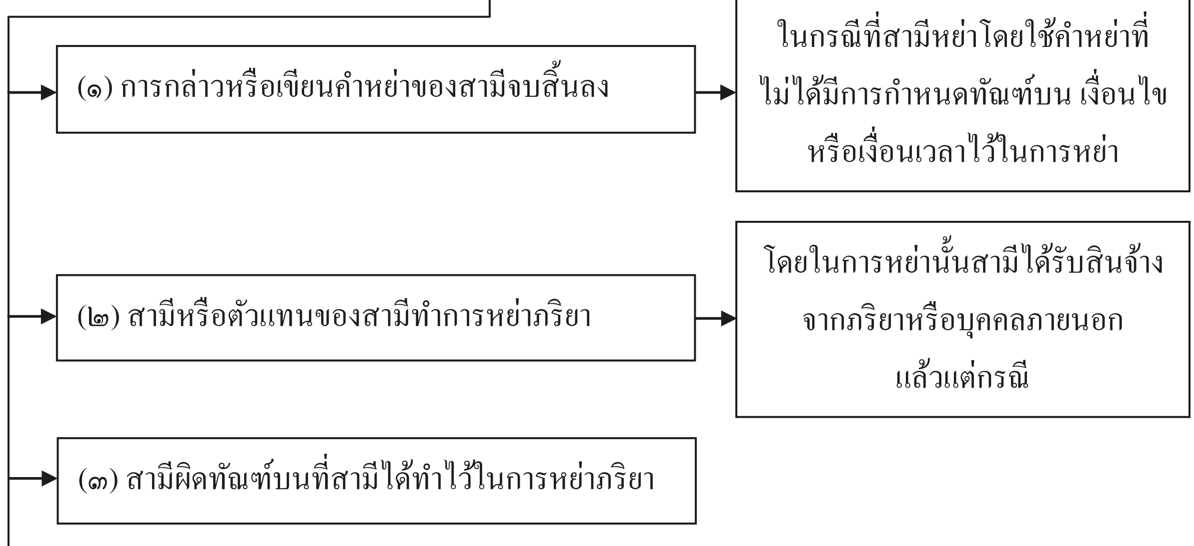
(๕) เงื่อนไขที่สามีกำหนดให้เป็นเงื่อนไขในการหย่าภริยาได้สำเร็จเสร็จสิ้นแล้ว

(๖) ถึงจุดเริ่มต้นหรือสิ้นสุด แล้วแต่กรณี ของเงื่อนเวลาที่สามีกำหนดให้เป็นเงื่อนเวลาในการหย่าภริยา

(๗) เงื่อนไขและเงื่อนเวลาที่สามีกำหนดไว้ให้เป็นเงื่อนไขและเงื่อนเวลาในการหย่าได้เสร็จสิ้นแล้ว หรือถึงจุดกำหนดแห่งเวลานั้นแล้ว แล้วแต่กรณี

(๘) ภริยาทำการหย่าตัวเองหรือบุคคลภายนอกทำการหย่าภริยานั้นในกรณีสามีมอบสิทธิแห่งการหย่าให้ภริยาทำการหย่าตัวเองหรือให้บุคคลภายนอกทำการหย่าภริยาตน หรือตั้งบุคคลเหล่านั้นเป็นตัวแทนในการหย่า แล้วแต่กรณี

หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๔) ข้อกำหนดที่สามีออกไว้ในการหย่าภริยาได้ถูกละเมิด

(๕) เงื่อนไขที่สามีกำหนดให้เป็นเงื่อนไขในการหย่าภริยาได้สำเร็จเสร็จสิ้นแล้ว

(๖) ถึงจุดเริ่มต้นหรือสิ้นสุดแล้วแต่กรณี → ของเงื่อนเวลาที่สามีกำหนดให้เป็นเงื่อนเวลาในการหย่าภริยา

(๗)
- เงื่อนไขและเงื่อนเวลาที่สามีกำหนดไว้ให้เป็นเงื่อนไขและเงื่อนเวลาในการหย่าได้เสร็จสิ้นแล้ว
- หรือ
- เงื่อนไขและเงื่อนเวลาที่สามีกำหนดไว้ให้เป็นเงื่อนไขและเงื่อนเวลาในการหย่าได้ถึงจุดกำหนดแห่งเวลานั้นแล้ว

→ แล้วแต่กรณี

(๘) ภริยาทำการหย่าตนเองหรือบุคคลภายนอกทำการหย่าภริยานั้น → ในกรณีสามีมอบสิทธิแห่งการหย่า →
- ให้ภริยาทำการหย่าตนเอง
- ให้บุคคลภายนอกทำการหย่าภริยาตน
- หรือ
- ตั้งบุคคลเหล่านั้นเป็นตัวแทนในการหย่า

อธิบายศัพท์

"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

๑. การหย่าจะเกิดขึ้นทันที เมื่อมีเหตุตามความใน (๑) ถึง (๘) และตราบเท่าที่ยังอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้ที่เกี่ยวข้องกับการหย่า

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. กล่าวหรือเขียนคำหย่าว่า "ข้าพเจ้าหย่าภริยาของข้าพเจ้าจำนวนหนึ่งครั้งการหย่า" ซึ่งในการกล่าวหรือเขียนคำหย่าดังกล่าว นาย ก. ไม่ได้มีการกำหนดทัณฑ์บน เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาไว้ และการกล่าวหรือเขียนคำหย่าดังกล่าวอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้ที่เกี่ยวข้องกับการหย่า เช่นนี้ เมื่อจบสิ้นการกล่าวหรือเขียนคำหย่านั้น การหย่านั้นย่อมมีผลสำเร็จทันทีตามความใน (๑)

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ค. ซึ่งเป็นบิดานาง ข. เสนอสินจ้างให้แก่นาย ก. จำนวนเงินสองหมื่นบาท เพื่อให้นาย ก. หย่านาง ข. และหลังจากนาย ค. เสนอนาย ก. ได้หย่านาง ข. ตามที่นาย ค. ต้องการโดยการกล่าวคำหย่าว่า "ข้าพเจ้าหย่าภริยาของข้าพเจ้าจำนวนหนึ่งครั้งการหย่าด้วยค่าจ้างสองหมื่นบาท" และการทำการหย่าของนาย ก. นั้นอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้ที่เกี่ยวข้องกับการหย่า เช่นนี้ เมื่อจบสิ้นการกล่าวคำหย่านั้น การหย่านั้นย่อมมีผลสำเร็จทันทีตามความใน (๒)

ตัวอย่างที่ ๓ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. ทำทัณฑ์บนเอาไว้ในการหย่านาง ข. ว่า "หากตนดื่มสุราแล้ว การสมรสระหว่างตนกับนาง ข. จะขาดจากกันทันที" และการทำทัณฑ์บนเอาไว้ในการหย่าของนาย ก. นั้นอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้ที่เกี่ยวข้องกับการหย่า เช่นนี้ เมื่อนาย ก. ได้ดื่มสุรา การหย่านั้นย่อมมีผลสำเร็จทันทีตามความใน (๓)

ตัวอย่างที่ ๔ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. ได้วางข้อกำหนดการหย่านาง ข. ว่า หากนาง ข. เข้าบ้านของนาย ง. แล้ว นาย ก. จะหย่าขาดจากนาง ข. ทันที และการวางข้อกำหนดเกี่ยวกับการหย่าของนาย ก. นั้นอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้ที่เกี่ยวข้องกับการหย่า เช่นนี้ เมื่อนาง ข. ได้เข้าบ้านของนาย ง. เมื่อใดแล้ว การหย่านั้นย่อมมีผลสำเร็จทันทีตามความใน (๔)

ตัวอย่างที่ ๕ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ในการหย่านาง ข. ว่า หากตนไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือทำร้ายร่างกายนาง ข. การหย่าจะเกิดขึ้นทันที และการกำหนดเงื่อนไขไว้ในการหย่าของนาย ก. นั้นอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้ที่เกี่ยวข้องกับการหย่า เช่นนี้ เมื่อนาย ก. ไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือทุบตีนาง ข. แล้ว การหย่านั้นย่อมมีผลสำเร็จทันทีตามความใน (๕)

ตัวอย่างที่ ๖ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. ได้กำหนดเงื่อนเวลาเอาไว้ในการหย่านาง ข. ว่า หากถึงวันแรกของเดือนรอมฎอนแล้ว นาง ข. จะหย่าขาดจากตน หรือนาย ก. ได้กำหนดเงื่อนเวลาในการหย่านาง ข. ว่า หากสิ้นสุดเดือนเชาวาลแล้ว นาง ข. จะหย่าขาดจากตนและการกำหนดเงื่อนเวลาไว้ในการหย่าของนาย ก. นั้นอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้ที่เกี่ยวข้องกับการหย่า เช่นนี้ เมื่อถึงวันเริ่มต้นของเดือนรอมฎอน หรือวันสิ้นสุดของเดือนเชาวาล การหย่านั้นย่อมมีผลสำเร็จทันทีตามความใน (๖)

ตัวอย่างที่ ๗ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. ได้กำหนดเงื่อนไขและเงื่อนเวลาเอาไว้ในการหย่านาง ข. ว่า หากตนได้ละทิ้งนาง ข. ซึ่งเป็นภริยาตนเป็นเวลาสี่เดือนหรือมากกว่านั้น เมื่อนาง ข. ได้ไปฟ้องหรือร้องต่อศาลหรือดะโต๊ะยุติธรรมพร้อมด้วยพยานสองคน และศาลหรือดะโต๊ะยุติธรรมเชื่อในคำฟ้องหรือคำร้องนั้น นาง ข. จะหย่าขาดจากตนหนึ่งครั้งการหย่าทันที เช่นนี้ เมื่อนาย ก. ได้ละทิ้งนาง ข. มากกว่าสี่เดือน และนาง ข. ได้ไปฟ้องหรือร้องต่อศาลหรือดะโต๊ะยุติธรรมพร้อมด้วยพยานสองคน และศาลหรือดะโต๊ะยุติธรรมเชื่อในคำฟ้องหรือคำร้องนั้น การหย่านั้นย่อมมีผลสำเร็จทันทีตามความใน (๗)

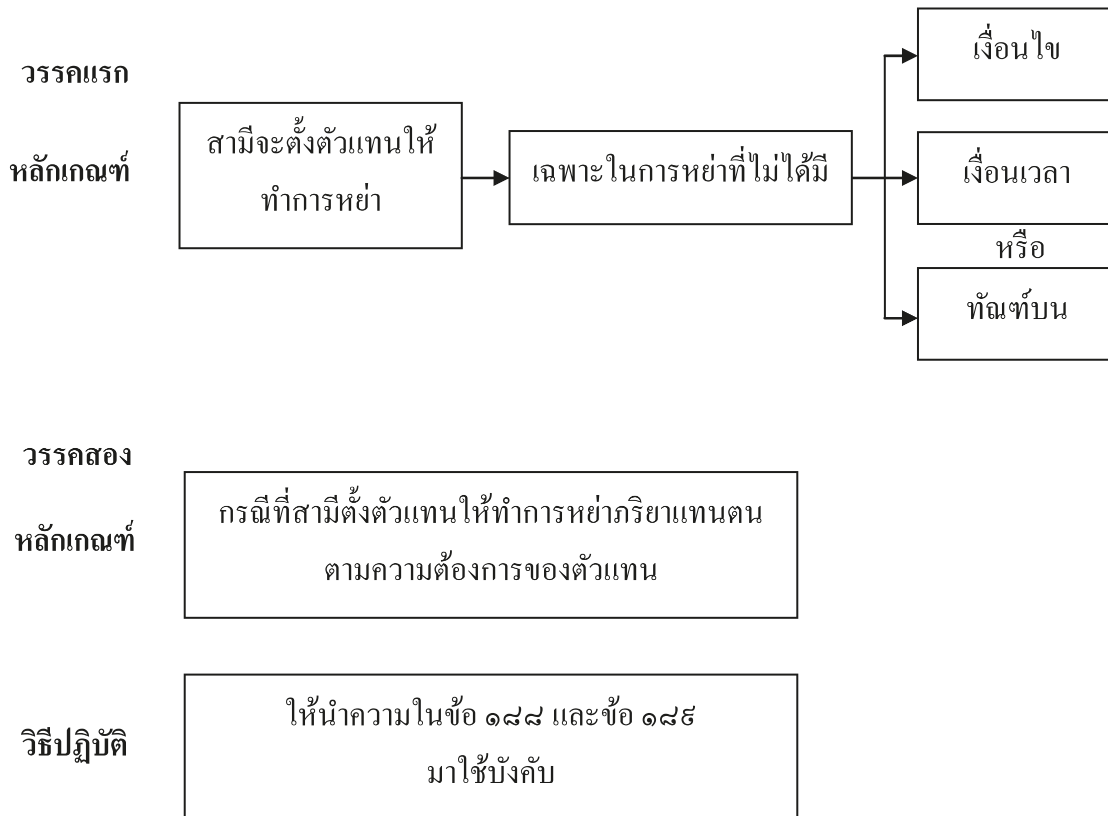
ตัวอย่างที่ ๘ นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. ได้มอบสิทธิการหย่าของตนเองให้แก่นาง ข. หรือนาย ค. เช่นนี้ เมื่อนาง ข. ทำการหย่าตนเองหรือนาย ค. ทำการหย่านาง ข. แทนนาย ก. แล้ว แล้วแต่กรณี การหย่านั้นย่อมมีผลสำเร็จทันทีตามความใน (๘)

ข้อ ๑๙๒ สามีจะตั้งตัวแทนให้ทำการหย่าได้แต่เฉพาะในการหย่าที่ไม่ได้มีเงื่อนไข เงื่อนเวลาหรือทัณฑ์บน

ข้อจำกัดในการตั้งตัวแทนทำการหย่า

ในกรณีที่สามีตั้งตัวแทนให้ทำการหย่าภริยาแทนตนตามความต้องการของตัวแทน ให้นำความในข้อ ๑๘๘ และข้อ ๑๘๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทอนุโลม

อธิบายศัพท์

"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

ตามความในวรรคแรก สามีจะตั้งตัวแทนให้ทำการหย่าได้แต่เฉพาะในการหย่าที่ไม่ได้มีเงื่อนไข เงื่อนเวลาหรือทัณฑ์บน ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการตั้งเงื่อนไข เงื่อนเวลาหรือทัณฑ์บนนั้นเป็นสิทธิเฉพาะตัวของสามีเท่านั้น

ข้อสังเกต พิจารณาข้อ ๑๘๖ ประกอบ

หมวด ๔
การหย่าที่มีทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา

การหย่าเมื่อผิดทัณฑ์บนหรือข้อกำหนด

ข้อ ๑๙๓ ในกรณีที่สามีได้ให้ทัณฑ์บนหรือวางข้อกำหนดใดไว้เป็นเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาในการหย่าภริยา โดยให้การหย่าขึ้นอยู่กับการผิดทัณฑ์บนหรือการละเมิดข้อกำหนดนั้น ถ้าสามีได้กำหนดให้การหย่าเกิดขึ้นเมื่อมีการผิดทัณฑ์บน

(๑) โดยพลัน การหย่าจะเกิดขึ้นเมื่อมีการผิดทัณฑ์บนนั้นโดยพลัน

(๒) ภายในระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง หรือตรงกับวันเวลาใดวันเวลาหนึ่ง การหย่าจะเกิดขึ้นเมื่อมีการผิดทัณฑ์บนนั้นภายในระยะเวลาหรือตรงกับวันเวลานั้นแล้วแต่กรณี

(๓) ไม่ว่าจะเป็นเวลาใด การหย่าจะเกิดขึ้นในเวลาที่มีการผิดทัณฑ์บนนั้นไม่ว่าจะเป็นเวลาใด

การพ้นวิสัยของทัณฑ์บนหรือข้อกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาแห่งการหย่า

ถ้าการปฏิบัติตามข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาแห่งการหย่านั้นเป็นสิ่งซึ่งพ้นวิสัยของผู้ปฏิบัติที่จะปฏิบัติได้ก็ดี หรือขัดต่ออิสลามบัญญัติก็ดี การที่ผู้ปฏิบัติไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลานั้น หาทำให้การหย่านั้นเกิดขึ้นแต่อย่างใดไม่

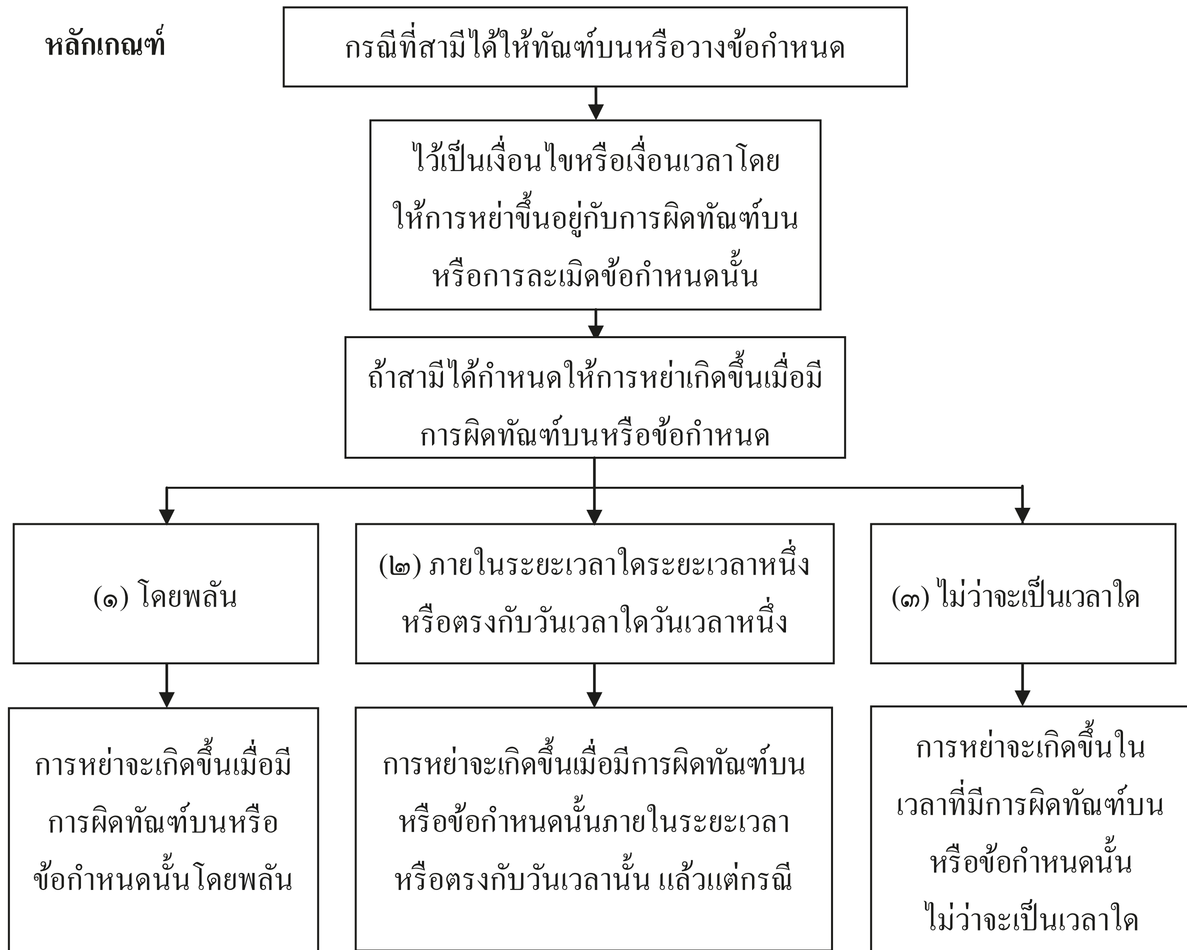
เหตุสุดวิสัยในการปฏิบัติตามทัณฑ์บนหรือข้อกำหนดเงื่อนไขเงื่อนเวลาแห่งการหย่า

หากข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาที่สามีกำหนดไว้ในการหย่าอยู่ในความสามารถของผู้ปฏิบัติที่จะปฏิบัติได้แต่มีเหตุสุดวิสัยมาขัดขวาง ผู้ปฏิบัติจึงไม่สามารถปฏิบัติได้ การหย่านั้นก็ไม่ได้เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน แต่ถ้าการที่ผู้ปฏิบัติไม่สามารถปฏิบัติได้เกิดขึ้นโดยการกระทำของผู้ปฏิบัติเองก็ดี เกิดขึ้นโดยความประมาทหรือความนิ่งนอนใจของผู้ปฏิบัติด้วยการที่ผู้ปฏิบัติไม่ได้รีบปฏิบัติในขณะที่มีโอกาสที่จะปฏิบัติได้ก็ดี การไม่สามารถปฏิบัตินั้นหาทำให้การหย่าด้วยเหตุแห่งการไม่ปฏิบัตินั้นหมดสิ้นไปไม่

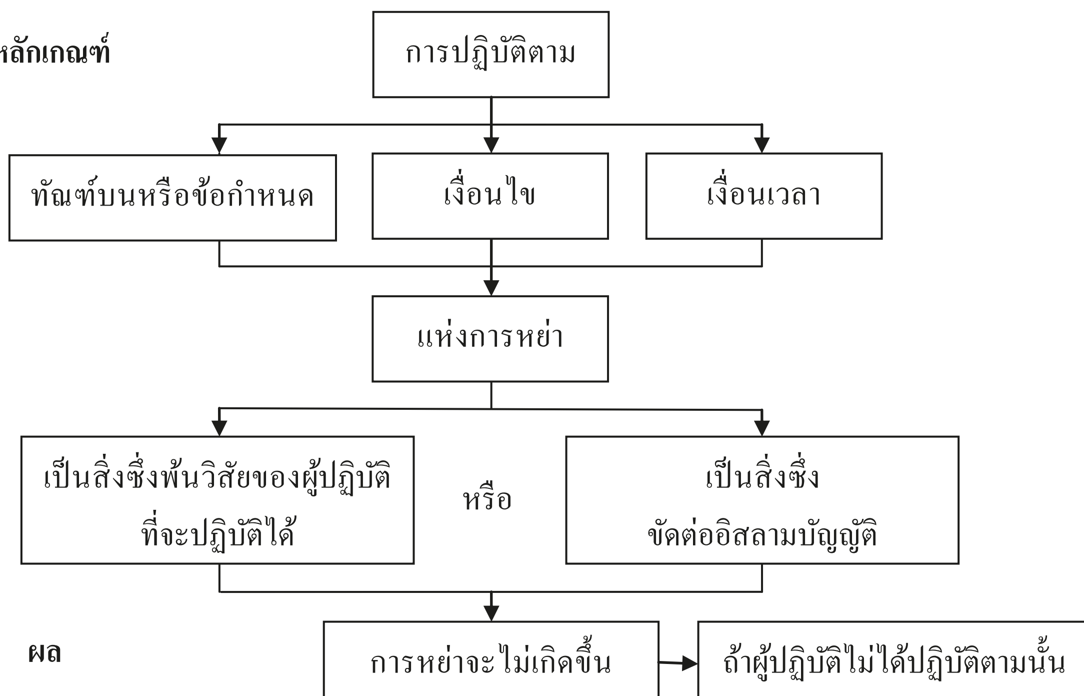
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

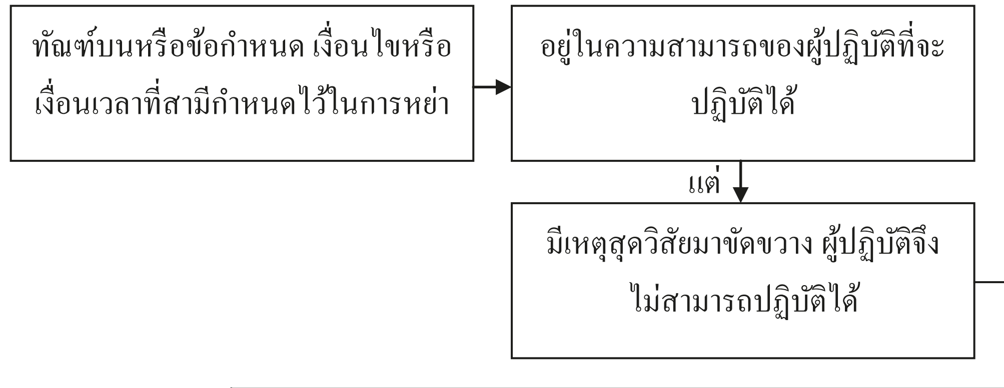
หลักเกณฑ์

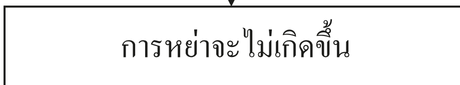

วรรคสาม

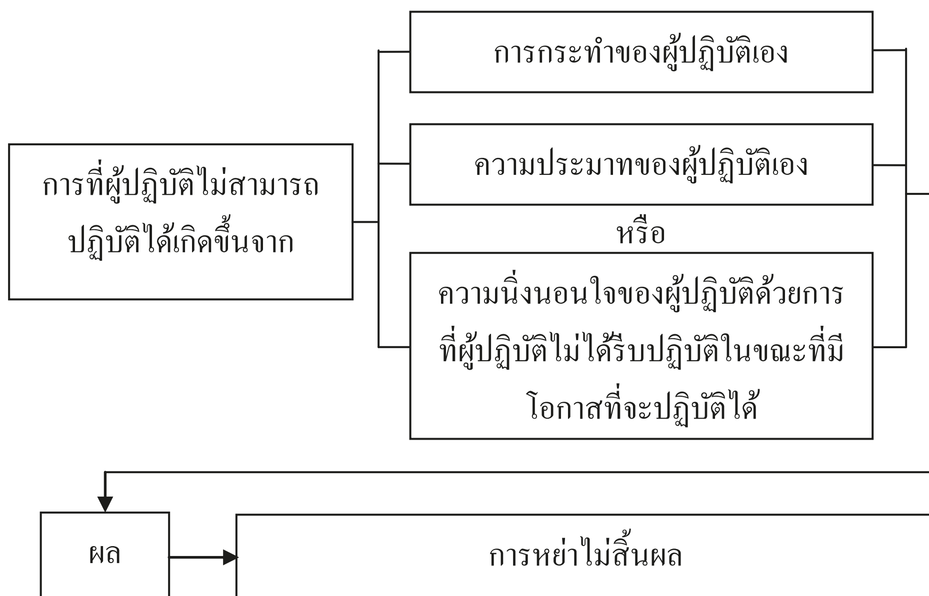
หลักเกณฑ์

ผล

ข้อยกเว้น

อธิบายศัพท์

๑. “การหย่า” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. “โดยพลัน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๒)

๓. “วัน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

ข้อพิจารณา

๑. "ให้ทัณฑ์บน" หมายถึง "ทำทัณฑ์บน"

"การทำทัณฑ์บน" ตามพจนานุกรม หมายถึง การให้ถ้อยคำหรือทำหนังสือสัญญาว่าให้ลงโทษตนเมื่อเวลาทำผิดอีก ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกันกับ "การวางข้อกำหนด" แต่ "การวางข้อกำหนด" มีความหมายที่กว้างกว่า

๒. "กรณีที่สามีได้ให้ทัณฑ์บน หรือวางข้อกำหนดใดไว้เป็นเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาในการหย่าภริยา" หมายถึง กรณีที่สามีได้ให้ถ้อยคำหรือทำหนังสือสัญญาว่าให้มีการลงโทษตน โดยการให้ตนต้องหย่าขาดจากภริยา ในเวลาที่ตนทำผิดตามที่ได้ระบุไว้อีก หรือในเวลาที่ตนทำผิดข้อกำหนดที่เป็นเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา ตามที่ได้ระบุไว้

"โดยให้การหย่าขึ้นอยู่กับการผิดทัณฑ์บน หรือการละเมิดข้อกำหนดนั้น" หมายถึง โดยให้การหย่าภริยาของตนนั้นขึ้นอยู่กับการผิดทัณฑ์บน หรือการละเมิดข้อกำหนดนั้น กล่าวคือ ถ้าตนผิดทัณฑ์บน หรือละเมิดข้อกำหนดนั้น ตนหย่าขาดจากภริยา

ในกรณีที่สามีได้ให้ทัณฑ์บนหรือวางข้อกำหนดไว้ดังกล่าว จะมีผลตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ใน (๑) ถึง (๓)

ความสำเร็จของการหย่าที่มีเงื่อนไข

ข้อ ๑๙๔ ในกรณีที่สามีกำหนดเงื่อนไขใดเป็นเงื่อนไขในการหย่าภริยา ให้ถือว่าการหย่าเกิดขึ้นเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

ในกรณีที่สามีกำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าตนทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ตนหย่าขาดจากภริยาถ้าต่อมาสามีได้ทำสิ่งนั้นโดยไม่มีเจตนา อันเนื่องจากหลงลืม หรือไม่รู้ถึงผลของการกระทำนั้นที่จะเกิดต่อการหย่า การหย่านั้นหาเกิดขึ้นไม่

วรรคแรก

หลักเกณฑ์ กรณีที่สามีกำหนดเงื่อนไขใดเป็นเงื่อนไขในการหย่าภริยา

↓

ผล ถือว่าการหย่าเกิดขึ้นเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ สามีกำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าตนทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ตนหย่าขาดจากภริยา

↓ ต่อมา

สามีได้ทำสิ่งนั้นโดยไม่มีเจตนาที่จะเกิดต่อการหย่า

↓ อันเนื่องมาจาก

การหลงลืม หรือ ไม่รู้ถึงผลของการกระทำนั้น

↓

ผล การหย่านั้นไม่เกิดขึ้น

อธิบายศัพท์

"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

"ในกรณีที่สามีกำหนดเงื่อนไขใดเป็นเงื่อนไขในการหย่าภริยา ให้ถือว่าการหย่าเกิดขึ้นเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว" หมายความว่า ถ้าสามีกำหนดเงื่อนไขใดเป็นเงื่อนไขในการหย่าภริยา การหย่าจะเกิดขึ้นเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

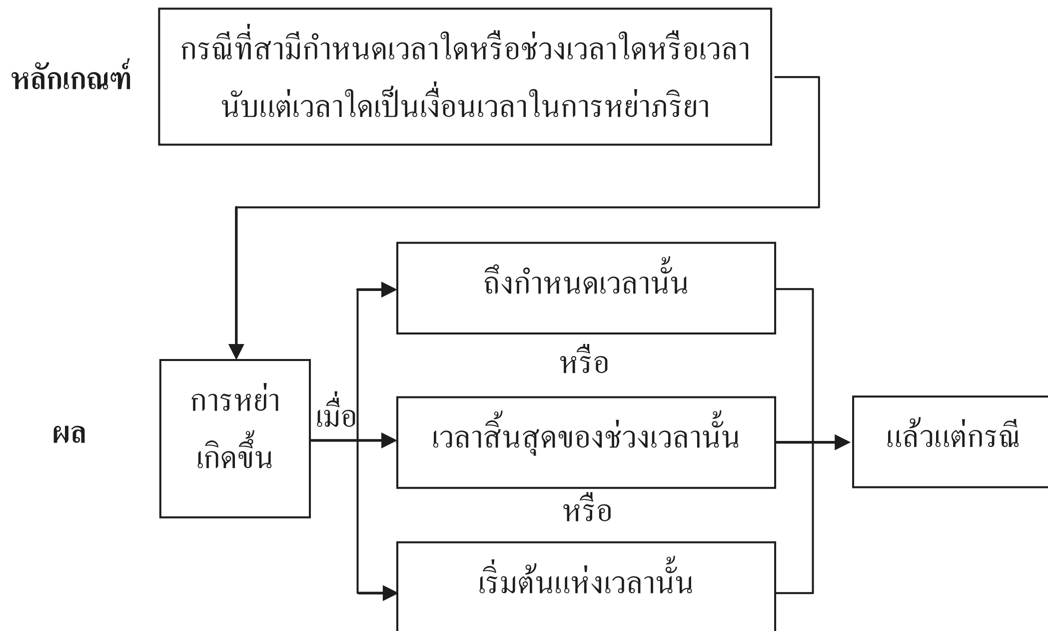
ส่วนความในวรรคสองนั้น เป็นตัวอย่างของข้อยกเว้นของวรรคแรก คือ ในกรณีที่เงื่อนไขนั้นสำเร็จอันเนื่องจากการกระทำที่ผู้ทำไม่ได้มีเจตนา ซึ่งในกรณีเช่นว่านั้นการหย่าจะไม่เกิดขึ้น แม้เงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว เช่น ในกรณีที่สามีกำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าตนทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ตนหย่าขาดจากภริยา ถ้าต่อมาสามีได้ทำสิ่งนั้นโดยไม่มีเจตนา อันเนื่องจากหลงลืมหรือไม่รู้ถึงผลของการกระทำนั้นที่จะเกิดต่อการหย่า การหย่านั้นหาเกิดขึ้นไม่

ตัวอย่าง นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. ได้กำหนดเงื่อนไขในการหย่านาง ข. ว่า หากตนซื้อปลาที่ตลาด นาง ข. หย่าขาดจากตน เช่นนี้ เมื่อนาย ก. ไปซื้อปลาที่ตลาดตามเงื่อนไขนั้น นาง ข. จะหย่าขาดจากนาย ก. ทันที เว้นแต่นาย ก. ไปตลาดโดยหลงลืมหรือไม่รู้ถึงผลของการกระทำนั้นที่จะเกิดต่อการหย่า ซึ่งถือได้ว่านาย ก. ไม่มีเจตนา การหย่านั้นจึงยังไม่เกิดขึ้น

ความสำเร็จของการหย่าที่มีเงื่อนเวลา

ข้อ ๑๙๕ ในกรณีที่สามีกำหนดเวลาใดหรือช่วงเวลาใดหรือเวลานับแต่เวลาใดเป็นเงื่อนเวลาในการหย่าภริยา ให้ถือว่าการหย่าเกิดขึ้นเมื่อถึงกำหนดเวลานั้นหรือเวลาสิ้นสุดของช่วงเวลานั้นหรือเริ่มต้นแห่งเวลานั้น แล้วแต่กรณี

อธิบายศัพท์

"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

ในกรณีที่สามีกำหนดเวลาใด หรือช่วงเวลาใด หรือเวลานับแต่เวลาใดเป็นเงื่อนเวลาในการหย่าภริยา ให้ถือว่าการหย่าเกิดขึ้นเมื่อถึงกำหนดเวลานั้นในกรณีที่กำหนดเวลานั้นเป็นเงื่อนเวลาในการหย่า หรือเริ่มต้นแห่งช่วงเวลานั้นในกรณีที่กำหนดเวลานับแต่เวลานั้นเป็นเงื่อนเวลาในการหย่า หรือสิ้นสุดของช่วงเวลาเช่นว่านั้นในกรณีที่กำหนดช่วงเวลานั้นเป็นเงื่อนเวลาในการหย่า

ตัวอย่าง นาย ก. และนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. วางเงื่อนเวลาไว้ว่า "ฉันหย่าภริยาของฉัน เมื่อครบหนึ่งเดือนหลังจากวันนี้" เมื่อครบหนึ่งเดือนหลังจากวันนั้น การหย่าจะเกิดขึ้นทันที หรือนาย ก. วางเงื่อนเวลาไว้ว่า "ฉันหย่าภริยาของฉัน ในระหว่างแปดโมงถึงเก้าโมงของวันนี้" เมื่อสิ้นสุดช่วงเวลานั้นคือเก้าโมงของวันนั้น การหย่าจะเกิดขึ้นทันที หรือนาย ก. วางเงื่อนเวลาไว้ว่า "ฉันหย่าภริยาของฉัน ตั้งแต่แปดโมงของวันนี้เป็นต้นไป" เมื่อเริ่มเข้าแปดโมงของวันนั้นการหย่าจะเกิดขึ้นทันที

ข้อ ๑๙๖ ในกรณีที่สามีได้ทำทัณฑ์บน ออกข้อกำหนด หรือกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา แล้วแต่กรณี เอาไว้ในการหย่าภริยา ตามความในข้อ ๑๙๓ ถึงข้อ ๑๙๕

(๑) สามีมีสิทธิทำทัณฑ์บน ออกข้อกำหนดหรือกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา แล้วแต่กรณี เอาไว้ในการหย่าแต่ลำพังฝ่ายเดียวโดยภริยาไม่ได้รู้เห็นด้วยก็ได้

(๒) สามีหรือภริยาไม่มีสิทธิเพิกถอน เปลี่ยนแปลง หรือระงับทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเช่นว่านั้น

ลักษณะของทัณฑ์บนหรือข้อกำหนดในการหย่า

(๓) ถ้าการหย่าสำเร็จแล้ว เนื่องจาก

(ก) ได้มีการเป็นไปตามทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเช่นว่านั้น ทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเช่นว่านั้นเป็นอันระงับไปไม่ผูกพันสามีภริยา แม้สามีภริยานั้นกลับคืนดีกันโดยเพียงการขอคืนดีก็ตาม

(ข) เหตุอื่นและมิใช่เหตุแห่งการหย่าประเภทบาอิน ทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเช่นว่านั้นย่อมผูกพันสามีหรือภริยาอยู่ตามเดิม ถ้าสามีภริยานั้นกลับคืนดีกันโดยเพียงการขอคืนดี

หลักเกณฑ์

กรณีสามีได้ทำทัณฑ์บนออกข้อกำหนดหรือกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาในการหย่าภริยา ตามความในข้อ ๑๙๓ ถึง ข้อ ๑๙๕

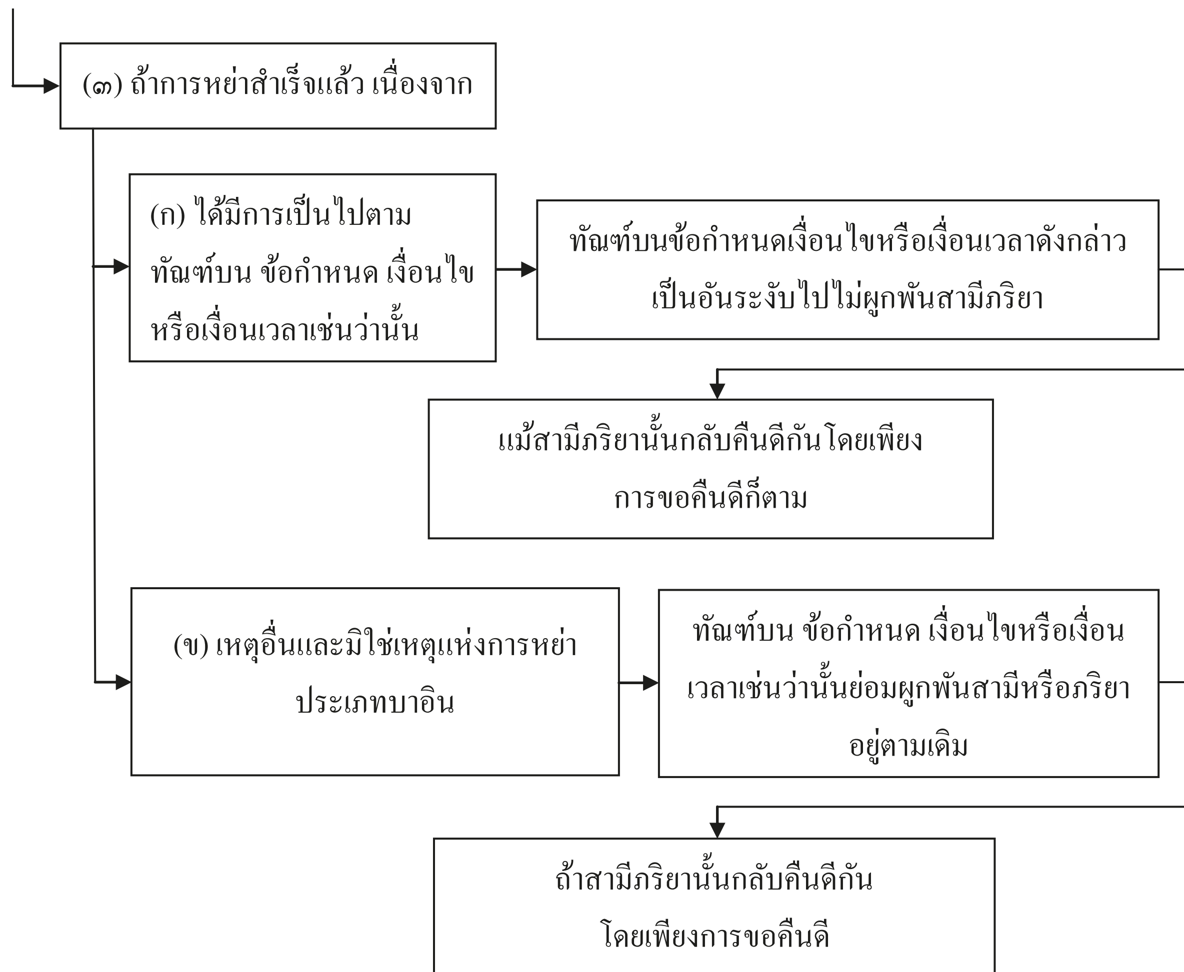
→ (๑) สามีมีสิทธิทำทัณฑ์บน ออกข้อกำหนด หรือกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา → ในการหย่าแต่ลำพังฝ่ายเดียวโดยภริยาไม่ได้รู้เห็นด้วยก็ได้

→ (๒) สามีหรือภริยาไม่มีสิทธิเพิกถอนเปลี่ยนแปลงหรือระงับทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเช่นว่านั้น

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

"ถ้าการหย่าสำเร็จแล้วเนื่องจากได้มีการเป็นไปตามทัณฑ์บน ข้อกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเช่นว่านั้น ทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเช่นว่านั้นเป็นอันระงับไป ไม่ผูกพันสามีภริยา แม้สามีภริยานั้นกลับคืนดีกันโดยเพียงการขอคืนดีก็ตาม" ตามความใน (๓) (ก) หมายความว่า กรณีที่สามีได้ทำทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา เอาไว้ในการหย่า และการหย่าได้เกิดขึ้นแล้วเนื่องจากได้มีการเป็นไปตามทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาดังกล่าว ทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลานั้น เป็นอันระงับไปหรือจบสิ้นไป

ไม่กลับมาผูกพันสามีนั้นและภริยาคู่หย่าอีกหลังจากที่ทั้งสองได้กลับมาเป็นสามีภริยากันอีก แม้สามีภริยานั้นได้กลับมาคืนดีกัน โดยเพียงการขอคืนดีก็ตาม

ตัวอย่าง นาย ก. กับ นาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. ได้ทำทัณฑ์บนเอาไว้ในการหย่า ต่อมามีการหย่าเกิดขึ้นเนื่องจากนาย ก. ผิดทัณฑ์บน ทัณฑ์บนที่นาย ก. กำหนดไว้ก็จะสิ้นสุดเพียงแค่การหย่าในครั้งนี้เท่านั้น เมื่อนาย ก. และนาง ข. กลับมาคืนดีกันอีก ทัณฑ์บนนั้นก็ไม่ติดมาด้วย

ส่วนความใน (๓) (ข) นั้นเป็นกรณีที่สามีได้ทำทัณฑ์บนเอาไว้ในการหย่า ต่อมามีการหย่าเกิดขึ้นด้วยเหตุอื่น ซึ่งไม่เกี่ยวกับทัณฑ์บน และมิใช่เหตุแห่งการหย่าประเภทบาอิน ทัณฑ์บนนั้นจะยังผูกพันคู่สมรสอยู่ตามเดิม หากคู่สมรสนั้นกลับมาคืนดีกัน โดยการขอคืนดี หรือมิได้มีการสมรสใหม่

ตัวอย่าง นาย ก. กับ นาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาย ก. ได้ทำทัณฑ์บนเอาไว้ในการหย่าต่อมานาย ก. ได้หย่านาง ข. หนึ่งครั้งการหย่าและในขณะที่นาง ข. ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์นาย ก. และนาง ข. ได้กลับมาคืนดีกันโดยการขอคืนดี ทัณฑ์บนนั้นจะยังผูกพันนาย ก. และนาง ข. อยู่ตามเดิม ดังนั้น หากมีการผิดทัณฑ์บน การหย่าย่อมเป็นผลสำเร็จโดยทันที

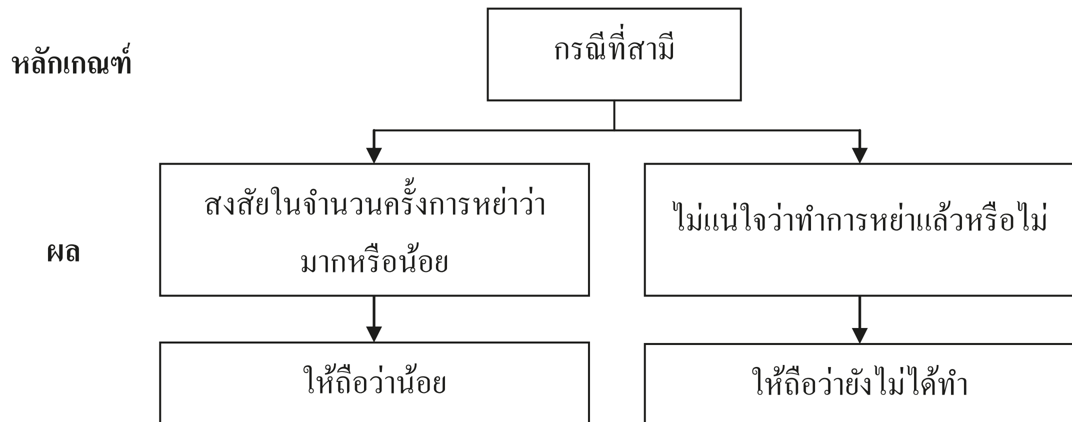

กรณีสงสัยเกี่ยวกับการทำหรือจำนวนครั้งการหย่า

ข้อ ๑๙๗ ในกรณีที่สามีสงสัยในจำนวนครั้งการหย่าว่ามากหรือน้อย ให้ถือว่าน้อย หรือไม่แน่ใจว่าได้ทำการหย่าไปแล้วหรือไม่ ให้ถือว่ายังไม่ได้ทำ

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

"การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

ในข้อนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายละเอียดหรือผลของหลักกฎหมายที่ว่า ในกรณีที่มีข้อสงสัยกฎหมายให้ถือเอาสิ่งที่แน่นอนกว่าไว้ก่อน เช่น กรณีสงสัยหรือไม่แน่ใจว่าจำนวนน้อยหรือจำนวนมาก เช่น หนึ่งครั้งการหย่า หรือสองครั้งการหย่า ให้ถือว่าหนึ่งครั้งการหย่า และกรณีสงสัยหรือไม่แน่ใจว่าทำแล้วหรือไม่ เช่น ทำการหย่าแล้วหรือไม่ ให้ถือว่ายังไม่ทำการหย่า เพราะ "ไม่หย่า" เป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนหรือเป็นฐานของ "การหย่า" จึงเป็นสิ่งที่แน่นอนกว่า

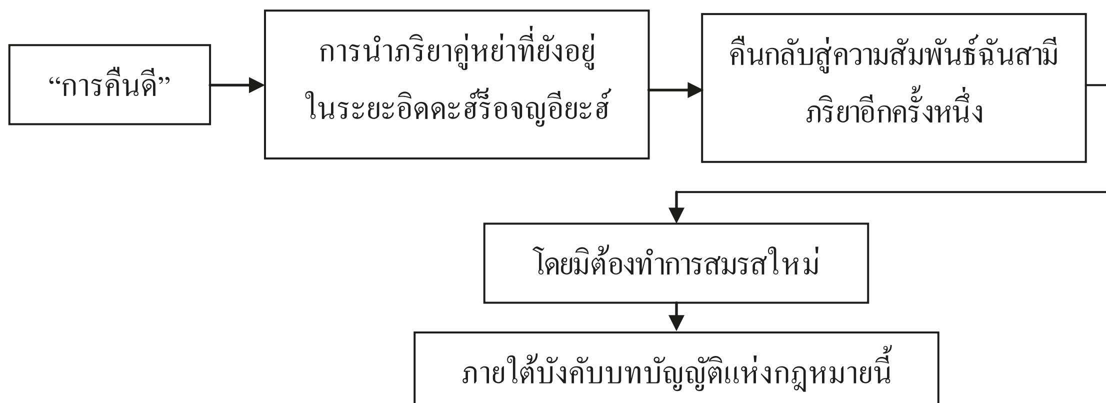

หมวด ๕
การคืนดี

ข้อ ๑๙๘ “การคืนดี” หมายความว่า การนำภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์คืนกลับสู่ความสัมพันธ์ฉันสามีภริยาอีกครั้งหนึ่งโดยมิต้องทำการสมรสใหม่ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ **“การคืนดี”**

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๒. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. “กฎหมายนี้” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

“การนำภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์คืนกลับสู่ความสัมพันธ์ฉันสามีภริยาอีกครั้งหนึ่งโดยมิต้องทำการสมรสใหม่ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้” หมายความว่า การนำภริยาที่ถูกหย่าโดยสามีหรือศาลที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ของสามีกลับคืนสู่ความเป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมายของสามีอีกครั้งหนึ่งโดยมิต้องทำการสมรสใหม่ แต่โดยเพียงการคืนดีที่อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้เท่านั้น ซึ่งง่ายกว่าและสะดวกกว่าการสมรสใหม่

สิทธิของสามีในการคืนดี

ข้อ ๑๙๙ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ สามีหรือตัวแทนมีสิทธิคืนดีกับภริยาได้ทุกเมื่อ และพึงมีพยานรู้เห็นถึงการคืนดีนั้น แม้การคืนดีนั้นจะเป็นเหตุให้มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

กรณีที่สามีต้องคืนดี กับพึงหรือพึงไม่คืนดี

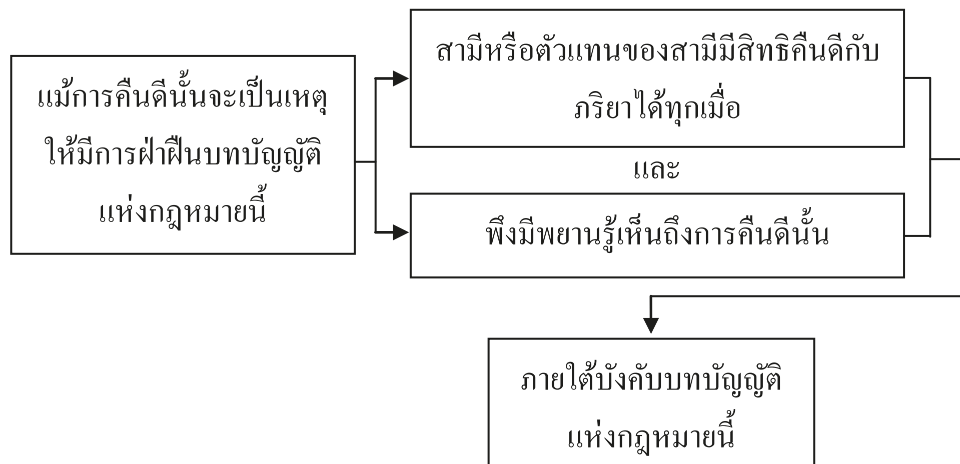
สามีต้องคืนดีกับภริยา กรณีการคืนดีนั้นทำให้ภริยาได้รับสิทธิของตนที่เสียไปคืนมา และสามีพึงคืนดีกับภริยา กรณีภริยาถูกหย่าโดยประเภทบิดอีย์ แต่พึงไม่คืนดี กรณีภริยานั้นถูกหย่าโดยการหย่าประเภทพึงกระทำ

อำนาจวลีของสามีที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนในการคืนดี

วลีของสามีที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนสามารถทำการคืนดีภริยาของสามีนั้นให้แก่สามี ในกรณีที่สามีจำเป็นต้องมีภริยาในทำนองเดียวกันกับกรณีทำการสมรสให้ผู้ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

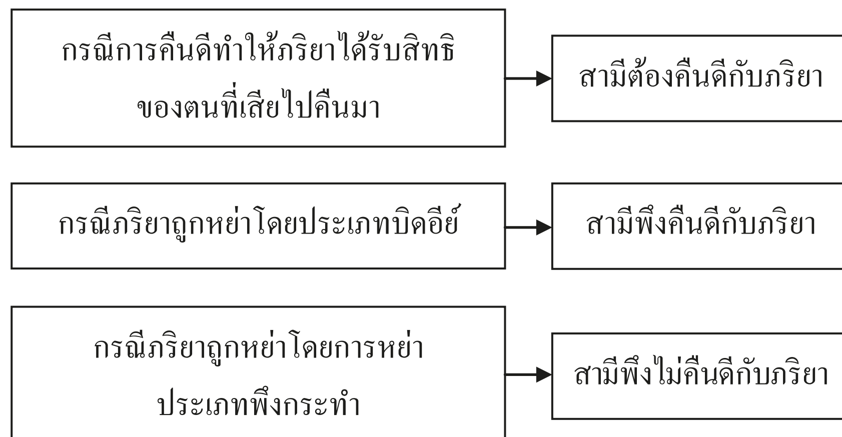
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

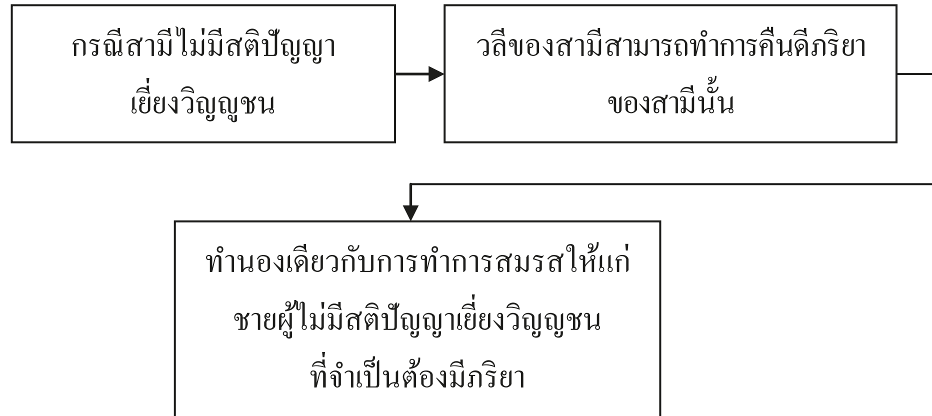
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "การคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

๓. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๔. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๕. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๖. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

๑. ตามความในวรรคแรก สามีหรือตัวแทนสามี เช่น วลีของสามี บุคคลที่สามีตั้งให้เป็นตัวแทน ตามความในข้อ ๒๐๑ มีสิทธิคืนดีภริยาในระหว่างที่ภริยายังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ได้ทุกเมื่อ แม้ภริยาไม่ยินยอมก็ตาม แม้ไม่มีพยานรู้เห็น แต่ก็พึงมีพยานรู้เห็นถึงการคืนดีนั้น นั้น และบอกให้ภริยานั้นทราบถึงการคืนดีนั้น

"แม้การคืนดีนั้นจะเป็นเหตุให้มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้" ตามความในวรรคแรก หมายความว่า กฎหมายให้สิทธิที่จะคืนดีได้ แม้ขัดกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

๒. "สามีต้องคืนดีกับภริยากรณีการคืนดีนั้นทำให้ภริยาได้รับสิทธิของตนที่เสียไปคืนมาและสามีพึงคืนดีกับภริยากรณีภริยาถูกหย่าโดยประเภทบิดอีย์ แต่พึงไม่คืนดีกรณีภริยานั้นถูงานกหย่าโดยการหย่าประเภทพึงกระทำ" ตามความในวรรคสองหมายความว่า ในกรณีใดที่การคืนดีสามารถทำให้ภริยาได้รับสิทธิของตนที่เสียไป

คืนมา เช่น กรณีที่ภริยาถูกหย่าในขณะยังไม่ได้รับเวรอยู่ร่วมกับสามีตามสิทธิของตนเกิดขึ้นแล้ว ในกรณีนั้นสามีต้องคืนดีกับภริยา อาจเป็นเพราะเมื่อสามีกลับมาคืนดีกับภริยา ภริยาจะได้รับสิทธินั้นคืนมาได้ ในกรณีใดที่ภริยาถูกหย่าโดยการหย่าประเภทบิดอีย์ ตามความในข้อ ๑๖๘ ในกรณีนั้นสามีพึงคืนดีกับภริยาอาจเป็นเพราะเมื่อสามีกลับมาคืนดีกับภริยา ก็เท่ากับได้แก้ไขสิ่งที่ได้ทำผิดไปก่อนนี้ และในกรณีใดที่ภริยาถูกหย่าโดยการหย่าประเภทพึงกระทำตามความในข้อ ๑๖๗ (๒) ในกรณีนั้นสามีพึงไม่คืนดีกับภริยา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเมื่อสามีกลับมาคืนดีกับภริยาก็เท่ากับว่าได้กระทำการในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่กฎหมายสนับสนุนให้กระทำ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังสามารถทำการคืนดีได้ แม้กฎหมายไม่สนับสนุนให้กระทำ

ข้อสังเกต

"พึงไม่คืนดี" ซึ่งเป็นคำที่มีปรากฏในกฎหมายนี้ ต่างกับ "ไม่พึงคืนดี" ซึ่งเป็นคำที่ไม่มีปรากฏในกฎหมายนี้ เพราะ "ไม่พึงคืนดี" นั้น มีความหมายว่า ไม่สนับสนุนให้คืนดี ซึ่งหลักการนี้ไม่มีในกฎหมายนี้ ส่วนคำว่า "พึงไม่คืนดี" นั้นมีความหมายว่าสนับสนุนให้ไม่กระทำการคืนดี ซึ่งหลักการดังกล่าวมีในกฎหมายนี้ และกรณี "พึงไม่กระทำ" กับ "ไม่พึงกระทำ" ก็เช่นเดียวกัน

๓. "วลีของสามีที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนสามารถทำการคืนดีภริยาของสามีนั้นให้แก่สามีในกรณีที่สามีจำเป็นต้องมีภริยา ในทำนองเดียวกันกับกรณีทำการสมรสให้ผู้ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ตามความในวรรคสาม หมายความว่า ในกรณีที่สามีซึ่งไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน แต่มีภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ของตนและมีความจำเป็นที่จะต้องมีภริยา วลีของสามีนั้นสามารถทำการคืนดีภริยานั้นให้แก่สามีนั้นได้ ในทำนองเดียวกันกับกรณีที่วลีของชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนสามารถทำการสมรสให้แก่ชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนนั้นได้ ตามความในข้อ ๖๙ วรรคแรก

ข้อ ๒๐๐ การคืนดีจะสมบูรณ์ เมื่อมี

(๑) ผู้ทำการคืนดี

(๒) ผู้ถูกคืนดี

(๓) การกล่าวหรือเขียนคำคืนดี

องค์ประกอบของการคืนดี

หลักเกณฑ์ การคืนดีจะสมบูรณ์ เมื่อครบองค์ประกอบ ๓ ประการ ดังนี้

- ผู้ทำการคืนดี
- ผู้ถูกคืนดี
- การกล่าวหรือเขียนคำคืนดี

อธิบายศัพท์

๑. "การคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

๒. "การกล่าวหรือเขียนคำคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๐๓ วรรคแรก

ข้อพิจารณา

การคืนดีที่ถูกต้องตามกฎหมายของผู้ที่ไม่เป็นใบ้ ต้องกระทำโดยการกล่าวคำคืนดีหรือเขียนคำคืนดีถ้าไม่สามารถกล่าวได้ ถ้าคืนดีโดยการแสดงออกทางพฤติกรรม เช่น การกลับไปใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภริยาไม่ถือเป็นการคืนดีตามกฎหมายนี้โดยถือตามมัซฮับซาฟีอีย์ ส่วนมัซฮับอื่นเห็นว่า สามารถคืนดีโดยการแสดงออกทางพฤติกรรมได้ แม้จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียด

คุณสมบัติของผู้ทำการคืนดี

ข้อ ๒๐๑ ผู้ทำการคืนดี อันได้แก่ สามี ตัวแทนของสามี หรือวลีของสามี แล้วแต่กรณี จะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ไม่เป็นผู้พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม และมีสติสัมปชัญญะยกเว้นผู้เสพสุรายาเมาหรือสิ่งที่ทำให้เสียสติโดยเจตนาและสมัครใจเสพ และย่อมเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้น

(๒) ในขณะกล่าวหรือเขียนคำคืนดี มีเจตนาและสมัครใจที่จะกล่าว

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “การคืนดี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

๒. “วลี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๓. “ผู้ไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๔. “ผู้พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๔)

๕. “โดยเจตนา” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๑) วรรคสาม

๖. “โดยสมัครใจ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๑) วรรคแรก

๗. “การกล่าวหรือเขียนคำคืนดี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๐๓ วรรคแรก

ข้อพิจารณา

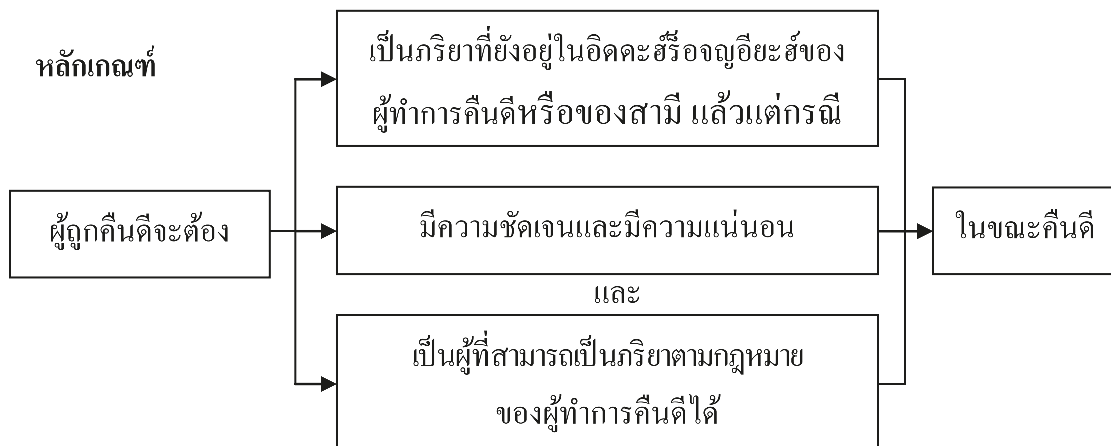
“มีสติสัมปชัญญะ ยกเว้นผู้เสพสุรายาเมาหรือสิ่งที่ทำให้เสียสติโดยเจตนาและสมัครใจเสพ และย่อมเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้น” ตามความใน (๑) หมายความว่า ผู้ทำการคืนดีนั้น ต้องเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะหรือต้องไม่เป็นผู้ที่ไม่มีสติสัมปชัญญะ ยกเว้นผู้ที่ไม่มีสติสัมปชัญญะอันเนื่องจากการเสพสุรายาเมาหรือสิ่งที่ทำให้เสียสติโดยเจตนาและสมัครใจเสพ และย่อมเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้นจากการเสพ เพราะกฎหมาย ถือว่าผู้ที่ไม่มีสติสัมปชัญญะอันเนื่องจากเหตุดังกล่าวเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ จึงมีคุณสมบัติเป็นผู้ทำการคืนดีได้ ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับข้อ ๑๗๐ (๑)

คุณสมบัติของผู้ถูกคืนดี

ข้อ ๒๐๒ ผู้ถูกคืนดีจะต้องเป็นภริยาที่อยู่ในอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ของผู้ทำการคืนดีหรือของสามี แล้วแต่กรณี มีความชัดเจนและแน่นอนและยังเป็นผู้ที่สามารถเป็นภริยาตามกฎหมายของผู้ทำการคืนดีได้ในขณะคืนดี

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๒. "การคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

๓. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

คุณสมบัติของผู้ถูกคืนดีมี ๓ ประการ คือ

๑. จะต้องเป็นภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ของผู้ทำการคืนดีในกรณีที่สามีเป็นผู้ทำการคืนดี หรือของสามีในกรณีที่ผู้แทนเป็นผู้ทำการคืนดี หรือในกรณีที่วลีของสามีเป็นผู้ทำการคืนดี แม้ยังไม่ชัดเจนหรือยังมีความสงสัยอยู่ว่า อิดดะฮ์นั้นเป็นอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์หรือไม่ หรือยังมีความสงสัยอยู่ว่า สามีได้หย่าภริยานั้นไปแล้วหรือไม่ ก็สามารถทำการคืนดีได้ โดยสามารถทำการคืนดีไปก่อนได้ และถ้าปรากฏในภายหลังว่า เป็นเช่นนั้นจริง ๆ การคืนดีนั้นก็จะมีผลตามกฎหมาย

๒. มีความชัดเจนและแน่นอนในตัวผู้ถูกคืนดีว่าเป็นบุคคลใด ชื่ออะไร

๓. ยังเป็นผู้ที่สามารถเป็นภริยาได้ตามกฎหมายของผู้ทำการคืนดีได้ในขณะคืนดี เช่น ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ทำการคืนดีเป็นมุสลิม ผู้ถูกคืนดีจะต้องไม่เป็นผู้พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามในขณะคืนดี ดังนั้น ถ้าในขณะคืนดีผู้ถูกคืนดีเป็นผู้พ้นจากการ

เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม การถูกคืนดีนั้นจะไม่มีผลตามกฎหมาย แม้ผู้ถูกคืนดีนั้นจะกลับเข้ารับอิสลามก่อนหมดระยะอิดดะฮ์ก็ตาม

“การกล่าวหรือเขียนคำคืนดี”

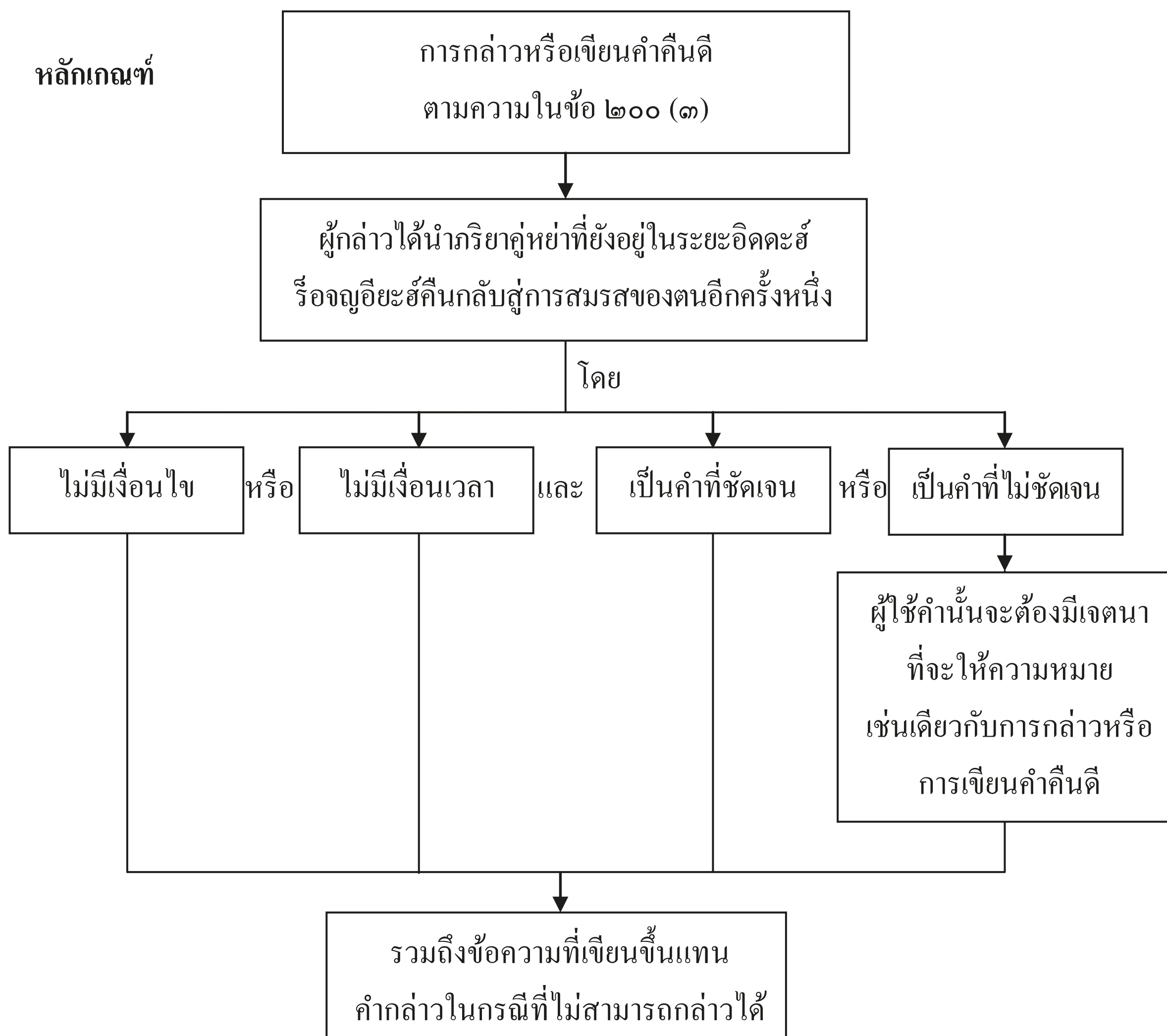
ข้อ ๒๐๓ “การกล่าวหรือเขียนคำคืนดี” ตามความในข้อ ๒๐๐ (๓) หมายความว่า การกล่าวที่ให้ความหมายว่าผู้กล่าวได้นำภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์คืนกลับสู่การสมรสของตนอีกครั้งหนึ่งโดยไม่มีเงื่อนไขและเงื่อนเวลาและไม่ว่าจะเป็นคำที่ชัดเจนหรือไม่ ในกรณีที่เป็นคำที่ไม่ชัดเจน ผู้ใช้คำนั้นจะต้องมีเจตนาที่จะให้มีความหมายเช่นว่านั้น ทั้งนี้ ให้รวมถึงข้อความที่เขียนขึ้นแทนคำกล่าวในกรณีที่ไม่สามารถกล่าวได้

บทอนุโลม

ในกรณีที่ผู้ทำการคืนดีเป็นใบ้ ให้นำความในข้อ ๑๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

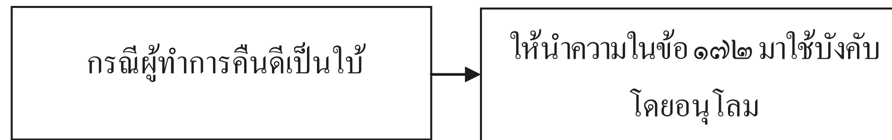
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์รี้อจญอียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๒. "การคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

ข้อพิจารณา

๑. การกล่าวหรือเขียนคำคืนดีนั้น ในหลักกฎหมายนี้แบ่งออกได้สองประเภท คือ ชัดเจนและไม่ชัดเจน หากคืนดีด้วยการกล่าวหรือเขียนคำคืนดีด้วยคำที่ชัดเจน ไม่จำต้องอาศัยเจตนา แต่หากคืนดีด้วยการกล่าวหรือเขียนด้วยคำที่ไม่ชัดเจน จะต้องกล่าวหรือเขียนด้วยเจตนาที่จะให้มีความหมายว่าทำการคืนดี

๒. " ผู้กล่าวได้นำภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รี้อจญอียะฮ์คืนกลับสู่การสมรสของตนอีกครั้งหนึ่ง" ตามความในวรรคแรก หมายความว่า ผู้กล่าวได้นำภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รี้อจญอียะฮ์คืนกลับสู่การเป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมายของตนอีกครั้งหนึ่ง โดยไม่ต้องสมรสใหม่ เพราะ "การสมรส" ในกรณีนี้ ไม่ใช่กรณี "การสมรส" ตามนิยามศัพท์ ในข้อ ๓๒ แต่หมายถึงการเป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย

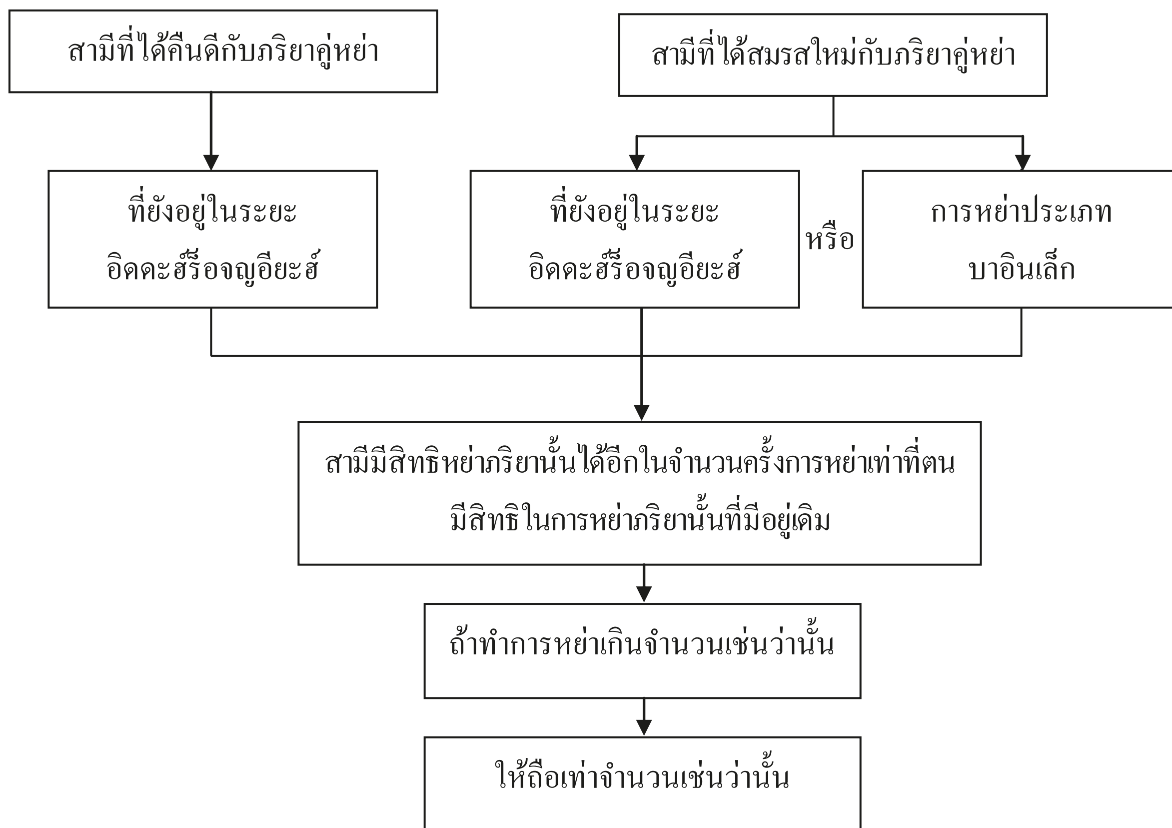

จำนวนครั้งการหย่าของสามีที่คืนดีหรือสมรสใหม่กับภริยาคู่หย่า

ข้อ ๒๐๔ สามีที่ได้คืนดีหรือสมรสใหม่กับภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ร็อจญูอียะฮ์ หรือสมรสใหม่กับภริยาคู่หย่าในการหย่าประเภทบาอินเล็ก มีสิทธิหย่าภริยานั้นได้อีกในจำนวนครั้งการหย่าเท่าที่ตนมีสิทธิในการหย่าภริยานั้นที่มีอยู่เดิม ถ้าทำการหย่าเกินจำนวนเช่นว่านั้นให้ถือเท่าจำนวนเช่นว่านั้น

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “อิดดะฮ์ร็อจญูอียะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๒. “การหย่า” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

๑. "มีสิทธิหย่าภริยานั้นได้อีกในจำนวนครั้งการหย่าเท่าที่ตนมีสิทธิในการหย่าภริยานั้นที่มีอยู่เดิม" หมายความว่า สามีมีสิทธิหย่าภริยาได้อีกในจำนวนครั้งการหย่าที่เหลืออยู่ หลังจากหย่าภริยา เช่น ก่อนที่สามีจะคืนดีหรือสมรสใหม่กับภริยาคู่หย่า สามียังเหลือสิทธิในการหย่าภริยาอยู่อีกสองครั้ง เพราะได้ทำการหย่าภริยาไปแล้วหนึ่งครั้ง ดังนั้น เมื่อคืนดีกันแล้ว สามีนั้นสามารถหย่าภริยาได้อีกสองครั้งตามสิทธิที่มีอยู่เดิม

๒. "ถ้าทำการหย่าเกินจำนวนเช่นว่านั้นให้ถือเท่าจำนวนเช่นว่านั้น" หมายความว่า ถ้าสามีทำการหย่าภริยาเกินจำนวนที่มีอยู่เดิม ให้ถือเท่าจำนวนดังกล่าว เช่น ก่อนที่สามีจะคืนดีกับภริยา หรือสมรสใหม่กับภริยาคู่หย่า สามียังเหลือสิทธิในการหย่าภริยาอยู่อีกหนึ่งครั้ง เพราะได้ทำการหย่าภริยาไปแล้วสองครั้ง และเมื่อคืนดี หรือสมรสใหม่กับภริยาคู่หย่าแล้ว สามีได้ทำการหย่าภริยานั้นอีกจำนวนสองครั้งการหย่า เท่ากับว่าสามีได้หย่าภริยา-เกินมาหนึ่งครั้ง จึงต้องถือว่าในครั้งสุดท้ายนี้สามีได้ทำการหย่าเพียงหนึ่งครั้งการหย่าเท่านั้น

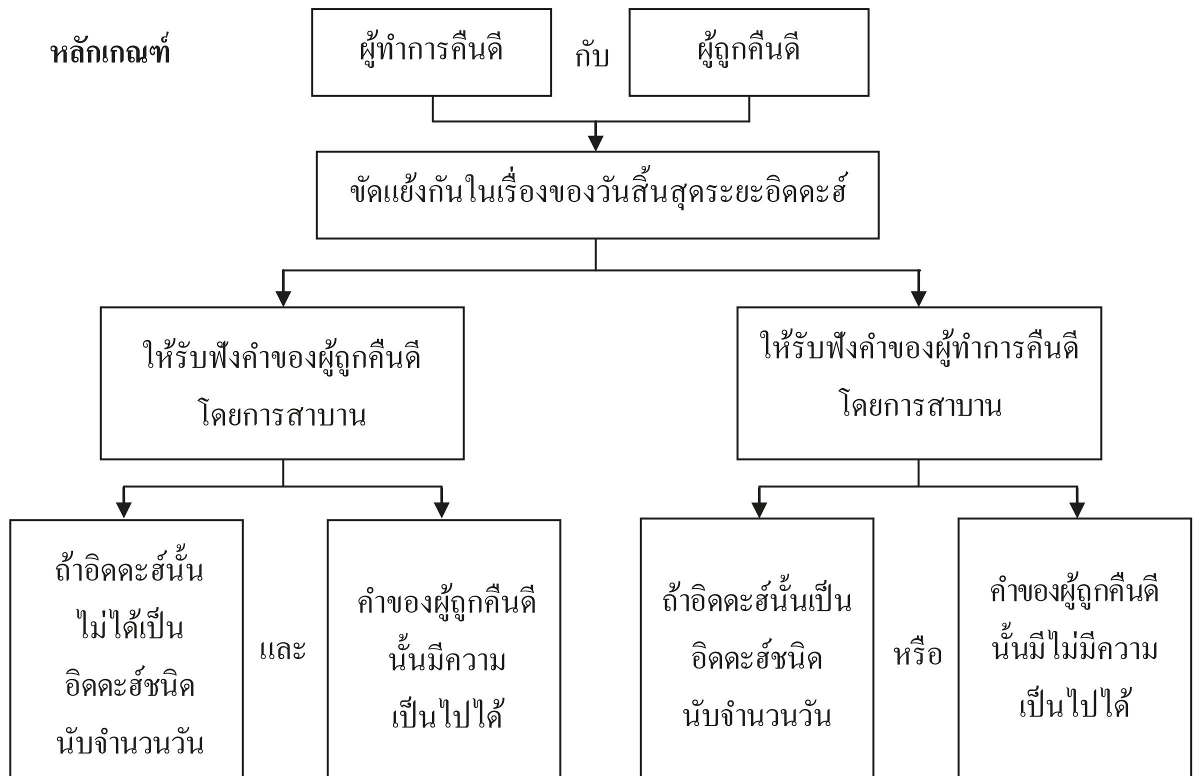
๓. "การสมรสใหม่กับภริยาคู่หย่าในการหย่าประเภทบาอินเล็ก" หมายความว่า การสมรสใหม่กับภริยาคู่หย่าที่ถูกหย่าด้วยการหย่าประเภทที่ทำให้ผู้ถูกหย่าต้องอยู่ในอิดดะฮ์บาอินเล็ก ซึ่งเรียกว่า การหย่าประเภทบาอินเล็กตามความในข้อ ๑๗๗

การขัดแย้งกันในเรื่องวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์

ข้อ ๒๐๕ ในกรณีที่ผู้ทำการคืนดีกับผู้ถูกคืนดีขัดแย้งกันในเรื่องของวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ ให้รับฟังคำของผู้ถูกคืนดีโดยการสาบาน ถ้าอิดดะฮ์นั้นไม่ได้เป็นอิดดะฮ์ชนิดนับจำนวนวันและคำของผู้ถูกคืนดีนั้นมีความเป็นไปได้ แต่ถ้าอิดดะฮ์นั้นเป็นอิดดะฮ์ชนิดนับจำนวนวันหรือคำของผู้ถูกคืนดีนั้นไม่มีความเป็นไปได้ให้รับฟังคำของผู้ทำการคืนดีโดยการสาบาน

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

๒. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๓. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

ข้อพิจารณา

๑. "อิดดะฮ์ชนิดนับจำนวนวัน" หมายความว่า อิดดะฮ์ชนิดที่ต้องใช้จำนวนวันเป็นตัวกำหนดการพ้นระยะอิดดะฮ์ เช่น อิดดะฮ์ที่เกิดขึ้นกับหญิงอันเนื่องจากสามีตาย คือ สี่เดือนสิบวันนับตั้งแต่วันที่สามีถึงแก่ความตาย ตามความในข้อ ๒๙๙ (๒)

ส่วนอิดดะฮ์ อื่นนอกจากอิดดะฮ์ชนิดนับจำนวนวันเป็นอิดดะฮ์ที่ต้องใช้สิ่งอื่น เช่น ช่วงว่างระหว่างการมีประจำเดือน หรือช่วงว่างระหว่างการมีเลือดนิฟาสกับการมีประจำเดือนเป็นตัวกำหนดการพ้นระยะอิดดะฮ์ ซึ่งเป็นอิดดะฮ์ของหญิงที่อยู่ใน

วัยมีประจำเดือนและมีประจำเดือนปกติ ที่ไม่ได้เกิดจากเหตุสามีตาย และหญิงนั้นไม่ได้เป็นหญิงมีครรภ์ ตามความในข้อ ๒๙๙ (๓)

๒. "คำของผู้ถูกคืนดีนั้นมีความเป็นไปได้ หมายความว่า เมื่อพิจารณาคำของผู้ถูกคืนดีนั้นแล้ว เห็นว่ามีความเป็นไปได้ เช่น ผู้ถูกคืนดีอ้างวันสิ้นสุดการมีประจำเดือนและวันเริ่มมีประจำเดือน ในขณะที่ผู้ถูกคืนดีนั้นเป็นหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือนและมีประจำเดือนปกติ อีกทั้งในช่วงระยะอิดดะฮ์นั้นไม่ได้มีครรภ์

"คำของผู้ถูกคืนดีนั้นไม่มีความเป็นไปได้" หมายความว่า เมื่อพิจารณาคำของผู้ถูกคืนดีนั้นแล้ว เห็นว่าไม่มีความเป็นไปได้ เช่น ผู้ถูกคืนดีอ้างวันสิ้นสุดการมีประจำเดือนและวันเริ่มมีประจำเดือน ในขณะที่ผู้ถูกคืนดีนั้น แม้เป็นหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือนและมีประจำเดือนปกติ แต่ในช่วงระยะอิดดะฮ์นั้นเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกคืนดีนั้นกำลังตั้งครรภ์

"ให้รับฟังคำของผู้ทำการคืนดีโดยการสาบาน" หมายความว่า เมื่อผู้ทำการคืนดียอมสาบานยืนยันคำกล่าวอ้างของตน จำเป็นต้องรับฟังคำของผู้ทำการคืนดีโดยไม่ต้องพิจารณาพยานหลักฐานใด ๆ อีก และ "ให้รับฟังคำของผู้ถูกคืนดี โดยการสาบาน" หมายความว่า เมื่อผู้ถูกคืนดียอมสาบานยืนยันคำกล่าวอ้างของตน จำเป็นต้องรับฟังคำของผู้ถูกคืนดีโดยไม่ต้องพิจารณาพยานหลักฐานใด ๆ อีก

การรับฟังเกี่ยวกับวันคืนดี

ข้อ ๒๐๖ ในกรณีที่หลังจากสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ และผู้ถูกคืนดียังไม่ได้สมรสกับผู้ใด ผู้ทำการคืนดีได้อ้างว่าตนได้ทำการคืนดีแล้วก่อนวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ แต่ผู้ถูกคืนดีให้การว่าผู้ทำการคืนดีได้ทำการคืนดีหลังวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ ทั้งที่ทั้งสองฝ่ายรับกันในเรื่องของวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ ให้รับฟังคำของผู้ถูกคืนดีถ้าผู้คืนดีได้ทำการสาบานว่าตนไม่รู้ความจริงว่าผู้ทำการคืนดีได้ทำการคืนดีก่อนวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ แต่ถ้าผู้ทำการคืนดีกับผู้ถูกคืนดีนั้นขัดแย้งกันในเรื่องของวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ ทั้งที่ทั้งสองฝ่ายรับกันในเรื่องของวันคืนดีให้รับฟังคำของผู้คืนดีโดยการสาบาน

หลักเกณฑ์

หลังจากสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ และ ผู้ถูกคืนดียังไม่ได้สมรสกับผู้ใด

- ผู้ทำการคืนดีได้อ้างว่าตนได้ทำการคืนดีแล้วก่อนวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ แต่ ผู้ถูกคืนดีให้การว่าผู้ทำการคืนดีได้ทำการคืนดีหลังวันสิ้นสุดอิดดะฮ์
  - โดย → ทั้งสองฝ่ายรับกันในเรื่องของวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์
  - → ถ้าผู้คืนดีได้ทำการสาบานว่าตนไม่รู้ความจริงว่าผู้ทำการคืนดีได้ทำการคืนดีก่อนวันสิ้นสุดอิดดะฮ์
  - **ผล** → ให้รับฟังคำของผู้ถูกคืนดี
- ผู้ทำการคืนดีและผู้ถูกคืนดีรับกันในเรื่องของวันคืนดี
  - แต่ → ทั้งสองฝ่ายขัดแย้งกันในเรื่องของวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์
  - **ผล** → ให้รับฟังคำของผู้คืนดีโดยการสาบาน

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. "การคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นหลักเกณฑ์ในการรับฟังข้อเท็จจริงจากผู้คืนดีและผู้ถูกคืนดี ในกรณีที่ทั้งสองได้ขัดแย้งกันในเรื่อง

(๑) วันทำการคืนดี แต่ทั้งสองรับกันในเรื่องวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ ซึ่งในกรณีนี้ต้องรับฟังคำของผู้ถูกคืนดี ถ้าผู้คืนดีได้ทำการสาบานว่าตนไม่รู้ถึงความจริงว่าผู้ทำการคืนดีได้ทำการคืนดีก่อนวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์

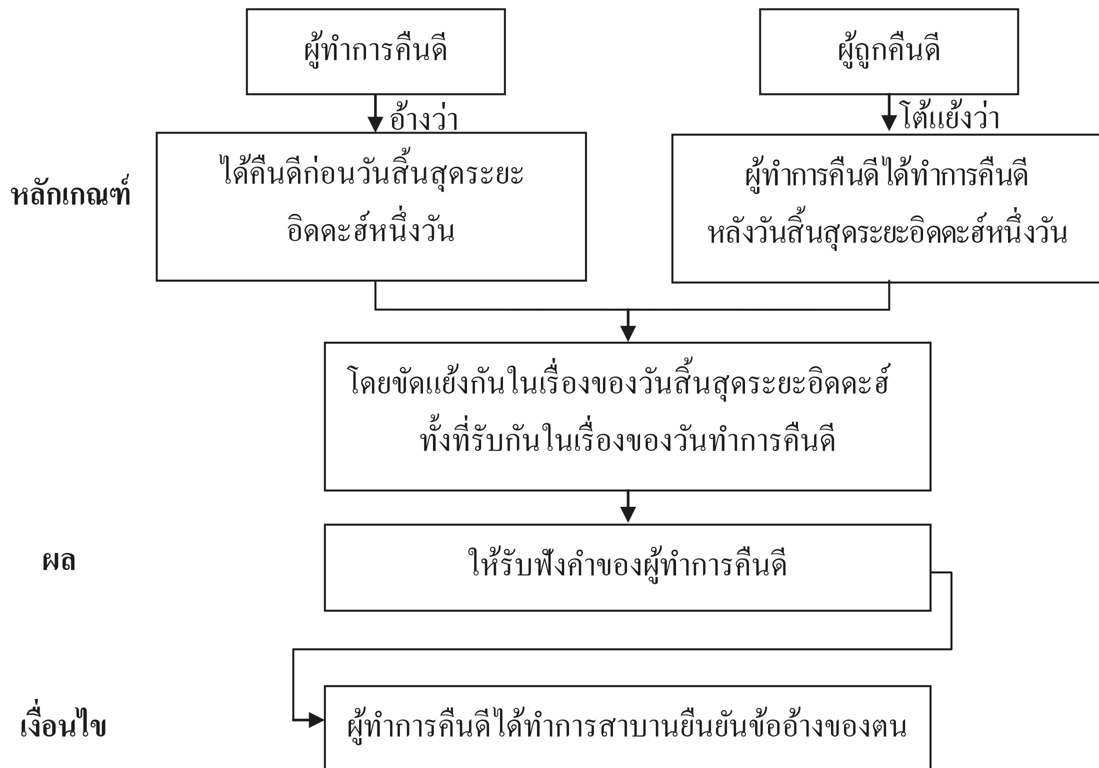
(๒) วันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ แต่ทั้งสองรับกันในเรื่องวันทำการคืนดี กรณีนี้ต้องรับฟังคำของผู้ทำการคืนดีถ้าผู้ทำการคืนดียอมสาบานยืนยันคำกล่าวอ้างของตน

หมายเหตุ ผู้คืนดี หมายถึง ผู้ทำการคืนดี

การขัดแย้งกันในเรื่องของวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์

ข้อ ๒๐๗ ในกรณีที่ผู้ทำการคืนดีอ้างว่าได้คืนดีก่อนวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์หนึ่งวัน แต่ผู้ถูกคืนดีโต้แย้งว่าผู้ทำการคืนดีได้ทำการคืนดีหลังวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์หนึ่งวัน โดยขัดแย้งกันในเรื่องของวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ทั้งที่รับกันในเรื่องของวันทำการคืนดี ให้รับฟังคำของผู้ทำการคืนดี ถ้าผู้ทำการคืนดีได้ทำการสาบานยืนยันข้ออ้างของตน

อธิบายศัพท์

๑. "การคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

๒. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๓. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นส่วนหนึ่งของรายละเอียด หรือตัวอย่างในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในการรับฟังข้อเท็จจริงจากผู้คืนดีและผู้ถูกคืนดี ในกรณีที่ทั้งสองได้ขัดแย้งกันในเรื่องวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ ทั้งที่รับกันในเรื่องของวันทำการคืนดีตามความในตอนท้ายของข้อ ๒๐๖

ข้อ ๒๐๘ การทำการคืนดีนั้นไม่อาจทำได้ด้วยการกระทำอื่น นอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้

การคืนดีต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้

หลักเกณฑ์

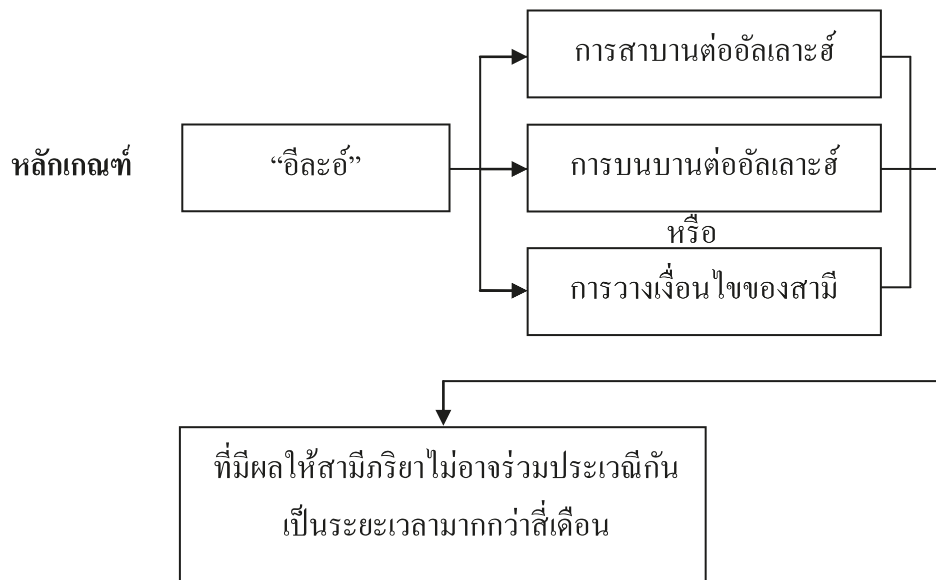
อธิบายศัพท์

"การคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

หมวด ๖
อีละอ์

"อีละอ์" **ข้อ ๒๐๙** "อีละอ์" หมายความว่า การสาบานหรือบนบานต่ออัลเลาะฮ์หรือการวางเงื่อนไขของสามีที่มีผลให้สามีภริยาไม่อาจร่วมประเวณีกันเป็นระยะเวลามากกว่าสี่เดือน

อธิบายศัพท์

๑. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๒. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

ข้อพิจารณา

๑. "การสาบาน" หมายความว่า การสาบานต่ออัลเลาะฮ์ ซึ่งได้แก่การสัญญาต่ออัลเลาะฮ์ว่าจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในรูปแบบของการสาบานตามกฎหมายนี้ ส่วน "การบนบาน" หมายความว่า การบนบานต่ออัลเลาะฮ์ ซึ่งได้แก่การสัญญาต่ออัลเลาะฮ์ว่าจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในรูปแบบของการบนบานตามกฎหมายนี้

โดยทั่วไป การไม่ทำตามการสาบานหรือทวนสาบานและการไม่ทำตามคำบนบานถือเป็นการกระทำความผิดทางอาญาที่จะต้องได้รับโทษทัณฑ์

ในกรณีที่ใช้การสาบานทำอีละอ์นั้น เช่นกรณีที่สามีกล่าวแก่ภริยาว่า "วัลลอฮี ผมจะไม่ร่วมประเวณีกับคุณเป็นเวลาห้าเดือน" ส่วนกรณีที่ใช้การบนบานทำอีละอ์นั้น เช่น กรณีที่สามีกล่าวแก่ภริยาว่า "ถ้าผมร่วมประเวณีกับคุณ เพื่ออัลเลาะฮ์ การถือศีลอดสามวันเป็นภาระเหนือผม" และ "การวางเงื่อนไข" หมายความว่า การวางเงื่อนไขใด ๆ ก็ตามที่จะส่งผลให้ผู้วางเงื่อนไขไม่ร่วมประเวณีที่ถูกต้องตามกฎหมายกับภริยาตน เช่น สามีกล่าวแก่ภริยาว่า "ถ้าผมร่วมประเวณีกับคุณ คุณหย่าขาดจากผม"

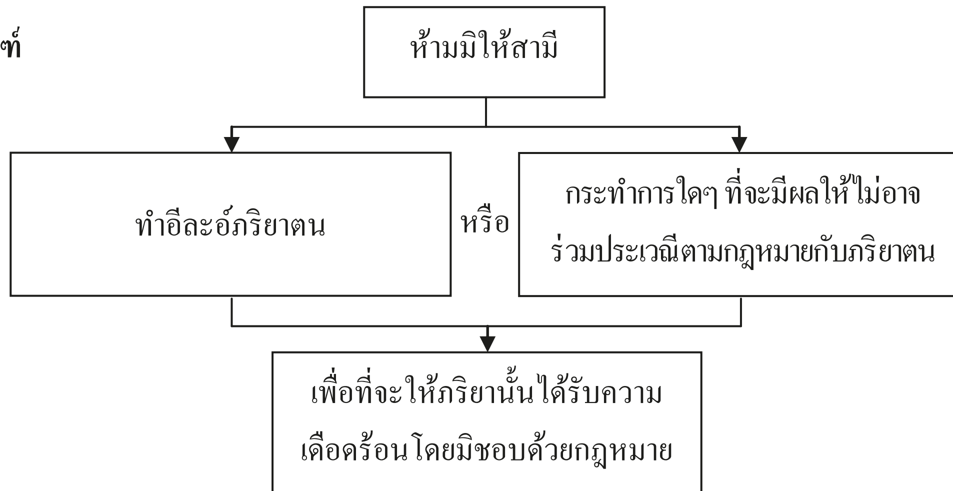
๒. การทำอีละอ์ภริยาเป็นสิ่งต้องห้ามตามความในข้อ ๒๑๐ แต่ถ้าทำไปแล้วก็จะมีผลตามกฎหมาย

ห้ามสามีทำอีละอ์หรือกระทำการใด ๆ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ภริยาได้รับความเดือดร้อน

ข้อ ๒๑๐ ห้ามมิให้สามีทำอีละอ์ภริยาตนหรือกระทำการใด ๆ ที่จะมีผลให้ไม่อาจร่วมประเวณีตามกฎหมายกับภริยาตน เพื่อที่จะให้ภริยานั้นได้รับความเดือดร้อนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "อีละอ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๐๙

๒. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๓. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นการห้ามมิให้สามีกระทำต่อภริยาสองกรณี คือ

๑. ห้ามสามีทำอีละอ์ภริยาตน

๒. ห้ามสามีกระทำการใด ๆ ที่จะมีผลให้ไม่อาจร่วมประเวณีตามกฎหมายกับภริยาตน เพื่อที่จะให้ภริยานั้นได้รับความเดือดร้อนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แม้จะไม่ถือเป็นการทำอีละอ์ เช่น ไปอยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลจากภริยา เพื่อจะได้ไม่สามารถร่วมหลับนอนกับภริยา เพื่อที่จะให้ภริยานั้นได้รับความเดือดร้อนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ข้อ ๒๑๑ อีละอ์จะสมบูรณ์ เมื่อมี

(๑) สามีซึ่งเป็นผู้สาบาน บนบานหรือวางเงื่อนไข แล้วแต่กรณี

(๒) สิ่งที่ถูกสาบานต่อ สิ่งที่บนบานว่าทำหรือสิ่งที่เป็นเงื่อนไข แล้วแต่กรณี

องค์ประกอบของอีละอ์

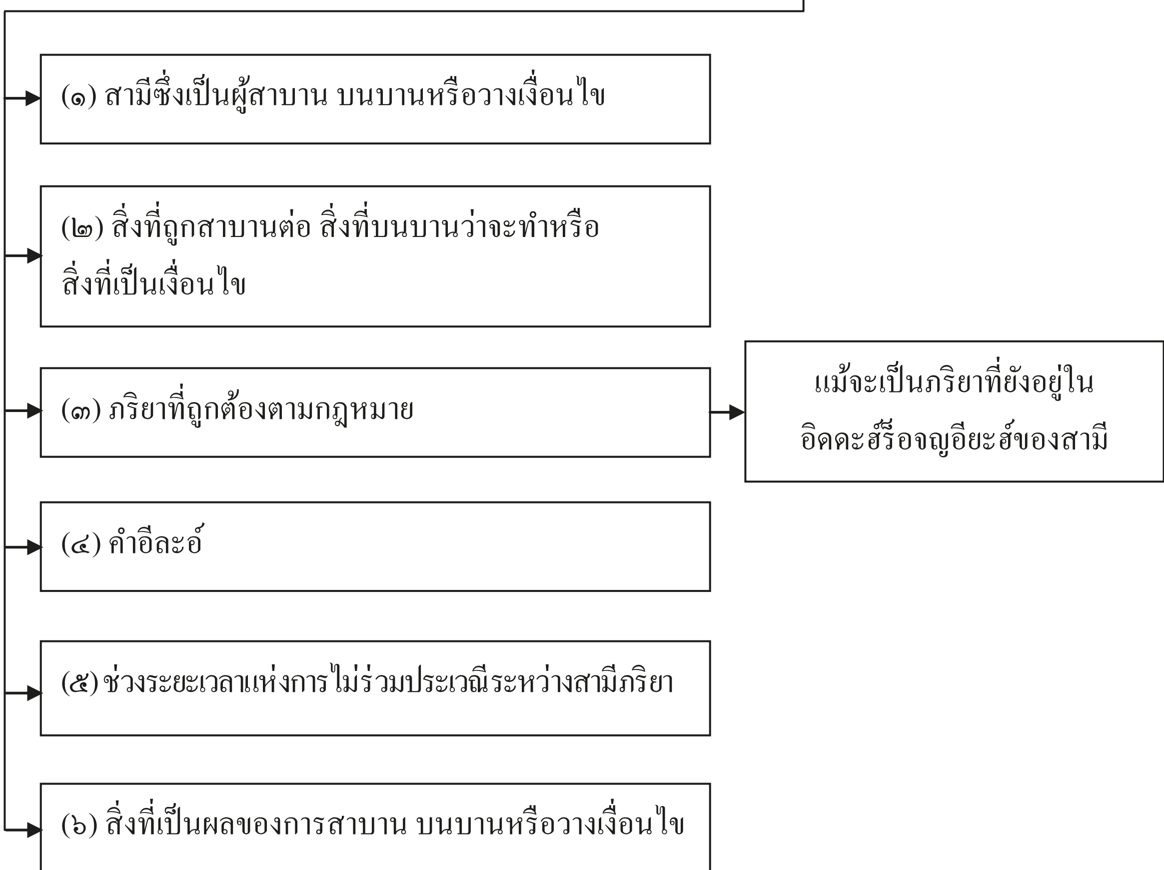
(๓) ภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย แม้จะเป็นภริยาที่ยังอยู่ในอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ของสามี

(๔) คำอีละอ์

(๕) ช่วงระยะเวลาแห่งการไม่ร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยา

(๖) สิ่งที่เป็นผลของการสาบาน บนบานหรือวางเงื่อนไข แล้วแต่กรณี

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "อีละอ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๐๙

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. "อิดดะฮ์หรือจญอียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๔. "คำอีละอ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๑๗

๕. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นองค์ประกอบของอีละอ์ที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ซึ่งมี ๖ ประการ ตามความใน (๑) ถึง (๖)

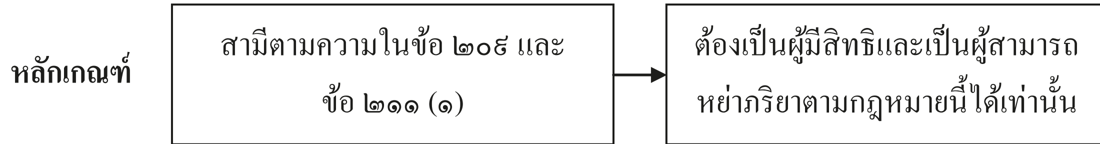
"สิ่งที่เป็นผลของการสาบาน บนบาน หรือวางเงื่อนไข" ตามความใน (๖) หมายความว่า ผลของการสาบาน บนบาน หรือวางเงื่อนไข ที่สามีตามความใน (๑) ได้กระทำขึ้น ซึ่งช่วงระยะเวลาแห่งการไม่ร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยาตามความใน (๕) เป็นส่วนหนึ่งของผลเช่นว่านั้น ดังนั้น หากสามีสาบาน บนบาน หรือวางเงื่อนไขแล้ว ไม่เกิดผลออกมาหรือเกิดผลออกมาแต่ในผลนั้นไม่มีช่วงระยะเวลาแห่งการไม่ร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยา อีละอ์นั้นก็ไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย

"ช่วงระยะเวลาแห่งการไม่ร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยา" ตามความใน (๕) หมายความว่า ช่วงระยะเวลาแห่งการไม่ร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยาที่เกินกว่าสี่เดือน ไม่ว่าจะระบุหรือไม่ เพราะแม้ไม่ระบุแต่ถ้าให้ความหมายเช่นนั้น ก็ถือว่าระบุแล้ว

คุณสมบัติของผู้ทำอีละอ์

ข้อ ๒๑๒ สามีตามความในข้อ ๒๐๙ และข้อ ๒๑๑ (๑) ต้องเป็นผู้มีสิทธิและสามารถหย่าภริยาตามกฎหมายนี้ได้เท่านั้น

อธิบายศัพท์

"กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

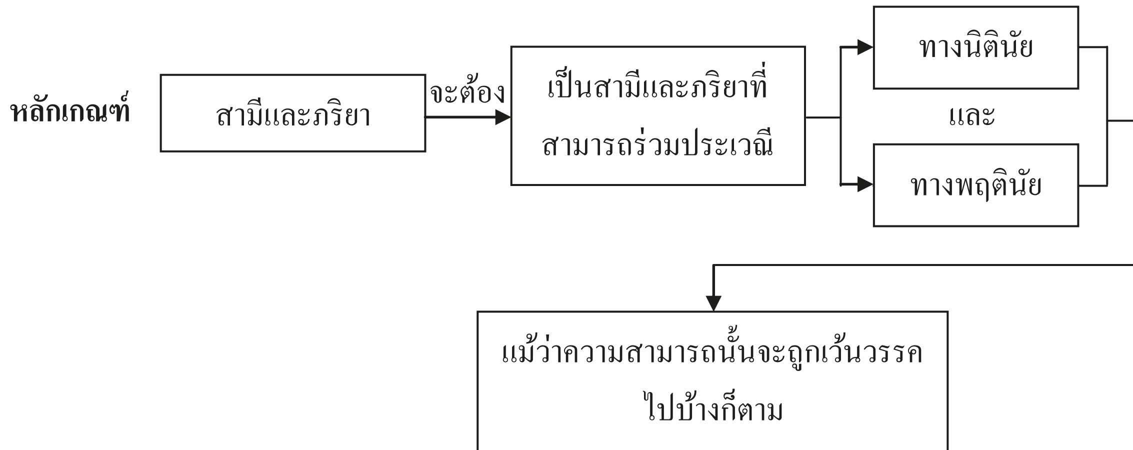
การทำอีละอ์เป็นการกระทำของสามีและสามีนั้นต้องเป็นผู้มีสิทธิและสามารถหย่าภริยาตนได้ตามกฎหมาย ดังนั้น สามีที่เป็นผู้เยาว์หรือไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนไม่มีสิทธิทำอีละอ์เพราะไม่มีสิทธิหย่าภริยา

ความสามารถของสามีในการทำอีละอ์

ข้อ ๒๑๓ สามีและภริยานั้นจะต้องเป็นผู้ที่สามารถร่วมประเวณีกันได้ทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย แม้ว่าความสามารถนั้นจะถูกเว้นวรรคไปบ้างก็ตาม

หลักเกณฑ์

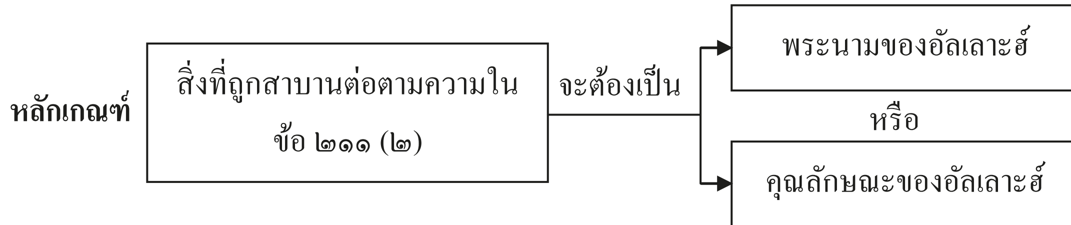
อธิบายศัพท์

"ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

ข้อพิจารณา

"สามีและภริยานั้นจะต้องเป็นผู้ที่สามารถร่วมประเวณีกันได้ทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย แม้ความสามารถจะถูกเว้นวรรคไปบ้างก็ตาม" หมายความว่า ในขณะทำอีละอ์สามีและภริยานั้นจะต้องเป็นผู้ที่โดยทั่วไป ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถร่วมประเวณีกันได้ทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย แม้ความสามารถจะไม่มีอยู่ตลอดเวลาก็ตามความสามารถในทางนิตินัย เช่น ภริยานั้นยังเป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนในทางพฤตินัย เช่น สามีมีอวัยวะเพศที่สามารถทำการร่วมประเวณีได้

ข้อ ๒๑๔ สิ่งที่ถูกสาบานต่อตามความในข้อ ๒๑๑ (๒) นั้น จะต้องเป็นพระนามหรือคุณลักษณะของอัลเลาะฮ์เท่านั้น **สิ่งที่ถูกสาบานต่อ**

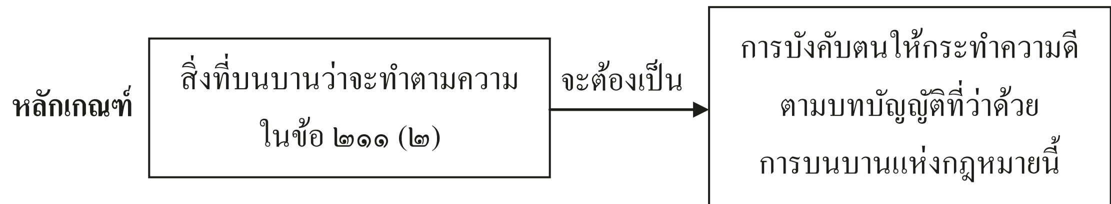
ข้อพิจารณา

"จะต้องเป็นพระนามหรือคุณลักษณะของอัลเลาะฮ์" หมายความว่า จะต้องเป็นพระนามของอัลเลาะฮ์ พระนามใดพระนามหนึ่งหรือคุณลักษณะของอัลเลาะฮ์คุณลักษณะใดคุณลักษณะหนึ่ง เช่น อัลเลาะฮ์ อาดร์เราะฮ์มาน (ผู้ทรงกรุณาปรานี) อัลญับบาดร์ (ผู้ทรงอานุภาพ) อัลฮาดีย์ (ผู้ทรงนำทาง) เช่น กรณีที่สามีกล่าวแก่ภริยาว่า "วัลลอฮี ฉันจะไม่ร่วมประเวณีกับเธออีกต่อไป" หรือ "วาดร์เราะฮ์มานี ฉันจะไม่ร่วมประเวณีกับเธอเป็นเวลาห้าเดือน"

สิ่งที่บนบาน ว่าจะทำ

ข้อ ๒๑๕ สิ่งที่บนบานว่าจะทำตามความในข้อ ๒๑๑ (๒) นั้น จะต้องเป็นการบังคับตนให้กระทำความดีตามบทบัญญัติที่ว่าด้วยการบนบานแห่งกฎหมายนี้

อธิบายศัพท์

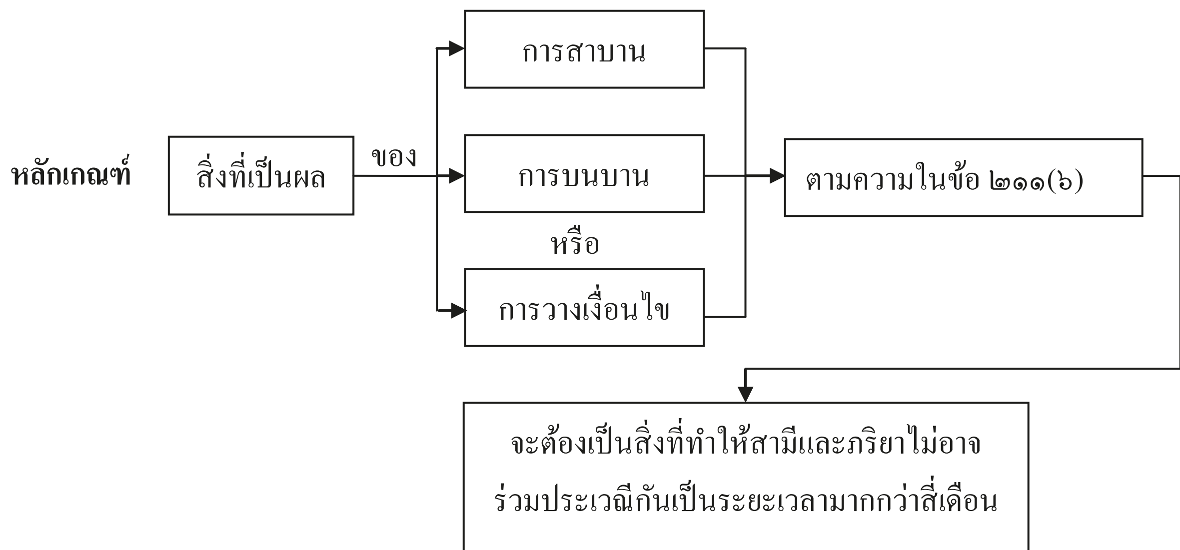
"กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

"จะต้องเป็นการบังคับตนให้กระทำความดีตามบทบัญญัติที่ว่าด้วยการบนบานแห่งกฎหมายนี้" หมายความว่า จะต้องเป็นการบังคับตนให้กระทำความดีอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติที่ว่าด้วยการบนบานแห่งกฎหมายนี้ เช่น การบังคับตนให้ละหมาด ถือศีลอด หรือบริจาค เช่น กรณีที่สามีกล่าวแก่ภริยาว่า "เพื่ออัลเลาะฮ์ การถือศีลอดหนึ่งวัน เป็นภาระเหนือฉัน ถ้าฉันร่วมประเวณีกับเธอ"

ข้อ ๒๑๖ สิ่งที่เป็นผลของการสาบาน บนบานหรือวางเงื่อนไขตามความในข้อ ๒๑๑ (๖) นั้น จะต้องเป็นสิ่งที่ทำให้สามีและภริยาไม่อาจร่วมประเวณีกันเป็นระยะเวลามากกว่าสี่เดือน

สิ่งที่เป็นผลของการสาบาน บนบานหรือวางเงื่อนไข

อธิบายศัพท์

๑. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๒. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

ข้อพิจารณา

"สิ่งที่ทำให้สามีและภริยาไม่อาจร่วมประเวณีกัน" หมายความว่า สิ่งที่ทำให้สามีภริยาไม่อาจร่วมประเวณีที่ถูกต้องตามกฎหมายกันได้ แม้สามารถร่วมประเวณีที่ผิดกฎหมายกันได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ถือว่าการร่วมประเวณีที่ผิดกฎหมายเป็นการร่วมประเวณีตามความในข้อนี้ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของอีละอ์ เช่น กรณีที่สามีกล่าวแก่ภริยาว่า "วัลลอฮี ฉันจะไม่ร่วมประเวณีกับเธอในขณะที่เธอมีประจำเดือนตลอดไป" หรือ "วาดร์เราะฮ์มานี ฉันจะไม่ร่วมประเวณีกับเธอในขณะที่เธออยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอมเป็นเวลาห้าเดือน" การกระทำเช่นนั้นของสามีไม่ถือเป็นการทำอีละอ์เพราะขาดองค์ประกอบดังกล่าว

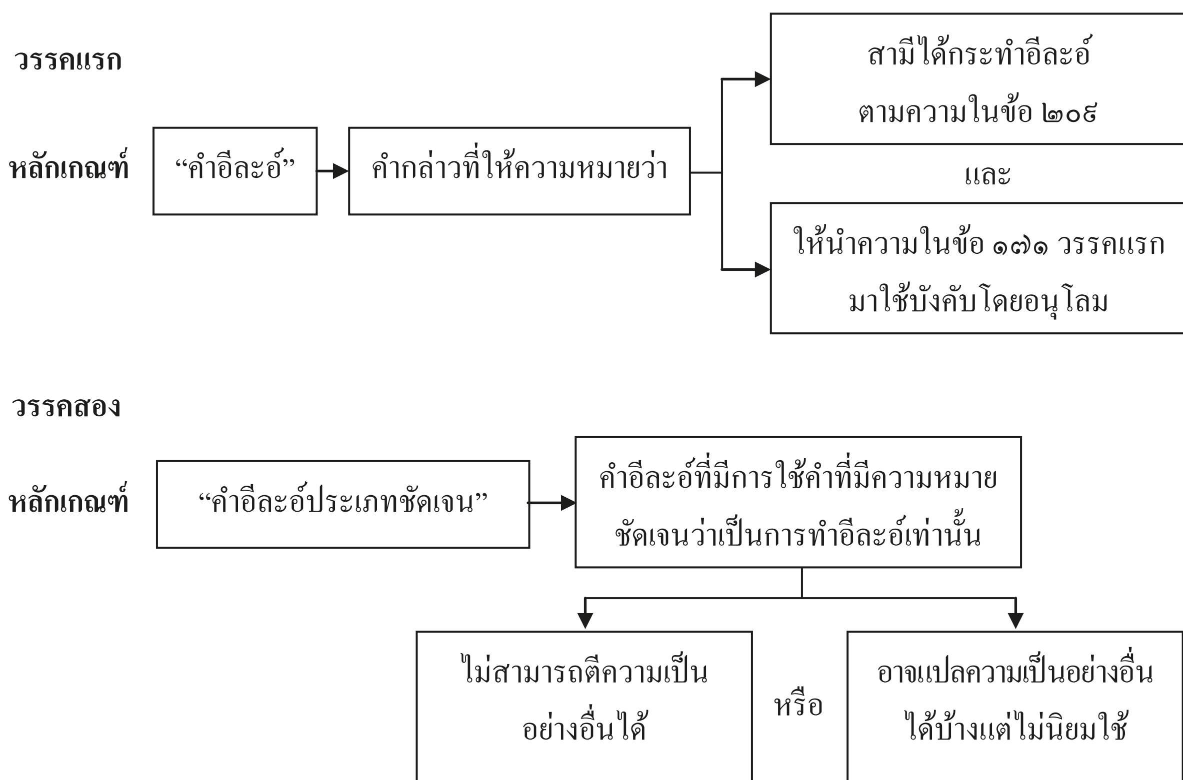

“คำอีละอ์” **ข้อ ๒๑๗** “คำอีละอ์” หมายความว่า คำกล่าวที่ให้ความหมายว่าสามีได้กระทำอีละอ์ตามความในข้อ ๒๐๔ และให้นำความในข้อ ๑๗๑ วรรคแรกมาใช้บังคับโดยอนุโลม

“คำอีละอ์ประเภทชัดเจน” “คำอีละอ์ประเภทชัดเจน” หมายความว่า คำอีละอ์ที่มีการใช้คำที่มีความหมายชัดเจนว่า เป็นการทำอีละอ์เท่านั้น ไม่สามารถตีความเป็นอย่างอื่นได้ หรืออาจแปลความเป็นอย่างอื่นได้บ้างแต่ไม่นิยมใช้

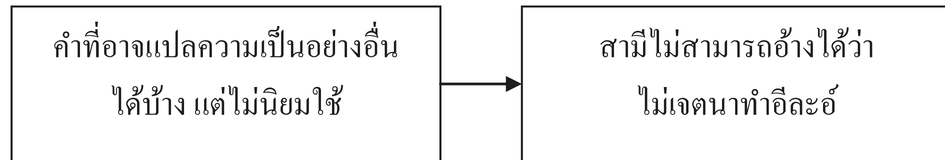
กรณีสามีใช้คำที่อาจแปลความเป็นอย่างอื่นได้บ้าง แต่ไม่นิยมใช้ สามีนั้นไม่สามารถอ้างได้ว่าไม่เจตนาทำอีละอ์

“คำอีละอ์ประเภทไม่ชัดเจน” “คำอีละอ์ประเภทไม่ชัดเจน” หมายความว่า คำอีละอ์ที่มีการใช้คำต่างไปจากวรรคก่อน

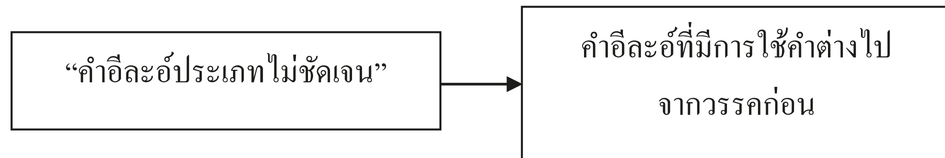
วรรคสาม

หลักเกณฑ์

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

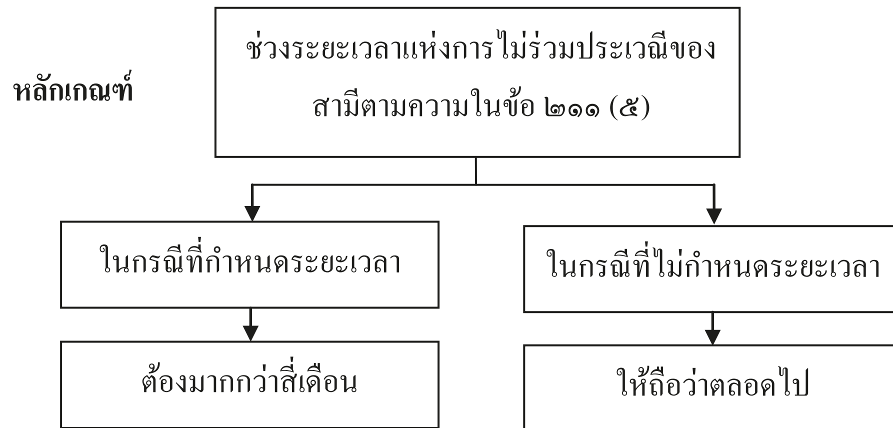
"อีละอ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๐๙

ระยะเวลาแห่งการไม่ร่วมประเวณีของสามี

ข้อ ๒๑๘ ช่วงระยะเวลาแห่งการไม่ร่วมประเวณีของสามีตามความในข้อ ๒๑๑ (๕) ต้องมากกว่าสี่เดือนในกรณีที่ไม่กำหนดระยะเวลา ให้ถือว่าตลอดไป

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๒. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

ข้อ ๒๑๘ ในช่วงเวลาสี่เดือนหลังจากการทำอีละอ์ ถ้าไม่มีการร่วมประเวณีหรือการสิ้นสุดการสมรสเกิดขึ้น ภริยามีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้สามีหยุดการกระทำตามที่กำหนดไว้ในการทำอีละอ์โดยการร่วมประเวณีกับภริยาและชำระค่าปรับสาบานหรือทำการหย่า แต่ถ้าในขณะนั้นภริยาไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะรับการร่วมประเวณีตามกฎหมายได้ เนื่องจากมีอุปสรรคที่เกิดจากหลักกฎหมายให้ศาลสั่งให้สามีหย่าได้เพียงอย่างเดียว แต่ถ้าอุปสรรคนั้นเกิดจากธรรมชาติเพียงการรับคำของสามีโดยการสาบานว่าจะร่วมประเวณีกับภริยาเมื่ออุปสรรคนั้นหมดสิ้นไปแล้ว ก็ถือเสมือนว่าสามีได้ร่วมประเวณีกับภริยาภายในเวลาแล้ว หรือถ้าในขณะนั้นสามีไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะรับการร่วมประเวณีตามกฎหมายได้เนื่องจากมีอุปสรรคที่เกิดจากเหตุสุดวิสัยภริยามีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งให้สามีหยุดการกระทำตามที่กำหนดไว้ในการทำอีละอ์ โดยการรับว่าจะร่วมประเวณีกับภริยาเมื่ออุปสรรคนั้นสิ้นสุดลง ถ้าสามีไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลให้ศาลพิพากษาให้หย่าแทนสามีหนึ่งครั้งการหย่า

กรณีไม่มีการร่วมประเวณีหรือสิ้นสุดการสมรสในช่วงเวลาสี่เดือนหลังการทำอีละอ์

ถ้าสามีร่วมประเวณีกับภริยาภายในระยะเวลาตามที่ระบุในการทำอีละอ์ด้วยความสมัครใจของตนเองก่อนหรือหลังศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าในการทำอีละอ์นั้นมีการสาบานเพียงอย่างเดียว สามีต้องชำระค่าปรับสาบานตามกฎหมายในฐานผิดคำสาบาน ถ้าในการทำอีละอ์นั้นทำด้วยการบนบานซึ่งมีการสาบานและการบังคับตนให้กระทำความดี สามีมีสิทธิเลือกที่จะชำระค่าปรับสาบานตามกฎหมาย หรือกระทำความดีตามที่ระบุในการทำอีละอ์นั้น และถ้าในการทำอีละอ์นั้นมีแต่เฉพาะการวางเงื่อนไข ผลของการร่วมประเวณีของสามีนั้นถือว่าเป็นไปตามเงื่อนไขนั้นแล้ว

สามีภริยาร่วมประเวณีกันในช่วงอีละอ์

ช่วงเวลาสี่เดือนตามข้อนี้ ให้เริ่มนับตั้งแต่วันทำอีละอ์ และให้สะดุดหยุดอยู่เมื่อมีเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยาอันเกิดจากภริยาและไม่ใช่เหตุปกติประจำมากั้นกลาง และเมื่อเหตุนั้นสิ้นสุดให้นับต่อไป แต่กรณีที่มีการทำอีละอ์ในช่วงที่ภริยาอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์จะไม่เริ่มนับจนกว่าจะมีการคืนดี

การนับวันทำอีละอ์

ถ้าภายในช่วงเวลาสี่เดือนนั้นได้เกิดการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินอีละอ์นั้นก็จบสิ้นลงโดยปริยาย

การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินภายในช่วงสี่เดือน

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

ในช่วงเวลาสี่เดือนหลังจากการทำอีละอ์

ไม่มีการร่วมประเวณี หรือ เกิดการสิ้นสุดการสมรส

ภริยามีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาล

เพื่อให้สามีหยุดการกระทำตามที่กำหนดไว้ในการทำอีละอ์โดยการร่วมประเวณีกับภริยาและชำระค่าปรับสาบาน

ให้ทำการหย่า

ถ้าในขณะนั้นภริยาไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะรับการร่วมประเวณีได้ตามกฎหมาย

ถ้าในขณะนั้นสามีไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะรับการร่วมประเวณีได้ตามกฎหมาย

อุปสรรคที่เกิดจากหลักกฎหมาย

ให้ศาลสั่งให้สามีหย่าได้เพียงอย่างเดียว

อุปสรรคที่เกิดจากธรรมชาติ

เพียงการรับคำของสามีโดยการสาบานว่าจะร่วมประเวณีกับภริยาเมื่ออุปสรรคนั้นหมดสิ้นไป

ถือเสมือนว่าสามีได้ร่วมประเวณีกับภริยาภายในเวลาแล้ว

อุปสรรคที่เกิดจากเหตุสุดวิสัย

ภริยามีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้สามีหยุดการกระทำตามที่กำหนดไว้ในการทำอีละฮ์โดยรับว่าจะร่วมประเวณีกับภริยาเมื่ออุปสรรคสิ้นสุดลง

ถ้าสามีไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล

ให้ศาลพิพากษาให้หย่าแทนสามีหนึ่งครั้งการหย่า

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

สามีร่วมประเวณีกับภริยาภายในระยะเวลาตามที่ระบุในการทำอีละอ์

↓

ด้วยความสมัครใจของตนเอง

↓

ก่อนศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือ หลังศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

↓

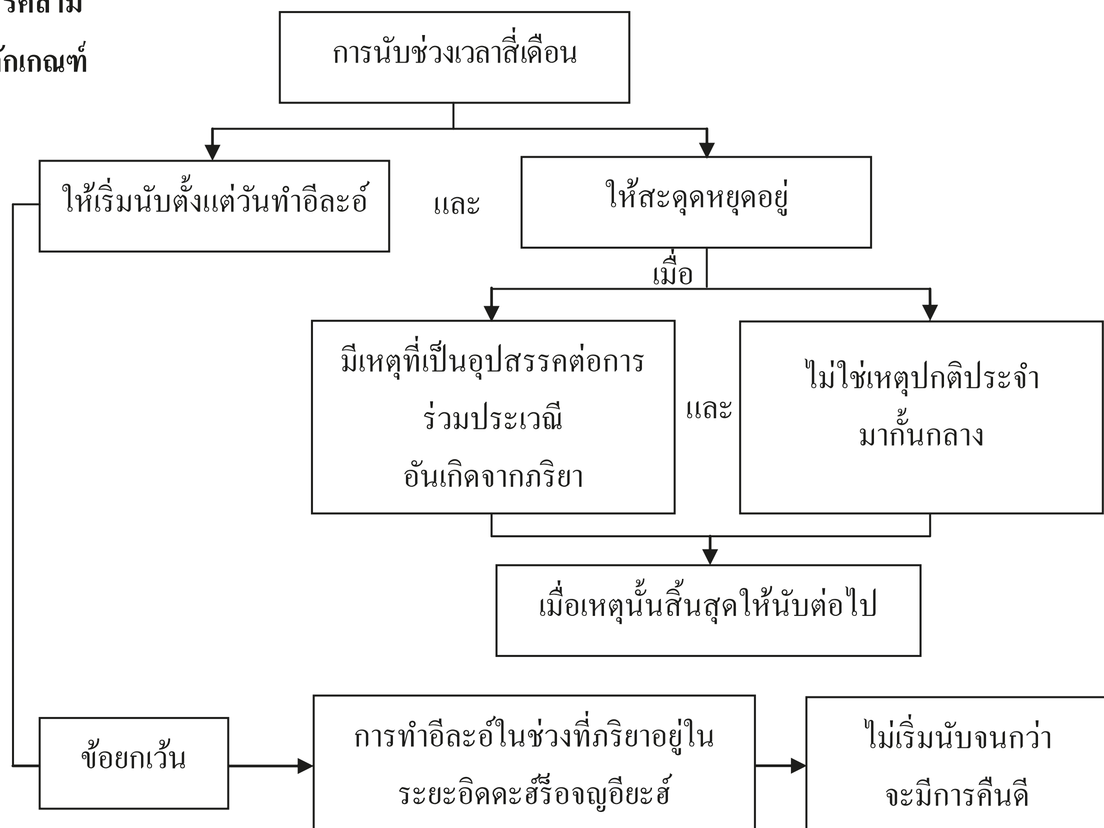
ถ้าในการทำอีละอ์นั้น

- มีการสาบานเพียงอย่างเดียว → สามีต้องชำระ → ค่าปรับสาบานตามกฎหมายในฐานผิดคำสาบาน
- ทำด้วยการบนบาน ซึ่งมีการสาบานและการบังคับตนให้กระทำความดี → สามีมีสิทธิเลือก → ชำระค่าปรับสาบานตามกฎหมาย หรือ กระทำความดีตามที่ระบุในการทำอีละอ์นั้น
- มีแต่เฉพาะการวางเงื่อนไข → ผลของการร่วมประเวณีของสามีถือว่าเป็นไปตามเงื่อนไขนั้นแล้ว

วรรคสาม

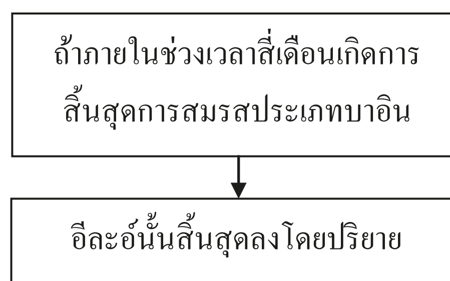
หลักเกณฑ์

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

๑. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๒. "อีละอ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๐๙

๓. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๔. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๕. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๖. "ค่าปรับสาบาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๑

๗. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๘. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๙. “อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๑๐. “การคืนดี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

๑๑. “การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑)

ข้อพิจารณา

๑. ตามความในวรรคแรก ในช่วงเวลาสี่เดือนหลังจากการทำอีละอ์ ถ้าไม่มีการร่วมประเวณีในทุกกรณีหรือไม่มีการสิ้นสุดการสมรสเกิดขึ้น ภริยามีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้สามีหยุดการกระทำตามที่กำหนดไว้ในการทำอีละอ์โดยการร่วมประเวณีกับภริยาและชำระค่าปรับสาบานถ้าในการทำอีละอ์นั้น มีการสาบานหรือทำการหย่าภริยา แต่ถ้าในขณะนั้นภริยาเองไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะรับการร่วมประเวณีตามกฎหมายได้ เนื่องจากมีอุปสรรคที่เกิดจากหลักกฎหมาย เช่น ภริยาเป็นผู้อยู่ในสภาพเอียะห์รอมหรือสภาพผู้ถือศีลอดบังคับ ภริยามีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลให้ศาลสั่งให้สามีหย่าได้เพียงอย่างเดียว แต่ถ้าอุปสรรคนั้นเกิดจากธรรมชาติ เช่น ภริยาป่วยหนักซึ่งไม่รู้ได้ว่าเวลาใดจะหายจนสามารถร่วมประเวณีได้ ภริยามีเส้นพรหมจรรย์หนาฉีกขาดได้ยากและไม่รู้ได้ว่าเวลาใดจะฉีกขาดจนสามารถร่วมประเวณีได้ ดังนี้ เพียงการรับคำของสามีโดยการสาบานว่าจะร่วมประเวณีกับภริยาเมื่ออุปสรรคนั้นหมดสิ้นไปแล้วก็ถือเสมือนว่าสามีได้ร่วมประเวณีกับภริยาภายในเวลาแล้ว

อย่างไรก็ตาม ถ้าในขณะนั้นสามีไม่อยู่ในสภาพพร้อมที่จะร่วมประเวณีตามกฎหมายได้ เนื่องจากมีอุปสรรคที่เกิดจากเหตุสุดวิสัย เช่น สามีป่วย ภริยามีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งให้สามีหยุดการกระทำตามที่กำหนดไว้ในการทำอีละอ์โดยการรับว่าจะร่วมประเวณีกับภริยาเมื่ออุปสรรคนั้นสิ้นสุดลง ถ้าสามีไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ศาลพิพากษาให้หย่าแทนสามีหนึ่งครั้งการหย่า

๒. การทำอีละอ์ที่มีแต่เฉพาะการวางเงื่อนไข ซึ่งผลของการร่วมประเวณีของสามีถือว่าเป็นไปตามเงื่อนไขนั้นแล้วตามความตอนท้ายของวรรคสอง เช่น สามีวางเงื่อนไขในการทำอีละอ์ว่า “ถ้าฉันร่วมประเวณีกับภริยาของฉันภายในห้าเดือนนี้ ฉันจะบริจาคเงินหนึ่งล้านบาท” ถ้าสามีละเมิดเงื่อนไขด้วยการร่วมประเวณีกับภริยา อีละอ์นั้นย่อมสิ้นสุดลง และไม่จำต้องชำระค่าปรับ เพราะไม่ได้ทำผิดคำสาบาน

๓. “ช่วงเวลาสี่เดือนตามข้อนี้ ให้เริ่มนับตั้งแต่วันทำอีละอ์ และให้สะดุดหยุดอยู่เมื่อมีเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยาอันเกิดจากภริยาและไม่ใช่เหตุปกติประจำมากั้นกลาง” ตามความในวรรคสาม หมายความว่า ในการนับ

ระยะเวลาของช่วงเวลาสี่เดือนตามข้อนี้ ให้เริ่มนับตั้งแต่วันทำอีละอ์ และให้สะดุดหยุดอยู่โดยไม่นับต่อ เมื่อมีเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยาที่เกิดจากตัวภริยาเองและเหตุนั้นไม่ได้เป็นเหตุปกติประจำมากั้นกลาง เช่น กรณีที่ภริยาถูกกักขัง ภริยาเป็นนุชูซ ภริยาถือศีลอด จนกว่าเหตุนั้นจะหมดสิ้นไป และเมื่อเหตุนั้นสิ้นสุดลง จึงเริ่มนับระยะเวลาต่อไป แต่หากเป็นเหตุปกติประจำอันเกิดจากภริยา เช่น การมีประจำเดือน การมีเลือดนิฟาส ช่วงเวลาที่เกิดอุปสรรคเช่นว่านี้ต้องนำมานับรวมเข้าด้วย

๔. “ถ้าภายในช่วงเวลาสี่เดือนนั้นได้เกิดการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินอีละอ์นั้นก็จบสิ้นลงโดยปริยาย” ตามความในวรรคสี่ หมายความว่า ถ้าภายในช่วงเวลาสี่เดือนนั้น ได้เกิดการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน แม้ะมิได้เกิดจากการหย่าของสามี อีละอ์นั้นก็จบสิ้นลงโดยปริยาย เพราะการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินไม่ว่าจะเกิดจากสิ่งใด ทำให้สามีภริยานั้นขาดจากการเป็นสามีภริยากันอย่างเด็ดขาด ซึ่งเป็นผลอันเดียวกันกับผลของการหย่าของสามี

ข้อ ๒๒๐ ในช่วงเวลาสี่เดือนหลังจากการทำอีละอ์ ถ้าไม่มีการสิ้นสุดการสมรสเกิดขึ้น แต่มีการร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยานั้น ซึ่งเป็นการร่วมประเวณีที่ไม่มีผลตามหมวดนี้ของสามี ภริยาไม่มีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้สามีหยุดการกระทำตามที่กำหนดไว้ในการทำอีละอ์โดยการร่วมประเวณีกับภริยาหรือทำการหย่า และไม่ถือว่าเป็นการผิดคำสาบาน และการอีละอ์ยังไม่จบสิ้นจนกว่าจะสิ้นสุดระยะเวลาที่ระบุในการทำอีละอ์ ภายหลังถ้ามีการร่วมประเวณีที่มีผลตามกฎหมายเกิดขึ้นก่อนจะสิ้นสุดระยะเวลาที่ระบุในการทำอีละอ์ให้ถือว่าเป็นการผิดคำสาบานและการอีละอ์นั้นจบสิ้น

การร่วมประเวณีในช่วงเวลาสี่เดือนหลังการทำอีละอ์

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๒. "อีละอ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๐๙

๓. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๔. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๕. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๖. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๗. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

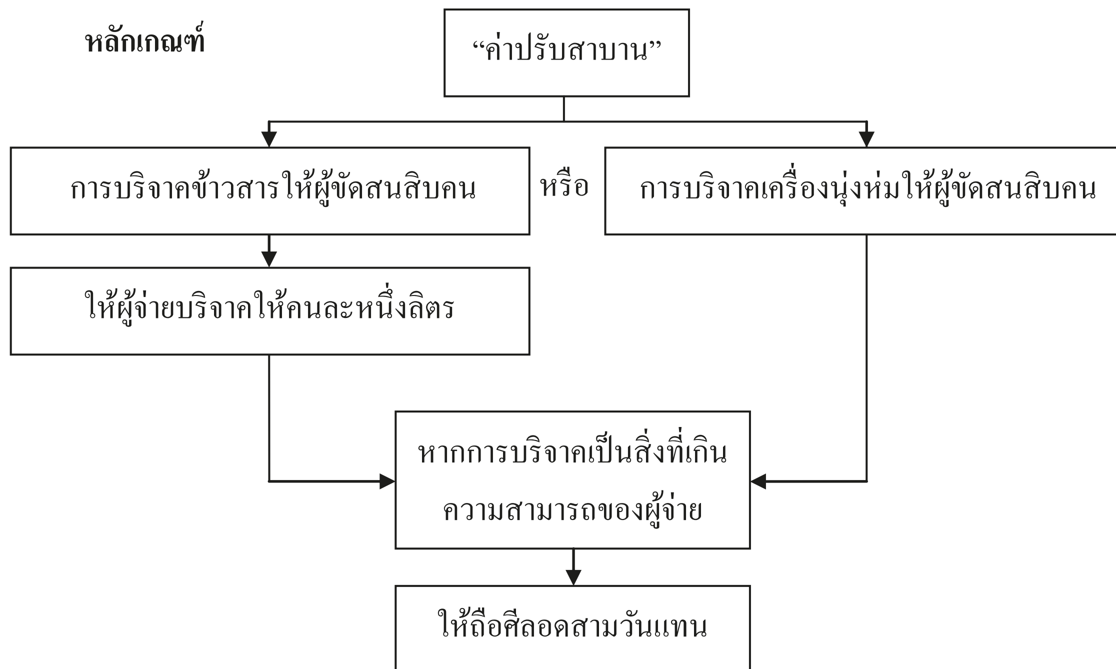
ข้อพิจารณา

ในช่วงเวลาสี่เดือนหลังจากการทำอีละอ์ ถ้าได้มีการร่วมประเวณีกันระหว่างสามีผู้ทำอีละอ์กับภริยาผู้ถูกทำอีละอ์ แต่เป็นการร่วมประเวณีที่ไม่มีผลตามหมวดนี้ เช่น การร่วมประเวณีที่สามีนั้นถูกบังคับ ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ละเมอ หรือหลงลืม ภริยาไม่มีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้สามีหยุดการกระทำตามที่กำหนดไว้ในการทำอีละอ์ โดยการสั่งให้สามีร่วมประเวณีกับภริยาพร้อมจ่ายค่าปรับสาบาน หรือทำการหย่าภริยา ทั้งนี้ อาจเนื่องจากภริยาได้รับการร่วมประเวณีจากสามีอยู่แล้ว แม้จะเป็นการร่วมประเวณีที่ไม่มีผลตามกฎหมายในหมวดนี้ก็ตาม เพราะถือว่าภริยาได้ปลดเปลื้องความต้องการทางเพศแล้ว แม้การร่วมประเวณีที่เกิดขึ้นนั้นจะไม่มีผลตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ซึ่งความเป็นผู้เสียหายของภริยาได้หมดสิ้นไปแล้ว และไม่ถือว่าการร่วมประเวณีนั้นเป็นการทำผิดคำสาบาน และอีละอ์นั้นยังไม่จบสิ้นจนกว่าจะสิ้นสุดระยะเวลาที่ระบุในการทำอีละอ์ เว้นแต่การร่วมประเวณีที่มีผลตามกฎหมายในหมวดนี้เกิดขึ้นเสียก่อน คือก่อนสิ้นสุดระยะเวลาที่ระบุในการทำอีละอ์ ถ้าเป็นเช่นนี้อีละอ์นั้นจบสิ้น และการร่วมประเวณีที่มีผลตามกฎหมายในหมวดนี้นั้นเป็นการทำผิดคำสาบาน

ข้อ ๒๒๑ "ค่าปรับสาบาน" หมายความว่า การบริจาคข้าวสารหรือเครื่องนุ่งห่มให้ผู้ขัดสนสิบคน ในกรณีของข้าวสารให้บริจาคให้คนละหนึ่งลิตร หากการบริจาคข้าวสารหรือเครื่องนุ่งห่มเช่นว่านั้นเป็นสิ่งที่เกินความสามารถของผู้จ่ายให้ถือศีลอดสามวันแทน **"ค่าปรับสาบาน"**

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

"วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

ข้อพิจารณา

๑. ความในข้อนี้ เป็นคำจำกัดความของ "ค่าปรับสาบาน" ซึ่งเป็นความหมายสั้น ๆ ส่วนรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ ของความหมายนั้น ต้องไปดูในบทบัญญัติที่ว่าด้วยค่าปรับสาบานของกฎหมายนี้

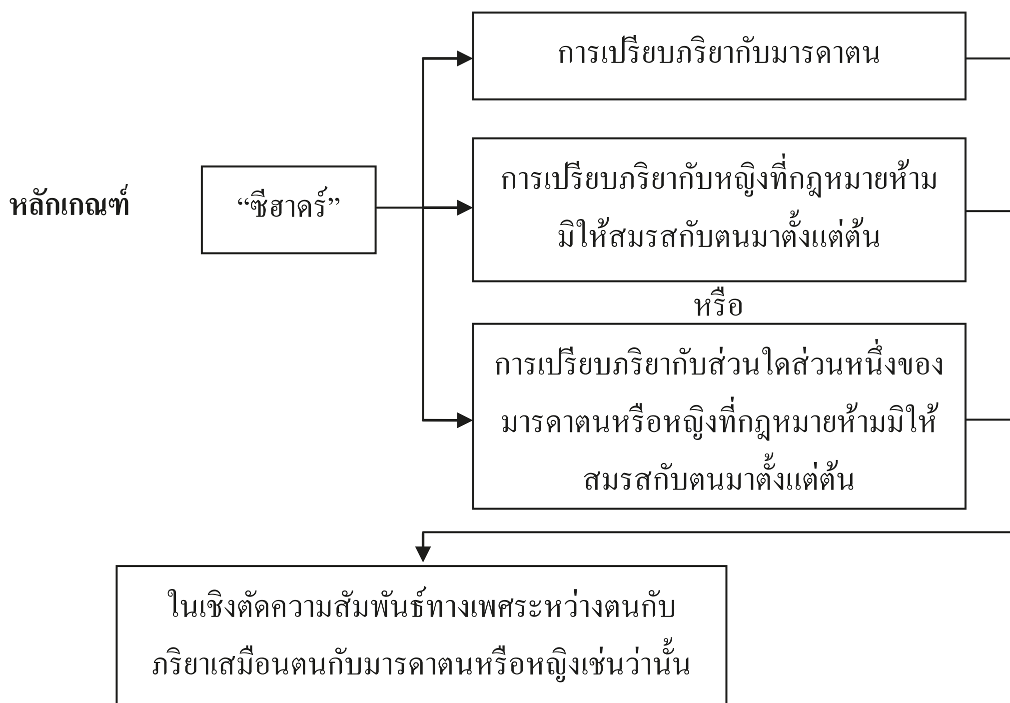
๒. "การบริจาคข้าวสารหรือเครื่องนุ่งห่ม" หมายความว่า ในประเทศไทยและในท้องถิ่นใดที่ประชาชนบริโภคข้าวซึ่งได้มาโดยการเอาข้าวสารมาหุงเป็นอาหารหลัก กฎหมายให้เลือกเอาระหว่างบริจาคเครื่องนุ่งห่มกับบริจาคข้าวสาร แต่ถ้าเป็นท้องถิ่นที่ประชาชนบริโภคสิ่งอื่นเป็นอาหารหลัก ก็ต้องเลือกเอาระหว่างบริจาคเครื่องนุ่งห่มกับบริจาคสิ่งนั้น เช่น ประเทศที่ประชาชนบริโภคขนมปังซึ่งทำจาก

ข้าวสาลีเป็นอาหารหลัก ก็ต้องเลือกเอาระหว่างบริจาคเครื่องนุ่งห่มกับบริจาคข้าวสาลีเป็นต้น และในสมัยที่ยังมีทาส นอกจากสองอย่างนั้นแล้ว กฎหมายยังให้เลือกการให้อิสรภาพแก่ทาสได้ด้วย กล่าวคือ กฎหมายให้เลือกเอาระหว่างบริจาคเครื่องนุ่งห่ม บริจาคข้าวสาร และการให้อิสรภาพแก่ทาสหนึ่งคน

หมวด ๗
ซีฮาดร์

ข้อ ๒๒๒ "ซีฮาดร์" หมายความว่า การเปรียบภริยากับมารดาตน หรือหญิงที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกับตนมาตั้งแต่ต้น หรือกับส่วนใดส่วนหนึ่งของบุคคลเช่นว่านั้น ในเชิงตัดความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างตนกับภริยาเสมือนตนกับมารดาตนหรือหญิงเช่นว่านั้น **"ซีฮาดร์"**

อธิบายศัพท์

"กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. ความในข้อนี้ เป็นคำกัดความของ "ซีฮาดร์" ในสมัยก่อนอิสลาม อีละอ์และซีฮาดร์ เป็นสิ่งที่นิยมทำกันในหมู่สามีที่ไม่พอใจภริยาอย่างมาก กล่าวคือ สามีจะทำการทรมานใจภริยาด้วยการให้ภริยานั้นตกอยู่ในสภาวะของหญิงที่ไม่มีสามีก็ไม่ใช่ที่มีสามีก็ไม่เชิง โดยการทำอีละอ์ หรือซีฮาดร์ เพราะหญิงที่ถูกทำอีละอ์ หรือซีฮาดร์ไม่อาจเสพสุขทางเพศกับสามีได้ อันเนื่องจากผลของการทำอีละอ์หรือซีฮาดร์นั้นและไม่อาจสมรสกับชายอื่นได้ เพราะยังเป็นภริยาของสามีนั้นอยู่ และบางคน

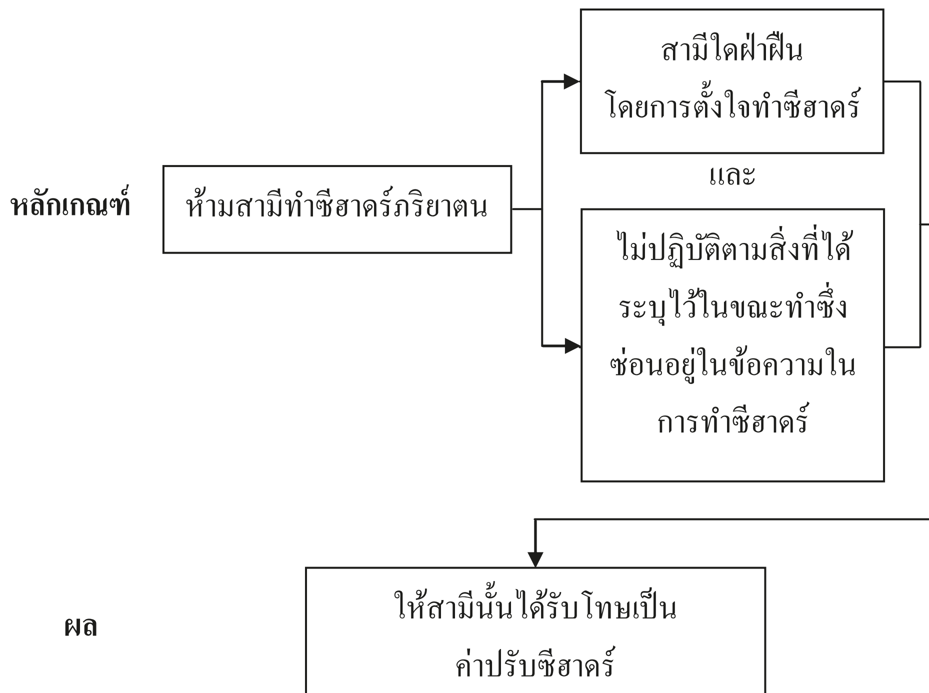
ใช้ในการหย่าภริยา ต่อมาอิสลามได้ห้ามทำเช่นนั้นอย่างเด็ดขาด โดยบัญญัติให้เป็นสิ่งผิดกฎหมายที่เป็นบาปใหญ่ ซึ่งอัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ในซูเราะฮ์ อัลมุญาดะละฮ์ อายะฮ์ที่ ๒ ซึ่งมีใจความว่า "บรรดาผู้ที่ทำซีฮาดร์ ในหมู่พวกเจ้า (โดยการเปรียบเทียบ) ภริยาของพวกเขากับมารดาของพวกเขาว่า สำหรับพวกเขาแล้ว ภริยาของพวกเขาเป็นเสมือนแม่ของพวกเขา ทั้ง ๆ ที่ พวกนางมิได้เป็นแม่ของพวกเขา (และ) บรรดาแม่ของพวกเขาก็มิได้เป็นอื่นใดนอกจากเป็นผู้ให้กำเนิดพวกเขาเท่านั้น และแท้จริงพวกเขานั้นกล่าวคำพูดที่น่ารังเกียจและเป็นการกล่าวเท็จ..."

๒. "หญิงที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกับตนมาตั้งแต่ต้น" หมายความว่า หญิงที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกับตนมาตั้งแต่เดิม เช่น บุตรหรือหลานหญิง ย่า ยาย พี่หรือน้องหญิง บุตรหญิงของแม่นมที่เกิดหลังการดื่มนมร่วม ของผู้ทำซีฮาดร์ แม่นมของบิดาหรือมารดา ภริยาของบิดาที่สมรสกับบิดาก่อนการกำเนิดผู้ทำซีฮาดร์ โดยจะไม่รวมถึงหญิงที่เมื่อก่อนไม่ต้องห้ามสมรสกับผู้ทำซีฮาดร์นั้น เช่น ลูกสะใภ้ แม่ยาย แม่นม บุตรหญิงของแม่นมที่เกิดก่อนการดื่มนมร่วมของผู้ทำซีฮาดร์นั้น และภริยาของบิดาที่สมรสกับบิดาหลังการกำเนิดผู้ทำซีฮาดร์นั้น

๓. "ส่วนใดส่วนหนึ่งของบุคคลเช่นว่านั้น" หมายความว่า ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายที่เห็นได้จากภายนอกของบุคคลเช่นว่านั้น

๔. "ในเชิงตัดความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างตนกับภริยาเสมือนตนกับมารดาตนหรือหญิงเช่นว่านั้น" หมายความว่า เปรียบเทียบเพื่อให้เกิดผลทางความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างตนกับภริยาเสมือนความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างตนกับมารดาตนหรือหญิงเช่นว่านั้น คือตนกับภริยาไม่ร่วมประเวณีกันอย่างเด็ดขาดและถาวร เพราะตนกับมารดาตนหรือหญิงเช่นว่านั้นไม่สามารถร่วมประเวณีกันอย่างเด็ดขาดและถาวร

ข้อ ๒๒๓ ห้ามไม่ให้สามีทำซีฮาดร์ภริยาตน สามีใดฝ่าฝืนโดยการตั้งใจทำซีฮาดร์ และไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ระบุไว้ในขณะทำซึ่งซ่อนอยู่ในข้อความที่ใช้ในการทำซีฮาดร์นั้น ให้สามีนั้นได้รับโทษเป็นค่าปรับซีฮาดร์ **บทลงโทษผู้ทำซีฮาดร์**

อธิบายศัพท์

๑. "ซีฮาดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๒

๒. "ค่าปรับซีฮาดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๗

ข้อพิจารณา

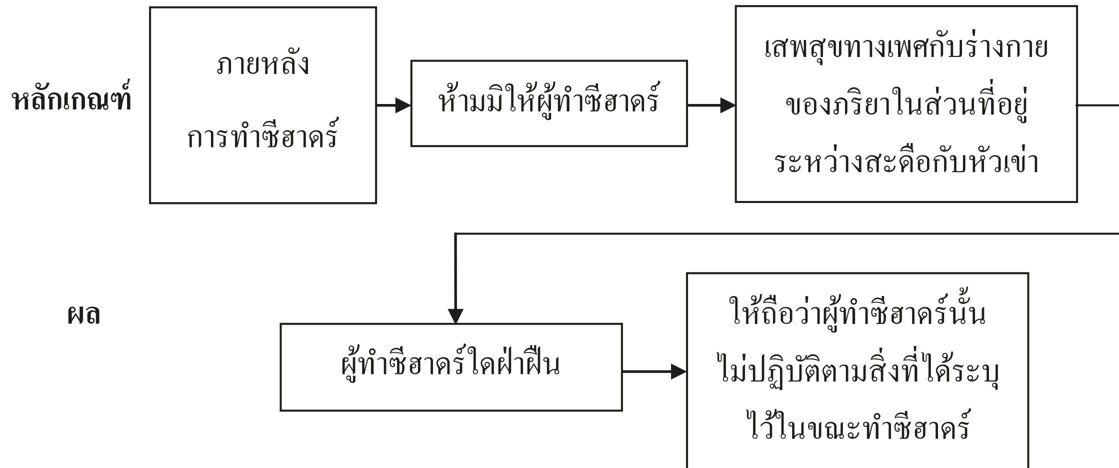
การทำซีฮาดร์ภริยาเป็นสิ่งต้องห้าม ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนในทุกกรณี ผู้นั้นจะได้รับโทษตามความในข้อ ๓ และเป็นผู้ทำบาปใหญ่ (ความผิดทางอาญาประเภทมีโทษหนัก ซึ่งหมายถึง ความผิดทางอาญาที่เกิดจากการกระทำสิ่งที่ทำให้ผู้ทำมีหน้าที่ได้รับโทษดังที่ได้กล่าวแล้วนั้นที่มีบทบัญญัติยืนยันอย่างชัดเจนว่า เป็นความผิดหรือบาปและมีบทลงโทษ เช่น ผิดประเวณี ซึ่งมีบทบัญญัติยืนยันอย่างชัดเจนว่าเป็นบาปและมีบทลงโทษว่าผู้กระทำจะได้รับโทษฮัดด์ ตามความในข้อ ๑ (๘๒) บาปหรือความผิดประเภทนี้จะลบล้างได้ก็ด้วยการไถ่บาปที่ถูกต้องตามกฎหมายตามความในข้อ ๑ (๒๓) เท่านั้น โดยไม่สามารถลบล้างได้ด้วยเพียงการทำความดีหรือทำบุญ)

แต่หากฝ่าฝืนโดยการตั้งใจทำซีฮาดร์หรือการทำซีฮาดร์โดยเจตนา และไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ระบุไว้ในขณะทำซึ่งซ่อนอยู่ในข้อความที่ใช้ในการทำซีฮาดร์นั้น อันได้แก่การไม่เสพสุขทางเพศกับร่างกายของภริยานั้น ในส่วนที่อยู่ระหว่างสะดือกับหัวเข่า และการหย่าภริยานั้นโดยพลัน สามีนั้นต้องได้รับโทษเป็นค่าปรับซีฮาดร์อีกหนึ่งกรรม

ข้อห้ามของสามีภายหลังทำซีฮาดร์

ข้อ ๒๒๔ หลังจากการทำซีฮาดร์ภริยา ห้ามมิให้ผู้ทำซีฮาดร์เสพสุขทางเพศกับร่างกายของภริยานั้นในส่วนที่อยู่ระหว่างสะดือกับหัวเข่า ผู้ทำซีฮาดร์ใดฝ่าฝืนให้ถือว่าผู้ทำซีฮาดร์นั้นไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ระบุไว้ในขณะทำซีฮาดร์

อธิบายศัพท์

"ซีฮาดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๒

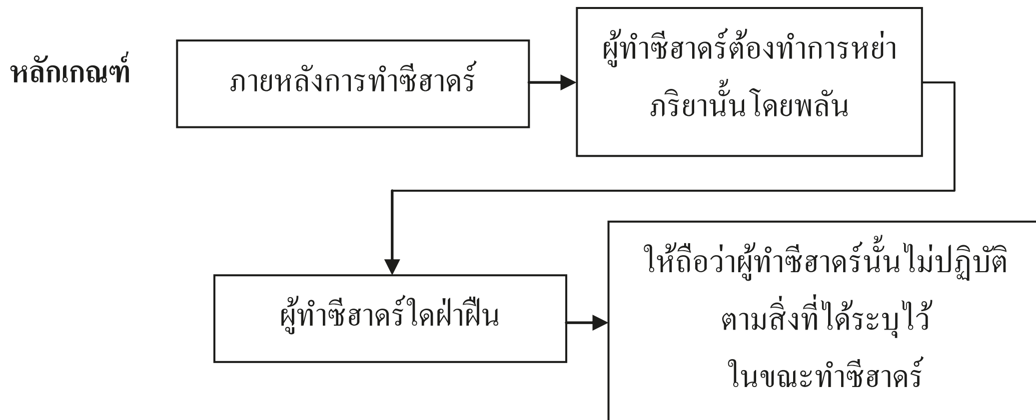
ข้อพิจารณา

หลังจากสามีทำซีฮาดร์ภริยาตน ห้ามมิให้สามีเสพสุขทางเพศกับร่างกายของภริยานั้นในส่วนที่อยู่ในระหว่างสะดือกับหัวเข่า เช่น ต้นขา อวัยวะเพศ หรือท้องน้อย ทำนองเดียวกับกรณีที่ห้ามสามีเสพสุขทางเพศกับภริยาขณะมีประจำเดือน แต่สามียังสามารถเสพสุขทางเพศกับร่างกายของภริยาในส่วนอื่นได้

ภายหลังทำซีฮาดร์ต้องทำการหย่าโดยพลัน

ข้อ ๒๒๕ หลังจากการทำซีฮาดร์ภริยา ผู้ทำซีฮาดร์ต้องทำการหย่าภริยานั้นโดยพลัน ผู้ทำซีฮาดร์ใดฝ่าฝืนให้ถือว่าผู้ทำซีฮาดร์นั้นไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ระบุไว้ในขณะทำซีฮาดร์

อธิบายศัพท์

๑. “ซีฮาดร์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๒

๒. “การหย่า” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๓. “โดยพลัน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๖

ข้อพิจารณา

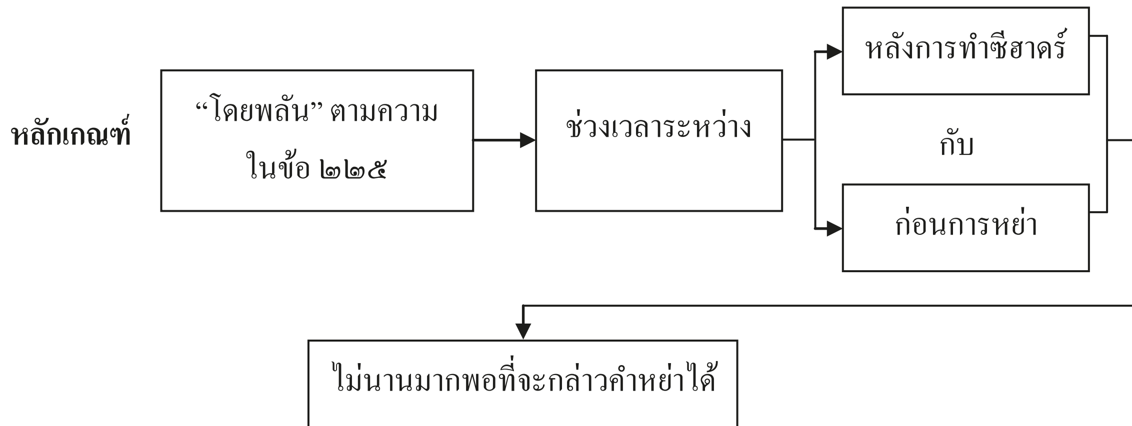
๑. ตามความในข้อนี้กฎหมายบังคับว่า เมื่อสามีทำซีฮาดร์ภริยาแล้ว สามีต้องทำการหย่าภริยาโดยพลัน ตามความในข้อ ๒๒๖ ถ้าหลังการทำซีฮาดร์ ไม่มีการสิ้นสุดการสมรส ระหว่างสามีภริยานั้นไม่ว่าจะเกิดจากเหตุใด หรือมี แต่หลังการทำซีฮาดร์กับก่อนการสิ้นสุดการสมรสระหว่างสามีภริยานั้น มีช่องว่างแห่งเวลามากพอที่จะกล่าวคำหย่า ถ้าสามีไม่ได้ทำการหย่าภายในช่วงเวลานั้น ถือว่าสามีนั้นเป็นผู้ทำซีฮาดร์ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ระบุไว้ในขณะทำซีฮาดร์แล้ว

๒. เมื่อสามีผู้ทำซีฮาดร์หย่าภริยาแล้ว จะกลับมาสมรสใหม่ได้หรือไม่นั้นจะขึ้นอยู่กับว่าการหย่านั้น ทำให้เกิดการสิ้นสุดการสมรสประเภทใด

ข้อ ๒๒๖ "โดยพลัน" ตามความในข้อ ๒๒๕ หมายความว่า โดยที่ช่วงเวลาระหว่างหลังการทำซีฮาดร์กับก่อนการหย่านั้น ไม่นานมากพอที่จะกล่าวคำหย่าได้

"โดยพลัน" ตามข้อ ๒๒๕

อธิบายศัพท์

๑. "ซีฮาดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๒

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

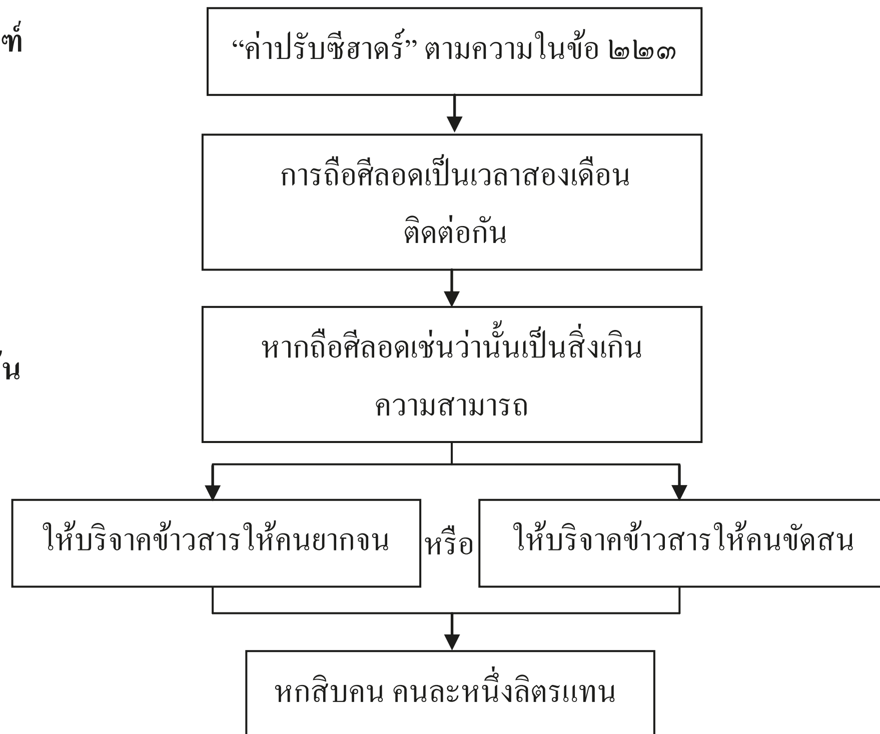
ข้อพิจารณา

"โดยพลัน" ตามความในข้อนี้ ต่างจาก "โดยพลัน" ตามความในข้อ ๑ (๗๒)

“ค่าปรับซีฮาดร์”

ข้อ ๒๒๗ “ค่าปรับซีฮาดร์” ตามความในข้อ ๒๒๓ หมายความว่า การถือศีลอดเป็นเวลาสองเดือนติดต่อกัน หากการถือศีลอดเช่นว่านั้นเป็นสิ่งเกินความสามารถ ให้บริจาคข้าวสารให้คนยากจนหรือขัดสนหกสิบคน คนละหนึ่งลิตรแทน

อธิบายศัพท์

“เดือน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

ข้อพิจารณา

๑. “ให้บริจาคข้าวสาร” หมายความว่า ในประเทศไทยและในท้องถิ่นใดที่ประชาชนบริโภคข้าวซึ่งได้มาโดยการเอาข้าวสารมาหุงเป็นอาหารหลัก กฎหมายบัญญัติให้ถือศีลอดเป็นเวลาสองเดือนติดต่อกัน หากเกินความสามารถให้บริจาคข้าวสารแทน แต่ถ้าเป็นท้องถิ่นที่ประชาชนบริโภคสิ่งอื่นเป็นอาหารหลัก ก็ให้บริจาคสิ่งนั้นแทนข้าวสาร เช่น ประเทศที่ประชาชนบริโภคขนมปังซึ่งทำจากข้าวสาลีเป็นอาหารหลัก ก็ต้องบริจาคข้าวสาลีแทนข้าวสาร แต่ในสมัยที่ยังมีทาส กฎหมายบัญญัติให้เริ่มด้วยการให้อิสรภาพแก่ทาสหนึ่งคนก่อน กล่าวคือ ในสมัยนั้น กฎหมายบัญญัติให้การให้อิสรภาพแก่ทาสหนึ่งคนเป็นอันดับแรก หากการให้อิสรภาพแก่ทาสหนึ่งคนนั้นเป็นสิ่งเกินความสามารถ ก็ให้ถือศีลอดเป็นเวลาสองเดือนติดต่อกันแทน และหากการถือศีลอด

เช่นว่านั้นเป็นสิ่งเกินความสามารถ ให้บริจาคข้าวสารให้คนยากจนหรือขัดสนหกสิบคน คนละหนึ่งลิตรแทน

"ถือศีลอดเป็นเวลาสองเดือนติดต่อกัน" หมายความว่า จะต้องถือศีลอดติดต่อกันทุกวันจนครบสองเดือน หากเว้นวันใดวันหนึ่งก็จะต้องเริ่มต้นนับใหม่ให้ครบสองเดือน

๒. ตามกฎหมายนี้แบ่งผู้ยากไร้ออกเป็นสองประเภท คือ คนยากจนกับคนขัดสน

"คนยากจน" หมายความว่า ผู้ยากไร้ที่ไม่มีทรัพย์สินหรือ มีโอกาส หรือมีความสามารถ และโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเลย หรือมีเพียงเล็กน้อยซึ่งไม่เพียงพอต่อการให้ได้มาซึ่งปัจจัยยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขพอสมควรในแต่ละวันจนสิ้นอายุขัย โดยยังขาดอยู่อีกจำนวนมาก

"คนขัดสน" หมายความว่า ผู้ยากไร้ที่มีทรัพย์สินหรือ มีโอกาส หรือมีความสามารถและโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน แต่ไม่เพียงพอต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขพอสมควรในแต่ละวันจนสิ้นอายุขัยแต่ยังขาดอยู่ไม่มาก ดังนั้น "คนยากจน" จึงมีฐานะด้อยกว่า "คนขัดสน"

ข้อสังเกต เปรียบเทียบนิยามศัพท์ คำว่า "ผู้ยากจน" ตามข้อ ๓๔๖

องค์ประกอบของซีฮาดร์

ข้อ ๒๒๘ ซีฮาดร์จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

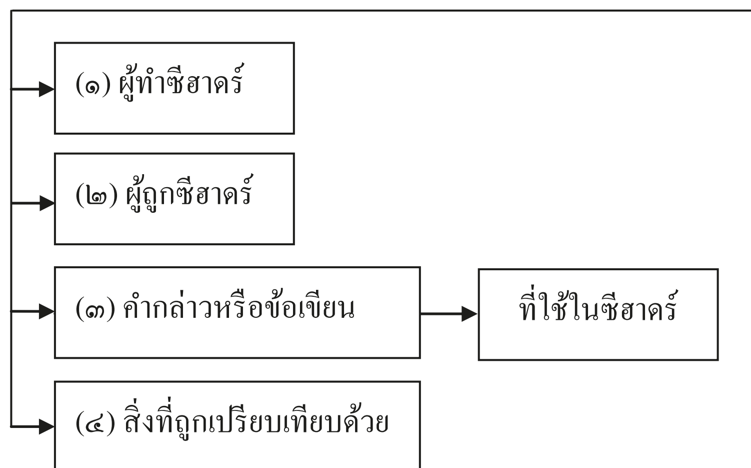
(๑) ผู้ทำซีฮาดร์

(๒) ผู้ถูกซีฮาดร์

(๓) คำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์

(๔) สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบด้วย

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ซีฮาดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๒

๒. "คำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๐

ข้อพิจารณา

๑. "ผู้ทำซีฮาดร์" หมายความว่า สามีที่ทำซีฮาดร์

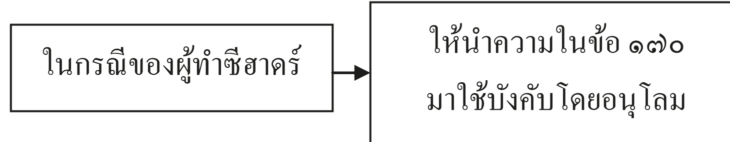
๒. "ผู้ถูกซีฮาดร์" หมายความว่า ภริยาที่ถูกทำซีฮาดร์

๓. "คำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์" หมายความว่า คำพูดหรือข้อเขียนที่มีความหมายว่าผู้กล่าวหรือผู้เขียนได้ทำซีฮาดร์ ตามความในข้อ ๒๒๒ แล้ว

๔. "สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบด้วย" หมายความว่า มารดาของสามีเองหรือหญิงที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกับสามีมาตั้งแต่ต้น หรือกับอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของบุคคลเช่นว่านั้น

ข้อ ๒๒๘ ในกรณีของผู้ทำซีฮาดร์ ให้นำความในข้อ ๑๗๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม **บทอนุโลม**

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

"ซีฮาดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๒

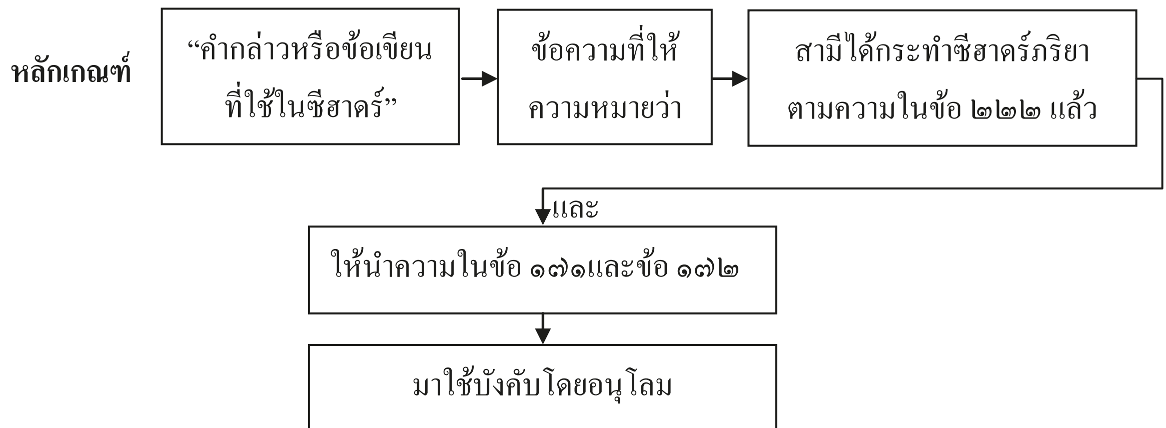
ข้อพิจารณา

"ให้นำความในข้อ ๑๗๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม" หมายความว่า ให้นำคุณสมบัติของสามีผู้หย่าตามความในข้อ ๑๗๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลมกับผู้ทำซีฮาดร์

"คำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์"

ข้อ ๒๓๐ "คำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์" หมายความว่า ข้อความที่ให้ความหมายว่า สามีได้กระทำซีฮาดร์ภริยาตามความในข้อ ๒๒๒ แล้ว และให้นำความในข้อ ๑๗๑ และข้อ ๑๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อธิบายศัพท์

"ซีฮาดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๒

ข้อพิจารณา

"และให้นำความในข้อ ๑๗๑ และข้อ ๑๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม" หมายความว่า ให้นำความในข้อดังกล่าวมาใช้บังคับในเรื่องซีฮาดร์ด้วย ซึ่งจะทำให้คำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์เป็นทำนองเดียวกันกับคำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในการหย่า เช่น คำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์ มีทั้งคำกล่าวหรือข้อเขียนประเภทชัดเจนและไม่ชัดเจน และผู้เป็นใบ้สามารถใช้การแสดงอาณัติสัญญาณที่สามารถเข้าใจแทนคำพูดได้แทนคำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์ได้

คำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์ประเภทชัดเจน เช่น กล่าวว่า "ตัวคุณนั้นไม่ต่างอะไรไปจากแผ่นหลังของแม่ผม" หรือ "ตัวคุณนั้นเปรียบเสมือนท้องของแม่ผม" เพราะการกล่าวถึงแผ่นหลังหรือท้องของมารดาถือว่าเป็นที่ชัดเจน

คำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์ประเภทไม่ชัดเจน เช่น กล่าวว่า "คุณนั้นเปรียบเสมือนดวงตาของแม่ผม" ต้องพิจารณาที่เจตนาของผู้กล่าวประกอบด้วย กล่าวเพื่อประสงค์ที่จะตัดความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างตนกับภริยาหรือไม่ ถ้าประสงค์เช่นนั้น การกล่าวนั้นเป็นการกล่าวซีฮาดร์ แต่ถ้าไม่ประสงค์เช่นนั้น การกล่าวนั้นก็ไม่เป็นการกล่าวซีฮาดร์

ข้อ ๒๓๑ ผู้ถูกซีฮาดร์จะต้องเป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรืออยู่ในอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ของผู้ทำซีฮาดร์เท่านั้น

คุณสมบัติของผู้ถูกซีฮาดร์

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ซีฮาดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๒

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. "อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

ข้อพิจารณา

"หรืออยู่ในอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์" หมายความว่า ภริยาที่หย่าขาดจากสามีแล้วแต่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ ซึ่งสามีสามารถทำซีฮาดร์ภริยาเช่นว่านี้ได้ เนื่องจากแม้ไม่ได้เป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็ยังเป็นหญิงที่ยังอยู่ในอำนาจของสามีแต่ผู้เดียวที่จะทำให้หญิงนั้นเป็นหรือไม่เป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมายของสามี ในฐานะผู้เสมือนภริยาตามความในข้อ ๒๔๖

สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบในการทำซีฮาดร์

ข้อ ๒๓๒ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบด้วยนั้นจะต้องเป็นหญิงที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกับผู้ทำซีฮาดร์มาตั้งแต่ต้น หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของบุคคลเช่นว่านั้น

หลักเกณฑ์ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบด้วยจะต้องเป็น
- หญิงที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกับผู้ทำซีฮาดร์มาตั้งแต่ต้น
- หรือ
- ส่วนใดส่วนหนึ่งของหญิงที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกับผู้ทำซีฮาดร์มาตั้งแต่ต้น

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

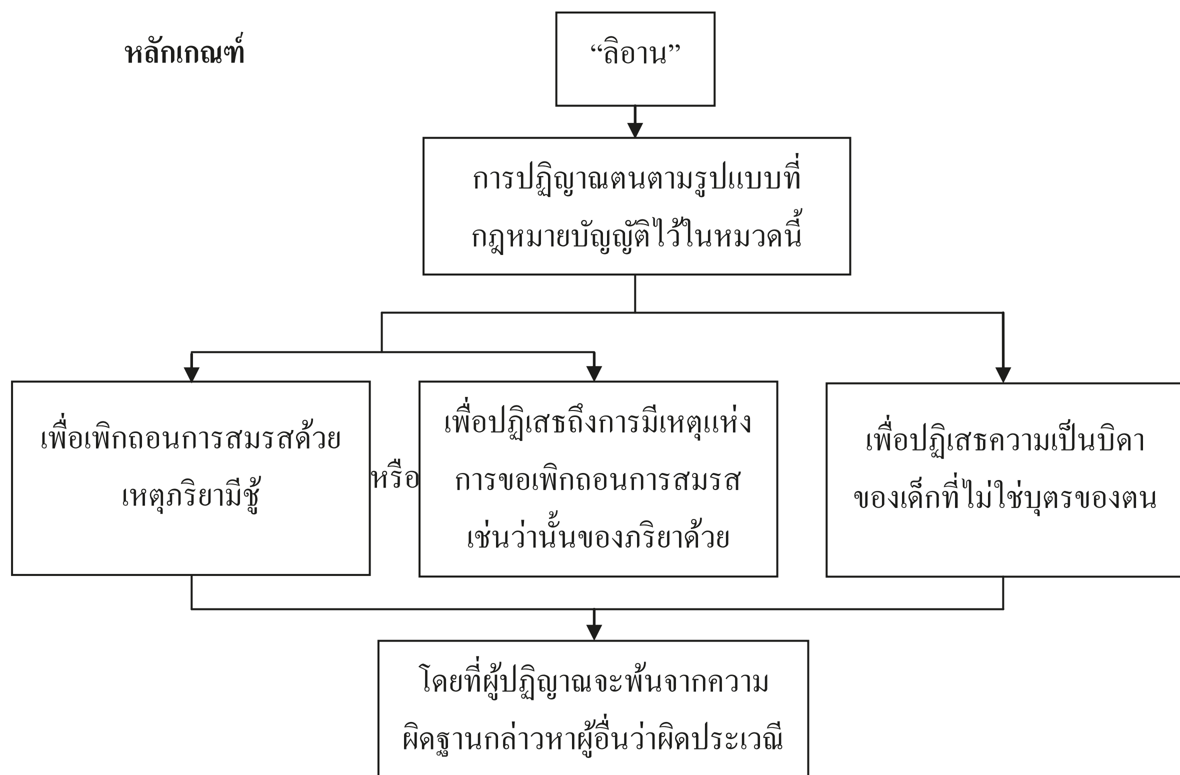
๒. "ซีฮาดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๒๒

หมวด ๘
ลิอาน

ข้อ ๒๓๓ "ลิอาน" หมายความว่า การปฏิญาณตนตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติไว้ในหมวดนี้ เพื่อเพิกถอนการสมรสด้วยเหตุภริยามีชู้ หรือเพื่อปฏิเสธความเป็นบิดาของเด็กที่ไม่ใช่บุตรของตน แล้วแต่กรณี โดยที่ผู้ปฏิญาณจะพ้นจากความผิดฐานกล่าวหาผู้อื่นว่าผิดประเวณี และให้รวมถึงการปฏิญาณตนตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติเพื่อปฏิเสธถึงการมีเหตุแห่งการขอเพิกถอนการสมรสเช่นว่านั้นของภริยาด้วย **"ลิอาน"**

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๔. "ผิดประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๓)

ข้อพิจารณา

๑. การกล่าวหาผู้อื่นว่ากระทำความผิดฐานผิดประเวณี โดยไม่มีพยานตามที่กฎหมายกำหนดมายืนยันข้อกล่าวหา กฎหมายนี้ถือว่าเป็นความผิดทางอาญา ดังนั้น การทำลิอานจึงเป็นทางออกสำหรับผู้ที่เชื่อมั่นหรือค่อนข้างเชื่อมั่นและมีพยานแวดล้อมสนับสนุนว่า ภริยาตนนั้นมีชู้ แม้ไม่มีพยานยืนยัน และต้องการที่จะฟ้องหย่าภริยาด้วยอาศัยเหตุดังกล่าวโดยที่ตนไม่มีความผิดฐานกล่าวหาผู้อื่นว่าผิดประเวณี

๒. "ผู้อื่น" ใน "ความผิดฐานกล่าวหาผู้อื่นว่าผิดประเวณี" หมายถึง บุคคลอื่นนอกจากผู้กระทำความผิด แม้จะเป็นภริยาของผู้ที่ทำความผิดก็ตาม

๓. "มีชู้" หมายถึง มีชู้ตามความในข้อ ๒๓๔ วรรคสอง

การทำลิอาน เพราะเหตุภริยามีชู้

ข้อ ๒๓๔ สามีใดเชื่อมั่นหรือค่อนข้างเชื่อมั่นและมีพยานแวดล้อมสนับสนุนว่า ภริยาตนนั้นมีชู้ไม่ว่าจะมีพยานยืนยันหรือไม่ และต้องการที่จะฟ้องหย่าภริยาด้วยอาศัยเหตุดังกล่าว สามีนั้นมีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลจัดให้ตนได้ทำลิอานและเพิกถอนการสมรสให้ตนหลังการทำลิอาน และตนก็จะได้ไม่มีความผิดฐานกล่าวหาผู้อื่นว่าผิดประเวณี

“มีชู้”

“มีชู้” ตามความในวรรคแรกนั้น หมายความว่า ร่วมประเวณีกับชายที่ไม่ได้เป็นสามีตน

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

สามี

เชื่อมั่นว่า หรือ ค่อนข้างเชื่อมั่น และ มีพยานแวดล้อมสนับสนุน

ว่า

ภริยาตนมีชู้

ไม่ว่าจะมีพยานยืนยันหรือไม่

สามีนั้นมีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาล

เพื่อให้ศาลจัดให้ตนได้ทำลิอาน และ เพิกถอนการสมรสให้ตนภายหลังทำลิอาน

และ

สามีไม่มีความผิดฐานกล่าวหาผู้อื่นว่าผิดประเวณี

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๒. "ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๓

๓. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๔. "ผิดประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๓)

๕. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

ข้อพิจารณา

๑. "ร่วมประเวณีกับชายที่ไม่ได้เป็นสามีตน" หมายความว่า กระทำความผิดฐานผิดประเวณี โดยการร่วมประเวณีหรือการกระทำอื่นกับชายที่ไม่ได้เป็นสามีตนภายหลังการสมรสกับสามี

๒ ในการที่สามีจะยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลจัดให้ตนได้ทำลิอานนั้น จำเป็นจะต้องใช้พยานแวดล้อมประกอบเฉพาะกรณีที่สามีค่อนข้างเชื่อมั่นว่าภริยาตนมีชู้เท่านั้น เช่น กรณีที่สามีเห็นภริยาอยู่กับชายอื่นด้วยกันสองต่อสองในห้องโดยไม่สวมใส่เสื้อผ้า เพราะหากสามีเชื่อมั่น เช่น กรณีสามีเห็นภริยาตนกำลังร่วมประเวณีกับชายอื่นด้วยตาตัวเอง ก็ไม่จำต้องมีพยานใดมาสนับสนุนอีก สามีมีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลจัดให้ตนได้ทำลิอานและเพิกถอนการสมรสให้ตนหลังการทำลิอานโดยที่สามีไม่มีความผิดฐานกล่าวหาผู้อื่นว่าผิดประเวณี

ข้อสังเกต การกอด การจูบ กับชายที่ไม่ได้เป็นสามีตน หรือสิ่งอื่นที่มิได้เป็นการกระทำความผิดฐานผิดประเวณี ตามกฎหมายนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีชู้ แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถือว่าภริยาที่กระทำสิ่งเหล่านั้น เป็นภริยามีชู้แล้วแม้จะยังไม่ได้มีการร่วมเพศกัน

ข้อ ๒๓๕ ผู้ใดเชื่อมั่นว่าเด็กซึ่งเกิดจากภริยาตนไม่ใช่บุตรของตน และมีความเป็นไปได้ว่าเด็กนั้นจะเป็นบุตรหรือไม่ใช่บุตรของตน ไม่ว่าจะมีพยานยืนยันด้วยหรือไม่ ให้ผู้นั้นยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลจัดให้ผู้นั้นได้ทำลิอานปฏิเสธความเป็นบิดาของเด็กนั้น แม้ว่าเด็กนั้นจะตายไปแล้วหรือมารดาของเด็กนั้นขาดจากการสมรสของผู้นั้นไปแล้ว

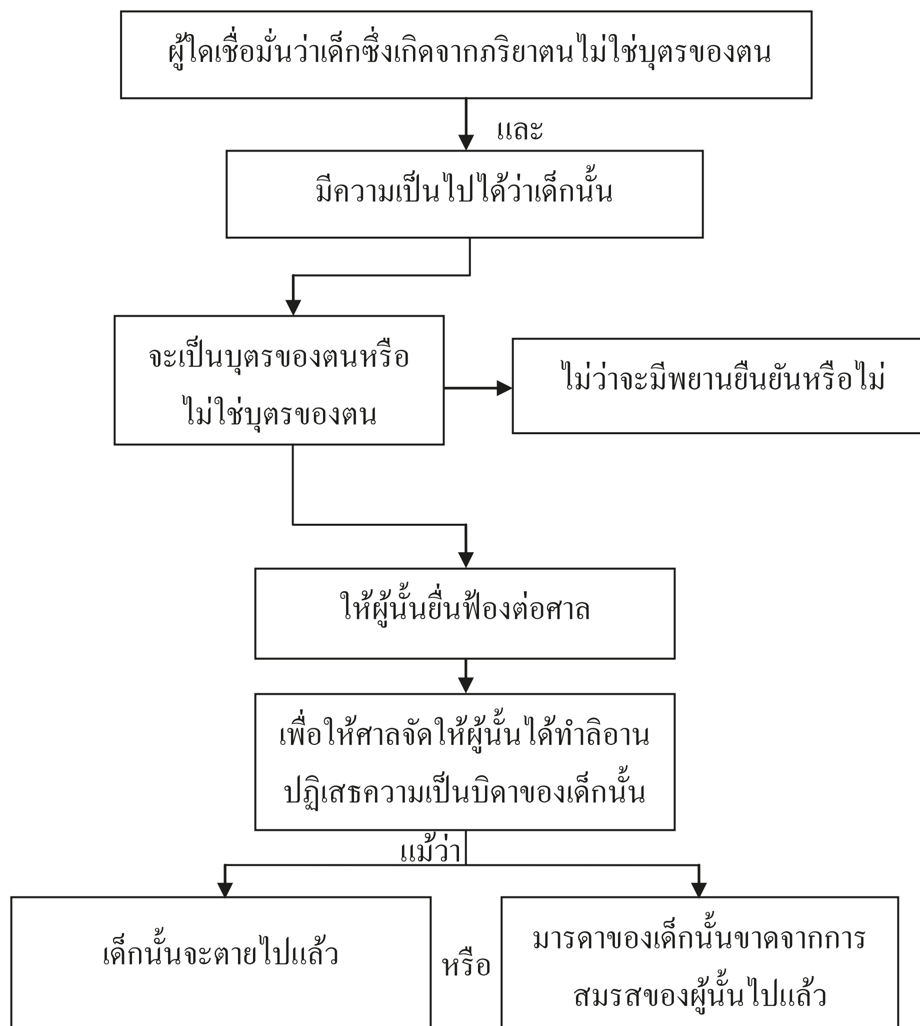
บทบังคับทำลิอานเพื่อปฏิเสธความเป็นบิดา

ทันทีที่มีความเชื่อมั่นตามความในวรรคแรก ให้ผู้นั้นยื่นฟ้องหรือแจ้งความประสงค์ว่าจะทำลิอานต่อศาลโดยพลัน ยกเว้นกรณีมีเหตุจำเป็น แต่ก็ต้องกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่แสดงให้เห็นได้ว่าผู้นั้นพยายามกระทำในสิ่งที่บ่งบอกว่ายังต้องการทำลิอาน มิฉะนั้นจะหมดสิทธิทำลิอาน

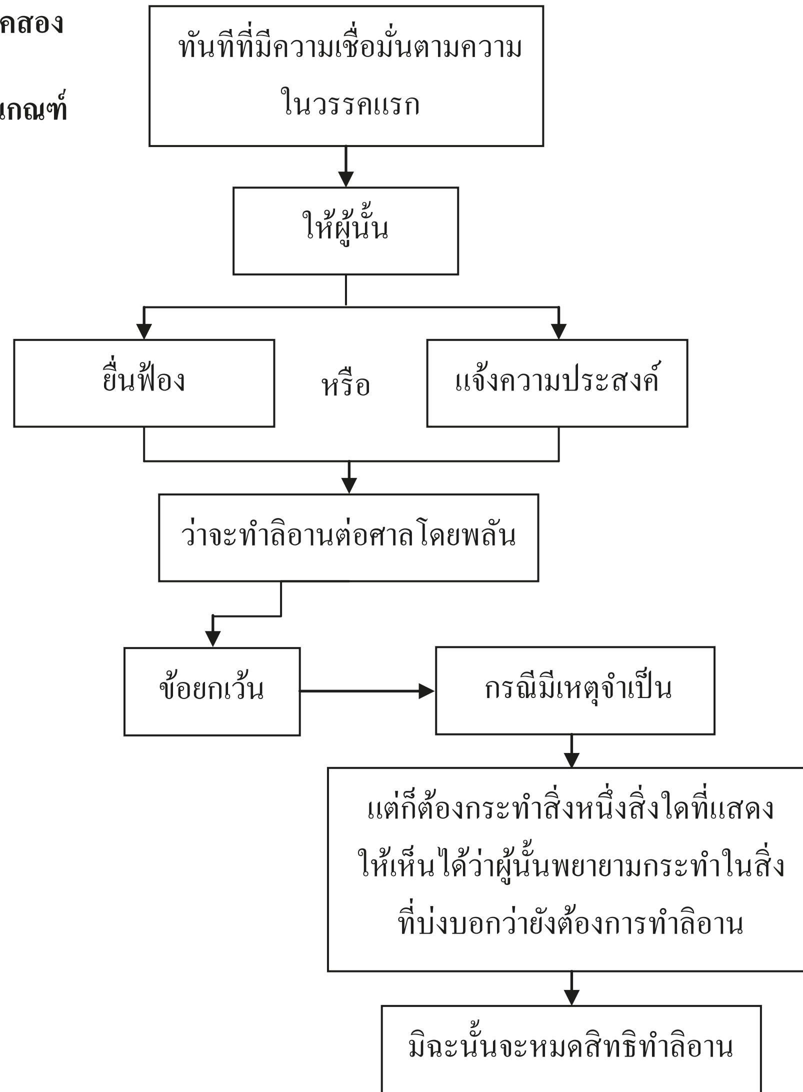
ระยะเวลาการฟ้องศาลเพื่อปฏิเสธความเป็นบิดา

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๖)

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๓. "ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๓

๔. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๕. "โดยพลัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๒)

ข้อพิจารณา

๑. "ผู้ใดเชื่อมั่นว่า เด็กซึ่งเกิดจากภริยาตนไม่ใช่บุตรของตน" หมายความว่า ผู้ใดเชื่อมั่นว่า เด็กซึ่งเกิดจากภริยาตนไม่ใช่บุตรของตน ผู้นั้นสามารถฟ้องขอทำลิอาน

เพื่อปฏิเสธความเป็นบิดาของเด็กนั้นได้ โดยไม่จำเป็นว่า ผู้นั้นจะยังเป็นสามีของมารดาของเด็กนั้นอยู่หรือไม่

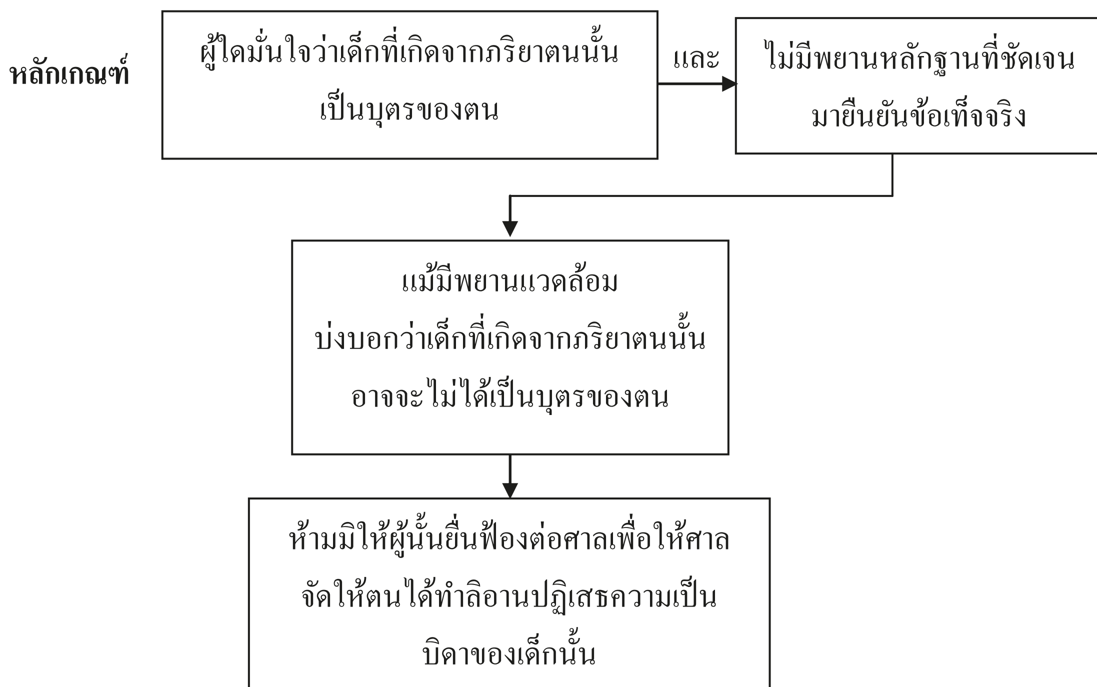
๒. การฟ้องขอทำลิอานเพื่อปฏิเสธความเป็นบิดาของเด็กนั้น จะต้องเป็นกรณีที่เด็กนั้นถูกคลอดออกมาและอยู่รอดเป็นทารกแล้วเท่านั้น และจะต้องมีความเป็นไปได้ว่าเด็กนั้นเป็นบุตรและเป็นไปได้ว่าเด็กนั้นไม่ได้เป็นบุตรของผู้ฟ้อง โดยเป็นไปได้ทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ถ้าเป็นไปไม่ได้เลยว่าเด็กนั้นจะเป็นบุตรของผู้ฟ้องก็ไม่อาจฟ้องได้ เช่น กรณีที่สามีไม่มีอวัยวะเพศ เพราะถูกตัดไปก่อนสมรส

๓. "ยื่นฟ้องต่อศาล" หมายถึง การแจ้งความประสงค์ต่อศาล ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีใดก็ได้ว่าตนต้องการจะทำลิอาน ซึ่งต้องกระทำหลังจากมีความเชื่อมั่นโดยพลัน เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็น แต่ก็ต้องกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่แสดงให้เห็นได้ว่าผู้นั้นพยายามกระทำในสิ่งที่บ่งบอกว่ายังต้องการทำลิอาน เช่น กรณีที่ผู้นั้นถูกจำคุกหรือกักขัง หรือเจ็บป่วย หรือไม่มีค่าเดินทาง ให้ผู้นั้นส่งบุคคลอื่นไปแจ้งให้ศาล ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีรู้เพื่อมากระทำลิอานในสถานที่ที่ผู้นั้นอยู่ หรือถ้ามิอาจทำเช่นนั้นได้ ก็ให้บุคคลนั้นบอกกล่าวแก่ศาล ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีว่าตนต้องการทำลิอานแต่ไม่มีความสามารถที่จะทำได้ในขณะนั้น ถ้าไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ ก็ให้ทำสิ่งใด ๆ ที่ทำให้มีพยานช่วยยืนยันว่าตนต้องการทำลิอานแต่ยังไม่มีความสามารถที่จะทำได้ในขณะนั้น เช่น ถ้าอยู่ต่างเมืองก็ให้แจ้งศาล ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีของเมืองนั้นไว้ก่อน

หลักเกณฑ์ที่ห้ามฟ้องศาลเพื่อจัดทำลิอานปฏิเสธความเป็นบิดา

ข้อ ๒๓๖ ผู้ใดมั่นใจว่าเด็กที่เกิดจากภริยาตนนั้นเป็นบุตรของตน แม้มีพยานแวดล้อมบ่งบอกว่าเด็กที่เกิดจากภริยาตนนั้นอาจจะไม่ได้เป็นบุตรของตน และไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนมายืนยันข้อเท็จจริง ห้ามมิให้ผู้นั้นยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลจัดให้ตนได้ทำลิอานปฏิเสธความเป็นบิดาของเด็กนั้น

อธิบายศัพท์

๑. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๓. "ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๓

ข้อพิจารณา

กรณีตามข้อนี้แตกต่างจากข้อ ๒๓๕ กล่าวคือ ตามข้อนี้เป็นกรณีที่กฎหมายห้ามสามีทำลิอาน ถ้าสามีนั้นมั่นใจว่าเด็กที่เกิดจากภริยาตนนั้นเป็นบุตรของตน และไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนมายืนยันข้อเท็จจริงว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน ส่วนข้อ ๒๓๕ เป็นกรณีที่กฎหมายบังคับสามีทำลิอาน ถ้าสามีนั้นเชื่อมั่นว่าเด็กซึ่งเกิดจากภริยาตนไม่ใช่บุตรของตน และมีความเป็นไปได้ว่าเด็กนั้นจะเป็นบุตรหรือไม่ใช่บุตรของตน

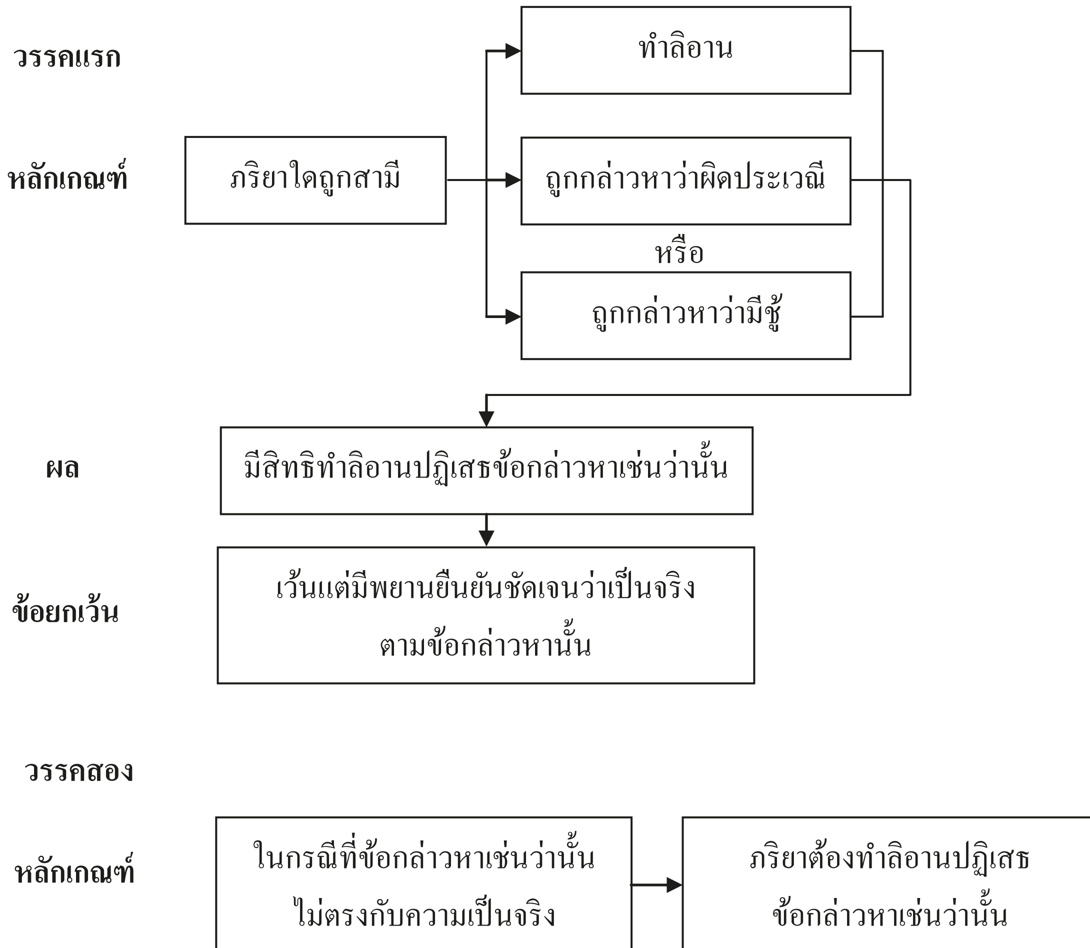

สิทธิภริยาในการทำลิอานปฏิเสธข้อกล่าวหา

ข้อ ๒๓๗ ภริยาใดถูกสามีทำลิอานหรือถูกกล่าวหาว่าผิดประเวณีหรือมีชู้ มีสิทธิทำลิอานปฏิเสธข้อกล่าวหาเช่นว่านั้น เว้นแต่มีพยานยืนยันชัดเจนว่าเป็นจริงตามข้อกล่าวหา

หน้าที่ภริยาในการทำลิอานปฏิเสธข้อกล่าวหา

ในกรณีที่ข้อกล่าวหาเช่นว่านั้นไม่ตรงกับความเป็นจริง ภริยาต้องทำลิอานปฏิเสธข้อกล่าวหาเช่นว่านั้น

อธิบายศัพท์

๑. "ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๓

๒. "ผิดประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๓)

๓. "มีชู้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๔ วรรคสอง

ข้อพิจารณา

๑. ความในวรรคแรก เป็นสิทธิของภริยาที่จะทำลิอานปฏิเสธข้อกล่าวหา เว้นแต่มีพยานยืนยันว่าเป็นจริงตามที่กล่าวหา กล่าวคือ ภริยาไม่มีสิทธิทำลิอานปฏิเสธ ถ้ามีพยานยืนยันว่าเป็นจริงตามที่กล่าวหา ส่วนวรรคสองเป็นกรณีข้อกล่าวหานั้นไม่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งในกรณีนี้ภริยาต้องทำลิอานปฏิเสธข้อกล่าวหา ถ้าไม่ทำถือว่าไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายตามความในข้อ ๓

๒. กรณีตามข้อนี้แตกต่างจากข้อ ๒๓๕ และข้อ ๒๓๖ กล่าวคือ ตามข้อนี้เป็นเรื่องของภริยา ในการที่สามารถทำลิอานปฏิเสธข้อกล่าวหาได้ หากไม่มีพยานยืนยันข้อเท็จจริงตามที่กล่าวหานั้น และต้องทำลิอานปฏิเสธข้อกล่าวหาในกรณีที่ข้อกล่าวหานั้นไม่ตรงกับความเป็นจริง ส่วนข้อ ๒๓๕ และข้อ ๒๓๖ เป็นเรื่องที่กฎหมายบังคับให้สามีทำลิอานและห้ามมิให้ทำลิอาน

ข้อ ๒๓๘ ในการปฏิญาณตนของสามีตามความในข้อ ๒๓๗ ให้ผู้ปฏิญาณตนกล่าวประโยคต่อไปนี้สี่ครั้ง คือ "ฉันขอปฏิญาณตนต่ออัลเลาะฮ์ว่าการที่ฉันกล่าวหาว่าภริยาฉันมีชู้นั้น เป็นการกล่าวตามความเป็นจริง" และกล่าวในครั้งที่ห้าว่า "ถ้าฉันพูดเท็จขอให้อัลเลาะฮ์ลงละอ์นะฮ์แก่ฉัน"

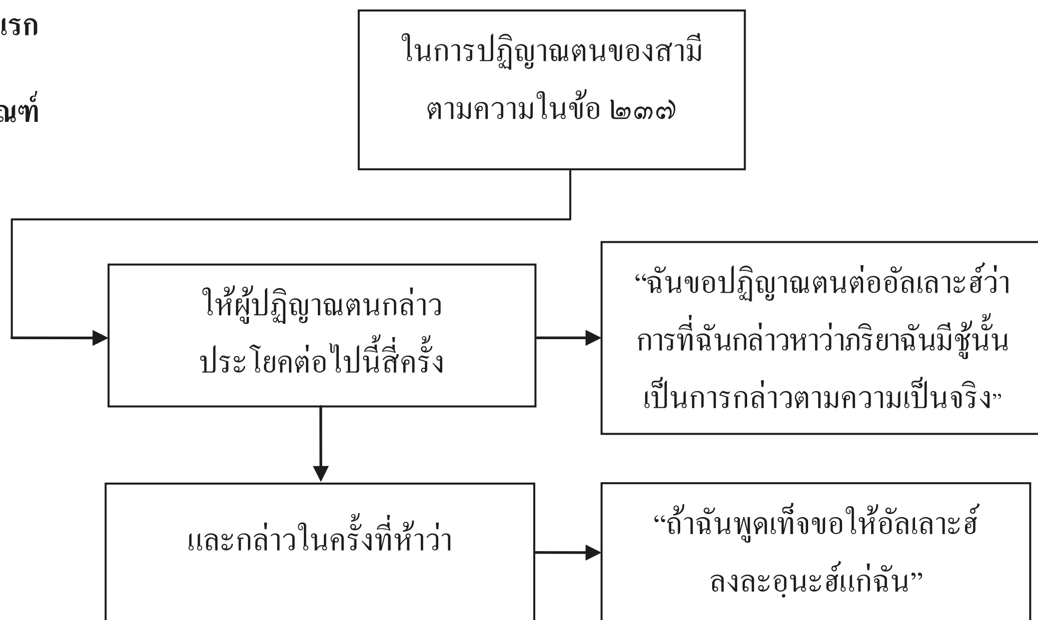
วิธีปฏิญาณตนของสามีในการทำลิอาน

ในการทำลิอานของภริยาตามความในข้อ ๒๓๗ ให้ภริยาปฏิญาณตนโดยการกล่าวประโยคต่อไปนี้สี่ครั้ง คือ "ฉันขอปฏิญาณตนต่ออัลเลาะฮ์ว่าผู้ที่กล่าวหาว่าฉันมีชู้นั้น เป็นผู้กล่าวเท็จ" และกล่าวในครั้งที่ห้าว่า "ขอให้อัลเลาะฮ์ทรงกริ้วฉัน หากผู้นั้นพูดความจริง"

วิธีปฏิญาณตนของภริยาในการทำลิอาน

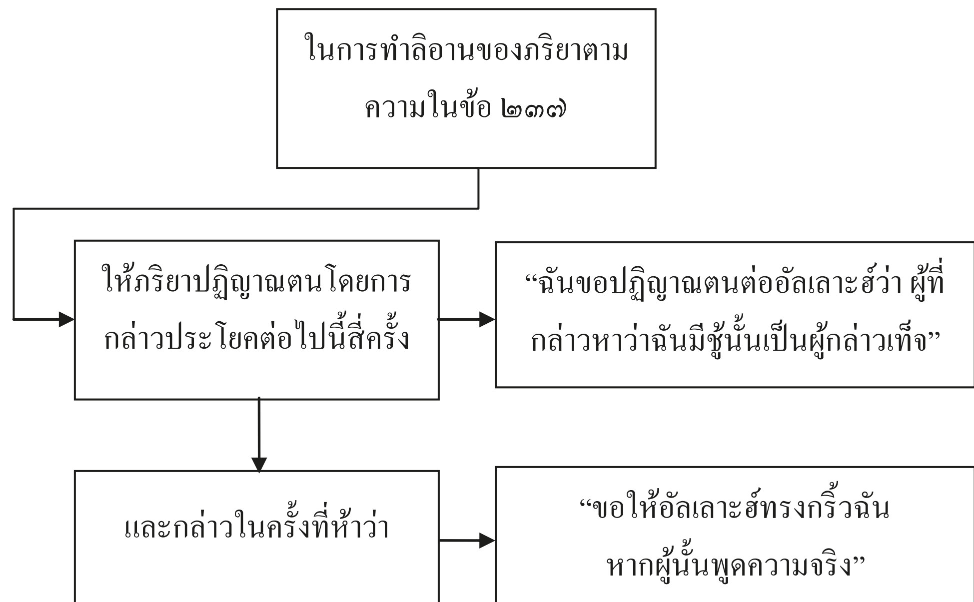
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๓

๒. "มีชู้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๔ วรรคสอง

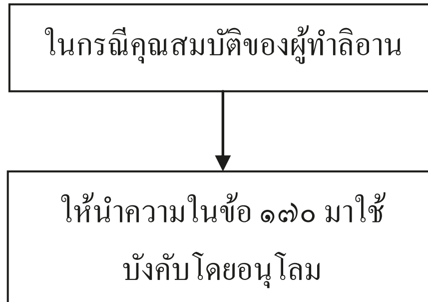
ข้อพิจารณา

ในกรณีที่ภริยาต้องการทำลิอานด้วยนั้น สามีต้องทำลิอานก่อน โดยกล่าวประโยคในวรรคแรกของข้อนี้ แล้วจึงให้ภริยาทำลิอานต่อจากสามี โดยกล่าวประโยคในวรรคสองของข้อนี้ตามลำดับ

ข้อ ๒๓๙ ในกรณีคุณสมบัติของผู้ทำลิอานให้นำความในข้อ ๑๗๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

คุณสมบัติของผู้ทำลิอาน

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

"ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๓

ข้อพิจารณา

"ให้นำความในข้อ ๑๗๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม" หมายความว่า ต้องนำคุณสมบัติผู้หย่าในข้อ ๑๗๐ มาใช้บังคับแก่ผู้ทำลิอานโดยอนุโลม

ข้อ ๒๔๐ ในการทำลิอานจำเป็นจะต้องมีสิ่งดังต่อไปนี้

(๑) กรณีตามความในข้อ ๒๓๔ สามีกล่าวหาภริยาว่ามีชู้ก่อนการทำลิอาน

(๒) ศาลเป็นผู้สั่งให้ทำลิอาน

(๓) ผู้ทำลิอานกล่าวคำลิอานตามคำกล่าวนำของศาล

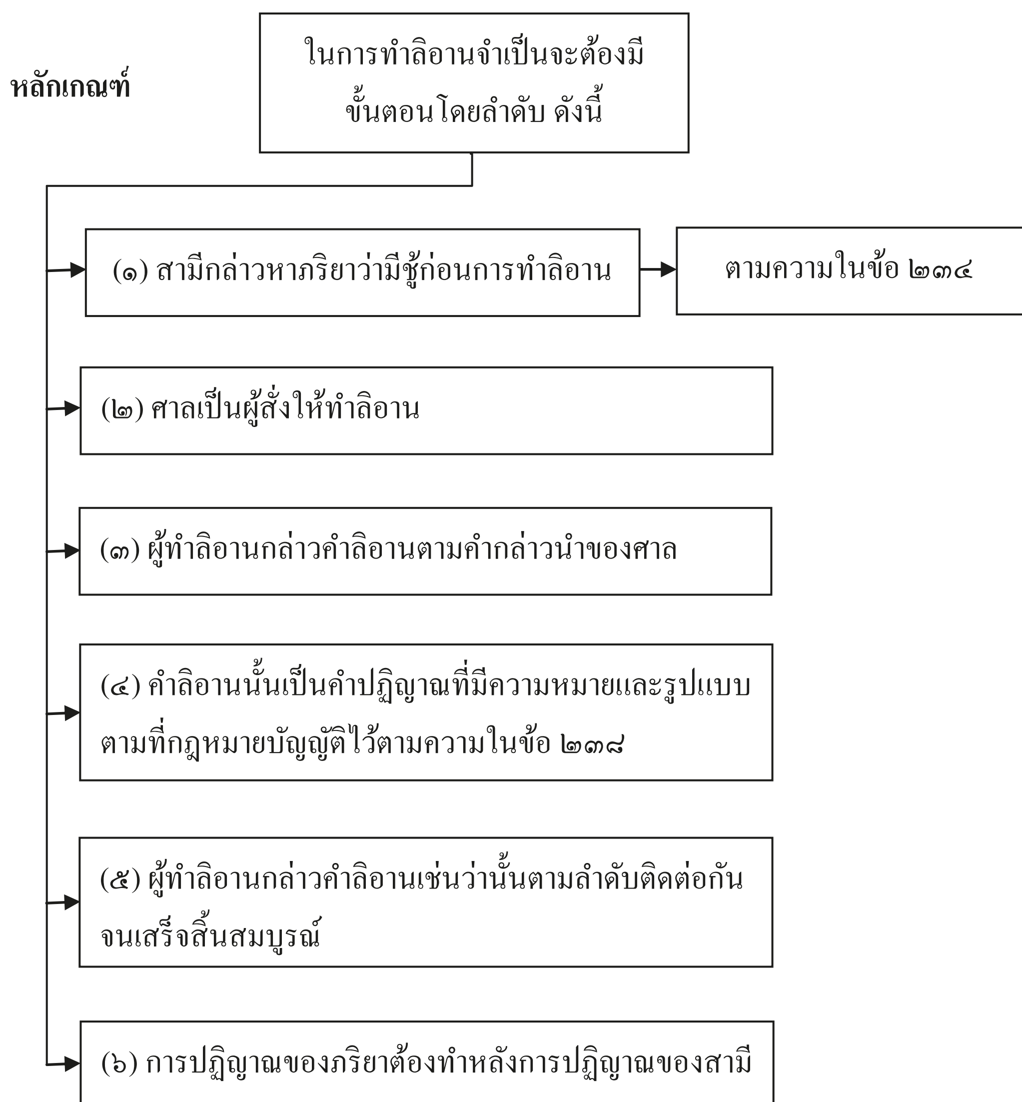
ขั้นตอนที่จำเป็นในการทำลิอาน

(๔) คำลิอานนั้นเป็นคำปฏิญาณที่มีความหมายและรูปแบบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ตามความในข้อ ๒๓๘

(๕) ผู้ทำลิอานกล่าวคำลิอานเช่นว่านั้นตามลำดับ และติดต่อกันจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์

(๖) การปฏิญาณของภริยาต้องทำหลังการปฏิญาณของสามี

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๓

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๓. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. ตาม (๓) ผู้ทำลิอานกล่าวคำลิอานตามคำกล่าวนำของศาล ไม่ว่าการทำลิอานนั้นจะกระทำในศาลหรือสถานที่ตามข้อ ๒๔๒ (๒) ศาลในฐานะผู้ดำเนินกระบวนพิจารณาต้องกล่าวนำคำลิอานให้แก่ผู้ทำลิอาน ทั้งนี้ เป็นเพราะเพื่อให้การกล่าวคำลิอานนั้นถูกต้องตามกฎหมาย

ข้อสังเกต ในทางปฏิบัติของศาลไทยที่บังคับใช้กฎหมายอิสลาม ผู้พิพากษาและดะโต๊ะยุติธรรมจะเป็นผู้สั่งรับคำฟ้อง และจัดให้สามีได้ทำลิอานซึ่งสามารถทำได้ แต่สำหรับขั้นตอนในการกล่าวคำปฏิญาณต้องเป็นหน้าที่ของดะโต๊ะยุติธรรม

๒. ตาม (๔) คำลิอานนั้นเป็นคำปฏิญาณที่มีความหมายและรูปแบบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ตามความในข้อ ๒๓๘ เท่านั้น

๓. ตาม (๕) ผู้ทำลิอานต้องกล่าวปฏิญาณตน ด้วยข้อความตามข้อ ๒๓๘ ตามลำดับ และติดต่อกันจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ในคราวเดียวกัน

๔. ตาม (๖) ในกรณีที่ภริยาต้องการทำลิอานด้วย การปฏิญาณของภริยาต้องทำหลังการปฏิญาณของสามี

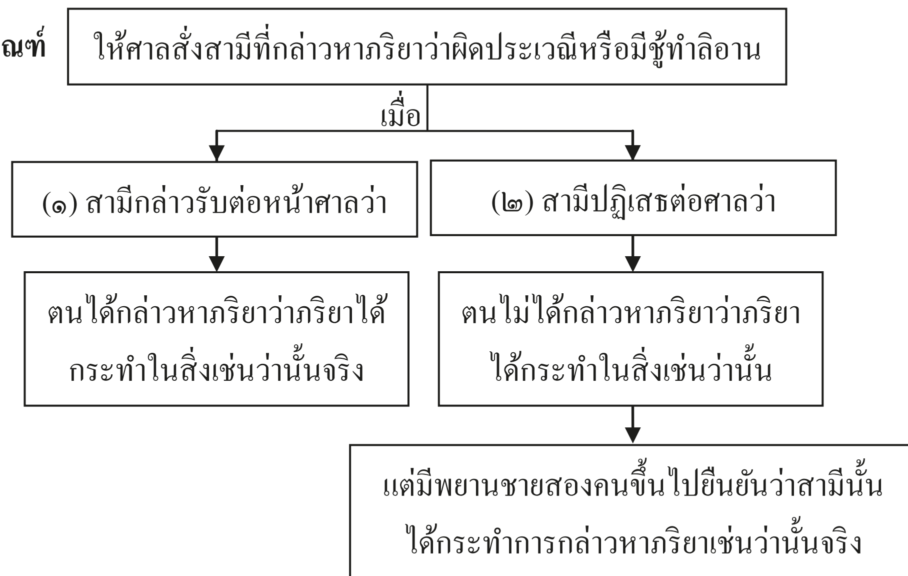

ข้อ ๒๔๑ ให้ศาลสั่งสามีที่กล่าวหาภริยาว่าผิดประเวณีหรือมีชู้ทำลิอานเมื่อ

อำนาจศาลในการสั่งให้สามีทำลิอาน

(๑) สามีกล่าวรับต่อหน้าศาลว่า ตนได้กล่าวหาภริยาว่าภริยาได้กระทำในสิ่งเช่นว่านั้นจริง

(๒) สามีปฏิเสธต่อศาลว่า ตนไม่ได้กล่าวหาภริยาได้กระทำในสิ่งเช่นว่านั้น แต่มีพยานชายสองคนขึ้นไปยืนยันว่าสามีนั้นได้กระทำการกล่าวหาภริยาเช่นว่านั้นจริง

อธิบายศัพท์

๑. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๒. "ผิดประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๓)

๓. "ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๓

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นกรณีที่ความปรากฏต่อศาล สามีได้กล่าวหาภริยาตนว่ามีชู้ ศาลต้องสั่งให้สามีทำลิอาน หลังจาก

(๑) สามีกล่าวรับต่อหน้าศาลว่า ตนได้กล่าวหาภริยาว่าภริยาได้กระทำในสิ่งเช่นว่านั้นจริง ซึ่งศาลจะต้องสั่งเรียกตัวสามีมาซักถามหาความจริง

(๒) สามีปฏิเสธต่อศาลว่า ตนไม่ได้กล่าวหาภริยาได้กระทำในสิ่งเช่นว่านั้น แต่มีพยานชายสองคนขึ้นไปยืนยันว่าสามีนั้นได้กระทำการกล่าวหาภริยาเช่นว่านั้นจริง

ข้อ ๒๔๒ ศาลพึงเพิ่มความขลังของการทำลิอานด้วยการกระทำในเวลา สถานที่และต่อหน้าบุคคลในจำนวนที่จะทำให้เกิดความเกรงกลัวในการที่จะกระทำการอันเป็นเท็จด้วยเหตุเช่นว่านั้น ถ้าผู้ทำลิอานเป็นมุสลิมพึงทำ

การเพิ่มความขลังในการทำลิอานโดยศาล

(๑) ในเวลาตามลำดับ ดังนี้

(ก) หลังละหมาดอัสรีของเย็นวันศุกร์ของเดือนเราะญับหรือเดือนเราะมะฎอน

(ข) หลังละหมาดอัสรีของเย็นวันศุกร์อื่นนอกจากเย็นวันศุกร์ของเดือนเราะญับหรือเดือนเราะมะฎอน

(ค) หลังละหมาดอัสรีของเย็นวันอื่นนอกจากวันศุกร์

(๒) ทำในบริเวณมิมบัดร์ถ้าเป็นการทำลิอานในมัสยิด เว้นแต่หญิงมีประจำเดือนให้ทำบริเวณหน้ามัสยิดแทน

(๓) ต่อหน้าบุคคลที่น่าเคารพเลื่อมใสของชาวเมืองหรือผู้คนในสังคมของจังหวัดนั้น ๆ ตั้งแต่สี่คนขึ้นไป

หลักเกณฑ์

ศาลพึงเพิ่มความขลังของการทำลิอาน

- ด้วยการกระทำในเวลา
- ด้วยการกระทำในสถานที่
- ด้วยการกระทำต่อหน้าบุคคล → ในจำนวนที่จะทำให้เกิดความเกรงกลัวในการที่จะกระทำการอันเป็นเท็จด้วยเหตุเช่นว่านั้น

ถ้าผู้ทำลิอานเป็นมุสลิมพึงทำ

- (๑) ในเวลาตามลำดับ ดังนี้
  - (ก) หลังละหมาดอัสรีของเย็นวันศุกร์เดือนเราะญับหรือเดือนเราะมะฎอน
  - (ข) หลังละหมาดอัสรีของเย็นวันศุกร์อื่น
  - (ค) หลังละหมาดอัสรีของเย็นวันอื่นนอกจากวันศุกร์
  - → นอกจากเย็นวันศุกร์ของเดือนเราะญับหรือเดือนเราะมะฎอน
- (๒) ในบริเวณสถานที่ → มิมบัดร์ถ้าเป็นการทำลิอานในมัสยิด → เว้นแต่หญิงมีประจำเดือนให้ทำบริเวณหน้ามัสยิดแทน
- (๓) ต่อหน้าบุคคล → ที่น่าเคารพเลื่อมใสของชาวเมืองหรือผู้คนในสังคมของจังหวัดนั้น ๆ

อธิบายศัพท์

๑. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๒. "ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๓

๓. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๔. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๕. "มีประจำเดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๕)

ข้อพิจารณา

๑. "ขลัง" หมายความว่า ความสำคัญ ความน่าเกรงขาม หรือความมีอิทธิพลต่อจิตใจของผู้เกี่ยวข้อง

๒. "ศาลพึงเพิ่มความขลังของการทำลิอาน ด้วยการกระทำในเวลา สถานที่และต่อหน้าบุคคลในจำนวนที่จะทำให้เกิดความเกรงกลัวในการที่จะกระทำการอันเป็นเท็จด้วยเหตุเช่นว่านั้น" หมายความว่า ศาลพึงเพิ่มความขลังของการทำลิอานด้วยการกระทำในเวลา สถานที่ และต่อหน้าบุคคลในจำนวนที่จะทำให้เกิดความเกรงกลัวในการที่จะกระทำการอันเป็นเท็จด้วยเหตุเช่นว่านั้น ในทัศนะของผู้ทำลิอาน เช่น ถ้าผู้ทำลิอานเป็นยิวพึงเพิ่มความขลังของการทำลิอาน ด้วยการกระทำในเวลา และสถานที่ที่ชาวยิวถือว่าสำคัญสำหรับเรื่องนี้ และด้วยการกระทำต่อหน้าบุคคลที่น่าเคารพเลื่อมใสของชาวยิวในสังคมของจังหวัดนั้น ๆ ในจำนวนที่จะทำให้ผู้ทำลิอานนั้นเกิดความเกรงกลัวในการที่จะกระทำการอันเป็นเท็จด้วยเหตุเช่นว่านั้น ส่วนถ้าผู้ทำลิอานเป็นมุสลิมพึงเพิ่มความขลังของการทำลิอาน ด้วยการกระทำในเวลา และสถานที่ที่ชาวมุสลิมถือว่าสำคัญสำหรับเรื่องนี้ และด้วยการกระทำต่อหน้าบุคคลที่น่าเคารพเลื่อมใสของชาวมุสลิมในสังคมของจังหวัดนั้น ๆ ในจำนวนที่จะทำให้ผู้ทำลิอานนั้นเกิดความเกรงกลัวในการที่จะกระทำการอันเป็นเท็จด้วยเหตุเช่นว่านั้น

กฎหมายได้กำหนดตัวอย่างสำหรับผู้ทำลิอานที่เป็นมุสลิมไว้ในตอนท้ายของข้อนี้

๓. ในการกำหนดให้ศาลพึงเพิ่มความขลังของการทำลิอาน ด้วยการเลือกเวลาในการกระทำ ตามที่กฎหมายกำหนดให้ใน (๑) (ก) (ข) และ (ค) กฎหมายกำหนดเวลาเหล่านั้นให้ โดยการเรียงลำดับตามความสำคัญ คือ เวลาใน (๑) (ก) ซึ่งเป็นลำดับแรก เป็นเวลาที่กฎหมายสนับสนุนมากที่สุด และที่เหลือมีความสำคัญรองลงไปตามลำดับ

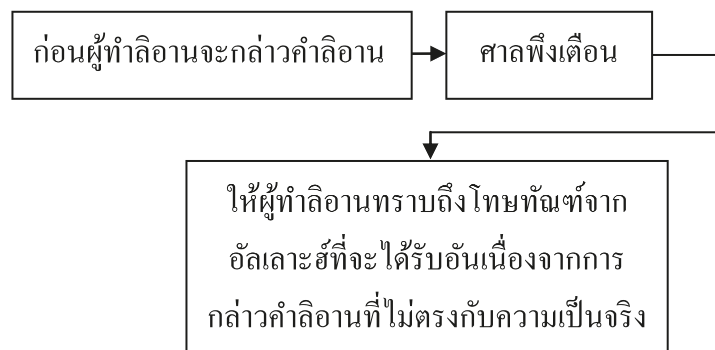
วิธีปฏิบัติของศาลในการทำลิอาน

ข้อ ๒๔๓ ก่อนที่ผู้ทำลิอานจะกล่าวคำลิอาน ศาลพึงเตือนให้ผู้ทำลิอานทราบถึงโทษทัณฑ์จากอัลเลาะฮ์ที่ผู้ทำลิอานจะได้รับอันเนื่องจากการกล่าวคำลิอานที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง

ในขณะสามีกล่าวคำลิอาน พึงให้สามียืนและภริยานั่ง และในขณะภริยากล่าวคำลิอาน พึงให้สามีนั่งและภริยายืน เว้นเสียแต่ว่าผู้ทำลิอานไม่มีความสามารถที่จะทำเช่นว่านั้นได้

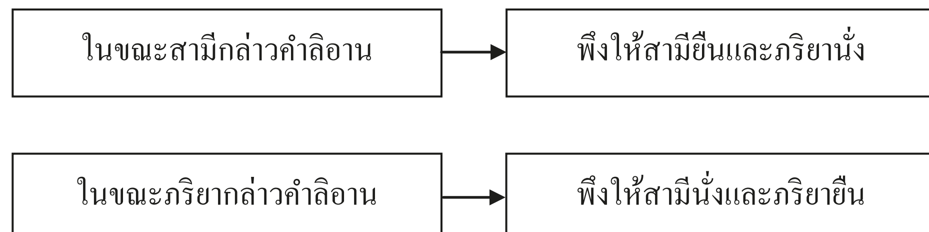
วรรคแรก

วิธีปฏิบัติ

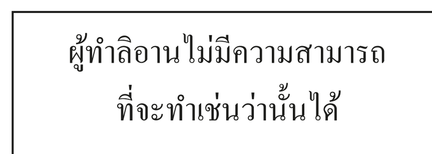

วรรคสอง

วิธีปฏิบัติ

ข้อยกเว้น

อธิบายศัพท์

๑. "ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๓๓

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

ข้อ ๒๔๔ เมื่อการทำลิอานเสร็จสิ้นสมบูรณ์จะทำให้เกิดผลดังต่อไปนี้

ผลของการทำลิอาน

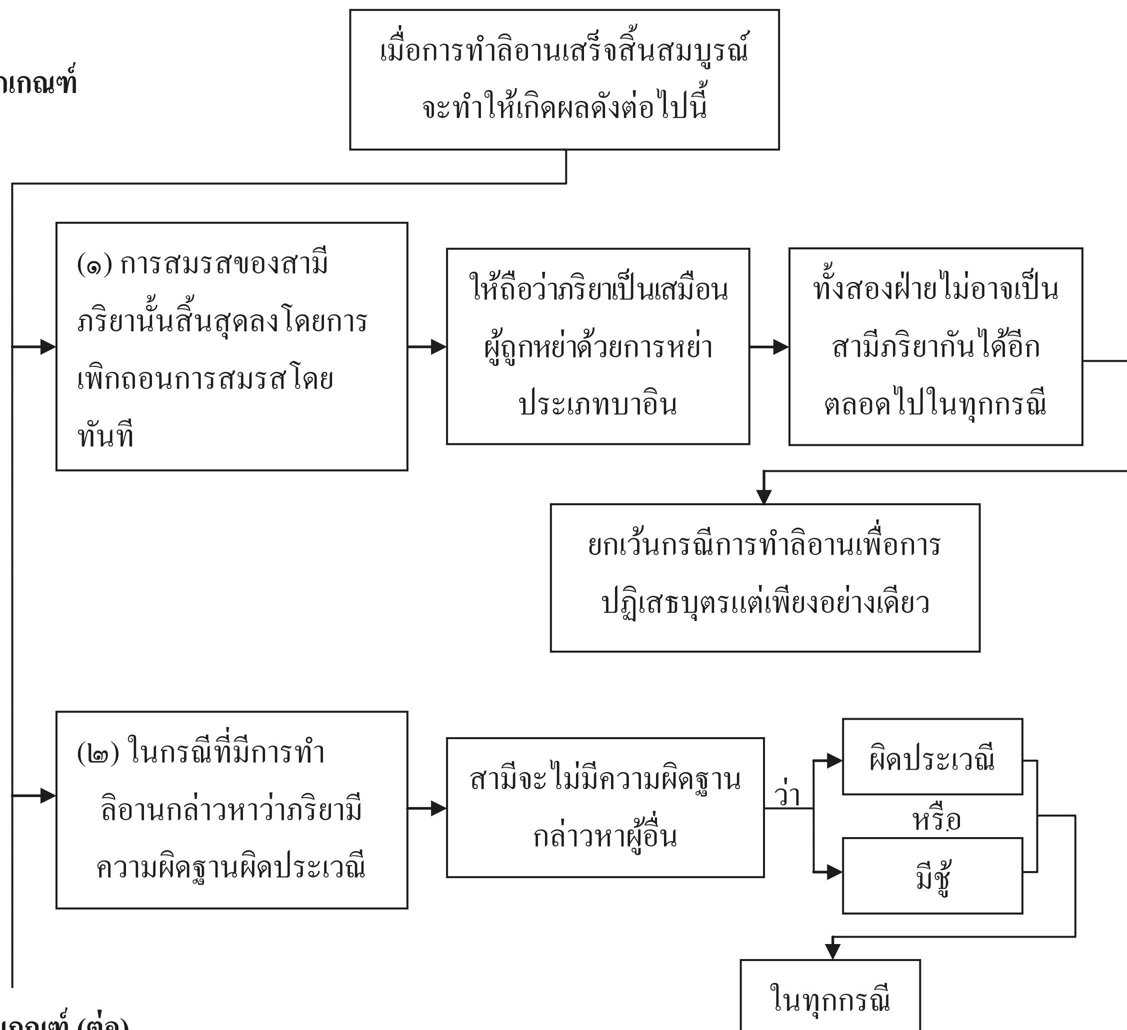
(๑) การสมรสของสามีภริยานั้นสิ้นสุดลงโดยการเพิกถอนการสมรสโดยทันที และทั้งสองฝ่ายไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดไปในทุกกรณี แต่ให้ถือว่าภริยาเป็นเสมือนผู้ถูกหย่าด้วยการหย่าประเภทบาอิน ยกเว้นกรณีการทำลิอานเพื่อการปฏิเสธบุตรแต่เพียงอย่างเดียว

(๒) ในกรณีที่ในการทำลิอานนั้น มีการกล่าวหาว่าภริยามีความผิดฐานผิดประเวณี สามีจะไม่มีความผิดฐานกล่าวหาผู้อื่นว่าผิดประเวณีหรือมีชู้ในทุกกรณี

(๓) ในกรณีที่ในการทำลิอานนั้น มีการกล่าวหาว่าภริยามีความผิดฐานผิดประเวณี ภริยามีความผิดในฐานความผิดนั้นโดยทันที เว้นแต่ภริยาได้ทำลิอานด้วย

(๔) เด็กที่ถูกระบุในการทำลิอานจะไม่มีความสัมพันธ์ในฐานะผู้สืบสันดานกับชายผู้ทำลิอานอีกต่อไป

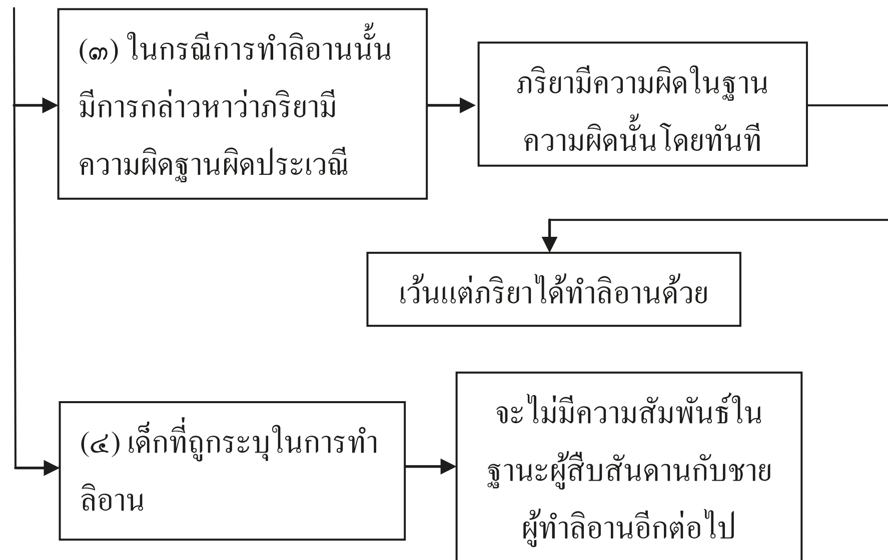
หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "ลิอาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ

๓. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑)

๔. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๕. "ผิดประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๓)

๖. "ผู้สืบสันดาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)

ข้อพิจารณา

"ยกเว้นกรณีที่เป็นการทำลิอานเพื่อการปฏิเสธบุตรแต่เพียงอย่างเดียว" ตามความตอนท้าย (๑) นั้น หมายความว่า เมื่อการทำลิอานเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว และการทำลิอานนั้นเป็นการทำลิอานเพื่อเพิกถอนการสมรสโดยอ้างเหตุที่เกี่ยวข้องกับการมีชู้ของภริยา เช่น การทำลิอานเพื่อเพิกถอนการสมรสด้วยเหตุภริยามีชู้ ตามความในข้อ ๒๓๔ การสมรสของสามีภริยานั้นสิ้นสุดลงโดยการเพิกถอนการสมรสทันที และสามีภริยานั้นไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดไป และให้ถือว่าภริยาเป็นเสมือนผู้ถูกหย่าด้วยการหย่าประเภทบาอิน แต่ถ้าการทำลิอานนั้นเป็นการทำลิอานเพื่อการปฏิเสธบุตรตามความในข้อ ๒๓๕ และการปฏิเสธบุตรนั้นเป็นการปฏิเสธบุตรแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่เกี่ยวข้องกับการมีชู้ของภริยา เช่น ในกรณีการทำลิอาน

เพื่อการปฏิเสธบุตร โดยอ้างว่าบุตรนั้นเป็นบุตรที่เกิดจากการร่วมประเวณีในสมรสของภริยากับอดีตสามี ผลของการทำลิอานนั้น จะไม่กระทบต่อการสมรสของสามีภริยานั้น การสมรสของสามีภริยานั้นจะยังไม่สิ้นสุดลง

ข้อสังเกต การทำลิอานเพื่อเพิกถอนการสมรสด้วยเหตุภริยามีชู้ ตามข้อ ๒๔๔ (๑) เป็นการสิ้นสุดการสมรสโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายโดยตรง ตามข้อ ๑๓๙ ประกอบข้อ ๑๔๑ (๑)

หมวด ๘
การหย่าโดยมีสินจ้าง

"การหย่าโดยมีสินจ้าง"

ข้อ ๒๔๕ "การหย่าโดยมีสินจ้าง" หมายความว่า การหย่าภริยาหรือผู้เสมือนภริยา แล้วแต่กรณีของสามีที่ได้กระทำขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนกับสินจ้างโดยชัดเจน

ผลของการหย่าโดยมีสินจ้าง

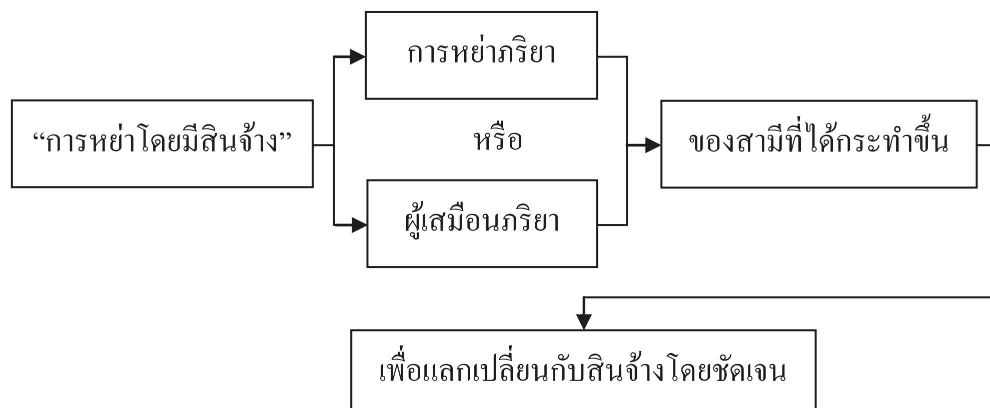
ผลของการหย่าโดยมีสินจ้างมีดังต่อไปนี้

(๑) ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และผู้ประสงค์หย่าต้องจ่ายสินจ้างให้สามีตามที่ระบุในคำหรือการเสนออย่าโดยมีสินจ้างนั้น ถ้าการหย่าโดยมีสินจ้างนั้นมีผลตามกฎหมาย และสินจ้างไม่เป็นสินจ้างวิบัติ

(๒) ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติ และผู้ประสงค์หย่าไม่ต้องชำระสินจ้างให้สามีถ้าการหย่าโดยมีสินจ้างนั้นไม่มีผลตามกฎหมาย และสินจ้างเป็นสินจ้างวิบัติ

(๓) ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีด้วยการหย่าประเภทบาอินเล็ก และผู้ประสงค์อย่าไม่ต้องชำระสินจ้างให้สามีตามที่ระบุในคำหรือการเสนอ แต่ชำระเป็นค่ามะฮัดร์อันควรแทน ถ้าการหย่าโดยมีสินจ้างนั้นมีผลตามกฎหมาย แต่สินจ้างเป็นสินจ้างวิบัติ

(๔) ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีด้วยการหย่าประเภทบาอินเล็ก และผู้ประสงค์หย่าไม่ต้องชำระสินจ้างใด ๆ ให้สามี ในกรณีที่ไม่ระบุสินจ้างหรือระบุสินจ้างวิบัติอย่างชัดเจน และผู้ประสงค์หย่าเป็นบุคคลภายนอก

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผลของการหย่าโดยมีสินจ้างมีดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าการหย่าโดยมีสินจ้างนั้นมีผลตามกฎหมาย → สินจ้างไม่เป็นสินจ้างวิบัติ → ผล → ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก → ผู้ประสงค์หย่าต้องจ่ายสินจ้างให้สามีตามที่ระบุในคำหรือการเสนอหย่าโดยมีสินจ้าง

(๒) ถ้าการหย่าโดยมีสินจ้างนั้นไม่มีผลตามกฎหมาย → สินจ้างเป็นสินจ้างวิบัติ → ผล → ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติ → ผู้ประสงค์หย่าไม่ต้องชำระสินจ้างให้สามี

(๓) ถ้าการหย่าโดยมีสินจ้างนั้นมีผลตามกฎหมาย → สินจ้างเป็นสินจ้างวิบัติ → ผล → ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก → ผู้ประสงค์หย่าไม่ต้องชำระสินจ้างให้สามีตามที่ระบุในคำหรือการเสนอหย่า → แต่ชำระเป็นค่ามะฮัดร์อันควรแทน

(๔) กรณีที่ไม่ระบุสินจ้างหรือระบุสินจ้างวิบัติอย่างชัดเจน → ผู้ประสงค์หย่าเป็นบุคคลภายนอก → ผล → ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีด้วยการหย่าประเภทบาอินเล็ก → ผู้ประสงค์หย่าไม่ต้องชำระสินจ้างใด ๆ ให้สามี

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "ผู้เสมือนภริยา" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๖

๓. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๔. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

๕. "คำหรือการเสนอหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๐

๖. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๗. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

ข้อพิจารณา

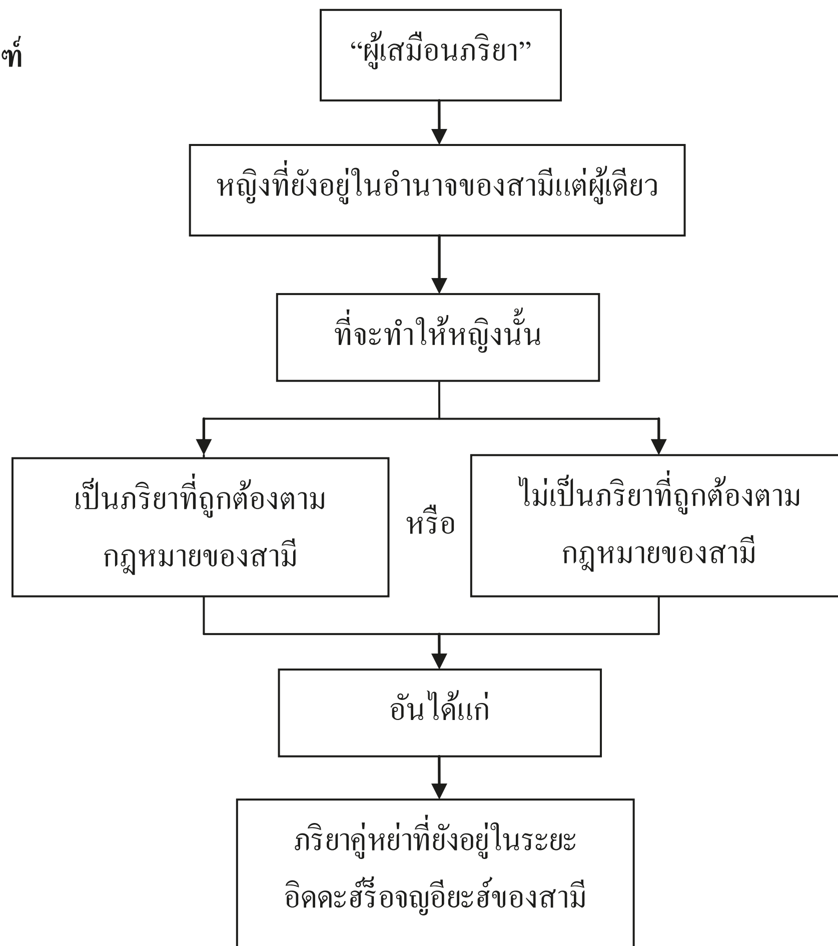
๑. "การหย่าประเภทปกติ" ตามความใน (๒) หมายถึง การหย่าตามความในหมวดสามและหมวดสี่ซึ่งไม่ได้เป็นการหย่าโดยมีสินจ้าง ส่วนการหย่านั้นจะทำให้เกิดการสิ้นสุดการสมรสประเภทใด ก็ต้องพิจารณาในรายละเอียดของการหย่าว่าเป็นอย่างไร การสิ้นสุดการสมรสก็จะเกิดตามรายละเอียดของการหย่านั้น

๒. "ผู้ประสงค์หย่าเป็นบุคคลภายนอก" ตามความใน (๔) หมายความว่า ผู้ประสงค์หย่าเป็นบุคคลอื่นนอกจากภริยา

ข้อ ๒๔๖ "ผู้เสมือนภริยา" หมายความว่า หญิงที่ยังอยู่ในอำนาจของสามีแต่ผู้เดียวที่จะทำให้หญิงนั้นเป็นหรือไม่เป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมายของสามี อันได้แก่ ภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ของสามี **"ผู้เสมือนภริยา"**

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

ข้อ ๒๔๗ การหย่าโดยมีสินจ้างเกิดขึ้นได้โดยการที่

การเกิดขึ้นของการหย่าโดยมีสินจ้าง

(๑) สามีกล่าวคำเสนอหรือทำการเสนอ แล้วแต่กรณีแก่ผู้ประสงค์หย่า โดยระบุในคำหรือการเสนอนั้นอย่างชัดเจนว่า สามีได้เสนอการหย่าภริยาหรือผู้เสมือนภริยา แล้วแต่กรณี โดยมีสินจ้างให้แก่ผู้ประสงค์หย่าหรือแม้ไม่ชัดเจนแต่ขณะเสนอสามีมีเจตนาเช่นว่านั้น และผู้ประสงค์หย่าก็ได้สนองรับการเสนอนั้น หรือ

(๒) สามีได้สนองรับการเสนอสินจ้างของผู้ประสงค์หย่าที่ได้เสนอมาเพื่อแลกเปลี่ยนกับการหย่าภริยาหรือผู้เสมือนภริยา แล้วแต่กรณี

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๓. "ผู้เสมือนภริยา" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๖

๔. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

องค์ประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้าง

ข้อ ๒๔๘ องค์ประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้างมีดังต่อไปนี้

(๑) สามี ซึ่งต้องเป็นผู้มีอำนาจในการหย่าตามกฎหมายนี้

(๒) ผู้ประสงค์หย่า อันได้แก่ ภริยา ผู้เสมือนภริยาหรือบุคคลภายนอก ซึ่งมีความประสงค์ที่จะให้สามีหย่า และมีหน้าที่ต้องชำระสินจ้าง

(๓) คำหรือการเสนอหย่าโดยมีสินจ้าง และคำหรือการสนองรับ

(๔) สินจ้าง อันได้แก่ สิ่งที่ถูกเสนอให้เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับการหย่าภริยาของสามี

(๕) การหย่าภริยาของสามี

หลักเกณฑ์

องค์ประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้างมี ๕ ประการ ดังนี้

(๑) สามี ต้องเป็นผู้มีอำนาจในการหย่าตามกฎหมายนี้

(๒) ผู้ประสงค์หย่า ได้แก่ ภริยา ผู้เสมือนภริยา หรือ บุคคลภายนอก → มีความประสงค์ที่จะให้สามีหย่า และ มีหน้าที่ต้องชำระสินจ้าง

(๓) คำหรือการเสนอหย่าโดยมีสินจ้าง และ คำหรือการสนองรับ

(๔) สินจ้าง ได้แก่ สิ่งที่ถูกเสนอให้เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับการหย่าภริยาของสามี

(๕) การหย่าภริยาของสามี

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๓. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. "ผู้เสมือนภริยา" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๖

๕. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๖. "คำหรือการเสนอหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๐

ข้อพิจารณา

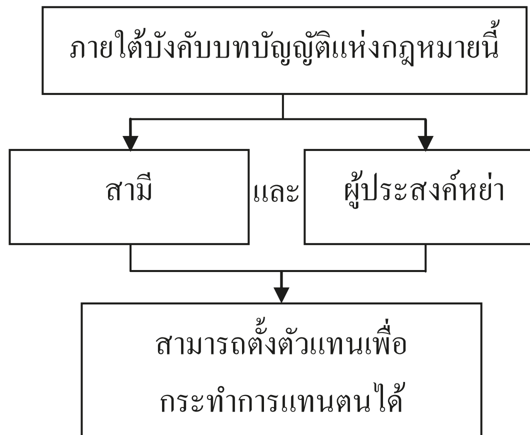
"สามีต้องเป็นผู้มีอำนาจในการหย่าตามกฎหมายนี้" ตามความใน (๑) หมายความว่า สามีต้องไม่เป็นผู้ไม่มีอำนาจในการหย่าตามกฎหมายนี้ เช่น ต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ดังนั้น สามีที่เป็นเพียงผู้เสมือนไร้ความสามารถ เนื่องจากปัญญาอ่อนหรือเป็นบุคคลล้มละลายสามารถทำการหย่าโดยมีสินจ้างได้ ไม่ว่าจะได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองหรือไม่ โดยผู้ปกครองเป็นผู้รับสินจ้างนั้นแทน ไม่ว่าสินจ้างนั้นจะเป็นทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ และเป็นหน้าที่ของผู้จ่ายสินจ้างที่ต้องจ่ายให้ผู้ปกครองแทนการจ่ายให้สามีนั้น ยกเว้นกรณีที่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองว่าให้จ่ายแก่สามีนั้นได้ หรือได้มีการวางเงื่อนไขเช่นนั้นไว้ในคำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างของสามี

การตั้งตัวแทนเพื่อทำการหย่าโดยมีสินจ้าง

ข้อ ๒๔๙ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ สามีและผู้ประสงค์หย่าสามารถตั้งตัวแทนเพื่อกระทำการแทนตนได้

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

"กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

สามีและผู้ประสงค์หย่าสามารถตั้งตัวแทนเพื่อกระทำแทนตนได้ โดยให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการตั้งตัวแทนตามข้อ ๑๓ ถึงข้อ ๒๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

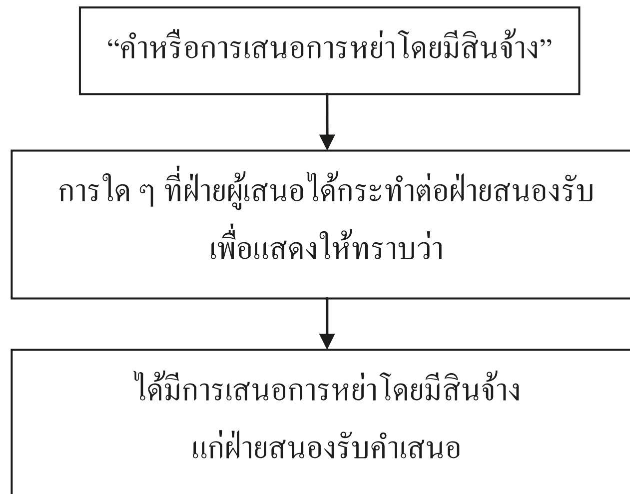
ข้อ ๒๕๐ “คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง” หมายความว่า การใด ๆ ที่ฝ่ายผู้เสนอได้กระทำต่อฝ่ายสนองรับเพื่อแสดงให้ทราบว่า ได้มีการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างแก่ฝ่ายสนองรับ

“คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง”

คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างตามความในวรรคก่อน ให้นำความในข้อ ๑๗๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

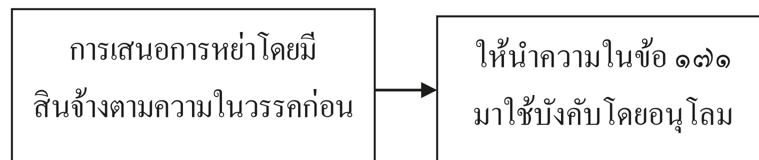
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

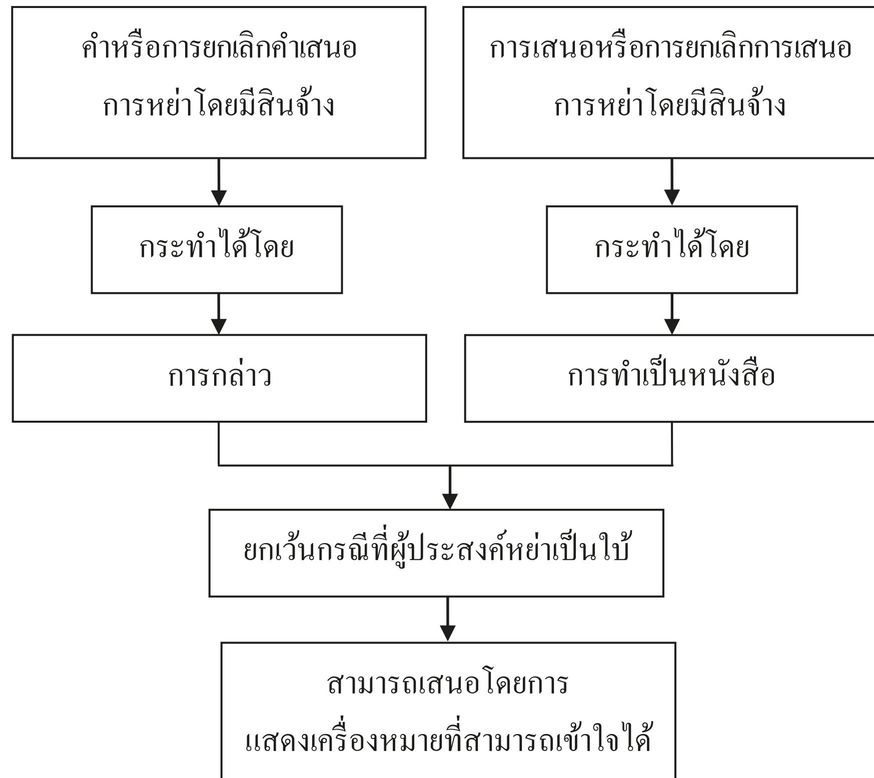
“การหย่าโดยมีสินจ้าง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

การทำคำเสนอและยกเลิกการหย่าโดยมีสินจ้าง

ข้อ ๒๕๑ คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง และการยกเลิกคำหรือการเสนอเช่นว่านี้ กระทำได้โดยการกล่าวหรือการทำเป็นหนังสือ ยกเว้นกรณีที่ผู้ประสงค์หย่าเป็นใบ้ ซึ่งสามารถเสนอโดยการแสดงเครื่องหมายที่สามารถเข้าใจได้

หลักเกณฑ์

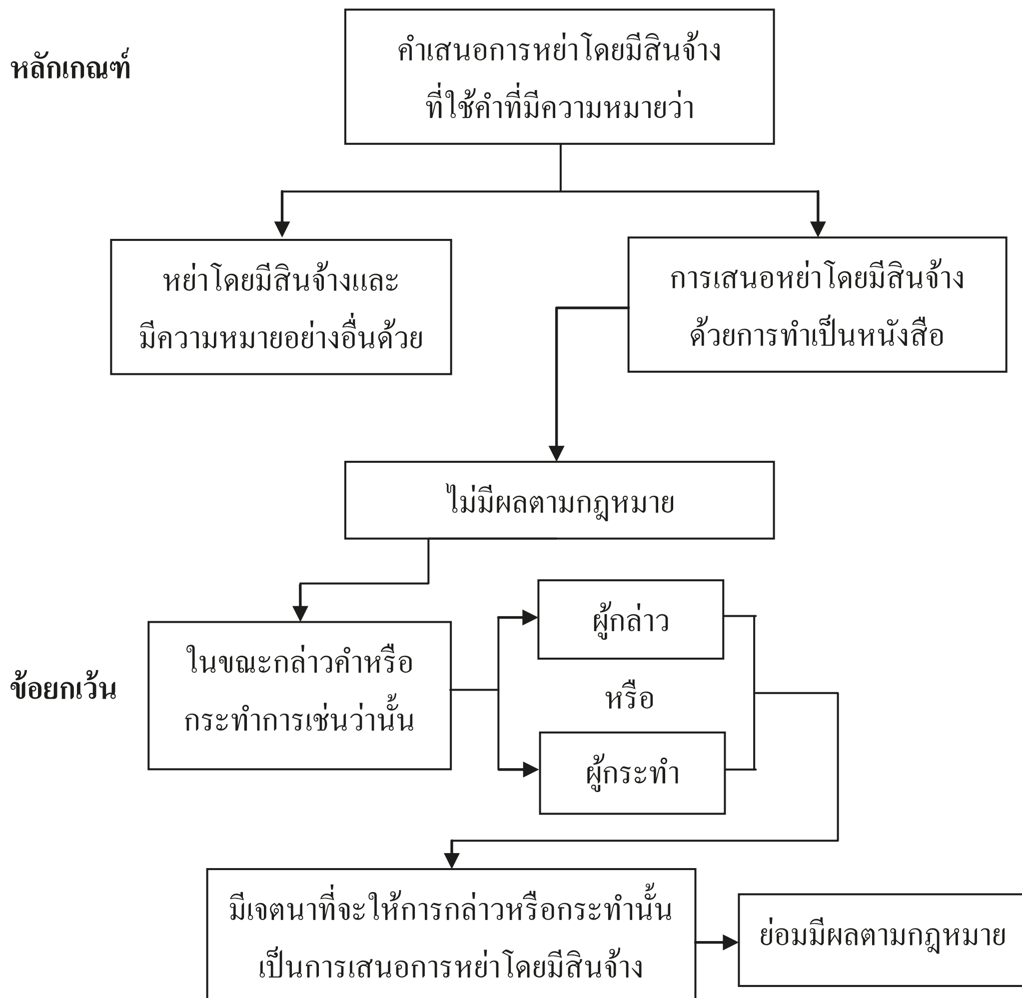
อธิบายศัพท์

"คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๐

ข้อ ๒๕๒ คำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างที่ใช้คำที่มีความหมายว่าหย่าโดยมีสินจ้างและมีความหมายอย่างอื่นด้วยก็ดี การเสนอหย่าโดยมีสินจ้างด้วยการทำเป็นหนังสือก็ดี ถือเป็นคำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างประเภทไม่ชัดเจน ซึ่งไม่มีผลตามกฎหมาย เว้นแต่ในขณะกล่าวคำหรือกระทำการเช่นว่านั้นผู้กล่าวหรือผู้กระทำ แล้วแต่กรณี มีเจตนาที่จะให้การกล่าวหรือกระทำนั้นเป็นการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง

คำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างประเภทไม่ชัดเจน

อธิบายศัพท์

๑. “การหย่าโดยมีสินจ้าง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๒. “สินจ้าง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๓. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

คำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างประเภทไม่ชัดเจน ซึ่งเกิดจากการกล่าวคำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างที่ใช้คำที่มีความหมายว่า หย่าโดยมีสินจ้างและมีความหมายอย่างอื่นด้วย หรือการทำเป็นหนังสือ ไม่มีผลตามกฎหมาย เว้นแต่ในขณะกล่าวหรือกระทำเช่นว่านั้น ผู้กล่าวหรือผู้กระทำมีเจตนาที่จะให้การกล่าวหรือการกระทำนั้นเป็นการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง

"คำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างที่ใช้คำที่มีความหมายว่า หย่าโดยมีสินจ้างและมีความหมายอย่างอื่นด้วย" หมายความว่า คำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างที่ใช้คำที่ใช้ได้ในหลายความหมาย คือ ใช้ในความหมายหย่าโดยมีสินจ้างก็ได้ และใช้ในความหมายอื่นก็ได้ เช่น กล่าวว่า "ถ้าคุณจะไปจากฉัน คุณต้องเสียเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท"

ข้อ ๒๕๓ ถ้าสามีเสนอคำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง โดยใช้คำหรือการเสนอชนิดไม่มีเงื่อนไขจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติดังต่อไปนี้

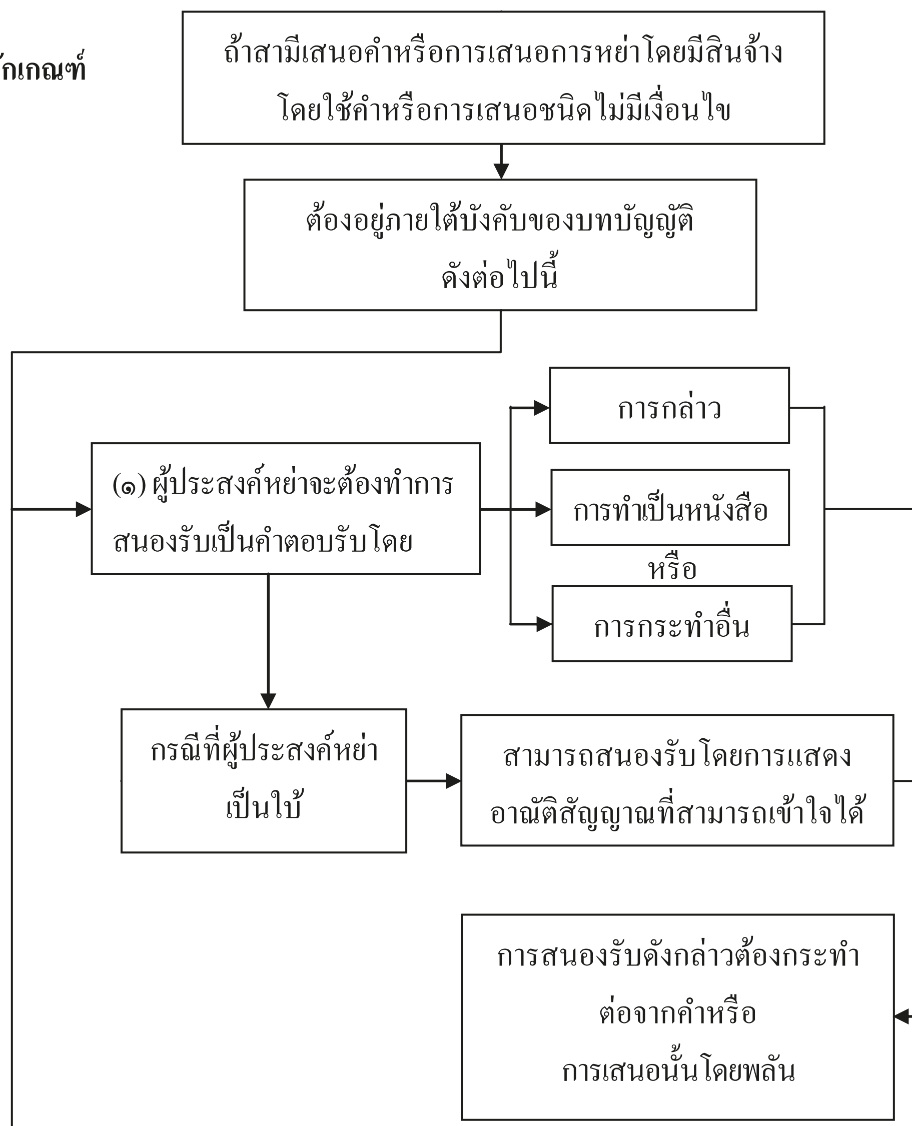
หลักเกณฑ์กรณีสามีมีคำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างชนิดไม่มีเงื่อนไข

(๑) ผู้ประสงค์หย่าจะต้องทำการสนองรับเป็นคำตอบรับ โดยการกล่าวหรือทำเป็นหนังสือ หรือโดยการกระทำอื่น ยกเว้นกรณีที่ผู้ประสงค์หย่าเป็นใบ้ซึ่งสามารถสนองรับโดยการแสดงอาณัติสัญญาณที่สามารถเข้าใจได้และการสนองรับดังกล่าวต้องกระทำต่อจากคำหรือการเสนอนั้นโดยพลัน

(๒) สามีผู้กระทำการเสนอนั้นสามารถยกเลิกการเสนอก่อนมีการสนองรับได้

(๓) คำหรือการเสนอหย่าโดยมีสินจ้างของสามีและคำหรือการสนองรับของภริยาจะต้องสอดคล้องกันยกเว้นจำนวนครั้งของการหย่า

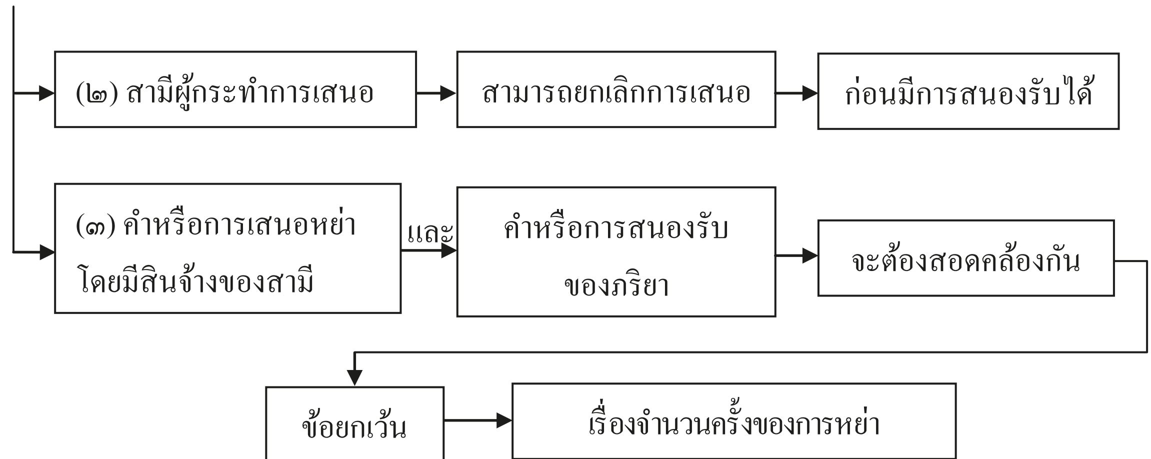
หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๐

๒. "โดยพลัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๔

๓. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

"โดยการกระทำอื่น" ตามความใน (๑) หมายความว่า สนองรับโดยการกระทำอื่น นอกจากการกล่าวคำตอบรับหรือทำเป็นหนังสือตอบรับ เช่น การจ่ายเงินให้สามีตามที่สามีเสนอมาทันทีที่สามีเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง

ข้อ ๒๕๔ ถ้าภริยาหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้เสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง โดยใช้คำหรือการเสนอไม่ว่าจะเป็นชนิดมีเงื่อนไขหรือชนิดไม่มีเงื่อนไขจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์กรณีภริยาหรือบุคคลภายนอกมีคำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างชนิดมีหรือไม่มีเงื่อนไข

(๑) สามีจะต้องทำการสนองรับโดยการกล่าวหรือทำเป็นหนังสือ หรือโดยการกระทำอื่นยกเว้นกรณีที่สามีเป็นใบ้ ซึ่งสามารถสนองรับโดยการแสดงอาณัติสัญญาณที่สามารถเข้าใจได้ ต่อจากคำหรือการเสนอนั้นโดยพลัน ยกเว้นถ้าสามีทำการหย่าโดยขอรับสินจ้างน้อยกว่าที่ภริยาเสนอ

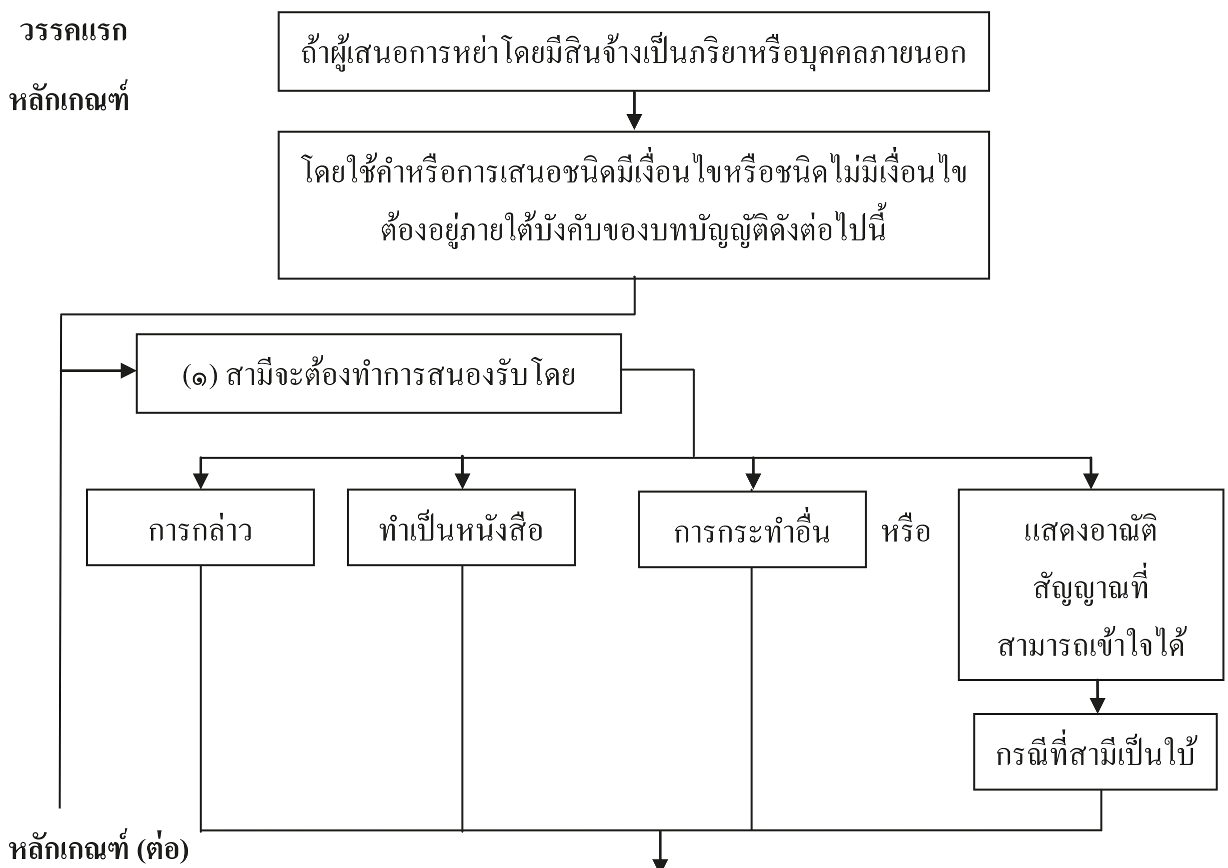
"โดยพลัน" ตามความในวรรคก่อน ในข้อ ๒๕๓ (๑) และข้อ ๒๕๕ (๑) หมายความว่า ภายในระยะช่วงเวลาเดียวกันกับคำเสนอ ในกรณีที่ผู้สนองนั้นอยู่ต่อหน้าผู้เสนอ หรือภายในระยะช่วงเวลาเดียวกันกับการทราบเรื่องนั้น ในกรณีที่ไม่ได้อยู่ต่อหน้าโดยไม่เว้นช่วงนาน และมีสิ่งนอกเรื่องมากมาแทรกกลางระหว่างการเสนอและการสนองรับ

(๒) ภริยาซึ่งเป็นผู้กระทำการเสนอสามารถยกเลิกการเสนอก่อนมีการสนองรับได้

(๓) คำหรือการเสนอหย่าโดยมีสินจ้างของภริยาและคำหรือการสนองรับของสามีจะต้องสอดคล้องกันยกเว้นจำนวนครั้งของการหย่า

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

ต่อจากคำหรือการเสนอโดยพลัน

ข้อยกเว้น → สามีทำการหย่าโดยขอรับสินจ้างน้อยกว่าที่ภริยาเสนอ

อนุหนึ่งวรรคสอง

หลักเกณฑ์

"โดยพลัน" ตามความในวรรคก่อนในข้อ ๒๕๓ (๑) และข้อ ๒๕๕ (๑)

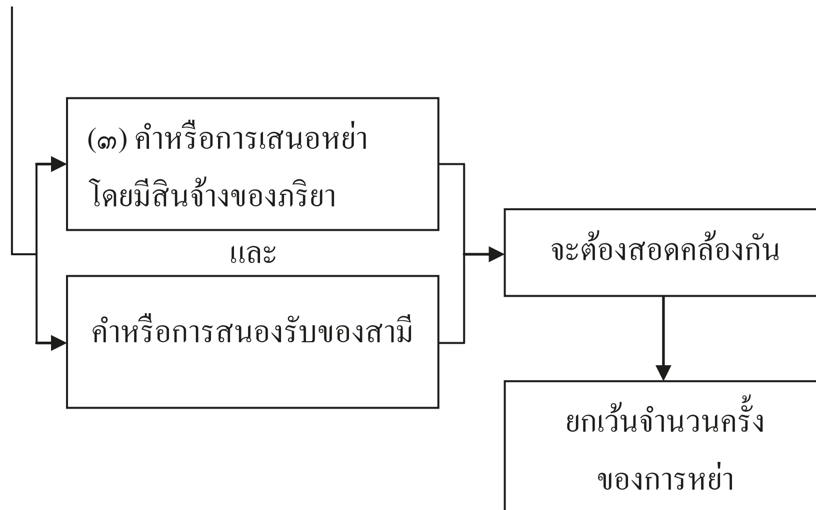
กรณีที่ผู้สนองนั้นอยู่ต่อหน้าผู้เสนอ → ต้องสนองภายในระยะช่วงเวลาเดียวกันกับคำเสนอ

กรณีที่ผู้สนองนั้นไม่ได้อยู่ต่อหน้าผู้เสนอ → โดยไม่เว้นช่วงนานและมีสิ่งนอกเรื่องมากมาแทรกกลางระหว่าง → การเสนอ และ การสนองรับ → ต้องสนองภายในระยะช่วงเวลาเดียวกันกับการทราบเรื่องนั้น

(๒) ภริยาซึ่งเป็นผู้กระทำการเสนอ → สามารถยกเลิกการเสนอ → ก่อนมีการสนองรับได้

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๓. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๔. "คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๐

ข้อพิจารณา

๑. "ยกเว้นถ้าสามีทำการหย่าโดยขอรับสินจ้างน้อยกว่าที่ภริยาเสนอ" ตามความใน (๑) หมายความว่า ถ้าสามีทำการหย่าโดยขอรับสินจ้างน้อยกว่าที่ภริยาเสนอ สามีไม่จำต้องทำการสนองรับโดยพลัน

๒. ในกรณีที่ไม่ได้อยู่ต่อหน้าผู้เสนอ "การสนองรับโดยพลัน" หมายถึง การสนองรับ ภายในระยะช่วงเวลาเดียวกันกับการทราบเรื่องนั้น โดยไม่เว้นช่วงนานและมีสิ่งนอกเรื่องมากมาแทรกกลางระหว่างการเสนอและการสนองรับ

๓. "ภริยาซึ่งเป็นผู้กระทำการเสนอ" ตามความใน (๒) หมายความว่า ผู้กระทำเสนอในข้อนี้ อันได้แก่ภริยาหรือบุคคลภายนอก อันเนื่องจากหลักเกณฑ์ใน (๒) นี้อาศัยหลักแห่งการเสนอสนองและการจ้างงาน ซึ่งไม่แตกต่างกันระหว่างผู้กระทำเสนอที่เป็นภริยากับผู้กระทำเสนอที่เป็นบุคคลภายนอก

ข้อ ๒๕๕ ถ้าสามีเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างที่เป็นชนิดมีเงื่อนไขและอยู่ในรูปของประโยคบอกเล่าโดยใช้คำว่า “เมื่อใดที่” หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “เมื่อใดที่” จะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์กรณีสามีมีคำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างชนิดมีเงื่อนไข

(๑) แม้ภริยาไม่ทำการสนองรับโดยการกล่าว หรือการทำเป็นหนังสือเพียงแต่สนองรับโดยพฤติการณ์อื่นก็เป็นการเพียงพอแล้ว และมิต้องกระทำโดยพลัน

(๒) สามีผู้กระทำการเสนอนั้นไม่สามารถยกเลิกการเสนอก่อนมีการสนองรับ

(๓) การหย่าโดยมีสินจ้างจะไม่เกิด จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นแล้ว

ถ้ามีการใช้คำว่า “ถ้า” หรือคำว่า “หาก” หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับสองคำนี้แทนที่คำว่า “เมื่อใดที่” หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับ “เมื่อใดที่” ให้นำความในข้อ ๒๕๓ (๑) มาใช้บังคับแทนความใน (๑) ของข้อนี้โดยอนุโลม

หน้าที่ภริยากรณีไม่ประสงค์ให้การหย่าชนิดมีเงื่อนไขเกิดขึ้น

ถ้าคำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างของสามี ตามความในวรรคแรกอยู่ในรูปของประโยคปฏิเสธ ถ้าไม่ต้องการให้การหย่าเกิดขึ้น ภริยาต้องทำการสนองรับโดยการกระทำตามเงื่อนไขโดยพลัน มิฉะนั้นการหย่าจะเกิดขึ้นทันทีที่พ้นช่วงระยะเวลาที่เพียงพอต่อการกระทำการใด ๆ ของภริยาที่จะไม่ให้เงื่อนไขนั้นถูกปฏิบัติ

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

ถ้าสามีเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างที่เป็นชนิดมีเงื่อนไขและอยู่ในรูปของประโยคบอกเล่า โดยใช้คำว่า

"เมื่อใดที่" หรือ คำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "เมื่อใดที่"

ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติ ดังต่อไปนี้

(๑) แม้ภริยาไม่ทำการสนองรับโดย → การกล่าว หรือ การทำเป็นหนังสือ

→ เพียงแต่สนองรับโดยพฤติการณ์อื่นก็เป็นการเพียงพอแล้ว → และมิต้องกระทำโดยพลัน

(๒) สามีผู้กระทำการเสนอ → ไม่สามารถยกเลิกการเสนอ → ก่อนมีการสนองรับ

(๓) การหย่าโดยมีสินจ้างจะไม่เกิด → จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นแล้ว

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ถ้ามีการใช้คำว่า

↓

"ถ้า" | "หาก" หรือ คำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับสองคำนี้

↓

แทนที่คำว่า

↓

"เมื่อใดที่" หรือ คำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับ "เมื่อใดที่"

↓

ให้นำความในข้อ ๒๕๓ (๑) มาใช้บังคับแทนความใน (๑) ของข้อนี้โดยอนุโลม

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

ถ้าคำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างของสามีตามความในวรรคแรก

↓

อยู่ในรูปของประโยคปฏิเสธ

↓

ถ้าไม่ต้องการให้การหย่าเกิดขึ้น

↓

ภริยาต้องทำการสนองรับโดยการกระทำตามเงื่อนไขโดยพลัน

↓

ผล

มิฉะนั้นการหย่าจะเกิดขึ้นทันทีที่พ้นช่วงระยะเวลาที่เพียงพอต่อการกระทำการใด ๆ ของภริยาที่จะไม่ให้เงื่อนไขนั้นถูกปฏิบัติ

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๒. "โดยพลัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๔ (๑) วรรคสอง

๓. "คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๐

๔. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖

ข้อพิจารณา

๑. กรณีตามวรรคสอง เป็นกรณีที่มีการใช้คำว่า "ถ้า" หรือ คำว่า "หาก" หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับสองคำนี้แทนที่คำว่า "เมื่อใดที่" หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับ "เมื่อใดที่" เช่น สามีกล่าวแก่ภริยาว่า "ถ้าคุณไปบ้านของนาย ก. ฉันหย่าคุณโดยมีสินจ้างเป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท" ซึ่งในกรณีนี้ต้องนำความในข้อ ๒๕๓ (๑) มาใช้บังคับแทนความใน (๑) ของข้อนี้โดยอนุโลม คือ ผู้ประสงค์หย่าจะต้องทำการสนองรับเป็นคำตอบรับ โดยการกล่าวหรือทำเป็นหนังสือ หรือโดยการกระทำอื่น ยกเว้นกรณีที่ผู้ประสงค์หย่าเป็นใบ้ ซึ่งสามารถสนองรับโดยการแสดงอาณัติสัญญานที่สามารถเข้าใจได้ และการสนองรับดังกล่าวต้องกระทำต่อจากคำหรือการเสนอนั้นโดยพลัน

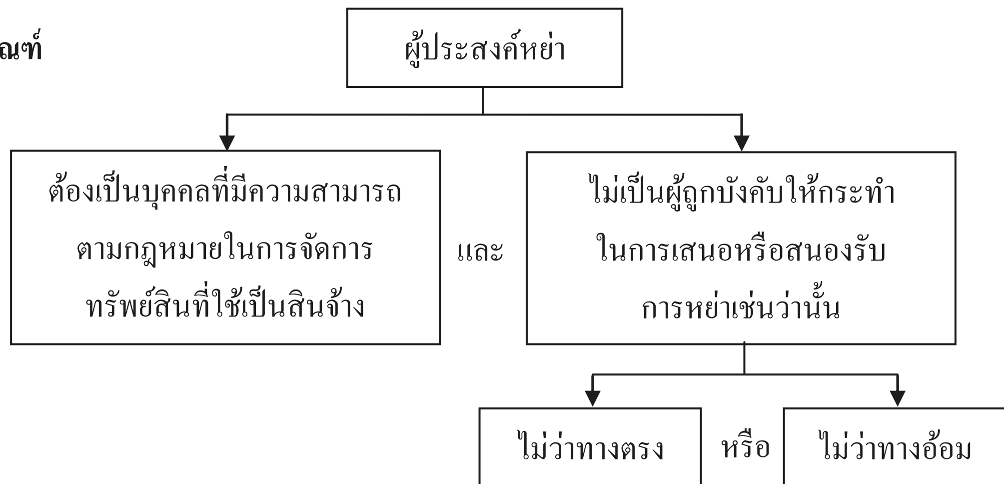
๒. กรณีตามวรรคสาม เป็นกรณีที่สามีเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างที่เป็นชนิดมีเงื่อนไข และอยู่ในรูปของประโยคปฏิเสธ โดยใช้คำว่า "เมื่อใดที่" หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "เมื่อใด" เช่น สามีกล่าวแก่ภริยาว่า "เมื่อใดที่คุณไม่ออกมาจากบ้านของนาย ก. ฉันหย่าคุณโดยมีสินจ้างเป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท" ในกรณีเช่นนี้ ถ้าภริยาไม่ต้องการให้มีการหย่าเกิดขึ้น ภริยาต้องทำการสนองรับโดยการกระทำตามเงื่อนไขโดยพลัน คือ ภริยาต้องสนองรับโดยออกจากบ้านของนาย ก. โดยพลัน มิฉะนั้นการหย่าจะเกิดขึ้นทันทีที่พ้นช่วงระยะเวลาที่เพียงพอต่อการกระทำใด ๆ ของภริยาที่จะไม่ให้เงื่อนไขนั้นถูกปฏิบัติ เช่น ในกรณีตัวอย่างดังกล่าว ถ้าปกติแล้วการออกจากบ้านของนาย ก. ใช้เวลาสามนาที ภริยาต้องออกจากบ้านของนาย ก. ภายในสามนาที มิฉะนั้นการหย่าจะเกิดขึ้น

คุณสมบัติของผู้ประสงค์หย่า

ข้อ ๒๕๖ ผู้ประสงค์หย่าต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมายในการจัดการทรัพย์สินที่ใช้เป็นสินจ้าง และไม่เป็นผู้ถูกบังคับให้กระทำในการเสนอหรือสนองรับการหย่าเช่นว่านั้นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "บุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘)

๒. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๓. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๔. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

ผู้ประสงค์หย่าโดยมีสินจ้างต้องคุณสมบัติสองประการ

(๑) ผู้ประสงค์หย่าต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมายในการจัดการทรัพย์สินที่ใช้เป็นสินจ้าง เช่น จะต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถ มิฉะนั้นแล้วจะทำให้สินจ้างนั้นเป็นสินจ้างวิบัติ เพราะสินจ้างของบุคคลเช่นว่านั้นกฎหมายถือเป็นสินจ้างวิบัติ ดังนั้น ในกรณีที่ภริยาซึ่งเป็นผู้เยาว์กล่าวแก่สามีว่า "จงหย่าฉันโดยมีหนี้ค่ามะฮัดร์ของฉันเป็นสินจ้าง" และสามีก็ได้ทำการหย่าภริยา หรือสามีกล่าวแก่ภริยาว่า "ฉันหย่าเธอโดยมีหนี้ค่ามะฮัดร์ของเธอเป็นสินจ้าง" และภริยาก็รับคำจะเป็นผลให้ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติ เนื่องจากการกล่าวเช่นนั้นถือเป็นการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างแล้ว แม้ภริยาจะไม่มีสิทธิทางกฎหมายในการจัดการทรัพย์สิน เมื่อมีการตอบรับก็ย่อมเกิดการหย่า แต่ผลออกมาเป็นการหย่าปกติ เพราะขาดองค์ประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้าง ด้วยเหตุที่ภริยานั้น

เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งไม่มีอำนาจในการจัดการและครอบครองทรัพย์ของตน และการระบุเช่นนั้นเป็นการหมายถึงทรัพย์ของภริยา ในกรณีนี้แม้ผู้ปกครองของภริยานั้นจะอนุญาต ก็ยังเข้าข่ายบทบัญญัติของกฎหมายข้อนี้อยู่ดี แต่ในกรณีนี้ ถ้าภริยาไม่ตอบรับก็ไม่เกิดการหย่า เพราะคำกล่าวของสามีอยู่ในรูปของนิติกรรมสองฝ่าย อันจำเป็นจะต้องมีผู้สนองซึ่งเป็นคู่สัญญา

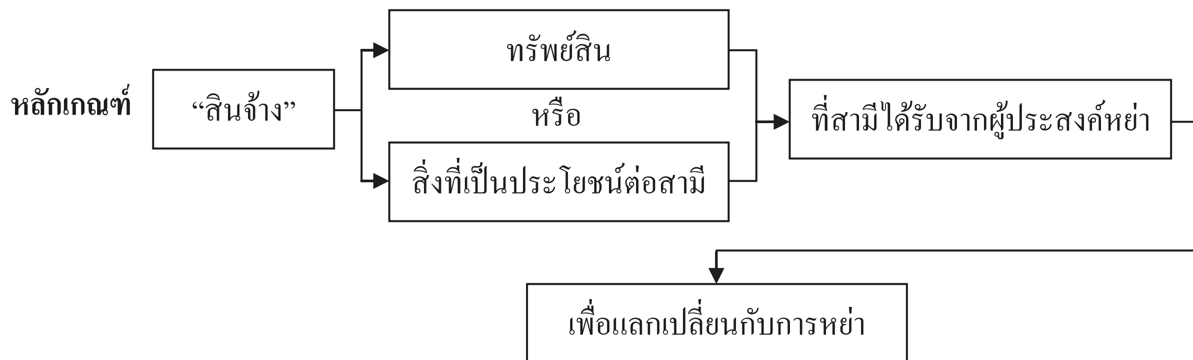
(๒) ผู้ประสงค์หย่าต้องไม่เป็นผู้ถูกบังคับให้กระทำในการเสนอหรือสนองรับการหย่าเช่นว่านั้นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ดังนั้น ในกรณีที่สามีไม่ยอมชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ภริยา โดยมีเจตนาหรือความตั้งใจที่จะให้ภริยาทนไม่ได้ และเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างแก่สามี เพื่อจะได้หลุดพ้นจากการเป็นภริยาของสามีนั้นและไปสมรสใหม่เพื่อจะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามีใหม่ และต่อมาภริยาก็ได้เสนอการหย่าโดยมีสินจ้างแก่สามีตามความต้องการของสามี และต่อจากนั้นสามีก็ได้ทำการหย่าภริยา การกระทำของสามีและภริยาดังกล่าว จะเป็นผลเพียงให้ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีโดยการหย่าปกติ (ประเภทร็อจญอีย์ หรือบาอินใหญ่ แล้วแต่กรณี) และภริยานั้นไม่ต้องจ่ายสินจ้างแก่สามี เพราะการหย่าโดยมีสินจ้างยังไม่เป็นผล เนื่องจากภริยาถูกบังคับจากสามีให้เสนอการหย่านั้นโดยทางอ้อม แต่ถ้าสามีมิได้มีเจตนาที่จะให้ภริยาเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง และต่อมาภริยาก็ได้เสนอการหย่าโดยมีสินจ้างแก่สามี และต่อจากนั้นสามีก็ได้ทำการหย่าภริยา การกระทำของสามีและภริยาดังกล่าว จะเป็นผลให้ภริยานั้นต้องจ่ายสินจ้างให้สามี และภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็กเพราะการหย่าโดยมีสินจ้างเป็นผล เนื่องจากไม่ได้ถือว่าภริยาถูกบังคับจากสามีโดยทางอ้อม แต่เป็นเพียงถูกบังคับจากสภาพการณ์ที่เกิดจากการกระทำของสามีโดยไม่ตั้งใจ เพราะสามีไม่ได้มีเจตนาที่จะให้เป็นเช่นนั้น

"สินจ้าง"

ข้อ ๒๕๗ "สินจ้าง" หมายความว่า ทรัพย์สินหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสามีที่สามีได้รับจากผู้ประสงค์หย่า เพื่อแลกเปลี่ยนกับการหย่า

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นคำจำกัดความของ "สินจ้าง" ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้าง อันได้แก่ ทรัพย์สินหรือสิ่งอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อสามีที่สามีได้รับจากผู้ประสงค์หย่า

ตัวอย่างที่ ๑ การไม่ต้องชำระหนี้ที่สามีได้รับจากผู้ประสงค์หย่าเพื่อแลกเปลี่ยนกับการหย่า เพราะการไม่ต้องชำระหนี้นั้นถือเป็นประโยชน์อย่างหนึ่งของสามีในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน

ตัวอย่างที่ ๒ การให้นมบุตร เพราะการที่ภริยามาให้นมบุตรก็ถือว่าเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสามีอย่างหนึ่ง เนื่องจากการจัดหาคนมาให้นมบุตรแม้ไม่เป็นทรัพย์สิน แต่ก็เป็นหน้าที่ของสามี เมื่อภริยารับว่าจะเป็นผู้ให้นมบุตร ถือว่าเป็นการทำประโยชน์ให้แก่สามี

ดังนั้น สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลภายนอก เช่น การยกหนี้ให้บุคคลภายนอกไม่สามารถนำมาใช้เป็นสินจ้างได้

ความในข้อนี้ เป็นคำจำกัดความของ "สินจ้าง" ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้าง อันได้แก่

(๑) ทรัพย์สินที่สามีได้รับจากผู้ประสงค์หย่า เช่น การไม่ต้องชำระหนี้ที่สามีได้รับจากผู้ประสงค์หย่าเพื่อแลกเปลี่ยนกับการหย่า เพราะการไม่ต้องชำระหนี้นั้นถือเป็นประโยชน์อย่างหนึ่งของสามีในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน หรือ

(๒) สิ่งอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อสามีที่สามีได้รับจากผู้ประสงค์หย่า เช่น การให้นมบุตร เพราะการที่ภริยามาให้นมบุตรก็ถือว่าเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสามีอย่างหนึ่ง เนื่องจากการจัดหาคนมาให้นมบุตรแม้ไม่เป็นทรัพย์สิน แต่ก็เป็นหน้าที่ของสามี เมื่อภริยารับว่าจะเป็นผู้ให้นมบุตร ถือว่าเป็นการทำประโยชน์ให้แก่สามี

ดังนั้น สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลภายนอก เช่น การยกหนี้ให้บุคคลภายนอกไม่สามารถนำมาใช้เป็นสินจ้างได้

ข้อ ๒๕๘ สินจ้างที่มีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นสินจ้างวิบัติ

สินจ้างวิบัติ

(๑) เป็นทรัพย์ห้ามยึดถือ

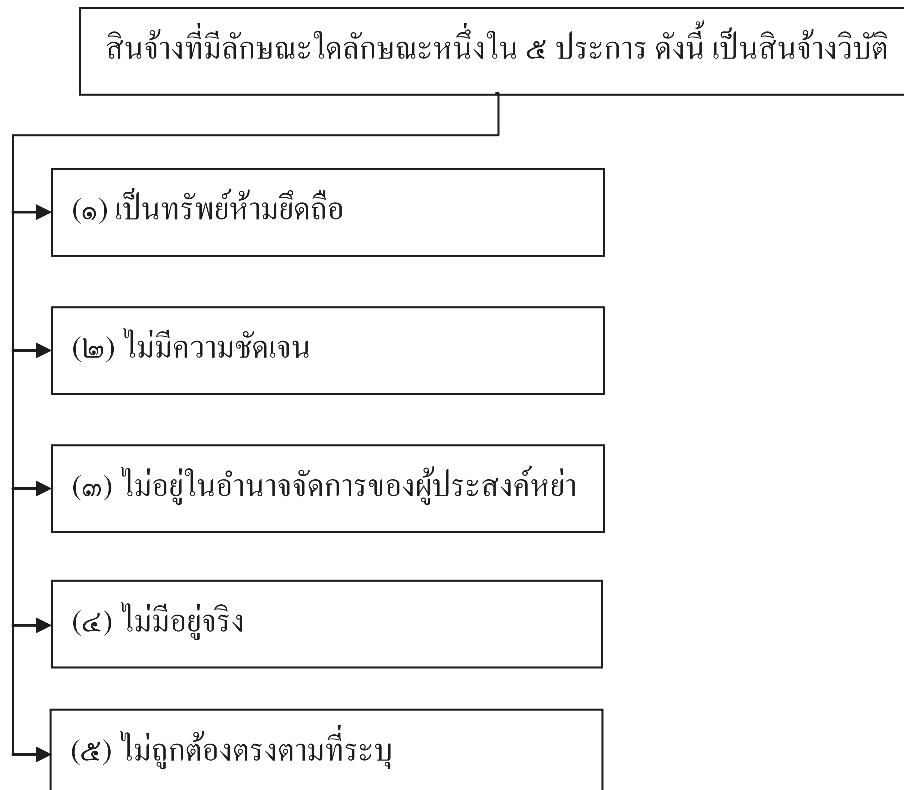
(๒) ไม่มีความชัดเจน

(๓) ไม่อยู่ในอำนาจจัดการของผู้ประสงค์หย่า

(๔) ไม่มีอยู่จริง

(๕) ไม่ถูกต้องตรงตามที่ระบุ

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

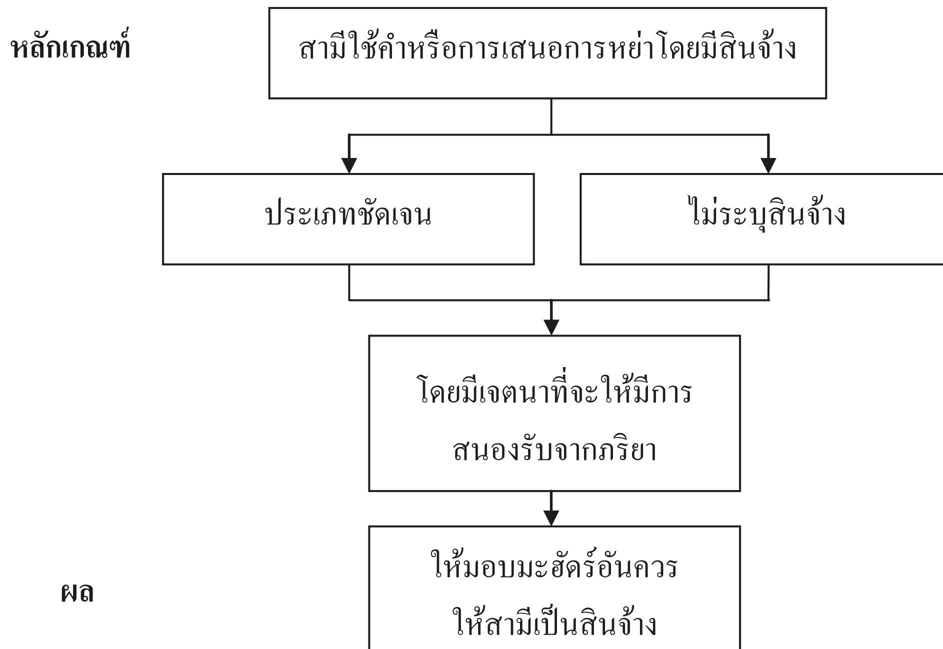
๑. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๒. "ทรัพย์ที่ห้ามยึดถือ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๗)

ข้อ ๒๕๙ ถ้าสามีใช้คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างประเภทชัดเจน แต่ไม่ระบุสินจ้าง โดยมีเจตนาที่จะให้มีการสนองรับจากภริยา ให้มอบมะฮัดร์อันควรให้สามีเป็นสินจ้าง

ผลของการที่สามีมีคำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างประเภทชัดเจนแต่ไม่ระบุสินจ้าง

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

๑. "คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๐

๒. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๓. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

ข้อพิจารณา

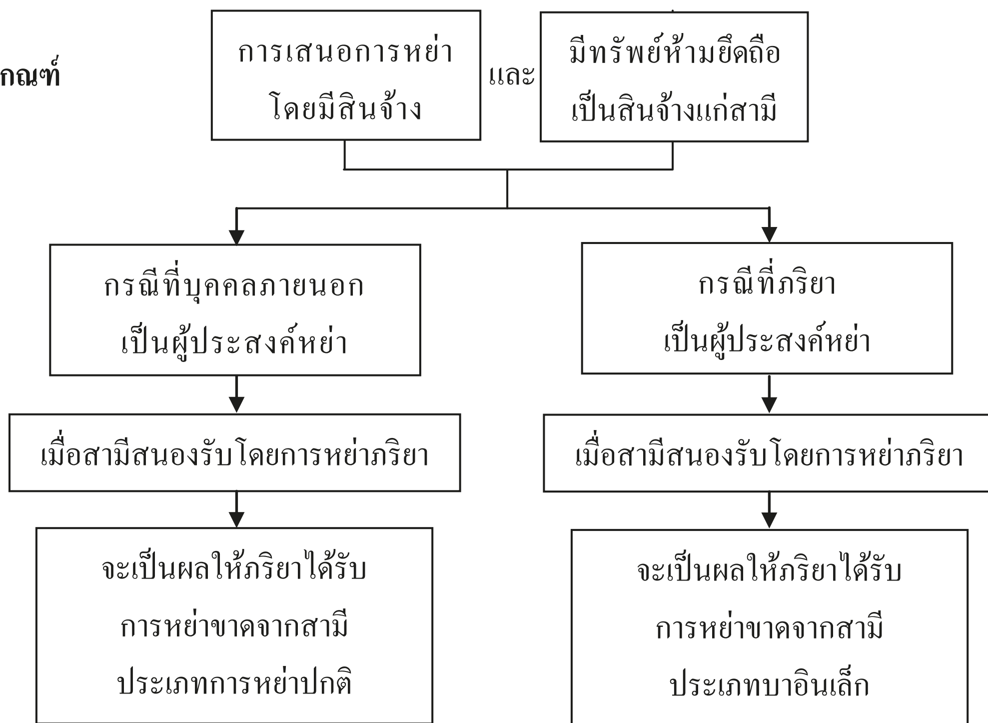
ความในข้อนี้ เป็นกรณีที่สามีใช้คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างประเภทชัดเจน แต่ไม่ระบุสินจ้าง เช่น สามีกล่าวแก่ภริยาว่า "ฉันหย่าคุณโดยมีสินจ้าง" โดยไม่ระบุว่าสิ่งใดเป็นสินจ้าง และมีเจตนาที่จะให้มีการสนองรับจากภริยา เมื่อมีการสนองรับจากภริยา การหย่าโดยมีสินจ้างนั้นมีผลตามกฎหมาย และผู้ประสงค์หย่าคือภริยาต้องมอบสิ่งที่มีค่าเทียบเท่าหรือไม่น้อยกว่ามะฮัดร์อันควรตามความในข้อ ๑ (๔๘) ของตนให้สามีเป็นสินจ้าง

ผลของการหย่ากรณีที่บุคคลภายนอกหรือภริยามีคำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างเป็นทรัพย์ที่ห้ามยึดถือ

ข้อ ๒๖๐ ในกรณีที่บุคคลภายนอกเป็นผู้ประสงค์หย่า ที่เสนอการหย่าโดยมีสินจ้างและมีทรัพย์ห้ามยึดถือเป็นสินจ้างแก่สามี เมื่อสามีสนองรับโดยการหย่าภริยาจะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติ แต่ถ้าผู้ประสงค์หย่านั้นเป็นภริยาจะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๒. "ทรัพย์ที่ห้ามยึดถือ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๗)

๓. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๔. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๕. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

ข้อพิจารณา

ตามความในข้อนี้ ถ้าบุคคลภายนอกเป็นผู้ประสงค์หย่าที่เสนอการหย่าโดยมีสินจ้างเป็นทรัพย์ห้ามยึดถือแก่สามี และสามีสนองรับ การหย่าโดยมีสินจ้างนั้นไม่มีผลตามกฎหมายและผู้ประสงค์หย่าไม่ต้องจ่ายสินจ้าง แม้การหย่าประเภทการหย่าปกติจะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้าง ตามความในข้อ ๒๔๕

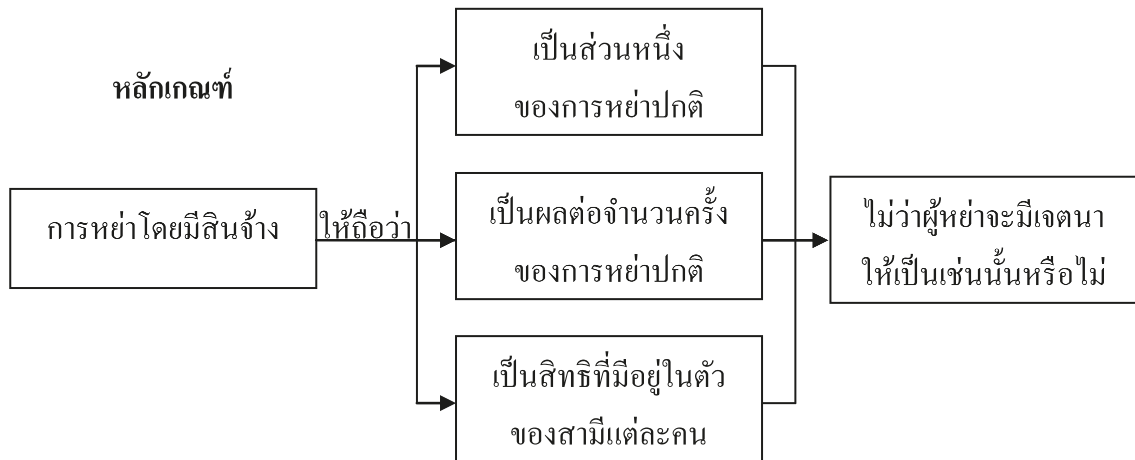
วรรคสอง (๒) แต่ถ้าผู้ประสงค์หย่านั้นเป็นภริยา การหย่าที่เกิดขึ้นนั้นจะยังคงเป็นการหย่าโดยมีสินจ้าง จึงทำให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็กและผู้ประสงค์หย่าต้องจ่ายมะฮัดร์อันควรแทนสินจ้างนั้น ซึ่งเป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้าง ตามความในข้อ ๒๔๕ วรรคสอง (๓)

ข้อสังเกต การหย่าโดยมีสินจ้างอาจเกิดขึ้นได้ แม้สินจ้างในการหย่าเป็นทรัพย์ห้ามยึดถือหรือสินจ้างวิบัติ

คุณลักษณะของการหย่าโดยมีสินจ้าง

ข้อ ๒๖๑ ให้ถือว่าการหย่าโดยมีสินจ้างเป็นส่วนหนึ่งของการหย่าปกติ และเป็นผลต่อจำนวนครั้งของการหย่าเช่นว่านั้น ซึ่งเป็นสิทธิที่มีอยู่ในตัวของสามีแต่ละคน ไม่ว่าผู้หย่าจะมีเจตนาให้เป็นเช่นนั้นหรือไม่

อธิบายศัพท์

๑. “การหย่าโดยมีสินจ้าง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๒. “การหย่า” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

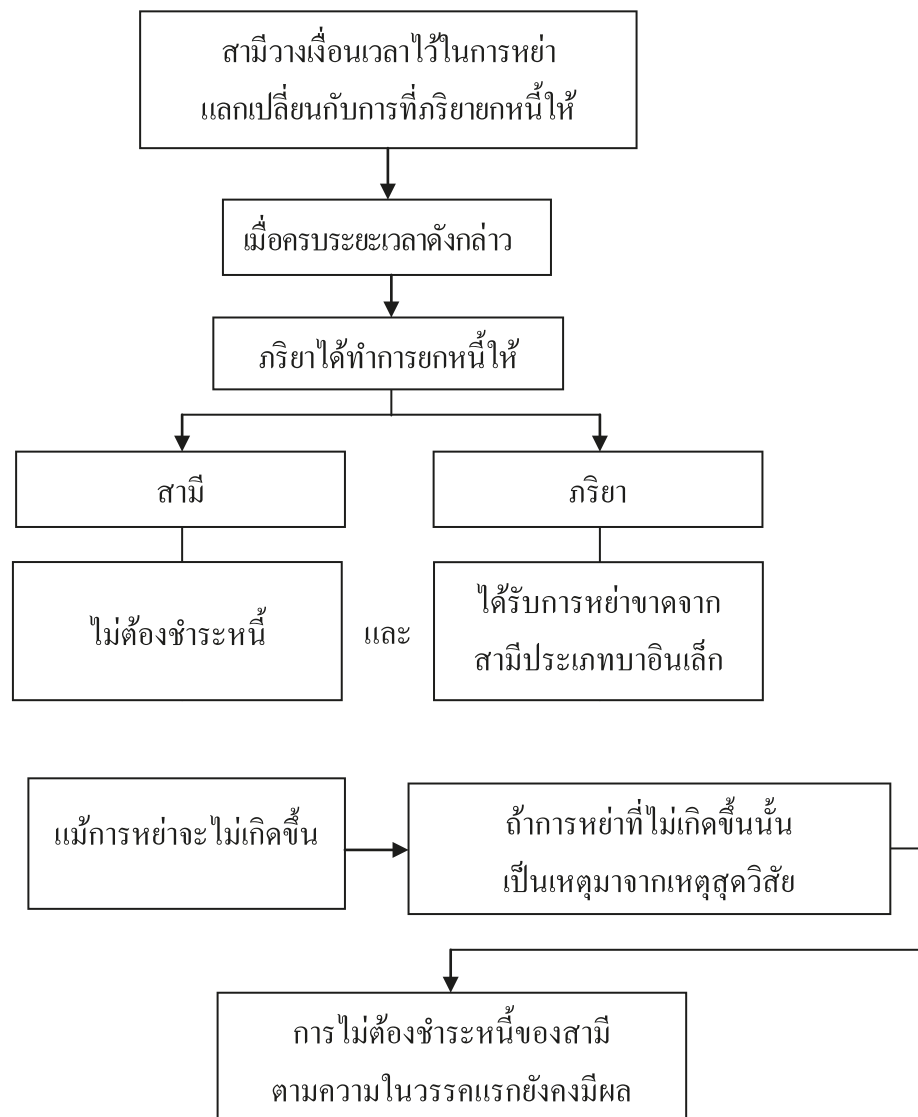
ข้อพิจารณา

ตามความในข้อนี้ การหย่าโดยมีสินจ้างนั้นไม่ว่าในการทำการหย่านั้น จะใช้คำประเภทชัดเจนหรือไม่ชัดเจน ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของการหย่าประเภทปกติ โดยไม่ถือเป็นการเพิกถอนการสมรส จึงมีผลต่อการนับจำนวนครั้งการหย่าที่สามีมีอยู่ในการหย่าภริยาตนตามความในข้อ ๑๗๖

ผลของการที่สามีวางเงื่อนเวลาในการหย่าแลกเปลี่ยนกับการที่ภริยายกหนี้ให้

ข้อ ๒๖๒ กรณีสามีวางเงื่อนเวลาไว้ในการหย่าที่จะแลกเปลี่ยนกับการที่ภริยายกหนี้ให้ เมื่อภริยาได้ทำการยกหนี้ให้จะเป็นผลให้สามีไม่ต้องชำระหนี้ และภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก เมื่อครบระยะเวลาดังกล่าว

การไม่ต้องชำระหนี้ของสามีตามความในวรรคแรก ก็ยังคงมีผลแม้การหย่าจะไม่เกิด ถ้าการไม่เกิดนั้นเป็นเหตุมาจากเหตุสุดวิสัย

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

ข้อพิจารณา

๑. ความในข้อนี้วรรคแรก เป็นกรณีที่สามีวางเงื่อนเวลาไว้ในการหย่าที่จะแลกเปลี่ยนกับการที่ภริยายกหนี้ให้ เช่น สามีกล่าวแก่ภริยาว่า “ถ้าคุณยกหนี้ค่ามะฮัดร์ให้ หลังจากนั้น ๓ เดือน ฉันหย่าคุณ” เมื่อภริยายกหนี้ให้และได้ครบกำหนดเวลา ๓ เดือน การหย่าโดยมีสินจ้างจะมีผลตามกฎหมาย คือ สามีไม่ต้องชำระหนี้ค่ามะฮัดร์และภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก

๒. ส่วนในวรรคสอง เป็นกรณีของการคงอยู่ของการไม่ต้องชำระหนี้ของสามีในกรณีตามความในวรรคแรก ไม่ว่าการหย่าจะเกิดหรือไม่ ถ้าการไม่เกิดนั้นเป็นเหตุมาจากเหตุสุดวิสัย เช่น สามีกล่าวแก่ภริยาว่า “ถ้าคุณยกหนี้ค่ามะฮัดร์ให้หลังจากนั้น ๓ เดือน ฉันหย่าคุณ” ต่อมาภริยายกหนี้ให้ และก่อนครบกำหนด ๓ เดือน สามีถึงแก่ความตาย สามีไม่ต้องชำระหนี้ค่ามะฮัดร์นั้น แม้การหย่าไม่เกิดขึ้นเพราะสามีถึงแก่ความตายเสียก่อนที่จะครบกำหนด ๓ เดือน และการตายเป็นเหตุสุดวิสัย

ข้อ ๒๖๓ ในกรณีตามความในข้อ ๒๖๒ ถ้าต่อมาภริยานั้นอ้างว่าในขณะยกหนี้ให้นั้นตนยังไม่ทราบจำนวนหนี้ จะทำให้เกิดผลดังต่อไปนี้

การรับฟังกรณีที่ภริยายกหนี้ให้เป็นข้อแลกเปลี่ยนแต่ไม่ทราบจำนวนหนี้

(๑) ถ้าในกรณีเช่นว่านั้นขณะสมรสภริยายังไม่บรรลุศาสนภาวะ หรือบรรลุศาสนภาวะแล้ว แต่มีเหตุที่ทำให้น่าเชื่อว่าภริยานั้นไม่รู้ปริมาณหนี้จริง ให้รับฟังภริยานั้นโดยการสาบานของภริยา ซึ่งจะเป็นผลให้สามียังคงเป็นหนี้ และการหย่าก็ยังไม่เกิดขึ้น

(๒) ถ้าไม่เป็นตามความใน (๑) ให้รับฟังสามีโดยการสาบานของสามี ซึ่งจะเป็นผลให้เป็นไปตามความในข้อ ๒๖๒

หลักเกณฑ์ ในกรณีตามความในข้อ ๒๖๒ → ถ้าต่อมาภริยานั้นอ้างว่าในขณะยกหนี้ให้นั้นตนยังไม่ทราบจำนวนหนี้ → จะทำให้เกิดผลดังต่อไปนี้

→ (๑) ถ้าขณะสมรสภริยายังไม่บรรลุศาสนภาวะ หรือ ถ้าขณะสมรสภริยาบรรลุศาสนภาวะแล้ว → แต่มีเหตุที่ทำให้น่าเชื่อว่าภริยานั้นไม่รู้ปริมาณหนี้จริง

→ ให้รับฟังภริยานั้นโดยการสาบานของภริยา → เป็นผลให้ → สามียังคงเป็นหนี้ และ การหย่าก็ยังไม่เกิดขึ้น

→ (๒) ถ้าไม่เป็นตามความใน (๑) → ให้รับฟังสามีโดยการสาบานของสามี → เป็นผลให้เป็นไปตามความในข้อ ๒๖๒

อธิบายศัพท์

๑. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

กรณีตามความในข้อ ๒๖๒ คือ กรณีที่สามีวางเงื่อนเวลาไว้ในการหย่าที่จะแลกเปลี่ยนกับการที่ภริยายกหนี้ให้ ถ้าต่อมาหลังจากภริยายกหนี้ให้แล้ว ภริยากลับมาอ้างว่าในขณะยกหนี้ให้นั้น ตนยังไม่ทราบจำนวนหนี้ ให้พิจารณา คือ

(๑) ถ้าเป็นกรณีที่ในขณะสมรสระหว่างสามีภริยานั้น ภริยายังไม่บรรลุศาสนภาวะหรือบรรลุศาสนภาวะแล้ว แต่มีเหตุที่ทำให้น่าเชื่อว่าภริยานั้นไม่รู้ปริมาณหนี้จริง เช่น ในการสมรสนั้น วลีฝ่ายหญิงเป็นวลีมุจญบีดร์ และคู่สมรสหญิงในขณะนั้นหรือภริยาในตอนนี้ มิได้ให้ความยินยอมให้ทำการสมรส ต้องรับฟังภริยานั้นโดยการสาบานของภริยา ซึ่งจะเป็นผลให้สามียังคงเป็นหนี้ และการหย่าก็ยังไม่เกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. เป็นบิดาเด็กหญิง ข. ผู้เยาว์ ต่อมานาย ก. ทำการสมรสเด็กหญิง ข. ให้กับนาย ค. ภายหลังสมรสและเด็กหญิง ข. ได้บรรลุศาสนภาวะแล้ว นาย ค. ได้กล่าวแก่เด็กหญิง ข. ว่า "ถ้าคุณยกหนี้ค่ามะฮัดร์ให้ หลังจากนั้น ๓ เดือน ฉันหย่าคุณ" และต่อมาหลังจากเด็กหญิง ข. ยกหนี้ให้แล้ว เด็กหญิง ข. กลับมาอ้างว่าในขณะยกหนี้ให้นั้น ตนยังไม่ทราบจำนวนหนี้ เช่นนี้ ต้องรับฟังคำของเด็กหญิง ข. โดยการสาบาน ซึ่งจะมีผลตามกฎหมาย คือ นาย ค. ยังคงเป็นหนี้ค่ามะฮัดร์เด็กหญิง ข. และการหย่าระหว่างนาย ค. กับเด็กหญิง ข. ก็ยังไม่เกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. เป็นบิดานางสาว ข. ซึ่งบรรลุศาสนภาวะแล้วแต่ยังเป็นสาวพรหมจารี ต่อมานาย ก. ทำการสมรสนางสาว ข. ให้กับนาย ค. โดยนางสาว ข. ไม่ยินยอม ภายหลังสมรสนาย ค. ได้กล่าวแก่นางสาว ข. ว่า "ถ้าคุณยกหนี้ค่ามะฮัดร์ให้ หลังจากนั้น ๓ เดือน ฉันหย่าคุณ" และต่อมาหลังจากนางสาว ข. ยกหนี้ให้แล้ว นางสาว ข. กลับมาอ้างว่าในขณะยกหนี้ให้นั้น ตนยังไม่ทราบจำนวนหนี้ เช่นนี้ ต้องรับฟังคำของนางสาว ข. โดยการสาบาน ซึ่งจะเกิดผลตามกฎหมายดังนี้ คือ นาย ค. ยังคงเป็นหนี้ค่ามะฮัดร์นางสาว ข. และการหย่าระหว่างนาย ค. กับนางสาว ข. ก็ยังไม่เกิดขึ้น หรือถ้าในการสมรสนั้นนางสาว ข. ยินยอมแต่ในการสมรสนั้น นาย ก. ได้กำหนดค่ามะฮัดร์ในการสมรสเป็นแหวนเพชร ๑ กะรัต โดยนาง ข. ไม่ทราบว่าเพชรนั้นมีมูลค่าเท่าใดเพราะไม่ทราบแหล่งกำเนิดหรือไม่มีความรู้ในเรื่องราคาเพชรต้องรับ

ฟังคำของนางสาว ข. โดยการสาบาน ซึ่งจะเกิดผลตามกฎหมาย คือ นาย ค. ยังคงเป็นหนี้ค่ามะฮัดร์นางสาว ข. และการหย่าระหว่างนาย ค. กับนางสาว ข. ก็ยังไม่เกิดขึ้น

(๒) ถ้าเป็นกรณีนอกเหนือจาก (๑) ต้องรับฟังสามีโดยการสาบานของสามี ซึ่งจะเป็นผลให้สามีไม่ต้องชำระหนี้ และภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก เมื่อครบระยะเวลาดังกล่าวตามความในข้อ ๒๖๒ เช่น นาย ก. สมรสกับนางสาว ข. ซึ่งบรรลุศาสนภาวะแล้ว นาย ก. ได้กำหนดค่ามะฮัดร์ในการสมรสเป็นแหวนเพชร ๑ กะรัต โดยนางสาว ข. ทราบมูลค่าเพชรนั้น ภายหลังสมรสนาย ก. ได้กล่าวแก่นางสาว ข. ว่า "ถ้าคุณยกหนี้ค่ามะฮัดร์ให้ หลังจากนั้น ๓ เดือน ฉันหย่าคุณ" และต่อมาหลังจากนางสาว ข. ยกหนี้ให้แล้ว นางสาว ข. กลับมาอ้างว่าขณะยกหนี้ให้นั้นตนยังไม่ทราบจำนวนหนี้ เช่นนี้ ต้องฟังคำของนาย ก. สามีโดยการสาบาน ซึ่งจะเกิดผลตามกฎหมาย ดังนี้ คือ นาย ก. ไม่ต้องชำระหนี้ค่ามะฮัดร์ให้แก่นางสาว ข. และนางสาว ข. ได้รับการหย่าขาดจากนาย ก. ประเภทบาอินเล็กตามความในข้อ ๒๖๒ วรรคแรก แต่หากนาย ก. ไม่ยอมสาบาน จะเกิดผลตามกฎหมาย คือ นาย ก. ยังคงเป็นหนี้ค่ามะฮัดร์นางสาว ข. และการหย่าก็ยังไม่เกิดขึ้น

ผลของการกล่าวถ้อยคำของสามีที่ขอให้ภริยายกหนี้ค่ามะฮัดร์ในการหย่าโดยมีสินจ้าง

ข้อ ๒๖๔ ในกรณีที่สามีได้กล่าวแก่ภริยาว่า "ถ้าคุณยกหนี้ค่ามะฮัดร์ให้ฉัน คุณเป็นผู้ที่ได้หย่าขาดจากฉัน" และหลังจากสิ้นคำของสามี ภริยาก็ได้ทำการยกหนี้นั้นให้ จะเป็นผลให้สามีนั้นไม่ต้องชำระหนี้และภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก เว้นแต่การยกหนี้ให้นั้นไม่สมบูรณ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

อธิบายศัพท์

๑. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

๓. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

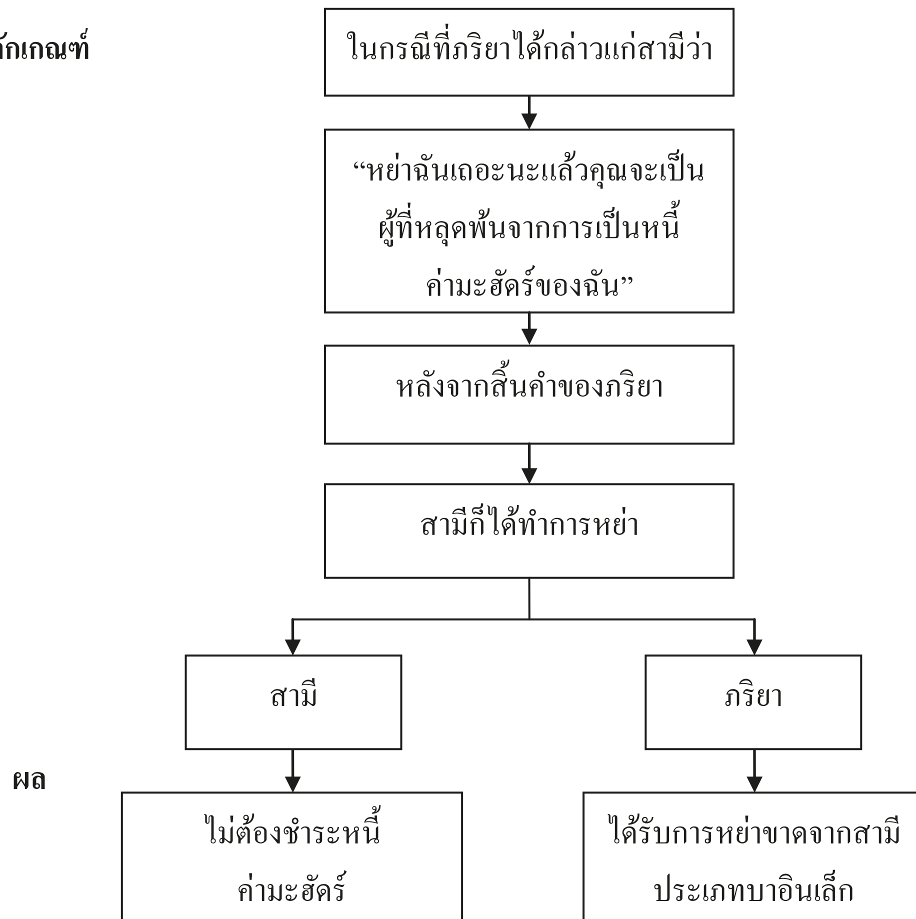
ความในข้อนี้ เป็นตัวอย่างของกรณีที่โดยปกติจะมีผลที่เป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างตามความในข้อ ๒๔๕ วรรคสอง (๑) แต่ปรากฏว่ามีเหตุอื่นอันเกิดจากสิ่งที่นำมาเป็นสินจ้างนั้นไม่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย เช่น กรณีที่สามีเสนอการหย่า

โดยมีสินจ้างแก่ภริยา โดยเอาการยกหนี้ค่ามะฮัดร์ที่ตนเป็นหนี้ภริยาอยู่ให้เป็นสินจ้าง และหลังจากสิ้นคำเสนอของสามี ภริยาก็ได้ทำการยกหนี้นั้นให้ ซึ่งจะเป็นผลให้สามีนั้นไม่ต้องชำระหนี้ และภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก เพราะการหย่านั้นเป็นการหย่าโดยมีสินจ้างที่มีผลตามกฎหมายและสินจ้างก็ไม่ได้เป็นสินจ้างวิบัติ เว้นแต่การยกหนี้ให้นั้นไม่สมบูรณ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ เช่นนี้ภริยาจะไม่ได้รับการหย่าขาดจากสามีและสามียังต้องชำระหนี้ค่ามะฮัดร์ให้แก่ภริยา

ผลของการกล่าวถ้อยคำของภริยาที่ยกหนี้ค่ามะฮัดร์ให้สามีในการหย่าโดยมีสินจ้าง

ข้อ ๒๖๕ ในกรณีที่ภริยาได้กล่าวแก่สามีว่า "หย่าฉันเถอะนะแล้วคุณจะเป็นผู้ที่หลุดพ้นจากการเป็นหนี้ค่ามะฮัดร์ของฉัน" และหลังจากสิ้นคำของภริยาสามีก็ได้ทำการหย่า จะเป็นผลให้สามีนั้นไม่ต้องชำระหนี้ค่ามะฮัดร์และภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก

อธิบายศัพท์

๑. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๓. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

ผลของการที่ภริยากล่าววางเงื่อนไขการหย่าแลกเปลี่ยนกับการยกหนี้มะฮัดร์ที่ขาดองค์ประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้าง

ข้อ ๒๖๖ ในกรณีภริยาได้กล่าวแก่สามีว่า "ถ้าคุณหย่าฉัน แน่นอนฉันยกหนี้ค่ามะฮัดร์ของฉันให้" หรือ "ถ้าคุณหย่าฉัน คุณเป็นผู้หลุดพ้นจากการเป็นหนี้ค่ามะฮัดร์ของฉัน" และสามีได้หย่าภริยานั้นโดยเข้าใจว่าการหย่านั้นเป็นการหย่าโดยมีสินจ้างที่มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ ทั้งที่ตามความเป็นจริงแล้ว การหย่านั้นโดยองค์ประกอบแล้วไม่อาจเป็นการหย่าโดยมีสินจ้างได้จะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก แต่ภริยาเพียงมีหน้าที่ที่จะต้องจ่ายค่ามะฮัดร์อันควรให้สามีเท่านั้น และสามียังคงจะต้องชำระหนี้นั้นให้แก่ภริยา

ผลของการที่บุคคลภายนอกกล่าวเสนอหย่าแก่สามีแลกเปลี่ยนกับเงิน

ในกรณีที่บุคคลภายนอกกล่าวแก่สามีว่า "ถ้าคุณหย่าภริยา คุณจะได้เงินหนึ่งพันบาทจากฉัน" เมื่อสามีสนองรับ จะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และบุคคลภายนอกนั้นต้องจ่ายให้สามีตามที่เสนอ

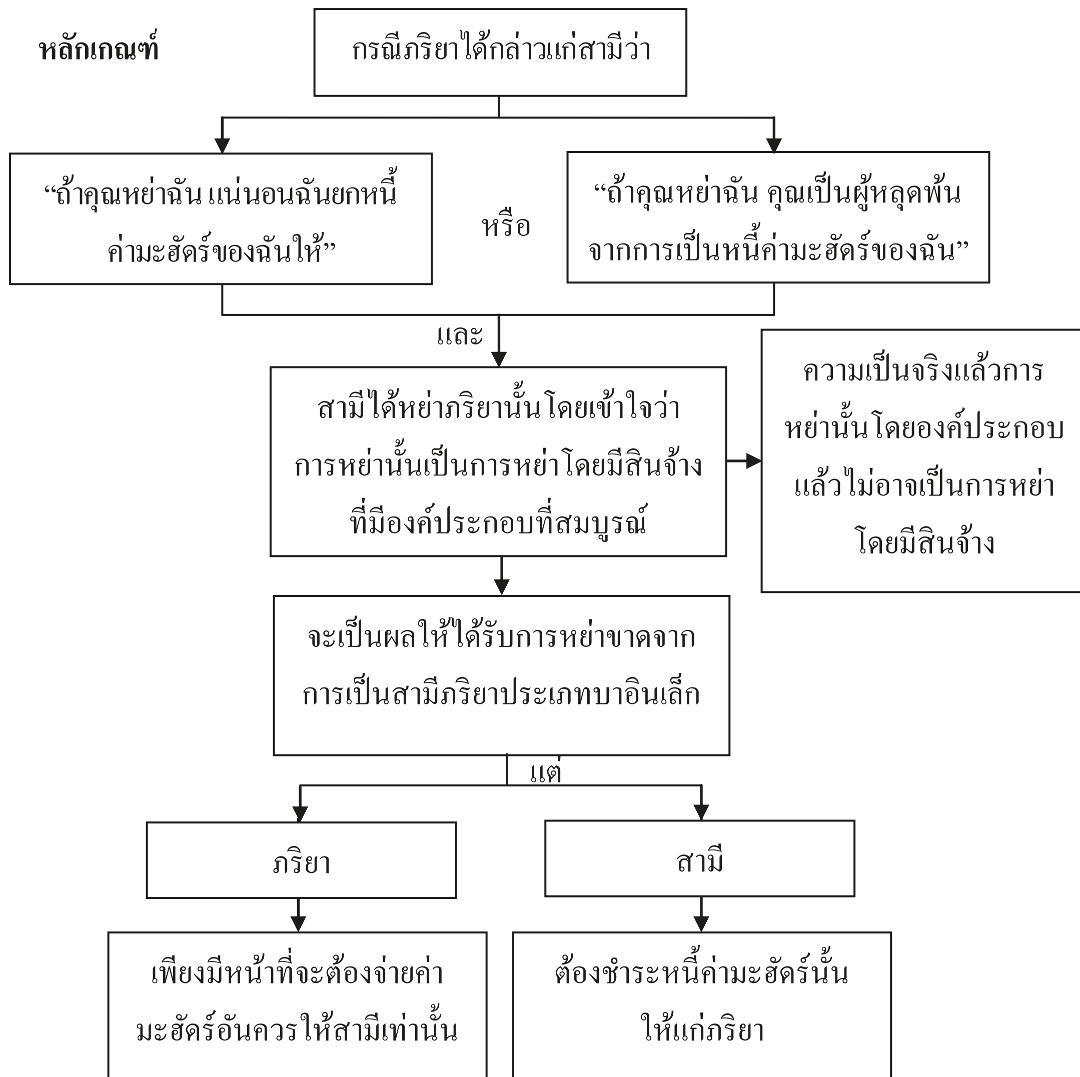
ผลของการที่บิดาขอให้สามีหย่าบุตรตนที่เป็นผู้เยาว์หรือไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน และไม่เคยร่วมประเวณีกับสามีโดยเจตนาให้สิ่งที่เหมือนกับค่ามะฮัดร์

ในกรณีที่บิดาได้ขอให้สามีของบุตรสาวของตนที่เป็นผู้เยาว์หรือผู้ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน และสามีนั้นยังไม่เคยร่วมประเวณีกับภริยาหย่าภริยาโดยเอาค่ามะฮัดร์ทั้งหมดของบุตรสาวซึ่งสามีค้างอยู่เป็นสินจ้าง โดยมีเจตนาที่จะให้หมายถึงสิ่งที่เหมือนกับค่ามะฮัดร์นั้นเป็นสินจ้าง เมื่อสามีหย่าตามที่ขอ และสามีได้โอนหนี้ค่ามะฮัดร์ภริยาที่ตนมีหน้าที่จ่ายให้บิดาภริยาในฐานะที่บิดาเป็นผู้ปกครองภริยาให้แก่ตัวบิดาเองในฐานะผู้มีหน้าที่จ่ายสินจ้างให้ตนอย่างถูกต้องตามกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยการโอนหนี้ จะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และบิดานั้นต้องจ่ายสินจ้างให้สามีจำนวนครึ่งหนึ่งของค่ามะฮัดร์ และมีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ให้บุตรสาวแทนสามีในจำนวนครึ่งหนึ่งของค่ามะฮัดร์

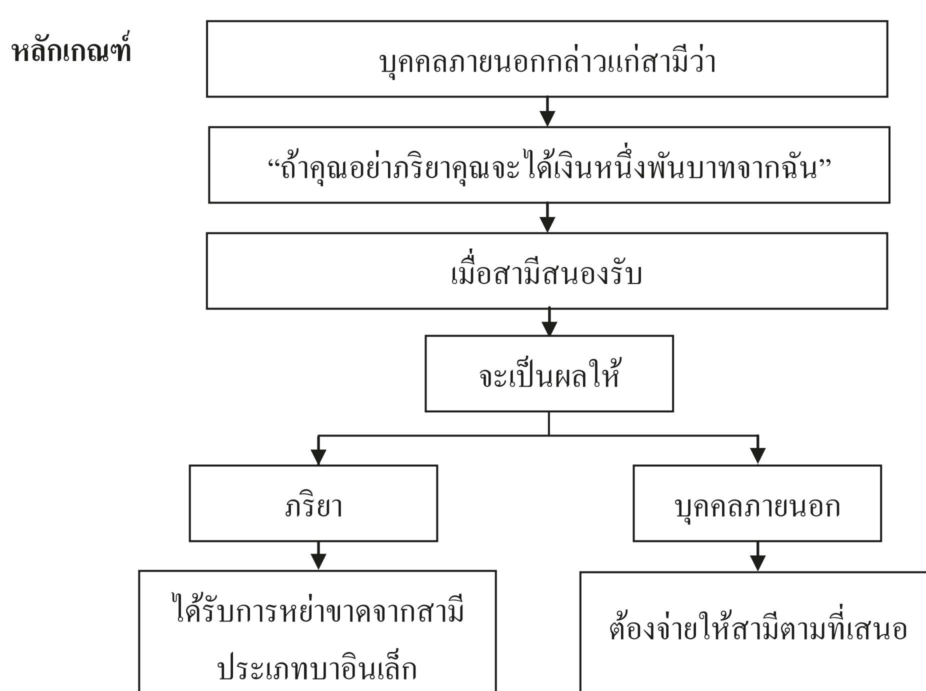
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

ภริยา

ที่เป็นผู้เยาว์

หรือ

ที่เป็นผู้ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

และ

สามีนั้นยังไม่เคยร่วมประเวณี

บิดาได้ขอให้สามีหย่ากับบุตรสาวของตน

โดยเอาค่ามะฮัดร์ทั้งหมดของบุตรสาวซึ่งสามีค้างอยู่เป็นสินจ้าง

โดยมีเจตนาที่จะให้สิ่งที่เหมือนกับค่ามะฮัดร์นั้นเป็นสินจ้าง

เมื่อสามีหย่าตามที่ขอและได้โอนหนี้ค่ามะฮัดร์ภริยาที่ตนมีหน้าที่จ่ายให้แก่

บิดา

ในฐานะที่บิดาเป็นผู้ปกครองภริยาให้แก่ตัวบิดาในฐานะผู้มีหน้าที่จ่ายสินจ้างให้ตนอย่างถูกต้องตามกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยการโอนหนี้

จะเป็นผลให้

ภริยา

ได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก

บิดา

จะต้องจ่ายสินจ้างให้สามีจำนวนครึ่งหนึ่งของค่ามะฮัดร์

จะต้องชำระหนี้ให้บุตรสาวแทนสามีในจำนวนครึ่งหนึ่งของมะฮัดร์

อธิบายศัพท์

๑. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๓. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๔. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

๕. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

๖. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๔)

๗. "ผู้เยาว์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓)

๘. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๙. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๑๐. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๑๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ วรรคแรก เป็นตัวอย่างของกรณีที่โดยปกติจะมีผลที่เป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างตามความในข้อ ๒๔๕ วรรคสอง (๑) แต่กลายเป็น (๓) อันเนื่องจากความตั้งใจหรือความเข้าใจที่ผิดพลาดของสามี คือ กรณีที่สามีหย่าภริยาโดยเข้าใจว่าการหย่าภริยาของตนนั้นจะเป็นการหย่าโดยมีสินจ้างที่มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ ที่จะมีผลที่เป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างตามความในข้อ ๒๔๕ วรรคสอง (๑) และตั้งใจที่จะให้เป็นเช่นนั้น ภายหลังจากได้ฟังคำของภริยา ซึ่งกล่าวว่า "ถ้าคุณหย่าฉันแน่นอนฉันยกหนี้ค่ามะฮัดร์ของฉันให้" หรือ "ถ้าคุณหย่าฉัน คุณเป็นผู้หลุดพ้นจากการเป็นหนี้ค่ามะฮัดร์ของฉัน" ทั้งที่ตามความเป็นจริงแล้ว การหย่านั้นโดยองค์ประกอบแล้วไม่อาจเป็นการหย่าโดยมีสินจ้างที่มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ได้ เพราะคำกล่าวของภริยาดังกล่าวไม่ถือเป็นคำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างที่ถูกต้อง เนื่องจากในคำกล่าวนั้นไม่มีการขอให้หย่า พร้อมกับเสนอสิ่งแลกเปลี่ยนให้ที่ชัดเจนให้ ดังนั้น เมื่อมีการหย่าจะไม่ถือเป็นการหย่าโดยมีสินจ้าง แต่เป็นเพียงการหย่าปกติ แต่ด้วยเหตุที่ในขณะหย่าสามีเข้าใจว่าการหย่านั้นปีนการหย่าโดยมีสินจ้างที่มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ และตั้งใจที่จะให้เป็นเช่นนั้น กฎหมายกำหนดให้ผลของการหย่าแปรเปลี่ยนเป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างเฉพาะในส่วนที่เป็นประโยชน์แก่ภริยา สำหรับในส่วนอื่น ๆ ยังมีผลที่เป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างตามความในข้อ

๒๔๕ วรรคสอง (๒) เช่นเดิม เพราะฉะนั้น สามียังคงจะต้องชำระหนี้นั้นให้แก่ภริยา และเนื่องด้วยความผิดแปลกไปจากหลักการปกติ กฎหมายจึงบัญญัติไว้เป็นพิเศษต่างหาก

ความในข้อนี้ วรรคสอง เป็นตัวอย่างของกรณีที่โดยปกติจะมีผลที่เป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างตามความในข้อ ๒๔๕ วรรคสอง (๑) แม้คำกล่าวเสนอจะมีรูปแบบใกล้เคียงคำกล่าวในวรรคแรก เพราะคำกล่าวที่มีรูปแบบดังกล่าวนั้น เมื่อเป็นคำกล่าวของบุคคลภายนอกจะมีความหมายที่ถือว่าเป็นคำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างที่ถูกต้อง

ความในข้อนี้วรรคท้าย เป็นตัวอย่างของกรณีที่จะมีผลที่เป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างตามความในข้อ ๒๔๕ วรรคสอง (๑) คือ กรณีที่บิดาได้ขอให้สามีของบุตรสาวของตนที่เป็นผู้เยาว์หรือผู้ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน และสามีนั้นยังไม่เคยร่วมประเวณีกับภริยาหย่าภริยา โดยเอาค่ามะฮัดร์ทั้งหมดของบุตรสาว ซึ่งสามีค้างอยู่เป็นสินจ้าง โดยมีเจตนาที่จะให้หมายถึงสิ่งที่เหมือนกับค่ามะฮัดร์นั้นเป็นสินจ้างโดยไม่มีเจตนาที่จะให้หมายถึงค่ามะฮัดร์นั้นจริง ๆ เมื่อสามีหย่าตามที่ขอ การหย่านั้นก็เป็นการหย่าโดยมีสินจ้างที่มีผลตามกฎหมายและสินจ้างก็ไม่ได้เป็นสินจ้างวิบัติ และเมื่อสามีได้โอนหนี้ค่ามะฮัดร์ภริยาที่ตนมีหน้าที่จ่ายให้บิดาภริยาในฐานะที่บิดาเป็นผู้ปกครองภริยาให้แก่ตัวบิดาเองในฐานะผู้มีหน้าที่จ่ายสินจ้างให้ตนอย่างถูกต้องตามกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยการโอนหนี้ ก็จะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และบิดานั้นต้องจ่ายสินจ้างให้สามีจำนวนครึ่งหนึ่งของค่ามะฮัดร์และมีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ให้บุตรสาวแทนสามีในจำนวนครึ่งหนึ่งของค่ามะฮัดร์

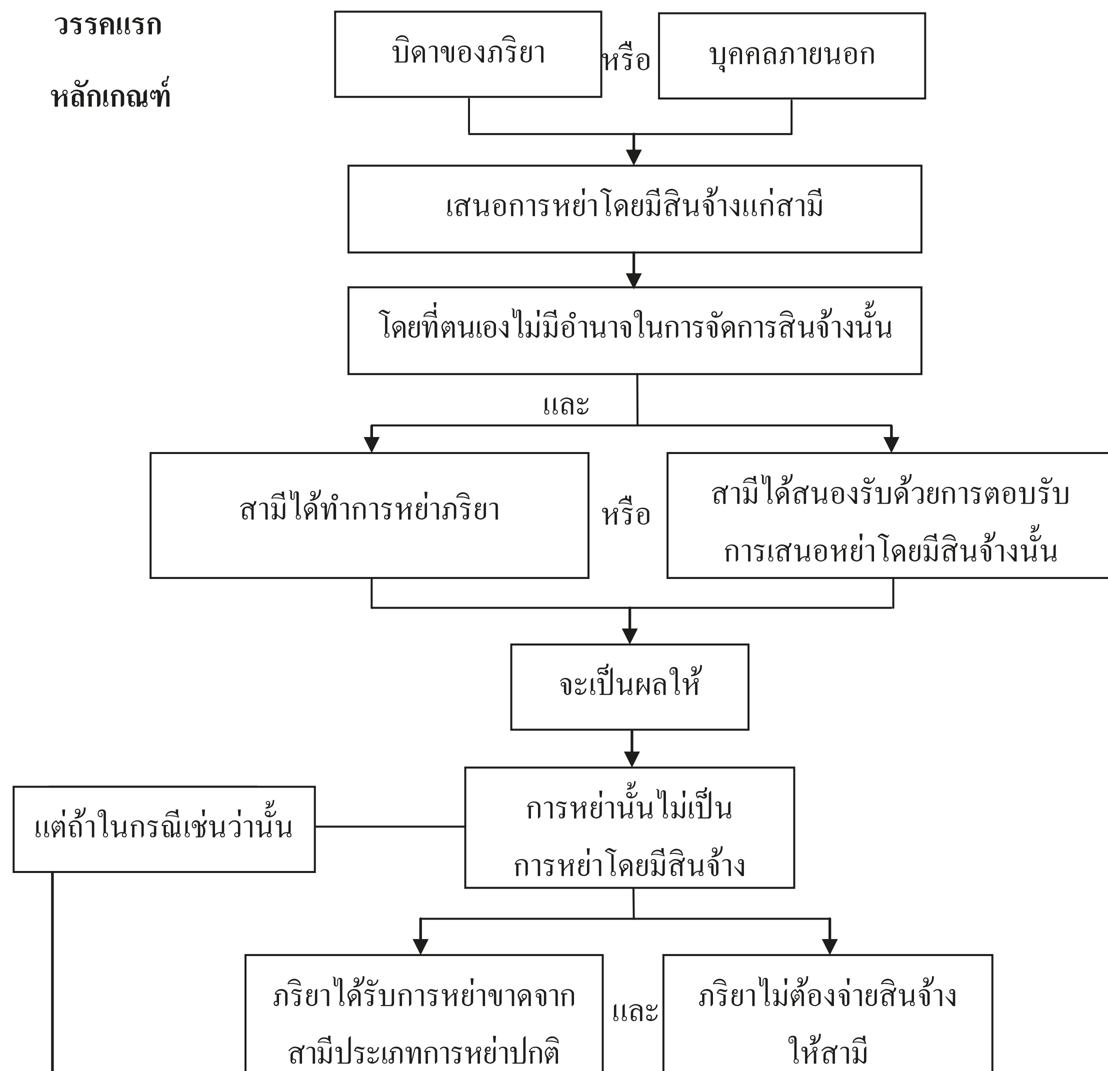

ผลของการที่บิดาภริยาหรือบุคคลภายนอกที่ไม่มีอำนาจจัดการสินจ้างเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง

ข้อ ๒๖๗ ในกรณีที่บิดาของภริยาหรือบุคคลภายนอกได้เสนอการหย่าโดยมีสินจ้างแก่สามี โดยที่ตนเองไม่มีอำนาจในการจัดการสินจ้างนั้น และสามีก็ได้ทำการหย่าภริยา หรือได้สนองรับด้วยการตอบรับการเสนอหย่าโดยมีสินจ้างนั้น จะเป็นผลให้การหย่านั้นไม่เป็นการหย่าโดยมีสินจ้างโดยภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติ และภริยาไม่ต้องจ่ายสินจ้างให้สามี แต่ถ้าในกรณีเช่นว่านั้นบิดาของภริยาหรือบุคคลภายนอกนั้นได้ยอมจ่ายสินจ้างให้สามีแทนภริยาในภายหลัง หรือได้ระบุในคำหรือการเสนอนั้นว่า ตนเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องสินจ้างนั้นเอง จะเป็นผลให้ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และบิดาของภริยาหรือบุคคลภายนอกนั้นต้องจ่ายค่ามะฮัดร์อันควรให้สามี

วรรคแรก

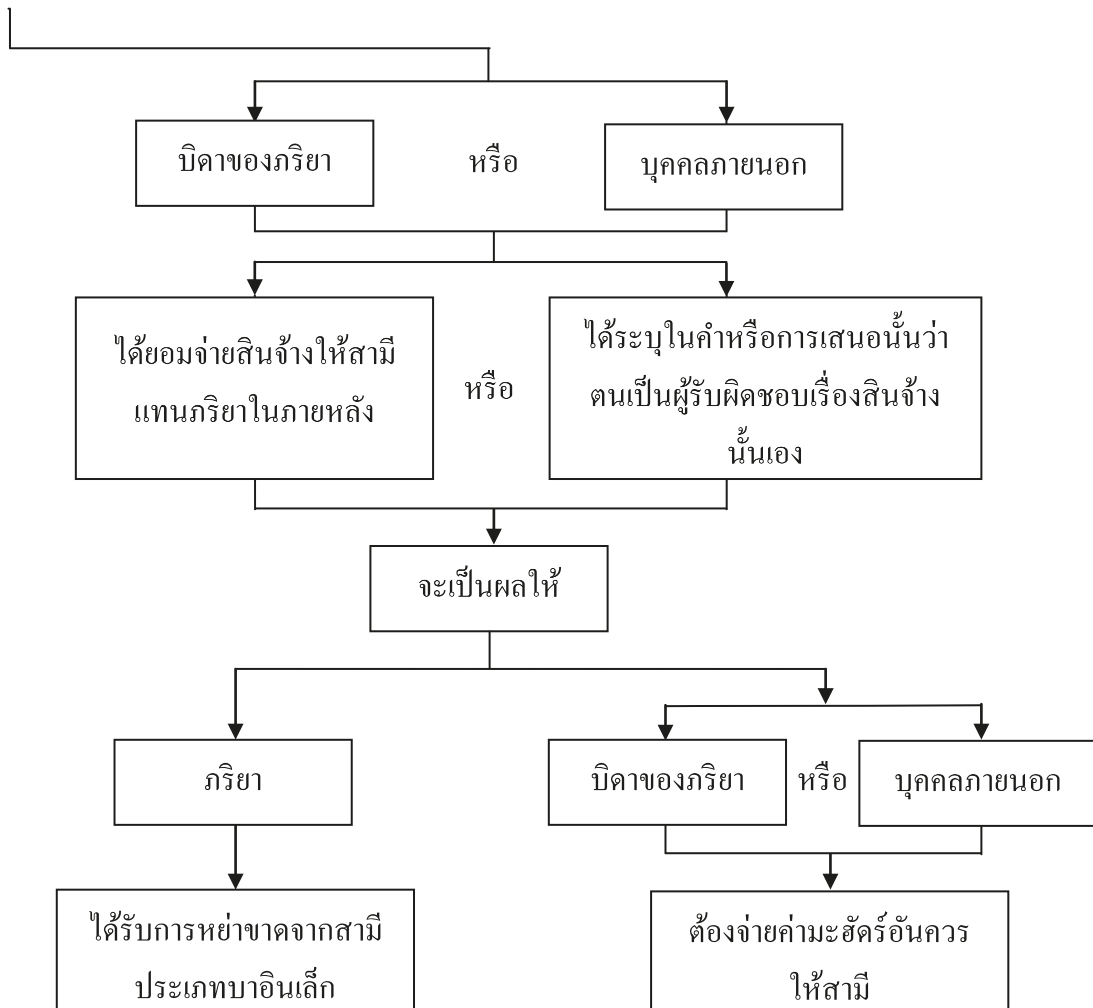
หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๒. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๓. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๔. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

๕. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

ข้อพิจารณา

๑.“บุคคลภายนอก” หมายความว่า บุคคลอื่นนอกเหนือจากสามี ภริยา หรือบิดาของภริยา

“ยอมจ่ายสินจ้างให้สามี” หมายความว่า ยอมจ่ายสิ่งทดแทนสินจ้างนั้นให้สามี

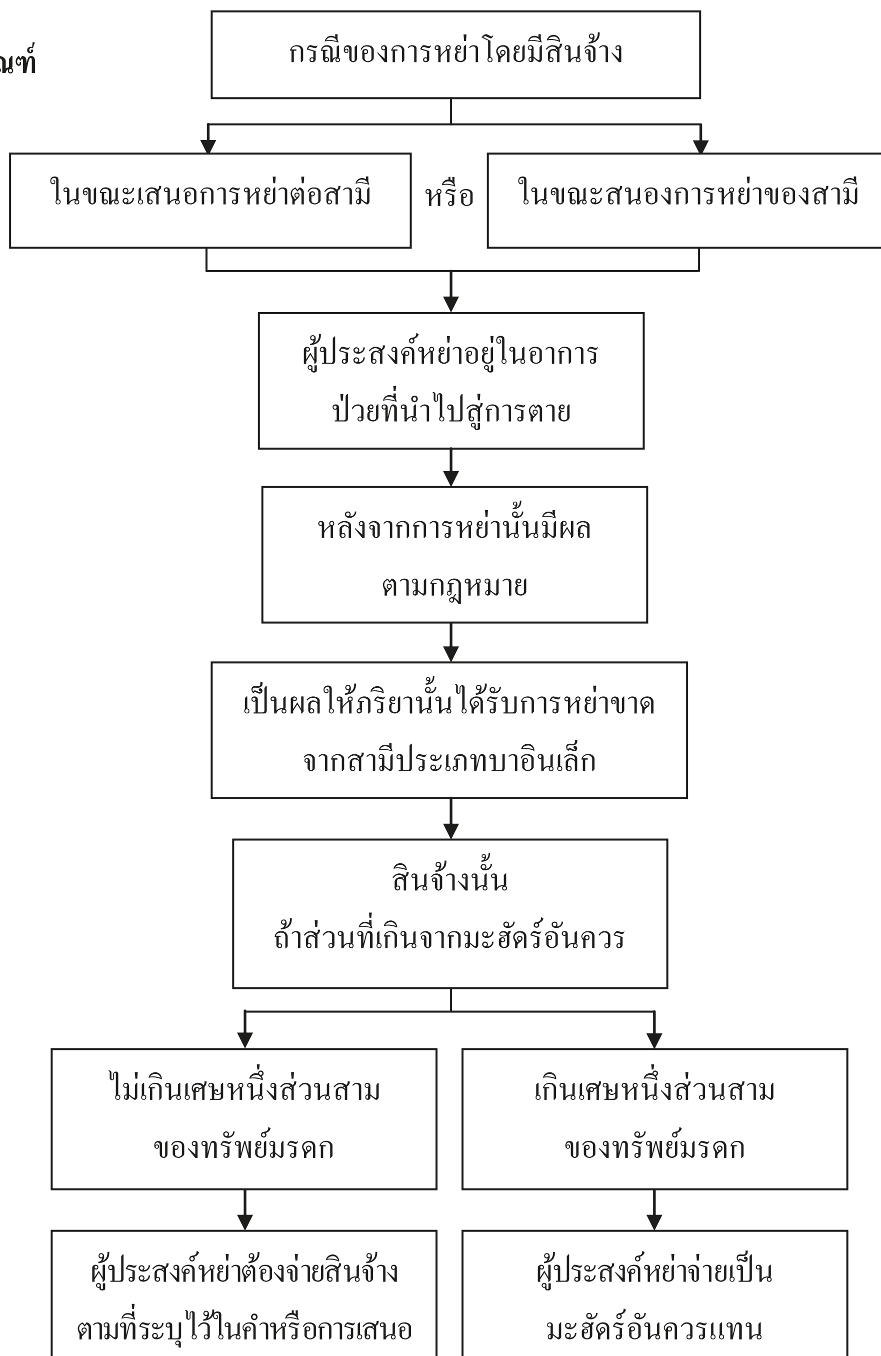
๒. ตามความในข้อนี้ ถ้าบิดาของภริยาหรือบุคคลภายนอกได้เสนอการหย่าโดยมีสินจ้างแก่สามี โดยที่ตนเองไม่มีอำนาจในการจัดการสินจ้างนั้น เช่น กล่าวแก่สามีว่า “จงหย่าภริยาของคุณ โดยมีการยกหนี้ค่ามะฮัดร์ให้เป็นสินจ้าง” และสามีก็ได้ทำการหย่าภริยาหรือสนองรับด้วยการตอบรับการเสนอหย่าโดยมีสินจ้างดังกล่าว การหย่าจะเกิดขึ้น แต่การหย่านั้นเป็นการหย่าปกติ และภริยาไม่ต้องจ่ายสินจ้างให้สามีซึ่งเป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้าง ตามความในข้อ ๒๔๕ วรรคสอง (๒) แต่ถ้าในกรณีเช่นว่านั้น บิดาหรือบุคคลภายนอกได้ยอมจ่ายสิ่งทดแทนสินจ้างให้สามีในภายหลังหรือได้ระบุในคำหรือการเสนอนั้นด้วยว่า ตนเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องสินจ้างนั้นเอง ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก ตามความในข้อ ๒๔๕ วรรคสอง (๑) เพราะในกรณีดังกล่าว การหย่านั้นเป็นการหย่าโดยที่มีสินจ้างมีผลตามกฎหมาย เนื่องจากผู้ประสงค์หย่ามีอำนาจในการจัดการสินจ้างอันเป็นคุณสมบัติผู้ประสงค์หย่า และสินจ้างนั้นไม่เป็นสินจ้างวิบัติ เพราะเป็นทรัพย์สินของผู้ประสงค์หย่าเอง

ข้อ ๒๖๘ ในกรณีของการหย่าโดยมีสินจ้างนั้น ถ้าในขณะเสนอการหย่าต่อสามี หรือสนองการหย่าของสามี ผู้ประสงค์หย่าอยู่ในอาการป่วยที่นำไปสู่การตายหลังจากการหย่านั้นมีผลตามกฎหมาย ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และสินจ้างนั้นถ้าส่วนที่เกินจากมะฮัดร์อันควรไม่เกินเศษหนึ่งส่วนสามของทรัพย์มรดก ผู้ประสงค์หย่าต้องจ่ายสินจ้างตามที่ระบุไว้ในคำหรือการเสนอ แต่ถ้าเกินเศษหนึ่งส่วนสามของทรัพย์มรดก ให้จ่ายเป็นมะฮัดร์อันควรแทน

ผลของการที่ผู้ประสงค์หย่าอยู่ในอาการป่วยที่นำไปสู่ความตายในขณะทำการเสนอหรือสนองการหย่า

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๓. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

๕. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๖. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

ข้อพิจารณา

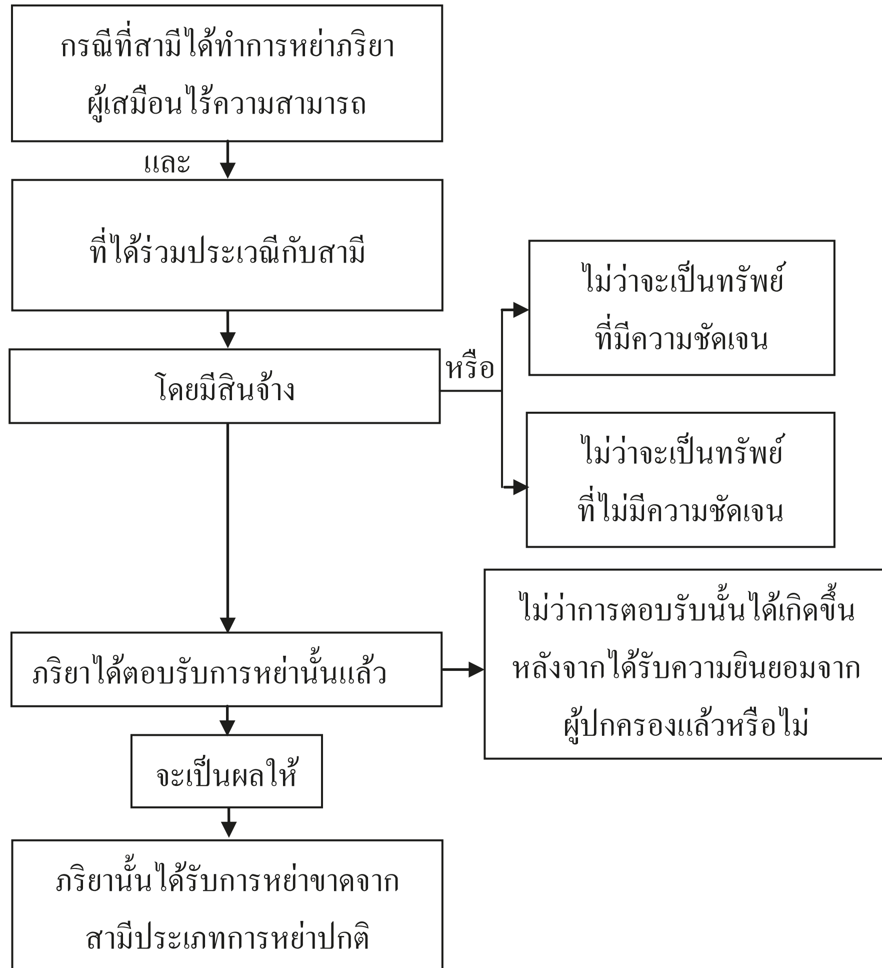
ในการหย่าโดยมีสินจ้างนั้น ถ้าในขณะเสนอการหย่าต่อสามี หรือในขณะสนองการหย่าของสามี แล้วแต่กรณี ผู้ประสงค์หย่าไม่ว่าจะเป็นภริยาหรือบุคคลภายนอกอยู่ในอาการป่วยที่นำไปสู่การตาย หลังการหย่านั้นมีผลตามกฎหมาย ภริยาจะได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และสินจ้างนั้นถ้าส่วนที่เกินจากมะฮัดร์อันควรไม่เกินเศษหนึ่งส่วนสามของทรัพย์มรดกของผู้ประสงค์หย่า ผู้ประสงค์หย่าต้องจ่ายสินจ้างตามที่ระบุไว้ในคำหรือการเสนอนั้น แต่ถ้าเกินเศษหนึ่งส่วนสามของทรัพย์มรดกของผู้ประสงค์หย่า ผู้ประสงค์หย่าต้องจ่ายสินจ้างเท่ากับมะฮัดร์อันควร ให้สามีแทนสินจ้างตามที่ระบุไว้ในคำหรือการเสนอเท่านั้น เช่น มะฮัดร์อันควร ๑๐๐,๐๐๐ บาท แต่สินจ้างที่เสนอ คือ ๓๐๐,๐๐๐ บาท เกินจากมะฮัดร์อันควร ๒๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ ถ้าทรัพย์มรดกของผู้ประสงค์หย่ามีจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท สินจ้างส่วนที่เกินจากมะฮัดร์อันควร คือ จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท จึงเกินเศษหนึ่งส่วนสามของทรัพย์มรดกของผู้ประสงค์หย่า ผู้ประสงค์หย่าต้องจ่ายสินจ้างเท่ากับมะฮัดร์อันควร คือ ๒๐๐,๐๐๐ บาท แทน แต่หากทรัพย์มรดกของผู้ประสงค์หย่ามีจำนวน ๗๐๐,๐๐๐ บาท สินจ้างส่วนที่เกินจากมะฮัดร์อันควร คือ จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท จึงไม่เกินเศษหนึ่งส่วนสามของทรัพย์มรดกผู้ประสงค์หย่า ผู้ประสงค์หย่าต้องจ่ายสินจ้างตามที่ระบุไว้ในคำหรือการเสนอ คือ จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท

ผลของการที่ภริยาผู้เสมือนไร้ความสามารถที่ได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้วถูกหย่าโดยมีสินจ้าง

ข้อ ๒๖๙ ในกรณีที่สามีได้ทำการหย่าภริยาโดยมีสินจ้าง และภริยานั้นเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถที่ได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว ไม่ว่าสินจ้างนั้นจะเป็นทรัพย์ที่มีความชัดเจนหรือไม่มีความชัดเจน และภริยาก็ได้ตอบรับการหย่านั้นแล้ว ไม่ว่าการตอบรับนั้นได้เกิดขึ้นหลังจากได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองแล้วหรือไม่ จะเป็นผลให้ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติ

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๒. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๓. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๔. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๕. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

๖. "ทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

๗. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

ข้อพิจารณา

๑. ตามความในข้อนี้ ถ้าสามีได้ทำการหย่าภริยาโดยมีสินจ้างซึ่งภริยานั้นเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถและได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว เมื่อภริยาตอบรับการหย่านั้นไม่จำต้องพิจารณาว่าภริยาได้รับความยินยอมในการตอบรับการหย่าจากผู้ปกครองหรือไม่ จะเป็นผลให้ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติไม่ใช่การหย่าโดยมีสินจ้าง เพราะขาดองค์ประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้างด้วยเหตุที่ภริยาเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถซึ่งไม่มีอำนาจในการจัดการและครอบครองทรัพย์ของตน การระบุสินจ้างของภริยาจึงเป็นการจัดการทรัพย์สินของตน กรณีเช่นนี้แม้ผู้ปกครองจะยินยอมให้ทำการหย่า แต่ทรัพย์ที่ระบุเป็นสินจ้างนั้นก็ยังเป็นทรัพย์สินของภริยา จึงถือเป็นสินจ้างวิบัติ

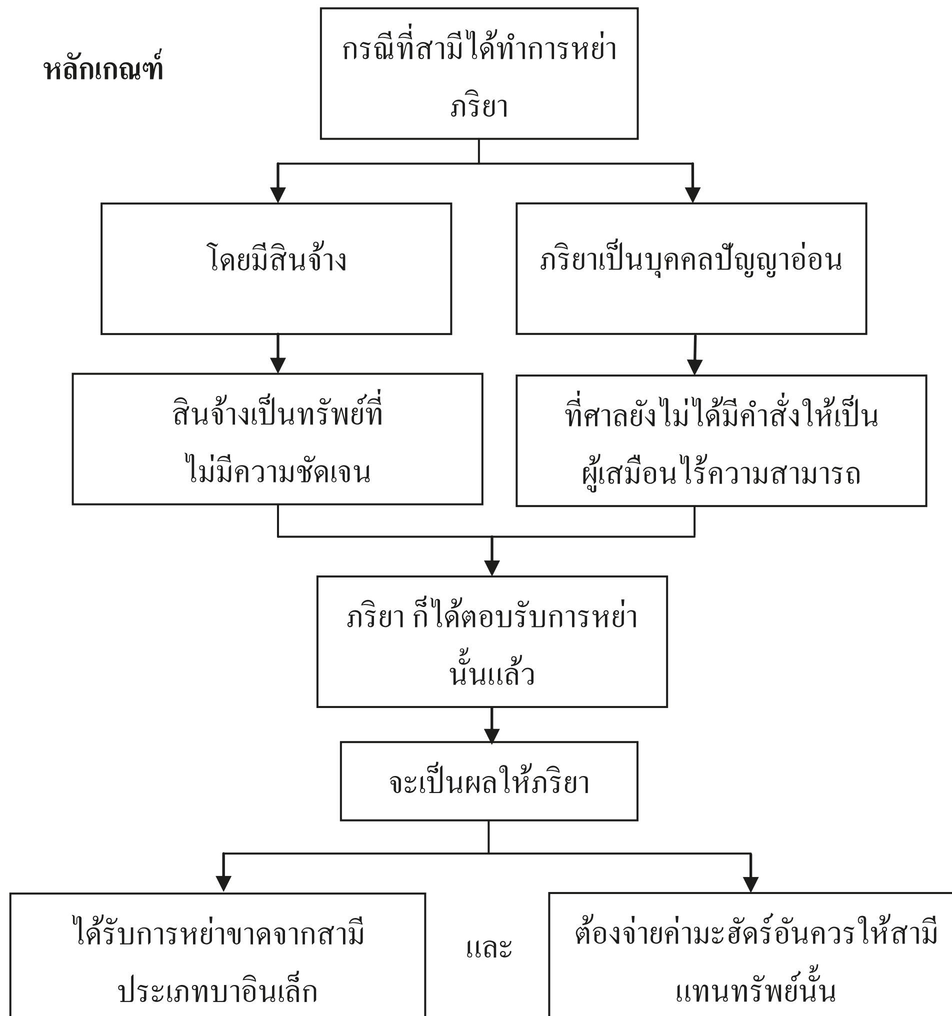
๒. ทรัพย์ที่ “ไม่มีความชัดเจน” คือ ทรัพย์ที่ยังมีความคลุมเครือ เช่น กรณีที่สามีกล่าวต่อภริยาว่า “ฉันหย่าคุณด้วย ๑,๐๐๐” สินจ้าง ๑,๐๐๐ นั้น เป็นทรัพย์ที่ยังมีความคลุมเครือ เพราะไม่ทราบว่าจำนวน ๑,๐๐๐ เป็นสิ่งใด จึงถือว่าเป็นทรัพย์ที่ไม่มีความชัดเจน

ผลของการหย่าโดยมีสินจ้างเป็นทรัพย์ที่ไม่มีความชัดเจน กรณีที่ภริยาเป็นบุคคลปัญญาอ่อน

ข้อ ๒๗๐ ในกรณีที่สามีได้ทำการหย่าภริยาโดยมีสินจ้าง และภริยาเป็นบุคคลปัญญาอ่อนที่ศาลยังไม่ได้มีคำสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถโดยมีสินจ้างเป็นทรัพย์ที่ไม่มีความชัดเจนและภริยาก็ได้ตอบรับการหย่านั้นแล้ว จะเป็นผลให้ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และภริยาต้องจ่ายค่ามะฮัดร์อันควรให้สามีแทนทรัพย์นั้น

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “การหย่าโดยมีสินจ้าง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๒. “บุคคลปัญญาอ่อน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๗)

๓. “ศาล” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๔. “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๕. “สินจ้าง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๖. “ทรัพย์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคแรก

๗. “การหย่า” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๘. “ การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

๙. “มะฮัดร์อันควร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

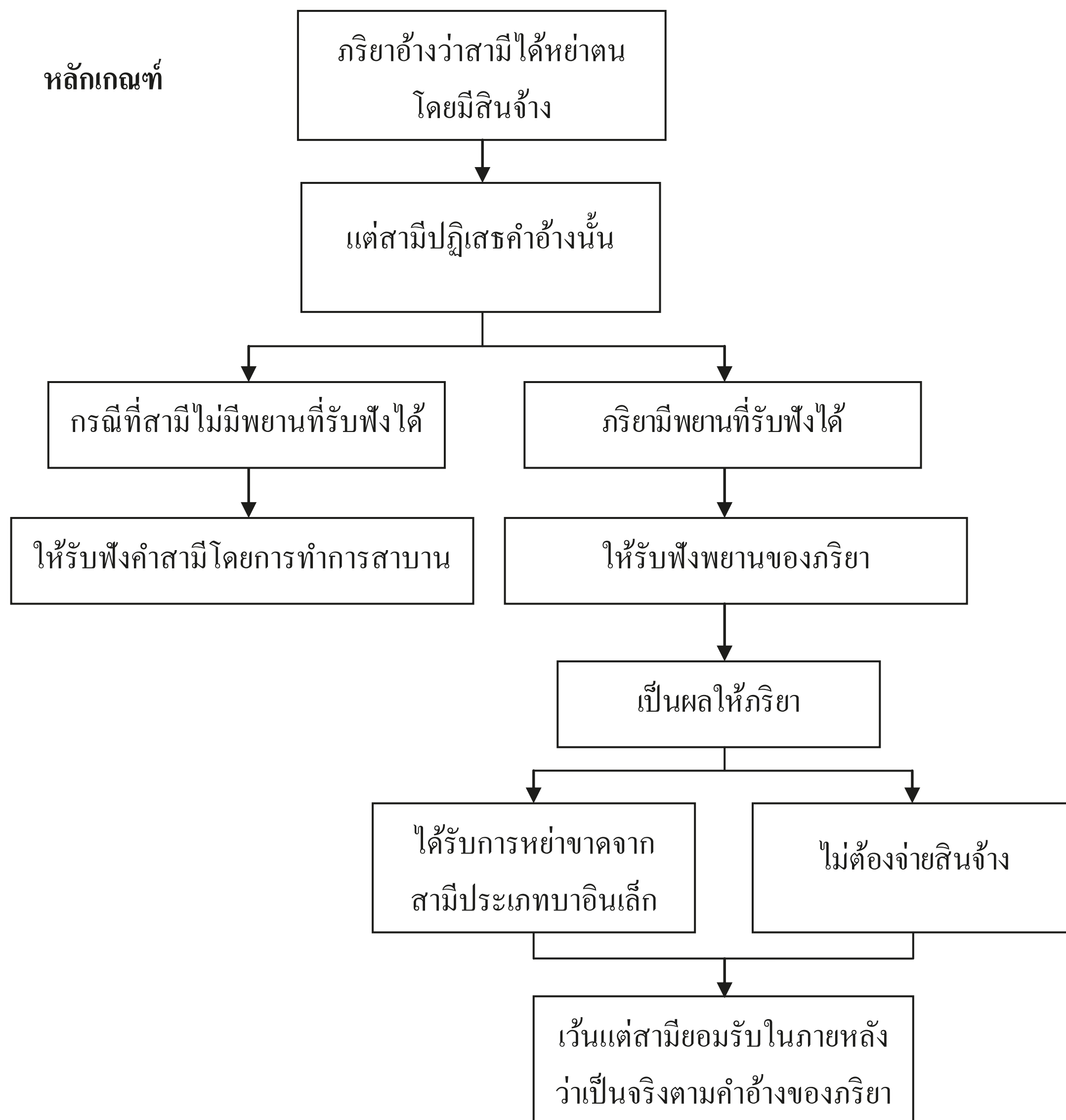
ข้อพิจารณา

ตามความในข้อนี้ เป็นตัวอย่างของกรณีที่จะมีผลที่เป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างตามความในข้อ ๒๔๕ วรรคสอง (๑) คือ กรณีที่สามีหย่าภริยาโดยมีสินจ้าง และภริยานั้นเป็นบุคคลปัญญาอ่อนที่ศาลยังไม่ได้มีคำสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ โดยมีสินจ้างเป็นทรัพย์ที่ไม่มีความชัดเจนซึ่งเป็นหนึ่งในสินจ้างวิบัติตามความในข้อ ๒๕๘ และภริยาตอบรับการหย่านั้น ผลทางกฎหมาย คือ ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก ซึ่งเป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้าง เพราะแม้ภริยาเป็นบุคคลปัญญาอ่อนแต่ศาลยังไม่ได้มีคำสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ จึงถือได้ว่าเป็นบุคคลปกติที่มีอำนาจในการจัดการและครอบครองทรัพย์ของตนตามกฎหมาย การหย่านั้นจึงเป็นการหย่าโดยมีสินจ้าง แต่เนื่องจากสินจ้างเป็นสินจ้างวิบัติ ภริยาจึงต้องจ่ายสินจ้างเป็นค่ามะฮัดร์อันควรให้แก่สามีแทนสินจ้างที่ระบุ ตามความในข้อ ๒๔๕ (๓)

ข้อ ๒๗๑ ถ้าภริยาอ้างว่าสามีได้หย่าตนโดยมีสินจ้างแต่สามีปฏิเสธคำอ้างนั้น โดยที่สามีไม่มีพยานที่รับฟังได้ ให้รับฟังคำสามีโดยการทำการสาบาน เว้นแต่ภริยามีพยานที่รับฟังได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก แต่ภริยาไม่ต้องจ่ายสินจ้าง เว้นแต่สามียอมรับในภายหลังว่าเป็นจริงตามคำอ้างของภริยา

การรับฟังพยานกรณีที่ภริยาเป็นฝ่ายกล่าวอ้างว่าเป็นการหย่าโดยมีสินจ้าง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “สินจ้าง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๒. “การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นกรณีตัวอย่างของการรับฟังข้อเท็จจริง ในกรณีที่สามีขัดแย้งกับภริยาหรือตัวแทนในเรื่องที่เป็นหลักสำคัญ คือ มีการกระทำการหย่าโดยมีสินจ้างหรือไม่ เช่น กรณีภริยาอ้างว่าสามีได้หย่าตนโดยมีสินจ้างแต่สามีปฏิเสธคำอ้างนั้น โดยที่สามีไม่มีพยานที่รับฟังได้ ให้รับฟังคำของสามีโดยการทำการสาบาน แต่ถ้าภริยามีพยานที่รับฟังได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก อันเป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างในส่วนที่เป็นประโยชน์แก่ภริยา แต่ภริยาไม่ต้องจ่ายสินจ้าง เนื่องจากการจ่ายสินจ้างนั้นเป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างในส่วนที่เป็นประโยชน์แก่สามี เว้นแต่สามียอมรับในภายหลังว่าเป็นจริงตามคำอ้างของภริยา ภริยาจึงจะต้องจ่ายสินจ้างให้แก่สามี

ข้อ ๒๗๒ ในกรณีที่สามีอ้างว่าสามีได้หย่าภริยาโดยมีสินจ้างแต่ภริยาปฏิเสธข้ออ้างนั้น และได้สาบานยืนยันสิ่งที่ตนกล่าว ภริยาจะได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก โดยที่ไม่ต้องจ่ายสินจ้าง เว้นแต่สามีมีพยานที่รับฟังได้ หรือภริยาได้ยอมรับในภายหลังจากที่ได้สาบานไปแล้วว่า เป็นจริงตามคำอ้างของสามี ในกรณีเช่นว่านี้ภริยาต้องจ่ายสินจ้าง

การรับฟังพยานกรณีที่สามีเป็นฝ่ายกล่าวอ้างว่าเป็นการหย่าโดยมีสินจ้าง

หลักเกณฑ์

กรณีที่สามีอ้างว่าสามีได้หย่าภริยาโดยมีสินจ้าง
→ แต่ภริยาปฏิเสธข้ออ้างนั้น

- ภริยาได้สาบานยืนยันสิ่งที่ตนกล่าว → ให้รับฟังคำของภริยา → เป็นผลให้ภริยา → ได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก → ไม่ต้องจ่ายสินจ้าง → ข้อยกเว้น → ภริยาได้ยอมรับในภายหลังจากที่ได้สาบานไปแล้วว่า → เป็นจริงตามคำอ้างของสามี ในกรณีเช่นว่านี้ภริยาต้องจ่ายสินจ้าง
- สามีมีพยานที่รับฟังได้ → ให้รับฟังพยานของสามี

อธิบายศัพท์

๑. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๒. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๓. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นตัวอย่างของการรับฟังข้อเท็จจริง ในกรณีที่สามีขัดแย้งกับภริยาหรือตัวแทนในเรื่องที่เป็นหลักสำคัญ คือ มีการกระทำการหย่าโดยมีสินจ้างหรือไม่ โดยยกกรณีตัวอย่างเช่นเดียวกับข้อ ๒๗๑ กล่าวคือ กรณีที่สามีอ้างว่าสามีได้หย่าภริยาโดยมีสินจ้าง แต่ภริยาปฏิเสธข้ออ้างนั้น และได้สาบานยืนยันสิ่งที่ตนกล่าว ซึ่งจะมีผลทางกฎหมาย คือ ภริยาจะได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก อันเป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างในส่วนที่เป็นประโยชน์แก่ภริยาโดยที่ไม่ต้องจ่ายสินจ้าง เนื่องจากการจ่ายสินจ้างนั้นเป็นผลของการหย่าโดยมีสินจ้างในส่วนที่เป็นประโยชน์แก่สามี เว้นแต่สามีมีพยานที่รับฟังได้ หรือภริยาได้ยอมรับในภายหลังจากที่ได้สาบานไปแล้วว่าเป็นจริงตามคำอ้างของสามี ในกรณีเช่นว่านี้ภริยาต้องจ่ายสินจ้าง

ข้อ ๒๗๓ ถ้าสามีหรือตัวแทนขัดแย้งกับภริยาหรือตัวแทนในเรื่องของจำนวนครั้งของการหย่า หรือลักษณะของสินจ้าง หรือจำนวนของสินจ้างหรืออื่น ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้าง โดยทั้งสองฝ่ายต่างก็ไม่มีพยานหลักฐาน หรือทั้งสองฝ่ายมีพยานที่รับฟังได้เหมือนกัน แต่พยานของทั้งสองให้การไม่สอดคล้องกัน เมื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้สาบานแล้ว ภริยานั้นจะได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็กทันที และสามีจะได้รับมะฮัดร์อันควรเป็นสิ่งตอบแทน แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งมีพยานหลักฐานที่รับฟังได้และฝ่ายหนึ่งไม่มีให้ถือตามฝ่ายที่มี

การรับฟังกรณีขัดแย้งกันระหว่างสามีภริยาเกี่ยวกับจำนวนครั้งการหย่า ลักษณะ จำนวนสินจ้างหรืออื่น ๆ

หลักเกณฑ์

สามี หรือ ตัวแทน

ขัดแย้งกับ

ภริยา หรือ ตัวแทน

ในเรื่อง

ของจำนวนครั้งของการหย่า

ลักษณะของสินจ้าง

จำนวนของสินจ้าง

หรือ

อื่น ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้าง

โดย

ทั้งสองฝ่ายต่างก็ไม่มีพยานหลักฐาน

หรือ

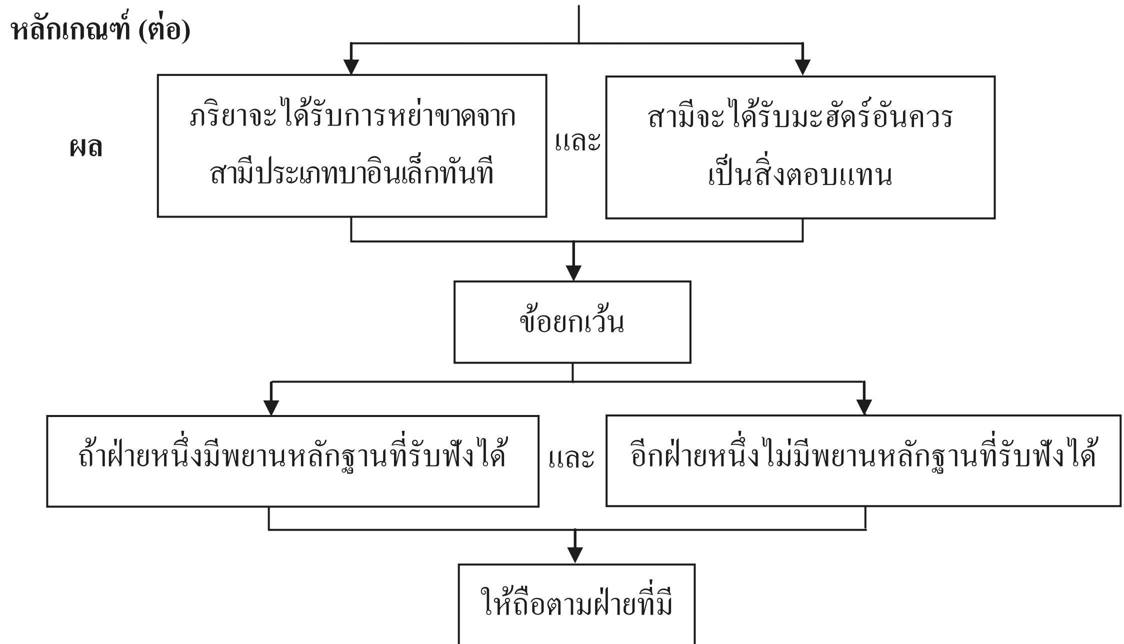
ทั้งสองฝ่ายมีพยานหลักฐานที่รับฟังได้เหมือนกัน

แต่พยานของทั้งสองฝ่ายให้การไม่สอดคล้องกัน

เมื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้สาบานแล้ว

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๒. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๓. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๔. "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑) (ข)

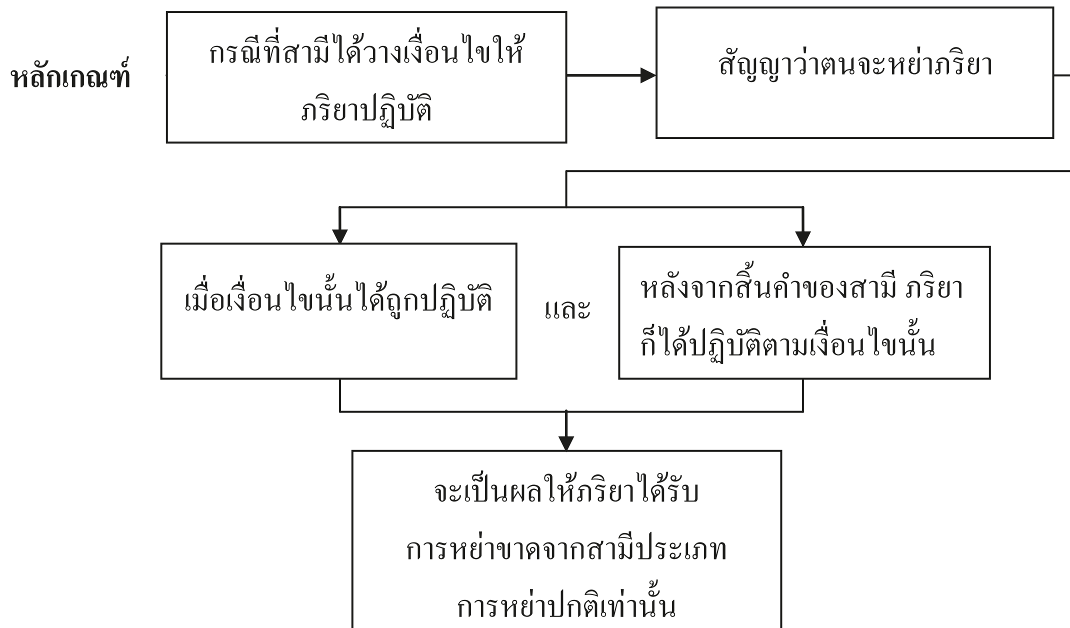
๕. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นตัวอย่างของการรับฟังข้อเท็จจริง ในกรณีที่สามีหรือตัวแทนขัดแย้งกับภริยาหรือตัวแทนในเรื่องที่เป็นเพียงส่วนประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้าง เช่น จำนวนครั้งของการหย่า หรือลักษณะของสินจ้าง หรือจำนวนของสินจ้าง โดยมิได้ขัดแย้งในเรื่องที่เป็นหลักสำคัญ คือ มีการกระทำการหย่าโดยมีสินจ้างหรือไม่ และทั้งสองฝ่ายต่างก็ไม่มีพยานหลักฐาน หรือทั้งสองฝ่ายมีพยานที่รับฟังได้แต่พยานของทั้งสองให้การไม่สอดคล้องกัน ในกรณีเช่นว่านี้ กฎหมายกำหนดให้ทั้งสองฝ่ายทำการสาบาน และเมื่อทั้งสองฝ่ายได้สาบานแล้ว กฎหมายกำหนดให้ภริยานั้นจะได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็กทันที และสามีจะได้รับมะฮัดร์อันควรเป็นสิ่งตอบแทน แต่ถ้าเป็นกรณีที่ต้องด้วยข้อยกเว้น กฎหมายกำหนดให้ถือตามฝ่ายที่มีพยานหลักฐานที่รับฟังได้ เช่น ถ้าฝ่ายนั้นอ้างว่า จำนวนสองครั้งการหย่า ก็ให้ถือตามนั้นซึ่งเป็นไปตามปกติของการรับฟังข้อเท็จจริง

ข้อ ๒๗๔ ในกรณีที่สามีได้วางเงื่อนไขให้ภริยาปฏิบัติ และสัญญาว่าตนจะหย่าภริยา เมื่อเงื่อนไขนั้นได้ถูกปฏิบัติและหลังจากสิ้นคำของสามี ภริยาก็ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้น จะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติเท่านั้น

ผลของการที่สามีวางเงื่อนไขในการหย่าภริยา

อธิบายศัพท์

“การหย่า” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

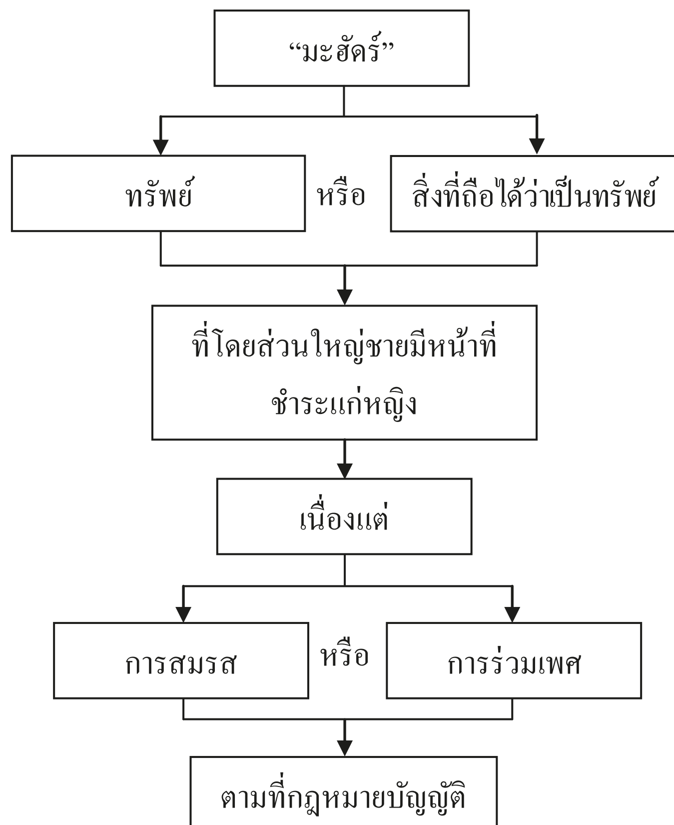
ลักษณะ ๔
มะฮัดร์

หมวด ๑
บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

“มะฮัดร์”

ข้อ ๒๗๕ “มะฮัดร์” หมายความว่า ทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ที่โดยส่วนใหญ่ชายมีหน้าที่ชำระแก่หญิง เนื่องแต่การสมรสหรือการร่วมเพศแล้วแต่กรณี ตามที่กฎหมายบัญญัติ

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “ทรัพย์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคแรก

๒. “สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

๓. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๔. “ร่วมเพศ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๕. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. "โดยส่วนใหญ่ชายมีหน้าที่ชำระแก่หญิง" หมายความว่า โดยส่วนใหญ่แล้วชายมีหน้าที่ชำระให้แก่หญิง แต่ก็ยังมีบางกรณีที่หญิงเป็นฝ่ายชำระให้แก่ชาย และบางกรณีชายชำระให้แก่ชายด้วย

ตัวอย่าง กรณีหญิงเป็นผู้ชำระให้ชาย เช่น ภริยาคนหนึ่งให้ภริยาอีกคนหนึ่งดื่มน้ำนมจนทั้งสองเป็นแม่ลูกกันทางการดื่มน้ำนมตามกฎหมาย กรณีเช่นว่านี้ภริยาคนที่เป็นผู้ให้ดื่มต้องชำระมะฮัดร์ในจำนวนหรือปริมาณครึ่งหนึ่งของมะฮัดร์อันควรของภริยาที่เป็นผู้ดื่มให้แก่สามี ซึ่งเท่ากับเป็นการชดเชยให้สามีที่ต้องชำระมะฮัดร์ให้ภริยาที่เป็นผู้ดื่ม และในขณะเดียวกัน สามีก็ยังคงต้องชำระมะฮัดร์ให้แก่ภริยาที่เป็นผู้ดื่มเช่นเดิม โดยชำระในจำนวนหรือปริมาณเท่ากับครึ่งหนึ่งของมะฮัดร์ที่ระบุไว้ในขณะทำการสมรสกับภริยานั้น ถ้าการระบุนั้นมีผลตามกฎหมาย แต่ถ้าไม่มีผลตามกฎหมายให้ชำระในจำนวนหรือปริมาณเท่ากับครึ่งหนึ่งของมะฮัดร์อันควรของภริยานั้น ทั้งนี้ ก็เพราะในขณะขาดจากการสมรส ทั้งสองยังไม่ได้ร่วมเพศกันโดยถือตามความในข้อ ๒๘๑

กรณีชายชำระให้ชาย เช่น กรณีบรรดาพยานชายในการหย่า ให้การเป็นพยานต่อศาล จนเป็นเหตุให้ศาลต้องมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้สามีภริยาหย่าขาดจากกัน แต่ต่อมาพยานชายเหล่านั้นกลับคำให้การ พยานชายเหล่านั้นต้องชำระมะฮัดร์แก่สามีในจำนวนหรือปริมาณเท่ากับมะฮัดร์อันควรของภริยา

ข้อสังเกต มะฮัดร์ประเภทนี้ ถือได้ว่าเป็นค่าเสียหายที่เกิดจากการที่ได้ทำให้ผู้อื่นต้องชำระมะฮัดร์โดยเปล่าประโยชน์

๒. "เนื่องแต่การสมรสหรือการร่วมเพศ แล้วแต่กรณี ตามที่กฎหมายบัญญัติ" หมายความว่า การชำระนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการสมรสที่กฎหมายบัญญัติ คือ การสมรสที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือการร่วมเพศที่กฎหมายบัญญัติ คือ การร่วมเพศนิรโทษตามความในข้อ ๑ (๓๔) ดังนั้น ถ้าเป็นการสมรสอื่นนอกจากนั้น คือ การสมรสที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือการร่วมเพศในกรณีอื่นผิดประเวณีตามความในข้อ ๑ (๓๓) จะไม่มีการจ่ายมะฮัดร์

ข้อ ๒๗๖ ทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ ที่ใช้เป็นมะฮัดร์ตามความในข้อ ๒๗๕ ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

ลักษณะมะฮัดร์

(ก) สะอาดบริสุทธิ์ตามกฎหมาย

(ข) มีประโยชน์

(ค) ส่งมอบแก่ผู้รับได้

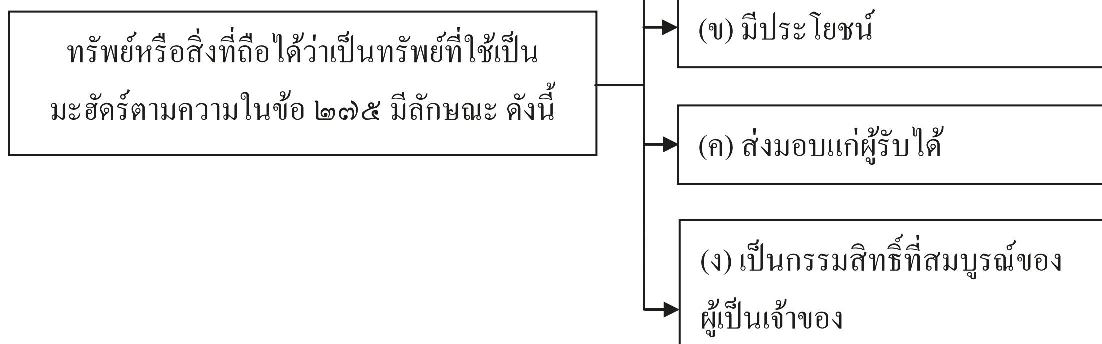
(ง) เป็นกรรมสิทธิ์ที่สมบูรณ์ของผู้เป็นเจ้าของ

"สะอาดบริสุทธิ์ตามกฎหมาย"

"สะอาดบริสุทธิ์ตามกฎหมาย" หมายความว่า ไม่เป็นนะญิสและไม่เป็นทรัพย์ห้ามยึดถือ

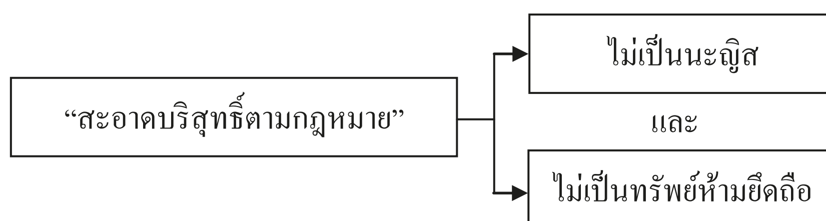
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคแรก

๒. "สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

๓. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๗

๔. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๕. "นะญิส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๗)

๖. "ทรัพย์ห้ามยึดถือ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๗)

ข้อพิจารณา

๑. “ส่งมอบให้แก่ผู้รับได้” ตามความใน (ค) หมายความว่า ต้องเป็นทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ที่สามารถส่งมอบได้ ถ้าส่งมอบไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ก็ไม่สามารถใช้เป็นมะฮัดร์ได้ เช่น นกที่หลุดจากกรงและไม่สามารถจับมาส่งมอบได้

๒. “กรรมสิทธิ์ที่สมบูรณ์” ตามความใน (ง) หมายความว่า ผู้เป็นเจ้าของต้องมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์นั้นโดยสมบูรณ์เพียงผู้เดียว ถ้าเป็นเพียงเจ้าของร่วมไม่ถือว่ามีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์นั้นโดยสมบูรณ์

ผู้ทำการสมรสพึงระบุมะฮัดร์ในขณะสมรส

ข้อ ๒๗๗ ผู้ทำการสมรสพึงระบุมะฮัดร์ในขณะทำการสมรส ยกเว้นบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการระบุหรือห้ามระบุ

สิ่งที่พึงใช้เป็นมะฮัดร์ เวลาชำระมะฮัดร์และราคา

ผู้มีหน้าที่ชำระมะฮัดร์ พึงใช้แร่เงินหรือสิ่งของที่ทำมาจากแร่เงินเป็นมะฮัดร์ พึงชำระบางส่วนของมะฮัดร์หรือทั้งหมดก่อนสามีร่วมประเวณีครั้งแรกกับภริยา และพึงให้มะฮัดร์นั้นมีราคามากกว่าสิบดีดร์ฮัมแต่ไม่เกินห้าร้อยดีดร์ฮัม

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

ผู้ทำการสมรส → พึงระบุมะฮัดร์ในขณะทำการสมรส → ยกเว้นบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการ → ระบุมะฮัดร์ หรือ ห้ามระบุมะฮัดร์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผู้มีหน้าที่ชำระมะฮัดร์
→ สิ่งที่ใช้เป็นมะฮัดร์ → พึงใช้แร่เงิน หรือ สิ่งของที่ทำมาจากแร่เงิน
→ เวลาชำระมะฮัดร์ → พึงชำระบางส่วนของมะฮัดร์ หรือ พึงชำระทั้งหมดของมะฮัดร์ → ก่อนสามีร่วมประเวณีครั้งแรกกับภริยา
→ เวลาชำระมะฮัดร์ → พึงให้มะฮัดร์นั้นมีราคามากกว่าสิบดีดร์ฮัม → แต่ไม่เกินห้าร้อยดีดร์ฮัม

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๓. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

ข้อพิจารณา

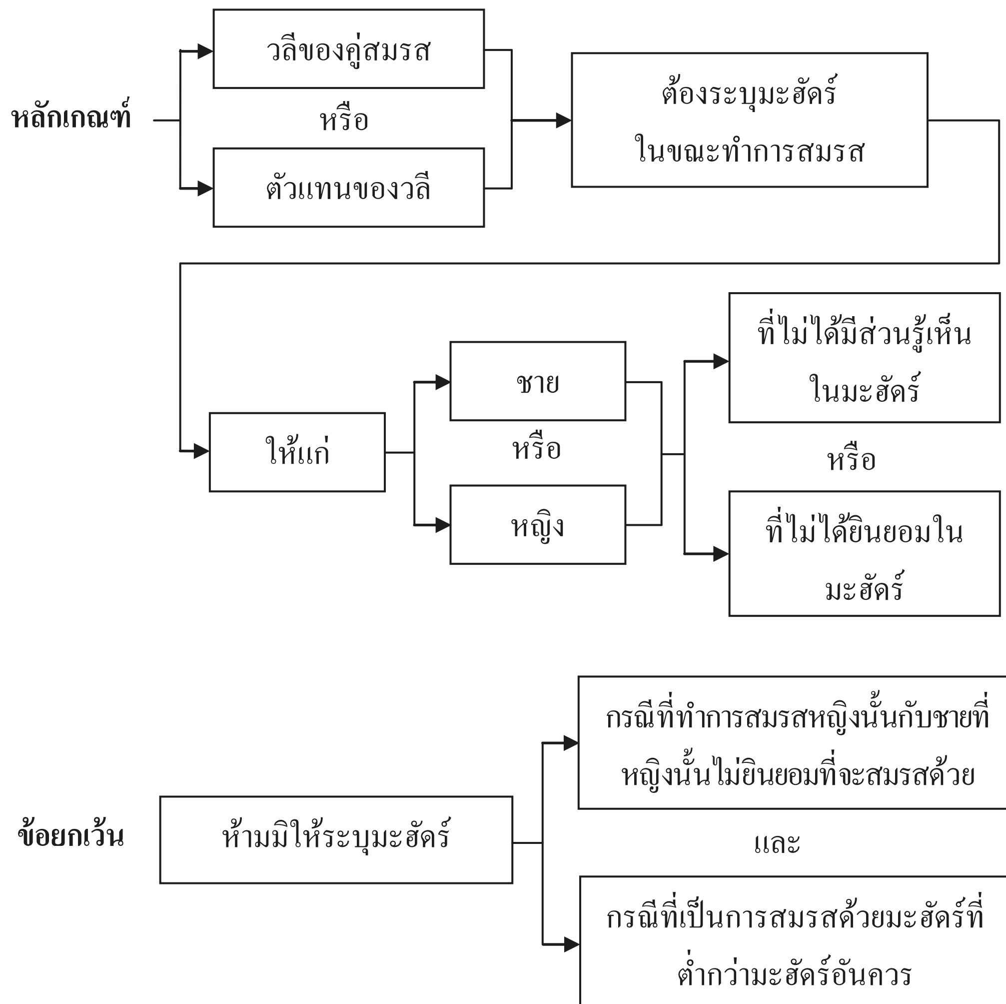
๑. โดยหลักทั่วไปแล้ว ผู้ทำการสมรสพึงระบุมะฮัดร์ในขณะทำการสมรส ยกเว้นบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการระบุมะฮัดร์ เช่น วลีของคู่สมรสหรือตัวแทนของวลีทำการสมรสให้แก่ชายหรือหญิงที่ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นหรือยินยอมในมะฮัดร์ และที่กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ระบุมะฮัดร์ เช่น วลีของคู่สมรสหรือตัวแทนของวลีทำการสมรสให้หญิงนั้นกับชายที่หญิงไม่ยินยอมที่จะสมรสด้วยและทำการสมรสด้วยมะฮัดร์ที่ต่ำกว่ามะฮัดร์อันควร ตามความในข้อ ๒๗๘

๒. ผู้มีหน้าที่ชำระมะฮัดร์ พึงใช้แร่เงินหรือสิ่งของที่ทำมาจากแร่เงินเป็นมะฮัดร์ และพึงให้มะฮัดร์มีราคามากกว่าสิบดีดร์ฮัม หน่วยของเงินตราของชาวอาหรับยุคก่อนอิสลามและยุคอิสลาม ซึ่งเป็นเหรียญเงินโดยในแต่ละยุคและแต่ละเมืองมีปริมาณเนื้อเงินไม่เท่ากัน เช่น ในยุคอิสลาม สมัยที่ท่านอับดุลมาลิก บิน มาดร์วานเป็นผู้นำอาณาจักรอิสลามได้กำหนดน้ำหนักเงินตราทั้งเหรียญเงินและเหรียญทองให้เป็นมาตรฐานของอิสลาม โดยให้เหรียญทองหนึ่งดีนาร์ดมีเนื้อทอง ๔.๕๒ กรัม และเหรียญเงินหนึ่งดีดร์ฮัมมีเนื้อเงิน ๒.๕๗๙ กรัม) แต่ไม่เกินห้าร้อยดีดร์ฮัม

กรณีที่วลีหรือตัวแทนของวลีคู่สมรสต้องระบุหรือห้ามระบุมะฮัดร์

ข้อ ๒๗๘ วลีของคู่สมรสหรือตัวแทนของวลีนั้นต้องระบุมะฮัดร์ในขณะทำการสมรสให้แก่ชายหรือหญิงที่ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นหรือยินยอมในมะฮัดร์ ยกเว้นในกรณีที่ทำการสมรสหญิงนั้นกับชายที่หญิงนั้นไม่ยินยอมที่จะสมรสด้วย และเป็นการสมรสด้วยมะฮัดร์ที่ต่ำกว่ามะฮัดร์อันควร ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ห้ามมิให้ระบุมะฮัดร์

อธิบายศัพท์

๑. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๒. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

๓. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๔. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๕. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

ข้อ ๒๗๙ ในการทำการสมรสใดมีการระบุมะฮัดร์ที่ไม่ได้เป็นทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ตามความในข้อ ๒๗๖ มะฮัดร์นั้นถือเป็นโมฆะ แม้การสมรสนั้นจะสมบูรณ์ โดยหญิงมีสิทธิรับมะฮัดร์อันควรทดแทนมะฮัดร์นั้น

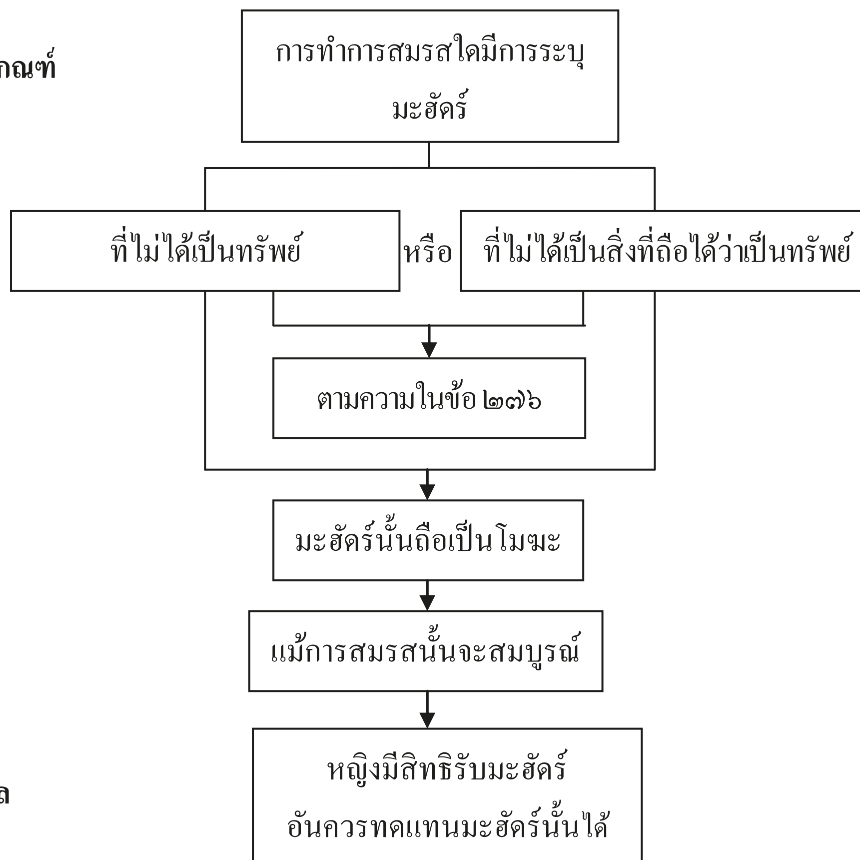
การระบุมะฮัดร์ที่ไม่ได้เป็นทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์

ในกรณีมะฮัดร์เป็นโมฆะและไม่ได้เป็นโมฆะระคนกันอยู่ หญิงจะเลือกรับเฉพาะมะฮัดร์ที่ไม่ได้เป็นโมฆะไว้ นอกนั้นบอกปัดเสียบางส่วนหรือบอกปัดเสียทั้งหมดก็ได้ แต่หญิงมีสิทธิเรียกร้องมะฮัดร์อันควรทดแทนมะฮัดร์ที่ตนบอกปัดนั้น หรือค่าทดแทนในส่วนที่ตนบอกปัดนั้น แล้วแต่กรณี

มะฮัดร์ที่เป็นและไม่ได้เป็นโมฆะระคนกัน

ในกรณีที่มะฮัดร์เสียหายก่อนหญิงรับมอบ และความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากหญิง ให้นำความตามวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มะฮัดร์เสียหายก่อนหญิงรับมอบ

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

มะฮัดร์เป็นโมฆะ

และ

มะฮัดร์ไม่ได้เป็นโมฆะ

→ ระคนกัน

→ หญิงจะเลือกรับเฉพาะมะฮัดร์ที่ไม่ได้เป็นโมฆะ

และ

→ หญิงจะบอกปัดมะฮัดร์ที่เป็นโมฆะเสียบางส่วน หรือบอกปัดเสียทั้งหมด

→ แต่หญิงมีสิทธิเรียกร้องมะฮัดร์อันควร

→ ทดแทนมะฮัดร์ที่ตนบอกปัดนั้น

หรือ

→ ทดแทนค่าทดแทนในส่วนที่ตนบอกปัดนั้น

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

ในกรณีที่มะฮัดร์เสียหายก่อนหญิงรับมอบ

และ

→ ความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากหญิง

→ ให้นำความตามวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๓. "ทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

๔. "สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสาม

๕. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

ข้อ ๒๘๐ ในกรณีที่ภริยาสละมะฮัดร์ ภายหลังสมรสถ้า

สิทธิเรียกร้องมะฮัดร์ที่ภริยาสละแล้ว

(๑) ภริยานั้นได้ร่วมเพศกับสามีแล้ว หรือสามีหรือภริยาตายก่อนการร่วมเพศกัน ภริยาหรือทายาทของภริยา แล้วแต่กรณี มีสิทธิเรียกร้องมะฮัดร์อันควรจากสามีหรือทายาทของสามี แล้วแต่กรณี ซึ่งมะฮัดร์อันควรนั้นจะต้องเป็นมะฮัดร์อันควรของช่วงเวลาระหว่างการทำการสมรสกับการร่วมเพศ หรือการตายนั้น

(๒) ภริยายังไม่ได้ร่วมเพศกับสามี ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร้องมะฮัดร์ เว้นแต่ได้มีการกำหนด ปริมาณมะฮัดร์โดยการตกลงกันเองหรือโดยคำพิพากษาในภายหลัง โดยศาลจะต้องกำหนดมะฮัดร์ซึ่งเป็นมะฮัดร์อันควรที่ต้องจ่ายโดยพลันและเป็นเงินตราของประเทศหรือเมืองนั้น ๆ ให้ ยกเว้นกรณีที่คู่สมรสยอมรับในมะฮัดร์ที่ศาลกำหนดให้ที่ไม่ได้มีลักษณะเช่นว่านั้น

หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

ซึ่งมะฮัดร์อันควรนั้นจะต้องเป็นมะฮัดร์อันควรของช่วงเวลา

→ การทำการสมรสกับการร่วมเพศ หรือ การตาย

ศาลจะต้องกำหนดมะฮัดร์ซึ่งเป็นมะฮัดร์อันควรที่ต้องจ่ายโดยพลัน

และ

เป็นเงินตราของประเทศ หรือ

→ ยกเว้น

→ คู่สมรสยอมรับในมะฮัดร์ที่ศาลกำหนดให้ที่ไม่ได้มีลักษณะเช่นว่านั้น

อธิบายศัพท์

๑. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๓. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

๔. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๕. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๖. "โดยพลัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๒)

๗. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕ วรรคแรก

ข้อพิจารณา

"การตกลงกันเอง" หมายความว่า การตกลงกันเองของสามีภริยาโดยไม่เกี่ยวข้องกับศาล ส่วนกรณีที่ไม่ได้มีการตกลงกันเองหรือมีการขัดแย้งกัน ศาลจำต้องกำหนดค่ามะฮัดร์ให้

สิทธิในมะฮัดร์ของภริยาจากการสิ้นสุดการสมรสด้วยเหตุอื่นที่ไม่ใช่การตาย

ข้อ ๒๘๑ ในกรณีที่การสมรสสิ้นสุดลงด้วยเหตุอื่นที่ไม่ใช่การตายของสามีหรือภริยา ให้ภริยามีสิทธิในมะฮัดร์ที่ได้จากสามีดังต่อไปนี้ เว้นแต่การสิ้นสุดการสมรสนั้นมีมูลเหตุมาจากภริยา โดยได้รับ

(๑) เต็มจำนวน ถ้าได้ร่วมเพศกับสามีแล้ว

(๒) เพียงครึ่งหนึ่ง ถ้าภริยายังไม่ได้ร่วมเพศกับสามี ในกรณีเช่นว่านี้ถ้าชำระแล้วทั้งหมดก็ต้องคืนครึ่งหนึ่ง แม้ไม่มีการกำหนดว่าต้องคืนมาก่อนและถ้ามะฮัดร์สูญสิ้นไปแล้วให้ชดใช้โดยการจ่ายเป็นค่าทดแทน

หลักเกณฑ์

ในกรณีที่การสมรสสิ้นสุด
↓
ด้วยเหตุอื่นที่ไม่ใช่การตายของสามีหรือภริยา
↓
เว้นแต่การสิ้นสุดการสมรสนั้นมีมูลเหตุมาจากภริยา
↓
ให้ภริยามีสิทธิในมะฮัดร์ที่ได้จากสามีดังต่อไปนี้
↓
โดยได้รับ

- (๑) เต็มจำนวน → ถ้าภริยาได้ร่วมเพศกับสามีแล้ว
- (๒) เพียงครึ่งหนึ่ง → ถ้าภริยายังไม่ได้ร่วมเพศกับสามี → ในกรณีเช่นว่านี้
  - ถ้าชำระแล้วทั้งหมด → ต้องคืนครึ่งหนึ่งแม้ไม่มีการกำหนดว่าต้องคืนมาก่อน
  - ถ้ามะฮัดร์สูญสิ้นไปแล้ว → ให้ชดใช้โดยการจ่ายเป็นค่าทดแทน

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๓. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

ข้อพิจารณา

ในกรณีที่การสมรสสิ้นสุดลงด้วยเหตุอื่นที่ไม่ใช่การตายของสามีหรือภริยา ภริยามีสิทธิได้รับมะฮัดร์เต็มจำนวนถ้าได้ร่วมเพศกับสามีแล้ว และได้รับเพียงครึ่งหนึ่งถ้าภริยายังมิได้ร่วมเพศกับสามี เว้นแต่การสิ้นสุดการสมรสนั้นมีมูลเหตุมาจากภริยาโดยตรง เช่น ภริยาขอให้สามีหย่า ดังนั้น การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการหย่าของสามีอันเนื่องจากสามีไม่พอใจที่ภริยาทำผิดต่อสามีหรือทำสิ่งผิดกฎหมาย ไม่ถือเป็นการสิ้นสุดการสมรสที่มีมูลเหตุมาจากภริยาตามความในข้อนี้ เพราะการสิ้นสุดการสมรสในกรณีเช่นนี้ถือว่าไม่ได้มีมูลเหตุมาจากภริยาโดยตรงแต่มีมูลเหตุมาจากสามีโดยตรง

สิทธิของภริยาที่จะไม่ยอมให้สามีร่วมประเวณี และสิทธิของวลีที่จะไม่ส่งมอบภริยาที่อยู่ในความปกครองของตนให้แก่สามีในกรณียังไม่ชำระมะฮัดร์

ข้อ ๒๘๒ เมื่อสมรสแล้ว ก่อนร่วมเพศในการสมรสครั้งแรกกับสามีโดยสมัครใจของภริยา ภริยายังมีสิทธิที่จะไม่ยินยอมให้สามีร่วมประเวณี และวลีมีสิทธิที่จะไม่ส่งมอบภริยาที่เป็นผู้อยู่ในความปกครองของตนให้แก่สามีจนกว่าสามีจะได้ชำระมะฮัดร์ตามที่ได้ตกลงกันเองหรือตามคำพิพากษา เว้นแต่เป็นมะฮัดร์ซึ่งได้ตกลงกันเองและได้กำหนดเวลาชำระ ในกรณีเช่นว่านี้ หากภริยาไม่ได้สงวนสิทธิ์ไว้ ภริยาไม่มีสิทธิขัดขืนหรือจำต้องยินยอมให้สามีร่วมประเวณี และวลีไม่มีสิทธิไม่ส่งมอบภริยาที่เป็นผู้อยู่ในความปกครองของตนให้แก่สามี แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหรือพ้นกำหนดเวลาชำระแล้ว แต่สามีมิชำระก็ดี

อำนาจศาลกรณีขัดแย้งกันในเรื่องส่งมอบมะฮัดร์และมอบตัวภริยา

เมื่อได้มีการกำหนดปริมาณมะฮัดร์โดยการตกลงกันเอง หรือโดยคำพิพากษาแล้ว แต่ยังขัดแย้งกันในเรื่องการส่งมอบมะฮัดร์และการมอบตัวภริยา ศาลจะสั่งให้สามีวางมะฮัดร์ไว้ยังศาล หรือให้ผู้ที่ศาลเห็นสมควรยึดถือไว้และสั่งให้ภริยาทำตัวให้พร้อมเพื่อการมอบตัวก็ได้ และเมื่อสามีได้ร่วมเพศกับภริยาหรือภริยาพร้อมที่จะมอบตัวแก่สามีแล้ว ให้ส่งมอบมะฮัดร์นั้นแก่ภริยา

การเรียกมะฮัดร์คืนกรณีภริยาไม่ยอมให้ร่วมประเวณี

ถ้าสามีชำระมะฮัดร์ให้แก่ภริยาแล้ว แม้ภริยาไม่ยินยอมให้สามีร่วมประเวณี สามีไม่มีสิทธิเรียกร้องมะฮัดร์คืน เว้นแต่เป็นกรณีขาดจากการสมรสตามความในข้อ ๒๘๑

สิทธิของภริยาที่พ้นสภาพการเป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถในการขัดขืนการร่วมเพศภายหลังการร่วมเพศ

ภริยาที่ผ่านการร่วมเพศตามความในวรรคแรกมาแล้ว มีสิทธิขัดขืนตามความในวรรคแรกได้ ในกรณีที่การร่วมเพศเช่นว่านั้นเกิดขึ้นในขณะที่หญิงนั้นยังเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ภายหลังจากพ้นสภาพการเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถเช่นว่านั้นแล้ว

ระยะเวลาที่สามีให้แก่ภริยาเพื่อเตรียมพร้อมในการทำความสะอาดร่างกาย

หลังจากชำระมะฮัดร์แล้ว สามีจะต้องให้เวลาแก่ภริยาเพื่อใช้ในการเตรียมพร้อมในเรื่องของทำความสะอาดร่างกาย หากภริยาหรือวลีต้องการก่อนมามอบตัวหรือมีการส่งมอบภริยาจากวลี แล้วแต่กรณี ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ตามดุลยพินิจของกอฎีหรือดะโต๊ะยุติธรรม แต่ต้องไม่เกินสามวัน

สิทธิของภริยาที่อยู่ในช่วงมีประจำเดือนหรืออยู่ในสภาพมีเลือดนิฟาสขณะที่ถึงกำหนดมอบตัว

ในกรณีที่ถึงกำหนดเวลามอบตัวและได้รับการให้เวลาตามความในวรรคก่อนแล้ว แต่ภริยาอยู่ในช่วงมีประจำเดือนหรืออยู่ในสภาพมีเลือดนิฟาสภริยาจำเป็นต้องมอบตัวไปก่อน แต่ก็มีสิทธิขัดขืนมิให้สามีร่วมประเวณีกับตนได้

ยกเว้นถ้าภริยารู้ดีว่าการขัดขืนของตนนั้นไม่สามารถทำให้ได้ผล ในกรณีเช่นว่านี้ภริยาต้องระงับการมอบตัวไว้ก่อน

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

เมื่อสมรสแล้ว ก่อนร่วมเพศครั้งแรกกับสามี โดยสมัครใจของภริยา

ภริยายังมีสิทธิที่จะไม่ยินยอมให้สามีร่วมประเวณี และ วลีมีสิทธิที่จะไม่ส่งมอบภริยาที่เป็นผู้อยู่ในความปกครองของตนให้แก่สามี

จนกว่าสามีจะได้ชำระมะฮัดร์

ตามที่ได้ตกลงกันเอง หรือ ตามคำพิพากษา

ข้อยกเว้น

เว้นแต่เป็นมะฮัดร์ซึ่งได้ตกลงกันเองและได้กำหนดเวลาชำระ

ในกรณีเช่นว่านี้หากภริยาไม่ได้สงวนสิทธิไว้

ภริยาไม่มีสิทธิขัดขืนหรือจำต้องยินยอมให้สามีร่วมประเวณี และ วลีไม่มีสิทธิไม่ส่งมอบภริยาที่เป็นผู้อยู่ในความปกครองของตนให้แก่สามี

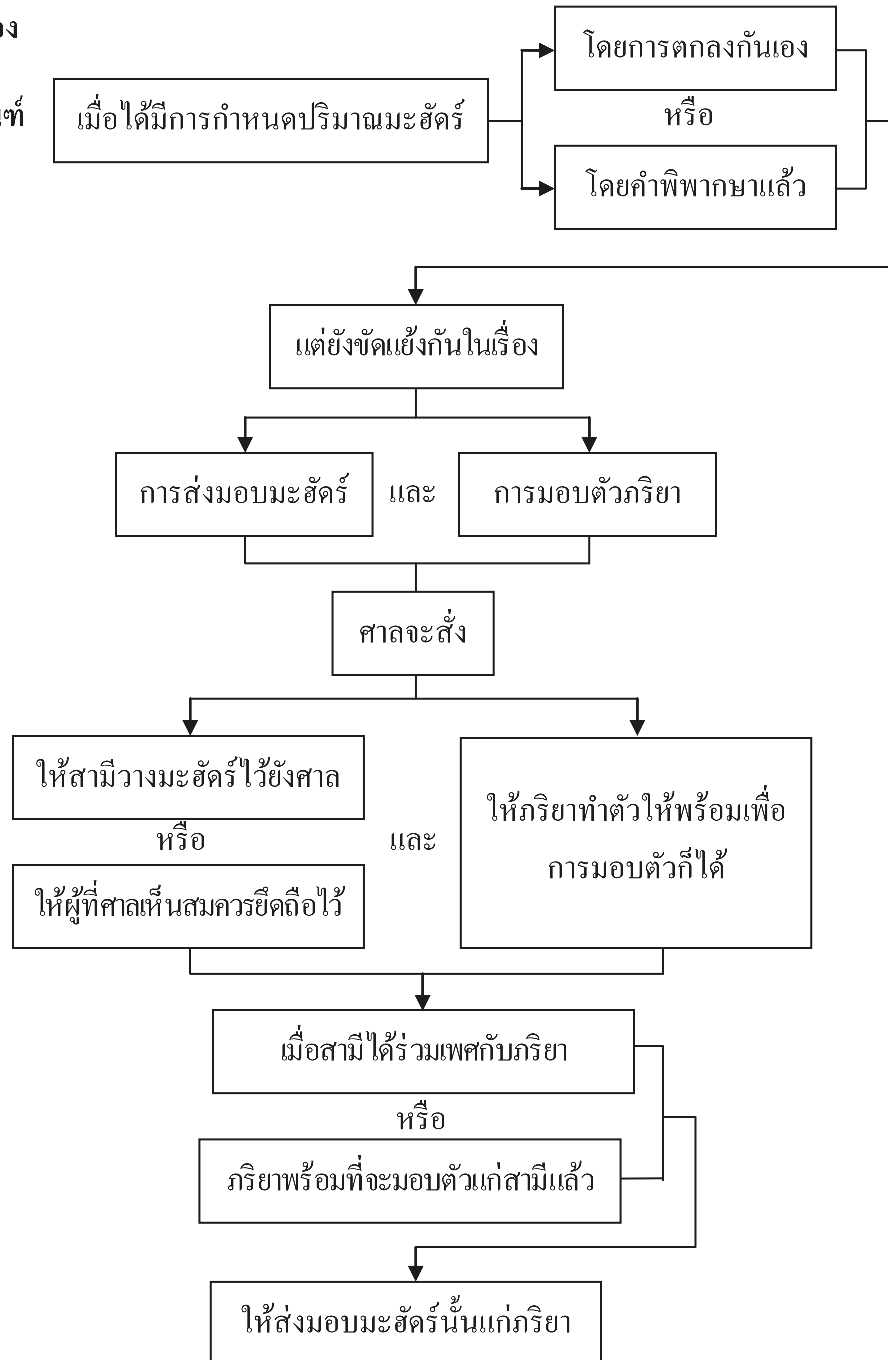
แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระ หรือ พ้นกำหนดเวลาชำระแล้ว

แต่สามีไม่ชำระก็ตาม

วรรคสอง

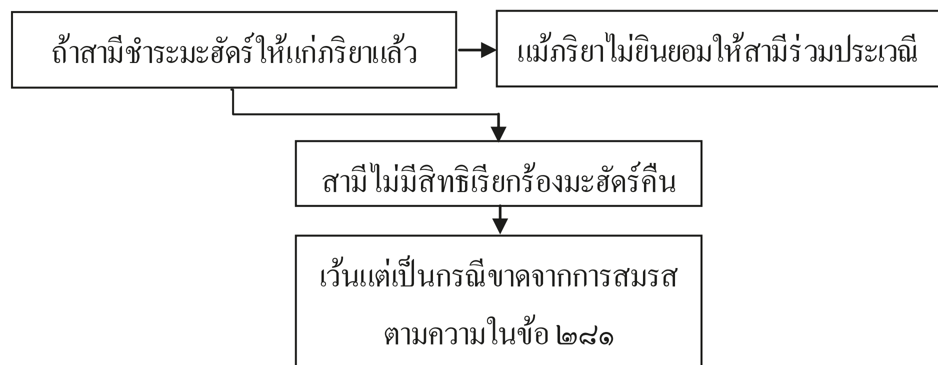
หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

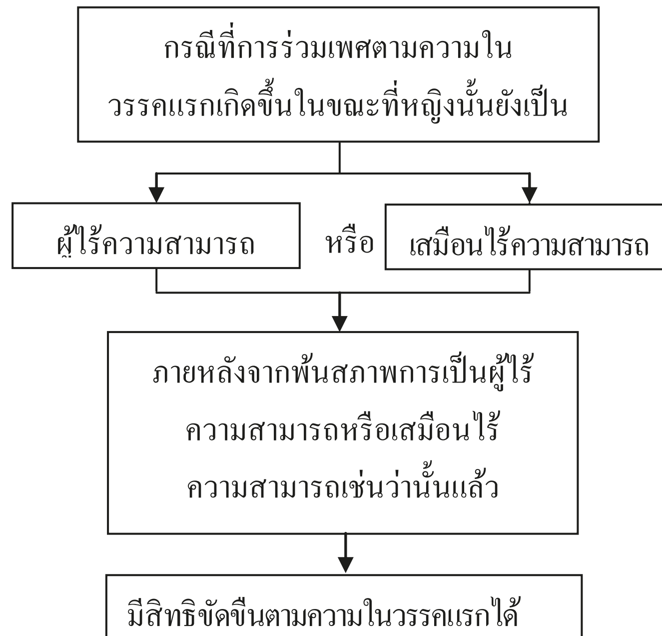
ข้อยกเว้น

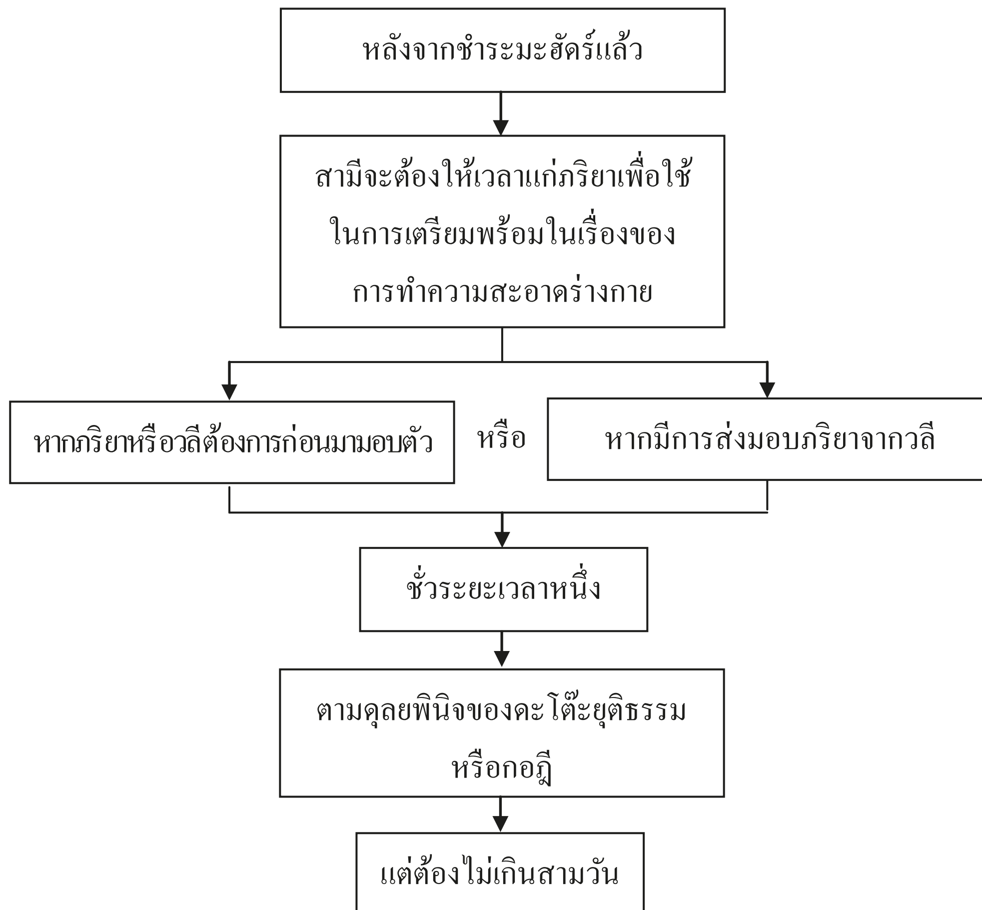
วรรคสี่

หลักเกณฑ์

วรรคห้า

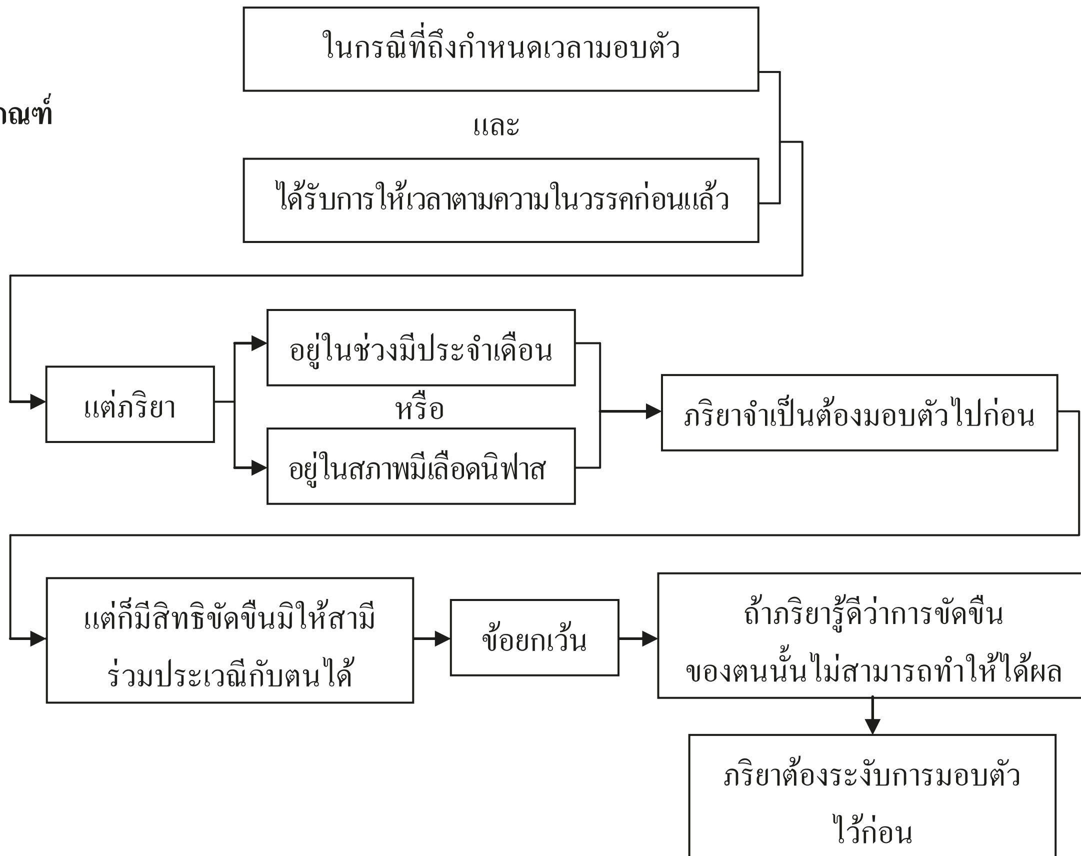
หลักเกณฑ์

วรรคหก

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "โดยสมัครใจ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๑) วรรคแรก

๔. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

๕. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๖. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๗. "ผู้อยู่ในความปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๓

๘. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๙. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๑๐. "มอบตัวแก่สามี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๙)

๑๑. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๑๒. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๑๓. "ดะโต๊ะยุติธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓)

๑๔. "กอฏี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔)

๑๕. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๑๖. "มีประจำเดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๕)

๑๗. "เลือดนิฟาส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๗)

ข้อพิจารณา

๑. ตัวอย่างของความในวรรคแรก

ตัวอย่างที่ ๑ ในการสมรสระหว่างนาย ก. กับนาง ข. ได้มีการตกลงกันว่า นาย ก. จะให้มะฮัดร์แก่นาง ข. หนึ่งแสนบาท แต่ไม่ได้กำหนดเวลาชำระเอาไว้ ดังนั้น หลังจากสมรสแล้ว ถ้านาง ข. ซึ่งไม่ได้เป็นผู้อยู่ในความปกครองของวลีแล้ว สามารถที่จะไม่ยินยอมให้นาย ก. ร่วมประเวณีได้จนกว่าจะได้รับชำระมะฮัดร์ แต่หากก่อนนั้น นาง ข. เคยยินยอมมาก่อนแล้ว ในกรณีนี้นาง ข. ไม่สามารถที่จะไม่ยินยอมให้นาย ก. ร่วมประเวณีได้อีก หรือวลีของนาง ข. มีสิทธิที่จะไม่ส่งมอบนาง ข. ให้แก่สามี จนกว่าจะได้รับชำระมะฮัดร์ ถ้านาง ข. ยังเป็นผู้อยู่ในความปกครองของวลี

ตัวอย่างที่ ๒ ในการสมรสระหว่างนาย ก. กับนาง ข. ได้มีการตกลงกันว่า นาย ก. จะให้มะฮัดร์แก่นาง ข. หนึ่งแสนบาท และได้กำหนดเวลาชำระเอาไว้ด้วย คือ หลังการสมรสหนึ่งปี ดังนั้น หลังจากสมรสแล้ว นาง ข. ไม่สามารถที่จะไม่ยินยอมให้นาย ก. ร่วมประเวณีได้ หรือในกรณีที่นาง ข. ยังเป็นผู้อยู่ในความปกครองของวลี วลีของนาง ข. ไม่มีสิทธิที่จะไม่ส่งมอบนาง ข. ให้แก่สามี แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระ หรือพ้นกำหนดเวลาชำระแล้ว แต่นาย ก. มิชำระ แต่ถ้าภริยาได้สงวนสิทธิไว้ก่อนสมรสหรือระหว่างสมรสว่า ตนขอสงวนสิทธิที่จะยินยอมหรือไม่ยินยอมให้นาย ก. ร่วมประเวณี จนกว่าจะได้รับชำระมะฮัดร์ ในกรณีเช่นนี้ นาง ข. สามารถที่จะไม่ยินยอมให้นาย ก. ร่วมประเวณีได้

๒. ตัวอย่างของความในวรรคสาม คือ หลังจากสมรส นาย ก. ชำระมะฮัดร์แก่นาง ข. แต่ก็ยังไม่ยินยอมให้นาย ก. ร่วมประเวณี ต่อมานาง ข. ตาย ในกรณีนี้ นาย ก. ไม่สามารถเรียกร้องมะฮัดร์คืนจาก นาง ข. ได้เพราะแม้การชำระมะฮัดร์นั้นยังไม่ได้ถูกแลกเปลี่ยนกับการร่วมประเวณี แต่กฎหมายถือว่ามะฮัดร์นั้นได้ถูกบริจาคไปแล้วโดยนาย ก.

ผลของการที่วลีทำการสมรสหญิงด้วยมะฮัดร์ที่น้อยกว่ามะฮัดร์อันควรหรือไม่มีมะฮัดร์หรือมะฮัดร์น้อยกว่าที่หญิงกำหนด

ข้อ ๒๘๓ ในกรณีที่วลีทำการสมรสหญิง

(๑) ที่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถด้วยมะฮัดร์ที่น้อยกว่ามะฮัดร์อันควรหรือไม่มีมะฮัดร์

(๒) ที่ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ แม้จะเป็นสาวพรหมจารี โดยไม่ได้ขออนุญาต ด้วยมะฮัดร์ที่น้อยกว่ามะฮัดร์อันควรหรือไม่มีมะฮัดร์

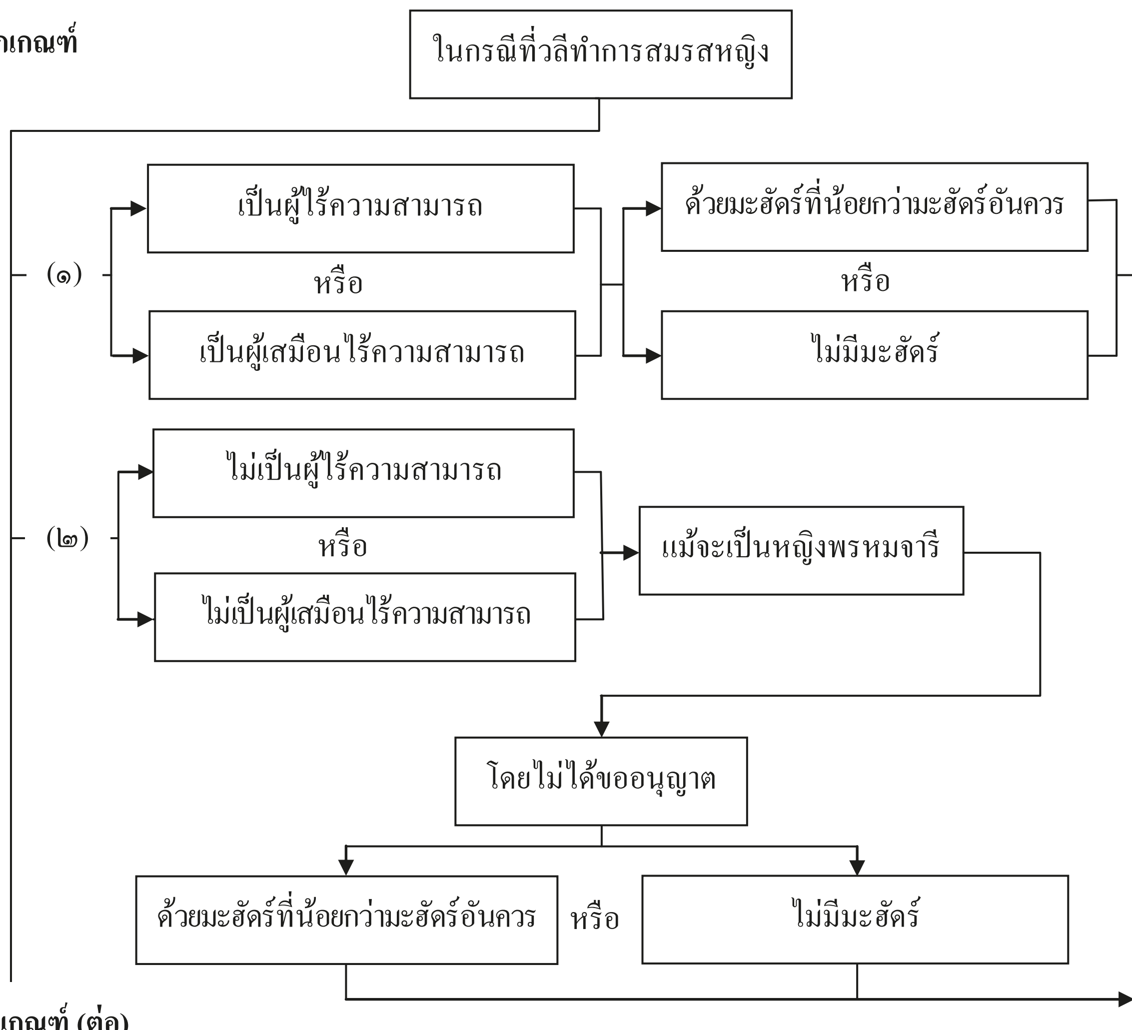
(๓) ที่ได้กำหนดมะฮัดร์ของตนให้แก่วลีแล้ว แต่วลีได้ปรับลดลงในขณะทำการสมรส หรือ

(๔) ที่ได้อนุญาตให้วลีสมรสตน แต่ไม่ได้กำหนดมะฮัดร์ของตนให้แก่วลีด้วยมะฮัดร์ที่น้อยกว่ามะฮัดร์อันควร

การสมรสเช่นว่านั้นมีผลตามกฎหมายและหญิงมีสิทธิได้รับมะฮัดร์อันควรแทน

วรรคแรก

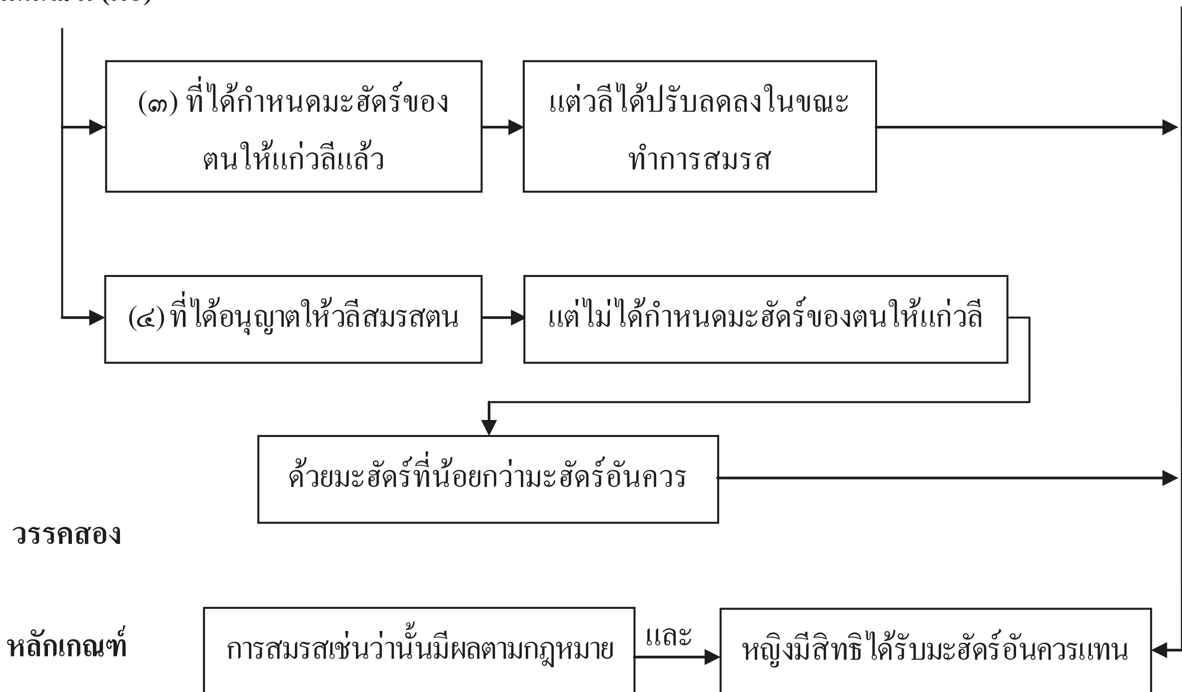
หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๔. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๕. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๖. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

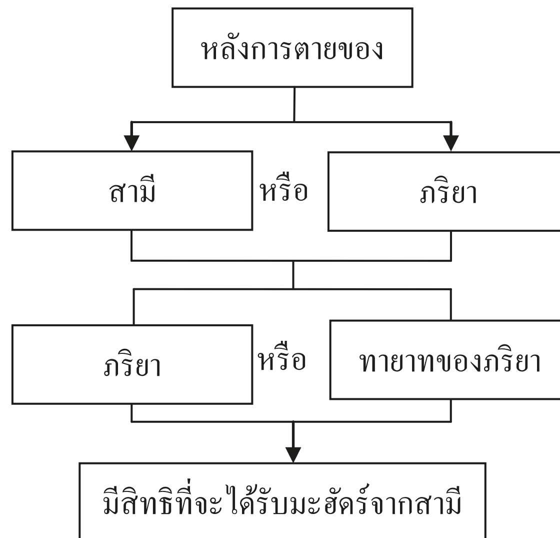
๗. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

ผู้มีสิทธิได้รับมะฮัดร์หลังการตายของสามีหรือภริยา

ข้อ ๒๘๔ ภริยาหรือทายาทของภริยามีสิทธิที่จะได้รับมะฮัดร์จากสามีหลังการตายของสามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี เว้นแต่กรณีสามีตายเพราะถูกฆ่าโดยภริยาก่อนการร่วมเพศครั้งแรก

หลักเกณฑ์

ข้อยกเว้น

กรณีสามีตายเพราะถูกฆ่าโดยภริยา
ก่อนการร่วมเพศครั้งแรก

อธิบายศัพท์

๑. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๘

๒. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

ข้อพิจารณา

๑. ทายาทของภริยามีสิทธิได้รับมะฮัดร์จากสามีแทนภริยา หลังจากภริยาตายก่อนได้รับมะฮัดร์ในฐานะผู้รับมรดก แม้ภริยานั้นตายโดยการทำอัตวินิบาตกรรม และภริยามีสิทธิได้รับมะฮัดร์จากกองมรดกของสามีหลังจากสามีตาย ยกเว้นกรณีที่ภริยาฆ่าสามีก่อนการร่วมเพศครั้งแรก ในกรณีเช่นว่านี้ ภริยาไม่มีสิทธิได้รับมะฮัดร์จากกองมรดกของสามีที่ถูกฆ่าตายนั้น

๒. "สามีตายเพราะถูกฆ่าโดยภริยา" หมายความว่า ภริยาฆ่าสามี หรือมีส่วนร่วมในการฆ่าสามี

ข้อ ๒๘๕ หญิงมีสิทธิได้รับมะฮัดร์อันควรจากบุคคลที่ร่วมเพศนิรโทษกับตนไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นบุคคลภายนอก หรือชายที่ถือเสมือนเป็นสามีของตน ตามจำนวนมูลเหตุที่ทำให้เกิดร่วมเพศนิรโทษนั้นไม่ว่าจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใด

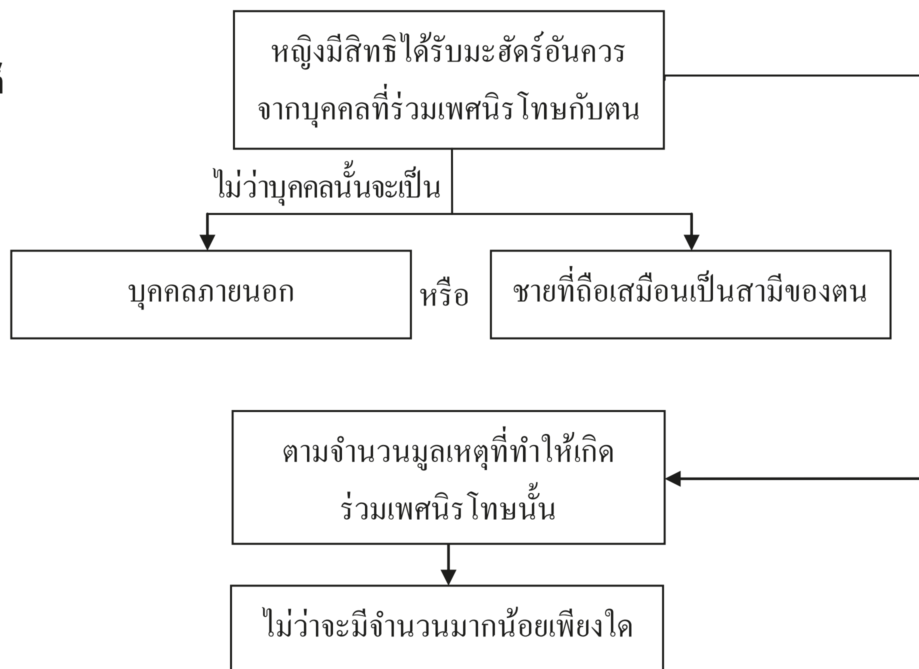
สิทธิได้รับมะฮัดร์ของหญิงจากการร่วมเพศนิรโทษ

"ชายที่ถือเสมือนเป็นสามี" หมายความว่า ชายที่เป็นสามีโดยการสมรสที่เป็นโมฆะของหญิง และหญิงยังไม่รู้ถึงการเป็นโมฆะนั้น

"ชายที่ถือเสมือนเป็นสามี"

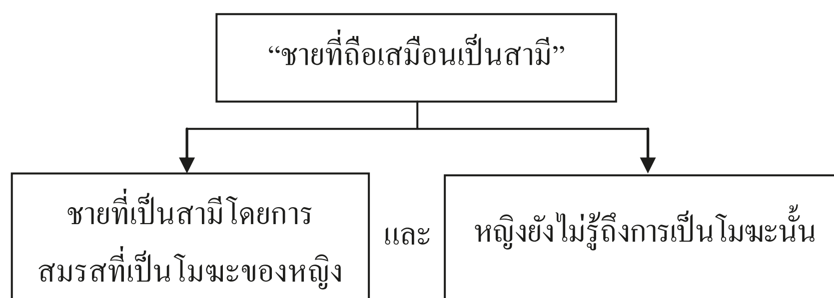
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "การร่วมเพศนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

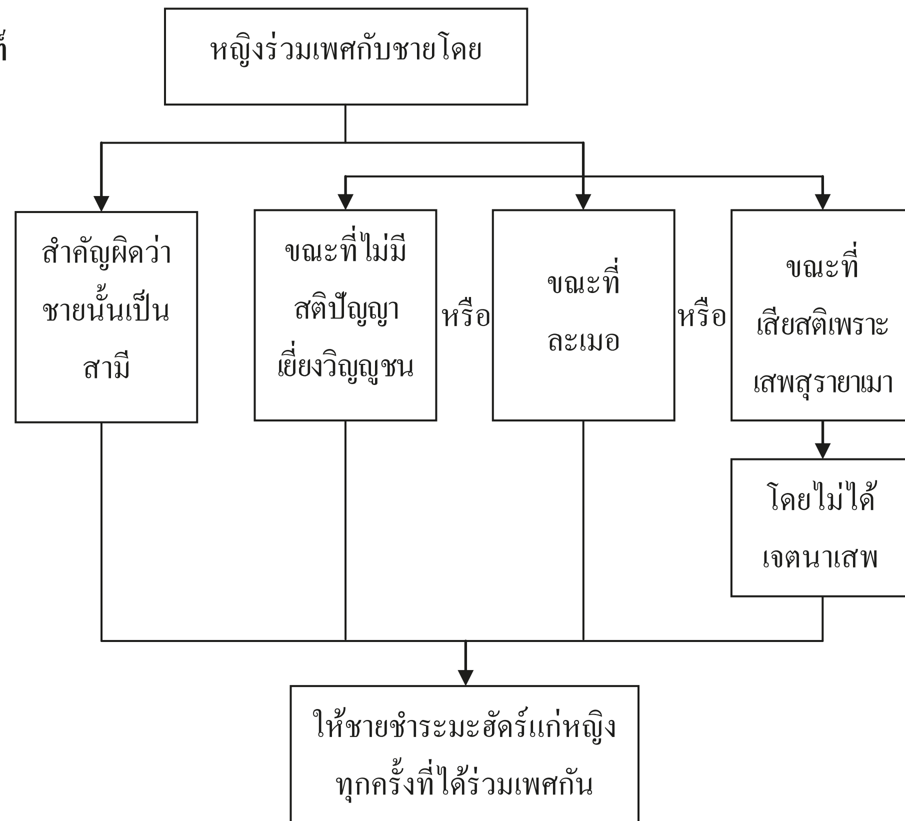
๓. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

การชำระมะฮัดร์กรณีที่ชายร่วมเพศกับหญิงโดยที่หญิงสำคัญผิดหรือไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนละเมอ หรือเสียสติ

ข้อ ๒๘๖ ในกรณีที่หญิงร่วมเพศกับชายโดยหญิงสำคัญผิดว่าชายนั้นเป็นสามีก็ดี หรือหญิงร่วมเพศกับชายในขณะที่หญิงไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนละเมอหรือเสียสติเพราะเสพสุรายาเมาโดยไม่ได้เจตนาเสพก็ดี ให้ชายชำระมะฮัดร์แก่หญิงทุกครั้งที่ได้ร่วมเพศกัน

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “ร่วมเพศ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๒. “มะฮัดร์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๘๘

๓. “มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

ข้อ ๒๘๗ มะฮัดร์ที่ถูกระบุในขณะทำการสมรสที่เป็นโมฆะ ย่อมตกเป็นโมฆะ

มะฮัดร์ที่ตกเป็นโมฆะ

หลักเกณฑ์ มะฮัดร์ที่ถูกระบุในขณะทำการสมรสที่เป็นโมฆะ

ผล ย่อมตกเป็นโมฆะ

อธิบายศัพท์

๑. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

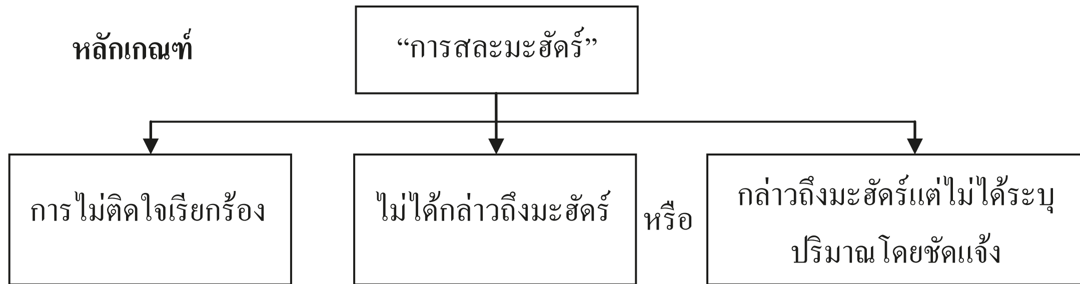
แม้มีการระบุมะฮัดร์ไว้ในขณะทำการสมรส แต่หากการสมรสนั้นเป็นโมฆะ มะฮัดร์ที่ถูกระบุไว้ในการสมรสนั้นก็ตกเป็นโมฆะไปด้วย ถ้าทำการสมรสใหม่ก็ต้องกำหนดมะฮัดร์ใหม่ ส่วนการคืนทรัพย์นั้นเนื่องจากทรัพย์ดังกล่าวไม่ใช่มะฮัดร์แล้ว จึงต้องนำเรื่องประโยชน์ที่มิควรได้มาปรับใช้โดยอนุโลม

"การสละมะฮัดร์"

ข้อ ๒๘๘ "การสละมะฮัดร์" หมายความว่า การไม่ติดใจเรียกร้องหรือไม่ได้กล่าวถึงมะฮัดร์หรือกล่าวถึงแต่ไม่ได้ระบุปริมาณโดยชัดแจ้ง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

"มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

ข้อพิจารณา

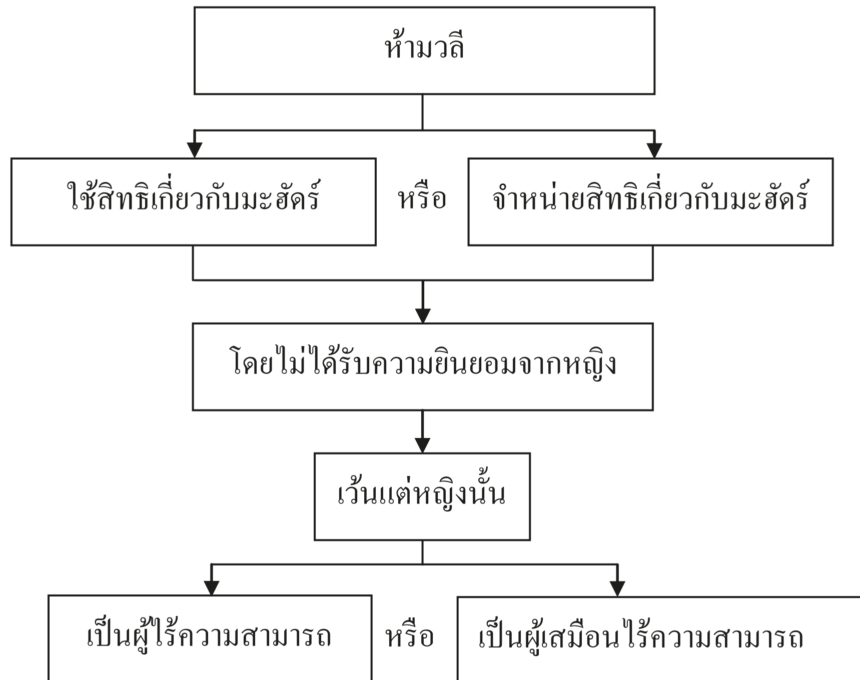
"การไม่ติดใจเรียกร้องหรือไม่ได้กล่าวถึงมะฮัดร์หรือกล่าวถึงแต่ไม่ได้ระบุปริมาณโดยชัดแจ้ง" หมายความว่า ก่อนสมรสและในขณะสมรส ไม่มีการทักท้วงเกี่ยวกับมะฮัดร์ ไม่ติดใจเรียกร้องให้มีการกล่าวถึงมะฮัดร์ หรือไม่ได้กล่าวถึงมะฮัดร์เลย หรือกล่าวถึงแต่ไม่ได้ระบุจำนวนไว้อย่างชัแจนหรือระบุแต่ไม่ชัดเจน จากคู่สมรสหญิง

ข้อ ๒๘๙ ห้ามวลีใช้สิทธิหรือจำหน่ายสิทธิเกี่ยวกับมะฮัดร์ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากหญิง เว้นแต่หญิงนั้นเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

การใช้หรือจำหน่ายสิทธิที่เกี่ยวกับมะฮัดร์ของวลี

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๒. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๓. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๔. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๕. "ใช้สิทธิเกี่ยวกับมะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๒

๖. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๑

ข้อพิจารณา

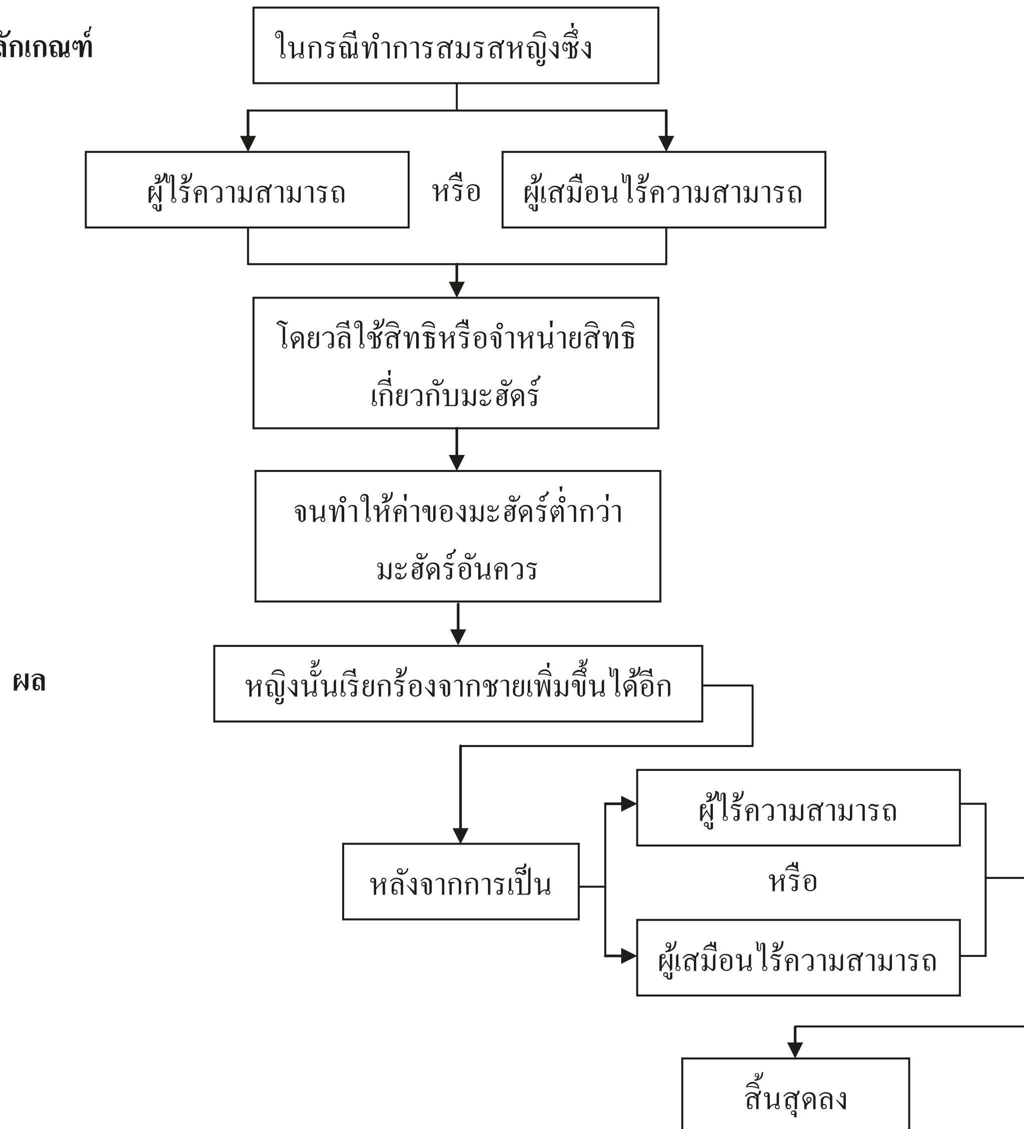
ในกรณีของมะฮัดร์ของหญิงที่ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ วลีไม่สามารถจำหน่ายสิทธิได้และไม่สามารถใช้สิทธิเกี่ยวกับมะฮัดร์ได้

ข้อสังเกต การจำหน่ายสิทธิและใช้สิทธิเกี่ยวกับมะฮัดร์เป็นเรื่องของวลี ส่วนการสละมะฮัดร์เป็นเรื่องของคู่สมรสหญิง

การขอเพิ่มมะฮัดร์ของหญิงที่พ้นจากการเป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถ

ข้อ ๒๙๐ ในกรณีทำการสมรสหญิงซึ่งเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ โดยวลีใช้สิทธิหรือจำหน่ายสิทธิเกี่ยวกับมะฮัดร์จนทำให้ค่าของมะฮัดร์ต่ำกว่ามะฮัดร์อันควร หญิงนั้นเรียกร้องจากชายเพิ่มขึ้นได้อีกหลังจากการเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นสิ้นสุดลง

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๓. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

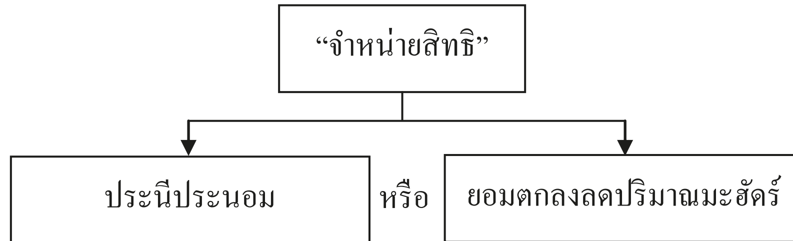
๔. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๕. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

ข้อ ๒๙๑ "จำหน่ายสิทธิ" หมายความว่า ประนีประนอมหรือยอมตกลงลดปริมาณมะฮัดร์ **"จำหน่ายสิทธิ"**

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

"มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

ข้อพิจารณา

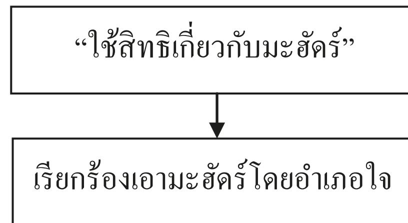
"ประนีประนอมหรือยอมตกลงลดปริมาณมะฮัดร์" หมายความว่า ทำการประนีประนอมยอมความในเรื่องมะฮัดร์ที่ทำให้มะฮัดร์นั้นมีค่าน้อยลง หรือการให้ความยินยอมในการที่ทำให้มะฮัดร์นั้นมีค่าน้อยลง หรือยอมตกลงลดปริมาณมะฮัดร์

"ใช้สิทธิเกี่ยวกับมะฮัดร์"

ข้อ ๒๙๒ "ใช้สิทธิเกี่ยวกับมะฮัดร์" หมายความว่า เรียกร้องเอามะฮัดร์โดยอำเภอใจ

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

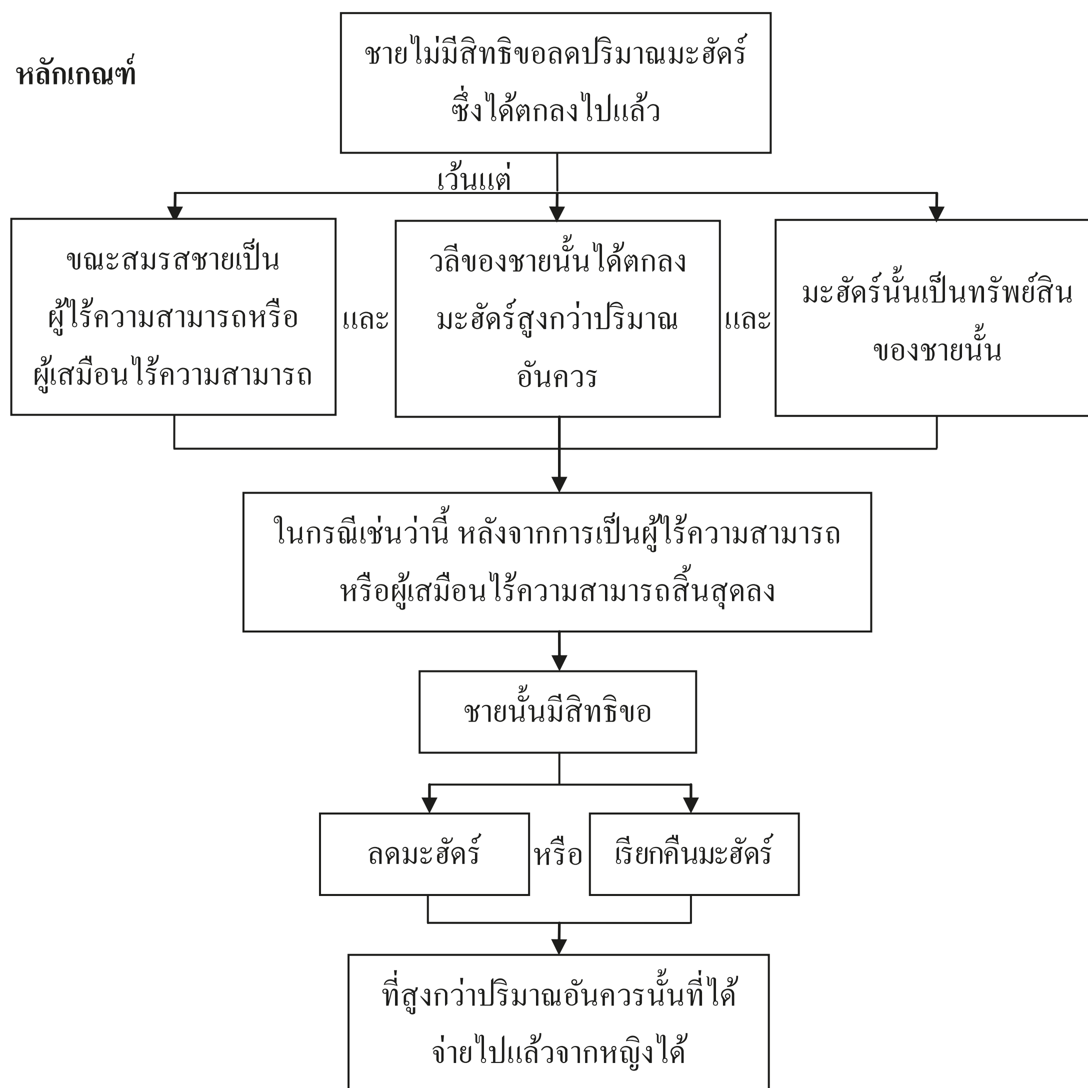
"มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

การขอลดหรือเรียกคืนมะฮัดร์ของชายที่พ้นจากการเป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถ

ข้อ ๒๙๓ ชายไม่มีสิทธิขอลดปริมาณมะฮัดร์ซึ่งได้ตกลงไปแล้ว เว้นแต่ขณะสมรสชายเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ และวลีของชายนั้นได้ตกลงมะฮัดร์สูงกว่าปริมาณอันควรและมะฮัดร์นั้นเป็นทรัพย์สินของชายนั้น ในกรณีเช่นว่านี้ ชายนั้นมีสิทธิขอลดหรือเรียกคืนมะฮัดร์ที่สูงกว่าปริมาณอันควรนั้นที่ได้จ่ายไปแล้วจากหญิงได้ หลังจากการเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นสิ้นสุดลง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “มะฮัดร์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. “ผู้ไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๓. “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๔. “ทรัพย์สิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๕. “วลี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นกรณีของการใช้สิทธิในการขอลดปริมาณมะฮัดร์ที่ได้ตกลงไปแล้ว ซึ่งมีดังนี้

(๑) ชายที่ในขณะสมรสไม่ได้เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ไม่มีสิทธิขอลดปริมาณมะฮัดร์ที่ได้ตกลงไปแล้ว ในทุกกรณี (เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากหญิงผู้เป็นเจ้าของมะฮัดร์นั้น ตามความในข้อ ๒๙๔)

(๒) ชายที่ในขณะสมรสเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ วลีของชายนั้นได้ตกลงมะฮัดร์สูงกว่าปริมาณอันควร และมะฮัดร์นั้นเป็นทรัพย์สินของชายนั้น มีสิทธิขอลดปริมาณมะฮัดร์ที่ได้ตกลงไปแล้วโดยวลี ในส่วนที่สูงกว่าปริมาณอันควร (ในกรณีที่ยังไม่ชำระ) หรือเรียกคืนมะฮัดร์ในส่วนที่สูงกว่าปริมาณอันควรที่ได้จ่ายไปแล้วจากหญิงผู้เป็นเจ้าของมะฮัดร์นั้นได้หลังจากการเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นสิ้นสุดลง

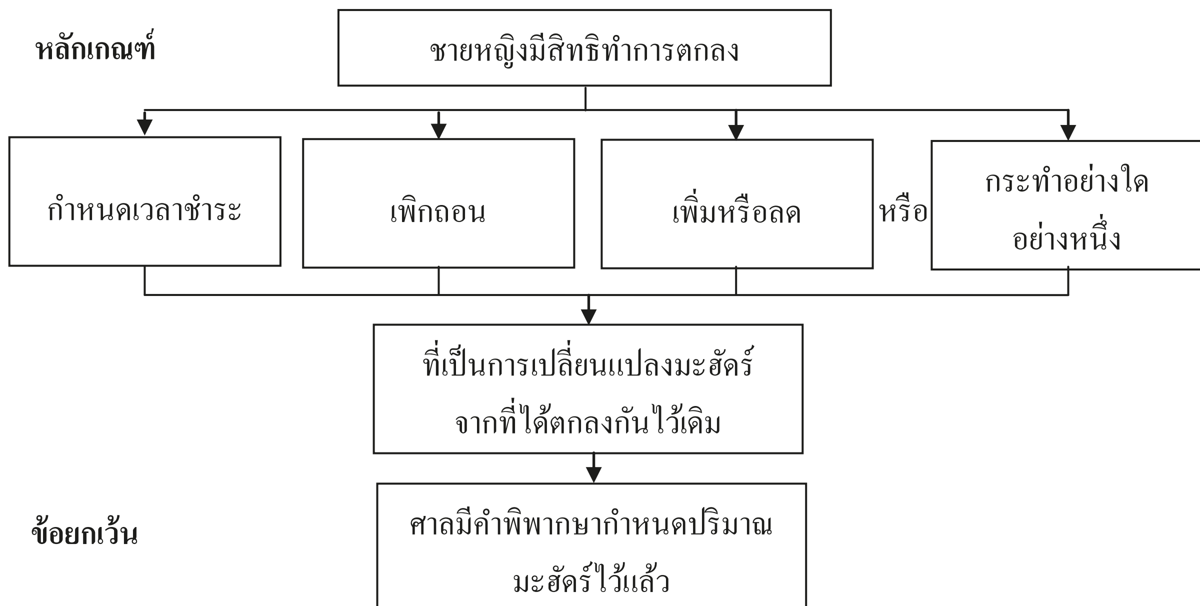
สิทธิในการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเกี่ยวกับมะฮัดร์ที่ทำไว้เดิม

ข้อ ๒๘๔ ชายหญิงมีสิทธิทำการตกลงในการกำหนดเวลาชำระ เพิกถอน เพิ่มหรือลดมะฮัดร์ หรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากที่ได้ตกลงกันไว้เดิม เว้นแต่ศาลได้มีคำพิพากษากำหนดปริมาณมะฮัดร์ไว้แล้ว

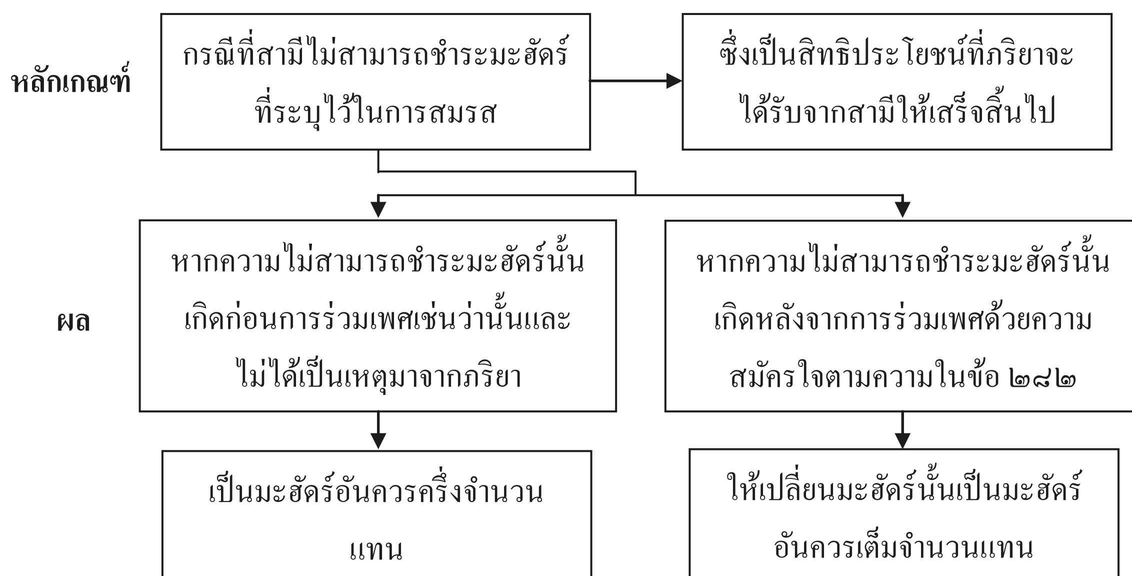
กรณีสามีไม่สามารถชำระมะฮัดร์ซึ่งเป็นสิทธิประโยชน์ที่ระบุไว้ในการสมรส

กรณีที่สามีไม่สามารถชำระมะฮัดร์ที่ระบุไว้ในการสมรส ซึ่งเป็นสิทธิประโยชน์ที่ภริยาจะได้รับจากสามีให้เสร็จสิ้นไปได้ ให้เปลี่ยนมะฮัดร์นั้นเป็นมะฮัดร์อันควรเต็มจำนวนแทน หากความไม่สามารถนั้นเกิดหลังจากการร่วมเพศด้วยความสมัครใจตามความในข้อ ๒๘๒ และเป็นมะฮัดร์อันควรครึ่งจำนวนแทนหากความไม่สามารถนั้นเกิดก่อนการร่วมเพศเช่นว่านั้นและไม่ได้เป็นเหตุมาจากภริยา

วรรคแรก

วรรคสอง

อธิบายศัพท์

๑. “มะฮัดร์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. “ศาล” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๓. “มะฮัดร์อันควร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

๔. “ร่วมเพศ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๕. “การสมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

ความในวรรคสอง เป็นกรณีที่สามีไม่สามารถชำระมะฮัดร์ซึ่งเป็นมะฮัดร์ประเภทที่เป็นสิทธิประโยชน์ที่ภริยาจะได้รับจากสามี เช่น การสอนหลักการศาสนา การสอนอัลกูดร์อาน และได้ถูกระบุไว้ในการสมรส ให้เสร็จสิ้นไปได้เนื่องจากมีอุปสรรคไม่ว่าจะในทางนิตินัย หรือพฤตินัย และไม่เป็นเหตุมาจากภริยา เช่น กรณีหลังการสมรสทั้งสองได้หย่าขาดจากกันโดยที่ไม่ได้เป็นเหตุมาจากภริยาโดยตรง จึงทำให้มีอุปสรรคเกิดขึ้นเพราะจะทำให้การเรียนการสอนไม่สะดวกที่จะดำเนินต่อไป ต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการเปลี่ยนมะฮัดร์นั้นเป็นมะฮัดร์อันควรเต็มจำนวนแทน หากความไม่สามารถชำระมะฮัดร์นั้นเกิดหลังการร่วมเพศด้วยความสมัครใจตามข้อ ๒๘๒ แต่หากความไม่สามารถชำระมะฮัดร์นั้นเกิดก่อนการร่วมเพศด้วยความสมัครใจตามข้อ ๒๘๒ ต้องเปลี่ยนมะฮัดร์นั้นเป็นมะฮัดร์อันควรครึ่งจำนวนแทน

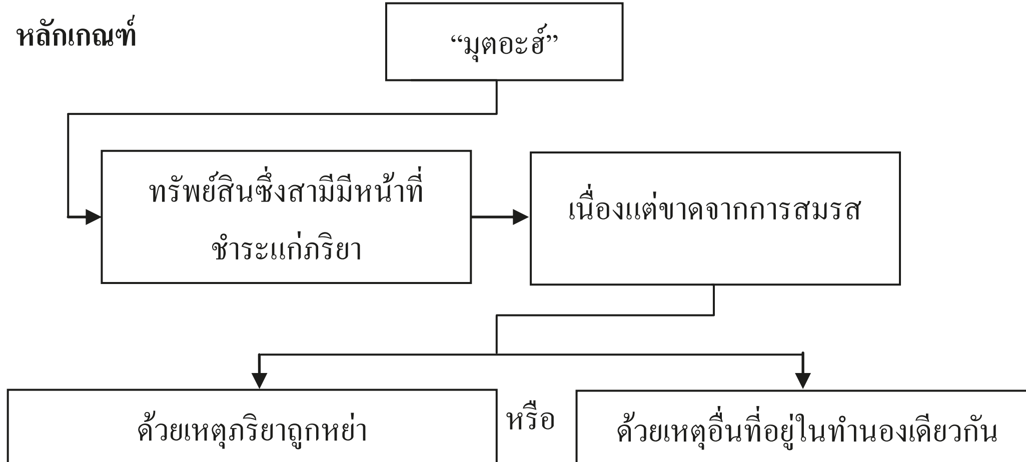
หมวด ๒
มุตอะฮ์

ข้อ ๒๙๕ "มุตอะฮ์" หมายความว่า ทรัพย์สินซึ่งสามีมีหน้าที่ชำระแก่ภริยา เนื่องแต่ขาดจากการสมรสด้วยเหตุภริยาถูกหย่าหรือเหตุอื่นที่อยู่ในทำนองเดียวกัน **"มุตอะฮ์"**

ทรัพย์สินตามความในวรรคแรกจะต้องเป็นสิ่งที่ใช้เป็นมะฮัดร์ได้ตามกฎหมาย

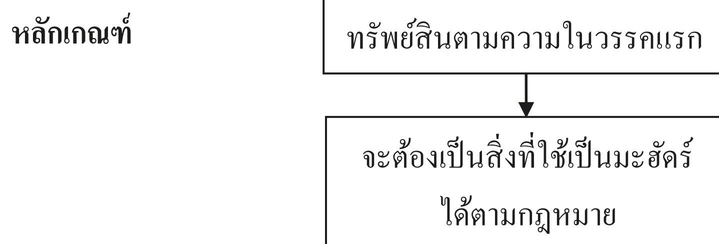
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๔. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

“เนื่องแต่ขาดจากการสมรส ด้วยเหตุภริยาถูกหย่าหรือเหตุอื่นที่อยู่ในทำนองเดียวกัน” หมายความว่า เนื่องแต่ภริยาขาดจากการสมรสของสามี ด้วยเหตุที่ภริยาถูกหย่าหรือเหตุอื่นที่จัดอยู่ในทำนองเดียวกันกับเหตุที่ภริยาถูกหย่า คือ ด้วยเหตุใด ๆ ก็ได้ ที่ไม่ได้เป็นเหตุมาจากภริยา แต่เป็นเหตุมาจากสามี หรือเป็นเหตุที่สามีเป็นต้นเหตุหรือที่บุคคลภายนอกซึ่งเกี่ยวข้องกับสามีเป็นต้นเหตุ เช่น เหตุที่มาจากการที่สามีพ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม เหตุที่มาจากการที่มารดาสามีให้ภริยาดื่มนม

ข้อ ๒๙๖ ให้สามีชำระมุตอะฮ์แก่ภริยาภายหลังจากภริยาขาดจากการสมรสด้วยเหตุใด ๆ ที่ไม่ได้เป็นเหตุมาจากภริยา ยกเว้นกรณีสามีหรือภริยาตาย หากในการสมรส

หน้าที่ชำระมุตอะฮ์ของสามี

(๑) ภริยานั้นได้ร่วมเพศกับสามีแล้ว หรือ

(๒) ภริยานั้นยังไม่ได้ร่วมเพศกับสามี และยังไม่เคยมีสิทธิได้รับสิ่งใดเป็นมะฮัดร์จากสามีจนกระทั่งได้ขาดจากการสมรส และแม้หลังจากขาดจากการสมรสแล้ว

หลักเกณฑ์

ภายหลังจากภริยาขาดจากการสมรสด้วยเหตุใด ๆ ที่ไม่ได้เป็นเหตุมาจากภริยา → ให้สามีชำระมุตอะฮ์แก่ภริยา

→ ยกเว้นกรณี

→ สามีตาย หรือ ภริยาตาย

→ หากในการสมรส

→ (๑) ภริยานั้นได้ร่วมเพศกับสามีแล้ว

หรือ

→ (๒) ภริยานั้นยังไม่ได้ร่วมเพศกับสามี

และ

ยังไม่เคยมีสิทธิได้รับสิ่งใดเป็นมะฮัดร์จากสามีจนกระทั่งได้ขาดจากการสมรส

→ แม้หลังจากขาดจากการสมรสแล้ว

อธิบายศัพท์

๑. "มุตอะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๕

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "มะฮัดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๔. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

ข้อพิจารณา

ในการชำระมุตอะฮ์ให้แก่ภริยาแต่ละคน อันดับแรกต้องพิจารณาก่อนว่าภริยานั้นขาดจากการสมรสด้วยเหตุใด และเหตุนั้นมีต้นเหตุมาจากภริยาหรือไม่ ถ้าขาดจากการสมรสด้วยเหตุอื่นจากการตายของสามีหรือภริยา และเหตุนั้นไม่ได้มีต้นเหตุมาจากภริยา สามีจึงจะต้องชำระค่ามุตอะฮ์ให้แก่ภริยานั้น ถ้า

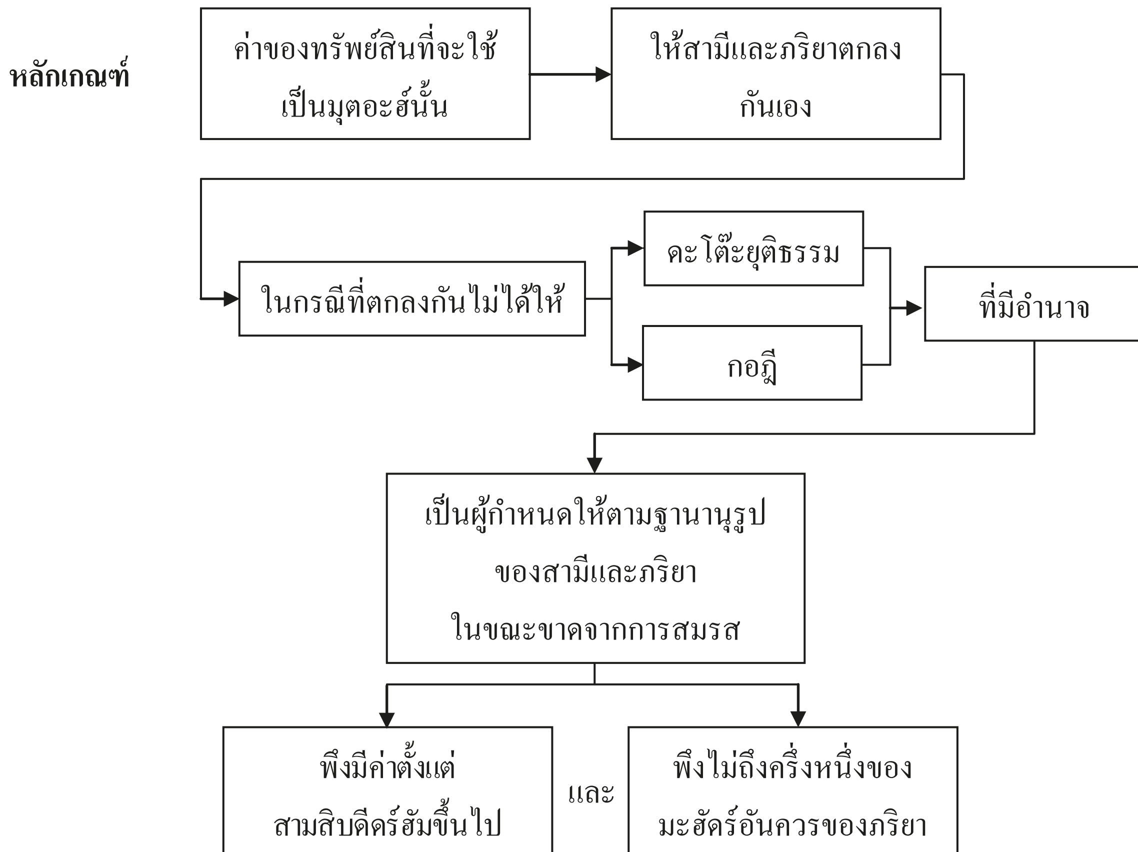
๑. ภริยานั้นได้ร่วมเพศกับสามีแล้ว หรือ

๒. ภริยานั้นยังไม่ได้ร่วมเพศกับสามี แต่ก็ไม่เคยมีสิทธิได้รับสิ่งใดเป็นมะฮัดร์จากสามีจนกระทั่งได้ขาดจากการสมรส และแม้หลังจากขาดจากการสมรสแล้ว

ในเรื่องของการมีสิทธิได้รับมะฮัดร์หรือไม่ และได้รับจำนวนเท่าใดนั้น ต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในข้อ ๒๘๑ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับมุตอะฮ์ แต่ในเรื่องของการมีสิทธิได้รับมุตอะฮ์ หรือไม่ ต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในเรื่องมะฮัดร์และเรื่องมุตอะฮ์ประกอบกัน เช่น ถ้าหลังการสมรสมีการร่วมเพศกัน สามีต้องชำระค่ามุตอะฮ์ให้แก่ภริยา โดยไม่ต้องพิจารณาว่าภริยามีสิทธิได้รับมะฮัดร์หรือไม่ แต่ถ้าหลังการสมรสไม่มีการร่วมเพศกัน ต้องพิจารณาด้วยว่าภริยามีสิทธิได้รับสิ่งใดเป็นมะฮัดร์จากสามีจนกระทั่งได้ขาดจากการสมรส และแม้หลังจากขาดจากการสมรสแล้ว หากไม่มี สามีต้องชำระค่ามุตอะฮ์ให้แก่ภริยานั้น แต่ถ้ามี สามีไม่ต้องชำระค่ามุตอะฮ์ให้แก่ภริยานั้น

ข้อ ๒๙๗ ค่าของทรัพย์สินที่จะใช้เป็นมุตอะฮ์นั้น ให้สามีและภริยาตกลงกันเอง ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ ให้ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีที่มีอำนาจเป็นผู้กำหนดให้ตามฐานานุรูปของสามีและภริยาในขณะขาดจากการสมรสแต่พึงมีค่าตั้งแต่สามสิบดีดร์ฮัมขึ้นไปและพึงไม่ถึงครึ่งหนึ่งของมะฮัดร์อันควรของภริยา

การกำหนดจำนวนมุตอะฮ์

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "มุตอะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๕

๓. "ดะโต๊ะยุติธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓)

๔. "กอฎี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔)

๕. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๖. "มะฮัดร์อันควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๘)

ข้อพิจารณา

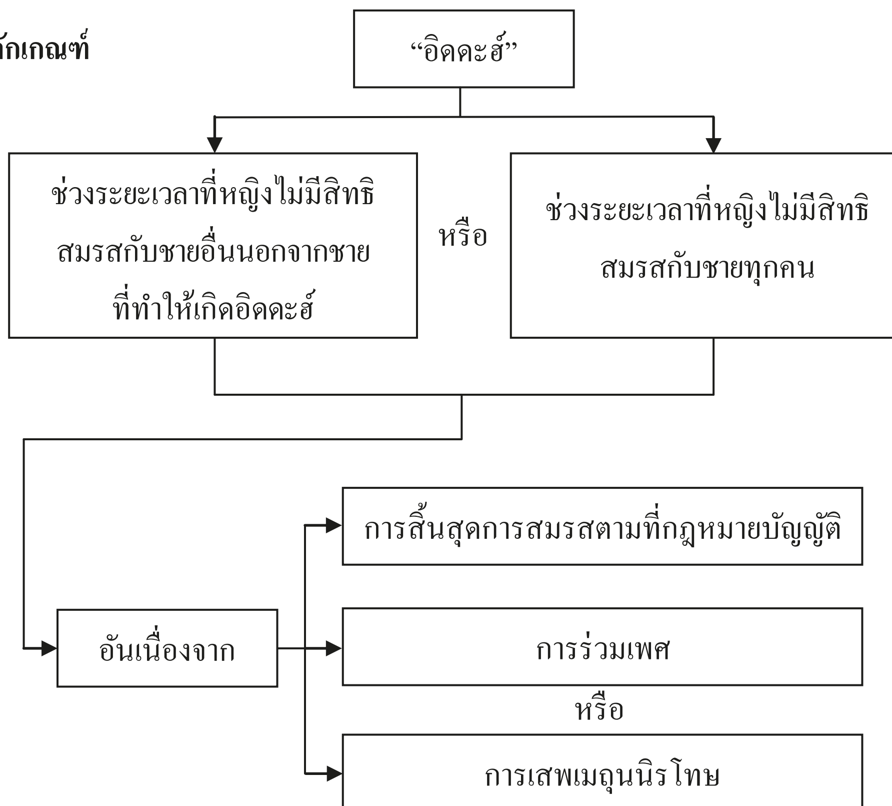
“ที่มีอำนาจ” ตามความในข้อนี้ หมายความว่า ที่มีอำนาจในการปกครองสามีภริยานั้นตามกฎหมายนี้ ซึ่งหมายถึง ดะโต๊ะยุติธรรมที่สามีภริยาอยู่ในเขตอำนาจ หรือดะโต๊ะยุติธรรมของศาลที่สามีภริยาอยู่ในเขตอำนาจ

หมวด ๓
อิดดะฮ์

ข้อ ๒๙๘ "อิดดะฮ์" หมายความว่า ช่วงระยะเวลาที่หญิงไม่มีสิทธิสมรสกับชายอื่น นอกจากชายที่ทำให้เกิดอิดดะฮ์ หรือไม่มีสิทธิสมรสกับชายทุกคน แล้วแต่กรณี อันเนื่องจากการสิ้นสุดการสมรสตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือการร่วมเพศ หรือการเสพเมถุนนิรโทษ แล้วแต่กรณี

"อิดดะฮ์"

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๔. "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

ข้อ ๒๙๙ อิดดะฮ์เกิดขึ้นกับหญิงในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) กรณีที่หญิงนั้นสิ้นสุดจากการสมรสในขณะมีครรภ์หรือกรณีที่หญิงเสพเมถุนนิรโทษกับชายแล้วตั้งครรภ์และเป็นที่ชัดเจนหรือเป็นไปได้ว่า ทารกในครรภ์นั้นเป็นบุตรของสามีหรือชายนั้น แล้วแต่กรณี ซึ่งอิดดะฮ์นี้มีระยะเวลาตั้งแต่วันขาดจากการสมรสหรือเสพเมถุนนิรโทษจนสิ้นสุดการตั้งครรภ์ ยกเว้นกรณีในการแท้งบุตรที่สิ่งซึ่งแท้งออกมานั้นเป็นเพียงก้อนเลือดหรือก้อนเนื้อที่ไม่มีรูปลักษณ์ที่พอจะมองออกว่าเป็นสิ่งที่จะพัฒนาเป็นมนุษย์ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ถือว่าหญิงที่แท้งนั้นไม่ได้อยู่ในขั้นหญิงตั้งครรภ์ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้

(๒) กรณีที่หญิงนั้นสิ้นสุดจากการสมรสเนื่องจากสามีตาย แม้ขณะสามีตายหญิงนั้นอยู่ในช่วงอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ของสามีนั้นก็ตาม ซึ่งอิดดะฮ์นี้มีระยะเวลาสี่เดือนกับสิบวันนับตั้งแต่วันที่สามีตายในทุกกรณี ยกเว้นกรณีหญิงนั้นเป็นหญิงมีครรภ์ตามความใน (๑)

การนับระยะอิดดะฮ์

(๓) กรณีที่หญิงนั้น

(ก) สิ้นสุดจากการสมรสด้วยเหตุอื่นนอกจากเหตุสามีตาย และในการสมรสนั้น หญิงนั้นได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกับสามีแล้วในทุกกรณี หรือ

(ข) ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษกับชาย

ในทั้งสองกรณีเช่นว่านี้จะต้องเป็นที่แน่ชัดว่าหญิงนั้นไม่มีครรภ์ ซึ่งอิดดะฮ์นี้มีระยะเวลาสามช่วงว่างระหว่างการมีประจำเดือนหรือการมีเลือดนิฟาสกับการมีประจำเดือน โดยเริ่มนับตั้งแต่วันที่สิ้นสุดจากการสมรส หรือการร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษ แล้วแต่กรณี หากหญิงนั้นเป็นหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือนและมีประจำเดือนปกติ หรือมีระยะเวลาสามเดือนนับตั้งแต่วันที่สิ้นสุดจากการสมรสหรือการร่วมเพศ หรือเสพเมถุนนิรโทษ แล้วแต่กรณี หากหญิงนั้นเป็นหญิงที่อยู่ในวัยก่อนหรือหลังวัยมีประจำเดือน หรือมีประจำเดือนไม่ปกติ

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

อิดดะฮ์เกิดขึ้นกับหญิงในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) หญิงนั้นสิ้นสุดจากการสมรสในขณะมีครรภ์ หรือ หญิงเสพเมถุนนิรโทษกับชายแล้วตั้งครรภ์

และเป็นที่ชัดเจนหรือเป็นไปได้ว่าทารกในครรภ์นั้นเป็นบุตรของสามีหรือชายนั้น

อิดดะฮ์นี้มีระยะเวลาตั้งแต่ → วันขาดจากการสมรส หรือ เสพเมถุนนิรโทษ → จนสิ้นสุดการตั้งครรภ์

ยกเว้นกรณีในการแท้งบุตรที่สิ่งซึ่งแท้งออกมานั้นเป็นเพียง

ก้อนเลือด หรือ ก้อนเนื้อ

ที่ไม่มีรูปลักษณ์ที่พอจะมองออกว่าเป็นสิ่งที่จะพัฒนาเป็นมนุษย์

ให้ถือว่าหญิงที่แท้งนั้นไม่ได้อยู่ในขั้นหญิงตั้งครรภ์ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๒) หญิงนั้นสิ้นสุดจากการสมรส เนื่องจากสามีตาย → แม้ขณะสามีตายหญิงนั้นอยู่ในช่วง อิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ของสามีนั้นก็ตาม → อิดดะฮ์นี้มีระยะเวลาสี่เดือนกับสิบวัน นับตั้งแต่วันที่สามีตายในทุกกรณี → ยกเว้นกรณีหญิงนั้น เป็นหญิงมีครรภ์ตามความใน (๑)

(๓) กรณีที่หญิงนั้น → (ก) สิ้นสุดจากการสมรสด้วย เหตุอื่นนอกจากสามีตาย และ ในการสมรสนั้น หญิงนั้น ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุน กับสามีแล้วในทุกกรณี

หรือ

→ (ข) ร่วมเพศหรือเสพเมถุน นิรโทษกับชาย

อนุสามวรรคสอง

หลักเกณฑ์

ในทั้งสองกรณีเช่นว่านี้จะต้องเป็นที่แน่ชัด ว่าหญิงนั้นไม่มีครรภ์ซึ่งอิดดะฮ์นี้

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

มีระยะเวลาสามช่วงว่างระหว่าง

การมีประจำเดือน หรือ การมีเลือดนิฟาสกับการมีประจำเดือน

เริ่มนับตั้งแต่วันที่

สิ้นสุดจากการสมรส

หรือ

สิ้นสุดจากการร่วมเพศ

หรือ

สิ้นสุดจากการเสพเมถุนนิรโทษ

หากหญิงนั้นเป็นหญิงที่อยู่ในวัย

มีประจำเดือน และ มีประจำเดือนปกติ

มีระยะเวลาสามเดือน

เริ่มนับตั้งแต่วันที่

สิ้นสุดจากการสมรส

หรือ

สิ้นสุดจากการร่วมเพศ

หรือ

สิ้นสุดจากการเสพเมถุนนิรโทษ

หากหญิงนั้นเป็นหญิงที่อยู่ในวัย

ก่อนหรือหลังวัยมีประจำเดือน หรือ มีประจำเดือนไม่ปกติ

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

๔. "ทารกในครรภ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๔)

๕. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๖. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๗. "อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๘. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๙. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๑๐. "เสพเมถุน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๒)

๑๑. "มีประจำเดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๕)

๑๒. "เลือดนิฟาส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๗)

๑๓. "หญิงที่อยู่ในวัยก่อนวัยมีประจำเดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๔) วรรคแรก

๑๔. "หญิงที่อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๔) วรรคสอง

ข้อพิจารณา

อิดดะฮ์จะเกิดขึ้นกับหญิงใน ๓ กรณี ดังนี้

๑. กรณีที่หญิงนั้นสิ้นสุดจากการสมรส ไม่ว่าจะเป็นกรณีสิ้นสุดจากการสมรสอันเนื่องจากสามีตายหรือเนื่องจากเหตุอื่น เช่น สามีหย่า ในขณะที่กำลังครรภ์ หรือกรณีที่หญิงนั้นได้เสพเมถุนนิรโทษกับชายแล้วตั้งครรภ์ และเป็นที่ชัดเจนหรือเป็นไปได้ว่า ทารกในครรภ์นั้นเป็นบุตรของสามีหรือชายนั้นแล้วแต่กรณี ซึ่งอิดดะฮ์นี้มีระยะเวลาตั้งแต่วันขาดจากการสมรสหรือเสพเมถุนนิรโทษ สิ้นสุดการตั้งครรภ์ ยกเว้นกรณีในการแท้งบุตรที่สิ่งซึ่งแท้งออกมานั้นเป็นเพียงก้อนเลือด หรือก้อนเนื้อที่ไม่มีรูปลักษณ์ที่พอจะมองออกว่าเป็นสิ่งที่จะพัฒนาเป็นมนุษย์ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ถือว่าหญิงที่แท้งนั้น มิได้อยู่ในขั้นหญิงตั้งครรภ์ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ดังนั้น หญิงนั้นไม่เป็นผู้อยู่ในระยะอิดดะฮ์ผู้ตั้งครรภ์ จึงจำเป็นต้องอยู่ในอิดดะฮ์อื่น

๒. กรณีที่หญิงนั้นสิ้นสุดจากการสมรสเนื่องจากสามีตาย แม้ขณะสามีตาย หญิงนั้นอยู่ในช่วงอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ของสามีนั้นก็ตามโดย (ในกรณีที่หญิงนั้นอยู่ในช่วงอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นี้ อิดดะฮ์ที่มีอยู่เดิมและสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ที่ได้รับอยู่เนื่องจาก

การเป็นผู้อยู่ในอิดดะฮ์นั้นจะจบสิ้นไปพร้อมกับการตายของสามี และภริยานั้นจะเปลี่ยนมาอยู่ในอิดดะฮ์แห่งการตายของสามีแทนและได้เปลี่ยนมารับสิทธิหน้าที่จากอิดดะฮ์นี้แทนเช่นกัน ซึ่งต่างจากกรณีสามีตายใยอิดดะฮ์บาอิน โดยในกรณีนี้อิดดะฮ์ที่มีอยู่เดิมและสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ที่ได้รับอยู่เนื่องจากการเป็นผู้อยู่ในอิดดะฮ์นั้นจะยังคงอยู่ต่อไป เช่นค่าอุปการะเลี้ยงดูในกรณีที่มีครรภ์ มิได้จบสิ้นไปพร้อมกับการตายของสามี และภริยานั้นจะไม่เปลี่ยนมาอยู่ในอิดดะฮ์แห่งการตายของสามีและไม่เปลี่ยนมารับสิทธิหน้าที่จากอิดดะฮ์แห่งการตาย ซึ่งจะไม่ได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูในเรื่องอุปโภคบริโภค เพราะภริยาในกรณีอิดดะฮ์บาอินนี้ไม่เทียบได้กับภริยาตามกฎหมายดั่งเช่นกรณีอิดดะฮ์ร็อจยอียะฮ์ ซึ่งอิดดะฮ์นี้มีระยะเวลาสี่เดือนกับสิบวันนับตั้งแต่วันที่สามีตายในทุกกรณียกเว้นกรณีหญิงนั้นเป็นหญิงมีครรภ์ตามความใน (๑)

๓. กรณีที่หญิง

(ก) สิ้นสุดจากการสมรสด้วยเหตุอื่นนอกจากเหตุสามีตาย เช่น การสิ้นสุดการสมรสที่เป็นเหตุมาจากการหย่า ลิอาน การเพิกถอนการสมรส และในการสมรสนั้นหญิงนั้นได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกับสามีแล้ว ในทุกกรณี หรือ

(ข) ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษกับชาย เช่น การร่วมเพศหรือการเสพเมถุนในการสมรสที่เป็นโมฆะ แม้เป็นกรณีที่มั่นใจว่าไม่ตั้งครรภ์ก็ตาม

ในทั้งสองกรณีเช่นว่านี้จะต้องเป็นที่แน่ชัดว่าหญิงนั้นไม่มีครรภ์ ซึ่งอิดดะฮ์นี้มีระยะเวลาสามช่วงว่างระหว่างการมีประจำเดือนหรือการมีเลือดนิฟาสกับการมีประจำเดือน เริ่มนับตั้งแต่วันที่สิ้นสุดจากการสมรส หรือการร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษ แล้วแต่กรณี หากหญิงนั้นเป็นหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือน และมีประจำเดือนปกติ หรือมีระยะเวลาสามเดือนนับตั้งแต่วันที่สิ้นสุดจากการสมรส หรือการร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษ แล้วแต่กรณี หากหญิงนั้นเป็นหญิงที่อยู่ในวัยก่อนหรือหลังวัยมีประจำเดือน หรือมีประจำเดือนไม่ปกติ

ผลของการสมรสของหญิงที่สงสัยว่าตั้งครรภ์ในขณะอยู่ในระยะอิดดะฮ์

ข้อ ๓๐๐ หญิงใดสงสัยว่าตนเองตั้งครรภ์ โดยเริ่มสงสัยในขณะที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) และ (๓) ห้ามหญิงนั้นสมรสกับชายอื่นจนกว่าจะไม่มีข้อสงสัยใด ๆ ถ้ายังขืนสมรส การสมรสนั้นเป็นโมฆะแม้ปรากฏในภายหลังว่าไม่ได้ตั้งครรภ์

ผลของการสมรสของหญิงที่สงสัยว่าตั้งครรภ์ในขณะพ้นระยะอิดดะฮ์แล้ว

แต่ถ้าเริ่มสงสัยในขณะที่ได้พ้นจากระยะอิดดะฮ์นั้นแล้ว หญิงนั้นพึงยับยั้งการสมรสไว้ก่อนจนกว่าจะหมดสิ้นข้อสงสัยเช่นว่านั้น แต่ถ้าหญิงนั้นได้ทำการสมรส การสมรสนั้นก็ยังมีผลตามกฎหมาย เว้นแต่ปรากฏในภายหลังว่าได้ตั้งครรภ์มาก่อนการสมรสนั้น

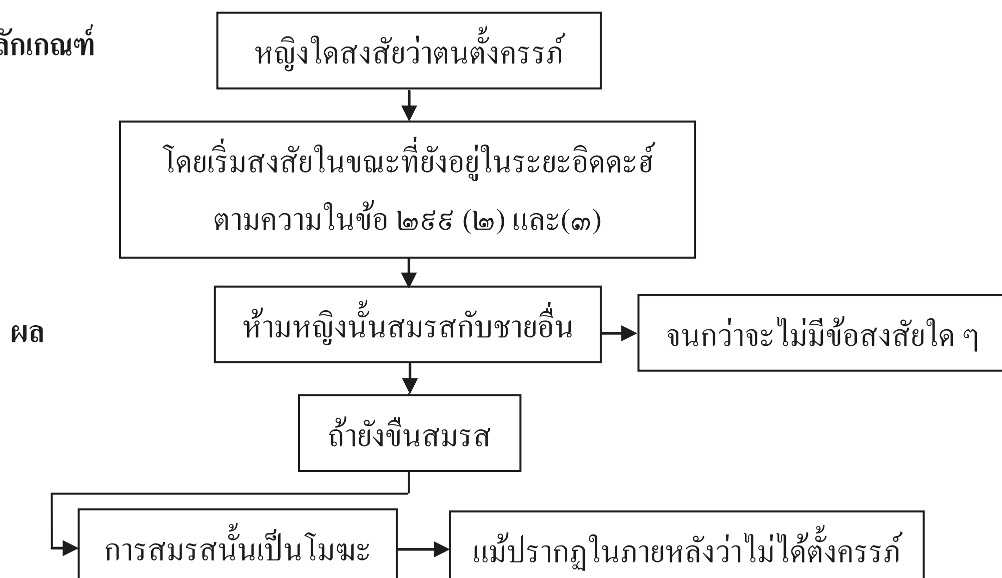
ผลของการสมรสของหญิงที่สงสัยว่าตั้งครรภ์ภายหลังสมรสกับชายอื่นแล้ว

หญิงใดมีข้อสงสัยว่าอาจตั้งครรภ์หลังจากได้สมรสกับชายอื่นแล้ว การสมรสนั้นมีผลตามกฎหมาย เว้นแต่ปรากฏในภายหลังว่าได้ตั้งครรภ์มาก่อนการสมรสนั้น

ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความเป็นบุตรในขณะหญิงพ้นระยะอิดดะฮ์แต่ถูกร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษโดยชายอื่น

ถ้าหญิงตามความในวรรคสอง เป็นหญิงที่หลังจากพ้นระยะอิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) และ (๓) นั้นแล้วไม่ได้สมรสใหม่ แต่ได้ถูกร่วมเพศนิรโทษหรือเสพเมถุนนิรโทษโดยชายอื่น และหญิงนั้นคลอดบุตรที่เมื่อนับจากการร่วมเพศนิรโทษหรือเสพเมถุนนิรโทษนั้นแล้วได้ระยะเวลาไม่ถึงหกเดือน ให้ถือว่าบุตรนั้นเป็นของสามีถ้ามีความเป็นไปได้และไม่มีหลักฐานที่จะชี้ให้เห็นเป็นอย่างอื่น แต่ถ้าครบหกเดือน ให้ถือว่าบุตรนั้นเป็นของชายนั้น ถ้ามีความเป็นไปได้และไม่มีหลักฐานที่จะชี้ให้เห็นเป็นอย่างอื่น

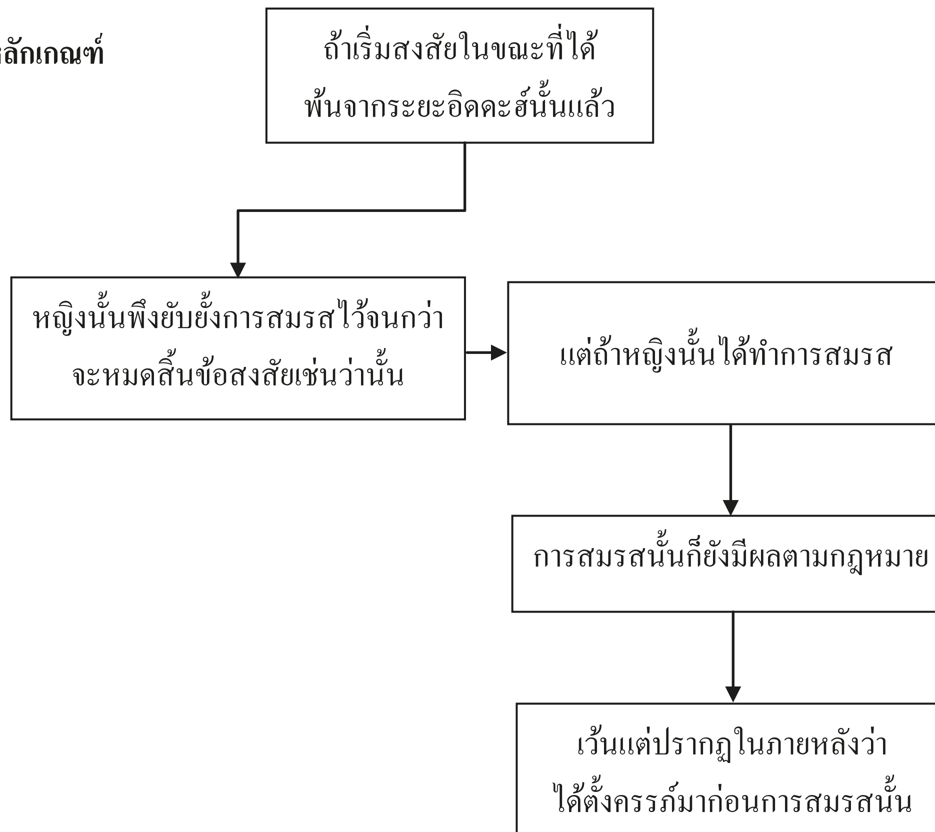
วรรคแรก

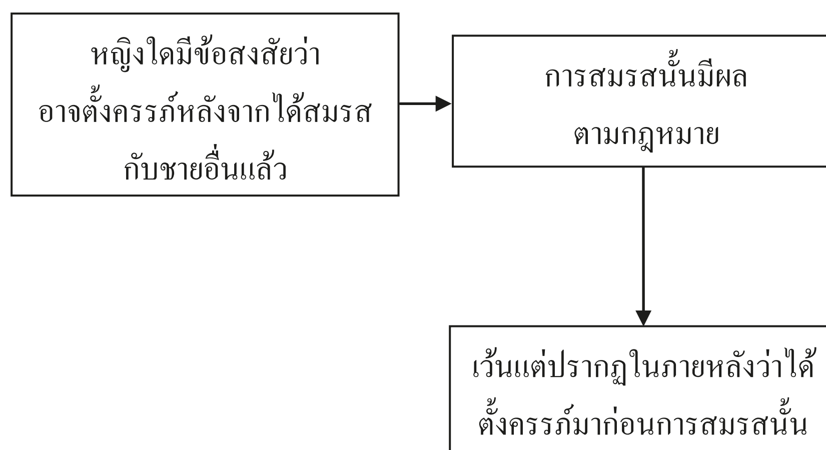
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

หญิงเริ่มสงสัยว่าตนเองตั้งครรภ์
ในขณะที่ได้พ้นจากระยะอิดดะฮ์นั้นตามความในวรรคสอง

↓

เป็นหญิงที่หลังจากพ้นระยะ
อิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙
(๒) และ(๓)ไม่ได้สมรสใหม่

แต่ได้ถูก

ร่วมเพศนิรโทษ หรือ เสพเมถุนนิรโทษ

↓

โดยชายอื่น

หญิงนั้นคลอดบุตรที่เมื่อนับจาก
การร่วมเพศนิรโทษหรือเสพเมถุน
นิรโทษนั้นแล้วได้ระยะเวลาไม่ถึงหกเดือน

↓

ให้ถือว่าบุตรนั้นเป็นของสามี

หญิงนั้นคลอดบุตรที่เมื่อนับจาก
การร่วมเพศนิรโทษหรือเสพเมถุน
นิรโทษนั้นแล้วได้ระยะเวลาครบหกเดือน

↓

ให้ถือว่าบุตรนั้นเป็นของชายนั้น

ถ้ามีความเป็นไปได้ และ ไม่มีพยานหลักฐาน

↓

ที่จะชี้ให้เห็นเป็นอย่างอื่น

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๔. "ร่วมเพศนิรโทษ"หรือ "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

๕. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๖. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

ข้อพิจารณา

ความในวรรคแรกเป็นกรณีที่หญิงสงสัยว่าตนเองตั้งครรภ์ โดยเริ่มสงสัยในขณะที่ตนยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) และ (๓) ห้ามหญิงนั้นสมรสกับชายอื่นจนกว่าจะไม่มีข้อสงสัยใด ๆ ถ้ายังขืนสมรสทั้ง ๆ ที่ยังไม่หายสงสัย (แม้จะสมรสภายหลังจากพ้นระยะอิดดะฮ์นั้นไปแล้ว) การสมรสนั้นเป็นโมฆะ แม้ปรากฏในภายหลังว่าไม่ได้ตั้งครรภ์

ความในวรรคสองเป็นกรณีที่หญิงสงสัยว่าตนเองตั้งครรภ์ โดยเริ่มสงสัยในขณะที่ตนได้พ้นจากระยะอิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) และ (๓) แล้ว หญิงนั้นพึงยับยั้งการสมรสไว้ก่อนจนกว่าจะหมดสิ้นข้อสงสัยเช่นว่านั้น แต่ถ้าหญิงนั้นได้ทำการสมรส การสมรสนั้นก็ยังมีผลตามกฎหมาย แต่ถ้าปรากฏในภายหลังว่าได้ตั้งครรภ์มาก่อนการสมรสนั้น เช่นคลอดบุตรที่เมื่อนับจากการกระทำใด ๆ ที่อาจทำให้ตั้งครรภ์ได้ของสามีใหม่ครั้งหลังสุดแล้วไม่ถึงหกเดือน ซึ่งถือว่าบุตรนั้นเป็นของสามีเก่าและการสมรสนั้นตกเป็นโมฆะ

ส่วนความในวรรคสาม เป็นกรณีที่หญิงสงสัยว่าตนเองตั้งครรภ์ หลังจากได้สมรสกับชายอื่นแล้วโดยเริ่มสงสัยในขณะที่ตนได้สมรสกับชายอื่นแล้ว การสมรสนั้นมีผลตามกฎหมาย แต่ถ้าปรากฏในภายหลังว่าได้ตั้งครรภ์มาก่อนการสมรสนั้น เช่น คลอดบุตร ที่เมื่อนับจากการกระทำใด ๆ ที่อาจทำให้ตั้งครรภ์ได้ของสามีใหม่ครั้งหลังสุดแล้วไม่ถึงหกเดือน ซึ่งถือว่าบุตรนั้นเป็นของสามีเก่า การสมรสนั้นตกเป็นโมฆะ

การนับเวลาพ้นอิดดะฮ์ของหญิงที่ก่อนเกิดอิดดะฮ์ไม่เคยมีประจำเดือน

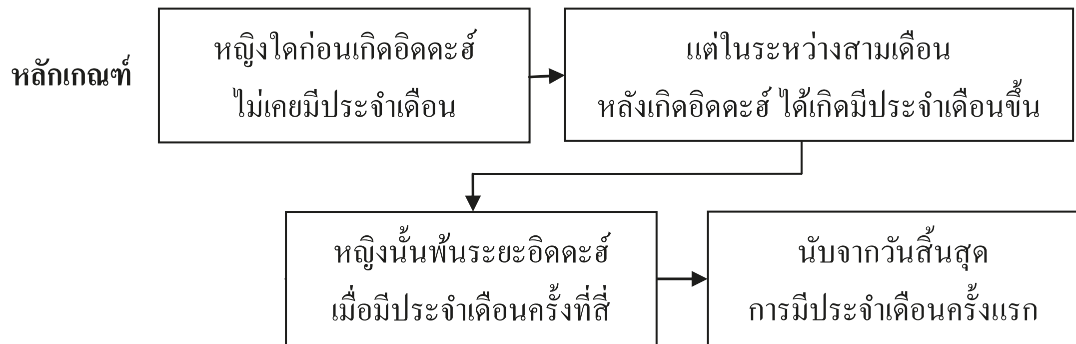
ข้อ ๓๐๑ หญิงใดก่อนเกิดอิดดะฮ์ไม่เคยมีประจำเดือน แต่ในระหว่างสามเดือนหลังเกิดอิดดะฮ์ได้เกิดมีประจำเดือนขึ้น หญิงนั้นพ้นระยะอิดดะฮ์เมื่อมีประจำเดือนครั้งที่สี่นับจากวันสิ้นสุดการมีประจำเดือนครั้งแรก

การนับเวลาพ้นอิดดะฮ์ของหญิงที่ก่อนเกิดอิดดะฮ์เคยมีประจำเดือนปกติแต่หลังเกิดอิดดะฮ์ไม่มีประจำเดือน

หญิงใดก่อนเกิดอิดดะฮ์เคยมีประจำเดือนปกติ แต่หลังเกิดอิดดะฮ์กลับไม่มีประจำเดือน แม้เวลาล่วงเลยมาเป็นเวลาสามเดือนแล้วก็ยังไม่มีประจำเดือน หญิงนั้นจะไม่พ้นระยะอิดดะฮ์จนกว่าจะมีประจำเดือนครั้งที่สามนับจากวันสิ้นสุดการมีประจำเดือนครั้งแรก แม้ว่าจะเป็นเวลานาน หรือจนกว่าจะเป็นหญิงที่อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือนแล้วนับต่อไปอีกสามเดือน

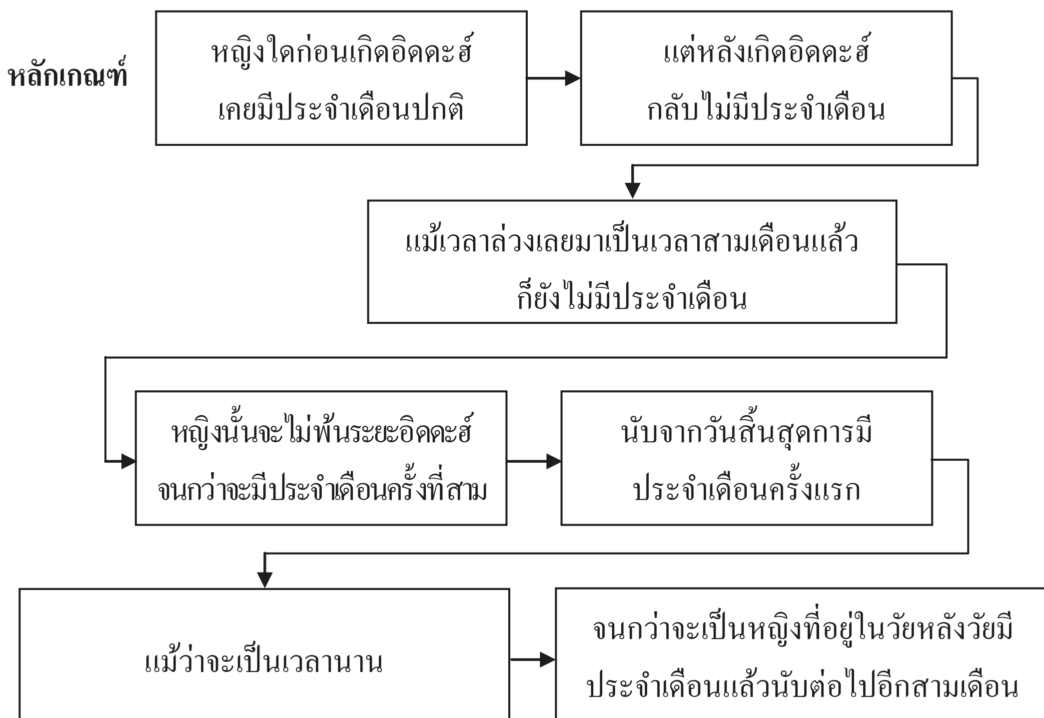
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. "มีประจำเดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๕)

๓. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๔. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๕. "หญิงที่อยู่ในวัยก่อนวัยมีประจำเดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๔) วรรคสอง

ข้อพิจารณา

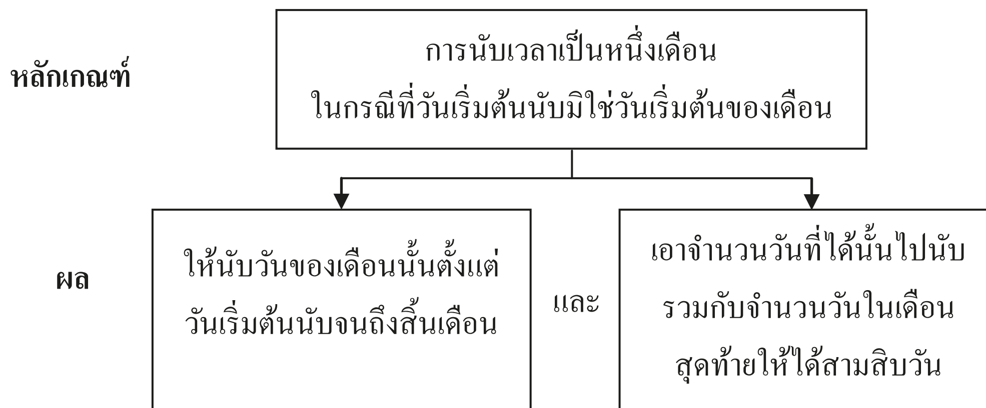
๑. ความในวรรคแรกเป็นกรณีที่หญิงก่อนเกิดอิดดะฮ์ไม่เคยมีประจำเดือน ซึ่งเมื่อเกิดอิดดะฮ์ก็ต้องเป็นอิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) คือ สามเดือน แต่ในระหว่างสามเดือนหลังเกิดอิดดะฮ์ได้เกิดมีประจำเดือนขึ้นมา หญิงนั้นจะพ้นระยะอิดดะฮ์ก็ต่อเมื่อมีประจำเดือนครั้งที่สี่ โดยนับรวมกับการมีประจำเดือนครั้งแรก หรือพ้นสามช่วงว่างของการมีประจำเดือน โดยนับจากวันสิ้นสุดการมีประจำเดือนครั้งแรก กล่าวคือให้เลือกเอาอย่างใด แต่ก็จะมีผลเหมือนกัน

๒. ความในวรรคสองเป็นกรณีที่หญิงก่อนเกิดอิดดะฮ์เคยมีประจำเดือนปกติ แต่หลังเกิดอิดดะฮ์กลับไม่มีประจำเดือน แม้เวลาล่วงเลยมาเป็นเวลาสามเดือนแล้วก็ยังไม่มีประจำเดือน ไม่ว่าจะรู้ต้นเหตุของการไม่มีประจำเดือนเช่น การเจ็บป่วย การให้นมบุตรหรือไม่ หญิงนั้นจะไม่พ้นระยะอิดดะฮ์จนกว่าจะมีประจำเดือนครั้งที่สามนับจากวันสิ้นสุดการมีประจำเดือนครั้งแรก ซึ่งเกิดขึ้นก่อนเกิดอิดดะฮ์ไม่นานหรือพ้นสามช่วงว่างของการมีประจำเดือน แม้ว่าจะเป็นเวลานาน หรือจนกว่าจะเป็นหญิงที่อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือนแล้วนับต่อไปอีกสามเดือน

การนับเวลาเป็นหนึ่งเดือน

ข้อ ๓๐๒ การนับเวลาเป็นหนึ่งเดือนในกรณีที่วันเริ่มต้นนับมิใช่วันเริ่มต้นของเดือน ให้นับวันของเดือนนั้นตั้งแต่วันเริ่มต้นนับจนถึงสิ้นเดือน และเอาจำนวนวันที่ได้นั้นไปนับรวมกับจำนวนวันในเดือนสุดท้ายให้ได้สามสิบวัน

อธิบายศัพท์

๑. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๒. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

ข้อพิจารณา

หลักเกณฑ์ตามข้อนี้เป็นวิธีการนับเวลาเป็นหนึ่งเดือนในกรณีที่วันเริ่มต้นนับมิใช่วันเริ่มต้นของเดือน ซึ่งกล่าวไว้โดยเฉพาะในเรื่องอิดดะฮ์ แต่สามารถนำไปใช้กับเรื่องอื่นได้ เว้นแต่กฎหมายได้กำหนดในเรื่องอื่นนั้นไว้เป็นอย่างอื่น

ซึ่งหลักเกณฑ์นั้นคือในการนับเวลาเป็นหนึ่งเดือนนั้น ถ้าวันเริ่มต้นนับมิใช่วันเริ่มต้นของเดือน ให้นับวันของเดือนนั้น ตั้งแต่วันเริ่มต้นนับ จนถึงสิ้นเดือนว่าเป็นจำนวนเท่าใด และเอาจำนวนวันที่ได้นั้นไปนับรวมกับจำนวนวันในเดือนสุดท้ายให้ได้สามสิบวัน จึงจะเป็นหนึ่งเดือน

ข้อ ๓๐๓ ในกรณีที่หญิงอยู่ในวัยก่อนหรือหลังวัยมีประจำเดือนกลายมาเป็นหญิงอยู่ในวัยมีประจำเดือนภายในสามเดือนแห่งอิดดะฮ์ ให้เปลี่ยนอิดดะฮ์นั้นมาเป็นอิดดะฮ์ของหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือนและตั้งต้นในการนับอิดดะฮ์นั้นใหม่ แต่ถ้าหญิงนั้นกลายมาเป็นหญิงอยู่ในวัยมีประจำเดือนภายหลังสามเดือนแห่งอิดดะฮ์และหญิงนั้น

การนับอิดดะฮ์ของหญิงวัยก่อนหรือหลังวัยมีประจำเดือนที่กลายมาเป็นหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือน

(๑) ถ้ายังไม่ได้สมรสใหม่ ให้เปลี่ยนอิดดะฮ์มาเป็นอิดดะฮ์สำหรับหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือนและตั้งต้นนับอิดดะฮ์ใหม่

(๒) ถ้าสมรสใหม่แล้ว ให้เป็นไปตามนั้นโดยไม่ต้องเปลี่ยนอิดดะฮ์มาเป็นอิดดะฮ์สำหรับหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือน

หลักเกณฑ์

ในกรณีที่หญิงอยู่ในวัยก่อนมีประจำเดือน หรือหลังวัยมีประจำเดือน

→ กลายมาเป็นหญิงอยู่ในวัยมีประจำเดือนภายในสามเดือนแห่งอิดดะฮ์
  → ให้เปลี่ยนอิดดะฮ์นั้นมาเป็นอิดดะฮ์ของหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือน และ ให้ตั้งต้นในการนับอิดดะฮ์นั้นใหม่

→ แต่ถ้าหญิงนั้นกลายมาเป็นหญิงอยู่ในวัยมีประจำเดือนภายหลังสามเดือนแห่งอิดดะฮ์
  → (๑) ถ้ายังไม่ได้สมรสใหม่ → ให้เปลี่ยนอิดดะฮ์นั้นมาเป็นอิดดะฮ์ของหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือน และ ให้ตั้งต้นในการนับอิดดะฮ์นั้นใหม่
  → (๒) ถ้าสมรสใหม่แล้ว → ให้เป็นไปตามนั้นโดยไม่ต้องเปลี่ยนอิดดะฮ์มาเป็นอิดดะฮ์สำหรับหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือน

อธิบายศัพท์

๑. "หญิงที่อยู่ในวัยก่อนวัยมีประจำเดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๔) วรรคแรก

๒. "หญิงที่อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๔) วรรคสอง

๓. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

๔. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๕. "มีประจำเดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๕)

ข้อพิจารณา

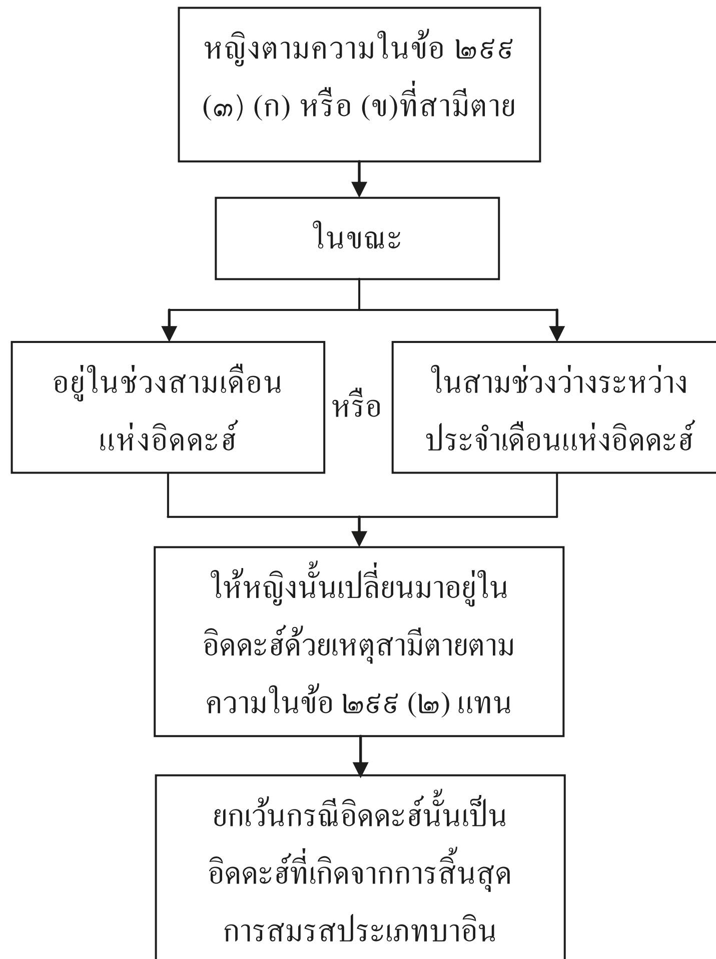
"หญิงอยู่ในวัยก่อนหรือหลังวัยมีประจำเดือน" หมายความว่า หญิงที่อยู่ในวัยก่อนมีประจำเดือน ตามความในข้อ ๑ (๕๔) วรรคแรก หรือหญิงที่อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือน ตามความในข้อ ๑ (๕๔) วรรคสอง ซึ่งหญิงทั้งสองวัยนั้นถ้ากลายมาเป็นหญิงอยู่ในวัยมีประจำเดือนภายในสามเดือนแห่งอิดดะฮ์ ต้องเปลี่ยนอิดดะฮ์นั้นมาเป็นอิดดะฮ์ของหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือน และตั้งต้นในการนับอิดดะฮ์นั้นใหม่ แต่ถ้าหญิงนั้นกลายมาเป็นหญิงอยู่ในวัยมีประจำเดือน ภายหลังสามเดือนแห่งอิดดะฮ์ และหญิงนั้นยังไม่ได้สมรสใหม่ ให้เปลี่ยนอิดดะฮ์มาเป็นอิดดะฮ์สำหรับหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือนและตั้งต้นนับอิดดะฮ์นั้นใหม่แต่ถ้าสมรสใหม่แล้ว ต้องเป็นไปตามนั้นโดยไม่ต้องเปลี่ยนอิดดะฮ์มาเป็นอิดดะฮ์สำหรับหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือน

ข้อ ๓๐๔ หญิงตามความในข้อ ๒๙๙ (๓) (ก) หรือ (ข) ที่สามีตายในขณะอยู่ในช่วงสามเดือนแห่งอิดดะฮ์ หรือในสามช่วงว่างระหว่างประจำเดือนแห่งอิดดะฮ์ แล้วแต่กรณี ให้หญิงนั้นเปลี่ยนมาอยู่ในอิดดะฮ์ ด้วยเหตุสามีตายตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) แทน ยกเว้นกรณีอิดดะฮ์นั้นเป็นอิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน

การเปลี่ยนอิดดะฮ์ของหญิงที่สามีตายในช่วงสามเดือนแห่งอิดดะฮ์หรือในสามช่วงว่างระหว่างประจำเดือนแห่งอิดดะฮ์

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “เดือน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑(๖)

๒. “อิดดะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๓. “การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๑)

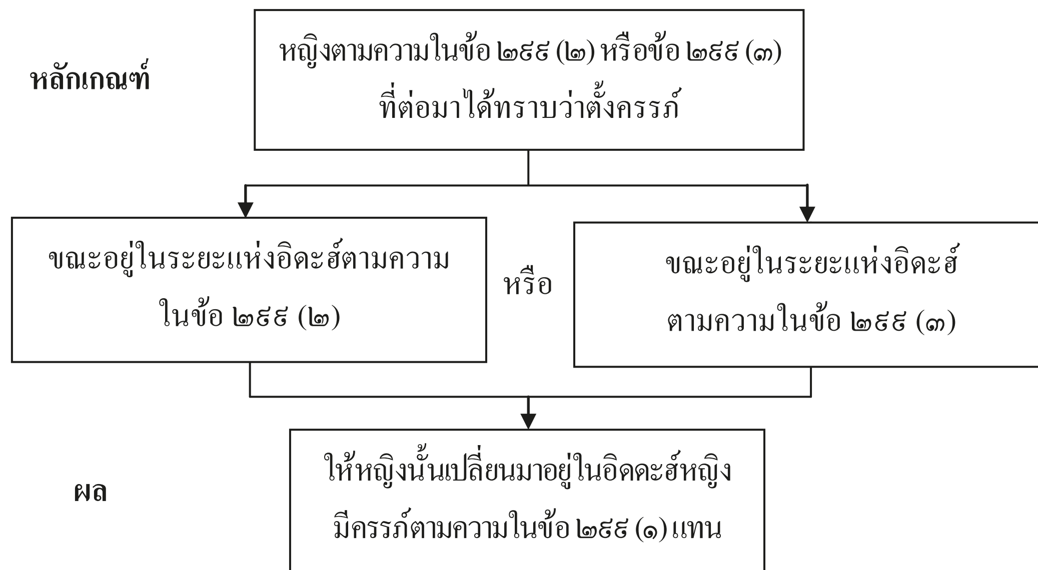

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นกรณีหญิงที่ซึ่งสิ้นสุดจากการสมรสด้วยเหตุอื่นนอกจากสามีตายและในขณะสมรสนั้นหญิงนั้นได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนแล้วในทุกกรณีตามความในข้อ ๒๙๙ (๓) (ก) หรือร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษกับชาย ตามความในข้อ ๒๙๙ (๓) (ข) แล้วสามีตายในขณะที่ยังอยู่ในช่วงสามเดือนแห่งอิดดะฮ์หรือในสามช่วงว่างระหว่างประจำเดือนแห่งอิดดะฮ์ แล้วแต่กรณี ซึ่งหญิงดังกล่าวต้องเปลี่ยนเป็นอิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสด้วยเหตุสามีตายตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) แทน ยกเว้นอิดดะฮ์นั้นเป็นอิดดะฮ์ประเภทบาอิน กล่าวคือถ้าอิดดะฮ์นั้นเป็นอิดดะฮ์ประเภทบาอิน ไม่ต้องเปลี่ยนเป็นอิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสด้วยเหตุสามีตายตามความในข้อ ๒๙๙ (๒)

การเปลี่ยนอิดดะฮ์ของหญิงที่การสมรสสิ้นสุดลงหรือร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษในระยะอิดดะฮ์และเกิดตั้งครรภ์

ข้อ ๓๐๕ หญิงตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) หรือข้อ ๒๙๙ (๓) ที่ต่อมาได้ทราบว่าตั้งครรภ์ ขณะอยู่ในระยะแห่งอิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) หรือในระยะอิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๓) แล้วแต่กรณี ให้หญิงนั้นเปลี่ยนมาอยู่ในอิดดะฮ์หญิงมีครรภ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๑) แทน

อธิบายศัพท์

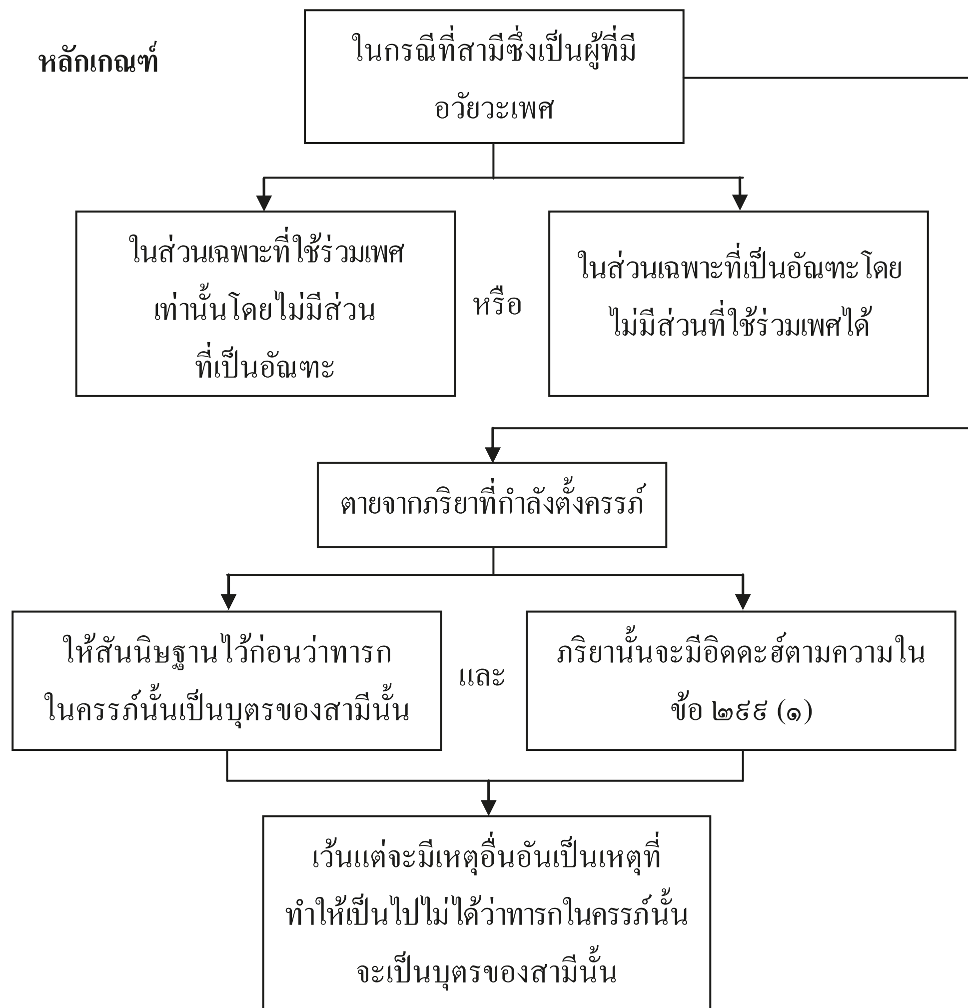
"อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความเป็นบุตรของชายที่มีอวัยวะเพศบกพร่องที่ตายจากภริยาขณะตั้งครรภ์

ข้อ ๓๐๖ ในกรณีที่สามีซึ่งเป็นผู้ที่มีอวัยวะเพศในส่วนเฉพาะที่ใช้ร่วมเพศเท่านั้น โดยไม่มีส่วนที่เป็นอัณฑะ หรือมีในส่วนเฉพาะที่เป็นอัณฑะเท่านั้นโดยไม่มีส่วนที่ใช้ร่วมเพศได้ตายจากภริยาที่กำลังตั้งครรภ์ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทารกในครรภ์นั้นเป็นบุตรของสามีนั้น และภริยานั้นจะมีอิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๑) เว้นแต่จะมีเหตุอื่นอันเป็นเหตุที่ทำให้เป็นไปไม่ได้ว่าทารกในครรภ์นั้นจะเป็นบุตรของสามีนั้น

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๒. "ทารกในครรภ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๔)

๓. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๔. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นข้อสันนิษฐานของกฎหมายในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตายที่มีอวัยวะเพศในส่วนเฉพาะที่ใช้ร่วมเพศ โดยไม่มีส่วนที่เป็นอัณฑะหรือมีเฉพาะส่วนที่เป็นอัณฑะแต่ไม่มีในส่วนเฉพาะที่ใช้ร่วมเพศ กับทารกในครรภ์ของภริยาของผู้ตายนั้นว่า ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทารกนั้นเป็นบุตรของผู้ตาย ซึ่งจะทำให้ภริยานั้นอยู่ในอิดดะฮ์หญิงตั้งครรภ์ ตามความในข้อ ๒๙๘ (๑) แต่หากมีหลักฐานอย่างอื่น เช่น การตรวจดีเอ็นเอ ที่บ่งชี้ไปในทางอื่นก็ต้องเป็นไปตามหลักฐานนั้น

สิทธิ หน้าที่ และข้อห้าม ของสามีภริยา ในระยะอิดดะฮ์

ข้อ ๓๐๗ ในระหว่างอิดดะฮ์

(๑) ภริยาที่อยู่ในอิดดะฮ์ร็อจอียะฮ์และไม่เป็นนุชูซ มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามีเสมือนยังเป็นภริยา

(๒) ถ้าภริยาอยู่ในอิดดะฮ์ที่เป็นเหตุมาจากสามีตาย ห้ามมิให้ภริยานั้นใช้เครื่องประดับแม้จะอยู่ใต้เครื่องนุ่งห่ม ใช้เครื่องสำอาง ตกแต่งร่างกายให้สวยงามด้วยเครื่องประดับหรือเครื่องนุ่งห่มที่มีสีสันสวยงามและใช้เครื่องหอม

(๓) ถ้าภริยาอยู่ในอิดดะฮ์บาอินเล็กแม้จะเป็นบาอินเล็กที่เป็นผลมาจากการหย่าโดยมีสินจ้าง หรือในอิดดะฮ์บาอินใหญ่ หรือแม้ในอิดดะฮ์ที่เป็นเหตุมาจากการเพิกถอนการสมรส ภริยาพึงไม่ใช้เครื่องประดับ เครื่องสำอาง และเครื่องหอม และพึงไม่ตกแต่งร่างกายให้สวยงามตามความใน (๒)

(๔) ห้ามสามีผู้เป็นเหตุให้เกิดอิดดะฮ์เสพสุขทางเพศ สัมผัสหรือมองภริยาที่อยู่ในอิดดะฮ์นั้นในทุกกรณีประหนึ่งว่าภริยานั้นเป็นบุคคลภายนอก

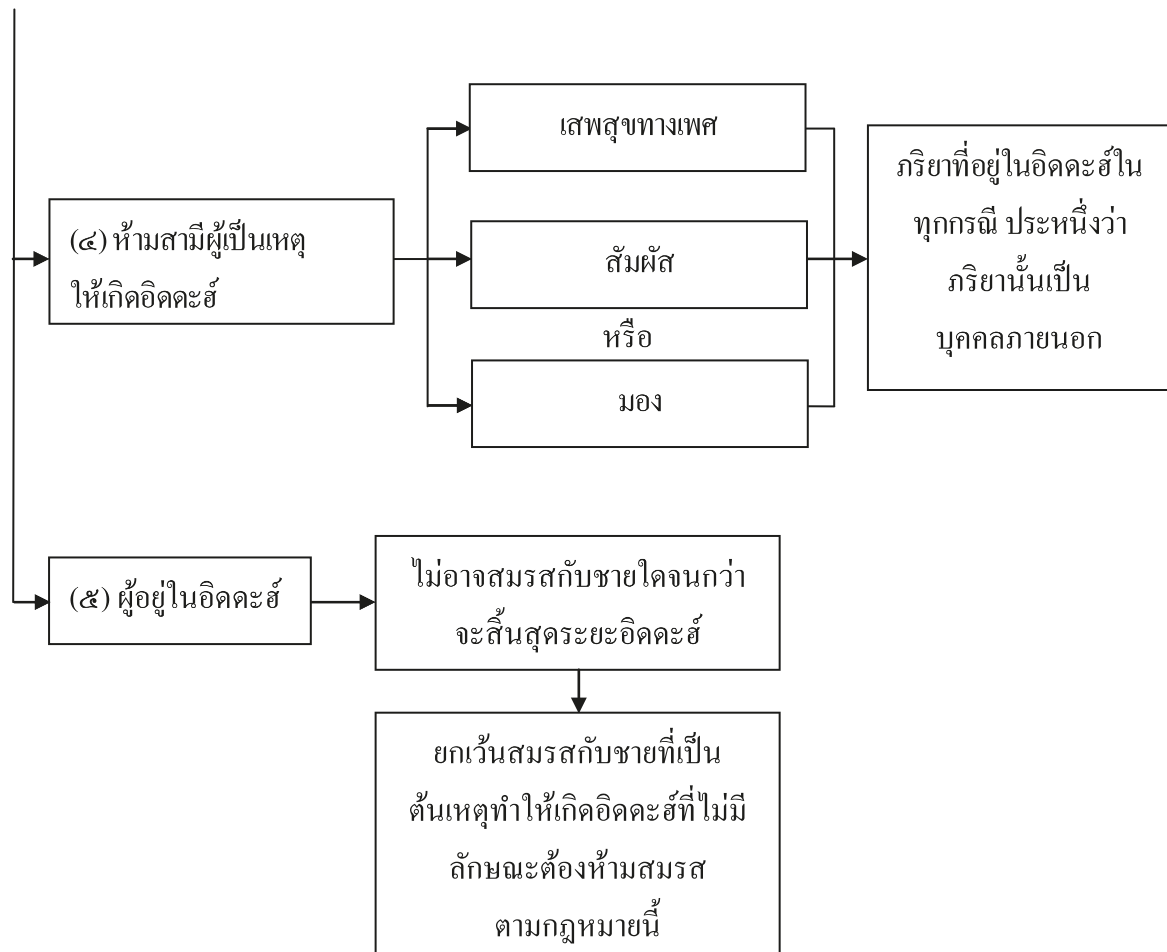
(๕) ผู้อยู่ในอิดดะฮ์ไม่อาจสมรสกับชายใดจนกว่าจะสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ ยกเว้นสมรสกับชายที่เป็นต้นเหตุทำให้เกิดอิดดะฮ์ที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามสมรสตามกฎหมายนี้

หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. "อิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๓. "ภริยาเป็นนุชูซ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๓

๔. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๕. "อิดดะฮ์บาอินเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๓) (ก)

๖. "การหย่าโดยมีสินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๔๕

๗. "อิดดะฮ์บาอินใหญ่" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๓) (ข)

๘. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๙. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. "บุคคลภายนอก" ใน (๔) หมายความว่า บุคคลที่ไม่เคยเป็นภริยาของตนมาก่อน

๒. "พึงไม่ตกแต่งร่างกายให้สวยงาม" ใน (๓) หมายถึง กฎหมายสนับสนุนการไม่ตกแต่งร่างกายให้สวยงามของภริยาเช่นว่านั้น ซึ่งการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งกฎหมายสนับสนุนดังกล่าวจะเกิดผลตามกฎหมาย ตามความในข้อ ๓ วรรคสอง

การนับอิดดะฮ์ซ้อนที่เกิดจากชายคนเดียวกัน

ข้อ ๓๐๘ ในกรณีที่เกิดอิดดะฮ์ซ้อนขึ้นมาจากชายคนเดียวและหญิงที่อยู่ในอิดดะฮ์นั้นยังไม่มีครรภ์ ให้ถือเอาอิดดะฮ์ที่เกิดหลังเพียงอิดดะฮ์เดียวเท่านั้น แต่ถ้าหญิงนั้นมีครรภ์ ให้ถือเอาอิดดะฮ์ผู้มีครรภ์เพียงอิดดะฮ์เดียวเท่านั้น

การนับอิดดะฮ์ซ้อนที่เกิดจากชายสองคนขึ้นไปและหญิงไม่มีครรภ์

หากการเกิดอิดดะฮ์ซ้อนเกิดจากชายสองคนขึ้นไป ในกรณีที่หญิงนั้นไม่มีครรภ์ ให้แต่ละอิดดะฮ์มีช่วงระยะเวลาครบถ้วนตามปกติทุกอิดดะฮ์ โดยให้นับเรียงต่อกันตามลำดับ และถ้าเป็นกรณีที่มีอิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่ารวมอยู่ด้วย ให้นับระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่านั้นก่อน แต่อิดดะฮ์เดิมจำต้องสะดุดหยุดอยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่ได้มีการร่วมประเวณีที่ทำให้เกิดอิดดะฮ์ใหม่จนกระทั่งผู้ร่วมประเวณีนั้นได้แยกจากกัน

การนับอิดดะฮ์ซ้อนที่เกิดจากชายสองคนขึ้นไปและหญิงมีครรภ์

แต่ถ้าหญิงตามความในวรรคสองมีครรภ์ ให้พ้นระยะอิดดะฮ์หญิงมีครรภ์เสียก่อน จึงจะเริ่มนับระยะอิดดะฮ์อื่น

การคืนดีหรือสมรสใหม่กรณีอิดดะฮ์ซ้อนที่เกิดจากชายคนเดียวกัน

ในกรณีตามความในวรรคแรก ถ้าระยะเวลาของอิดดะฮ์ที่เกิดขึ้นก่อนและเป็นอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ซึ่งเหลืออยู่ในขณะเกิดอิดดะฮ์อื่นได้หมดสิ้นไปแล้ว สามีไม่อาจขอคืนดีภริยานั้นได้อีกต่อไป แม้ระยะเวลาของอิดดะฮ์อื่นซึ่งเกิดขึ้นทีหลังยังไม่หมดก็ตาม แต่สามีมีสิทธิสมรสใหม่กับภริยานั้นได้โดยไม่ต้องรอให้ระยะอิดดะฮ์อื่นหมดก่อน

ข้อห้ามสามีกรณีอิดดะฮ์ซ้อนที่เกิดจากสามีและชายอื่นและยังไม่พ้นระยะอิดดะฮ์ที่เป็นเหตุมาจากชายอื่น

ในกรณีตามความในวรรคสอง ถ้าอิดดะฮ์ที่เกิดก่อนนั้นเป็นอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ และอิดดะฮ์หลังเป็นอิดดะฮ์ที่เป็นเหตุมาจากการร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษของชายอื่น แม้สามีคืนดีกับภริยาแล้วภายในระยะอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ สามีก็ยังต้องห้ามมิให้เสพสุขทางเพศ สัมผัส หรือมองภริยาตามความในข้อ ๓๐๗ (๔) อยู่ต่อไป จนกว่าจะพ้นระยะอิดดะฮ์อื่นเช่นว่านั้น

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

ในกรณีที่เกิดอิดดะฮ์ซ้อนขึ้นมาจากชายคนเดียว

- หญิงที่อยู่ในอิดดะฮ์นั้นยังไม่มีครรภ์ → ให้ถือเอาอิดดะฮ์ที่เกิดหลังเพียงอิดดะฮ์เดียวเท่านั้น
- หญิงที่อยู่ในอิดดะฮ์นั้นมีครรภ์ → ให้ถือเอาอิดดะฮ์ผู้มีครรภ์เพียงอิดดะฮ์เดียวเท่านั้น

ผล

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

หากการเกิดอิดดะฮ์ซ้อนเกิดจากชายสองคนขึ้นไป → ในกรณีที่หญิงนั้นไม่มีครรภ์

→ ให้แต่ละอิดดะฮ์มีช่วงระยะเวลาครบถ้วนตามปกติทุกอิดดะฮ์ → โดยให้นับเรียงต่อกันตามลำดับ

→ ถ้าเป็นกรณีที่มีอิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่ารวมอยู่ด้วย → ให้นับระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่านั้นก่อน → แต่อิดดะฮ์เดิมจำต้องสะดุดหยุดอยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่ได้มีการร่วมประเวณีที่ทำให้เกิดอิดดะฮ์ใหม่จนกระทั่งผู้ร่วมประเวณีได้แยกจากกัน

วรรคสาม

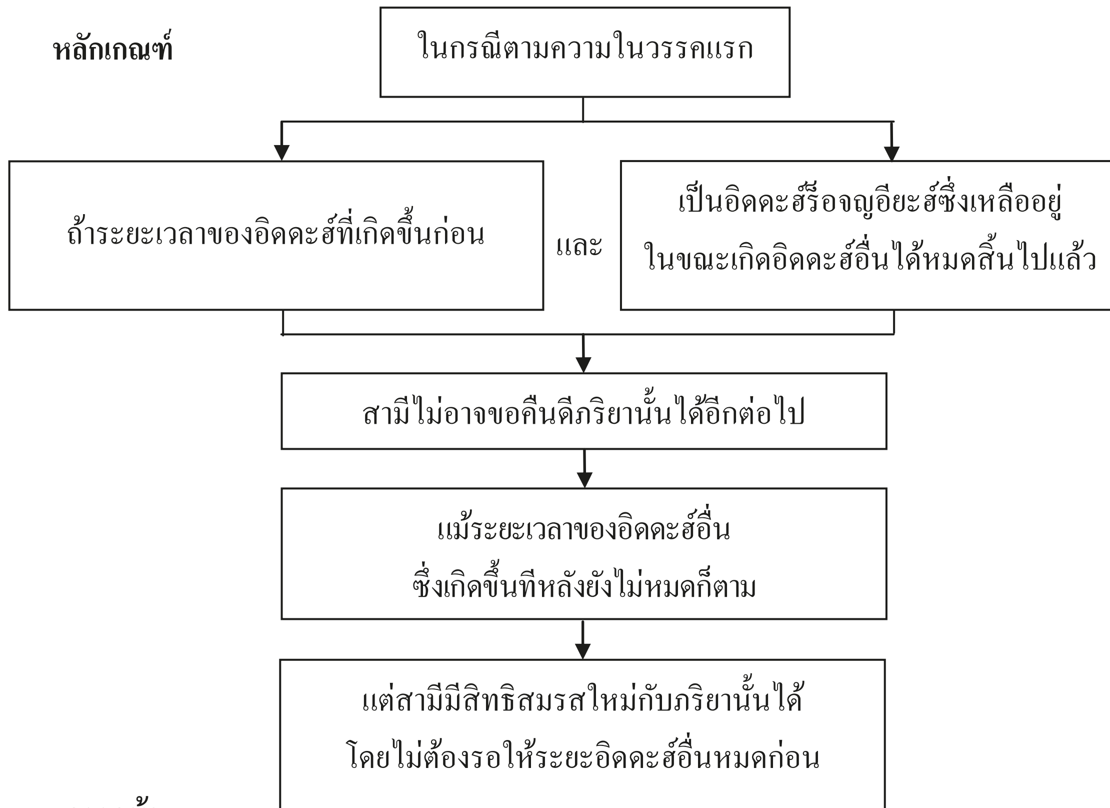
หลักเกณฑ์

แต่ถ้าหญิงตามความในวรรคสองมีครรภ์ → ให้พ้นระยะอิดดะฮ์หญิงมีครรภ์เสียก่อน → จึงจะเริ่มนับระยะอิดดะฮ์อื่น

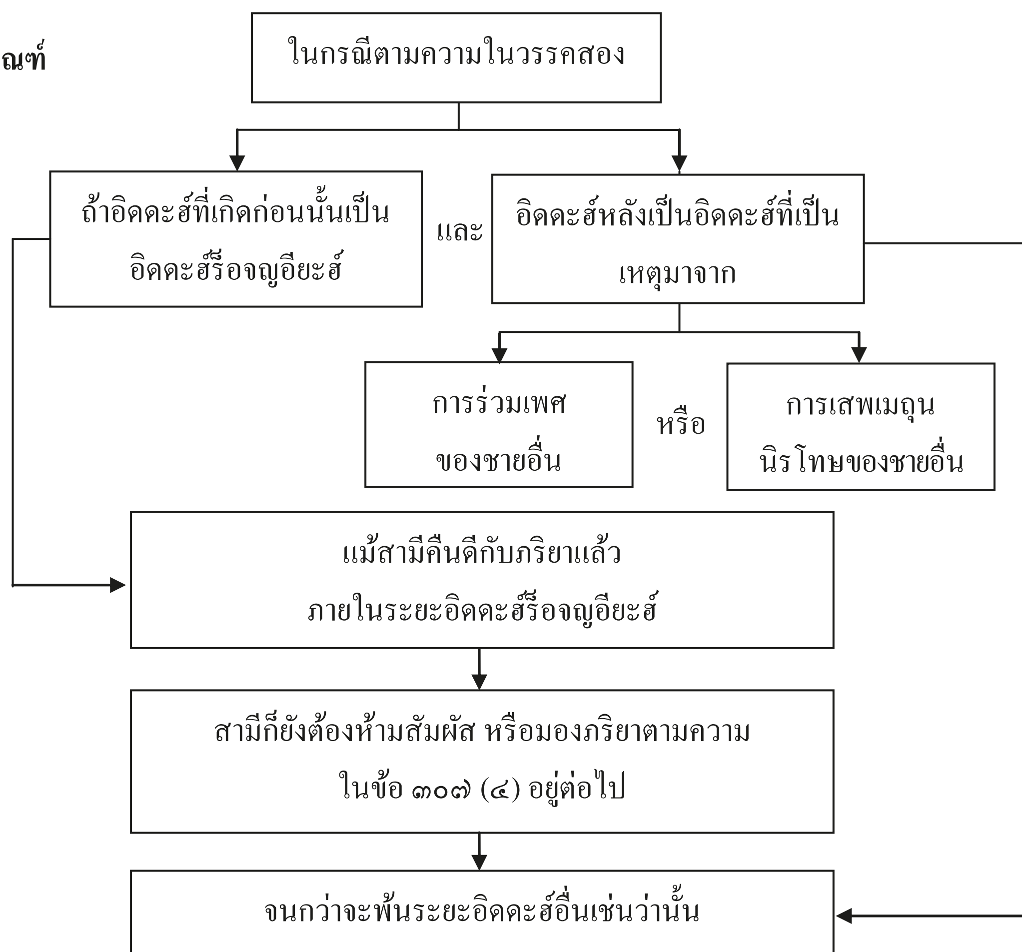
วรรคสี่

หลักเกณฑ์

วรรคห้า

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “อิดดะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. “การหย่า” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๓. “ร่วมประเวณี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๔. “อิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๕. “ร่วมเพศ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๖. “เสพเมถุนนิรโทษ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑(๓๔)

ข้อพิจารณา

๑. ความในวรรคแรก เป็นกรณีของการเกิดอิดดะฮ์ซ้อนขึ้นมาจากชายคนเดียวกัน ซึ่งจะมีผลดังนี้ คือ ถ้าหญิงที่อยู่ในอิดดะฮ์นั้นยังไม่มีครรภ์ ให้ถือเอาอิดดะฮ์ที่เกิดหลังเพียงอิดดะฮ์เดียวเท่านั้น เช่น กรณีที่สามีหย่าภริยา และหลังจากภริยาอยู่ในระยะอิดดะฮ์มาได้ครึ่งหนึ่งของระยะอิดดะฮ์นั้น สามีได้ไปเสพเมถุนนิรโทษกับภริยานั้น ก็จะทำให้เกิดอิดดะฮ์ขึ้นมาใหม่อีก กรณีเช่นนี้ ให้ถือเอาอิดดะฮ์ที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษนั้นเพียงอิดดะฮ์เดียวเท่านั้น โดยการเริ่มต้นนับระยะอิดดะฮ์ใหม่ คือ ตั้งต้นใหม่ตั้งแต่เสร็จสิ้นการเสพเมถุนนิรโทษนั้นเป็นต้นไป จนจบอิดดะฮ์นั้น แต่ถ้าหญิงนั้นมีครรภ์ให้ถือเอาอิดดะฮ์ผู้มีครรภ์ตามข้อ ๒๙๙ (๑) เพียงอิดดะฮ์เดียวเท่านั้น ไม่ว่าอิดดะฮ์ผู้มีครรภ์นั้นเป็นที่เกิดก่อนหรือเกิดหลังเช่น กรณีที่สามีหย่าภริยาในขณะตั้งครรภ์และต่อมาในขณะที่ภริยายังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ผู้มีครรภ์นั้น สามีได้ไปเสพเมถุนนิรโทษกับภริยานั้น ก็จะทำให้เกิดอิดดะฮ์ขึ้นมาใหม่อีก กรณีเช่นนี้ ให้ถือเอาอิดดะฮ์ผู้มีครรภ์ที่เกิดขึ้นก่อนแล้วนั้น เพียงอิดดะฮ์เดียวเท่านั้น ซึ่งจะสิ้นสุดเมื่อภริยานั้นสิ้นสุดการตั้งครรภ์นั้น

๒. ความในวรรคสองและวรรคสาม เป็นกรณีของการเกิดอิดดะฮ์ซ้อนขึ้นมาจากชายสองคนขึ้นไป ซึ่งจะมีผลดังนี้ คือถ้าหญิงที่อยู่ในอิดดะฮ์นั้นยังไม่มีครรภ์แต่ละอิดดะฮ์เวลายังอยู่ครบถ้วนตามปกติทุกอิดดะฮ์ โดยต้องนับเรียงต่อกันตามลำดับ แต่ถ้ามีอิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่ารวมอยู่กับอิดดะฮ์ที่ขึ้นจากการร่วมประเวณีนิรโทษ ต้องนับระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่านั้นก่อน จะเรียงตามลำดับไม่ได้และต้องให้อิดดะฮ์ที่มีอยู่เดิมจำต้องสะดุดหยุดอยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่ได้มีการร่วมประเวณีที่ทำให้เกิดอิดดะฮ์ใหม่จนกระทั่งผู้ร่วมประเวณีนั้นได้แยกจากกัน แต่ถ้าหญิงนั้นมีครรภ์จากการร่วมประเวณีนิรโทษนั้น ให้พ้นระยะอิดดะฮ์หญิงมีครรภ์นั้น

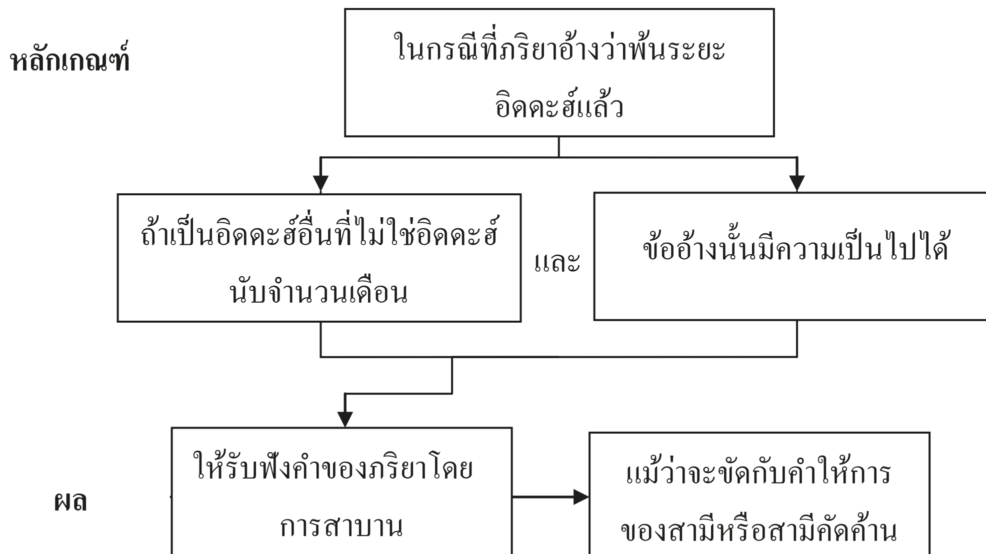
เสียก่อน จึงจะเริ่มนับระยะอิดดะฮ์อื่น เช่น กรณีชายได้สมรสกับหญิงที่ยังอยู่ในอิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่าของชายอื่น โดยเข้าใจผิดคิดว่า สามารถทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย และทั้งสองได้ร่วมประเวณีกัน หลังจากร่วมประเวณีจึงได้รู้ความจริง และก็ได้แยกจากกัน ดังนั้น อิดดะฮ์เดิมคืออิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่าได้สดุดหยุดอยู่ตั้งแต่มีการร่วมประเวณีกันระหว่างชายหญิงนั้น จนกระทั่งทั้งสองได้แยกจากกัน จึงได้นับต่อจนครบสมบูรณ์แล้วต่อด้วยอิดดะฮ์อันเกิดจากการร่วมประเวณีนั้น แต่ถ้าการร่วมประเวณีในการสมรสที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายนั้น ได้ทำให้หญิงนั้นมีครรภ์ ต้องรอให้พ้นระยะอิดดะฮ์หญิงมีครรภ์นั้นเสียก่อน จึงจะเริ่มนับระยะอิดดะฮ์เดิมต่อ

๓. ความในวรรคสี่ เป็นกรณีของการเกิดอิดดะฮ์ซ้อนขึ้นมาจากชายคนเดียวเช่นเดียวกันกับวรรคแรกแต่เป็นเรื่องของการขอคืนดีของชายนั้น ในขณะที่อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ซึ่งเหลืออยู่ในขณะเกิดอิดดะฮ์อื่นได้หมดสิ้นไปแล้ว ซึ่งไม่สามารถทำได้แม้ระยะเวลาของอิดดะฮ์อื่นซึ่งเกิดขึ้นทีหลังยังไม่หมดก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามชายนั้นซึ่งเคยเป็นสามีมีสิทธิสมรสใหม่กับภริยาผู้อยู่ในอิดดะฮ์นั้นได้โดยไม่ต้องรอให้ระยะอิดดะฮ์อื่นนั้นหมดก่อน-เช่น อิดดะฮ์แรกเป็นอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ซึ่งจะหมดในวันที่ ๓๐ ของเดือน ต่อมายังไม่ทันถึงวันที่ ๓๐ นั้น ได้เกิดอิดดะฮ์อื่นขึ้นอีกซึ่งเป็นอิดดะฮ์ที่เกิดจากการร่วมเพศ นิรโทษ ต่อมาหลังจากวันที่ ๓๐ นั้น มาสองวันชายนั้นซึ่งเคยเป็นสามีทำการขอคืนดี เช่นนี้ การคืนดีนั้นไม่มีผลตามกฎหมายแม้ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ครั้งที่สอง แต่ชายนั้นสามารถทำการสมรสใหม่กับภริยาผู้อยู่ในอิดดะฮ์นั้นได้ โดยไม่ต้องรอให้อิดดะฮ์ครั้งที่สองนั้นหมดก่อน

๔. ความในวรรคท้าย เกิดอิดดะฮ์ซ้อนขึ้นมาจากชายสองคนขึ้นไปเช่นเดียวกันกับวรรคสอง แต่เป็นเฉพาะเรื่องของสิทธิในตัวภริยาผู้อยู่ในอิดดะฮ์นั้นของชายเจ้าของอิดดะฮ์ที่เกิดขึ้นก่อนซึ่งเป็นอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ หลังการทำการคืนดีในอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นแล้ว ซึ่งไม่มีเลยไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเสพสุขทางเพศ สิทธิในการสัมผัส หรือสิทธิในการมองเอาเราะฮ์ของภริยานั้น จนกว่าอิดดะฮ์ที่เกิดขึ้นทีหลังนั้นจะหมดสิ้นไป

ข้อ ๓๐๔ ในกรณีที่ภริยาอ้างว่าพ้นระยะอิดดะฮ์แล้ว ถ้าเป็นอิดดะฮ์อื่นที่ไม่ใช่อิดดะฮ์นับจำนวนเดือนและข้ออ้างนั้นมีความเป็นไปได้ให้รับฟังคำของภริยาโดยการสาบาน แม้ว่าจะขัดกับคำให้การของสามีหรือสามีคัดค้าน

การรับฟังกรณีที่ภริยาอ้างว่าพ้นจากระยะอิดดะฮ์แล้ว

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นเรื่องของการรับฟังคำภริยา ในกรณีที่ภริยาเป็นผู้อ้างว่าพ้นระยะอิดดะฮ์แล้ว และอิดดะฮ์นั้นเป็นอิดดะฮ์อื่นที่มิใช่อิดดะฮ์นับจำนวนเดือน เช่น อิดดะฮ์ผู้ตั้งครรภ์ ตามความในข้อ ๒๙๙ (๑) และข้ออ้างนั้นมีความเป็นไปได้ เช่น ในกรณีอ้างว่าคลอดบุตรแล้ว ความเป็นไปได้ คือ ต้องพ้นระยะเวลา ๖ เดือน กับ ๒ วินาที ไปแล้วนับจากตั้งครรภ์ และในการกรณีของการนับช่องว่างระหว่างประจำเดือน ความเป็นไปได้ก็คือ ระยะเวลาต้องผ่านพ้นไป ๓๒ วัน กับ ๒ วินาที นับจากถูกหย่าในกรณีที่ภริยานั้นถูกหย่าในขณะอยู่ในช่องว่างประจำเดือน แต่ถ้าถูกหย่าในขณะมีประจำเดือน ความเป็นไปได้ก็คือระยะเวลาต้องผ่านพ้นไป ๔๗ วัน กับ ๒ วินาที นับจากถูกหย่า ซึ่งต้องรับฟังคำของภริยาโดยการสาบาน แม้จะขัดกับคำให้การของสามีหรือสามีคัดค้าน ส่วนอิดดะฮ์ที่นับจำนวนเดือนก็ต้องรับฟังคำพยานตามหลักทั่วไปในการรับฟังพยานหลักฐาน

ข้อห้ามรับฟังหญิงที่อ้างว่าขณะสมรสกับสามีใหม่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ของสามีเก่า

ข้อ ๓๑๐ ห้ามรับฟังคำของหญิงที่อ้างภายหลังจากได้สมรสกับสามีใหม่แล้วว่าในขณะที่ตนสมรสกับสามีคนใหม่ตนยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ของสามีเก่า

การรับฟังกรณีภริยาอ้างหลังการหย่าว่าได้ร่วมประเวณีกับสามีในระหว่างสมรส

ในกรณีที่ภริยาได้อ้างหลังจากการหย่าว่าตนได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้วในระหว่างสมรส แต่สามีปฏิเสธคำอ้างนั้น ให้รับฟังคำของสามีโดยการสาบานแต่ภริยานั้นจะต้องอยู่ในอิดดะฮ์ แม้ภริยาจะกลับคำให้การในภายหลัง

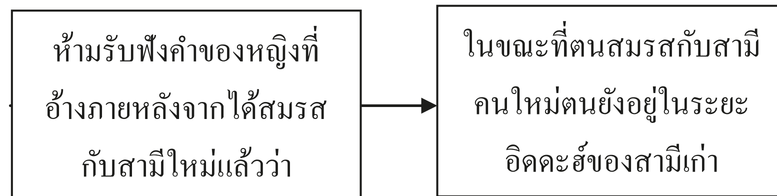
การรับฟังกรณีสามีอ้างว่าการสมรสของภริยาคู่หย่ากับสามีใหม่ไม่มีผล

ในกรณีที่สามีอ้างว่าการสมรสของภริยาคู่หย่าของตนกับสามีใหม่ไม่มีผลตามกฎหมายเนื่องจากตนได้ทำการคืนดีกับภริยาก่อนการสมรสนั้น ให้รับฟังคำของสามี ถ้าสามีมีพยานยืนยัน หรือภริยาและสามีใหม่ยอมรับตามคำอ้างของสามี

ในกรณีตามความวรรคก่อน ถ้าสามีใหม่ปฏิเสธ ให้ฟังคำสามีใหม่โดยการสาบาน

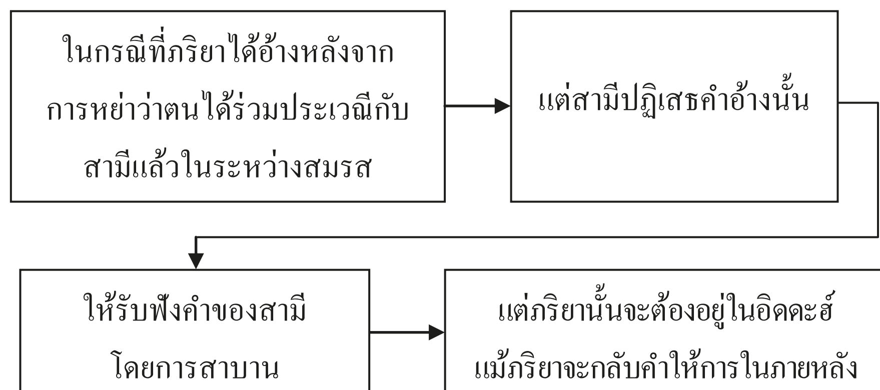
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

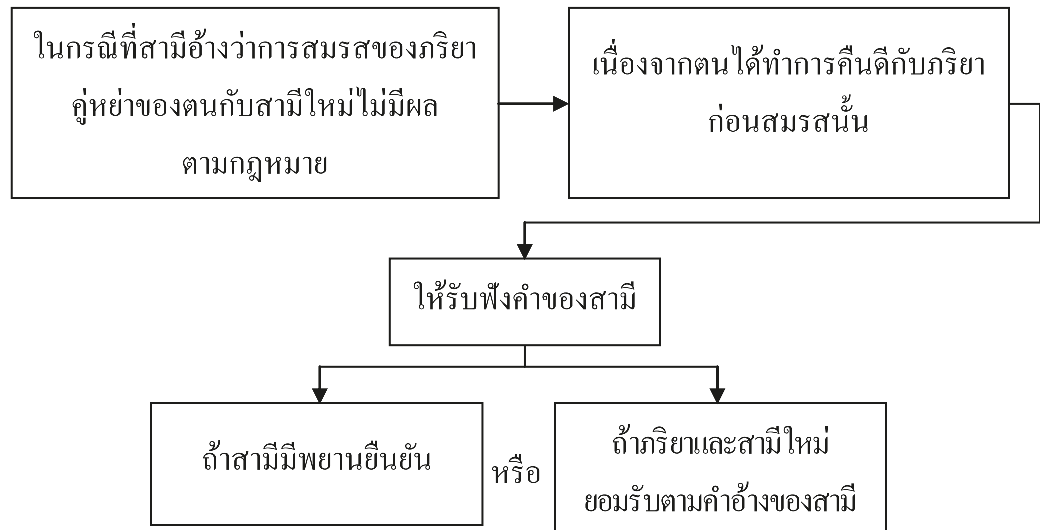
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

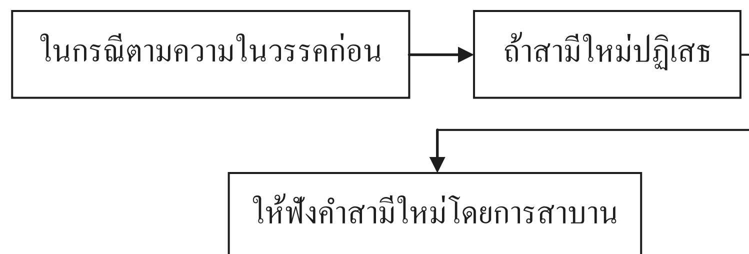
วรรคสาม

หลักเกณฑ์

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๒. "การหย่า" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖

๓. "ร่วมประเวณี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)

๔. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๕. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๖. "การคืนดี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๙๘

ข้อพิจารณา

๑. ความในวรรคแรก เป็นเรื่องของการห้ามรับฟังคำของหญิงซึ่งเคยมีสามีมาก่อนการสมรสกับสามีปัจจุบัน ที่อ้างโดยไม่มีพยานหลักฐานยืนยัน ภายหลังจากที่ได้สมรสกับสามีใหม่แล้วว่าในขณะที่ตนสมรสกับสามีคนใหม่ตนยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ของสามีเก่า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกฎหมายถือว่าการยอมสมรสกับสามีคนใหม่ของภริยานั้นเท่ากับเป็นการยอมรับโดยปริยายว่าตนไม่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ของสามีเก่าแล้ว

และการที่หญิงนั้นมาอ้างภายหลังว่าในขณะทำการสมรสใหม่ตนยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ของสามีเก่า ก็เพื่อต้องการให้การสมรสใหม่ดังกล่าวนั้นตกเป็นโมฆะเท่านั้น จึงไม่มีน้ำหนักพอที่จะรับฟัง

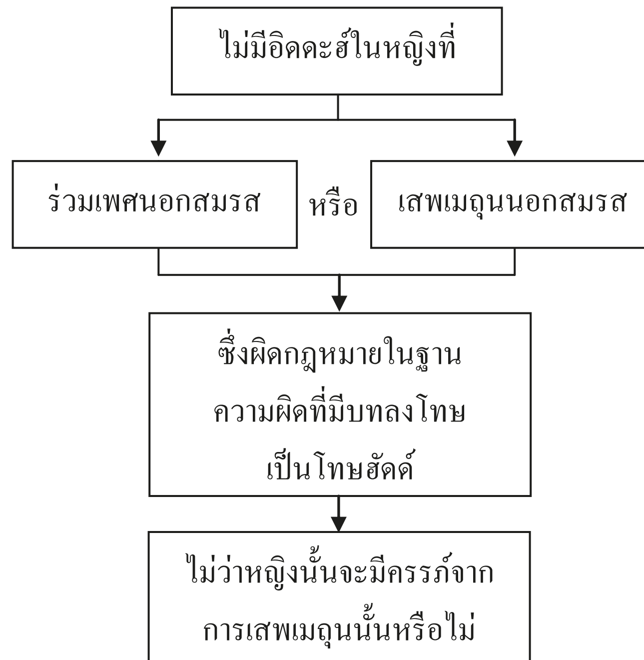
๒. ความในวรรคสอง เป็นกรณีที่ภริยาที่หย่าขาดจากสามีแล้วได้อ้างโดยไม่มีพยานหลักฐานยืนยัน หลังจากการหย่านั้นว่าตนได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้วในระหว่างสมรส แต่สามีปฏิเสธคำอ้างนั้นโดยที่ไม่มีพยานหลักฐานยืนยันเช่นกัน ซึ่งในกรณีเช่นนี้ กฎหมายให้รับฟังคำของสามีโดยการสาบาน (ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกฎหมายเห็นว่า ในเรื่องนี้ นอกจากภริยาแล้ว ยังมีสามีอีกหนึ่งคนที่รู้เรื่องนี้ดีที่สุดและไม่ได้เป็นผู้อ้าง จึงทำให้การยอมสาบานของสามีเป็นสิ่งที่เพียงพอแล้วต่อการที่จะนำมายืนยันคำของสามี ซึ่งทำให้ คำของสามีมีน้ำหนักมากกว่าคำของภริยาที่แม้จะเป็นผู้รู้เรื่องนี้ดีที่สุดแต่ก็เป็นผู้อ้างซึ่งมีหน้าที่นำหลักฐานมายืนยัน แต่กลับไม่มี) และภริยานั้นจะต้องอยู่ในอิดดะฮ์ของการหย่านั้น แม้จะกลับคำให้การในภายหลัง (เพราะการอยู่ในอิดดะฮ์ไม่ได้ทำให้สามีเสียประโยชน์ และไม่มีพยานหลักฐานที่จะชี้ให้เห็นเป็นอย่างอื่น จึงต้องให้เป็นไปตามที่ภริยาอ้าง หรือนำคำของภริยามาบังคับกับตัวภริยาเอง)

๓. ความในวรรคสามและวรรคสี่ เป็นกรณีที่สามีอ้างว่าการสมรสของภริยาคู่หย่าของตนกับสามีใหม่ไม่มีผลตามกฎหมายเนื่องจากตนได้ทำการคืนดีกับภริยาก่อนการสมรสนั้น ซึ่งในกรณีเช่นนี้ กฎหมายกำหนดให้ต้องรับฟังคำของสามีโดยมิต้องมีการสาบาน ถ้าสามีมีพยานยืนยัน หรือภริยาและสามีใหม่ยอมรับตามคำอ้างของสามี อาจเป็นเพราะไม่มีผู้ใดโต้แย้ง จึงถือว่ามีน้ำหนักพอที่จะต้องรับฟัง แต่ถ้าสามีอ้างโดยไม่มีพยานยืนยันและสามีใหม่ปฏิเสธ กฎหมายกำหนดให้ต้องฟังคำสามีใหม่โดยการสาบาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ว่า ในกรณีที่มีการขัดแย้ง ถ้าโจทก์หรือผู้อ้างข้อเท็จจริงไม่มีพยานที่รับฟังได้ ต้องรับฟังคจำเลยหรือผู้โต้แย้งโดยการสาบาน

ไม่มีอิดดะฮ์ในหญิงที่ร่วมเพศหรือเสพเมถุนซึ่งผิดกฎหมายที่มีโทษฮัดด์

ข้อ ๓๑๑ ไม่มีอิดดะฮ์ในหญิงที่ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนอกสมรสซึ่งผิดกฎหมายในฐานความผิดที่มีบทลงโทษเป็นโทษฮัดด์ ไม่ว่าหญิงนั้นจะมีครรภ์จากการเสพเมถุนนั้นหรือไม่

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘
๒. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑๖๖
๓. "เสพเมถุน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๒)
๔. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)
๕. "โทษฮัดด์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๒)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นกรณีของการร่วมเพศหรือเสพเมถุนนอกสมรสซึ่งผิดกฎหมายในฐานความผิดที่มีบทลงโทษเป็นโทษฮัดด์ ซึ่งกฎหมายถือว่าไม่เป็นเหตุแห่งการเกิดอิดดะฮ์ ไม่ว่าหญิงที่เป็นผู้กระทำหรือถูกกระทำ จะมีครรภ์จากการร่วมเพศหรือเสพเมถุนนั้นหรือไม่ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกฎหมายจะไม่ให้เกียรติแก่ผู้ที่ตั้งใจละเมิดกฎหมาย ส่วนการร่วมเพศหรือเสพเมถุนที่เกิดในขณะที่สามีภริยากลับไปอยู่ร่วมกันอีกโดยผิดกฎหมายหลังหย่าจากกัน ไม่ถือเป็นการร่วมเพศหรือเสพเมถุนตามความในข้อนี้ เพราะเป็นการร่วมเพศหรือเสพเมถุนนอกสมรสที่ผิดกฎหมายใน

ฐานความผิดที่ไม่มีบทลงโทษเป็นโทษฮัดด์ แม้จะเป็นการผิดประเวณีแต่สภาพการณ์ไม่เหมือนกับการผิดประเวณีทั่วไป ซึ่งถ้าเป็นการร่วมเพศหรือเสพเมถุนนอกสมรสที่ผิดกฎหมายในฐานความผิดที่ไม่มีบทลงโทษเป็นโทษฮัดด์เช่นนี้ กฎหมายถือว่าเป็นเหตุแห่งการเกิดอิดดะฮ์

อนึ่ง การร่วมเพศหรือเสพเมถุนนอกสมรสมีหลายระดับ คือ

๑. การร่วมประเวณีที่กฎหมายไม่ถือเป็นความผิด อันได้แก่ การร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษ

๒. การร่วมเพศหรือเสพเมถุนนอกสมรสที่ผิดกฎหมายในฐานความผิดที่ไม่มีบทลงโทษเป็นโทษฮัดด์ ด้วยเหตุที่ถือว่าได้กระทำไปเพราะห้ามใจไม่อยู่เนื่องจากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้กระทำเช่นนั้นที่สืบเนื่องมาจากบทบัญญัติของกฎหมาย เช่นการร่วมเพศหรือเสพเมถุนนอกสมรสของ ชายหญิงที่เคยเป็นสามีภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมายกันมาก่อน และกลับไปอยู่ด้วยกันอีกโดยผิดกฎหมาย หรือชายหญิงที่หย่าขาดจากกันแล้วแต่ยังอยู่บ้านเดียวกัน

๓. การร่วมเพศหรือเสพเมถุนนอกสมรสซึ่งผิดกฎหมายในฐานความผิดที่มีบทลงโทษเป็นโทษฮัดด์ อันได้แก่ การร่วมเพศหรือเสพเมถุนนอกสมรสในขณะที่ไม่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้กระทำเช่นนั้น หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้กระทำเช่นนั้น แต่เป็นสภาพแวดล้อมที่ไม่ได้มีความสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น ชายหญิงอยู่บ้านคนละหลังไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกันแต่ได้ร่วมประเวณีกัน หรือชายหญิงที่ไม่เคยเป็นสามีภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมายมาก่อนได้มาอยู่กินกันอย่างผิดกฎหมายและได้ร่วมประเวณีกัน

ข้อ ๓๑๒ ในกรณีที่ภริยายังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ และสามีภริยานั้นได้กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาโดยผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะมีการร่วมเพศหรือเสพเมถุนกันหรือไม่ หรือสามีได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกับภริยานั้นในทุกกรณีโดยที่ไม่ได้กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาอีกจะมีผล ดังนี้

ผลของการที่สามีภริยากลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันโดยผิดกฎหมายหรือเพียงแต่ร่วมเพศหรือเสพเมถุนขณะภริยาอยู่ในระยะอิดดะฮ์ร็อจอียะฮ์

(๑) สามีมีสิทธิคืนดีกับภริยานั้นได้ภายในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้น โดยในกรณีของการคืนดีนี้อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์จะไม่สะดุดหยุดลง

(๒) ถ้าในอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นภริยาตั้งครรภ์ ก่อนสิ้นสุดการตั้งครรภ์ สามีมีสิทธิคืนดีกับภริยาได้ทุกเมื่อ

(๓) อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์จะสะดุดหยุดอยู่จนกว่าสามีนั้นจะแยกจากภริยาและมีเจตนาที่จะไม่กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยากับภริยานั้นอีก ยกเว้นกรณีขอคืนดีตามความใน (๑)

(๔) เมื่อสามีแยกจากภริยาตามความใน (๓) ให้นับระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นต่อไปโดยนับรวมกับที่นับมาแล้วก่อนที่จะมีการสะดุดหยุดอยู่ตามความใน (๓) เมื่อครบแล้วจึงจะถือว่าพ้นระยะอิดดะฮ์นั้น

(๕) เมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นไปแล้ว สามีจะกลับคืนเป็นสามีภริยากันกับภริยาได้ก็แต่โดยการสมรสใหม่เท่านั้น

(๖) ภริยาจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อ

(ก) พ้นระยะอิดดะฮ์ของสามีที่ทำการนับใหม่ โดยเริ่มนับตั้งแต่วันถัดจากวันที่สามีแยกจากภริยาตามความใน (๓) ในกรณีที่มีการกลับไปอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาอีกโดยผิดกฎหมาย หรือนับตั้งแต่วันถัดจากวันที่มีการร่วมเพศหรือเสพเมถุนระหว่างภริยากับสามีครั้งหลังสุด ในกรณีที่ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกันโดยที่ไม่ได้กลับไปอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาอีก

(ข) สิ้นสุดการตั้งครรภ์ไม่ว่าครรภ์นั้นจะมีตั้งแต่เมื่อใด

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

ในกรณีที่ภริยายังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์

และ

สามีภริยานั้นได้กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาโดยผิดกฎหมาย

หรือ

สามีภริยานั้นไม่ได้กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาอีก

ไม่ว่าจะมีการร่วมเพศกันหรือไม่ หรือ ไม่ว่าจะมีการเสพเมถุนกันหรือไม่

สามีได้ร่วมเพศกับภริยานั้นในทุกกรณี หรือ สามีได้เสพเมถุนกับภริยานั้นในทุกกรณี

มีผล ๖ประการ ดังนี้

(๑) สามีมีสิทธิคืนดีกับภริยานั้นได้ภายในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้น → ในกรณีของการคืนดีนี้อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์จะไม่สะดุดหยุดลง

(๒) ถ้าในอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นภริยาตั้งครรภ์ → ก่อนสิ้นสุดการตั้งครรภ์สามีมีสิทธิคืนดีกับภริยาได้ทุกเมื่อ

(๓) อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์จะสะดุดหยุดอยู่จนกว่าสามีนั้น → จะแยกจากภริยา และ มีเจตนาที่จะไม่กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยากับภริยานั้นอีก → ยกเว้นกรณีขอคืนดีตามความใน (๑)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๔) เมื่อสามีแยกจากภริยาตามความใน (๓) → ให้นับระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นต่อไปโดยนับรวมกับที่นับมาแล้ว → ก่อนที่จะมีการสะดุดหยุดอยู่ตามความใน (๓) เมื่อครบแล้วจึงจะถือว่าพ้นระยะอิดดะฮ์นั้น

(๕) เมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นไปแล้ว → สามีจะกลับคืนเป็นสามีของภริยาได้ก็แต่โดยการสมรสใหม่เท่านั้น

(๖) ภริยาจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อ

- (ก) พ้นระยะอิดดะฮ์ของสามีที่ทำการนับใหม่
  - โดยเริ่มนับตั้งแต่วันถัดจากวันที่สามีแยกจากภริยาตามความใน (๓) → กรณีที่มีการกลับไปอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาอีกโดยผิดกฎหมาย
  - นับตั้งแต่วันถัดจากวันที่มีการร่วมเพศหรือเสพเมถุนระหว่างภริยากับสามีครั้งหลังสุด → กรณีที่ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกันโดยที่ไม่ได้กลับไปอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาอีก
- (ข) สิ้นสุดการตั้งครรภ์ ไม่ว่าครรภ์นั้นจะมีตั้งแต่เมื่อใด

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะฮ์รือจญูอียะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๒)

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๔. "เสพเมถุน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๒)

๕. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๖. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นกรณีของการกลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาโดยผิดกฎหมายของสามีกับภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในอิดดะฮ์รือจญูอียะฮ์ ไม่ว่าจะมีการร่วมเพศหรือเสพเมถุนกันหรือไม่ หรือการได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกันของสามีภริยานั้นในทุกกรณี (เช่น ไม่ว่าจะเป็นการเสพเมถุนที่ผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย) โดยที่ไม่ได้กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาอีก ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีผลดังนี้

๑. ในขณะกลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาโดยผิดกฎหมายนั้นหรือหลังจากได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกันของสามีภริยานั้น สามีมีสิทธิคืนดีกับภริยาได้ทุกเวลา ถ้ายังอยู่ภายในระยะอิดดะห์รือจอีย์ยะฮ์ (เช่นเดียวกับกรณีที่ไม่ได้มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น) และในกรณีของการคืนดีนี้ อิดดะห์รือจอีย์ยะฮ์จะไม่สะดุดหยุดลงหรือจบสิ้นไปด้วยเหตุแห่งการร่วมเพศหรือเสพเมถุนกัน หรือการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาดังกล่าว หรือเปลี่ยนเป็นอิดดะฮ์อื่น เหมือนกับในกรณีอื่น ๆ ตามความในข้อ ๓๐๘ เช่น ถ้าระยะอิดดะฮ์รือจญูอียะฮ์สามเดือนก็สามารถคืนดีได้ตลอดเวลาภายในสามเดือนนั้นโดยไม่ขาดไม่เกิน และไม่สะดุดหยุดอยู่ เพราะไม่มีอิดดะฮ์อื่นใดเกิดขึ้น

๒. ถ้าในขณะที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญูอียะฮ์นั้น ภริยาตั้งครรภ์ (กับสามีนั้นด้วยการร่วมเพศที่ผิดกฎหมายหรือถูกกฎหมาย) ก่อนสิ้นสุดการตั้งครรภ์สามีมีสิทธิคืนดีกับภริยาได้ทุกเมื่อ เนื่องจากอิดดะฮ์รือจญูอียะฮ์เดิมกับอิดดะฮ์ผู้ตั้งครรภ์ได้ปะปนกันแล้ว จึงต้องถือเอาอิดดะฮ์ผู้ตั้งครรภ์เพียงอิดดะฮ์เดียวเท่านั้น

๓. อิดดะฮ์รือจญูอียะฮ์จะสะดุดหยุดอยู่จนกว่าสามีนั้นจะแยกจากภริยา และมีเจตนาที่จะไม่กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยากับภริยานั้นอีก ยกเว้น

กรณีขอคืนดีตามความใน (๑) กล่าวคือ อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ซึ่งจะสะดุดหยุดอยู่จะนำไปใช้กับเรื่องอื่น จากเรื่องการขอคืนดีตาม (๑) เช่น เรื่องการสมรสใหม่ของภริยา

๔. เมื่อสามีแยกจากภริยาตามความใน (๓) ให้นับระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นต่อไปโดยนับรวมกับที่นับมาแล้วก่อนที่จะมีการสะดุดหยุดอยู่ตามความใน (๓) เมื่อครบแล้วจึงจะถือว่าพ้นระยะอิดดะฮ์นั้น กล่าวคือ หลังจากสามีภริยาหยุดการไปอยู่ร่วมกันโดยผิดกฎหมาย ให้เริ่มนับระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นต่อ เมื่อครบแล้วจึงจะถือว่าพ้นระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้น

๕. เมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นไปแล้ว สามีจะกลับคืนเป็นสามีภริยากันกับภริยาได้ ก็แต่โดยการสมรสใหม่เท่านั้น กล่าวคือ เมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นไปแล้วไม่ว่าจะด้วยเหตุตามข้อใดก็ตาม ผลตามกฎหมาย คือ หากจะกลับมาอยู่กินร่วมกันฉันสามีภริยาอีก ก็ต้องสมรสใหม่

๖. ภริยาจะสมรสกับชายอื่นได้ก็ต่อเมื่อ

(ก) พ้นระยะอิดดะฮ์ของสามีที่ทำการนับใหม่ซึ่งเป็นอิดดะฮ์ใหม่ โดยเริ่มนับตั้งแต่วันถัดจากวันที่สามีแยกจากภริยาตามความใน (๓) ในกรณีที่มีการกลับไปอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาอีกโดยผิดกฎหมาย หรือนับตั้งแต่วันถัดจากวันที่มีการร่วมเพศหรือเสพเมถุนระหว่างภริยากับสามีครั้งหลังสุด ในกรณีที่ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกันโดยที่ไม่ได้กลับไปอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาอีก โดยที่อิดดะฮ์เก่านั้นเข้าไปอยู่ในอิดดะฮ์ใหม่ จึงไม่ต้องนับของเก่าต่อจากอิดดะฮ์ใหม่อีกแม้จะยังเหลืออยู่

(ข) สิ้นสุดการตั้งครรภ์ ไม่ว่าครรภ์นั้นจะมีตั้งแต่เมื่อใด

ข้อ ๓๑๓ ในกรณีที่ภริยายังอยู่ในระยะอิดดะฮ์บาอิน

ผลของการที่สามีกลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาโดยผิดกฎหมายหรือเสพเมถุนนิรโทษกับภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์บาอิน

(๑) ถ้าสามีกับภริยาได้กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาโดยผิดกฎหมายไม่ว่าจะมีการร่วมเพศหรือไม่ก็ตาม

(ก) สามีภริยานั้นกลับคืนเป็นสามีภริยากันโดยสมรสใหม่ได้ทุกเมื่อภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

(ข) ภริยาจะสมรสกับชายอื่นได้ก็ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์บาอินนั้นเท่านั้น

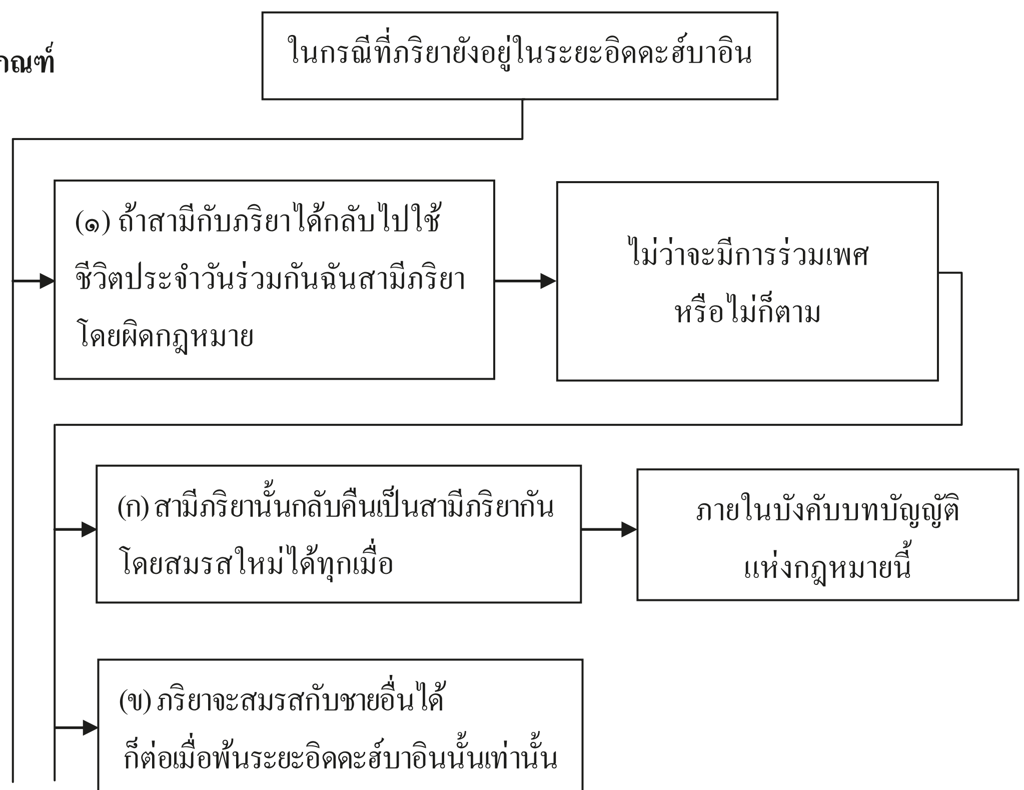
(ค) ในกรณีที่ภริยาตั้งครรภ์ในช่วงกลับไปอยู่ร่วมกันเช่นว่านั้นอิดดะฮ์บาอินนั้นจะสะดุดหยุดอยู่จนสิ้นสุดการตั้งครรภ์

(๒) ถ้าสามีได้เสพเมถุนนิรโทษกับภริยานั้น

(ก) สามีภริยานั้นสมรสกันใหม่ได้ทุกเมื่อภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

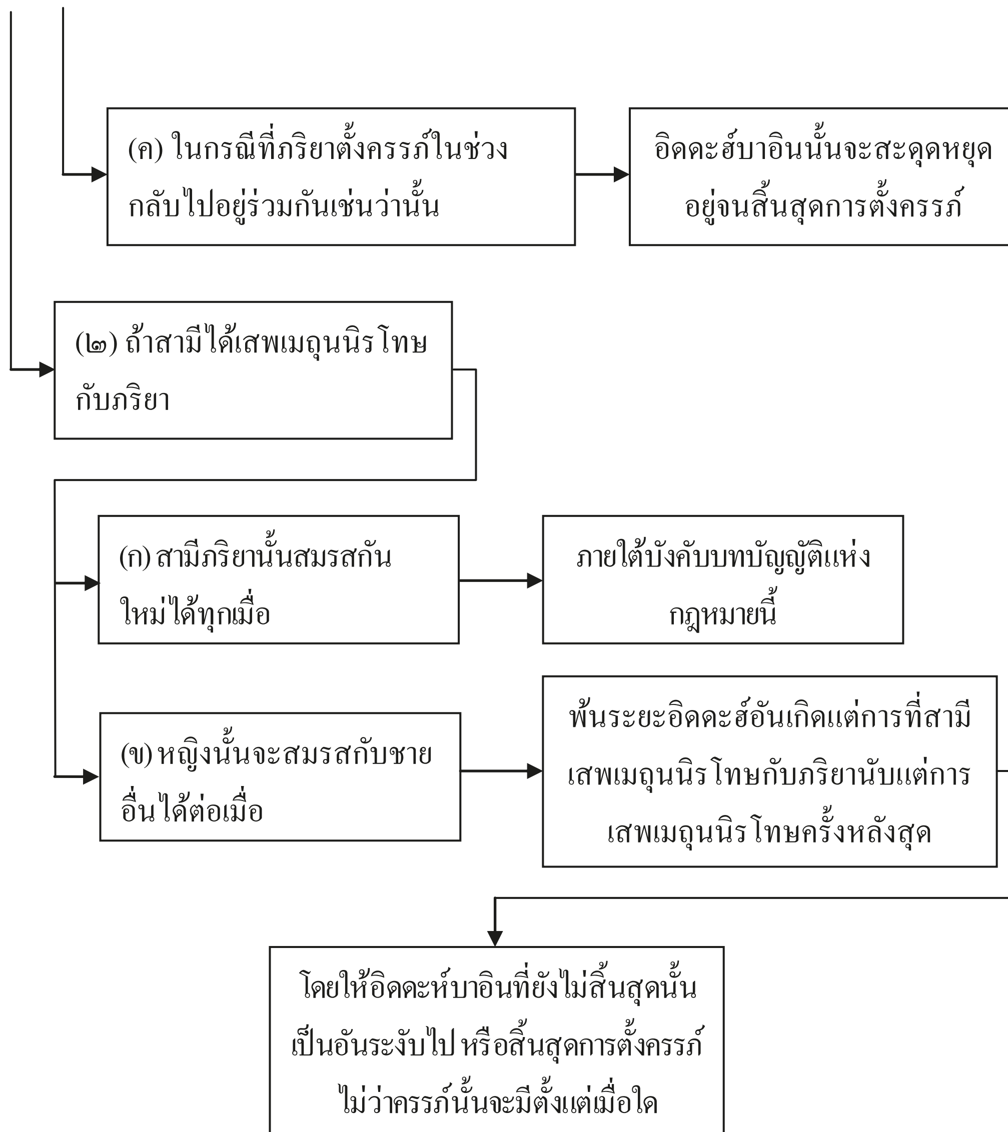
(ข) หญิงนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การที่สามีเสพเมถุนนิรโทษกับภริยานับแต่การเสพเมถุนนิรโทษครั้งหลังสุดโดยให้อิดดะฮ์บาอินที่ยังไม่สิ้นสุดนั้นเป็นอันระงับไป หรือสิ้นสุดการตั้งครรภ์ไม่ว่าครรภ์นั้นจะมีตั้งแต่เมื่อใด

หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "อิดดะห์บาอิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕๓)

๒. "กฎหมาย" หรือ "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. "ร่วมเพศ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๘)

๔. "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

๕. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

ข้อ ๓๑๔ ในกรณีที่ชายเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงที่ไม่ได้อยู่ในระยะอิดดะฮ์ใด ๆ แม้หญิงนั้นจะยังเป็นภริยาของชายอื่น

ผลของการที่ชายเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงที่ไม่ได้อยู่ในระยะอิดดะฮ์

(๑) ถ้าชายนั้นเพียงผู้เดียวที่ได้เสพเมถุนนิรโทษกับหญิงนั้น หญิงนั้น

(ก) สมรสกับชายผู้เสพเมถุนนิรโทษนั้นได้ทุกเมื่อภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย

(ข) สมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษนั้น โดยเริ่มนับระยะอิดดะฮ์ตั้งแต่การเสพเมถุนนิรโทษครั้งหลังสุด หรือเมื่อสิ้นสุดการตั้งครรภ์ ในกรณีหญิงนั้นตั้งครรภ์ และภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย

(๒) ถ้าชายผู้หนึ่งเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงเช่นว่านั้นแล้ว ภายหลังมีชายอีกผู้หนึ่งหรือหลายคนเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงนั้นอีก ชายใดเสพเมถุนนิรโทษก่อนให้นับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายนั้นจนครบสมบูรณ์ก่อน แล้วนับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายนอกนั้นติดต่อกันไปตามลำดับ เว้นแต่หญิงนั้นตั้งครรภ์กับชายที่เสพเมถุนนิรโทษหลังการเสพเมถุนกับคนใดคนหนึ่ง ในกรณีเช่นว่านี้ อิดดะฮ์อันเกิดแต่ชายคนก่อนเป็นอันสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะสิ้นสุดการตั้งครรภ์แล้วจึงนับต่อไปใหม่เท่าที่ยังเหลืออยู่และให้นับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่ชายนอกจากชายนั้นติดต่อกันไปตามลำดับจนกว่าจะสิ้นสุด ซึ่งหญิงนั้นจะสมรสกับ

(ก) ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษก่อนได้ ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายคนหลังแล้ว และภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย

(ข) ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษหลังได้ ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายคนก่อนแล้ว และภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย

(ค) ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษท่ามกลางหรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษทั้งสิ้นแล้ว และภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย

หลักเกณฑ์

ในกรณีที่ชายเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงที่ไม่ได้อยู่ในระยะอิดดะฮ์ใด ๆ แม้หญิงนั้นจะยังเป็นภริยาของชายอื่น

(๑) ถ้าชายนั้นเพียงผู้เดียวที่ได้เสพเมถุนนิรโทษกับหญิงนั้น

(ก) หญิงนั้นสมรสกับชายผู้เสพเมถุนนิรโทษนั้นได้ทุกเมื่อ → ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย

(ข) หญิงนั้นสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อ → พ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษนั้น

โดยเริ่มนับระยะอิดดะฮ์ตั้งแต่

การเสพเมถุนนิรโทษครั้งหลังสุด หรือ เมื่อสิ้นสุดการตั้งครรภ์ในกรณีหญิงนั้นตั้งครรภ์

และภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงห้ามสมรสด้วย

(๒) ถ้าชายผู้หนึ่งเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงเช่นว่านั้นแล้ว → ภายหลังมีชายอีกผู้หนึ่งหรือหลายคนเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงนั้นอีก

ชายใดเสพเมถุนนิรโทษก่อน

ให้นับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายนั้นจนครบสมบูรณ์ก่อน → แล้วนับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายนอกนั้นติดต่อกันไปตามลำดับ

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

เว้นแต่หญิงนั้นตั้งครรภ์กับชายที่เสพเมถุนนิรโทษหลังการเสพเมถุนนิรโทษกับคนใดคนหนึ่ง

↓

ในกรณีเช่นว่านี้

↓

อิดดะฮ์อันเกิดแต่ชายคนก่อนเป็นอันสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะสิ้นสุดการตั้งครรภ์แล้วจึงนับต่อไปใหม่เท่าที่ยังเหลืออยู่

และ

ให้นับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่ชายนอกจากชายนั้นติดต่อกันไปตามลำดับจนกว่าจะสิ้นสุด

↓

ซึ่งหญิงนั้นจะสมรสกับ

↓

(ก) ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษก่อนได้ → ต่อเมื่อพ้นระยะอินดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายคนหลังแล้ว

(ข) ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษหลังได้ → ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายคนก่อนแล้ว

(ค) ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษท่ามกลางหรือชายอื่นได้ → ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษทั้งสิ้นแล้ว

↓

ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย

อธิบายศัพท์

๑. "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

๒. "อิดดะฮ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๙๘

๓. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

กรณีตามความใน (๒) เป็นกรณีที่มีการเสพเมถุนนิรโทษซ้อนกันของชายหลายคน เช่น นาย ก. เสพเมถุนนิรโทษกับนางสาว ข. หลังจากนั้น นาย ง. และนาย จ. ได้เสพเมถุนนิรโทษกับนางสาว ข. เช่นกัน ในกรณีเช่นนี้ ต้องนับระยะอิดดะฮ์นี้คือต้องนับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของนาย ก. จนครบสมบูรณ์ก่อนแล้วจึงจะนับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของนาย ง. และนาย จ. เรียงติดต่อกันไปตามลำดับ ยกเว้นกรณีมีการตั้งครรภ์ เกิดขึ้น เช่น ถ้านางสาว ข. ได้ตั้งครรภ์กับนาย ง. อิดดะฮ์อันเกิดแต่นาย ก. เป็นอันสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะสิ้นสุดการตั้งครรภ์แล้วจึงจะนับอิดดะฮ์ของนาย ก. ที่ยังเหลืออยู่ต่อไปจนครบ และต่อจากนั้นก็จะนับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่นาย จ. ต่อไปสิ้นสุด

ในกรณีดังกล่าวหากนางสาว ข. จะสมรสกับ

(ก) นาย ก. ผู้เสพเมถุนนิรโทษก่อน จะทำได้ก็ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของนาย จ. และนาย ง. แล้วเท่านั้น อีกทั้งต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย

(ข) นาย จ. ผู้เสพเมถุนนิรโทษหลังสุด จะทำได้ก็ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของนาย ก. และของนาย ง. แล้วเท่านั้น อีกทั้งต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย

(ค) นาย ง. ผู้เสพเมถุนนิรโทษท่ามกลางหรือกับชายอื่น จะทำได้ก็ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษทั้งสิ้นแล้วเท่านั้น อีกทั้งต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย

ลักษณะ ๕
ผู้บุพพการีและผู้สืบสันดาน

หมวด ๑
บุตร

บุตรที่เกิดจากการเสพเมถุนนอกสมรสที่ไม่ได้เป็นการเสพเมถุนนิรโทษ

ข้อ ๓๑๕ บุตรที่เกิดจากการเสพเมถุนระหว่างชายกับหญิงนอกสมรส ยกเว้นบุตรที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษ ไม่ถือเป็นบุตรของชายนั้น แต่ถือเป็นบุตรของหญิงผู้เป็นมารดาของบุตรนั้น

ข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรที่เกิดในสมรสหลังเสพเมถุนของสามีภริยาไม่ถึงหกเดือนบริบูรณ์

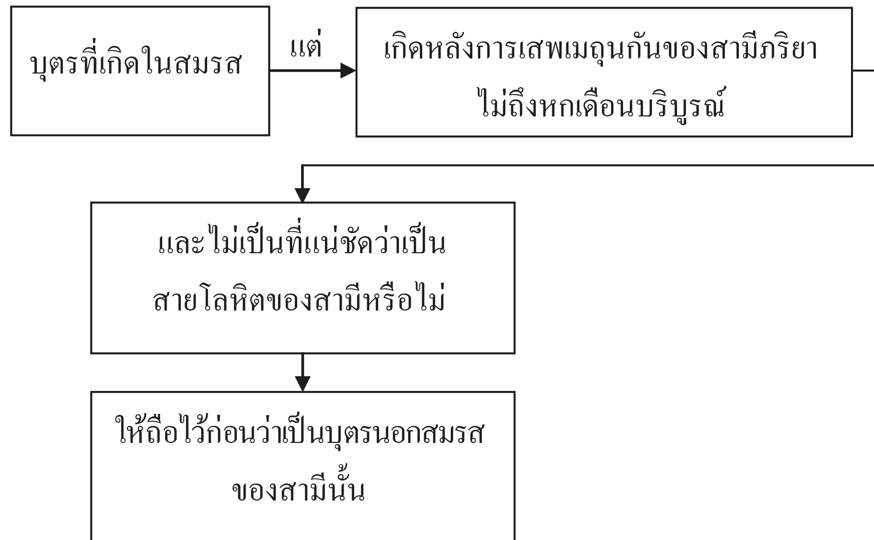
บุตรที่เกิดในสมรส แต่เกิดหลังการเสพเมถุนกันของสามีภริยาไม่ถึงหกเดือนบริบูรณ์ และไม่เป็นที่แน่ชัดว่าเป็นสายโลหิตของสามีหรือไม่ ให้ถือไว้ก่อนว่าเป็นบุตรนอกสมรสของสามีนั้น

วรรคแรก

หลักเกณฑ์
บุตรที่เกิดจากการเสพเมถุนระหว่างชายกับหญิงนอกสมรส
↓
ผล
ไม่ถือเป็นบุตรของชายนั้น → แต่ถือเป็นบุตรของหญิงผู้เป็นมารดาของบุตรนั้น
↓
ข้อยกเว้น
บุตรที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษ

วรรคสอง

อธิบายศัพท์

๑. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๒. "เสพเมถุน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๒)

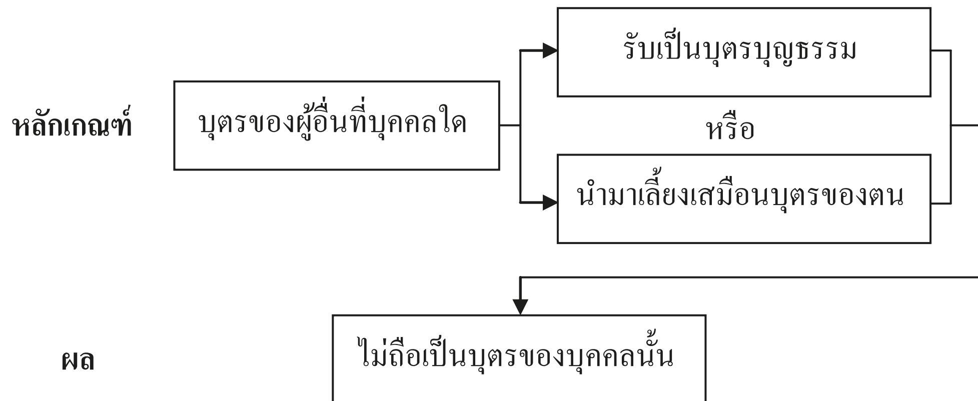
๓. "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๔)

๔. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

ผลของการรับบุตรบุญธรรมหรือนำมาเลี้ยงเสมือนบุตร

ข้อ ๓๑๖ บุตรของผู้อื่นที่บุคคลใดรับเป็นบุตรบุญธรรมหรือนำมาเลี้ยงเสมือนบุตรของตน ไม่ถือเป็นบุตรของบุคคลนั้น

อธิบายศัพท์

"บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

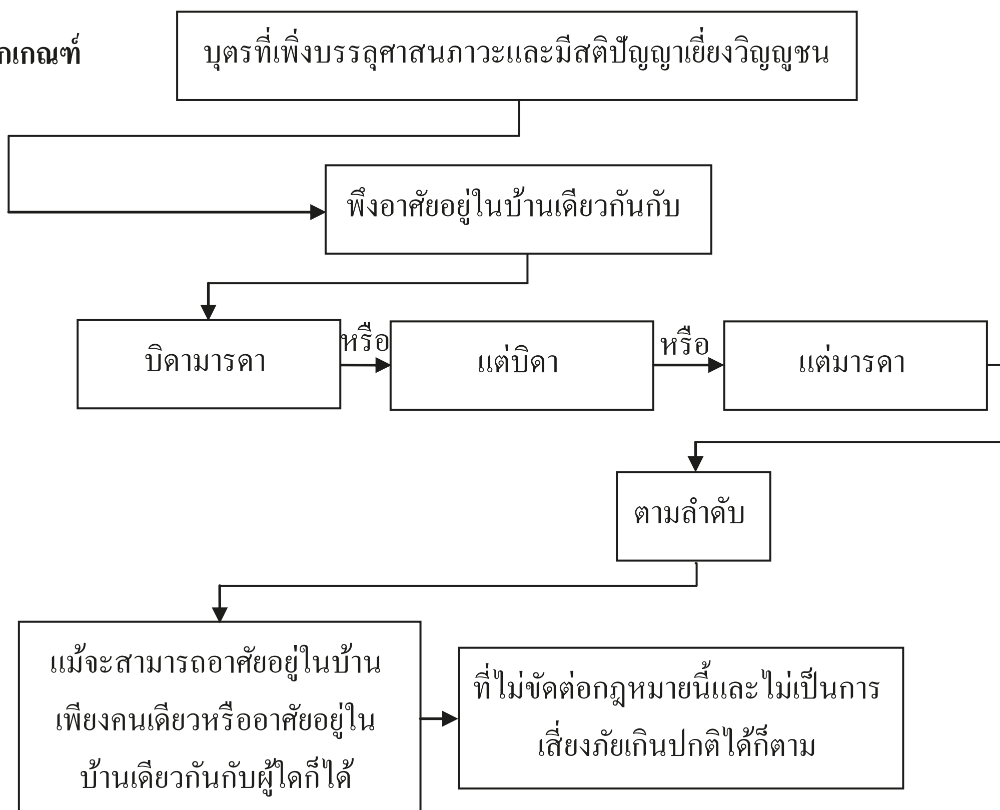
ข้อ ๓๑๗ บุตรที่เพิ่งบรรลุศาสนภาวะและมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน พึงอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับบิดามารดา หรือแต่บิดาหรือแต่มารดาตามลำดับ แม้จะสามารถอาศัยอยู่ในบ้านเพียงคนเดียวหรืออาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับผู้ใดก็ได้ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายนี้และไม่เป็นการเสี่ยงภัยเกินปกติได้ก็ตาม

สถานที่พักอาศัยของบุตรชายและบุตรหญิงที่เพิ่งบรรลุศาสนภาวะและมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

ถ้าการไม่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับบิดามารดาของบุตรเช่นว่านั้นเป็นการเสี่ยงภัยเกินปกติ บุตรนั้นจำต้องอาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือแต่บิดา หรือแต่มารดาตามลำดับ

ถ้าบุตรตามความในวรรคแรกเป็นหญิง บุตรนั้นพึงอาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือแต่มารดาหรือแต่บิดาตามลำดับจนกว่าจะสมรส และถ้าการที่บุตรหญิงไม่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับบิดามารดาดั่งเช่นว่านั้นเสี่ยงต่อการมีข้อครหาที่จะทำให้เสียชื่อเสียง มารดาหรือวลีในการสมรสที่ไม่อาจสมรสด้วยได้ มีสิทธิเอาบุตรหญิงนั้นมาอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับตนได้ แต่ถ้าวลีนั้นเป็นผู้ที่บุตรหญิงนั้นสมรสด้วยได้ วลีนั้นไม่มีสิทธิเอาบุตรหญิงนั้นมาอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับตน แต่มีสิทธิที่จะเอาบุตรหญิงนั้นไปอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัยและเหมาะสมได้

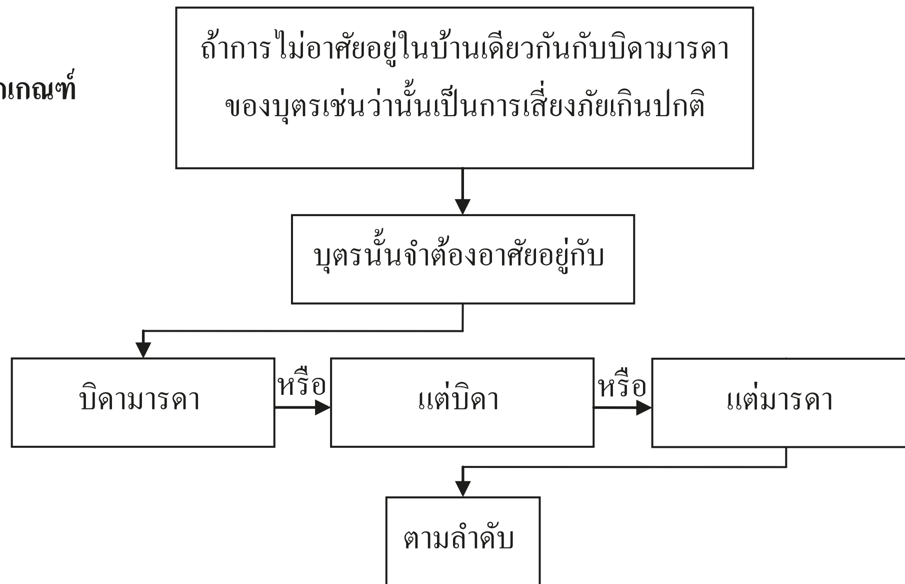
วรรคแรก

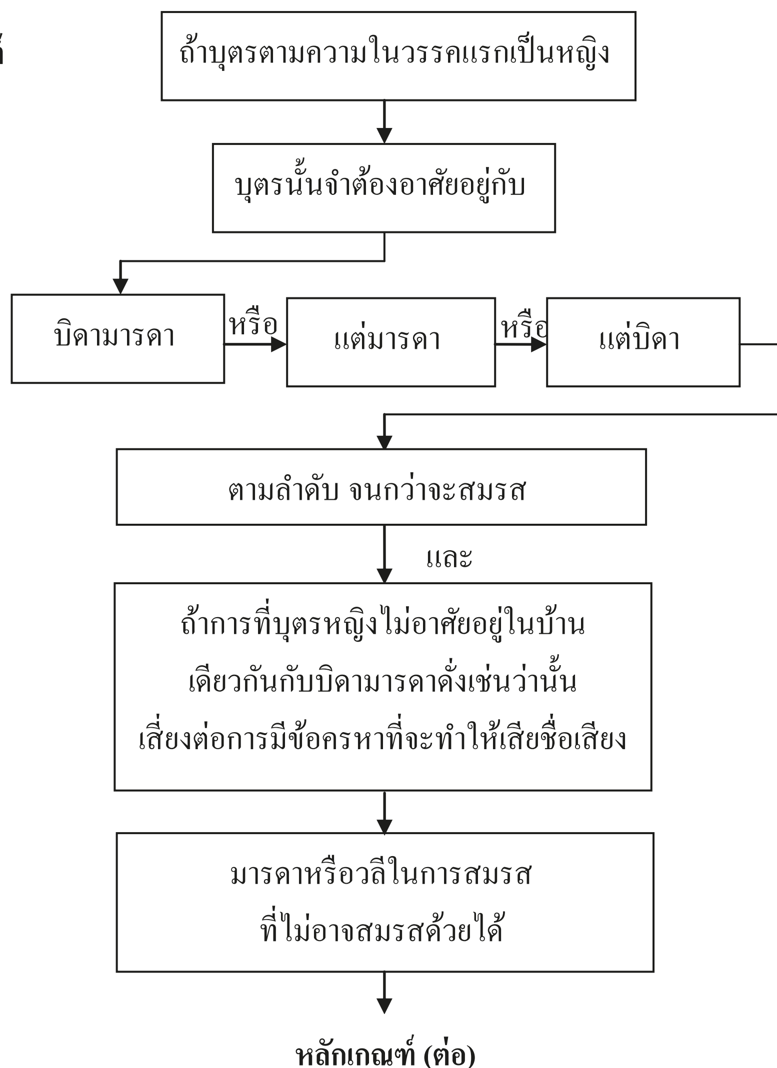
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

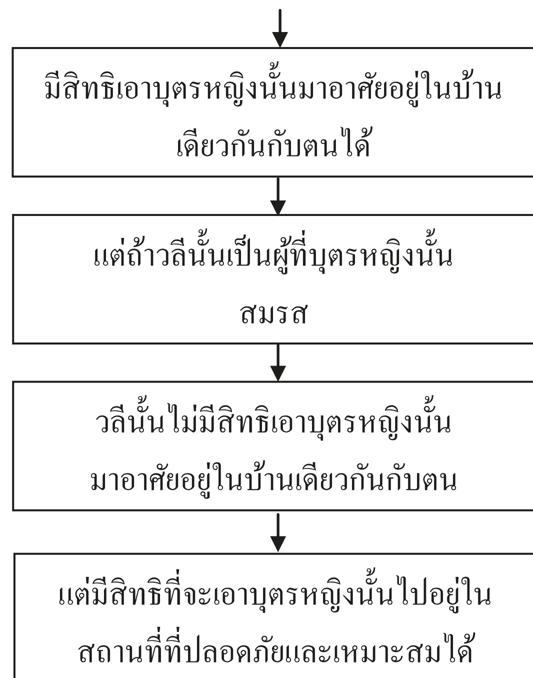
หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๒. "บรรลุศาสนภาวะ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

๓. "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๔. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

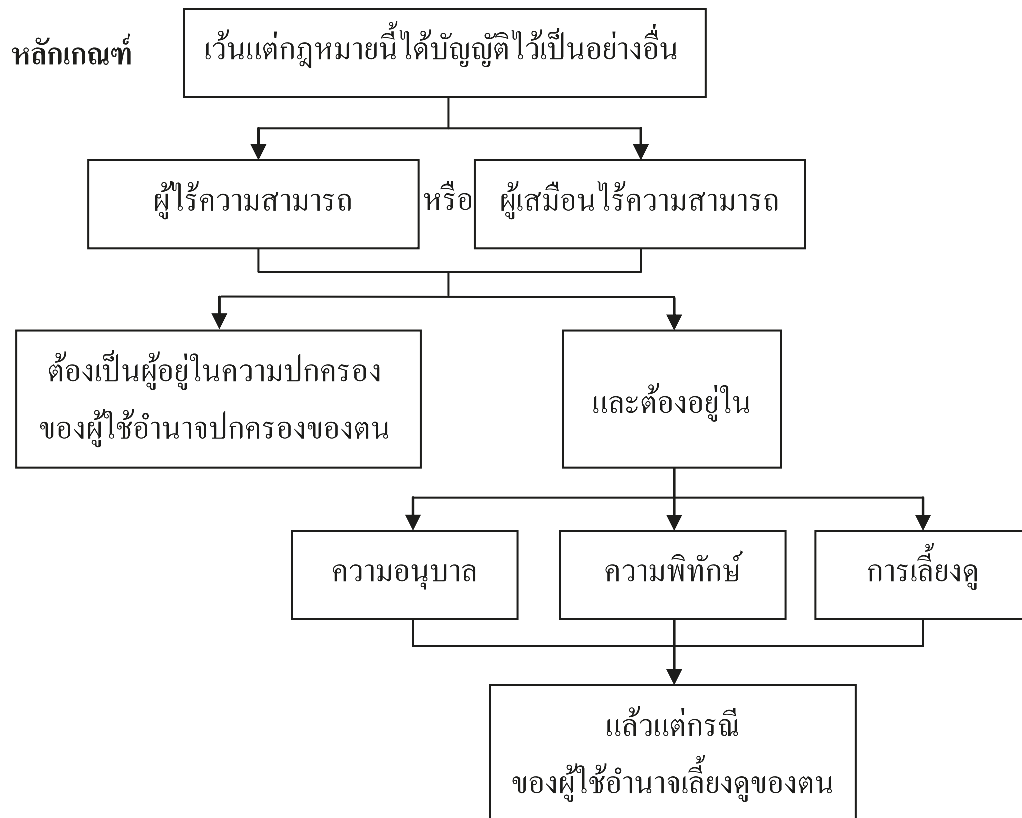
๕. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๖. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

การปกครองและการเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

ข้อ ๓๑๘ เว้นแต่กฎหมายนี้ได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถจะต้องเป็นผู้อยู่ในความปกครองของผู้ใช้อำนาจปกครองของตน และต้องอยู่ในความอนุบาล ความพิทักษ์ หรือการเลี้ยงดู แล้วแต่กรณีของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูของตน

อธิบายศัพท์

๑. “กฎหมายนี้” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. “ผู้ไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๓. “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๔. “ผู้อยู่ในความปกครอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๓

๕. “ผู้ใช้อำนาจปกครอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐

๖. “ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๐

ข้อพิจารณา

ถ้ากฎหมายนี้ไม่ได้บัญญัติว่าให้เป็นอย่างอื่น ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถทุกคนจะต้องเป็นผู้อยู่ในความปกครองของผู้ใช้อำนาจปกครองของตน และต้องอยู่ในความอนุบาล ความพิทักษ์ หรือการเลี้ยงดู แล้วแต่กรณีของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูของตน

ความอนุบาล ความพิทักษ์ หรือความเลี้ยงดูดังกล่าว มีความหมายเดียวกัน คืออำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๒๙ เพียงแต่เรียกต่างกัน ตามสภาพของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ เช่น กรณีเด็กเล็ก ให้เรียกว่าความอนุบาล และเรียกผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูนั้นว่าผู้อนุบาลตามความในข้อ ๓๓๔ วรรคสอง

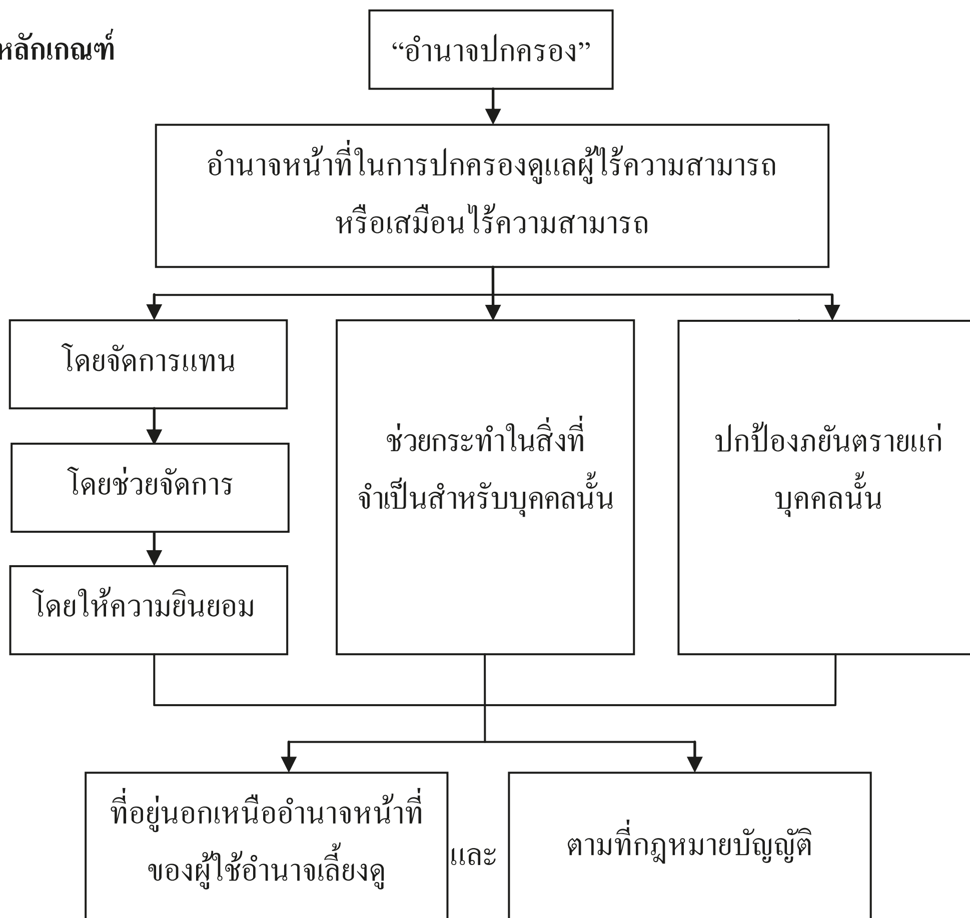
หมวด ๒
อำนาจปกครอง

"อำนาจปกครอง"

ข้อ ๓๑๙ "อำนาจปกครอง" หมายความว่า อำนาจหน้าที่ในการปกครองดูแลผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ โดยจัดการแทน หรือช่วยจัดการหรือให้ความยินยอม แล้วแต่กรณี และช่วยกระทำในสิ่งที่จำเป็นสำหรับบุคคลนั้นรวมทั้งปกป้องภยันตรายแก่บุคคลนั้นที่อยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูและตามที่กฎหมายบัญญัติ

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๒. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑៩)

๓ "ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๐

๔. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

อำนาจปกครองตามความในข้อนี้ เป็นอำนาจปกครองตัวบุคคล เป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของอำนาจปกครองตามกฎหมายนี้ ที่มีอยู่สองประเภท คือ อำนาจปกครองตัวบุคคลเป็นรายบุคคล และอำนาจปกครองทั่วไป (ซึ่งเป็นอำนาจปกครองที่ผู้นำในสังคมต่าง ๆ มีต่อประชาชนทั่วไปของสังคมนั้น ๆ เช่น อำนาจปกครองของผู้ปกครองแห่งรัฐ)

อำนาจปกครองตัวบุคคล เป็นรายบุคคลนี้แบ่งได้เป็น ๒ ชนิด คือ

๑. อำนาจปกครองที่เกี่ยวด้วยทรัพย์สิน ซึ่งหมายถึงอำนาจปกครองที่ว่าด้วยการจัดการทรัพย์สิน เช่น อำนาจปกครองของ ผู้ปกครองผู้เสมือนไร้ความสามารถ

๒. อำนาจปกครองที่เกี่ยวด้วยตัวบุคคล เช่น อำนาจปกครองของ ผู้ปกครองในการสมรส อำนาจปกครองของ ผู้ปกครองผู้เยาว์

ผู้ใช้อำนาจปกครองตัวบุคคล เป็นรายบุคคลนี้ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองดูแลผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ โดยการจัดการแทน โดยการช่วยจัดการ หรือโดยการให้ความยินยอม แล้วแต่กรณี กล่าวคือ อำนาจเหล่านั้นแยกกันแล้วแต่กรณี ว่าแต่ละเรื่องนั้นกฎหมายอนุญาตให้ทำอย่างไร เช่น ในบางกรณีผู้อยู่ในความปกครองสามารถทำได้แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครอง แต่ในบางกรณีผู้ใช้อำนาจปกครองต้องทำการแทน นอกจากนั้น ผู้ใช้อำนาจปกครองดังกล่าว ยังมีอำนาจหน้าที่ในการช่วยกระทำในสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้อยู่ในความปกครอง เช่น การให้การศึกษา รวมทั้งการปกป้องภยันตรายแก่ผู้อยู่ในความปกครองที่อยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู หรือที่เป็นอำนาจหกน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่าเป็นของผู้ใช้อำนาจปกครอง

ข้อ ๓๒๐ "ผู้ใช้อำนาจปกครอง" หมายความว่า ผู้มีสิทธิและหน้าที่ในการใช้อำนาจปกครองตามความในข้อ ๓๑๙

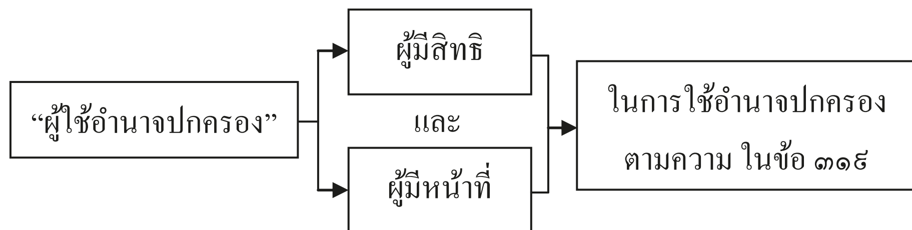
"ผู้ใช้อำนาจปกครอง"

ในกรณีที่ถูกตั้งโดยศาลหรือพินัยกรรมให้เรียกผู้ใช้อำนาจปกครองนี้ว่า "ผู้ปกครอง"

ผู้ใช้อำนาจปกครองตามวรรคแรก ต้องเป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ อยู่ในลำดับแรกสุดของผู้มีสิทธิใช้อำนาจปกครองตามความในข้อ ๓๒๑ และมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒

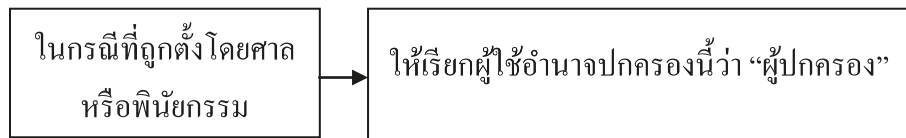
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

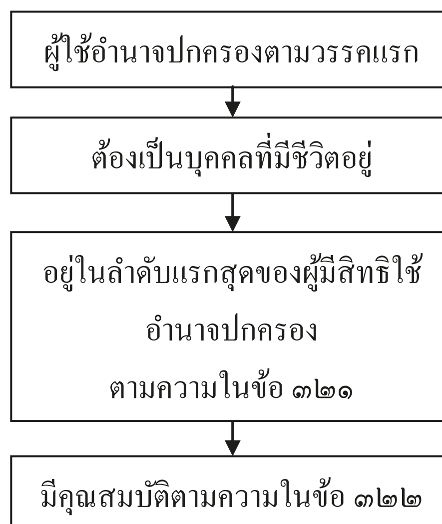
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๑๙

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

เปรียบเทียบผู้ปกครอง
ระหว่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
และกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)**
ผู้ปกครอง **มาตรา ๑๕๘๕** บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและไม่มีบิดามารดาหรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครองเสียแล้วนั้น จะจัดให้มีผู้ปกครองขึ้นในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ก็ได้ ในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วนตามมาตรา ๑๕๘๒ วรรคหนึ่ง ศาลจะตั้งในส่วนที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจปกครองนั้นก็ได้ หรือในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจจัดการทรัพย์สินตามมาตรา ๑๕๘๒ วรรคสอง ศาลจะตั้งผู้ปกครองเพื่อจัดการทรัพย์สินก็ได้	**ผู้ปกครอง** **ข้อ ๓๒๐** “ผู้ใช้อำนาจปกครอง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิและหน้าที่ในการใช้อำนาจปกครองตามความในข้อ ๓๑๙ ในกรณีที่ถูกตั้งโดยศาลหรือพินัยกรรมให้เรียกผู้ใช้อำนาจปกครองนี้ว่า “ผู้ปกครอง” ผู้ใช้อำนาจปกครองตามวรรคแรก ต้องเป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ อยู่ในลำดับแรกสุดของผู้มีสิทธิใช้อำนาจปกครองตามความในข้อ ๓๒๑ และมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒
คุณสมบัติของผู้ปกครอง **มาตรา ๑๕๘๗** บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วอาจถูกตั้งเป็นผู้ปกครองได้ เว้นแต่ (๑) ผู้ซึ่งศาลสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ (๒) ผู้ซึ่งเป็นบุคคลล้มละลาย (๓) ผู้ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะปกครองผู้เยาว์หรือทรัพย์สินของผู้เยาว์ (๔) ผู้ซึ่งมีหรือเคยมีคดีในศาลกับผู้เยาว์ ผู้บุพการีหรือพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่	**คุณสมบัติของผู้ปกครอง** **ข้อ ๓๙๖** “ผู้รับพินัยกรรม” ตามความในข้อ ๓๙๒ (๒) หมายความว่า ผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๘๔ ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติในขณะผู้ทำพินัยกรรมตายดังต่อไปนี้ (๑) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม (๒) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ (๓) มีความน่าไว้วางใจ (๔) มีศักยภาพในการจัดการได้อย่างเป็น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
บิดาหรือมารดากับผู้เยาว์ (๕) ผู้ซึ่งบิดาหรือมารดาที่ตายได้ทำหนังสือระบุชื่อห้ามไว้มิให้เป็นผู้ปกครอง	ธรรมและรวดเร็วพอสมควร ผู้รับพินัยกรรมต้องมีคุณสมบัติตามความในวรรคแรกในขณะผู้ทำพินัยกรรมตาย
ผู้มีอำนาจร้องขอตั้งผู้ปกครอง **มาตรา ๑๕๘๖** ผู้ปกครองตามมาตรา ๑๕๘๕ นั้น ให้ตั้งโดยคำสั่งศาลเมื่อมีการร้องขอของญาติของผู้เยาว์ อัยการ หรือผู้ซึ่งบิดาหรือมารดาที่ตายทีหลังได้ระบุชื่อในพินัยกรรมให้เป็นผู้ปกครอง	**ผู้มีอำนาจร้องขอตั้งผู้ปกครอง** ๑. ญาติ ๒. ผู้มีส่วนได้เสีย ๓. หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ๔. ทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่น ๕. ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง **ข้อ ๓๒๕** ในช่วงเวลาที่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือมีแต่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ทายาทประเภทสองของบุคคลไร้ความสามารถเช่นว่านั้นที่เป็นบุคคลที่ไม่เป็นผู้ฟาสิค สามารถจัดการและบริหารทรัพย์สินของบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถเช่นว่านั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จำเป็นแก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นได้ **ข้อ ๓๒๑ วรรคท้าย** ในกรณีที่ไม่มีบุคคลเช่นว่านั้น หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย ให้ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีของเมืองหรือจังหวัดที่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของผู้นั้นเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองนั้น และดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีนั้นสามารถตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
	เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแทนตนได้ และให้เรียกผู้ใช้อำนาจปกครองนี้ว่า “ผู้ปกครอง”
การตอบรับการเป็นผู้ปกครอง **ไม่มี**	**การตอบรับการเป็นผู้ปกครอง** **ข้อ ๓๙๗** การตอบรับหรือปฏิเสธของผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นมิจำต้องกระทำโดยทันทีที่ได้รับการตั้งหรือผู้ทำพินัยกรรมตาย และการปฏิเสธภายหลังการรับถือเป็นการบอกเลิก **ข้อ ๔๐๐** ในการตอบรับ ผู้รับพินัยกรรมอาจใช้ข้อความที่เป็นคำตอบรับที่มีความหมายชัดเจนว่า ตนได้ยอมรับการตั้งที่ระบุไว้ในพินัยกรรมตามหมวดนี้แล้ว หรือการกระทำหรือแสดงเจตนาใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าตนได้ยอมรับการตั้งเช่นว่านั้นแล้วก็ได้ **ข้อ ๔๐๗** บุคคลคนหนึ่งสามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๙๒ (๒) เพื่อรับการตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถหลายคนในเวลาเดียวกันได้ ถ้าบุคคลนั้นยังมีศักยภาพในการจัดการหรือปกครองอย่างเป็นธรรมและรวดเร็วพอสมควรได้ **ข้อ ๔๐๘** ผู้ถูกตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองโดยพินัยกรรม จะรับเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่ผู้นั้นค่อนข้างมั่นใจว่าถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียแก่กองมรดก สิทธิของผู้รับมรดกในทรัพย์มรดก สิทธิ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
	ของบุคคลภายนอกในกองมรดกหรือทรัพย์สินของผู้อยู่ในการจัดการของผู้นั้น ซึ่งถ้าเป็นดังเช่นว่านี้ผู้ถูกตั้งจำเป็นต้องรับ
อำนาจหน้าที่ผู้ปกครอง - จัดการตรวจทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองและทำบัญชีแสดงทรัพย์สินเหล่านั้นให้เสร็จภายใน ๓ เดือน ถ้ามีเหตุจำเป็นสามารถร้องขอให้ศาลยืดเวลาออกไป แต่ต้องร้องขอก่อนพ้นกำหนดเวลา ๓ เดือน (มาตรา ๑๕๔๒) - ยื่นสำเนาบัญชีทรัพย์สินที่ตนรับรองว่าถูกต้องต่อศาลฉบับหนึ่งภายใน 10 วันนับแต่วันที่ได้ทำบัญชีทรัพย์สินแล้ว (มาตรา ๑๕๔๓) - ต้องแจ้งให้ศาลทราบก่อนที่จะลงมือทำบัญชีทรัพย์สินของผู้อยู่ใต้ปกครอง ในกรณีที่มีหนี้ระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง ไม่ว่าหนี้นั้นจะเป็นคุณหรือโทษต่อผู้ปกครอง (มาตรา ๑๕๔๖) - หาประกันอันสมควร แถลงความเป็นอยู่ของทรัพย์ และมอบคืนทรัพย์สินตามคำสั่งของศาล เมื่อศาลเห็นสมควรโดยลำพัง หรือเมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการร้องขอ (มาตรา ๑๕๔๗) - ถ้าผู้อยู่ในความปกครองได้ทรัพย์สินอันมีค่ามาโดยทางมรดกหรือการให้โดยเสน่หามาตรา ๑๕๔๘ ในระหว่างปกครอง ถ้าผู้อยู่ในปกครองได้ทรัพย์สินอันมีค่ามาโดยทางมรดกหรือการให้โดยเสน่หา ให้นำมาตรา ๑๕๔๒ ถึง	**อำนาจหน้าที่ผู้ปกครอง** **ข้อ ๓๒๘** ผู้ใช้อำนาจปกครองมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (๑) กระทำการแทนหรือให้ความยินยอมผู้อยู่ในความปกครอง ในการจัดการ บริหารและครอบครองทรัพย์สิน และการทำนิติกรรมต่าง ๆ แล้วแต่กรณี (๒) มอบผู้อยู่ในความปกครองให้อยู่ในการเลี้ยงดูแก่ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูและควบคุมดูแลให้ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูทำหน้าที่ตามกฎหมาย (๓) จัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง และจ่ายทานบังคับบุคคลในนามผู้อยู่ในความปกครอง ทั้งนี้ เฉพาะในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองนั้นเป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายให้แก่ผู้อยู่ในความปกครองนั้นด้วยเท่านั้น (๔) จ่ายทานบังคับทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครอง ถ้าผู้อยู่ในความปกครองมีทรัพย์สินที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องจ่ายทานบังคับเช่นว่านั้น (๕) ปกป้องผู้อยู่ในความปกครองจากภยันตรายทั้งปวง และให้การศึกษาอบรมแก่ผู้อยู่ในความปกครองที่เป็นผู้เยาว์ตามสมควร

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
มาตรา ๑๕๔๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม - ทำบัญชีทรัพย์สินส่งต่อศาลปีละครั้ง นับแต่วันเป็นผู้ปกครอง แต่เมื่อศาลได้รับบัญชีปีแรกแล้วจะสั่งให้ส่งบัญชีเช่นว่านั้นในระยะเวลาเกินหนึ่งปีก็ได้ (มาตรา ๑๕๙๘/๑) - เป็นที่ปรึกษาให้แก่ผู้อยู่ในอำนาจปกครอง (มาตรา ๑๕๙๘/๕) **มาตรา ๑๕๗๑** อำนาจปกครองนั้น รวมทั้งการจัดการทรัพย์สินของบุตรด้วย และให้จัดการทรัพย์สินนั้นด้วยความระมัดระวังเช่นวิญญูชนพึงกระทำ **มาตรา ๑๕๙๘/๒** "ผู้ปกครองมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา ๑๕๖๔ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๕๖๗ - กำหนดที่อยู่ของผู้อยู่ในปกครอง - ทำโทษผู้อยู่ในความปกครองตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน - ให้ผู้อยู่ในปกครองทำการงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานนานุรูป - เรียกผู้อยู่ในปกครองคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักขังผู้อยู่ในปกครองไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย - ผู้ปกครองต้องจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองด้วยความระมัดระวัง	(๖) ทำสิ่งใด ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อยู่ในความปกครองตามสมควร ในกรณีการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูก็ดี การจัดการศพก็ดี จ่ายทานบังคับบุคคลก็ดี หรือกรณีอื่น ๆ ในทำนองนี้ก็ดี ถ้าผู้อยู่ในความปกครองมีทรัพย์สินให้จ่ายจากทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครอง แต่ถ้าผู้อยู่ในความปกครองไม่มีทรัพย์สินให้จ่ายจากทรัพย์สินของผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู
ระยะเวลาเริ่มต้นการเป็นผู้ปกครอง **มาตรา ๑๕๙๑** ความเป็นผู้ปกครองนั้นเริ่มตั้งแต่วันทราบคำสั่งตั้งของศาล	**ระยะเวลาเริ่มต้นการเป็นผู้ปกครอง** **ข้อ ๔๑๑** อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ได้ตั้งขึ้นตามความในข้อ ๓๘๖

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
	วรรคสอง จะเกิดขึ้นทันทีที่การกล่าวหรือเขียนข้อความในการตั้ง และการยอมรับการตั้งของผู้ถูกตั้งสิ้นสุดลง
อำนาจในการการตั้งตัวแทนเพื่อทำหน้าที่ **ไม่มี**	**อำนาจในการการตั้งตัวแทนเพื่อทำหน้าที่** **ข้อ ๓๙๔** ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมได้ตั้งผู้จัดการหรือตั้งผู้ปกครองไว้ในพินัยกรรมและยังมอบอำนาจหรืออนุญาตให้ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นตั้งบุคคลอื่นต่อ ให้ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นตั้งบุคคลอื่นตามที่ได้ถูกกำหนดให้ ไม่ว่าจะถูกกำหนดให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจหรือในนามของตนเอง แต่ถ้าในการมอบอำนาจหรืออนุญาตนั้นไม่ได้กำหนดไว้ว่าให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจหรือในนามของตนเอง ให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจ
กรณีผู้ปกครองมีหลายคน **มาตรา ๑๕๙๐** ผู้ปกครองมีได้คราวหนึ่งเพียงคนเดียว แต่ในกรณีมีข้อกำหนดในพินัยกรรมให้ตั้งผู้ปกครองหลายคน หรือเมื่อมีผู้ร้องขอโดยมีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีอำนาจตั้งผู้ปกครองได้ตามจำนวนที่ศาลเห็นว่าจำเป็น ในกรณีที่ตั้งผู้ปกครองหลายคน ศาลจะกำหนดให้ผู้ปกครองเหล่านั้นกระทำการร่วมกันหรือกำหนดอำนาจเฉพาะสำหรับคนหนึ่ง ๆ ก็ได้	**กรณีผู้ปกครองมีหลายคน** **ข้อ ๔๐๖** ในกรณีผู้ปกครองหรือผู้จัดการเช่นว่านั้นมีหลายคน แต่ละคนมีสิทธิและหน้าที่ตามที่ระบุในการตั้ง ในกรณีที่ไม่ได้ระบุสิทธิและหน้าที่นั้นเอาไว้ และเป็นกรณีผู้จัดการหรือผู้ปกครองทั่วไป ให้แต่ละคนมีสิทธิและหน้าที่ร่วมกันแต่แยกกันกระทำ แต่ถ้าเป็นกรณีผู้จัดการเฉพาะเรื่อง ผู้จัดการหรือผู้ปกครองแต่ละคนมีอำนาจเต็มเฉพาะในการจัดการสิ่งที่ตนเป็นผู้จัดการเท่านั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
การสิ้นสุดอำนาจปกครอง **มาตรา ๑๕๙๘/๖** ความปกครองสิ้นสุดลงเมื่อผู้อยู่ในความปกครองตายหรือบรรลุนิติภาวะ **มาตรา ๑๕๙๘/๗** ความเป็นผู้ปกครองสิ้นสุดลงเมื่อผู้ปกครอง (๑) ตาย (๒) ลาออกโดยได้รับอนุญาตจากศาล (๓) เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ (๔) เป็นบุคคลล้มละลาย (๕) ถูกถอนโดยคำสั่งศาล	**การสิ้นสุดอำนาจปกครอง** **ข้อ ๓๒๔** เมื่อผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ พ้นจากสภาพความเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถแล้วแต่กรณี อำนาจปกครองผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นย่อมสิ้นสุดลง **ข้อ ๓๘๗** ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง สามารถถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองและตั้งใหม่ได้ เมื่อผู้นั้นเห็นว่ามีเหตุจำเป็นแก่กรณี
การถอดถอนอำนาจปกครอง **มาตรา ๑๕๙๘/๘** ให้ศาลสั่งถอนผู้ปกครองในกรณีดังต่อไปนี้ (๑) ผู้ปกครองละเลยไม่กระทำการตามหน้าที่ (๒) ผู้ปกครองประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในหน้าที่ (๓) ผู้ปกครองใช้อำนาจหน้าที่มิชอบ (๔) ผู้ปกครองประพฤติมิชอบซึ่งไม่สมควรแก่หน้าที่ (๕) ผู้ปกครองหย่อนความสามารถในหน้าที่จนน่าจะเป็นอันตรายแก่ประโยชน์ของผู้อยู่ในความปกครอง (๖) มีกรณีดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๘๗ (๓) (๔) หรือ (๕)	**การถอดถอนอำนาจปกครอง** **ข้อ ๔๐๓** ผู้มีสิทธิร้องขอตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง สามารถร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้น เมื่อเห็นว่า ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร หรือให้ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองคนใหม่เนื่องจากคนเดิมขาดคุณสมบัติ หรือไม่อาจเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองได้อีกต่อไป **ข้อ ๓๒๗** ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ในกรณีผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่ไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง ให้ญาติ ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีสิทธิร้องขอให้ศาลตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒ เป็นผู้ปกครอง เพื่อทำหน้าที่

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
	เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแทนดะโต๊ะยุติธรรม หรือกอฎีหรือขอให้ศาลถอดถอนผู้ปกครองที่ขาดคุณสมบัติ และตั้งผู้ปกครองใหม่ได้

ข้อ ๓๒๑ “ผู้มีสิทธิใช้อำนาจปกครอง” หมายความว่า ผู้ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นผู้ซึ่งเหมาะสมที่จะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถตามความในข้อ ๑ (๑๐) และ (๑๘) ตามลำดับดังต่อไปนี้

“ผู้มีสิทธิใช้อำนาจปกครอง”

(๑) บิดา ปู่ และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปตามลำดับ

(๒) ผู้ที่บิดา ปู่ และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปตามลำดับ ตั้งให้เป็นผู้ปกครองโดยพินัยกรรม โดยสลับกันไปมาระหว่างผู้ที่อยู่ใน (๑) กับผู้ที่อยู่ใน (๒) ของข้อนี้แต่ละลำดับความใกล้ชิด โดยเป็นเช่นนี้ตลอดไปจนสุดสาย

ในกรณีที่ไม่มีบุคคลเช่นว่านั้น หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย ให้ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีของเมืองหรือจังหวัดที่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของผู้นั้นเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองนั้น และดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีนั้นสามารถตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒ เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแทนตนได้ และให้เรียกผู้ใช้อำนาจปกครองนี้ว่า “ผู้ปกครอง”

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

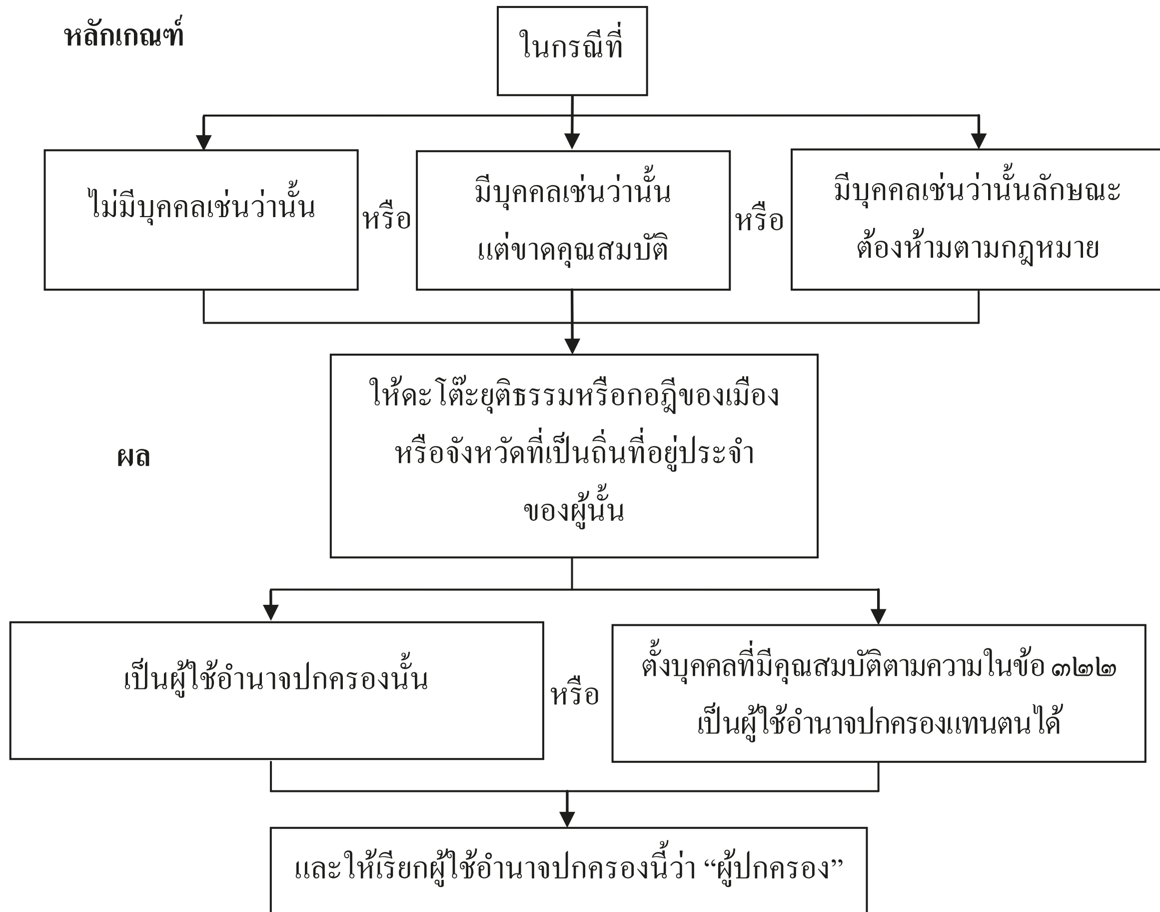

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "ผู้ใช้อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐

๓. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๔. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๕. "ปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๔)

๖. "ดะโต๊ะยุติธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓)

๗. "กอฎี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔)

๘. "ถิ่นที่อยู่ประจำ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๐)

ข้อพิจารณา

๑. "ตามลำดับ" หมายความว่า บิดาอยู่ในอันดับแรกสุด ต่อด้วยปู่ และต่อด้วยผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจากนั้นในสายชาย ซึ่งไม่มีหญิงมากั้นกลางตลอดสาย โดยเรียงต่อกันเป็นลำดับๆไปจนสุดสาย

๒. "โดยสลับกันไปมาระหว่างผู้ที่อยู่ใน (๑) กับผู้ที่อยู่ใน (๒) ของข้อนี้ในแต่ละลำดับความใกล้ชิด โดยเป็นเช่นนี้ตลอดไปจนสุดสาย" หมายความว่า ในตอนต้นเริ่มด้วยผู้ที่อยู่ในลำดับต้นของบุคคลใน (๑) คือ บิดา ต่อด้วยผู้ที่อยู่ในลำดับต้นของบุคคลใน (๒) คือ ผู้ที่บิดา ตั้งให้เป็นผู้ปกครองโดยพินัยกรรม ต่อด้วยการสลับไปยังผู้ที่อยู่ในลำดับถัดมาของบุคคลใน (๑) คือ ปู่ ต่อด้วยผู้ที่อยู่ในลำดับถัดมาของบุคคลใน (๒) ผู้ที่ปู่ ตั้งให้เป็นผู้ปกครองโดยพินัยกรรม โดยการสลับกันไปมาระหว่างผู้ที่อยู่ในลำดับเดียวกันของบุคคลที่อยู่ใน (๑) กับบุคคลที่อยู่ใน (๒) เช่นนี้ตลอดไปจนสุดสาย

คุณสมบัติของผู้ใช้อำนาจปกครอง

ข้อ ๓๒๒ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

(๑) นับถือศาสนาอิสลาม

(๒) ไม่เป็นผู้ฟาสิค

(๓) มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน

(๔) ไม่มีเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้ปกครองที่ดีหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อยู่ในความปกครอง

(๕) มีศักยภาพในการทำหน้าที่ของผู้ปกครองได้

(๖) บรรลุศาสนภาวะแล้ว

หลักเกณฑ์

ผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- (๑) นับถือศาสนาอิสลาม
- (๒) ไม่เป็นผู้ฟาสิค
- (๓) มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน
- (๔)
  - ไม่มีเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้ปกครองที่ดี
  - หรือ
  - ไม่มีเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อยู่ในความปกครอง
- (๕) มีศักยภาพในการทำหน้าที่ของผู้ปกครองได้
- (๖) บรรลุศาสนภาวะแล้ว

อธิบายศัพท์

๑. “ผู้ใช้อำนาจปกครอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐

๒. “ผู้ฟ้าสิค” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๒)

๓.“มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๕)

๔. “ผู้อยู่ในความปกครอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๓

๕. “บรรลุศาสนภาวะ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๕)

ข้อพิจารณา

๑. “ไม่มีเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้ปกครองที่ดี หรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อยู่ในความปกครอง” ตามความใน (๔) หมายความว่า ผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องไม่มีเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้ปกครองที่ดี หรือที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อยู่ในความปกครอง เช่น การอยู่ต่างเมืองกับผู้อยู่ในความปกครอง หรือการเป็นโรคติดต่อร้ายแรง หรือการไม่มีจักษุยังมองเห็นหรือใช้การได้

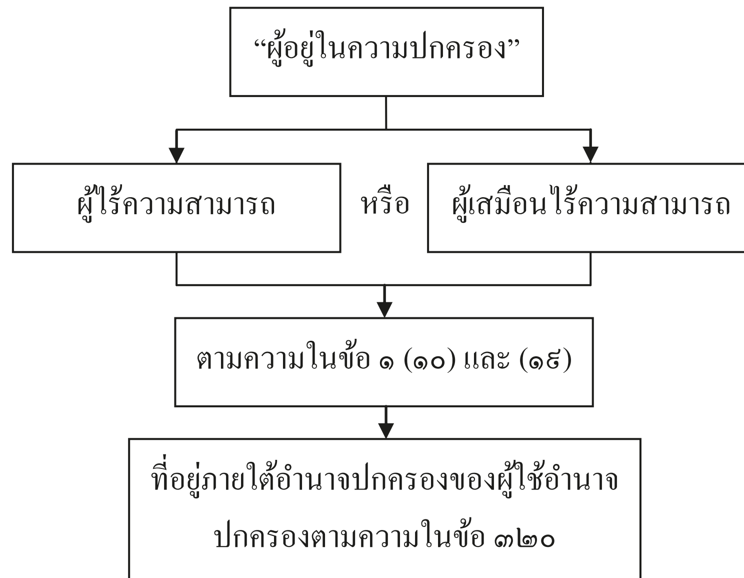
๒. “มีศักยภาพในการทำหน้าที่ของผู้ปกครองได้” ตามความใน (๕) หมายความว่า ผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องมีศักยภาพในการทำหน้าที่ของผู้ปกครองได้ เช่น ไม่ถูกจำคุกหรือกักขัง จนทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่ของผู้ปกครองได้

“ผู้อยู่ในความปกครอง”

ข้อ ๓๒๓ “ผู้อยู่ในความปกครอง” หมายความว่า ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถตามความใน ข้อ ๑ (๑๐) และ (๑๙) ที่อยู่ภายใต้อำนาจปกครองของผู้ใช้อำนาจปกครองตามความในข้อ ๓๒๐

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “ผู้ไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๒. “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

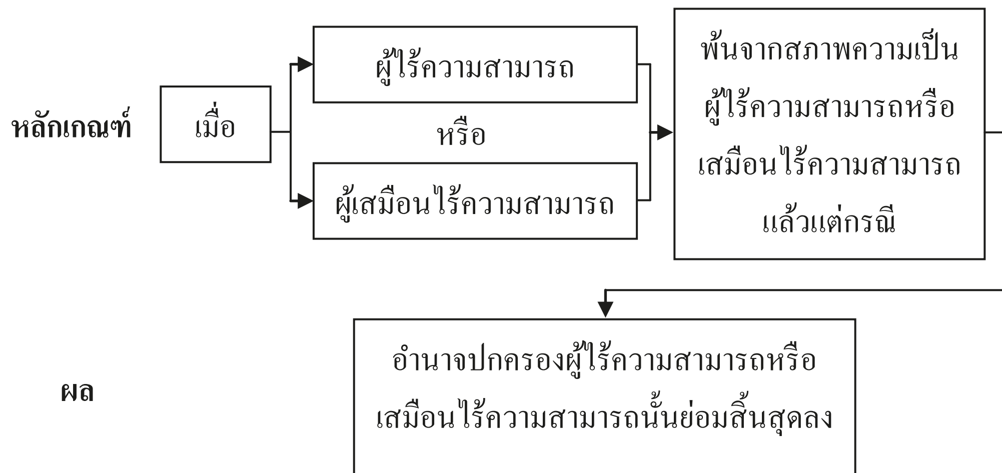
๓. “อำนาจปกครอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๑๙

๔. “ผู้ใช้อำนาจปกครอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐

ข้อ ๓๒๔ เมื่อผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ พ้นจากสภาพความเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ แล้วแต่กรณี อำนาจปกครองผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นย่อมสิ้นสุดลง

การสิ้นสุดอำนาจปกครอง

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๒. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

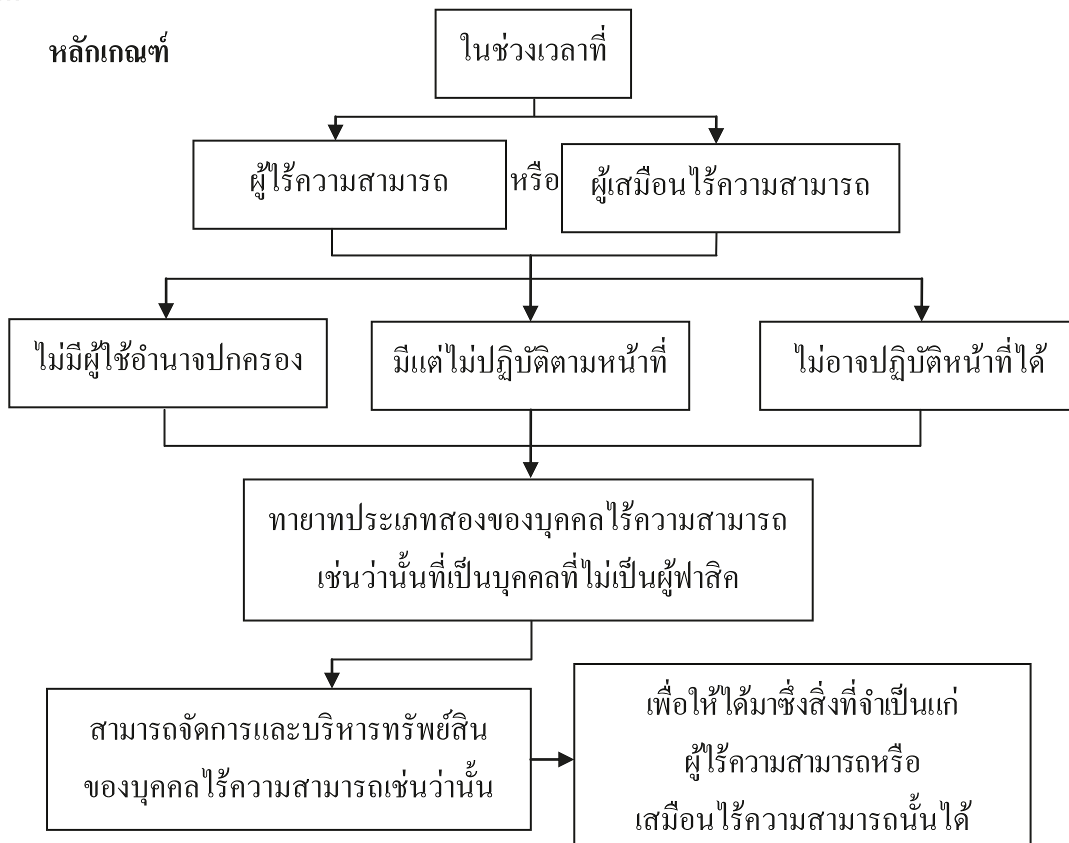
๓. "อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๑๙

ผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินกรณีผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครองหรือมีแต่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่หรือไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่

ข้อ ๓๒๕ ในช่วงเวลาที่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือมีแต่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ทายาทประเภทสองของบุคคลไร้ความสามารถเช่นว่านั้นที่เป็นบุคคลที่ไม่เป็นผู้ฟาสิค สามารถจัดการและบริหารทรัพย์สินของบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถเช่นว่านั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จำเป็นแก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นได้

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “ผู้ไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๒. “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑៩)

๓. “ผู้ใช้อำนาจปกครอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐

๔. “บุคคลไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๙)

๕. “ผู้ฟาสิค” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๒)

๖. “ทรัพย์สิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๗. “ทายาทประเภทสอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๔

ข้อพิจารณา

๑. ในช่วงเวลาใดที่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ "ไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง" ตามความในข้อ ๓๑๒๐ หรือมีแต่ไม่ยอมปฏิบัติหน้าที่ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใด ทายาทประเภทสองของบุคคลไร้ความสามารถดังกล่าวที่ไม่ได้เป็นผู้ฟาสิคตามควมในข้อ ๑ (๒๒) สามารถจัดการและบริหารทรัพย์สินของบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถเช่นว่านั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จำเป็นแก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นได้

๒. "สิ่งจำเป็น" หมายถึง สิ่งจำเป็นที่ผู้อยู่ในความปกครองนั้นจะต้องมี เช่น การศึกษาอบรม

บุคคลผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิมอบอำนาจปกครอง

ข้อ ๓๒๖ ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิมอบอำนาจปกครองให้แก่บุคคลใดก็ได้ ถ้าบุคคลเช่นว่านั้นเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒

หลักเกณฑ์

ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิมอบอำนาจปกครองให้แก่บุคคลใดก็ได้		ถ้าบุคคลเช่นว่านั้นเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ใช้อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐

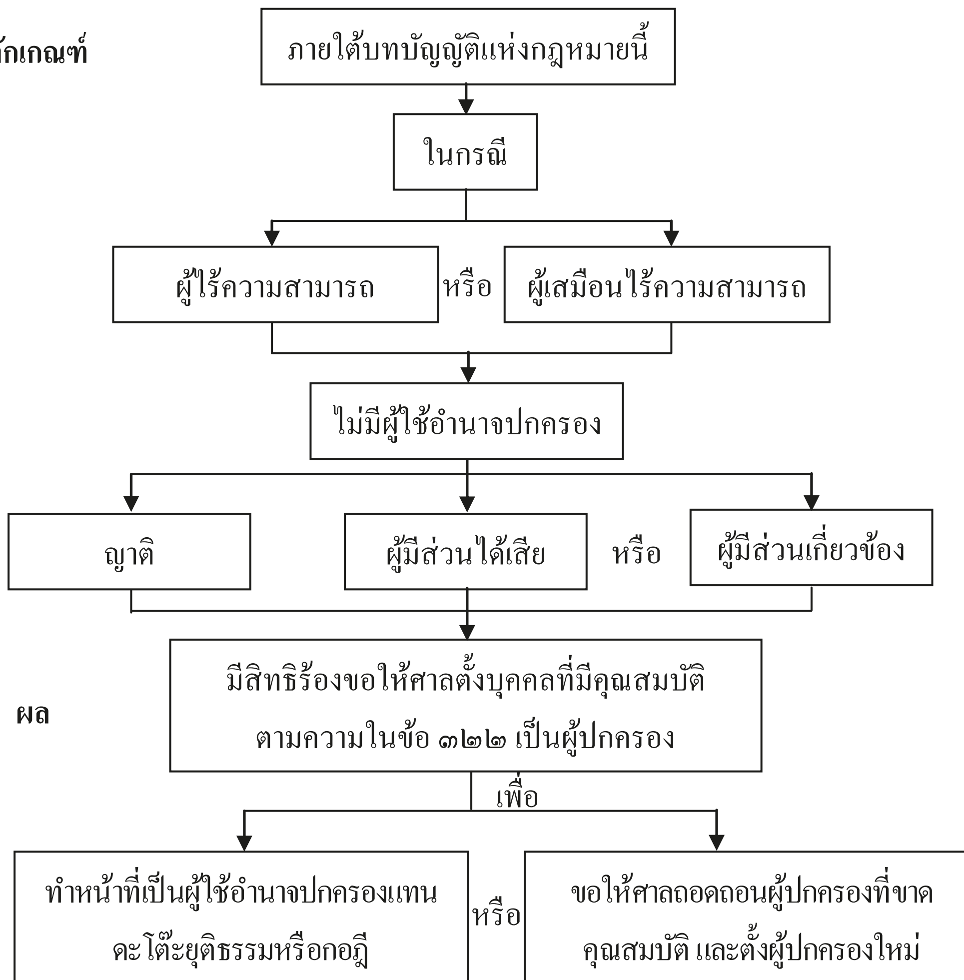
๒. "อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๑๙

ข้อ ๓๒๗ ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ในกรณีผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่ไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง ให้ญาติ ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีสิทธิร้องขอให้ศาลตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒ เป็นผู้ปกครอง เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแทนดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎี หรือขอให้ศาลถอดถอนผู้ปกครองที่ขาดคุณสมบัติ และตั้งผู้ปกครองใหม่ได้

ผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลตั้งหรือถอดถอนผู้ปกครอง

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๓. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๔. "ผู้ใช้อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐

๕. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๖."ดะโต๊ะยุติธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓)

๗. "กอฎี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔)

ข้อ ๓๒๘ ผู้ใช้อำนาจปกครองมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) กระทำการแทนหรือให้ความยินยอมผู้อยู่ในความปกครอง ในการจัดการ บริหารและครอบครองทรัพย์สิน และการทำนิติกรรมต่าง ๆ แล้วแต่กรณี

(๒) มอบผู้อยู่ในความปกครองให้อยู่ในการเลี้ยงดูแก่ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู และควบคุมดูแลให้ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูทำหน้าที่ตามกฎหมาย

(๓) จัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง และจ่ายทานบังคับบุคคลในนามผู้อยู่ในความปกครอง ทั้งนี้ เฉพาะในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองนั้นเป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายให้แก่ผู้อยู่ในความปกครองนั้นด้วยเท่านั้น

อำนาจหน้าที่ผู้ใช้อำนาจปกครอง

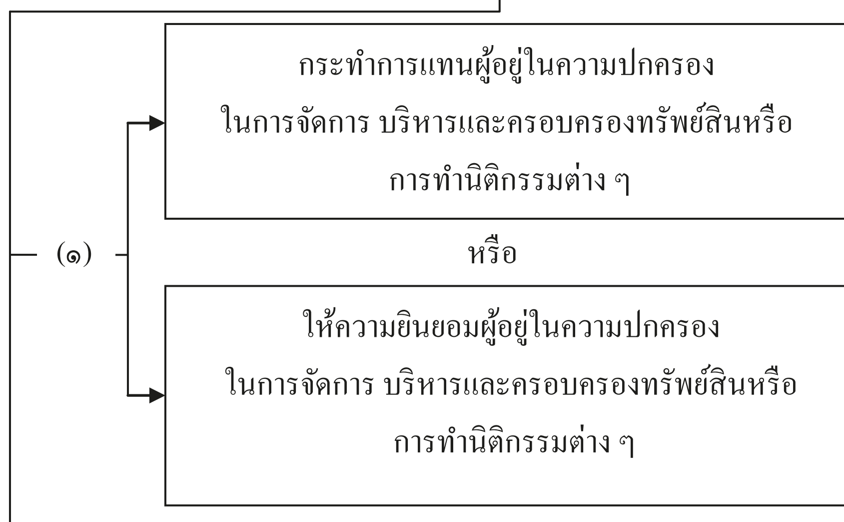
(๔) จ่ายทานบังคับทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครอง ถ้าผู้อยู่ในความปกครองมีทรัพย์สินที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องจ่ายทานบังคับเช่นว่านั้น

(๕) ปกป้องผู้อยู่ในความปกครองจากภยันตรายทั้งปวง และให้การศึกษาอบรมแก่ผู้อยู่ในความปกครองที่เป็นผู้เยาว์ตามสมควร

(๖) ทำสิ่งใด ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อยู่ในความปกครองตามสมควร

ในกรณีการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูก็ดี การจัดการศพก็ดี จ่ายทานบังคับบุคคลก็ดี หรือกรณีอื่น ๆ ในทำนองนี้ก็ดี ถ้าผู้อยู่ในความปกครองมีทรัพย์สินให้จ่ายจากทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครอง แต่ถ้าผู้อยู่ในความปกครองไม่มีทรัพย์สินให้จ่ายจากทรัพย์สินของผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู

หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๒)
- มอบผู้อยู่ในความปกครองให้อยู่ในการเลี้ยงดูแก่ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู
- และ
- ควบคุมดูแลให้ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู ทำหน้าที่ตามกฎหมาย

(๓)
- จัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง
- และ
- จ่ายทานบังคับบุคคลในนามผู้อยู่ในความปกครอง
- → เฉพาะในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองนั้นเป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายให้แก่ผู้อยู่ในความปกครองนั้นด้วยเท่านั้น

(๔)
- จ่ายทานบังคับทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครอง
- → ถ้าผู้อยู่ในความปกครองมีทรัพย์สินที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องจ่ายทานบังคับเช่นว่านั้น

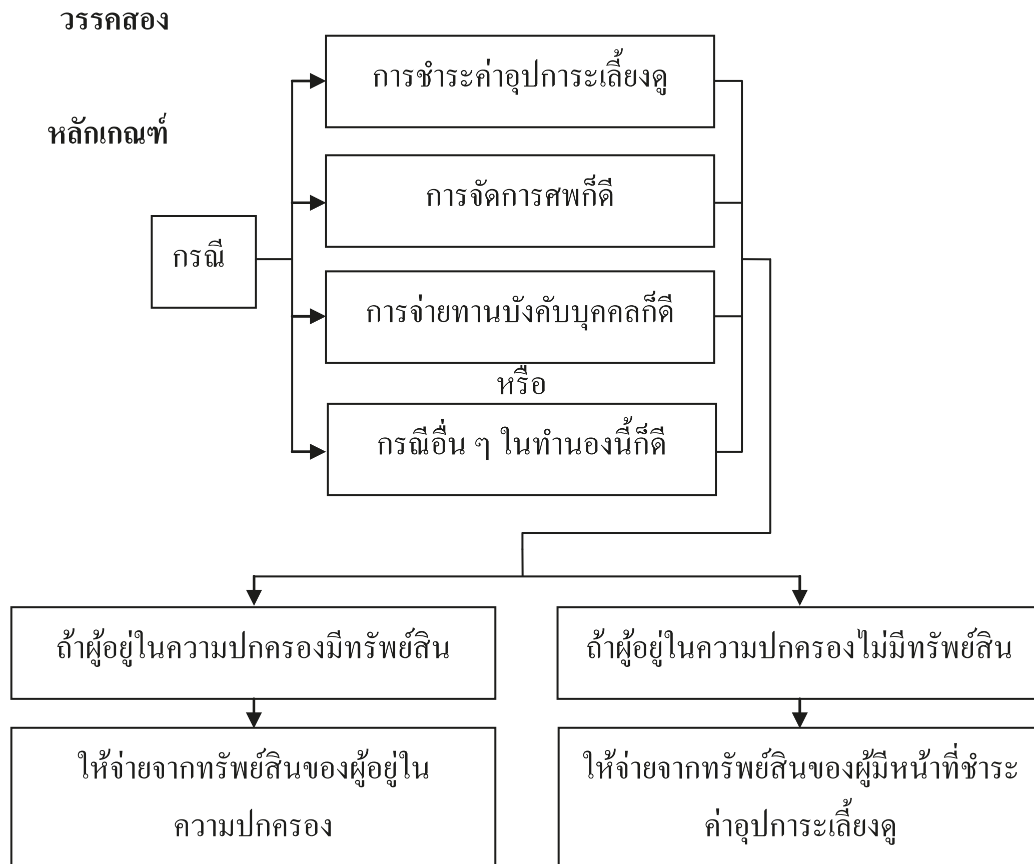
(๕)
- ปกป้องผู้อยู่ในความปกครองจากภยันตรายทั้งปวง
- และ
- ให้การศึกษาอบรมแก่ผู้อยู่ในความปกครองที่เป็นผู้เยาว์ตามสมควร

(๖)
- ทำสิ่งใด ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อยู่ในความปกครองตามสมควร

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ใช้อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐

๒. "ผู้อยู่ในความปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๓

๓. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๔. "ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๐

๕. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๖. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๗."ผู้เยาว์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓)

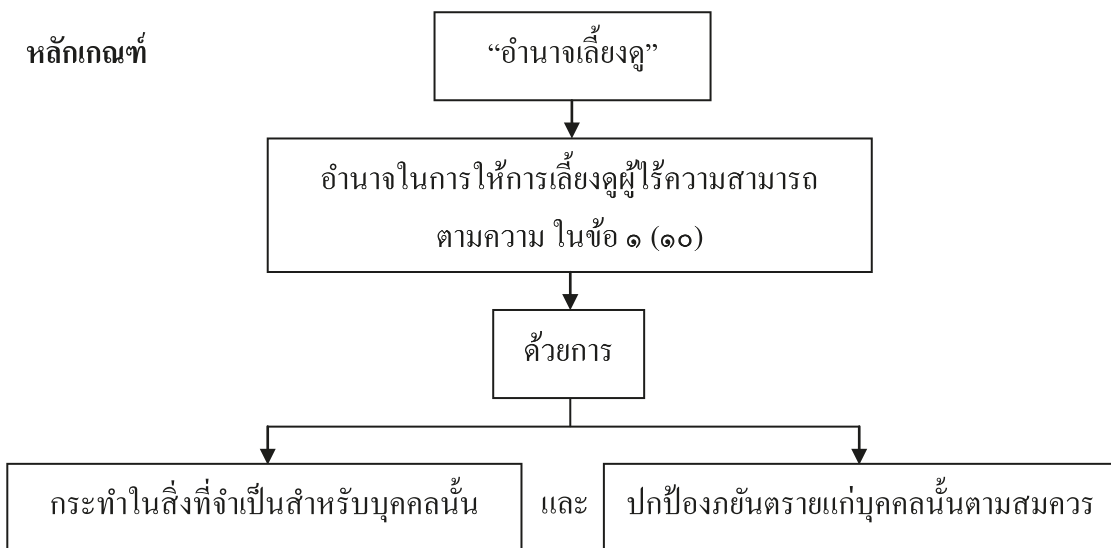
๘. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๖๘

หมวด ๓
อำนาจเลี้ยงดู

ข้อ ๓๒๙ “อำนาจเลี้ยงดู” หมายความว่า อำนาจในการให้การเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ ตามความในข้อ ๑ (๑๐) ด้วยการกระทำในสิ่งที่จำเป็นสำหรับบุคคลนั้น และปกป้องภยันตรายแก่บุคคลนั้นตามสมควร **“อำนาจเลี้ยงดู”**

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “ผู้ไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๒. “สมควร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๖๘

ข้อพิจารณา

“การกระทำในสิ่งที่จำเป็นสำหรับบุคคลนั้น” หมายความว่า การกระทำในสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้ไร้ความสามารถ เช่น การป้อนนม การอาบน้ำ

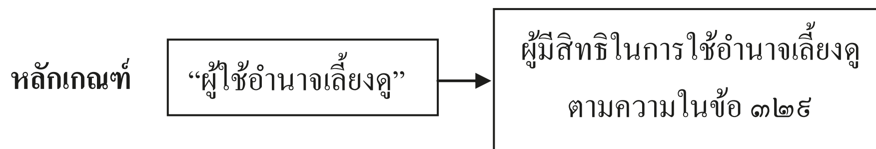
“ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู”

ข้อ ๓๓๐ “ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู” หมายความว่า ผู้มีสิทธิในการใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๒๙

ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในวรรคแรก ต้องเป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ และมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๓๔ ทั้งต้องอยู่ในลำดับแรกสุดของผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๓๕

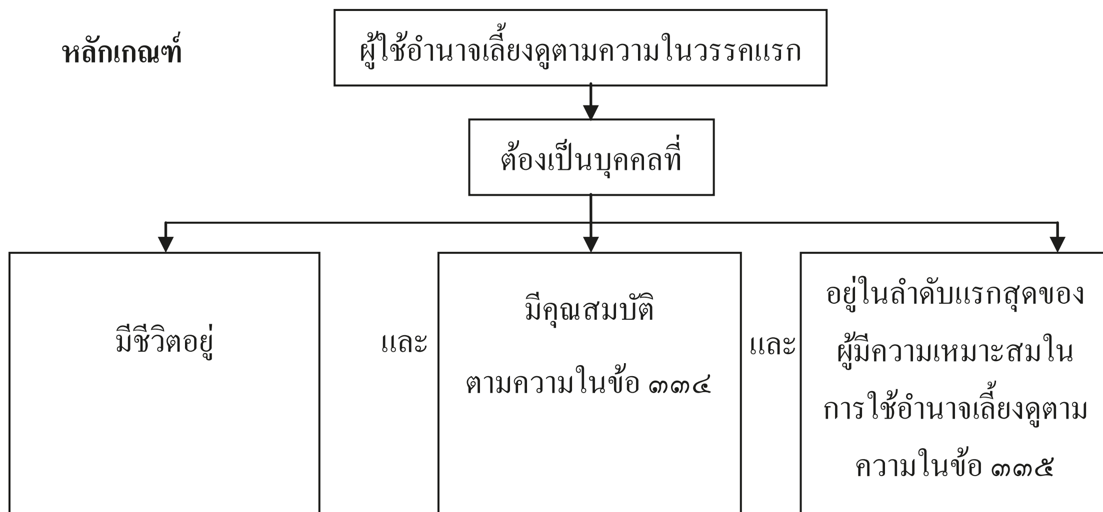
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

“อำนาจเลี้ยงดู” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๙

ข้อพิจารณา

การที่ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูต้องเป็นบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ และมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๓๔ อีกทั้งต้องอยู่ในลำดับแรกสุดของผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๓๕ ทำให้ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูของบุคคลคนหนึ่งนั้นอาจมีหลายคนได้ เพราะผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวอาจมีมากกว่าหนึ่งคน

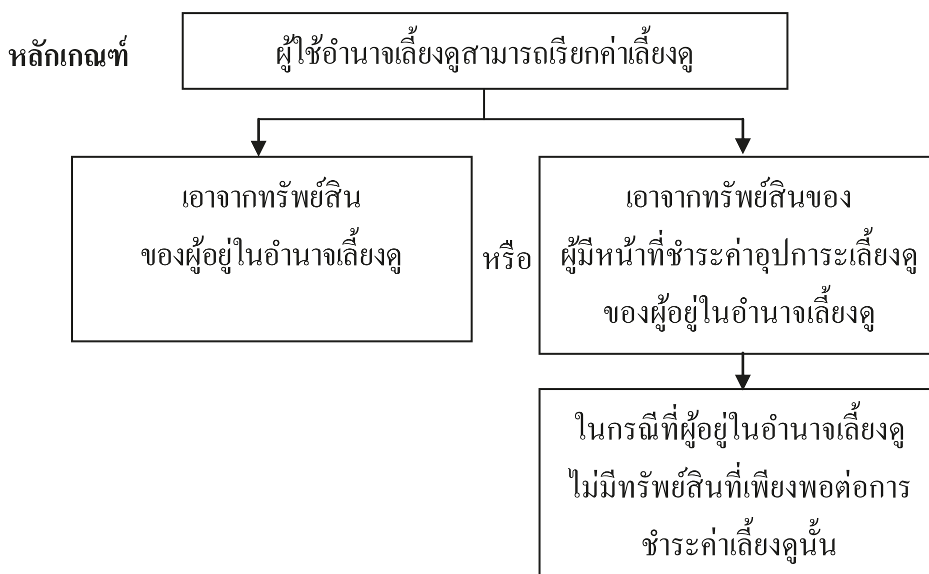
ข้อ ๓๓๑ ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูสามารถเรียกค่าเลี้ยงดูเอาจากทรัพย์สินผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู หรือผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูของผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูในกรณีที่ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูไม่มีทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการชำระค่าเลี้ยงดูนั้น

สิทธิในการเรียกค่าเลี้ยงดูของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู

ค่าเลี้ยงดูตามความในวรรคแรก ไม่ให้รวมถึงค่าน้ำนมที่ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูได้ให้ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูดื่ม

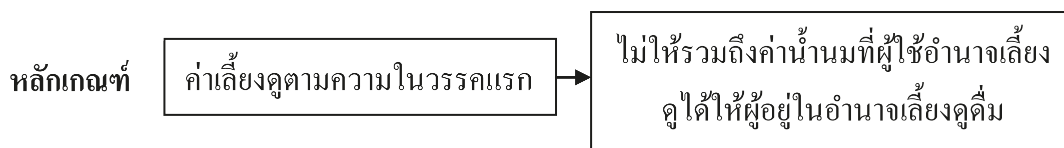
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๐

๒. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๓. "ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๓

๔. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๕. "อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๙

การสิ้นสุดอำนาจเลี้ยงดู

ข้อ ๓๓๒ อำนาจเลี้ยงดูจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูพ้นจากสภาพความเป็นบุคคลไร้ความสามารถ

หลักเกณฑ์	อำนาจเลี้ยงดูจะสิ้นสุดลง	→	เมื่อผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูพ้นจากสภาพความเป็นบุคคลไร้ความสามารถ

อธิบายศัพท์

๑. "อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๙

๒. "บุคคลไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๙)

ข้อ ๓๓๓ "ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู" หมายความว่า ผู้ไร้ความสามารถที่อยู่ภายใต้อำนาจเลี้ยงดูของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู

"ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู"

หลักเกณฑ์

"ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู"		ผู้ไร้ความสามารถที่อยู่ภายใต้อำนาจเลี้ยงดูของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๒. "อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๙

๓. "ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๐

ข้อ ๓๓๔ ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๓๐ ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

คุณสมบัติของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู

(๒) เป็นบุคคลที่ไม่มีเหตุใด ๆ ที่จะทำให้เกิดผลเสียอย่างมากแก่ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู

(๓) เป็นผู้ซึ่งไม่มีสิ่งใด ๆ ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้นั้นปฏิเสธการเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูนั้น

(๔) ไม่เป็นผู้ฟาสิค

(๕) เป็นผู้ที่น่าจะถือได้ว่าเป็นผู้มีความสงสารให้กับผู้อยู่ในการเลี้ยงดูมากที่สุด

อำนาจศาลตั้งผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู

ในกรณีที่ไม่มีบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในวรรคแรกทั้งหมด ให้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามความใน (๑) ถึง (๔) ที่ศาลเห็นสมควรและตั้งให้เป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู เป็นผู้มีสิทธิและหน้าที่ในการใช้อำนาจเลี้ยงดูนั้น และให้เรียกผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูนั้นว่า “ผู้อนุบาล” ในกรณีของเด็กเล็ก และให้เรียกว่า “ผู้เลี้ยงดู” ในกรณีของเด็กโตส่วนในกรณีของผู้วิกลจริตและอื่น ๆ ให้เรียกว่า “ผู้พิทักษ์”

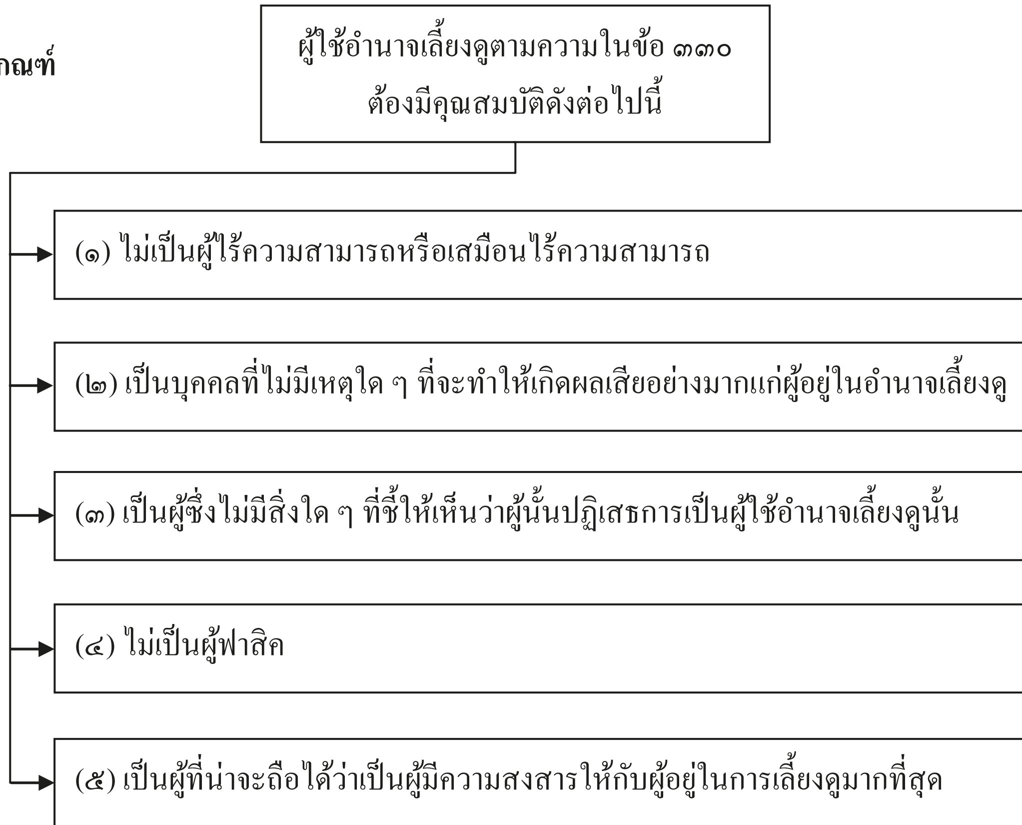
ตัวอย่างกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากแก่ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู

การไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู ในกรณีที่ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม การมีสามีใหม่ที่ไม่ได้เป็นญาติใกล้ชิดของมารดา ในกรณีที่มารดาเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู ถือเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากตามความใน (๒)

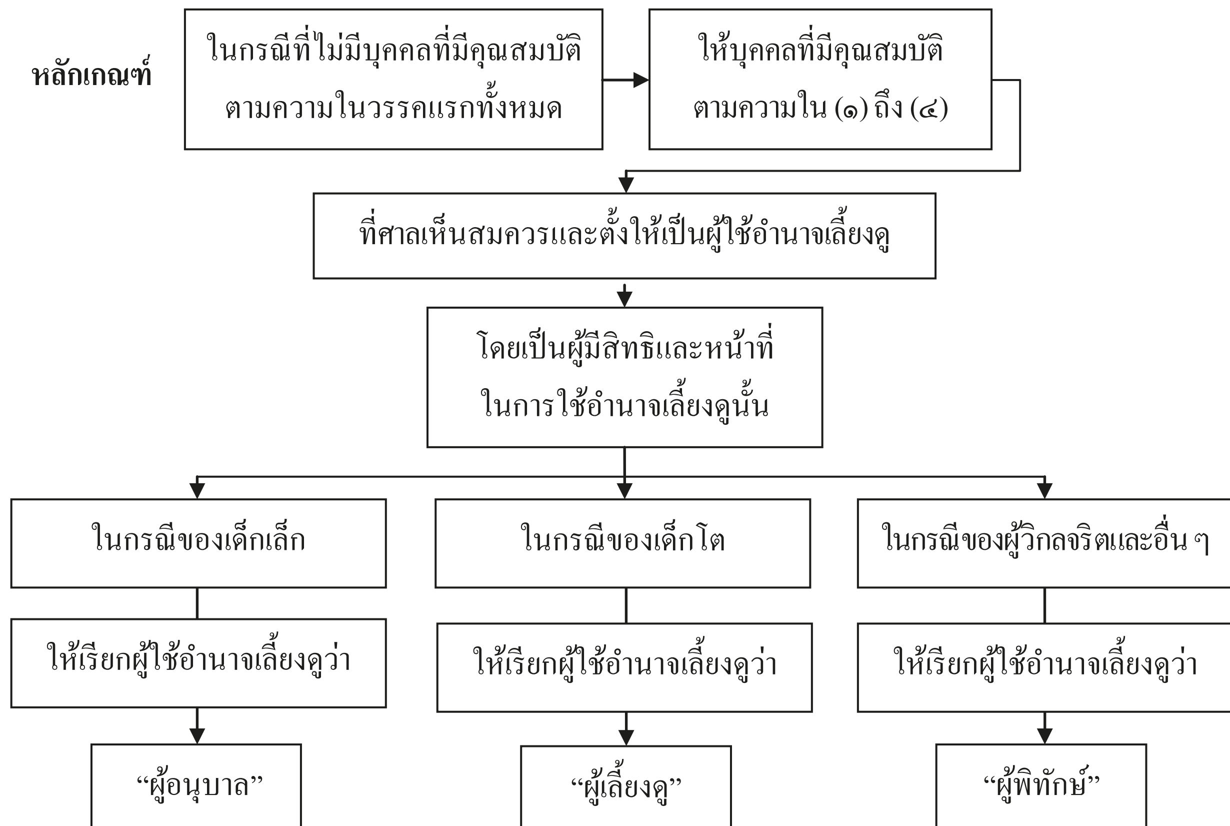
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

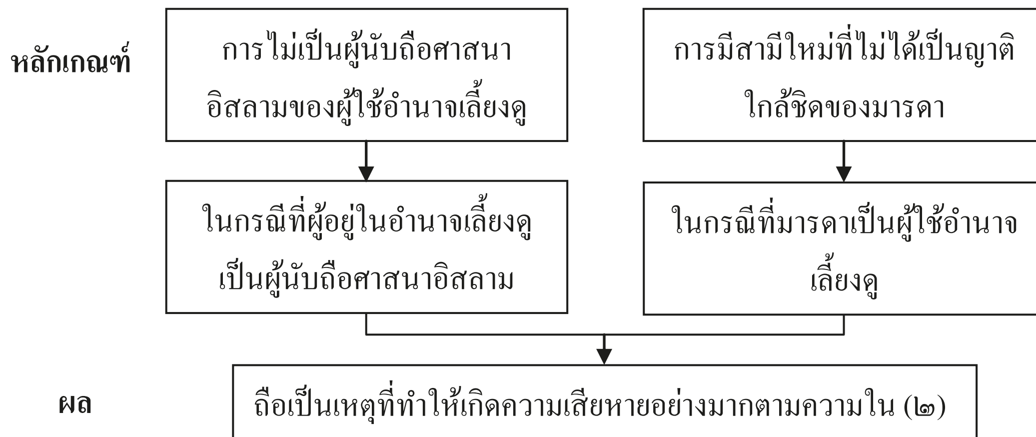
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๐

๒. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๓. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๔. "ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๓

๕. "ผู้ฟาสิค" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒๒)

๖. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๗."อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๙

๘. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๖๘

๙. "เด็กเล็ก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓) วรรคสาม

๑๐. "เด็กโต" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓) วรรคสี่

๑๑. "ผู้วิกลจริต" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๒)

ข้อพิจารณา

"การมีสามีใหม่ที่ไม่ได้เป็นญาติใกล้ชิดของมารดา" ตามความในวรรคท้าย หมายความว่า การมีสามีใหม่ของมารดาโดยที่สามีใหม่นั้นไม่ได้เป็นญาติใกล้ชิดกับผู้อยู่ในความปกครอง เช่น ลุง บุตรชายของลุง ถือเป็นเหตุที่ทำให้เกิดผลเสียอย่างมากแก่ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูตาม (๒) ซึ่งเป็นผลให้มารดานั้นขาดคุณสมบัติในการเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู

ข้อ ๓๓๕ "ผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดู" หมายความว่า ผู้ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นผู้เหมาะสมที่จะเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ เนื่องจากเป็นผู้ที่น่าจะถือได้ว่าเป็นผู้มีความสงสารให้กับผู้อยู่ในการเลี้ยงดูมากที่สุด ตามลำดับความใกล้ชิดและเพศดังต่อไปนี้

(๑) สามีหรือภริยาที่มีความสามารถในการร่วมประเวณีกับผู้ไร้ความสามารถนั้น ในกรณีที่ทั้งสามีและภริยาเป็นผู้ไร้ความสามารถ ให้ทั้งคู่อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูของสามี

(๒) มารดา

(๓) บุตรหญิง

(๔) ยายและหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากยายที่มีสิทธิรับมรดก ตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย

(๕) บิดา

"ผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดู"

(๖) ย่าและหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากปู่ที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสายและให้แต่ละบุคคลอยู่ในอันดับต่อจากชายที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้นั้นกับผู้อยู่ในการเลี้ยงดูที่ใกล้ชิดบุคคลนั้นที่สุด

(๗) ปู่และชายที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่อยู่ในระดับสูงขึ้นไปจากปู่ที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย และให้ผู้ที่อยู่ในลำดับที่เจ็ดนี้ในแต่ละชั้นอยู่ในลำดับถัดมาของผู้ที่อยู่ในชั้นนั้น ๆ ของลำดับที่หก

(๘) พี่สาวหรือน้องสาวโดยให้ผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตมากกว่าอยู่ในลำดับก่อนผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตน้อยกว่า

(๙) พี่ชายหรือน้องชายโดยให้ผู้มีความเข้มข้นทางสายโลหิตมากกว่าอยู่ในลำดับก่อนผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตน้อยกว่า

(๑๐) น้าหญิงหรือป้าฝ่ายมารดาโดยให้ผู้มีความเข้มข้นทางสายโลหิตมากกว่าอยู่ในลำดับก่อนผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตน้อยกว่า

(๑๑) บุตรหญิงของผู้อยู่ในลำดับที่แปดโดยให้แต่ละคนอยู่ในลำดับมารดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง

(๑๒) บุตรหญิงของผู้ที่อยู่ในลำดับที่เก้าโดยให้แต่ละคนอยู่ในลำดับบิดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง

(๑๓) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายประเภทร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาโดยให้แต่ละคนอยู่ในลำดับบิดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง

(๑๔) อาหญิงหรือป้าฝ่ายบิดาโดยในการจัดอันดับระหว่างกันเองนั้นให้จัดเช่นเดียวกับกรณีของพี่สาวหรือน้องสาว

(๑๕) อาหรือลุงฝ่ายบิดาโดยในการจัดอันดับระหว่างกันเองนั้น ให้จัดเช่นเดียวกับกรณีของพี่ชายหรือน้องชาย

(๑๖) บุตรหญิงของน้าหญิงหรือของป้าฝ่ายมารดา โดยมีเงื่อนไขว่าผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูจะต้องไม่เป็นชายที่อยู่ในวัยที่สามารถทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศได้ และให้แต่ละคนอยู่ในลำดับมารดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง

(๑๗) บุตรหญิงของอาหญิงหรือของป้าฝ่ายบิดา โดยมีเงื่อนไขและการจัดลำดับระหว่างกันเอง เช่นเดียวกับ (๑๖)

(๑๘) บุตรหญิงของอาหรือของลุงฝ่ายบิดา ประเภทร่วมบิดามารดาหรือร่วมบิดาต่างมารดา โดยมีเงื่อนไขเช่นเดียวกับ (๑๖) และให้แต่ละคนอยู่ในลำดับบิดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง

(๑๙) บุตรชายของอาหรือลุงฝ่ายบิดาประเภทร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดา โดยมีเงื่อนไขว่าผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูจะต้องไม่เป็นหญิงที่อยู่ในวัยที่สามารถทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศได้และให้แต่ละคนอยู่ในลำดับบิดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง

(๒๐) บุตรหญิงของน้าชายหรือของลุงฝ่ายมารดา โดยมีเงื่อนไขและการจัดลำดับระหว่างกันเองเช่นเดียวกับ (๑๘)

(๒๑) บุตรหญิงของอาหรือของลุงฝ่ายบิดาของมารดา โดยมีเงื่อนไขและการจัดลำดับระหว่างกันเองเช่นเดียวกับ (๑๘)

หลักเกณฑ์

“ผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดู”

↓

ผู้ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นผู้เหมาะสมที่จะเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ

↓

เนื่องจากเป็นผู้ที่น่าจะถือได้ว่าเป็นผู้มีความสงสารให้กับผู้อยู่ในการเลี้ยงดูมากที่สุด ตามลำดับความใกล้ชิดและเพศดังต่อไปนี้

- (๑) สามีหรือภริยาที่มีความสามารถในการร่วมประเวณีกับผู้ไร้ความสามารถนั้น → ในกรณีที่ทั้งสามีและภริยาเป็นผู้ไร้ความสามารถ → ให้ทั้งคู่อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูของสามี
- (๒) มารดา
- (๓) บุตรหญิง
- (๔) ยายและหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากยายที่มีสิทธิรับมรดก → ตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย
- (๕) บิดา
- (๖)
  - ย่าและหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากปู่ที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย
  - และ
  - ให้แต่ละบุคคลอยู่ในลำดับต่อจากชายที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้นั้นกับผู้อยู่ในการเลี้ยงดูที่ใกล้ชิดบุคคลนั้นที่สุด

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๗)
- ปู่และชายที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่อยู่ในระดับสูงขึ้นไปจากปู่ที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย

และ

- ให้ผู้ที่อยู่ในลำดับที่เจ็ดนี้ในแต่ละชั้นอยู่ในลำดับถัดมาของผู้ที่อยู่ในชั้นนั้น ๆ ของลำดับที่หก

(๘) พี่สาวหรือน้องสาว → โดยให้ผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตมากกว่าอยู่ในลำดับก่อนผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตน้อยกว่า

(๙) พี่ชายหรือน้องชาย → โดยให้ผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตมากกว่าอยู่ในลำดับก่อนผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตน้อยกว่า

(๑๐) น้าหญิงหรือป้าฝ่ายมารดา → โดยให้ผู้มีความเข้มข้นทางสายโลหิตมากกว่าอยู่ในลำดับก่อนผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตน้อยกว่า

(๑๑) บุตรหญิงของผู้อยู่ในลำดับที่แปด → โดยให้แต่ละคนอยู่ในลำดับมารดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง

(๑๒) บุตรหญิงของผู้ที่อยู่ในลำดับที่เก้า → โดยให้แต่ละคนอยู่ในลำดับบิดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง

(๑๓) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายประเภทร่วมบิดามารดาหรือร่วมบิดามารดา → โดยให้แต่ละคนอยู่ในลำดับบิดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๑๔) อาหญิงหรือป้าฝ่ายบิดา → โดยในการจัดลำดับระหว่างกันเองนั้น ให้จัดเช่นเดียวกับกรณีของพี่สาว หรือน้องสาว

(๑๕) อาหรือลุงฝ่ายบิดา → โดยในการจัดลำดับระหว่างกันเองนั้น ให้จัดเช่นเดียวกับกรณีของพี่ชายหรือน้องชาย

(๑๖) บุตรหญิงของน้าหญิงหรือของป้าฝ่ายมารดา → โดยมีเงื่อนไขว่าผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูจะต้องไม่เป็นชายที่อยู่ในวัยที่สามารถทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศได้ และ ให้แต่ละคนอยู่ในลำดับมารดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง

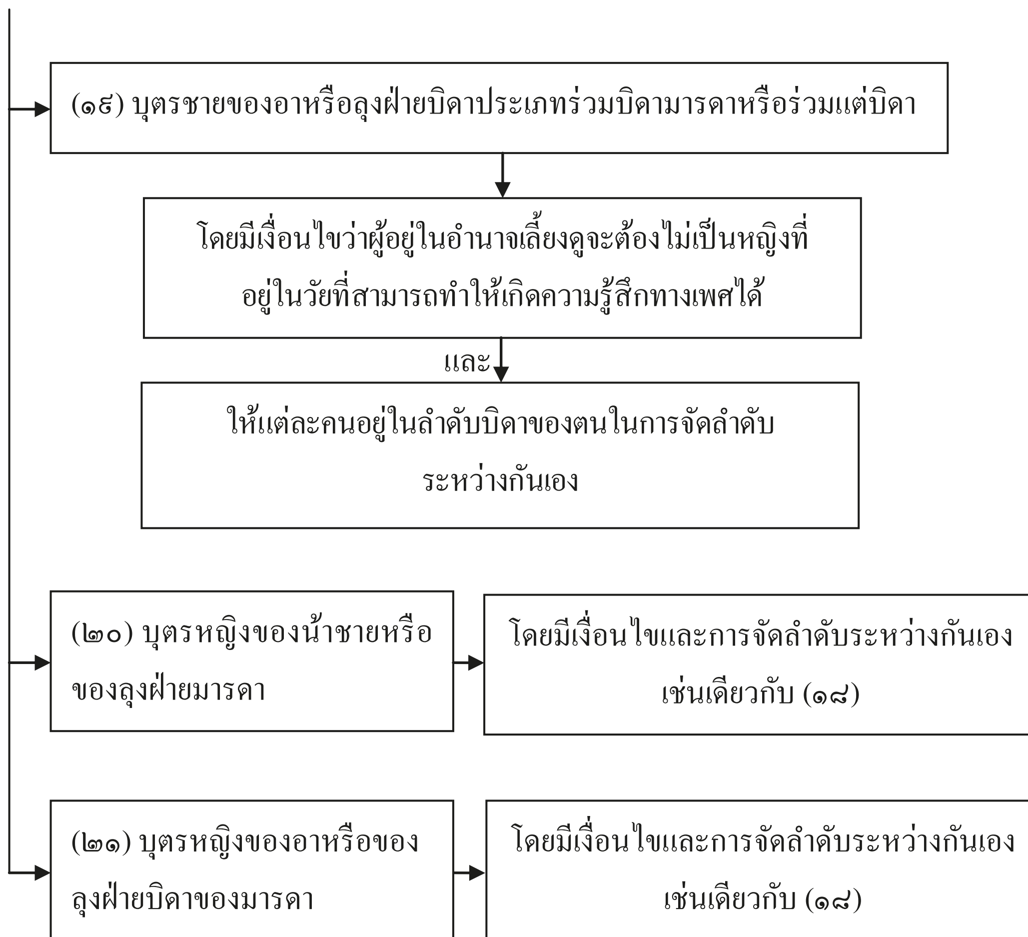
(๑๗) บุตรหญิงของอาหญิงหรือของป้าฝ่ายบิดา → โดยมีเงื่อนไขและการจัดลำดับระหว่างกันเองเช่นเดียวกับ (๑๖)

(๑๘) บุตรหญิงของอาหรือของลุงฝ่ายบิดาประเภทร่วมบิดามารดาหรือร่วมบิดาต่างมารดา → โดยมีเงื่อนไข เช่นเดียวกับ (๑๖) และให้แต่ละคนอยู่ในลำดับบิดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑) วรรคแรก
๒. “ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๐
๓. “ผู้ไร้ความสามารถ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)
๔. “ร่วมประเวณี” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๐)
๕. “อำนาจเลี้ยงดู” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๙
๖. “บุตร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)
๗. “ศาล” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)
๘. “ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง
๙. “ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๓

ข้อพิจารณา

๑. บุคคลตามความใน (๑) ถึง (๒๑) เป็นผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดู เพราะกฎหมายถือว่า เป็นผู้ที่น่าจะถือได้ว่าเป็นผู้มีความสงสารให้กับผู้อยู่ในการเลี้ยงดูมากที่สุด ซึ่งเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๓๔ (๕) ส่วนจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดและเพศเป็นสำคัญ ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติลำดับไว้ให้แล้ว

กรณีที่ผู้ไร้ความสามารถเป็นผู้เยาว์ มักเริ่มต้นด้วยบุคคลใน (๒) คือ มารดา เพราะส่วนใหญ่จะไม่มีสามีหรือภริยา ที่มีความสามารถในการร่วมประเวณีกับผู้ไร้ความสามารถซึ่งเป็นผู้เยาว์นั้นได้

๒. "หญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากปู่ที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย" ตามความใน (๖) หมายความว่า หญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปอื่นนอกเหนือจากย่า โดยเริ่มจากชั้นที่ถัดไปจากปู่ เช่น มารดาของปู่เป็นต้น ซึ่งมีสิทธิรับมรดก ถ้าไม่มีทายาทอื่นมากั้น โดยผู้อยู่ในลำดับต้นจะกันสิทธิของผู้ที่อยู่ในลำดับต่อ ๆ ไป

"...และให้แต่ละบุคคลอยู่ในอันดับต่อจากชายที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้นั้นกับผู้อยู่ในการเลี้ยงดูที่ใกล้ชิดบุคคลนั้นที่สุด" หมายความว่า ต้องให้หญิงนั้นเป็นผู้อยู่ในลำดับต่อจากชายที่เป็นตัวเชื่อมดังกล่าว เช่น ถ้าเป็นย่า ชายที่เป็นตัวเชื่อมก็คือ บิดา ดังนั้น ย่าจึงอยู่ในลำดับต่อจากบิดา และถ้าเป็นมารดาปู่ ชายที่เป็นตัวเชื่อมก็คือ ปู่ ดังนั้น มารดาปู่จึงอยู่ในลำดับต่อจากปู่

๓. "...ผู้ที่มีความเข้มข้นของสายโลหิตมากกว่า" ตามความใน (๘) หมายความว่า ผู้ที่มีความใกล้ชิดในทางสายโลหิตกับผู้ไร้ความสามารถที่มีความเข้มข้นในทางการสืบสายโลหิตทางกฎหมายมากกว่าผู้อื่นที่อยู่ในตำแหน่งเดียวกัน เช่น พี่สาวหรือน้องสาวร่วมแต่บิดามีความเข้มข้นทางสายโลหิตมากกว่ามากกว่าพี่สาวหรือน้องสาวร่วมแต่มารดา และพี่สาวหรือน้องสาวร่วมบิดามารดามีความเข้มข้นทางสายโลหิตมากกว่ามากกว่าพี่สาวหรือน้องสาวร่วมแต่บิดา ดังนั้น ในกรณีการจัดลำดับผู้เหมาะสมที่จะเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถของพี่สาวหรือน้องสาวตามความใน (๘) นี้ จะได้ว่า พี่สาวหรือน้องสาวร่วมบิดามารดาอยู่ในลำดับต้นมากกว่าพี่สาวหรือน้องสาวร่วมแต่บิดา และพี่สาวหรือน้องสาวร่วมแต่บิดาอยู่ในลำดับต้นมากกว่าพี่สาวหรือน้องสาวร่วมแต่มารดา ซึ่งผลที่ได้จากความใกล้ชิด

ในทางสายโลหิตทางด้านความเข้มข้นในทางการสืบสายโลหิตทางกฎหมายนี้ จะแตกต่างจากผลที่ได้จากความใกล้ชิดในทางสายโลหิตทางด้านความเหนียวแน่น ในทางการเป็นทายาททางกฎหมาย เช่นในกรณีการจัดลำดับผู้เหมาะสมดังกล่าว ถ้าจัดตามลำดับความใกล้ชิดในทางสายโลหิตทางด้านความเหนียวแน่นในทางการเป็นทายาท แม้พี่สาวหรือน้องสาวร่วมบิดามารดาอยู่ในลำดับต้นมากกว่าพี่สาวหรือน้องสาว ร่วมแต่บิดาและพี่สาวหรือน้องสาวร่วมแต่มารดา แต่พี่สาวหรือน้องสาวร่วมแต่มารดา อยู่ในลำดับต้นมากกว่าพี่สาวหรือน้องสาวร่วมแต่บิดา

ข้อ ๓๓๖ ถ้าผู้มีสิทธิใช้อำนาจเลี้ยงดูในอันดับใดก็ตามมีมากกว่าหนึ่งคน ให้จับฉลากหาผู้มีสิทธิสูงสุดของอันดับนั้น

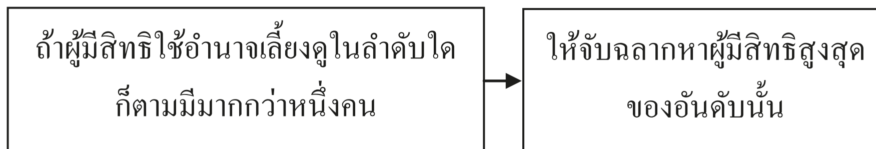
ถ้าผู้มีสิทธิใช้อำนาจเลี้ยงดูคนใดคนหนึ่งมีทั้งอวัยวะเพศหญิงและอวัยวะเพศชาย ให้ถือว่าผู้มีสิทธิใช้อำนาจเลี้ยงดูคนนั้นเป็นเพศชาย เว้นแต่ว่าบุคคลนั้นได้อ้างว่าตนเองนั้นเป็นเพศหญิงและได้ยืนยันการอ้างนั้นด้วยการสาบาน

วิธีการหาผู้มีสิทธิใช้อำนาจเลี้ยงดูกรณีอันดับเดียวกันมีหลายคน

การถือเพศของผู้มีสิทธิใช้อำนาจเลี้ยงดู

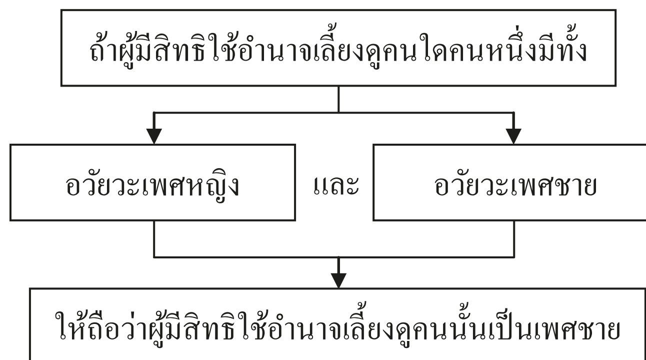
วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผล

ข้อยกเว้น

อธิบายศัพท์

"อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๙

ข้อ ๓๓๗ ในกรณีที่มีการแย่งสิทธิในการเป็นผู้เลี้ยงดูผู้เยาว์ประเภทเด็กโตหรือประเภทวัยรุ่นระหว่างผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๓๕ ที่เป็นบิดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของบิดา กับที่เป็นมารดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของมารดา โดยที่ทั้งสองฝ่ายมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๓๔ ผู้ที่จะได้เป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูในกรณีเช่นว่านั้นต้องเป็นบุคคลที่ผู้เยาว์นั้นให้ความยินยอม โดยการได้รับเลือกจากผู้เยาว์นั้น

การแย่งสิทธิ์เป็นผู้เลี้ยงดูผู้เยาว์ประเภทเด็กโตหรือวัยรุ่น

กรณีดังต่อไปนี้ถ้าทั้งสองฝ่ายเป็นผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๓๕ มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๓๔ และต่างฝ่ายต่างก็ต้องการจะเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูผู้เยาว์ซึ่งเป็นประเภทเด็กโตหรือประเภทวัยรุ่นให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของกรณีตามความในวรรคก่อน

(๑) บิดากับมารดา ซึ่งพ้นจากการเป็นสามีภริยากันแล้ว

(๒) บิดากับยายหรือหญิงที่เป็นที่เป็นผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับต่อจากยาย

(๓) มารดากับชายซึ่งเป็นพี่ น้อง ลุงหรืออา

(๔) บิดากับหญิงที่เป็นพี่ น้อง น้าหรือป้า

(๕) มารดากับปู่หรือชายที่เป็นที่เป็นผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับต่อจากปู่

แต่ถ้าในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดคุณสมบัติ สิทธิในการเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูจะตกเป็นของอีกฝ่ายหนึ่งทันที และหากฝ่ายที่ขาดคุณสมบัติกลับมามีคุณสมบัติครบถ้วนเหมือนเดิม ก็จำเป็นจะต้องกลับมาสู่การเลือกใหม่อีกครั้ง

สิทธิผู้เยาว์ในการเลือกผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู

ผู้เยาว์ตามความในวรรคแรกซึ่งเลือกผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูแล้ว มีสิทธิที่จะเลือกใหม่อีกได้ในทุกเวลาที่ต้องการ

สิทธิผู้เยาว์ในการเยี่ยมมารดากรณีผู้เยาว์เป็นชายและอยู่ในการเลี้ยงดูของฝ่ายบิดา

ถ้าผู้เยาว์เช่นว่านั้นเป็นชาย และอยู่ในการเลี้ยงดูของฝ่ายบิดา ฝ่ายบิดาไม่มีสิทธิห้ามมิให้ผู้เยาว์ไปเยี่ยมมารดา และไม่มีสิทธิห้ามมิให้มารดามาเยี่ยมผู้เยาว์ที่เป็นปกติ

สิทธิผู้เยาว์ในการเยี่ยมมารดากรณีผู้เยาว์เป็นหญิงและอยู่ในการเลี้ยงดูของฝ่ายบิดา

ถ้าผู้เยาว์เช่นว่านั้นเป็นหญิง และอยู่ในการเลี้ยงดูของฝ่ายบิดา ฝ่ายบิดามีสิทธิห้ามมิให้ผู้เยาว์ไปเยี่ยมฝ่ายมารดา แต่ไม่มีสิทธิห้ามมิให้ฝ่ายมารดามาเยี่ยมผู้เยาว์ที่เป็นปกติ แม้การมาเยี่ยมผู้เยาว์ที่บ้านบิดาไม่เป็นหน้าที่ของมารดาก็ตาม

ถ้าผู้เยาว์เช่นว่านั้นไม่ว่าชายหรือหญิงป่วย แม้ผู้เยาว์จะอยู่ในการเลี้ยงดูของบิดา มารดาเป็นผู้ที่มีสิทธิในการพยาบาลและดูแลผู้เยาว์ในขณะนั้นที่บ้านของบิดาถ้าบิดายินยอม แต่ถ้าบิดาไม่ยินยอม มารดามีสิทธิที่จะนำผู้เยาว์ไปพยาบาลที่บ้านของตน

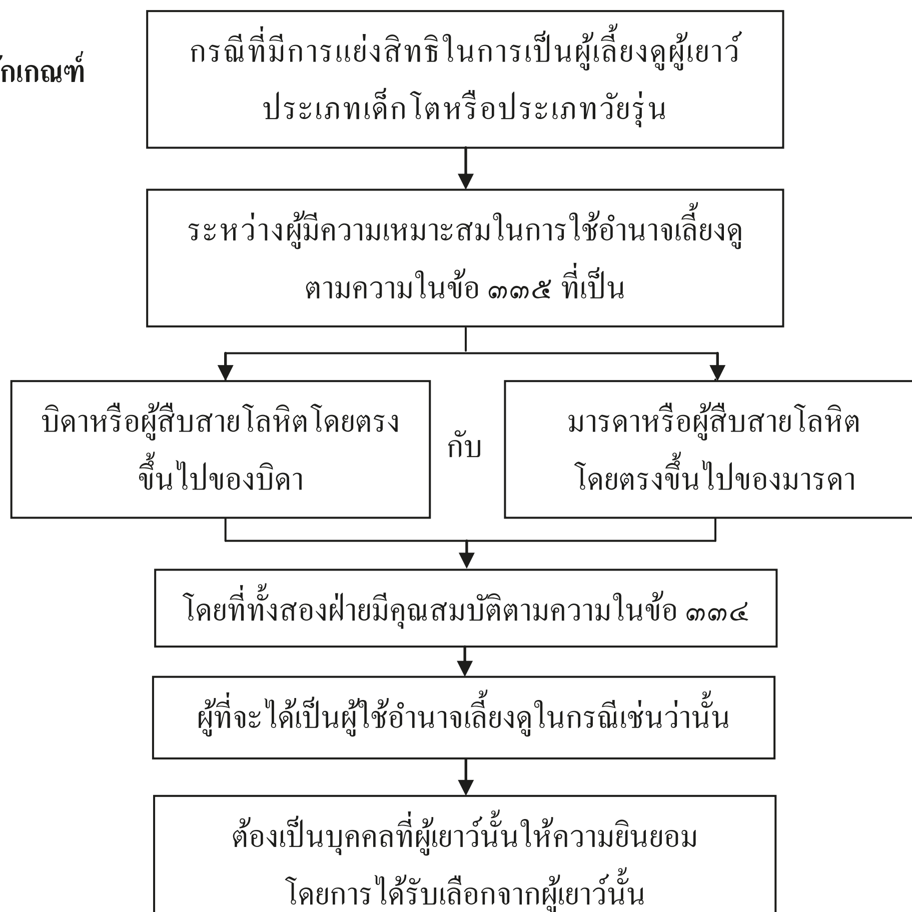
สิทธิมารดาในการพยาบาลและดูแลผู้เยาว์

ถ้าผู้เยาว์เช่นว่านั้นเป็นชายและอยู่ในการเลี้ยงดูของมารดา มารดามีสิทธิให้ผู้เยาว์อยู่กับตนในช่วงเวลาที่เหมาะสม และบิดามีสิทธิให้ผู้เยาว์ไปอยู่กับตนเพื่อรับการอบรมด้านจริยธรรมและเรียนวิชาการด้านศาสนาและอาชีพที่เหมาะสมในช่วงเวลาที่เหมาะสม แต่ถ้าเป็นหญิง มารดามีสิทธิให้ผู้เยาว์อยู่กับมารดาทั้งในตอนกลางคืนและตอนกลางวัน และไม่เป็นหน้าที่ของมารดาที่จะผลักดันผู้เยาว์ออกไปหาบิดา แต่เป็นหน้าที่ของบิดาที่มาหาผู้เยาว์ตามปกติของบิดากับบุตร แต่ถ้าบ้านที่มารดาอาศัยอยู่นั้นเป็นบ้านของบุคคลอื่น ในการเข้าไปของบิดาจำเป็นจะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นเสียก่อน

สิทธิบิดามารดาในการให้ผู้เยาว์อยู่กับตน

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

กรณีดังต่อไปนี้

- (๑) บิดากับมารดา ซึ่งพ้นจากการเป็นสามีภริยากันแล้ว
- (๒) บิดากับยายหรือหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจาก
- (๓) มารดากับชายที่เป็นพี่ น้อง ลุงหรืออา
- (๕) บิดากับหญิงที่เป็นพี่ น้อง น้าหรือป้า
- (๔) มารดากับปู่หรือชายที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากปู่

ถ้าทั้งสองฝ่ายเป็นผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๑๓๕ มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๑๓๔

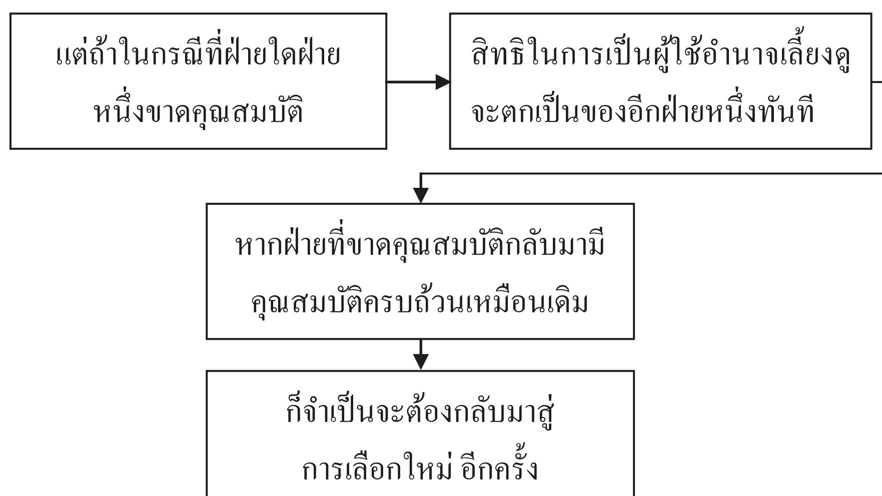
และ

ต่างฝ่ายต่างก็ต้องการจะเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูผู้เยาว์ ซึ่งเป็นประเภทเด็กโต หรือประเภทวัยรุ่น

ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของกรณีตามในความวรรคก่อน

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

วรรคสี่

หลักเกณฑ์ ผู้เยาว์ตามความในวรรคแรกซึ่งเลือกผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู

↓

ผล มีสิทธิที่จะเลือกใหม่อีกได้ในทุกเวลาที่ต้องการ

วรรคห้า

หลักเกณฑ์ ถ้าผู้เยาว์เช่นว่านั้น

เป็นชาย และ อยู่ในการเลี้ยงดูของฝ่ายบิดา

↓

ฝ่ายบิดาไม่มีสิทธิ

↓

ผล ห้ามผู้เยาว์ไปเยี่ยมมารดา และ ห้ามมารดามาเยี่ยมผู้เยาว์ที่เป็นปกติ

วรรคหก

หลักเกณฑ์ ถ้าผู้เยาว์เช่นว่านั้น

เป็นหญิง และ อยู่ในการเลี้ยงดูของฝ่ายบิดา

↓

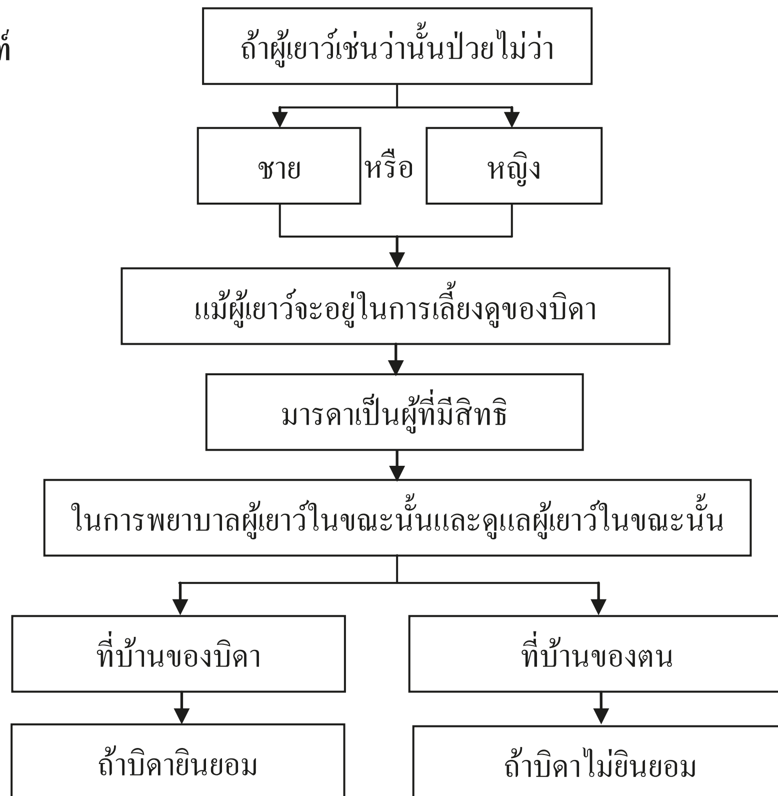
ฝ่ายบิดา

- มีสิทธิห้าม → ผู้เยาว์ไปเยี่ยมฝ่ายมารดา
- ไม่มีสิทธิห้าม → ฝ่ายมารดามาเยี่ยมผู้เยาว์ที่เป็นปกติ → แม้การมาเยี่ยมผู้เยาว์ที่บ้านบิดาไม่เป็นหน้าที่ของมารดาก็ตาม

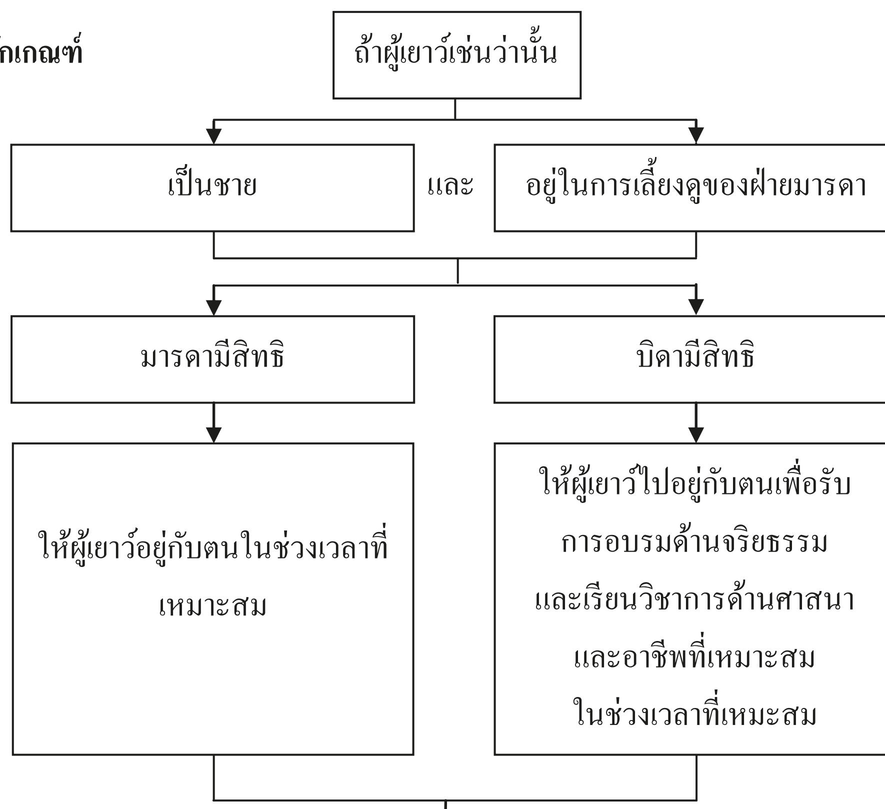
วรรคเจ็ด

หลักเกณฑ์

วรรคแปด

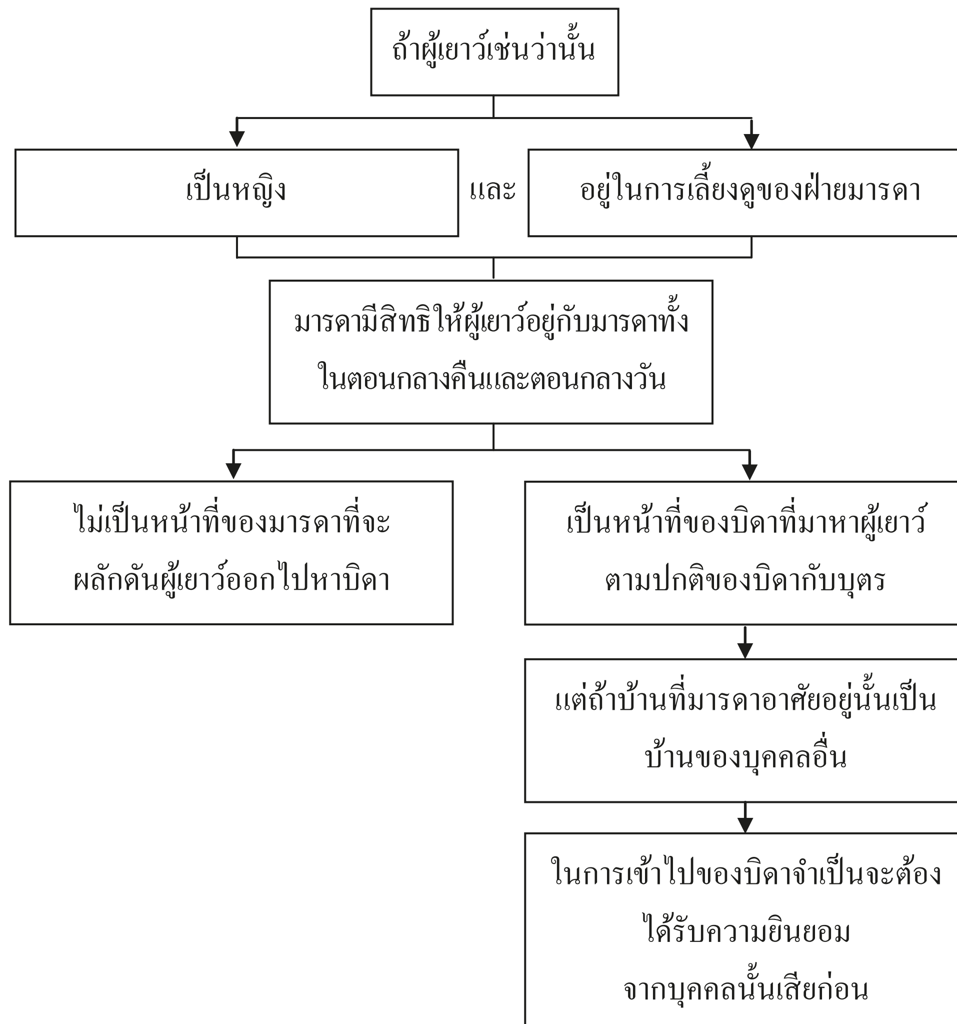
หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้เยาว์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓) วรรคแรก

๒. "เด็กโต" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓) วรรคสี่

๓. "วัยรุ่น" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓) วรรคห้า

๔. "อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๙

๕. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง

๖. "ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๐

๗. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

ข้อพิจารณา

๑. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของบิดา" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปฝ่ายบิดา อันได้แก่ ปู่ หรือย่า หรือผู้ที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจนสุดสาย

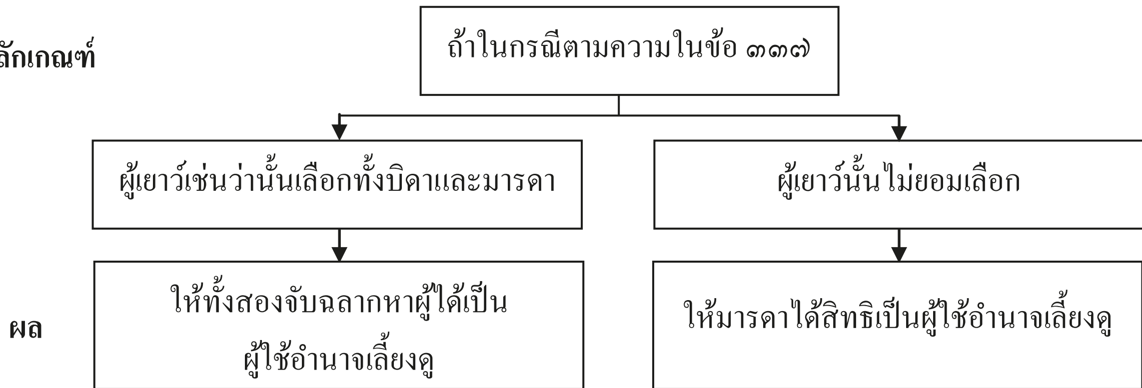
"ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของมารดา" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปฝ่ายมารดา อันได้แก่ ตา หรือยาย หรือผู้ที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจนสุดสาย

๒. ความในวรรคท้าย เป็นกรณีที่ ผู้เยาว์ประเภทเด็กโตหรือประเภทวัยรุ่นที่เป็นชายอยู่ในการเลี้ยงดูของมารดา มารดามีสิทธิให้ผู้เยาว์นั้นอยู่กับตนในช่วงเวลาที่เหมาะสม เช่น ในตอนกลางคืน(ตลอดทั้งคืน หรือเฉพาะในช่วงเวลาหนึ่งของตอนกลางคืน) และบิดามีสิทธิให้ผู้เยาว์ไปอยู่กับตนเพื่อรับการอบรมด้านจริยธรรมและเรียนวิชาการด้านศาสนาและอาชีพที่เหมาะสมในช่วงเวลาที่เหมาะสม เช่น ในตอนกลางวัน (ตลอดทั้งวัน หรือเฉพาะในช่วงเวลาหนึ่งของตอนกลางวัน) และในกรณีที่ผู้เยาว์นั้นเป็นหญิง มารดามีสิทธิให้ผู้เยาว์นั้นอยู่กับมารดาทั้งในตอนกลางคืนและตอนกลางวัน (โดยไม่ยอมให้ให้ไปอยู่กับบิดา) และไม่เป็นหน้าที่ของมารดาที่จะผลักดันผู้เยาว์ออกไปหาบิดา แต่เป็นหน้าที่ของบิดาที่จะต้องมาหาผู้เยาว์ตามปกติของบิดากับบุตร แต่ถ้าบ้านที่มารดาอาศัยอยู่นั้นเป็นบ้านของบุคคลอื่นเช่นบ้านของสามีใหม่ของมารดา ในการเข้าไปของบิดา จำเป็นจะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นเสียก่อน

กรณีผู้เยาว์เลือกทั้งบิดามารดาหรือไม่ยอมเลือกผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู

ข้อ ๓๓๘ ถ้าในกรณีตามความในข้อ ๓๓๗ ผู้เยาว์เช่นว่านั้นเลือกทั้งบิดาและมารดา ให้ทั้งสองจับฉลากหาผู้ได้เป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู แต่ถ้าผู้เยาว์นั้นไม่ยอมเลือก ให้มารดาได้สิทธิเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู

อธิบายศัพท์

๑. “ผู้เยาว์” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓) วรรคแรก

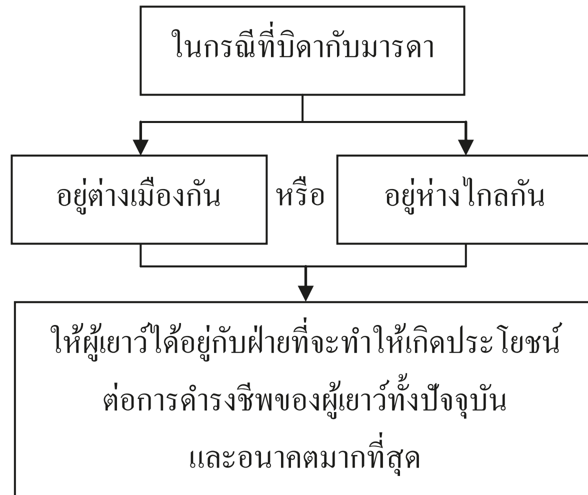
๒. “ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๐

การเลี้ยงดูผู้เยาว์กรณีบิดามารดาอยู่ต่างเมืองหรือห่างไกลกัน

ข้อ ๓๓๙ ในกรณีที่บิดากับมารดาอยู่ต่างเมืองกันหรืออยู่ห่างไกลกัน ให้ผู้เยาว์ได้อยู่กับฝ่ายที่จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพของผู้เยาว์ทั้งปัจจุบันและอนาคตมากที่สุด

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

"ผู้เยาว์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓) วรรคแรก

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ กรณีที่บิดากับมารดาของผู้เยาว์อยู่ต่างเมืองกันหรืออยู่ห่างไกลกัน แม้เพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะต้องให้ผู้เยาว์นั้นได้อยู่กับฝ่ายที่จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพของผู้เยาว์ ทั้งปัจจุบันและอนาคตมากที่สุด ไม่ว่าในขณะนั้นฝ่ายนั้นจะเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูอยู่หรือไม่ เช่น ในกรณีที่บิดาหรือมารดาที่เป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูของผู้เยาว์ต้องการเดินทางออกไปจากเมืองชั่วคราวเพื่อทำธุระ ผู้ที่เป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูนั้นจะนำผู้เยาว์ไปด้วยก็ได้ ถ้าเห็นว่าการเดินทางของผู้เยาว์จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพของผู้เยาว์ ทั้งปัจจุบันและอนาคตมากที่สุด (ซึ่งการได้เดินทางบ้าง บางครั้งก็เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์) ยกเว้นการเดินทางนั้นจะเป็นอันตรายแก่ผู้เยาว์ แต่หากไม่ได้นำผู้เยาว์ไปด้วย ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใด ต้องให้ผู้เยาว์อยู่กับอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งไม่ได้เดินทางจนกว่าผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูจะกลับมา

ข้อ ๓๔๐ "บิดา" ตามความในข้อ ๓๓๗ ยกเว้น (๑) ถึงข้อ ๓๓๙ ให้หมายรวมถึงปู่หรือทายาทประเภทสองอื่นที่ห้ามผู้เยาว์นั้นสมรสด้วย

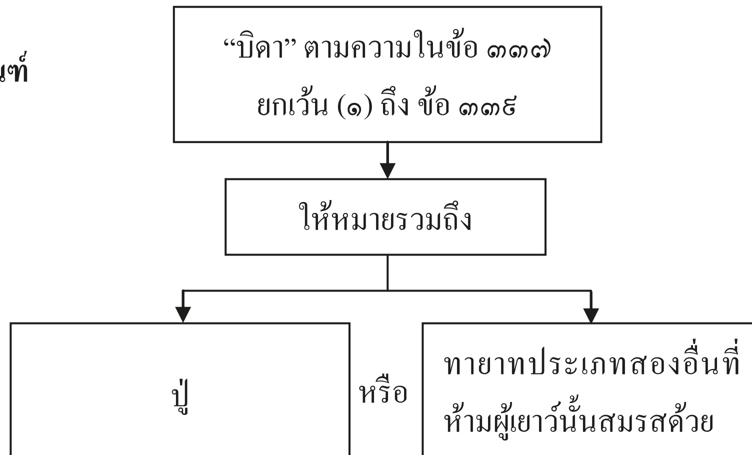
"มารดา" ให้หมายรวมถึงยายหรือหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากยาย

ความหมายของ "บิดา" หรือ "มารดา" เฉพาะในข้อ ๓๓๗

วรรคแรก

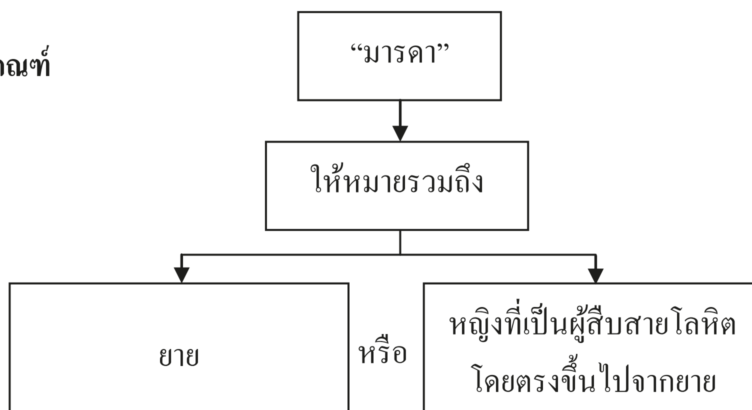
หลักเกณฑ์

ผล

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้เยาว์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓) วรรคแรก

๒. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง

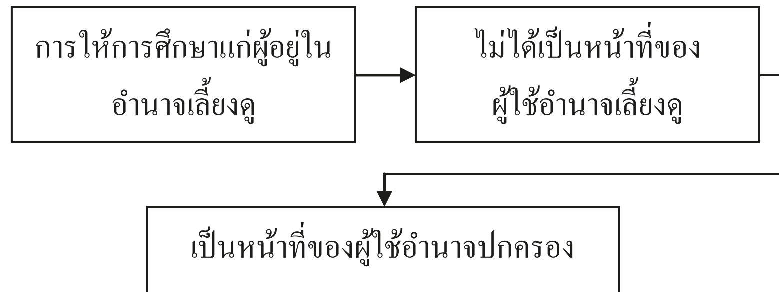
๓. "ทายาทประเภทสอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๔

ผู้มีหน้าที่ให้การศึกษา

ข้อ ๓๔๑ การให้การศึกษาแก่ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู ไม่ได้เป็นหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู แต่เป็นหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๓

๒. "ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๓๐

๓. "ใช้อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐

หมวด ๔
ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ

ข้อ ๓๔๒ ให้ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่อยู่ในลำดับแรกของลำดับความใกล้ชิดดังต่อไปนี้ที่เป็นผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้ เป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติให้แก่ผู้สืบสันดานที่เป็นผู้ยากจน จนกว่าจะพ้นจากการเป็นผู้ยากจน ยกเว้นกรณีผู้สืบสันดานที่เป็นหญิงซึ่งมีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติจากผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นจนกว่าจะตกเป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี หรือพ้นจากการเป็นผู้ยากจน

ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติให้แก่ผู้สืบสันดานที่เป็นผู้ยากจน

(๑) บิดา

(๒) ปู่ ตา

(๓) ชายที่เป็นผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับต่อจากปู่หรือตา ตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย

(๔) มารดา

(๕) ย่า ยาย

(๖) หญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับต่อจากย่าหรือยาย ตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย

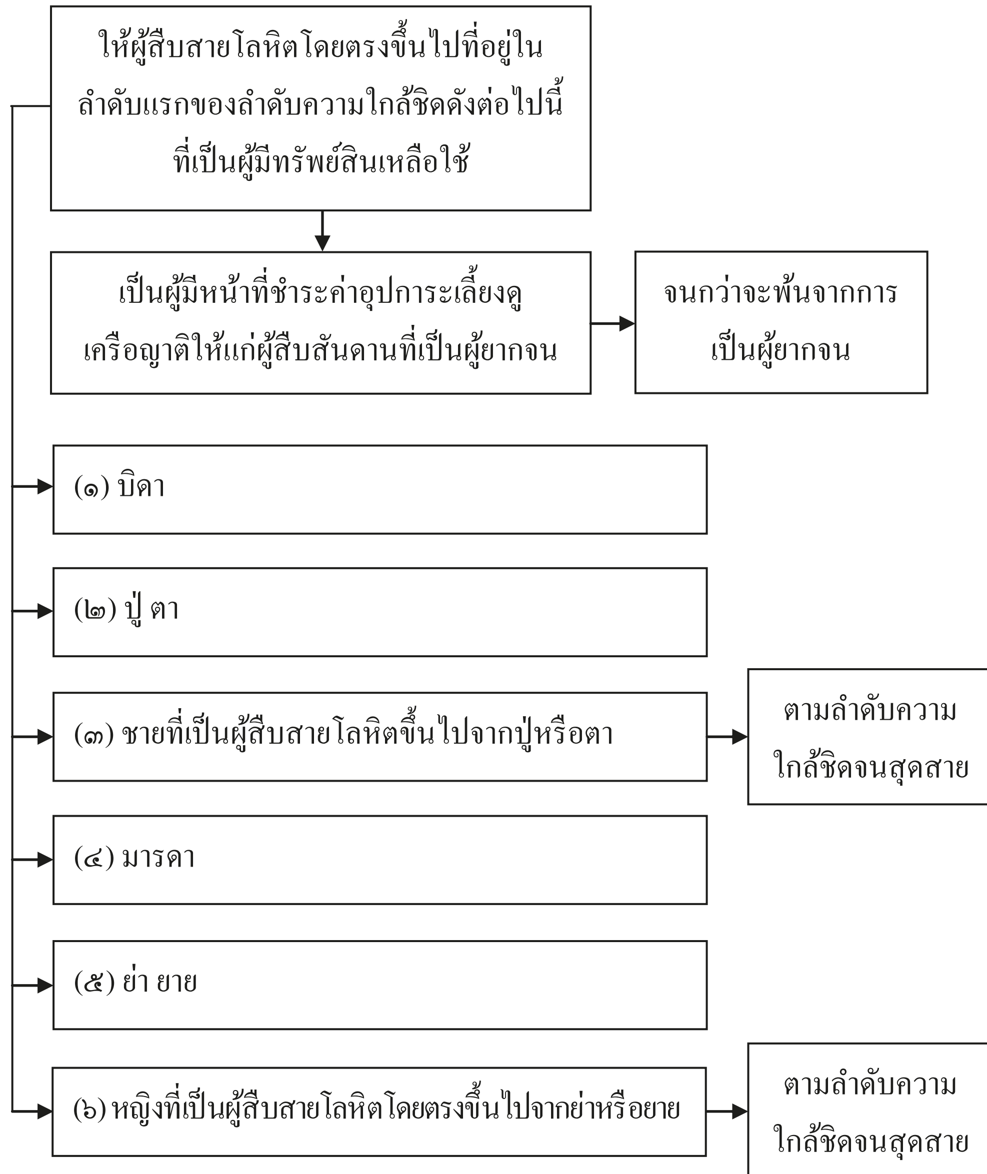
ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในวรรคแรกละทิ้งหน้าที่หรือไม่สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ได้ ค่าอุปการะเลี้ยงดูสำหรับวันที่ผ่านพ้นไปแล้วและยังไม่ได้ชำระนั้น จะกลายเป็นหนี้ที่ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นจะต้องชำระก็แต่เฉพาะส่วนที่ศาล ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือผู้แทนของกอฎีหรือดะโต๊ะยุติธรรมได้กำหนดไว้ให้แล้วเท่านั้น

การบังคับชำระหนี้ที่ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติค้างชำระ

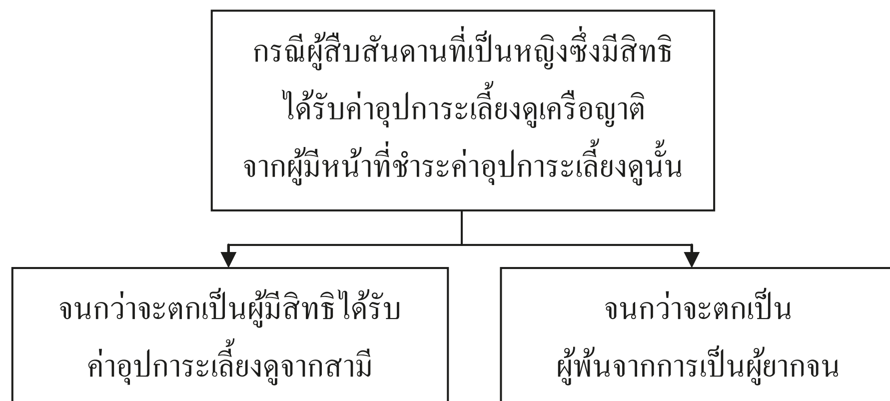

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

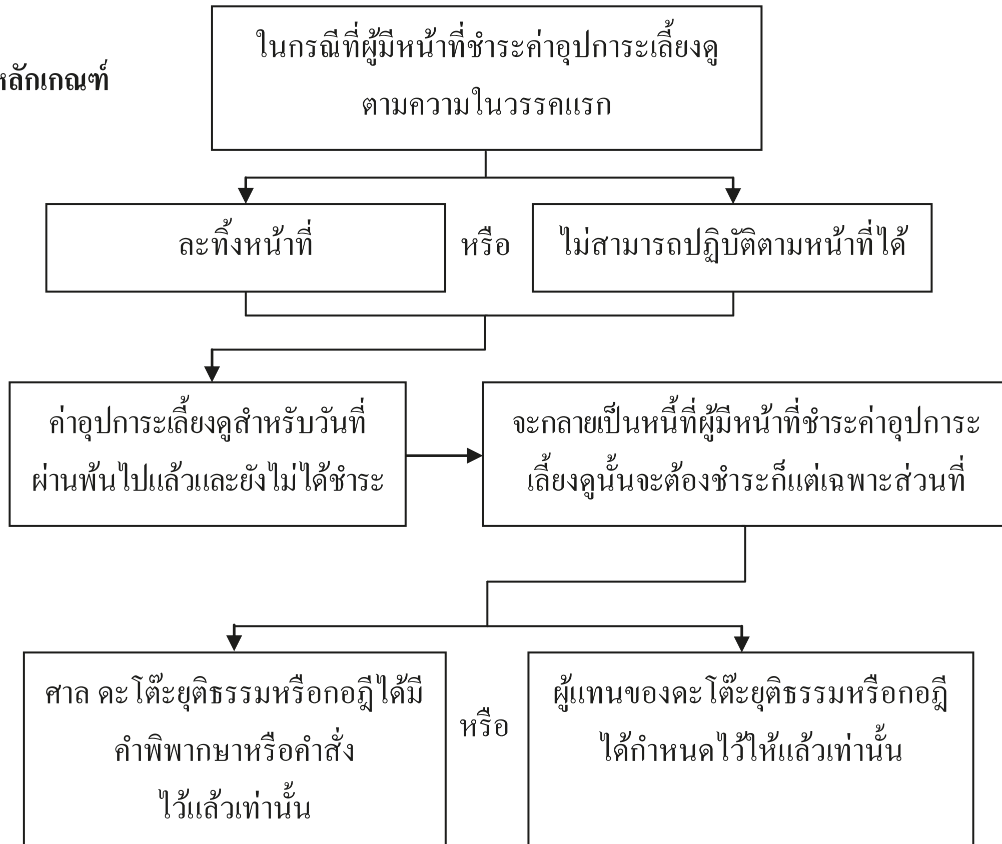
ข้อยกเว้น

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๖

๒. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๓. "ผู้สืบสันดาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)

๔. "ผู้ยากจน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๔๖

๕. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๖. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๗. "ดะโต๊ะยุติธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓)

๘. "กอฎี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔)

ข้อพิจารณา

๑. ผู้สืบสันดานที่เป็นผู้ยากจนตามความในข้อ ๓๔๖ มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติจากผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับแรกของลำดับความใกล้ชิดของบุคคลตามความใน (๑) ถึง (๖) กับผู้สืบสันดานนั้น จนกว่าจะพ้นจากการเป็นผู้ยากจน

ยกเว้นกรณีผู้สืบสันดานที่เป็นหญิงซึ่งมีสิทธิ์ได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติจากผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นจนกว่าจะตกเป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี หรือพ้นจากการเป็นผู้ยากจน

๒. "ชายที่เป็นผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับต่อจากปู่หรือตา ตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย" ตามความใน (๓) หมายถึง ชายที่เป็นผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับต่อจากปู่หรือตาขึ้นไปตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย เช่น ปู่ทวด หรือตาทวด

๓. ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติแตกต่างจากค่าอุปการะเลี้ยงดูของภริยาในเรื่องของการกลายเป็นหนี้ เนื่องจากค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยานั้นถ้าไม่ชำระในเวลาจะกลายเป็นหนี้ที่จะต้องชดใช้ตามความในข้อ ๑๐๔ แม้การไม่ชำระในเวลานั้นได้ถือเป็นความผิดที่ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษตามความในข้อ ๓ ไปแล้วก็ตาม แต่ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติที่พ้นจากเวลาที่ต้องชำระไปแล้ว จะไม่กลายเป็นหนี้ที่จะต้องชดใช้ในภายหลัง ถึงแม้การไม่ชำระในเวลานั้นถือเป็นความผิดที่ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษตามความในข้อ ๓ ยกเว้นค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติที่ได้กำหนดให้ โดยศาล กอฎีหรือดะโต๊ะยุติธรรม หรือผู้แทนของบุคคลดังกล่าว ซึ่งค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติดังกล่าว หากไม่มีการชำระในเวลา จะกลายเป็นหนี้ที่จะต้องชดใช้ในภายหลัง เช่นเดียวกับค่าอุปการะเลี้ยงดูของภริยา เช่น บิดาไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร ต่อมาบุตรนำความมาฟ้องต่อศาล ศาลพิพากษาให้บิดาชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่บุตรวันละ ๓๐๐ บาท นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไป การนับจำนวนหนี้จะเริ่มนับตั้งแต่วันฟ้องเท่านั้น โดยไม่สามารถเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูสำหรับวันก่อนวันฟ้องทั้งหมดได้ หากบิดาไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามคำพิพากษาของศาล บุตรสามารถบังคับคดีตามคำพิพากษานั้นได้

ข้อ ๓๔๓ ให้ผู้สืบสันดานที่เป็นผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้ และอยู่ในลำดับใกล้ชิดที่สุดของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นผู้ยากจนตามลำดับต่อไปนี้ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติให้แก่ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปนั้น สำหรับแต่ละวันของช่วงเวลาที่ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปนั้นยังมีชีวิตอยู่และยังเป็นผู้ยากจน เพื่อให้ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปได้ไว้ใช้สอยภายในช่วงเวลาเช่นว่านั้น

ผู้สืบสันดานที่มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ

(๑) บุตรชาย บุตรหญิง

(๒) หลานชาย หลานหญิง

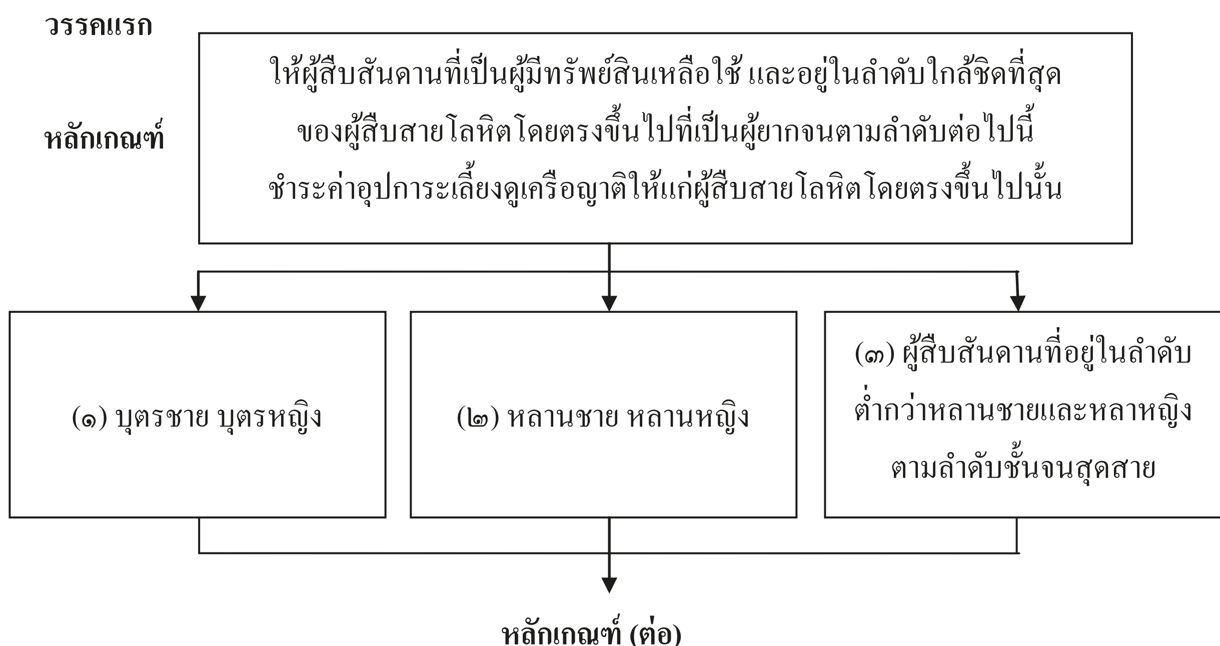
(๓) ผู้สืบสันดานที่อยู่ในลำดับต่ำกว่าหลานชายและหลานหญิงตามลำดับชั้นจนสุดสาย

ผู้สืบสันดานหลายคนมีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ

ในลำดับใดมีหลายคน ให้ทุกคนมีหน้าที่เท่ากัน ถ้ามีทั้งที่รับมรดกได้และไม่ได้ ให้เป็นหน้าที่ของผู้ที่รับมรดกได้เท่านั้น

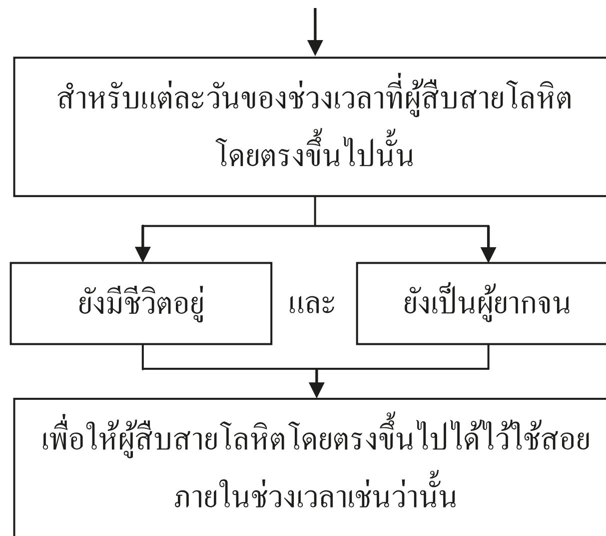
กรณีผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูมีทั้งผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปและที่เป็นผู้สืบสันดาน

ในกรณีที่ผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูมีทั้งผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูที่เป็นผู้สืบสายโลหิตและผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูที่เป็นผู้สืบสันดาน ให้หน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตกแก่ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูที่เป็นผู้สืบสันดานเท่านั้น

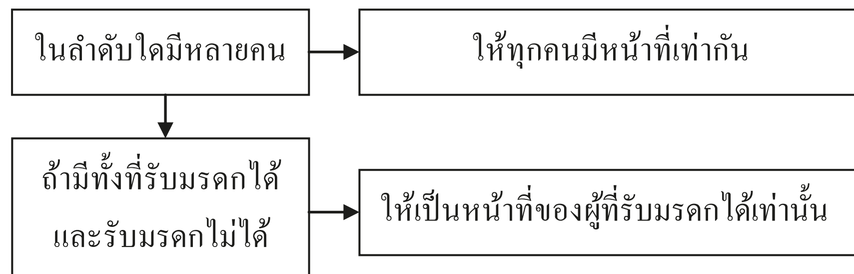

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

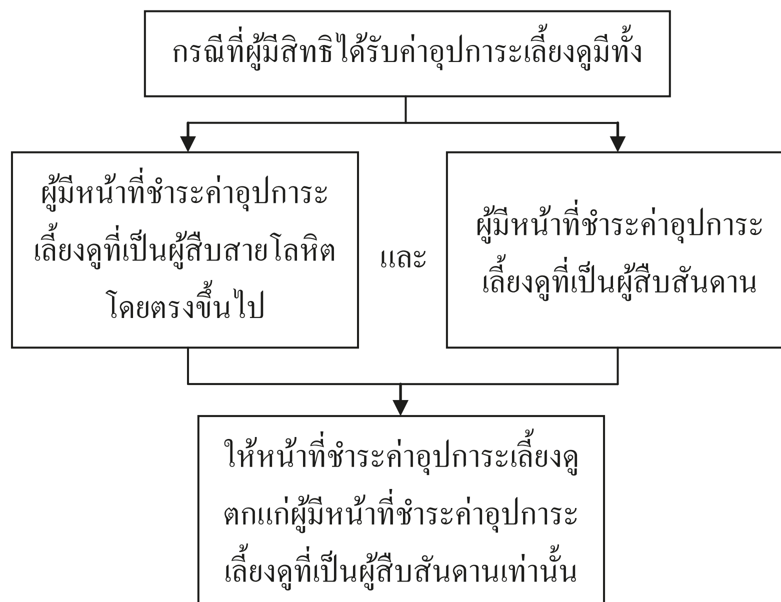
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้สืบสันดาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)

๒. "ผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๔๙

๓. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๔. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง

๕. "ผู้ยากจน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๔๖

๖. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๗. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

ข้อพิจารณา

๑."บุตรชาย บุตรหญิง" ตามความใน (๑) หมายถึง บุตรของผู้สืบสายโลหิตที่เป็นผู้ยากจน ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ ทั้งชายและหญิง และ "หลานชาย หลานหญิง" ตามความใน (๒) หมายถึง หลานปู่หรือหลานตาของผู้สืบสายโลหิตที่เป็นผู้ยากจนซึ่งเป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติทั้งชายและหญิง

๒. ในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาตินั้น ประการแรกจะต้องพิจารณาว่ามีผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู ซึ่งเป็นผู้ยากจนตามคำจำกัดความในข้อ ๓๔๖ หรือไม่ ถ้ามีจะต้องพิจารณาต่อไปว่ามีผู้สืบสันดานของผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูที่เป็นผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้ตามคำจำกัดความในข้อ ๓๔๙ หรือไม่ ถ้ามี ให้ผู้สืบสันดานนั้นเป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติตามความในหมวดนี้ให้แก่ผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นตามความในข้อ ๓๔๓ และถ้ามีหลายคน ให้ผู้ที่อยู่ในลำดับใกล้ชิดกับผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นมากที่สุดเป็นผู้มีหน้าที่ชำระ แต่หากไม่มีจะต้องพิจารณาว่า มีผู้สืบสายโลหิตของผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูที่เป็นผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้ตามคำจำกัดความในข้อ ๓๔๙ หรือไม่ ถ้ามี ให้ผู้สืบสายโลหิตนั้นเป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติให้แก่ผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น ตามความในข้อ ๓๔๒ และถ้ามีหลายคนให้ผู้ที่อยู่ในลำดับใกล้ชิดกับผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นมากที่สุดเป็นผู้มีหน้าที่ชำระ

ข้อ ๓๔๔ บุคคลใดเป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูหลายคนในเวลาเดียวกัน แต่ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะชำระให้บุคคลเหล่านั้นได้ทั้งหมด ให้บุคคลนั้นชำระเท่าที่สามารถจะชำระได้ภายหลังจากหักค่าใช้จ่ายสำหรับปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในข้อ ๓๔๖ ของตนเองแล้ว โดยชำระตามลำดับดังต่อไปนี้

ลำดับการชำระกรณีผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูมีหลายคน

(๑) ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยา

(๒) ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติให้แก่ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือผู้สืบสันดาน โดยเริ่มจากลำดับแรกของลำดับความใกล้ชิด และเริ่มจากผู้ที่ยังดื่มนม ผู้ป่วย ผู้อ่อนแอ หรือผู้มีสิทธิรับมรดก ตามลำดับของผู้ที่อยู่ในลำดับเดียวกัน

(๓) ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูอื่น

การชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูกรณีทุกคนในแต่ละกลุ่มต่างมีสภาพหรือฐานะเดียวกัน

ในกรณีที่ทุกคนในแต่ละกลุ่มผู้มีสิทธิเช่นว่านั้นมีสภาพหรือฐานะเดียวกัน ให้แบ่งชำระให้แต่ละคนเท่ากัน เว้นแต่ถ้าแบ่งชำระให้แต่ละคนเท่ากันแล้วส่วนแบ่งที่ได้ไม่อาจทำให้แต่ละคนมีชีวิตอยู่ได้ ให้ใช้วิธีจับฉลาก

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

บุคคลใดเป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู ให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูหลายคนในเวลาเดียวกัน

↓

แต่ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะชำระให้บุคคลเหล่านั้นได้ทั้งหมด

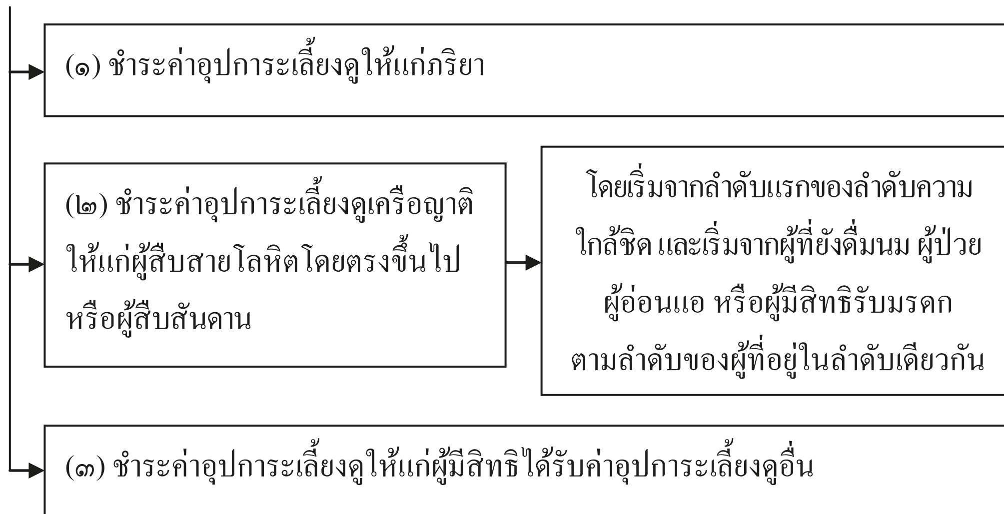
↓

ให้บุคคลนั้นชำระเท่าที่สามารถจะชำระได้ ภายหลังจากหักค่าใช้จ่ายสำหรับปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในข้อ ๓๔๖ ของตนเองแล้ว โดยชำระตามลำดับดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

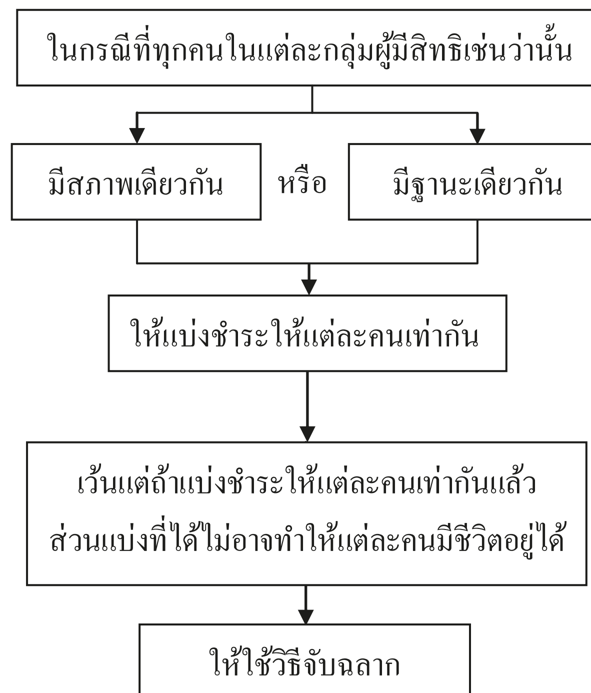

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผล

ข้อยกเว้น

อธิบายศัพท์

๑. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๒. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง

๓. "ผู้สืบสันดาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)

ข้อพิจารณา

๑. "โดยเริ่มจากลำดับแรกของลำดับความใกล้ชิด และเริ่มจากผู้ที่ยังดื่มนม ผู้ป่วย ผู้อ่อนแอ หรือผู้มีสิทธิรับมรดก ตามลำดับของผู้ที่อยู่ในลำดับเดียวกัน" หมายความว่า กรณีที่ผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูมีหลายคน ต้องเริ่มจากผู้ที่อยู่ในลำดับแรกสุดของลำดับความใกล้ชิด เช่น บุตรกับหลาน ต้องเริ่มจากบุตร และถ้าในลำดับเดียวกันมีหลายคน ต้องเริ่มจากผู้ที่ยังดื่มนมอยู่ ถ้ามี ต่อหรือเริ่มด้วยผู้ป่วย ถ้ามี ต่อหรือเริ่มด้วยผู้อ่อนแอ ถ้ามี และต่อหรือเริ่มสิทธิรับมรดก ถ้ามี เช่น บุตรที่ป่วย กับบุตรที่ไม่ป่วย ต้องเริ่มจากบุตรที่ป่วย

๒. "ในกรณีที่ทุกคนในแต่ละกลุ่มผู้มีสิทธิเช่นว่านั้น มีสภาพหรือฐานะเดียวกัน ให้แบ่งชำระให้แต่ละคนเท่ากัน" หมายความว่า ในกรณีที่ทุกคนในแต่ละกลุ่ม เช่น บุตรที่ป่วยมีหลายคน ต้องแบ่งชำระให้แต่ละคนเท่ากัน

ข้อ ๓๔๕ "ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ" ตามบทบัญญัติในหมวดนี้ หมายความว่า ปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมกับผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดาน แล้วแต่กรณี ที่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น และเพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขพอสมควร ในช่วงเวลานับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งของวันหนึ่ง ๆ หรือทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพเช่นว่านั้น แต่จะต้องไม่เกินจำนวนหรือปริมาณของทรัพย์สินในส่วนที่เกินมาจากทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมตามความในข้อ ๓๔๔ ของผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น

"ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ"

ในกรณีของปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในวรรคก่อน ให้นำความตามข้อ ๔๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทอนุโลม

ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติตามความในวรรคแรก ให้หมายความรวมถึงค่ารักษาพยาบาลด้วย

ค่ารักษาพยาบาลเป็นส่วนหนึ่งของค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

"ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ" ตามบทบัญญัติในหมวดนี้

ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป หรือ ผู้สืบสันดาน

ที่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น และ เพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขพอสมควร

ปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสม

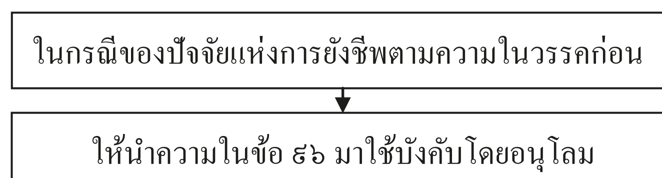
ทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพเช่นว่านั้น

ในส่วนที่เกินมาจากทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมตามความในข้อ ๓๔๙ ของผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นแต่จะต้องไม่เกินจำนวนของทรัพย์สินหรือปริมาณของทรัพย์สิน

ในช่วงเวลานับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งของวันหนึ่ง ๆ

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

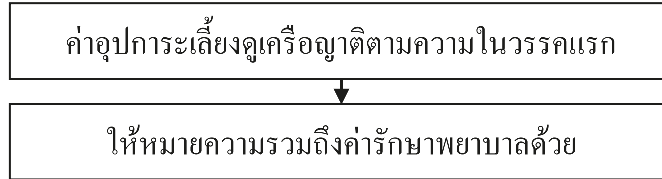
ในกรณีของปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในวรรคก่อน

ให้นำความในข้อ ๙๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. “ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง

๒. “ผู้สืบสันดาน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)

๓. “ค่าอุปการะเลี้ยงดู” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๔. “สมควร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

๕. “ทรัพย์สิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

๑. “ปัจจัยแห่งการยังชีพ ที่เหมาะสมกับผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดานแล้วแต่กรณี ที่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น” หมายความว่าปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในข้อ ๙๖ ที่เหมาะสมกับผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดานแล้วแต่กรณีที่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น เช่น ถ้าผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดานที่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นเป็นชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก ปัจจัยแห่งการยังชีพ ตามความในข้อ ๙๖ (๑) (ก) ของผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดานนั้นคือข้าว

๒. “ทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพ” ตามความในวรรคแรก หมายความว่า ทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะนำไปซื้อหรือแลกเปลี่ยนปัจจัยแห่งการยังชีพนั้นมาได้

๓. “ในช่วงเวลานับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งของวันหนึ่ง ๆ ” ตามความในวรรคแรกของข้อนี้ ข้อ ๓๔๙ และข้อ ๓๔๖ หมายความว่าในช่วงหนึ่งวัน โดยเริ่มตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งความหมายของ “วัน” ในที่นี้เป็นความหมายเฉพาะที่ โดยแตกต่างจาก “วัน” ในที่อื่นซึ่งเป็นวัน ตามคำนิยามศัพท์ในข้อ ๑ (๕)

“ผู้ยากจน”

ข้อ ๓๔๖ “ผู้ยากจน” ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ หมายความว่า ผู้ที่ต้องได้รับการปกป้องและไม่มีทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขพอสมควร ของแต่ละช่วงเวลานับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งของแต่ละวัน ตลอดช่วงเวลาทั้งหมดที่บุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่ และไม่มีความสามารถและโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านั้น ยกเว้นกรณีตามความในข้อ ๓๔๓ และในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นชายให้รวมถึงภริยาของบุคคลนั้นด้วย

บทอนุโลม

ในกรณีของปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในวรรคก่อน ให้นำความตามข้อ ๔๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

“ผู้ยากจน” ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้

ผู้ที่ต้องได้รับการปกป้อง

และ

ไม่มีทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขพอสมควร ของแต่ละช่วงเวลา

และ

ไม่มีความสามารถและโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านั้น

นับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งของแต่ละวัน

ตลอดช่วงเวลาทั้งหมดที่บุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่

ในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นชาย → ให้รวมถึงภริยาของบุคคลนั้นด้วย

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ในกรณีของปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในวรรคก่อน

ให้นำความในข้อ ๙๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ที่ต้องได้รับการปกป้อง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๔๘

๒."ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๓. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

๔ "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

ข้อพิจารณา

๑. บุคคลที่ถือว่าเป็นผู้ยากจนตามหมวดนี้ ต้องมีคุณลักษณะดังนี้

๑.๑ เป็นผู้ที่ต้องได้รับการปกป้องตามความในข้อ ๓๔๘

๑.๒ เป็นผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้น (และภริยาของผู้นั้น ในกรณีที่ผู้นั้นมีภริยา) มีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขพอสมควร ของแต่ละช่วงเวลานับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งของแต่ละวัน ตลอดช่วงเวลาทั้งหมดที่บุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่

ในการพิจารณาว่า บุคคลคนหนึ่ง มีทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพดังกล่าวหรือไม่ ให้พิจารณาดังนี้ เช่น ถ้าในหนึ่งวัน บุคคลนั้นซึ่งไม่มีภริยา ต้องใช้เงินจำนวน ๑๐๐ บาท ที่จะทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขพอสมควร ก็ให้คำนวณดูว่า ในชีวิตบุคคลนั้นตั้งแต่ช่วงเวลานั้นเป็นต้นไปต้องใช้เงินในการให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพดังกล่าวเท่าใด เช่น ถ้าประมาณได้ว่า จะยังมีชีวิตอยู่อีก ๑๐๐ วัน ก็ให้นำ ๑๐๐ บาท มาคูณด้วย ๑๐๐ วัน ก็จะได้ ๑๐,๐๐๐ บาท ดังนั้น ถ้ามีทรัพย์สินมากกว่านั้น ก็แสดงว่าไม่ได้ยากจน

๒. "และไม่มีความสามารถและโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านั้น ยกเว้นกรณีตามความในข้อ ๓๔๓ " ตามความในตอนท้ายของวรรคแรก หมายความว่า นอกจากไม่มีทรัพย์ตามความในตอนต้นของวรรคแรกนี้แล้ว บุคคลที่จะถือว่าเป็นผู้ยากจนตามข้อนี้นั้น จะต้องไม่มีความสามารถและโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านั้นด้วย ยกเว้น กรณีผู้สืบสายโลหิตมีสิทธิรับค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติจากผู้สืบสันดานตามความในข้อ ๓๔๓ เพราะในกรณีดังกล่าว ถ้าบุคคลที่จะถือว่าเป็นผู้ยากจนนั้นไม่มีทรัพย์ตามความในตอนต้นของวรรคแรกนี้ แม้จะมีความสามารถและโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านั้น บุคคลนั้นจะถือว่าเป็นผู้ยากจนตามข้อนี้ ทั้งนี้อาจด้วยเหตุที่ว่ากฎหมายได้ให้เกียรติบุคคลที่เป็นผู้สืบสายโลหิต โดยกำหนดให้ผู้สืบสันดานมีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติแก่ผู้สืบสายโลหิต ถ้าผู้สืบสายโลหิตนั้นไม่มีทรัพย์ตามความในตอนต้นของวรรคแรกดังกล่าว แม้จะมีความสามารถและโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านั้น

อนึ่ง ในกรณีที่มี แต่ไม่เพียงพอ จะมีสิทธิได้รับก็เฉพาะในส่วนที่ยังขาดอยู่เท่านั้น และความสามารถที่จะทำการสมรสได้ของหญิงไม่ถือเป็นความสามารถและโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านั้นตามความในข้อนี้

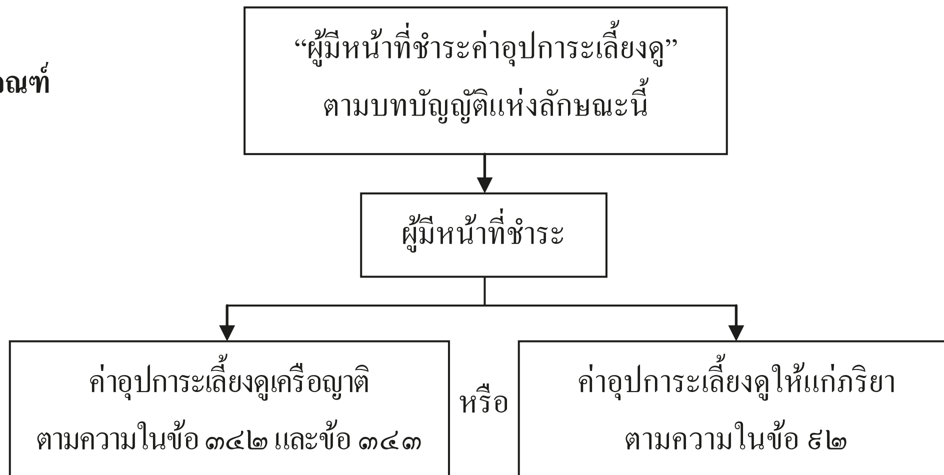
๓. "ในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นชายให้รวมถึงภริยาของบุคคลนั้นด้วย" ตามความในวรรคแรก หมายความว่า ถ้าบุคคลนั้นเป็นชายให้นำปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอดังกล่าวของภริยาของบุคคลนั้นมาร่วมในการคำนวณด้วย

ข้อ ๓๔๗ "ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู" ตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ หมายความว่า ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติตามความในข้อ ๓๔๒ และข้อ ๓๔๓ หรือค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาตามความในข้อ ๙๒ แล้วแต่กรณี

"ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู"

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๔๕

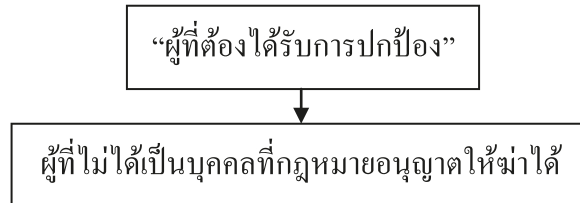
๒. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

"ผู้ที่ต้องได้รับการปกป้อง"

ข้อ ๓๔๘ "ผู้ที่ต้องได้รับการปกป้อง" หมายความว่า ผู้ที่ไม่ได้เป็นบุคคลที่กฎหมายอนุญาตให้ฆ่าได้

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

"กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นการให้คำจำกัดความแก่คำว่า "ผู้ที่ต้องได้รับการปกป้อง" ตามความในข้อ ๓๔๖ ซึ่งหมายถึง บุคคลที่กฎหมายหรืออิสลามไม่อนุญาตให้ฆ่าได้ อันได้แก่ บุคคลปกติทั่วไป ซึ่งไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดร้ายแรงถึงขนาดที่ต้องขจัดให้สิ้นไปจากโลกนี้ ส่วน "บุคคลที่อิสลามอนุญาตให้ฆ่าได้" นั้น หมายถึง บุคคลที่กฎหมายหรืออิสลามอนุญาตให้ฆ่าได้ เนื่องจากเป็นผู้กระทำความผิดร้ายแรงถึงขนาดที่ต้องขจัดให้สิ้นไปจากโลกนี้ เช่น ผู้กระทำความผิดที่มีโทษถึงขั้นประหารชีวิต ฯลฯ

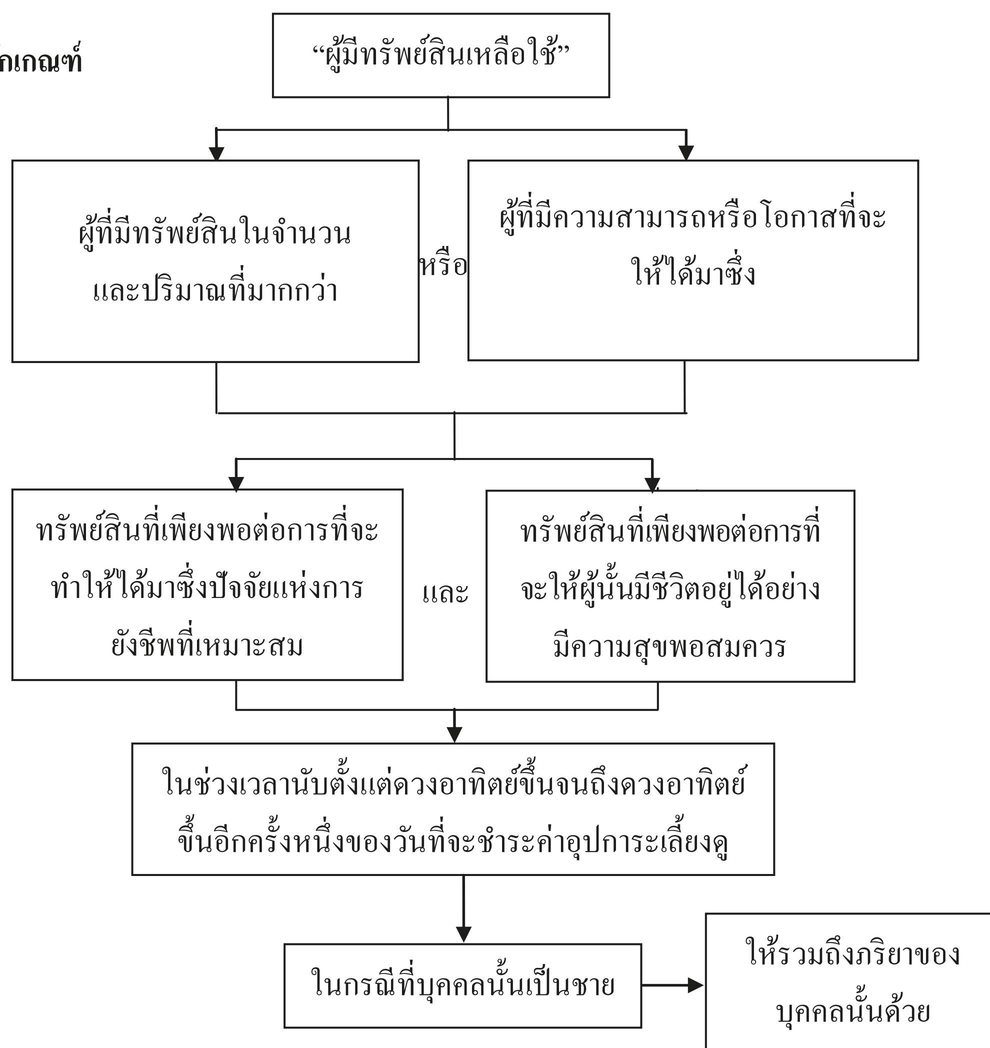

ข้อ ๓๔๙ "ผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้" หมายความว่า ผู้ที่มีทรัพย์สินในจำนวนและปริมาณที่มากกว่าทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขพอสมควรในช่วงเวลานับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งของวันที่จะชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือมีความสามารถหรือโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านั้นและในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นชาย ให้รวมถึงภริยาของบุคคลนั้นด้วย **"ผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้"**

ในกรณีของปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในวรรคก่อน ให้นำความตามข้อ ๙๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม **บทอนุโลม**

วรรคแรก

หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์	ในกรณีของปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในวรรคก่อน
ผล	ให้นำความในข้อ ๙๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑(๔๖)

๒. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

๓. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๔. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นการให้คำจำกัดความแก่คำว่า "ผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้" ตามความในข้อ ๓๔๒ และข้อ ๓๔๓ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีทรัพย์สินในจำนวนและปริมาณที่มากกว่าทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขพอสมควรในช่วงเวลานับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งของวันที่จะชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือมีความสามารถหรือโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านั้น และในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นชาย ให้รวมถึงภริยาของบุคคลนั้นด้วย

ซึ่งจะเห็นว่า ในการพิจารณาว่าผู้ใดอยู่ในสถานะ "ผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้" หรือไม่ ต้องพิจารณาว่าผู้นั้นในช่วงเวลานับตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งของวันที่จะชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู มีทรัพย์สิน ในจำนวนและปริมาณที่มากกว่าทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขพอสมควรหรือไม่ (ไม่ได้พิจารณาว่าผู้นั้นมีทรัพย์สินดังกล่าวหรือไม่ในช่วงเวลาที่ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ตลอดชีวิต และไม่ต้องคำนึงว่ามีหนี้หรือไม่ วันใดไม่เป็นผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้ วันนั้นไม่ต้องชำระ แต่วันใดเป็น วันนั้นต้องชำระ)

สิ่งที่นำมาชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ

ข้อ ๓๕๐ ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาตินั้น ให้ชำระเป็นปัจจัยแห่งการยังชีพ โดยวิธีชำระเป็นรายวัน เว้นแต่คู่กรณีจะตกลงกันว่าให้ชำระเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น

อำนาจศาลในการกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น

เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอต่อศาล และศาลเห็นสมควรจะกำหนดให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่นจากการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในวรรคแรก โดยจะให้ชำระเป็นปัจจัยแห่งการยังชีพด้วยหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ ถ้าไม่มีการตกลงกันของคู่กรณีเป็นอย่างอื่น และไม่มีเหตุพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่อาจทำเช่นนี้ได้

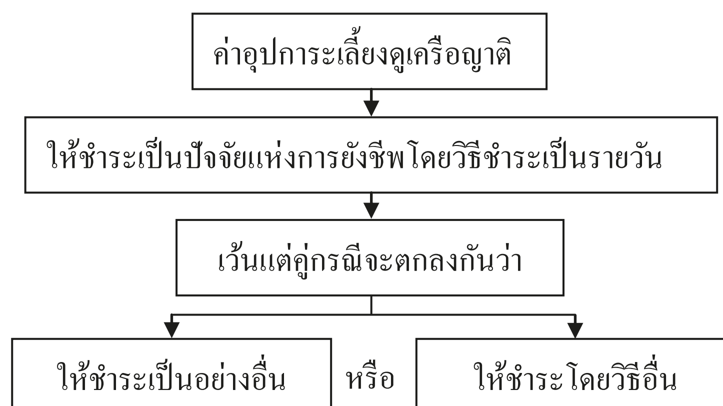
ระยะเวลาในการจัดหาปัจจัยแห่งการยังชีพที่เป็นเครื่องบริโภค

ในการจัดหาปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในข้อ ๘๖ (๑) ให้จัดหาให้ภายในช่วงเวลานับตั้งแต่เวลาที่เริ่มมีแสงอรุณ จนถึงเวลาที่ผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นต้องการปัจจัยแห่งการยังชีพนั้นตามปกติในแต่ละวัน

อำนาจศาลในการกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

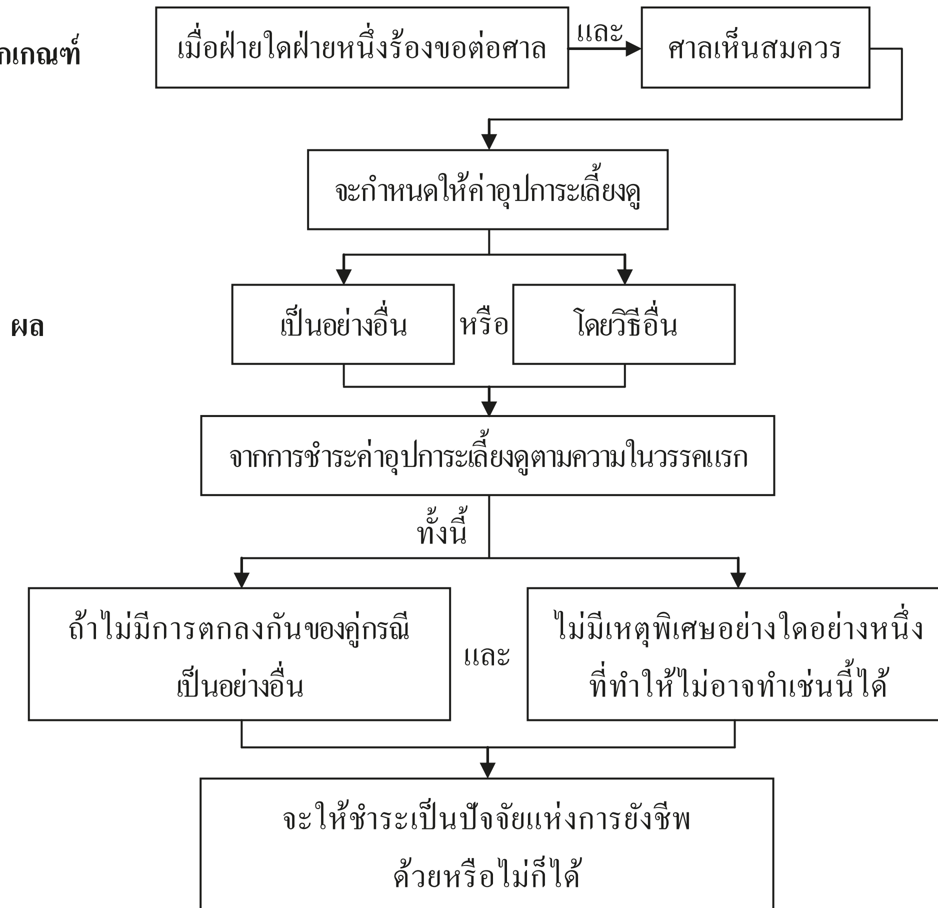
ในกรณีของการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้น เมื่อมีเหตุพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง และศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อประโยชน์แก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถจะกำหนดให้ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยประการใด ๆ ที่แตกต่างไปจากที่คู่กรณีตกลงกัน หรือจากที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอก็ได้

วรรคแรก

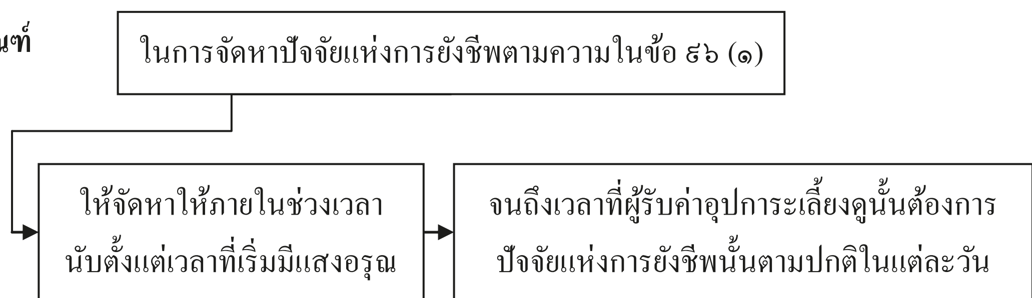

วรรคสอง

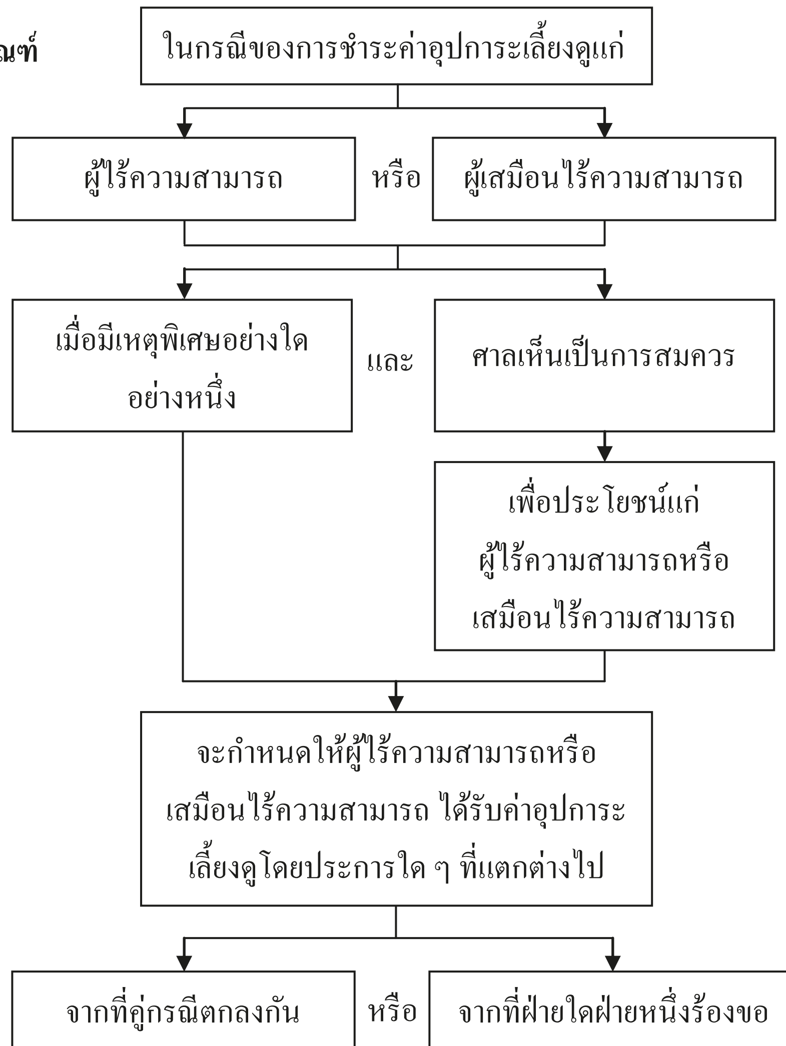
วรรคสาม

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๔๕

๒. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)

๓. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๔. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

๕. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๖. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๗. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

ข้อพิจารณา

ตามความในวรรคแรก ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ ต้องชำระเป็นปัจจัยแห่งการยังชีพ จะชำระเป็นอย่างอื่นไม่ได้ และต้องชำระโดยวิธีชำระเป็นรายวัน เว้นแต่คู่กรณีจะตกลงกันว่าให้ชำระเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น ส่วนกรณีในวรรคสองเป็นกรณีที่คู่กรณีไม่ได้ตกลงกันว่าจะชำระเป็นสิ่งใดและจะชำระโดยวิธีใด และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอต่อศาล และศาลเห็นสมควร ซึ่งในกรณีดังกล่าว ศาลจะกำหนดให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่นจากการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในวรรคแรกก็ได้ และในการชำระนั้น ศาลจะให้ชำระเป็นปัจจัยแห่งการยังชีพด้วยหรือไม่ก็ได้

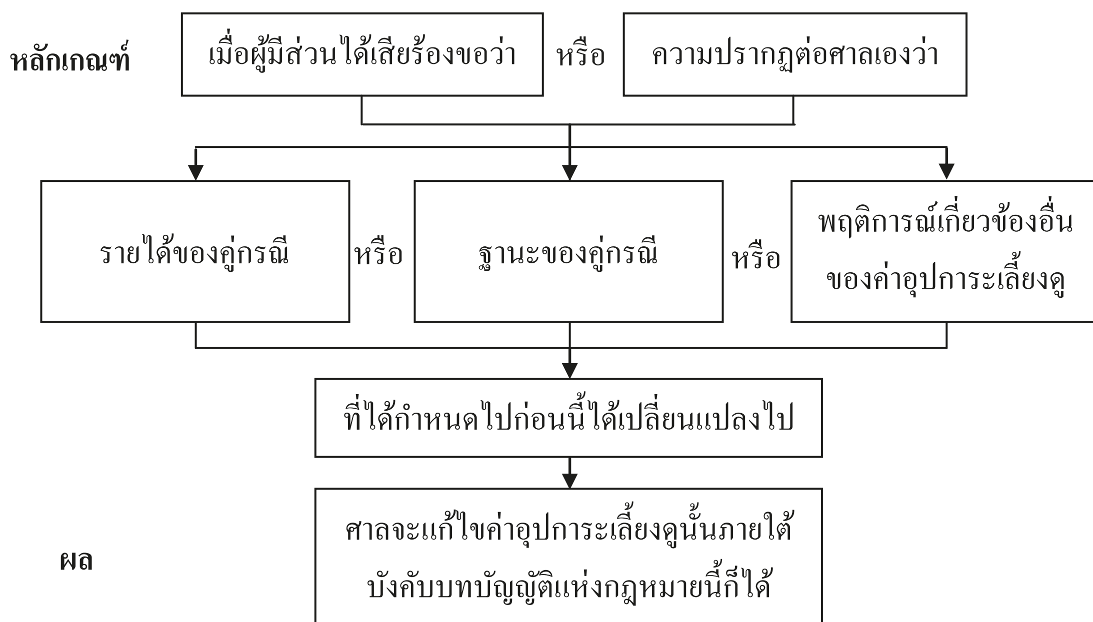
ข้อ ๓๕๑ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอหรือความปรากฏต่อศาลเองว่า รายได้ หรือฐานะของคู่กรณี หรือพฤติการณ์เกี่ยวข้องอื่นของค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ได้กำหนดไปก่อนนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลจะแก้ไขค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ก็ได้

อำนาจศาลในการแก้ไขค่าอุปการะเลี้ยงดู

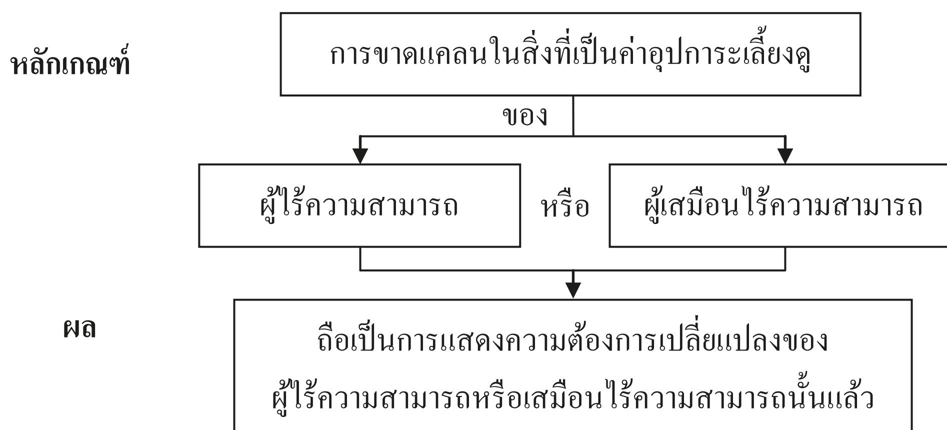
การขาดแคลนในสิ่งที่เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ถือเป็นการแสดงความต้องการของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นแล้ว

ข้อบ่งชี้ความต้องการค่าอุปการะเลี้ยงดูของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

วรรคแรก

วรรคสอง

อธิบายศัพท์

๑. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๒. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๓. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๔. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

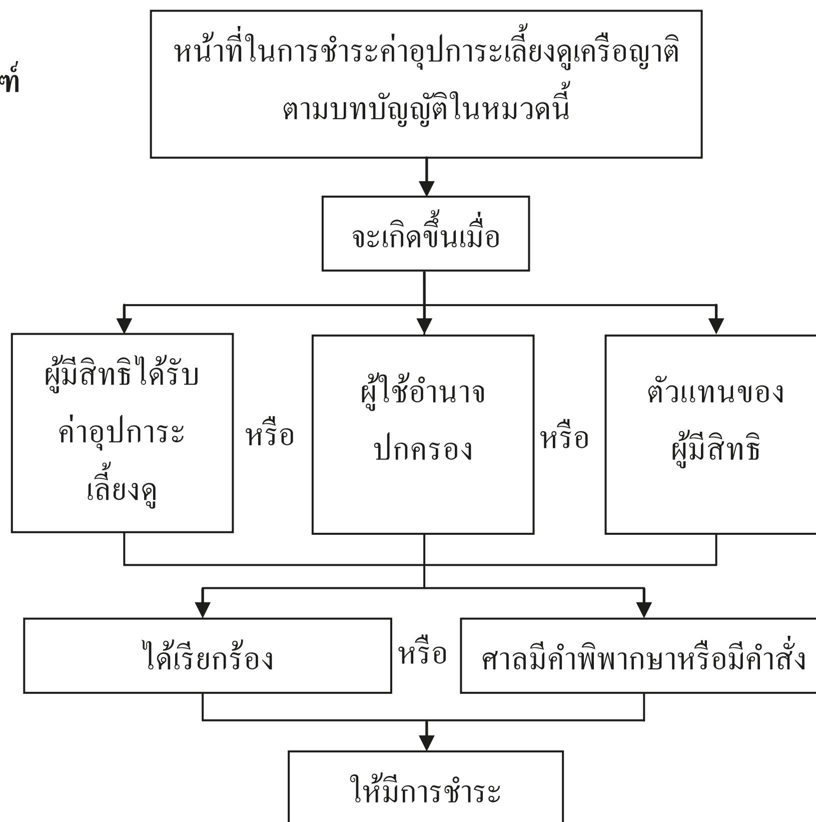
ข้อพิจารณา

ความในวรรคแรก เป็นกรณีที่รายได้หรือฐานะของคู่กรณีที่เกี่ยวข้องหรือพฤติการณ์เกี่ยวข้องอื่นของค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ได้กำหนดไปก่อนนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และผู้มีส่วนได้เสียได้ร้องขอต่อศาล ให้ศาลแก้ไขค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ได้กำหนดไปแล้วนั้น หรือความปรากฏต่อศาลเอง ซึ่งในกรณีดังกล่าว ศาลจะแก้ไขค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ได้กำหนดไปแล้วนั้นเพื่อให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นมีความเหมาะสมกับการที่มีการเปลี่ยนแปลงไปนั้นก็ได้ แต่ก็ต้องอยู่ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ส่วนความในวรรคสอง เป็นกรณีที่กฎหมายถือว่าการขาดแคลนในสิ่งที่เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ เป็นการแสดงความต้องการหรือเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นแล้ว ดังนั้น หน้าที่ในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ ตามบทบัญญัติในหมวดนี้จะเกิดขึ้นทันที เมื่อผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถขาดแคลนสิ่งที่เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดู โดยไม่จำเป็นที่จะต้องให้ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นเรียกร้องหรือให้ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้มีการชำระตามความในข้อ ๓๕๒ อีก

ข้อ ๓๕๒ หน้าที่ในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ จะเกิดขึ้นเมื่อผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นหรือผู้ใช้อำนาจปกครองหรือตัวแทนของผู้มีสิทธินั้นได้เรียกร้องหรือศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้มีการชำระ

การเกิดหน้าที่ในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๔๕

๒. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๓. "ผู้ใช้อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐

๔. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

ตามความในข้อนี้ หน้าที่ในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นหรือผู้ใช้อำนาจปกครองของผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น หรือตัวแทนของผู้มีสิทธิหรือผู้ใช้อำนาจปกครองนั้นได้เรียกร้องหรือศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสังให้มีการชำระ หลังจากที่ได้รับการฟ้องร้องจาก

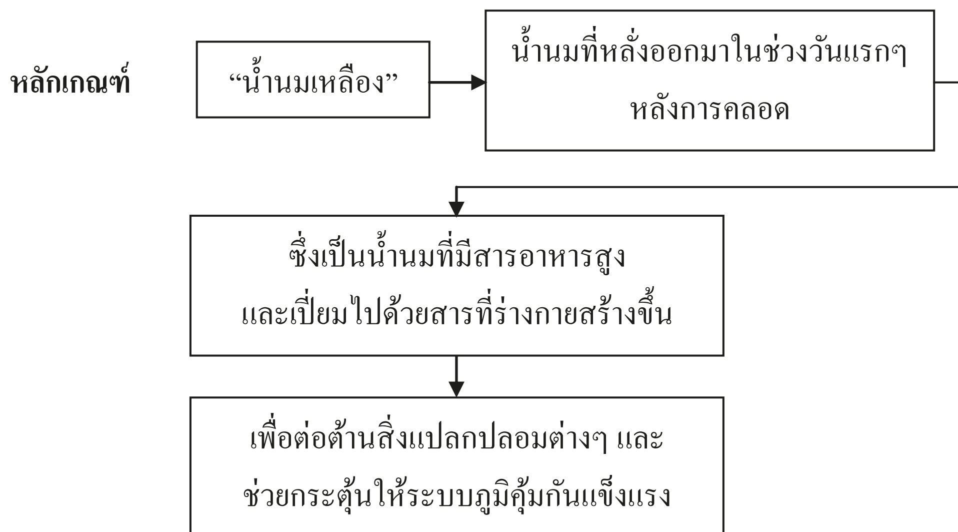
บุคคลเหล่านั้นหรือผู้เกี่ยวข้องหรือตัวแทน หรือศาลรับรู้ได้เองว่า ผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู ต้องการหรือมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูแต่ไม่ได้รับการชำระ เพราะในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาตินั้นเป็นหน้าที่ในทางแพ่ง ส่วนการเรียกร้องนั้น หมายถึง การแสดงให้ผู้มีหน้าที่นั้นทราบว่าผู้มีสิทธินั้นต้องการค่าอุปการะเลี้ยงดู แม้ไม่ได้ไปร้องขอต่อศาล แต่หน้าที่นั้นยังไม่เป็นหนี้ที่ผู้มีหน้าที่ชำระต้องชดใช้ ถ้ายังไม่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งจากศาลว่าให้ชำระ

"ผู้ใช้อำนาจปกครอง" ตามความในข้อนี้หมายถึง ผู้ใช้อำนาจปกครองของบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ คือ ผู้ปัญญาอ่อนตามความในข้อ ๑ (๑๗) เพราะผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้น ถ้ามีความขาดแคลนในสิ่งที่เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดู แม้บุคคลเหล่านั้นยังไม่ได้เรียกร้องกฎหมายถือว่าการขาดแคลนนั้นเป็นการแสดงความต้องการหรือเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นแล้ว ตามความในข้อ ๓๕๑ วรรคสอง

หมวด ๕
ค่าให้นมบุตร

ข้อ ๓๕๓ “น้ำนมเหลือง” หมายความว่า น้ำนมที่หลั่งออกมาในช่วงวันแรก ๆ หลังการคลอด ซึ่งเป็นน้ำนมที่มีสารอาหารสูงและเปี่ยมไปด้วยสารที่ร่างกายสร้างขึ้นเพื่อต่อต้านสิ่งแปลกปลอมต่าง ๆ และช่วยกระตุ้นให้ระบบภูมิคุ้มกันแข็งแรง

“น้ำนมเหลือง”

หน้าที่มารดาในการให้น้ำนมเหลืองและน้ำนม

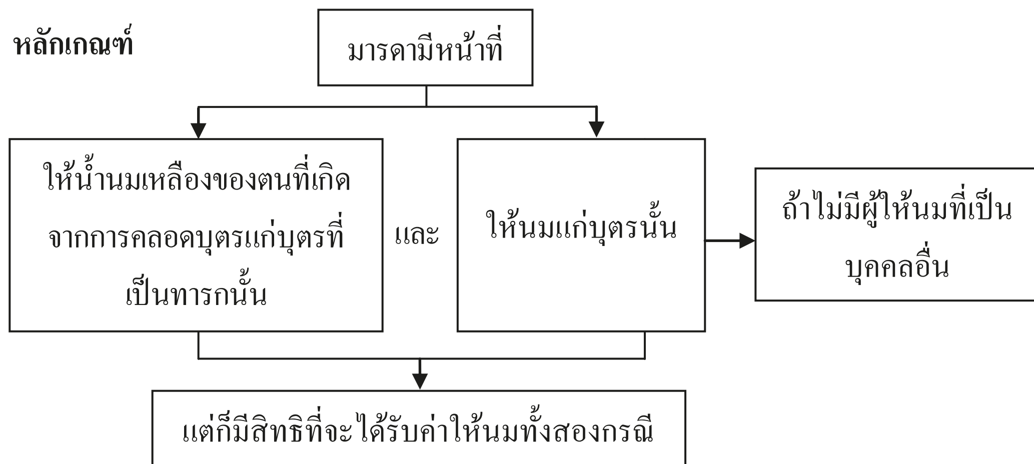
ข้อ ๓๕๔ มารดามีหน้าที่ให้น้ำนมเหลืองของตนที่เกิดจากการคลอดบุตรแก่บุตรที่เป็นทารกนั้น และมีหน้าที่ให้นมแก่บุตรนั้น ถ้าไม่มีผู้ให้นมที่เป็นบุคคลอื่น แต่ก็มีสิทธิที่จะได้รับค่าให้นมทั้งสองกรณี

กรณีที่ถือเป็นหน้าที่ของหญิงในการให้นมแก่เด็กทารก

หญิงใดสามารถให้นมของตนแก่เด็กที่เป็นทารกและไม่มีผู้ให้นมได้ ให้ถือว่าเป็นหน้าที่ของหญิงนั้นที่จะให้นมแก่เด็กนั้น แต่ก็มีสิทธิที่จะได้รับค่าให้นมนั้น

วรรคแรก

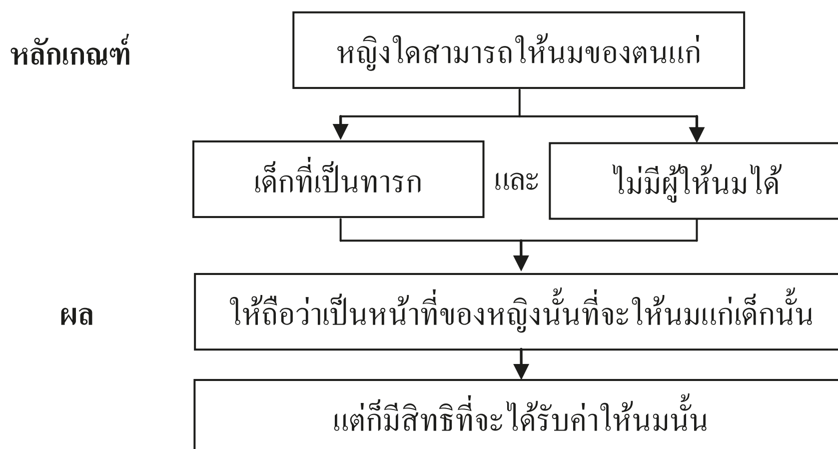
หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

๑. “น้ำนมเหลือง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๕๓

๒. “บุตร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๖)

ข้อ ๓๕๕ ในการชำระค่าให้นมบุตรตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ให้ถือเป็นหน้าที่ของผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๔๒ ของบุตรนั้น และในการชำระค่าให้นมนั้น ถ้าผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้นกับมารดาของบุตรตกลงกันอย่างไร ให้เป็นไปตามที่ตกลงนั้น แต่ถ้าไม่ได้ตกลงกันให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และให้เอาจากทรัพย์สินของบุตร แต่ถ้าบุตรนั้นไม่มีทรัพย์สิน ให้เอาจากทรัพย์สินของผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น

ผู้มีหน้าที่ชำระค่าให้นมบุตร

ในกรณีที่ยังมีหญิงอื่นอีกที่สามารถให้นมแก่เด็กที่เป็นทารก จะไม่สามารถบังคับให้มารดาของเด็กให้นมแก่เด็กนั้นได้ แม้หญิงนั้นไม่ยินยอมให้นมแก่เด็กนั้นไม่ว่ามารดานั้นยังอยู่ในสมรสของบิดาของเด็กหรือไม่ก็ตาม

กรณีหญิงอื่นสามารถ

ในกรณีที่มารดาของบุตรได้สมรสกับบุคคลภายนอกไปแล้ว บุคคลนั้นสามารถห้ามไม่ให้มารดาของบุตรให้นมแก่บุตรได้เว้นแต่ว่ามารดานั้นได้ตกลงที่จะให้นมบุตรไปก่อนการสมรสนั้นแล้ว

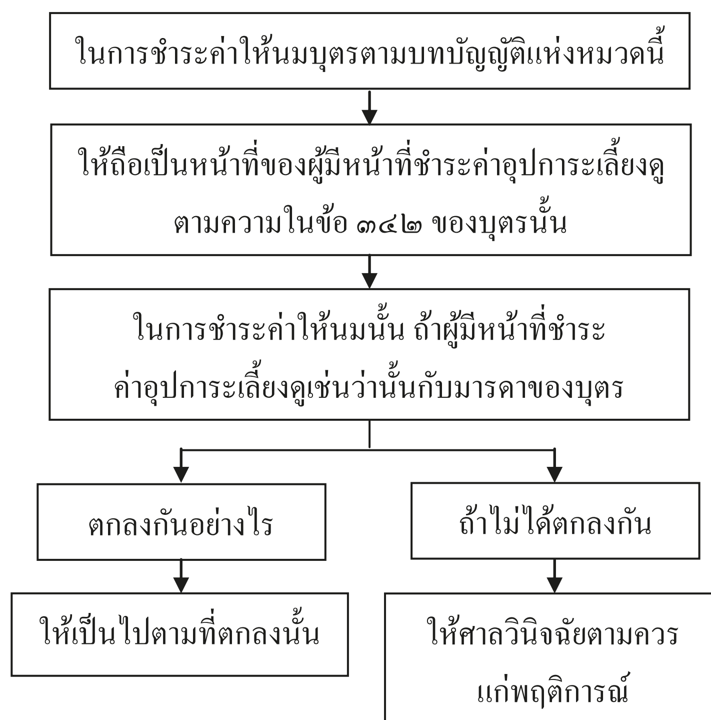
สิทธิของสามีใหม่ในการห้ามมิให้ภริยาให้นมบุตรที่เกิดกับสามีเดิม

มารดาจะมีสิทธิเรียกร้องค่าให้นมบุตรจากผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรได้ ก็ต่อเมื่อได้ตกลงกับผู้มีหน้าที่เช่นว่านั้นไว้แล้ว หรือเป็นการกระทำตามคำวินิจฉัยของศาลตามความในวรรคแรก

สิทธิเรียกร้องค่าให้นมบุตรของมารดา

วรรคแรก

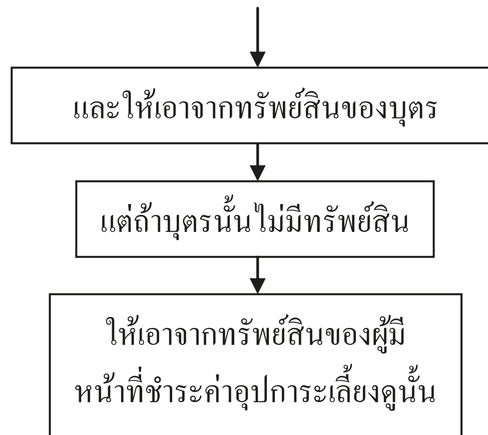
หลักเกณฑ์

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

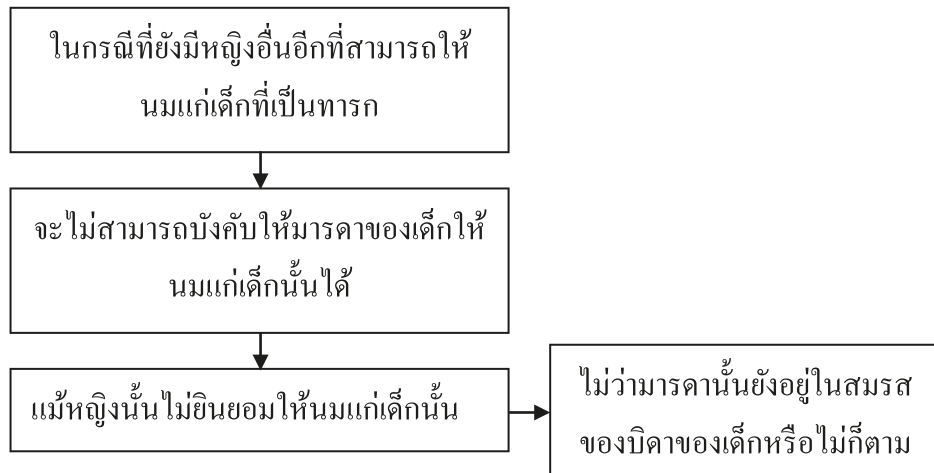

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

วรรคสอง

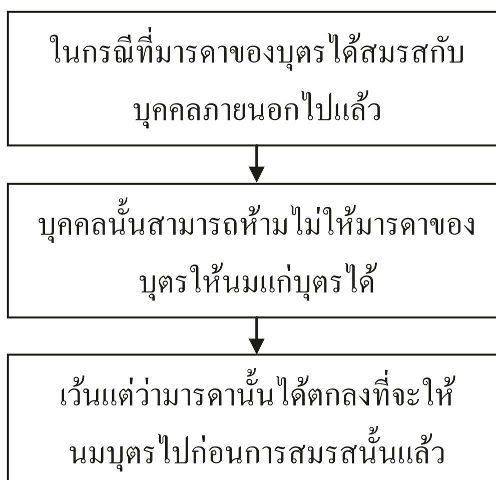
หลักเกณฑ์

วรรคสาม

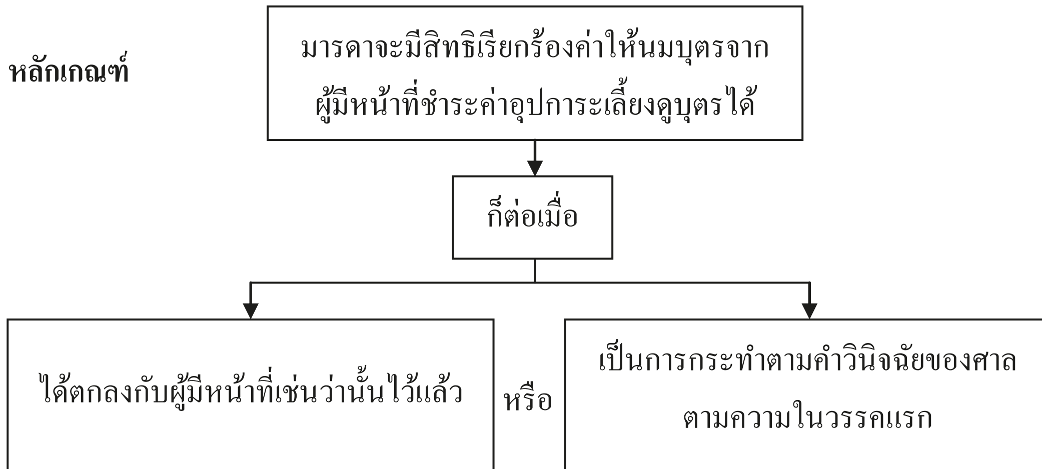
หลักเกณฑ์

ผล

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๒. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๓. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๔. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๕. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

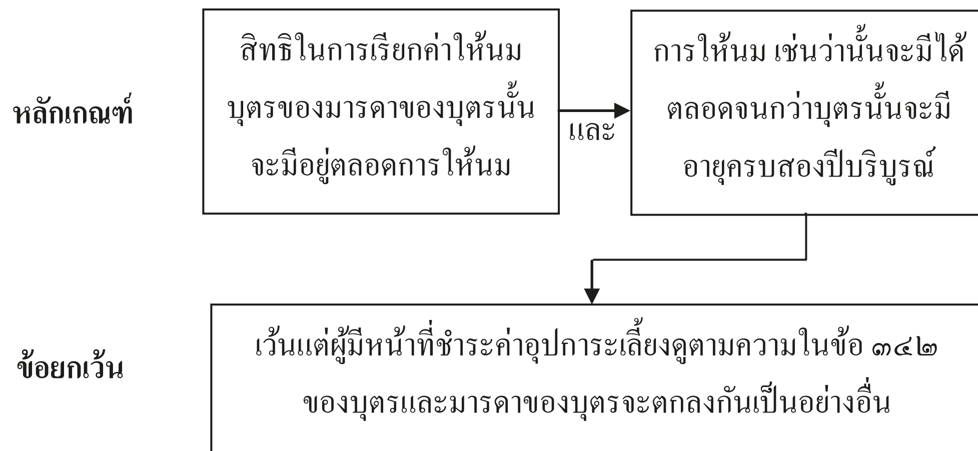
ข้อพิจารณา

"เว้นแต่ว่ามารดานั้นได้ตกลงที่จะให้นมบุตรไปก่อนการสมรสนั้นแล้ว" ในวรรคสาม หมายความว่า ถ้ามารดาของบุตร ได้ตกลงที่จะให้นมแก่บุตรของตน ก่อนที่จะทำการสมรสกับสามีใหม่ สามีใหม่ไม่สามารถห้ามไม่ให้ภริยาทำการให้นมบุตรนั้นได้

สิทธิเรียกร้องค่าให้นมบุตรของมารดา

ข้อ ๓๕๖ เว้นแต่ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๔๒ ของบุตร และมารดาของบุตรจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น สิทธิในการเรียกค่าให้นมบุตรของมารดาของบุตรนั้นจะมีอยู่ตลอดการให้นม และการให้นมเช่นว่านั้นจะมีได้ตลอดจนกว่าบุตรนั้นจะมีอายุครบสองปีบริบูรณ์

อธิบายศัพท์

๑. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๒. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๓. "ปี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้นมบุตรที่มีสิทธิเรียกร้องค่าให้นมบุตรของมารดา โดยมารดาสามารถเรียกร้องค่าให้นมบุตรตลอดเวลาของการให้นมบุตรไม่ว่าจะเป็นเวลาเท่าใด และการให้นมเช่นว่านั้นสามารถจัดให้มีได้ตลอดช่วงเวลาที่บุตรนั้นยังมีอายุไม่ครบสองปีบริบูรณ์ หากการให้นมบุตรนั้นได้กระทำในขณะที่บุตรนั้นมีอายุครบสองปีบริบูรณ์แล้ว มารดาไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าให้นมบุตรนั้น เว้นแต่ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๔๒ ของบุตร และมารดาของบุตรได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ ต้องให้เป็นไปตามที่ได้ตกลงกันไว้นั้น

ข้อ ๓๕๗ กรณีมารดาของบุตรเรียกร้องสินจ้างมากกว่าสินจ้างอันควร ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๔๒ ของบุตร มีสิทธิให้บุตรซึ่งเป็นทารกดื่มน้ำนมของหญิงอื่น ถ้าหญิงนั้นไม่ได้มีโรคซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ทารก และไม่ได้เรียกร้องสินจ้างหรือเรียกร้องต่ำกว่ามารดาของบุตร ในกรณีเช่นว่านี้ มารดาของบุตรไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าให้นมจากผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู แม้ให้บุตรดื่มน้ำนมของตนไปแล้ว

สิทธิของผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูที่จะให้บุตรซึ่งเป็นทารกดื่มนมของหญิงอื่น

ในกรณีของการให้นมบุตร ถ้าดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีหรือผู้แทนได้กำหนดค่าจ้างหรือตกลงว่าจ้างแทนผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้นของบุตร ในขณะที่ผู้นั้นไม่อยู่ หรือไม่ยอมทำเช่นนั้น ให้ค่าจ้างนั้นเป็นหนี้ที่ผู้นั้นต้องชำระ

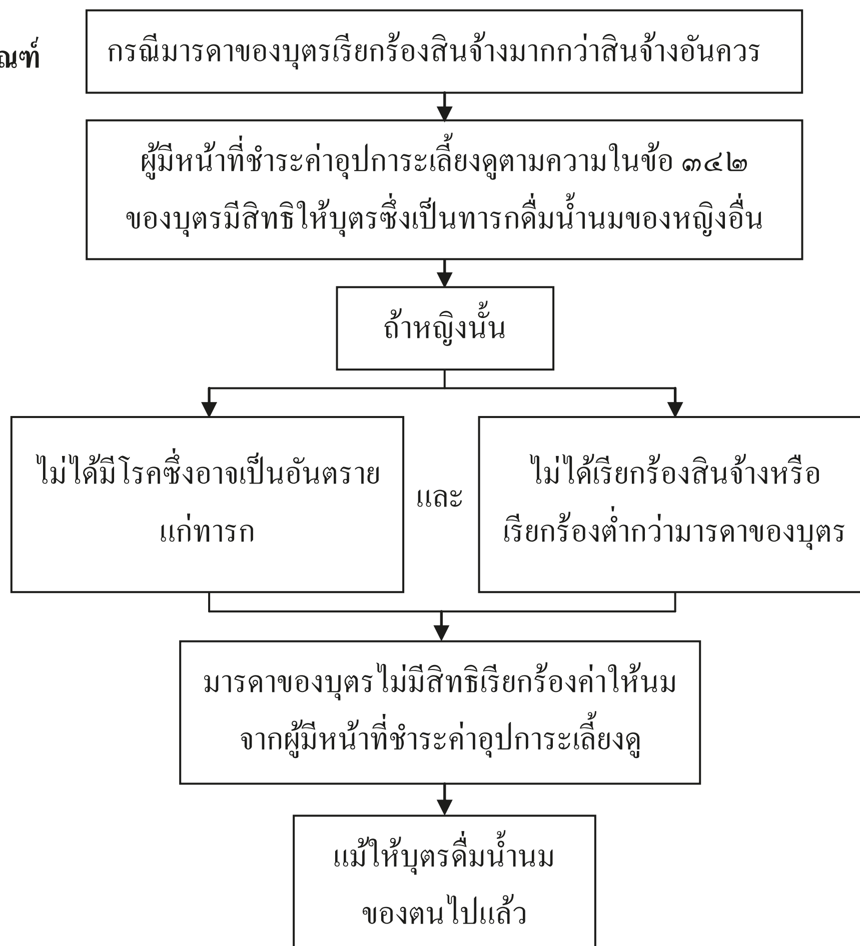
ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีหรือผู้แทนกำหนดค่าจ้างให้นมแทนผู้อุปการะเลี้ยงดูที่ไม่อยู่หรือไม่ยอมชำระ

ในกรณีตามความในวรรคสอง ถ้าไม่มีดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีหรือผู้แทน มารดาของบุตรสามารถให้นมไปก่อน แล้วเรียกเอาค่าจ้างในภายหลัง แต่ก็ต้องแจ้งให้ผู้ใดผู้หนึ่งที่สามารถเป็นพยานได้ทราบเสียก่อน เพื่อจะได้เป็นพยานให้

สิทธิของมารดาที่จะเรียกร้องค่าจ้างในการให้นมบุตร

วรรคแรก

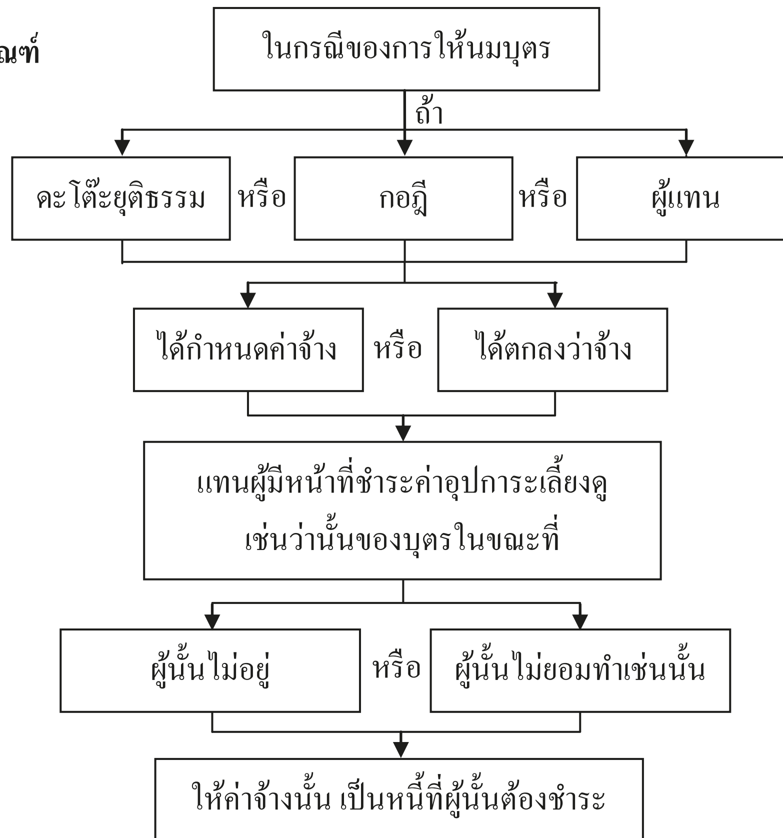
หลักเกณฑ์

วรรคสอง

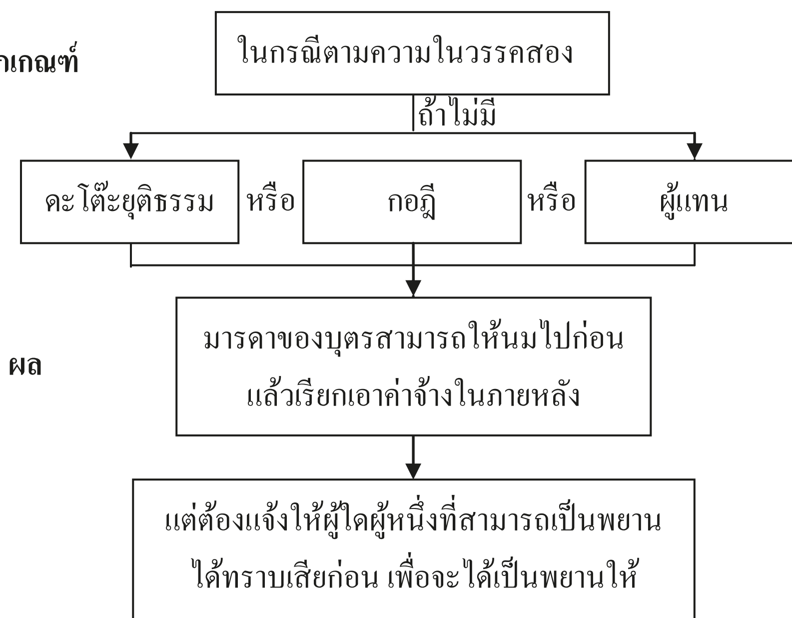
หลักเกณฑ์

ผล

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

๑. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๒. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

๓. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๔. "ดะโต๊ะยุติธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓)

๕. "กอฎี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔)

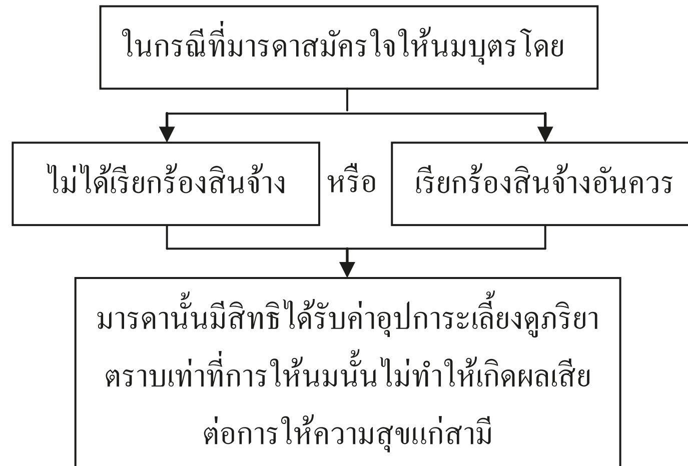
ข้อพิจารณา

ความในวรรคสองเป็นกรณีที่มีความจำเป็นต้องให้นมแก่บุตร และดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีหรือผู้แทนของทั้งสองได้กำหนดค่าจ้างให้ผู้ที่ให้นมแก่บุตรนั้น หรือตกลงว่าจ้างหญิงคนใดคนหนึ่ง ให้ทำการให้นมบุตรนั้น แทนผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๔๒ ของบุตรนั้น ในขณะที่ผู้มีหน้าที่ชำระนั้นไม่อยู่ หรือไม่ยอมทำเช่นนั้น ซึ่งค่าจ้างที่กำหนดให้ หรือที่เกิดจากการจ้างนั้นจะเป็นหนี้ที่ผู้มีหน้าที่ชำระนั้นต้องชำระ ส่วนความในวรรคสามเป็นกรณีที่จำเป็นต้องให้นมแก่บุตร และผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๔๒ ของบุตรนั้นไม่อยู่ หรือไม่ยอมจัดการให้มีการให้นมบุตรนั้นเช่นเดียวกัน แต่เป็นกรณีที่ไม่มีดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีหรือผู้แทนที่จะแก้ปัญหานั้นได้ ซึ่งในกรณีดังกล่าว มารดาบุตรสามารถให้นมบุตรไปก่อนแล้วเรียกเอาค่าจ้างในภายหลัง ทั้งนี้ ต้องแจ้งให้ผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งสามารถเป็นพยานได้ทราบเสียก่อน

เงื่อนไขที่มารดาผู้ให้นมบุตรมีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูในฐานะภริยา

ข้อ ๓๕๘ ในกรณีที่มารดาสมัครใจให้นมบุตรโดยไม่ได้เรียกร้องสินจ้างหรือเรียกร้องสินจ้างอันควร มารดานั้นมีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาตราบเท่าที่การให้นมนั้นไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อการให้ความสุขแก่สามี

อธิบายศัพท์

๑. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๒. "สินจ้าง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

๓. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕

ข้อพิจารณา

ในกรณีที่ภริยาสมัครใจให้นมบุตรโดยไม่เรียกร้องสินจ้างหรือเรียกร้องสินจ้างอันควรนั้น การกระทำของภริยาดังกล่าวไม่ทำให้ภริยาเสียสิทธิในการได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาจากสามี เว้นแต่ว่าการให้นมนั้นได้ไปทำให้เกิดผลเสียต่อการให้ความสุขแก่สามี เช่น การให้นมบุตรนั้นเป็นอุปสรรคต่อการเข้าเวรอยู่ร่วมกับสามีไม่ว่าสามีนั้นจะเป็นบิดาของบุตรนั้นหรือไม่ ทั้งนี้ อาจด้วยเหตุที่สิทธิในการเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยานั้น จะขึ้นอยู่กับการให้ความสุขแก่สามี ดังนั้น แม้มารดานั้นให้นมบุตรโดยมิได้เรียกร้องสินจ้าง หรือเรียกร้องเพียงสินจ้างอันควร ถ้าการให้นมบุตรนั้น ทำให้การให้ความสุขแก่สามีลดน้อยถอยลง ภริยาผู้ให้นมนั้นจะไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยา เช่นเดียวกับกรณีที่ภริยาเดินทางไกลเพื่อกิจธุระของตนเองโดยไม่มีสามีร่วมเดินทางไปด้วย แม้จะได้รับอนุญาตจากสามี ภริยาผู้เดินทางนั้นจะไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาสำหรับช่วงเวลานั้นจากสามี เพราะการเดินทางนั้น ทำให้การให้ความสุขแก่สามีหมดสิ้นไปสำหรับช่วงเวลานั้น

ข้อ ๓๕๙ ในกรณีที่มารดาให้นมบุตรโดยไม่ได้เรียกร้องสินจ้าง หรือเรียกร้องสินจ้างอันควร และมารดานั้นไม่ได้มีโรคซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่บุตร สามีไม่อาจห้ามหรือสั่งให้ยกเลิกการให้นมนั้นได้

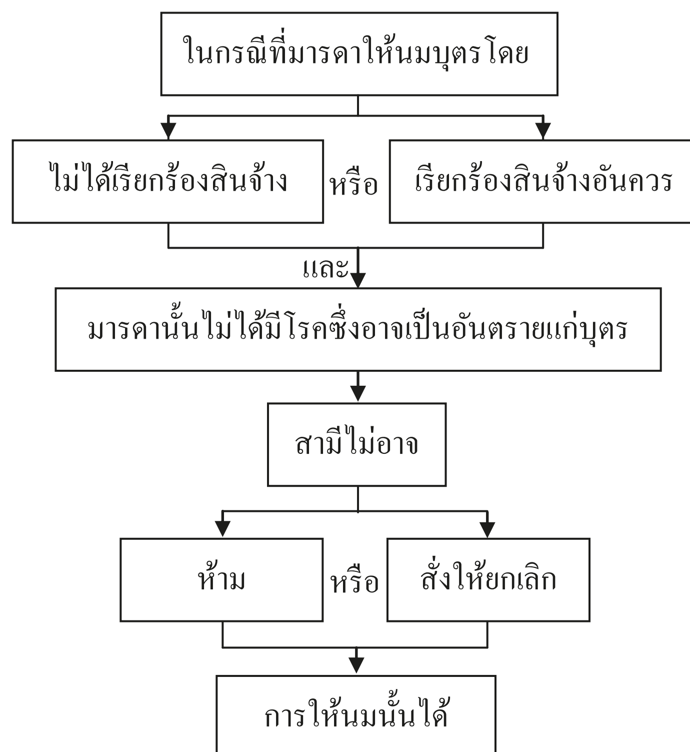
เงื่อนไขที่สามีไม่อาจห้ามหรือสั่งยกเลิกให้นมบุตร

ในกรณีที่มารดาของบุตรและหญิงอื่นต่างสมัครใจให้นมบุตร โดยไม่ได้เรียกร้องสินจ้าง หรือเรียกร้องเท่ากัน และแต่ละคนไม่ได้มีโรคซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่บุตรให้ทารกดื่มน้ำนมมารดา

กรณีที่มารดาและหญิงอื่นต่างสมัครใจให้นมบุตร

วรรคแรก

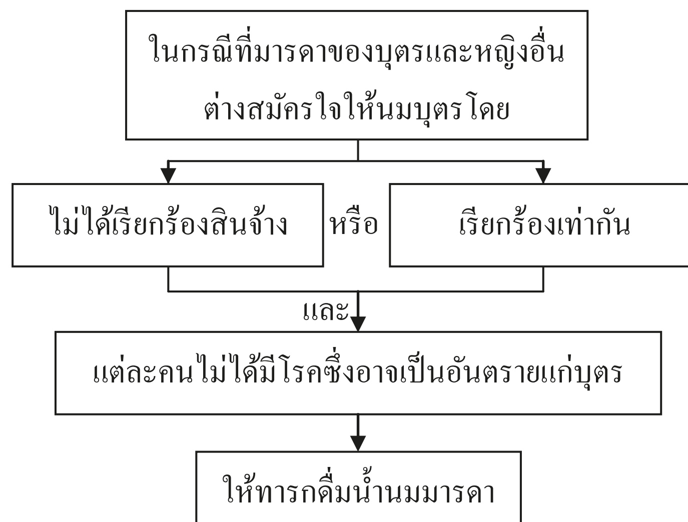
หลักเกณฑ์

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผล

อธิบายศัพท์

๑. “บุตร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๒. “สินจ้าง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๒๕๗

ข้อพิจารณา

“โรคซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่บุตร” หมายความว่า โรคทุกอย่างที่อาจเป็นอันตรายต่อบุตรนั้น ไม่ใช่พิจารณาเฉพาะโรคที่จะถ่ายทอดผ่านทางน้ำนมมารดาเท่านั้น

คำสั่งคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม
ที่ ๗/๒๕๕๕
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก
(ฉบับศาลยุติธรรม)

ตามที่ศาลยุติธรรมได้ดำเนินการจัดทำหนังสือคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) เพื่อให้ศาลในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ใช้ประโยชน์ในการศึกษา อ้างอิง อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในเขตพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการ เนื้อหาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น จึงเห็นสมควรจัดทำคำอธิบายหนังสือคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗ (๗) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ประกอบด้วยบุคคล ดังต่อไปนี้

๑. อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์	อนุกรรมการ
๓. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	อนุกรรมการ
๔. นายอรุณ เรืองเพชร	อนุกรรมการ
๕. นายประคอง เตกฉัตร	อนุกรรมการ
๖. นางวิรา ณ พิกุล	อนุกรรมการ
๗. เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการ
๘. ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี	อนุกรรมการ
๙. ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา	อนุกรรมการ
๑๐. ดร.อิสมาแอล อาลี	อนุกรรมการ
๑๑. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	อนุกรรมการ
๑๒. นายเจ๊ะเหล๊ะ แขกพงษ์	อนุกรรมการ
๑๓. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	อนุกรรมการ

๑๔.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี	อนุกรรมการ
๑๕.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา	อนุกรรมการ
๑๖.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๑๗.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล	อนุกรรมการ
๑๘.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง	อนุกรรมการ
๑๙.	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม	อนุกรรมการ
๒๐.	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๑.	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒.	นายอนุเทพ อินทรชิต	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓.	นางสาวสุชฎา ขนุนนิล	ผู้ช่วยเลขนุการ
๒๔.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	ผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะอนุกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติงาน

๒. รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

๓. ดำเนินการตามที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๕ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕

(นายไพโรจน์ วายุภาพ)
ประธานศาลฎีกา
ประธานกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

ภาคผนวก ๑

ตารางเปรียบเทียบหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก
บรรพ ๑ ครอบครัว
ระหว่างฉบับศาลยุติธรรมกับฉบับกระทรวงยุติธรรม

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ข้อ ๑ ในกฎหมายนี้ ถ้าข้อความไม่ได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น (๑) “กฎหมาย” หรือ “กฎหมายนี้” หมายความว่า กฎหมายอิสลาม “กฎหมายอิสลาม” หมายความว่า กฎหมายที่ได้จากบทบัญญัติของอิสลามทั้งหมด ไม่ว่าจะอยู่ในรูปใดและภาษาใด ทั้งที่เป็นข้อบังคับและข้อสนับสนุน (๒) ศาล” หมายความว่า (ก) ศาลตามกฎหมายอิสลาม หรือดะโต๊ะยุติธรรม หรือกอฎี แล้วแต่กรณี หรือ (ข) ผู้ซึ่งอยู่ในสถานะอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายอิสลาม ในกรณีที่เมืองหรือสถานที่ที่ถือได้ว่าเป็นเมืองนั้นไม่มีศาลหรือบุคคลตามความใน (ก) (๓) “ดะโต๊ะยุติธรรม” หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งดะโต๊ะยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม และตำแหน่งผู้พิพากษาหรือตุลาการตามกฎหมายอิสลาม (๔) “กอฎี” หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหรือตุลาการตามกฎหมาย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
อิสลาม (๕) "วัน" ในการคำนวณเวลา หมายความว่า วันและคืน โดยเริ่มนับจากดวงอาทิตย์ตกถึงดวงอาทิตย์ตกอีกครั้งหนึ่ง (๖) "เดือน" ในการคำนวณเวลา หมายความว่า เดือนทางจันทรคติของอิสลามซึ่งมีเพียงยี่สิบเก้าหรือสามสิบวัน (๗) "ปี" ในการคำนวณเวลา หมายความว่า ปีทางจันทรคติของอิสลาม ซึ่งมีเพียงสามร้อยห้าสิบสี่เศษหนึ่งส่วนหกวัน (๘) "บุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมาย" หมายความว่า บุคคลที่กฎหมายถือเป็นบุคคลที่มีความสามารถในทางการปกครอง การครอบครอง และการบริหารหรือการจัดการในการทำนิติกรรม ในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และในการอื่นที่ไม่ขัดต่อกฎหมายด้วยตนเอง	
(๙) "บุคคลไร้ความสามารถ" หมายความว่า บุคคลที่กฎหมายถือว่าไม่มีความสามารถในการกระทำกิจการใดกิจการหนึ่ง หรือพร่องความสามารถจนไม่อาจทำนิติกรรมใดนิติกรรมหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติได้ บุคคลตามความใน (๑๐) (๑๖) และ (๒๐) ของข้อนี้ เป็นบุคคลตามความในวรรคแรก	<u>**มาตรา ๒ (๒)**</u> "ผู้ไร้ความสามารถ" หมายความว่า ทารกผู้มีอายุต่ำกว่า ๗ ขวบบริบูรณ์ หรือผู้วิกลจริต

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๑๐) "ผู้ไร้ความสามารถ" หมายความว่า บุคคลที่ไม่มีความสามารถตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เนื่องจากเป็นบุคคลที่กฎหมายถือว่ามีความอ่อนแอทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือความไม่สมประกอบทางด้านสมองหรือจิตใจ ที่อาจจะส่งผลให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อสิทธิประโยชน์ของบุคคลนั้น ถ้าให้บุคคลเช่นว่านั้นมีความสามารถเท่าเทียมกับบุคคลตามความใน (๘) ของข้อนี้ บุคคลตามความใน (๑๑) (๑๒) และ (๑๓) ของข้อนี้ ตลอดจนบุคคลที่ไม่มีสติสัมปชัญญะและบุคคลที่ปัญญาอ่อนมาตั้งแต่เป็นผู้เยาว์เป็นบุคคลตามความในวรรคแรก (๑๑) "ผู้มีจิตฟั่นเฟือน" หมายความว่า ผู้ที่มีอาการไม่สมประกอบทางด้านสติปัญญา โดยอยู่ในสภาพคุ้มดีคุ้มร้าย เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของร่างกาย หรือจิตใจถูกกระทบกระเทือนอย่างร้ายแรง (๑๒) "ผู้วิกลจริต" หมายความว่า บุคคลที่มีความผิดปกติทางสติปัญญาอย่างรุนแรง ด้วยเหตุแห่งการพิการทางสมองหรือสติวิปลาส จนไม่มีความสามารถในทางการปกครองหรือครอบครอง และในการทำนิติกรรมไม่ว่าจะเป็นอำนาจซึ่งได้มาโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือได้มาโดยการรับมอบมาจากผู้เป็นเจ้าของตามกฎหมาย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
การไม่มีความสามารถของบุคคลตามความในวรรคแรก เป็นการไม่มีความสามารถมาแต่เดิมและจะมีอยู่ตลอดไปจนกว่าบุคคลนั้นจะหายจากวิกลจริต	
(๑๓) "ผู้เยาว์" หมายความว่า บุคคลที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะ ซึ่งไม่มีความสามารถในทางการปกครองหรือครอบครอง และในการทำนิติกรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ การไม่มีความสามารถอันเนื่องจากการเป็นผู้เยาว์นั้น เป็นการไม่มีความสามารถมาแต่เดิมและจะสิ้นสุดลงเมื่อบรรลุศาสนภาวะ "เด็กเล็ก" หมายความว่า ผู้เยาว์ตั้งแต่ทารกแรกเกิด จนถึงเด็กโต "วัยรุ่น" หมายความว่า ผู้เยาว์ที่มีความรู้สึกทางเพศแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อยู่ในวัยใกล้จะบรรลุศาสนภาวะ "เด็กโต" หมายความว่า ผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่างเด็กเล็กกับวัยรุ่น อันได้แก่ ที่สามารถแยกแยะสิ่งมีประโยชน์จากสิ่งไม่มีประโยชน์ได้ ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุประมาณเจ็ดขวบจนถึงวัยรุ่น	<u>**มาตรา ๒ (๓)**</u> "ผู้เยาว์" หมายความว่า ทารกผู้มีอายุตั้งแต่ ๗ ขวบบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ
(๑๔) "ทารกในครรภ์" หมายความว่า ทารกที่ยังอยู่ในครรภ์มารดา ซึ่งกฎหมายได้ถือเสมือนเป็นบุคคลที่มีสิทธิและคุณค่าตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่จะเป็นบุคคลและมีสิทธิในฐานะบุคคลก็ต่อเมื่อได้เกิด	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
มารอดอยู่	
(๑๕) "บรรลุศาสนภาวะ" หมายความว่า บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายนี้ โดยพ้นจากการเป็นผู้เยาว์ด้วยเหตุหนึ่งเหตุใดดังต่อไปนี้ (ก) มีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์ (ข) น้ำกามเคลื่อนด้วยประการใด ๆ (ค) การมีประจำเดือนตามความใน (๕๕) ของข้อนี้	**มาตรา ๒ (๔)** "บรรลุนิติภาวะ" หมายความว่า บุคคลพ้นจากภาวะผู้เยาว์เมื่อ ก. มีอายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์ ข. มีอายุ ๘ ปี หน่อย ๑๕ วัน ๑. น้ำกามเคลื่อนด้วยประการใด ๆ ก็ดี หรือ ๒. ถ้าเป็นหญิงได้หลั่งโลหิตระดูตามความในมาตรา ๑๕๘ (๑)
(๑๖) "บุคคลปัญญาอ่อน" หมายความว่า บุคคลที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่ามาตรฐานของบุคคลทั่วไป ซึ่งบางกรณีจะส่งผลให้ผู้นั้นจัดการทรัพย์สินได้ต่ำกว่ามาตรฐานของบุคคลทั่วไป หรือทั้งสองมาตรฐานในเวลาเดียวกัน	
(๑๗) "ผู้ปัญญาอ่อน" หมายความว่า บุคคลปัญญาอ่อนที่บรรลุศาสนภาวะแล้ว และในขณะบรรลุศาสนะภาวะหรือหลังจากนั้นเคยเป็นผู้มีพฤติกรรมดีและมีสติปัญญาที่สมบูรณ์มาก่อน อีกทั้งยังไม่มีคำสั่งศาลให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ญาติและบุคคลภายนอกอาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ปัญญาอ่อนเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถและสั่งให้บุคคลและทรัพย์สินของบุคคลนั้นอยู่ในความปกครองของผู้พิทักษ์	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๑๘) "ผู้ประพฤติสุรุ่ยสุร่ายเป็นอาจิณ" หมายความว่า บุคคลที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่ามาตรฐานของบุคคลทั่วไปทางด้านการบริหารเงินหรือทรัพย์สิน และถ้าผู้นั้นเป็นผู้ฟาสิคด้วย ให้เรียกว่า "ผู้ประพฤติเสเพลและสุรุ่ยสุร่ายเป็นอาจิณ" ให้ถือว่าผู้ประพฤติสุรุ่ยสุร่ายเป็นอาจิณหรือผู้ประพฤติเสเพลและสุรุ่ยสุร่ายเป็นอาจิณเป็นบุคคลปัญญาอ่อนหรือผู้ปัญญาอ่อน แล้วแต่กรณี	
(๑๙) "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" หมายความว่า บุคคลปัญญาอ่อนที่บรรลุศาสนภาวะแล้วและถูกศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ	<u>**มาตรา ๒ (๒)**</u> "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" หมายความว่า ผู้เสมือนไร้ความสามารถตามมาตรา ๔
(๒๐) "ผู้พร่องความสามารถ" หมายความว่า บุคคลที่กฎหมายถือว่ามีความสามารถไม่สมบูรณ์ในเรื่องของการจัดการทรัพย์สินตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งความไม่สมบูรณ์นั้นอาจจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิประโยชน์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น ถ้าให้บุคคลเช่นว่านั้นมีความสามารถเท่าเทียมกับบุคคลตามความใน (๘) ของข้อนี้ ผู้ฟาสิค ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว บุคคลล้มละลาย ผู้อยู่ในอาการป่วยที่นำไปสู่ความตาย ผู้พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ผู้จำนำหรือผู้จำนอง ถือเป็นผู้พร่อง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ความสามารถตามความในวรรคแรก (๒๑)‘ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว’ หมายความว่า บุคคลที่มีหนี้สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย และถึงกำหนดชำระแล้วมากกว่าทรัพย์สิน	
(๒๒) “ผู้ฟาสิค” หมายความว่า ผู้ฝ่าฝืนหลักการศาสนาอิสลามดังต่อไปนี้ และยังไม่ได้ทำการไถ่บาปที่ถูกต้องตามกฎหมาย (ก) หลักการสำคัญยิ่งที่ถือว่าผู้ฝ่าฝืนเป็นผู้ทำบาปใหญ่ (ข) หลักการสำคัญที่ถือว่าผู้ฝ่าฝืนเป็นผู้ทำบาปเล็ก และเป็นชนิดที่ทำให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมของผู้ทำเป็นกิจวัตรหรืออาจิณ และเป็นปริมาณที่คาดว่าไม่น้อยกว่าการทำความดีที่ได้ทำมาแล้ว	**มาตรา ๒ (๘)** “ปาซิก” หมายความว่า ผู้ล่วงละเมิดอิสลามบัญญัติประเภทซึ่งเป็นบาปหนัก แม้แต่ครั้งเดียว หรือประเภทซึ่งเป็นบาปเบาเป็นอาจิณ และยังไม่ได้ตูบัติ
(๒๓) “การไถ่บาปที่ถูกต้องตามกฎหมาย” หมายความว่า การล้างบาปของผู้ฟาสิค และผู้ทำบาปทั่วไปในอิสลาม โดยกระทำการดังต่อไปนี้ (ก) เปล่งวาจาขอขมาโทษจากอัลเลาะฮ์ (ข) โทมนัสในความผิดของตนอย่างสุดซึ้ง (ค) สมาทานจิตในอันจะสังวรตนไม่กระทำความผิดที่เป็นบาปนั้นอีกต่อไป (ง) ขอขมาโทษต่อผู้เสียหายในกรณีที่มีผู้เสียหาย ไม่ว่าผู้เสียหายจะยกโทษให้หรือไม่ก็ตาม	**มาตรา ๒ (๙)** “ตูบัติ” หมายความว่า การล้างบาปของผู้เป็นปาซิก โดย ก. เปล่งว่าจาขอขมาโทษแด่พระอัลลาฮฺ ข. โทมนัสในความผิดของตนอย่างสุดซึ้งดุจเสียของรักอย่างยิ่งเช่นบุตร ค. สมาทานจิตใจอันจะสังวรตนไม่กระทำผิดอีกต่อไป และ ง. ขอขมาโทษต่อผู้เสียหายในกรณีที่มีผู้ต้องเสียหาย ผู้เสียหายจะยกโทษให้หรือไม่ก็ตาม ถ้าผู้เสียหายเรียกร้อง ในกรณีประทุษร้ายต่อ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ในกรณีประทุษร้ายต่อทรัพย์ต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์ และในกรณีประทุษร้ายต่อร่างกายถึงฟกช้ำบาดเจ็บหรือตาย ต้องชำระค่าสินไหมทดแทน ทั้งนี้ ถ้าผู้เสียหายเรียกร้อง ในทั้งสองกรณีตามความในวรรคก่อน การรับว่าจะชำระหนี้ย่อมมีผลเท่ากับการชำระหนี้	๑. ทรัพย์ ต้องคืน ต้องใช้ราคา ๒. ร่างกายถึงฟกช้ำ บาดเจ็บ หรือตาย ต้องชำระค่าเสียหาย การรับรองชำระหนี้ในกรณีทั้ง ๒ ย่อมมีผลเท่ากับการชำระหนี้
(๒๔) "ผู้พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม" หมายความว่า มุสลิมที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติ จะด้วยเหตุที่เกิดจากใจคิดก็ดี หรือเกิดจากการแสดงออกด้วยวาจาหรือกายก็ดี	**<u>มาตรา ๒ (๑๑)</u>** "มูรฺตัด" หมายความว่า อิสลามิกชนผู้ใดบังเกิดความไม่เชื่อในอิสลามบัญญัติข้อใดข้อหนึ่ง โดยใจคิดก็ดี โดยการแสดงออกด้วยวาจา หรือกายก็ดี อิสลามิกชนผู้นั้นได้ชื่อว่าขาดจากศาสนาอิสลาม อิสลามิกภาพย่อมสิ้นลงทันที
(๒๕) "มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน" หมายความว่า บุคคลที่มีสติปัญญารู้ผิดรู้ชอบตามปกติ ไม่เป็นผู้วิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือน หรืออื่น ๆ ที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น (๒๖) "ผู้มีพฤติกรรมดีและมีสติปัญญาที่สมบูรณ์" หมายความว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมและสติปัญญาที่สมบูรณ์ดีตามมาตรฐานของคนปกติทั่วไป รู้ผิดรู้ชอบตามปกติ ไม่เป็นผู้วิกลจริต ผู้มีจิตฟั่นเฟือน บุคคลปัญญาอ่อน ผู้ฟาสิค หรืออื่น ๆ ที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๒๗) "เอาเราะฮ์" หมายความว่า ส่วนของร่างกายที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องปกปิดในแต่ละบุคคลและสภาพกาล "เอาเราะฮ์ในการละหมาด" หมายความว่า ส่วนของร่างกายที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องปกปิด ในขณะทำละหมาด อันได้แก่ ทุกส่วนของร่างกายของหญิง ยกเว้นใบหน้าและมือ หรือส่วนที่อยู่ในระหว่างสะดือกับเข่าของชาย เอาเราะฮ์ตามความในวรรคก่อน นอกจากเป็นเอาเราะฮ์ในการละหมาดแล้ว ยังเป็นเอาเราะฮ์ในสภาพกาลอื่นด้วย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (๒๘) "ร่วมเพศ" หมายความว่า ร่วมประเวณี หรือชำเราทางเว็จมรรค (๒๙) "เล้าโลมทางเพศ" หมายความว่า ทำกิจกรรมทางเพศที่ยังไม่ถึงขั้นร่วมประเวณีหรือชำเราทางเว็จมรรค	
(๓๐) "ร่วมประเวณี" หมายความว่า สอดใส่อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของชาย เข้าในช่องคลอดของหญิงในขณะที่ชายนั้นมีความรู้สึกทางเพศตามธรรมชาติ โดยล้ำคออวัยวะส่วนสืบพันธุ์นั้น หรือประมาณเท่านั้นในกรณีที่ไม่มีคอเช่นว่านั้น ไม่ว่าน้ำอสุจิจะได้เคลื่อนหรือไม่ (๓๑) "ชำเราทางเว็จมรรค" หมายความว่า สอดใส่อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของชายเข้าในทวารหนักของหญิงหรือชายอื่นในขณะที่	<u>**มาตรา ๒ (๕)**</u> "ร่วมประเวณี" หมายความว่า อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของชายซึ่งตื่นตัวตามสภาพ ได้ล่วงเข้าในช่องคลอดของหญิง โดยล้ำคออวัยวะส่วนสืบพันธุ์นั้น หรือประมาณเท่านั้นในกรณีที่ไม่มีคอเช่นนั้น ไม่ว่าน้ำอสุจิจะได้เคลื่อนหรือไม่

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ชายนั้นมีความรู้สึกทางเพศตามธรรมชาติ โดยล้ำคออวัยวะส่วนสืบพันธุ์นั้น หรือประมาณเท่านั้นในกรณีที่ไม่มีคอเช่นว่านั้น ไม่ว่าน้ำอสุจิจะได้เคลื่อนหรือไม่	
(๓๒) "เสพเมถุน" หมายความว่า ร่วมประเวณีหรือส่งน้ำอสุจิ ซึ่งหลั่งออกเองหรือเนื่องแต่ภริยาหรือหญิงอื่น เข้าไปในร่างกายของภริยาหรือหญิงอื่นทางช่องคลอดหรือทางอื่น มิเลือกว่าภริยาหรือหญิงที่ถูกส่งน้ำอสุจินั้นจะเป็นผู้กระทำให้น้ำอสุจินั้นหลั่งออกมาหรือไม่ และไม่เลือกว่าการส่งน้ำอสุจินั้นจะส่งด้วยประการใด ๆ หรือโดยบุคคลใด	**<u>มาตรา ๒ (๓๘)</u>** "เสพเมถุน" หมายความว่า ร่วมประเวณีชำเราทางเว็จมรรค หรือส่งน้ำอสุจิซึ่งหลั่งออกเองหรือเนื่องแต่ภริยา หรือหญิงชายซึ่งเสพเมถุนนิรโทษ เข้าในช่องคลอดของภริยาหรือหญิงเช่นว่านั้น มิเลือกว่าภริยาหรือหญิงที่ถูกส่งน้ำอสุจินั้นจะเป็นผู้กระทำให้น้ำอสุจิหลั่งนั้น ออกมาหรือไม่ และมิเลือกว่าการส่งน้ำอสุจิจะส่งด้วยประการใด
(๓๓) "ผิดประเวณี" หมายความว่า การร่วมประเวณีกับหญิงที่ไม่ได้เป็นภริยาที่ไม่เป็นการร่วมเพศนิรโทษ	
(๓๔) "การร่วมเพศนิรโทษ" หรือ "เสพเมถุนนิรโทษ" หมายความว่า การร่วมเพศ หรือการเสพเมถุน แล้วแต่กรณีที่ผิดกฎหมาย แต่กฎหมายได้ยกเว้นโทษให้ซึ่งเกิดจากการที่ชายได้กระทำการเช่นว่านั้นไปโดยไม่ได้มีเจตนาที่จะกระทำการผิดประเวณี หรือในขณะกระทำชายนั้นเป็นบุคคลประเภทที่ไม่ต้องรับผิดตามกฎหมายหรือกระทำในขณะอยู่ในสภาวการณ์ที่อาจจะทำความผิดเช่นว่านั้นได้ง่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ	**<u>มาตรา ๒ (๖)</u>** "เสพเมถุนนิรโทษ" หมายความว่า ชายร่วมประเวณีกับหญิงโดยมิได้เจตนาฝ่าฝืนอิสลามบัญญัติ เช่น สำคัญผิดว่าหญิงนั้นเป็นภริยาที่ดี หรือร่วมประเวณีกับหญิงซึ่งมิใช่ภริยาในขณะที่ชายกำลังวิกลจริต ละเมอ หรือเสียสติเพราะเสพสุรายาเมาโดยมิได้เจตนาเสพก็ดี

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๓๕) “วลี” หมายความว่า ผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย แล้วแต่กรณี	**มาตรา ๒ (๑๕)** “วาลี” ดูมาตรา ๒๙ **มาตรา ๒๙** วาลี คือ ชายผู้ทรงสิทธิประกอบพิธีสมรสให้หญิง หรือชายในกรณีที่ชายยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือวิกลจริต สิทธินี้เป็นเอกสิทธิของวาลี บังคับวาลีมิได้ ในกรณีที่วาลีเป็นใบ้ วาลีต้องแต่งตั้งตัวแทนเพื่อประกอบพิธีสมรส
(๓๖) “คุฏบะฮ์สมรส” หมายความว่า คำกล่าวที่เรียบเรียงขึ้นตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติ และมีใจความสำคัญเกี่ยวกับการสมรส (๓๗) “หญิงพรหมจารี” หมายความว่า หญิงที่ช่องคลอดยังไม่เคยถูกสอดใส่ด้วยอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามี ชายอื่น หรือสัตว์เพศผู้ “หญิงที่ไม่เป็นหญิงพรหมจารี” หมายความว่า หญิงซึ่งเสียความบริสุทธิ์ด้วยเหตุที่ช่องคลอดถูกสอดใส่ด้วยอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามี ชายอื่น หรือสัตว์เพศผู้ ไม่ว่าจะโดยความสมัครใจหรือไม่ (๓๘) “การขัดขืนถึงขั้นรุนแรง” หมายความว่า การขัดขืนที่ทำให้ผู้ขัดขืนกลายเป็นผู้ฟาสิค การขัดขืนคำสั่งของวลีอามที่เรียกตัววลีอักรีอบให้มาทำการสมรสเกินสองครั้ง ให้ถือเป็นการขัดขืนถึงขั้นรุนแรงตามความในวรรคก่อน	**มาตรา ๒ (๗)** “พรหมจารี” หมายความว่า หญิงซึ่งมิได้เคยร่วมประเวณีทางช่องคลอดด้วยอวัยวะสืบพันธุ์ของสามี ชายอื่น หรือสัตว์ผู้ โดยสมัครใจ หรือถูกขืนใจก็ตาม

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๓๙) "มีความน่าไว้วางใจ" หมายความว่า โดยสภาพที่มองเห็นได้จากภายนอก เป็นผู้มีความน่าไว้วางใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างเป็นธรรม (๔๐) "ผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม" หมายความว่า บุคคลที่เป็นผู้ที่น่าเคารพนับถือไม่เป็นผู้ฟาสิค ไม่มีพฤติกรรมใด ๆ ที่ส่อให้เห็นถึงความไม่น่าไว้วางใจในการให้ความเป็นธรรม และมีคุณสมบัติประจำตัวหรืออุปนิสัยเช่นว่านั้น (๔๑) "ผู้ที่น่าเคารพนับถือ" หมายความว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมหรือมีนิสัยที่เหมาะสมกับการที่จะได้รับการเคารพนับถือจากบุคคลอื่นในสังคมมุสลิมและไม่มีอาชีพที่ถือว่าเป็นอาชีพชั้นต่ำ	
(๔๒) "บทบัญญัติที่จำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ เชื่อมั่นศรัทธาและประพฤติปฏิบัติ" หมายความว่า บทบัญญัติในอิสลามที่ว่าด้วย ๑. หลักการศรัทธา ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งที่มุสลิมต้องเรียนรู้และศรัทธา อันได้แก่ การศรัทธาใน (ก) อัลเลาะฮ์ (ข) บรรดามลาอิกะห์ของอัลเลาะฮ์ (ค) บรรดาพระคัมภีร์ของอัลเลาะฮ์ (ง) บรรดาศาสนทูตของ	<u>**มาตรา ๒ (๑๔)**</u> "อิสลามบัญญัติที่จำต้องเชื่อ จำต้องปฏิบัติและจำต้องศึกษา" หมายความว่า การเชื่อ การปฏิบัติกิจวัตรและการศึกษาเสขิยวัตรตามหลักศาสนาอิสลาม ก. การเชื่อต่อ ๑. พระอัลลาฮฺ ๒ บริวาร (มลาอิกัท) ของพระอัลลาฮฺ ๓. พระคัมภีร์ของพระอัลลาฮฺ ๔. ทูตของพระอัลลาฮฺ ๕. วันสิ้นโลก ๖. พระอัลลาฮฺลิขิต

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
อัลเลาะฮ์ (จ) วันสิ้นโลก (ฉ) กฎแห่งการกำหนดสภาวะของอัลเลาะฮ์ ๒. หลักการปฏิบัติ ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งที่มุสลิมต้องเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติ อันได้แก่ (ก) การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะฮ์และท่านนบีมุฮำหมัดเป็นศาสนทูตของอัลเลาะฮ์ โดยเปล่งวาจาเป็นประโยคภาษาอาหรับสองประโยคซึ่งมีความหมายดั่งเช่นว่านั้น (ข) การละหมาดบังคับที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำวันละห้าเวลา (ค) การถือศีลอดบังคับที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำปีละหนึ่งเดือน (ง) การจ่ายทานบังคับที่มุสลิมต้องจ่ายให้แก่บุคคลในแปดประเภทและตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติ (จ) การทำฮัจญ์บังคับที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำซึ่งตลอดชีวิตมีหนึ่งครั้ง ๓. ข้อปฏิบัติที่จำเป็น ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติที่มุสลิมต้องเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติ ที่สำคัญรองลงมาจากหลักการปฏิบัติตามความใน ๒. ของข้อนี้ อันได้แก่	ข. การปฏิบัติกิจวัตร ๑. การปฏิญาณตนเป็นผู้เชื่อต่อพระอัลลาฮฺและพระนาบีมะหะหมัด ๒. การนมัสการพระอัลลาฮฺ ๓. การถือบวช ๔. การบริจาคทาน ๕. การปฏิบัติพิธีการหะยี ค. การศึกษาเสขิยวัตร ๑. การชำระร่างกายในกาลต่างๆ เช่นภายหลังร่วมประเวณี หยุดหลั่งโลหิตระดูคลอดบุตร หยุดหลั่งโลหิตเนื่องแต่การคลอดบุตร หรือก่อนนมัสการพระอัลลาฮฺ ๒. การรู้จักอาหารซึ่งต้องห้ามบริโภค ๓. การทำความสะอาดอาหาร และเครื่องนุ่งห่ม

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(ก) การอาบน้ำบังคับ (ข) การรู้จักและไม่บริโภคอาหารต้องห้าม (ค) วิธีการทำความสะอาดอาหารและเครื่องนุ่งห่ม (ง) ข้อปฏิบัติอื่น ๆ ที่สำคัญไม่ต่ำกว่าข้อปฏิบัติตามความใน (ก) ถึง (ค)	
(๔๓) "การทำฮัจญ์" หมายความว่า การปฏิบัติศาสนกิจลักษณะหนึ่งซึ่งมีรูปแบบตามที่กฎหมายบัญญัติ และจำเป็นต้องกระทำที่นครเมกกะ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย การทำฮัจญ์ครั้งแรกถือเป็นฮัจญ์บังคับ	**<u>มาตรา ๒ (๑๒)</u>** "ปฏิบัติพิธีการหะยี" หมายความว่า การเข้าสู่พิธีปฏิบัติกรณียกิจตามอิสลามบัญญัติลักษณะหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า "หะยี" ที่เมกกะ
(๔๔) "การทำอุมเราะฮ์" หมายความว่า การปฏิบัติศาสนกิจลักษณะหนึ่ง ซึ่งมีรูปแบบใกล้เคียงกับฮัจญ์ แต่มีกระบวนการสั้นกว่าและสำคัญน้อยกว่าฮัจญ์ และจำเป็นต้องกระทำที่นครเมกกะ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบียเช่นเดียวกับฮัจญ์ (๔๕) "อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม" หมายความว่า อยู่ในสภาพของผู้ที่อยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ว่าด้วยผู้ที่ได้เข้าสู่กระบวนการทำฮัจญ์หรือการทำอุมเราะฮ์แล้ว (๔๖) "ทรัพย์สิน" หมายความว่า ทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ "ทรัพย์" หมายความว่า วัตถุที่มีค่าและใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งอาจครอบครองและโอน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ให้กันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย "สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์" หมายความว่า สิ่งที่ไม่ได้เป็นทรัพย์ แต่มีประโยชน์เยี่ยงทรัพย์ซึ่งครอบครองและโอนให้กันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย	
(๔๗) "ทรัพย์ที่ห้ามยึดถือ" หมายความว่า ทรัพย์ที่ไม่ถือว่ามีประโยชน์ และไม่อาจครอบครองและโอนให้กันโดยชอบด้วยกฎหมาย	**มาตรา ๒ (๓๒)** "ทรัพย์ห้ามยึดถือ" หมายความว่า สัตว์หรือสิ่งของบางประเภทซึ่งมิโอนให้กันได้โดยชอบด้วยอิสลามบัญญัติ เช่น สัตว์ดุร้ายโดยกำเนิด สัตว์เลื้อยคลานซึ่งอยู่บกเป็นอาจิณ สัตว์ห้อยโหนซึ่งยังมิได้ฝึกหัดให้ใช้การได้ สัตว์กระโดด มด สุนัข สุกร ลูกสัตว์ซึ่งยังมิได้พรากจากแม่ เว้นแต่จะโอนลูกสัตว์และแม่สัตว์นั้นไปด้วยกัน หรือแม่สัตว์นั้นตาย ซากสัตว์บกซึ่งตายเองหรือชำแหละมิถูกต้อง ซึ่งห้ามรับประทานตามอิสลามบัญญัติ ศพ สุรา เครื่องดนตรีซึ่งมิได้มีไว้เพื่อการทหาร และอุปกรณ์ในการพนันโดยตรง
(๔๘) "มะฮัดร์อันควร" หมายความว่า มะฮัดร์ที่มีคุณค่าเหมาะสมกับหญิงที่เป็นผู้ได้รับที่จะต้องมอบให้กับหญิงนั้นในกรณีต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในการกำหนดคุณค่าของมะฮัดร์อันควรนั้น ให้คำนึงถึงธรรมเนียมปฏิบัติของท้องถิ่นและคุณสมบัติของหญิงนั้นในด้านต่าง ๆ รวมกัน และให้เทียบเคียงกับมะฮัดร์ที่ดีที่สุดและสามารถทราบได้	**มาตรา ๑ (๓๐)** อีซีกาหฺเว็น ดูมาตรา ๑๒๙ **มาตรา ๑๒๙** อิซิกาห์เว็น คือ ทรัพย์สินหรือคุณประโยชน์ซึ่งชายมีหน้าที่ชำระหรือบำเพ็ญตอบแทนแก่หญิง เนื่องแต่การสมรส หรือการที่หญิงร่วมประเวณีกับชายตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๓๙

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ที่บรรดาญาติหญิงของหญิงนั้นที่อยู่ในลำดับแรกสุดของลำดับความใกล้ชิดต่อไปนี้ตามลำดับ เคยได้รับมา ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งมะฮัดร์ที่เหมาะสมกับหญิงนั้นมากที่สุด (ก) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา (ข) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา (ค) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาและผู้สืบสันดานของพี่ชายหรือน้องชายนั้นในสายชายที่เป็นเพศหญิงตามลำดับชั้น (ง) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาและผู้สืบสันดานของพี่ชายหรือน้องชายนั้นในสายชายที่เป็นเพศหญิงตามลำดับความใกล้ชิด (จ) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาของบิดา (ฉ) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดาของบิดา (ช) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของบิดาและผู้สืบสันดานของพี่หรือน้องชายนั้นในสายชายที่เป็นเพศหญิงตามลำดับชั้น (ซ) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของบิดาและผู้สืบสันดานของพี่หรือน้องชายนั้นในสายชายที่เป็น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
เพศหญิงตามลำดับชั้น (ฌ) มารดา (ญ) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่มารดา (ฎ) ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศหญิงตามลำดับชั้น (ฏ) พี่หญิงหรือน้องหญิงของมารดา (ฐ) บุตรหญิงของพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่มารดา (ฑ) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายของมารดา (ฒ) หญิงที่เป็นบุคคลภายนอกและอยู่ในบริเวณใกล้เคียง	
(๔๙) "มอบตัวแก่สามี" หมายความว่า พร้อมที่จะอยู่กินฉันสามีภริยากับสามี และฝ่ายภริยาได้แจ้งให้ฝ่ายสามีทราบถึงความพร้อมนั้นและได้นัดหมายหรือแจ้งให้ฝ่ายสามีมารับการมอบตัวภริยาเพื่อไปอยู่กินฉันสามีภริยากับสามีในสถานที่ที่สามีต้องการโดยการกระทำตามวิธีการดังต่อไปนี้แล้ว (ก) ภริยาหรือตัวแทนเป็นผู้นัดหมายหรือผู้แจ้งไปยังสามี ในกรณีที่ภริยาเป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมาย (ข) วลีของภริยาหรือตัวแทนเป็นผู้นัดหมายหรือผู้แจ้งไปยังสามี ในกรณี	<u>**มาตรา ๒ (๒๕)**</u> "มอบตัวแก่สามี" หมายความว่า การที่ฝ่ายภริยานัดหมายหรือแจ้งให้ฝ่ายสามีมารับการมอบตัวภริยา ก. ในกรณีภริยาบรรลุนิติภาวะแล้ว ภริยาหรือตัวแทนภริยานั้น นัดหมายไปยังสามีให้มารับการมอบตัวภริยา ข. ในกรณียังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่มีร่างกายเติบใหญ่อาจรับการร่วมประเวณีได้ หรือภริยาวิกลจริต วาลีของภริยานั้นนัดหมายไปยังสามีให้มารับการมอบตัวภริยา ค. ในกรณีสามียังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจริต แต่ภริยาบรรลุนิติภาวะแล้ว ภริยาหรือตัวแทนภริยานั้นนัดหมายไปยัง

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ภริยาเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ยกเว้นกรณีที่ภริยานั้นเป็นผู้เยาว์ที่มีร่างกายเติบใหญ่จนสามารถทำการร่วมประเวณีด้วยได้ ซึ่งกรณีเช่นว่านี้ภริยานั้นหรือตัวแทนสามารถเป็นผู้นัดหมายหรือผู้แจ้งไปยังสามี หรือไปยังวลีของสามีในกรณีสามีเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถได้ด้วย (ค) ภริยาหรือตัวแทนเป็นผู้นัดหมายหรือผู้แจ้งไปยังวลีของสามี ในกรณีที่ภริยาไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ แต่สามีเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ (ง) วลีของภริยาหรือตัวแทนเป็นผู้นัดหมายหรือผู้แจ้งไปยังวลีของสามี ในกรณีที่สามีและภริยาเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ (จ) ภริยาหรือตัวแทนเป็นผู้นัดหมายหรือผู้แจ้งไปยังวลีของสามีว่าภริยายินยอมที่จะปฏิบัติตนตามหน้าที่ภริยาแล้ว ในกรณีที่สามีละทิ้งภริยาโดยออกไปจากบ้าน เพราะเหตุภริยาเป็นนุชูซอันเนื่องจากไม่ปฏิบัติหน้าที่ของภริยา แต่ก็ยังอยู่ในเมืองที่สามีและภริยานั้นอาศัยอยู่ (ฉ) ภริยากลับมาบ้านเพื่ออยู่ร่วมกับสามี ในกรณีที่ภริยาเป็นนุชูซเนื่องจากออกไปจากบ้านอย่างไม่ถูกต้อง	วาลีของสามีให้มารับการมอบตัวภริยา ง. ในกรณีสามียังไม่บรรลุนิติภาวะหรือวิกลจริต และภริยายังไม่บรรลุนิติภาวะแต่มีรายการเติบใหญ่ อาจรับการร่วมประเวณีได้ หรือภริยาวิกลจริต วาลีของภริยานั้นนัดหมายไปยังวาลีของสามีให้มารับการมอบตัวภริยา หรือ จ. ในกรณีสามีละทิ้งภริยาไปเพราะเหตุภริยาไม่ ปฏิบัติตนตามหน้าที่ภริยา เมื่อภริยาได้แจ้งไปยังสามีว่า ยอมปฏิบัติตนตามหน้าที่ภริยา หรือในกรณีภริยาละทิ้งสามีไป เมื่อภริยากลับมาเพื่อมาอยู่ร่วมกับสามี ให้ถือว่าสามีได้รับการมอบตัวภริยาตั้งแต่วันที่สามีหรือวาลีของสามีได้ทราบการนัดหมาย การแจ้งของภริยาหรือการกลับมาของภริยา แล้วแต่กรณี เว้นแต่สามีไปอยู่เสียต่างจังหวัดให้ถือว่าสามีได้รับการมอบตัวภริยา เมื่อวันสามีหรือตัวแทนของสามีมาพบภริยาหรือควรมาพบภริยา

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ตามกฎหมาย แต่ก็ยังอยู่ในเมืองที่สามีและภริยานั้นอาศัยอยู่ ในกรณีที่สามีเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ให้ถือว่าสามีได้รับการมอบตัวภริยาตั้งแต่วันที่สามีหรือวลีของสามีได้ทราบการนัดหมายหรือการแจ้งของผู้มีอำนาจในการแจ้งตามความในวรรคก่อนหรือการกลับมาของภริยาแล้วแต่กรณี ถ้าสามียังอยู่ในเมืองที่สามีและภริยานั้นอาศัยอยู่ ถ้าสามีตามความในสองวรรคก่อนอยู่ต่างเมือง ให้ถือว่าสามีนั้นได้รับการมอบตัวภริยาในวันที่สามีหรือตัวแทนของสามีได้มาพบภริยา หรือมีพฤติการณ์ที่พึงอนุมานได้ว่าสามีควรจะได้พบภริยาแล้ว ในกรณีที่ผู้มีอำนาจในการแจ้งหรือนัดหมายสามีไม่อาจแจ้งหรือนัดหมายสามีได้เอง เนื่องจากสามีอยู่ต่างเมือง ผู้มีอำนาจเช่นว่านั้นสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลดำเนินการแทนได้ ในกรณีที่สามีทราบแล้วแต่ไม่กลับมา หรือส่งตัวแทนมาภายในเวลาที่ควรจะได้กลับมา ให้ถือว่าสามีได้รับการมอบตัวของภริยาแล้ว และให้ศาลจัดการให้ภริยานั้นได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายถ้าภริยาต้องการ (๕๐) “การสิ้นสุดการสมรสประเภทรึจญอีย์” หมายความว่า การสิ้นสุดการ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
สมรสที่สามีภริยาคู่หย่ากลับคืนดีกันได้ด้วยการคืนดีภายในระยะอิดดะฮ์หรือโดยการสมรสใหม่ (๕๑) "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน" หมายความว่า การสิ้นสุดการสมรสที่สามีภริยาคู่หย่ากลับคืนดีกันได้ก็เฉพาะโดยการสมรสใหม่ แบ่งได้ดังนี้ (ก) "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่" หมายความว่า การสิ้นสุดการสมรสที่สามีภริยาคู่หย่ากลับคืนดีกันได้ก็เฉพาะโดยการสมรสใหม่ที่ประกอบด้วยเงื่อนไขตามความในข้อ ๑๗๘ วรรคสอง (ข) "การสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก" หมายความว่า การสิ้นสุดการสมรสที่สามีภริยาคู่หย่ากลับคืนดีกันได้ก็เฉพาะโดยการสมรสใหม่ซึ่งเป็นการสมรสปกติที่ไม่ประกอบด้วยเงื่อนไขใด ๆ	
(๕๒) "อิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์" หมายความว่า อิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสประเภทร็อจญอีย์	**มาตรา ๒ (๓๗)** "อีดาฮฺรอยาอี" หมายความว่า อีดาฮฺซึ่งขาดจากการสมรสเป็นรอยาอี
(๕๓) "อิดดะฮ์บาอิน" หมายความว่า อิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน แบ่งได้ดังนี้ (ก) "อิดดะฮ์บาอินเล็ก" หมายความว่า อิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก (ข) "อิดดะฮ์บาอินใหญ่"	**มาตรา ๒ (๓๖)** "อีดาฮฺบาเอ็น" หมายความว่า อีดาฮฺซึ่งการขาดจากการสมรสเป็นบาเอ็น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
หมายความว่า อิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่ (๕๔) "หญิงที่อยู่ในวัยก่อนวัยมีประจำเดือน" หมายความว่า หญิงที่ยังไม่ถึงวัยที่จะมีประจำเดือนและยังไม่เคยมีประจำเดือน หรือถึงวัยนั้นแล้วแต่หญิงยังไม่เคยมีประจำเดือน "หญิงที่อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือน" หมายความว่า หญิงที่เคยมีประจำเดือน แต่มาหมดประจำเดือนในภายหลัง และมีอายุถึงวัยที่จะหมดประจำเดือนแล้ว ทั้งนี้ ก็โดยการเทียบเคียงอายุของหญิงนั้นกับอายุในขณะหมดประจำเดือนของกลุ่มหญิงที่หมดประจำเดือนแล้วและเป็นส่วนใหญ่ของเครือญาติของหญิงนั้น หรือของหญิงอื่นที่เป็นส่วนใหญ่ของสังคมนั้น ถ้าไม่สามารถเทียบเคียงกับหญิงในเครือญาติของหญิงนั้นได้ และถ้าไม่สามารถเทียบเคียงอายุเช่นว่านั้นได้แล้ว ให้ถือเอาวันที่มีอายุครบหกสิบสองปีบริบูรณ์ หรือวันที่มีอายุอนุมานเท่านั้น ถ้าจำอายุไม่ได้ (๕๕) "มีประจำเดือน" หมายความว่า หลั่งระดูในทุกรอบเดือนโดยปกติ (๕๖) "ระดู" หมายความว่า เลือดที่หลั่งออกมาจากมดลูกทางช่องคลอดตามธรรมชาติของหญิงที่มีอายุประมาณเก้าปีขึ้นไปภายในกรอบเวลาที่กฎหมายบัญญัติ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ทุกรอบเดือนโดยปกติ การหลั่งระดูตามความในวรรคก่อน ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (ก) ต้องมีการหลั่งเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่าหนึ่งวันต่อเนื่องกัน แต่ไม่เกินสิบห้าวัน ในระหว่างช่วงเวลานั้น ไม่ว่าจะหลั่งกี่ครั้งก็ตาม แต่ถ้าหากหลั่งเกินสิบห้าวัน ให้นับเป็นการหลั่งระดูเพียงวันที่ครบสิบห้าวันเท่านั้น และให้ถือว่าเป็นการหลั่งระดูเพียงหนึ่งครั้ง (ข) การหลั่งระดูแต่ละครั้งต้องห่างกันไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ในกรณีมีข้อโต้แย้งในเรื่องดังต่อไปนี้ ให้ฟังคำของหญิงโดยการสาบาน (ก) การหลั่งระดู เมื่อหญิงนั้นบรรลุศาสนภาวะแล้ว (ข) การเป็นผู้อยู่ในวัยก่อนวัยมีประจำเดือนหรือผู้อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือน (ค) การคลอดหรือการแท้งบุตร ในกรณีมีข้อโต้แย้งเรื่องการพ้นระยะอิดดะฮ์ของหญิงผู้อยู่ในวัยก่อนหรือผู้อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือน ให้ฟังคำของหญิงนั้นโดยการสาบาน ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่มีพยาน หากหญิงนั้นไม่สาบาน ให้อีกฝ่ายหนึ่งสาบาน แต่ถ้าฝ่ายนั้นไม่ยินยอมสาบาน ให้ฟังคำของหญิงนั้น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๕๗) “เลือดนิฟาส” หมายความว่า เลือดที่หลั่งออกมาทางช่องคลอดหลังการคลอดหรือการแท้งบุตร ซึ่งต้องเป็นเลือดตั้งแต่หนึ่งหยดขึ้นไป และเริ่มหลั่งภายในสิบห้าวันและไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันคลอดหรือวันแท้งบุตร (๕๘) “เวรอยู่ร่วมกับภริยา” หมายความว่า การใช้เวลาอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาระหว่างสามีกับภริยา ในสถานที่และช่วงเวลาที่สามีกำหนดและไม่ขัดต่อกฎหมาย ด้วยการค้างคืนและวันด้วยกันตามปกติของการใช้ชีวิตร่วมกันของสามีภริยาทั่วไป และรวมถึงการทำการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู แต่ไม่รวมถึงการเสพเมถุนและการเสพสุขทางเพศอย่างอื่น (๕๙) “การจับฉลากระหว่างภริยา” หมายความว่า สามีจับฉลากรายชื่อภริยา ถ้าจับได้รายชื่อภริยาคนใด ให้ถือว่าภริยาคนนั้นชนะในการจับฉลาก ถ้าภริยาหลายคน คนที่ถูกจับได้เป็นลำดับแรก เป็นผู้อยู่ในอันดับแรกสุด และคนที่ถูกจับได้เป็นลำดับถัดไป เป็นผู้อยู่ในอันดับถัดไป (๖๐) “ผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมาย” หมายความว่า ผู้สูญหายที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งว่าเป็นผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมาย เนื่องจาก (ก) มีพยานยืนยันถึงการตาย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ของผู้สูญหายนั้น หรือ (ข) เชื่อว่าผู้สูญหายนั้นตายแล้ว โดยถือตามอายุขัยของบุคคลส่วนใหญ่แห่งท้องถิ่นที่ผู้สูญหายนั้นน่าจะอาศัยอยู่ ผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมายให้นับว่าตายตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งไปเช่นว่านั้นมีชีวิตอยู่หรือตายภายหลังเวลาที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้น และบุคคลนั้นเองหรือผู้มีส่วนได้เสียร้องขอต่อศาล ให้ศาลเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือเปลี่ยนเวลาตายในคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นแล้วแต่กรณี การเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นย่อมไม่กระทบถึงความสมบูรณ์แห่งกิจการทั้งหลาย อันได้กระทำไปโดยสุจริต ในระหว่างเวลาตั้งแต่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแสดงความตายถึงเวลาเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เมื่อศาลเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วให้สภาพบุคคล สิทธิต่าง ๆ และทรัพย์สินของบุคคลนั้นกลับคืนสู่ฐานะเดิม ให้บุคคลผู้ได้สิทธิเหล่านั้น หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นคืนแก่บุคคลนั้น หรือใช้ราคาแทนถ้าไม่สามารถส่งคืนทรัพย์สินได้ แต่บุคคลผู้ต้องส่งคืนทรัพย์สินมีสิทธิเรียกร้องค่าใช้จ่ายเพื่อบำรุงรักษาทรัพย์สินนั้นโดยสมควรแก่	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
สภาพแห่งทรัพย์สินนั้นได้ (๖๑) "ผู้ปกครองทรัพย์" หมายความว่า ตัวแทนของผู้สูญหายในการจัดการทรัพย์สินที่ตั้งโดยศาล (๖๒) "ผู้สูญหาย" หมายความว่า บุคคลที่สูญหายไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ หรือถูกจับเป็นเชลยและถูกนำหายไปจากถิ่นที่อยู่ โดยไม่มีผู้ใดรู้ถิ่นที่อยู่และไม่มีผู้ใดรู้ว่ายังมีชีวิตอยู่หรือไม่ผู้สูญหายยังคงต้องมีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาและค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่เครือญาติตามที่กฎหมายบัญญัติอยู่ต่อไป โดยบุคคลเช่นว่านั้นสามารถเรียกรับเอาจากทรัพย์สินของผู้สูญหายได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ภริยาของผู้สูญหายที่สมรสกับชายอื่นไปแล้ว ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูจากทรัพย์สินของผู้สูญหาย นอกจากบุคคลที่กฎหมายบัญญัติและภายในขอบข่ายที่กฎหมายบัญญัติ ไม่มีผู้ใดมีสิทธิในการจำหน่าย จ่าย แจก เก็บกิน หรือยึดครอง ทรัพย์สินของผู้สูญหาย สภาพความสูญหายจะหมดสิ้นไป และกลายเป็นผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมาย เมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเช่นว่านั้น ในกรณีที่ไม่มีผู้ปกครองทรัพย์ที่ตั้งโดยผู้สูญหาย ศาลสามารถตั้งผู้ปกครอง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ทรัพย์เพื่อจัดการทรัพย์ของผู้สูญหายได้ (๖๓) “ซิมมีย์” หมายความว่า ชาวคัมภีร์หรือผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามที่ไม่ใช่ชาวคัมภีร์ที่อาศัยอยู่ในรัฐอิสลามภายใต้สนธิสัญญาคนต่างด้าว ที่ต้องจ่ายค่าต่างด้าวและต้องปฏิบัติตามกฎหมายอิสลามและอยู่ภายใต้ข้อปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติ ถ้าเป็นเพศหญิงให้เรียกว่า “ซิมมียะฮ์” (๖๔) “ฮัดร์บีย์” หมายความว่า ผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามที่ไม่มีสนธิสัญญาใด ๆ ในเรื่องของสันติภาพ สงบศึก ขออาศัยในรัฐอิสลามชั่วคราว หรือความปลอดภัยของชาวมุสลิมกับรัฐอิสลาม หรือผู้นับถือศาสนาอิสลาม แล้วแต่กรณี ตามที่กฎหมายบัญญัติและเป็นพลเมืองของรัฐที่ไม่เป็นรัฐอิสลาม ถ้าเป็นเพศหญิงให้เรียกว่า “ฮัดร์บียะฮ์” (๖๕) “ลงละอ์นะฮ์” หมายความว่า ลงโทษโดยให้ห่างไกลจากความเมตตาของอัลเลาะฮ์ (๖๖) “พยานฮิสบะฮ์” หมายความว่า พยานที่มาให้การเป็นพยานในฐานะผู้สนับสนุนการปฏิบัติดีและขัดขวางการปฏิบัติชั่วตามที่กฎหมายบัญญัติ (๖๗) “นะญิส” หมายความว่า สิ่งที่ถือว่าเป็นสิ่งสกปรกตามกฎหมายนี้ ซึ่งห้ามสัมผัส และต้องขจัดออกไปโดยการทำความสะอาด ตามรูปแบบที่กฎหมาย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
บัญญัติ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เป็นนะญิสและประเภทของนะญิสซึ่งมีสามประเภท คือ ประเภทเบา ประเภทกลาง และประเภทหนัก (๖๘) "สมควร" หมายความว่า สมควรแก่เหตุ โดยถือตามความรู้สึกนึกคิดของวิญญูชนมุสลิม หรือหลักแห่งประเพณีปฏิบัติ (๖๙) "ผู้ชำนาญการเฉพาะ" หมายความว่า มุสลิมที่เป็นผู้มีสติปัญญาและพฤติกรรมที่สมบูรณ์ และมีความรู้ ความเข้าใจ หรือสันทัดในเรื่องนั้น ๆ เป็นพิเศษ (๗๐) "ถิ่นที่อยู่ประจำ" หมายความว่า "ภูมิลำเนา" หรือ "สถานที่อยู่หลัก" ตามความเข้าใจหรือการยอมรับของบุคคลทั่วไปของท้องถิ่นหรือบ้านเมืองนั้น (๗๑) "โดยสมัครใจ" หมายความว่า โดยรู้สำนึกและยินยอมพร้อมใจ โดยไม่ได้แสดงอาการขัดขวางหรือขัดขืนทั้ง ๆ ที่อยู่ในสภาพที่สามารถบังคับพฤติกรรมด้วยจิตใจได้ หรือโดยเจตนา "โดยรู้สำนึก" หมายความว่า โดยรู้สึกตัว หรือโดยที่ไม่ได้อยู่ในสภาพที่ไม่อาจบังคับพฤติกรรมด้วยจิตใจได้ "โดยเจตนา" หมายความว่า โดยมีความตั้งใจกระทำ และโดยมีความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งนั้นจริง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๗๒) "โดยพลัน" ในบทบัญญัติที่ว่าด้วยการสนองรับนั้น หมายความว่า ติดต่อกับหรือถัดจากคำเสนอ หรือภายในระยะช่วงเวลาที่ถือว่าถัดจากคำเสนอไม่นานในกรณีที่ผู้เสนออยู่ต่อหน้า หรือติดต่อกับหรือถัดจากการทราบเรื่องนั้น หรือภายในระยะช่วงเวลาที่ถือว่าถัดจากการทราบเรื่องนั้นไม่นาน ในกรณีที่ผู้เสนอไม่ได้อยู่ต่อหน้าหรือโดยไม่เว้นช่วงระหว่างการเสนอและการสนองรับเป็นเวลานาน หรือมีสิ่งนอกเรื่องจำนวนมากมาแทรกกลางระหว่างการเสนอและการสนองรับนั้น	
(๗๓) "ผู้สืบสายโลหิต" หมายความว่า บิดาหรือมารดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจนสุดสาย "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจากบิดาหรือมารดา แล้วแต่กรณี โดยเริ่มตั้งแต่ปู่ ตา ย่า หรือยาย แล้วแต่กรณี เป็นต้นไปจนสุดสาย	
(๗๔) "ปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" หมายความว่า ปู่ และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย โดยเริ่มตั้งแต่ปู่ทวด เป็นต้นไป จนสุดสายโดยไม่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง "ปู่หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย" หมายความว่า ปู่หรือ	**<u>มาตรา ๒ (๑๘)</u>** "ปู่ ย่า ตา ยาย" หมายความตลอดถึง ปู่ทวด ย่าทวด ตาทวด ยายทวด ในเมื่อไม่มีปู่ ย่า ตา หรือยาย แล้วแต่กรณี และให้หมายความในทำนองเช่นนี้ตลอดขึ้นไปโดยมิขาดสาย

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย ในชั้นใดชั้นหนึ่ง โดยเริ่มตั้งแต่ปู่ทวดเป็นต้นไปจนสุดสายโดยไม่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง	
(๗๕) "บิดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" หมายความว่า บิดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย โดยเริ่มตั้งแต่ปู่เป็นต้นไปจนสุดสายโดยไม่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง	
(๗๖) "บุตร" หมายความว่า บุตรชายหรือหญิง	**มาตรา ๒ (๑๙)** "บุตร" หมายความว่า บุตรชายหญิงนั้นทั้งสิ้น
(๗๗) "บุตรชายและผู้สืบสันดาน" หมายความว่า บุตรชายและผู้สืบสันดานสายชายตั้งแต่หลานที่เกิดจากบุตรชายเป็นต้นไปซึ่งติดต่อกันไปโดยลำดับจนสุดสาย	**มาตรา ๒ (๒๒)** "มี" (ญาติหรือทายาท) เช่น มีบุตรนั้น หมายความว่า มีบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่
(๗๘) "มีบุตร" หมายความว่า มีบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่	
(๗๙) "ไม่มีบุตร" ให้หมายความรวมถึงเคยมี แต่บุตรนั้นตายเสียก่อนแล้ว	**มาตรา ๒ (๒๓)** "ไม่มี"(ญาติหรือทายาท) เช่น ไม่มีบุตรนั้น หมายความว่า ไม่เคยมีบุตรเลย หรือเคยมีแต่บุตรนั้นตายเสียก่อนแล้ว
(๘๐) "มีพี่ชาย" "มีน้องชาย" "มีพี่สาว" หรือ "มีน้องสาว" หมายความว่า มีพี่ชาย มีน้องชาย มีพี่สาว หรือมีน้องสาว แล้วแต่กรณีที่ยังมีชีวิตอยู่	
(๘๑) "ไม่มีพี่ชาย" "ไม่มีน้องชาย" "ไม่มีพี่สาว" หรือ "ไม่มีน้องสาว" ให้	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
หมายความรวมถึงเคยมีบุคคลเช่นว่านั้นแต่ได้ตายไปก่อนแล้ว (๘๒) "โทษฮัดด์" หมายความว่า โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำผิดที่กฎหมายบัญญัติโทษในแต่ละฐานความผิดไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง และไม่ได้เป็นกัฟฟาเราะฮ์ (๘๓) "กัฟฟาเราะฮ์" หมายความว่า โทษปรับที่กฎหมายบัญญัติค่าปรับในแต่ละฐานความผิดไว้แล้ว (๘๔) "ผู้สืบสันดาน" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตลงไปตั้งแต่บุตรลงไปจนสุดสายทั้งที่เป็นเพศชายและเพศหญิง	
"ผู้สืบสันดานสายชาย" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตลงไปตั้งแต่ชั้นหลานลงไปในสายชายจนสุดสายทั้งที่เป็นเพศชายและเพศหญิงโดยไม่มีบุคคลที่เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง "ผู้สืบสันดานสายหญิง" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตลงไปตั้งแต่ชั้นหลานในสายหญิงทั้งที่เป็นเพศหญิงและเพศชายจนสุดสาย โดยจะมีผู้เป็นเพศหญิงในอย่างน้อยหนึ่งชั้นมากั้นกลาง	<u>มาตรา ๒ (๒๐)</u> "ผู้สืบสันดานสายชาย" หมายความว่า ผู้เกิดจากผู้สืบสันดานที่เป็นชายติดต่อกันโดยลำดับ มิได้เกิดจากผู้สืบสันดานที่เป็นหญิงชั้นใดชั้นหนึ่งเลย เช่น หลานซึ่งเกิดแต่บุตรชาย เหลนซึ่งเกิดแต่หลานชายเช่นว่านั้น ลื่อซึ่งเกิดแต่เหลนชายเช่นว่านั้น และผู้สืบสายโลหิตจากผู้สืบสันดานที่เป็นชายอื่น ๆ ตลอดลงไปในทำนองนี้โดยลำดับมิขาดสาย มิได้หมายความถึงเหลน ของหลานซึ่งเกิดแต่บุตรชาย หรือลื่อชายบุตรของเหลนซึ่งเกิดแต่หลานชาย
(๘๕) "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตลงไปตั้งแต่ชั้นหลานลงไปในสายชายจนสุดสาย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ที่เป็นเพศชายโดยไม่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตลงไปตั้งแต่ชั้นหลานลงไปในสายชายจนสุดสายที่เป็นเพศหญิงโดยไม่มีบุคคลที่เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง	
(๘๖) "ทำวะกัฟ" หมายความว่า ทำการบริจาคหรือมอบผลประโยชน์แห่งทรัพย์ให้แก่บุคคลที่กำหนดและมีอยู่จริงภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ตลอดไป โดยที่ตัวทรัพย์นั้นแม้จะยังคงมีอยู่ แต่ก็ต้องกลายเป็นทรัพย์ของอัลเลาะฮ์ที่ห้ามโอน ย้าย จ่าย แจกจนกว่าจะสิ้นสลายไป บุคคลที่เป็นผู้รับผลประโยชน์ตามความในวรรคก่อน จะต้องเป็นบุคคลที่ไม่ขัดต่อการเป็นผู้รับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยการให้หรือการบริจาค ซึ่งอาจเป็นเครือญาติของผู้ทำหรือบุคคลอื่น และให้รวมถึงองค์กรต่าง ๆ ด้วย และให้เรียกบุคคลนี้ว่า ผู้รับวะกัฟ บุคคลที่เป็นผู้บริจาคหรือมอบผลประโยชน์ตามความในสองวรรคก่อนจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์นั้น และมีความสมัครใจ และไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถ และให้เรียกบุคคลนี้ว่า ผู้ทำวะกัฟ	<u>**มาตรา ๒ (๑๓)**</u> "บริจาคทาน" หมายความว่า ผู้ใดได้ทรัพย์มา หรือเป็นเจ้าหนี้อื่นอันมีจำนวนแน่นอน ล่วงระยะเวลาตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป นับแต่วันได้ทรัพย์มาหรือวันเกิดมูลหนี้ ผู้นั้นมีหน้าที่บริจาคทานตามรายปีที่ได้ทรัพย์มา หรือรายปีที่เกิดมูลหนี้ ถ้าทรัพย์หรือหนี้ที่ได้มานั้นยังไม่ครบรอบ ๑ ปี มิต้องบริจาค ถ้าได้มากกว่าครบรอบปีแล้ว เศษที่ไม่ครบรอบปีมิต้องคำนวณส่วนบริจาคทาน ถ้าทรัพย์หรือหนี้นั้นเป็น ก. โลหะหรือวัตถุซึ่งทำด้วยโลหะเงินมีเนื้อเงิน หนักตั้งแต่ ๕๓๕ กรัมขึ้นไป หากเป็นทองมีเนื้อทอง ตั้งแต่ ๗๖.๔๒ กรัมขึ้นไป เว้นแต่เครื่องยุทธภัณฑ์และเครื่องประดับกายสตรี ให้บริจาคทานร้อยละ ๒ ครึ่งของค่าแห่งโลหะนั้น (สำหรับเหรียญบาทมีน้ำหนัก ๑๕ กรัม แต่มีทองแดงร้อยละ ๑๐ เนื้อเงิน ๕๓๕ กรัม จึงเป็นจำนวนเงินประมาณ ๔๐ บาท สำหรับ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ในกรณีที่ผู้ทำวะกัฟได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้รับวะกัฟ ย่อมเป็นไปตามนั้น ตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและมีความเป็นไปได้ ทรัพย์ตามความในวรรคสอง ต้องเป็นทรัพย์ที่มีความชัดเจนและแน่นอนและไม่เป็นทรัพย์ห้ามยึดถือ แม้ไม่อยู่ในความครอบครองของผู้ทำวะกัฟ และผลประโยชน์ของทรัพย์นั้น ไม่ว่ามีอยู่แล้วในขณะวะกัฟหรือที่มีขึ้นในภายหลัง และไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ที่ได้จากทั้งหมดของตัวทรัพย์นั้นหรือจากบางส่วนของตัวทรัพย์นั้น จะต้องเป็นผลประโยชน์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับวะกัฟ และเป็นประเภทที่สามารถโอนให้ไปเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับวะกัฟได้ และเมื่อทำวะกัฟแล้ว ให้เรียกทรัพย์นี้ว่าทรัพย์วะกัฟ ถ้าการบริจาคหรือมอบผลประโยชน์แห่งทรัพย์ตามความในวรรคสองได้กำหนดให้เกิดขึ้นหลังจากผู้บริจาคตาย การทำการบริจาคหรือมอบผลประโยชน์นั้น จะกลายเป็นการทำพินัยกรรมวะเศียต ในการทำวะกัฟจะต้องมีคำกล่าวที่ให้ความหมายว่าผู้กล่าวได้กระทำตามความในวรรคแรก โดยไม่มีเงื่อนไขและเงื่อนเวลาและไม่ว่าจะเป็นคำที่ชัดเจนหรือไม่ ในกรณีที่เป็นคำที่ไม่ชัดเจน ผู้ใช้	เหรียญสลึงและสองสลึง มีทองแดงร้อยละ ๓๕ เนื้อเงิน ๕๓๕ กรัมจึงเป็นเงินประมาณ ๕๕ บาท) ข. โค กระบือ แพะ หรือแกะ เว้นแต่จะมิได้เลี้ยงในที่สาธารณะ หรือเลี้ยงในที่สาธารณะแต่มีไว้เพื่อใช้การงาน ถ้าเป็น ๑. โคหรือกระบือมีจำนวนรวมกันตั้งแต่ ๓๐ ตัวขึ้นไป ให้บริจาคโคหรือกระบือผู้ซึ่งมีอายุกว่า ๑ ปีขึ้นไป เป็นทาน ๑ ตัว ถ้ามีจำนวนตั้งแต่ ๔๐ ตัวขึ้นไป ให้บริจาคโคหรือกระบือเมีย ซึ่งอายุกว่า ๒ ปีขึ้นไปเป็นทาน ๑ ตัว และให้บริจาคโคหรือกระบือผู้หรือเมียเป็นทานทุก ๆ จำนวน ๓๐ หรือ ๔๐ ตัวที่เพิ่มขึ้น แล้วแต่กรณี เศษของ ๓๐ หรือ ๔๐ ตัวให้ปัดทิ้ง ๒. แพะหรือแกะมีจำนวนรวมกันตั้งแต่ ๔๐ ตัวขึ้นไป ถึง ๑๒๐ ตัว ให้บริจาคแพะหรือแกะเป็นทาน ๑ ตัว ถ้ามีจำนวนตั้งแต่ ๑๒๑ ตัวขึ้นไป ถึง ๒๐๐ ตัว ให้บริจาคแพะหรือแกะเป็นทาน ๒ ตัว ถ้ามีจำนวน ๒๐๑ ตัวขึ้นไปถึง ๒๙๙ ตัว ให้บริจาคแพะหรือแกะเป็นทาน ๓ ตัว ถ้าจำนวนตั้งแต่ ๔๐๐ ตัวขึ้นไป ให้บริจาคทานเพิ่มร้อยละ ๑ ตัว เศษของร้อยให้ปัดทิ้ง สัตว์ที่บริจาคเป็นทานนั้น ถ้าเป็นแพะต้องมีอายุกว่า ๒ ปี ถ้าเป็นแกะต้องมีอายุกว่า ๑ ปี หากมิสามารถเลือกสัตว์ที่มีอายุเช่นว่านี้ได้แล้ว

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
คำนั้นจะต้องมีเจตนาที่จะให้มีความหมายเช่นว่านั้น ทั้งนี้ ให้รวมถึงข้อความที่เขียนขึ้นแทนคำกล่าวแม้มีความสามารถที่จะกล่าวได้ และในกรณีที่ผู้ทำวะกัฟเป็นใบ้ให้นำความในข้อ ๑๖๙ มาใช้บังคับ โดยอนุโลม ในกรณีของการทำวะกัฟ ในขณะเจ็บป่วยที่นำไปสู่ความตาย ทรัพย์ตามความในวรรคสองต้องมีค่าไม่เกินหนึ่งในสามของกองมรดก ถ้ามากกว่าหนึ่งในสามในส่วนที่เหลือจากหนึ่งในสามจะต้องได้รับความยินยอมจากทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิในส่วนนั้น ในการทำวะกัฟ ผู้ทำวะกัฟสามารถตั้งตัวเองหรือบุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลทรัพย์วะกัฟนั้นและยังสามารถกำหนดให้มีค่าจ้างซึ่งเอาจากผลประโยชน์ที่ได้จากทรัพย์วะกัฟนั้นให้แก่ผู้ดูแลนั้นได้ด้วย ในกรณีที่ไม่ได้กำหนดค่าจ้างเอาไว้ผู้ดูแลสามารถยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลกำหนดค่าจ้างให้ตามสมควร ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลที่ตั้งโดยผู้ทำวะกัฟกับผู้ทำวะกัฟให้นำบทบัญญัติของกฎหมายนี้ว่าด้วยตัวแทนมาใช้บังคับโดยอนุโลม ความเป็นผู้ดูแลย่อมระงับสิ้นไป เมื่อ (๑) ผู้ดูแล เป็นผู้ฟาสิค ตาย	ให้เลือกสัตว์ตัวที่มีอายุมากที่สุดและสมบูรณ์ที่สุดในฝูงสัตว์นั้นบริจาคเป็นทาน ห้ามมิให้บริจาคค่าแห่งสัตว์นั้นเป็นทาน ค. ธัญญาหารทั้งข้าวเปลือกเช่นข้าวหรือถั่ว มีน้ำหนักตั้งแต่ ๑,๑๓๖.๖๔ กิโลกรัมขึ้นไป ให้บริจาคพืชผลแห่งธัญญาหารตามส่วนได้แห่งจำนวนพืชผลนั้นเป็นทาน ถ้าการเพาะปลูกธัญญาหารนั้น ๑. ต้องออกค่าใช้จ่ายน้ำจนกว่าจะเกี่ยวเก็บผลได้ ให้บริจาคทานร้อยละ ๕ ๒. ต้องออกค่าใช้จ่ายน้ำแต่บางส่วนให้บริจาคร้อยละ ๗ ครึ่ง ๓. มิต้องออกค่าใช้จ่ายน้ำเลย ให้บริจาคร้อยละ ๑๐ การบริจาคธัญญาหารเป็นทานเช่นว่านี้ให้คำนวณจากเกี่ยวเก็บเป็นฤดูว่า ฤดูใดเกี่ยวเก็บได้ปริมาณต้องบริจาคทานหรือไม่ ห้ามมิให้บริจาคค่าแห่งพืชผลนั้นเป็นทาน ง. สินค้าซึ่งมีไว้เพื่อนการค้าและค้างอยู่ครบปี นับตั้งแต่วันที่ได้สินค้ามาให้บริจาคทานร้อยละ ๒ ครึ่ง ของค่าแห่งสินค้านั้น ตามรายปีที่ตกค้าง ถ้าเป็นสินค่า ๑. ซื้อมา ให้คำนวณตามราคาทรัพย์ที่ซื้อมา ๒. แลกเปลี่ยนมา ให้คำนวณราคาทรัพย์ในวันที่ครบรอบปี

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
วิกลจริต เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ็บป่วยจนไร้ความรู้สึก (๒) ผู้ตั้งถอนการตั้ง หรือผู้ดูแลยกเลิกการเป็นผู้ดูแล หรือ (๓) ระยะเวลาที่ได้ถูกกำหนดให้ผู้ดูแลทำหน้าที่สิ้นสุดลง หลังจากอำนาจผู้ดูแลที่ตั้งโดยผู้ทำวะกัฟได้ระงับสิ้นไปหรือกรณีไม่มีผู้ดูแล อำนาจหน้าที่ในการดูแลทรัพย์วะกัฟจะตกแก่วลีฮากิม บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องมีสิทธิยื่นคำร้องหรือคำฟ้องต่อศาล แล้วแต่กรณี เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์วะกัฟไปตามกฎหมายและความประสงค์ของผู้ทำวะกัฟ **ข้อ ๒** คำหรือสิ่งใด ถ้าไม่มีความหมายหรือคำจำกัดความในทางภาษาทั่วไป หรือในกฎหมายอิสลาม ให้ยึดถือตามธรรมเนียมปฏิบัติของมุสลิมทั่วไป ในการคำนวณอายุและเวลา ให้คำนวณโดยใช้เดือน และปีทางจันทรคติของศาสนาอิสลาม **ข้อ ๓** ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้ ที่กำหนดบทบังคับให้ผู้นั้นต้องกระทำ หรือกำหนดสิ่งต้องห้ามให้ผู้นั้นต้องละเว้น นอกจากศาลจะต้องพิพากษา	**มาตรา ๓** การคำนวณอายุและเวลาตามหลักกฎหมายนี้ ให้คำนวณโดยทางจันทรคติ **มาตรา ๔** เพื่อประโยชน์แห่งหลักกฎหมายนี้ บุคคลใดใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายเสเพลเป็นอาจิณ หรือถ้าใช้จ่ายในทางเกื้อกูลศาสนาอิสลามก็สุรุ่ยสุร่ายจนอาจเป็นภัยถึง

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
หรือมีคำสั่งให้ผู้นั้นต้องปฏิบัติตามกฎหมายนั้นแล้ว ผู้นั้นจะต้องได้รับโทษทัณฑ์ในโลกหน้า และอาจได้รับภัยพิบัติในโลกนี้ด้วย แต่ถ้าผู้นั้นกระทำตามบทบังคับนั้นหรือไม่กระทำสิ่งต้องห้ามนั้น แล้วแต่กรณี ผู้นั้นจะได้รับผลตอบแทนที่ดีในโลกหน้า และอาจได้รับความเป็นศิริมงคลในโลกนี้ด้วย ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้ที่บัญญัติให้ผู้นั้นพึงกระทำ หรือพึงไม่กระทำ ผู้นั้นจะไม่ได้รับโทษทั้งในโลกนี้และโลกหน้า แต่ถ้าผู้นั้นกระทำตามบทบัญญัตินั้น ผู้นั้นจะได้รับผลตอบแทนที่ดีในโลกหน้าและอาจได้รับความเป็นศิริมงคลในโลกนี้ด้วย	สิ้นเนื้อประดาตัว ญาติก็ดี บุคคลภายนอกก็ดี ร้องต่อศาลก็ดี ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ และสั่งให้บุคคลนั้นและทรัพย์สินของบุคคลนั้นอยู่ในความพิทักษ์ของผู้มีศีลธรรมอันดีก็ได้
ข้อ ๔ พยานหลักฐานเป็นหน้าที่ของโจทก์หรือของผู้อ้างข้อเท็จจริง และการสาบานเป็นหน้าที่ของจำเลยหรือผู้ปฏิเสธข้อกล่าวอ้างของอีกฝ่ายหนึ่ง การฟ้องร้องหรือการอ้างข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของโจทก์หรือผู้อ้างข้อเท็จจริง แล้วแต่กรณี ถ้าโจทก์หรือผู้อ้างข้อเท็จจริงยุติการกระทำดังกล่าวก่อนจบสิ้นกระบวนการ ให้ถือว่าไม่ติดใจที่จะใช้ข้อเท็จจริงนั้นบางส่วนหรือทั้งหมด แล้วแต่กรณี	**มาตรา ๑๒** เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง กรณีดั่งที่ระบุไว้ในมาตรานี้ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีพยานเช่นว่านั้น มิให้คู่ความฝ่ายนั้นนำสืบ ถ้าคู่ความฝ่ายที่ไม่มีพยานเช่นว่านั้นเป็นฝ่ายผู้กล่าวอ้าง คำกล่าวอ้างนั้นย่อมตกไป โดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมิต้องนำสืบหรือสาบานเลย (๑) เหตุฟ้องปาซะคฺ ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๓ (๒) (๒) ความตาย หรือความสูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ของบุคคล

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
	(๓) ความเป็นตัวแทน และ (๔) ความสมบรูณ์แห่งพินัยกรรม **มาตรา ๑๓** เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง กรณีดั่งที่ระบุไว้ในมาตรานี้ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่เป็นชายมีจำนวนตั่งแต่ ๒ คนหรือเป็นชาย ๑ คนกับหญิง ๒ คน หรือเป็นหญิง ๔ คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีพยานเช่นว่านั้นมิให้คู่ความฝ่ายนั้นนำสืบ ถ้าคู่ความฝ่ายที่ไม่มีพยานเช่นว่านั้นเป็นฝ่ายผู้กล่าวอ้างคำกล่าวอ้างนั้นย่อมตกไปโดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมิต้องนำสืบหรือสาบานเลย (๑) ความเป็นพรหมจารี (๒)ความพิการแห่งอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยา หรืออวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีเกินขนาดที่ภริยาจะรับร่วมประเวณีได้ (๓) ความยินยอมให้สามีร่วมประเวณีและ (๔) การดื่มน้ำนม **มาตรา ๑๕** เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับข้อกล่าวอ้าง ในกรณีอื่นนอกจากกรณีดั่งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๘ ๑๖๐ และ ๑๖๑ ให้คู่ความนำสืบด้วย พยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คน หรือเป็นชาย ๑ คน กับหญิง ๒ คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดมีพยานที่เป็นชาย ๑ คน และสาบานยืนยันได้ว่า

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>ข้อ ๕</u> จำเลย ต้องยื่นคำให้การภายในเวลาที่ศาลกำหนด เว้นแต่กรณีที่ศาลอนุโลมให้เป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าจำเลยยังไม่ต้องรับผิดหรือเป็นอย่างที่โจทก์กล่าวอ้างจนกว่าศาลจะพิพากษาหรือมีคำสั่งดั่งเช่นว่านั้น แล้วแต่กรณี **<u>ข้อ ๖</u>** คู่ความจะต้องเป็นผู้ที่บรรลุศาสนภาวะแล้ว ไม่วิกลจริต และอยู่ภายใต้อำนาจบังคับของกฎหมายนี้ กรณีทรัพย์สินที่พิพาทอยู่ในความ	ฟ้อง คำให้การหรือคำร้อง แล้วแต่กรณี และคำพยานของตนเป็นความจริงแล้ว ให้ถือว่าฝ่ายนั้นมีพยานครบจำนวน ถ้าฝ่ายที่จักต้องสาบานเป็น (๑) ฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน และมิยินยอมสาบาน ให้ยกข้อกล่าวอ้าง (๒) ฝ่ายที่ต้องนำสืบหลัง และมิยินยอมสาบาน ให้ฟังพยานฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อนฝ่ายเดียว ถ้าคู่ความฝ่ายไม่มีพยาน หรือมิครบจำนวน และมิยินยอมสาบานดังกล่าวในวรรคต้น ให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบหลังสาบาน ถ้าสาบานได้ให้ชนะคดี ถ้ามิยินยอมสาบานให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบก่อนสาบานแล้วให้ฝ่ายนั้นชนะคดีถ้าทั้ง ๒ ฝ่ายมิยินยอมสาบาน ให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบหลังเป็นผู้ชนะคดี

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ครอบครองของคู่ความ หรือคู่กรณีทั้งสองฝ่าย หรือไม่อยู่ในความครอบครองของทั้งสองฝ่าย และคู่ความหรือคู่กรณีนั้นต่างก็มีพยานหลักฐานเท่าเทียมกันหรือไม่มีพยานหลักฐานทั้งสองฝ่าย ให้แบ่งทรัพย์นั้นให้ฝ่ายละครึ่ง พยานหลักฐานของผู้ครอบครองทรัพย์ที่พิพาทย่อมมีน้ำหนักมากกว่าพยานหลักฐานของผู้ไม่ได้ครอบครอง	
<u>**ข้อ ๗**</u> พยานจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (๑) คุณสมบัติขณะรับรู้ข้อเท็จจริง ซึ่งมีดังนี้ (ก) มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน (ข) ไม่พิการในอวัยวะที่ใช้รับรู้ข้อเท็จจริงนั้น ๆ (ค) มีความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงนั้น ๆ เป็นอย่างดี เพียงพอที่จะให้การเป็นพยานในข้อเท็จจริงนั้นได้ (๒) คุณสมบัติขณะให้การเป็นพยาน ซึ่งมีดังนี้ (ก) มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน (ข) บรรลุศาสนภาวะ (ค) เป็นผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม (ง) ไม่พิการในอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการให้การ (จ) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม	<u>**มาตรา ๑๘**</u> คุณสมบัติของพยาน (๑) พยานในกรณีตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๒ (๑) และ (๔) และมาตรา ๑๔ ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม (๒) พยานในกรณีนอกนั้น ต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ไม่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ และไม่เป็นทาส

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(ฉ) ไม่เป็นคนหลงลืมง่ายหรือหลงลืมเป็นส่วนใหญ่ (ช) ไม่อยู่ในสถานะของผู้ที่ไม่น่าจะเป็นกลางอย่างชัดเจน (ซ) ไม่อยู่ในสถานะของผู้ที่จะถูกลงโทษด้วยโทษฮัดด์ในฐานความผิดกล่าวหาผู้อื่นโดยเป็นเท็จหรือเคยรับโทษนั้น เว้นแต่ได้ทำการไถ่บาปที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว และหลังได้ทำการไถ่บาปแล้วไม่ได้กลับไปเป็นผู้ทำความผิดในฐานความผิดนั้นอีกจนพ้นระยะเวลาหนึ่งปี (ฌ) ไม่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ **<u>ข้อ ๘</u>** เพศและจำนวนของพยานบุคคลที่เพียงพอต่อการรับฟังข้อเท็จจริงมีดังต่อไปนี้ (๑) ในเรื่องที่เกี่ยวกับทรัพย์โดยตรง จำต้องรับฟังพยาน ถ้า (ก) พยานชายไม่น้อยกว่าสองคน (ข) พยานชายไม่น้อยกว่าหนึ่งคนรวมกับพยานหญิงไม่น้อยกว่าสองคน หรือ (ค) พยานชายไม่น้อยกว่าหนึ่งคนรวมกับการสาบานของฝ่ายที่รับประโยชน์จากพยานนั้น (๒) ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์ จำต้องรับฟังพยาน ถ้าพยานเป็นชายไม่น้อยกว่าสองคน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๓) ในเรื่องที่เกี่ยวกับสตรีโดยตรง จำต้องรับฟังพยาน ถ้า (ก) พยานชายไม่น้อยกว่าสองคน (ข) พยานชายไม่น้อยกว่าหนึ่งคน รวมกับพยานหญิงไม่น้อยกว่าสองคน หรือ (ค) พยานหญิงไม่น้อยกว่าสี่คน (๔) ในเรื่องดูดวงจันทร์เพื่อกำหนดวันเริ่มต้นของเดือน จำต้องรับฟังถ้าพยานเป็นชายไม่น้อยกว่าหนึ่งคน	
<u>ข้อ ๙</u> พยานหลักฐานของโจทก์ที่มีน้ำหนักมากกว่าพยานหลักฐานของจำเลยเท่านั้น ที่จะเหนือกว่าคำสาบานของจำเลย ในกรณีที่พยานหลักฐานของโจทก์ไม่มีน้ำหนักมากกว่าพยานหลักฐานของจำเลย ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ หลังจากจำเลยสาบานปฏิเสธคำฟ้องหรือข้อกล่าวอ้างของโจทก์ แต่ถ้าจำเลยไม่ยอมสาบาน ในขณะที่โจทก์ได้ทำการสาบานยืนยันข้อกล่าวหาของตนหลังจากจำเลยไม่ยอมสาบาน ให้ศาลรับฟังคำฟ้องหรือข้อกล่าวอ้างของโจทก์ แต่ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่ยอมทำการสาบาน ให้ศาลยกฟ้องโจทก์	**<u>มาตรา ๑๒</u>** เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง กรณีดั่งที่ระบุไว้ในมาตรานี้ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีพยานเช่นว่านั้น มิให้คู่ความฝ่ายนั้น นำสืบ ถ้าคู่ความฝ่ายที่ไม่มีพยานเช่นว่านั้นเป็นฝ่ายผู้กล่าวอ้าง คำกล่าวอ้างนั้นย่อมตกไป โดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมิต้องนำสืบหรือสาบานเลย (๕) เหตุฟ้องปาซะคฺ ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๓ (๒) (๖) ความตาย หรือความสูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ของบุคคล (๗) ความเป็นตัวแทน และ (๘) ความสมบรูณ์แห่งพินัยกรรม **<u>มาตรา ๑๓</u>** เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง กรณีดั่งที่ระบุไว้ในมาตรานี้ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
	เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คนหรือเป็นชาย ๑ คน กับหญิง ๒ คน หรือเป็นหญิง ๔ คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีพยานเช่นมานั้น มิให้คู่ความฝ่ายนั้นนำสืบ ถ้าคู่ความฝ่ายที่ไม่มีพยานเช่นว่านั้นเป็นฝ่ายผู้กล่าวอ้าง คำกล่าวอ้างนั้นย่อมตกไปโดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมิต้องนำสืบหรือสาบานเลย (๕) ความเป็นพรหมจารี (๖) ความพิการแห่งอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยา หรืออวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีเกินขนาดที่ภริยาจะรับร่วมประเวณีได้ (๗) ความยินยอมให้สามีร่วมประเวณี และ (๘) การดื่มน้ำนม
<u>**ข้อ ๑๐**</u> ในกรณีตามความในข้อ ๙ วรรคสอง ศาลพึงเตือนจำเลยให้ตระหนักถึงผลของการไม่ยอมทำการสาบานก่อนการตัดสินคดี จำเลยมีสิทธิที่จะกลับมาทำการสาบานใหม่หลังจากที่ได้ปฏิเสธไปแล้วได้ตราบเท่าที่ตั้งแต่จำเลยปฏิเสธการทำการสาบานเป็นต้นมา โจทก์ยังไม่ได้ทำการสาบานยืนยันข้อกล่าวหาของตน หรือแม้โจทก์ได้ทำการสาบานยืนยันข้อกล่าวหาของตนแล้วก็ตาม แต่ในกรณีหลังนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากโจทก์เสียก่อน	<u>**มาตรา ๑๕**</u> เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับข้อกล่าวอ้าง ในกรณีอื่นนอกจากกรณีดั่งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๘ ๑๖๐ และ ๑๖๑ ให้คู่ความนำสืบด้วย พยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คน หรือเป็นชาย ๑ คน กับหญิง ๒ คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดมีพยานที่เป็นชาย ๑ คน และสาบานยืนยันได้ว่า ฟ้อง คำให้การหรือคำร้อง แล้วแต่กรณีและคำพยานของตนเป็นความจริงแล้ว ให้ถือว่าฝ่ายนั้นมีพยานครบจำนวน ถ้าฝ่ายที่จักต้องสาบานเป็น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ในกรณีไม่มีพยานหลักฐานอื่น ถ้าเป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สิน และทรัพย์สินที่พิพาทนั้นทั้งหมดอยู่ในความครอบครองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือบางส่วนอยู่ในความครอบครองของฝ่ายหนึ่งและบางส่วนอยู่ในความครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่ง ให้ทรัพย์สินที่พิพาทนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายที่ครอบครองทรัพย์สินนั้นโดยการสาบานของฝ่ายนั้นว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของตน แต่ถ้าทรัพย์สินนั้นอยู่ในความครอบครองของทั้งสองฝ่ายหรือไม่อยู่ในความครอบครองของทั้งสองฝ่าย ให้ทั้งสองฝ่ายสาบานว่าทรัพย์สินนั้นไม่เป็นของอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าทั้งสองฝ่ายยอมสาบานหรือไม่ยอมสาบาน ให้ทรัพย์สินที่พิพาทนั้น เป็นกรรมสิทธิ์ของทั้งสองฝ่ายฝ่ายละครึ่ง แต่ถ้ามีเพียงฝ่ายเดียวยอมสาบาน ให้ทรัพย์สินที่พิพาทนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายที่สาบาน	(๓) ฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน และมิยินยอมสาบาน ให้ยกข้อกล่าวอ้าง (๔) ฝ่ายที่ต้องนำสืบหลัง และมิยินยอมสาบาน ให้ฟังพยานฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อนฝ่ายเดียว ถ้าคู่ความฝ่ายไม่มีพยาน หรือมิครบจำนวน และมิยินยอมสาบานดังกล่าวในวรรคต้น ให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบหลังสาบาน ถ้าสาบานได้ให้ชนะคดี ถ้ามิยินยอมสาบาน ให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบก่อนสาบานแล้วให้ฝ่ายนั้นชนะคดี ถ้าทั้ง ๒ ฝ่ายมิยินยอมสาบาน ให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบหลังเป็นผู้ชนะคดี
<u>ข้อ ๑๑</u> ไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ศาลมีอำนาจทำการตรวจสอบสถานที่ วัตถุ หรือบุคคล แล้วมีคำพิพากษาหรือคำสั่งไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจสอบนั้นได้โดยไม่จำต้องรับฟังพยานหลักฐานอื่นก็ได้	**<u>มาตรา ๑๗</u>** กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม หากศาลได้ทำการตรวจสอบสถานที่ วัตถุ หรือบุคคล ศาลพิพากษาคดีไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจสอบนั้นได้
<u>ข้อ ๑๒</u> นิติกรรมใดที่ทำด้วยการเปล่งวาจาหรือทำเป็นหนังสือจะใช้ภาษาใดก็ได้ ถ้าผู้เกี่ยวข้องในแต่ละฝ่ายเข้าใจภาษานั้น	**<u>มาตรา ๘</u>** กิจการอันหลักกฎหมายนี้บังคับให้เปล่งวาจา หรือทำเป็นหนังสือจะใช้ภาษาใดก็ได้ เมื่อผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายสามารถทราบความหมายแห่งภาษานั้น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>ข้อ ๑๓</u> "การตั้งตัวแทน" หมายความว่า การที่บุคคลหนึ่งมอบอำนาจของตนในการกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สามารถทำแทนกันได้ให้บุคคลอื่นกระทำการแทนตนในขณะที่ตนยังมีชีวิตอยู่ "การทำอีญาบในการตั้งตัวแทน" หมายความว่า การเสนอการตั้งตัวแทนแก่บุคคลที่จะเป็นตัวแทนหรือแก่บุคคลอื่นเพื่อไปแจ้งแก่บุคคลนั้น "การทำกอบูลในการตั้งตัวแทน" หมายความว่า การตอบรับอีญาบของบุคคลที่จะเป็นตัวแทน เว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ในการทำอีญาบและกอบูลตามความในวรรคสองและวรรคสามให้นำความในบทบัญญัติที่ว่าด้วยอีญาบและกอบูลของกฎหมายนี้ มาใช้บังคับโดยอนุโลม	
<u>ข้อ ๑๔</u> ในการตั้งตัวแทน จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้ (๑) ในการตั้งตัวแทนต้องไม่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา และตัวการต้องระบุนามตัวแทนในการทำอีญาบในกรณีตัวแทนอยู่ห่างไกล แต่ถ้าตัวแทนอยู่เฉพาะหน้าจะใช้สรรพนามแทนก็ได้ (๒) ในการตั้งตัวแทนเพื่อทำนิติกรรมกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงตัวการต้องระบุนามผู้ที่ตามกฎหมาย	**<u>มาตรา ๕</u>** การแต่งตั้งตัวแทนเพื่อกระทำการตามหลักกฎหมายนี้ ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดั่งต่อไปนี้ (๑) ตัวการต้องเปล่งวาจาตั้งแต่งตัวแทน ถ้าตัวแทน (ก) อยู่ห่างไกล ให้ระบุนามตัวแทนนั้น (ข) อยู่เฉพาะหน้า จะใช้สรรพนามแทนก็ได้ (๒) ตัวการต้องระบุนามผู้ที่

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ตราบเท่าที่ตัวแทนยังไม่ปฏิเสธการตั้งตัวแทนนั้นหรือปฏิเสธด้วยความผิดหลง หรือโดยมีจุดมุ่งหมายอื่นที่ไม่ใช่เป็นการตั้งใจที่จะไม่รับการตั้งนั้น (๓) ตัวการจะมอบให้ผู้ใดไปแจ้งการตั้งเช่นว่านั้นแก่บุคคลที่จะเป็นตัวแทนก็ได้ (๔) อำนาจกระทำการในกิจการใด ๆ ที่ตัวการมอบให้ตัวแทนไปนั้น ต้องเป็นอำนาจที่ในขณะมอบให้นั้นตัวการมีอยู่จริงและใช้อำนาจนั้นด้วยตัวเองได้ และการตั้งตัวแทนนั้นจะถูกยกเลิกไป ถ้าอำนาจนั้นหรือกิจการนั้นได้หมดสิ้นไปแล้ว (๕) ห้ามมิให้ตัวแทนตั้งตัวแทนช่วง เว้นแต่มีความจำเป็นหรือได้รับอนุญาตจากตัวการ (๖) นอกจากการเปล่งวาจาแล้ว การทำกอบูลของตัวแทนสามารถทำได้ด้วยการกระทำในสิ่งที่ตัวการมอบหมายให้กระทำ (๗) อีญาบและการตั้งตัวแทนในอีญาบนั้นจะยังมีผลตามกฎหมาย ตราบเท่าที่ตัวแทนยังไม่ปฏิเสธการตั้งตัวแทนนั้นหรือปฏิเสธด้วยความผิดหลง หรือโดยมีจุดมุ่งหมายอื่นที่ไม่ใช่เป็นการตั้งใจที่จะไม่รับการตั้งนั้น (๘) ตัวแทนต้องปฏิบัติตามคำสั่งของตัวการอย่างเคร่งครัด เว้นแต่ในรายละเอียด	ตัวแทนจะทำนิติกรรมด้วย เว้นแต่ผู้ที่ตัวแทนจะทำนิติกรรมด้วยนั้นมีผู้เดียวและตัวแทนรู้จักตัวดีแล้ว จะใช้สรรพนามแทนก็ได้ (๓) ตัวการจะมอบให้ผู้ใดไปแจ้งการการตั้งแต่งเช่นนี้แก่ตัวแทนก็ได้ (๔) กิจการที่ตัวการจะมอบให้ตัวแทนไปกระทำนั้น ต้องเป็นกิจกาที่ตัวการมีสิทธิกระทำได้ในขณะนั้นเอง (๕) ห้ามมิให้ตัวแทนตั้งแต่งตัวแทนช่วง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากตัวการ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
แต่ต้องเกิดผลตรงตามคำสั่งหรือดีกว่า เว้นแต่ตัวการได้ห้ามไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง (๙) ในกรณีที่ตัวการไม่ได้ระบุรายละเอียดใดเป็นพิเศษในคำสั่ง ให้ตัวแทนปฏิบัติโดยยึดหลักทั่วไปและตามธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้กับตัวการตามสมควร (๑๐) การสั่งให้ผู้อื่นกระทำกิจการใดของตนโดยตรงหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นไปแจ้งผู้นั้น ถือเป็นการตั้งผู้นั้นเป็นตัวแทนตนในการกระทำสิ่งนั้นแล้ว (๑๑) ความสามารถของตัวแทนต้องไม่ด้อยกว่าความสามารถของตัวการในการกระทำกิจการที่ได้รับมอบหมาย **<u>ข้อ ๑๕</u>** “ตัวแทนช่วง” หมายความว่า ตัวแทนที่ตั้งโดยตัวแทนเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของตัวแทนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามคำสั่งของตัวการ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ในเรื่องของการรักษาผลประโยชน์ของตัวการ เว้นแต่ตัวการได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นตัวแทนช่วงนั้นเอง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนช่วงกับตัวแทน ให้นำบทบัญญัติที่ว่าด้วยตัวการตัวแทนมาใช้บังคับโดยอนุโลม	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ข้อ ๑๖ ความเป็นตัวแทนตามกฎหมายนี้ย่อมระงับสิ้นไป เมื่อ (๑) ตัวการหรือตัวแทนตาย ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ็บป่วยจนไร้ความรู้สึก (๒) ตัวการถอนการตั้ง หรือตัวแทนยกเลิกการเป็นตัวแทน หรือ (๓) ระยะเวลาที่ตัวการกำหนดให้ตัวแทนกระทำกิจการนั้น ๆ สิ้นสุดลง	**มาตรา ๖** ความเป็นตัวแทนตามหลักกฎหมายนี้ย่อมระงับสิ้นไป เมื่อ (๑) ตัวการ หรือตัวแทน ตาย วิกลจริต เสมือนไร้ความสามารถ เป็นลมถึงไร้ความรู้สึก ตัวการกล่าวถอนการตั้งแต่ง หรือตัวแทนปฏิเสธการรับเป็นตัวแทน หรือ (๒) ระยะเวลาที่ตัวการกำหนดให้ตัวแทนกระทำกิจการสิ้นสุดลง
ข้อ ๑๗ เว้นแต่กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น (๑) กิจการใดที่ตัวการมีสิทธิกระทำด้วยตัวเอง ตัวการย่อมมีสิทธิตั้งตัวแทนให้กระทำกิจการนั้นแทนตนได้ (๒) กิจการใดที่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถกระทำไปก็ดี ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำไปโดยไม่สมัครใจเพราะถูกหลอกลวงก็ดี ถูกข่มขู่ก็ดี ไม่ว่าได้กระทำไปในฐานะเป็นตัวการหรือตัวแทน ย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น	**มาตรา ๕** การแต่งตั้งตัวแทนเพื่อกระทำการตามหลักกฎหมายนี้ ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดั่งต่อไปนี้ (๔) กิจการที่ตัวการจะมอบให้ตัวแทนไปกระทำนั้น ต้องเป็นกิจการที่ตัวการมีสิทธิกระทำได้ในขณะนั้นเอง **มาตรา ๗** กิจการใดในหลักกฎหมายนี้อันผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์กระทำไปก็ดี อันบุคคลกระทำไปเพราะถูกหลอกลวงหรือถูกข่มขู่ก็ดี มิเลือกว่าได้กระทำในฐานะเป็นตัวการหรือตัวแทน ย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น
ข้อ ๑๘ อีญาบในการตั้งตัวแทนสามารถทำได้ด้วยการเปล่งว่าจา หรือทำเป็นหนังสือ หรือใช้อาณัติสัญญาณถ้าผู้ทำอีญาบนั้นเป็นใบ้ และผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจอาณัติสัญญาณนั้น	**มาตรา ๘** เว้นแต่หลักกฎหมายนี้จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น กิจการอันหลักกฎหมายนี้บังคับให้เปล่งวา จะใช้หนังสือหรืออาณัติสัญญาณแทนได้ ต่อเมื่อ (๑) ผู้มีหน้าที่เปล่งวาจาเป็นใบ้ และ (๒) ผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายสามารถ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
	ทราบความหมายแห่งหนังสือหรืออาณัติสัญญาณนั้น
<u>ข้อ ๑๙</u> ตัวการต้องเป็นผู้มีอำนาจตามความในข้อ ๑๓ วรรคแรก โดยตรง ไม่ว่าในทางการปกครองหรือการเป็นเจ้าของแล้วแต่กรณี ยกเว้นกรณีคนตาบอดมอบอำนาจในการซื้อขายหรือทำนิติกรรมอื่น ๆ ที่ต้องพึ่งพาการมองเห็น	
<u>ข้อ ๒๐</u> กรณีตัวการขัดแย้งกับตัวแทนในเรื่องของการตั้ง หรือลักษณะของการกระทำที่ตัวการมอบหมายให้ ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่มีพยานหลักฐานหรือมีเท่ากันให้รับฟังตัวการโดยการสาบาน	**<u>มาตรา ๑๒</u>** เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง กรณีดั่งที่ระบุไว้ในมาตรานี้ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีพยานเช่นว่านั้น มิให้คู่ความฝ่ายนั้นนำสืบ ถ้าคู่ความฝ่ายที่ไม่มีพยานเช่นว่านั้นเป็นฝ่ายผู้กล่าวอ้างคำกล่าวอ้างนั้นย่อมตกไป โดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมิต้องนำสืบหรือสาบานเลย (๓) ความเป็นตัวแทน
<u>ข้อ ๒๑</u> เว้นแต่กรณีที่พิพาทกันในฐานความผิดผิดประเวณี ห้ามมิให้คู่ความนำสืบเพื่อจะให้ฟังได้ว่า มีการเสพเมถุนกันจริงตามข้อกล่าวอ้าง จะฟังเช่นนั้นได้ก็ด้วยการที่คู่ความฝ่ายที่ถูกกล่าวอ้างยอมรับตามข้อกล่าวอ้างเท่านั้น หากคู่ความฝ่ายที่ถูกกล่าวอ้างปฏิเสธและยินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธนั้น ให้ฟังตามคำปฏิเสธนั้น แต่ถ้าไม่ยอมสาบาน	**<u>มาตรา ๑๑</u>** เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในทางประเวณี หรือการขาดจากการสมรสโดยพิธีสาบาน เมื่อมีประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับกับเสพเมถุน ห้ามมิให้คู่ความนำสืบ ในกรณีเช่นว่านี้จะฟังว่าเสพเมถุนได้ต่อเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรับตามข้อกล่าวอ้างหากปฏิเสธมิรับตามข้อกล่าวอ้างถ้า

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
และคู่ความฝ่ายผู้กล่าวอ้างยินยอมสาบานรับรองคำกล่าวอ้าง ให้ฟังตามคำกล่าวอ้างนั้น แต่ถ้าไม่ยินยอมสาบาน ห้ามไม่ให้ฟังตามคำกล่าวอ้างนั้น	(๑) ยินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธ ให้ฟังตามคำปฏิเสธนั้น (๒) มิยินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธ ถ้าคู่ความฝ่ายผู้ถูกกล่าวอ้าง ก. ยินยอมสาบานรับรองคำกล่าวอ้าง ให้ฟังตามคำกล่าวอ้างนั้น ข. มิยินยอมสาบานรับรองคำกล่าวอ้าง มิให้ฟังตามคำกล่าวอ้างนั้น
<u>ข้อ ๒๒</u> ในกรณีสามีภริยาตามลัทธิศาสนาอื่น เปลี่ยนมาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ถ้าการเป็นสามีภริยากันนั้นไม่ต้องด้วยข้อห้ามไม่ให้เป็นสามีภริยากันตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยหลักกฎหมายนี้ เว้นแต่ชายหญิงนั้นก่อนเข้าเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามได้ขาดจากการสมรสกันแล้วสามครั้งและกลับคืนดีกันโดยที่ภริยานั้นยังไม่ได้สมรสและร่วมประเวณีในสมรสกับชายอื่นก่อนการคืนดีนั้น หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้เข้าเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามภายในระยะอิดดะฮ์ตามกฎหมายนี้ นับแต่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้เข้าเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ถ้าสามีนั้นมีภริยาเกินสี่คน ภริยาเหล่านั้นจะเป็นภริยาของสามีตามกฎหมายนี้ได้เพียงสี่คน สุดแต่สามีจะเลือกภริยาคนใด	**<u>มาตรา ๒๐</u>** ในกรณีที่ชายหญิงซึ่งเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยลัทธิศาสนาอื่นมาเป็นอิสลามิก ถ้าการเป็นสามีภริยากันนั้นมิต้องด้วยข้อห้ามตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๙ และ ๕๑ ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายนี้ เว้นแต่ชายหญิงนั้นก่อนเข้าเป็นอิสลามมิกได้ขาดการสมรสแล้ว ๓ ครั้ง แม้จะมิใช่พิธีตอละก็ตาม และกลับคืนดีกันอีก โดยหญิงมิได้สมรสกับชายอื่น อันขัดต่อมาตรา ๙๑ (๓) โดยอนุโลม หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้เข้าเป็นอิสลามิกภายในเขตอีดาฮฺ ถ้าสามีภริยาเกินกว่า ๔ คน ภริยาจะเป็นภริยาของสามีตามหลักกฎหมายนี้ได้เพียง ๔ คน สุดแต่สามีจะเลือกผู้ใด ถ้าสามีนั้นเป็นทาสมีได้ ๒ คน
<u>ข้อ ๒๓</u> ให้ถือว่าบุตรในสมรสของสามีภริยาที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นผู้นับถือ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ศาสนาอิสลามตามบิดามารดา ให้ถือว่าบุตรของสามีภริยาที่ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตลอดมา นับตั้งแต่การให้กำเนิดบุตรนั้นเป็นต้นมา ไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามด้วยเหตุที่บุตรนั้นจำต้องนับถือศาสนาตามบิดามารดา แม้จะเป็นบุตรที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายนี้ จนกว่าบุตรนั้นจะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามด้วยตนเอง	
ให้ถือว่าบุตรที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะตามกฎหมายนี้ของสามีภริยาที่ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามแต่ต่อมาได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามทั้งสองคน หรือแม้แต่เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเพียงคนเดียว เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามบิดามารดา หรือตามบิดาหรือมารดา แล้วแต่กรณี แม้บุตรนั้นยังเป็นทารกในครรภ์ ให้ถือว่าบุตรนอกสมรสของสามีภริยา ที่สามีไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม แต่ภริยาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามมารดา และให้ถือว่าบุตรนอกสมรสของสามีภริยา ที่ภริยาไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามแม้บิดาจะเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม **<u>ข้อ ๒๔</u>** ก่อนการสมรส ฝ่ายชายพึงทำการสู่ขอหญิงที่ชายต้องการสมรสด้วย	**<u>มาตรา ๒๑</u>** บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของสามีภริยาที่เข้าเป็นอิสลามิกนั้น ให้ถือว่าเป็นอิสลามมิกตามบิดามารดา

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
และก่อนสู่ขอหรือแม้ก่อนสมรสชายที่ต้องการจะสู่ขอหญิงและหญิงที่ได้รับการสู่ขอนั้น พึงได้เห็นบุคคลที่ตนต้องการจะสู่ขอหรือจะสู่ขอตน แล้วแต่กรณี ในเฉพาะส่วนของร่างกายที่ไม่ได้เป็นเอาเราะฮ์ในการละหมาด แม้ไม่ได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น หรือเสี่ยงต่อการที่จะนำไปสู่การละเมิดกฎหมายหรือแม้จะมีความรู้สึกทางเพศในขณะเห็นนั้น ในการดูตัวตามความในวรรคแรก ชายหญิงเช่นว่านั้นสามารถส่งบุคคลอื่นที่เป็นบุคคลซึ่งกฎหมายอนุญาตให้ทำในเรื่องเช่นว่านั้นได้ ไปดูแทนตนหรือเพิ่มเติมก็ได้ ในการดูตัวหญิงของชายตามความในวรรคแรก (๑) ชายนั้นต้องค่อนข้างมั่นใจว่าหญิงนั้นจะยอมรับการสู่ขอของตน และไม่อยู่ในระยะอิดดะฮ์หรือเป็นภริยาของชายอื่น ยกเว้นอยู่ในระยะอิดดะฮ์ชนิดที่กฎหมายอนุญาตให้มีการทาบทามได้ (๒) ชายนั้นสามารถดูตัวหญิงอื่นแทนได้ ในกรณีที่ไม่สามารถดูตัวหญิงนั้นและความสวยงามของหญิงที่จะไปดูแทนนั้นใกล้เคียงหรือไม่ต่างไปจากความสวยงามของหญิงนั้น อีกทั้งการดูตัวนั้นต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ข้อ ๒๕ “การทาบทาม” หมายความว่า การแสดงออกบางอย่างของฝ่ายชายต่อฝ่ายหญิง ที่พอจะบอกได้ว่าชายนั้นต้องการสมรสกับหญิงนั้น แต่ต้องไม่เป็นการแสดงออกที่มีความหมายเช่นว่านั้นโดยชัดเจน “การสู่ขอ” หมายความว่า การแจ้งความประสงค์อย่างชัดเจนของฝ่ายชายต่อฝ่ายหญิงว่าชายนั้น ต้องการสมรสกับหญิงนั้น “การหมั้น” หมายความว่า การตกลงกันระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงในเรื่องของการสมรสระหว่างกัน “ฝ่ายชาย” หมายความว่า ผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการทำการสมรสให้ชายนั้นในกรณีที่ชายนั้นเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือตัวชายนั้นเองในกรณีที่ชายนั้นสามารถทำการสมรสตนเองได้ “ฝ่ายหญิง” หมายความว่า ผู้มีอำนาจทำการสมรสให้หญิงนั้นตามกฎหมาย หรือตัวหญิงนั้นเอง ถ้าหญิงนั้นไม่เป็นบุคคลที่ต้องอยู่ในความปกครองของวลีมุจญบีดร์ หรือตัวหญิงนั้นเองและผู้มีอำนาจทำการสมรสให้หญิงนั้นตามกฎหมายร่วมกัน ถ้าหญิงนั้นอยู่ในความปกครองของวลีมุจญบีดร์ แต่ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถและชายที่หญิงจะ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
สมรสด้วยเป็นชายที่ไม่คู่ควรกับหญิงนั้น **<u>ข้อ ๒๖</u>** ห้ามไม่ให้มีการทาบทามกันสู่ขอกันหรือทำการหมั้นกันระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงในกรณีที่ (๑) หญิงนั้นยังเป็นภริยาหรืออยู่ในระยะอิดดะฮ์ของชายอื่น แม้จะได้รับอนุญาตจากชายนั้น ยกเว้นอิดดะฮ์ที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษ แต่อย่างไรก็ตาม ฝ่ายชายสามารถทำการทาบทามได้ ถ้าอิดดะฮ์นั้นไม่เป็นอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ (๒) ฝ่ายชายนั้นรู้ดีว่าหญิงนั้นเป็นคู่หมั้นของชายอื่น หรือหญิงที่ฝ่ายหญิงตอบตกลงที่จะสมรสกับชายอื่นแล้วอย่างชัดเจน เว้นแต่ได้มีสิ่งบอกเหตุว่าได้มีการยกเลิกการหมั้น หรือการตอบตกลงดังกล่าวไปแล้ว หรือได้รับอนุญาตจากชายนั้นแล้ว (๓) ชายหญิงเป็นบุคคลที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกันยกเว้น กรณีชายที่นับถือศาสนาอิสลามสู่ขอหญิงที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามและไม่ได้นับถือศาสนาของชาวคัมภีร์เพื่อทำการสมรสหลังจากหญิงนั้นเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ในกรณีของการตอบรับการสู่ขอหรือการทาบทาม ถ้าการสู่ขอหรือการทาบทามนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม ห้ามไม่ให้ฝ่ายหญิงรับการสู่ขอหรือการทาบทามนั้น และถ้ากรณีใดการสู่ขอเป็นสิ่งต้องห้าม แต่การทาบทาม	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ไม่เป็นสิ่งต้องห้าม ฝ่ายหญิงสามารถตอบรับการทาบทามนั้นได้ก็ เฉพาะด้วยวิธีที่อยู่ในทำนองเดียวกันกับการทาบทามยกเว้นกรณีผู้ทาบทามเป็นผู้ทำให้เกิดอิดดะฮ์ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งข้อ ๒๗ การทาบทามกัน สู่ขอกันหรือทำการหมั้นกันระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงและการตอบรับตามความในวรรคก่อน มีผลตามกฎหมายแม้จะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย **<u>ข้อ ๒๗</u>** หญิงที่ฝ่ายชายทำการสู่ขอหรือหมั้น จะต้องไม่เป็นหญิงที่ห้ามไม่ให้ชายสมรสด้วยตลอดไป ตามความในข้อ ๕๑ **<u>ข้อ ๒๘</u>** “ของหมั้น” หมายความว่า ทรัพย์สินที่ฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงมอบให้แก่กันก่อนทำการสมรส ซึ่งการมอบนั้นเป็นเหตุมาจากการหมั้นหรือการสมรส แม้ไม่ระบุว่าเป็นของหมั้น ชายหญิงที่ได้หมั้นกันและได้ส่งมอบของหมั้นแล้ว หากไม่มีการสมรสต้องคืนของหมั้น **<u>ข้อ ๒๙</u>** ผู้ใดรู้ถึงความบกพร่องหรือข้อเสียของชายผู้สู่ขอหรือหญิงผู้ถูกสู่ขอให้บอกกล่าวเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นตามความเป็นจริงแก่ผู้มาขอคำปรึกษาเกี่ยวกับชายหรือหญิงนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางการใช้ชีวิตสมรสของชายและหญิงนั้น	**<u>มาตรา ๒๖</u>** ชายหญิงคู่หมั้นมิได้สมรสกันด้วยประการใด ๆ ก็ตาม ให้ต่างฝ่ายต่างคืนของหมั้นให้แก่กัน

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
<u>ข้อ ๓๐</u> ก่อนเริ่มการสู่ขอหรือทำการสมรส ผู้สู่ขอหรือผู้ทำการสมรส แล้วแต่กรณี พึงอ่านหรือกล่าวคุฏบะฮ์เสียก่อน และก่อนการตอบรับการสู่ขอของฝ่ายหญิง ผู้ตอบรับพึงอ่านหรือกล่าวคุฏบะฮ์เสียก่อน แต่ก่อนการเปล่งวาจาตอบรับการสมรสของฝ่ายสนองรับการสมรส ผู้เปล่งวาจาเช่นว่านั้นไม่พึงอ่านหรือกล่าวสิ่งใด ๆ เลย แม้สามารถทำเช่นนั้นได้ แต่ถ้ามีการอ่านหรือกล่าว ต้องไม่ยาวและไม่มีคำนอกเรื่องอยู่ด้วย **<u>ข้อ ๓๑</u>** หลังทำการสมรส คู่สมรสชายที่เป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมายหรือวลีของคู่สมรสชายที่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถพึงอย่างยิ่งที่จะจัดงานเลี้ยงฉลองการสมรสและเชิญแขกมารับประทานอาหารในงานนั้นเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย แม้โดยการจัดแทนให้ของบุคคลอื่นและทรัพย์สินที่ใช้จ่ายในการจัดงานนั้น จะต้องเป็นของผู้จัดงานเอง ผู้ใดได้รับเชิญให้ไปงานนั้น ให้ผู้นั้นสนองรับการเชิญด้วยการไปร่วมงาน เว้นแต่ (๑) การไปร่วมงานก่อให้เกิดการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย (๒) ผู้รับเชิญเป็นผู้มีอำนาจที่สามารถให้คุณให้โทษแก่ผู้เชิญหรือบริวารของผู้เชิญ (๓) ผู้เชิญไม่ได้เป็นมุสลิมแต่ผู้รับเชิญ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
เป็นมุสลิม (๔) งานนั้นไม่ได้เป็นงานสำหรับทุกคนในแต่ละประเภทที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดหรือที่ผู้จัดต้องการเชิญทั้งที่ผู้จัดมีศักยภาพที่จะทำให้เป็นงานเช่นว่านั้นได้ (๕) สถานที่จัดงานมีสิ่งผิดกฎหมายหรือเป็นสถานที่ที่ไม่เหมาะสมที่ผู้รับเชิญจะไปร่วมงานด้วยหรือมีสิ่งที่ทำให้ผู้รับเชิญไม่สบายใจ และการไปงานนั้นของผู้รับเชิญไม่ได้ทำให้สิ่งเหล่านั้นหมดสิ้นไป (๖) ผู้ได้รับเชิญมีความจำเป็นในระดับเดียวกับความจำเป็นที่เป็นข้อยกเว้นแห่งการไม่ต้องละหมาดวันศุกร์ (๗) ผู้ได้รับเชิญไม่ได้ถูกเชิญโดยการระบุตัวบุคคล ที่ถูกเชิญโดยตรง หรือถูกเชิญเพื่อจุดประสงค์ที่ไม่ดี	
ข้อ ๓๒ "การสมรส" หมายความว่า การผูกนิติสัมพันธ์ทางการสมรสระหว่างชายหญิง เพื่อเป็นสามีภริยากันตามกฎหมาย	**มาตรา ๒๒** นิกะหฺ คือการผูกนิติสัมพันธ์สมรสระหว่างชายหญิง เพื่อเป็นสามีภริยาโดยพิธีสมรส
ข้อ ๓๓ การสมรสจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้กระทำการสมรสถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ในกรณีที่การสมรสไม่สมบูรณ์ โดยชายหญิงไม่ทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้น ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภริยากันจนกว่าได้ทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้น ในกรณีที่การสมรสไม่สมบูรณ์	**มาตรา ๒๓** การสมรสจะสมบรูณ์ต่อเมื่อได้ประกอบพิธีสมรสถูกต้องภายในบังคับบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ ถ้าการสมรสมิได้เป็นไปภายบังคับบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ก็ดี เกิดจากการหลอกหลวงก็ดี โดยฝ่ายชายมิได้ทราบ ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภริยากันจนกว่าชายนั้นจะได้ทราบถึงความไม่สมบรูณ์นั้น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
อันเนื่องจากการหลอกลวงคู่สมรสชายให้เข้าใจผิด หรือการไม่ทราบของชายนั้นโดยเหตุใด ๆ ในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้ชายนั้นทราบอย่างถูกต้องชัดเจนก่อนการสมรส ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภริยากันจนกว่าชายนั้นจะได้ทราบถึงความเข้าใจผิดหรือได้ทราบอย่างถูกต้องในสิ่งเช่นว่านั้น การสิ้นสุดการสมรสด้วยเหตุเช่นว่านี้เป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก **<u>ข้อ ๓๔</u>** ในกรณีที่มีการเสพเมถุนกันระหว่างคู่สมรสในการสมรสที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งความไม่สมบูรณ์นั้นเกิดจากเหตุที่ไม่ถือว่าเป็นเหตุที่ทำให้การสมรสนั้นไม่สมบูรณ์อย่างชัดเจน ให้ถือว่าการเสพเมถุนนั้นเป็นการเสพเมถุนนิรโทษ และให้คู่สมรสชายชำระมะฮัดร์อันควรแก่คู่สมรสหญิงแทนที่มะฮัดร์ที่ระบุในการสมรส แต่ถ้าความไม่สมบูรณ์นั้นเกิดจากเหตุที่ถือว่าเป็นเหตุที่ทำให้การสมรสนั้นไม่สมบูรณ์อย่างชัดเจน ให้ถือว่าการเสพเมถุนนั้นเป็นการเสพเมถุนนิรโทษ และคู่สมรสชายไม่ต้องชำระมะฮัดร์ให้คู่สมรสหญิง แม้จะได้ระบุไว้ในการทำการสมรส **<u>ข้อ ๓๕</u>** ชายใดมีสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส และมีความต้องการทางเพศอย่างมาก ชายนั้นพึงสมรส แต่ถ้าไม่มีความต้องการเช่นว่านั้น	เมื่อชายทราบถึงความไม่สมบรูณ์นั้นเมื่อใดให้ชายหญิงขาดจากการเป็นสามีภริยากันเมื่อนั้น การขาดจากการสมรสเช่นว่านี้เป็นบาเอ็น ชายหญิงคู่นั้นมีสิทธิกลับมาสมรสใหม่ได้ทุกเมื่อ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
สำหรับชายนั้น การสมรสเป็นเพียงสิ่งที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้เท่านั้น ถ้าชายตามความในวรรคแรก เป็นบุคคลที่มีเหตุอันเป็นอุปสรรคต่อการร่วมประเวณีชนิดถาวร ชายนั้นพึงเป็นโสด **<u>ข้อ ๓๖</u>** “สิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส” หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นมะฮัดร์ประการหนึ่ง และสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นสำหรับตนและภริยาในวันสมรสประการหนึ่ง **<u>ข้อ ๓๗</u>** ชายใดไม่มีสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส และมีความต้องการทางเพศปกติ ชายนั้นพึงเป็นโสด แต่ถ้ามีความต้องการทางเพศอย่างมาก พึงหลีกเลี่ยงการสมรส และลดความต้องการนั้นด้วยการถือศีลอด หากไม่สำเร็จจึงลดด้วยการสมรส **<u>ข้อ ๓๘</u>** หญิงที่อยู่ในสภาวะไม่ต้องการผู้ช่วยเหลือในค่าครองชีพที่จำเป็น และมีความต้องการทางเพศปกติ พึงเป็นโสด แต่ถ้าหญิงนั้นมีความต้องการทางเพศอย่างมากพึงสมรส แต่ถ้าถึงขนาดทำให้หญิงนั้นมีความรู้สึกว่า มีความเป็นไปได้มากว่าตนเองจะผิดประเวณีถ้ายังไม่สมรส หญิงนั้นต้องสมรสโดยเร็ว หญิงที่ไม่อยู่ในสภาวะตามความในวรรคแรก และต้องการที่จะอุทิศตัวเพื่อ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ทำสิ่งที่เป็นการแสดงความภักดีต่ออัลเลาะฮ์โดยตรง พึงหลีกเลี่ยงการสมรส	
<u>ข้อ ๓๙</u> หญิงที่อยู่ในสภาวะไม่ต้องการผู้ช่วยเหลือในค่าครองชีพที่จำเป็น และมีความต้องการทางเพศปกติ ที่รู้ตัวว่าถ้าตนสมรสจะไม่สามารถทำหน้าที่ภริยาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ได้ ต้องห้ามสมรส แต่ถ้าสมรส การสมรสนั้นจะมีผลตามกฎหมาย แต่ถ้าไม่รู้ตัวอย่างเช่นว่านั้นไม่ต้องห้ามสมรสเพียงแต่พึงเป็นโสด แต่ถ้าหญิงนั้นมีความต้องการทางเพศอย่างมากพึงสมรส	
<u>ข้อ ๔๐</u> ยกเว้นศาสนทูต ชายสามารถมีภริยาในขณะเดียวกันได้ไม่เกินสี่คน แต่ถ้าไม่มีความจำเป็นที่ชัดเจน พึงมีเพียงหนึ่งคน ถ้าชายใดเห็นว่าตนเองไม่มีความสามารถที่จะให้ความเป็นธรรมในการแบ่งเวรอยู่กินกับภริยาตามที่กฎหมายบัญญัติ ห้ามมิให้มีภริยามากกว่าหนึ่งคน แม้การมีภริยามากกว่าหนึ่งคนแต่ไม่เกินสี่คนของชายนั้นจะยังมีผลตามกฎหมาย	
<u>ข้อ ๔๑</u> ห้ามมิให้ชายผู้มีภริยาอยู่แล้วสี่คนสมรสกับหญิงอื่นอีก เว้นแต่ชายนั้นได้ขาดการสมรสจากภริยาคนใดคนหนึ่งประเภทดังต่อไปนี้ (๑) บาอิน	**<u>มาตรา ๕๓</u>** ห้ามมิให้ชายผู้มีภริยาอยู่แล้ว ๔ คน หรือทาสผู้มีภริยาอยู่แล้ว ๒ คน สมรสกับหญิงอื่นอีก เว้นแต่จะได้ขาดการสมรสจากภริยาคนใดคนหนึ่ง โดยประเภท (๑) บาเอ็น หรือ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๒) ร็อจญอีย์ และภริยาคู่หย่าพ้นจากระยะอิดดะฮ์แล้ว ในกรณีที่ชายสมรสกับหญิงห้าคนโดยการสมรสเดียวกัน การสมรสนั้นเป็นโมฆะ แต่ถ้าทำการสมรสครั้งละหนึ่งคน การสมรสลำดับที่ห้าเป็นโมฆะ **<u>ข้อ ๔๒</u>** ชายพึงสมรสกับหญิงพรหมจารี และพึงทำการสมรสบุตรหญิงของตนกับชายที่ไม่เคยผ่านการร่วมเพศ เว้นแต่มีเหตุจำเป็น **<u>ข้อ ๔๓</u>** ชายพึงสมรสกับหญิงที่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักการอิสลาม มีรูปโฉมสวยงามพอสมควร ร่ำรวยทรัพย์ สามารถมีบุตรได้มาก หรือมีเชื้อสายหรือวงศ์ตระกูลที่ดีตามทัศนะอิสลาม และพึงไม่สมรสกับหญิงที่เกิดจากการผิดประเวณี หรือที่เป็นญาติใกล้ชิด หรือที่เป็นบุตรของผู้ฟาสิค **<u>ข้อ ๔๔</u>** ชายพึงเลือกสมรสกับหญิงตามลำดับคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (๑) เคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักการอิสลาม (๒) มีรูปโฉมสวยงามพอสมควร (๓) ร่ำรวยทรัพย์ (๔) สามารถมีบุตรได้มาก **<u>ข้อ ๔๕</u>** “คู่สมรส” หมายความว่า ชายและหญิงผู้จะสมรส	(๒) รอยาอี และภริยาคู่หย่าพ้นจากเขตอีดาฮฺแล้ว ชายวิกลจริตหรือเสมือนไร้ความสามารถมีภริยาได้เพียงคนเดียวเท่านั้น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
“คู่สมรสชาย” หมายความว่า ชายผู้จะสมรส “คู่สมรสหญิง” หมายความว่า หญิงผู้จะสมรส **ข้อ ๔๖** การสมรสจะต้องประกอบด้วย (๑) คู่สมรสชายและคู่สมรสหญิง (๒) วลีของคู่สมรสหญิง (๓) พยานอย่างน้อยสองคน และ (๔) อีญาบและกอบูล	**มาตรา ๔๙** พิธีสมรสประกอบได้ต่อเมื่อ (๑) ผู้สมรสต้องมีเพศเป็นชายฝ่ายหนึ่งหญิงฝ่ายหนึ่ง (๒) ชายหญิงต้องอิสลามิก เว้นแต่หญิงซึ่งสืบสกุลมาแต่บานีอิสราอิล และนับถือศาสนายะหุดี หรือศาสนานัสรอนีตามลัทธิเดิมของศาสนาทั้ง ๒ นั้น การสมรสไม่มีผลให้หญิงนั้นเป็นอิสลามิก (๓) ชายหญิงต้องทราบโดยชัดแจ้งว่าตนสมรสกับผู้ใด แต่มิจำต้องรู้จักหรือเห็นตัวผู้นั้น ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๑ และ ๔๗ (๔) ชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากัน แต่หญิงมิจำต้องรู้เห็นในพิธีสมรส ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๑ และ ๔๗ (๕) ชายหญิงไม่อยู่ในระหว่างปฏิบัติพิธีหะยี (๖) ขายหญิงมิได้เป็นญาติสืบสายโลหิตขึ้นไปหรือลงมา เว้นแต่ญาติผู้สืบสายโลหิตจากพี่น้องบิดามารดาพี่น้อง

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
	ของปู่ย่า หรือพี่น้องของตายายลงมา (๗) ชายหญิงมิได้เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา หรือมารดา หรือผู้สืบสายโลหิตของพี่น้องนั้น ๆ ลงมา (๘) หญิงมิเคยเป็นภริยาของผู้สืบสายโลหิตของชายโดยตรงขึ้นไปหรือโดยตรงลงมา (๙) ชายมิได้เป็นหรือเคยเป็นสามีของผู้สืบสายโลหิตของหญิงโดยตรงลงมา ชายซึ่งเคยเป็นสามีของผู้สืบสายโลหิตของหญิงโดยตรงขึ้นไป จะสมรสกับหญิงนั้นได้ ต่อเมื่อมิได้เคยเสพเมถุนกับผู้สืบสายโลหิตของหญิงโดยตรงขึ้นไปนั้น หากได้เสพเมถุนแล้ว แต่การสมรสนั้นเป็นโมฆะ ถ้าก่อนเสพเมถุน ก. ชายมิได้ทราบถึงการเป็นโมฆะนั้นต้องห้ามมิให้สมรสกับหญิงนั้น ข. ชายได้ทราบถึงการเป็นโมฆะนั้นมิต้องห้ามการสมรสกับหญิงนั้น (๑๐) ชายหรือหญิงมิได้เคยเสพเมถุนนิรโทษกับผู้สืบสายโลหิตของอีกฝ่ายหนึ่งโดยตรงขึ้นไปหรือโดยตรงลงมา (๑๑) หญิงมิได้เป็นภริยาของชายอื่นหรืออยู่ภายในเขตอีดาฮฺอันเกิดแต่ชายอื่นภายในบังคับบทบัญญัติแห่งหมวดว่าด้วยอีดาฮฺ (๑๒) หญิงยังเป็นพรหมจารี ถ้ายังไม่

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
	บรรลุนิติภาวะ (๑๓) ชายได้รับความยินยอมจาก ก. วาลี ถ้าเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ข. เจ้าเงิน ถ้าเป็นทาส นอกจากนี้ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕๑ ๔๑(๓) ๑๒๑ และ ๑๒๗ ด้วย
ข้อ ๔๗ การสมรสไม่อาจเกิดขึ้นได้ถ้าไม่มีสิ่งต่อไปนี้ (๑) คู่สมรสชายที่นับถือศาสนาอิสลาม และในขณะสมรสรู้ว่าคู่สมรสหญิงไม่เป็นบุคคลต้องห้ามสำหรับตนในการสมรส (๒) คู่สมรสหญิงที่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม หรือเป็นชาวคัมภีร์ที่ยังยึดมั่นอยู่ในหลักการดั้งเดิมของศาสนาของตน อันได้แก่ ชาวบนีอิสรออีลที่เป็นผู้สืบสันดานของชาวบนีอิสรออีล และนับถือศาสนาที่เป็นต้นตำรับของศาสนายูดายหรือศาสนาคริสต์ในปัจจุบัน ไม่ว่าชาวคัมภีร์นั้นจะเป็นซิมมียะฮ์ หรือฮัดร์บียะฮ์ ก็ตาม แต่ถ้าหญิงชาวคัมภีร์เช่นว่านั้นเป็นชาวบนีอิสรออีล ที่ไม่ได้เป็นผู้สืบสันดานของชาวบนีอิสรออีล คู่สมรสชายจำเป็นที่จะต้องรู้หรือแน่ใจก่อนว่า ต้นตระกูลของหญิงนั้นเข้ารับนับถือศาสนาเช่นว่านั้นก่อนที่หลักการศาสนานั้นจะถูกยกเลิกและ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ทดแทนด้วยหลักการศาสนาของอัลเลาะฮ์ในยุคถัดมาและก่อนที่หลักการศาสนานั้นจะถูกเบี่ยงเบน (๓) คู่สมรสต้องทราบโดยชัดแจ้งว่าตนจะสมรสกับผู้ใด แต่มิจำเป็นต้องรู้จักหรือเห็นตัวตนของผู้นั้น (๔) คู่สมรสที่บรรลุศาสนภาวะแล้วและมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนต้องยินยอมเป็นสามีภริยากัน ยกเว้นกรณีตามความในข้อ ๗๔ (๕) คู่สมรสต้องไม่อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม (๖) คู่สมรสหญิงต้องไม่เป็นหญิงที่กฎหมายห้ามมิให้คู่สมรสชายทำการสมรสด้วย ไม่ว่าจะเป็นประเภทห้ามตลอดไปหรือประเภทห้ามชั่วคราว	
<u>ข้อ ๔๘</u> ผู้ใดเคยดื่มน้ำนมของหญิงใด ห้ามมิให้ผู้นั้นหรือผู้สืบสันดานของผู้นั้น รวมทั้งคู่สมรสของบุคคลเหล่านั้น สมรสกับหญิงนั้น และชายที่เสพเมถุนกับหญิงนั้นอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น หากการเสพเมถุนนั้นไม่ผิดกฎหมาย รวมทั้งผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงหรือชายนั้น และห้ามมิให้ผู้นั้นหรือผู้สืบสันดานของผู้นั้นสมรสกับเครือญาติของหญิงและของชายนั้น รวมทั้งหญิงหรือชายที่ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงหรือชายนั้น	<u>มาตรา ๕๑</u> ผู้ใดดื่มน้ำนมของหญิงใด ห้ามมิให้ผู้นั้นและผู้สืบสายโลหิตของผู้นั้นโดยตรงลงมา สมรสกับหญิงนั้น และสามีของหญิงผู้ที่เกิดบุตรกับหญิงอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น ตลอดถึงเครือญาติของหญิงและสามีนั้นด้วย เครือญาติของหญิงและของสามีหญิงเช่นว่านั้น ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๙ (๖) ถึง (๑๐) มาใช้บังคับโดยอนุโลมแล้วแต่กรณี กรณีดื่มน้ำนม ต้องประกอบด้วย

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
รวมทั้งผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงหรือชายนั้น เครือญาติของหญิงหรือของชายนั้นได้แก่ (๑) ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือผู้สืบสันดาน ยกเว้นผู้สืบสันดานของพี่หรือน้องของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงหรือชายนั้น (๒) พี่หรือน้องของหญิงหรือชายนั้น (๓) พี่หรือน้องของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงหรือชายนั้น (๔) หญิงหรือชายที่เป็น หรือเคยเป็นภริยา หรือสามีของหญิง หรือชายนั้นแล้วแต่กรณี หรือของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของหญิงหรือชายนั้น แต่จะต้องเป็นภริยาหรือสามีที่ได้เสพเมถุนกับบุคคลเหล่านั้นแล้วเท่านั้น การดื่มน้ำนมเช่นว่านั้น ต้องประกอบด้วย (๑) น้ำนม ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของแข็งหรือของเหลว บริสุทธิ์หรือเจือปนกับสิ่งอื่นปริมาณเพียงหนึ่งหยดหรือมากกว่านั้น (๒) หญิงเจ้าของน้ำนม ต้อง (ก) มีอายุไม่ต่ำกว่าเก้าปีบริบูรณ์ (ข) ไม่เป็นผู้ที่กำลังจะตายหรือตายแล้วในขณะที่น้ำนมออกมาจากเต้านม	(๑) หญิงเจ้าของน้ำนม ต้อง ก. มีอายุไม่ต่ำกว่า ๘ ปี หย่อน ๑๕ วัน ข. ไม่อยู่ในฐานะใกล้มรณะ เว้นแต่โดยภยันตราย ซึ่งเกิดเหตุภายนอก (๒) ทารกได้ดื่มน้ำนมตั้งแต่ ๕ ครั้งขึ้นไป ตามธรรมดาการดื่มจนผละออกมาแล้ว ให้ถือว่าครั้งหนึ่ง แต่ทั้งนี้มิได้หมายถึงการผละออกเพื่อเปลี่ยนเต้า หรือผละออกแล้วกลับมาดื่มอีกในระยะเวลาใกล้ชิดกัน การดื่มจะดื่มจากเต้าหรือดื่มโดยวิธีใดก็ตาม (๓) เป็นที่แน่นอนว่าได้ดื่มตั้งแต่ ๕ ครั้งขึ้นไป และแต่ละครั้งที่ดื่มมีอายุไม่ถึง ๒ ปีบริบูรณ์ (๔) น้ำนมที่ทารกดื่มตั้งแต่ ๕ ครั้งขึ้นไปนั้น แต่ละครั้งต้องลงถึงภายในท้องทารก

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๓) ผู้ดื่มอายุยังไม่ถึงสองปี ขณะดื่มในแต่ละครั้ง (๔) ลักษณะและจำนวนครั้งของการดื่ม ต้องดื่มไม่ต่ำกว่าห้าครั้ง และน้ำนมนั้นได้ออกมาจากเต้าไม่ต่ำกว่าห้าครั้ง น้ำนมที่ออกมาจากเต้านั้น ไม่ว่าจะออกมากี่ครั้งก็ตาม ถ้าผู้ดื่มดื่มน้ำนมทั้งหมดในครั้งเดียว ให้ถือเป็นหนึ่งครั้ง และไม่ว่าผู้ดื่มจะดื่มไปกี่ครั้งก็ตาม ถ้าน้ำนมที่ดื่มนั้นได้ออกมาจากเต้าเพียงครั้งเดียวให้ถือเป็นหนึ่งครั้ง และในการดื่มทุกครั้งน้ำนมจะต้องตกถึงกระเพาะอาหารของผู้ดื่ม ไม่ว่าจะดื่มทางปากหรือจมูก และไม่ว่าจะดูดจากเต้านมหรือดื่มจากภาชนะหรือโดยวิธีใด ๆ ก็ตาม การดื่มจนผละออกจากหญิงผู้ให้นม แม้จะด้วยการกระทำของหญิงผู้ให้นมหรือผู้อื่น และได้กลับมาดื่มใหม่ในระยะเวลาไม่นาน ให้ถือเป็นหนึ่งครั้ง และการกลับมาดื่มใหม่เช่นว่านั้นไม่ให้รวมถึงการดื่มต่อ หลังการหยุดดื่มแล้วย้ายจากเต้านมหนึ่งไปอีกเต้านมหนึ่งใหม่ หรือหยุดและปากหลุดจากหัวนมด้วยเหตุเผลอหลับไปเป็นระยะเวลาสั้น ๆ หรือนานแต่ปากยังไม่หลุดจากหัวนม **<u>ข้อ ๔๕</u>** ห้ามทำการสมรสให้ชายหญิงที่ก่อนจะทำการสมรสได้ให้การว่าเป็น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
พี่น้องกัน ด้วยเหตุแห่งการดื่มนม ถ้าการให้การกระทำหลังการสมรส ให้ทำการหย่าขาดชายหญิงนั้นจากการเป็นสามีภริยากัน แม้ผู้ให้การจะกลับคำในภายหลัง เว้นแต่คำให้การเช่นว่านั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ **<u>ข้อ ๕๐</u>** หญิงที่ห้ามมิให้ชายสมรสด้วยเพียงชั่วคราวมีดังต่อไปนี้ (๑) พี่หญิงหรือน้องหญิงของภริยาของชายนั้น เฉพาะในช่วงระยะเวลาที่ชายนั้นยังอยู่ในสมรสของภริยา หรือแม้จะหย่าจากภริยาแล้ว ถ้าภริยานั้นยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจอียะฮ์ (๒) ป้า อาหญิง และน้าหญิงของภริยาของชายนั้น เฉพาะในช่วงเวลาที่ชายนั้นยังอยู่ในการสมรสภริยา หรือแม้จะหย่าจากภริยาแล้ว ถ้าภริยานั้นยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจอียะฮ์ (๓) หญิงที่เป็นภริยา หรือหญิงยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ของชายอื่นจนกว่าจะหลุดพ้นจากการเป็นภริยา หรือหลุดพ้นจากระยะอิดดะฮ์ของชายอื่นนั้นแล้ว ในกรณีที่ชายสมรสกับหญิงตามความใน (๑) และ (๒) ของข้อนี้ หลายคนพร้อมกันโดยการสมรสเดียวกันการสมรสนั้นเป็นโมฆะ แต่ถ้าสมรสครั้งละหนึ่งคน การสมรสลำดับอื่นจากลำดับแรกเป็นโมฆะ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>ข้อ ๕๑</u> หญิงที่ห้ามมิให้ชายสมรสด้วยตลอดไปมีดังต่อไปนี้ (๑) ผู้สืบสายโลหิตของชายนั้น (๒) ผู้สืบสันดานของชายนั้น (๓) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา ร่วมแต่บิดาหรือร่วมแต่มารดาของชายนั้น (๔) พี่หญิงหรือน้องหญิงของผู้สืบสายโลหิตของชายนั้น (๕) ผู้สืบสันดานของพี่ชายหรือน้องชาย หรือของพี่หญิง หรือน้องหญิงของชายนั้น (๖) หญิงที่เคยเป็นภริยาของผู้สืบสายโลหิตของชายนั้น (๗) ผู้สืบสายโลหิตของภริยาของชายนั้น (๘) ผู้สืบสันดานของภริยาของชายนั้น ถ้าภริยานั้นได้เสพเมถุนกับชายนั้นแล้ว (๙) หญิงที่เคยเป็นภริยาของผู้สืบสันดานของชายนั้น (๑๐) ผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดานของหญิงที่เคยเสพเมถุนนิรโทษกับชายนั้น (๑๑) หญิงที่เคยเสพเมถุนนิรโทษกับผู้สืบสายโลหิตหรือผู้สืบสันดานของชายนั้น	
<u>ข้อ ๕๒</u> "อีญาบ" หมายความว่า การเปล่งวาจาเสนอการสมรสหรือการกระทำอื่นที่ใช้แทนการเปล่งวาจาเช่นว่านั้นได้ตาม	<u>มาตรา ๒ (๑๖)</u> "อียับ" ดูมาตรา ๕๔ <u>มาตรา ๕๔</u> อียับ คือการเปล่งวาจาเสนอการสมรสของวาลีฝ่ายหญิง หรือตัวแทน

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
กฎหมาย "กอบูล" หมายความว่า การเปล่งวาจาสนองรับการสมรสหรือการกระทำอื่นที่ใช้แทนการเปล่งวาจาเช่นว่านั้นได้ตามกฎหมาย การสมรสจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยอีญาบของวลีของคู่สมรสหญิงหรือตัวแทน แล้วแต่กรณี และกอบูลของคู่สมรสชายหรือตัวแทน หรือวลีของคู่สมรสชายในกรณีที่คู่สมรสชายเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ แล้วแต่กรณี	วาลี แล้วแต่กรณี __มาตรา ๒ (๑๗)__ "กอบูล" ดูมาตรา ๕๕ __มาตรา ๕๕__ กอบูล คือการเปล่งวาจาสนองรับการสมรสของชาย ตัวแทนชายหรือวาลีฝ่ายชายในกรณีที่ชายยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจริต แล้วแต่กรณี
__ข้อ ๕๓__ อีญาบและกอบูลตามความในข้อ ๕๒ จะสมบูรณ์ ต่อเมื่อ (๑) ในการทำอีญาบนั้น ได้ใช้คำที่มีความหมายชัดแจ้งว่า ผู้ทำอีญาบได้ทำการสมรสคู่สมรสชายกับคู่สมรสหญิง โดยไม่มีความหมายอย่างอื่นรวมอยู่ด้วย ซึ่งถ้าเป็นภาษาอาหรับจะต้องเป็นคำที่มาจากรากศัพท์คำว่า "อินกาห์" หรือ "ตัซวีจญ์" แต่ถ้าเป็นภาษาอื่นให้ใช้คำที่ได้มาจากการแปลมาจากคำเช่นว่านั้น อันได้แก่คำว่า "สมรส" หรือ "แต่งงาน" ในภาษาไทย และต้องไม่เป็นคำที่มีความหมายว่าเป็นการกระทำในอนาคต โดยที่ผู้เปล่งวาจาจะมีเจตนาที่จะให้เป็นการเปล่งวาจาทำอีญาบตามความในข้อ ๔๖ หรือไม่ก็ได้ (๒) ในการทำกอบูลนั้นจะต้องใช้คำที่มีความหมายชัดแจ้งว่า ผู้ทำกอบูลได้รับ	__มาตรา ๕๖__ อียับและกอบูลจะสมบูรณ์ต่อเมื่อ (๑) ได้มีการเปล่งวาจากล่าวอียับ และกอบูลนั้น (๒) ทั้งอียับและกอบูลต้องมีความหมายชัดแจ้งว่า ให้ชายหญิงนั้นสมรสกัน และต้องปราศจากเงื่อนไข ผู้เปล่งวาจาจะมีเจตนาให้เป็นอียับหรือกอบูลหรือไม่ไม่สำคัญ (๓) อียับต้องปราศจากข้อความนอกเรื่อง ในท่ามกลางและเมื่อสิ้นสุดอียับ กอบูลต้องปราศจากข้อความนอกเรื่องในเบื้องต้น และท่ามกลางกอบูล (๔) การกล่าวอียับ ได้ระบุนามหรือสรรนามชายผู้รับการสมรส และระบุว่าได้กล่าวแทนวาลี ถ้าตัวแทนวาลีเป็นผู้กล่าว แล้วแต่กรณี (๕) การกล่าวกอบูล ได้ระบุนาม หรือ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
การสมรสที่ผู้ทำอีญาบนั้นเสนอมา โดยไม่มีความหมายเป็นอย่างอื่น (๓) ในกรณีที่ทำอีญาบก่อนทำกอบูล ในอีญาบนั้นต้องปราศจากข้อความนอกเรื่องในท่ามกลาง และเมื่อสิ้นสุดการทำอีญาบนั้น และในกอบูลนั้นต้องปราศจากข้อความนอกเรื่องในเบื้องต้นและท่ามกลางการทำกอบูลนั้น (๔) ในอีญาบนั้นต้องมีการระบุนามหรือสรรพนามของคู่สมรสชาย แล้วแต่กรณี และระบุว่าได้กระทำแทนวลี ถ้าตัวแทนวลีเป็นผู้ทำ (๕) ในกอบูลนั้นต้องมีการระบุนามของคู่สมรสชาย ถ้าตัวแทนหรือวลีของคู่สมรสชายนั้นเป็นผู้ทำ (๖) ทำติดต่อกันโดยพลัน ไม่ว่าจะทำอีญาบ หรือกอบูลก่อน (๗) ในอีญาบนั้นต้องมีการระบุนามของคู่สมรสหญิง หรือระบุสรรพนามพร้อมชี้ตัวคู่สมรสหญิง เว้นแต่บิดามีบุตรหญิงเพียงคนเดียวและเป็นวลีเอง ในกรณีเช่นว่านี้ จะใช้คำว่า “บุตรหญิงของฉัน” ก็ได้ (๘) ผู้ทำมีสติสัมปชัญญะ มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนและไม่ได้ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามในระหว่างการทำ (๙) ภาษาที่ใช้ในการทำอีญาบและกอบูล เป็นภาษาที่ผู้ทำทั้งสองฝ่ายและพยานเข้าใจ	สรรพนามชายผู้รับการสมรส ถ้าตัวแทนชายหรือวาลีฝ่ายชายเป็นผู้กล่าว (๖) จะกล่าวอียับหรือกอบูลก่อนก็ได้ แต่ต้องกล่าวติดต่อกันโดยพลัน (๗) ได้ระบุนาม หรือชี้ตัวหญิง เว้นแต่บิดามีบุตรีผู้เดียวและเป็นวาลีเองจะใช้สรรพนามบุตรีก็ได้ และ (๘) ผู้กล่าวมิได้สิ้นสติ วิกลจริต หรือมารฺตัด ในระหว่างกล่าว

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๑๐) ในอีญาบและกอบูลนั้นต้องไม่มีเงื่อนไขและเงื่อนเวลา การทำการสมรสใดผู้ทำอีญาบหรือผู้ทำกอบูลเป็นใบ้ สามารถใช้อาณัติสัญญาณที่เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปแทนการเปล่งวาจาได้ ถ้าแสดงอาณัติสัญญาณเช่นว่านั้นไม่ได้และไม่สามารถตั้งตัวแทนได้ จะใช้การเขียนหรือใช้อาณัติสัญญาณที่เป็นที่เข้าใจเฉพาะผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นเท่านั้นแทนก็ได้ **<u>ข้อ ๕๔</u>** ถ้าวลีของคู่สมรสหญิงใดได้ให้การเกี่ยวกับการสมรส แม้เป็นคำให้การที่ไม่ได้เป็นประโยชน์แก่คู่สมรสหญิงนั้น และในขณะที่ให้การวลีนั้นอยู่ในฐานะวลีเดี่ยว ให้รับฟังคำให้การนั้น แม้คำให้การนั้น ไม่ได้รับการยืนยันหรือสนับสนุนจากคำให้การของคู่สมรสหญิงที่ไม่ได้เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถก็ตาม **<u>ข้อ ๕๕</u>** ให้รับฟังคำให้การของคู่สมรสหญิงที่บรรลุศาสนภาวะแล้ว และมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ที่เกี่ยวกับการสมรสซึ่งคู่สมรสชายสนับสนุนคำให้การนั้นด้วย แม้ว่าคู่สมรสชายนั้นไม่ได้เป็นชายที่คู่ควร และแม้คำให้การนั้น จะขัดแย้งกับคำให้การของวลีของคู่สมรสหญิงนั้น และคำให้การของพยานทั้งสองของการสมรสนั้น ถ้าพยานทั้งสองถูกกำหนดโดยตัวของคู่สมรสหญิงนั้น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๕๖ ห้ามมิให้หญิงทำการสมรสตนเอง ด้วยตนเองหรือโดยการตั้งตัวแทน แม้จะได้รับความยินยอมจากวลี และห้ามทำการสมรสให้ผู้อื่น ยกเว้นกรณีเป็นวลีฮากิมตามความในข้อ ๖๐ (๑) หรือรับการสมรสให้ผู้อื่นโดยการเป็นตัวแทน	**มาตรา ๒๔** ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๓๘ (๑) ห้ามมิให้หญิงประกอบพิธีสมรสตนเอง หรือบุคคลอื่นโดยลำพัง แม้วาลีจะยินยอมก็ตาม ให้ประกอบพิธีสมรสได้แต่โดยทางวาลีเท่านั้น สำหรับชายมีสิทธิประกอบพิธีสมรสด้วยตนเอง หรือตั้งแต่งชายอื่นทำหน้าที่แทนตนได้จะต้องมีวาลีต่อเมื่อยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือบรรลุนิติภาวะแล้วแต่วิกลจริต ชายที่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ประกอบพิธีสมรสด้วยตัวเองได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมของวาลีในการที่จะสมรส มิฉะนั้นการสมรสนั้นเป็นโมฆะ
ข้อ ๕๗ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งข้อ ๗๔ ในการทำการสมรส วลีต้องได้รับการยินยอมจากหญิง โดยเมื่อวลีถาม (๑) หญิงพรหมจารี หากหญิงนั้นไม่ปฏิเสธแต่นิ่งเฉย ให้ถือว่ายินยอม เว้นแต่จะแสดงกิริยาที่แสดงให้เห็นว่าไม่ยินยอม (๒) หญิงซึ่งเสียพรหมจารีแล้ว หญิงนั้นต้องยินยอมด้วยวาจา จึงจะถือว่ายินยอม	**มาตรา ๕๐** ในกรณีที่การสมรสต้องได้รับความยินยอมจากหญิง เมื่อวาลีถาม (๑) หญิงยังเป็นพรหมจารี หากหญิงยังปฏิเสธ ให้ถือว่ายินยอม เว้นแต่จะแสดงกิริยาซึ่งเห็นได้ว่ามิยินยอม (๒) หญิงซึ่งเสียพรหมจารีแล้ว หญิงต้องเปล่งวาจายินยอม จึงจะถือว่ายินยอม
ข้อ ๕๘ วลี แบ่งเป็น วลีคอศ วลีอาม และวลีตะห์กีม "วลีคอศ" หมายความว่า วลีที่เป็นเครือญาติซึ่งเป็นเพศชาย และไม่เป็นผู้สืบสันดานของผู้อยู่ในความปกครอง ซึ่ง	**มาตรา ๓๐** วาลีคัส คือชายที่เป็นญาติของหญิงผู้มีสิทธิเป็นวาลีได้ก่อน และหลังตามลำดับ ดังต่อไปนี้ (๑) บิดา (๒) ปู่

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
แบ่งเป็นลำดับชั้นตามความใกล้ชิด ดังนี้ (๑) บิดา (๒) ปู่ และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป โดยผู้อยู่ในลำดับใกล้ในสายสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับผู้อยู่ในความปกครองเป็นผู้ใกล้ชิดกว่าผู้ที่อยู่ในลำดับไกลกว่า (๓) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา (๔) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดา (๕) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๓) (๖) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๔) (๗) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (๕) และ (๖) ของข้อนี้ โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย (๘) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของบิดา (๙) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของบิดา (๑๐) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๘) (๑๑) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๙) (๑๒) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (๑๐) และ (๑๑) โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย (๑๓) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของปู่ (๑๔) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของปู่	(๓) พี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมบิดามารดา (๔) พี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมแต่บิดา (๕) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายที่ร่วมบิดามารดา (๖) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายที่ร่วมแต่บิดา (๗) ถ้าวาลีในลำดับ (๖) ไม่มี ก็ให้บุตรชายของวาลีในลำดับ (๕) เป็นวาลี ถ้าบุตรชายของวาลีในลำดับ (๕) ไม่มี ก็ให้บุตรชายของวาลีในลำดับ (๖) เป็นวาลี ถ้าบุตรชายของวาลีในลำดับ (๖) ไม่มี ก็ให้หลานชายของวาลีในลำดับ (๕) เป็นวาลี ถ้าหลานชายของวาลีในลำดับ (๕) ไม่มี ก็ให้หลานชายของวาลีในลำดับ (๖) เป็นวาลี โดยสลับกันไปมาเช่นว่านี้ จนกว่าจะขาดสายชายสืบสันดานสายชายของวาลีในลำดับ (๕) หรือ (๖) แล้วแต่กรณี (๘) พี่ชายหรือน้องชายของบิดาที่ร่วมบิดามารดา (๙) พี่ชายหรือน้องชายของบิดาที่ร่วมแต่บิดา (๑๐) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายบิดา ที่ร่วมบิดามารดา (๑๑) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายบิดา ที่ร่วมแต่บิดา

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๑๕) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๑๓) (๑๖) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๑๔) (๑๗) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (๑๕) และ (๑๖) โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย (๑๘) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาและร่วมแต่บิดาโดยสลับกันไปของผู้อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจากปู่ตามลำดับจนสุดสาย (๑๙) บุตรชายของผู้อยู่ใน (๑๘) โดยสลับกันไประหว่างสายที่ร่วมบิดามารดากับสายที่ร่วมแต่บิดาและตามลำดับความใกล้ไกลในสายสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับผู้อยู่ในความปกครองจนสุดสาย	(๑๒) บุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายของวาลีในลำดับ (๑๐) หรือ (๑๑) สลับกันไปมา โดยอนุโลม ตามความที่บัญญัติไว้ใน (๗) จนกว่าจะขาดสายชายผู้สืบสันดานสายชายของวาลีในลำดับ (๑๐) หรือ (๑๑) แล้วแต่กรณี (๑๓) พี่ชายหรือน้องชายของปู่ ที่ร่วมบิดมารดา (๑๔) พี่ชายหรือของชายปู่ ที่ร่วมแต่บิดา (๑๕) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายปู่ ที่ร่วมบิดามารดา (๑๖) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายปู่ ที่ร่วมแต่บิดา (๑๗) บุตรชายหรือผู้สืบสันดานสายชายของวาลีในลำดับ (๑๕) หรือ (๑๖) สลับกันไปมา โดยอนุโลม ตามความที่บัญญัติไว้ใน (๗) จนกว่าจะขาดสายชายผู้สืบสันดานสายชายของวาลีในลำดับ (๑๕) หรือ (๑๖) แล้วแต่กรณี
<u>ข้อ ๕๔</u> วลีคอศแบ่งเป็น (๑) "วลีอักร็อบ" หมายความว่า วลีคอศที่อยู่ในลำดับแรกสุด มีคุณสมบัติครบถ้วนและยังมีชีวิตอยู่ วลีอักร็อบที่เป็นบิดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป เรียกว่า "วลีมุจญบีดร์"	**<u>มาตรา ๓๑</u>** วาลีอิกรับ คือ วาลีคัสที่สนิทที่สุดตามลำดับแห่งชั้นวาลีคัสเท่าที่มีตัวอยู่ในขณะนั้น **<u>มาตรา ๓๓</u>** วาลีมุจเบรฺ คือ วาลีที่เป็นบิดาหรือปู่ในเมื่อไม่มีบิดา

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๒) "วลีอับอัด" หมายความว่า วลีคอศที่อยู่ในลำดับถัดจากวลีอักร็อบและยังมีชีวิตอยู่ **ข้อ ๖๐** วลีของคู่สมรสหญิงต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (๑) เป็นชาย ยกเว้นกรณีของวลีฮากิมที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศ แต่ต้องใช้อำนาจนี้ผ่านทางวลีฮากิมอื่นที่เป็นชาย (๒) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามในกรณีที่คู่สมรสหญิงนับถือศาสนาอิสลามและไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามในกรณีที่คู่สมรสหญิงไม่นับถือศาสนาอิสลาม ยกเว้นกรณีของวลีฮากิมที่เป็นประมุขของประเทศ แต่ต้องใช้อำนาจนี้ผ่านทางวลีฮากิมอื่นที่เป็นมุสลิม ในกรณีที่คู่สมรสหญิงเป็นมุสลิม (๓) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ (๔) ไม่เป็นผู้ฟาสิค เว้นแต่วลีนั้นเป็นประมุขของประเทศหรือบุคคลที่ยังอยู่ในระยะเริ่มแรกของการเข้ารับอิสลาม (๕) ไม่เป็นผู้วิกลจริต เว้นแต่กรณีวิกลจริตเพียงครั้งคราวและช่วงเวลาสั้นมาก (๖) ไม่อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม (๗) บรรลุศาสนภาวะแล้ว (๘) มีสติสัมปชัญญะ เว้นแต่การ	**มาตรา ๓๒** วาลีอับอัด คือ วาลีคัสที่ห่างลดหลั่นจากวาลีอิกรับออกไปตามลำดับแห่งวาลีคัส **มาตรา ๓๘** วาลีที่จะประกอบพิธีสมรสได้ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดั่งต่อไปนี้ (๑) เป็นชาย เว้นแต่สตรีซึ่งดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ แต่ต้องทรงมอบอำนาจให้วลีฮากิมทำหน้าที่แทน (๒)เป็นอิสลามิกเว้นแต่พระมหากษัตริย์ แต่ต้องทรงมอบอำนาจให้วาลีฮากิมทำหน้าที่แทน (๓) ไม่มีจิตฟั่นเฟือน (๔) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ (๕) ไม่เป็นปาซิกเว้นแต่พระมหากษัตริย์และบุคคลแรกเข้าเป็นอิสลามิก (๖) มีสติปัญญาเยี่ยงสามัญชน (๗) ไม่อยู่ในระวางปฏิบัติพิธีหะยี (๘) ไม่เป็นลมถึงไร้ความรู้สึก และ (๙) ไม่เป็นทาส

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ไร้ความรู้สึกหรือหมดสติในระยะเวลาไม่เกินสามวัน ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ให้ยับยั้งการสมรสไว้ก่อนจนกว่าวลีนั้นจะได้สติ แต่ถ้าคู่สมรสหญิงมีความจำเป็นต้องสมรสในช่วงเวลานี้ ให้วลีอามเป็นผู้ทำการสมรส (๔) ทำการสมรสโดยสมัครใจ **ข้อ ๖๑** การทำการสมรสให้แก่หญิงเป็นสิทธิของวลีอักร็อบของหญิงนั้นเท่านั้น เว้นแต่กรณีที่ได้มีการยกเว้นโดยกฎหมายนี้ กรณีหญิงที่บรรลุศาสนภาวะและมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนร้องขอต่อวลีอักร็อบให้ทำการสมรสตนกับชายที่กำหนดซึ่งเป็นชายที่คู่ควร วลีอักร็อบนั้นต้องกระทำ กรณีมีวลีอักร็อบหลายคน ผู้ที่ถูกร้องขอต้องกระทำ ในกรณีตามความในวรรคสอง ถ้าวลีนั้นปฏิเสธคำร้องขอโดยเห็นแย้งว่าชายนั้นไม่คู่ควรกับหญิงนั้น ให้นำเรื่องขึ้นสู่ศาล ถ้าศาลเห็นว่าคู่ควร ให้ศาลสั่งให้วลีอักร็อบทำการสมรสหญิงนั้นตามคำร้องขอ ในกรณีที่หญิงตามความในวรรคสองร้องขอให้วลีอักร็อบทำการสมรสตนกับชายที่ตนประสงค์จะสมรสด้วย และอ้างว่าชายนั้นเป็นชายที่คู่ควรกับตน แต่วลีอักร็อบ ไม่ยอมทำการสมรสให้ โดยเห็นแย้งว่า ชายนั้นไม่คู่ควรกับหญิงนั้นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะทำให้หญิงนั้นเท่านั้นเสีย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ประโยชน์ ให้วลีนั้นทำตามความประสงค์ของหญิงนั้น แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ทำให้วลีนั้นเสียประโยชน์ด้วย วลีนั้นไม่ต้องทำตามความประสงค์ของหญิงนั้น	
<u>ข้อ ๖๒</u> กรณีที่วลีอักร็อบมีหลายคน และหนึ่งในนั้นเป็นบุคคลเดียวกันกับคู่สมรสชาย สิทธิแห่งการเป็นวลีจะตกแก่วลีอักร็อบที่เหลือ	**<u>มาตรา ๔๐</u>** ในกรณีที่วาลีอิกรับในชั้นเดียวกันมีหลายคน หญิงมีสิทธิเลือกวาลีอักรับคนใดคนหนึ่งให้ประกอบพิธีสมรสได้ ถ้า
<u>ข้อ ๖๓</u> กรณีวลีอักร็อบมีหลายคน และหญิงนั้นได้ร้องขอหรืออนุญาตให้แต่ละคนทำการสมรสให้แก่ตน และทุกคนต่างต้องการทำการสมรสหญิงนั้นด้วยตัวเองกับชายคนเดียวกัน วลีทุกคนมีสิทธิในการทำการสมรสเท่าเทียมกัน แต่ในการทำหน้าที่ของแต่ละคน พึงตกลงให้วลีที่มีความรู้กฎหมายเกี่ยวกับการสมรสเป็นผู้ทำการสมรส ถ้าไม่สามารถทำเช่นว่านั้นได้ พึงให้วลีที่มีอายุมากที่สุดเป็นผู้ทำ แต่หากตกลงกันไม่ได้ ให้จับฉลากกันเอง แม้เป็นผู้ที่แพ้ในการจับฉลากหรือไม่ได้จับฉลาก ถ้าผู้นั้นได้ทำการสมรสก่อนการสมรสนั้นก็มีผลตามกฎหมาย ในกรณีตามความในวรรคแรก ถ้าเป็นชายต่างคนกัน และเป็นชายที่คู่ควรทั้งสิ้น หรือแม้ไม่ได้เป็นชายที่คู่ควร แต่วลีทั้งหมดและหญิงนั้นไม่ติดใจในเรื่องไม่คู่ควร อีกทั้งวลีทั้งหมดนั้นไม่ยอมให้	(๑) ชายผู้จะสมรสหย่อนคุณสมบัติตามมาตรา ๔๑ (๑) การสมรสของหญิงนั้นต้องได้รับความยินยอมจากวาลีอิกรับเหล่านั้นเป็นเอกฉันท์ (๒) หญิงอนุญาตให้วาลีอิกรับเหล่านั้นประกอบพิธีสมรสได้ (ก) วาลีอิกรับแต่ละคนจะร่วมกันประกอบพิธีสมรสมิได้ ให้วาลีอิกรับเหล่านั้นตกลงกันเองเลือกวาลีอิกรับคนใดคนหนึ่งแต่ผู้เดียวประกอบพิธีสมรส หากมิสามารถตกลงเลือกกันเองได้ ให้จับสลาก (ข) วาลีอิกรับต่างคนต่างประกอบพิธีสมรสยกหญิงให้ภริยาชายตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ให้หญิงนั้นเป็นภริยาชายที่ได้สมรสก่อน หากมิทราบได้ว่าพิธีสมรสใดประกอบก่อน ให้พิธีสมรสทั้งหมดเป็นโมฆะ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
กันและกัน ให้หญิงเลือกว่าจะสมรสกับชายคนใด แต่ถ้าหญิงนั้นไม่เลือก ให้ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีเลือกผู้ที่เหมาะสมที่สุดจากชายดังกล่าวให้แก่หญิงนั้น กรณีวลีทุกคนได้ทำการสมรสหญิงให้กับชายต่างคนกัน การสมรสที่เกิดขึ้นแรกสุดเท่านั้นมีผลตามกฎหมาย ในกรณีที่เกิดขึ้นพร้อมกันหรือไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน การสมรสเหล่านั้นจะเป็นโมฆะทั้งหมด แต่ถ้าเป็นกรณีที่ในตอนแรกเป็นที่ชัดเจนหรือรู้ว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน แต่ภายหลังไม่เป็นที่ชัดเจนว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน กรณีเช่นว่านี้ จำต้องหยุดการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องมาจากการสมรสไว้ก่อนจนกว่าจะเป็นที่ชัดเจนว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน ในกรณีการสมรสที่ไม่ชัดเจนในวรรคก่อน ถ้าคู่สมรสชายคนหนึ่งคนใดหรือหลายคน ฟ้องคู่สมรสหญิงว่า คู่สมรสหญิงนั้นทราบดีว่าการสมรสของตนนั้นเกิดขึ้นเป็นลำดับแรกสุด ให้ถือว่าคำฟ้องมีมูล และถ้าคู่สมรสหญิงนั้นยอมรับว่าเป็นจริงตามคำฟ้องของผู้ฟ้องใด ให้ถือว่าการสมรสของผู้ฟ้องนั้นเกิดขึ้นเป็นลำดับแรกสุด และเป็นสิทธิของผู้ฟ้องอื่นที่จะให้คู่สมรสหญิงนั้นสาบานยืนยันคำของตน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
แต่ถ้าคู่สมรสหญิงนั้นไม่ยอมรับในทุกคำฟ้อง หรือในกรณีที่ไม่มีการฟ้องเช่นว่านั้น และคู่สมรสหญิงกล่าวว่าตนไม่ทราบว่าการสมรสใดเกิดขึ้นก่อน พร้อมกับทำการสาบาน การสมรสเหล่านั้นทั้งหมดเป็นโมฆะ **<u>ข้อ ๖๔</u>** วลีหนึ่งคนไม่อาจเป็นผู้ทำหน้าที่ของตนในทั้งสองฝ่ายของการทำการสมรสเดียวได้ ยกเว้นวลีที่เป็นปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป **<u>ข้อ ๖๕</u>** ในกรณีที่วลีอักร็อบของหญิงนั้นขาดคุณสมบัติตามข้อ ๖๐ (๓) (๔) (๕) (๗) หรือ (๘) อำนาจในการทำการสมรสตกเป็นของวลีอับอัด ซึ่งจะกลายเป็นวลีอักร็อบแทน	
<u>ข้อ ๖๖</u> การสมรสของหญิงกับชายซึ่งไม่ได้เป็นชายที่คู่ควร มีผลตามกฎหมาย ถ้าหญิงนั้นและวลีอักร็อบของหญิงนั้นทั้งหมดที่มียินยอม แม้หญิงนั้นจะเป็นบุคคลปัญญาอ่อน	**<u>มาตรา ๓๙</u>** ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา ๔๔ (๒) ช. และ ญ. และมาตรา ๔๗ วาลีอิกรับเป็นผู้ทรงสิทธิประกอบพิธีสมรสให้หญิง ถ้าวาลีอิกรับขาดคุณสมบัติหน้าที่วาลีตกได้แก่วาลีอับอัด
<u>ข้อ ๖๗</u> วลีมุจญบิดร์ของชายที่เป็นผู้เยาว์ มีเอกสิทธิ์ทำการสมรสให้ชายนั้นเพื่อประโยชน์สุขของชายนั้น แม้ว่าจะเป็นประโยชน์ในอนาคต และแม้ว่าหญิงที่ชายนั้นจะสมรสด้วยมีมากกว่าหนึ่งคน หรือเป็นหญิงที่ไม่คู่ควรกับชายนั้นก็ตาม แต่ชายนั้นมีสิทธิ์ที่จะยกเลิกการสมรสนั้นเมื่อได้บรรลุศาสนภาวะแล้ว	**<u>มาตรา ๔๑</u>** วาลีมุจเบรฺมีสิทธิประกอบพิธีสมรสได้ตามบทบัญญัติดั่งต่อไปนี้ (๒) เข้ารับการสมรส โดยกล่าวกอบูล แทนบุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชาย ถ้าบุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานชายนั้น ก. ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แม้บุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายนั้น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ถ้าในการสมรสตามความในวรรคแรกได้ใช้ทรัพย์สินของชายนั้นเป็นมะฮัดร์ การสมรสนั้นจะต้องเป็นประโยชน์ต่อชายนั้นในขณะเป็นผู้เยาว์ **ข้อ ๖๘** การสมรสของชายที่เป็นผู้เยาว์กับหญิงที่มีเหตุทางร่างกายหรือสติปัญญา อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามกฎหมาย หรือเหตุอื่นที่ทำให้เกิดผลเสียแก่ชายนั้น ไม่มีผลตามกฎหมายแม้การสมรสนั้นจะทำโดยวลีมุจญบีดร์ก็ตาม **ข้อ ๖๙** การทำการสมรสให้ชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน แต่มีความจำเป็นที่จะต้องสมรสอย่างชัดเจน เป็นสิทธิและหน้าที่ของวลีมุจญบีดร์ของชายนั้น และเป็นสิทธิของวลีอามถ้าไม่มี หรือไม่อาจติดต่อวลีมุจญบีดร์ได้หรือวลีมุจญบีดร์ไม่ยอมทำหน้าที่นี้ โดยจำกัดจำนวนภริยาให้ชายนั้นไว้เพียงหนึ่งคนเท่านั้น เว้นแต่มีความจำเป็นมากกว่านั้น จึงจะให้เพิ่มได้เท่าที่จำเป็นนั้น แต่ต้องไม่เกินสี่คน และห้ามมิให้ทำการสมรสให้ชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ที่เป็นเด็กและยังไม่มีวุฒิภาวะในเรื่องเอาเราะฮ์ของผู้หญิงในทุกกรณี ถ้าชายที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนเช่นว่านั้นเป็นเด็กที่มีวุฒิภาวะในเรื่องเอาเราะฮ์ของผู้หญิง และมีความจำเป็นที่	จะมิยินยอมหรือไม่ก็ตาม

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
จะต้องมีภริยาคอยช่วยเหลือ บุคคลตามความในวรรคแรกสามารถทำการสมรสให้ชายนั้นได้ **<u>ข้อ ๗๐</u>** การทำการสมรสให้หญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนไม่ว่าจะเป็นหญิงพรหมจารีหรือเป็นผู้เยาว์หรือไม่ เป็นสิทธิของวลีมุจญบีดร์ แต่การสมรสเช่นว่านั้นทำได้เฉพาะกรณีที่ชัดเจนว่าจะเป็นประโยชน์ต่อหญิงนั้นเท่านั้น โดยไม่ต้องคำนึงว่ามีความจำเป็นหรือไม่ และไม่ต้องคำนึงว่าหญิงนั้นไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนมาก่อนหรือหลังการบรรลุศาสนภาวะ ถ้าหญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนเช่นว่านั้นบรรลุศาสนภาวะแล้วและมีความจำเป็นที่จะต้องสมรสวลีตามความในวรรคแรกจะต้องทำการสมรสให้หญิงนั้น และถ้าไม่มีหรือไม่อาจติดต่อวลีนั้นได้ หรือวลีนั้นไม่ยอมทำหน้าที่นี้ ให้เป็นหน้าที่ของวลีอาม **<u>ข้อ ๗๑</u>** การทำการสมรสให้ชายหรือหญิงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนแต่บรรลุศาสนภาวะแล้วตามความในข้อ ๖๙ และข้อ ๗๐ นั้น ให้ยกเว้นกรณีที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนบางครั้งบางคราวซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ การทำการสมรสทำได้เฉพาะในช่วงเวลาที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนเท่านั้น ในกรณีของวลีอามนั้น วลีอามพึง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ปรึกษากับญาติของหญิงนั้นเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องสมรสของชายหรือหญิงนั้นเสียก่อนที่จะทำการสมรส **<u>ข้อ ๗๒</u>** ให้วลีมุจญบิดร์ทำการสมรสให้หญิงพรหมจารีที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะ ถ้าในเวลานั้นการสมรสเป็นสิ่งจำเป็นที่ชัดเจนต่อหญิงนั้น แต่ไม่อาจให้หญิงนั้นมอบตัวได้จนกว่าหญิงนั้นเป็นวัยรุ่นที่มีร่างกายเติบใหญ่จนสามารถร่วมประเวณีได้ ในกรณีที่ไม่มีวลีมุจญบิดร์ หรือไม่อาจติดต่อวลีมุจญบิดร์ได้ หรือวลีมุจญบิดร์ไม่ยอมทำหน้าที่นี้ ให้เป็นหน้าที่ของวลีอาม ในกรณีที่หญิงยังเป็นผู้เยาว์แต่ไม่ได้เป็นหญิงพรหมจารี หญิงนั้นไม่อาจสมรสได้จนกว่าจะบรรลุศาสนภาวะ **<u>ข้อ ๗๓</u>** ชายที่เป็นบุคคลปัญญาอ่อนไม่ว่าจะถูกศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถแล้วหรือไม่ สามารถสมรสได้ก็แต่โดยได้รับความยินยอมจากวลี หรือวลีเป็นผู้ทำกอบูลแทนให้ หลังจากได้รับความยินยอมจากชายนั้นเท่านั้น ในการยินยอมของวลีตามความในวรรคแรก ถ้าวลีได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นคู่สมรสหญิงหรือสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคู่สมรสหญิงให้ด้วย ในการทำการสมรส จะเปลี่ยนคู่สมรสหญิงเป็นหญิงอื่นจากที่ได้กำหนดไว้ไม่ได้	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ในประเด็นของจำนวนภริยาให้นำความในข้อ ๖๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม **<u>ข้อ ๗๔</u>** วลีมุจญบีดร์ของหญิงพรหมจารีมีสิทธิทำการสมรสหญิงนั้นกับชายที่คู่ควร โดยไม่ต้องขออนุญาตต่อหญิงนั้น ไม่ว่าจะทำการสมรสด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนแม้ว่าในการตั้งตัวแทนไม่ได้กำหนดตัวคู่สมรสชายให้ด้วย และไม่ได้รับความยินยอมจากหญิงนั้น เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ (๑) วลีเป็นปฏิปักษ์หรือเป็นผู้ประสงค์ร้ายต่อหญิงนั้นอย่างชัดแจ้งหรือชายนั้นเป็นปฏิปักษ์หรือเป็นผู้ประสงค์ร้ายต่อหญิงนั้นแม้จะไม่ชัดแจ้งก็ตาม (๒) ไม่สามารถทำการชำระมะฮัดร์แห่งการสมรสนั้นได้ในขณะสมรส (๓) ชายนั้นไม่คู่ควรกับหญิงนั้น ในกรณีตามความใน (๑) (๒) หรือ (๓) ถ้ายังมีการทำการสมรสตามความในวรรคแรก การสมรสนั้นไม่มีผลตามกฎหมาย ในกรณีตามความในวรรคแรก หญิงยังมีสิทธิที่จะไม่มอบตัวให้แก่ชาย เว้นแต่มะฮัดร์ในการสมรสไม่น้อยกว่ามะฮัดร์อันควรของหญิง และชำระมะฮัดร์ให้หญิงแล้ว อีกทั้งมะฮัดร์เป็นสิ่งที่เป็นที่นิยมกันในท้องถิ่นนั้น ถ้ามะฮัดร์นั้นเป็นเงินตราจะต้องเป็นเงินตราของประเทศนั้น อีกทั้งชาย	 **<u>มาตรา ๔๑</u>** วาลีมุจเบรฺมีสิทธิประกอบพิธีสมรสได้ตามบทบัญญัติดั่งต่อไปนี้ (๑) บังคับบุตรี หรือหญิงผู้สืบสันดานสายชายซึ่งยังเป็นพรหมจารี ให้สมรสได้เมื่อชาย ก. มีสถานะแห่งอาชีพไม่ต่ำกว่าหญิง ข. มีศีลธรรมไม่ต่ำกว่าหญิง ค. สามารถชำระอีซีกาฮฺเว็น ซึ่งเป็นเงินตราที่ใช้อยู่ในประเทศที่ประกอบพิธีสมรส โดยจำนวนอันสมควรแก่ฐานะของหญิง เมื่อฝ่ายหญิงเรียกร้องได้ทันที ง. ไม่วิกลจริต ไม่เป็นโรค และไม่มีอวัยวะส่วนสืบพันธุ์พิการ ตามมาตรา ๑๑๑ (๑) (๒) และ (๓) จ. ไม่เป็นศัตรูต่อหญิง และวาลีมุจเบรฺของหญิงรวมทั้งวาลีมุจเบรฺของหญิงต้องไม่เป็นศัตรูต่อหญิงนั้นด้วย ฉ. มีฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดไม่ต่ำกว่าหญิง ช. เป็นเชื้อชาติอาหรับ หากหญิงเป็นเชื้อชาติอาหรับ และ ซ. ไม่เป็นทาส **<u>มาตรา ๔๒</u>** เฉพาะวาลีมุจเบรฺเท่านั้นมีสิทธิ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ไม่เป็นเหตุให้หญิงได้รับความเดือดร้อนทันทีภายหลังการสมรส ห้ามมิให้ละเมิดสิทธิแห่งการไม่มอบตัวของหญิงตามความในวรรคก่อน และในกรณีที่ไม่ได้กำหนดตัวคู่สมรสชายไว้ในการตั้งตัวแทนตามความในวรรคแรก ตัวแทนนั้นจะต้องทำการสมรสหญิงนั้นให้แก่ชายที่คู่ควรเท่านั้น **<u>ข้อ ๗๕</u>** “ชายที่คู่ควร” หมายความว่า ชายที่ (๑) ตัวของชายเองหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของชายนั้น มีสถานะแห่งอาชีพไม่ต่ำกว่าตัวของคู่สมรสหญิงเองหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของคู่สมรสหญิงนั้นในด้านเกียรติยศศักดิ์ศรีตามแนวทางที่ยึดถือกันของบุคคลในสังคมมุสลิม โดยไม่เกี่ยวกับการที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สิน ซึ่งเรียงจากต่ำไปหาสูงดังนี้ (ก) อาชีพที่เกี่ยวข้องกับนะญิส (ข) อาชีพที่เกี่ยวกับการรับจ้าง (ค) อาชีพธุรกิจส่วนตัว (ง) อาชีพที่ใช้ความรู้ชั้นสูงและเป็นความรู้ที่ดีมีคุณค่าสูงตามทัศนะอิสลาม (๒) ความเคร่งครัดในศาสนาของตัวเอง หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของชายนั้นไม่ต่ำกว่าคู่สมรสหญิงนั้น หรือ	(๑) ประกอบพิธีสมรสชายหรือหญิงผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือ (๒) บังคับให้ชายหรือหญิงสมรสตามมาตรา ๔๑

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของคู่สมรสหญิงนั้น (๓) มีชาติตระกูลฝ่ายบิดาโดยกำเนิดไม่ต่ำกว่าชาติตระกูลเช่นว่านั้นของคู่สมรสหญิงนั้นในด้านเกียรติยศศักดิ์ศรีตามทัศนะอิสลาม โดยไม่เกี่ยวกับการมีทรัพย์สิน ซึ่งเรียงจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ (ก) ตระกูลฮาชิมีย์หรือมุฏเฏาะลิบีย์ของชาติพันธุ์กุรอชีย์ในชนชาติอาหรับ (ข) ตระกูลอื่นจากตระกูลฮาชิมีย์หรือมุฏเฏาะลิบีย์ของชาติพันธุ์กุรอชีย์ ในชนชาติอาหรับ (ค) ชาติพันธุ์กุรอชีย์ในชนชาติอาหรับ (ง) ชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์กุรอชีย์ในชนชาติอาหรับ (จ) ชนชาติที่ไม่ใช่ชนชาติอาหรับตามลำดับชั้นจากสูงไปต่ำ โดยถือตามทัศนะของสังคมมุสลิมแห่งชนชาตินั้น ๆ (๔) ไม่มีเหตุทางร่างกายหรือสติปัญญาที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามกฎหมายในตัวของชายนั้น โดยไม่คำนึงว่าคู่สมรสหญิงนั้นจะมีเหตุเช่นว่านั้นด้วยหรือไม่ ในกรณีที่คู่สมรสชายมีเหตุทางร่างกายที่เกี่ยวกับอุปสรรคในการร่วมเพศที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามกฎหมายไม่ถือเป็นข้อพิจารณาด้านความคู่ควรตาม	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ความในวรรคก่อน ถ้าคู่สมรสหญิงไม่ติดใจในเรื่องเช่นว่านั้น การเหนือกว่าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่อาจทดแทนการด้อยกว่าในเรื่องอื่นได้ **<u>ข้อ ๗๖</u>** “หญิงที่ไม่คู่ควร” หมายความว่า คู่สมรสหญิงที่มีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ตามความในข้อใดข้อหนึ่งในข้อ ๗๕ ต่ำกว่าคู่สมรสชาย	
<u>ข้อ ๗๗</u> “วลีอาม” หมายความว่า วลีที่ไม่เป็นวลีคอศ และไม่เป็นวลีตะห์กีม ซึ่งแบ่งเป็น (๑) วลีฮากิม ซึ่งได้แก่ (ก) ประมุขของประเทศที่มีการทำการสมรสนั้น หรือผู้รักษาการแทน หรือผู้อยู่ในตำแหน่งรองจากบุคคลเหล่านั้นแล้วแต่กรณี (ข) ผู้ได้รับการตั้งจากบุคคลใน (ก) ให้ดำรงตำแหน่งคะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎี (๒) วลีอามอื่นนอกเหนือจากวลีฮากิม ได้แก่ ผู้รับมอบอำนาจจากบุคคลใน (๑)	**<u>มาตรา ๓๖</u>** วาลีอาม คือ วาลีผู้ทรงสิทธิประกอบพิธีสมรสให้หญิงผู้บรรลุนิติภาวะแล้วได้ทั่วไป ซึ่งได้แก่องค์พระมหากษัตริย์เอง หรือวาลีฮากิม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๔ ถึง ๔๗ **<u>มาตรา ๓๕</u>** วาลีฮากิม คือ ผู้ซึ่งได้รับการตั้งแต่งจากพระมหากษัตริย์ หรือจากผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ให้ดำรงอยู่ในตำแหน่งฮากิม (เทียบได้กับตำแหน่งคะโต๊ะยุติธรรม) มีสิทธิเป็นวาลีประกอบพิธีสมรสในหญิงผู้บรรลุนิติภาวะแล้วได้ทั่วไป
<u>ข้อ ๗๘</u> การทำการสมรสให้แก่หญิงที่บรรลุศาสนภาวะแล้ว เป็นสิทธิของวลีอามในกรณีดังต่อไปนี้ (๑) หญิงนั้นไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน (๒) วลีอักรีอบของหญิงนั้นขัดขืน	**<u>มาตรา ๔๔</u>** ในกรณีที่หญิงร้องขอให้วาลีอามประกอบพิธีสมรส วาลีอามมีสิทธิประกอบพิธีสมรสได้ต่อเมื่อ (๑) หญิงนั้นบรรลุนิติภาวะแล้ว และไม่มีวาลีคัสภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๓ (๒) วาลีอิกรับของหญิงนั้น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
หรือหลบเลี่ยงไม่ยอมทำการสมรสให้ในขณะที่ชายซึ่งที่หญิงนั้นประสงค์ที่จะสมรสด้วยเป็นชายที่คู่ควรกับหญิงนั้นและหญิงนั้นมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนบรรลุศาสนภาวะแล้ว และได้ร้องขอต่อวลีนั้นแล้ว และการขัดขืนหรือหลบเลี่ยงนั้นยังไม่ถึงสามครั้ง หรือถึงแล้วแต่เมื่อประมาณการผลบุญที่ได้จากการทำความดีในชีวิตที่ผ่านมาของวลีนั้นแล้ว ปรากฏว่ามีมากกว่าบาปเล็กที่วลีนั้นมีอยู่ทั้งหมด (๓) วลีอักร็อบของหญิงนั้นอยู่ไกลจากสถานที่ทำการสมรสเกินเก้าสิบหกกิโลเมตรโดยไม่ได้ตั้งตัวแทนหรือตั้งแล้วแต่ตัวแทนอยู่ไกลจากสถานที่ทำการสมรสนั้นเกินเก้าสิบหกกิโลเมตร (๔) หญิงนั้นไม่มีวลีคอศ (๕) วลีอักร็อบหญิงนั้นอยู่ในสภาพของผู้เอียะห์รอม (๖) วลีอักร็อบของหญิงนั้นเป็นบุคคลเดียวกันกับคู่สมรสชายและไม่มีวลีคอศอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกันกับวลีอักร็อบนั้น (๗) วลีอักร็อบของหญิงนั้นถูกกักขังจนไม่อาจทำการสมรสด้วยตนเอง หรือโดยการตั้งตัวแทนได้ (๘) วลีอักร็อบของหญิงนั้นสูญหายไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ แต่ยังไม่มีคำสั่งของศาลว่าวลีนั้นถึงแก่ความตาย	ก. สูญไปจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ แต่ยังมิได้มีคำสั่งของศาลแสดงว่าวาลีนั้นตาย ข. สมรสกับหญิงนั้นเอง หรือประกอบพิธีสมรสระหว่างญาติ หญิงซึ่งมิใช่ผู้สืบสันดานสายชาย และบรรลุนิติภาวะแล้วกับบุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ค. อยู่ห่างจากสถานที่ประกอบพิธีสมรสเกินกว่า ๙๖ กิโลเมตร ง. ต้องถูกคุมขัง และหมดความสามารถจะประกอบพิธีสมรสโดยตนเอง หรือตัวแทนได้ จ. หลบหนีเพื่อมิประกอบพิธีสมรส หรือเพื่อมิยอมรับการเรียกของวาลีอาม ฉ. ขัดขืนมิยอมประกอบพิธีสมรส ช. สละสิทธิในการประกอบพิธีสมรส ซ. อยู่ในระหว่างปฏิบัติพิธีการหะยี หรือ ญ. เป็นลมไร้ความรู้สึกในเวลาประกอบพิธีสมรสเกินกว่า ๓ วัน แต่ความใน (๒) นี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่หญิงนั้นมีวาลีอิกรับในชั้นเดียวกันหลายคน และสามารถกระทำหน้าที่วาลีได้ (๓) การสมรสของบิดามารดาหญิงนั้น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๔) วลีอักร็อบของหญิงนั้นไม่มีสติสัมปชัญญะในช่วงเวลาที่จะทำการสมรสซึ่งเป็นมาแล้วไม่เกินสามวัน และคู่สมรสหญิงมีความจำเป็นที่จะต้องสมรสในช่วงเวลานั้น	ตกเป็นโมฆะ เพราะการกระทำไปโดยเจตนาฝ่าฝืนบทบัญญัติว่าด้วยการสมรสในลักษณะนี้ หรือ (๔) วาลีปังฮูลูที่เป็นชายของหญิงนั้นขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๓๘ (๔) (๗) และ (๘) กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ถ้าชายผู้จะสมรสหย่อนคุณสมบัติตามมาตรา ๔๑ (๑) โดยอนุโลม ห้ามมิให้วาลีอามประกอบพิธีสมรสให้หญิง เว้นแต่ในจังหวัดนั้นหาชายซึ่งสมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติเช่นว่านั้นมิได้ หรือการประกอบพิธีสมรสอาจป้องกันมิให้หญิงนั้นละเมิดศีลธรรมทางประเวณีได้
<u>ข้อ ๗๙</u> ในกรณีที่วลีอามจะทำการสมรสให้หญิงตามความในข้อ ๗๘ (๒) วลีอามต้องได้ทราบถึงการขัดขืนของวลีอักร็อบหลังผ่านขั้นตอนดังต่อไปนี้ (๑) วลีอามได้เรียกวลีอักร็อบนั้นมาเป็นวลีในการสมรสต่อหน้าตนเอง เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงจากตัววลีเอง โดยกำหนดวันเวลาและสถานที่ที่จะทำการสมรสไว้อย่างชัดแจ้ง (๒) ถ้าวลีอักร็อบนั้นไม่มาหลังจากได้เรียกไปสองครั้งแล้ว ให้วลีอามฟังข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลซึ่งเป็นชายจำนวนตั้งแต่สองคนขึ้นไป เว้นแต่วลีอาม	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
จะทราบด้วยตนเองแล้ว ถ้าการขัดขืนหรือหลบเลี่ยงไม่ยอมทำการสมรสตามคำสั่งของวลีอามนั้นมีจำนวนสามครั้ง ให้ถือว่าวลีนั้นเป็นฟาสิค อำนาจในการทำการสมรสหญิงนั้นตกแก่วลีอับอัด เว้นแต่เมื่อประมาณการผลบุญที่ได้จากการทำความดีในชีวิตที่ผ่านมาของวลีนั้นแล้วปรากฏว่ามีมากกว่าบาปเล็กที่วลีนั้นมีอยู่ทั้งหมด **ข้อ ๘๐** ในกรณีที่มีการขัดแย้งกันระหว่างวลีมุจญบีดร์กับหญิงที่อยู่ในอำนาจบังคับสมรสของวลีนั้น เนื่องจากหญิงนั้นประสงค์จะสมรสกับชายที่ตนต้องการ ในขณะที่วลีประสงค์ที่จะให้หญิงนั้นสมรสกับชายอีกคนหนึ่ง ซึ่งชายทั้งสองเป็นชายที่คู่ควรกับหญิงนั้นทั้งสิ้น ให้ถือตามความประสงค์ของวลี **ข้อ ๘๑** ในกรณีหญิงที่ไม่ได้เป็นหญิงพรหมจารีและไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถร้องขอให้วลีอักร็อบสมรสตนกับชายที่ตนต้องการ วลีนั้นต้องทำตามความประสงค์ของหญิงนั้น และเป็นสิทธิของวลีอาม ถ้าวลีนั้นไม่ยอมทำหน้าที่นี้ **ข้อ ๘๒** การทำการสมรสโดยวลีอามตามความในข้อ ๗๘ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๑) ในขณะทำการสมรสคู่สมรสหญิงต้องอยู่ในเขตอำนาจของวลีอามนั้น (๒) การทำการสมรสต้องทำในเขตอำนาจของวลีอามนั้น (๓) ก่อนทำการสมรสโดยวลีอามทุกครั้ง วลีอามต้องได้รับอนุญาตให้ทำการสมรสจากคู่สมรสหญิงเสียก่อน (๔) คู่สมรสชายต้องเป็นบุคคลที่คู่ควรกับคู่สมรสหญิง เว้นแต่คู่สมรสหญิงนั้นและวลีอักร็อบยินยอม หรือเมืองนั้นหาชายที่เป็นบุคคลที่คู่ควรเช่นว่านั้นไม่ได้ หรือการทำการสมรสนั้นทำให้หญิงนั้นปลอดภัยจากการกระทำการละเมิดกฎหมาย กรณีที่หญิงได้อนุญาตให้วลีอามหลายคนทำการสมรสตนเอง แต่ละคนต่างมีสิทธิ์และเริ่มทำได้โดยทันที โดยการสมรสใดเกิดก่อนการสมรสนั้นมีผลตามกฎหมาย **<u>ข้อ ๘๓</u>** ในกรณีที่หญิงซึ่งไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถได้ร้องขอให้วลีอักร็อบของตนที่ตนสมรสด้วยได้ทำการสมรสตนกับวลีนั้น วลีอามสามารถทำการสมรสหญิงนั้นให้กับวลีอักร็อบนั้นได้โดยมิต้องได้รับอนุญาตจากหญิงนั้นอีก **<u>ข้อ ๘๔</u>** ในกรณีที่ตัวของวลีอามเอง หรือผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ที่อยู่ในความปกครองของวลีอามสมรสกับหญิงที่อยู่ภายใต้อำนาจแห่งวลีอามของวลีอามนั้น อำนาจในการทำสมรสหญิงนั้นตกเป็นของวลีอามอื่นของหญิงนั้นที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับวลีอามนั้น หรือตำแหน่งรองจากวลีอามนั้น แล้วแต่กรณี	
<u>**ข้อ ๘๕**</u> ในกรณีที่หญิง ซึ่งไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ต้องการสมรสแต่ไม่มีวลีคอฅและวลีอาม หญิงนั้นและชายที่หญิงนั้นจะสมรสด้วยสามารถร่วมกันตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติของวลีตามความในข้อ ๖๐ ที่มีความชัดเจนโดยจะต้องเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เป็นการเฉพาะเจาะจง และเป็นที่รู้จักของผู้ตั้งเป็นวลีเฉพาะกิจของหญิงซึ่งเรียกว่า วลีตะห์กีม เพื่อทำการสมรสให้แก่บุคคลทั้งสองนั้นได้ หรือแม้มีวลีอามแต่ในกรณีนี้ บุคคลที่จะถูกตั้งนั้น นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติเช่นว่านั้นแล้ว จะต้องเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในกฎหมายอิสลามในระดับมุจญ์ตะฮิดด้วย “มุจญ์ตะฮิด” หมายความว่า ผู้ที่มีความรู้ในกฎหมายอิสลามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นอย่างดียิ่ง โดยรู้ถึงที่มาของข้อกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ และเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในภาษาอาหรับและวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอิสลามหรือทำให้เข้าใจกฎหมายอิสลามดียิ่งขึ้น	<u>**มาตรา ๓๗**</u> วาลีตาหฺกิม คือ ผู้ที่ชายหญิงผู้จะสมรสอัญเชิญขึ้นไปเป็นวาลี กรณีที่จะอัญเชิญบุคคลเป็นวาลีนั้นต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดั่งต่อไปนี้ (๑) ไม่มีวาลีอาม วาลีอามเรียกร้องสินจ้างสูงเกินควร หรือวาลีอามอยู่ห่างจากสถานที่ที่ประกอบพิธีสมรสเกินกว่า ๘๖ กิโลเมตร (๒) ผู้ที่จะรับอัญเชิญเป็นวาลีได้นั้นต้องเป็นผู้ที่ ก. ประกอบด้วยคุณสมบัติตามมาตรา ๓๘ และ ๕๘ โดยอนุโลม และ ข. ประชาชนยกย่องว่าดำรงอยู่ในความยุติธรรม เว้นแต่ในเขตปริมณฑล ๘๖ กิโลเมตรแห่งสถานที่ที่ประกอบพิธีสมรสนั้น หาบุคคลที่ได้รับยกย่องเช่นว่านั้นมิได้ผู้ที่เป็นอาดิลจะรับอัญเชิญเป็นวาลีก็ได้ (๓) ชายหญิงผู้จะสมรสต้องเปล่งวาจาอัญเชิญและยินยอมที่จะปฏิบัติตามมติของผู้ตนอัญเชิญนั้น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
วลีตะห์กีมตามความในวรรคแรก มีอำนาจในการทำการสมรสให้กับผู้ตั้ง เช่นเดียวกับวลีอามในการทำการสมรส ให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจแห่งวลีอามของวลีอามนั้น ในกรณีอยู่ในสภาวะคับขัน เนื่องจากไม่มีบุคคลใดนอกจากชายหญิงที่จะสมรสกัน และหญิงนั้นเชื่อว่าถ้าไม่มีการสมรสในช่วงเวลานั้นอาจจะเกิดการผิดประเวณีขึ้นกับตนได้ ให้หญิงนั้นทำการสมรสตนเองไปก่อนได้ แต่มีเงื่อนไขว่าหญิงนั้นอยู่ห่างจากวลีของตนเกินเก้าสิบหกกิโลเมตร และทันทีที่ได้เข้าสู่สภาวะปกติต้องจัดให้มีการสมรสใหม่	(๔) เมื่อผู้ถูกอัญเชิญรับเชิญเป็นวาลีแล้ว ถ้าผู้นั้นมิยอมประกอบพิธีสมรส โดยอ้างว่าชายหญิงนั้นต้องห้ามมิให้สมรส ตามมาตรา ๔๗ ชายหญิงนั้นจะเชิญผู้อื่นภายในเขตปริมณฑล ๙๖ กิโลเมตร แห่งสถานที่ที่รับเชิญนั้นเป็นวาลีอีกมิได้ เว้นแต่ชายหญิงนั้นจะได้เปล่งวาจาถอนผู้นั้นเสียก่อน การถอนเช่นว่านั้นจะถอนโดยกรณีใด ๆ ก็ได้ (๕) การเปล่งวาจาอัญเชิญหรือถอนนั้น จะกระทำต่างกรรมต่างวาระก็ได้ (๖) วาลีตาหฺกิมมีอำนาจเช่นเดียวกับวาลีอาม
<u>ข้อ ๘๖</u> ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ วลีและคู่สมรสชายมีสิทธิตั้งตัวแทนกระทำการแทนตนได้ แต่คู่สมรสชายหรือวลีที่อยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอม ไม่สามารถตั้งตัวแทนเพื่อกระทำการแทนตนในขณะที่ตนอยู่ในสภาพผู้เอียะห์รอมได้ ในการตั้งตัวแทนเพื่อให้ทำการสมรสแทนวลี ไม่ต้องกำหนดตัวคู่สมรสชายให้แก่ตัวแทน แต่ในกรณีเช่นว่านี้ ตัวแทนต้องทำการสมรสคู่สมรสหญิงกับชายที่คู่ควรกับคู่สมรสหญิงนั้นเท่านั้น ในการตั้งตัวแทนให้ทำการสมรสหญิงที่ไม่ได้เป็นหญิงพรหมจารี วลีต้อง	**<u>มาตรา ๔๘</u>** ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๑ (๓) และ ๔๗ วาลีมีสิทธิแต่งตั้งชายอื่นผู้มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับตนให้ทำหน้าที่วาลีแทนตนได้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ได้รับอนุญาตจากหญิงนั้นก่อนตั้งตัวแทน แต่ถ้าเป็นหญิงพรหมจารี วลีมุจญบีดร์ ไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากหญิงนั้น แต่พึงได้รับอนุญาตก่อนตั้งตัวแทน	
ข้อ ๘๗ พยานในการสมรสต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (๑) เป็นผู้ชาย (๒) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม (๓) เป็นผู้บรรลุศาสนภาวะ (๔) เป็นผู้มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน (๕) ไม่เป็นผู้พิการในอวัยวะถึงขนาดส่งผลต่อการรับรู้ข้อเท็จจริงหรือต่อการให้การ (๖) เป็นผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรม ถ้าหาไม่ได้ให้เป็นเพียงบุคคลที่มีลักษณะเช่นว่านี้เท่าที่มองเห็นโดยทั่วไปและเท่าที่หาได้ในเมืองนั้น (๗) ไม่อยู่ในสถานะของผู้ที่ไม่น่าจะเป็นกลางอย่างชัดเจน (๘) รู้ภาษา หนังสือ หรืออาณัติสัญญาณซึ่งใช้ในการทำอีญาบและกอบูลเป็นอย่างดี	**มาตรา ๕๘** ผู้ที่จะเป็นพยานในการสมรสได้ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดั่งต่อไปนี้ (๑) เป็นชาย (๒) เป็นอิสลามิก (๓) ไม่มีจิตฟั่นเฟือน (๔) มีสติปัญญาเยี่ยงสามัญชน (๕) เป็นอาดิล เว้นแต่ในจังหวัดนั้นหาบุคคลเป็นอาดิลมิได้ (๖) จักษุยังเห็นพอใช้การได้ (๗) หูยังได้ยินพอใช้การได้ (๘) ไม่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามรถ (๙) ไม่มีอาชีพชั้นต่ำ เช่น รับจ้างกวาดขยะ หรือเทอุจาระ (๑๐) ไม่มีมรรยาททราม เช่น เปลือยกายท่อนบน หรือเดินรับประทานอาหารโดยไร้เหตุจำเป็นในที่ชุมชนเป็นอาจิณ (๑๑) ไม่เป็นใบ้ และ (๑๒) ไม่เป็นทาส
ข้อ ๘๘ ขณะทำการสมรสพยานต้อง (๑) เห็นตัวผู้ทำอีญาบและผู้ทำกอบูล (๒) ได้ยินคำกล่าวซึ่งใช้ในการทำอีญาบและกอบูล หรือได้เห็นหนังสือหรือ	**มาตรา ๕๙** พยานต้อง (๑) รู้ภาษา หนังสือ หรืออาณัติสัญญาณซึ่งใช้เป็นอียับและกอบูล (๒) เห็นตัวผู้กล่าวอียับและกอบูล

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
อาณัติสัญญาณ ซึ่งใช้ในการทำอีญาบและกอบูลโดยชัดแจ้ง	(๓) ได้ยินคำอียับและกอบูล หรือได้เห็นหนังสือหรืออาณัติสัญญาณ ซึ่งใช้เป็นอียับและกอบูลโดยชัดแจ้ง
ข้อ ๘๙ ในการทำการสมรส ห้ามมิให้วลีของคู่สมรสหญิงเป็นพยาน แม้วลีนั้นจะได้มอบอำนาจให้ผู้อื่นเป็นวลีแทนตนแล้วก็ตาม	**มาตรา ๖๐** ห้ามมิให้วาลีเป็นพยานในการสมรส แม้วาลีนั้นจะได้มอบอำนาจให้ผู้อื่นเป็นวาลีแทนตนแล้วก็ตาม
ข้อ ๙๐ เมื่อชายหญิงได้เป็นสามีภริยากันตามกฎหมายแล้ว ภริยาต้องมอบตัวแก่สามี ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้ (๑) ภริยายังไม่บรรลุศาสนภาวะหรือมีร่างกายไม่เติบใหญ่พอที่จะร่วมประเวณีได้ แม้มอบตัวแล้วก็มิให้ถือว่าเป็นการมอบตัวโดยชอบด้วยหลักกฎหมายนี้ และสามีไม่ต้องชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ภริยานั้น (๒) สามีไม่ชำระมะฮัดร์ที่ได้ถูกกำหนดให้ชำระในทันที หรือที่ไม่ได้กำหนดเวลาชำระมาแต่เดิม หรือค่าอุปการะเลี้ยงดูล่วงหน้าในกรณีที่สามีต้องการจะเดินทางไกล และภริยาได้เรียกร้องให้ชำระแล้ว ถ้าภริยาไม่มอบตัวด้วยเหตุตามความใน (๒) ของข้อนี้ เพียงเหตุเดียว สามียังมีหน้าที่ในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ภริยานั้น	**มาตรา ๖๑** เมื่อชายหญิงได้เป็นสามีภริยาโดยพิธีสมรสแล้ว ภริยาควรที่จะมอบตัว และอยู่ร่วมกับสามี เว้นแต่ (๑) ภริยายังไม่บรรลุนิติภาวะและมีร่างกายไม่เติบใหญ่พอจะรับการร่วมประเวณีได้ มิสมควรมอบตัวแก่สามี หากมอบตัวก็มิให้ถือว่าเป็นการมอบตัวโดยชอบด้วยกฎหมายนี้ หรือ (๒) สามีไม่ชำระอีซีกาหฺเว็นซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระ และภริยาได้เตือนแล้ว
ข้อ ๙๑ เว้นแต่ภริยาไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน เมื่อภริยาได้มอบตัวแก่สามีแล้ว ภริยาต้อง	**มาตรา ๖๒** เว้นแต่ภริยาวิกลจริต เมื่อภริยาได้มอบตัวแก่สามีแล้ว ภริยาควรที่จะ (๑) ปฏิบัติตามคำสั่งของสามี เว้นแต่

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๑) ปฏิบัติตามคำสั่งของสามี เว้นแต่คำสั่งนั้นฝ่าฝืนกฎหมาย หรือภริยาไม่สามารถทำตามได้เพราะความเกรงภัย หรือความจำเป็นอื่น ๆ (๒) เคารพและให้เกียรติแก่สามี โดย (๒.๑) ไม่ออกจากบ้านที่สามีอนุญาตให้ใช้เป็นเคหสถาน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากสามีโดยตรงหรือโดยปริยาย เว้นแต่จำต้องออกไปเพราะมีความจำเป็นในเรื่องที่สำคัญยิ่ง อันได้แก่ ออกไป (ก) เนื่องจากเกรงภัยที่จะเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของตนเองหรือบุตร (ข) เพื่อศึกษาบทบัญญัติที่จำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ เชื่อมั่นศรัทธา และประพฤติปฏิบัติ เพราะสามีหรือบุคคลในครอบครัวไม่สอน หรือไม่มีความรู้พอที่จะสอน และไม่จัดให้มีการเรียนการสอนในเรื่องเช่นว่านั้นในบ้าน (ค) เพื่อหาเลี้ยงชีพเพราะสามีไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ (ง) เพื่อไปเยี่ยมญาติประเภทที่ตนต้องห้ามมิให้สมรสด้วยในระหว่างสามีอยู่ไกลบ้าน และไม่ได้สั่งห้ามไม่ให้ภริยาออกจากบ้านและไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าสามีห้ามไม่ให้ทำสิ่งเช่นว่านั้น (จ) เพื่อไปทำงานหาเงินชำระ	คำสั่งนั้น ก. ฝ่าฝืนศาสนาอิสลาม ข. ฝ่าฝืนกฎหมาย ค. ภริยามิสามารถปฏิบัติตามได้เพราะความเกรงภัย หรือความจำเป็นอื่นๆ หรือ ง. ให้ภริยาอยู่ร่วมเรือนกับภริยาอื่น และ (๒) เคารพต่อสามี โดย ก. ไม่ออกจากบ้านโดยมิได้รับอนุญาตจากสามีโดยตรงหรือโดยปริยาย เว้นแต่จำต้องออกไปเพราะ ๑. ความเกรงภัย ๒. เพื่อศึกษาอิสลามบัญญัติที่จำต้องเชื่อ จำต้องปฏิบัติ และจำต้องศึกษา เพราะสามีไม่สอน หรือไม่มีความรู้พอที่จะสอน ๓. เพื่อจัดหาอาหาร เพราะสามีมิจ่ายให้ ๔. เพื่อหาเลี้ยงชีพ เพราะสามียากจน ๕. ไปหาญาติที่ตนต้องห้ามมิให้สมรสด้วย ในระหว่างสามีไปทางไกล และมิได้สั่งห้ามมิให้ภริยาออกจากบ้าน หรือ ๖. เพื่อกิจจำเป็นอื่น ๆ เช่น ไปรับจ้างผู้อื่นเพื่อหาเงินชำระค่ารักษา

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ค่ารักษาพยาบาล หรือค่ายารักษาโรคซึ่งสามีไม่ยอมจ่ายให้ (ฉ) เพื่อใช้สิทธิทางศาล (ช) เพื่อสิ่งอื่น ๆ ที่สำคัญไม่น้อยกว่าสิ่งที่ระบุใน (ก) ถึง (ฉ) (๒.๒) ไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการขัดขวางสิทธิตามกฎหมายของสามีที่จะมาพบตน (๒.๓) ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สามีไม่ว่าทางกายหรือวาจา (๒.๔) ยินยอมให้สามีมองดูหน้าสัมผัส หรือร่วมประเวณี เว้นแต่การกระทำเช่นว่านั้นของสามีจะทำให้เกิดอันตรายแก่สามีหรือภริยา หรือมีเหตุสุดวิสัย	พยาบาล หรือค่ายารักษาโรคซึ่งสามีมิยอมจ่ายให้ ข. ไม่แกล้งปิดประตู และต้องเปิดประตูขณะสามีมาหา ค. ไม่ใช้กิริยาหรือวาจาหยาบคายต่อสามี เว้นแต่ภริยานั้นมีนิสัยใช้กิริยาหรือวาจาหยาบคายเป็นอาจิณ ง. ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สามี เช่น ด่าพร่ำเพรื่อ จ. ไม่แกล้งทำหน้าบึ้งหรือค้อน ฉ. ไม่โต้เถียงสามีโดยปราศจากเหตุผล ช. ไม่โบยตอบสามี เว้นแต่เป็นกรณีป้องกันเมื่อสามีโบยเกินสมควรแก่เหตุ ซ. ต้องยินยอมให้สามีมองดูหน้าสัมผัส และร่วมประเวณี เว้นแต่ ๑. สามีหรือภริยามีโรคซึ่งอาจกำเริบ หรือติดต่อเพราะสัมผัส หรือร่วมประเวณี ๒. อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีเกินขนาดที่ภริยาจะรับการร่วมประเวณีได้ ๓. ช่องคลอดของภริยามีอุปสรรคมิสามารถรับการร่วมประเวณีได้ เช่น อยู่ในระหว่างหลั่งโลหิตระดู หรือโลหิตคลอด หรือ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>ข้อ ๔๒</u> ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งข้อ ๔๐ เมื่อภริยาได้มอบตัวแล้วยังไม่ได้เป็นนุชูซและเป็นบุคคลที่สามีสามารถร่วมเพศได้ ให้สามีจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๔๕ ให้แก่ภริยา แม้สามีหรือภริยาจะเป็นผู้ที่ไม่สามารถร่วมประเวณีกันได้ ถ้าการไม่สามารถร่วมประเวณีกันได้นั้นเกิดจากเหตุใดเหตุหนึ่งที่ไม่ได้เป็นเหตุมาจากภริยา ในกรณีที่ภริยาพร้อมมอบตัวแล้วแต่สามีไม่ยอมรับการมอบตัว ไม่ว่าจะโดยตนเองหรือตัวแทน และได้รับแจ้งแล้ว อีกทั้งไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ภริยานั้น ศาลมีอำนาจสั่งให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยานั้น ในการพิจารณาพฤติกรรมของภริยาเพื่อกำหนดสิทธิของภริยาในการได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในวรรคแรกนั้น ให้พิจารณาดังนี้ (๑) ในเรื่องเครื่องบริโภค เคหสถาน หรือสิ่งจำเป็นอื่น ให้พิจารณาชนิดวันต่อวัน ถ้าในวันใดภริยาเป็นนุชูซแม้เพียงอึดใจเดียว ภริยาจะไม่มีสิทธิในสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นตลอดทั้งวันนั้น (๒)ในเรื่องเครื่องอุปโภคประเภท	๔. ภริยาอยู่ภายในเขตอีดาฮฺอันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
เครื่องนุ่งห่มให้พิจารณาชนิดหกเดือนต่อหกเดือน ถ้าในช่วงหกเดือนใดภริยาเป็นนุชูซ แม้เพียงอึดใจเดียว ภริยาจะไม่มีสิทธิในค่าเครื่องอุปโภคตลอดทั้งช่วงหกเดือนนั้น ถ้าภริยาเช่นว่านั้นเป็นภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญ์อีบะฮ์จะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูในส่วนที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ตามความในข้อ ๘๖ (๒) (จ) ยกเว้นกรณีจำเป็นต้องใช้อย่างยิ่ง ถ้าภริยาตามความในวรรคก่อนถูกร่วมประเวณีนิรโทษและตั้งครรภ์จากการร่วมประเวณีเช่นว่านั้น ภริยานั้นจะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามีและชายผู้ร่วมประเวณีนิรโทษในช่วงที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการร่วมประเวณีเช่นว่านั้น แต่ถ้าไม่ตั้งครรภ์จากการร่วมประเวณีเช่นว่านั้น ภริยานั้นจะยังมีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี ถ้าภริยาตามความในวรรคแรกยินยอมบริโภคอาหารซึ่งสามีผลิตหรือจัดหาให้แล้ว ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอาหารหรือค่าแรงงานผลิตจากสามีอีก เว้นแต่ภริยาผู้ยังไม่บรรลุศาสนภาวะหรือไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ซึ่งแม้ว่าได้บริโภคอาหารที่สามีผลิตหรือจัดหาให้แล้ว แต่ถ้าการกระทำเช่นว่านั้นไม่ได้รับความยินยอมจากวลี วลีมีสิทธิเรียกร้องค่าอาหารหรือ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ค่าแรงงานผลิตอาหารในกรณีที่สามีจ่ายเป็นโภชนาหารและพยัญชนาหารให้แล้วจากสามีในนามของภริยานั้นได้อีก **<u>ข้อ ๙๓</u>** “ภริยาเป็นนุชูซ” หมายความว่าภริยาที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามความในข้อ ๙๑ (๑) และ (๒) ยกเว้น (๒.๓) เมื่อใดที่สามีทราบว่าภริยาเริ่มที่จะเป็นนุชูซ สามีพึงตักเตือนหรือสั่งสอนภริยาให้ตระหนักถึงโทษที่จะได้รับจากการเป็นนุชูซนั้น ในกรณีที่สามีทราบว่าภริยาเป็นนุชูซ สามีสามารถตักเตือนหรือสั่งสอนพร้อมกับไม่ยอมร่วมหลับนอนกับภริยานั้นได้ แต่ห้ามไม่ให้สามีงดเว้นการพูดกับภริยานั้นเกินสามวัน เว้นแต่เพื่อต้องการที่จะให้ภริยานั้นหยุดกระทำสิ่งที่เป็นอบายมุขตามกฎหมายนี้ หรือมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักการศาสนามากขึ้น ในกรณีที่ภริยาเป็นนุชูซสองครั้งขึ้นไปสามีสามารถโบยภริยานั้นด้วยผ้าหรือ ตีด้วยมือหรือสิ่งอื่นตามสมควรเมื่อเห็นว่าอาจเกิดประโยชน์ แต่ห้ามมิให้โบยหรือตีที่หน้าในทุกกรณีหรือที่อวัยวะอื่นที่อาจทำให้เกิดอันตรายถึงตายและห้ามไม่ให้โบยหรือตีถึงฟกช้ำหรือรุนแรงกว่านั้น **<u>ข้อ ๙๔</u>** ในกรณีที่สามีมีพฤติกรรมไม่ดีและทำความเดือดร้อนให้ภริยาโดยไม่มี	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
เหตุผลตามกฎหมาย และภริยาไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเอง เมื่อภริยาร้องขอ ให้ศาลสั่งให้สามีหยุดกระทำ และถ้าสามีนั้นไม่หยุดกระทำ หรือกระทำซ้ำ เมื่อภริยาร้องขอให้ศาลสั่งให้สามีกระทำหรือถูกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่อาจเป็นผลให้สามีนั้นหยุดกระทำหรือหลาบจำ แต่ถ้าเป็นกรณีที่สามีเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ให้วลีของสามีนั้นมีหน้าที่เช่นว่านี้แทนศาล ในกรณีที่สามีหรือภริยากล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งว่าละเมิดสิทธิของตน หรือต่างฝ่ายต่างกล่าวหากัน ให้ศาลสั่งให้ผู้ละเมิดหยุดกระทำ โดยฟังข้อเท็จจริงจากบุคคลภายนอกที่มีความน่าเชื่อถือและรู้เห็นเหตุการณ์ถ้าไม่มีบุคคลเช่นว่านั้นให้ศาลตั้งบุคคลที่มีความน่าเชื่อถืออย่างน้อยหนึ่งคนเป็นผู้สอดส่อง สืบเสาะและพินิจ และมีอำนาจสั่งให้สามีและภริยานั้นมาอาศัยอยู่ใกล้ ๆ กับผู้สอดส่อง สืบเสาะและพินิจนั้นก็ได้ ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิตามความในวรรคก่อน เป็นการละเมิดสิทธิอย่างรุนแรง ให้ศาลสั่งให้ทั้งสองฝ่ายตั้งตัวแทนตามกฎหมายมาฝ่ายละหนึ่งคน มาทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ เพื่อไกล่เกลี่ยและให้ความเห็นในเรื่องของการยุติการละเมิด	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
สิทธินั้น และให้ความเห็นที่ตรงกันของอนุญาโตตุลาการนั้นเป็นที่สุด เว้นแต่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่มีคุณสมบัติของผู้ตั้งตัวแทนเพื่อการนี้ตามกฎหมาย กรณีอนุญาโตตุลาการมีความเห็นแย้งกัน โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายให้ศาลตั้งอนุญาโตตุลาการคราวละสองคนเพื่อทำหน้าที่ไกลเกลี่ยเป็นลำดับไปจนกว่าจะได้ความเห็นตรงกัน ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่สามารถหรือไม่ยอมตั้งอนุญาโตตุลาการเช่นว่านั้นและยังตกลงออมชอมกันไม่ได้ ให้ศาลยุติการละเมิดสิทธินั้นโดยการมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตามควรแก่พฤติการณ์ **<u>ข้อ ๙๕</u>** “ค่าอุปการะเลี้ยงดู” หมายความว่า ปัจจัยแห่งการยังชีพ เคหสถานและอื่น ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการที่จะทำให้ผู้ได้รับมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขพอสมควรหรือทรัพย์สินอื่นที่อาจแลกเปลี่ยนเป็นปัจจัย แห่งการยังชีพและสิ่งอื่น ๆ เช่นว่านั้นแล้วแต่กรณี ที่บุคคลหนึ่งมีสิทธิได้รับจากบุคคลอื่น	
<u>ข้อ ๙๖</u> ปัจจัยแห่งการยังชีพประกอบด้วย (๑) เครื่องบริโภค อันได้แก่ (ก) อาหารหลักที่จำเป็นต่อการยังชีพตามความนิยมของท้องถิ่นที่ปรุงสุก	**<u>มาตรา ๖๓</u>** เมื่อภริยาได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยาตามมาตรา ๖๒ แล้วก็ดี หรือภริยามิยินยอมมอบตัวแก่สามีเพราะสามีไม่ชำระอีซีกาหฺเว้นดั่งที่ได้บัญญัติไว้ใน

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
แล้วหรือโภชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหารหลักนั้นรวมกับค่าใช้จ่ายในการผลิตอาหารเช่นว่านั้นในปริมาณที่เพียงพอต่อการใช้รับประทานในหนึ่งวันและสมควรแก่ฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ และถ้าผู้ได้รับเป็นภริยาให้รวมถึงเครื่องบริโภคที่ภริยาต้องการเป็นพิเศษในขณะที่ภริยาตั้งครรภ์ สุดแต่ว่าภริยาต้องการสิ่งใด แต่จะต้องไม่เกินความสามารถของสามี (ข) อาหารเสริมประเภทเนื้อสัตว์ อาหารจำพวกกับข้าวอื่นที่จำเป็นต่อการยังชีพและปรุงสุกแล้ว และน้ำสำหรับดื่มรวมทั้งผลไม้ หรือพยัญชนาหารที่ใช้ปรุงเป็นอาหารเช่นว่านั้นรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการผลิตอาหารเช่นว่านั้น ในปริมาณที่เพียงพอต่อการใช้รับประทานในหนึ่งวันและ สมควรแก่ฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ (๒) เครื่องอุปโภค ที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน อันได้แก่ (ก) เครื่องนุ่งห่มตามปกติ และที่จำเป็นที่จะต้องใช้ตามฤดูกาล (ข) น้ำสำหรับใช้อาบในการอาบน้ำที่จำเป็นต้องอาบและถ้าเป็นกรณีของภริยาการอาบน้ำนั้นจะต้องที่มีต้นเหตุมาจากสามีโดยสามีเป็นผู้มีหน้าที่ที่จะต้องจัดหาให้ตามความต้องการของภริยาซึ่งเป็นผู้ต้องการใช้น้ำ ไม่ว่าจะต้องการน้ำร้อนหรือน้ำเย็น	มาตรา ๖๑ (๒) ก็ดี ให้สามีอุปการะเลี้ยงดูภริยาตามบทบัญญัติดั่งต่อไปนี้ (๑) จ่ายพยัญชนาหาร เช่น ผัก ปลา เนื้อ หรือน้ำมัน โดยปริมาณสมควรแก่ฐานะของสามี พร้อมทั้งโภชนาหาร เช่น ข้าวสาร หรือแป้ง ซึ่งใช้เป็นอาหารโดยปกติแห่งท้องถิ่น ตั้งแต่เวลาแสงอรุณเริ่มขึ้นจนถึงเวลาที่บุคคลพึงต้องการตามปกติแต่ละวัน และจ่ายค่าแรงงานผลิตอาหาร เช่น ค่าจ้างซ้อมข้าว สีข้าว หรือประกอบอาหารด้วย สำหรับโภชนาหาร ถ้าสามีมีฐานะ ก. สมบูรณ์ด้วยธนสมบัติ ให้จ่าย ๒ ลิตร ข. ปานกลาง ให้จ่าย ๑ ½ ลิตร ค. ยากจน ให้จ่าย ๑ ลิตร ถ้าภริยายินยอมบริโภคอาหารซึ่งสามีจัดหาแล้ว ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอาหารหรือค่าแรงงานผลิตอาหารจากสามีอีก เว้นแต่ภริยาผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจริต ได้บริโภคอาหารซึ่งสามีจัดหาโดยมิได้รับความยินยอมจากวาลีแล้ว วาลีมีสิทธิเรียกร้องค่าอาหารหรือค่าแรงหรือ ค่าแรงงานผลิตอาหารจากสามีในนามของภริยาได้อีก (๒) จัดหาเครื่องอุปโภค เช่น เครื่องทำครัว เครื่องนุ่งห่มตามปกติ และที่

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(ค) เครื่องใช้สำหรับห้องนอน (ง) เครื่องครัวที่จำเป็นในกรณีที่ผู้มีหน้าที่จ่ายอาหารได้จ่ายเป็นพยัญชนาหารหรือโภชนาหาร (จ) เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำความสะอาดและดูแลรักษาร่างกายในยามปกติ หรือเสื้อผ้าที่จำเป็นและตามประเพณีท้องถิ่น (ฉ) สิ่งจำเป็นอื่น ๆ ที่สำคัญไม่น้อยกว่าสิ่งที่ระบุใน (ก) ถึง (จ) ในเรื่องของปริมาณ ชนิดและระยะเวลาต่อครั้งของการชำระเครื่องอุปโภคเช่นว่านั้นให้ถือตามประเพณีท้องถิ่นของผู้ได้รับและความสมควรแก่ฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ แต่ในกรณีของเครื่องนุ่งห่มนั้น จำเป็นจะต้องเป็นเสื้อผ้า ผ้าคลุมศีรษะถ้าผู้ได้รับเป็นหญิง ถุงเท้า และรองเท้ายกเว้นผู้ได้รับเป็นคนไม่สวมรองเท้าที่มีขนาดพอดีตัวในจำนวนและรูปแบบที่เหมาะสมกับสถานการณ์และประเพณีท้องถิ่นของผู้ได้รับและมีคุณภาพตามฐานะของผู้มีหน้าที่ชำระ โดยให้ผู้มีหน้าที่ชำระหาให้หกเดือนต่อครั้งและต้องเป็นของใหม่ แต่ถ้าอากาศหนาวแม้จะยังไม่ถึงฤดูหนาว ให้ผู้มีหน้าที่ชำระจัดหาผ้าห่มและเสื้อผ้ากันหนาวให้ด้วย และถ้าอากาศร้อนแม้จะยังไม่ถึงฤดูร้อนให้ผู้มีหน้าที่ชำระจัดหาผ้าห่มและเสื้อผ้าที่	จำเป็นต้องใช้ตามฤดูกาล เครื่องใช้สำหรับห้องนอน และเครื่องสำอางตามธรรมดา โดยปริมาณสมควรแก่ฐานะของสามี เฉพาะเครื่องนุ่งห่ม ให้จัดหา ๖ เดือนต่อครั้ง (๓) จัดหาน้ำสำหรับอาบ เมื่อเสร็จการร่วมประเวณี คลอดบุตร หรือหยุดหลั่งโลหิตเนื่องแต่การคลอดบุตร สุดแต่ภริยาจะต้องการน้ำร้อนหรือน้ำเย็น (๔) จัดหาเครื่องบริโภคสุดแต่ภริยาต้องการในขณะที่ภริยาตั้งครรภ์ แต่มิเกินความสามารถของสามี (๕) จัดหาหญิง ผู้เยาว์ ทาส หรือญาติที่ภริยาต้องห้ามมิให้สมรสด้วยมาให้รับใช้ในขณะที่ภริยาป่วย ถ้าภริยาไม่มีคนรับใช้ (๖) จัดหาหญิง ผู้เยาว์ ทาส หรือญาติที่ภริยาต้องห้ามมิให้สมรสด้วยเป็นคนรับใช้ของภริยา รวมทั้งค่ากินอยู่ นุ่งห่ม ของคนรับใช้ด้วย แม้สามีจะเป็นผู้ยากจนก็ตาม ถ้าในขณะสมรสระหว่างภริยาอยู่กับบิดามารดามีคนรับใช้ เว้นแต่สามีจะยอมเป็นคนรับใช้ของภริยาเสียเอง หรือภริยานำคนรับใช้เดิมมาอยู่ด้วย และ (๗) จัดหาเคหะสถานซึ่ง ก. ไม่ปะปนกับบุคคลซึ่งภริยาไม่สมัครอยู่ร่วม

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
เหมาะกับอากาศร้อนให้ด้วย (๓) ผู้ช่วยเหลือหรือผู้ดูแลหนึ่งคน ในกรณีผู้ได้รับนั้นเป็นภริยา อันได้แก่ พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ที่สามีแม้จะเป็นผู้ยากจนก็ตามจะต้องจัดหาให้ เพื่อดูแลภริยาในขณะป่วย ในกรณีภริยาไม่มีพี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ แม้ภริยาไม่ ป่วย ถ้าก่อนและขณะทำการสมรส ภริยามีพี่เลี้ยงหรือคนรับใช้อยู่แล้ว และถ้าภริยาประสงค์จะได้พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้เดิม ให้ทำตามความประสงค์ของภริยา (๔) เคหสถานที่เหมาะสมกับการเป็นที่อยู่อาศัยของผู้ได้รับทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามประเพณีท้องถิ่นของผู้ได้รับและในกรณีที่ภริยาเป็นผู้ได้รับเคหสถานนั้นจะต้องเป็นที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ (ก) มีความปลอดภัยต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของภริยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่สามีไม่อยู่ (ข) มีคุณภาพสมควรแก่ฐานะของภริยา แต่ไม่เกินความสามารถของสามี (ค) ต้องประกอบด้วยห้องนอน ห้องรับแขก และห้องครัว และส่วนที่จำเป็นอื่น (ง) ไม่มีภริยาอื่นอยู่ร่วมบ้านด้วย สิทธิเลือกหาเคหสถานเช่นว่านี้เป็นสิทธิของสามี	ข. ไม่เป็นที่เปลี่ยวน่าเกรงภัยในขณะที่สามีไม่อยู่ ค. มีคุณภาพสมควรแก่ฐานะของภริยา แต่มิเกินความสามารถของสามี และ ง. ประกอบด้วยห้องนอน ห้องรับแขก และห้องครัว สิทธิเลือกหาที่อยู่ใน (๗) นี้เป็นสิทธิของสามี

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ในการพิจารณาสถานะทางการเงินของผู้มีหน้าที่ชำระนั้น ให้เอาสถานะทางการเงินของผู้มีหน้าที่ชำระนั้น ในเวลาที่เริ่มมีแสงอรุณของวันแห่งการกำหนดหรือการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูในแต่ละวันมาเป็นฐานในการพิจารณา และในกรณีที่ผู้ได้รับเป็นภริยา ให้เอาสถานะทางการเงินของสามีในเวลาที่เริ่มมีแสงอรุณของวันแห่งการกำหนดหรือการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูในแต่ละวันมาเป็นฐานในการพิจารณา ถ้าในขณะนั้นภริยาไม่ได้เป็นนุชูซ แต่ถ้าในขณะนั้นภริยาเป็นนุชูซ ให้เอาสถานะทางการเงินของสามีในเวลาเช่นว่านั้นของวันถัดจากวันที่ภริยาไม่เป็นนุชูซ มาเป็นฐานในการพิจารณาแทน **<u>ข้อ ๙๗</u>** ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นให้ชำระเป็นปัจจัยยังชีพ และเป็นรายวัน เว้นแต่คู่กรณีจะตกลงกันว่าให้ชำระเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอต่อศาลและศาลเห็นสมควรจะกำหนดให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่นจากการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในวรรคแรกโดยจะให้ชำระเป็นปัจจัยแห่งการยังชีพด้วยหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ ถ้าไม่มีการตกลงกันของคู่กรณีเป็นอย่างอื่น และไม่มีเหตุพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่อาจทำเช่นนี้ได้	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ในการจัดหาปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในข้อ ๙๖ ให้จัดหาให้ภายในช่วงเวลานับตั้งแต่เวลาที่เริ่มมีแสงอรุณจนถึงเวลาที่ผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นต้องการปัจจัยแห่งการยังชีพนั้นตามปกติในแต่ละวัน เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ หรือความปรากฏต่อศาลเองว่ารายได้หรือฐานะของคู่กรณี หรือพฤติการณ์เกี่ยวข้องอื่นของค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ได้กำหนดไปก่อนนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลจะแก้ไขค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ก็ได้ **ข้อ ๙๘** พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ที่สามีจะต้องจัดหาให้ภริยานั้น ต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายอนุมัติให้มองกันและกันได้กับภริยา และสามีเป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าจ้างและค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้เช่นว่านั้น และเป็นหน้าที่ของสามีในการจัดการให้ภริยาได้รับการรักษาพยาบาล แม้ค่าใช้จ่ายในเรื่องค่ารักษาพยาบาลจะไม่อยู่ในความรับผิดชอบของสามีก็ตาม การรับใช้ในสิ่งที่ภริยาต้องการเท่านั้นที่จะเป็นหน้าที่ของพี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ตามความในวรรคก่อน **ข้อ ๙๙** ในกรณีของการพิจารณาสถานะทางการเงินของสามีนั้น ให้ถือว่าสามีที่มีทรัพย์สินมากกว่าทรัพย์สินที่จะให้	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมของตนเองของช่วงเวลาหนึ่งวันที่สามีนั้นกำลังถูกพิจารณาสถานะทางการเงินนั้นอยู่มีมูลค่าเท่ากับข้าวสารสองลิตร เป็นสามีที่มีฐานะในขั้นสมบูรณ์ด้วยธนสมบัติ ถ้ามีมูลค่าน้อยกว่าข้าวสารสองลิตร ให้ถือว่าเป็นสามีที่มีฐานะในขั้นปานกลาง แต่ถ้าไม่มีแม้ทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมของตนเองเช่นว่านั้น ให้ถือว่าเป็นสามีที่มีฐานะในขั้นยากจน ในการจ่ายโภชนาหารตามความในข้อ ๙๖ (๑) (ก) สามีที่มีฐานะในขั้นสมบูรณ์ด้วยธนสมบัติต้องจ่ายข้าวสารปริมาณสองลิตร สามีที่มีฐานะในขั้นปานกลางต้องจ่ายข้าวสารปริมาณหนึ่งลิตรครึ่งและสามีที่มีฐานะในขั้นยากจนต้องจ่ายข้าวสารปริมาณหนึ่งลิตร ถ้าจ่ายเป็นโภชนาหารประเภทที่ไม่ใช่ข้าวสารให้ใช้เกณฑ์ดังกล่าวนี้โดยอนุโลม **<u>ข้อ ๑๐๐</u>** ถ้ากรณีภริยาตามความในข้อ ๙๒ เป็นภริยาที่ได้พ้นจากการเป็นภริยาตามกฎหมายของสามีแล้ว แต่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์บาอินใหญ่หรือบาอินเล็กที่เกิดจากการหย่าโดยมีสินจ้างหรือเกิดจากการเพิกถอนการสมรส โดยเหตุฟ้องหย่าที่เกิดหลังการสมรสและภริยานั้นมีครรภ์กับ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
สามี แม้ว่าสามีนั้นได้ตายลงในระหว่างที่ภริยานั้นยังตั้งครรภ์อยู่ ภริยานั้นยังมีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามีหรือกองมรดกของสามี แล้วแต่กรณี ในเฉพาะส่วนอื่นจากส่วนที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ตามความในข้อ ៩๖ (๒) (จ) เว้นแต่ภริยานั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เครื่องมือเครื่องใช้นั้น แต่ถ้าภริยาดังกล่าวไม่ได้ตั้งครรภ์ ภริยานั้นจะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดู ยกเว้นในส่วนที่เป็นเคหสถาน ในกรณีสามีได้ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาตามความในวรรคแรกเนื่องจากเข้าใจผิดว่าภริยาตั้งครรภ์ เมื่อปรากฏว่าไม่ได้ตั้งครรภ์ ให้ภริยานั้นคืนส่วนที่ได้รับมาเกินสิทธิแก่สามี **<u>ข้อ ๑๐๑</u>** ภริยาตามความในข้อ ៩๒ ที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ที่เป็นเหตุมาจากสามีตายไม่ว่าจะมีครรภ์กับสามีหรือไม่ จะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดู ยกเว้นในส่วนที่เป็นเคหสถาน **<u>ข้อ ๑๐๒</u>** ห้ามมิให้ภริยาที่อยู่ในระยะอิดะฮ์ออกจากเคหสถานที่อาศัยอยู่ในขณะเกิดอิดดะฮ์ หรือย้ายออกจากเคหสถานดังกล่าวโดยไม่จำเป็นจนกว่าจะหมดระยะอิดดะฮ์ และให้กลับมานอนที่บ้านในทุกครั้งที่ออกไป และสามีไม่อาจขายเคหสถานนั้นในกรณีที่ไม่เป็นอิดดะฮ์	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ที่รู้วันสิ้นสุดที่แน่นอน หรือให้ภริยานั้นไปอาศัยที่อื่น ยกเว้นเพื่อความเหมาะสมกับภริยานั้น หรืออยู่ร่วมกับบุคคลอื่นจนขาดความเป็นส่วนตัวและเสี่ยงต่อการที่จะละเมิดกฎหมาย การออกนอกเคหสถานด้วยเหตุต่อไปนี้ ถือเป็นเหตุจำเป็นตามความในวรรคก่อน (ก) เกรงภัยที่จะเกิดขึ้นต่อชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สินของตนเองหรือบุตร (ข) เดือดร้อนอย่างมากจากเพื่อนบ้าน (ค) เป็นเหตุให้เพื่อนบ้านเดือดร้อนอย่างมาก (ง) หาเลี้ยงชีพในเวลากลางวันหรือแม้เวลากลางคืนถ้าทำไม่ได้ในเวลากลางวัน (จ) ไปพูดคุยกับเพื่อนบ้านเพื่อความคุ้นเคยที่บ้านของเพื่อนบ้านแม้จะเป็นเวลากลางคืน (ฉ) กระทำสิ่งใด ๆ ที่สำคัญไม่น้อยกว่าที่ได้ระบุไว้ใน (ก) ถึง (จ) การให้ภริยานั้นออกจากบ้านหลังเดิมที่มีราคาแพงเกินฐานะหรือศักดิ์ศรีของภริยานั้นไปอาศัยที่บ้านหลังใหม่ที่มีราคาสมฐานะหรือศักดิ์ศรีของภริยานั้น หรือการให้ภริยานั้นออกจากบ้านหลังเดิมที่มีราคาและสภาพที่ด้อยกว่าฐานะหรือศักดิ์ศรีของภริยานั้นไปอาศัยที่บ้านหลังใหม่ที่มีราคา	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
สมฐานะหรือศักดิ์ศรีของภริยานั้น ถือเป็นการย้ายเพื่อความเหมาะสมตามความในวรรคก่อน และเฉพาะในกรณีหลังนั้นให้ถือเป็นหน้าที่ของสามีที่จะต้องทำเช่นว่านั้น ในกรณีที่มีการขัดแย้งกันด้วยเหตุว่าภริยาออกจากบ้านที่อาศัยอยู่ประจำและในขณะที่ยังอยู่นอกบ้านได้เกิดอิดดะฮ์ขึ้น และภริยาอ้างว่าออกไปตามคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของสามี แต่สามีปฏิเสธหรือภริยาอ้างว่าออกมาเพื่อย้ายไปอยู่บ้านใหม่ตามคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของสามี แต่สามีแย้งว่าให้ออกไปเพื่อทำธุระเท่านั้น ถ้าไม่มีหลักฐานให้ฟังได้เป็นอย่างอื่นให้ฟังคำของสามีโดยการสาบาน และให้ภริยานั้นกลับเข้าบ้านโดยพลัน แต่ถ้าสามีให้การยอมรับภริยานั้นไม่ต้องกลับเข้าบ้านโดยพลัน **ข้อ ๑๐๓** ในกรณีที่เกิดอิดดะฮ์ในขณะกำลังจะออกเดินทางหรือออกเดินทางแล้ว เพื่อไปอยู่บ้านหลังใหม่ ไม่ว่าบ้านนั้นจะอยู่ในเมืองที่อยู่เดิมหรือไม่ และไม่ว่าจะไปตามคำสั่งของสามีหรือไม่ ถ้าสามารถทำได้ ให้ภริยานั้นกลับมาอยู่บ้านหลังเดิม แต่ถ้าเป็นกรณีที่เกิดอิดดะฮ์ในขณะเดินทางไปทำธุระต่างแดนโดยได้รับอนุญาตจากสามี ถ้าสามารถทำได้ให้ภริยานั้นเลือกว่าจะกลับบ้านหรือจะเดินทางต่อ ถ้าเลือกเดินทางต่อหลังเสร็จ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ธุระต้องรีบกลับโดยทันที ในกรณีที่ขณะเกิดอิดดะฮ์ ผู้อยู่ในระยะอิดดะฮ์ไม่ได้อยู่ในเคหสถานที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม โดยอาศัยอยู่ในสถานที่อื่น หรืออยู่ในขณะเดินทางไปอาศัยอยู่ในสถานที่อื่นตามคำสั่งหรือด้วยความยินยอมของสามีให้ผู้นั้นอาศัยอยู่ในสถานที่นั้นต่อไป โดยไม่ต้องกลับเข้าเคหสถานที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม แม้การยินยอมของสามีได้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้นั้นได้ถึงไปสถานที่นั้นแล้ว แต่ถ้าการไปอาศัยอยู่ในสถานที่อื่นเช่นว่านั้น ไม่ได้เป็นการทำตามคำสั่งหรือยังไม่ได้รับความยินยอมของสามี ให้ผู้นั้นกลับมาอาศัยอยู่ในเคหสถานที่เป็นที่อยู่อาศัยเดิม **<u>ข้อ ๑๐๔</u>** สามีมีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๘๒ นั้น ก็ต่อเมื่อภริยาเรียกร้องสิทธินั้น เมื่อภริยาเรียกร้องแล้วและล่วงเลยเวลาชำระแต่ไม่มีการชำระให้ถือว่าสามีเป็นหนี้ภริยาโดยปริยาย ในกรณีที่สามีไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูของภริยาหรือค่าอุปการะเลี้ยงดูของบุตรที่อยู่ภายใต้อำนาจเลี้ยงดูของภริยาให้แก่ภริยา ภริยามีสิทธิยึดถือเอาทรัพย์ของสามีมาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูของตนหรือของบุตรนั้นได้ ในกรณีที่สามีไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือไม่ชำระหนี้ที่เกิดจากการไม่ชำระนั้น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
และภริยาไม่สามารถยึดถือเอาทรัพย์ของสามีตามความในวรรคสองได้ ภริยามีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้สามีชำระได้ และถ้าสามีไม่สามารถชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูระดับผู้ยากจนในส่วนที่เป็นเรื่องเฉพาะตัวของภริยา หรือสามีไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลและไม่มีทรัพย์สินที่จะยึดเอามาชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้นที่ยังไม่กลายเป็นหนี้ได้ ภริยามีสิทธิฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) ได้ ในกรณีที่สามีตามความในวรรคสามมีทรัพย์สินตั้งอยู่ในระยะทางไม่เกินเก้าสิบหกกิโลเมตร ภริยาไม่มีสิทธิฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) **<u>ข้อ ๑๐๕</u>** กรณีต่อไปนี้ ถือเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสามีไม่มีทรัพย์ที่จะเอามาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาได้ (๑) กรณีที่สามีไม่มีทรัพย์อื่นนอกจากทรัพย์ที่อยู่ในสถานที่ห่างไกลไปจากถิ่นที่อยู่ประจำของภริยาเกินเก้าสิบหกกิโลเมตร ถ้าอยู่ใกล้กว่านั้นศาลต้องสั่งให้สามีไปนำมามอบให้แก่ภริยา เพื่อเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยเร็ว (๒) การผัดผ่อนการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้เป็นระยะเวลานานเท่ากับเวลาที่ต้องใช้ในการนำทรัพย์ที่อยู่ไกลเกินเก้าสิบหกกิโลเมตรมามอบให้แก่ภริยา	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๑๐๖ กรณีสามีค้างชำระหนี้ตามความในข้อ ๑๐๔ ผู้สืบสันดานหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปคนใดคนหนึ่งของสามีมีสิทธิชำระหนี้แทนสามีได้ และให้ถือว่าเป็นการชำระหนี้แล้วโดยสมบูรณ์	
ข้อ ๑๐๗ ในกรณีที่สามียังไม่บรรลุศาสนภาวะหรือไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนก่อนสมรส แต่ภริยาไม่ว่าจะบรรลุศาสนภาวะแล้วหรือไม่ มีร่างกายเติบใหญ่จนสามารถร่วมประเวณีด้วยได้ ให้วลีของสามีจ่ายทรัพย์สินของตนเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นแทนสามี แต่ถ้าสามีไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนภายหลังการสมรส และสามีมีทรัพย์สินวลีนั้นมีสิทธิชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูจากทรัพย์สินของสามีได้	**มาตรา ๖๗** ในกรณีที่สามียังไม่บรรลุนิติภาวะหรือวิกลจริตก่อนสมรส แต่ภริยาบรรลุนิติภาวะ หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่มีร่างกายเติบใหญ่อาจรับการร่วมประเวณีได้ ให้วาลีอิกรับของสามีจ่ายทรัพย์สินของตนอุปการะเลี้ยงดูภริยาแทนสามี ถ้าสามีเพิ่งวิกลจริตภายหลังการสมรส และสามีมีทรัพย์สิน วาลีนั้นมีสิทธิจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูจากทรัพย์สินของสามีได้
ข้อ ๑๐๘ เมื่อใดภริยาเป็นนุชูซ สามีมีสิทธิเรียกสิ่งที่ยังไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่สามีได้ยกให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ภริยาไปแล้วคืนได้ สิ่งต่าง ๆ ที่สามีมอบให้ภริยาโดยมีเจตนาให้เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดู เมื่อภริยารับแล้วให้ถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของภริยา ยกเว้นผู้ช่วยเหลือหรือผู้ดูแลและเคหสถาน ภริยาตามความในวรรคแรกไม่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจนกว่าจะได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยา หรือพยายามจะปฏิบัติแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้เพราะสามีไม่ให้	**มาตรา ๖๖** ภริยามิได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยาตามมาตรา ๖๒ ภริยาไม่มีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูของสามีตามมาตรา ๖๓ สามีมีสิทธิเรียกคนใช้ซึ่งหาให้คืน ขับไล่ภริยาออกจากเคหะสถาน และเรียกสิ่งของต่าง ๆ คืนได้ เว้นแต่สามีได้ยกทรัพย์สินนั้นให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ภริยาแล้ว สำหรับเครื่องนุ่งห่มและเครื่องสำอางเมื่อสามีมอบให้ภริยาแล้ว ให้ถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของภริยา ภริยาคงขาดสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูนี้ตลอดไป จนกว่าจะได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยา

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
โอกาส หรือจนกว่าภริยาจะได้มอบตัวแก่สามีครั้งใหม่ ถ้าในขณะนั้นสามีและภริยายังอยู่ในสภาวะละทิ้งกัน เมื่อภริยาได้กลับมาเป็นภริยาที่ไม่เป็นนุชูซ ภริยาจะได้สิทธิในการรับค่าอุปการะเลี้ยงดูคืน ตั้งแต่เริ่มมีแสงอรุณของวันที่จะเริ่มขึ้นเป็นต้นไป ในกรณีของเครื่องบริโภคเคหสถานและสิ่งจำเป็นอื่น และของวันที่จะเริ่มขึ้นของช่วงหกเดือนต่อไปในกรณีของเครื่องอุปโภค เว้นแต่สามีได้สัมผัสโดยเสน่หา หรือเสพเมถุนในขณะใดขณะหนึ่ง ภริยามีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่ขณะนั้นเป็นต้นไป **<u>ข้อ ๑๐๙</u>** ถ้าภริยาของผู้สูญหายที่ศาลยังไม่สั่งว่าเป็นผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมาย ทำการสมรสกับชายอื่น การสมรสนั้นเป็นโมฆะ และถือว่าภริยานั้นเป็นนุชูซ จนกว่าจะเลิกอยู่กินฉันสามีภริยากับชายนั้น พ้นจากอิดดะฮ์ที่เกิดจากการร่วมประเวณีนิรโทษที่เกิดจากการสมรสที่เป็นโมฆะนั้น และได้กลับเข้าสู่การเป็นภริยาที่ดีของสามีอีกครั้ง อีกทั้งสามีได้รับรู้ถึงสิ่งเหล่านั้นแล้ว นอกจากภริยาเช่นว่านั้นจะไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูของสามีเดิมด้วยเหตุที่ภริยานั้นเป็นนุชูซแล้ว ภริยานั้นยังไม่มีสิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูของสามีใหม่ด้วย	หรือพยายามจะปฏิบัติ แต่มิสามารถปฏิบัติได้ เพราะสามีมิให้โอกาสหรือจนกว่าภริยาจะได้มอบตัวแก่สามีในกรณีที่สามีภริยาละทิ้งกันไป เมื่อภริยาได้ประกอบกรณียกิจเช่นว่านั้นแล้ว ภริยาได้สิทธิในอุปการะเลี้ยงดูคืน ตั้งแต่แสงอรุณเริ่มขึ้นเป็นต้นไป เว้นแต่สามีได้สัมผัสโดยเสน่หาหรือเสพเมถุนในขณะใด ภริยามีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่ขณะนั้นเป็นต้นไป

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
เนื่องจากทั้งสองไม่ได้เป็นสามีภริยากันตามกฎหมาย และสามีใหม่ไม่มีสิทธิเรียกคืนสิ่งที่ได้มอบให้ภริยานั้นไปแล้ว ยกเว้นสิ่งที่ได้ให้ไปตามคำสั่งศาล	
ข้อ ๑๑๐ ภริยาด่าสามีโดยบันดาลโทสะเป็นครั้งคราวไม่เป็นนุชูซ แต่สามีมีสิทธิลงโทษภริยา ตามความในข้อ ๙๓ วรรคสอง	**มาตรา ๖๘** ภริยาด่าสามี โดยบันดาลโทสะเป็นครั้งคราว ไม่เสียสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูของสามี แต่สามีมีสิทธิ (๑) ว่ากล่าวสั่งสอน หรือ (๒) ไม่อยู่ร่วม แต่ห้ามมิให้เว้นการพูดกับภริยาเกิน ๓ วัน หรือ (๓) โบยด้วยผ้าหรือมือตามสมควรเมื่อเห็นว่าอาจเกิดประโยชน์แต่ห้ามมิให้โบยที่หน้า หรือที่อวัยวะอื่น ซึ่งอาจเกิดอันตราย และห้ามมิให้โบยถึงฟกช้ำ
ข้อ ๑๑๑ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ค่าอุปการะเลี้ยงดูที่สามีจะต้องชำระอย่างไรและเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และสภาวการณ์ของท้องถิ่น	**มาตรา ๖๙** ปริมาณค่าโภชนาหาร ค่าพยัญชนาหาร และค่าเครื่องอุปโภคอันสามีจะพึงชำระโดยสถานใด เพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามความควรแก่พฤติการณ์และความเป็นไปแห่งท้องถิ่น
ข้อ ๑๑๒ การฟังว่าภริยามีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะถือได้ว่า ภริยานั้นมีความพร้อมในการที่จะให้สามีร่วมประเวณีด้วยได้ตามที่กฎหมายบัญญัตินั้น ให้ฟังคำของบุคคลหนึ่งบุคคลใดตามลำดับดังต่อไปนี้ (๑) สามี (๒) พยานที่อ้างคำพูดของสามี (๓) พยานที่ยืนยันว่าสภาพร่างกาย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
และพฤติกรรมของภริยา แสดงให้เห็นเป็นเช่นว่านั้น **<u>ข้อ ๑๑๓</u>** การฟังว่าภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์ ผ่านช่วงว่างระหว่างประจำเดือนมาแล้วจำนวนเท่าใด เพื่อกำหนดวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์นั้น ให้ฟังคำของภริยา เว้นแต่สามีคัดค้าน ให้ฟังคำภริยาโดยการสาบาน **<u>ข้อ ๑๑๔</u>** ในกรณีสามีจะเดินทางไกลไปจากภริยา ภริยามีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูของวันที่สามีไม่อยู่ไว้ก่อน และมีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งห้ามการเดินทางของสามีจนกว่าสามีจะชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้น หรือหย่าภริยานั้น **<u>ข้อ ๑๑๕</u>** ในกรณีที่สามีภริยาขัดแย้งกันในเรื่องของการมอบตัวตามความในข้อ ๙๐ ให้ฟังคำของสามีโดยการสาบาน แต่ถ้าเป็นเรื่องการเป็นนุชูซหรือเรื่องการชำระค่าอุปการะเลี้ยงภริยา ให้ฟังคำของภริยา เว้นแต่จะมีหลักฐานให้ฟังได้เป็นอย่างอื่น กรณีการขัดแย้งเรื่องการมอบตัวตามวรรคแรก ถ้าสามีไม่ยอมสาบานให้รับฟังคำของภริยาโดยการสาบาน	
<u>ข้อ ๑๑๖</u> เมื่อใดที่สามีก่อความเดือดร้อนแก่ภริยาโดยขัดต่อกฎหมายนี้ และภริยาได้ร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลแยกภริยาออกไปจากสามี ให้ศาลแยกภริยาไปอยู่ในที่ปลอดภัยและเหมาะสมโดยความ	**<u>มาตรา ๗๐</u>** เมื่อสามีก่อความเดือดร้อนแก่ภริยา เช่น ด่าโดยปราศจากเหตุผล จะกระทำชำเราทางเวจมรรคหรือโบยเกินสมควรกว่าเหตุ ภริยามีสิทธิร้องต่อศาลขอแยกอยู่ต่างหากจากสามี ให้ศาล

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ยินยอมของภริยา จนกว่าสามีจะร้องขอต่อศาลว่าตนต้องการจะอยู่ร่วมกับภริยาและรับรองว่าจะไม่ปฏิบัติเช่นนั้นอีกจนเป็นที่พอใจของศาล และศาลจะเรียกประกันจากสามีก็ได้	แยกภริยาไปอยู่กับบุคคลผู้เป็นอาดิลโดยความยินยอมของภริยา และบุคคลผู้เป็นอาดิลนั้น จนกว่าสามีจะร้องขอและรับรองเป็นที่พอใจของศาล ศาลจะเรียกประกันจากสามีก็ได้ ภริยามีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูของสามีตลอดเวลาที่ศาลสั่งให้อยู่กับบุคคลผู้เป็นอาดิลนั้น
<u>**ข้อ ๑๑๗**</u> ให้สามีผู้มีภริยาตั้งแต่สองคนขึ้นไป ปันเวรอยู่ร่วมกับภริยาเท่าเทียมกัน โดยค้างคืนกับแต่ละคนอย่างเสมอภาค เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากภริยาคนอื่น ๆ ในความเท่าเทียมตามความในวรรคแรกพึงให้รวมถึงความเท่าเทียมในเรื่องของความสุขทางเพศด้วย ในกรณีที่สามียังเป็นผู้เยาว์แต่มีความสามารถร่วมประเวณีได้ เป็นหน้าที่ของวลีที่จะช่วยจัดทำการปันเวรเช่นว่านั้นและจัดการให้สามีปฏิบัติตามการปันเวรนั้น ในกรณีที่สามียังเป็นผู้เยาว์ที่ยังเล็กซึ่งไม่มีความสามารถในการร่วมประเวณี วลีไม่ต้องจัดทำการปันเวรเช่นว่านั้นให้แก่สามีนั้น แต่ถ้าสามีนั้นได้ไปค้างคืนหรือวันกับภริยาบางส่วนแล้ว เป็นหน้าที่ของวลีที่จะจัดการให้สามีได้ไปค้างคืนหรือวันกับภริยาที่เหลือด้วยอย่างเท่าเทียมเสมอกัน	<u>**มาตรา ๗๑**</u> ให้สามีผู้มีภริยาตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ปันเวรอยู่ร่วมกับภริยาแต่ละคนโดยเสมอภาค

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ในกรณีที่สามีไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน และได้ไปค้างคืนหรือวันกับภริยาบางส่วนไปก่อนแล้ว และภริยาที่เหลือเรียกร้อง อีกทั้งการไปค้างคืนหรือวันเช่นว่านั้นไม่ก่อให้เกิดอันตรายใด ๆ เป็นหน้าที่ของวลีที่จะช่วยจัดการให้สามีปฏิบัติตามการปันเวรของตนเพื่อชดเชยให้ภริยาที่เหลือ แต่ถ้าภริยาส่วนที่เหลือนั้นไม่เรียกร้องให้สามีชดเชยให้ภริยาเหล่านั้นหลังจากหายจากการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนแล้ว เว้นแต่การได้มีเพศสัมพันธ์จะเป็นผลดีต่อการทำให้สามีหายจากการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ถ้าการได้มีเพศสัมพันธ์ของสามีจะเป็นผลเสียต่อการทำให้สามีนั้นหายจากการไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ห้ามไม่ให้วลีช่วยจัดทำการปันเวรเช่นว่านั้น และไม่ให้จัดการให้สามีปฏิบัติตามการปันเวรนั้นในทุกกรณี ในกรณีที่สามีเป็นผู้ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนชั่วครั้งชั่วคราว ชนิดเป็น ๆ หาย ๆ ให้สามีปันเวรเฉพาะวันที่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน โดยตัดวันที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนออกไป แต่ถ้าไม่ได้เป็นเช่นว่านั้น และในช่วงที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนสามีได้ปฏิบัติตามการปันเวรกับภริยาไปบางส่วน ต่อมาได้หายจากการ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนขณะที่เริ่มปฏิบัติตามการปันเวรกับภริยาที่เหลือ ให้สามีชดเชยให้แก่ภริยาเจ้าของเวรที่ตนได้ปฏิบัติในขณะไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนนั้น	
ข้อ ๑๑๘ ในการเริ่มต้นหมุนเวียนเวรด้วยเวรของภริยาคนใด ต้องได้รับความยินยอมจากภริยาคนอื่น ถ้าไม่อาจทำได้ให้ใช้การจับฉลากระหว่างภริยาแทน	**มาตรา ๗๒** กำหนดเวรอยู่ร่วมกับภริยานั้น ให้คำนวณเป็นคืนตั้งแต่พระอาทิตย์ตกจนพระอาทิตย์ขึ้น เว้นแต่สามีติดการอาชีพในเวลากลางคืน จึงให้คำนวณเป็นวันตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตก
ข้อ ๑๑๙ ในการกำหนดเวรอยู่ร่วมกับภริยานั้น ให้คำนวณเป็นคืนตั้งแต่พระอาทิตย์ตกจนพระอาทิตย์ขึ้น เว้นแต่สามีมีอาชีพที่ต้องทำงานในเวลากลางคืน ในกรณีเช่นว่านี้ให้คำนวณเป็นวันตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตก หรือสามีเป็นผู้เดินทางในกรณีเช่นว่านี้ให้คำนวณเป็นวันตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตก กรณีออกเดินทางในเวลากลางวัน เมื่อกำหนดเวรเป็นคืนหรือวัน ให้คำนวณส่วนที่เป็นกลางวันหรือที่เป็นกลางคืนท้ายเวร แล้วแต่กรณี เข้าในกำหนดเวรนั้นด้วย	
ข้อ ๑๒๐ ในการกำหนดเวรแต่ละเวรห้ามมิให้น้อยกว่าเวรละหนึ่งคืนหรือหนึ่งวันแล้วแต่กรณี และมิให้มากกว่าเวรละสามคืนหรือสามวันแล้วแต่กรณี เว้นแต่สามีและภริยาทุกคนตกลงที่จะกำหนดเวรให้น้อย	**มาตรา ๗๓** เมื่อกำหนดเวรเป็นคืนหรือวัน ให้คำนวณส่วนของกลางวันหรือกลางคืนท้ายเวรเข้าในกำหนดเวรนั้นด้วย แล้วแต่กรณี **มาตรา ๗๔** กำหนดเวรแต่ละเวร

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
หรือมากกว่านี้ และในการกำหนดเวรของภริยาคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนมากกว่าคนอื่น ๆ นั้น ต้องได้รับความยินยอมจากภริยาทุกคน	ห้ามมิให้น้อยกว่าเวรละ ๑ คืน ๑ วัน และมากกว่าเวรละ ๓ คืน ๓ วัน เว้นแต่ (๑) สามีและภริยาทุกฝ่ายตกลงกำหนดเวรน้อยหรือมากกว่ากำหนดในวรรคก่อนเวรของตน (๒) ภริยาฝ่ายหนึ่งยินยอม ให้กำหนดเวรของภริยาอีกฝ่ายหนึ่งมากกว่ากำหนดเวรของตน
แต่การกำหนดเวรตามความในวรรคแรกไม่ให้ใช้บังคับในกรณีที่สามีได้สมรสกับภริยาคนใหม่ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสมรสกับหญิง	แต่กำหนดเวรเช่นว่านี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สามีสมรสกับภริยาใหม่ ถ้าสมรสกับหญิง
(๑) พรหมจารี ภริยาใหม่มีสิทธิให้สามีอยู่ร่วมกับตนในเวรแรกได้เจ็ดคืนหรือเจ็ดวัน แล้วแต่กรณี โดยมิต้องชดเชยให้ภริยาที่เหลือในส่วนที่เกินมาจากเวรปกติ	ก. พรหมจารี สามีมีสิทธิอยู่ร่วมกับภริยาใหม่ได้ ๗ คืน ๗ วัน
(๒) ที่ไม่เป็นหญิงพรหมจารี ภริยาใหม่มีสิทธิให้สามีอยู่ร่วมกับตนในเวรแรกได้สามคืนหรือสามวัน แล้วแต่กรณี โดยมิต้องชดเชยให้ภริยาที่เหลือ หรือเจ็ดคืนหรือเจ็ดวัน แล้วแต่กรณี แต่ต้องชดเชยให้ภริยาที่เหลือในส่วนที่เกินมาจากเวรปกติ	ข. เสียพรหมจารีแล้ว สามีมีสิทธิอยู่ร่วมกับภริยาใหม่ได้ ๓ คืน ๓ วัน
<u>ข้อ ๑๒๑</u> ในขณะที่สามีอยู่ในเวรของภริยาคนใด ห้ามไม่ให้สามีเรียกภริยาคนอื่นมาค้างคืนร่วมกันกับสามีและภริยาเจ้าของเวรโดยไม่ได้รับความยินยอมจากสามีและ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ภริยานั้น ในการใช้เวรของสามี จะกระทำโดยการไปอยู่ที่บ้านของภริยาหรือเรียกภริยามาค้างที่บ้านหรือสถานที่ที่สามีอาศัยอยู่ก็ได้ เว้นแต่การเรียกมานั้นเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ภริยาไม่จำเป็นต้องปฏิบัติ	
<u>ข้อ ๑๒๒</u> ถ้าสามีอยู่ในเวรของภริยาคนใดคนหนึ่งเกินกำหนดเวรของภริยานั้นโดยปราศจากความจำเป็นที่ชัดเจน ให้สามีอยู่ในเวรของภริยาอื่นชดเชยจนครบกำหนดเวลาที่เกินนั้น และถ้าสามีไปหาภริยาคนใดคนหนึ่งนอกกำหนดเวรโดยปราศจากความจำเป็นที่ชัดเจน ให้สามีอยู่ในเวรของภริยาอื่นชดเชยช่วงระยะเวลาที่ไปหาภริยานั้นนอกกำหนดเวลา จนครบกำหนดเวลาเช่นว่านั้น เว้นแต่ภริยาเหล่านั้นได้สละสิทธิของตน ความในวรรคแรกไม่ให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ภริยาคนใดคนหนึ่งออกไปจากบ้านซึ่งเป็นเหตุให้สามีไม่อาจอยู่ร่วมค้างคืนด้วยได้	**<u>มาตรา ๗๕</u>** โดยปราศจากเหตุจำเป็นสามีอยู่ร่วมกับภริยาฝ่ายใดเกินกำหนดเวรหรือไปหาภริยาฝ่ายใดนอกกำหนดเวร ให้สามีอยู่ร่วมกับภริยาอีกฝ่ายหนึ่งชดเชยตามกำหนดเวลาที่เกินหรือที่ไปหาภริยานอกกำหนดเวลานั้น เว้นแต่ภริยาอีกฝ่ายหนึ่งสละสิทธิของตนเสีย แต่ความข้อนี้มิให้ใช้บังคับเมื่อภริยาอีกฝ่ายหนึ่งไปจากบ้านซึ่งสามีไม่มีโอกาสอยู่ร่วมได้
<u>ข้อ ๑๒๓</u> ภริยาที่เป็นนุชูซตามความในข้อ ๙๓ ไม่มีสิทธิในเวรอยู่ร่วมค้างคืนกับสามีตามกำหนดเวรแต่ละเวร จนกว่าเหตุแห่งนุชูซที่ทำให้สามีไม่ต้องอยู่ร่วมค้างคืนด้วยนั้นสิ้นสุดลง แต่ห้ามไม่ให้สามีงดเว้นการพูดกับภริยานั้นเกินสามวัน ตามความ	**<u>มาตรา ๗๖</u>** ภริยามิได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยาตามมาตรา ๖๒ สามีมีสิทธิไม่อยู่ร่วมกับภริยาตามกำหนดเวรแต่ละเวร จนกว่าเหตุมิต้องอยู่ร่วมนั้นสุดสิ้นลง แต่มิให้เว้นการพูดกับภริยาเกิน ๓ วัน

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ในข้อ ๙๓ วรรคสาม	
ข้อ ๑๒๔ สามีที่ประสงค์จะนำภริยาคนใดคนหนึ่งร่วมเดินทางไกลไปกับสามีและการเดินทางไปนั้นไม่ใช่เพื่อกิจธุระของภริยานั้น จะต้องได้รับความยินยอมจากภริยาอื่น ในกรณีที่สามีประสงค์จะนำภริยาคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวร่วมเดินทางไกลไปกับสามี และภริยาหลายคนประสงค์ที่จะร่วมเดินทางไกลไปกับสามีดั่งเช่นว่านั้น ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ให้ใช้การจับฉลากระหว่างผู้ที่ประสงค์จะไปนั้น ถ้าในระหว่างเดินทางหรือระหว่างพักการเดินทาง สามีไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับภริยาผู้ร่วมเดินทาง ไม่ให้ คำนวณช่วงเวลานั้นเข้าในกำหนดเวรของภริยานั้น เมื่อสามีกลับบ้านแล้ว ให้อยู่ร่วมกับภริยาฝ่ายที่ไม่ได้ไปด้วย เพื่อชดเชยตามกำหนดเวลาที่อยู่ร่วมกับภริยาผู้ไปด้วย เว้นแต่ภริยาฝ่ายผู้ไม่ได้ไปด้วยสละสิทธิของตน ถ้าภริยาฝ่ายผู้ไม่ได้ไปด้วยมีตั้งแต่สองคนขึ้นไป ไม่สามารถตกลงกำหนดเวรชดเชยในเรื่องก่อนหลังได้ ให้ใช้การจับฉลากระหว่างภริยาฝ่ายนั้น	**มาตรา ๗๗** สามีผู้มีภริยาหลายคนประสงค์จะนำภริยาคนใดไปทางไกล และการไปมิใช่กิจจำเป็นของภริยานั้น ต้องได้รับความยินยอมจากภริยาทุกฝ่าย ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ให้จับสลาก ระหว่างเดินทาง หรือระหว่างพัก แต่สามีมิได้อยู่ร่วมกับภริยาด้วย มิให้คำนวณกำหนดเวร ให้คำนวณกำหนดเวรขณะหยุดพักและสามีอยู่ร่วมกับภริยาด้วย เมื่อสามีกลับบ้านแล้ว ให้อยู่ร่วมกับภริยาฝ่ายที่มิได้ไปด้วยชดเชยตามกำหนดเวลาที่อยู่ร่วมกับภริยาผู้ไปด้วย เว้นแต่ภริยาผู้มิได้ไปสละสิทธิของตนเสีย ถ้าภริยาผู้มิได้ไปมีตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป มิสามารถตกลงกำหนดเวรได้ให้จับสลาก
ข้อ ๑๒๕ ในกรณีที่สามีสมรสกับภริยาหลายคนในวันเดียวกัน ให้กำหนดเวรก่อนและหลังตามลำดับที่ได้สมรส	**มาตรา ๗๘** สามีสมรสกับภริยาหลายคนในวันเดียวกัน ให้กำหนดเวรก่อนและหลังตามลำดับที่ได้สมรส ณ บ้าน

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ณ บ้านภริยาคนใดก่อนและหลัง ถ้าไม่ได้สมรสที่บ้านภริยา การกำหนดเวรต้องได้รับความยินยอมจากภริยาทุกคน ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ให้ใช้การจับฉลากระหว่างภริยา **ข้อ ๑๒๖** ถ้าสามีละเมิดสิทธิภริยาตามข้อ ๑๑๗ และข้อ ๑๑๘ ให้สามีขอขมาโทษต่อภริยาผู้ถูกสามีละเมิดสิทธิ นั้น **ข้อ ๑๒๗** ในระหว่างสามีภริยาให้ถือว่าทั้งสองฝ่ายมีความเกี่ยวพันในเรื่องทรัพย์สินต่อกันดุจบุคคลภายนอก **ข้อ ๑๒๘** ทรัพย์สินของสามีและภริยานั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเภท ดังนี้ (๑) ทรัพย์สินรวม ซึ่งแบ่งได้เป็นสองชนิด คือ (ก) สินสมรส (ข) สินส่วนกลาง (๒) ทรัพย์สินส่วนตน ซึ่งแบ่งได้เป็นสามชนิด คือ (ก) สินเดิม (ข) สินส่วนตัว (ค) สินส่วนบุคคล **ข้อ ๑๒๙** "ทรัพย์สินรวม" หมายความว่า ทรัพย์สินที่สามีและภริยาเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งทั้งสองมีสิทธิในทรัพย์สินประเภทนี้ตามสัดส่วนที่ตนเองเป็นเจ้าของในทรัพย์สินนั้น	ภริยาคนใดก่อนและหลัง ถ้ามิได้สมรสที่บ้านภริยา การกำหนดเวรต้องได้รับความยินยอมจากภริยาทุกฝ่าย ถ้ามิสามารถตกลงกันได้ ให้จับสลาก **มาตรา ๘๐** ถ้าสามีละเมิดสิทธิภริยาตามมาตรา ๗๗ และ ๗๘ ให้สามีขอขมาโทษต่อภริยาผู้ถูกสามีละเมิดสิทธินั้น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๑๓๐ ทรัพย์สินที่สามีและภริยาทำมาหาได้ร่วมกัน ให้ถือว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินรวม โดยทั้งสองมีสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเท่ากัน เว้นแต่ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ในกรณีเป็นที่สงสัยว่า ทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินรวมหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นทรัพย์สินรวม ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ว่าแต่ละฝ่ายมีสิทธิเป็นสัดส่วนเท่าใด ให้ถือว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินรวมนั้นเท่ากัน **ข้อ ๑๓๑** "สินสมรส" หมายความว่า ทรัพย์สินรวมของสามีและภริยาที่ได้มาในระหว่างการเป็นสามีภริยา **ข้อ ๑๓๒** ทรัพย์สินที่สามีและภริยาได้มาในระหว่างการเป็นสามีภริยากัน ย่อมเป็นทรัพย์สินรวมทั้งสองฝ่าย เว้นแต่ก่อนที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สินใด ๆ ภายหลังการสมรส ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้แสดงเจตนาไว้อย่างชัดเจน จนอีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจแล้วว่าสิ่งที่แต่ละฝ่ายจะได้มาในระหว่างการเป็นสามีภริยานั้นเป็นทรัพย์สินส่วนตนของแต่ละฝ่าย **ข้อ ๑๓๓** "สินส่วนกลาง" หมายความว่า ทรัพย์สินรวมของสามีและภริยาที่ไม่ใช่สินสมรส	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ข้อ ๑๓๔ "ทรัพย์สินส่วนตน" หมายความว่า ทรัพย์สินที่สามีหรือภริยาเป็นเจ้าของแต่เพียงฝ่ายเดียว **ข้อ ๑๓๕** "สินเดิม" หมายความว่า ทรัพย์สินที่เป็นทรัพย์สินส่วนตนของสามีหรือภริยาที่มีอยู่เดิมก่อนการสมรส และหมายความรวมถึงทรัพย์สินที่ได้มาด้วยเหตุแห่งสินเดิมนั้น หรือเหตุที่ได้มาเพราะฝ่ายสามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี ที่มีอยู่เดิมก่อนการสมรส เว้นแต่กรณีซึ่งมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งบ่งชี้ว่า ทรัพย์สินนั้นได้กลายเป็นทรัพย์สินรวมด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งแล้ว **ข้อ ๑๓๖** "สินส่วนตัว" หมายความว่า ทรัพย์สินที่เป็นของใช้ส่วนตัวของสามีหรือภริยา เว้นแต่ได้แปรเปลี่ยนสภาพไปเป็นทรัพย์สินอย่างอื่นแล้ว **ข้อ ๑๓๗** "สินส่วนบุคคล" หมายความว่า ทรัพย์สินส่วนตนของสามีหรือภริยาที่ไม่ได้เป็นสินเดิมหรือสินส่วนตัว **ข้อ ๑๓๘** ในกรณีที่สามีหรือภริยาเป็นเหตุทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียสิทธิบางส่วนหรือทั้งหมดของสิทธิของตนในทรัพย์สินรวมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ฝ่ายที่เป็นเหตุจะต้องเป็นผู้รับผิดในส่วนที่เสียไปนั้น **ข้อ ๑๓๙** การสมรสย่อมสิ้นสุดลงด้วยเหตุแห่งการตายของสามีหรือภริยา ด้วยเหตุแห่งการหย่าขาดจากกันของคู่สมรส	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
หรือด้วยเหตุแห่งการถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากันโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมาย โดยตรงหรือโดยอ้อม **ข้อ ๑๔๐** การหย่าขาดจากกันของคู่สมรสตามความในข้อ ๑๓๙ เกิดจาก (๑) การหย่าโดยความสมัครใจของสามีแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นหรือไม่เป็นเหตุมาจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (๒) การหย่าโดยมีสินจ้าง (๓) การหย่าโดยศาลที่กระทำแทนสามี ซึ่งเป็นการหย่าที่เป็นเหตุมาจากการทำอีละอ์ของสามี	
ข้อ ๑๔๑ "การถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากันโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายโดยตรง" ตามความในข้อ ๑๓๙ หมายความว่า การถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากันที่ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายที่อยู่ในรูปแบบของ (๑) การทำลิอาน (๒) การเสพเมถุนนิรโทษ (๓) การเป็นญาติกันด้วยเหตุแห่งการดื่มนม หรือ (๔) การออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามของสามีหรือภริยา ซึ่งทุกเหตุทำให้เกิดการทำลายนิติสัมพันธ์แห่งการสมรสของคู่สมรส	**มาตรา ๘๑** คู่สมรสขาดจากการสมรสได้ โดย (๑) สามี หรือภริยาตาย (๒) พิธีตอละ (๓) พิธีปาซะคฺ (๔) พิธีสาบาน หรือ (๕) ตัดรฺปาซะคฺ ก. กรณีเสพเมถุนนิรโทษ ข. กรณีดื่มน้ำนม หรือ ค. สามีหรือภริยาเป็นมูรตัด

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
แม้คู่สมรสไม่ได้มีเจตนาที่จะให้เป็นเช่นว่านั้น **<u>ข้อ ๑๔๒</u>** "การถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากันโดยเงื่อนไขแห่งกฎหมายโดยอ้อม" ตามความในข้อ ๑๓๙ หมายความว่า การถูกกำหนดให้ขาดจากการเป็นสามีภริยากัน ที่ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล แล้วแต่กรณี เมื่อได้มีการฟ้องต่อศาลและศาลได้สั่งหรือพิพากษาให้การสมรสสิ้นสุดลงโดยการเพิกถอนการสมรส คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลตามความในวรรคแรก จะกระทำขึ้นได้ก็โดยเหตุที่ได้มีการร้องขอของคู่สมรสหรือผู้เกี่ยวข้องอื่น หรือโดยการยกขึ้นมาพิจารณาเองโดยศาล การร้องขอของคู่สมรสหรือผู้เกี่ยวข้องอื่นและการยกขึ้นมาพิจารณาเองโดยศาลตามความในวรรคสองนั้น สามารถกระทำได้ไม่ว่าจะโดยการอ้างเหตุตามความในข้อ ๑๔๑ หรือการอ้างเหตุอื่นซึ่งมีอยู่ในกฎหมายนี้ และไม่ว่าจะโดยการอ้างเหตุที่มีอยู่ในขณะทำการสมรส หรือการอ้างเหตุที่เกิดหลังการสมรส แต่ถ้าเป็นกรณีที่คู่สมรสร้องขอโดยการอ้างเหตุที่มีอยู่ในขณะทำการสมรส ผู้ร้องขอจะต้องไม่ทราบถึงการมีเหตุนั้น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมาก่อน และถ้าเป็นกรณีที่คู่สมรสร้องขอโดยการอ้างเหตุที่เกิดขึ้นมาหลังการสมรส ผู้ร้องขอจะต้องไม่เคยแสดงเจตนาว่าตนเองยอมรับสภาพการณ์เช่นนั้นของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมาก่อน **ข้อ ๑๔๓** การสิ้นสุดการสมรสใดสามีเป็นผู้กระทำการในขั้นสุดท้าย ให้ถือว่าการสิ้นสุดการสมรสนั้นเป็นการหย่า และการสิ้นสุดการสมรสใด ผู้กระทำการในขั้นสุดท้ายไม่ได้เป็นสามี ให้ถือว่าการสิ้นสุดการสมรสนั้นเป็นการเพิกถอนการสมรส	
ข้อ ๑๔๔ การเสพเมถุนนิรโทษตามความในข้อ ๑๔๑ (๒) อาจเกิดจาก (๑) สามีเสพเมถุนนิรโทษกับมารดาหรือหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของภริยา (๒) สามีเสพเมถุนนิรโทษกับบุตรหญิงหรือหญิงผู้สืบสันดานของภริยาแต่เพียงฝ่ายเดียว (๓) บุตรชายของสามีแต่เพียงฝ่ายเดียวเสพเมถุนนิรโทษกับภริยา หรือ (๔) บิดาหรือชายที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของสามีเสพเมถุนนิรโทษกับภริยา **ข้อ ๑๔๕** ให้การขาดจากการเป็นสามีภริยากันด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๔ เป็นการขาดจากการเป็นสามีภริยากันที่	**มาตรา ๘๑** คู่สมรสขาดจากการสมรสได้ โดย (๕) ตัดรุปาซะคฺ ก. กรณีเสพเมถุนนิรโทษ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ไม่อาจกลับมาเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต **ข้อ ๑๔๖** การเป็นญาติกันด้วยเหตุแห่งการดื่มนมตามความในข้อ ๑๔๑ (๓) อาจเกิดจากภริยาในขณะอายุไม่เกินสองปีบริบูรณ์ดื่มน้ำนมตามความในข้อ ๔๘ วรรคสาม ของ (๑) บุคคลที่บุตรหญิงของบุคคลนั้นเป็นญาติที่ห้ามมิให้สามีสมรสด้วย ซึ่งภริยาจะขาดจากการสมรสของสามีโดยที่ไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต (๒) ภริยาอีกคนหนึ่ง ซึ่งภริยาทั้งสองคนจะขาดจากการสมรสของสามีในเวลาเดียวกันและเป็นการขาดจากการสมรสที่สามีภริยาไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต ถ้าสามีเป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม และแม้สามีไม่ได้เป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนม แต่ภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว แต่ถ้าสามีไม่ได้เป็นต้นเหตุให้เกิดน้ำนมและภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มก็ยังไม่ได้ร่วมประเวณีกับสามี ภริยาที่เป็นผู้ให้ดื่มเท่านั้นที่ไม่อาจเป็นสามีภริยากับสามีได้อีกจนตลอดชีวิต (๓) มารดาของภริยาอีกคนหนึ่ง ซึ่งภริยาทั้งสองคนจะขาดจากการสมรสของสามีในเวลาเดียวกัน แต่สามีก็ยังสามารถที่จะเลือกสมรสกับภริยาคนใดคนหนึ่งใหม่ได้	 **มาตรา ๘๑** คู่สมรสขาดจากการสมรสได้ โดย (๕) ตัดรฺปาซะคฺ ข. กรณีดื่มน้ำนม หรือ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๔) บุตรหญิงของภริยาอีกคนหนึ่งที่ยังไม่ได้ร่วมประเวณีกับสามี ซึ่งภริยาทั้งสองคนจะขาดจากการสมรสของสามีในเวลาเดียวกัน โดยภริยาที่เป็นมารดาของผู้ให้ดื่มกับสามีไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิต และถ้าภริยาที่เป็นมารดาของผู้ให้ดื่มได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว ภริยาที่เป็นผู้ดื่มกับสามีไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดชีวิตเช่นเดียวกัน	
<u>ข้อ ๑๔๗</u> ถ้าสามีภริยาที่ขาดจากการเป็นสามีภริยากันด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๑ (๔) เป็นสามีภริยาที่เคยเสพเมถุนกันแล้ว ทั้งสองจะคืนกลับเป็นสามีภริยากันอีก โดยสามีมิต้องกระทำการคืนดีหรือสมรสใหม่ ในทันทีที่ฝ่ายซึ่งได้ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามไปแล้วนั้น ได้กลับเข้าสู่การเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามภายในระยะอิดดะฮ์ แต่ถ้าสามีภริยานั้นเป็นสามีภริยาที่ไม่เคยเสพเมถุนกันมาก่อน หรือการเข้าสู่การเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามความในวรรคแรกเป็นการเข้าสู่การเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามในช่วงเวลาที่พ้นระยะอิดดะฮ์ไปแล้ว ให้การกลับคืนเป็นสามีภริยากันของสามีภริยานั้นกระทำได้ก็แต่โดยการสมรสใหม่	**<u>มาตรา ๘๑</u>** คู่สมรสขาดจากการสมรสได้ โดย (๕) ตัดรฺปาซะคฺ ค. สามีหรือภริยาเป็นมูรตัด

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
<u>ข้อ ๑๔๘</u> เหตุดังต่อไปนี้ ฝ่ายสามีหรือฝ่ายภริยาซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นภริยาหรือสามีแล้วแต่กรณี ใช้เป็นเหตุฟ้องหย่าได้ (๑) สามีหรือภริยามีความบกพร่องในด้านต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการสมรส หรือเป็นอันตรายต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (ก) ในทางร่างกาย อันได้แก่ ความพิการทางเพศ หรือความผิดปกติที่อวัยวะเพศจนทำให้มิอาจทำการร่วมประเวณีได้ตามปกติ หรือการป่วยด้วยโรคติดต่อร้ายแรง (ข) ในทางจิตใจหรือสติปัญญา อันได้แก่ การเป็นลมหมดสติ หรือการวิกลจริต ที่ไม่สามารถจะรักษาให้หายขาดได้ หรือแม้สามารถรักษาให้หายขาดได้แต่ก็ต้องใช้เวลานาน และไม่ว่าจะเป็นชนิดวิกลจริตเป็นครั้งคราว หรือชนิดวิกลจริตตลอดเวลา แม้เกิดขึ้นแล้วในขณะสมรส แต่ฝ่ายที่เสียหายไม่ทราบมาก่อน (ค) ในทางทรัพย์สิน อันได้แก่ การไม่มีความสามารถในการจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูระดับผู้ยากจน ในช่วงเวลาถัดไปจากวันฟ้องให้แก่ภริยา (๒) เหตุที่เกี่ยวกับการเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล อันได้แก่ ความไม่คู่ควรกันของสามีภริยาในขณะสมรส และความ	**<u>มาตรา ๑๑๑</u>** คดีฟ้องปาซะคุนั้น ถ้า (๑) สามี หรือภริยาวิกลจริต เป็นโรคผิวหนังด่างขาวเป็นส่วนมาก หรือเป็นโรคเรื้อน ก่อนหรือภายหลังสมรสก็ตาม อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องปาซะคุได้ (๒) สามีมีอวัยวะส่วนสืบพันธุ์เกินขนาดที่ภริยาจะรับการร่วมประเวณีได้ ภริยาฟ้องปาซะคุได้ (๓) สามีซึ่งบรรลุนิติภาวะและไม่วิกลจริตมีอวัยวะส่วนสืบพันธุ์พิการอย่างใดอย่างหนึ่งดั่งต่อไปนี้ ก. อ่อนแอ หรือเป็นโรคไส้เลื่อนจนมิสามารถร่วมประเวณีได้ ภริยาฟ้องปาซะคุได้ ต่อเมื่อมิได้เคยร่วมประเวณีกับสามีภายในบังคับบทบัญญัติดั่งต่อไปนี้ ๑. เมื่อศาลฟังข้อเท็จจริงได้ตามฟ้องของภริยา ให้พิพากษาว่าอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีพิการ แต่จะกระทำพิธีปาซะคุให้ได้ต่อเมื่อภริยาอยู่ร่วมกับสามีตามเดิมอีก ๑ ปี หลังจากฟังคำพิพากษาศาลชั้นต้นแล้ว ๒. เมื่อได้อยู่ร่วมกับสามีครบ ๑ ปีแล้ว ภริยาขอให้ทำพิธีปาซะคุได้ทุกเมื่อ เว้นแต่ภายในกำหนดระยะเวลา ๑ ปี นับแต่วันอยู่ร่วมนั้น หรือหลังจาก ๑ ปี แต่ภริยายังมิได้ขอให้ทำพิธีปาซะคุ สามีได้ร่วม

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ไม่เหมาะสมระหว่างมะฮัดร์กับภริยา (๓) เหตุที่เกี่ยวกับการสูญสิ้นโอกาสที่จะใช้ชีวิตสมรสร่วมกันตามปกติ อันได้แก่ การไม่ยอมเข้ารับอิสลามของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การสูญหายไปโดยไม่ปรากฏว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตาย หรือการอยู่ห่างไกลจากถิ่นที่อยู่ประจำของสามี โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเหตุอื่น ๆ ที่เทียบได้กับเหตุเช่นว่านั้น (๔) เหตุที่เกี่ยวกับการที่สามีไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามโครงสร้างหลักของสัญญาสมรส อันได้แก่ การไม่มีความสามารถชำระมะฮัดร์ตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ก)ให้แก่ภริยา ในกรณีฟ้องหย่าด้วยเหตุตามความใน (๑) (ค) และ (๓) ภริยาเท่านั้นที่มีสิทธิฟ้อง **<u>ข้อ ๑๔๙</u>** ในการฟ้องหย่าด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๓) ศาลจะพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสด้วยเหตุสามีสูญหายได้ก็แต่เฉพาะกรณีที่สามีสูญหายไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ ในขณะที่ภริยาได้มอบตัวแก่สามีแล้ว และยังไม่ได้เป็นนุชูซเท่านั้น	ประเวณีกับภริยา ภริยาไม่มีสิทธิที่จะขอทำพิธีปาซะคฺ เพราะเหตุนี้ได้ต่อไป นอกจากจะได้ขาดจากการสมรสเพราะเหตุอื่นก่อนแล้วกลับคืนดีกันใหม่ ภริยาจึ่งฟ้องใหม่ได้ ถ้าภริยามิยินยอมอยู่ร่วมกับสามีก็ดี หรือสามีมิสามารถร่วมประเวณีเพราะเหตุภริยาป่วยหรือมิยินยอมก็ดี มิให้คำนวณระยะเวลาระหว่างนั้นเข้าในกำหนดระยะเวลา ๑ ปี ข. ขาดจนมิสามารถร่วมประเวณีได้ จะเป็นโดยภริยาแกล้งทำให้ขาดก็ดี ภริยาฟ้องปาซะคฺได้ แม้จะได้เคยร่วมประเวณีกับสามีแล้ว (๔) อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยามีเนื้อหรือกระดูกงอก หรือมดลูกเคลื่อน ปิดช่องคลอดจนมิสามารถร่วมประเวณีได้ สามีฟ้องปาซะคฺได้ เหตุที่จะฟ้องปาซะคฺตามมาตรานี้ ถ้าฝ่ายที่จะฟ้องร้องได้ทราบก่อนสมรส สิทธิที่จะฟ้องร้องนั้นย่อมระงับไป

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
<u>ข้อ ๑๕๐</u> "เป้าหมายสูงสุดของการสมรส" หมายความว่า จุดมุ่งหมายสูงสุดของผู้เข้าสู่การสมรส อันได้แก่ การเสพสุขทางเพศอันเป็นพื้นฐานของการดำรงเผ่าพันธุ์มนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยการร่วมประเวณีและการเล้าโลมทางเพศ	
<u>ข้อ ๑๕๑</u> ในการฟ้องหย่าด้วยเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) หรือ (๔) ศาลจะพิพากษาให้ถูกเพิกถอนการสมรสได้ ก็แต่เฉพาะกรณีดังต่อไปนี้ (๑) สามีไม่มีทรัพย์สินตามความในกรณีดังต่อไปนี้ และภริยาได้ร้องขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามี (ก) ในกรณีฟ้องหย่าด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๔) สามีไม่มีทรัพย์สินที่สามารถจะยึดมาชำระเป็นค่ามะฮัดร์ ซึ่งตกเป็นภาระหน้าที่ของสามีแล้วในวันฟ้อง ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่มะฮัดร์นั้นได้ถูกระบุในการทำการสมรสแล้ว หรือด้วยเหตุอื่น และเป็นมะฮัดร์ประเภทเป็นหน้าที่ของสามีโดยพลัน และในการสมรสนั้นสามีภริยายังไม่ได้ร่วมประเวณีกันโดยภริยาสมัครใจ และอีกทั้งภริยายังไม่ได้รับชำระบางส่วนของมะฮัดร์นั้น (ข) ในกรณีฟ้องหย่าด้วยเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) สามีไม่มีทรัพย์สินที่สามารถจะยึดมาชำระ	**<u>มาตรา ๑๑๕</u>** สามีไม่มีทรัพย์สินพอที่จะชำระ อีซีกาหฺเว็น หรือค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือมีทรัพย์สินแต่อยู่ห่างไกลหมดความสามารถที่ภริยาจะเอาชำระจากทรัพย์สินนั้นได้ ภริยาฟ้องปาซะคฺได้ภายในบังคับบทบัญญัติดั่งต่อไปนี้ (๑) สามีค้างชะระอีซีกาหฺเว็นตามความในมาตรา ๑๓๕ (๒) หรือสามีผิดนัดไม่ชำระคุณประโยชน์ซึ่งตกลงกันเป็นอีซีกาหฺเว็นแก่ภริยา ภริยาฟ้องปาซะคฺได้ต่อเมื่อมิได้เคยร่วมประเวณีกับสามีโดยความสมัครใจของภริยา (๒) สามีไม่อุปการะเลี้ยงดูภริยาเฉพาะด้วยโภชนาหาร เครื่องนุ่งห่ม หรือเคหะสถานตามความในมาตรา ๖๓ (๑) (๒) และ (๗) ก. สำหรับหนี้ที่ค้างชำระตั้งแต่ก่อนวันมีคำพิพากษาในคดีที่ภริยาฟ้องขอปาซะคฺนี้ ภริยามีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้นั้นแต่สถานเดียว จะขอให้ศาลทำพิธีปาซะคฺเพราะหนี้นั้นมิได้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยา ซึ่งตกเป็นภาระแก่สามีในวันถัดจากวันที่ศาลมีคำพิพากษาบังคับให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นรายวันและวันต่อ ๆ ไปได้ และเมื่อเวลาล่วงเลยไปครบสามวันสามคืนนับตั้งแต่วันที่ได้ฟังคำพิพากษาให้ชำระหรือวันที่ชำระครั้งหลังสุดของการชำระในช่วงเวลานับตั้งแต่วันที่ได้ฟังคำพิพากษาให้ชำระ แล้วแต่กรณี สามีก็ยังไม่ได้ชำระ (๒) สามีไม่มีความสามารถที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จะใช้เป็นมะฮัดร์หรือค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้นแก่ภริยา โดยวิธีการที่เหมาะสมและไม่ขัดต่อกฎหมาย และภริยาได้ร้องขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามี ในการฟ้องหย่าด้วยเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๔) นั้น หลังยื่นฟ้องต่อศาล ภริยาต้องยื่นความประสงค์หรือร้องขอให้ศาลทำการหย่าขาดตนจากสามีโดยพลัน มิฉะนั้นจะหมดสิทธิเรียกร้องให้หย่าด้วยเหตุดังกล่าว เว้นแต่ภริยามีเหตุจำเป็น	ข. ตั้งแต่วันมีคำพิพากษาบังคับให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยาต่อไปหลังจากพิพากษาเป็นอัตรารายวัน ถ้าสามีไม่ชำระหนี้นั้นครบ ๓ วัน นับแต่วันฟังคำพิพากษาเป็นต้นไป ภริยาจึ่งจะขอให้ศาลทำพิธีปาซะคุให้ได้ เว้นแต่ในระหว่าง ๓ วัน หรือก่อนทำพิธีปาซะคุ สามีหรือบิดาหรือปู่ของสามีในกรณีที่สามียังไม่บรรลุนิติภาวะ วิกลจริต หรือเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ แล้วแต่กรณี ได้ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยาตามอัตรารายวันแต่บางส่วน หรือเสร็จสิ้น ให้คำนวณวันที่สามีค้างชำระใหม่ ถ้าวันที่สามีค้างชำระมีจำนวนหรือครบกำหนด ๓ วัน แล้วแต่กรณี ภริยามีสิทธิขอให้ศาลทำพิธีปาซะคุได้ (๓) ถ้าสามีสูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ ไม่ปรากฏว่ามีชีวิตอยู่หรือตาย แต่ยังมิได้มีคำสั่งของศาลแสดงว่าสามีนั้นตาย หรือสามีอยู่ห่างไกล ภริยาฟ้องปาซะคุได้ ต่อเมื่อ ก. ภริยานั้นบรรลุนิติภาวะแล้ว ข. เป็นผู้บริสุทธิ์ ซื่อสัตย์สุจริต และเคารพต่อสามี ตามความในมาตรา ๖๒ (๒) ก. และ ค. มิสามารถเอาชำระหนี้ ตามความใน (๑) หรือ (๒) จากทรัพย์สินของสามีได้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
<u>ข้อ ๑๕๒</u> ในกรณีสามีไม่มีทรัพย์สินตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) ถ้าบิดา ปู่ หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชายชำระแทนสามี ในกรณีที่สามีเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่อยู่ในการปกครองของบุคคลเช่นว่านั้นให้ถือว่าสามีได้ชำระแล้ว **<u>ข้อ ๑๕๓</u>** ในการพิพากษาเพิกถอนการสมรสด้วยเหตุสามีไม่สามารถชำระมะฮัดร์ตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ก) ให้ศาลทำการพิพากษาโดยพลัน โดยมิต้องให้เวลาแก่สามีก่อนทำการพิพากษา **<u>ข้อ ๑๕๔</u>** ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งข้อ ๑๕๒ ถ้ามีบุคคลภายนอกชำระแทนสามีซึ่งไม่มีทรัพย์สินตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) หรือ (๔) โดยการบริจาคแก่ภริยาโดยตรง ภริยาไม่จำเป็นต้องรับและยังมีสิทธิที่จะฟ้องหย่าด้วยเหตุเช่นว่านั้นยกเว้นกรณีที่บุคคลภายนอกนั้นบริจาคให้สามีและสามีได้นำไปชำระแก่ภริยาในภายหลัง	(๔) ในกรณีที่สามีบรรลุนิติภาวะแล้วและไม่วิกลจริต สามีจะสูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่หรือไม่ก็ตาม ถ้าภริยายินยอมรับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในมาตรา ๖๓ (๑) (๒) และ (๗) จากบิดา หรือปู่ของสามีซึ่งชำระหนี้แทนสามี ภริยาฟ้องปาซะคุ์มิได้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>ข้อ ๑๕๕</u> ก่อนศาลพิพากษาเพิกถอนการสมรสด้วยเหตุสามีไม่สามารถชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามข้อ ๑๕๑ (๑) (ข) ศาลต้องให้เวลาสามีสามวันสามคืนก่อนทำการพิพากษา เว้นแต่กรณีที่สามีไม่อยู่ในเมืองนั้นหรือสถานที่ที่ถือได้ว่าเป็นเมืองนั้น ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ศาลเพิกถอนการสมรสของสามีได้โดยพลัน <u>ข้อ ๑๕๖</u> ในกรณีที่ภริยาอยู่ในช่วงเวลารอให้สามีชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๑๕๑ (๑) (ข) ในตอนกลางวัน ภริยามีสิทธิ (๑) ออกนอกบ้านไปแสวงหาค่าอุปการะเลี้ยงดูตนโดยมิต้องขออนุญาตจากสามี แม้ภริยาจะมีทรัพย์ของตนเอง หรือสามารถทำงานหาค่าอุปการะเลี้ยงดูตนภายในบ้านได้ก็ตาม แต่ต้องกลับเข้าอยู่ในบ้านในตอนกลางคืน (๒) ขัดขืนไม่ให้สามีเสพสุขทางเพศกับตนในตอนกลางวันของวันนั้น และยังมีสิทธิที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูของวันนั้นจากสามี โดยเป็นหนี้ที่สามีจะต้องชดใช้ให้ภริยา (๓) ขัดขืนไม่ให้สามีเสพสุขทางเพศกับตนในตอนกลางวันและกลางคืนของวันนั้น แต่ในกรณีเช่นว่านี้ภริยาไม่มีสิทธิที่จะได้รับค่าอุประเลี้ยงดูภริยาของวันนั้นจากสามี	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๑๕๗ คู่สมรสใดได้ถูกสั่งหรือพิพากษาให้สิ้นสุดการสมรส อันเนื่องจากเหตุตามความในข้อ ๑๔๘ (๑) และ (๒) ให้ถือว่าคู่สมรสนั้นสิ้นสุดการสมรสโดยการเพิกถอนการสมรส ซึ่งมีผลให้คู่สมรสนั้นสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก **ข้อ ๑๕๘** ในการเพิกถอนการสมรส ศาลอาจทำการพิพากษาเพิกถอนการสมรสให้แก่ภริยา หรืออนุญาตให้ภริยาทำการเพิกถอนการสมรสด้วยตัวเอง **ข้อ ๑๕๙** ภริยาที่มีสิทธิฟ้องหย่าสามีด้วยเหตุแห่งความบกพร่องในทางทรัพย์สินตามความข้อ ๑๔๘ (๑) (ค) และ (๔) จะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (๑) เป็นผู้มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนและบรรลุศาสนภาวะแล้ว (๒) ไม่เป็นนุชูซ **ข้อ ๑๖๐** ค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ตกเป็นภาระหน้าที่แก่สามีแล้ว และไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าภริยาไม่ติดใจเรียกร้องหรือไม่ต้องการ และสามียังไม่ได้ชำระแก่ภริยา ให้เป็นหนี้ที่สามีจะต้องชดใช้แก่ภริยาในทุกกรณี **ข้อ ๑๖๑** การสมรสอาจเป็นโมฆียะด้วยเหตุที่ (๑) การสมรสนั้นเป็นการสมรสที่ไม่มีความเหมาะสมกันระหว่างคู่สมรสชายกับคู่สมรสหญิง ทั้งยังใช้มะฮัดร์มีค่าน้อยกว่า	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ค่าของมะฮัดร์อันควรของคู่สมรสหญิง และไม่ได้กระทำโดยวลีอักร็อบหรือตัวแทน (๒) ฝ่ายชายหลอกลวงฝ่ายหญิง แม้จะมีความเหมาะสมระหว่างชายหญิงนั้น การสมรสที่เป็นโมฆียะตามความในวรรคแรกสามารถยกเลิกได้โดยวลีอักร็อบ **<u>ข้อ ๑๖๒</u>** กรณีที่สามีผู้ซึ่งไม่มีทรัพย์สินอื่นยกเว้นทรัพย์สินที่ฝากไว้หรือเก็บไว้ที่ภริยาได้สูญหายไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ ภริยาไม่มีสิทธิที่จะยึดถือเอาทรัพย์สินเช่นว่านั้นมาชดใช้หนี้ของสามีที่ยังค้างชำระแก่ภริยาโดยพลการ แต่ภริยามีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งให้ภริยาได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินเช่นว่านั้น เว้นแต่ว่าภริยามั่นใจว่าศาลจะอนุญาตให้ภริยาได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินเช่นว่านั้นเมื่อใดที่ได้มีการร้องขอต่อศาล **<u>ข้อ ๑๖๓</u>** การตกเป็นผู้ซึ่งไม่มีความสามารถจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาของสามีนั้น จำเป็นจะต้องมีพยาน **<u>ข้อ ๑๖๔</u>** ในการรับฟังว่าในวันฟ้องสามีไม่มีทรัพย์สินมากพอที่จะใช้เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาเป็นเวลาสามวันโดยนับตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไป จะต้องมีการยืนยันด้วยการสาบานของภริยา **<u>ข้อ ๑๖๕</u>** กรณีต่อไปนี้ถือเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสามีไม่มีทรัพย์สินที่จะเอา	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
มาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาได้ (๑) กรณีที่สามีไม่มีทรัพย์สินอื่นนอกจากทรัพย์สินที่อยู่ในสถานที่ห่างไกลไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ของภริยาเกินเก้าสิบหกกิโลเมตร ถ้าอยู่ใกล้กว่านั้นศาลต้องสั่งให้สามีไปนำมามอบให้แก่ภริยาเพื่อเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยเร็ว (๒) การผัดผ่อนการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้เป็นระยะเวลานานเท่ากับเวลาที่ต้องใช้ในการนำทรัพย์สินที่อยู่ไกลเกินเก้าสิบหกกิโลเมตรมามอบให้แก่ภริยา	
<u>ข้อ ๑๖๖</u> “การหย่า” หมายความว่า การคลายนิติสัมพันธ์การสมรสของสามีภริยาโดยการทำการหย่าตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ **<u>ข้อ ๑๖๗</u>** การหย่าเป็นสิ่งที่สามีพึงไม่กระทำต่อภริยา ยกเว้นกรณีต่อไปนี้ (๑) กรณีที่ผู้หย่าจำเป็นต้องหย่า (๒) กรณีที่ผู้หย่าพึงหย่า (๓) กรณีที่ผู้หย่าถูกห้ามไม่ให้หย่าเนื่องจากการหย่านั้นแม้จะมีผลตามกฎหมายแต่ก็เป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย (๔) กรณีที่ผู้ทำสามารถทำได้ตามกฎหมายหรือกฎหมายอนุญาตให้ผู้ทำกระทำได้ **<u>ข้อ ๑๖๘</u>** การหย่าในกรณีต่อไปนี้เป็นบิดอีย์	**<u>มาตรา ๘๒</u>** ตอละ คือ การคลายนิติสัมพันธ์สมรสของสามีอันขาดการสมรสจากภริยา โดยพิธีตอละ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๑) การหย่าภริยาที่ผ่านการร่วมเพศกับสามีมาแล้ว ในขณะที่ภริยานั้นมีประจำเดือนหรือนิฟาส หรือในขณะที่ภริยานั้นไม่มีประเดือน แต่ในช่วงเวลาระหว่างการหย่านั้นกับการมีประจำเดือนครั้งหลังสุดสามีภริยาได้ร่วมเพศกันแล้ว ยกเว้นกรณีการหย่าโดยมีสินจ้าง (๒) การหย่าภริยาคนหนึ่งคนใดที่ยังไม่ได้อยู่ร่วมกับสามีตามเวรที่ภริยานั้นได้รับตามสิทธิแห่งการปันเวรตามบทบัญญัติในลักษณะ ๒ หมวด ๒ ทั้งที่สิทธินั้นเกิดขึ้นแล้ว (๓) การหย่าภริยาในขณะที่สามีป่วยโดยสามีต้องการตัดภริยาออกจากกองมรดก การหย่าที่เป็นบิดอีย์นั้นแม้เป็นสิ่งต้องห้าม แต่ก็มีผลตามกฎหมาย **<u>ข้อ ๑๖๙</u>** สามีใดทำการหย่าภริยาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ให้สามีภริยานั้นขาดจากการเป็นสามีภริยากันตามกฎหมายหลังการหย่านั้นเสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์ การหย่าจะไม่สมบูรณ์ถ้าไม่มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (๑) ผู้หย่า (๒) ผู้ถูกหย่า (๓) การกล่าวหรือเขียนคำหย่า	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
<u>ข้อ ๑๗๐</u> ผู้หย่าต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (๑) มีสติสัมปชัญญะและไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ยกเว้นผู้เสพสุรายาเมาหรือสิ่งที่ทำให้เสียสติ โดยเจตนา โดยไม่มีเหตุจำเป็นที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยสมัครใจและย่อมเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้น (๒) ในขณะทำการหย่ามีเจตนาและสมัครใจที่จะทำ แม้ไม่มีเจตนาที่จะให้เป็นตามที่ได้กระทำ หรือจะให้เป็นสิ่งใด ๆ ก็ตาม หรือแม้มีเจตนาให้เป็นอย่างอื่น การทำการหย่าด้วยเหตุบันดาลโทสะ แม้ผู้ทำจะอ้างว่าไม่รู้สึกตัวในขณะกระทำด้วยเหตุแห่งการมีโทสะอย่างแรงให้ถือเสมือนการทำการหย่าของบุคคลปกติทั่วไป ในกรณีที่ผู้หย่าอ้างว่าตนทำการหย่าด้วยความไม่รู้สึกตัวด้วยเหตุมึนเมาอันเป็นผลมาจากการถูกบังคับให้เสพสิ่งมึนเมา ถ้ามีหลักฐานแวดล้อมประกอบให้รับฟังโดยการสาบานยืนยันข้อกล่าวอ้างของผู้หย่า แต่ถ้าไม่มีหลักฐานแวดล้อมประกอบ ให้รับฟังโดยการมีพยานยืนยันข้อกล่าวอ้างนั้น ในกรณีที่ถือว่าผู้หย่าไม่มีเจตนาหย่าแต่ถูกบังคับให้หย่า ในการบังคับเช่นว่านั้นจะต้องมีการข่มขู่ด้วยสิ่งที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ และผู้ถูกข่มขู่เชื่อว่าเป็นไปได้มาก	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ที่ผู้ข่มขู่จะทำตามที่ได้ข่มขู่เอาไว้ ทันทีที่ตนขัดขืน (๑) น่ากลัวหรือน่าอายสำหรับผู้ถูกข่มขู่นั้น ๆ (๒) ผู้ข่มขู่สามารถทำได้ (๓) ผู้ถูกขู่ไม่สามารถที่จะหลบเลี่ยงได้ (๔) ผิดกฎหมาย **<u>ข้อ ๑๗๑</u>** ในการกล่าวหรือเขียนคำหย่าตามความในข้อ ๑๖๔ (๓) อาจใช้คำหย่าประเภทมีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา หรือประเภทไม่มีทั้งเงื่อนไขและเงื่อนเวลา และอาจใช้คำหย่าประเภทชัดเจนหรือคำหย่าประเภทไม่ชัดเจนก็ได้ แต่ถ้าใช้คำหย่าประเภทไม่ชัดเจน ผู้ใช้จะต้องมีเจตนาในขณะใช้ว่าจะให้มีความหมายเป็นการหย่า "คำหย่าประเภทชัดเจน" หมายความว่า คำหย่าที่มีความหมายชัดเจนว่าหย่าเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีความหมายอื่นอีก "คำหย่าประเภทไม่ชัดเจน" หมายความว่า คำหย่าที่มีความหมายว่าหย่า และมีความหมายอื่นด้วย	
<u>ข้อ ๑๗๒</u> ผู้เป็นใบ้ ไม่ว่าจะเป็นมาแต่กำเนิดหรือไม่ สามารถทำการหย่าโดยแสดงอาณัติสัญญาณที่สามารถเข้าใจแทนคำพูดได้ แม้ว่าจะเป็นผู้ที่สามารถเขียนได้ด้วยก็ตาม ถ้าสิ่งที่ได้จากการแปลอาณัติสัญญาณ	**<u>มาตรา ๘๓</u>** ตอละจะสมบูรณ์ ต่อเมื่อสามีผู้มิได้เสียสติเพราะเสพสุรายาเมาโดยมิได้เจตนา ได้ (๓) แสดงอาณัติสัญญาณเป็นความหมายตอละ ถ้าเป็นใบ้ เมื่อ ก. ประชาชนทราบความหมายแห่ง

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
นั้น หมายถึงการหย่าอย่างชัดเจน ก็ให้ถือว่าเป็นการกล่าวคำหย่าที่จัดเจน แต่ถ้าสิ่งเช่นว่านั้นไม่เป็นที่ชัดเจนว่าหมายถึงการหย่าหรือไม่ ให้ถือว่าเป็นการกล่าวคำหย่าที่ไม่จัดเจน ซึ่งจำเป็นจะต้องประกอบด้วยเจตนาของผู้ทำ เจตนาของคนใบ้สามารถทราบได้โดยการเขียนหรือแสดงอาณัติสัญญาณอธิบายถึงการมีเจตนาหรือไม่ของตัวคนใบ้เองในภายหลัง **<u>ข้อ ๑๗๓</u>** ผู้ถูกหย่าจะต้องเป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรืออยู่ในระยะอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ของ ผู้หย่า	อาณัติสัญญาณนั้น มิจำต้องแสดงด้วยเจตนาตอละ ข. ผู้ที่ทราบความหมายแห่งอาณัติสัญญาณนั้นได้เฉพาะแต่ผู้ที่คุ้นเคยใกล้ชิดกับสามีใบ้นั้น ต้องแสดงด้วยเจตนาตอละ
<u>ข้อ ๑๗๔</u> การหย่าต่ออวัยวะหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายภริยา ให้มีผลเท่ากับการหย่าภริยา เว้นแต่อวัยวะหรือส่วนของร่างกายเช่นว่านั้นเป็นอวัยวะที่หลุดขาดจากภริยาแล้ว หรือส่วนของร่างกายที่เป็นสิ่งปฏิกูล ในกรณีกล่าวคำหย่าลับหลังภริยาต้องระบุนามภริยาที่ต้องการหย่าถ้ามีภริยาตั้งแต่สองคนขึ้นไป แต่ถ้ากล่าวต่อหน้าภริยาเพียงระบุสรรพนามภริยาก็ได้ ในกรณีทำการหย่าโดยการทำหนังสือหย่า ผู้หย่าต้องเขียนหรือพิมพ์ด้วยตนเอง แม้ไม่ได้ลงลายมือชื่อ ถ้าทำโดยเจตนาให้เป็นการหย่า ไม่จำต้องอ่านก็มีผลตามกฎหมาย	**<u>มาตรา ๘๓</u>** ตอละจะสมบูรณ์ ต่อเมื่อสามีผู้มิได้เสียสติเพราะเสพสุรายาเมาโดยมิได้เจตนา ได้ (๑) เปล่งวาจาตอละจากภริยาโดยตรงหรือโดยปริยายได้แก่อวัยวะหรือส่วนของร่างกายภริยา เช่น มือหรือโลหิต เว้นแต่อวัยวะหรือส่วนของร่างกายที่หลุดขาดจากภริยาแล้ว หรือส่วนของร่างกายที่ปฏิกูล เช่น อุจจาระถ้าเปล่งวาจาตอละ ก. ชัดแจ้ง และทราบความหมายขอคำตอละนั้น มิจำต้องเปล่งด้วยเจตนาตอละ ข. มิชัดแจ้ง เช่น เคลือบคลุม หรือแกล้งพูดไม่ชัด จำต้องเปล่งด้วยเจตนาตอละ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
	ค. ลับหลังภริยา ต้องระบุนามภริยาที่ตอละ ถ้าภริยามีตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ง. ต่อหน้าภริยา ระบุสรรพนามภริยาก็ได้ (๒) ทำหนังสือตอละ ต้องเขียนหรือพิมพ์ด้วยตนเอง แต่มิจำต้องลงลายมือชื่อ ถ้า ก. มีข้อความชัดแจ้งและทำโดยเจตนาตอละ มิจำต้องอ่านก็ใช้ได้ ข. มีข้อความชัดแจ้งแต่ทำโดยมิได้เจตนาตอละ หรือหนังสือนั้นมีข้อความมิชัดแจ้งจำต้องอ่านออกเสียงด้วยเจตนาตอละจึงจะใช้ได้ หรือ (๓) แสดงอาณัติสัญญาณเป็นความหมายตอละ ถ้าเป็นใบ้ เมื่อ ก. ประชาชนทราบความหมายแห่งอาณัติสัญญาณนั้น มิจำต้องแสดงด้วยเจตนาตอละ ข. ผู้ที่ทราบความหมายแห่งอาณัติสัญญาณนั้นได้เฉพาะแต่ผู้ที่คุ้นเคยใกล้ชิดกับสามีใบ้นั้น ต้องแสดงด้วยเจตนาตอละ
<u>ข้อ ๑๗๕</u> การหย่าเป็นเอกสิทธิของสามี สามีทรงสิทธิที่จะทำการหย่าได้ฝ่ายเดียว ไม่จำต้องได้รับความยินยอมจากภริยา และไม่ต้องกระทำต่อหน้าภริยา วลีที่มีสิทธิในการทำการสมรสแทนชายที่ยังไม่มีสิทธิทำการสมรสด้วยตัวเอง ไม่มีสิทธิทำการหย่าแทนชายนั้น	**<u>มาตรา ๘๔</u>** ตอละ เป็นเอกสิทธิ์ของสามี สามีทรงสิทธิที่จะตอละได้ฝ่ายเดียว มิจำต้องได้รับความยินยอมจากภริยา เว้นแต่สามีตอละเพราะได้รับสินจ้างจากภริยาโดยตรง

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>ข้อ ๑๗๖</u> สามีมีสิทธิหย่าภริยาแต่ละคนได้ไม่เกินคนละสามครั้งการหย่า ในทุกกรณี ในการอนุมานจำนวนแห่งการหย่า ถ้าสามีทำการหย่า (๑) โดยไม่ระบุจำนวนครั้งการหย่า ให้ถือเป็นหนึ่งครั้งการหย่า (๒) โดยการกล่าวหรือเขียนเพียงครั้งเดียว แต่ได้กำหนดจำนวนครั้งเอาไว้ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าได้กำหนดจำนวนครั้งการหย่าไว้อย่างชัดเจน ให้ถือตามจำนวนครั้งการหย่าที่สามีกำหนด เว้นแต่สามีกำหนด (ก) น้อยกว่าหนึ่งครั้งการหย่า ให้ถือเป็นหนึ่งครั้งการหย่า (ข) มากกว่าสามครั้งการหย่า ให้ถือเป็นสามครั้งการหย่า ในการหย่าที่กำหนดจำนวนครั้งการหย่าไว้อย่างชัดเจนแต่ได้ยกเว้นไว้จำนวนหนึ่ง ให้ถือตามจำนวนครั้งการหย่าที่เหลือจากการยกเว้นนั้น ถ้าการยกเว้นนั้นมีลักษณะการยกเว้นที่ถูกต้องดังต่อไปนี้ (ก) ถ้าเป็นการกล่าวยกเว้น ต้องเปล่งวาจาออกมา จนตัวผู้กล่าวเองได้ยิน และ (ข) มีความต่อเนื่องกับจำนวนที่ระบุไปก่อนหน้าพอสมควร	<u>มาตรา ๘๗</u> การอนุมานจำนวนแห่งตอละ (๑) สามีตอละแต่ละครั้ง ให้ถือเป็นครั้งละ ๑ ตอละ (๒) สามีตอละครั้งเดียว แต่ได้กำหนดจำนวนตอละโดยชัดแจ้ง ให้ถือเป็นจำนวนตอละที่สามีกำหนด เว้นแต่สามีกำหนด ก. น้อยกว่า ๑ ตอละ ให้ถือเป็น ๑ ตอละ ข. มากกว่า ๓ ตอละ ให้ถือเป็น ๓ ตอละ (๓) ถ้าสามีมิได้กำหนดจำนวนตอละโดยชัดแจ้ง แต่ใช้ถ้อยคำอันแปลความหมายได้ว่า สามีประสงค์จะกำหนดจำนวนตอละมากกว่า ๑ ตอละแล้ว ให้ถือเป็นจำนวนตอละตามที่แปลความหมายได้เช่นนั้นดุจกัน (๔) สามีกำหนดจำนวนตอละโดยอาศัยเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาใด เมื่อเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลานั้นสำเร็จ หรือถึงกำหนดเริ่มต้นหรือสุดสิ้น แล้วแต่กรณี ให้ถือเป็นจำนวนตอละตามที่สามีกำหนด แต่กรณีตาม (๓) และ (๔) นี้ ถ้าสามีมิได้เคยร่วมประเวณีกับภริยานั้น ให้ถือเป็น ๑ ตอละ (๕) สามีมอบสิทธิให้ภริยาเปล่งวาจาตอละตามมาตรา ๘๓ ให้ถือเป็นจำนวน

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
	ตอละตามที่สามีกำหนด เว้นแต่ในกรณีดั่งต่อไปนี้ให้ถือเป็น ๑ ตอละ เมื่อสามี ก. มิได้กำหนดจำนวนตอละ ถ้าเจตนาในจำนวนไม่ตรงกันหรือมิได้เจตนาในจำนวนทั้ง ๒ ฝ่าย หรีเจตนาในจำนวนแต่ฝ่ายเดียว หรือ ข. กำหนดจำนวนตอละ แต่คำตอละที่ภริยากล่าวระบุจำนวนมิตรงกับจำนวนที่สามีกำหนด (๖) สามีมอบสิทธิให้ตัวแทนตอละตามมาตรา ๘๔ ให้ถือเป็นจำนวนตอละตามที่สามีกำหนด ถ้า ก. สามีมิได้กำหนดจำนวนตอละหรือตัวแทนตอละต่ำกว่าจำนวนที่สามีกำหนด ให้ถือเป็น ๑ ตอละ ข. ตัวแทนตอละเกินจำนวนที่สามีกำหนด ให้ถือเป็นจำนวนตอละตามที่สามีกำหนด
ข้อ ๑๗๗ กรณีดังต่อไปนี้เป็นการหย่าหรือการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินเล็ก (๑) การหย่าที่ในระหว่างการสมรสสามีภริยาคู่หย่าไม่เคยร่วมเพศหรือเสพเมถุนกัน (๒) การหย่าโดยมีสินจ้าง (๓) การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการร่วมประเวณีนิรโทษ หรือเหตุอื่นที่เป็นเหตุแห่งผลของกฎหมาย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๔) การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการตาย (๕) การหย่าที่เกิดจากการทำการหย่าของสามีและพ้นระยะอิดดะฮ์แล้ว (๖) การสิ้นสุดการสมรสหรือการหย่าที่เกิดจากการฟ้องหย่า สามีภริยาคู่หย่าในการหย่าหรือการสิ้นสุดการสมรสตามความใน (๑) (๒) (๕) และ (๖) จะกลับคืนเข้าสู่การสมรสกันใหม่ได้ก็โดยการสมรสใหม่เท่านั้น	
<u>**ข้อ ๑๗๘**</u> การสิ้นสุดการสมรสที่เกิดจากการหย่าภริยาคนหนึ่งครบจำนวนสามครั้งในทุกกรณีเป็นการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอินใหญ่ สามีภริยาคู่หย่าในการสิ้นสุดการสมรสเช่นว่านี้ จะกลับคืนเข้าสู่การสมรสกันใหม่ได้ก็โดยการสมรสใหม่ ภายหลังที่ภริยานั้นได้สมรสกับชายอื่นร่วมประเวณีกับชายอื่นนั้นในระหว่างการสมรส สิ้นสุดการสมรสจากชายอื่นนั้น และผ่านพ้นระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการการสิ้นสุดการสมรสนั้น	<u>**มาตรา ๘๑**</u> ตอละตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้เท่านั้นเป็นบาเอ็นตอละนอกนั้นเป็นรอยาอีทั้งสิ้น (๑) สามีมิได้เคยเสพเมถุนกับภริยา (๒) สามีตอละโดยได้รับสินจ้างจากภริยา หรือบุคคลภายนอก ตามมาตรา๙๕ ถึง ๑๐๑ และ (๓) สามีตอละภริยาครบ ๓ ตอละ สามีจะสมรสกับภริยาคู่หย่าครบ ๓ ตอละเช่นว่านี้ได้ต่อเมื่อภริยาคู่หย่านั้นได้ประกอบพิธีสมรส และร่วมประเวณีกับชายอื่นซึ่งมีความใคร่พอสมควร และพ้นเขตอีดาฮฺของสามีใหม่แล้ว
<u>**ข้อ ๑๗๙**</u> การฟังได้ว่าภริยาได้ทำการสมรส หย่าและพ้นระยะอิดดะฮ์จากชายอื่นตามความในข้อ ๑๗๘ วรรคสองนั้น ต้องฟังจากคำยืนยันและคำสาบานของภริยา แม้จะ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ค้านกับคำให้การของชายอื่นนั้น สามีที่ได้สมรสใหม่กับภริยาตามความในข้อดังกล่าวมีสิทธิหย่าภริยานั้นได้อีกจำนวนสามครั้งการหย่า เสมือนกับการได้สมรสกับภริยานั้นเป็นครั้งแรก **ข้อ ๑๘๐** ในกรณีที่สามีปฏิเสธว่าไม่ได้กล่าวหรือเขียนคำหย่า การจะฟังได้ว่าสามีได้ทำการหย่าภริยาแล้วนั้น จำเป็นต้องฟังจาก (๑) การได้ยินคำกล่าวหย่าหรือเห็นข้อเขียนหย่าของสามี หรือ (๒) คำยืนยันของประจักษ์พยานที่เป็นเพศชายตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งได้ยินการกล่าวหรือเห็นการเขียนคำหย่า และเห็นตัวผู้หย่าในขณะกล่าวหรือเขียนคำหย่าแล้วแต่กรณี แม้พยานเช่นว่านั้นจะเป็นบุคคลในครอบครัวของภริยา แต่การเป็นพยานของบุคคลในครอบครัวเช่นว่านั้นจะต้องเป็นพยานแบบพยานอิสบะฮ์เท่านั้น **ข้อ ๑๘๑** สามีมีสิทธิหย่าภริยาที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์เพิ่มได้อีกโดยมิต้องรอให้พ้นระยะอิดดะฮ์เสียก่อน แต่เพิ่มได้ไม่เกินจำนวนครั้งการหย่าที่เหลือตามสิทธิ ถ้าเกินจำนวนเช่นว่านั้นให้ถือว่าเท่ากับจำนวนเช่นว่านั้น **ข้อ ๑๘๒** สามีใดถูกเพิกถอนการสมรสในการสมรสกับภริยาใด ถ้าสามีนั้น	 **มาตรา ๘๘** ในระวางตอละรอยาอี สามีมีสิทธิตอะละเพิ่มได้จนกว่าจะครบ ๓ ตอละ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ได้กลับเข้าสู่การสมรสของภริยานั้น จำนวนครั้งการหย่าที่สามีนั้นมีในการหย่าภริยานั้นยังคงอยู่เท่ากับที่มีในช่วงก่อนการเพิกถอนการสมรส **<u>ข้อ ๑๘๓</u>** สามีไม่มีสิทธิใด ๆ ในร่างกายของภริยาคู่หย่า เสมือนกับภริยาคู่หย่านั้นเป็นบุคคลภายนอก แม้จะเป็นการหย่าประเภทรีอจญอีย์ **<u>ข้อ ๑๘๔</u>** ในการทำการหย่าแต่ละครั้งนั้นแม้สามีมีสิทธิหย่าภริยาได้สามครั้งการหย่าก็ตาม แต่ในการทำการหย่าแต่ละครั้งนั้นพึงกระทำการหย่าเพียงหนึ่งครั้งการหย่า **<u>ข้อ ๑๘๕</u>** สามีมีสิทธิมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยา ให้แก่ภริยาไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้าหรืออยู่ห่างไกล เพื่อให้ภริยาทำการหย่าตัวเองได้ตามที่ใจต้องการ **<u>ข้อ ๑๘๖</u>** ถ้าสามีอนุญาตให้ภริยาหย่าตนเองซึ่งภริยาอยู่ต่อหน้า ถือเป็นการมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยา แต่ถ้าสามีอนุญาตหรือมอบอำนาจให้บุคคลภายนอกหย่าภริยาตน ให้ถือเป็นการตั้งตัวแทนเพื่อทำการหย่าภริยาตนแทนตน **<u>ข้อ ๑๘๗</u>** กรณีที่สามีตั้งตัวแทนเพื่อทำการหย่าภริยาตนแทนตน การหย่าจะเกิดขึ้นเมื่อตัวแทนทำการหย่าภริยา ไม่ว่าตัวแทนมีเจตนาหย่าแทนสามีหรือไม่	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>ข้อ ๑๘๘</u> ในกรณีที่สามีมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยาซึ่งอยู่ต่อหน้าเพื่อจะได้ทำการหย่าตัวเองได้ตามที่ใจภริยาต้องการ การมอบอำนาจแห่งการหย่านั้นจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ (๑) ไม่มีการกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา (๒) สามีและภริยาต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ แม้จะเป็นบุคคลปัญญาอ่อน (๓) มีการใช้คำมอบอำนาจที่ชัดแจ้งหรือที่ไม่ชัดแจ้งก็ได้ ในกรณีที่ใช้คำมอบอำนาจที่ชัดแจ้งจะมีผลตามกฎหมายโดยมิต้องมีเจตนาใด ๆ อีก แต่ถ้าใช้คำมอบอำนาจที่ไม่ชัดแจ้งจะมีผลตามกฎหมายก็ต่อเมื่อมีเจตนาว่าให้ภริยาเลือกเอาเองว่าจะหย่าหรือไม่ ในกรณีของการตอบรับของภริยาด้วยการทำการหย่าตัวเอง ถ้าใช้คำหย่าที่ชัดแจ้งจะมีผลตามกฎหมายโดยไม่ต้องมีเจตนาใด ๆ อีก แต่ถ้าใช้คำหย่าที่ไม่ชัดแจ้งจะมีผลตามกฎหมายก็ต่อเมื่อมีเจตนาว่าทำการหย่า ในกรณีที่สามีไม่ได้ระบุจำนวนครั้งการหย่าในคำมอบอำนาจแต่มีเจตนาว่าสามครั้งการหย่า และในการตอบรับของภริยาด้วยการทำการหย่าตัวเองของภริยาก็ไม่ได้ระบุจำนวนครั้งการหย่าแต่มี	<u>มาตรา ๙๓</u> ในกรณีสามีมอบสิทธิให้ภริยาตอละเป็นตอละต่อเมื่อภริยาตอละด้วยเจตนาโดยพลัน ในการนี้สามีไม่มีสิทธิตั้งแต่งตัวแทนให้กระทำได้ การมอบสิทธิและการตอละเช่นว่านี้แต่ละฝ่ายจะเลือกกระทำโดยวาจาหรือหนังสือก็ได้ สามีถอนการมอบสิทธิก่อนภริยาตอละได้ <u>มาตรา ๙๔</u> สามีจะตั้งแต่งตัวแทนตอละได้แต่เฉพาะในการตอละที่มิได้มีเงื่อนไข เงื่อนเวลา หรือทัณฑ์บน ถ้าสามีมอบสิทธิให้ตัวแทนเลือกตอละได้สุดแล้วแต่ใจของตัวแทน ตอละที่ตัวแทนกระทำไปจะเป็นตอละต่อเมื่อตัวแทนได้ตอละ โดยมิได้มีเงื่อนไข เงื่อนเวลา หรือทัณฑ์บน

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
เจตนาว่าสามครั้งการหย่า การหย่านั้นให้ถือว่าเป็นสามครั้งการหย่า (๔) ผู้รับมอบอำนาจแห่งการหย่าจะต้องทำการหย่าตนเองในช่วงเวลาที่ถัดจากการมอบอำนาจนั้น และก่อนที่ผู้มอบและผู้รับมอบจะแยกจากกัน แม้จะเป็นช่วงระยะเวลาที่ยาวนานก็ตาม แต่ถ้ามีพฤติการณ์ว่าภริยาไม่รับการมอบอำนาจนั้น การมอบอำนาจนั้นจะจบสิ้นลงทันที ในกรณีที่สามีมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่ภริยาซึ่งไม่ได้อยู่ต่อหน้าสามี หรือสามีมอบอำนาจแห่งการหย่าภริยาให้แก่บุคคลภายนอกตั้งภริยาเป็นตัวแทนเพื่อทำการหย่าตัวภริยาเองแทนตน หรือตั้งบุคคลภายนอกเป็นตัวแทนเพื่อทำการหย่าภริยาตนแทนตน แม้บุคคลนั้นจะเป็นใบ้ผู้รับมอบอำนาจแห่งการหย่าจะทำการหย่าเมื่อใดก็ได้ บุคคลภายนอกตามความในวรรคก่อนต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ **ข้อ ๑๘๔** ถ้าสามีมอบอำนาจแห่งการหย่าให้ภริยา เพื่อให้ภริยาหย่าตนเองได้ตามใจต้องการ โดยในการมอบนั้นได้เอาคำว่า “เมื่อใดที่คุณต้องการ” หรือ “ถ้าคุณต้องการ” ไว้ที่ต้นประโยค การมอบอำนาจแห่งการหย่านั้นไม่มีผลตามกฎหมาย แต่ถ้าเอาไว้ท้ายประโยค การมอบอำนาจแห่ง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
การหย่านั้นมีผลตามกฎหมาย ทั้งนี้ การหย่าจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อภริยาทำการหย่าโดยพลัน และเมื่อมอบไปแล้วสามีไม่มีสิทธิที่จะตั้งตัวแทนให้ทำการหย่าแทนตนได้อีก การมอบสิทธิและการทำการหย่าเช่นว่านั้น แต่ละฝ่ายจะเลือกกระทำโดยวาจาหรือหนังสือก็ได้ **ข้อ ๑๙๐** สามีที่มอบอำนาจแห่งการหย่าให้ภริยาหรือบุคคลภายนอก หรือตั้งบุคคลเหล่านั้นเป็นตัวแทนในการหย่า มีสิทธิยกเลิกการมอบอำนาจหรือการตั้งตัวแทนเช่นว่านั้น ก่อนภริยาหรือตัวแทนทำการหย่า	 **มาตรา ๙๒** นอกจากสามีตอละด้วยตนเอง ตอละนั้นย่อมสำเร็จได้ โดย (๑) สามีมอบสิทธิให้ภริยาตอละ (๒) สามีมอบสิทธิให้ตัวแทนตอละ (๓) สามีหรือตัวแทนของสามี ตอละโดยได้รับสินจ้างจากภริยา หรือบุคคลภายนอก แล้วแต่กรณี (๔) สามีผิดทัณฑ์บนตอละที่ให้ภริยาไว้ (๕) ภริยาละเมิดข้อกำหนดตอละที่สามีกำหนดไว้ (๖) เงื่อนไขตอละที่สามีกำหนดไว้สำเร็จแล้ว (๗) เงื่อนเวลาที่สามีกำหนดตอละไว้ถึงกำหนดเวลาเริ่มต้น หรือสุดสิ้น แล้วแต่กรณี หรือ (๘) เงื่อนไข และเงื่อนเวลาที่สามีกำหนดตอละไว้สำเร็จ หรือถึงกำหนดเวลาเริ่มต้น หรือสุดสิ้น แล้วแต่กรณี

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ข้อ ๑๙๑ การหย่านั้นย่อมสำเร็จได้ โดย (๑) การกล่าวหรือเขียนคำหย่าของสามีจบสิ้นลง ในกรณีที่สามีหย่าโดยใช้คำหย่าที่ไม่ได้มีการกำหนดทัณฑ์บนเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาไว้ในการหย่า (๒) สามีหรือตัวแทนของสามีทำการหย่าภริยาโดยในการหย่านั้นสามีได้รับสินจ้างจากภริยาหรือบุคคลภายนอก แล้วแต่กรณี (๓) สามีผิดทัณฑ์บนที่สามีได้ทำไว้ในการหย่าภริยา (๔) ข้อกำหนดที่สามีออกไว้ในการหย่าภริยาได้ถูกละเมิด (๕) เงื่อนไขที่สามีกำหนดให้เป็นเงื่อนไขในการหย่าภริยาได้สำเร็จเสร็จสิ้นแล้ว (๖) ถึงจุดเริ่มต้นหรือสิ้นสุด แล้วแต่กรณีของเงื่อนเวลาที่สามีกำหนดให้เป็นเงื่อนเวลาในการหย่าภริยา (๗) เงื่อนไขและเงื่อนเวลาที่สามีกำหนดไว้ให้เป็นเงื่อนไขและเงื่อนเวลาในการหย่าได้เสร็จสิ้นแล้ว หรือถึงจุดกำหนดแห่งเวลานั้นแล้ว แล้วแต่กรณี (๘) ภริยาทำการหย่าตัวเองหรือบุคคลภายนอกทำการหย่าภริยานั้น ในกรณีสามีมอบสิทธิแห่งการหย่าให้ภริยาทำการหย่าตัวเองหรือให้บุคคลภายนอกทำการหย่าภริยาตน หรือตั้งบุคคลเหล่านั้น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
เป็นตัวแทนในการหย่า แล้วแต่กรณี	
ข้อ ๑๙๒ สามีจะตั้งตัวแทนให้ทำการหย่าได้แต่เฉพาะในการการหย่าที่ไม่ได้มีเงื่อนไข เงื่อนเวลาหรือทัณฑ์บน	
ในกรณีที่สามีตั้งตัวแทนให้ทำการหย่าภริยาแทนตนตามความต้องการของตัวแทน ให้นำความในข้อ ๑๘๘ และข้อ ๑๘๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม	
ข้อ ๑๙๓ ในกรณีที่สามีได้ให้ทัณฑ์บนหรือวางข้อกำหนดใดไว้เป็นเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาในการหย่าภริยา โดยให้การหย่าขึ้นอยู่กับการผิดทัณฑ์บน หรือการละเมิดข้อกำหนดนั้น ถ้าสามีได้กำหนดให้การหย่าเกิดขึ้นเมื่อมีการผิดทัณฑ์บน	**มาตรา ๑๐๒** ในกรณีสามีให้ทัณฑ์บนใดเป็นเงื่อนไขตอละต่อภริยา ในเมื่อสามีผิดทัณฑ์บนนั้น ถ้าสามีกำหนดการผิดทัณฑ์บน
(๑) โดยพลัน การหย่าจะเกิดขึ้นเมื่อมีการผิดทัณฑ์บนนั้นโดยพลัน	(๑) โดยพลัน เป็นตอละเมื่อสามีผิดทัณฑ์บนนั้นโดยพลัน
(๒) ภายในระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งหรือตรงกับวันเวลาใดวันเวลาหนึ่ง การหย่าจะเกิดขึ้นเมื่อมีการผิดทัณฑ์บนนั้นภายในระยะเวลาหรือตรงกับวันเวลานั้น แล้วแต่กรณี	(๒) โดยบ่งระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาเป็นตอละเมื่อสามีผิดทัณฑ์บนนั้นภายในเวลา หรือตรงวันเวลานั้น แล้วแต่กรณี
(๓) ไม่ว่าจะเป็นเวลาใด การหย่าจะเกิดขึ้นในเวลาที่มีการผิดทัณฑ์บนนั้น ไม่ว่าจะเป็นเวลาใด	(๓) โดยมิได้บ่งระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาเมื่อสามีผิดทัณฑ์บนนั้นเมื่อใดเป็นตอละเมื่อนั้น
ถ้าการปฏิบัติตามข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาแห่งการหย่านั้น เป็นสิ่งซึ่งพ้นวิสัยของผู้ปฏิบัติที่จะปฏิบัติได้ก็ดี หรือขัดต่ออิสลามบัญญัติก็ดี การที่ผู้ปฏิบัติ	**มาตรา ๑๐๔** ถ้าเงื่อนไขที่สามีกำหนดในการตอละ เป็นการพ้นความสามารถของภริยาที่จะปฏิบัติได้ก็ดี เป็นการผิดศีลธรรม ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลานั้น หาทำให้การหย่านั้นเกิดขึ้นแต่อย่างใดไม่ หากข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาที่สามีกำหนดไว้ในการหย่า อยู่ในความสามารถของผู้ปฏิบัติที่จะปฏิบัติได้ แต่มีเหตุสุดวิสัยมาขัดขวาง ผู้ปฏิบัติจึงไม่สามารถปฏิบัติได้ การหย่านั้นก็ไม่ได้เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน แต่ถ้าการที่ผู้ปฏิบัติไม่สามารถปฏิบัติได้เกิดขึ้นโดยการกระทำของผู้ปฏิบัติเองก็ดี เกิดขึ้นโดยความประมาทหรือความนิ่งนอนใจของผู้ปฏิบัติด้วยการที่ผู้ปฏิบัติไม่ได้รีบปฏิบัติในขณะที่มีโอกาสที่จะปฏิบัติได้ก็ดี การไม่สามารถปฏิบัตินั้นหาทำให้การหย่าด้วยเหตุแห่งการไม่ปฏิบัตินั้นหมดสิ้นไปไม่	ประชาชน หรือขัดต่ออิสลามบัญญัติก็ดี การที่ภริยามิปฏิบัติตามเงื่อนไข หาทำให้ตอละนั้นเป็นผลไม่ หากเงื่อนไขที่สามีกำหนดในการตอละอยู่ในความสามารถของภริยาจะปฏิบัติได้ แต่มีเหตุสุดวิสัยมาขัดขวาง ภริยาจึงมิสามารถจะปฏิบัติได้ ตอละนั้นก็มิบังเกิดผลเช่นเดียวกัน แต่ถ้าการที่ภริยามิสามารถปฏิบัติเช่นนี้ เกิดขึ้นโดยการกระทำของภริยาเองก็ดี เกิดขึ้นโดยความประมาทหรือความนิ่งนอนใจของภริยา มิรีบปฏิบัติในเมื่อมีโอกาสจะปฏิบัติได้ก็ดี แม้การที่ภริยามิสามารถปฏิบัติจะเป็นโดยการกระทำของสามีเองก็ตาม ความมิสามารถปฏิบัตินั้นทำให้ตอละเสียผลไม่
<u>ข้อ ๑๙๔</u> ในกรณีที่สามีกำหนดเงื่อนไขใดเป็นเงื่อนไขในการหย่าภริยา ให้ถือว่าการหย่าเกิดขึ้นเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว ในกรณีที่สามีกำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าตนทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ตนหย่าขาดจากภริยา ถ้าต่อมาสามีได้ทำสิ่งนั้นโดยไม่มีเจตนาอันเนื่องจากหลงลืม หรือไม่รู้ถึงผลของการกระทำนั้นที่จะเกิดต่อการหย่า การหย่านั้นหาเกิดขึ้นไม่	**<u>มาตรา ๑๐๕</u>** ในกรณีสามีกำหนดเงื่อนไขใดเป็นตอละแก่ภริยา ให้ถือเป็นตอละเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว **<u>มาตรา ๑๐๖</u>** ในกรณีสามีกำหนดเงื่อนไขเงื่อนเวลาใดเป็นตอละแก่ภริยา ให้ถือเป็นตอละเมื่อถึงกำหนดเริ่มต้นหรือสุดสิ้นแห่งเงื่อนเวลานั้น แล้วแต่กรณี

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
<u>**ข้อ ๑๙๕**</u> ในกรณีที่สามีกำหนดเวลาใดหรือช่วงเวลาใดหรือเวลานับแต่เวลาใดเป็นเงื่อนเวลาในการหย่าภริยา ให้ถือว่าการหย่าเกิดขึ้นเมื่อถึงกำหนดเวลานั้น หรือเวลาสิ้นสุดของช่วงเวลานั้น หรือเริ่มต้นแห่งเวลานั้น แล้วแต่กรณี	<u>**มาตรา ๑๐๗**</u> ในกรณีสามีกำหนดเงื่อนไขและเงื่อนเวลาใดเป็นตอละแก่ภริยา ให้ถือเป็นตอละเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว หรือถึงกำหนดเริ่มต้นหรือสุดสิ้นแห่งเงื่อนเวลานั้น แล้วแต่กรณี
<u>**ข้อ ๑๙๖**</u> ในกรณีที่สามีได้ทำทัณฑ์บน ออกข้อกำหนดหรือกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา แล้วแต่กรณี เอาไว้ในการหย่าภริยา ตามความในข้อ ๑๙๓ ถึงข้อ ๑๙๕ (๑) สามีมีสิทธิทำทัณฑ์บน ออกข้อกำหนดหรือกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา แล้วแต่กรณี เอาไว้ในการหย่าแต่ลำพังฝ่ายเดียวโดยภริยาไม่ได้รู้เห็นด้วยก็ได้ (๒) สามีหรือภริยาไม่มีสิทธิเพิกถอน เปลี่ยนแปลง หรือระงับทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเช่นว่านั้น (๓) ถ้าการหย่าสำเร็จแล้ว เนื่องจาก (ก) ได้มีการเป็นไปตามทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเช่นว่านั้น ทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเช่นว่านั้นเป็นอันระงับไปไม่ผูกพันสามีภริยา แม้สามีภริยานั้นกลับคืนดีกันโดยเพียงการขอคืนดีก็ตาม (ข) เหตุอื่นและมิใช่เหตุแห่งการหย่าประเภทบาอิน ทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเช่นว่านั้นย่อมผูกพัน	<u>**มาตรา ๑๐๘**</u> ในกรณีที่สามีให้ทัณฑ์บน ออกข้อกำหนด กำหนดเงื่อนไข หรือกำหนดเงื่อนเวลา เป็นตอละ แล้วแต่กรณี ตามความในมาตรา ๑๐๒ ถึง ๑๐๗ (๑) สามีมีสิทธิให้ทัณฑ์บน ออกข้อกำหนด กำหนดเงื่อนไข หรือเงื่อนเวลาเพื่อตอละแต่ลำพังฝ่ายเดียวโดยภริยามิได้รู้เห็นด้วยก็ได้ (๒) สามีหรือภริยาไม่มีสิทธิเพิกถอนหรือระงับทัณฑ์บน หรือกำหนดตอละนั้น (๓) ถ้าตอละสำเร็จ โดย ก. เป็นไปตามทัณฑ์บนหรือกำหนดตอละนั้น ทัณฑ์บนหรือกำหนดตอละนั้นเป็นอันระงับไปมิผูกพันสามีภริยา ถ้าสามีกลับคืนดีกับภริยานั้นโดยพิธีรอเยาะ ข. เหตุอื่น และมิใช่ตอละบาเอ็น ทัณฑ์บน หรือกำหนดตอละนั้นย่อมผูกพันสามีหรือภริยาอยู่ตามเดิม ถ้าสามีกลับคืนดีกับภริยานั้นโดยพิธีรอเยาะ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
สามีหรือภริยาอยู่ตามเดิม ถ้าสามีภริยานั้นกลับคืนดีกันโดยเพียงการขอคืนดี	
ข้อ ๑๙๗ ในกรณีที่สามีสงสัยในจำนวนครั้งการหย่าว่ามากหรือน้อย ให้ถือว่าน้อย หรือไม่แน่ใจว่าได้ทำการหย่าไปแล้วหรือไม่ ให้ถือว่ายังไม่ได้ทำ	**มาตรา ๑๐๙** ในกรณีสามีสงสัยว่า (๑) จำนวนตอละมากหรือน้อย หรือ (๒) ตอละหรือไม่ ให้ถือว่าเป็นจำนวนตอละน้อย หรือมิได้ตอละ แล้วแต่กรณี
ข้อ ๑๙๘ "การคืนดี" หมายความว่า การนำภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์คืนกลับสู่ความสัมพันธ์ฉันสามีภริยาอีกครั้งหนึ่งโดยมิต้องทำการสมรสใหม่ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้	**มาตรา ๑๖๔** รอเยาะ คือ การกลับคืนผูกนิติสัมพันธ์สมรสของสามีในกรณีที่การขาดจากการสมรสเป็นรอยาอีโดยพิธีรอเยาะ
ข้อ ๑๙๙ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ สามีหรือตัวแทนมีสิทธิคืนดีกับภริยาได้ทุกเมื่อ และพึงมีพยานรู้เห็นถึงการคืนดีนั้นแม้การคืนดีนั้น จะเป็นเหตุให้มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ สามีต้องคืนดีกับภริยา กรณีการคืนดีนั้นทำให้ภริยาได้รับสิทธิของตนที่เสียไปคืนมา และสามีพึงคืนดีกับภริยา กรณีภริยาถูกหย่าโดยประเภทบิดอีย์ แต่พึงไม่คืนดี กรณีภริยานั้นถูกหย่าโดยการหย่าประเภทพึงกระทำ วลีของสามีที่ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนสามารถทำการคืนดีภริยาของสามีนั้นให้แก่สามี ในกรณีที่สามีจำเป็นต้องมีภริยาในทำนองเดียวกันกับกรณีทำการ	**มาตรา ๑๖๕** รอเยาะจะสมบูรณ์ต่อเมื่อ (๑) สามี ตัวแทนของสามี หรือบิดา หรือปู่ของสามี ถ้าสามีวิกลจริตภายหลังขาดการสมรสจากภริยา รอเยาะภายในกำหนดเขตอีดาฮฺตามมาตรา ๑๔๗ (๒) การทำหนังสือรอเยาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๘๓ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม (๓) การเปล่งวาจารอเยาะ ถ้า ก. กล่าวโดยชัดแจ้ง และทราบความหมายของคำรอเยาะนั้น มิจำต้องกล่าวด้วยเจตนารอเยาะ ข. กล่าวโดยมิชัดแจ้ง เช่น เคลือบคลุม หรือแกล้งพูดไม่ชัด จำต้องกล่าวด้วย

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
สมรสให้ผู้ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน **<u>ข้อ ๒๐๐</u>** การคืนดีจะสมบูรณ์ เมื่อมี (๑) ผู้ทำการคืนดี (๒) ผู้ถูกคืนดี (๓) การกล่าวหรือเขียนคำคืนดี **<u>ข้อ ๒๐๑</u>** ผู้ทำการคืนดี อันได้แก่ สามี ตัวแทนของสามี หรือวลีของสามี แล้วแต่กรณี จะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (๑) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ไม่เป็นผู้พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม และมีสติสัมปชัญญะ ยกเว้นผู้เสพสุรายาเมาหรือสิ่งที่ทำให้เสียสติโดยเจตนาและสมัครใจเสพ และย่อมเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้น (๒) ในขณะกล่าวหรือเขียนคำคืนดี มีเจตนาและสมัครใจที่จะกล่าว **<u>ข้อ ๒๐๒</u>** ผู้ถูกคืนดีจะต้องเป็นภริยาที่ยังอยู่ในอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ของผู้ทำการคืนดีหรือของสามี แล้วแต่กรณี มีความ	เจตนารอเยาะ (๔) รอเยาะโดยมิได้ประกอบด้วยเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา (๕) หญิงที่จะรอเยาะได้นั้น ต้องเป็นภริยาคู่หย่าของสามี (๖) รอเยาะลับหลังภริยาคู่หย่า ให้ระบุนามภริยาที่รอเยาะ ถ้าภริยาที่ขาดจากการสมรสตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป (๗) รอเยาะต่อหน้าภริยาคู่หย่า กล่าวแต่สรรพนามภริยาคู่หย่าก็ได้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ชัดเจนและแน่นอนและยังเป็นผู้ที่สามารถเป็นภริยาตามกฎหมายของผู้ทำการคืนดีได้ในขณะคืนดี **<u>ข้อ ๒๐๓</u>** "การกล่าวหรือเขียนคำคืนดี" ตามความในข้อ ๒๐๐ (๓) หมายความว่า การกล่าวที่ให้ความหมายว่าผู้กล่าวได้นำภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ร็อจญีอียะฮ์คืนกลับสู่การสมรสของตนอีกครั้งหนึ่งโดยไม่มีเงื่อนไขและเงื่อนเวลาและไม่ว่าจะเป็นคำที่ชัดเจนหรือไม่ ในกรณีที่เป็นคำที่ไม่ชัดเจน ผู้ใช้คำนั้นจะต้องมีเจตนาที่จะให้มีความหมายเช่นว่านั้น ทั้งนี้ ให้รวมถึงข้อความที่เขียนขึ้นแทนคำกล่าวในกรณีที่ไม่สามารถกล่าวได้ ในกรณีที่ผู้ทำการคืนดีเป็นใบ้ ให้นำความในข้อ ๑๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม **<u>ข้อ ๒๐๔</u>** สามีที่ได้คืนดีหรือสมรสใหม่กับภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ร็อจญีอียะฮ์ หรือสมรสใหม่กับภริยาคู่หย่าในการหย่าประเภทบาอินเล็ก มีสิทธิหย่าภริยานั้นได้อีกในจำนวนครั้งการหย่าเท่าที่ตนมีสิทธิในการหย่าภริยานั้นที่มีอยู่เดิม ถ้าทำการหย่าเกินจำนวนเช่นว่านั้นให้ถือเท่าจำนวนเช่นว่านั้น **<u>ข้อ ๒๐๕</u>** ในกรณีที่ผู้ทำการคืนดีกับผู้ถูกคืนดีขัดแย้งกันในเรื่องของวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ ให้รับฟังคำของผู้ถูกคืนดีโดย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
การสาบาน ถ้าอิดดะฮ์นั้นไม่ได้เป็นอิดดะฮ์ชนิดนับจำนวนวันและคำของผู้ถูกคืนดีนั้นมีความเป็นไปได้ แต่ถ้าอิดดะฮ์นั้นเป็นอิดดะฮ์ชนิดนับจำนวนวันหรือคำของผู้ถูกคืนดีนั้นไม่มีความเป็นไปได้ ให้รับฟังคำของผู้ทำการคืนดีโดยการสาบาน **<u>ข้อ ๒๐๖</u>** ในกรณีที่หลังจากสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ และผู้ถูกคืนดียังไม่ได้สมรสกับผู้ใด ผู้ทำการคืนดีได้อ้างว่าตนได้ทำการคืนดีแล้วก่อนวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ แต่ผู้ถูกคืนดีให้การว่าผู้ทำการคืนดีได้ทำการคืนดีหลังวันสิ้นสุดอิดดะฮ์ ทั้งที่ทั้งสองฝ่ายรับกันในเรื่องของวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ ให้รับฟังคำของผู้ถูกคืนดี ถ้าผู้คืนดีได้ทำการสาบานว่าตนไม่รู้ความจริงว่าผู้ทำการคืนดีได้ทำการคืนดีก่อนวันสิ้นสุดอิดดะฮ์ แต่ถ้าผู้ทำการคืนดีกับผู้ถูกคืนดีนั้นขัดแย้งกันในเรื่องของวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ทั้งที่ทั้งสองฝ่ายรับกันในเรื่องของวันคืนดี ให้รับฟังคำของผู้คืนดีโดยการสาบาน **<u>ข้อ ๒๐๗</u>** ในกรณีที่ผู้ทำการคืนดีอ้างว่าได้คืนดีก่อนวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์หนึ่งวัน แต่ผู้ถูกคืนดีบอกว่าผู้ทำการคืนดีได้ทำคืนดีหลังวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์หนึ่งวันโดยขัดแย้งกันในเรื่องของวันสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ ทั้งที่รับกันในเรื่องของวันทำการคืนดี ให้รับฟังคำของผู้ทำการคืนดี ถ้าผู้ทำ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
การคืนดีได้ทำการสาบานยืนยันข้ออ้างของตน **ข้อ ๒๐๘** การทำการคืนดีนั้นไม่อาจทำได้ด้วยการกระทำอื่น นอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ **ข้อ ๒๐๙** "อีละอ์" หมายความว่า การสาบานหรือบนบานต่ออัลเลาะฮ์หรือการวางเงื่อนไขของสามีที่มีผลให้สามีภริยาไม่อาจร่วมประเวณีกันเป็นระยะเวลามากกว่าสี่เดือน **ข้อ ๒๑๐** ห้ามมิให้สามีทำอีละอ์ภริยาตนหรือกระทำการใด ๆ ที่จะมีผลให้ไม่อาจร่วมประเวณีตามกฎหมายกับภริยาตนเพื่อที่จะให้ภริยานั้นได้รับความเดือดร้อนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย **ข้อ ๒๑๑** อีละอ์จะสมบูรณ์ เมื่อมี (๑) สามีซึ่งเป็นผู้สาบาน บนบานหรือวางเงื่อนไข แล้วแต่กรณี (๒) สิ่งที่ถูกสาบานต่อ สิ่งที่บนบานว่าจะทำหรือสิ่งที่เป็นเงื่อนไข แล้วแต่กรณี (๓) ภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย แม้จะเป็นภริยาที่ยังอยู่ในอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ของสามี (๔) คำอีละอ์ (๕) ช่วงระยะเวลาแห่งการไม่ร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยา (๖) สิ่งที่เป็นผลของการสาบาน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
บนบานหรือวางเงื่อนไข แล้วแต่กรณี **ข้อ ๒๑๒** สามีตามความในข้อ ๒๐๙ และข้อ ๒๑๑ (๑) ต้องเป็นผู้มีสิทธิและสามารถหย่าภริยาตามกฎหมายนี้ได้เท่านั้น **ข้อ ๒๑๓** สามีและภริยานั้นจะต้องเป็นผู้ที่สามารถร่วมประเวณีกันได้ทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย แม้ว่าความสามารถนั้นจะถูกเว้นวรรคไปบ้างก็ตาม **ข้อ ๒๑๔** สิ่งที่ถูกสาบานต่อตามความในข้อ ๒๑๑ (๒) นั้น จะต้องเป็นพระนามหรือคุณลักษณะของอัลเลาะฮ์เท่านั้น **ข้อ ๒๑๕** สิ่งที่บนบานว่าจะทำ ตามความในข้อ ๒๑๑ (๒) นั้น จะต้องเป็นการบังคับตนให้กระทำความดีตามบทบัญญัติที่ว่าด้วยการบนบานแห่งกฎหมายนี้ **ข้อ ๒๑๖** สิ่งที่เป็นผลของการสาบานบนบานหรือวางเงื่อนไขตามความในข้อ ๒๑๑ (๖) นั้น จะต้องเป็นสิ่งที่ทำให้สามีและภริยาไม่อาจร่วมประเวณีกันเป็นระยะเวลามากกว่าสี่เดือน **ข้อ ๒๑๗** "คำอีละอ์" หมายความว่า คำกล่าวที่ให้ความหมายว่า สามีได้กระทำอีละอ์ตามความในข้อ ๒๐๙ และให้นำความในข้อ ๑๗๑ วรรคแรก มาใช้บังคับโดยอนุโลม "คำอีละอ์ประเภทชัดเจน" หมายความว่า คำอีละอ์ที่มีการใช้คำที่มีความหมายชัดเจน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ว่า เป็นการทำอีละอ์เท่านั้น ไม่สามารถตีความเป็นอย่างอื่นได้ หรืออาจแปลความเป็นอย่างอื่นได้บ้างแต่ไม่นิยมใช้ กรณีสามีใช้คำที่อาจแปลความเป็นอย่างอื่นได้บ้าง แต่ไม่นิยมใช้ สามีนั้นไม่สามารถอ้างได้ว่าไม่เจตนาทำอีละอ์ "คำอีละอ์ประเภทไม่ชัดเจน" หมายความว่า คำอีละอ์ที่มีการใช้คำต่างไปจากวรรคก่อน **<u>ข้อ ๒๑๘</u>** ช่วงระยะเวลาแห่งการไม่ร่วมประเวณีของสามี ตามความในข้อ ๒๑๑ (๕) ต้องมากกว่าสี่เดือนในกรณีที่ไม่กำหนดระยะเวลา ให้ถือว่าตลอดไป **<u>ข้อ ๒๑๙</u>** ในช่วงเวลาสี่เดือนหลังจากการทำอีละอ์ ถ้าไม่มีการร่วมประเวณี หรือการสิ้นสุดการสมรสเกิดขึ้น ภริยามีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้สามีหยุดการกระทำตามที่กำหนดไว้ในการทำอีละอ์ โดยการร่วมประเวณีกับภริยาและชำระค่าปรับสาบานหรือทำการหย่า แต่ถ้าในขณะนั้นภริยาไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะรับการร่วมประเวณีตามกฎหมายได้ เนื่องจากมีอุปสรรคที่เกิดจากหลักกฎหมาย ให้ศาลสั่งให้สามีหย่าได้เพียงอย่างเดียว แต่ถ้าอุปสรรคนั้นเกิดจากธรรมชาติ เพียงการรับคำของสามี โดยการสาบานว่าจะร่วมประเวณีกับภริยาเมื่ออุปสรรคนั้นหมดสิ้น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ไปแล้ว ก็ถือเสมือนว่าสามีได้ร่วมประเวณีกับภริยาภายในเวลาแล้ว หรือถ้าในขณะนั้นสามีไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะรับการร่วมประเวณีตามกฎหมายได้ เนื่องจากมีอุปสรรคที่เกิดจากเหตุสุดวิสัย ภริยามีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งให้สามีหยุดการกระทำตามที่กำหนดไว้ในการทำอีละอ์ โดยการรับว่าจะร่วมประเวณีกับภริยาเมื่ออุปสรรคนั้นสิ้นสุดลง ถ้าสามีไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ศาลพิพากษาให้หย่าแทนสามีหนึ่งครั้งการหย่า ถ้าสามีร่วมประเวณีกับภริยาภายในระยะเวลาตามที่ระบุในการทำอีละอ์ ด้วยความสมัครใจของตัวเอง ก่อนหรือหลังศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าในการทำอีละอ์นั้นมีการสาบานเพียงอย่างเดียว สามีต้องชำระค่าปรับสาบานตามกฎหมายในฐานผิดคำสาบาน ถ้าในการทำอีละอ์นั้นทำด้วยการบนบานซึ่งมีการสาบานและการบังคับตนให้กระทำความดี สามีมีสิทธิเลือกที่จะชำระค่าปรับสาบานตามกฎหมาย หรือกระทำความดีตามที่ระบุในการทำอีละอ์นั้น และถ้าในการทำอีละอ์นั้นมีแต่เฉพาะการวางเงื่อนไข ผลของการร่วมประเวณีของสามีนั้นถือว่าเป็นไปตามเงื่อนไขนั้นแล้ว ช่วงเวลาสี่เดือนตามข้อนี้ ให้เริ่มนับตั้งแต่วันทำอีละอ์ และให้สะดุดหยุดอยู่	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
เมื่อมีเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยาอันเกิดจากภริยาและไม่ใช่เหตุปกติประจำมากั้นกลาง และเมื่อเหตุนั้นสิ้นสุดให้นับต่อไป แต่กรณีที่มีการทำอีละอ์ ในช่วงที่ภริยาอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์จะไม่เริ่มนับจนกว่าจะมีการคืนดี ถ้าภายในช่วงเวลาสี่เดือนนั้นได้เกิดการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน อีละอ์นั้นก็จบสิ้นลงโดยปริยาย **<u>ข้อ ๒๒๐</u>** ในช่วงเวลาสี่เดือน หลังจากการทำอีละอ์ ถ้าไม่มีการสิ้นสุดการสมรสเกิดขึ้น แต่มีการร่วมประเวณีระหว่างสามีภริยานั้น ซึ่งเป็นการร่วมประเวณีที่ไม่มีผลตามหมวดนี้ของสามี ภริยาไม่มีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้สามีหยุดการกระทำตามที่กำหนดไว้ในการทำอีละอ์โดยการร่วมประเวณีกับภริยาหรือทำการหย่า และไม่ถือว่าเป็นการผิดคำสาบานและการอีละอ์ยังไม่จบสิ้นจนกว่าจะสิ้นสุดระยะเวลาที่ระบุในการทำอีละอ์ ภายหลังถ้ามีการร่วมประเวณีที่มีผลตามกฎหมายเกิดขึ้นก่อนจะสิ้นสุดระยะเวลาที่ระบุในการทำอีละอ์ให้ถือว่าเป็นการผิดคำสาบาน และการอีละอ์นั้นจบสิ้น **<u>ข้อ ๒๒๑</u>** “ค่าปรับสาบาน” หมายความว่า การบริจาคข้าวสารหรือเครื่องนุ่งห่มให้ผู้ขัดสนสิบคน ในกรณีของข้าวสารให้บริจาคให้คนละหนึ่งลิตร หากการบริจาคข้าวสาร	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
หรือเครื่องนุ่งห่มเช่นว่านั้นเป็นสิ่งที่เกินความสามารถของผู้จ่ายให้ถือศีลอดสามวันแทน **<u>ข้อ ๒๒๒</u>** “ซีฮาดร์” หมายความว่า การเปรียบภริยากับมารดาตนหรือหญิงที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกับตนมาตั้งแต่ต้น หรือกับส่วนใดส่วนหนึ่งของบุคคลเช่นว่านั้นในเชิงตัดความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างตนกับภริยาเสมือนตนกับมารดาตนหรือหญิงเช่นว่านั้น **<u>ข้อ ๒๒๓</u>** ห้ามไม่ให้สามีทำซีฮาดร์ภริยาตน สามีใดฝ่าฝืนโดยการตั้งใจทำซีฮาดร์และไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ระบุไว้ในขณะทำซึ่งซ่อนอยู่ในข้อความที่ใช้ในการทำซีฮาดร์นั้น ให้สามีนั้นได้รับโทษเป็นค่าปรับซีฮาดร์ **<u>ข้อ ๒๒๔</u>** หลังจากการทำซีฮาดร์ภริยา ห้ามมิให้ผู้ทำซีฮาดร์เสพสุขทางเพศกับร่างกายของภริยานั้น ในส่วนที่อยู่ระหว่างสะดือกับหัวเข่า ผู้ทำซีฮาดร์ใดฝ่าฝืนให้ถือว่าผู้ทำซีฮาดร์นั้นไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ระบุไว้ในขณะทำซีฮาดร์ **<u>ข้อ ๒๒๕</u>** หลังจากการทำซีฮาดร์ภริยา ผู้ทำซีฮาดร์ต้องทำการหย่าภริยานั้นโดยพลัน ผู้ทำซีฮาดร์ใดฝ่าฝืนให้ถือว่าผู้ทำซีฮาดร์นั้นไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ระบุไว้ในขณะทำซีฮาดร์	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ข้อ ๒๒๖ "โดยพลัน" ตามความในข้อ ๒๒๕ หมายความว่า โดยที่ช่วงเวลาระหว่างหลังการทำซีฮาดร์กับก่อนการหย่านั้นไม่นานมากพอที่จะกล่าวคำหย่าได้ **ข้อ ๒๒๗** "ค่าปรับซีฮาดร์" ตามความในข้อ ๒๒๓ หมายความว่า การถือศีลอดเป็นเวลาสองเดือนติดต่อกัน หากการถือศีลอดเช่นว่านั้นเป็นสิ่งเกินความสามารถให้บริจาคข้าวสารให้คนยากจนหรือ ขัดสนหกสิบคน คนละหนึ่งลิตรแทน **ข้อ ๒๒๘** ซีฮาดร์จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (๑) ผู้ทำซีฮาดร์ (๒) ผู้ถูกซีฮาดร์ (๓) คำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์ (๔) สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบด้วย **ข้อ ๒๒๙** ในกรณีของผู้ทำซีฮาดร์ ให้นำความในข้อ ๑๗๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม **ข้อ ๒๓๐** "คำกล่าวหรือข้อเขียนที่ใช้ในซีฮาดร์" หมายความว่า ข้อความที่ให้ความหมายว่า สามีได้กระทำซีฮาดร์ภริยาตามความในข้อ ๒๒๒ แล้ว และให้นำความในข้อ ๑๗๑ และข้อ ๑๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม **ข้อ ๒๓๑** ผู้ถูกซีฮาดร์จะต้องเป็นภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรืออยู่ใน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
อิดดะฮ์หรือจญีอียะฮ์ของผู้ทำซีฮาดร์เท่านั้น **<u>ข้อ ๒๓๒</u>** สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบด้วยนั้นจะต้องเป็นหญิงที่กฎหมายห้ามมิให้สมรสกับผู้ทำซีฮาดร์มาตั้งแต่ต้น หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของบุคคลเช่นว่านั้น **<u>ข้อ ๒๓๓</u>** "ลิอาน" หมายความว่า การปฏิญาณตนตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติไว้ในหมวดนี้ เพื่อเพิกถอนการสมรสด้วยเหตุภริยามีชู้ หรือเพื่อปฏิเสธความเป็นบิดาของเด็กที่ไม่ใช่บุตรของตน แล้วแต่กรณี โดยที่ผู้ปฏิญาณจะพ้นจากความผิดฐานกล่าวหาผู้อื่นว่าผิดประเวณี และให้รวมถึงการปฏิญาณตนตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติเพื่อปฏิเสธถึงการมีเหตุแห่งการขอเพิกถอนการสมรสเช่นว่านั้นของภริยาด้วย **<u>ข้อ ๒๓๔</u>** สามีใดเชื่อมั่นหรือค่อนข้างเชื่อมั่นและมีพยานแวดล้อมสนับสนุนว่าภริยาตนนั้นมีชู้ไม่ว่าจะมีพยานยืนยันหรือไม่และต้องการที่จะฟ้องหย่าภริยาด้วยอาศัยเหตุดังกล่าว สามีนั้นมีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลจัดให้ตนได้ทำลิอานและเพิกถอนการสมรสให้ตนหลังการทำลิอาน และตนก็จะได้ไม่มีความผิดฐานกล่าวหาผู้อื่นว่าผิดประเวณี "มีชู้" ตามความในวรรคแรกนั้นหมายความว่า ร่วมประเวณีกับชายที่ไม่ได้เป็นสามีตน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
<u>ข้อ ๒๓๕</u> ผู้ใดเชื่อมั่นว่าเด็กซึ่งเกิดจากภริยาตนไม่ใช่บุตรของตน และมีความเป็นไปได้ว่าเด็กนั้นจะเป็นบุตรหรือไม่ใช่บุตรของตน ไม่ว่าจะมีพยานยืนยันด้วยหรือไม่ ให้ผู้นั้นยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลจัดให้ผู้นั้นได้ทำลิอานปฏิเสธความเป็นบิดาของเด็กนั้น แม้ว่าเด็กนั้นจะตายไปแล้วหรือมารดาของเด็กนั้นขาดจากการสมรสของผู้นั้นไปแล้ว ทันทีที่มีความเชื่อมั่นตามความในวรรคแรก ให้ผู้นั้นยื่นฟ้องหรือแจ้งความประสงค์ว่าจะทำลิอานต่อศาลโดยพลัน ยกเว้นกรณีมีเหตุจำเป็น แต่ก็ต้องกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่แสดงให้เห็นได้ว่าผู้นั้นพยายามกระทำในสิ่งที่บ่งบอกว่ายังต้องการทำลิอาน มิฉะนั้นจะหมดสิทธิทำลิอาน **<u>ข้อ ๒๓๖</u>** ผู้ใดไม่มั่นใจว่าเด็กที่เกิดจากภริยาตนนั้นเป็นบุตรของตน แม้มีพยานแวดล้อมบ่งบอกว่าเด็กที่เกิดจากภริยาตนนั้นอาจจะไม่ได้เป็นบุตรของตน และไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนมายืนยันข้อเท็จจริง ห้ามมิให้ผู้นั้นยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลจัดให้ตนได้ทำลิอานปฏิเสธความเป็นบิดาของเด็กนั้น **<u>ข้อ ๒๓๗</u>** ภริยาใดถูกสามีทำลิอานหรือถูกกล่าวหาว่าผิดประเวณีหรือมีชู้มีสิทธิทำลิอานปฏิเสธข้อกล่าวหาเช่นว่านั้น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
เว้นแต่มีพยานยืนยันชัดเจนว่าเป็นจริงตามข้อกล่าวหา ในกรณีที่ข้อกล่าวหาเช่นว่านั้นไม่ตรงกับความเป็นจริง ภริยาต้องทำลิอานปฏิเสธข้อกล่าวหาเช่นว่านั้น **ข้อ ๒๓๘** ในการปฏิญาณตนของสามีตามความในข้อ ๒๓๗ ให้ผู้ปฏิญาณตนกล่าวประโยคต่อไปนี้สี่ครั้ง คือ "ฉันขอปฏิญาณตนต่ออัลเลาะฮ์ว่า การที่ฉันกล่าวหาว่าภริยาฉันมีชู้นั้น เป็นการกล่าวตามความเป็นจริง" และกล่าวในครั้งที่ห้าว่า "ถ้าฉันพูดเท็จขอให้อัลเลาะฮ์ลงละอุนะฮ์แก่ฉัน" ในการทำลิอานของภริยาตามความในข้อ ๒๓๗ ให้ภริยาปฏิญาณตนโดยการกล่าวประโยคต่อไปนี้สี่ครั้ง คือ "ฉันขอปฏิญาณตนต่ออัลเลาะฮ์ว่า ผู้ที่กล่าวหาว่าฉันมีชู้นั้น เป็นผู้กล่าวเท็จ" และกล่าวในครั้งที่ห้าว่า "ขอให้อัลเลาะฮ์ทรงกริ้วฉันหากผู้นั้นพูดความจริง" **ข้อ ๒๓๙** ในกรณีคุณสมบัติของผู้ทำลิอานให้นำความในข้อ ๑๗๐ มาใช้โดยอนุโลม **ข้อ ๒๔๐** ในการทำลิอานจำเป็นจะต้องมีสิ่งดังต่อไปนี้ (๑) กรณีตามความในข้อ ๒๓๔ สามีกล่าวหาภริยาว่ามีชู้ก่อนการทำลิอาน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๒) ศาลเป็นผู้สั่งให้ทำลิอาน (๓) ผู้ทำลิอานกล่าวคำลิอานตามคำกล่าวนำของศาล (๔) คำลิอานนั้นเป็นคำปฏิญาณที่มีความหมายและรูปแบบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ตามความในข้อ ๒๓๘ (๕) ผู้ทำลิอานกล่าวคำลิอานเช่นว่านั้นตามลำดับ และติดต่อกันจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ (๖) การปฏิญาณของภริยาต้องทำหลังการปฏิญาณของสามี **<u>ข้อ ๒๔๑</u>** ให้ศาลสั่งสามีที่กล่าวหาภริยาว่าผิดประเวณีหรือมีชู้ทำลิอานเมื่อ (๑) สามีกล่าวรับต่อหน้าศาลว่า ตนได้กล่าวหาภริยาว่าภริยาได้กระทำในสิ่งเช่นว่านั้นจริง (๒) สามีปฏิเสธต่อศาลว่า ตนไม่ได้กล่าวหาภริยาว่าภริยาได้กระทำในสิ่งเช่นว่านั้น แต่มีพยานชายสองคนขึ้นไปยืนยันว่าสามีนั้นได้กระทำการกล่าวหาภริยาเช่นว่านั้นจริง **<u>ข้อ ๒๔๒</u>** ศาลพึงเพิ่มความขลังของการทำลิอานด้วยการกระทำในเวลา สถานที่และต่อหน้าบุคคลในจำนวนที่จะทำให้เกิดความเกรงกลัวในการที่จะกระทำการอันเป็นเท็จด้วยเหตุเช่นว่านั้น ถ้าผู้ทำลิอานเป็นมุสลิมพึงทำ (๑) ในเวลาตามลำดับ ดังนี้ (ก) หลังละหมาดอัสรีของเย็น	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
วันศุกร์ของเดือนเราะญับหรือเดือนเราะมะฎอน (ข) หลังละหมาดอัสรีของเย็นวันศุกร์อื่นนอกจากเย็นวันศุกร์ของเดือนเราะญับหรือเดือนเราะมะฎอน (ค) หลังละหมาดอัสรีของเย็นวันอื่นนอกจากวันศุกร์ (๒) ทำในบริเวณมิมบัดร์ถ้าเป็นการทำลิอานในมัสญิด เว้นแต่หญิงมีประจำเดือนให้ทำบริเวณหน้ามัสญิดแทน (๓) ต่อหน้าบุคคลที่น่าเคารพเลื่อมใสของชาวเมืองหรือผู้คนในสังคมของจังหวัดนั้น ๆ ตั้งแต่สี่คนขึ้นไป **ข้อ ๒๔๓** ก่อนที่ผู้ทำลิอานจะกล่าวคำลิอาน ศาลพึงเตือนให้ผู้ทำลิอานทราบถึงโทษทัณฑ์จากอัลเลาะฮ์ที่ผู้ทำลิอานจะได้รับอันเนื่องจากการกล่าวคำลิอานที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ในขณะสามีกล่าวคำลิอาน พึงให้สามียืนและภริยานั่ง และในขณะภริยากล่าวคำลิอาน พึงให้สามีนั่งและภริยายืน เว้นเสียแต่ว่าผู้ทำลิอานไม่มีความสามารถที่จะทำเช่นว่านั้นได้ **ข้อ ๒๔๔** เมื่อการทำลิอานเสร็จสิ้นสมบูรณ์จะทำให้เกิดผลดังต่อไปนี้ (๑) การสมรสของสามีภริยานั้นสิ้นสุดลงโดยการเพิกถอนการสมรสโดย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ทันที และทั้งสองฝ่ายไม่อาจเป็นสามีภริยากันได้อีกตลอดไปในทุกกรณี แต่ให้ถือว่าภริยาเป็นเสมือนผู้ถูกหย่าด้วยการหย่าประเภทบาอิน ยกเว้นกรณีการทำลิอานเพื่อการปฏิเสธบุตรแต่เพียงอย่างเดียว (๒) ในกรณีที่ในการทำลิอานนั้นมีการกล่าวหาว่าภริยามีความผิดฐานผิดประเวณี สามีจะไม่มีความผิดฐานกล่าวหาผู้อื่นว่าผิดประเวณีหรือมีชู้ ในทุกกรณี (๓) ในกรณีที่ในการทำลิอานนั้นมีการกล่าวหาว่าภริยามีความผิดฐานผิดประเวณี ภริยามีความผิดในฐานความผิดนั้นโดยทันที เว้นแต่ภริยาได้ทำลีอานด้วย (๔) เด็กที่ถูกระบุในการทำลิอานจะไม่มีความสัมพันธ์ในฐานะผู้สืบสันดานกับชายผู้ทำลิอานอีกต่อไป **ข้อ ๒๔๕** “การหย่าโดยมีสินจ้าง” หมายความว่า การหย่าภริยาหรือผู้เสมือนภริยา แล้วแต่กรณีของสามีที่ได้กระทำขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินจ้างโดยชัดเจน ผลของการหย่าโดยมีสินจ้างมีดังต่อไปนี้ (๑) ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และผู้ประสงค์หย่าต้องจ่ายสินจ้างให้สามี ตามที่ระบุในคำหรือการเสนอหย่าโดยมีสินจ้างนั้น ถ้าการหย่าโดยมีสินจ้างนั้นมีผลตามกฎหมาย และ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
สินจ้างไม่เป็นสินจ้างวิบัติ (๒) ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติ และผู้ประสงค์หย่าไม่ต้องชำระสินจ้างให้สามี ถ้าการหย่าโดยมีสินจ้างนั้นไม่มีผลตามกฎหมาย และสินจ้างเป็นสินจ้างวิบัติ (๓) ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีด้วยการหย่าประเภทบาอินเล็ก และผู้ประสงค์หย่าไม่ต้องชำระสินจ้างให้สามีตามที่ระบุในคำหรือการเสนอ แต่ชำระเป็นค่ามะฮัดร์อันควรแทน ถ้าการหย่าโดยมีสินจ้างนั้นมีผลตามกฎหมาย แต่สินจ้างเป็นสินจ้างวิบัติ (๔) ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีด้วยการหย่าประเภทบาอินเล็กและผู้ประสงค์หย่าไม่ต้องชำระสินจ้างใด ๆ ให้สามี ในกรณีที่ไม่ระบุสินจ้างหรือระบุสินจ้างวิบัติอย่างชัดเจน และผู้ประสงค์หย่าเป็นบุคคลภายนอก **ข้อ ๒๔๖** "ผู้เสมือนภริยา" หมายความว่า หญิงที่ยังอยู่ในอำนาจของสามีแต่ผู้เดียวที่จะทำให้หญิงนั้นเป็นหรือไม่เป็นภริยาที่ถูกต้องทำกฎหมายของสามี อันได้แก่ ภริยาคู่หย่าที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ของสามี	
ข้อ ๒๔๗ การหย่าโดยมีสินจ้างเกิดขึ้นได้โดยการที่	**มาตรา ๙๕** ในกรณีสามีตอละโดยได้รับสินจ้างจากภริยา หรือบุคคลภายนอก

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๑) สามีกล่าวคำเสนอหรือทำการเสนอ แล้วแต่กรณีแก่ผู้ประสงค์หย่า โดยระบุในคำหรือการเสนอนั้นอย่างชัดเจนว่าสามีได้เสนอการหย่าภริยาหรือผู้เสมือนภริยา แล้วแต่กรณี โดยมีสินจ้างให้แก่ผู้ประสงค์หย่าหรือแม้ไม่ชัดเจนแต่ขณะเสนอสามีมีเจตนาเช่นว่านั้น และผู้ประสงค์หย่าก็ได้สนองรับการเสนอนั้น หรือ (๒) สามีได้สนองรับการเสนอสินจ้างของผู้ประสงค์หย่าที่ได้เสนอมา เพื่อแลกเปลี่ยนกับการหย่าภริยาหรือผู้เสมือนภริยา แล้วแต่กรณี	พึงแบ่งแยกได้เป็น ๒ ตอน คือ ทำความตกลงในเรื่องสินจ้าง ๑ ทำพิธีตอละโดยได้รับสินจ้างดั่งได้ตกลงนั้นอีก ๑ การเจรจาโต้ตอบในเรื่องสินจ้างมิเป็นมูลก่อให้เกิดเป็นตอละ การทำพิธีตอละโดยได้รับสินจ้างดั่งกล่าวนี้ นอกจากจะต้องกระทำอย่างเช่นตอละธรรมดาแล้ว ยังต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้ (๑) ต้องมีการเสนอและสนองคำเสนอต้องไม่มีข้อความนอกเรื่องในท่ามกลางและเมื่อสุดสิ้นคำเสนอ และคำสนองต้องไม่มีข้อความนอกเรื่องในเบื้องต้นและท่ามกลางคำสนอง การเสนอและสนองเช่นว่านี้ หรือการถอนคำเสนอ แต่ละฝ่ายจะเลือกกระทำโดยวาจาหรือหนังสือก็ได้ (๒) ต้องมีการระบุถึงสินจ้าง คือภริยา หรือบุคคลภายนอกเสนอให้สินจ้างแต่สามีเพื่อตอละ และสามีได้ตอละหรือเสนอตอละเพื่อสินจ้างแก่ภริยา หรือบุคคลภายนอกและภริยา หรือบุคคลภายนอกสนองรับ แล้วแต่กรณี หากในการทำพิธีตอละมิได้ระบุถึงสินจ้างตอละนั้นเป็นตอละรอยาอี
<u>ข้อ ๒๔๘</u> องค์ประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้างมีดังต่อไปนี้ (๑) สามี ซึ่งต้องเป็นผู้มีอำนาจใน	**<u>มาตรา ๙๕</u>** ในกรณีสามีตอละโดยได้รับสินจ้างจากภริยา หรือบุคคลภายนอกพึงแบ่งแยกได้เป็น ๒ ตอน คือทำความ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
การหย่าตามกฎหมายนี้ (๒) ผู้ประสงค์หย่า อันได้แก่ ภริยา ผู้เสมือนภริยาหรือบุคคลภายนอกซึ่งมีความประสงค์ที่จะให้สามีหย่า และมีหน้าที่ต้องชำระสินจ้าง (๓) คำหรือการเสนอหย่าโดยมีสินจ้าง และคำหรือ การสนองรับ (๔) สินจ้าง อันได้แก่ สิ่งที่ถูกเสนอให้เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับการหย่าภริยาของสามี (๕) การหย่าภริยาของสามี	ตกลงในเรื่องสินจ้าง ๑ ทำพิธีตอละโดยได้รับสินจ้างดั่งได้ตกลงนั้นอีก ๑ การเจรจาโต้ตอบในเรื่องสินจ้างมิเป็นมูลก่อให้เกิดเป็นตอละ การทำพิธีตอละโดยได้รับสินจ้างดั่งกล่าวนี้ นอกจากจะต้องกระทำอย่างเช่นตอละธรรมดาแล้ว ยังต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้ (๕) ตอละโดยมีสินจ้างนี้จะสมบูรณ์ต่อเมื่อ ก. ถ้าคำเสนอ หรือคำสนองในเรื่องสินจ้างก็ดี ถ้อยคำที่ตอละก็ดี มิชัดแจ้ง ต้องประกอบด้วยเจตนาของผู้เสนอผู้สนองที่จะให้และรับสินจ้างนั้น หรือประกอบด้วยเจตนาตอละของสามีผู้ตอละ แล้วแต่กรณี ถ้ามีการตั้งแต่ง ตัวแทนให้ถือเจตนาของตัวการ ในกรณีคำเสนอ หรือสนองเป็นหนังสือ ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๘๓ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ข. คำสนองตอบในสินจ้างต้องตรงกับคำเสนอ เช่น มิได้เปลี่ยนแปลงประเภทหรือจำนวน ค. หากสินจ้างนั้นเป็นหนี้หรือทรัพย์ที่ต้องด้วยเกณฑ์บริจาคทาน ต้องมิได้เสนองหรือสนองล้ำส่วนที่จะต้องบริจาคทาน

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
	ง. ในกรณีที่สามีเป็นผู้เสนอ ผู้สนองต้องเป็นผู้ได้รับเสนอ
<u>**ข้อ ๒๔๙**</u> ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ สามีและผู้ประสงค์หย่าสามารถตั้งตัวแทนเพื่อกระทำการแทนตนได้	
<u>**ข้อ ๒๕๐**</u> "คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง" หมายความว่า การใด ๆ ที่ฝ่ายผู้เสนอได้กระทำต่อฝ่ายสนองรับเพื่อแสดงให้ทราบว่า ได้มีการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง แก่ฝ่ายสนองรับ คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างตามความในวรรคก่อน ให้นำความในข้อ ๑๗๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม	<u>**มาตรา ๙๕**</u> ในกรณีสามีตอละโดยได้รับสินจ้างจากภริยา หรือบุคคลภายนอกพึงแบ่งแยกได้เป็น ๒ ตอน คือ ทำความตกลงในเรื่องสินจ้าง ๑ ทำพิธีตอละโดยได้รับสินจ้างดั่งได้ตกลงนั้นอีก ๑ การเจรจาโต้ตอบในเรื่องสินจ้างมิเป็นมูลก่อให้เกิดเป็นตอละ การทำพิธีตอละโดยได้รับสินจ้างดั่งกล่าวนี้ นอกจากจะต้องกระทำอย่างเช่นตอละธรรมดาแล้ว ยังต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้ (๓) สามีภริยาหรือบุคคลภายนอกมีสิทธิตั้งแต่งตัวแทนเสนอหรือสนองตอละหรือสินจ้างได้ แล้วแต่กรณี ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๙๘ (๔) ภายใต้บังคับบทบัญญัติอนุมาตรา (๓) แห่งมาตรานี้ และมาตรา ๙๘ สามีฝ่ายหนึ่ง ภริยา หรือบุคคลภายนอกอีกฝ่ายหนึ่ง หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้เสนอหรือสนองตอละ หรือสินจ้างได้แล้วแต่กรณี ส่วนบุคคลภายนอกรวมทั้งตัวแทนจะเสนอหรือสนองได้ระหว่างตนกับสามีหรือตัวแทนของสามีเท่านั้น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ข้อ ๒๕๑ คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง และการยกเลิกคำหรือการเสนอเช่นว่านี้ กระทำได้โดยการกล่าวหรือการทำเป็นหนังสือ ยกเว้นกรณีที่ผู้ประสงค์หย่าเป็นใบ้ ซึ่งสามารถเสนอโดยการแสดงเครื่องหมายที่สามารถเข้าใจได้ **ข้อ ๒๕๒** คำเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างที่ใช้คำที่มีความหมายว่า หย่าโดยมีสินจ้างและมีความหมายอย่างอื่นด้วยก็ดี การเสนอหย่าโดยมีสินจ้างด้วยการทำเป็นหนังสือก็ดี ถือเป็นคำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างประเภทไม่ชัดเจน ซึ่งไม่มีผลตามกฎหมาย เว้นแต่ในขณะกล่าวคำหรือกระทำการเช่นว่านั้น ผู้กล่าวหรือผู้กระทำ แล้วแต่กรณี มีเจตนาที่จะให้การกล่าวหรือกระทำนั้นเป็นการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง **ข้อ ๒๕๓** ถ้าสามีเสนอคำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง โดยใช้คำหรือการเสนอชนิดไม่มีเงื่อนไข จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติดังต่อไปนี้ (๑) ผู้ประสงค์หย่าจะต้องทำการสนองรับเป็นคำตอบรับ โดยการกล่าวหรือทำเป็นหนังสือ หรือโดยการกระทำอื่น ยกเว้นกรณีที่ผู้ประสงค์หย่าเป็นใบ้ ซึ่งสามารถสนองรับโดยการแสดงอาณัติสัญญาณที่สามารถเข้าใจได้ และการสนอง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
รับดังกล่าวต้องกระทำต่อจากคำหรือการเสนอนั้นโดยพลัน (๒) สามีผู้กระทำการเสนอนั้นสามารถยกเลิกการเสนอก่อนมีการสนองรับได้ (๓) คำหรือการเสนอหย่าโดยมีสินจ้างของสามีและคำหรือการสนองรับของภริยาจะต้องสอดคล้องกัน ยกเว้นจำนวนครั้งของการหย่า **<u>ข้อ ๒๕๔</u>** ถ้าภริยาหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้เสนอการหย่าโดยมีสินจ้าง โดยใช้คำหรือการเสนอไม่ว่าจะเป็นชนิดมีเงื่อนไขหรือชนิดไม่มีเงื่อนไข จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติดังต่อไปนี้ (๑) สามีจะต้องทำการสนองรับโดยการกล่าวหรือทำเป็นหนังสือ หรือโดยการกระทำอื่นยกเว้นกรณีที่สามีเป็นใบ้ ซึ่งสามารถสนองรับโดยการแสดงอาณัติสัญญาณที่สามารถเข้าใจได้ต่อจากคำหรือการเสนอนั้นโดยพลัน ยกเว้นถ้าสามีทำการหย่าโดยขอรับสินจ้างน้อยกว่าที่ภริยาเสนอ “โดยพลัน” ตามความในวรรคก่อนในข้อ ๒๕๓ (๑) และในข้อ ๒๕๕ (๑) หมายความว่า ภายในระยะช่วงเวลาเดียวกันกับคำเสนอ ในกรณีที่ผู้สนองนั้นอยู่ต่อหน้าผู้เสนอ หรือภายในระยะช่วงเวลาเดียวกัน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
กับการทราบเรื่องนั้น ในกรณีที่ไม่ได้อยู่ต่อหน้าโดยไม่เว้นช่วงนาน และมีสิ่งนอกเรื่องมากมาแทรกกลางระหว่างการเสนอและการสนองรับ (๒) ภริยาซึ่งเป็นผู้กระทำการเสนอสามารถยกเลิกการเสนอ ก่อนมีการสนองรับได้ (๓) คำหรือการเสนอหย่าโดยมีสินจ้างของภริยาและคำหรือการสนองรับของสามีจะต้องสอดคล้องกัน ยกเว้นจำนวนครั้งของการหย่า **<u>ข้อ ๒๕๕</u>** ถ้าสามีเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างที่เป็นชนิดมีเงื่อนไขและอยู่ในรูปของประโยคบอกเล่า โดยใช้คำว่า "เมื่อใดที่" หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "เมื่อใดที่" จะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติดังต่อไปนี้ (๑) แม้ภริยาไม่ทำการสนองรับโดยการกล่าว หรือการทำเป็นหนังสือ เพียงแต่สนองรับโดยพฤติการณ์อื่น ก็เป็นการเพียงพอแล้ว และมิต้องกระทำโดยพลัน (๒) สามีผู้กระทำการเสนอนั้นไม่สามารถยกเลิกการเสนอก่อนมีการสนองรับ (๓) การหย่าโดยมีสินจ้างจะไม่เกิดจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นแล้ว ถ้ามีการใช้คำว่า "ถ้า" หรือ คำว่า "หาก" หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
สองคำนี้แทนที่คำว่า "เมื่อใดที่" หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับ "เมื่อใดที่" ให้นำความในข้อ ๒๕๓ (๑) มาใช้บังคับแทนความใน (๑) ของข้อนี้โดยอนุโลม ถ้าคำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างของสามี ตามความในวรรคแรกอยู่ในรูปของประโยคปฏิเสธ ถ้าไม่ต้องการให้การหย่าเกิดขึ้น ภริยาต้องทำการสนองรับโดยการกระทำตามเงื่อนไขโดยพลัน มิฉะนั้นการหย่าจะเกิดขึ้นทันทีที่พ้นช่วงระยะเวลาที่เพียงพอต่อการกระทำการใด ๆ ของภริยา ที่จะไม่ให้เงื่อนไขนั้นถูกปฏิบัติ **<u>ข้อ ๒๕๖</u>** ผู้ประสงค์หย่าต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมายในการจัดการทรัพย์สินที่ใช้เป็นสินจ้าง และไม่เป็นผู้ถูกบังคับให้กระทำในการเสนอหรือสนองรับการหย่าเช่นว่านั้นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม **<u>ข้อ ๒๕๗</u>** "สินจ้าง" หมายความว่า ทรัพย์สินหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสามีที่สามีได้รับจากผู้ประสงค์หย่า เพื่อแลกเปลี่ยนกับการหย่า	
<u>ข้อ๒๕๘</u> สินจ้างที่มีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นสินจ้างวิบัติ (๑) เป็นทรัพย์ห้ามยึดถือ (๒) ไม่มีความชัดเจน (๓) ไม่อยู่ในอำนาจจัดการของ	**<u>มาตรา ๔๖</u>** ทรัพย์สินซึ่งภริยา บุคคลภายนอกหรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้น เสนอให้สามีเพื่อเป็นสินจ้างในการตอละก็ดี ทรัพย์สินซึ่งสามีเสนอขอเป็นสินจ้างในการตอละก็ดี หากมีลักษณะ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ผู้ประสงค์หย่า (๔) ไม่มีอยู่จริง (๕) ไม่ถูกต้องตรงตามที่ระบุ **ข้อ ๒๕๙** ถ้าสามีใช้คำหรือการเสนอการหย่าโดยมีสินจ้างประเภทชัดเจน แต่ไม่ระบุสินจ้าง โดยมีเจตนาที่จะให้มีการสนองรับจากภริยา ให้มอบมะฮัดร์อันควรให้สามีเป็นสินจ้าง **ข้อ ๒๖๐** ในกรณีที่บุคคลภายนอกเป็นผู้ประสงค์หย่าที่เสนอการหย่าโดยมีสินจ้างและมีทรัพย์ห้ามยึดถือเป็นสินจ้างแก่สามี เมื่อสามีสนองรับโดยการหย่าภริยาจะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติ แต่ถ้าผู้ประสงค์หย่านั้นเป็นภริยาจะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก **ข้อ ๒๖๑** ให้ถือว่าการหย่าโดยมีสินจ้าง เป็นส่วนหนึ่งของการหย่าปกติ และเป็นผลต่อจำนวนครั้งของการหย่าเช่นว่านั้น	อย่างหนึ่งอย่างใดดั่งต่อไปนี้ สินจ้างนั้นเป็นสินจ้างวิบัติ (๑) เป็นทรัพย์ห้ามยึดถือ (๒)เป็นทรัพย์สินซึ่งมิได้เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ที่จะชำระทรัพย์สินนั้น (๓) เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่มีอยู่เฉพาะหน้า หรือเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีตัวจริง และมิสามารถจะอนุมานราคาของทรัพย์สินนั้นได้ เช่น หลอกลวงให้สามีตอละด้วยทรัพย์ซึ่งอ้างว่าอยู่ในหีบ แต่ความจริงในหีบนั้นไม่มีทรัพย์เลย (๔) เป็นทรัพย์ที่แบ่งออกเป็นชิ้นเป็นกองแล้ว เช่น หนังสือหลายเล่ม แต่ได้มีการตอละไปโดยยังมิได้กำหนดว่าสินจ้างจะเป็นทรัพย์ชิ้นใดกองใด (๕) เป็นทรัพย์ที่มีปริมาณไม่แน่นอน

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ซึ่งเป็นสิทธิที่มีอยู่ในตัวของสามีแต่ละคน ไม่ว่าผู้หย่าจะมีเจตนาให้เป็นเช่นนั้นหรือไม่ **ข้อ ๒๖๒** กรณีสามีวางเงื่อนเวลาไว้ในการหย่าที่จะแลกเปลี่ยนกับการที่ภริยายกหนี้ให้ เมื่อภริยาได้ทำการยกหนี้ให้จะเป็นผลให้สามีไม่ต้องชำระหนี้ และภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็กเมื่อครบระยะเวลาดังกล่าว การไม่ต้องชำระหนี้ของสามีตามความในวรรคแรก ก็ยังคงมีผลแม้การหย่าจะไม่เกิด ถ้าการไม่เกิดนั้นเพราะเหตุสุดวิสัย **ข้อ ๒๖๓** ในกรณีตามความในข้อ ๒๖๒ ถ้าต่อมาภริยานั้นอ้างว่าในขณะยกหนี้ให้นั้นตนยังไม่ทราบจำนวนหนี้ จะทำให้เกิดผลดังต่อไปนี้ (๑) ถ้าในกรณีเช่นว่านั้นขณะสมรสภริยายังไม่บรรลุศาสนภาวะ หรือบรรลุศาสนภาวะแล้ว แต่มีเหตุที่ทำให้น่าเชื่อว่าภริยานั้นไม่รู้ปริมาณหนี้จริง ให้รับฟังภริยานั้นโดยการสาบานของภริยา ซึ่งจะเป็นผลให้สามียังคงเป็นหนี้ และการหย่าก็ยังไม่เกิดขึ้น (๒) ถ้าไม่เป็นตามความใน (๑) ให้รับฟังสามีโดยการสาบานของสามีซึ่งจะเป็นผลให้เป็นไปตามความในข้อ ๒๖๒ **ข้อ ๒๖๔** ในกรณีที่สามีได้กล่าวแก่ภริยาว่า “ถ้าคุณยกหนี้ค่ามะฮัดร์ให้ฉัน คุณ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
เป็นผู้ที่ได้หย่าขาดจากฉัน” และหลังจากสิ้นคำของสามี ภริยาก็ได้ทำการยกหนี้นั้นให้ จะเป็นผลให้สามีนั้นไม่ต้องชำระหนี้ และภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก เว้นแต่การยกหนี้ให้นั้นไม่สมบูรณ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ **<u>ข้อ ๒๖๕</u>** ในกรณีที่ภริยาได้กล่าวแก่สามีว่า “หย่าฉันเถอะนะแล้วคุณจะเป็นผู้ที่หลุดพ้นจากการเป็นหนี้ค่ามะฮัดร์ของฉัน” และหลังจากสิ้นคำของภริยา สามีก็ได้ทำการหย่า จะเป็นผลให้สามีนั้นไม่ต้องชำระหนี้ค่ามะฮัดร์ และภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก **<u>ข้อ ๒๖๖</u>** ในกรณีภริยาได้กล่าวแก่สามีว่า “ถ้าคุณหย่าฉัน แน่นอนฉันยกหนี้ค่ามะฮัดร์ของฉันให้” หรือ “ถ้าคุณหย่าฉัน คุณเป็นผู้หลุดพ้นจากการเป็นหนี้ค่ามะฮัดร์ของฉัน” และสามีได้หย่าภริยานั้น โดยเข้าใจว่าการหย่านั้นเป็นการหย่าโดยมีสินจ้างที่มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ ทั้งที่ตามความเป็นจริงแล้ว การหย่านั้นโดยองค์ประกอบแล้วไม่อาจเป็นการหย่าโดยมีสินจ้างได้จะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก แต่ภริยาเพียงมีหน้าที่ที่จะต้องจ่ายค่ามะฮัดร์อันควรให้สามีเท่านั้น และสามียังคงจะต้องชำระหนี้นั้นให้แก่ภริยา	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ในกรณีที่บุคคลภายนอกกล่าวแก่สามีว่า “ถ้าคุณหย่าภริยา คุณจะได้เงินหนึ่งพันบาทจากฉัน” เมื่อสามีสนองรับจะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และบุคคลภายนอกนั้นต้องจ่ายให้สามีตามที่เสนอ ในกรณีที่บิดาได้ขอให้สามีของบุตรสาวของตนที่เป็นผู้เยาว์หรือผู้ไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน และสามีนั้นยังไม่เคยร่วมประเวณีกับภริยาหย่าภริยา โดยเอาค่ามะฮัดร์ทั้งหมดของบุตรสาวซึ่งสามีค้างอยู่เป็นสินจ้าง โดยมีเจตนาที่จะให้หมายถึงสิ่งที่เหมือนกับค่ามะฮัดร์นั้นเป็นสินจ้าง เมื่อสามีหย่าตามที่ขอ และสามีได้โอนหนี้ค่ามะฮัดร์ภริยาที่ตนมีหน้าที่จ่ายให้บิดาภริยาในฐานะที่บิดาเป็นผู้ปกครองภริยาให้แก่ตัวบิดาเองในฐานะผู้มีหน้าที่จ่ายสินจ้างให้ตนอย่างถูกต้องตามกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยการโอนหนี้ จะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็กและบิดานั้นต้องจ่ายสินจ้างให้สามีจำนวนครึ่งหนึ่งของค่ามะฮัดร์ และมีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ให้บุตรสาวแทนสามีในจำนวนครึ่งหนึ่งของค่ามะฮัดร์ **<u>ข้อ ๒๖๗</u>** ในกรณีที่บิดาของภริยาหรือบุคคลภายนอกได้เสนอการหย่าโดยมีสินจ้างแก่สามี โดยที่ตนเองไม่มีอำนาจใน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
การจัดการสินจ้างนั้น และสามีก็ได้ทำการหย่าภริยา หรือได้สนองรับด้วยการตอบรับการเสนอหย่าโดยมีสินจ้างนั้น จะเป็นผลให้การหย่านั้นไม่เป็นการหย่าโดยมีสินจ้างโดยภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติ และภริยาไม่ต้องจ่ายสินจ้างให้สามี แต่ถ้าในกรณีเช่นว่านั้น บิดาของภริยาหรือบุคคลภายนอกนั้นได้ยอมจ่ายสินจ้างให้สามีแทนภริยาในภายหลัง หรือได้ระบุในคำหรือการเสนอนั้นว่าตนเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องสินจ้างนั้นเอง จะเป็นผลให้ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และบิดาของภริยาหรือบุคคลภายนอกนั้นต้องจ่ายค่ามะฮัดร์อันควรให้สามี **<u>ข้อ ๒๖๘</u>** ในกรณีของการหย่าโดยมีสินจ้างนั้น ถ้าในขณะเสนอการหย่าต่อสามีหรือสนองการหย่าของสามี ผู้ประสงค์หย่าอยู่ในอาการป่วยที่นำไปสู่การตาย หลังจากการหย่านั้นมีผลตามกฎหมาย ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก และสินจ้างนั้นถ้าส่วนที่เกินจากมะฮัดร์อันควรไม่เกินเศษหนึ่งส่วนสามของทรัพย์มรดก ผู้ประสงค์หย่าต้องจ่ายสินจ้างตามที่ระบุไว้ในคำหรือการเสนอ แต่ถ้าเกินเศษหนึ่งส่วนสามของทรัพย์มรดก ให้จ่ายเป็นมะฮัดร์อันควรแทน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ข้อ ๒๖๙ ในกรณีที่สามีได้ทำการหย่าภริยาโดยมีสินจ้าง และภริยานั้นเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถที่ได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว ไม่ว่าสินจ้างนั้นจะเป็นทรัพย์ที่มีความชัดเจน หรือไม่มีความชัดเจนและภริยาก็ได้ตอบรับการหย่านั้นแล้ว ไม่ว่าการตอบรับนั้นได้เกิดขึ้นหลังจากได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองแล้วหรือไม่ จะเป็นผลให้ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติ **ข้อ ๒๗๐** ในกรณีที่สามีได้ทำการหย่าภริยาโดยมีสินจ้าง และภริยาเป็นบุคคลปัญญาอ่อนที่ศาลยังไม่ได้มีคำสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถโดยมีสินจ้างเป็นทรัพย์ที่ไม่มีความชัดเจนและภริยาก็ได้	**มาตรา ๙๘** ในกรณีตอละเพื่อสินจ้างนี้ หากฝ่ายสามีเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ตอละนั้นเป็นตอละบาเอ็น หากภริยาก็ดี บุคคลภายนอกที่เสนอให้หรือสนองรับให้สินจ้างแก่สามีก็ดี หรือทั้งสามีและภรรยาก็ดี เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ตอละนั้นเป็นตอละรอยาอี แม้ผู้พิทักษ์หรือวาลีจะให้ความยินยอมก็ตาม หากสามีก็ดี ภริยาก็ดี หรือบุคคลภายนอกเช่นว่ามานี้ก็ดี เป็นทาสตอละนั้นเป็นตอละบาเอ็น ผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือทาสอาจได้รับแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนของสามี ภริยาหรือบุคคลภายนอกให้เป็นผู้เสนอหรือสนองสินจ้างในการตอละได้ แต่เฉพาะในกรณีที่ผู้เสมือนไร้ความสามารถเป็นตัวแทน ถ้า (๑) ภริยา หรือบุคคลภายนอกได้มอบสังหาริมทรัพย์แก่ตัวแทนนั้นเพื่อนำไปชำระแก่สามีด้วย ตอละนั้นเป็นตอละรอยาอี (๒) ภริยาหรือบุคคลภายนอกมิได้มอบสังหาริมทรัพย์แก่ตัวแทน เพื่อนำไปชำระแก่สามี ตอละนั้นเป็นตอละบาเอ็น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ตอบรับการหย่านั้นแล้ว จะเป็นผลให้ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็กและภริยาต้องจ่ายค่ามะฮัดร์อันควรให้สามีแทนทรัพย์นั้น **<u>ข้อ ๒๗๑</u>** ถ้าภริยาอ้างว่า สามีได้หย่าตนโดยมีสินจ้างแต่สามีปฏิเสธคำอ้างนั้นโดยที่สามีไม่มีพยานที่รับฟังได้ ให้รับฟังคำสามีโดยการทำการสาบาน เว้นแต่ภริยามีพยานที่รับฟังได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ภริยานั้นได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็กแต่ภริยาไม่ต้องจ่ายสินจ้าง เว้นแต่สามียอมรับในภายหลังว่าเป็นจริงตามคำอ้างของภริยา **<u>ข้อ ๒๗๒</u>** ในกรณีที่สามีอ้างว่า สามีได้หย่าภริยาโดยมีสินจ้างแต่ภริยาปฏิเสธข้ออ้างนั้น และได้สาบานยืนยันสิ่งที่ตนกล่าว ภริยาจะได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็ก โดยที่ไม่ต้องจ่ายสินจ้างเว้นแต่สามีมีพยานที่รับฟังได้หรือภริยาได้ยอมรับในภายหลังจากที่ได้สาบานไปแล้วว่าเป็นจริงตามคำอ้างของสามี ในกรณีเช่นว่านี้ภริยาต้องจ่ายสินจ้าง **<u>ข้อ ๒๗๓</u>** ถ้าสามีหรือตัวแทนขัดแย้งกับภริยาหรือตัวแทนในเรื่องของจำนวนครั้งของการหย่า หรือลักษณะของสินจ้าง หรือจำนวนของสินจ้างหรืออื่น ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของการหย่าโดยมีสินจ้าง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
โดยทั้งสองฝ่ายต่างก็ไม่มีพยานหลักฐาน หรือทั้งสองฝ่ายมีพยานที่รับฟังได้เหมือนกัน แต่พยานของทั้งสองให้การไม่สอดคล้องกัน เมื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้สาบานแล้วภริยานั้นจะได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทบาอินเล็กทันที และสามีจะได้รับมะฮัดร์อันควรเป็นสิ่งตอบแทน แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งมีพยานหลักฐานที่รับฟังได้และฝ่ายหนึ่งไม่มีให้ถือตามฝ่ายที่มี **<u>ข้อ ๒๗๔</u>** ในกรณีที่สามีได้วางเงื่อนไขให้ภริยาปฏิบัติ และสัญญาว่าตนจะหย่าภริยา เมื่อเงื่อนไขนั้นได้ถูกปฏิบัติ และหลังจากสิ้นคำของสามี ภริยาก็ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้น จะเป็นผลให้ภริยาได้รับการหย่าขาดจากสามีประเภทการหย่าปกติเท่านั้น **<u>ข้อ ๒๗๕</u>** “มะฮัดร์” หมายความว่า ทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ที่โดยส่วนใหญ่ชายมีหน้าที่ชำระแก่หญิง เนื่องแต่การสมรสหรือการร่วมเพศ แล้วแต่กรณีตามที่กฎหมายบัญญัติ	
<u>ข้อ ๒๗๖</u> ทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ที่ใช้เป็นมะฮัดร์ตามความในข้อ ๒๗๕ ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ (ก) สะอาดบริสุทธิ์ตามกฎหมาย (ข) มีประโยชน์ (ค) ส่งมอบแก่ผู้รับได้	**<u>มาตรา ๑๒๙</u>** อีซีกาหุเว็น คือทรัพย์สินหรือคุณประโยชน์ซึ่งชายมีหน้าที่ชำระหรือบำเพ็ญตอบแทนแก่หญิง เนื่องแต่การสมรส หรือการที่หญิงร่วมประเวณีกับชายตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๓๙

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(ง) เป็นกรรมสิทธิ์ที่สมบูรณ์ของผู้เป็นเจ้าของ "สะอาดบริสุทธิ์ตามกฎหมาย" หมายความว่า ไม่เป็นนะญิสและไม่เป็นทรัพย์ห้ามยึดถือ **ข้อ ๒๗๗** ผู้ทำการสมรสพึงระบุมะฮัดร์ในขณะทำการสมรส ยกเว้นบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการระบุหรือห้ามระบุ ผู้มีหน้าที่ชำระมะฮัดร์ พึงใช้แร่เงินหรือสิ่งของที่ทำมาจากแร่เงินเป็นมะฮัดร์ พึงชำระบางส่วนของมะฮัดร์หรือทั้งหมดก่อนสามีร่วมประเวณีครั้งแรกกับภริยา และพึงให้มะฮัดร์นั้นมีราคามากกว่าสิบดีดร์ฮัม แต่ไม่เกินห้าร้อยดีดร์ฮัม **ข้อ ๒๗๘** วลีของคู่สมรสหรือตัวแทนของวลีนั้นต้องระบุมะฮัดร์ในขณะทำการสมรสให้แก่ชายหรือหญิง ที่ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นหรือยินยอมในมะฮัดร์ ยกเว้นในกรณีที่ทำการสมรสหญิงนั้นกับชายที่หญิงนั้นไม่ยินยอมที่จะสมรสด้วย และเป็นการสมรสด้วยมะฮัดร์ที่ต่ำกว่ามะฮัดร์อันควร ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ห้ามมิให้ระบุมะฮัดร์	
ข้อ ๒๗๙ ในการทำการสมรสใด มีการระบุมะฮัดร์ที่ไม่ได้เป็นทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ตามความในข้อ ๒๗๖	**มาตรา ๑๓๐** ถ้าอีซีกาหฺเว็น เป็นทรัพย์ซึ่งต้องด้วยลักษณะสินจ้างวิบัติดั่งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๖ อีซีกาหฺเว็นนั้นเป็นโมฆะ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
มะฮัดร์นั้นถือเป็นโมฆะ แม้การสมรสนั้นจะสมบูรณ์ โดยหญิงมีสิทธิรับมะฮัดร์อันควรทดแทนมะฮัดร์นั้น	
ในกรณีมะฮัดร์เป็นโมฆะและไม่ได้เป็นโมฆะระคนกันอยู่ หญิงจะเลือกรับเฉพาะมะฮัดร์ที่ไม่ได้เป็นโมฆะไว้ นอกนั้นบอกปัดเสียบางส่วนหรือบอกปัดเสียทั้งหมดก็ได้ แต่หญิงมีสิทธิเรียกร้องมะฮัดร์อันควรทดแทนมะฮัดร์ที่ตนบอกปัดนั้น หรือค่าทดแทนในส่วนที่ตนบอกปัดนั้น แล้วแต่กรณี	ถ้าอีซีกาหุเว็นเป็นโมฆะบ้าง มิได้เป็นโมฆะบ้างระคนกันอยู่ หญิงจะเลือกรับเฉพาะอีซีกาหุเว็นที่มิได้เป็นโมฆะไว้ นอกนั้นบอกปัดเสียหรือบอกปัดเสียทั้งหมดก็ได้ หญิงมีสิทธิเรียกร้องอีซีกาหุเว็นหรือค่าทดแทนอีซีกาหุเว็นที่ตนบอกปัดนั้น
ในกรณีที่มะฮัดร์เสียหายก่อนหญิงรับมอบ และความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากหญิง ให้นำความตามวรรคสองมาใช้บังคับ โดยอนุโลม	
<u>**ข้อ ๒๘๐**</u> ในกรณีที่ภริยาสละมะฮัดร์ภายหลังสมรสถ้า (๑) ภริยานั้นได้ร่วมเพศกับสามีแล้ว หรือสามีหรือภริยาตายก่อนการร่วมเพศกัน ภริยาหรือทายาทของภริยา แล้วแต่กรณี มีสิทธิเรียกร้องมะฮัดร์อันควรจากสามีหรือทายาทของสามี แล้วแต่กรณี ซึ่งมะฮัดร์อันควรนั้นจะต้องเป็นมะฮัดร์อันควรของช่วงเวลาระหว่างการทำการสมรสกับการร่วมเพศ หรือการตายนั้น (๒) ภริยายังไม่ได้ร่วมเพศกับสามี ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร้องมะฮัดร์ เว้นแต่ได้มี	<u>**มาตรา ๑๓๑**</u> อีซีกาหุเว็นเสียหายก่อนหญิงรับมอบและความเสียหายนั้นมิได้เกิดแต่หญิง ให้นำบทบัญญัติวรรคหลังแห่งมาตรา ๑๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
การกำหนดปริมาณมะฮัดร์ โดยการตกลงกันเองหรือโดยคำพิพากษาในภายหลัง โดยศาลจะต้องกำหนดมะฮัดร์ซึ่งเป็นมะฮัดร์อันควรที่ต้องจ่ายโดยพลัน และเป็นเงินตราของประเทศหรือเมืองนั้น ๆ ให้ยกเว้นกรณีที่คู่สมรสยอมรับในมะฮัดร์ที่ศาลกำหนดให้ที่ไม่ได้มีลักษณะเช่นว่านั้น **<u>ข้อ ๒๘๑</u>** ในกรณีที่การสมรสสิ้นสุดลงด้วยเหตุอื่นที่ไม่ใช่การตายของสามีหรือภริยา ให้ภริยามีสิทธิในมะฮัดร์ที่ได้จากสามีดังต่อไปนี้ เว้นแต่การสิ้นสุดการสมรสนั้นมีมูลเหตุมาจากภริยา โดยได้รับ (ก) เต็มจำนวน ถ้าได้ร่วมเพศกับสามีแล้ว (ข) เพียงครึ่งหนึ่ง ถ้าภริยายังไม่ได้ร่วมเพศกับสามี ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าชำระแล้วทั้งหมดก็ต้องคืนครึ่งหนึ่ง แม้ไม่มีการกำหนดว่าต้องคืนมาก่อนและถ้ามะฮัดร์สูญสิ้นไปแล้วให้ชดใช้โดยการจ่ายเป็นค่าทดแทน **<u>ข้อ ๒๘๒</u>** เมื่อสมรสแล้ว ก่อนร่วมเพศในการสมรสครั้งแรกกับสามีโดยสมัครใจของภริยา ภริยายังมีสิทธิที่จะไม่ยินยอมให้สามีร่วมประเวณี และวลีมีสิทธิที่จะไม่ส่งมอบภริยาที่เป็นผู้อยู่ในความปกครองของตนให้แก่สามีจนกว่าสามีจะได้ชำระมะฮัดร์ตามที่ได้ตกลงกันเองหรือตามคำพิพากษา เว้นแต่เป็นมะฮัดร์ซึ่งได้	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ตกลงกันเองและได้กำหนดเวลาชำระ ในกรณีเช่นว่านี้ หากภริยาไม่ได้สงวนสิทธิ์ไว้ ภริยาไม่มีสิทธิขัดขืนหรือจำต้องยินยอมให้สามีร่วมประเวณี และวลีไม่มีสิทธิไม่ส่งมอบภริยาที่เป็นผู้อยู่ในความปกครองของตนให้แก่สามี แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหรือพ้นกำหนดเวลาชำระแล้วแต่สามีมิชำระก็ดี เมื่อได้มีการกำหนดปริมาณมะฮัดร์โดยการตกลงกันเอง หรือโดยคำพิพากษาแล้ว แต่ยังขัดแย้งกันในเรื่องการส่งมอบมะฮัดร์และการมอบตัวภริยา ศาลจะสั่งให้สามีวางมะฮัดร์ไว้ยังศาล หรือให้ผู้ที่ศาลเห็นสมควรยึดถือไว้ และสั่งให้ภริยาทำตัวให้พร้อมเพื่อการมอบตัวก็ได้ และเมื่อสามีได้ร่วมเพศกับภริยาหรือภริยาพร้อมที่จะมอบตัวแก่สามีแล้ว ให้ส่งมอบมะฮัดร์นั้นแก่ภริยา ถ้าสามีชำระมะฮัดร์ให้แก่ภริยาแล้ว แม้ภริยาไม่ยินยอมให้สามีร่วมประเวณี สามีไม่มีสิทธิเรียกร้องมะฮัดร์คืน เว้นแต่เป็นกรณีขาดจากการสมรสตามความในข้อ ๒๘๑ ภริยาที่ผ่านการร่วมเพศตามความในวรรคแรกมาแล้ว มีสิทธิขัดขืนตามความในวรรคแรกได้ ในกรณีที่การร่วมเพศเช่นว่านั้นเกิดขึ้นในขณะที่หญิงนั้นยังเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ภายหลังจากพ้นสภาพการเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถเช่นว่านั้นแล้ว หลังจากชำระมะฮัดร์แล้ว สามีจะต้องให้เวลาแก่ภริยา เพื่อใช้ในการเตรียมพร้อมในเรื่องของทำความสะอาดร่างกาย หากภริยาหรือวลีต้องการ ก่อนมามอบตัวหรือมีการส่งมอบภริยาจากวลี แล้วแต่กรณี ชั่วระยะเวลาหนึ่งตามดุลยพินิจของดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีแต่ต้องไม่เกินสามวัน ในกรณีที่ถึงกำหนดเวลามอบตัวแล้วและได้รับการให้เวลาตามความในวรรคก่อนแล้ว แต่ภริยาอยู่ในช่วงมีประจำเดือนหรืออยู่ในสภาพมีเลือดนิฟาส ภริยาจำเป็นต้องมอบตัวไปก่อน แต่ก็มีสิทธิขัดขืนมิให้สามีร่วมประเวณีกับตนได้ ยกเว้นถ้าภริยารู้ดีว่าการขัดขืนของตนนั้นไม่สามารถทำให้ได้ผล ในกรณีเช่นว่านี้ภริยาต้องระงับการมอบตัวไว้ก่อน **<u>ข้อ ๒๘๓</u>** ในกรณีที่วลีทำการสมรสหญิง (๑) ที่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถด้วยมะฮัดร์ที่น้อยกว่ามะฮัดร์อันควร หรือไม่มีมะฮัดร์ (๒) ที่ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ แม้จะเป็นหญิงพรหมจารี โดยไม่ได้ขออนุญาต ด้วยมะฮัดร์ที่น้อยกว่ามะฮัดร์อันควรหรือไม่มีมะฮัดร์	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๓) ที่ได้กำหนดมะฮัดร์ของตนให้แก่วลีแล้ว แต่วลีได้ปรับลดลงในขณะทำการสมรส หรือ (๔) ที่ได้อนุญาตให้วลีสมรสตน แต่ไม่ได้กำหนดมะฮัดร์ของตนให้แก่วลี ด้วยมะฮัดร์ที่น้อยกว่ามะฮัดร์อันควร การสมรสเช่นว่านั้นมีผลตามกฎหมายและหญิงมีสิทธิได้รับมะฮัดร์อันควรแทน **<u>ข้อ ๒๘๔</u>** ภริยาหรือทายาทของภริยามีสิทธิที่จะได้รับมะฮัดร์จากสามี หลังการตายของสามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี เว้นแต่กรณีสามีตายเพราะถูกฆ่าโดยภริยาก่อนการร่วมเพศครั้งแรก **<u>ข้อ ๒๘๕</u>** หญิงมีสิทธิได้รับมะฮัดร์อันควรจากบุคคลที่ร่วมเพศนิรโทษกับตน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นบุคคลภายนอก หรือชายที่ถือเสมือนเป็นสามีของตน ตามจำนวนมูลเหตุที่ทำให้เกิดร่วมเพศนิรโทษนั้น ไม่ว่าจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใด “ชายที่ถือเสมือนเป็นสามี” หมายความว่า ชายที่เป็นสามีโดยการสมรสที่เป็นโมฆะของหญิงและหญิงยังไม่รู้ถึงการเป็นโมฆะนั้น	
<u>ข้อ ๒๘๖</u> ในกรณีที่หญิงร่วมเพศกับชายโดยหญิงสำคัญผิดว่าชายนั้นเป็นสามีก็ดี หรือหญิงร่วมเพศกับชายในขณะที่หญิงไม่มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน ละเมอ หรือเสียสติเพราะเสพสุรายาเมาโดยไม่ได้	**<u>มาตรา ๑๓๙</u>** หญิงร่วมประเวณีกับชายโดยหญิงสำคัญผิดว่าชายนั้นเป็นสามีก็ดีหรือหญิงร่วมประเวณีกับชายในขณะที่หญิงกำลังวิกลจริต ละเมอ หรือเสียสติเพราะเสพสุรายาเมาโดยมิได้เจตนาก็ดี ให้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
เจตนาเสพก็ดี ให้ชายชำระมะฮัดร์แก่หญิงทุกครั้งที่ได้ร่วมเพศกัน	ชายชำระอีซีกาหฺเว็นแก่หญิงแต่ละครั้งตามที่ได้ร่วมประเวณีต่างกรรมต่างวาระ
ข้อ ๒๘๗ มะฮัดร์ที่ถูกระบุในขณะทำการสมรสที่เป็นโมฆะ ย่อมตกเป็นโมฆะ	
ข้อ๒๘๘“การสละมะฮัดร์” หมายความว่า การไม่ติดใจเรียกร้องหรือไม่ได้กล่าวถึงมะฮัดร์หรือกล่าวถึงแต่ไม่ได้ระบุปริมาณโดยชัดแจ้ง	
ข้อ ๒๘๙ ห้ามวลีใช้สิทธิหรือจำหน่ายสิทธิเกี่ยวกับมะฮัดร์ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากหญิง เว้นแต่หญิงนั้นเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถ	
ข้อ ๒๙๐ ในกรณีทำการสมรสหญิงซึ่งเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ โดยวลีใช้สิทธิหรือจำหน่ายสิทธิเกี่ยวกับมะฮัดร์จนทำให้ค่าของมะฮัดร์ต่ำกว่ามะฮัดร์อันควร หญิงนั้นเรียกร้องจากชายเพิ่มขึ้นได้อีก หลังจากการเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นสิ้นสุดลง	**มาตรา ๑๓๒** ห้ามมิให้วาลีใช้สิทธิหรือจำหน่ายสิทธิ เกี่ยวกับอีซีกาหฺเว็นโดยมิได้รับความยินยอมจากหญิง เว้นแต่หญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ วิกลจริต หรือเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ
ข้อ ๒๙๑ “จำหน่ายสิทธิ” หมายความว่า ประนีประนอมหรือยอมตกลงลดปริมาณมะฮัดร์	
ข้อ ๒๙๒ “ใช้สิทธิเกี่ยวกับมะฮัดร์” หมายความว่า เรียกร้องเอามะฮัดร์โดยอำเภอใจ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
<u>ข้อ ๒๙๓</u> ชายไม่มีสิทธิขอลดปริมาณมะฮัดร์ซึ่งได้ตกลงไปแล้ว เว้นแต่ขณะสมรสชายเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ และวลีของชายนั้นได้ตกลงมะฮัดร์สูงกว่าปริมาณอันควรและมะฮัดร์นั้นเป็นทรัพย์สินของชายนั้น ในกรณีเช่นว่านี้ ชายนั้นมีสิทธิขอลดหรือเรียกคืนมะฮัดร์ที่สูงกว่าปริมาณอันควรนั้นที่ได้จ่ายไปแล้วจากหญิงได้ หลังจากการเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นสิ้นสุดลง **<u>ข้อ ๒๙๔</u>** ชายหญิงมีสิทธิทำการตกลงในการกำหนดเวลาชำระ เพิกถอน เพิ่มหรือลดมะฮัดร์ หรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากที่ได้ตกลงกันไว้เดิม เว้นแต่ศาลได้มีคำพิพากษากำหนดปริมาณมะฮัดร์ไว้แล้ว กรณีที่สามีไม่สามารถชำระมะฮัดร์ที่ระบุไว้ในการสมรส ซึ่งเป็นสิทธิประโยชน์ที่ภริยาจะได้รับจากสามีให้เสร็จสิ้นไปได้ ให้เปลี่ยนมะฮัดร์นั้นเป็นมะฮัดร์อันควรเต็มจำนวนแทน หากความไม่สามารถนั้นเกิดหลังจากการร่วมเพศด้วยความสมัครใจตามความในข้อ ๒๘๒ และเป็นมะฮัดร์อันควรครึ่งจำนวนแทน หากความไม่สามารถนั้นเกิดก่อนการร่วมเพศเช่นว่านั้นและไม่ได้เป็นเหตุมาจากภริยา	**<u>มาตรา ๑๓๔</u>** ชายไม่มีสิทธิขอลดปริมาณอีซีกาหฺเว็นซึ่งได้ตกลงแล้ว เว้นแต่ขณะสมรสชายยังไม่บรรลุนิติภาวะ วิกลจริตหรือเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ วาลีฝ่ายชายได้ตกลงอีซีกาหฺเว็นสูงกว่าปริมาณอันสมควร เมื่อชายนั้นบรรลุนิติภาวะ หรือเหตุอันทำให้วิกลจริต หรือเสมือนไร้ความสามารถสุดสิ้นลง ชายนั้นมีสิทธิขอลด หรือเรียกคืนอีซีกาหฺเว็นที่สูงกว่าปริมาณอันสมควรนั้นจากหญิงได้ ถ้าอีซีกาหฺเว็นนั้นเป็นทรัพย์สินของชายนั้น **<u>มาตรา ๑๔๐</u>** ปริมาณอันสมควรแห่งอีซีกาหฺเว็น ซึ่งชายมีหน้าที่ชำระแก่หญิงให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๙๙ วรรคสุดท้ายมาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้นำประมาณอีซีกาหฺเว็นซึ่งญาติหญิงที่สนิทที่สุดของบิดาหญิงเคยได้รับมาประกอบ การวินิจฉัยด้วย ชายหญิงมีสิทธิตกลงกำหนดเวลาชำระ เพิกถอนเพิ่ม หรือลดอีซีกาหฺเว็นอย่างใดอย่างหนึ่งเปลี่ยนแปลงจากที่ตกลงไว้เดิมแล้วได้ เว้นแต่ศาลจะได้มีคำพิพากษากำหนดปริมาณอีซีกาหฺเว็นไว้แล้ว

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๒๙๕ "มุตอะฮ์" หมายความว่า ทรัพย์สินซึ่งสามีมีหน้าที่ชำระแก่ภริยาเนื่องแต่ขาดจากการสมรสด้วยเหตุภริยาถูกหย่าหรือเหตุอื่นที่อยู่ในทำนองเดียวกัน ทรัพย์สินตามความในวรรคแรกจะต้องเป็นสิ่งที่ใช้เป็นมะฮัดร์ได้ตามกฎหมาย	**มาตรา ๑๔๒** มุตอะฮฺ คือทรัพย์สินซึ่งสามีมีหน้าที่ชำระแก่ภริยาเนื่องแต่การขาดจากการสมรส
ข้อ ๒๙๖ ให้สามีชำระมุตอะฮ์แก่ภริยาภายหลังจากภริยาขาดจากการสมรสด้วยเหตุใด ๆ ที่ไม่ได้เป็นเหตุมาจากภริยา ยกเว้นกรณีสามีหรือภริยาตาย หาก (๑) ในการสมรสภริยานั้นได้ร่วมเพศกับสามีแล้ว หรือ (๒) ในการสมรสภริยานั้นยังไม่ได้ร่วมเพศกับสามี และยังไม่เคยมีสิทธิได้รับสิ่งใดเป็นมะฮัดร์จากสามีจนกระทั่งได้ขาดจากการสมรส และแม้หลังจากขาดจากการสมรสแล้ว	**มาตรา ๑๔๓** ในกรณีต่อไปนี้ ให้สามีชำระมุตอะฮฺ แก่ภริยาคู่หย่า (๑) ก่อนสมรสภริยาคู่หย่าสละสิทธิในอีซีกาหฺเว็นและขาดจากการสมรส ก่อนได้มีกำหนดปริมาณอีซีกาหฺเว็นโดยตกลงกันเอง หรือโดยคำพิพากษา (๒) สามีได้ร่วมประเวณีกับภริยาแล้ว เว้นแต่ขาดจากการสมรสในกรณีต่อไปนี้ ภริยาไม่มีสิทธิในมุตอะฮฺ ก. ภริยาเป็นมูรฺตัด ข. สามีได้รับสินจ้างจากภรรยา ค. ปาซะคฺตามความในมาตรา ๑๑๑ หรือ ง. สามีหรือภริยาตาย (๓) สามีซึ่งนับถือลัทธิศาสนาอื่นเข้าเป็นอิสลามิกฝ่ายเดียว ภริยามิได้เข้าเป็นอิสลามิกด้วย
ข้อ ๒๙๗ ค่าของทรัพย์สินที่จะใช้เป็นมุตอะฮ์นั้น ให้สามีและภริยาตกลงกันเอง ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ ให้	**มาตรา ๑๔๔** จำนวนมุตอะฮฺนั้น ถ้าสามีภริยามิสามารถตกลงกันได้ ให้ศาลกำหนดไม่เกินกึ่งหนึ่งแห่งปริมาณอีซีกาหฺเว็น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
คะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีที่มีอำนาจเป็นผู้กำหนดให้ตามฐานานุรูปของสามีและภริยาในขณะขาดจากการสมรส แต่พึงมีค่าตั้งแต่สามสิบดีดร์ฮัมขึ้นไปและพึงไม่ถึงครึ่งหนึ่งของมะฮัดร์อันควรของภริยา	อันสมควร ดั่งที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๐
ข้อ ๒๙๘ "อิดดะฮ์" หมายความว่า ช่วงระยะเวลาที่หญิงไม่มีสิทธิสมรสกับชายอื่นนอกจากชายที่ทำให้เกิดอิดดะฮ์ หรือไม่มีสิทธิสมรสกับชายทุกคน แล้วแต่กรณีอันเนื่องจากการสิ้นสุดการสมรสตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือการร่วมเพศหรือการเสพเมถุนนิรโทษ แล้วแต่กรณี **ข้อ ๒๙๙** อิดดะฮ์เกิดขึ้นกับหญิงในกรณีดังต่อไปนี้ (๑) กรณีที่หญิงนั้นสิ้นสุดจากการสมรส ในขณะมีครรภ์หรือกรณีที่หญิงเสพเมถุนนิรโทษกับชายแล้วตั้งครรภ์ และเป็นที่ชัดเจนหรือเป็นไปได้ว่า ทารกในครรภ์นั้นเป็นบุตรของสามีหรือชายนั้น แล้วแต่กรณีซึ่งอิดดะฮ์นี้มีระยะเวลาตั้งแต่วันขาดจากการสมรสหรือเสพเมถุนนิรโทษจนสิ้นสุดการตั้งครรภ์ ยกเว้นกรณีในการแท้งบุตรที่สิ่งซึ่งแท้งออกมานั้นเป็นเพียงก้อนเลือดหรือก้อนเนื้อที่ไม่มีรูปลักษณ์ที่พอจะมองออกว่าเป็นสิ่งที่จะพัฒนาเป็นมนุษย์ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ถือว่าหญิงที่แท้งนั้นไม่ได้อยู่ในขั้นหญิงตั้งครรภ์ตามบทบัญญัติ	**มาตรา ๑๔๕** อีดาฮฺ คือ กำหนดระยะเวลาซึ่งชายหญิงต้องห้ามมิให้สมรส หรือสามีภริยาต้องห้ามมิให้สัมผัส หรือเสพเมถุน แล้วแต่กรณี

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
แห่งหมวดนี้ (๒) กรณีที่หญิงนั้นสิ้นสุดจากการสมรสเนื่องจากสามีตาย แม้ขณะสามีตายหญิงนั้นอยู่ในช่วงอิดดะฮ์รือจญูอียะฮ์ของสามีนั้นก็ตาม ซึ่งอิดดะฮ์นี้มีระยะเวลาสี่เดือนกับสิบวันนับตั้งแต่วันที่สามีตายในทุกกรณียกเว้นกรณีหญิงนั้นเป็นหญิงมีครรภ์ตามความใน (๑) (๓) กรณีที่หญิงนั้น(ก) สิ้นสุดจากการสมรสด้วยเหตุอื่นนอกจากเหตุสามีตาย และในการสมรสนั้น หญิงนั้นได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกับสามีแล้วในทุกกรณีหรือ (ข) ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษกับชาย ในทั้งสองกรณีเช่นว่านี้จะต้องเป็นที่แน่ชัดว่าหญิงนั้นไม่มีครรภ์ ซึ่งอิดดะฮ์นี้มีระยะเวลาสามช่วงว่างระหว่างการมีประจำเดือนหรือการมีเลือดนิฟาสกับการมีประจำเดือน โดยเริ่มนับตั้งแต่วันที่สิ้นสุดจากการสมรส หรือการร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษ แล้วแต่กรณี หากหญิงนั้นเป็นหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือนและมีประจำเดือนปกติ หรือมีระยะเวลาสามเดือนนับตั้งแต่วันที่สิ้นสุดจากการสมรส หรือการร่วมเพศ หรือเสพเมถุนนิรโทษ แล้วแต่กรณีหากหญิงนั้นเป็นหญิงที่อยู่ในวัยก่อนหรือ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
หลังวัยมีประจำเดือน หรือมีประจำเดือนไม่ปกติ **<u>ข้อ ๓๐๐</u>** หญิงใดสงสัยว่าตนเองตั้งครรภ์ โดยเริ่มสงสัยในขณะที่ยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) และ (๓) ห้ามหญิงนั้นสมรสกับชายอื่นจนกว่าจะไม่มีข้อสงสัยใด ๆ ถ้ายังขืนสมรส การสมรสนั้นเป็นโมฆะแม้ปรากฏ ในภายหลังว่าไม่ได้ตั้งครรภ์แต่ถ้าเริ่มสงสัยในขณะที่ได้พ้นจากระยะอิดดะฮ์นั้นแล้ว หญิงนั้นพึงยับยั้งการสมรสไว้ก่อนจนกว่าจะหมดสิ้นข้อสงสัยเช่นว่านั้น แต่ถ้าหญิงนั้นได้ทำการสมรส การสมรสนั้นก็ยังมีผลตามกฎหมาย เว้นแต่ปรากฏในภายหลังว่าได้ตั้งครรภ์มาก่อนการสมรสนั้น หญิงใดมีข้อสงสัยว่าอาจตั้งครรภ์หลังจากได้สมรสกับชายอื่นแล้ว การสมรสนั้นมีผลตามกฎหมาย เว้นแต่ปรากฏในภายหลังว่าได้ตั้งครรภ์มาก่อนการสมรสนั้น ถ้าหญิงตามความในวรรคสอง เป็นหญิงที่หลังจากพ้นระยะอิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) และ (๓) นั้นแล้ว ไม่ได้สมรสใหม่ แต่ได้ถูกร่วมเพศนิรโทษหรือเสพเมถุนนิรโทษโดยชายอื่น และหญิงนั้นคลอดบุตรที่เมื่อนับจากการร่วมเพศนิรโทษหรือเสพเมถุนนิรโทษนั้นแล้วได้ระยะเวลา	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ไม่ถึงหกเดือน ให้ถือว่าบุตรนั้นเป็นของสามี ถ้ามีความเป็นไปได้และไม่มีหลักฐานที่จะชี้ให้เห็นเป็นอย่างอื่น แต่ถ้าครบหกเดือนให้ถือว่าบุตรนั้นเป็นของชายนั้น ถ้ามีความเป็นไปได้และไม่มีหลักฐานที่จะชี้ให้เห็นเป็นอย่างอื่น **<u>ข้อ ๓๐๑</u>** หญิงใดก่อนเกิดอิดดะฮ์ไม่เคยมีประจำเดือน แต่ในระหว่างสามเดือนหลังเกิดอิดดะฮ์ได้เกิดมีประจำเดือนขึ้น หญิงนั้นพ้นระยะอิดดะฮ์เมื่อมีประจำเดือนครั้งที่สี่นับจากวันสิ้นสุดการมีประจำเดือนครั้งแรก หญิงใดก่อนเกิดอิดดะฮ์เคยมีประจำเดือนปกติ แต่หลังเกิดอิดดะฮ์กลับไม่มีประจำเดือน แม้เวลาล่วงเลยมาเป็นเวลาสามเดือนแล้วก็ยังไม่มีประจำเดือน หญิงนั้นจะไม่พ้นระยะอิดดะฮ์จนกว่าจะมีประจำเดือนครั้งที่สามนับจากวันสิ้นสุดการมีประจำเดือนครั้งแรก แม้ว่าจะเป็นเวลานาน หรือจนกว่าจะเป็นหญิงที่อยู่ในวัยหลังวัยมีประจำเดือนแล้วนับต่อไปอีกสามเดือน	
<u>ข้อ ๓๐๒</u> การนับเวลาเป็นหนึ่งเดือนในกรณีที่วันเริ่มต้นนับมิใช่วันเริ่มต้นของเดือน ให้นับวันของเดือนนั้นตั้งแต่วันเริ่มต้นนับจนถึงสิ้นเดือน และเอาจำนวนวันที่ได้นั้นไปนับรวมกับจำนวนวันในเดือนสุดท้าย	**<u>มาตรา ๑๕๘</u>** กำหนดเวลาตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๖ และ ๑๔๗ ถ้ามิใช่กรณีที่เริ่มนับแต่วันต้นเดือน ให้คำนวณโดยเอาจำนวนวันในเดือนสุดท้ายบวกกับวันที่นับแล้วในเดือนแรกให้ได้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ให้ได้สามสิบวัน **ข้อ ๓๐๓** ในกรณีที่หญิงอยู่ในวัยก่อนหรือหลังวัยมีประจำเดือนกลายมาเป็นหญิงอยู่ในวัยมีประจำเดือนภายในสามเดือนแห่งอิดดะฮ์ให้เปลี่ยนอิดดะฮ์นั้นมาเป็นอิดดะฮ์ของหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือนและตั้งต้นในการนับอิดดะฮ์นั้นใหม่ แต่ถ้าหญิงนั้นกลายมาเป็นหญิงอยู่ในวัยมีประจำเดือนภายหลังสามเดือนแห่งอิดดะฮ์ และหญิงนั้น (๑) ถ้ายังไม่ได้สมรสใหม่ ให้เปลี่ยนอิดดะฮ์มาเป็นอิดดะฮ์สำหรับหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือนและตั้งต้นนับอิดดะฮ์ใหม่ (๒) ถ้าสมรสใหม่แล้ว ให้เป็นไปตามนั้นโดยไม่ต้องเปลี่ยนอิดดะฮ์มาเป็นอิดดะฮ์สำหรับหญิงที่อยู่ในวัยมีประจำเดือน **ข้อ ๓๐๔** หญิงตามความในข้อ ๒๙๙ (๓) (ก) หรือ (ข) ที่สามีตายในขณะอยู่ในช่วงสามเดือนแห่งอิดดะฮ์ หรือในสามช่วงว่างระหว่างประจำเดือนแห่งอิดดะฮ์ แล้วแต่กรณีให้หญิงนั้นเปลี่ยนมาอยู่ในอิดดะฮ์ ด้วยเหตุสามีตายตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) แทน ยกเว้นกรณีอิดดะฮ์นั้นเป็นอิดดะฮ์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการสมรสประเภทบาอิน **ข้อ ๓๐๕** หญิงตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) หรือข้อ ๒๙๙ (๓) ที่ต่อมาได้ทราบว่าตั้งครรภ์ ขณะอยู่ในระยะแห่งอิดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๒) หรือในระยะอิดดะฮ์	๓๐ วันเต็ม

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ตามความในข้อ ๒๙๙ (๓) แล้วแต่กรณี ให้หญิงนั้นเปลี่ยนมาอยู่ในอิดดะฮ์หญิงมีครรภ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๑) แทน **<u>ข้อ ๓๐๖</u>** ในกรณีที่สามีซึ่งเป็นผู้ที่มีอวัยวะเพศในส่วนเฉพาะที่ใช้ร่วมเพศเท่านั้น โดยไม่มีส่วนที่เป็นอัณฑะ หรือมีในส่วนเฉพาะที่เป็นอัณฑะเท่านั้น โดยไม่มีส่วนที่ใช้ร่วมเพศได้ตายจากภริยาที่กำลังตั้งครรภ์ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทารกในครรภ์นั้นเป็นบุตรของสามีนั้น และภริยานั้นจะมีอิดดะฮ์ตามความในข้อ ๒๙๙ (๑) เว้นแต่จะมีเหตุอื่นอันเป็นเหตุที่ทำให้เป็นไปไม่ได้ว่าทารกในครรภ์นั้นจะเป็นบุตรของสามีนั้น	
<u>ข้อ ๓๐๗</u> ในระหว่างอิดดะฮ์ (๑) ภริยาที่อยู่ในอิดดะฮ์รือจอียะฮ์และไม่เป็นนุชูซ มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามีเสมือนยังเป็นภริยา (๒) ถ้าภริยาอยู่ในอิดดะฮ์ที่เป็นเหตุมาจากสามีตาย ห้ามมิให้ภริยานั้นใช้เครื่องประดับ แม้จะอยู่ใต้เครื่องนุ่งห่ม ใช้เครื่องสำอาง ตกแต่งร่างกายให้สวยงามด้วยเครื่องประดับหรือเครื่องนุ่งห่มที่มีสีสันสวยงามและใช้เครื่องหอม (๓) ถ้าภริยาอยู่ในอิดดะฮ์บาอินเล็กแม้จะเป็นบาอินเล็กที่เป็นผลมาจากการหย่าโดยมีสินจ้าง หรือในอิดดะฮ์บาอินใหญ่	**<u>มาตรา ๑๖๓</u>** ในระหว่างอีดาฮฺรอยาอี หรืออีดาฮฺบาเอ็น เมื่อภริยาคู่หย่าเคารพต่อสามีดั่งที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๒ (๒) ก. แล้ว ถ้า (๑) เป็นอีดาฮฺรอยาอี หรืออีดาฮฺบาเอ็น และภริยาคู่หย่ามีครรภ์ ให้สามีอุปการะเลี้ยงดูภริยาคู่หย่านั้น ตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๓ เว้นแต่เครื่องสำอาง (๒) เป็นอีดาฮฺบาเอ็นและภริยาคู่หย่าไม่มีครรภ์ ให้สามีอุปการะเลี้ยดูภริยาคู่หย่านั้นเฉพาะเคหสถานตามบทบัญญัติในมาตรา ๖๓ (๗) อย่างเดียว (๓) สามีตายภายในเขตอีดาฮฺบาเอ็น

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
หรือแม้ในอิดดะฮ์ที่เป็นเหตุมาจากการเพิกถอนการสมรส ภริยาไม่พึงใช้เครื่องประดับ เครื่องสำอาง และเครื่องหอมและไม่พึงตกแต่งร่างกายให้สวยงามตามความใน (๒) (๔) ห้ามสามีผู้เป็นเหตุให้เกิดอิดดะฮ์เสพสุขทางเพศ สัมผัสหรือมองภริยาที่อยู่ในอิดดะฮ์นั้นในทุกกรณี ประหนึ่งว่าภริยานั้นเป็นบุคคลภายนอก (๕) ผู้อยู่ในอิดดะฮ์ไม่อาจสมรสกับชายใดจนกว่าจะสิ้นสุดระยะอิดดะฮ์ ยกเว้นสมรสกับชายที่เป็นต้นเหตุทำให้เกิดอิดดะฮ์ที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามสมรสตามกฎหมายนี้ **<u>ข้อ ๓๐๘</u>** ในกรณีที่เกิดอิดดะฮ์ซ้อนขึ้นมาจากชายคนเดียวและหญิงที่อยู่ในอิดดะฮ์นั้นยังไม่มีครรภ์ ให้ถือเอาอิดดะฮ์ที่เกิดหลังเพียงอิดดะฮ์เดียวเท่านั้น แต่ถ้าหญิงนั้นมีครรภ์ ให้ถือเอาอิดดะฮ์ผู้มีครรภ์เพียงอิดดะฮ์เดียวเท่านั้น หากการเกิดอิดดะฮ์ซ้อนเกิดจากชายสองคนขึ้นไป ในกรณีที่หญิงนั้นไม่มีครรภ์ ให้แต่ละอิดดะฮ์มีช่วงระยะเวลาครบถ้วนตามปกติทุกอิดดะฮ์ โดยให้นับเรียงต่อกันตามลำดับ และถ้าเป็นกรณีที่มีอิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่ารวมอยู่ด้วย ให้นับระยะอิดดะฮ์ที่เกิดจากการหย่านั้นก่อน แต่อิดดะฮ์เดิม	และภริยาคู่หย่ามีครรภ์ ภริยาคู่หย่านั้นมีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูจากกองทรัพย์มรดกของสามีจนกว่าได้คลอดแล้ว ให้วาลีของสามีเป็นผู้จ่ายแล้วแต่ภริยาคู่หย่านั้นจะเลือกวาลีใดให้เป็นผู้จ่าย หากสามีตายภายในเขตอีดาฮฺอื่นนอกจากเช่นว่านี้ ภริยาคู่หย่าคงมีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูเฉพาะเคหสถานอย่างเดียว จนกว่าจะพ้นเขตอีดาฮฺหรือจกว่าได้คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
จำต้องสะดุดหยุดอยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่ได้มีการร่วมประเวณีที่ทำให้เกิดอิดดะฮ์ใหม่จนกระทั่งผู้ร่วมประเวณีนั้นได้แยกจากกัน แต่ถ้าหญิงตามความในวรรคสองมีครรภ์ ให้พ้นระยะอิดดะฮ์หญิงมีครรภ์เสียก่อนจึงจะเริ่มนับระยะอิดดะฮ์อื่น ในกรณีตามความในวรรคแรก ถ้าระยะเวลาของอิดดะฮ์ที่เกิดขึ้นก่อนและเป็นอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ซึ่งเหลืออยู่ในขณะเกิดอิดดะฮ์อื่นได้หมดสิ้นไปแล้ว สามีไม่อาจขอคืนดีภริยานั้นได้อีกต่อไป แม้ระยะเวลาของอิดดะฮ์อื่นซึ่งเกิดขึ้นทีหลังยังไม่หมดก็ตาม แต่สามีมีสิทธิสมรสใหม่กับภริยานั้นได้โดยไม่ต้องรอให้ระยะอิดดะฮ์อื่นหมดก่อน ในกรณีตามความในวรรคสอง ถ้าอิดดะฮ์ที่เกิดก่อนนั้นเป็นอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ และอิดดะฮ์หลังเป็นอิดดะฮ์ที่เป็นเหตุมาจากการร่วมเพศหรือเสพเมถุนนิรโทษของชายอื่น แม้สามีคืนดีกับภริยาแล้วภายในระยะอิดดะฮ์ร็อจญอียะฮ์ สามีก็ยังต้องห้ามมิให้เสพสุขทางเพศ สัมผัสหรือมองภริยาตามความในข้อ ๓๐๗ (๔) อยู่ต่อไป จนกว่าจะพ้นระยะอิดดะฮ์อื่นเช่นว่านั้น	
<u>ข้อ ๓๐๘</u> ในกรณีที่ภริยาอ้างว่าพ้นระยะอิดดะฮ์แล้ว ถ้าเป็นอิดดะฮ์อื่นที่ไม่ใช่อิดดะฮ์นับจำนวนเดือน และข้ออ้างนั้นมีความเป็นไปได้ให้รับฟังคำของภริยาโดย	**<u>มาตรา ๑๖๑</u>** กรณีพิพาทเกี่ยวกับการล่วงพ้นระยะเวลาดั่งที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๗ (๒) ให้ฟังคำหญิงหม้าย เว้นแต่มีผู้คัดค้าน ให้ทั้ง ๒ ฝ่ายนำสืบ ถ้า

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
การสาบาน แม้ว่าจะขัดกับคำให้การของสามีหรือสามีคัดค้าน	(๑) ฝ่ายใดไม่มีพยาน ให้ฝ่ายมีพยานนำสืบฝ่ายเดียว (๒) ทั้ง ๒ ฝ่ายไม่มีพยาน ให้หญิงหม้ายสาบาน ถ้าสาบานได้ให้ฟังตามคำหญิงหม้ายนั้น และห้ามมิให้อีกฝ่ายหนึ่งสาบาน ถ้าหญิงหม้ายมิยินยอมสาบาน เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งสาบานได้ ให้ฟังตามคำสาบานนั้น ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งมิยินยอมสาบาน ให้ฟังตามคำหญิงหม้าย
<u>**ข้อ ๓๑๐**</u> ห้ามรับฟังคำของหญิงที่อ้างภายหลังจากได้สมรสกับสามีใหม่แล้วว่าในขณะที่ตนสมรสกับสามีคนใหม่ตนยังอยู่ในระยะอิดดะฮ์ของสามีเก่า ในกรณีที่ภริยาได้อ้างหลังจากการหย่าว่า ตนได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้วในระหว่างสมรส แต่สามีปฏิเสธคำอ้างนั้นให้รับฟังคำของสามีโดยการสาบาน แต่ภริยานั้นจะต้องอยู่ในอิดดะฮ์ แม้ภริยาจะกลับคำให้การในภายหลัง ในกรณีที่สามีอ้างว่าการสมรสของภริยาคู่หย่าของตนกับสามีใหม่ไม่มีผลตามกฎหมายเนื่องจากตนได้ทำการคืนดีกับภริยาก่อนการสมรสนั้น ให้รับฟังคำของสามี ถ้าสามีมีพยานยืนยัน หรือภริยาและสามีใหม่ยอมรับตามคำอ้างของสามี ในกรณีตามความวรรคก่อน ถ้าสามีใหม่ปฏิเสธ ให้ฟังคำสามีใหม่โดยการสาบาน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>ข้อ ๓๑๑</u> ไม่มีอิดดะฮ์ในหญิงที่ร่วมเพศหรือเสพเมถุนนอกสมรสซึ่งผิดกฎหมายในฐานความผิดที่มีบทลงโทษเป็นโทษฮัดด์ ไม่ว่าหญิงนั้นจะมีครรภ์จากการเสพเมถุนนั้นหรือไม่	
<u>ข้อ ๓๑๒</u> ในกรณีที่ภริยายังอยู่ในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์ และสามีภริยานั้นได้กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาโดยผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะมีการร่วมเพศหรือเสพเมถุนกันหรือไม่ หรือสามีได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกับภริยานั้นในทุกกรณี โดยที่ไม่ได้กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาอีกจะมีผล ดังนี้ (๑) สามีมีสิทธิคืนดีกับภริยานั้นได้ภายในระยะอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้น โดยในกรณีของการคืนดีนี้อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์จะไม่สะดุดหยุดลง (๒) ถ้าในอิดดะฮ์รือจญอียะฮ์นั้นภริยาตั้งครรภ์ ก่อนสิ้นสุดการตั้งครรภ์ สามีมีสิทธิคืนดีกับภริยาได้ทุกเมื่อ (๓) อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์จะสะดุดหยุดอยู่จนกว่าสามีนั้นจะแยกจากภริยาและมีเจตนาที่จะไม่กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยากับภริยานั้นอีก ยกเว้นกรณีขอคืนดีตามความใน (๑) (๔) เมื่อสามีแยกจากภริยาตามความใน (๓) ให้นับระยะอิดดฮ์รือจญอียะฮ์นั้น	<u>มาตรา ๑๔๘</u> ในระหว่างที่ภริยาคู่หย่าอยู่ในเขตอีดาฮฺรอยาอีตามมาตรา ๑๔๗ สามีกลับคืนดีกับภริยาคู่หย่านั้น โดยสามีมิได้ประกอบพิธีรอเยาะก็ดี หรือสามีเสพเมถุนนิรโทษกับภริยาคู่หย่านั้นก็ดี (๑) สามีมีสิทธิรอเยาะได้ภายในเขตอีดาฮฺรอยาอีนั้น (๒) ถ้าภริยาคู่หย่านั้นตั้งครรภ์ภายในเขตอีดาฮฺรอยาอีแล้ว ก่อนคลอดสามีมีสิทธิรอเยาะได้ทุกเมื่อ (๓) เมื่อพ้นเขตอีดาฮฺรอยาอีแล้ว หรือเมื่อภริยาคู่หย่าคลอดบุตรซึ่งตั้งครรภ์ขึ้นภายในเขตอีดาฮฺรอยาอีแล้ว แล้วแต่กรณี สามีกลับคืนดีกับภริยาคู่หย่านั้นได้แต่โดยพิธีสมรส (๔) หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ ต่อเมื่อ ก. พ้นเขตอีดาฮฺอันเกิดแต่การที่สามีกลับคืนดีกับภริยาคู่หย่าโดยมิได้ประกอบพิธีรอเยาะหรือพ้นเขตอีดาฮฺอันเกิดแต่การที่สามีเสพเมถุนนิรโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลม

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ต่อไปโดยนับรวมกับที่นับมาแล้ว ก่อนที่จะมีการสะดุดหยุดอยู่ตามความใน (๓) เมื่อครบแล้วจึงจะถือว่าพ้นระยะอิดดะฮ์นั้น (๕) เมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์รือจญ์อียะฮ์นั้นไปแล้ว สามีจะกลับคืนเป็นสามีภริยากันกับภริยาได้ แต่โดยการสมรสใหม่เท่านั้น (๖) ภริยาจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อ (ก) พ้นระยะอิดะฮ์ของสามีที่ทำการนับใหม่ โดยเริ่มนับตั้งแต่วันถัดจากวันที่สามีแยกจากภริยาตามความใน (๓) ในกรณีที่มีการกลับไปอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาอีกโดยผิดกฎหมาย หรือนับตั้งแต่วันถัดจากวันที่มีการร่วมเพศหรือเสพเมถุนระหว่างภริยากับสามีครั้งหลังสุด ในกรณีที่ได้ร่วมเพศหรือเสพเมถุนกันโดยที่ไม่ได้กลับไปอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาอีก (ข)สิ้นสุดการตั้งครรภ์ไม่ว่าครรภ์นั้นจะมีตั้งแต่เมื่อใด	นับแต่วันเลิกจากการอยู่ร่วมกับสามีคู่หย่า การเสพเมถุนกับสามีคู่หย่าครั้งหลังที่สุด ถ้ามิได้อยู่ร่วม หรือการเสพเมถุนนิรโทษครั้งหลังที่สุด แล้วแต่กรณี กำหนดเขตอีดาฮฺรอยาอีที่ยังไม่สุดสิ้นนั้นให้เป็นอันระงับไปหรือ ข. คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์ มิเลือกว่าครรภ์นั้นจะตั้งเมื่อใด การคืนดีของสามีภริยาตามมาตรานี้ให้วินิจฉัยตามพฤติการณ์และการปฏิบัติของสามีภริยา เช่น ระหว่างเป็นภริยาได้อยู่ร่วมเรือนหลังเดียวกัน เมื่อขาดจากการสมรสแล้ว ยังคงอยู่ร่วมเช่นเดิมเช่นนี้ให้ถือว่าเป็นการคืนดีเพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้
ข้อ ๓๑๓ ในกรณีที่ภริยายังอยู่ในระยะอิดดะห์บาอิน (๑) ถ้าสามีกับภริยาได้กลับไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันฉันสามีภริยาโดยผิดกฎหมายไม่ว่าจะมีการร่วมเพศหรือไม่ก็ตาม (ก) สามีภริยานั้นกลับคืนเป็นสามีภริยากันโดยสมรสใหม่ได้ทุกเมื่อภายในบังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้	**มาตรา ๑๔๙** ในระหว่างที่ภริยาคู่หย่าอยู่ในเขตอีดาฮฺบาเอ็น ตามมาตรา ๑๔๗ ถ้า (๑) สามีกลับคืนดีกับภริยาคู่หย่านั้นโดยมิได้ประกอบพิธีสมรส ก. สามีภริยาคู่นั้นสมรสกันใหม่ได้ทุกเมื่อ ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๒๑ และ ๑๒๗ ข. หญิงนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(ข) ภริยาจะสมรสกับชายอื่นได้ก็ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์บาอินนั้นเท่านั้น (ค) ในกรณีที่ภริยาตั้งครรภ์ในช่วงกลับไปอยู่ร่วมกันเช่นว่านั้น อิดดะฮ์บาอินนั้นจะสะดุดหยุดอยู่จนสิ้นสุดการตั้งครรภ์ (๒) ถ้าสามีได้เสพเมถุนนิรโทษกับภริยานั้น (ก) สามีภริยานั้นสมรสกันใหม่ได้ทุกเมื่อภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ (ข) หญิงนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การที่สามีเสพเมถุนนิรโทษกับภริยานับแต่การเสพเมถุนนิรโทษครั้งหลังสุด โดยให้อิดดะฮ์บาอินที่ยังไม่สิ้นสุดนั้นเป็นอันระงับไปหรือสิ้นสุดการตั้งครรภ์ ไม่เลือกว่าครรภ์นั้นจะมีตั้งแต่เมื่อใด	ต่อเมื่อพ้นเขตอีดาฮฺบาเอ็นนั้นแล้ว ค. ถ้าหญิงนั้นตั้งครรภ์กับสามีคู่หย่าภายหลังที่กลับคืนดีกันโดยมิได้ประกอบพิธีสมรสหากตั้งครรภ์ ๑. ภายในเขตอีดาฮฺบาเอ็นแล้วกำหนดเขตอีดาฮฺบาเอ็นตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) แล้วแต่กรณี เป็นอันหยุดจนกว่าจะได้คลอดแล้ว จึงให้คำนวณต่อไปใหม่เท่าที่เหลืออยู่ หญิงนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อคลอดแล้ว และพ้นเขตอีดาฮฺยาเอ็นเท่าที่เหลืออยู่ซึ่งนับแต่เมื่อคลอดนั้นแล้ว ๒. เมื่อพ้นเขตอีดาฮฺบาเอ็นแล้วไม่อยู่ในบังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ หญิงนั้นสมรสกับชายอื่นได้ทุกเมื่อ (๒) สามีเสพเมถุนนิรโทษกับภริยาคู่หย่านั้น ก. สามีภริยาคู่นั้นสมรสกันใหม่ได้ทุกเมื่อ ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๒๑ และ ๑๒๗ ข. สามีภริยาคู่นั้นสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อ ๑. พ้นเขตอีดาฮฺอันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่การเสพเมถุนนิรโทษครั้งหลังที่สุด กำหนดเขตอีดาฮฺบาเอ็นที่ยังไม่สุดสิ้นนั้นให้เป็นอันระงับไป หรือ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
	๒. คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์ มิเลือกว่าครรภ์นั้นจะตั้งเมื่อใด
ข้อ ๓๑๔ ในกรณีที่ชายเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงที่ไม่ได้อยู่ในระยะอิดดะฮ์ใดๆ แม้หญิงนั้นจะยังเป็นภริยาของชายอื่น	**มาตรา ๑๕๐** ในกรณีที่ชายเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงโสดซึ่งมิได้อยู่ระหว่างเขตอีดาฮฺใด ถ้า
(๑) ถ้าชายนั้นเพียงผู้เดียวที่ได้เสพเมถุนนิรโทษกับหญิงนั้น หญิงนั้น	(๑) ชายผู้เดียวเสพเมถุนนิรโทษแล้ว หญิงนั้นจะสมรสกับ
(ก) สมรสกับชายผู้เสพเมถุนนิรโทษนั้นได้ทุกเมื่อ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย	ก. ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษนั้นได้ทุกเมื่อ
(ข) สมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษนั้น โดยเริ่มนับระยะอิดดะฮ์ตั้งแต่การเสพเมถุนนิรโทษครั้งหลังสุด หรือเมื่อสิ้นสุดการตั้งครรภ์ ในกรณีหญิงนั้นตั้งครรภ์และภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย	ข. ชายอื่น ได้ต่อเมื่อพ้นเขตอีดาฮฺอันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณีนับแต่การเสพเมถุนนิรโทษครั้งหลังที่สุดหรือเมื่อคลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์
(๒) ถ้าชายผู้หนึ่งเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงเช่นว่านั้นแล้ว ภายหลังมีชายอีกผู้หนึ่งหรือหลายคนเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงนั้นอีก ชายใดเสพเมถุนนิรโทษก่อนให้นับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายนั้นจนครบสมบูรณ์ก่อนแล้วนับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายนอกนั้นติดต่อกันไปตามลำดับ เว้นแต่หญิงนั้นตั้งครรภ์กับชาย	(๒) ชายผู้หนึ่งเสพเมถุนนิรโทษแล้ว ภายหลังมีชายอีกผู้หนึ่งหรือหลายคนเสพเมถุนนิรโทษเช่นกันอีก เมื่อชายใดเสพเมถุนนิรโทษก่อน ให้คำนวณอีดาฮฺอันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายนั้นก่อนและคำนวณอีดาฮฺอันเกิดแต่การเสพเมถุนของชายนอกนั้นต่อไปโดยลำดับ เว้นแต่หญิงนั้นตั้งครรภ์กับชายที่เสพเมถุนนิรโทษหลังคนใดคนหนึ่ง กำหนดอีดาฮฺอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมถุนนิรโทษก่อนเป็นอันหยุดจนกว่าจะได้คลอดแล้ว จึงให้คำนวณต่อไปใหม่เท่าที่เหลืออยู่และคำนวณอีดาฮฺอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมถุนนิรโทษ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ที่เสพเมถุนนิรโทษหลังการเสพเมถุนกับคนใดคนหนึ่ง ในกรณีเช่นว่านี้ อิดดะฮ์อันเกิดแต่ชายคนก่อนเป็นอันสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะสิ้นสุดการตั้งครรภ์แล้วจึงนับต่อไปใหม่เท่าที่ยังเหลืออยู่และให้นับระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่ชายนอกจากชายนั้นติดต่อกันไปตามลำดับ จนกว่าจะสิ้นสุด ซึ่งหญิงนั้นจะสมรสกับ (ก) ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษก่อนได้ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายคนหลังแล้ว และภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย (ข) ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษหลังได้ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายคนก่อนแล้ว และภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย (ค) ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษท่ามกลางหรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นระยะอิดดะฮ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษทั้งสิ้นแล้ว และภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ที่ว่าด้วยหญิงที่ห้ามสมรสด้วย	นอกนั้นต่อไปโดยลำดับจนกว่าจะสุดสิ้น แต่มีชายเสพเมถุนนิรโทษมากหรือน้อยคนแล้วแต่กรณี หญิงนั้นจะสมรสกับ ก. ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษก่อนได้ต่อเมื่อพ้นเขตอีดาฮฺอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมถุนนิรโทษหลังแล้ว ข. ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษหลังได้ต่อเมื่อพ้นเขตอีดาฮฺอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมถุนนิรโทษก่อนแล้ว ค. ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษท่ามกลางหรือชายอื่นได้ต่อเมื่อพ้นเขตอีดาฮฺอันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษทั้งสิ้นแล้ว กำหนดเขตอีดาฮฺอันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษใน (๒) นี้นั้น ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม
<u>ข้อ ๓๑๕</u> บุตรที่เกิดจากการเสพเมถุนระหว่างชายกับหญิงนอกสมรส ยกเว้นบุตรที่เกิดจากการเสพเมถุนนิรโทษ ไม่ถือเป็นบุตรของชายนั้น แต่ถือเป็นบุตร	**<u>มาตรา ๑๖๗</u>** ห้ามมิให้ถือว่าบุตรดั่งที่ระบุไว้ในมาตรานี้ เป็นบุตรของชายผู้เสพเมถุนกับหญิงผู้เป็นมารดาของบุตรนั้น (๑) บุตรเกิดแต่ชายเสพเมถุนกับ

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ของหญิงผู้เป็นมารดาของบุตรนั้น บุตรที่เกิดในสมรส แต่เกิดหลังการเสพเมถุนกันของสามีภริยาไม่ถึงหกเดือนบริบูรณ์ และไม่เป็นที่แน่ชัดว่าเป็นสายโลหิตของสามีหรือไม่ ให้ถือไว้ก่อนว่าเป็นบุตรนอกสมรสของสามีนั้น	หญิง โดย ก. ชายหญิงนั้นมิได้ประกอบพิธีสมรส หรือสามีภริยาคู่หย่ามิได้กลับคืนดีกันโดยพิธี รอเยาะ เว้นแต่บุตรที่เกิดแต่ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษ ให้ถือว่าเป็นบุตรของชายนั้น หรือ ข. ชายรู้อยู่แล้วว่าการสมรสเป็นโมฆะ และหญิงตั้งครรภ์ภายหลังการเสพเมถุนเช่นว่านี้ และ (๒) บุตรเกิดภายหลังการสมรสและเสพเมถุนของชายหญิงไม่ถึง ๖ เดือนบริบูรณ์
<u>ข้อ ๓๑๖</u> บุตรของผู้อื่นที่บุคคลใดรับเป็นบุตรบุญธรรมหรือนำมาเลี้ยงเสมือนบุตรของตน ไม่ถือเป็นบุตรของบุคคลนั้น **<u>ข้อ ๓๑๗</u>** บุตรที่เพิ่งบรรลุศาสนภาวะและมีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน พึงอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับบิดามารดา หรือแต่บิดา หรือแต่มารดาตามลำดับ แม้จะสามารถอาศัยอยู่ในบ้านเพียงคนเดียวหรืออาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับผู้ใดก็ได้ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายนี้และไม่เป็นการเสี่ยงภัยเกินปกติได้ก็ตาม ถ้าการไม่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับบิดามารดาของบุตรเช่นว่านั้นเป็นการเสี่ยงภัยเกินปกติ บุตรนั้นจำต้องอาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือแต่บิดา หรือแต่มารดา	**<u>มาตรา ๑๖๘</u>** การรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรม ห้ามมิให้ถือว่าเป็นบุตรตามหลักกฎหมายนี้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ตามลำดับ ถ้าบุตรตามความในวรรคแรกเป็นหญิง บุตรนั้นพึงอาศัยอยู่กับบิดามารดาหรือแต่มารดาหรือแต่บิดาตามลำดับจนกว่าจะสมรส และถ้าการที่บุตรหญิงไม่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับบิดามารดาดั่งเช่นว่านั้น เสี่ยงต่อการมีข้อครหาที่จะทำให้เสียชื่อเสียง มารดาหรือวลีในการสมรสที่ไม่อาจสมรสด้วยได้ มีสิทธิเอาบุตรหญิงนั้นมาอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับตนได้ แต่ถ้าวลีนั้นเป็นผู้ที่บุตรหญิงนั้นสมรสด้วยได้ วลีนั้นไม่มีสิทธิเอาบุตรหญิงนั้นมาอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับตน แต่มีสิทธิที่จะเอาบุตรหญิงนั้นไปอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัยและเหมาะสมได้ **<u>ข้อ ๓๑๘</u>** เว้นแต่กฎหมายนี้ได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถจะต้องเป็นผู้อยู่ในความปกครองของผู้ใช้อำนาจปกครองของตน และต้องอยู่ในความอนุบาล ความพิทักษ์หรือการเลี้ยงดู แล้วแต่กรณี ของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูของตน **<u>ข้อ ๓๑๙</u>** "อำนาจปกครอง" หมายความว่า อำนาจหน้าที่ในการปกครองดูแลผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถโดยจัดการแทน หรือช่วยจัดการ หรือให้ความยินยอม แล้วแต่กรณี และช่วยกระทำ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ในสิ่งที่จำเป็นสำหรับบุคคลนั้น รวมทั้งปกป้องภยันตรายแก่บุคคลนั้นที่อยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูและตามที่กฎหมายบัญญัติ **ข้อ ๓๒๐** "ผู้ใช้อำนาจปกครอง" หมายความว่า ผู้มีสิทธิและหน้าที่ในการใช้อำนาจปกครองตามความในข้อ ๓๑๙ ในกรณีที่ถูกตั้งโดยศาลหรือพินัยกรรม ให้เรียกผู้ใช้อำนาจปกครองนี้ว่า "ผู้ปกครอง" ผู้ใช้อำนาจปกครองตามวรรคแรก ต้องเป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ อยู่ในลำดับแรกสุดของผู้มีสิทธิใช้อำนาจปกครองตามความในข้อ ๓๒๑ และมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒ **ข้อ ๓๒๑** "ผู้มีสิทธิใช้อำนาจปกครอง" หมายความว่า ผู้ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นผู้ซึ่งเหมาะสมที่จะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถตามความในข้อ ๑ (๑๐) และ (๑๙) ตามลำดับดังต่อไปนี้ (๑) บิดา ปู่ และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปตามลำดับ (๒) ผู้ที่บิดา ปู่ และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปตามลำดับ ตั้งให้เป็นผู้ปกครองโดยพินัยกรรม โดยสลับกันไปมาระหว่างผู้ที่อยู่ใน (๑) กับผู้ที่อยู่ใน (๒) ของข้อนี้แต่ละลำดับความใกล้ชิด โดยเป็นเช่นนี้	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ตลอดไปจนสุดสาย ในกรณีที่ไม่มีบุคคลเช่นว่านั้น หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายให้ดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีของเมืองหรือจังหวัดที่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของผู้นั้น เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองนั้น และดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีนั้นสามารถตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒ เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแทนตนได้ และให้เรียกผู้ใช้อำนาจปกครองนี้ว่า “ผู้ปกครอง”	
<u>**ข้อ ๓๒๒**</u> ผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (๑) นับถือศาสนาอิสลาม (๒) ไม่เป็นผู้ฟาสิค (๓) มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชน (๔) ไม่มีเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้ปกครองที่ดีหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อยู่ในความปกครอง (๕) มีศักยภาพในการทำหน้าที่ของผู้ปกครองได้ (๖) บรรลุศาสนภาวะแล้ว	<u>**มาตรา ๑๖๘**</u> ผู้ที่จะปกครองหรือผู้ที่จะเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์ได้นั้นต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดั่งต่อไปนี้ (๑) เป็นอิสลามิก (๒) ตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี (๓) มีสติปัญญาเยี่ยงสามัญชน (๔) อยู่ร่วมจังหวัดกับผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้น (๕) ไม่เป็นทาส (๖) ไม่เป็นโรคดั่งที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๑ (๑) และ (๗) จักษุยังเห็นพอใช้การได้
<u>**ข้อ ๓๒๓**</u> “ผู้อยู่ในความปกครอง” หมายความว่า ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถตามความใน ข้อ ๑ (๑๐) และ (๑๙) ที่อยู่ภายใต้อำนาจปกครองของผู้ใช้อำนาจปกครองตามความในข้อ ๓๒๐	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๓๒๔ เมื่อผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถพ้นจากสภาพความเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ แล้วแต่กรณี อำนาจปกครองผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นย่อมสิ้นสุดลง **ข้อ ๓๒๕** ในช่วงเวลาที่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือมีแต่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ทายาทประเภทสองของบุคคลไร้ความสามารถเช่นว่านั้นที่เป็นบุคคลที่ไม่เป็นผู้ฟาสิคสามารถจัดการและบริหารทรัพย์สินของบุคคลไร้ความสามารถเช่นว่านั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จำเป็นแก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นได้ **ข้อ ๓๒๖** ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิมอบอำนาจปกครองให้แก่บุคคลใดก็ได้ ถ้าบุคคลเช่นว่านั้นเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒	
ข้อ ๓๒๗ ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ในกรณีผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่ไม่มีผู้ใช้อำนาจปกครองให้ญาติ ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีสิทธิร้องขอให้ศาลตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๒๒ เป็นผู้ปกครอง เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ใช้อำนาจ	**มาตรา ๑๗๐** อำนาจปกครองผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์นั้นอยู่แก่บิดา ถ้าไม่มีบิดาหรือบิดาขาดคุณสมบัติอำนาจปกครองนั้นอยู่แก่ปู่ ถ้าไม่มีบุคคลเช่นว่านั้นหรือมีแต่ขาดคุณสมบัติ อำนาจปกครองอยู่แก่มารดา ผู้ปกครองจะมอบอำนาจปกครองให้แก่ผู้ใดที่มีคุณสมบัติถูกต้องก็ได้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ปกครองแทนดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎี หรือขอให้ศาลถอดถอนผู้ปกครองที่ขาดคุณสมบัติและตั้งผู้ปกครองใหม่ได้ **<u>ข้อ ๓๒๘</u>** ผู้ใช้อำนาจปกครองมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (๑) กระทำการแทนหรือให้ความยินยอมผู้อยู่ในความปกครอง ในการจัดการ บริหารและครอบครองทรัพย์สินและการทำนิติกรรมต่าง ๆ แล้วแต่กรณี (๒) มอบผู้อยู่ในความปกครองให้อยู่ในการเลี้ยงดูแก่ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู และควบคุมดูแลให้ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูทำหน้าที่ตามกฎหมาย (๓) จัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง และจ่ายทานบังคับบุคคลในนามผู้อยู่ในความปกครอง ทั้งนี้ เฉพาะในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองนั้นเป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายให้แก่ผู้อยู่ในความปกครองนั้นด้วยเท่านั้น (๔) จ่ายทานบังคับทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครอง ถ้าผู้อยู่ในความปกครองมีทรัพย์สินที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้อง	ถ้าไม่มีผู้ปกครองเช่นว่านี้ หรือมีแต่เป็นผู้ที่มิสมควรจะปกครองผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ด้วยประการใดก็ดี ญาติของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ ผู้มีผลประโยชน์ได้เสียหรืออัยการ มีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้ปกครอง หรือถอดถอนผู้ปกครองและตั้งผู้ปกครองใหม่ได้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
จ่ายทานบังคับเช่นว่านั้น (๕) ปกป้องผู้อยู่ในความปกครองจากภยันตรายทั้งปวง และให้การศึกษาอบรมแก่ผู้อยู่ในความปกครองที่เป็นผู้เยาว์ตามสมควร (๖) ทำสิ่งใด ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อยู่ในความปกครองตามสมควร ในกรณีการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูก็ดี การจัดการศพก็ดี จ่ายทานบังคับบุคคลก็ดี หรือกรณีอื่น ๆ ในทำนองนี้ก็ดี ถ้าผู้อยู่ในความปกครองมีทรัพย์สิน ให้จ่ายจากทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครอง แต่ถ้าผู้อยู่ในความปกครองไม่มีทรัพย์สิน ให้จ่ายจากทรัพย์สินของผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู **ข้อ ๓๒๙** “อำนาจเลี้ยงดู” หมายความว่า อำนาจในการให้การเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถตามความในข้อ ๑ (๑๐) ด้วยการกระทำในสิ่งที่จำเป็นสำหรับบุคคลนั้น และปกป้องภยันตรายแก่บุคคลนั้นตามสมควร **ข้อ ๓๓๐** “ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู” หมายความว่า ผู้มีสิทธิในการใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๒๙ ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในวรรคแรกต้องเป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่และมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๓๔ ทั้งต้องอยู่ในลำดับแรกสุดของผู้มีความเหมาะสมในการใช้	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๓๕ **ข้อ ๓๓๑** ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูสามารถเรียกค่าเลี้ยงดูเอาจากทรัพย์สินผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู หรือผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูของผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู ในกรณีที่ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูไม่มีทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการชำระค่าเลี้ยงดูนั้น ค่าเลี้ยงดูตามความในวรรคแรก ไม่ให้รวมถึงค่าน้ำนมที่ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูได้ให้ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูดื่ม	**มาตรา ๑๗๑** ผู้ปกครองจำต้องมอบการดูแลเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ให้แก่ผู้มีอำนาจเลี้ยงดู โดยผู้ปกครองมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงดู และบริจาคข้าวสารเป็นทานในวันออกบวชในนามของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ปีละ ๔ ลิตร ในกรณีทั้ง ๒ นี้ถ้าผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์มีทรัพย์สิน ให้จ่ายทรัพย์สินนั้นได้ ถ้าผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ไม่มีทรัพย์สิน ให้จ่ายจากทรัพย์สินของผู้ปกครองเอง ถ้าผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์มีทรัพย์สินต้องด้วยเกณฑ์บริจาคทาน ผู้ปกครองมีหน้าที่ต้องเอาทรัพย์สินของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้นบริจาคทาน
ข้อ ๓๓๒ อำนาจเลี้ยงดูจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูพ้นจากสภาพความเป็นบุคคลไร้ความสามารถ **ข้อ ๓๓๓** "ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู" หมายความว่า ผู้ไร้ความสามารถที่อยู่ภายใต้อำนาจเลี้ยงดูของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู **ข้อ ๓๓๔** ผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๓๐ ต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ (๑) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ (๒) เป็นบุคคลที่ไม่มีเหตุใด ๆ ที่จะ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ทำให้เกิดผลเสียอย่างมากแก่ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู (๓) เป็นผู้ซึ่งไม่มีสิ่งใด ๆ ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้นั้นปฏิเสธการเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูนั้น (๔) ไม่เป็นผู้ฟาสิค (๕) เป็นผู้ที่น่าจะถือได้ว่าเป็นผู้มีความสงสารให้กับผู้อยู่ในการเลี้ยงดูมากที่สุด ในกรณีที่ไม่มีบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในวรรคแรกทั้งหมด ให้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามความใน (๑) ถึง (๔) ที่ศาลเห็นสมควรและตั้งให้เป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูเป็นผู้มีสิทธิและหน้าที่ในการใช้อำนาจเลี้ยงดูนั้น และให้เรียกผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูนั้นว่า “ผู้อนุบาล” ในกรณีของเด็กเล็ก และให้เรียกว่า “ผู้เลี้ยงดู” ในกรณีของเด็กโต ส่วนในกรณีของผู้วิกลจริตและอื่น ๆ ให้เรียกว่า “ผู้พิทักษ์” การไม่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู ในกรณีที่ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม การมีสามีใหม่ที่ไม่ได้เป็นญาติใกล้ชิดของมารดา ในกรณีที่มารดาเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู ถือเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากตามความใน (๒)	
<u>ข้อ ๓๓๕</u> “ผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดู” หมายความว่า ผู้ที่กฎหมาย	**<u>มาตรา ๑๗๒</u>** อำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์นั้นอยู่แก่มารดา

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
บัญญัติให้เป็นผู้เหมาะสมที่จะเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ เนื่องจากเป็นผู้ที่น่าจะถือได้ว่าเป็นผู้มีความสงสารให้กับผู้อยู่ในการเลี้ยงดูมากที่สุดตามลำดับความใกล้ชิดและเพศดังต่อไปนี้ (๑) สามีหรือภริยา ที่มีความสามารถในการร่วมประเวณีกับผู้ไร้ความสามารถนั้น ในกรณีที่ทั้งสามีและภริยาเป็นผู้ไร้ความสามารถ ให้ทั้งคู่อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูของสามี (๒) มารดา (๓) บุตรหญิง (๔) ยายและหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากยายที่มีสิทธิรับมรดก ตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย (๕) บิดา (๖) ย่าและหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากปู่ที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย และให้แต่ละบุคคลอยู่ในอันดับต่อจากชายที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้นั้นกับผู้อยู่ในการเลี้ยงดูที่ใกล้ชิดบุคคลนั้นที่สุด (๗) ปู่และชายที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่อยู่ในระดับสูงขึ้นไปจากปู่ที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย และให้ผู้ที่อยู่ในลำดับที่เจ็ดนี้ในแต่ละชั้นอยู่ในลำดับถัดมาของผู้ที่อยู่ใน	จนกว่าความไร้ความสามารถ หรือความเป็นผู้เยาว์นั้นสุดสิ้นลง เว้นแต่มารดา (๑) มีสามีใหม่ และสามีใหม่นั้นมิได้เป็นวาลีอิกรับของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้น (๒) ขาดคุณสมบัติ (๓) ย้ายไปอยู่ต่างจังหวัดกับที่ผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์นั้นอยู่ (๔) ไม่รับเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้น (๕) สูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่หรือ (๖) ตาย อำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ในกรณีเช่นว่านี้ ตกได้แก่ญาติของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์โดยลำดับดั่งต่อไปนี้ (๑) ยาย (๒) บิดา (๓) ย่า (๔) พี่หญิงน้องหญิง (๕) พี่หญิงน้องหญิงของมารดา (๖) บุตรหญิงของพี่หญิงน้องหญิง (๗) บุตรหญิงของพี่ชายน้องชาย (๘) พี่หญิงน้องหญิงของบิดา และ (๙) ชายซึ่งมีสิทธิได้รับมรดกผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์ตามลำดับชั้นใน

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ชั้นนั้น ๆ ของลำดับที่หก (๘) พี่สาวหรือน้องสาวโดยให้ผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตมากกว่าอยู่ในลำดับก่อนผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตน้อยกว่า (๙) พี่ชายหรือน้องชายโดยให้ผู้มีความเข้มข้นทางสายโลหิตมากกว่าอยู่ในลำดับก่อนผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตน้อยกว่า (๑๐) น้าหญิงหรือป้าฝ่ายมารดา โดยให้ผู้มีความเข้มข้นทางสายโลหิตมากกว่าอยู่ในลำดับก่อนผู้ที่มีความเข้มข้นทางสายโลหิตน้อยกว่า (๑๑) บุตรหญิงของผู้อยู่ในลำดับที่แปดโดยให้แต่ละคนอยู่ในลำดับมารดาของตน ในการจัดลำดับระหว่างกันเอง (๑๒) บุตรหญิงของผู้ที่อยู่ในลำดับที่เก้าโดยให้แต่ละคนอยู่ในลำดับบิดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง (๑๓) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายประเภทร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาโดยให้แต่ละคนอยู่ในลำดับบิดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง (๑๔) อาหญิงหรือป้าฝ่ายบิดา โดยในการจัดอันดับระหว่างกันเองนั้น ให้จัดเช่นเดียวกับกรณีของพี่สาวหรือน้องสาว (๑๕) อาหรือลุงฝ่ายบิดา โดยในการ	การรับมรดกตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ เว้นแต่บิดา ถ้าญาติผู้ไม่อยู่ในลำดับก่อนมิยินยอมรับเลี้ยงดู ก็ให้ตกได้แก่ญาติผู้อยู่ในลำดับหลัง เฉพาะในเรื่องผู้เยาว์ ถ้าบิดาต้องการให้ผู้เยาว์ไปอยู่ด้วย ให้ถามความสมัครใจของผู้เยาว์ ถ้าผู้เยาว์สมัครใจก็ให้ไปอยู่กับบิดาโดยมิต้องอยู่กับมารดาหรือยาย ถ้าผู้เยาว์สมัครจะอยู่ทั้งกับบิดาและมารดาหรือยายให้ผู้เยาว์จับฉลาก ถ้าผู้เยาว์ไม่สมัครจะอยู่ทั้ง ๒ ฝ่าย หรือมิยินยอมให้อยู่กับมารดาหรือยาย แล้วแต่กรณี เมื่อผู้เยาว์เลือกอยู่กับบิดา มารดาหรือยายมีสิทธิติดต่อกับผู้เยาว์นั้นได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์ ถ้าผู้เยาว์นั้นป่วยลงบิดามิยินยอมให้มารดา หรือยายพยาบาล มารดา หรือยาย แล้วแต่กรณี มีสิทธินำผู้เยาว์ไปพยาบาล ณ ที่บ้านหรือที่พักของตนได้ ถ้าไม่ตั้งอยู่ห่างไกลจากที่บ้านหรือที่พักของบิดาเกินสมควรซึ่งมิสะดวกแก่การเยี่ยมของบิดา

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
จัดอันดับระหว่างกันเองนั้น ให้จัดเช่นเดียวกับกรณีของพี่ชายหรือน้องชาย (๑๖) บุตรหญิงของน้าหญิงหรือของป้าฝ่ายมารดา โดยมีเงื่อนไขว่าผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูจะต้องไม่เป็นชายที่อยู่ในวัยที่สามารถทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศได้ และให้แต่ละคนอยู่ในลำดับมารดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง (๑๗) บุตรหญิงของอาหญิงหรือของป้าฝ่ายบิดา โดยมีเงื่อนไขและการจัดลำดับระหว่างกันเองเช่นเดียวกับ (๑๖) (๑๘) บุตรหญิงของอาหรือของลุงฝ่ายบิดา ประเภทร่วมบิดามารดาหรือร่วมบิดาต่างมารดา โดยมีเงื่อนไขเช่นเดียวกับ (๑๖) และให้แต่ละคนอยู่ในลำดับบิดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง (๑๙) บุตรชายของอาหรือลุงฝ่ายบิดาประเภทร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดา โดยมีเงื่อนไขว่าผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดูจะต้องไม่เป็นหญิงที่อยู่ในวัยที่สามารถทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศได้และให้แต่ละคนอยู่ในลำดับบิดาของตนในการจัดลำดับระหว่างกันเอง (๒๐) บุตรหญิงของน้าชายหรือของลุงฝ่ายมารดา โดยมีเงื่อนไขและการจัดลำดับระหว่างกันเองเช่นเดียวกับ (๑๘) (๒๑) บุตรหญิงของอาหรือของลุง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ฝ่ายบิดาของมารดา โดยมีเงื่อนไขและการจัดลำดับระหว่างกันเองเช่นเดียวกับ (๑๘)	
ข้อ ๓๓๖ ถ้าผู้มีสิทธิใช้อำนาจเลี้ยงดูในอันดับใดก็ตามมีมากกว่าหนึ่งคน ให้จับฉลากหาผู้มีสิทธิสูงสุดของอันดับนั้น ถ้าผู้มีสิทธิใช้อำนาจเลี้ยงดูคนใดคนหนึ่งมีทั้งอวัยวะเพศหญิงและอวัยวะเพศชาย ให้ถือว่าผู้มีสิทธิใช้อำนาจเลี้ยงดูคนนั้นเป็นเพศชาย เว้นแต่ว่าบุคคลนั้นได้อ้างว่าตนเองนั้นเป็นเพศหญิงและได้ยืนยันการอ้างนั้นด้วยการสาบาน	**มาตรา ๑๗๓** ถ้าผู้มีสิทธิใช้อำนาจเลี้ยงดูในชั้นเดียวกันมีหลายคน (๑) เมื่อมิสามารถตกลงกันได้ ให้จับสลาก (๒) ญาติผู้ร่วมบิดามารดา มีสิทธิเหนือญาติผู้ร่วมแต่บิดา
ข้อ ๓๓๗ ในกรณีที่มีการแย่งสิทธิ์ในการเป็นผู้เลี้ยงดูผู้เยาว์ประเภทเด็กโตหรือประเภทวัยรุ่นระหว่างผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๓๕ ที่เป็นบิดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของบิดา กับที่เป็นมารดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของมารดา โดยที่ทั้งสองฝ่ายมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๓๔ ผู้ที่จะได้เป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูในกรณีเช่นว่านั้นต้องเป็นบุคคลที่ผู้เยาว์นั้นให้ความยินยอม โดยการได้รับเลือกจากผู้เยาว์นั้น กรณีดังต่อไปนี้ถ้าทั้งสองฝ่ายเป็นผู้มีความเหมาะสมในการใช้อำนาจเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๓๕ มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๓๔ และต่างฝ่ายต่างก็ต้องการจะ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
เป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูผู้เยาว์ซึ่งเป็นประเภทเด็กโตหรือประเภทวัยรุ่น ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของกรณีตามความในวรรคก่อน (๑) บิดากับมารดา ซึ่งพ้นจากการเป็นสามีภริยากันแล้ว (๒) บิดากับยายหรือหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากยาย (๓) มารดากับชายซึ่งเป็นพี่ น้อง ลุง หรืออา (๔) บิดากับหญิงที่เป็นพี่ น้อง น้า หรือป้า (๕) มารดากับปู่หรือชายที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากปู่ แต่ถ้าในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดคุณสมบัติ สิทธิในการเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูจะตกเป็นของอีกฝ่ายหนึ่งทันที และหากฝ่ายที่ขาดคุณสมบัติกลับมามีคุณสมบัติครบถ้วนเหมือนเดิม ก็จำเป็นจะต้องกลับมาสู่การเลือกใหม่อีกครั้ง ผู้เยาว์ตามความในวรรคแรกซึ่งเลือกผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดูแล้ว มีสิทธิที่จะเลือกใหม่อีกได้ในทุกเวลาที่ต้องการ ถ้าผู้เยาว์เช่นว่านั้นเป็นชาย และอยู่ในการเลี้ยงดูของฝ่ายบิดา ฝ่ายบิดาไม่มีสิทธิห้ามมิให้ผู้เยาว์ไปเยี่ยมมารดา และไม่มีสิทธิห้ามมิให้มารดามาเยี่ยมผู้เยาว์ที่เป็นปกติ ถ้าผู้เยาว์เช่นว่านั้นเป็นหญิงและอยู่	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ในการเลี้ยงดูของฝ่ายบิดา ฝ่ายบิดามีสิทธิห้ามมิให้ผู้เยาว์ไปเยี่ยมฝ่ายมารดา แต่ไม่มีสิทธิห้ามมิให้ฝ่ายมารดามาเยี่ยมผู้เยาว์ที่เป็นปกติ แม้การมาเยี่ยมผู้เยาว์ที่บ้านบิดาไม่เป็นหน้าที่ของมารดาก็ตาม ถ้าผู้เยาว์เช่นว่านั้นไม่ว่าชายหรือหญิงป่วย แม้ผู้เยาว์จะอยู่ในการเลี้ยงดูของบิดา มารดาเป็นผู้ที่มีสิทธิในการพยาบาลและดูแลผู้เยาว์ในขณะนั้นที่บ้านของบิดาถ้าบิดายินยอม แต่ถ้าบิดาไม่ยินยอม มารดามีสิทธิที่จะนำผู้เยาว์ไปพยาบาลที่บ้านของตน ถ้าผู้เยาว์เช่นว่านั้นเป็นชายและอยู่ในการเลี้ยงดูของมารดา มารดามีสิทธิให้ผู้เยาว์อยู่กับตนในช่วงเวลาที่เหมาะสม และบิดามีสิทธิให้ผู้เยาว์ไปอยู่กับตนเพื่อรับการอบรมด้านจริยธรรมและเรียนวิชาการด้านศาสนาและอาชีพที่เหมาะสมในช่วงเวลาที่เหมาะสม แต่ถ้าเป็นหญิง มารดามีสิทธิให้ผู้เยาว์อยู่กับมารดาทั้งในตอนกลางคืนและตอนกลางวัน และไม่เป็นหน้าที่ของมารดาที่จะผลักดันผู้เยาว์ออกไปหาบิดา แต่เป็นหน้าที่ของบิดาที่มาหาผู้เยาว์ตามปกติของบิดากับบุตร แต่ถ้าบ้านที่มารดาอาศัยอยู่นั้นเป็นบ้านของบุคคลอื่น ในการเข้าไปของบิดาจำเป็นจะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นเสียก่อน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๓๓๘ ถ้าในกรณีตามความในข้อ ๓๓๗ ผู้เยาว์เช่นว่านั้นเลือกทั้งบิดาและมารดา ให้ทั้งสองจับฉลากหาผู้ได้เป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู แต่ถ้าผู้เยาว์นั้นไม่ยอมเลือก ให้มารดาได้สิทธิเป็นผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู **ข้อ ๓๓๙** ในกรณีที่บิดากับมารดาอยู่ต่างเมืองกันหรืออยู่ห่างไกลกัน ให้ผู้เยาว์ได้อยู่กับฝ่ายที่จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพของผู้เยาว์ทั้งปัจจุบันและอนาคตมากที่สุด **ข้อ ๓๔๐** "บิดา" ตามความในข้อ ๓๓๗ ยกเว้น (๑) ถึงข้อ ๓๓๙ ให้หมายรวมถึงปู่หรือทายาทประเภทสองอื่นที่ห้ามผู้เยาว์นั้นสมรสด้วย "มารดา" ให้หมายรวมถึง ยายหรือหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากยาย **ข้อ ๓๔๑** การให้การศึกษาแก่ผู้อยู่ในอำนาจเลี้ยงดู ไม่ได้เป็นหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจเลี้ยงดู แต่เป็นหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครอง **ข้อ ๓๔๒** ให้ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่อยู่ในลำดับแรกของลำดับความใกล้ชิดดังต่อไปนี้ ที่เป็นผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้ เป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติให้แก่ผู้สืบสันดานที่เป็นผู้ยากจน จนกว่าจะพ้นจากการเป็นผู้ยากจน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ยกเว้นกรณีผู้สืบสันดานที่เป็นหญิงซึ่งมีสิทธิ์ได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติจากผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นจนกว่าจะตกเป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี หรือพ้นจากการเป็นผู้ยากจน (๑) บิดา (๒) ปู่ ตา (๓) ชายที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากปู่หรือตา ตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย (๔) มารดา (๕) ย่า ยาย (๖) หญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจากย่าหรือยาย ตามลำดับความใกล้ชิดจนสุดสาย ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในวรรคแรกละทิ้งหน้าที่หรือไม่สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ได้ ค่าอุปการะเลี้ยงดูสำหรับวันที่ผ่านพ้นไปแล้วและยังไม่ได้ชำระนั้น จะกลายเป็นหนี้ที่ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นจะต้องชำระ ก็แต่เฉพาะส่วนที่ศาลดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎี ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือผู้แทนของดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีได้กำหนดไว้ให้แล้ว เท่านั้น **ข้อ ๓๔๓** ให้ผู้สืบสันดานที่เป็นผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้ และอยู่ในลำดับใกล้ชิด	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ที่สุดของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นผู้ยากจนตามลำดับต่อไปนี้ ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติให้แก่ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปนั้น สำหรับแต่ละวันของช่วงเวลาที่ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปนั้นยังมีชีวิตอยู่และยังเป็นผู้ยากจน เพื่อให้ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปได้ไว้ใช้สอยภายในช่วงเวลาเช่นว่านั้น (๑) บุตรชาย บุตรหญิง (๒) หลานชาย หลานหญิง (๓) ผู้สืบสันดานที่อยู่ในลำดับต่ำกว่าหลานชายและหลานหญิงตามลำดับชั้นจนสุดสาย ในลำดับใดมีหลายคน ให้ทุกคนมีหน้าที่เท่ากัน ถ้ามีทั้งที่รับมรดกได้และไม่ได้ ให้เป็นหน้าที่ของผู้ที่รับมรดกได้เท่านั้น ในกรณีที่ผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูมีทั้งผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูที่เป็นผู้สืบสายโลหิต และผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูที่เป็นผู้สืบสันดาน ให้หน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตกแก่ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูที่เป็นผู้สืบสันดานเท่านั้น **ข้อ ๓๔๔** บุคคลใดเป็นผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูหลายคนในเวลาเดียวกัน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
แต่ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะชำระให้บุคคลเหล่านั้นได้ทั้งหมด ให้บุคคลนั้นชำระเท่าที่สามารถจะชำระได้ ภายหลังจากหักค่าใช้จ่ายสำหรับปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในข้อ ๓๔๖ ของตนเองแล้ว โดยชำระตามลำดับดังต่อไปนี้ (๑) ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยา (๒) ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติให้แก่ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือผู้สืบสันดาร โดยเริ่มจากลำดับแรกของลำดับความใกล้ชิด และเริ่มจากผู้ที่ยังดื่มนม ผู้ป่วย ผู้อ่อนแอ หรือผู้มีสิทธิรับมรดกตามลำดับของผู้ที่อยู่ในลำดับเดียวกัน (๓) ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูอื่น ในกรณีที่ทุกคนในแต่ละกลุ่มผู้มีสิทธิเช่นว่านั้นมีสภาพหรือฐานะเดียวกัน ให้แบ่งชำระให้แต่ละคนเท่ากัน เว้นแต่ถ้าแบ่งชำระให้แต่ละคนเท่ากันแล้ว ส่วนแบ่งที่ได้ไม่อาจทำให้แต่ละคนมีชีวิตอยู่ได้ ให้ใช้วิธีจับฉลาก **ข้อ ๓๔๕** “ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ” ตามบทบัญญัติในหมวดนี้ หมายความว่า ปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมกับผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือผู้สืบสันดารแล้วแต่กรณี ที่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น และเพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้นมีชีวิตอยู่	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ได้อย่างมีความสุขพอสมควร ในช่วงเวลานับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งของวันหนึ่ง ๆ หรือทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพเช่นว่านั้น แต่จะต้องไม่เกินจำนวนหรือปริมาณของทรัพย์สินในส่วนที่เกินมาจากทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมตามความในข้อ ๓๔๙ ของผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น ในกรณีของปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในวรรคก่อน ให้นำความตามข้อ ๙๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติตามความในวรรคแรก ให้หมายความรวมถึงค่ารักษาพยาบาลด้วย **<u>ข้อ ๓๔๖</u>** “ผู้ยากจน” ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ หมายความว่า ผู้ที่ต้องได้รับการปกป้องและไม่มีทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขพอสมควรของแต่ละช่วงเวลานับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งของแต่ละวันตลอดช่วงเวลาทั้งหมดที่บุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่และไม่มีความสามารถและโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านั้น ยกเว้นกรณีตาม	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ความในข้อ ๓๔๓ และในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นชายให้รวมถึงภริยาของบุคคลนั้นด้วย ในกรณีของปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในวรรคก่อน ให้นำความตามข้อ ๕๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม **ข้อ ๓๔๗** “ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู” ตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ หมายความว่า ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติตามความในข้อ ๓๔๒ และข้อ ๓๔๓ หรือค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ภริยาตามความในข้อ ๕๒ แล้วแต่กรณี **ข้อ ๓๔๘** “ผู้ที่ต้องได้รับการปกป้อง” หมายความว่า ผู้ที่ไม่ได้เป็นบุคคลที่กฎหมายอนุญาตให้ฆ่าได้ **ข้อ ๓๔๙** “ผู้มีทรัพย์สินเหลือใช้” หมายความว่า ผู้ที่มีทรัพย์สินในจำนวนและปริมาณที่มากกว่าทรัพย์สินที่เพียงพอต่อการที่จะทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยแห่งการยังชีพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการที่จะให้ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขพอสมควรในช่วงเวลานับตั้งแต่ดวงได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลจะแก้ไขค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ก็ได้ การขาดแคลนในสิ่งที่เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ถือเป็นการแสดงความต้องการของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ไร้ความสามารถนั้นแล้ว **ข้อ ๓๕๐** ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาตินั้น ให้ชำระเป็นปัจจัยยังชีพ โดยวิธีชำระเป็นรายวัน เว้นแต่คู่กรณีจะตกลงกันว่าให้ชำระเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอต่อศาลและศาลเห็นสมควรจะกำหนดให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่นจากการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในวรรคแรก โดยจะให้ชำระเป็นปัจจัยแห่งการยังชีพด้วยหรือไม่ก็ได้นั้น ทั้งนี้ ถ้าไม่มีการตกลงกันของคู่กรณีเป็นอย่างอื่น และไม่มีเหตุพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่อาจทำเช่นนี้ได้ ในการจัดหาปัจจัยแห่งการยังชีพตามความในข้อ ๘๖ (๑) ให้จัดหาให้ภายในช่วงเวลานับตั้งแต่เวลาที่เริ่มมีแสงอรุณจนถึงเวลาที่ผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นต้องการปัจจัยแห่งการยังชีพนั้นตามปกติในแต่ละวัน ในกรณีของการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้น เมื่อมีเหตุพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง และศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อประโยชน์แก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถจะกำหนดให้ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
โดยประการใด ๆ ที่แตกต่างไปจากที่คู่กรณีตกลงกัน หรือจากที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอได้ **<u>ข้อ ๓๕๑</u>** เมื่อผู้ส่วนได้เสียร้องขอหรือความปรากฏต่อศาลเองว่า รายได้ หรือฐานะของคู่กรณี หรือพฤติการณ์เกี่ยวข้องอื่นของค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ได้กำหนดไปก่อนนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลจะแก้ไขค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ก็ได้ การขาดแคลนในสิ่งที่เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ถือเป็นการแสดงความต้องการของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นแล้ว **<u>ข้อ ๓๕๒</u>** หน้าที่ในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ ตามบทบัญญัติในหมวดนี้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นหรือผู้ใช้อำนาจปกครองหรือตัวแทนของผู้มีสิทธินั้นได้เรียกร้องหรือศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้มีการชำระ **<u>ข้อ ๓๕๓</u>** “น้ำนมเหลือง” หมายความว่า น้ำนมที่หลั่งออกมาในช่วงวันแรก ๆ หลังการคลอด ซึ่งเป็นน้ำนมที่มีสารอาหารสูงและเปี่ยมไปด้วยสารที่ร่างกายสร้างขึ้นเพื่อต่อต้านสิ่งแปลกปลอมต่าง ๆ และช่วยกระตุ้นให้ระบบภูมิคุ้มกันแข็งแรง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๓๕๔ มารดามีหน้าที่ให้นมเหลืองของตนที่เกิดจากการคลอดบุตรแก่บุตรที่เป็นทารกนั้น และมีหน้าที่ให้นมแก่บุตรนั้นถ้าไม่มีผู้ให้นมที่เป็นบุคคลอื่น แต่ก็มีสิทธิที่จะได้รับค่าให้นมทั้งสองกรณี หญิงใดสามารถให้นมของตนแก่เด็กที่เป็นทารกและไม่มีผู้ให้นมได้ ให้ถือว่าเป็นหน้าที่ของหญิงนั้นที่จะให้นมแก่เด็กนั้น แต่ก็มีสิทธิที่จะได้รับค่าให้นมนั้น **ข้อ ๓๕๕** ในการชำระค่าให้นมบุตรตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ให้ถือเป็นหน้าที่ของผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๔๒ ของบุตรนั้น และในการชำระค่าให้นมนั้น ถ้าผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้นกับมารดาของบุตรตกลงกันอย่างไร ให้เป็นไปตามที่ตกลงนั้น แต่ถ้าไม่ได้ตกลงกัน ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และให้เอาจากทรัพย์สินของบุตร แต่ถ้าบุตรนั้นไม่มีทรัพย์สิน ให้เอาจากทรัพย์สินของผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น ในกรณีที่ยังมีหญิงอื่นอีกที่สามารถให้นมแก่เด็กที่เป็นทารก จะไม่สามารถบังคับให้มารดาของเด็กให้นมแก่เด็กนั้นได้ แม้หญิงนั้นไม่ยินยอมให้นมแก่เด็กนั้น ไม่ว่ามารดานั้นยังอยู่ในสมรสของบิดาของเด็กหรือไม่ก็ตาม	**มาตรา ๑๗๙** ภริยามีสิทธิเรียกร้องค่าน้ำนมที่บุตรดื่มและค่าเลี้ยงดูบุตรจากสามีได้ต่อเมื่อได้ตกลงกับสามีหรือได้แจ้งให้ผู้ใดผู้หนึ่งทราบไว้ในกรณีที่มิสามารถตกลงกับสามีได้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ในกรณีที่มารดาของบุตรได้สมรสกับบุคคลภายนอกไปแล้ว บุคคลนั้นสามารถห้ามไม่ให้มารดาของบุตรให้นมแก่บุตรได้ เว้นแต่ว่ามารดานั้นได้ตกลงที่จะให้นมบุตรไปก่อนการสมรสนั้นแล้ว มารดาจะมีสิทธิเรียกร้องค่าให้นมบุตรจากผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรได้ ก็ต่อเมื่อได้ตกลงกับผู้มีหน้าที่เช่นว่านั้นไว้แล้ว หรือเป็นการกระทำตามคำวินิจฉัยของศาลตามความในวรรคแรก	
ข้อ ๓๕๖ เว้นแต่ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๔๒ ของบุตร และมารดาของบุตรจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น สิทธิในการเรียกค่าให้นมบุตรของมารดาของบุตรนั้นจะมีอยู่ตลอดการให้นม และการให้นมเช่นว่านั้นจะมีได้ตลอดจนกว่าบุตรนั้นจะมีอายุครบสองปีบริบูรณ์	**มาตรา ๑๘๐** เว้นแต่สามีภริยาจะตกลงเป็นอย่างอื่น สิทธิเรียกร้องของภริยาตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๗๙ นั้นมีอยู่ตลอดไปจนกว่าบุตรนั้นจะมีอายุครบ (๑) ๒ ปีบริบูรณ์ ในกรณีเรียกร้องค่าน้ำนม หรือ (๒) ๗ ปีบริบูรณ์ ในกรณีเรียกร้องค่าเลี้ยงดู
ข้อ ๓๕๗ กรณีมารดาของบุตรเรียกร้องสินจ้างมากกว่าสินจ้างอันควร ผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในข้อ ๓๔๒ ของบุตรมีสิทธิให้บุตรซึ่งเป็นทารกดื่มน้ำนมของหญิงอื่น ถ้าหญิงนั้นไม่ได้มีโรคซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ทารกและไม่ได้เรียกร้องสินจ้างหรือเรียกร้องต่ำกว่ามารดาของบุตร ในกรณีเช่นว่านี้มารดาของบุตรไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าให้นมจากผู้มีหน้าที่	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู แม้ให้บุตรดื่มน้ำนมของตนไปแล้ว ในกรณีของการให้นมบุตร ถ้าดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีหรือผู้แทนได้กำหนดค่าจ้างหรือตกลงว่าจ้างแทนผู้มีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นว่านั้นของบุตรในขณะที่ผู้นั้นไม่อยู่ หรือไม่ยอมทำเช่นนั้น ให้ค่าจ้างนั้นเป็นหนี้ที่ผู้นั้นต้องชำระ ในกรณีตามความในวรรคสอง ถ้าไม่มีดะโต๊ะยุติธรรมหรือกอฎีหรือผู้แทน มารดาของบุตรสามารถให้นมไปก่อน แล้วเรียกเอาค่าจ้างในภายหลัง แต่ก็ต้องแจ้งให้ผู้ใดผู้หนึ่งที่สามารถเป็นพยานได้ทราบเสียก่อน เพื่อจะได้เป็นพยานให้ **<u>ข้อ ๓๕๘</u>** ในกรณีที่มารดาสมัครใจให้นมบุตรโดยไม่ได้เรียกร้องสินจ้าง หรือเรียกร้องสินจ้างอันควร มารดานั้นมีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาตราบเท่าที่การให้นมนั้นไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อการให้ความสุขแก่สามี **<u>ข้อ ๓๕๙</u>** ในกรณีที่มารดาให้นมบุตรโดยไม่ได้เรียกร้องสินจ้าง หรือเรียกร้องสินจ้างอันควร และมารดานั้นไม่ได้มีโรคซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่บุตร สามีไม่อาจห้ามหรือสั่งให้ยกเลิกการให้นมนั้นได้ ในกรณีที่มารดาของบุตรและหญิงอื่นต่างสมัครใจให้นมบุตร โดยไม่ได้เรียกร้อง	**<u>มาตรา ๑๘๑</u>** สามีมีสิทธิให้บุตรดื่มน้ำนมของหญิงอื่น ถ้าหญิงนั้น (๑) มิได้มีโรคซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ทารก (๒) มีน้ำนมมีคุณภาพมิต่ำกว่าของมารดาทารก และ (๓) มิได้เรียกร้องสินจ้าง หรือเรียกร้อง

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
สินจ้าง หรือเรียกร้องเท่ากัน และแต่ละคนไม่ได้มีโรคซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่บุตร ให้ทารกดื่มน้ำนมมารดา	ต่ำกว่ามารดาทารก ในกรณีเช่นว่านี้ ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าน้ำนมจากสามี ถ้าให้บุตรดื่มน้ำนม

ภาคผนวก ๒

ความเป็นมาของการจัดทำคำอธิบาย หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

การใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย ความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองของไทยกับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมีประวัติความเป็นมาช้านาน นับตั้งแต่กรุงสุโขทัย ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งประเทศไทยมีการติดต่อค้าขายกับประเทศอื่น ๆ ที่นับถือศาสนาอิสลามหลายประเทศ ความสัมพันธ์ยังคงดำรงอยู่เรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยา ปลายสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ มีชาวเปอร์เซีย อิหร่าน และพ่อค้าชาวอาหรับเดินทางเข้ามาทางรัฐปัตตานีและรัฐไทรบุรี ซึ่งเป็นเมืองชายฝั่งและเป็นศูนย์กลางการค้าจากพ่อค้าทุกมุมโลก เกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของแต่ละชาติมาเผยแพร่ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓ มีพ่อค้าชาวอาหรับนำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแผ่ในรัฐปัตตานีและรัฐไทรบุรี

กฎหมายอิสลามเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาอิสลาม ดังนั้น การปฏิบัติศาสนกิจที่สมบูรณ์ตามหลักศาสนาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอิสลาม ซึ่งหมายถึงโองการแห่งอัลลอฮฺ และซุนนะฮฺของศาสนทูตแห่งพระองค์ รวมทั้งข้อบัญญัติปลีกย่อยที่ได้จากการวิเคราะห์วินิจฉัยของปวงปราชญ์ ในส่วนที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของบุคคล ซึ่งมีลักษณะเป็นการกำหนดสิทธิหน้าที่ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ การใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่ปรากฏหลักฐานใด ๆ ระบุรับรองว่ามีการใช้กฎหมายอิสลามอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ แม้จะมีบันทึกทางประวัติศาสตร์ระบุว่ารัฐปัตตานีภายใต้การปกครองของสยามจะมีอิสระอย่างมากในการบังคับใช้กฎหมายอิสลาม สามารถบังคับใช้ได้ทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา แต่โดยทั่วไปกล่าวได้ว่า กฎหมายอิสลามที่มีการบังคับใช้อย่างต่อเนื่องมีเพียงการใช้กฎหมายอิสลามเฉพาะกรณีว่าด้วยครอบครัวและมรดกเท่านั้น

ส่วนที่ ๑ : ความเป็นมาของการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย

ความเป็นมาของการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย อาจแบ่งออกเป็น ๓ ยุค ได้แก่ ยุคก่อนปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ ๕ ยุคปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ ๕ และยุคปัจจุบัน ดังนี้

๑. การใช้กฎหมายอิสลามในยุคก่อนปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ ๕

ในสมัยสุโขทัย การใช้กฎหมายอิสลามจำกัดอยู่ในบริเวณทางตอนใต้หรือที่เรียกว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันเท่านั้น เนื่องจากนโยบายด้านการปกครองต่อบริเวณที่เรียกว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นรูปแบบหัวเมืองประเทศราช คือ หัวเมืองเหล่านี้มีลักษณะที่เป็นเมืองขึ้น ใช้หลักการปกครองโดยไม่ได้ส่งคนไปปกครอง แต่ให้ปกครองกันเองเพียงแต่ต้องแสดงความสวามิภักดิ์ แต่ละหัวเมืองจะทำการปกครองตนเอง และบริหารกิจการทั้งหลายด้วยความเป็นอิสระ

เด็ดขาดจากการปกครองของกรุงสุโขทัย การปกครองแต่ละหัวเมือง เจ้าเมืองมีอำนาจในการปกครองตามขนบธรรมเนียม ซึ่งหมายถึงเป็นการปกครองเมืองตามหลักการของศาสนาอิสลามนั่นเอง เพราะเจ้าเมืองและประชาชนเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม การตัดสินคดีความอยู่ในอำนาจของเจ้าเมืองก็ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายอิสลามที่ใช้อยู่ในหัวเมืองเหล่านั้น กฎหมายอิสลามในยุคนั้นจึงมีฐานะเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของประชากรในหัวเมือง โดยที่กรุงสุโขทัยไม่ได้นำเอาหลักกฎหมายที่ใช้อยู่ทั่วไปมาบังคับใช้ในหัวเมืองเหล่านี้

ในสมัยอยุธยา การใช้กฎหมายอิสลามนอกจากจะมีความเกี่ยวข้องกับบริเวณที่เรียกว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว การใช้กฎหมายอิสลามยังมีความเกี่ยวข้องกับมุสลิมในเมืองหลวงอีกด้วย โดยที่การใช้กฎหมายอิสลามในกรุงศรีอยุธยามีจุฬาราชมนตรี ซึ่งมีฐานะเป็นผู้นำประชาคมมุสลิม ทำการพิจารณาคดีครอบครัวและมรดกของผู้นับถือศาสนาอิสลาม ดังข้อมูลที่ปรากฏในสารตราของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ที่ ๓๐/๔๓๕๓ วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๐ ซึ่งมีความว่า “ถ้าบุคคลผู้นับถือศาสนาอิสลามพิพาทกันด้วยความแพ่งลักษณะผัวเมียและทรัพย์มรดก ให้ตุลาการพึงพิจารณาและบังคับคดีตัดสินคดีโดยลัทธิประเพณีอิสลามตามคัมภีร์โกหร่านพระมะหะหมัดนั้น ดังปรากฏในกระทรวง หลวงภักดีวิจารณ์ตุลาการ กรมท่าขวาขึ้นแต่จุฬาราชมนตรีนั้นสืบมา”

ตำแหน่งจุฬาราชมนตรีเริ่มมีขึ้นครั้งแรกในสมัยอยุธยา แต่ยังไม่มีหลักฐานยืนยันว่าได้รับการจัดตั้งขึ้นดังกล่าวครั้งแรกเมื่อใด อย่างช้าที่สุดคงจัดตั้งขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. ๒๑๔๕ - ๒๑๗๐) หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดในปัจจุบัน คือ กฎหมายตราสามดวง ที่กล่าวถึงการจัดแบ่งการบริหารกรมท่าขวา คือ พระอัยการตำแหน่งพลเรือน โดยปรากฏในกฎหมายตราสามดวงว่า พระจุฬาราชมนตรีถือศักดินา ๑,๔๐๐ เท่ากับขุนนางราชทินนาม “โชดึก” เจ้ากรมท่าซ้ายฝ่ายจีน

๒. การใช้กฎหมายอิสลามในยุคปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ ๕

เมื่อได้มีการจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ บทบาทหน้าที่ตุลาการเกี่ยวกับการรับเรื่องราวร้องทุกข์และตัดสินคดีความของมุสลิมของจุฬาราชมนตรีถูกยกเลิกไป ซึ่งต่อมากฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีก็ไม่ได้บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ด้านการตัดสินคดีความเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกอีก ยังคงอยู่เฉพาะการใช้กฎหมายอิสลามในบริเวณเจ็ดหัวเมือง แต่มีรูปแบบแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ระยะ

๒.๑ การใช้กฎหมายอิสลามในระยะแรก

การดำเนินการในระยะนี้รัฐมีนโยบายเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามโดยการตัดสินคดีความยังให้เจ้าเมืองมีอำนาจในการตัดสินคดีต่าง ๆ ตามกฎหมายประเพณีอิสลาม เว้นแต่คดีที่มีโทษถึงประหารชีวิตหรือริบทรัพย์ เจ้าเมืองต้องขอพระบรมราชานุญาตเหมือนหัวเมืองชั้นใน

เสียก่อน และคดีที่มีการอุทธรณ์ต้องส่งให้ข้าหลวงพิจารณา อย่างไรก็ตาม รัฐได้พยายามจะเข้ามาจัดระเบียบการใช้กฎหมายอิสลามมากขึ้น โดยให้มีคณะผู้พิพากษาทำการพิจารณาตัดสินคดีตามกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่ แต่คดีที่เกี่ยวกับครอบครัวและมรดกในศาสนาอิสลาม ให้พิจารณาตามหลักกฎหมายอิสลามโดยไม่ได้ทำการยกเลิก แต่ได้มีการแก้ไขด้วยการเลือกอาจารย์สอนศาสนาอิสลามที่มีคนนับถือมากเป็นดะโต๊ะยุติธรรมขึ้นไว้คณะหนึ่งราว ๒๐ คน ถ้าคนนับถือศาสนาอิสลามเป็นความกันหรือเป็นจำเลยในคดีที่ต้องตัดสินด้วยกฎหมายทางศาสนาอิสลาม คือ ความผัวเมีย ความมรดก ให้คู่ความเลือกดะโต๊ะยุติธรรมที่ตั้งไว้เป็นอนุญาโตตุลาการฝ่ายละคนหรือหลายคนตามที่ตกลงกันมานั่งชำระและตัดสินคดีความในศาลทั่วไป แต่ถ้าคู่ความเป็นไทยพุทธหรือคดีประเภทอื่น ศาลทั่วไปจะเป็นผู้ชำระและตัดสินคดีตามกฎหมายบ้านเมือง

ในระยะนี้เจ้าเมืองมีอำนาจในการตัดสินคดีต่าง ๆ ตามกฎหมายประเพณีอิสลาม ซึ่งมีอำนาจเต็มทั้งในด้านข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และการดำเนินกระบวนพิจารณา

๒.๒ การใช้กฎหมายอิสลามในระยะที่สอง

ในช่วงนี้มีเหตุการณ์สำคัญ คือ การประกาศใช้กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๐ หรือ พ.ศ. ๒๔๔๔ ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายของรัฐฉบับแรกที่ได้กำหนดรูปแบบการใช้กฎหมายอิสลามไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ใช้กฎหมายอิสลามในคดีแพ่งที่เกี่ยวด้วยครอบครัวมรดกในกรณีที่ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นทั้งโจทก์จำเลยหรือเป็นจำเลย ซึ่งเดิมก่อนประกาศใช้กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ นั้น การใช้กฎหมายอิสลามยังไม่มีขอบเขตที่แน่นอน เป็นเพียงแต่รัฐได้ยอมให้เจ้าเมืองนำเอากฎหมายอิสลามพิจารณาตัดสินคดีที่เกี่ยวด้วยลัทธิศาสนาอิสลาม

ตามความในกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ ข้อที่ ๓๒ เป็นอำนาจของผู้พิพากษาตามหลักกฎหมายอิสลามที่เรียกว่า “กอฎี” ในภาษาอาหรับและภาษามลายู แต่ในภาษามลายูจะมีการเพิ่มคำว่า “โต๊ะ” นำหน้า ซึ่งเป็นคำที่บ่งบอกถึงการให้เกียรติเรียกกันว่า “โต๊ะกอฎี” แต่มีการเพี้ยนคำเรียกว่า “โต๊ะกาลี”

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๖๐ มีสารตราของกระทรวงยุติธรรม ที่ ๓๐/๔๓๕๓ ลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๔๖๐ ดำเนินการตามกระแสพระบรมราชโองการให้ขยายขอบเขตการใช้กฎหมายอิสลามรวมไปถึงจังหวัดสตูล และสารตราฉบับนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้กฎหมายอิสลามอย่างชัดเจนมากขึ้น ดังนี้

๑. กำหนดตำแหน่งตุลาการฝ่ายอิสลามให้เรียกว่าดะโต๊ะยุติธรรม มีหน้าที่เป็นผู้ปรับบทกฎหมายอิสลาม เป็นตุลาการบังคับคดีแพ่งว่าด้วยครอบครัวและมรดกตามกฎหมายอิสลามเทียบอำนาจศาลแขวง

๒. กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งดะโต๊ะยุติธรรมไว้ว่า ต้องเป็นผู้ที่ประชาชนอิสลามนับถือ เป็นผู้กอปรด้วยวัยวุฒิควรแก่การเคารพนับถือในฐานะผู้ใหญ่มีความ

รอบรู้ในหลักกฎหมายอิสลาม และมีความจงรักภักดีต่อแผ่นดิน เป็นตุลาการพิจารณาคดีแพ่งตามประเพณีอิสลาม

เดิมตามกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งดะโต๊ะยุติธรรมเพียงแต่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามและรู้กฎหมายอิสลามก็เพียงพอแล้ว

๓. การใช้กฎหมายอิสลามมีเขตอำนาจพิจารณาคดีเฉพาะคดีแพ่งลักษณะผัวเมียและมรดก โดยดะโต๊ะยุติธรรมที่ตัดสินนั้นต้องลงชื่อในการพิพากษาคดี ๒ คน หรือพร้อมกับผู้พิพากษาศาลจังหวัดรวมเป็น ๒ คน

๔. คดีที่ต้องบังคับตามหลักกฎหมายว่าด้วยครอบครัวมรดกนั้น คู่ความจะต้องนับถือศาสนาอิสลาม

เดิมตามกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง เพียงแต่คู่ความที่จะเป็นจำเลยนับถือศาสนาอิสลามก็สามารถบังคับตามหลักกฎหมายอิสลามได้แล้ว

มีข้อสังเกตว่า ในสารตราของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมฉบับดังกล่าว เรียก "กอฎี" ว่า "โต๊ะกาซี" และ "โต๊ะกอฎี" และกำหนดให้เรียกตุลาการผู้พิจารณาและตัดสินคดีความตามกฎหมายอิสลามว่า "ดะโต๊ะยุติธรรม" แทน เทียบคำ "เสนายุติธรรม" ในมณฑลพายัพ

ในการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ซึ่งจะต้องนำมาใช้แทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในการยกขึ้นใช้บังคับคดีจะต้องมีที่มาจากตำรากฎหมายอิสลาม ซึ่งเป็นภาษามลายูและภาษาอาหรับ ทำให้ไม่สะดวกแก่การวินิจฉัยชี้ขาดคดี ใน พ.ศ. ๒๔๗๒ กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดทำกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกขึ้นและแล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๔๘๔ กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกนี้เรียกว่า "หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก" ได้พิมพ์แจกจ่ายให้แก่ศาลที่ต้องใช้ทุกศาลและให้ถือฉบับนั้นเป็นหลัก ให้ดะโต๊ะยุติธรรมและผู้ร่วมการประชุมลงนามไว้ว่า เมื่อมีคดีเกิดขึ้นดะโต๊ะยุติธรรมจะชี้ขาดบังคับคดีตามหลักกฎหมายอิสลามที่รวบรวมไว้นี้ตลอดไป หากมีปัญหาใดซึ่งไม่มีกล่าวไว้ในหลักกฎหมายนี้จะบังคับได้ก็ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดแย้งกับหลักกฎหมายนี้ ทั้งนี้ตามความในข้อความเบื้องต้น มาตรา ๑ ที่มีความว่า "เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งหลักกฎหมายนี้ที่จะใช้บังคับ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณามาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับหลักกฎหมายนี้" และเมื่อดะโต๊ะยุติธรรมเข้ารับหน้าที่ใหม่ก็ถือเป็นระเบียบว่า จะต้องให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งใหม่รับรองคำแปลหลักกฎหมายอิสลามดังกล่าวนี้ไว้เป็นหลักฐานว่า จะใช้คำแปลหลักกฎหมายนั้นเป็นหลักวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอันเกี่ยวด้วยครอบครัวและมรดก จะไม่นำตำราอื่นมาใช้บังคับแก่คดีดังกล่าวแล้วเป็นอันขาด

แม้ "หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก" ดังกล่าวตรวจชำระและจัดพิมพ์เสร็จ แต่เนื่องจากใน พ.ศ. ๒๔๘๖ มีประกาศพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ

ให้ใช้พระราชบัญญัติบรรพ ๕ และบรรพ ๖ ซึ่งเป็นผลให้ยกเลิกการใช้กฎหมายอิสลามอันเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกใน ๔ จังหวัดภาคใต้ ฉะนั้น ความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายอิสลามจึงเป็นอันระงับ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้มีประกาศพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ แล้ว จึงมีคำสั่งกระทรวงยุติธรรมให้ถือกฎหมายอิสลามฉบับ "หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก" นั้น เป็นหลักบังคับคดีอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกต่อมาจนบัดนี้ ซึ่งถือเป็นคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกฉบับแรกของประเทศไทย

๓. การใช้กฎหมายอิสลามในยุคปัจจุบัน

ประเทศไทยประกาศใช้กฎหมายแพ่งพาณิชย์ บรรพ ๕ และบรรพ ๖ ใน พ.ศ. ๒๔๗๘ แต่รัฐมีนโยบายชัดเจนที่จะให้ประชาชนใน ๔ จังหวัดภาคใต้ปฏิบัติศาสนกิจให้เป็นไปตามลัทธิศาสนาอิสลาม จึงยกเว้นไม่ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ และบรรพ ๖ มาบังคับใช้ใน ๔ จังหวัดภาคใต้ ตามพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๕ มาตรา ๖ และพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๖ มาตรา ๔ ทำให้การใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่กระทบกระเทือนข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ ในส่วนที่เกี่ยวกับครอบครัวและมรดก

ใน พ.ศ. ๒๔๘๖ ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ รัฐบาลนำนโยบายรัฐนิยมและชาตินิยมมาใช้ โดยเห็นว่าสมควรขยายบทบัญญัติ บรรพ ๕ และบรรพ ๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ทั่วถึง เพื่อความมั่นคงและวัฒนธรรมของชาติ โดยมาตรา ๓ ของพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๕ ได้ยกเลิกมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๕ และมาตรา ๓ ของพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๖ ได้ยกเลิกมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๖ ส่งผลให้มีการยกเลิกการใช้กฎหมายอิสลามที่เกี่ยวกับครอบครัวและมรดก และยกเลิกอำนาจและหน้าที่ของดะโต๊ะยุติธรรม ตั้งแต่นั้นมาประชาชนชาวมุสลิมทั้งหมดใน ๔ จังหวัดภาคใต้ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดกเช่นเดียวกับประชาชนทั้งประเทศ

เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศอังกฤษในฐานะผู้ชนะสงครามเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคจังหวัดชายแดนภาคใต้ยิ่งขึ้น และสถานการณ์ทางด้านการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็อยู่ในภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อ ประกอบกับจอมพล ป. พิบูลสงครามหมดอำนาจลงพร้อมกับแนวความคิดรัฐนิยมและชาตินิยม รัฐบาลในสมัยนั้นจึงออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ ฝ่ายอิสลาม พ.ศ. ๒๔๘๘ และประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ มีผลใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบัน

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามฯ นั้นยังขาดรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญสำหรับการใช้กฎหมายอิสลามอยู่มาก จึงทำให้การใช้กฎหมายอิสลามเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถที่จะรับรองสิทธิอันเกิดจากสถานะทางครอบครัวตามกฎหมายอิสลามได้ กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดให้มีการสัมมนาการใช้กฎหมายอิสลามในเขตปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ระหว่างวันที่ ๑๓ ถึง ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๕ ณ หอประชุมเทศบาลเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีเหตุผลว่า นับตั้งแต่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๙ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๓๕ ปีแล้ว ยังไม่เคยมีหน่วยราชการใดหรือสถาบันใดจัดให้มีการประชุมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวนี้เลย ซึ่งเป็นเหตุให้มีปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นเนือง ๆ ในการสัมมนาแบ่งผู้เข้าร่วมการสัมมนาเป็น ๓ กลุ่ม สำหรับกลุ่มที่ ๑ เป็นเรื่อง “ปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามใน ๔ จังหวัดภาคใต้” กลุ่มที่ ๒ เรื่อง “ปัญหาการใช้กฎหมายอิสลามใน ๔ จังหวัดภาคใต้” และกลุ่มที่ ๓ เรื่อง “บทบาท ฐานะ และคุณสมบัติของดะโต๊ะยุติธรรม” ผลการสัมมนาของที่ประชุมใหญ่ นายมารุต บุญนาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้เสนอแนะต่อเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ตามหนังสือกระทรวงยุติธรรม ที่ ยธ ๐๔๐๑/๕๒๔๒ ลงวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๒๕ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาข้อเสนอแนะจากการสัมมนาการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล และเสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมายรวมทั้งระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลาม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในชาติสืบไป ซึ่งคณะรัฐมนตรีลงมติเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๕ อนุมัติให้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ

ต่อมาเดือนมกราคม ๒๕๔๗ ความไม่สงบในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปะทุขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งและเกิดต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาด้านต่าง ๆ เพื่อนำความสงบกลับคืนมาในเขตพื้นที่ดังกล่าว ส่วนหนึ่งก่อให้เกิดกระแสการพัฒนาการใช้กฎหมายอิสลามทั้งในด้านสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ โดยมีร่างพระราชบัญญัติการใช้กฎหมายอิสลามที่เสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรรวม ๓ ร่าง ได้แก่ ร่างที่เสนอโดยนายฮอซาลี ม่าเหร็ม กับคณะร่างที่เสนอโดยนายนัจมุดดีน อูมา กับคณะ และร่างที่เสนอโดยนายวิรัตน์ กัลยาศิริ กับคณะ

ในส่วนของศาลยุติธรรม ใน พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้มีนโยบายประธานศาลฎีกา โดยนายสบโชค สุขารมณ์ เกี่ยวกับการเสริมสร้างและพัฒนาระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีและสันติสุข และสำนักงานศาลยุติธรรม โดยนายวิรัช ชินวินิจกุล เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม เห็นชอบจัดให้มีโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรมศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสนับสนุนข้อมูลงานด้านบริหารจัดการคดี งานวิชาการและอื่น ๆ ของศาลยุติธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมได้มีคำสั่ง

คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ที่ ๑๗/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓ และที่ ๒/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๔ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก โดยให้คณะอนุกรรมการมีอำนาจหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์รวบรวมหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก คำพิพากษา ศาลฎีกา ข้อวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีในส่วนที่เกี่ยวข้อง และจัดทำคู่มือเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติงาน รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม และดำเนินการตามที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมอบหมาย นอกจากนี้ ในปีเดียวกันนั้น สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม ได้ดำเนินการจัดทำรายงานการวิจัยเรื่อง “การปรับใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ ปรกติ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กับคณะ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบกฎหมายอิสลามโดยรวม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ เพื่อศึกษาการใช้กฎหมายอิสลาม และองค์กรบริหาร และพัฒนาระบบการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย เพื่อศึกษาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาระบบการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทยให้เกิดความเสมอภาค และเพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมขององค์กรศาลในการใช้กฎหมายอิสลาม

ส่วนที่ ๒ : การจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในประเทศไทย

๑. สถานภาพของคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

หลักกฎหมายอิสลามไม่ใช่กฎหมายบ้านเมืองของประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ ไม่ใช่กฎหมายที่ผ่านกระบวนการตราของสภานิติบัญญัติ แต่เป็นข้อบัญญัติที่องค์อัลลอฮฺประทานให้แก่มุสลิมมาเป็นเวลาช้านาน เป็นหลักการที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยและสถาพรอยู่เป็นนิรันดร์ บรรดามุสลิมผู้ศรัทธาทั้งหลายไม่ว่าอยู่ในบ้านเมืองหรือประเทศหนึ่งประเทศใดล้วนยึดถือคัมภีร์อัลกุรอานเล่มเดียวกัน คัมภีร์อัลกุรอานจึงเป็นธรรมนูญศาสนบัญญัติที่สำคัญยิ่งในศาสนาอิสลาม คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกที่กระทรวงยุติธรรมได้จัดทำขึ้นแล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๔๘๔ ดังกล่าวแล้ว เป็นเพียงการรวบรวมหลักการในศาสนาอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกที่ปรากฏอยู่ในคัมภีรฺอัลกุรอาน ซุนนะฮฺของท่านนบี มติเอกฉันท์ (อิจญ์มาอฺ) และหลักการเทียบเคียง (กียาส) คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกจึงมีสถานะเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายครอบครัวและมรดกอิสลาม ซึ่งเคยมีคำวินิจฉัยประธานศาลฎีกาที่ ยช.๑๔/๒๕๔๒ ระหว่าง นายดาโอะ ดือเระ ผู้ร้อง วินิจฉัยว่า การร้องขอเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์เมื่อปรากฏว่าผู้เยาว์เป็นอิสลามศาสนิกอยู่ในจังหวัดนราธิวาส ต้องบังคับตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ ซึ่งบัญญัติไว้โดยเฉพาะตามหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในบรรพ ๑ ลักษณะ ๕ หมวด ๒ อำนาจปกครองและอำนาจเลี้ยงดู ซึ่งต้องมีดะโต๊ะยุติธรรมเป็นผู้ชี้ขาดกฎหมายอิสลาม กรณีดังกล่าวจึงไม่ใช่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว คำว่า “หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในบรรพ ๑ ลักษณะ ๕

หมวด ๒” คือ เนื้อหาตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ซึ่งจัดทำในครั้งที่ ๑ แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ (ฉบับกระทรวงยุติธรรม) นั่นเอง

คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกมีการใช้คำต่าง ๆ ตามแบบประมวลกฎหมายอื่น ๆ เช่น ข้อความเบื้องต้น บรรพ มาตรา หมวด เป็นต้น ซึ่งการใช้คำต่าง ๆ เหล่านี้อาจเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกนี้มีสถานะเดียวกับประมวลกฎหมายอื่น ๆ จึงมีความพยายามแก้ไขข้อความต่าง ๆ เหล่านี้ในคู่มือให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น โดยการใช้คำอื่น ๆ ที่แสดงถึงสถานภาพที่แตกต่างไปจากประมวลกฎหมายทั่วไป เช่น ใช้คำว่า “ข้อ” แทนคำว่า “มาตรา” เป็นต้น

๒. การจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกครั้งที่ ๑

๒.๑ ลำดับการดำเนินการยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

๑) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ กระทรวงยุติธรรมต้องการคำแปลภาษาไทยกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก จึงสั่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลปัตตานีจัดการให้ผู้ชำนาญทางภาษาแปลขึ้นเป็นภาษาไทย

๒) อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลปัตตานีมอบให้ดะโต๊ะยุติธรรมศาลมณฑลปัตตานีเรียบเรียง และให้นายต่วนจิ เด่นอุดม ผู้ช่วยจ่าศาลจังหวัดปัตตานีเป็นผู้แปลภาษาไทยแล้วเสนอต่อกระทรวงยุติธรรมใน พ.ศ. ๒๔๗๓

๓) พ.ศ. ๒๔๗๔ กระทรวงยุติธรรมขอให้สมุหเทศาภิบาลตรวจคำแปลนั้น สมุหเทศาภิบาลได้ขอให้พระศรีบุรีรัฐตรวจคำแปล พระศรีบุรีรัฐได้ตรวจคำแปลและทำความตกลงกับดะโต๊ะยุติธรรมศาลมณฑลปัตตานี เสร็จใน พ.ศ. ๒๔๗๕

๔) พ.ศ. ๒๔๗๘ ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ส่งสำเนาคำแปลกฎหมายอิสลามฉบับดังกล่าวมาให้ศาลจังหวัดสตูล ๑ ฉบับ

๕) พ.ศ. ๒๔๗๙ ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้สั่งให้ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดสตูลตรวจคำแปลที่ส่งมาให้นั้น ซึ่งดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดสตูลได้ตรวจและทำคำทักท้วงเสนอไป

๖) พ.ศ. ๒๔๘๐ ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้แจ้งว่า ได้เสนอขอชำระคำแปลกฎหมายอิสลามต่อกระทรวงยุติธรรม โดยจะประชุมดะโต๊ะยุติธรรมทุกศาล เสร็จแล้วขอให้พระยาสมันตรัฐบุรินทร์และหลวงประไพพิทยาคุณยกร่าง ซึ่งได้รับอนุมัติจากกระทรวงยุติธรรมแล้ว

๗) พ.ศ. ๒๔๘๑ ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ได้ดำเนินการประชุมดะโต๊ะยุติธรรมที่ศาลจังหวัดปัตตานี เปิดประชุมตั้งแต่วันที่ ๙ ถึงวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๑ รวม ๖ วัน เพื่อให้โอกาสดะโต๊ะยุติธรรมเสนอข้อทักท้วงทั้งหมด ปรากฏว่ามีความเห็นทักท้วงคำแปลเพิ่มเติมนอกจากที่เสนอไปแล้วจำนวนมาก

๘) อีก ๕ เดือนต่อมา ดะโต๊ะยุติธรรมบางท่านยังมิได้เสนอคำทักท้วง ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ได้เตือนดะโต๊ะยุติธรรมให้รีบจัดการทำคำทักท้วงเสนอโดยเร็ว

๙) เมื่อดะโต๊ะยุติธรรมได้ทราบคำสั่งข้าหลวงยุติธรรมแล้วชี้แจงว่า ไม่สามารถจะทำให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เพราะข้อบัญญัติในศาสนาอิสลามที่ใช้เป็นกฎหมายบังคับคดีอยู่โดยปกตินั้นมิได้ใช้คัมภีร์อัลกุรอาน แต่ใช้คำอธิบายอัลกุรอานซึ่งเรียกว่า "กีตาบ" บังคับคดี ซึ่งมีผู้เรียบเรียงบรรยายไว้หลายสิบกีตาบ ใช้ชื่อต่าง ๆ กัน บางกีตาบบรรยายข้อความยืดยาว บางกีตาบบรรยายหลักย่อ ๆ บางกีตาบบรรยายคำแนะนำในทางปฏิบัติปนกับหลัก กีตาบหนึ่งอาจมีข้อความผิดเพี้ยนแตกต่างขัดแย้งกับอีกกีตาบหนึ่ง

คำแปลซึ่งดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดปัตตานีเรียบเรียงนั้นได้คัดจากกีตาบต่าง ๆ มารวบรวมเรียบเรียงขึ้นใหม่ มิได้แปลถอดมาจากกีตาบใดกีตาบหนึ่งโดยเฉพาะ ข้อความบางข้อในคำแปลนั้นไม่ทราบว่ายกมาจากกีตาบใด เพราะมิได้บอกที่มาแห่งกีตาบที่ยกมาเรียบเรียง ค้นดูแล้วก็ไม่พบ ข้อความบางข้อก็ไม่เข้าใจความหมาย ทั้งไม่ทราบว่าแปลมาจากคำใด นอกจากนั้นยังขาดหลักสำคัญอีกมาก ซึ่งถ้าจะทำคำทักท้วงให้หมดสิ้นก็เท่ากับเป็นการร่างใหม่ซึ่งจะต้องใช้เวลานาน

๑๐) เนื่องจากคำชี้แจงเหตุขัดข้องของดะโต๊ะยุติธรรมที่ไม่สามารถจะทำคำทักท้วงให้เสร็จโดยเร็ว หลวงประไพพิทยาคุณเห็นว่า หากดะโต๊ะยุติธรรมยังคงดำเนินการต่อไปโดยลำพังตามเดิมจะไม่สามารถทำคำทักท้วงและเพิ่มเติมให้สำเร็จภายในเวลาอันสมควร จึงใช้โอกาสดังกล่าวเข้าช่วยตรวจคำแปลแต่ละข้อตั้งแต่ต้นโดยลำดับ เมื่อมีข้อสงสัยทักท้วงหรือเพิ่มเติมในข้อใด หลวงประไพพิทยาคุณก็บันทึกรวบรวมไว้โดยละเอียด ครั้นทำไปได้บ้างเล็กน้อยก็ปรากฏว่า มีข้อความขยายเพิ่มเติมจากคำแปลมากมาย และมีเหตุผลอีกหลายประการ ซึ่งสมควรที่จะยกร่างเพิ่มเติมในชั้นนี้ กล่าวคือ นอกจากมีข้อความที่จะต้องเพิ่มเติมจำนวนมากแล้ว ตามคำแปลนั้นเองก็มีข้อบกพร่องอยู่มากมาย เช่น ข้อความบางข้อบางตอนต่อเนื่องกันควรเรียงอยู่แห่งเดียวกัน ก็เรียงกระจัดกระจายไว้ต่างที่กันห่างไกลกันมากบ้างน้อยบ้าง เรียงซ้ำกันบ้าง บางข้อก็เป็นคำแนะนำ ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าเพราะรวบรวมจากกีตาบหลายฉบับด้วยกัน เมื่อตรวจพบหลักในกีตาบใดเป็นที่ถูกใจก็ยกมาเรียบเรียงเพิ่มเติมต่อไป โดยมิได้ประมวลเรื่องที่ควรรวมเป็นข้อเป็นหมวดไว้ในที่เดียวกัน คำแปลโดยมากเต็มไปด้วยอุทาหรณ์ บางข้อก็เรียงหลักซ่อนไว้ในอุทาหรณ์ สับสนยุ่งยากทั้งหลัก ทั้งเชิงเรียงและทั้งสำนวนโวหารยากที่จะเข้าใจ คำแปลหลายแห่งใช้สำนวนไม่ตรงตามความหมายในภาษาไทยทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนไปบ้าง ไม่เข้าใจความหมายบ้าง สงสัยบ้าง ต้องอาศัยดะโต๊ะยุติธรรมยกหลักในกีตาบต่าง ๆ มาแปลให้ฟัง ซึ่งพอที่จะทำให้เข้าใจความหมายได้ถูกต้องตรงกัน แต่ทำให้การตรวจคำแปลดำเนินไปโดยล่าช้ามาก เมื่อหลวงประไพพิทยาคุณเสนอขอยกร่างในชั้นนี้เพื่อช่วยประหยัดเวลาให้รวบรัด ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ได้ให้ความเห็นชอบและอนุมัติ

๑๑) การยกร่างหลักกฎหมายอิสลามบรรพ ๑ ว่าด้วยครอบครัว ได้เริ่มประชุมทำตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยใช้เวลาที่ว่างจากราชการทำเป็นบางวันบางเวลาแล้วแต่โอกาสจะอำนวย ต่อมาเห็นว่าการยกร่างล่าช้ามากจึงได้ทำเป็นงานประจำวันตั้งแต่เดือนกันยายน

พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นต้นมา แม้เช่นนั้นก็ปรากฏว่าผลของงานไม่ลุล่วงไปได้เร็วสมความประสงค์ของทางราชการ โดยเหตุผลหลายประการ เช่น

(๑) พื้นความรู้ของดะโต๊ะยุติธรรมไม่ถึงขนาดพอที่จะหยั่งถึงปัญหาอันจะพึงเกิดขึ้นได้ จึงไม่สามารถที่จะรวบรวมหลักการต่าง ๆ ได้หมดสิ้นโดยลำพัง ทั้งนี้ เพราะไม่มีสำนักศึกษากีตาบที่เป็นหลักฐาน ดะโต๊ะยุติธรรมก็ไม่เคยผ่านการศึกษาจากสำนักศึกษาเช่นว่านั้นนอกจากศึกษาจากผู้รู้บ้าง และจากตำราบ้างเท่านั้น ประกอบกับคดีประเภทศาสนาอิสลามซึ่งมีมาสู่ศาลในขณะนั้นมีจำนวนเล็กน้อย อย่างมากประมาณปีละ ๑๐ เรื่อง บางปีก็ไม่ถึง ๑๐ เรื่อง คดีแทบทั้งหมดมีแต่ปัญหาข้อเท็จจริงง่าย ๆ ไม่ค่อยจะมีปัญหาข้อกฎหมาย ดะโต๊ะยุติธรรมจึงไม่ได้เตรียมศึกษาปัญหาข้อกฎหมายมาก่อน ฉะนั้น เมื่อต้องมารวบรวมหลักกฎหมายอิสลามเพื่อยกร่างให้เป็นไปตามรูปแบบกฎหมายในปัจจุบัน จึงไม่สามารถที่จะรวบรวมหลักการให้สมบูรณ์ได้โดยลำพัง จำต้องช่วยสอบถามปัญหาต่าง ๆ เพื่อคงหลักการให้สมบูรณ์ ซึ่งดะโต๊ะยุติธรรมต้องขอเวลาตรวจค้นหลักฐานอยู่เป็นประจำ ครั้นได้หลักการแล้วก็บันทึกรวมไว้เป็นรายข้อย่อย เมื่อรวบรวมหลักการได้พอที่จะรวมเป็นหมวดได้แล้วก็ปรับปรุงแบ่งแยกอีกชั้นหนึ่ง ข้อใดซึ่งควรรวมเข้าเป็นข้อเดียวกันก็รวมเข้าด้วยกัน ข้อใดซึ่งควรแยกออกจากกันก็แยกออกไป และจัดเรียงลำดับข้อซึ่งควรเรียงไว้ก่อนและหลังไปพร้อมกันด้วย ในที่สุดจึงยกร่างเป็นมาตราโดยสำนวนกฎหมาย

(๒) ปัญหาซับซ้อนมักมีเกิดขึ้นในขณะยกร่างมาก ดะโต๊ะยุติธรรมต้องใช้เวลาค้นคว้าหลักฐานจากกีตาบหลายฉบับ ปัญหาบางข้อต้องใช้เวลาค้นหาหลักฐานหลายวัน

(๓) ปัญหาบางข้อเมื่อตรวจค้นแล้วปรากฏว่าไม่มีบัญญัติไว้ในกีตาบ แต่ถ้าละทิ้งไว้หลักการก็จะบกพร่อง จำต้องร่างไว้เพื่อให้หลักการสมบูรณ์ ต้องอาศัยหลักเทียบเคียงและลงมติร่างไป

(๔) บ่อยครั้งที่ร่างมาตราใดมาตราหนึ่งเสร็จแล้ว ภายหลังดะโต๊ะยุติธรรมตรวจพบในกีตาบอีกฉบับหนึ่งบัญญัติหลักไว้แนบเนียนมีเหตุผลดีได้เสนอขอแก้หลักในมาตราที่ร่างไปแล้วบ้าง ขอเพิ่มเติมบ้าง ก็ต้องยุบมาตรานั้นยกร่างใหม่ บางมาตราที่แก้ไขใหม่กระทบถึงมาตราอื่นที่เกี่ยวโยงถึงกันก็ต้องย้อนไปยุบมาตรานั้นยกร่างใหม่อีก บางมาตราที่แก้ไขแล้วภายหลังดะโต๊ะยุติธรรมพบหลักในกีตาบอื่นมีเหตุผลดีกว่าที่แก้มาแล้วก็เสนอขอแก้ซ้ำอีก

(๕) ในบางครั้งดะโต๊ะยุติธรรมเข้าใจความหมายแห่งถ้อยคำภาษาไทยบางคำคลาดเคลื่อนแปลคลาดเคลื่อนไป ทำให้การยกร่างคลาดเคลื่อนจากความมุ่งหมายไปด้วย เมื่อปรากฏขึ้นภายหลังก็ต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมมาตราที่ร่างไปแล้วนั้นใหม่ มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่ความคลาดเคลื่อน

๑๒) การยกร่างหลักกฎหมายอิสลามทั้งบรรพ ๑ บรรพ ๒ ตั้งแต่ต้นตลอดมาไม่ต้องใช้ล่าม โดยดะโต๊ะยุติธรรมรู้ภาษาและหนังสือไทย โดยเฉพาะนายเจ๊ะอับดุลลาห์

หลังปูเต๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมรู้ภาษาไทยในเกณฑ์ดี และมีปฏิภาณคล่องแคล่วรวดเร็ว เป็นประโยชน์แก่การยกร่างอย่างมาก

๑๓) ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นต้นมา มีความพยายามยกร่างหลักกฎหมายอิสลามให้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยใช้เวลาประชุมจนถึง ๑๘ นาฬิกาทุกวัน รวมทั้งวันอาทิตย์และวันหยุดราชการอื่น ๆ และต่อมาได้ประชุมในเวลากลางคืนอีกคืนละ ๒ ถึง ๓ ชั่วโมง เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๒ เดือน รวมเวลาประมาณ ๑ ปี จึงยกร่างลักษณะครอบครัวเสร็จ และใช้เวลาประชุมที่จังหวัดสงขลาอีกประมาณ ๒ เดือน จึงแล้วเสร็จ

ส่วนลักษณะมรดกมีเนื้อหาน้อยกว่าลักษณะครอบครัว ใช้เวลาร่างประมาณ ๓ เดือน และใช้เวลาประชุมที่ศาลจังหวัดสงขลาอีกประมาณ ๓ สัปดาห์

๒.๒ แนวทางการยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

การยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกครั้งที่ ๑ ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า "คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกฉบับกระทรวงยุติธรรม" ได้ถือคำแปลฉบับดังกล่าวแล้วเป็นหลักประกอบกับข้อความที่ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดสตูลทักท้วงเพิ่มเติม

กีตาบฉบับที่ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดปัตตานีนำมารวบรวมเรียบเรียงปรากฏตามบันทึกคำแปลเป็นกีตาบภาษาอาหรับรวม ๖ กีตาบ คือ

(๑) ฆอยะตุลมักศูด

(๒) ฟัตหุลมุอีน

(๓) มุฆนิลมุหตาจญ์

(๔) ชัรหุลเราะห์บียะฮ์

(๕) หาชิยะฮ์ อัลบาญูรีย์ อะลาชัรหุชชันชูรีย์ และ

(๖) หัลลุลมุชกิลาต

ส่วนกีตาบฉบับที่ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดสตูลนำมารวบรวมเรียบเรียงปรากฏตามบันทึกคำแปลเป็นภาษายาวี (มลายู) รวม ๗ กีตาบ คือ

(๑) มะรออะตุฎเฎาะลับ

(๒) กัสฟุลลิษาม

(๓) ฟัรอุลมะซาอิล

(๔) มุตตะอัลเล็ม

(๕) มัฏละอิลบัดเรน

(๖) อีฎอฮุลบาบ และ

(๗) ฟะตาวา เกาะดะฮี ฟี อะห์กามุนนิกาห

กีตาบเหล่านี้เป็นสมุดตีพิมพ์ขนาด ๘ หน้ายก บางกีตาบมีเพียงเล่มเดียว บางกีตาบก็มีมากกว่า ๑ เล่ม รวมเป็นหนังสือนับร้อยยกขึ้นไป กีตาบทุกกีตาบไม่มีเลขกำกับหัวข้อ ไม่มี

ข้อความเบื้องต้น หรือบทเบ็ดเสร็จทั่วไป โดยมากนิยมกล่าวข้อความอย่างเดียวกันซ้ำแล้วซ้ำอีกในที่ต่าง ๆ การยกบทขึ้นปรับคดีใช้วิธีอ้างชื่อกีตาบ หน้า และคราวหรือปีที่ตีพิมพ์

สำหรับมัชฮับที่สำคัญในศาสนาอิสลามพอจำแนกออกเป็น ๔ มัชฮับ คือ

(๑) ซาฟีอีย์

(๒) หะนะฟีย์

(๓) ฮัมบาลีย์ และ

(๔) มาลิกีย์

ในมัชฮับทั้ง ๔ นี้มีหลักปฏิบัติผิดแผกแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้าง มัชฮับหนึ่งก็มีกีตาบสำหรับมัชฮับนั้นโดยเฉพาะ อิสลามิกชนผู้ศรัทธาเลื่อมใสนับถือมัชฮับใด ก็ปฏิบัติตามข้อบัญญัติในกีตาบสำหรับมัชฮับนั้น ประเทศไทยและสหรัฐมลายูในขณะนั้นนิยมนับถือมัชฮับชาฟีอีย์ ฉะนั้น กีตาบที่ดะโต๊ะยุติธรรมทุกศาลใช้เป็นบทบังคับคดี และอาศัยเป็นต้นฉบับในการเรียบเรียงและยกร่าง จึงเป็นบัญญัติของมัชฮับชาฟีอีย์ทั้งสิ้น

ข้อบัญญัติบางประการซึ่งสมควรอย่างยิ่งที่น่าจะมีอยู่ในร่างนี้ หากแต่ไม่มีบัญญัติไว้ในกีตาบของมัชฮับชาฟีอีย์ แม้จะมีบัญญัติไว้ในที่อื่น ดะโต๊ะยุติธรรมก็ไม่เห็นชอบด้วยในการที่จะประมวลไว้ในร่าง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา กีตาบของมัชฮับชาฟีอีย์บัญญัติให้สามีอุปการะภริยาด้วยอาหาร เครื่องนุ่งห่มและเคหสถาน แต่มิได้บัญญัติให้สามีจ่ายค่ายาหรือค่าป่วยการแพทย์รักษาภริยาในขณะภริยาคลอดบุตรหรือป่วยไข้ ส่วนตำรับของนาวาวี (ฉบับภาษาอังกฤษ) ซึ่งกระทรวงยุติธรรมจัดหาให้ไว้สำหรับศาลที่มีดะโต๊ะยุติธรรมบัญญัติให้สามีจ่ายค่ายาค่าป่วยการแพทย์ไว้ชัดแจ้ง ดะโต๊ะยุติธรรมก็ไม่เห็นชอบด้วยที่จะนำข้อบัญญัตินี้มาประมวลไว้ในร่าง โดยอ้างว่ามติของนาวาวีอาจเป็นของมัชฮับอื่นที่มิใช่มัชฮับชาฟีอีย์

ในการยกร่างครั้งนี้ได้รวบรวมข้อความที่กล่าวซ้ำในที่ต่าง ๆ เข้าไว้ในที่เดียวกันเรียบเรียงเป็นข้อความเบื้องต้นเพื่อใช้ได้ทั้งลักษณะครอบครัวและลักษณะมรดก ทั้งได้รวบรวมข้อบัญญัติซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในกีตาบต่าง ๆ แต่เกี่ยวเนื่องกันเข้ามารวมเป็นมาตราเดียวกัน ฉะนั้น ข้อความในมาตราหนึ่ง ๆ โดยมากจึงมีที่มาจากกีตาบหลายกีตาบ มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กรณี

การจัดแบ่งลักษณะ หมวด และมาตรา ตลอดจนการให้นามลักษณะและนามหมวดรวมทั้งถ้อยคำสำนวนได้จัดเรียบเรียงขึ้นใหม่ทั้งสิ้น โดยพยายามวางรูปโครงให้เป็นไปตามรูปแบบกฎหมายในปัจจุบัน ถ้อยคำใดเป็นศัพท์พิเศษใช้เฉพาะในศาสนาอิสลามและหาศัพท์ภาษาไทยที่เหมาะสมแก่ความหมายมิได้ก็คงรูปศัพท์นั้นไว้ตามเดิม โดยวางบทวิเคราะห์ศัพท์ไว้เพื่อทราบความหมายแต่ละศัพท์ ศัพท์เหล่านี้หากศัพท์ใดมีหมวดบรรยายหลักการก็เรียงศัพท์นั้นไว้เป็นบทนำแห่งหมวดนั้น ส่วนศัพท์ใดซึ่งไม่มีหมวดบรรยายหลักการก็เรียงเป็นบทวิเคราะห์ศัพท์ทั่วไปรวมอยู่ในมาตรา ๒ โดยเฉพาะ

๒.๓ การประชุมพิจารณาร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

เมื่อการยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกฉบับกระทรวงยุติธรรมแล้วเสร็จ คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ดำเนินการประชุมดะโต๊ะยุติธรรมพิจารณาหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ได้ดำเนินการประชุมรวม ๓ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ ณ ศาลจังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ ๙ ถึงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๑

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. หลวงจำรูญเนติศาสตร์	ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้	ประธาน
๒. พระยาสมันตรัฐบุรินทร์	ผู้เชี่ยวชาญในลัทธิศาสนาอิสลาม ภาษามลายู และภาษาไทย	
๓. หลวงสุทธิมนต์นฤนาท	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสงขลา	เลขานุการ
๔. ขุนศรีตุลาการ	ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดปัตตานี	
๕. หะยีวันอิสมาแอล สะตียามู	ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดปัตตานี	
๖. หะยีหะมะ หมะทา	ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดยะลา	
๗. หะยีหวันอับดุลราหะมัน เจ๊ะอิสมาอิล	ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดนราธิวาส	
๘. นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดสตูล	
๙. นายต่วนจิ เด่นอุดม	ผู้ช่วยจ่าศาลจังหวัดปัตตานี	ล่าม

ผลการประชุมครั้งที่ ๑ ที่ประชุมได้พิจารณารับหลักการหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวเสร็จไปเล็กน้อย

ครั้งที่ ๒ ณ ศาลจังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๘๒ ถึงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๘๒

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. หลวงจำรูญเนติศาสตร์	ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้	ประธาน
๒. พระยาสมันตรัฐบุรินทร์		
๓. หลวงประไพพิทยาคุณ	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสตูล	ผู้ยกร่าง
๔. นายมาลา คำพันธุ์	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสงขลา	เลขานุการ
๕. ดะโต๊ะยุติธรรม ๕ นาย ชุดที่ประชุมครั้งที่ ๑ และนายต่วนจิ เด่นอุดม		ล่าม

ผลการประชุมครั้งที่ ๒ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างกฎหมายอิสลามบรรพ ๑ ว่าด้วยครอบครัวเสร็จ และได้พิจารณารับหลักการหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยมฤดกด้วย

อนึ่ง ตามหลักกฎหมายอิสลามเรื่องกระทำชู้ให้ลงโทษเป็นอาญา และเรื่องมรดกไม่มีอายุความนั้น ที่ประชุมได้ตกลงให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้ง ๒ กรณี

กล่าวคือ เรื่องชายชู้ให้เป็นไปตามบรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว ไม่มีการลงโทษอาญา ส่วนเรื่องมรดกให้เป็นไปตามบรรพ ๖ ว่าด้วยมรดก

ครั้งที่ ๓ ณ ศาลจังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๔๘๓ ถึงวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๔๘๓

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. พระนิติการณ์ประสม ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ ประธาน

๒. ผู้เข้าประชุมนอกนั้นชุดเดียวกับที่ประชุมครั้งที่ ๒ เว้นแต่ นายต่วนจิ เด่นอุดม เข้าประชุมได้ ๒ วัน ป่วยเป็นไข้มิได้เข้าประชุมต่อไป และนายมาลา คำพันธุ์ เข้าประชุมได้ ๒ สัปดาห์ ป่วยเป็นลมมิได้เข้าประชุมต่อไป

ผลการประชุมครั้งที่ ๓ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างหลักกฎหมายอิสลามบรรพ ๒ ว่าด้วยมฤดกเสร็จ และแก้ไขตกเติมบรรพ ๑ ว่าด้วยครอบครัวบ้างเล็กน้อย ตามที่มีผู้เสนอให้แก้

ที่ประชุมลงมติให้แสดงข้อความสำคัญไว้ในที่นี้ว่า หลักกฎหมายว่าด้วยครอบครัวและมรดกนี้ได้รวบรวมขึ้นถูกต้องตรงกับคัมภีร์อัลกุรอานและกีตาบแห่งศาสนาอิสลามทุกประการ ฉะนั้น เมื่อมีคดีพิพาทเกิดขึ้นเกี่ยวแก่เรื่องครอบครัวและมรดกในศาลจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูลแล้ว ดะโต๊ะยุติธรรมทั้งหลายจะได้ชี้ขาดบังคับคดีไปตามบทมาตราที่ได้รวบรวมไว้ในหลักกฎหมายนี้ตลอดไป หากมีปัญหาข้อใดซึ่งไม่มีข้อความที่ได้รวบรวมไว้นี้จะบังคับได้ ก็จะนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นกฎหมายของบ้านเมืองมาใช้บังคับแก่คดีครอบครัวและมรดกของผู้นับถือศาสนาอิสลามเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับหลักกฎหมายนี้ และในที่สุดที่ประชุมขอให้ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้นำร่างหลักกฎหมายว่าด้วยครอบครัวและมรดกนี้เสนอกระทรวงยุติธรรมต่อไป ซึ่งพระนิติการณ์ประสม ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ มีหนังสือศาลจังหวัดสงขลา ที่ ๓๓๐/๒๔๘๔ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๔๘๔ แจ้งข้อสังเกตต่าง ๆ ถึงปลัดกระทรวงยุติธรรม สรุปได้ดังนี้

๑. หลักกฎหมายอิสลามนี้เดิมที่ประชุมใช้ชื่อว่า “คำแปลกฎหมายลัทธิสาสนาอิสลาม” ครั้นในการประชุมครั้งที่ ๓ พิจารณาร่างภาคมรดก มีผู้เสนอว่า กฎหมายอิสลามที่รวบรวมขึ้นนี้มิใช่คำแปลมาจากกฎหมายอิสลามตรง ๆ ความจริงได้ทำโดยวิธียกร่างขึ้นใหม่ เรียงลำดับดำเนินตามแบบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยอาศัยหลักจากกีตาบต่าง ๆ ซึ่งดะโต๊ะยุติธรรมเป็นผู้แปลมาจากภาษามลายูและภาษาอาหรับ ฉะนั้น ที่ใช้ชื่อว่า “คำแปลกฎหมายลัทธิสาสนาอิสลาม” ก็จะไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ที่ประชุมจึงตกลงใช้ชื่อใหม่ว่า “หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมฤดก”

๒. การทำหลักกฎหมายนี้ หลวงประไพพิทยาคุณ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสตูล เป็นผู้ยกร่างขึ้นแล้วนำเสนอที่ประชุมพิจารณาว่า การประชุมได้ทำกัน ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ประชุมว่าด้วยภาคครอบครัวที่จังหวัดปัตตานี ตั้งแต่วันที่ ๘ ถึงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๑ ครั้งที่ ๒

ประชุมว่าด้วยภาคครอบครัวต่อไปที่จังหวัดสงขลา ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม ถึงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๘๒ ครั้งที่ ๓ ประชุมว่าด้วยภาคมรดกที่จังหวัดสงขลา ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ถึงวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๔๘๓

๓. การประชุม ๒ ครั้งแรกนั้นได้พิจารณาภาคครอบครัวแล้วเสร็จ ในการประชุมครั้งที่ ๓ จึงได้พิจารณาแต่เฉพาะภาคมรดก ส่วนภาคครอบครัวคงพิจารณาแก้ไขเพียงเล็กน้อยในเรื่องถ้อยคำเท่าที่มีผู้เสนอขึ้นขอให้แก้ การประชุมภาคมรดกนี้ได้ประชุมกันเป็น ๒ วาระ คือ เมื่อพิจารณาร่างครั้งที่ ๑ แล้ว ได้พิจารณาร่างครั้งที่ ๒ อีกครั้งหนึ่ง จึงเป็นอันเสร็จการประชุม

๔. ในการประชุมครั้งที่ ๓ นี้ ที่ประชุมดะโต๊ะยุติธรรมได้เสนอปัญหาสำคัญเรื่องหนึ่ง คือ ปัญหาการจดทะเบียนสมรสและการหย่าของอิสลามิกชน ซึ่งอยู่ในจังหวัดที่ใช้กฎข้อบังคับบริเวณ ๗ หัวเมือง เนื่องจากพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ และบรรพ ๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ บัญญัติว่า ประมวลกฎหมายนั้น ไม่กระทบกระเทือนถึงกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ ในส่วนที่เกี่ยวด้วยครอบครัวและมฤดก ฉะนั้น การสมรสและการหย่าของบุคคลผู้นับถือศาสนาอิสลามในบริเวณนี้ไม่อยู่ภายในบังคับของการจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติว่าด้วยการนั้น ดังนี้ การสมรสและการหย่าของบุคคลเหล่านี้ไม่ต้องจดทะเบียนก็สมบูรณ์

ดะโต๊ะยุติธรรมบางนายรวมทั้งพระยาสมันตรัฐบุรินทร์เสนอว่า ในโอกาสที่ได้ทำหลักกฎหมายอิสลามขึ้น ควรสนับสนุนขอให้รัฐบาลออกกฎหมายบังคับการจดทะเบียนสมรสและการหย่าของอิสลามิกชนซึ่งอยู่ในบริเวณนี้ด้วย เพื่อให้การสมรสและการหย่าได้เป็นหลักฐานมั่นคง ทั้งสะดวกในการไปติดต่อกับต่างประเทศซึ่งมีการจดทะเบียนกัน เช่น ในสหรัฐมลายูเป็นต้น พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ให้ความเห็นว่า แม้กีตาบจะไม่ได้บัญญัติไว้ในเรื่องนี้ แต่ก็มิได้ขัดกับทางบ้านเมือง ศาสนากับบ้านเมืองต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ศาสนาจะดำรงอยู่ได้ก็โดยความคุ้มครองบ้านเมือง แต่มีดะโต๊ะยุติธรรมอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า การที่จะออกกฎหมายบังคับเช่นนั้นเกรงว่าจะขัดกับศาสนา เพราะตามศาสนาอิสลามการสมรสและการหย่าขาดกันย่อมทำได้โดยไม่ต้องจดทะเบียน ในที่สุดที่ประชุมดะโต๊ะยุติธรรมตกลงขอให้เสนอรัฐบาลออกกฎหมายบังคับให้จดทะเบียนการสมรสและการหย่า

ในส่วนความเห็นของพระนิติการณ์ประสมเห็นว่า การบังคับให้มีการจดทะเบียนน่าจะมีผลดี เพราะนอกจากจะให้การสมรสและการหย่าของบุคคลเหล่านี้มีหลักฐานยิ่งขึ้นแล้ว พระราชบัญญัติการจดทะเบียนสมรสจะได้ใช้ไปทั่วทุกจังหวัด รวมทั้งจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล จึงควรให้มีการจดทะเบียนขึ้นเพื่อให้เป็นระเบียบทั่วกัน การที่จะให้จดทะเบียนหากคู่สมรสไม่ปฏิบัติตาม จะใช้วิธีบังคับ (sanction) ประการใดนั้น ควรดำเนินตามพระราชบัญญัติการจดทะเบียนสมรส ซึ่งออกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ถ้าไม่จดทะเบียนการสมรสและการหย่านั้นก็ไม่สมบูรณ์ แต่ดะโต๊ะยุติธรรมหลายนายเห็นว่า การบังคับในรูปนั้นเกรงว่าจะขัดกับศาสนา เพราะตามกฎหมายอิสลาม การสมรสและการหย่าไม่จำต้องจดทะเบียน

จึงขอให้บังคับอย่างแบบกฎหมายของสหรัฐมลายู คือ ถ้าคู่สมรสใดไม่จดทะเบียน การสมรสหรือการหย่าต้องมีโทษทางอาญา (ปรับไม่เกิน ๒๕ เหรียญ หรือจำไถ่โทษ ๑ เดือน) ตามที่ดะโต๊ะยุติธรรมเสนอ ดังนี้ พระนิติการณ์ประสมยังไม่เห็นพ้องด้วย เพราะการสมรสก็ดี การหย่าก็ดี เป็นกรณีแพ่งควรให้มีการบังคับ (sanction) ในทางแพ่งตามหลักกฎหมายไทยที่ดำเนินอยู่ โดยถ้าเกรงว่าจะขัดกับศาสนาอิสลามก็อาจบัญญัติขึ้นว่า การสมรสและการหย่าจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามศาสนาอิสลามและจดทะเบียนตามกฎหมายแล้ว ทั้ง ๒ ประการดังนี้ ไม่เห็นว่าจะขัดกับศาสนาอย่างใด ส่วนเจ้าหน้าที่ในการรับจดทะเบียนนั้น ชั้นแรกที่ประชุมดะโต๊ะยุติธรรมขอให้โต๊ะอิหม่ามซึ่งเป็นผู้ทำพิธีตามลัทธิศาสนาอยู่แล้วเป็นเจ้าหน้าที่ แต่พระนิติการณ์ประสมเห็นว่า ควรให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงาน เฉพาะอย่างยิ่งหากจะให้บัญญัติเป็นโทษทางอาญาแก่ผู้ไม่ปฏิบัติตามด้วยแล้ว ก็ไม่ควรให้เป็นหน้าที่ของสามัญชน ที่ประชุมตกลงขอให้กรมการอำเภอเป็นนายทะเบียน แต่การสมรสหรือการหย่าที่ต้องถือปฏิบัติตามลัทธิศาสนาด้วยนั้น ต้องให้คู่สมรสนำหลักฐานของโต๊ะอิหม่าม หรือผู้ประกอบพิธีศาสนาไปแสดงต่อนายทะเบียนด้วยจึงให้นายทะเบียนรับจดทะเบียน

๕. การบังคับใช้หลักกฎหมาย หากใช้เพียงประดุจตำราหรือเครื่องมือแก่ดะโต๊ะยุติธรรมและผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น ก็ไม่มีผลบังคับได้จริงอย่างกฎหมาย ดะโต๊ะยุติธรรมอาจแสดงความเห็นขัดแย้งขึ้นใหม่ตามอัตโนมัติ โดยเป็นผู้รู้กฎหมายนี้ฝ่ายเดียวและไม่มีอะไรผูกมัด ฉะนั้น เพื่อเป็นหลักฐานในชั้นนี้ ในวันที่เสร็จการประชุมจึงทำบันทึกขึ้นฉบับหนึ่ง ให้ดะโต๊ะยุติธรรมและผู้ที่ร่วมการประชุมลงนามไว้ว่าเมื่อมีคดีเกิดขึ้น ดะโต๊ะยุติธรรมจะชี้ขาดบังคับคดีตามหลักกฎหมายที่รวบรวมไว้นี้ตลอดไป หากมีปัญหาใดซึ่งไม่มีกล่าวไว้ในหลักกฎหมายนี้จะบังคับได้ ก็ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดแย้งกับหลักกฎหมายนี้

๒.๔ บทสรุป

โดยภาพรวมแล้ว คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม จัดทำขึ้นโดยแปลจากตำรากฎหมายอิสลามมัซฮับชาฟิอีย์ ซึ่งเป็นสำนักกฎหมายอิสลามตามประเพณีนิยมของมุสลิมไทยส่วนใหญ่ รวมถึงชาวมุสลิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื้อหาโดยรวมของคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกเป็นเนื้อหาสารบัญญัติ อันเป็นสาระที่ปรากฏอยู่ในตำรากฎหมายอิสลามที่ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการจัดทำคู่มือดังกล่าวและตำรากฎหมายอิสลามทั่วไป

หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ประกอบด้วย ข้อความเบื้องต้น บรรพ ๑ ครอบครัว บรรพ ๒ มรดก บรรพครอบครัว มี ๕ ลักษณะ บรรพมรดก มี ๖ ลักษณะ คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกนี้มีลักษณะเป็นตำรารวบรวมคำฟัตวาทางกฎหมายอิสลามสำหรับผู้พิพากษา โดยการคัดสรรฟัตวาดังกล่าวจากตำรากฎหมายอิสลาม

ในมัซฮับชาฟิอีย์ มีสาระลักษณะเดียวกับตำราอัลฟะตาวา อัลฮินดียะฮฺ ซึ่งคณะนักวิชาการนำโดย ชัยค์นิซอ มุดดีน อัลบุลฆีย์ ได้รวบรวมตามบัญชาของสุลต่านมุฮัมมัด โอรังเซบ แห่งราชวงศ์มองโกล หนังสือฟัตวานี้จึงเป็นเสมือนสารานุกรมฟัตวาในมัซฮับอบูหะนีฟะฮฺ เนื้อหาของคู่มือฉบับนี้ประกอบด้วยเนื้อหาด้านสารบัญญัติดังที่ปรากฏอยู่ในตำรากฎหมายอิสลามทั่วไป แต่ก็ยังขาดเนื้อหาอีกบางส่วน เช่น การเรียกร้องค่าเสียหายกรณีผิดสัญญาหมั้น กรณีสินสมรส เป็นต้น และไม่มีเนื้อหาด้านวิธีสบัญญัติที่จำเป็นสำหรับการใช้กฎหมายอิสลาม นอกจากในกรณีที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสมบูรณ์ของสัญญาต่าง ๆ ดังกล่าวเท่านั้น ผู้ร่างคู่มือไม่ได้บรรจุเนื้อหาสาระใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการใช้กฎหมายอิสลาม ดังที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายทั่วไป เช่น การจดทะเบียนสมรส ผู้มีอำนาจจดทะเบียนสมรส การจดทะเบียนสมรส ผู้มีอำนาจจดทะเบียนหย่า การจัดการทรัพย์สินหลังสิ้นสุดการสมรส เป็นต้น

๓. การจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกครั้งที่ ๒

นับแต่การจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม เสร็จสิ้นลงในปลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ และพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ มีผลใช้บังคับ คู่มือดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีในสถานะเป็นกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก บังคับแทนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการนั้นในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูลเรื่อยมา โดยมิได้มีการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลักกฎหมายอิสลามที่นำมารวบรวมไว้ในคู่มือยังขาดรายละเอียดอีกจำนวนมาก ดังกล่าวแล้วในบทสรุปข้างต้น คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมเล็งเห็นถึงความสำคัญในข้อนี้ จึงมีคำสั่ง ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓ และ ที่ ๒/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๔ ลงนามโดย นายสบโชค สุขารมณ์ ประธานศาลฎีกา ในฐานะประธานคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก โดยมีเจตนารมณ์เพื่อรวบรวม ปรับปรุง และจัดทำคู่มือหรือหนังสือกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก นำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษา อ้างอิง อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยเฉพาะในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา	อนุกรรมการ
๓. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา	อนุกรรมการ
๔. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำ สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙	อนุกรรมการ

๕.	นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล	อนุกรรมการ
๖.	นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี	อนุกรรมการ
๗.	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙		อนุกรรมการ
๘.	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี		อนุกรรมการ
๙.	ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา		อนุกรรมการ
๑๐.	ดร.อิสมาแอ อาลี		อนุกรรมการ
๑๑.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ		อนุกรรมการ
๑๒.	นายเจ๊ะเหล๊ะ แขกพงษ์		อนุกรรมการ
๑๓.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี		อนุกรรมการ
๑๔.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา		อนุกรรมการ
๑๕.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส		อนุกรรมการ
๑๖.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล		อนุกรรมการ
๑๗.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง		อนุกรรมการ
๑๘.	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม		อนุกรรมการ
๑๙.	ผู้อำนวยการสำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค ๙		อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๐.	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค ๙		ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑.	นางปราณีย์ ราชพงศ์		ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒.	นางสาวกุมารี เพชรเล็ก		ผู้ช่วยเลขานุการ

๓.๑ แนวทางการยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

การยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า "คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)" ได้นำหนังสืออ้างอิงของมัซฮับชาฟิอีย์ และหนังสืออ้างอิงรวมมัซฮับ มารวบรวมเรียบเรียง

สำหรับหนังสืออ้างอิงของมัซฮับชาฟิอีย์ คือ

(๑) ฟุตูหุลวะฮ์ฮาบ

(๒) อัลเฆาะเราะรุลบะฮียะฮ์

(๓) ชัดร์หุดณ์โรฎ

(๔) อัลบุญัยริมีย์ อลา ชัดร์ฮิลมันฮัจญ์

(๕) อัลบุญัยริมีย์ อลัลเคาะตีบ

(๖) มุฆนียุลมุห์ตาจญ์

(๗) ตุห์ฟะตุลมุห์ตาจญ์

(๘) นิฮายะตุลมุห์ตาจญ์

(๙) ฮาชิยาตานุ คอลยูบี วะอุมัยเราะฮ์

(๑๐) หนังสืออื่น ๆ ฯลฯ

ส่วนหนังสืออ้างอิงรวมมัซฮับ คือ อัลเมาสูอะตุล ฟิกฮียะฮ์ อัลกุวีตียะฮ์

ขั้นตอนในการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) คณะอนุกรรมการมีแนวทางในการดำเนินการเป็น ๒ ระยะ ดังนี้

ระยะที่หนึ่ง เป็นการรวบรวมหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์กว่าที่ได้มีการจัดทำคู่มือในครั้งที่ ๑ โดยมีระยะเวลาดำเนินการระหว่างวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๔ และจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเพื่อเสนอประธานศาลฎีกาใช้เป็นคู่มือแทนคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม

ระยะที่สอง เป็นการเขียนคำอธิบายคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกเรียงตามรายข้อ โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกา ข้อวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีในส่วนที่เกี่ยวข้องตำราอ้างอิง เพื่อให้บุคคลทั่วไปมีความรู้และความเข้าใจหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกมากยิ่งขึ้น และเมื่อมีความสมบูรณ์ในคำอธิบายอาจมีการขัดเกลา ปรับปรุงคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกที่ดำเนินการในระยะที่หนึ่งให้มีความกระทัดรัดทำนองเดียวกับรูปแบบการร่างกฎหมายของบ้านเมือง โดยมีระยะเวลาดำเนินการระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๕ ภายใต้การดำเนินการของโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานศาลยุติธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการยกร่างครั้งนี้ได้รวบรวมข้อความที่กล่าวซ้ำในที่ต่าง ๆ เข้าไว้ในที่เดียวกันเรียบเรียงเป็นข้อความเบื้องต้นเพื่อใช้ได้ทั้งในเรื่องครอบครัวและมรดก และรวบรวมข้อบัญญัติซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในกีตาบต่าง ๆ แต่เกี่ยวเนื่องกันเข้ามารวมเป็นข้อเดียวกัน ฉะนั้น ข้อความในข้อหนึ่ง ๆ โดยมากจึงมีที่มาจากกีตาบหลายกีตาบ มากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่กรณี ถ้อยคำใดเป็นศัพท์พิเศษใช้เฉพาะในศาสนาอิสลาม และหาศัพท์ภาษาไทยที่เหมาะสมแก่ความหมายมิได้ก็คงรูปศัพท์นั้นไว้ตามเดิม โดยวางบทวิเคราะห์ศัพท์ไว้เพื่อทราบความหมายแต่ละศัพท์ ศัพท์เหล่านี้หากศัพท์ใดมีหมวดบรรยายหลักการ ก็เรียงศัพท์นั้นไว้เป็นบทนำแห่งหมวดนั้น เช่น ข้อ ๒๐๙ คำว่า "อีละอ์" ข้อ ๒๓๓ คำว่า "ลิอาน" เป็นต้น ส่วนศัพท์ใดซึ่งไม่มีหมวดบรรยายหลักการก็เรียงเป็นบทวิเคราะห์ศัพท์ทั่วไปรวมอยู่ในข้อ ๑ ย่อยโดยเฉพาะ เช่น ข้อ ๑ (๔๘) คำว่า "มะฮัดร์อันควร" ข้อ ๑ (๕๒) คำว่า "อิดดะฮ์รือจญอียะฮ์" เป็นต้น ทำนองเดียวกับการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม

อย่างไรก็ตาม การจัดแบ่งเนื้อหาในคู่มือมีความแตกต่างกับการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ครั้งที่ ๑ อยู่บ้าง กล่าวคือ มิได้แบ่งเป็น "มาตรา" แต่แบ่งเป็น

“ข้อ” แทน เพื่อป้องกันความเข้าใจคลาดเคลื่อนของบุคคลทั่วไปว่าคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกมีสถานะเดียวกับประมวลกฎหมายอื่น ๆ ของบ้านเมือง

สำหรับเนื้อหาว่าด้วยครอบครัวแบ่งเป็น ๕ ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะ ๑ การสมรส มี ๔ หมวด คือ การสู่ขอและการหมั้น เงื่อนไขแห่งการสมรส วลีพยานในการสมรส

ลักษณะ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา มี ๓ หมวด คือ สิทธิหน้าที่ของสามีภริยา เวรอยู่ร่วมกับภริยาแต่ละคนของสามี ทรัพย์สินระหว่างสามีและภริยา

ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส มี ๘ หมวด คือ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป การฟ้องหย่า การหย่า การหย่ามีทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา การคืนดี อีละอ์ ซีฮาดร์ ลิอาน การหย่าโดยมีสินจ้าง

ลักษณะ ๔ มะฮัดร์ มี ๓ หมวด คือ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป มุดอะฮ์ อิดดะฮ์

ลักษณะ ๕ ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน มี ๕ หมวด คือ บุตร อำนาจปกครอง อำนาจเลี้ยงดู ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ ค่าให้นมบุตร

ส่วนเนื้อหาว่าด้วยมรดกแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะ ๑ พินัยกรรม มี ๕ หมวด คือ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป พินัยกรรมทรัพย์สิน พินัยกรรมจัดการ ผู้จัดการมรดก การรวบรวมทรัพย์มรดก

ลักษณะ ๒ การแบ่งปันมรดก มี ๖ หมวด คือ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป ทายาท ทายาทประเภทหนึ่ง ทายาทประเภทสอง ทายาทประเภทสาม ทารกในครรภ์ บุคคลสูญหาย บุคคลเพศที่สามและผู้พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

๓.๒ การประชุมพิจารณาร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙ ได้จัดประชุมพิจารณาร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกฉบับศาลยุติธรรม ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา รวม ๑๕ ครั้ง ครั้งละ ๒ วัน

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๖ ถึง ๗ ตุลาคม ๒๕๕๓

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๔. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๕. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี

๖. นายดำรงค์ศักดิ์ ใจฐิติวิทย์	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๗. นายอิสมาแอล หมินหวัง	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๘. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๙. ดร.อิสมาแอ อาลี	ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา
๑๐. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๒. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นายฮาเป๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑ ที่ประชุมได้พิจารณาวางกรอบแนวทางในการรวบรวมเอกสาร ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้ใช้ฉบับของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นแนวในการรวบรวมคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในครั้งนี้ และที่ประชุมได้มีมติแบ่งผู้รับผิดชอบในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล และนำเสนอเพื่อให้คณะอนุกรรมการร่วมกันพิจารณา ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ บรรพ ๑ ลักษณะ ๑ และ ๒ ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล และผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี

กลุ่มที่ ๒ ลักษณะ ๓ ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี และ ดร.อิสมาแอ อาลี ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

กลุ่มที่ ๓ ลักษณะ ๔ และ ๕ ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

กลุ่มที่ ๔ บรรพ ๒ มรดก ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง และอธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙ มีหนังสือเสนอขอเพิ่มเติม ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และนายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นอนุกรรมการ ตามหนังสือสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙ ด่วนที่สุด ที่ ศย ๓๐๙.๐๐๑/๔๙๙๘ ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๘ ถึง ๙ ธันวาคม ๒๕๕๓

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๔. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๕. นายดำรงค์ศักดิ์ ใจฐิติวิทย์	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. ดร.อิสมาแอ อาลี	ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๖. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๗. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๘. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๒ ที่ประชุมได้พิจารณา **ลักษณะ ๓ หมวด ๑ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป การขาดจากการสมรส ข้อ ๑๓๒ ถึงข้อ ๑๔๐ หมวด ๒ การฟ้องหย่า ข้อ ๑๔๑ ถึงข้อ ๑๕๙**

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๙ ถึง ๒๐ มกราคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา

๓. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๔. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๕. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายอาซัน สะแลมัน	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา	อธิบดีมหาวิทยาลัยอิสลามศึกษา
๘. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๙. นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา
๑๐. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๒. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๔. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๕. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๖. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๗. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๓ ที่ประชุมได้พิจารณา **ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส หมวด ๓ การหย่า ข้อ ๑๖๐ ถึงข้อ ๑๘๖ หมวด ๔ การหย่าที่มีทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไข เงื่อนเวลา ข้อ ๑๘๗ ถึงข้อ ๑๙๑ หมวด ๔ การคืนดี ข้อ ๑๙๒ ถึงข้อ ๒๐๐ หมวด ๕ อีละอ์ ข้อ ๒๐๑ ถึงข้อ ๒๑๔ หมวด ๖ ซีฮาดร์ ข้อ ๒๑๕ ถึงข้อ ๒๒๖**

คณะอนุกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมีมติที่ประชุมครั้ง ๑/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๔ แต่งตั้ง ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และนายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นอนุกรรมการเพิ่มเติม ตามหนังสือสำนักคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ที่ ศย ๐๐๒ (ส)/๖๘ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔

ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๒๕ ถึง ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา

๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๔. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๓. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๔. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๕. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๔ ที่ประชุมได้พิจารณา **หมวด ๗ ลิอาน ข้อ ๒๒๗ ถึงข้อ ๒๓๘ หมวด ๘ การหย่าโดยมีสินจ้าง ข้อ ๒๓๙ ถึงข้อ ๒๗๐**

ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๘ ถึง ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๓. นายดำรงค์ศักดิ์ ใจฐิติวิทย์	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๔. นายสมาแอ กะรุมอ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๕. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๘. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๐. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล

๑๑.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๓.	นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม

ผลการประชุมครั้งที่ ๕ ที่ประชุมได้พิจารณา **บรรพ ๒ มรดกพินัยกรรม ข้อ ๓๒๖ ถึงข้อ ๔๗๓ คงค้างเรื่อง พินัยกรรมภาคบังคับและพิจารณาลักษณะ ๔ มะฮัดร์ ข้อ ๒๗๘ ถึงข้อ ๒๘๕**

ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๑ ถึง ๒ มีนาคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๔.	นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๕.	นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๖.	นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๗.	พลตำรวจตรี สุรินทร์ ปาลาเร่	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๘.	ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา	อธิบดีมหาวิทยาลัยอิสลามศึกษา
๙.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๑๐.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๒.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๔.	นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๕.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๖.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๗.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๘.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๙.	นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๒๐.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

ผลการประชุมครั้งที่ ๖ ที่ประชุมได้พิจารณา **ลักษณะ ๔ มะฮัดร์** ต่อจากการประชุมคณะอนุกรรมการฯ ครั้งที่ ๕

ครั้งที่ ๗ เมื่อวันที่ ๑๕ ถึง ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๔. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๕. นายดำรงค์ศักดิ์ ใจฐิติวิทย์	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายดนวาหะ เส็นหวัง	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา
๘. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๙. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๖. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๗. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๘. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๗ ที่ประชุมได้พิจารณา **ลักษณะ ๕ ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน หมวด ๒ อำนาจปกครอง ข้อ ๓๒๒ ถึงข้อ ๓๔๔**

ครั้งที่ ๘ เมื่อวันที่ ๒๒ ถึง ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๔. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๕. นายดำรงค์ศักดิ์ ใจฐิติวิทย์	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายอนันต์ กาหลง	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๗. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๘ ที่ประชุมได้พิจารณา **หมวด ๔ ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ ข้อ ๒๔๕ ถึงข้อ ๓๖๒ เสร็จการพิจารณาลักษณะ ๕ ในวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๔ และเริ่มพิจารณาลักษณะ ๑ การสมรส ในวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๔ หมวด ๑ การสู่ขอ และหมั้น ข้อ ๒๘ ถึงข้อ ๔๑**

ครั้งที่ ๙ เมื่อวันที่ ๒๖ ถึง ๒๗ เมษายน ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา

๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๔. นายวิสุทธิ์ บิลล่าเต๊ะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๐. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๓. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๔. นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๙ ที่ประชุมได้พิจารณา **ลักษณะ ๑ หมวด ๒ เงื่อนไขแห่งการสมรส และหมวด ๓ วลี พิจารณาถึงข้อ ๗๔**

ครั้งที่ ๑๐ เมื่อวันที่ ๓ ถึง ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๓. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๔. นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา
๗. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี

๘. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ
๑๗. นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๐ ที่ประชุมได้พิจารณา **หมวด ๓ วลี ต่อจากการประชุมครั้งที่ ๙ และพิจารณาต่อในลักษณะ ๒ สัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา**

ครั้งที่ ๑๑ เมื่อวันที่ ๑๐ ถึง ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๓. นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๔. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๕. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๘. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๙. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๑. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๒. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๓. นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ
๑๔. นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๑ ที่ประชุมได้พิจารณาพิจารณา **ลักษณะ ๒ ต่อจากการประชุมครั้งที่ ๑๐ จนถึงข้อ ๑๐๙ พิจารณาต่อในหมวด ๒ เวรอยู่ร่วมกับภริยาแต่ละคนของสามีและหมวด ๓ ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา จบการพิจารณาในเนื้อหาของแต่ละลักษณะ**

ครั้งที่ ๑๒ เมื่อวันที่ ๑๔ ถึง ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๔.	นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๕.	นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐.	นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๔.	นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๕.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๗.	นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ
๑๘.	นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๒ ที่ประชุมได้พิจารณา **เนื้อหาเบื้องต้น และข้อความเบื้องต้น**

ครั้งที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๒๑ ถึง ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๔. นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๐. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๓. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๕. นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ
๑๖. นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๓ ที่ประชุมได้พิจารณา **เนื้อหาเบื้องต้น และข้อความเบื้องต้น**

ครั้งที่ ๑๔ เมื่อวันที่ ๒๘ ถึง ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓. นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๔. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๕. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา

๗.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๘.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๙.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๒.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๓.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๔.	นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ
๑๕.	นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๔ ที่ประชุมได้พิจารณา **เนื้อหาเบื้องต้น และข้อความเบื้องต้น**

ครั้งที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๑๒ ถึง ๑๓ กันยายน ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๔.	นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๕.	นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๘.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕.	นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม

๑๖. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรชำนาญการ
๑๙. นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๕ ที่ประชุมได้พิจารณา **เนื้อหาทั้งหมด และจัดทำความเป็นมาของการใช้และจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกในประเทศไทย**

๓.๓ ข้อสังเกตบางประการในคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มีเนื้อหารวม ๒๓๐ มาตรา ประกอบด้วย นิยามศัพท์รวม ๓๘ อนุมาตรา บรรพ ๑ ครอบครัว มี ๕ ลักษณะ บรรพ ๒ มรดก มี ๕ ลักษณะ ส่วนคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) มีเนื้อหารวม ๔๖๒ ข้อ ประกอบด้วย นิยามศัพท์รวม ๘๖ ข้อย่อย บรรพ ๑ ครอบครัว มี ๕ ลักษณะ บรรพ ๒ มรดก มี ๒ ลักษณะ นับเป็นการรวบรวมหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลังจากมีการใช้คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาเป็นเวลานานประมาณ ๗๐ ปี ใช้เวลาในการยกร่างประมาณ ๑๑ เดือนเศษ ซึ่งการยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) มีข้อสังเกตทั้งในแง่เนื้อหาและนิติวิธี ดังนี้

๑. การอุดช่องว่างแห่งกฎหมายอิสลาม

เดิมตามมาตรา ๑ เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งหลักกฎหมายอิสลามที่จะใช้บังคับ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณามาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับหลักกฎหมายอิสลาม แต่ร่างคู่มือใหม่ไม่มีบทบัญญัติเช่นว่านี้ โดยในข้อ ๑ กำหนดว่า "กฎหมายอิสลาม" หมายความว่า กฎหมายที่ได้จากบทบัญญัติของอิสลามทั้งหมด ไม่ว่าจะอยู่ในรูปใด ทั้งที่เป็นข้อบังคับและข้อสนับสนุน โดยนัยจึงต้องนำบทบัญญัติของอิสลามทั้งหมดในคัมภีร์อัลกุรอาน ซุนนะฮฺ ของท่านนบี มติเอกฉันท์ (อิจญ์มาอฺ) และหลักการเทียบเคียง (กียาส) ทั้งที่เป็นข้อบังคับและข้อสนับสนุนมาใช้ปรับแก่กรณี โดยไม่นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณามาใช้บังคับในทุกกรณีที่ต้องวินิจฉัยคดีครอบครัวและมรดกที่คู่ความนับถือศาสนาอิสลาม เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๒๑๐/๒๕๔๕ ระหว่างนายอูเซ็ง บินแม โจทก์ นางบูงอ เจ๊ะมะ กับพวก จำเลย วินิจฉัยว่า ทรัพย์ใดเป็นทรัพย์มรดกหรือไม่จะนำกฎหมายอิสลามมาใช้บังคับไม่ได้ ต้องใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลักวินิจฉัยก่อน ต่อเมื่อทรัพย์สินนั้นเป็นมรดกแล้วจึงจะใช้กฎหมายอิสลามในการแบ่งทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทต่อไป ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาศาลฎีกา ปัญหาว่าทรัพย์ใดเป็นทรัพย์มรดกก็ต้องไปพิจารณาในเรื่องมรดกตามหลักกฎหมายอิสลามในการวินิจฉัย หากนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาเป็นหลักวินิจฉัยย่อมไม่สอดคล้องกับสิ่งที่เป็นทรัพย์มรดกตามหลักกฎหมายอิสลามที่จะแบ่งปันให้แก่ทายาท

๒. การนำบทบัญญัติกฎหมายอิสลามที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวินิจฉัยคดีครอบครัวและมรดก

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ มาตรา ๒ บัญญัติว่า "ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวด้วยเรื่องครอบครัวและมรดก..." จึงมีบางกรณีที่การวินิจฉัยคดีครอบครัวและมรดกต้องอาศัยบทบัญญัติของอิสลามในเรื่องอื่นอันเกี่ยวด้วยครอบครัวและมรดกเพื่อนำมาวินิจฉัยคดีครอบครัวและมรดกให้เกิดความสมบูรณ์ เช่น แบบของนิติกรรม ตามข้อ ๑๒ การตั้งตัวแทน ตามข้อ ๑๓ การรับฟังพยานหลักฐานในเรื่องจำนวนครั้งของการหย่า หรือลักษณะสินจ้าง หรือจำนวนสินจ้าง ตามข้อ ๒๗๓ เป็นต้น

๓. การปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกให้มีความสมบูรณ์

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม เปรียบเทียบกับข้อมูลที่มีในหนังสือกฎหมายอิสลามในระดับหนังสืออ้างอิงของมัซฮับชาฟิอีย์ และข้อมูลในส่วนของมัซฮับชาฟิอีย์ของหนังสืออ้างอิงรวมมัซฮับที่สำคัญ ๆ ที่ได้ระบุรายชื่อไว้ในตอนต้นพบว่ายังขาดความสมบูรณ์หลายประการ เช่น

๑) ขาดเนื้อหาในเรื่องคำจำกัดความของคำบางคำ ซึ่งจำเป็นต้องมี เช่น "คนปัญญาอ่อน"

๒) ขาดเนื้อหาในเรื่อง

- การสู่ขอ
- การหมั้น
- การบังคับ การสนับสนุน และการอนุมัติให้มุสลิมทำการสมรส แล้วแต่กรณี
- การสนับสนุนให้หาคู่ครองที่ดีตามทัศนะอิสลาม
- การห้าม การสนับสนุน และการอนุมัติให้บุคคลในครอบครัวมอง และสัมผัสกันและกันในเพศเดียวกันหรือต่างเพศกัน แล้วแต่กรณี และหลักปฏิบัติต่อบุคคลภายนอกในเรื่องดังกล่าว

๔. การแก้ไขเนื้อหาในคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกให้ถูกต้อง

ก. การให้คำจำกัดความบางคำที่มีอยู่แล้วยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ เช่น คำว่า "ผู้เยาว์" เดิมตามมาตรา ๒ (๓) กำหนดว่า ผู้เยาว์ หมายความว่า ทารกผู้มีอายุตั้งแต่ ๗ ขวบบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่เมื่อสอบทานตามตำราแล้ว การพิจารณาว่าเป็นผู้เยาว์หรือไม่ ต้องพิจารณาจากบุคคลที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะ ซึ่งไม่มีความสามารถในทางการปกครองหรือครอบครอง และในการทำนิติกรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ และผู้เยาว์ย่อมรวมถึงทารกตั้งแต่แรกเกิดจนถึงเด็กที่สามารถแยกแยะสิ่งมีประโยชน์จากสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ได้ ส่วนใหญ่มีอายุ

ประมาณ ๗ ขวบ ซึ่งเป็นไปตามร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับศาลยุติธรรม ข้อ ๑ (๑๓)

ข. คำจำกัดความบางคำมีเนื้อหาเกินไปจากเนื้อหาที่มีในหนังสืออ้างอิง เช่น ตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาตรา ๑๔๒ คำว่า "มุดอะห์" คือ ทรัพย์สินซึ่งสามีมีหน้าที่ชำระแก่ภริยาเนื่องแต่การขาดจากการสมรส หากแปลความจากบทบัญญัติดังกล่าวอาจเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าการขาดจากการสมรสด้วยเหตุทุกกรณี ภริยามีสิทธิได้รับมุดอะห์ แต่จากการสอบทานจากหนังสืออ้างอิงหลายเล่ม ภริยาจะมีสิทธิได้รับมุดอะห์ต่อเมื่อเหตุภริยาถูกหย่า หรือเหตุอื่นในทำนองเดียวกันเท่านั้น ดังนั้น ร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับศาลยุติธรรม ข้อ ๒๙๕ จึงนิยามศัพท์คำว่า "มุดอะห์" หมายความว่า ทรัพย์สินซึ่งสามีมีหน้าที่ชำระแก่ภริยาเนื่องแต่ขาดจากการสมรสด้วยเหตุภริยาถูกหย่า หรือเหตุอื่นที่อยู่ในทำนองเดียวกัน

ค. การให้ความหมายคำบางคำในภาษาอาหรับ เมื่อแปลเป็นภาษาไทยยังไม่ตรงความหมาย เช่น ตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาตรา ๒๙ วรรคแรก คำว่า "วลี" คือ ชายผู้ทรงสิทธิประกอบพิธีสมรสให้หญิงหรือชายในกรณีที่ชายยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือวิกลจริต สิทธินี้เป็นเอกสิทธิของวลี บังคับวลีมิได้ แต่จากการสอบทานจากหนังสืออ้างอิงหลายเล่ม วลีมีความหมายที่กว้างขวางกว่า คือ ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย ดังนั้น ร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ข้อ ๑ (๓๕) จึงนิยามศัพท์คำว่า "วลี" หมายความว่า ผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย แล้วแต่กรณี

ง. คำบางคำไม่มีความจำเป็นต้องทับศัพท์ เช่น ตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาตรา ๒๒ คำว่า "นิกาห์" คือ การผูกนิติสัมพันธ์สมรสระหว่างชายหญิงเพื่อเป็นสามีภริยาโดยพิธีสมรส ซึ่งแม้ไม่ทับศัพท์ก็สามารถเข้าใจความหมายในภาษาไทยที่ตรงกันได้อยู่แล้ว คือ การสมรส ในร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับศาลยุติธรรม ข้อ ๓๒ จึงใช้คำว่า "การสมรส" หมายความว่า การผูกนิติสัมพันธ์ทางการสมรสระหว่างชายหญิงเพื่อเป็นสามีภริยากันตามกฎหมาย

จ. คำบางคำทับศัพท์มาจากคำที่เป็นภาษามลายู แทนที่จะเป็นภาษาอาหรับอันเป็นภาษาต้นตำรับของศาสนาอิสลาม เนื่องจากคำในภาษามลายูเข้าใจเฉพาะแก่กลุ่มบุคคลที่คับแคบกว่า หากใช้คำในภาษาอาหรับซึ่งเป็นภาษาต้นตำรับจะทำให้เกิดความเข้าใจแก่กลุ่มบุคคลหมู่มากที่กว้างขวางกว่า เช่น ตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาตรา ๑๒๙ ใช้คำในภาษามลายูว่า "อีซีกาห์เว้น" คือ ทรัพย์สินหรือคุณประโยชน์ซึ่งชายมีหน้าที่ชำระหรือบำเพ็ญตอบแทนแก่หญิงเนื่องแต่การสมรส หรือการที่หญิงร่วมประเวณีกับชาย ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๓๙ ในร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ข้อ ๒๗๕ จึงใช้คำในภาษาอาหรับว่า "มะฮัร์"

หมายความว่า ทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ที่โดยส่วนใหญ่ชายมีหน้าที่ชำระแก่หญิงเนื่องแต่การสมรสหรือการร่วมเพศ แล้วแต่กรณี ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ฉ. เนื้อหาคลาดเคลื่อนไปจากหนังสืออ้างอิง เช่น ตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาตรา ๑๗๐ วรรคแรก กำหนดว่า "อำนาจปกครองผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้นอยู่แก่บิดา ถ้าไม่มีบิดาหรือบิดาขาดคุณสมบัติ อำนาจปกครองนั้นอยู่แก่ปู่ ถ้าไม่มีบุคคลเช่นว่านั้น หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติ อำนาจปกครองอยู่แก่มารดา ผู้ปกครองจะมอบอำนาจปกครองให้แก่ผู้ใดที่มีคุณสมบัติถูกต้องก็ได้..." ซึ่งคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๓๖๕/๒๕๕๒ ของศาลจังหวัดนราธิวาส ระหว่างนางแวแอเซาะ บือราเฮง ผู้ร้อง วินิจฉัยว่า ผู้ร้องเป็นมารดาผู้เยาว์ เป็นผู้มีอำนาจปกครองผู้เยาว์ในลำดับสามหลังจากบิดาและปู่ บิดาขาดคุณสมบัติเพราะอยู่ต่างจังหวัด ส่วนปู่ถึงแก่ความตายไปก่อนแล้ว อำนาจปกครองผู้เยาว์จึงตกแก่ผู้ร้อง ซึ่งคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นการวินิจฉัยไปตามบทบัญญัติดังกล่าว แต่เมื่อสอบทานกับตำราที่ใช้อ้างอิงในการยกร่างคู่มือครั้งนี้ ปรากฏว่าในกรณีที่ไม่มีบิดาและปู่ หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย กอฎีหรือดะโต๊ะยุติธรรมของเมืองหรือจังหวัดที่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของผู้นั้นเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองนั้น และกอฎีหรือดะโต๊ะยุติธรรมนั้นสามารถตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายอิสลามเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแทนตนได้ และให้เรียกผู้ใช้อำนาจปกครองนี้ว่า "ผู้ปกครอง" ซึ่งเป็นไปตามร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ข้อ ๓๒๑

๕. การนำหลักกฎหมายบางเรื่องที่พ้นยุคสมัยและไม่มีประโยชน์ออกจากคู่มือ เช่น คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม ในเรื่องที่เกี่ยวกับทาส มาตรา ๓๘ (๔) มาตรา ๔๑ (๑) ซ.

๓.๔ บทสรุป

นับแต่ศาลยุติธรรมแยกออกจากกระทรวงยุติธรรมใน พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นต้นมา ศาลยุติธรรมยังไม่มีคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกเป็นขององค์กร การดำเนินการจัดทำคู่มือในครั้งนี้ซึ่งถือเป็นครั้งที่ ๒ ของประเทศไทย และถือเป็นครั้งแรกของศาลยุติธรรม เท่ากับศาลยุติธรรมมีความมุ่งหมายที่จะนำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) นี้เป็นหลักในการวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกที่คู่ความเป็นอิสลามศาสนิก แทนคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม ที่ประชุมเห็นว่าเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายดังกล่าว แนวทางแรก ประธานศาลฎีกาอาจวางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการเพื่อให้การใช้คู่มือดำเนินไปโดยเรียบร้อยและเป็นระเบียบเดียวกัน หรือแนวทางที่สอง อาจออกคำแนะนำผู้พิพากษาและดะโต๊ะยุติธรรมใช้คู่มือฉบับนี้เป็นหลักในการวินิจฉัยคดีตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ขณะเดียวกันสำนักงานศาลยุติธรรมควรเผยแพร่คู่มือนี้ให้ประชาชน หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนต่าง ๆ ทราบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของศาลยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ส่วนที่ ๓ : การจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

เมื่อศาลยุติธรรมได้ดำเนินการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) เพื่อให้ศาลในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ใช้ประโยชน์ในการศึกษา อ้างอิง อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในเขตพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นมาตรฐานเดียวกันแล้วเสร็จในปี ๒๕๕๔ คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมจึงได้มีคำสั่ง ที่ ๗/๒๕๕๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ลงนามโดย นายไพโรจน์ วายุภาพ ประธานศาลฎีกา ในฐานะประธานคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในหลักการ เนื้อหาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

๑.	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙	ประธานอนุกรรมการ
๒.	นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์	อนุกรรมการ
๓.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	อนุกรรมการ
๔.	นายอรุณ เรืองเพชร	อนุกรรมการ
๕.	นายประคอง เตกฉัตร	อนุกรรมการ
๖.	นางวิรา ณ พิกุล	อนุกรรมการ
๗.	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการ
๘.	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี	อนุกรรมการ
๙.	ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา	อนุกรรมการ
๑๐.	ดร.อิสมาแอ อาลี	อนุกรรมการ
๑๑.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	อนุกรรมการ
๑๒.	นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	อนุกรรมการ
๑๓.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	อนุกรรมการ
๑๔.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี	อนุกรรมการ
๑๕.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา	อนุกรรมการ
๑๖.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๑๗.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล	อนุกรรมการ
๑๘.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง	อนุกรรมการ
๑๙.	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม	อนุกรรมการ
๒๐.	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๑.	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒๒.	นายอนุเทพ อินทรชิต	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓.	นางสาวสุชฎา ขนุนนิล	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๔.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	ผู้ช่วยเลขานุการ

๑. การประชุมพิจารณาร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙ ได้จัดประชุมพิจารณาร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) รวมทั้งสิ้น ๓๙ ครั้ง โดยแบ่งเป็นบรรพ ๑ ครอบครัว ๓๑ ครั้ง และบรรพ ๒ มรดก ๘ ครั้ง ดังนี้

บรรพ ๑ ครอบครัว

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชน และครอบครัวกลาง
๔.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕.	นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘.	นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ สถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
๙.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๑๐.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล

๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นายฮาเบ๊ะ คามาอู ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์ หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐. นางสาวสุชฎา ขนุนนิล นิติกร
๒๑. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑ ที่ประชุมได้มีมติแบ่งผู้รับผิดชอบในการยกร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) และนำเสนอเพื่อให้คณะอนุกรรมการฯ ร่วมกันพิจารณา ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ข้อความเบื้องต้น ข้อ ๑ ถึงข้อ ๒๓ ผู้รับผิดชอบ คือ ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ และนายเจ๊ะเหล๊ะ แขกพงษ์

กลุ่มที่ ๒ บรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๑ การสมรส และลักษณะ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา (ข้อ ๒๔ ถึงข้อ ๑๓๘) ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล และผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี

กลุ่มที่ ๓ ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส (ข้อ ๑๓๙ ถึงข้อ ๒๗๔) ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี และ ดร.อิสมาแอ อาลี ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

กลุ่มที่ ๔ ลักษณะ ๔ มะฮัดร์ และลักษณะ ๕ ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน (ข้อ ๒๗๕ ถึงข้อ ๓๕๙) ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

กลุ่มที่ ๕ บรรพ ๒ มรดก (ข้อ ๓๖๐ ถึง ๔๖๒) ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง และอธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ส่วนนายอภิรัฐ หมัดสะอิ รับผิดชอบในการเขียนและตรวจคำอธิบายในภาพรวม

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๔. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

๕.	นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ สถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
๖.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๗.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐.	นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖.	นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๗.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐.	นางสาวสุชฎา ขนุนนิล	นิติกร
๒๑.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๒.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒ ที่ประชุมได้พิจารณาข้อความเบื้องต้น ข้อ ๒ ถึงข้อ ๑๔

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา
รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ประจำ สำนักประธานศาลฎีกา
๓.	นายอรุณ เรืองเพชร	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑
๔.	นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๖.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๗. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๑. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๓ ที่ประชุมได้พิจารณาข้อความเบื้องต้น ข้อ ๑๕ ถึงข้อ ๒๓ และบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๑ การสมรส ข้อ ๒๔ ถึงข้อ ๓๒

ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๒ - ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ สถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

๙. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๑๐. นายอิสมาแอ เจ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายทวี หลีเยาว์ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๒. นายมะดารี โตะและ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะรอมือลี บือราเฮง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายสำซุดดิน มาลินี ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๖. นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์ หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๒๑. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๔ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๑ การสมรส ข้อ ๓๓ ถึง ๗๔

ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา
รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะดารี โตะและ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา

๑๑. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์ หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร
๒๐. นางสาวมัทรี หูวอง นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๕ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๑ การสมรส ข้อ ๗๕ ถึงลักษณะ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา ข้อ ๙๗

ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะดารี โตะและ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล

๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร
๒๐. นางสาวมัทรี หูวอง	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๖ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๒ การสมรส ข้อ ๙๘ ถึงข้อ ๑๑๗

ครั้งที่ ๗ เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม **๒๕๕๕** ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชน และครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ

๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร
๒๐. นางสาวมัทรี หูวอง นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๗ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๒ การสมรส ข้อ ๑๑๘ ถึงข้อ ๑๒๖

ครั้งที่ ๘ เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๔. นายอิสมาแอ เจ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๕. นายทวี หลีเยาว์ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายมะดารี โตะและ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๗. นายมะรอมือลี บือราเฮง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๘. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๙. นายสำซุดดิน มาลินี ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๑. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๒. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์ หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๓. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๔. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๑๕. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร
๑๖. นางสาวมัทรี หูวอง นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๘ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๒ การสมรส ข้อ ๑๒๗ ถึงลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส ข้อ ๑๕๕

ครั้งที่ ๙ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา

๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๘.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๙.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๒.	นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๓.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๕.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๖.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๗.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร
๑๘.	นางสาวมัทรี หูวอง	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๙ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๒ การสมรส ข้อ ๑๕๖ ถึงข้อ ๑๙๒

ครั้งที่ ๑๐ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๘.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

๙.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๑.	นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๒.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๓.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๕.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๖.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร
๑๗.	นางสาวมัทรี หูวอง	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๐ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๒ การสมรส ข้อ ๑๙๓ ถึงลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส ข้อ ๒๑๑

ครั้งที่ ๑๑ เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕.	นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๑.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล

๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล — ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๖. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู — ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์ — หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายอนุเทพ อินทรชิต — นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม — นิติกร
๒๐. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี — นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๑ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส ข้อ ๒๑๒ ถึงข้อ ๒๕๐

ครั้งที่ ๑๒ เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา
รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล — อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล — ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร — รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล — ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น — เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์ — รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะดารี โตะและ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล

๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๒ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส ข้อ ๒๕๑ ถึงลักษณะ ๔ มะฮัดร์ ข้อ ๒๘๐

ครั้งที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๓ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส ข้อ ๒๘๑ ถึงลักษณะ ๔ มะฮัดร์ ข้อ ๓๐๐

ครั้งที่ ๑๔ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓.	นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๔.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๕.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๗.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๙.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๑.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔.	นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๕.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๔ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๔ มะฮัดร์ ข้อ ๓๐๑ ถึงข้อ ๓๒๐

ครั้งที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔.	นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๖.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๒.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๕.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๕ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๔ มะฮัดร์ ข้อ ๓๒๑ ถึงลักษณะ ๕ ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน ข้อ ๓๕๗

ครั้งที่ ๑๖ เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๕. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๕ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๕ ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน ข้อ ๓๕๘ ถึงข้อ ๓๗๓

ครั้งที่ ๑๗ เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี
๕.	นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๙.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๓.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๖.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๗.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๑.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๗ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๒ ลักษณะ ๑ พินัยกรรม ข้อ ๓๗๔ ถึงข้อ ๔๐๙

ครั้งที่ ๑๘ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี
๕.	นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๙.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๓.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๖.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๗.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๑.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๘ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๒ ลักษณะ ๑ พินัยกรรม ข้อ ๔๑๐ ถึงลักษณะ ๒ การแบ่งปันมรดก ข้อ ๔๖๒

ครั้งที่ ๑๙ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชน และครอบครัวกลาง
๔.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดนนทบุรี
๕.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๗.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๙.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๑.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๙ ที่ประชุมได้พิจารณาข้อความเบื้องต้น ข้อ ๑ และทบทวนเนื้อหาทั้งหมด

เมื่อการประชุมพิจารณาร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) บรรพ ๑ ครอบครัว แล้วเสร็จ ฝ่ายเลขานุการฯ ซึ่งประกอบด้วย

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๔. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ได้ประชุมย่อยเพื่อปรับแก้เนื้อหาร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) บรรพ ๑ ครอบครัว ตามมติที่ประชุมดังกล่าวข้างต้น ณ ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ จังหวัดขอนแก่น รวม ๖ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๕ ถึง ๗ สิงหาคม ๒๕๕๖
ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๙ ถึง ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๖
ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๘ ถึง ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๖
ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๑ ถึง ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖
ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๕ ถึง ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖
ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๑๐ ถึง ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗

หลังจากนั้นจึงส่งร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) บรรพ ๑ ครอบครัว ให้นายอภิรัฐ หมัดสะอิ ตรวจทานก่อนเสนอให้ที่ประชุมคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาทบทวน ดังนี้

ครั้งที่ ๒๐ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

๘. นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	ผู้อำนวยการสถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
๙. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๑๐. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๒. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๖. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย และวิชาการศาลยุติธรรม
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๑. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๐ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๒ ถึงข้อ ๒๓

ครั้งที่ ๒๑ เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชน และครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี

๗. ดร. มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๙. นายอิสมาแอ เจ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายทวี หลีเยาว์ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายมะดารี โตะและ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๑ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๒๔ ถึงข้อ ๔๙

ครั้งที่ ๒๒ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๙. นายอิสมาแอ เจ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี

๑๐. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๒ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๕๐ ถึงข้อ ๗๘

ครั้งที่ ๒๓ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๙. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

๑๒. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชน และครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๓ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๗๘ ถึงข้อ ๑๒๐

ครั้งที่ ๒๔ เมื่อวันที่ ๒พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชน และครอบครัวกลาง
๔. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๗. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๙. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๐. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชน และครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล

๑๓. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๔. นายดุลย์ จันทรัตนา ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๕. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๖. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๑๗. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๔ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๑๒๑ ถึงข้อ ๑๔๖

ครั้งที่ ๒๕ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายมะรอมือลี บือราเฮง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๐. นายฮัมการ์ มะวิง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายทวี หลีเยาว์ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๒. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะดารี โตะและ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายสำซุดดิน มาลินี ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๖. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง

๑๗.	นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๙.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๒๐.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๑.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๒.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๕ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๑๔๗ ถึงข้อ ๑๘๖

ครั้งที่ ๒๖ เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๓.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๔.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๕.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๖.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๘.	นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๙.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๒.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕.	นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา — ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์ — หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายอนุเทพ อินทรชิต — นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม — นิติกร
๒๐. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี — นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๖ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๑๘๗ ถึงข้อ ๒๓๕

ครั้งที่ ๒๗ เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช — อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล — ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นางวิรา ณ พิกุล — ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๔. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ — เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ — ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ — คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะดารี โตะและ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายฮัมการ์ มะวิง — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายสำซุดดิน มาลินี — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๖. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง

๑๗. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๙. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๒๐. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๑. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๒. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๗ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๒๓๖ ถึงข้อ ๒๖๖

ครั้งที่ ๒๘ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๙. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๕. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๖. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล

๑๗. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๘. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๒๐. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๒๑. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๒. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๓. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๘ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๒๖๗ ถึงข้อ ๒๘๗

ครั้งที่ ๒๙ เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์ หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๒๐. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๙ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๒๘๘ ถึงข้อ ๓๕๙

ครั้งที่ ๓๐ เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๔. นางวิรา ณ พิกุล ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะรอมือลี บือราเฮง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายฮัมการ์ มะวิง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายปรารภ เทพรักษ์ ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๓๐ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนตัวอย่าง ข้อ ๔๘ ในบรรพ ๑ ครอบครัว

ครั้งที่ ๓๑ เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๓. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๔. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๕. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๖. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๘. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๙. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชน และครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๐. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๒. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๓. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๕. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๗. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๘. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๓๑ ที่ประชุมพิจารณารูปแบบของสารบาญ ความถูกต้อง ประวัติของอนุกรรมการฯ แต่ละท่าน ประวัติความเป็นมาของการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) และคำนำ

บรรพ ๒ มรดก

ฝ่ายเลขานุการฯ ซึ่งประกอบด้วย

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๔. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ได้มีการประชุมย่อยเพื่อปรับแก้เนื้อหาร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) บรรพ ๒ มรดก ตามมติที่ประชุม ณ ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ จังหวัดขอนแก่น รวม ๕ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ถึง ๔ เมษายน ๒๕๕๗
ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๑ ถึง ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗
ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๖ ถึง ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๗
ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๕ ถึง ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗
ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๘ ถึง ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๗

หลังจากนั้นจึงส่งร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) บรรพ ๒ ครอบครัว ให้นายอภิรัฐ หมัดสะอิ ตรวจทานก่อนเสนอให้ที่ประชุมคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาทบทวน ดังนี้

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๓. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๔. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๕. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๖. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๗. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

๘. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๙. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๑. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๒. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๓. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๕. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๖. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๓๖๐ ถึง ข้อ ๓๗๓

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๓. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๔. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๕. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๖. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๗. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๘. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๙. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๐. นางวิไล จันทรวัฒน์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

๑๑.	นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๒.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๓.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๔.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๕.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๓๗๓ ถึงข้อ ๓๘๙

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๓.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๔.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๗.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๘.	นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๙.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๑.	นางวิไล จันทรวัฒน์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๒.	นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๓.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๕.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๖.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๓ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๓๙๐ ถึงข้อ ๔๑๘

ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๓. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๔. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๗. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๘. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๙. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๑. นางวิไล จันทรวัฒน์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๒. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๓. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๕. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๖. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๔ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๔๑๙ ถึงข้อ ๔๓๐

ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
๓. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา

๔. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๘. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๐. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางสาวมาดี ธรรมสัจจกูล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๕ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๔๓๑ ถึงข้อ ๔๔๖

ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
๒. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๓. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๔. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	

๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๘. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๐. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชน และครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางสาวมาดี ธรรมสัจจกูล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๖ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๔๔๗ ถึง ข้อ ๔๕๖

ครั้งที่ ๗ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๓. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๔. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

๖.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๘.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๐.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑.	นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕.	นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖.	นางสาวมาดี ธรรมสัจจกูล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๗ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๔๕๗ ถึง ข้อ ๔๖๒

ครั้งที่ ๘ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๓.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๔.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี

๗. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๘. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๐. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชน และครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางสาวมาดี ธรรมสัจจกูล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๘ ที่ประชุมพิจารณาข้อเปรียบเทียบในส่วนของผู้ปกครอง และผู้จัดการมรดกระหว่างกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับกฎหมายอิสลาม

ภาคผนวก ๓

ประวัติย่อของคณะอนุกรรมการจัดทำ คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล
(ประธานอนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
- วุฒิบัตรผู้บริหารกระบวนการศาลยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ ๔

ตำแหน่งปัจจุบัน

อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙ (ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๖)

นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช

(ประธานอนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘ (ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗)

นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต จาก University of Pennsylvania ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์

นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ ๒) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- วุฒิบัตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ ๖
- วุฒิบัตรนักบริหารการยุติธรรมทางปกครองระดับสูง รุ่นที่ ๑

ตำแหน่งปัจจุบัน

ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔

นายอรุณ เรืองเพชร

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค ๗

นายประคอง เตกฉัตร

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ประกาศนียบัตร The Right of Woman and Children จาก University of Nottingham ประเทศอังกฤษ
- ประกาศนียบัตร Restorative Justice จาก University of Auckland ประเทศนิวซีแลนด์

ตำแหน่งปัจจุบัน

- รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
- กรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิในชั้นศาลชั้นต้น

นางวิรา (ยากะจิ) ณ พิกุล

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ประกาศนียบัตร Policy and Planning SMV. ประเทศออสเตรเลีย
- ประกาศนียบัตร Legal Officer, Naval Justice School ประเทศสหรัฐอเมริกา
- ประกาศนียบัตรกฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ Queen Mary University of London ประเทศอังกฤษ
- ประกาศนียบัตร The Right of Woman and Children จาก University of Nottingham ประเทศอังกฤษ
- Mini LL.M. Chicago - Kent College of Law Illinois Institute of Technology ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา

นายขจร ยิ่งดำนุ่น
(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙ (ระหว่างวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- วิทยาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙ (ระหว่างวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๘)

นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา
(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาดะวะฮ์และอุศูลุดดีน มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอิมามมุฮัมมัดบินสุอูด อัลอิสลามิยะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ ๑) สาขากฎหมายเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยอิมามมุฮัมมัดบินสุอูด อัลอิสลามิยะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ครุศาสตร์อิสลาม) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตำแหน่งปัจจุบัน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

รองศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ อาลี

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาดะอ์วะฮ์และอุศูลุดดีน มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอัลฟิกฮ์ (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอัลฟิกฮ์ (เกียรตินิยมอันดับ ๑) มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

- ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี
- กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ
(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต (อิสลามศึกษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- Master of Comparative Law, International Islamic University Malaysia สหพันธรัฐมาเลเซีย
- Doctor of Philosophy of Law, International Islamic University Malaysia สหพันธรัฐมาเลเซีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอัล-อัซฮาร์ สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันกฎหมายอิสลามระดับสูง สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

นายอภิรัฐ หมัดสะอิ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยอัล-อัซฮาร์ สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประกาศนียบัตรการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์พิเศษวิชากฎหมายอิสลาม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(อดีตดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี)

นายอิสมาแอ เจ๊ะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยคูเวต รัฐคูเวต
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- Certificate of Attendance คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมาลายา สหพันธรัฐมาเลเซีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี

นายทวี หลีเยาว์

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาอะกีดะฮ์และดะอ์วะฮ์ มหาวิทยาลัยจอร์แดน ราชอาณาจักรอัชไมต์จอร์แดน
- ศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี

นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาดะอ์วะฮ์และอุศูลุดดีน มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์
- Certificate of Attendance คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมาลายา สหพันธรัฐมาเลเซีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา

นายมะดารี โตะและ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยคูเวต รัฐคูเวต
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา

นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยคูเวต รัฐคูเวต

ตำแหน่งปัจจุบัน

กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

(อดีตดะโต๊ะยุติธรรม ประจำศาลจังหวัดนราธิวาส)

นายมะรอมือลี บือราเฮง

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอัลอีมาน สาธารณรัฐเยเมน
- ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยเยเมเนีย สาธารณรัฐเยเมน
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- Certificate of Attendance คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมาลายา สหพันธรัฐมาเลเซีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

นายฮัมการ์ มะวิง

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส

นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยจอร์แดน ราชอาณาจักรอัชไมต์จอร์แดน
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- Certificate of Attendance คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมาลายา สหพันธรัฐมาเลเซีย
- อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล

นายสำซุดดิน มาลินี

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยจอร์แดน ราชอาณาจักรอัชไมต์จอร์แดน

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล

นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาอุศูลุดดีน มหาวิทยาลัยอิมามมุฮัมมัดบินสุอูด อัลอิสลามิยะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ประกาศนียบัตรบัณฑิต การสอนอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
- Certificate of Attendance คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมาลายา สหพันธรัฐมาเลเซีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง

นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
(ระหว่างวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ถึง ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๖)

นางสาวมาดี ธรรมสัจจกูล

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม (ระหว่างวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖ ถึงปัจจุบัน)

นายฮาเบ๊ะ ดามาอู

(อนุกรรมการและเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
(ระหว่างวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

นายปรารภ เทพรักษ์

(อนุกรรมการและเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
(ระหว่างวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๙)

นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์

(อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ตำแหน่งปัจจุบัน

หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

นายอนุเทพ อินทรชิต

(อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก

ตำแหน่งปัจจุบัน

นิติกรชำนาญการพิเศษ ศาลอุทธรณ์ภาค ๔

นางสาวสุชฎา ขนุนนิล
(ผู้ช่วยเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตำแหน่งปัจจุบัน

นิติกร สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
(ระหว่างวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕)

นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม

(ผู้ช่วยเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ตำแหน่งปัจจุบัน

นิติกร สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี

(ผู้ช่วยเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

นิติกร สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

ผู้ดำเนินการจัดพิมพ์
โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรม
ศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้
สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

ประกอบด้วย

๑.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓.	นายดุลย์ จันทรัตนา	นิติกรชำนาญการ
๔.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๕.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

พิมพ์ที่ : หจก. อรุณการพิมพ์จัดพิมพ์
๔๕๗/๖-๗ ถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
โทร. ๐-๒๒๘๒-๖๐๓๓-๔ โทรสาร ๐-๒๒๘๐-๒๑๘๗-๘